3

Ա. Ֆրանգյանի գրադարան

ԲՄՈՑՔ ՀԱՄԱՌՕՏՔ

ԵՕԹՆ ԿԱԲՊՆԵՆ·

Ընդ իբրաքանչիւր կարգ յիսուն և երիս՝ ըստ Թուոյ
կիրակիից տարւոյ ։

Պաղեալք ի վիշտսն մեր գրոց, յընտիր ընտիր խոհա-
ական պճոյ Տարց՝ և այլոց մատենագրաց, երկիւղ կամ եր-
կեակ բաժանմամբ տրօհեալք, և Տամառօտ և դիւրի-
մաց ոճով առանդեալք ի քաւելիսն գոռնեանց՝ քաջ
քարոզատուէ ։

Հատաքեալ, և նորոգ պատուհոմբ Թարգմանեալ ի
Հայ բարբառ ի Տայր Ա ըլեանէս վարդապետէ ասիե-
րեանց՝ յաշակերտ մեծին Ա նիեթարայ վիշտի և առաջ
նոյ աբբայի ։ Նա քաշնեալ կերթս Տատուս ։

1526

ՀԱՏՈՐ ԱՌՈՔՂՈՒՆ·

Ձեր բովանդակին երեխմբեան խարոչ ։ Կարգն առաջին յառ-
պարանեան բանից, և առաքեց ։ Կարգն երկիր՝ յօրինակաց ածա-
ղանդ տրոց ։ և Կարգն երրորդ՝ ի պետս նմանուէց, և ի խորհր-
դոյս նշանաց ։

Տպագրեալ հրամանաւ Գերապատիւ տն Ա պետիանոսի վերպետ,
և Աբբայի ։

Ընդհատիւք և ծախիւք բարեպաշտոն և քաջատոհմիկ
շահրիմեանցոց երկոցունց եղբարց Տարապատաց բա-
րեգործեան պարոն յովհէփին և պարոն գաբրիէլին ։

Ի փառս մեծին Աստ, և ի պատիւ սրբոյ Տոգեառն Աստուածնին,
ի նպաստ քարոզչաց, և ի վայելս Տոգեաւոր
խոհման վարդապետաց ։

Ի Տայրապետուէ տեղոյ ուխտսս Հայոց կաթուղիկոսի ։

Ձամի տեն · 1781 · ի փետրվարի · 1 ։

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ·

Ի տպարանի գերաշնորհ Թէոդոսեանց ։

Հրամանաւ Աստուածոյ ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՏՈՒՆԳԱՐԱՆ

3

ՅԱՒՔԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Թարգմանեալն առ ընթերցօղս ։

Բազմապատիկ օրինակ՝ զրոյս սուրբ եղբարցն զիրք ՚ի
համառօտէն առնուլ բանիցն ոմ և Հոգևոր վար-
դապետութէն , զեղջիկ և անձրևոյ նմանաբե-
րութէն , յասել ոմ ՚ի ձեռն նախանձուղ ապրելոյն ։
Եւ ինձանէ էրբ զանձն բաբեաս էմ ։ Իրը զի զրոյս ՚ի բոյս ։ Օ։
առատանալոյ զաս ՚ի յանձրևոյ ներգործեալ շահեկանութիւն ։
բազմութեան , զնոյն և բանիցն ոմ ներգործել ՚ի մարդ-
կան Հոգիս անշուշտ խիստատիպութեանցս ։ Այլ զի և նա-
քեան ցօղեալ լիմանալի ամպոյ՝ որ քարոզեաց բանին են
երևելագոյնք , աղբեր Հոգեբեր ՚ի ծառնդ և ՚ի մանուկ
և յանձուկն ամպոյ առաքեալքն ՚ի պատգարեալ զապաշ
խարութէն և զարդևսեան ձեռնադրութէն ։ Այլ զոր օրի-
նակ ասացք անձրևածիւրք ոչ տեղան յերկիր , թէ ոչ նախ
՚ի տեղեաց տեղեաց ջուր լինքեանս ժողովին , նոյնպէս
և բանին քարոզողդ պիտոյ ունին ձեռնհաս լինել-
քեանս ժողովելոյ ՚ի Հոգևոյն մատանելոյ , որպէս ասաց
քրիստոս լեզուն մեռուղապես արբուցանել զբանաւոր
մարգարտանէն ։ և առանց այսր երկասիրութէն յիրում
ե ասելս անջրդիս կոչել զնոս ։ որով թէպետև ամպն ,
այլ ոչ անձրևն ։ զի երբ քարոզիչս ձևանան , յորոտանէն
միայն զսրով քաջահնչօղ ։ բայց և ոչ միևնոյն բան արտաբե-
րեն՝ բանաւոր բազմոյն տաժօղ ։ զի զրոյ ոչն ունի որ ,
և կարէ այլոյմ տալ , առ Հասարակաց առաքն ։
Այլ այսորիկ յոմ ազգս՝ որք բարեխնդիրքն էին Հաւա-
տացելոյն օգտի , փոխն մեծ վճ քարոզչացն յանձին կա-
լան ։ թնաւմ տարեալ Հրատարակութէն քարոզչացան մա-
տենից դիւրելենց յիւրեանց պաշտամանն ։ Այլ մերը իսկ
փոխն և փափագումն ՚ի բազում ժամանակաց յայս ՚ի
սոյն ձգիւր ։ իրը զի բայ յայլոց զրոյ Հոգևորայ ։ որք ըս
յաջողել վերին տեսլեանն ՚ի սիրոյ Հանգ խոսցան , միա
և քարոզական մատենից ընդմասայաք ՚ի լոյս ընծայել ա-
ռանձինն ինն ՚ի պէտս քարոզչաց օժանդակիչ ։ Այլ որ
տրն ե ժամանակաց , և մերոյ գործառնութէնդ ամենի-

մեռաւ կարգադիր, զբազմաճմանակեայ մեր փափաքումն յաջողեալ այժմ առաջ կ՚ի կատարումն ածել, պարզևել մեզ զմտաւոյն՝ եօթնակարգեան քարոզից պարուսակող. զոր զհանգամանս գաւակարգութեան, և այլեւս ինչ ինչ յառաջաբանել՝ ի դէպ վարկանիմք և կարեւոր։

Ա.ՐԴ՝ գաւակարգուն, որ սովորական է յամ կիրակից քարոզագիրս, պահի՝ ի սմա անվրէպ։ Ա՝ ո զի իւրաքան չիւր կարգ յիսուն և երկու գոլով՝ Տաճեմիւ կիրակից տարւոյ, սկիզբն առնուն՝ ի կիրակէ Ձմեռնամուտն, ի յառաջին կիրակէ դիկտեմբերի. մինչ յետ գաւակարգեալ երից Ձմեռնային ամաց, ապա՝ ի Տնգեւտասանեկորդն ըղ քառասնօրեայ պահոց առնել յիշատակ. ոմն և՝ ի չորեքսան Տետեւեալ՝ մինչև՝ ի քառնեկորդն, յորում զարմանք նեցոյն օր յիշատակէ, և՝ ի քառնեւմիներդն զղուռկի յաղուն, և՝ ի քառնեւուԹեներդն զՏոգւոյ գալստեան։ Ա՝ յայսմանկ քարոզս կամ՝ ի խորհուրդ աւուրցն յարմարս զնուն, և կամ՝ յայլ ինչ նմին Տպատու։ Ա՝ ակ յայլ քարոզս առնուն ոչՀԹ քանից անվտանգ՝ ոմն զնարդ պատշաճ ասելոց։ Ա՝ քանզի՝ ի տպագրուԹիւնէ Տեղինակին՝ ևւրաքանչիւր կարգի քարոզք ցրուեալ էին՝ ի միմեանց, մի միյամ կարգի առընԹելը դնելով միմեանց, մեզ դիպաւոր եւս Թուեցաւ՝ զայնպիսի կարգսն զամ զցրուեալս Տաւաքել՝ ի մի, և Տետ ըստ Տետէ միմեանց դասաւորել. զի նըմանակ առնմանակ եկեալ, միով մեակորիւ տարօրոշուԹիւն ոչ վերստանայցի. և միանգամայն խնդրոցին և ըստ Թերցողին Տամագունդ առաջի կայցեն։ Ա՝ ըստ այսմ պատասխանել զքարոզս, բազմեցուք զնոսին՝ ի Տատոյս եբրա. զերբա կարգսն զետեղեալ՝ ի Տատոյն առաջին, որ տպագրեցաւս. և զերբան՝ ի Տատոյն երկրորդ. նակ զեօԹնեներորդ կարգն առանձինն՝ ի Տատոյն երրորդ. մինչ զքան զայլ պարզաբանութիւնս են. և ոմանք իւրաքանչիւր կիր կիս իւր Տարցումն Տամառօտ՝ ի մէջ նիւԹոյն, ղըմրմ և քարոզն է։ Ա՝ նդ որս պիտանի վարկաք յարել և զայլ եւս քարոզս քանեւ ոչս՝ նորին Տեղինակի յօրինուածոց՝ ի մէջ Տրատարակեալ խորհրդոյ մարմնոյ և արեան Քրիստոսի. Օ ո. ոյց զտպագրուԹիւն յաջողել՝ ի կամս Քրիստոսի և յաղԹիւ բանից ընԹերցողացդ առնելոյ ապաստան։

Ա՝ յլ եԹէ դէպ լիցի ուրեք յընԹերցասիրաց՝ վարանալ Քան ինչ առնուլ խորհուրդս, ԹէՀ ընդդէմ արդեաք, կամ յինչ

յինչ պատճառս ընտրելի եղև մեզ այս կարճաբան քա
րոզագիրս , Թողեալ զայլ բազմ յաճախաբան մատեանս ,
զորս մարդիկ ի Թարգմանութենէն կամ նորոգ յօրինուածս
ծալ ի լոյս ընծայել . յայտ առնելոյ հանդարեղ մտաց՝
զմեզ յայս ընտրութեան բերութիւն ոչ անխորհրդաբար լինչ
լեալ , այլ կամակատար մտաց : Նախ՝ զի երկայնութիւնս
մատենագրոց վախճան այն եղև , զորմէ ի ձեռն տալ պատ
րաստական և նպատաստաւոր ամենեցուն՝ որոց հոգեւորա
կան սպասաւորութեի յանձն առեալ է , և հարկ ի վէր
կայ աւետարանել զբանն հրապարակաւ կի առանձինն .
ոչ զի որում ոչ կայցէ առ ձեռն այլ մատեանս կարևոր ,
առաւել զբազմատարփ պէտսն վէմարիցէ . կամ Թէ անբաւա
կան իցէ ինքնին բանս հատուկտիր տարփ անտի հատա
ծելով՝ ի ձեռ քարոզի յարմարել զնոսա , ի սմա գկար
գեալն և զյարմարեալն գոյէ անաշխատ . և կամ որոց
կայցէ բաւականութեի , այլ ոչ պարտադ ժամանակին , առ
լոյի նոր կարճութեի ժամանակին լցուցիչ , զպիտոյսն յա
ռաջագոյն պատրաստեալ : Երկրորդ պատճառ ընտրու
թեան է . զի յաճախաբան մատենագրք յորս քարոզքն ընդ
արձակել երկայնին ի ձեռ զանազանս և յընդլայնումն
բանից , ոչ այնչափ նպաստամատոյց են քարոզեցաց՝ որ
չափ ինչ կարծի : Իսկ՝ զի յաճախութեի բանիցն գրա
ւեալ զանգիս , սակաւս ե գտանել ի նոր խմնասս երևէն
լոս և հանձնարխոցս . և երկիւղ՝ զի զարձակաձք բանիցն
ի նոր և տարագրք ընդարձակութենն ոչ միշտ ի դէպ գան ,
ոչ քարոզասուին , և ոչ ունկնդրացն . զի զորօրինակ
միոք քան զմիոս այլազգաբար բերին յիմնասալ , նոյնիսկ
այլազան ունին բնաւորութի առ ի զիմացեալսն յայտ
նելոյ . և ըստ պէսպիսութեի ազգաց և տեղեաց՝ պէսպէս
են և տարագք խօսելոյ , և ընդունակութի լսելոյ . վասն
զոր ի ձայնարձակութենս երբեմն առեանելիք լինել , յորս
որ միում ազգի կամ տեղւոյ անտրժանելի հնչէ , այլում
գժուարահաճ է . զնոյնն և ի քարոզս ընդլայնելս համա
տարերն հմտացեալքն ի սոյն : Այլ սակայն յորժամ
ի հատուածս գլխաւորեալ դնին քարոզք , այնուհետև
ազատամիտ ձեռ քարոզողացն՝ ընդարձակել զնոսա ըստ իւ
րում բնաւորութենն և ըստ ունկնդրացն ընդունակուե .
Երկրորդ պատճառ յօժարելոյ մեզ ի սոյս քան յայլոցն
ընտրութի , այս է . վասն զի ոչ նա ինքն մատենիս յօրի
նող յոյժ առնէ յիւրում յառաջաբանութենէն , առ երբ

Համեստութեան իմն ի այլոց ընդարձակ մատենից, և որ
ինչ ի բազումն անդ սիրեաւ կան ծաւալեալ յանկաւար
վկայութիւնք և օրինակք և նմանութիւք, սա յիւրում միակ
կազմուածին զնտրելոցդ ունի ժողովեալ. որ և այս
ոչինչ ի առաւելութիւն սորա քան զայլոցն. ըստ բանին՝ թէ
ցրուեալքն ի տարբինս՝ միաւորեալ են ի վերինս։ Այլ
մի գոլով սա կերպարանաւք, բազում ի զօրութիւն. և զսա
միայն ի ձեռս բերեալ, դոցիկս իմն զաւազանն ի բուռն
արկանել, և ըստ մեզ զի կամ աք միով՝ զշահեկանսն որ
ի բազմացն է, յայլս տարածանել, յիւրաւի սմա յաճ-
նախաւոր վարկոյ զնտրութիւնս պատիճ։

Այլ սակայն մեզ վերապահիւք փոքու իմն յոյժ ալարաք,
պարտ է ինձ՝ որք կամիցին վարել սովաւ, ընդ արձակել
զանձն բացայայտ մեկնաբանութիւք. զիմակ առացեալն
ի բազում մատանս տարհել. զնդ Հանրականն ի մա-
նաւանս իւիսոէ. զՏարևանցի և ի Հիշատակարանն խնա
մով ի միջ բերել. և զամն ըստ նմին պահանջիւք՝ և
բան բնաւորել բանախօսութիւնն կարգել բարեձեւութիւք,
Հայեցեալ միանգամայն և յանկնդրացն խնդամոութիւն
յիմանալ զանս։ Այլ ի լինել այժմ այսպէս, այն՝ որ
Հակիրճն է և Համարօտ, առնաւ առնելութիւն բազում.
և փոքրն տեսլեամբ՝ մեծաց լինի զուգահաւասար. այլ
որք յիշենն զմնանոնսոյդ զիմոխս վիճակս զիմոքրութիւն և
զմեծութիւն, յօրինակին ի միտ առնուն զտասելոցս առու
գաւն։ Այսպս եթէ կամ իցէ գործեալ առաւել ևս ըստ
ձակել զնոյնն, գիւրաւ և այդ վճարի փոխառութիւք յայ-
լոց քաղուածից՝ որք յայլևայլ կողս գտանին յօրինեալ
ի վերնոյն նիւթոյ. կի զՀատուածոց բանից և զօրինակ՝
որք յայլ քաղուածս Հաւելանցին անդ եթէ յիշատակին, առնուլ
և ի նոյն քաղուածս պատուաստել։ Այլ զի գիւրագիւտ
լինիցի այս ինդրոյդ, Հանդերձեալ եմք ըստ յաջողել
նոն՝ ի վախճան երկրորդ Հատորին յաւելուլ ցուցակ ընդ-
Հանրական ի վերջ գլխատոր նրոյ և բանից ոմոեցոյ ի
թուականակ մատենիս։ Այլ և զիւս ևս ցանկ, զոմ ըզ-
բնաւրանս ըստ կարգի առաջադրացոյն Հաւաքելոյ. զի ի
նմա գոցէ՝ որ կամիցին ի վեր բնաւրանն ինչ քաղուղ յօ-
րինեալ,

Ա՛րդ՝ ի գլուխ Հանեալ զսոս կանխաբանութեն պահան-
ջիւն օրինաց, աղաչանօք ի յորդորս մատչիմք սպասաւո
րաց քանին ոյ, և որոց ծածկին յանձն ե ստանաւոր-
թիւն,

թէն , ընդարձակել զբերանս ի խօսիլ զանձն սէր ։ Եւ ՚ի
զի չիք և չիք լուսնի չար քան յիմարինն անխօսանալ-
որով յամաչել զբանեայ ոգիսուն , այն՝ որ Հետևորդ
գոլով մեղացն առաջնոյ , զՀետ եկելոյ մեղաց լինչն է
յառաջելոյ և ծնօղ ։ Եւ ՚է փոյթ գիտել այ ՚ի վերայ երկրի , Ուէն ·
ասէ ոմանէ ։ և զՀետ այնր զինչ · Հաղնիցի և սուսերն և ժ. ։
ասպառնուն և փողերն և ընթերն հեղեալ ՚ի վէր երկրի ։ ահա
Հարազատ երկունքը բազմածին մեր ոգիսուածին ։ Եւ
ասէ առ անգամանն մեռելոյ ՚ի բժշկուսական բանից , ոչ-
նուհետև ՚ի գառն կաբուածն յեղաշրջի · որով ախտա-
ցեալքն ոչ միայն զդիտելն անդիտանան , այլև առ գի-
տել անկարանան · զի Հոյլք մեղացն իբրև Հինգ մեռ
ականս խուռն թանձրացեալ զտեսանելեօքս մեռայն , ոչ
նեբրեն նմ զբոյս ճաշակելոյ բանիցն նշմարել , և ՚ի ոգիս
խմաստնանալ ։ Եւ ՚ն այնորիկ զնմին ախտ այգպիսի ՚ի Հա-
ստատակէս Ճարակ առնուացու , գրեր ՚ուծայինն պօղոս ևբ. Տիմ.
յամ սիրելն աշակերտին · Ֆաբուղնե զբանն · Հա՛ ՚ի վէր ձգա- գ. ։
և փարձանա · չանբնհանեա , ասացեր , զիրենարեա ամ երկայնմբ
դադ և վարդապետուբ ։ Եւ նոքին իսկ Հաստատակէքն ա-
ռաքինբը ևս գրեցեալըմն գուկայ՝էին Հանապազորդեալ վերա- Դ.Տիմ.
նել առաւելեցն · վասկ ուծասէրբը նմին , և անձնատեացբ · վա- բ. 4ը.
սպազոբը վերայ , և առեցողբը Հանգստեան · խրատասէրբը
և երկիւղածբը յիմի · մինչև նախանձելն իսկ Հերձուած-
սացն լինել ։ Եւ սկսյ յայժ մեռ ժամանակիս այսպիսեաց առ-
ակ Հիմ նուաղեալ տեսանի · զի և ուծայինն բանիցն
լուբ ասկատուց լինի լսելն · այլ են՝ որբ զՀատատոյ բան
անգամ չդիտեն , Թող Թէ զկարևոր պատուիրանաց ու-
սումն · և շատբ և այնբ են , որբ զկարևորսն գիտել ե-
րևին , այլ ասկայն ՚ի զօրութիւն անսխ օտարացեալբ են ·
որ քան գայսանի ոգիսուն չար և ։ զի նոր բժշկու-
թիւն սկսբ գացերև են , իսկ սորայս ոչ ։

Եւ այս զի մի օտարին սրեան պատուաստբը գացին առ-
առչբ Հատատակելոյ , և գիայն գուժեալ ՚ի պօղոսէ՝ յան
ձինս ընկալցին , Տարկ ՚ի վէր կայ նոյ անձանձրոյթ սե-
գանուածել զբանն այ ՚ի լսելիս Հատատակելոյ · առ որբ
գիտան առաւել , ասկայ , և միշտ · իսկ առ գիտացս բա-
զում անգամ , զի զոբ գիտենն յիշեացնն , և առաւել ևս
գիտացնն · և զգիտութիւնն Հոգեբուսական սրբեամբբ
ընդայնն ։ Եւ զի և իբրեանց քան վարդապետութիւնն
անպատրուեալ մի ունայնասցի , նախ առաքինի պատ և

արժան է վառիլ նոցա ի նախանձ վառարանի աչաց , և ի փա-
փաքուն հոգւոց սիրելեաց , պատրաստաբար վասն քո ,
և խնդրել մի զանձանց օգուտ՝ այլ զբազմաց ըստ առաքե-
լոյ . զի որ զանձին խնդրիցէ փառս կամ զօգուտ ի քա-
րոզելն , իբր ըստ սերմն բանին խառնի տրտմի հեղձուցիչ
զօրուն նմա . և եղիցի նա վաճառական անխոհեմ՝ ըստ դու
նաքեայ վառաց կամ շահիւ փոխանակելով զբանն աչ ,
որպ և գրակիս մի պատուճառանագոյն է քան զիրկինս
և զերկիր՝ ըստ գեղեցիկ խնամոյ մեծին խոսրովու : Ա-
ռեալ , սիմնական եւս կոչիցի՝ որ զոյնոյիսին , ոչ միայն .
զի զՀօգւոյն և զյուծայինն ըստ ժամանակեացդ ի վաճառ
արկանել . ուր Տրամեան առաւ ձրի բաշխել ձրիապար վայե-
լողքս յանձնառու տալոյն ,

Այդ՝ պարտ և արժան է անուանաւորելի յանձին բերել ի
վարդապետելն . և չառնուլ անկն երեսաց վ՚ն օգտի ինչ ,
կամ առ մտաւ երկիւղի . այլ Համարձակախօս լինել
խնամոյ Հօգւոյ ըստ պարշտանել , յանդիման Հարկանելով
ոչ զանձն , կամ զյանցաւորեալ ոք , այլ զմոլութիւնն և
զյանցաւճառս . զի երկոքին իսկ ծայրքն ընդ պարտաւո-
նաք են . այլ , յանուանէ զոք Հրապարականախատ առնել ,
և կամ ըստ Հանդարտին՝ բնաւ իսկ չմերձենալ ի յանդի-
մանութիւն մոլութեն ինչ կամ չարութեն , որ ի Հոգւոյ
դեամն յանձնեալ իցէ . այլ միջնին է ընտրելն ձեռնա-
պարհ . բժշկին զկիծեցեալն բանսն տալ ի դարման
վիրացն , և միանգամայն Հայրապաշտ զառ ի բժշկե՛ն
ծանել բարիս ի մխիթարուն մատուցանել , առ ի լուսն
երկեակ պատուիրանին . պարտ ծաղկեալ բանիւ աղի
և ապա . Դիմաբերեալ՝ դիմաբերեալ զծաղկեալդ իմ առ ձեզ
Այրոյդ՝ կարևոր են ջերմեռանդն ազօթքք՝ ի բեկեալ
սրտի մատուցեալք առ ՅՀ . և ըստ ասից սիրոյ օգտակա-
սի՝ նախ լինել աղերսարկու , և ապա քարոզատու . զի ազ
դելով ոչ ի բանն զլսողսն ի , ոչ զլսելիսն միայն բաղ
խեացին զանձինդ ոտոյ , այլև զսիրտս . և ըստ խրատուն
նոյ պիտոյից՝ պատրաստեացին բանքն յօգուտ : Ա՛ զի
զնոյ լինի ոմանց կամ ի նմա պետս ունել , և այլոց Հաստա-
տուն կերակրոյ . ոմանց յանդ իմանալիսն խնդրի բան ,
և այլոց յոտատրակսն . ոմանք զայս ինչ լսեալ օգ-
ակին , և զայլ ինչ լսեալ՝ չօգտին , կամ դուցէ և վնաս
սին : Այդ քանզի քարոզատուին այսմ ասի նախածա-
ծաճ լինել անհնար է , ասե՝ որ սեռօրէն է ասի , ըստ ըդհ-
ման

մեռն աղօթիցն բանս դնէ ՚ի բերան նոր առ Իւրաքանչիւր օգուտ · մեզ բաղումս անգամ ՚ի սոյն լցեալ տեսանելիք զանս առաքողին · մարդոյ էրս էին դնել ՚ի մէջ , և ՚ի ձեռս լինէր պատասխանի լեզուի ։

Ղուկ. ԺԶ. ։

Յորդ՝ լինելոյ մեծիս և կարևոր քան զնմա՝ միաբանութեան գործոցն ՚ի բանս վարդապետութենն · որով գործք վկայ բանիցն լինիցին · և յերկոցունց վկայութիւն չնչմար առնին հաստատեացին ։ Այս առանդեանն մեզ՚ի քէ տահ մեռն կանոնի , առնել և ասացանել · զորով զանց արարել , չգիտեմ զինչ շահ օգտի առ՚ի բանից մերոց յումենէ գործի գործոցի · զի եթէ ոմն խնամատարելոցն առնն ՚ի այսմ շարժ ել լինի , ՚ի որում ՚ի ներգործութենէ , զնարդ նուազելոր ՚ի ներգործուէ ուժգնացեալ կրծնոյ , ՚ի վայթ ուժգնացութենէ զայլս շարժիցէ · զնարդ ազ գոլով անհամեմատ , այլոց գոցի համեմիչ , կամ ջնարդ շինչեալ խաւարելոց լուսատու ։ Այանաւանդ թէ զօրաւոր գոլով բարեգործոյ գործ քան զբարեսէր բերանոյ , առաւել ՚ի խոտորնակ գործոցն թերելին ունկնդիրք , քան թէ՚ի բանիցն ուղղելոցին · կամ յանգիտութենէ մեռք պատճառս առնուն ասել · քանզի առաքեալքն՝ ՚ի բերանոյ մինչև ցօրն , Այդ առ անվախճանելոյ յինքնագիտ կշռամբուէ ասել առ ամենեսեան , և ամբաստանել յիմ բամբասելի կրից՝ ՚ի լուսաղղանն առաքեհանալ , և ՚ի առտնչանին գերակայութենէ հանուցեալ բարեգործութեանէ զսրբուէ վարս · որով արդարք քաջ քարոզք երևիլ , թէպէտև լռիցեն ձայնիւ , այլ գործ ծանիք խօսին և քարոզեն քան եւս քան զձայնի քարոզել։ Ո՛ի գործոց քարոզութենէ անաչխատ և աղդողագործ , առնեսցուն գերբիմոյ և պատշաճող · ոչ ՚ի ժամանդրութենէ կապի , և ոչ առ մերձաւորս միայն լինի լսելի , այլև առ հեռաւորս · և յամենեսցունց զխառն գործեն ժառանգի յոյ և ՚ի մարդկանէ , Այսպս իրրև ՚ի գործոց և բանիցն քարոզութենէ լծորդի , այնուհետև առաքեալքն բեն ՚ի յեռաւորս յանդիմանութենէ ամ քաղաքդոյ · և Հանուր ձակութենէ կարօղ են զառաքելոյն բան ՚ի գործս ածել · ղր ոսայն և ընկալայ և լուայ և տեսին յեռ , զնդն աքրեղ և զանդ , Այս ասքն այսպիսիք միանգամ՝ ՚ի զարմանս զարթեցուանեն գկայծակիտանութեան եսայիա , գոլել գձ հիայմանէ · էրբ զի գեղեցիկ են ՚ի վր երբանդ ոտք աւետարանչացն խաղաղութենէ , և աւետարանչացն բարութենէ · զի ասիցն համա-

Սաղ. ԽԶ. ։

Եսայ. ԽԹ. 7 ։

Փիլիպ. Գ. 9 ։

Հռով. Ժ. 15 ։

համամուխ զառաքինուէ գնացեալ եաես , և զարմացաւ : Այլ յիրաւի զարմանալոյ առնէր . զի այսպիսեաք յամենայնի ծանեին մեծք ասացեալ լինել յարբայսեանն երկնից , յի ի մեծք արդեամբք և պատուով՝ ի զինուորութեան եկեղեցւոջ , և մեծք գերահրաշ փառաւք՝ ի յաղթողականին . յո բաւական ՚ի որոնել խոստմանն՝ անձնաւոր հրաշիւք պարտուցն ընդանին յամենեցունց ի յոգւառուրէն : Այդ որս կրկդաս և մեք այժմ անպատուական վայելչութեան սրբոյ անապատիս լինել բարեխօսութեամբ բարեբանեալ սուրբ ածմանին և կուսի . յոյր ձեռն ընկալաւք և ընդանիք զամ յամենապարգև շնորհն , և դարձել առ առաջ անդր վերառաքեալն մշտոյն Քրիստոս պահպանիչ :

ՅԱՒՈՒԱԾՔԱՐԱՆ ՀՈԻԹԻՒՆ,

հեղինակէն առ ընթերցող :

Պարմանայցես Թեղևս ընթերցօղդ , ընթերցեալ ՚ի ձակատ դրոցս զիմ անուն . և ժողովել ասիցես . Գիրք տալիցէ ՚ի ձեռ խաղող , կամ ՚ի տապարէ Խաչ : Այլ իմ առ քեզ այս է պատասխանի . մի անխոհեմդ ձեռանէրեց լինել ՚ի գաւառատան . և մի ընտրել զիմ կերակրոց , մինչև և քո ձաշակել , Այլ ՚ի փղոյ եմ Հաճարի , բայց անհոգեթ . ակայն և այնպես զքարողքս քաղեալս ՚ի փղոյ , յի ՚ի գրոյ սրտիմա մատենագրոյ՝ յիրաւի է նմանեցուցանել խաղողոյ և Թզոյ : Օ՚ի զորօրինակ ՚ի Հասեալ խաղողոյ քաղցր մուզ մրի , նայնպես ՚ի քարոզից տասի՝ Թէ ընդ արժանեաց ձմրեմք , այս է՝ մտադրութիւն ընթերանալոյ , և բացատրութ առնչի առնելոյ ժողովրդեանն , առողջարար մուզ քամի ՚ի բժշկութիւն Հոգւոյ : Այս զմին օրինակի այս քարոզքս և Թզոյ ունին նմանութիւն . զի Թուզն Թեղևս պատուղ է արտաքոյ տգեղ և անբարեձև , ակայն քաղցր է յոյժ . նոյնպես Թեղևս այս քարոզք անկեղծապատում երևին , և անպաճոյճ ոճով առաջի դնին , ակայն է՝ ի նոսա համ քաղցրիկ . որոյ համ ոչ առաւել վկայեն , որոց քմոյ քաղցր է ձաշակ գրոյ : Այլ ինձ քան լինի զիմ գիր գնել փոքրութիւն նմանեցուցանել այնց գրոց , զորոց մարդ է զեղեկութիւն ասել , Թէ ներս ջուր ,

եւ եղեւ ՚ի բերանի խմոր էբրել զաղջրոյ ՚ի գեղս ։ ՚Ի առնուլն ծաղ
բական իւին ի զղայլն եղելոյն ըստ Հաստատարուստ վիրդ վա
հագնի գնել ՚ի կշիռ , կամ ղՀամբակի երկաթիւրութիւն
ըստ վարդապետի խմաստս ։

Ա՚րդ՝ գիտութի լինի ընթերցողիդ , զի ՚ի գրութէ մա
տենիս՝ մեղաւոց եղէ ես համաւոր ։ Օ ի զղրօրինակ մե
զաք ՚ի գալեացին և յամարայեն՝ ՚ի գալարաբեր վայրս
Թառանկին , ըստ ծագկաւէտ մարգս շրջին , ՚ի վէր հասոց և
ծագկանց առանն , անտի մեղր և անոյշ հիւթ ծծեն ։
ըստ իւրեանս ՚ի գիշեր տանին , և անդ մեծերեն , նոյնպ
և ես յառաջ քան զամն լինէ ՚ի ժամանակ պարապոյ՝ ոչ
յաւելոյր ՚ի վաստակոց պաշտամանն իմոյ , ըստ մարմնոյս
գրութեց մատենագրոց շրջելոյս , և զընտիր ընտիրս իմաստ
նոց գիրս ընթերցոյս ։ և յայնց հիւթ պատուհին՝ զաստի
անտի անուշակ իմաստս , զպարշաձոյ նմանութիւնս , և
զնծաւթիւնս գրոց պատմութիւնս քաղեալ՝ ոչ պիտանա
քարոզի , ամփոփեցի ՚ի յիշատակարգրի իւրմ ՚ի վերայ ,
Ա՚ւ զրօրինակ մեղաւ ոչ անձանոյ՝ այլ այլոց մեղր գոյ
ծեն , նոյնպ և ես զքաղեալսն իմ ՚ի յիշատակարգրի անդ՝
սկիզբն արարի մուծանել ՚ի ձև քարոզի , զոր արդ յայս
Տաղորդեմ ՚ի նպաստ քարոզութէն և Հոգևորական մտա
ծութէն , Ա՚ւ վասն յանձին կալայ ըստ կարի օգնել ղՀա
մատուածութէն . ոչ զի իւրմ ամփոփ լինէ քաղցած՝ զիւ
րաքանչիւր ոք պարտ լինի քաղցած՝ զիւրաքանչիւր Տաղ
գրոց մտադիւր կրկնն ըստ իւրեանս զիտաւթիւրս
քան զաստնի ժամագիրս . զի այն փոքր ի և թեթև ,
և սա ծանր և գժուարաքաշխալի . նոյնպէս վասն եմ,
Թէ և այս Համառօտ քարոզագիրս օգտակոյ ընդ , որք զնե
ղիս ընդ ընտիր գիրս չունին առ պատրաստ . ի՚ վա ծանրա
բեռնութէն չեն ձեռնհաս կրել ըստ իւրեանս ։

Ոչ քարոզք որք կան ՚ի մատենիս , են պէսպիսակ ըստ
եօթն կարգաց , իբրև զիկերակուրս որք ըստ պէտի քանդ
պէտի Հանգերձին ։ Ա՚ռաջին կարգն ասի յաւետարանական
բանէ և առակէ . վ՚ա զի յորմէ սկսուած նիւ լինի քա
զատութիւն ինչ առետրանի իրաց , կամ առակայ ։ Ա՚ՀԳ
կարգն ասի չորինակ ածանութիւն գրոց . վ՚ա զի առաւել յա
ծի զօրինակաբ ածանութիւն գրոց ։ Ա՚րդի կարգն ասի՚ն դէ
դեռ ծանօթ , և՚ի խորհրդաւոր նշանագ . զի Հաստատակօրէն այ
ըստանաւ ինչ ուսի կերպարան . և առաւել խորհրդա
ւոր նշանաբ և ազնաշխատ նմանութիւնք ի գօրինակ

կարգն առի յառաքեալսն Քո՛ւ Քրիստոսեան պարգեւատից. իբր զի ակառուած նը միշտ յանապակիսկայ ի խրեմին և ի տարտամ ինչ խնամոյ, կամ Տարցոնաածոյ առնուս սկիզբն. յորմէ սկսուածոյ ոմն ի գլխատուր մնանն՝ լինի անուանադրութիւն ձառին: Հինգերորդ կարգն կոչի ՀԱՅՈՑ ՆԵԱՆ ՀԱՅԱՏԱՆՈՒՆՔ. առաւել վն այնորիկ, զի յոլովակի վարդապետուին՝ որ ի նմա, խոստակ զմարդ ի քրիստոնէական քաղաքականուէ կանոնաց՝ սիրով լինել առնած, քաղցրակենցաղ առ ընկերն, և կամ ոպին առ երկնաւոր: Իսկ վեցերորդ կարգն ԲԱՐՅԱՆ, և ՆՈՒԵՐԴՈՒԹԻՒՆ. զի առանձին զգուշութիւն բարոյական, և զվարդապետուէն Տաւսոյ:

Ի վախճան ոմն զի մի անարատ և խոտնեխուեն վիհ աշխարհի սրտիկս ընկենգրգոցիդ, ի նպատս կիջոցուէ զիւրա քանչիւր քարող՝ ի այժմեան օգտակար ոմանց քարոզութեան՝ երկեակ կի երգեակ քաժանմամբ ի լոյս ընծայեցի, զմոռանն ի բարբանչիւր իրս ի բիմն զ՝ադաթիւ տրոհել: [1]զդ՝ ընկալեալ բարեմասնէ դիրս, ընկերցիդ զդոյն՝ մի ձախող ախտիւ, այլ՝ պարզ միտք, ոմն և առաքեալն: [2]Յլ զի ուղղոյ լինել յաժարեցուցից զսա, կամն ես ինձ բարբառիլ առ նա օրինակ զայս: [3]Տրբոյկ զուս, իմոյ երկասրուեն ծնունդ, վուխմ արդ, երթ համարձակ յոր վայր և կամիս. շրջեակ ի սենեկերս, անոյ ի քաղաքս և ի գեօղս. և թէ որ զպանդխտուէն քո հիւր ընկալեացէ, յինէն կոչմանն քաղաքմ մարդասիրուէ ոչ ջոյն մատուցիր նմ: [4]Այլ ոմն ուղևորն ի ճանապարհ Տրդել իւրում՝ պէտիս մշտոյ ոմնի Տամբերել, նոյնոյ վկայեմ, թէ՝ և քիչ կոյ ինոյ քաղաքմ և մեծամեծ վըճռոյ Տամբերել. այլ գուս մի լքանիր ի չարակրութեէդ անտի. այլ՝ քաջութ երթ յառաջագէմ: [5]Ոչ ոմն ճանապարհորդի՝ որ ի քաղաք մտանիցէ, բազմօրինակ Տարցուփորձ լինի, որոյ պատասխանել ունի, նոյնոյ և գուս պէտիս Տարցոնաածոյ ոմոյ ես պատասխանի. ապա տուր պատասխանի անվնաս և անվնեցեր,

[6]Ոմն Տարցանիցէ զբ. զինչ անուն է քո գրբոյկ գուս. յորմէ գաւառէ իցես. ուր յղացար, և ուր ծնար. երթ կայցեն քո եղբարք. Տուր պատասխանի. անուն իմ գրեր կայ ի ճակատ իմ. բանարիս և գաւառ իմ, յոգոստեան վիճակէ. յղուէ իմոյ տէրն վերկ բուրգ, և ծնողեանն՝ օգոստ, էն իմ այլեա եղբարք՝ վայելուչք և պատուական

զարդը քան զնա . յորոց ես եմ անդրանիկ Հօր խմոյ ։
(Ա) Ես այլ ոք Հարցանելոյ . յինչ Հաւատաս ես . և զինչ այդպիսի
մերկ և անպատմելի երևիս ։ Ցաւը պատասխանեաց . Հաւա-
տամ, զոր ինչ Հաւատայ կամ ուզիկ եկեղեցի . ոչ այլազգ
լինի՝ և ոչ օտար ։ Եսկ մերկ եմ, զի Հնմարտանեն սերկ ան
պատրաստակ գնալ ։
(Ա) Ես այլ ոք Հարցանելոյ . ոչը իցէ քո բնակարն . զինչ քո
կերպարանք և ըմպելի . յինչ լեզու խօսես . զինչ ասր՝ ի
լսելիս բերես ։ Ցաւը պատասխանի . ՝ի կրպակս գրամա
ձատաց բնակիմ, երբև՝ ի ծառայսն գրաւել, յորմէ
զերծանել խնդրեմ . և մարթի է զնա գնել ի բարեաց ։
Ես հերակաւը ի առնել զնահատ եմոյ . որ Տրամիցէ ինձ ծա
ռայել Լսոյ առնդականի ։ Եսկ ծարաւ եմ բերի միայն
առ փրկուն Հոգւոյ ։ ՝ի լեզուս խօսեմ պարզ և Տնկոյց .
զի որ դՀաւատացեալ օրհնս կամի , պարտ է նմա խօս
առնել՝ ի բարբառս ընտանի ։ Եսկ որոյ նոր ինչ խնդրեն ,
զդօզանին ասեմ . զէնշարժս զնոր Տարեն՝ որ ըստ ոչն Տնարա
րեալ է . և զերեկիսելոյն , Եթե արարչէ Հեղ սէրտ նոր և ոգի
նոր ։ Օ այս և զարմին նմանին տուր պատասխանի վերոյ
գրեալ Տարցասծոյ ։
՝Ա՛րա Եթե անկարծ լսոյր քեզ ՝ի ձեռս Հասանել մոմոյ,
զգեստի , արիասարքուի , և այլոց ընծայարձանին խոս
արկածոյ . որք գժամուտ եամբ սրեն գժանիս և զերծու
՝ի վերայ գրոց՝ միացեալ են զոյն ընտ երգեալ , մի զարմա
րիս յանդի զրուցոյ նոյ . զմոռա ած , զի նոյն պատա
Հեաց և պօղոսի . քանզի ՝ի քարոզել իւրում , ոմանց ծաղր
առնէին զնա . . . և ոմանց Հաւատային . և պօղոս ոչ երբեք
առանձ

ՃՀ. 1:
Ա. Կորնթ. ժ. 12:
Ա. Պետ. բ. 24:

կայելոյ՝ Նոյոյ փրկ սրտապրուէ ալ փոյ վախճան : Ա՛յն պէ վախ
ձան գրահանուէ ե կրկին . պէ ամենք գրէն առ ուսուցա
նել . և կենք գրէն և ուսուցանեն՝ առ ուսանիլ . որ ար-
դարև ե բանաւոր վախճան :

Ա՛մեն երկիր . յոյզ մտաեան չկոյ ինչ նոր . և առիկ՝ ի
քոյս ընծայելոյ : Տ՛ուր պատասխանի նախ . դիցուք՝ թէ
վատաեես ախան այս գրուածիք չերևիլին նոր , պէ՞տ
իշոան էցէ . գիրք իսկ պկայեն , թէ ալէ՞ւ փոյ առ քահան
՚ի ներոյ արեփանի , ջրբէ մասալ ոչ , ըե ակա այս նոր ե :
Տ՛ուր պատասխանի երկրորդ . զայժմ ազգ մարդկան
վարե կրկին ցանկութե . ամենք պէտս ախորժեն , և ա-
մենք պչնեա . վակ մտաենոգիրն պչնեա երեսոյ յոյսամ՝
տանուանն , որ կանե ՚ի փախչէ էարե պէր և պրն . պչնե ըե նրա
Թոյն , և պէտ ըե կազմակերպութեն :

Ա՛մեն երկիր . այդ գիրք գազանի կարծի . ապա չէ ինչ
յարդի : Տ՛ուր պատասխանի նախ . ես պիմ գազանի լինելն
խոտանելն եղէ անգին խոչ ՚ի ինձ գոյս . որ գբարեզբս
կրկեցի գազանացոյս : Տ՛ուր պատասխանի երկիր . փոքր են
գազանիքս , զոյսոյ չէ ինչ փոյթ . և այս ազգ գազանե ի-
մանալի է և Հատարակաց . իբր պի Հաղիւ գտանի մե-
ծանան , յոր ոչ գտանիցին Հետր ինչ գազանե . և այնպէս
քաղաքանգամ գազ ՚ի գոյոյ գազանոյ : Տ՛ուր պատաս-
խանի երկիր . գոյ ինչ առաջ , ՚ի Հրատարակական գրոյ
առաջ , և ՚ի մտաենոգրոյ՝ որք ինքնակիր մեզ մտաեցին :
արդ՝ Հրատարակականքն ոչ միոյ ուրուք են , այլ առա-
ջին առաջորդն լինին . վ՛ն այնր ոչ տիրապէս գազանե կո-
չին , յորժամ առեալ լինին ինչ՝ որ ինքնակի է , և ոչ յանիս
մոյ քառնի : Ա՛յն պի երեսնեան ինքնին խոտանելն ,
Թէ բնչ ինչ առեալ է իւր յորոշեալոյ գրոյ . ապայն
վ՛ն այնր ոչ կոչի գող : Յոյս է Թէ՝ ոմն Հարուստաբա-
նին ՚ի կատարանել պչնուածոյ՝ պիտին բարինք այլուստ
բերեալք , նոյնպէս քարոզչին ՚ի կազմակերպել զբարոյս՝
պիտի նևեն այլուստ Հատաքեալ . և ոմն նա վ՛ն նորոյ կազ
մուին՝ զոր էտ չինուածոյն , յիրաւի կոչի կատարողչին
ուածոյն , նոյնպէս տա վ՛ն նորոյ կազմուած քարոզիցն յի-
քատ կոչի հեղինակ նոցուն :

Ա՛մեն չորրորդ . ոմ գլուցս պարզ և դաեհիական՝ ոչինչ ունի
արուեստս առեներչուած . ապա անախորժ է և Հոգատակ
այժմ ոմոյ գրուե : Տ՛ուր պատասխանի . չնա՛ Թէ՝ ոչ
Ներ. ը. 1: լցէ Հոգատակ խրատուն եասչեայ , որ ասէ . գրեցի՛ս գիր

վա՜ա՜ա՜. Յի՛ սիրդ, յստակ և խնամալի ոմով։ Ո՞պա ես և ո՞ր գրոյս ինչ անախորժ, զայդմանէ չի՛ ինչ փոյթ հի՛ղճակին, որ առնել առաջանէ, և ո՛չ ասել. օգտել դի՛ ասէ, և ո՛չ զանարձանացուցանել։ Ո՞յն դի սիրդ և Տաճա ուօտ ոմով առաջարկեալ վերբերակետուն դիւրըմբռնելի է սիրդասիրաց։

Ո՞սն հինդերդ. առինչ այսչափ քարոզը, և քարոզիչդ զեղեցկանաձն վերատաուչիք. որք առաւել սիրծանա՛ի մէջ մտաուցանեն՝ քան օգուտ։ Տնէր պատասխանի, Տալրսուն՝ ի նա դարձուցեալ. ատ. ինչ՝ ի անդանա տիւչսոի ազգ ազգ կերակրոց առաջի դնին կօշնականաց, ո՛չ ասպաքեն մէտ այնորիսի՝ զի ընտրեացեն զոր ըն քանոց են։ Այր զի ձաշակը մտրդկան են սլլևալ. և զոր այս օր անախորժ, այն որ արհամարհէ. նոյնպես այժմեան բնաւորութեն մարդիկան անախորժ են քարոզը, ի՛ւ չարկանեն յոյնս ազ այլա բանաւե կիմ փոխանակութեն։

Ո՞սն վերջին. յոյժ փոքր ես դրբոյկ դու. ապա և արհամարհ. որ չես արժանի կարծիկ Տատակաւոր ձգիլ՝ ի Տաւատարմի սկսյանեն մտանելից։ Տնէր պատի նախ. որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարչասոյ. ո՛չ սերմն յառաջ դնէ. ուսաւելոյս քաղայ է, և ապա ծառատայ։ Այս ևս՝ որպէս փոքր եմ՝ այնչափ դիւրին է ինձ գտանել տեղի. նոյնպիսի իսկ տեղի, այլ քաւտիան է խորշ մի։ Տնէր պատնէ ինդ. Ընտանիս գնամ. և յետին ձեռնադրութեդ պատրաստ խոստովանիմ. այլ ես դդոյն անախորժեմ. դնացայ և վայել խոյ գնացաքաշ։

ԱՒԵՏԱՐԱՆ ԿԱՐԳ

ՎԱՐՈՒԺԻՑ,

Որ յաւետարանական բանից՝ եւ յառաքելոց։

ՎԱՐՈՒԺ Ա՛։

Յաղթ ՌԷ բառն ա՛ն են յաճախուիլ ի պաշտօնս , եւ ՚ի
սիրոյն արդարոց ։

Ընթերց ։ Լաւ բանք համ ոչ անցանիցեն ։ գլուխ ։ իե։ 33 ։

Ա՛ռաջի ։

ՅԱՂՕՐԻՒՆԵՒ ՄԻՐԵԼԻՒՐ , եթէ աւետարան առհասարակ ամ՛ մատամբք մարմնոյ զգօղանի Տարկանիցիկը ։ նա՝ ոչինչ զարմանալի , եթէ աւետարան , որ ՚ի Հանդիման աստ է՛ք , ոչ կոյծ ակնառոյ յերկիր անկանելիք։ Օ՛ի զի՞ ոչ զարհուրեցուցանէն այսպիսի ահեղ փայլատակումք ։ զի՞ ոչ տապաստ արկանէն այսպիսի շանթք անհնարինք ։ ո՞ որ թէպէտ և քաջասիրտ իցէ , յանդգնի մերկին՝ զոր ապառնայ քո առ աղգ մարդկան յաւետարանին՝ որ գիտարարժ Էի , ոչ ապատափիցի , և ոչ ապշեալ յերկիր կործանիցի ։ Ա՛պաքէն որչափ բանք լսին անգ , այնչափ փայլատակունք ցոլանան ։ այնչափ Հրայրեաց բարկուն Թափէ զատաւորն երկնաւոր ։ Զաբէ զառնալէա զու շակաւթնեա , և պակուցանողական արհաւիրացս , որք յո նիցին յաւուրն զատաստանի ։ Հրէիցն խոստացեալ ։ և զինչ՝ եթէ իւր տարրական արեւու և արեգական ապրա- բուն քո զերեսս իւր խոժոռեացէ ։ Ի տեսին ոչ կարէ զնոյն ։ իսկ զինչ՝ եթէ և նա որ զլուսինն իւր տարիք ունի , զլոյս իւր

'ի մէնջ ծածկեացի ։ Հաւատեցէք ինձ. եթէ կենդանի եմ ես ձեզ
եւ երկնաւորաց, որք ոչ զաստեղս վայելեն յերկինս, այլ
նամա՛ի մէնջ պահասցի ։ մանաւանդ երեսք են նշանակ.
ուստեղ է սկզբնաւելիս, և երբ նոր սգաւորք յոյժ ։ Օ ի
եղելոցի յերկրի տագնապ հեթանոսաց. և ահ մնայն հան-
դերձելոց գաստատանին զրկեբուց բնութեաց քաղեա-
ցեր զողի ։ Ա՛մ ոչ են կամք միշտ միջոցի յիշեցուցանել ձեզ
զպատառանալիսն՝ որ յաւետարանի անդ. շատ է այն՝ զի
աստուած. ամ բանք նոր վայելատակուածք են, և ամ բար-
բառ՝ որոտաձայն տպաւնալիք ։ Ա՛յլ իցեն թերևս՝ որք
ասիցեն. գուցէ երկիւղ յաւետարանեալ և արդարոց՝ ոչ
մեղաւորաց. և ոչինչ միխիթարութի կայցէ արդարոց ։
Ա՛յո՛ կայ նոյ միխիթարութի յայն բան, որոյ քո երբեք
հնարաւ Հաստատեալ զնոր բանսն ասելով, բանս իմ ոչ ան-
ցանիցեն ։

Հաւաստիութի ։

Ա՛պա ուրախ լերուք արդարք, երկերկուք մեղաւորք.
զի բանք քի ոչ անցանեն ։ (բաժանումն) ։ Ա՛նգի այս ա-
սացաւ 'ի քէն, նամ՝ յահաւորութի մեղաւորաց. եկիք
'ի սիրտիանս արդարոց ։ Ա՛յնա գիր ։

Ա՛ռաջ առաքելն ։

Եւ ձեռնդ ոչ գաղտս մեղաւոր դաւ, 'ի լսել զբարբառ քոյ.
որ'ի սկզբանէ մինչ 'ի վերջ տարբերն զայս քեզ ստեպ
յիշեցուցանեմ. երբէմն և երբեք անցնեն ։ և բանս իմ ի՛ք անցնեն ։
Ես. 35 ։ Եւ զնաթրդ ոչ գաղնես յաչսդ մարդկան՝ ապաւանեմդ. և
չծածկեմ'ի խաւարային խորշս անտառաց և լերանց՝ յետ
Ամիտ. գամիտ'ի վերմ ազգսդս ։ Ա՛ռը, զի բազումք են կոչեցեալք,
Ես. 14. և սակաւք են ընտրեալք ։ Ա՛յդ՝ ասա, որք իցեն բարբառս, ոչ
ապաքէն քի. և թէ քի են բանք, ոչ անցանեն ։ Օ ինչ
ասա. եթէ'ի թեռնոյ լնտրելոց զբեզ կարծես, որ նշանակ
նախասահմանութե իցեն քո. Թերևս բազմերիւակ և
բազմապատիկ մեղբդ՝ զորս գործեցեր. և յորոց ոչ եր-
բեք ձշմարտութեամբ զղջացար. զորս խոստովանութե
քաւել կամեցար, այլ անարժան խոստովանութե և
բազմապատկեցեր ։ Օ այդ նշանս նախասահմանութե
և գնեք ունին, և մեծամեծս և.ա. զինչ ասիցես առ
այս ։ Իակ թէ չէ կոչեցեալ՝ թողութե ախտիցն իսկ
Ամոս. 3. 10. տեսցուք ։ Ա՛յ ձառ, որ ոչ առնէ աչերաց բաւի, հարանի և
'ի

'ի հաւր աբխնի . ՈՒ և այս բանք քի են , որը ոչ անցանեն
Ա՛րդ՝ ասաւ , որպիսի ծառ խցես դու , բարի , եթէ չար ։
Կ՚ելեալ է . 'է պտղոյ նոցա ծանիջիք զնա ։ Ա՛ւազ . քանի՞ ժա- Մատ .
հաշոտ պտուղս բերես . որը զարուեկին ամբարտաւա- է . 20 ։
նութիւն , և զիպչենի նախանձուն , և զաարդանապալը-
սի անառակութեան բարին զիտ . սին տերևս ունայ-
նութ , և ոչ ինչ այլ է տեսանել 'ի քեզ ։ Ա՛րդ՝ թէ քանը
քի ոչ անցանեն , չինչ մնայ քեզ յաւտար , կիր զինչ խո-
թալ , բայց եթէ հատանիլ , և 'ի հուր արկանիլ ։
Ա՛սիցես . լուեալ է իմ զայդ . այլ ոչ հաւատամ ։ Օ՛ ինչ , չէ . Յհ. Ի .
ոչ հաւատաս քի . որ ոչ հաւատայ , արդէն խ դատապարտեալ 18 ։
է ։ Այբրդի այդպես առ ժամանակաւք ջրհեղեղի կուրա-
ցեալ ժողովուրդն ոչ հաւատաց նոյի , մինչև կորստեամբ
իւրով ուսաւ հաւատալ . սոյնպէս սադոմ և գոմոր և ար-
քայն բաղդասար անհաւան կացին մինչ'ի սատակումն իւ-
րեանց ։ Ո՛վ կուրութեան մեղաւորացդ . զինչ ասիցէք Մատ .
առ բանն քի . և որդիքն արձակուիցէ ելցեն 'ի խաւարն արտ- Ը . 12 ։
աքին . անդ եղիցի լալ և կրճել ատամանց ։ Օ՛ ինչ ասիցէք ան-
միտ ընտաերքը . թէ ոչ հաւատայք , վկայ է ձեզ այն խոր- Ղ.ա- Ի .
հուրդ աւազան . անդիտ յայսմ փեշերի զգեստի 'է տէրն 'ի բաց պա- Ղ . 10 ։
հանչիցեն . խ զոր պատրաստեցէք , ո՞մ լինիցի ։ Օ՛ ինչ ասիցէք
անմիտ հեշտասերը . եթէ երկուհ անայք ըստ ձշմարտութիս ,
հարցիք սաւրդանապալասի , հարցիք սոդոմնի , հարցիք
կամբոյն յեղափքելի . որը տուժիւք իւրեանց ուսեալ ըստ
բիւրուց այլոց՝ վկայ են ձշմարտութեանս ։ Օ՛ ինչ ասիցէք
և դուք փառասիրք . որը զարբոց և զայրեաց զինչը զի-
զագէզ շեղջեալ իբրև ըստ աստիճանս ամբառնայք 'ի
բարձրութի փառաց . զառաքեալս ձեր լուծցէ Տաման
'ի կախաղանք , արուեստակս յանդգնոց , և գեհենաբարշ
արջառն նաթանգդոմոսոր մեծամայն բառանջեսցէ . որ Ղ.ա- Ի .
բարձրագոյնէ զինչն , խոնարհեսցէ ։ Ահ զինչ զհետ գայ Ես . ԼԴ .
ցէ . յայտ է հետևութիւն , թէ որդիքդ Թագաւորուե ,
և աշխարհի՝ անվրէպ եղանել ունիք 'ի խաւարն արտա-
քին . զի բանք նոն ոչ անցանեն ։
Ա՛յլ ձեզ պղծաշուրթին շաղակրատից , և գժսիրտ բար- Ղ . Մատ .
բանիցդաց . Ջ ապահանէր ասէ քէ , զի որ ապահանիցէ , պար- է . 21 ։
տական լիցի դատաստանի ։ Չէ՞ զբազում անմիտ ոգիս սպա-
նանէ , թէ ոչ դուք զաղաիսօսութիւն . Ո՞ զընկերին անուն
չարաչար աղարտէ , թէ ոչ դուք զրպարտութիւն և բամ-
բասանաց . ապա 'ի դատաստանի դատաւորին քէ տալ-

տաւորեսցէ զձեզ , և դատապարտեսցէ . զի բանք նորա
ոչ անցանեն ։ ‖ այլ ձեզ անիրաւաց , և անօրէն ոգւոյ
Մտ. ժ. 20 աւրդարութեան ։ ‖ Ասացէք զի են . աչեր ասէմ ձեզ . ե՞ր
ոչ առաքեալքն արդարութեան իմ առաքի հան ընդդէմ և պիտե-
ան , ոչ մոռանիցէք յարբայութեան երկնից . և այս բանք ոչ ան-
ցանեն ։ ‖ այլ ձեզ՝ որ ոխս ի սրտի ունիք . զի զոր օրի-
նակ ծառայն , որ լեզուով զարատս ծառայակցին իւ-
Մտ. ժ. 23 րում , մատնեցաւ դահճիւ , գիտել գոգաւորեք զամ զդարան.
Նոյնպես և հայր իմ ասէ քեզ՝ արասցե ձեզ , երէկ ոչ խոշտո-
խարհանիւթ եղէօր խարամ ի սրտէ ձերոյ . և այս բանք ոչ
Մտ. ժ. անցանեն ։ ‖ այլ ձեզ բարկացողաց . զի որ բարկանայ եղ-
Ղ. ի. 22 բօր խարամ՝ պարտապար լիցի դատաստանի , ասէ քեզ և այս բանք
ոչ անցանեն ։ ‖ այլ ձեզ անողորմից . զրնաչ է , որ վե-
Ես. ի. 18 ճուլչեր՝ լսցեն՝ լսցեն ձեզ . և այս բանք ոչ անցանեն ։ ‖ այլ
ձեզ , որ անարժան մատչիք ի խոստովանութեան և ի հա-
Մտ. ժ. ղորդութեան . զինչդր գոբ այդ՝ ասէ քեզ . յո զնարդ մատեան
Ես. ի. 12 յատեան խոստովանութեան , և ի սեղան հաղորդութեան .
զի ոչ ոանիցէք գանդիցէ գարանեաց . յո ոչ ձշմարիտ զղջումն ,
և ոչ առաքարդութեան . կապեցէք զդուռ զոռս և գիշեաս , և
գանիցէ զդա ի խոտան արարչին . և այս բանք ոչ անցանեն ։
‖ այլ ձեզ մեզաւորաց անարգելոց . զի ի ծանանալի հնչող,
Մտ. ժ. ասէ քեզ , յո յօր յետին գատաստանին , ասացէ ընդ ձախս , յո
ցդևս . հաղիցէք ղդուռն , այս է զանարգելսն , ի խոտան
ան ի այրել ։ ‖ այլ և դրձել վայ ձեզ . զի այս բանք քեզ են.
և քան զնամ ծառագոյն այն է , զի այս բանք ոչ անցա
նեն ։ ‖ մնաս առեալ զայս . երկերորք և առակագարձք ։

‖ Աան երէրդէ ։

ղ. ( ) սրինչ գայտնայր ասացն , յահարկութեան մելեաց ա-
ասացի . զորինչ ի մատնեցեալ համառօտեմ , ի սխա-
փանս արդարոց ասեմ ։ ‖ Աբրամ լերուք . դրձել ասեմ ,
ուրիմ լերուք , անմեղ ոգիք . զի բանքն ի քեզ ան ձեզ
ասացեալք՝ ոչ անցանեն ։ ‖ Ախտ և աշխարհ առեալ
զձեզ արդ , բայց Տայնն խաւարդ ի լոյս ընդլեցի . զի
Մտ. ժ. յոյնիցեմ արդարոն ծոփեցին առաքին հօր իւրեանց . զինչ ձե
Ես. ի. 43 զայս պանծագոյն ։ ‖ Ախտ և յՏի աստ աղքատութեաբ
ձնչեալ , ձե լուծեալ խոշտանկեալ , տրտմութեաբ ծախ-
ծեալ՝ վշտագին կեանս վարիք . բայց յայնժամ տըրտ-
մութեան ձեր ի միխիթարութեան ընդլեցի . և վաստակը ձեր
Մտ. ժ. ճառատաճ վարձատրեսցին ։ քանզի գրեալ է , զի վոյն
Ես. ի. 13 .

յեր

յեր բեղմ են յերկինս . զինչ քան զայս զոհարձագոյն : Կի-
տել ըղձանալք Յերևս յաւաջագոյն զկարձագ ձեղ խոս-
տացեալ . այլ այդմ չինք հնար . զի ակն ոչ եսես, և ունկն
ոչ լուաւ , և ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ , զոր ետ վարձս
պատրաստեալ իւր սիրելեաց իւրոց : Այս շատ լիցի
դիտել , Թէ վարձք ձեր քան զմմ գանձս ձոխանց մե-
ծագոյն , քան զմմ քաղցրութիւն հեշտութենց քաղցրա-
գոյն, քանզմմ զերգումն խնդութենց զոհարձագոյն լինի-
ցին : Ո՞ստ լիցի այն՝ զի զայս վարձ խոստանայ ձեզ Քն .
որպ քանք ոչ անցանեն :

Այլ Թուի ինձ , Թէ չևիս տրտմութիւն ի սրտից ձե- Ե
րոց փարատեցաւ . և այսմ քրիստիանքդ ոմանց յայտնի
կայեն : Ընդուստ յոգւոց Տանէ այն օր , և առ չքա-
ւորութիւն իւրոյ ողբագին դանդատ : Այլոյ ասաւ ինձ .
զի այդպես տրտմիս . Թէպետ և քան զկոդրոս աղքատ
իցես , մի՛ ի այդր Թշնամաւ զքեզ կարծեր . զի երանի
քեզ քո ասելով , երանի աղտոտոյ հոգւով , զի նոցա է արքայու- Մ-ա .
թիւն երկնից : Ես լիով մեծատուն եմ , որ երկնից արքայու- Ե . 3 .
թիւն ժառանգորդ եմ . և արդ իսկ ժառանգիս : զի չա-
սաց քն , նոցա եղիցի , այլ Թէ ե՞ գիտես , զի մուրհակ
և աղքատն ձեռամբ հրեշտակաց տարեալ ևղև յերկինս
արքայութիւնն . եղև ասէ՝ ձեռանիլ աղտոտին , և փոխել զնա Ղ-է .
հրեշտակաց ի փոխ աբրահամ : Ես զարմին Տնկատուակն մե- Ե . 22 .
ծատունն արկաւ ի գժոխոյ գերեզմանն . ձեռա ասէ և
ձգատուն , և խեղեցաւ ի գժոխս : Ո՛չ քանք զանազ . ոչ
քանք քի՛ն . զինչ քան զայս զոհարձագոյն . և զի ոչ երբ-
քէք անցանեն . զինչ քան զայս Տաձելի :

Այլ այլոմն անտուստ սրտատուչ Տատուչ . զինք խայն ձ-
յուսոյ անժոյժ Թօթափիլ ջանայ : Ո՛զի՝ ասէ Տնձ ,
որ այդպես ողբաս , ոչ ձեռն զայդ խաչ եդ ի քո վիզ .
ոչ ապաքէն ձեռն ոյ : և երբ աղտոտ . ոչ ապաքէն , զի
ոչ մեզապարտ չարչարանաւիդ լիցես քան՝ բազումս վն քո
անապարտ չարչարելոյ . ոչ մեղք քո Ծանր ևս խաչն ես
արժանի : ոչ լաւ է աստ առ ժամ մի չարչարիլ , քան
անդ յաւիտեան : Ընդ երբեք լուծեալ քո պառանն . և
ղբ սիրեմ , երաժեմ : Այսպես խօսի ընդ քեզ ոճ ի բառնալ Յ-ն .
զխաչդ ի վիզ քո : Ընևս կրեցեր սիրելի՛ որչափ ինչ Ի-19 .
կրեաց յոգ : և Թէ դոյնչափ ևս կրեացես , յիշեա զաստ-
ցեալն քի՛ . երանի՛ որ հալածեալ էքեն վն արդարութե՛ն . զինոցա Մ-ա .
ն արքայութիւն երկնից : Ելտրհեաց , զի ոճ երբեմն յոմանք ի Ե . 10 :

քուրձ սիրելոյ եղբօր իւրոյ քենիամինի զսիկինն Յաբոյց, նոյնակերպ սիրելի բարեկամաց իւրոյ մատուռս սակի զառաջակ ցաւոց։ Օ այս ամ խորագոյն զմտաւ ածջիր, և ամէն խոհասջիր, Թէ բանը ձեռ ոչ անցանեն։ Աբրամ լերուք, որը ձեռ էք սրտիւք. զի գործ ասջիր։ Աբրամ լերուք խաղաղարարը. զի որդիք ոյ կոչեսջիք։ Աբրամ լերուք արդարը ամ. զի ասացեալքս առ ձեզ՝ քրի են բանը, որը ոչ անցանեն, այլ գյոխա և ցնշանախեց Աշխարհին. երկինք և երկիր անցցեն ասէ, և բանդ իմ ոչ անցանիցեն։

Յորդորակ։

Աբրամ լերուք. գրէլ ասեմ, ուրամ լերուք. և միանգամայն զակաս բանս քի, զոր ի վեր և ի վայր ձեզ յիշեցուցի, առէպ խոհասջիք։ Վխտասջիք արդարը, զի այն բանը քի ձեզ ի սիրտիանս են, առ յաւէտ ընթանալոյ ի Հնանապարհս Աշխարհառէն։ Վխտասջիք և գուբ մեզառորը. զի այն բանը քի յահարկուլ են ձեզ, միանգամայն և յաղաղուլճ. զի ի Հոգէն կորստեան ի ժիկի ի բաց կայցէք, և ի Հոգէս արդարուլճ և ապահովուլճ ընթանայցէք, մինչև հասանիցէք։

ՎՐՊԱՆՈՑ ԲՆ.

Յաղագս բաբն և էար Խպանոյ։

Ընաբան։ Յոլհաննես ի բանտի։ Ա՛տպ. ՃԻ. 2։

Աւետաց։

Աղօրմեցարուք, ողօրմեցարուք՝ ունկնդիրը, ամենաթշուառ տատապելոյ ումեմն. որոյ՝ բայ ի բազմադիմ չարսախրուենց, պնդեալ են ձեռք ի խիստ կապանս, և կաշկանդեալ ոտք յանդիմբերելի ոտնակապս. և ծանրաբեռն չղթայս զիջոյց ուներալ՝ տանջի ի չար ծառայուլճ։ ողօրմեցարուք ամենաթշուառ գերուցս, որ ժամ ի ժամ ակնիւ և զոդուլճ սպասել ինոյ ընդունելոյ զդատաստիկը մահու։ Աւուր Թէ գիտեալ կամիք, ո՞իցե գերիս. մի արդեօք յոլհաննես իցե, զորմէ քնաբանս ասէ լինել ի կապանս ընանդը. զի յոլհաննես այո ի կապանս է, բայց միանգամայն և յաղաղուլճ. Չքզի չէ խափանեալ ի գործելոյ՝ զոր գործել արժան է ի նը։ Ա՛զգս է լեզուն յոլհաննու

Ջու՛ի փառաբանել զնա. ազատ է սիրտ նո՛ի սիրել ըզ-
նա. ազատ են կամք նո՛ր, անձկալ նո՛ւ. ազատ են միտք նո՛ր
խոկալ զնա. ազատ է հոգի նո՛ր յիւրմէն ըզնակ զնա, և ըզ-
ձիւ միանալ ընդ նմա։ արդարք է յոյժ անհնարին, ազատ ա-
զատ է. քո ծո՛ղ է յոյժ անհնարին, ազատ չէ զերծ։ Ոչ ոք
իցէ զերծին այն ախտակցութեանն արժանի։ Ո՛վ ծանրաբեռ-
նեալն մեղօք, որ և ախտակցութեն է արժանի. զի մե-
ղաւոր է մեղաց է մեղաւոր ամենաքաջառոյժ. է՛ չարագործ ըզո-
նահալն. է՛ նոյն ինքն հերետիկոս. որ՛ի հրամայելոյն կալանա-
ւորել զյոյժ անհնարին զանազարան, էապէս զիւրին կապանս
ծանրակիրս. որոց չարահնեալ ըզ ազատուն ծո՛ղին ոտ,
գերի արար զանձն ազնիւ, ո՛չ ևս թո՛ղ զոլով, այլ ծո՛ղ
և ստրուկ մեղաց. զի որ առնէ զմեղս, ծո՛ղ է մեղաց։
Ո՛վ չհմտասուն ցուցեալ ձեզ բազմօք առաքինակ ձևաւ-

Հա՛ղորդութիւն։

Ո՛վ է կալանաւոր, որ ինչ՛ի կապանս յոյժ անհնարս. այլ որ
ինչ՛ի կապանս հերետիկոս (բաժանումն)։ Ո՛վ ի կապանքն
արդարոց են կապանքն օգտի, և իբր սահեղինք. իսկ
կապանքն մեղաւորաց՝ են կապանքն անօրինութեն և ան-
կաթիլ։

Պա՛տճառ առաջին։

Ո՛վ առաջ քան զքննութեի՛ օգտի կապանաց՝ գիտել ար-
ժան է. զի բազում ազգք են կապանաց։ Ո՛վ ի են
կապանքն բնականքն ահեղինք, և այնք սահեղինք, կամ
արձաթեղինք, կի՛ սահմանապրծք. որպիսիք երևին՛ի
պարանոցս և՛ի բազուկս մեծուհեաց. և կի՛ երկաթիք,
որք ոչ զարդարեն, այլ ծանրաբեռնեն. որովք չարա-
գործք պրկին, զոզք կախին, անասունք կապին. և՛ի
սոցա սահի են և չուանք, տանեակապք, խեղդք, և ազգք
ազգք կապանաց ըզ պէսպէս պիտոյից։ Այլ քան զ
քնական կապանաց աստի կան և կապանք բարոյականք,
որովք բազմօրինակ պարտաւանդիմք, սիրելոյ զմեզ ըզ
արարչին, կամ ըզ արարածոց, կամ ըզ դիւաց իսկ, ըզ
որոմ՛ի մի չերկիցս աստի առանձինն ինն արժան՝ կի՛ա-
նարժան սիրով և ըղձմամբ յարիմք։ Այդ՝ չայտ է թէ
կեաք՛ի կապանացս են կապանքն անօրինութեն, և կեաք
կապանքն օգտի. վ՛ս որոց և առաքինիքն խորշելի են, և
մերժելի. իսկ յետինքն՝ ըղձալի և սիրելի։ Այսպէս գը-

Երեմ. ԻԱ. 2։ բեալէ , աչա դուռ չէշ կապաս , և անուրբ , և սրբ չըր պարտ նոց չո ։ ոչ լի՛ն ասէր քրիստոնէիդ ։ Ի՛սու ազգս աղգս առաքինութե՛ան , և յաղգն ազգի առաքինութե՛ան անտի յօդեսմ շղթայ , անբսակ սիրելի քեզ նոսքա ըլ ոյ քուա՛, մինչև զգօզոսին դուբել ։ ով ինձնեցք չե՛ն սերոյն չեր ։ Ի՛սյ

Հաբ. Գ. 3։ բնահան կապանք օգտեն բըմ ։ կապեն զլուծս եղանց , զի գործեացեն ։ զերիվարս , զի ձգեացեն զկառս ։ զորթս այդ եստանի , զի մի կոխան լըցին ։ զասկառս , զի անշնաս պահեացին ։ չդազանս , զի հրաշանդ կացցեն ։ զգազողս , զի քաղաքը ի չտիշտակուե պահեացին ։ ոչ մեծ օգուտ ի՛նչ այս ։ Ասյդ տեսանել ևս օգտեն բարեպաշտական կապանք ։ որովը այդպիսը կամակար մնոք սիրելին ըլ ոյ ։ և ոչ ևս ի՛նչ միանան ։ ասկեղէն է ոչ ծառայութե՛ն ։ վըդ և կապանք ոչ յերբուէն կըզին ասկեղէն ։

Ղե. Ի՛նչ զի յայտնագոյն ևս ծանիցի Ձեմարտութե՛ան , Հայեցցուք ի կապանս օգտի առանձինն ։ և ևս առաւել ի յօդ խաղաղութե՛ն և միաբանութե՛ն , որով առաքինիք անքակ սիրելին ըլ միանան , և նոսքա ըլ ոյ որ առաջնորդէ խաղաղարար ։ Ի՛սյ յոյժ կարևոր է յօդս ։ զի սրատեսիբրն քո ի ձեռն առաքելոյն , Եփես. Դ. 3։ ճոռնել պահել զմիաբանութե՛ն հոգ ոյն՝ յօդեր խաղաղութե՛ն ։ Ոչ պիտաւ լոյծ այս յօդ խաղաղութե՛ն , որ ըլ լոյոյ լինչ միակեր զմեզ ըլ քեզ ։ ոչ պիտաւ նի լոյծ յօդս , որ անյարելոն և անպատեհս զմեզ նոքա զործե ։ Ոչ ի՞ բաղում փքինը կապեալք ի մի խուրձ ոչ բնանեն ։ զորս ուրոյն գևուրն էր խորտակել ։ նոյնպես անմահացանք դևուրսա քակին ։ այլ միաբանեալքն՝ դժուարաւ ։ Ոյոյտ առնէ մեզ զօգուտս՝ քարն Թուա՛կեան , որոյ ստինն յերեսս ելոյ ջուր , և ջարդածն սուզանի ։ զի այսպէս և մեք միաբանութե՛ն Հաստատիմք , և ան միաբանութե՛ն քայքայիմք ։ Հաստատե՛ զօգուտս՝ քարն ոսկիա ։ որոյ ամբարձն ի ջուր տատանի , և մանրածն բնկղուզանի ։ Ոյուցանե՛ զօգուտս քնարն ։ որ քաղցր Հնչէ , յորժամ լարքն են ըլ միաբանս զուգաձայն ։ զի ոչ լարք քնարի , նոյնպես սիրտք մերկին ոչ Հնչեն քաղցրաձայն , Թե չեն միաբան ։ Ի՛սկ ըլ Թե զայդպիսի միաբանելոց ցուցից ձեզ զօրինակ ։ տեսէք զաբրահամ և զլղոտ ։ Ի՛նչ երբեմն ի մեջ սի Հակառակուե էր աբօտի խաշանց ։ զոր աբրահամ Հեշտեաւ խաղաղացոյց դոյզն բանիւք ։ զի տասոյ ցղոտ ։ Ո՛ւ լեզի ընդ ընդ էս , և Ծննդ. ԺԳ. 8։ ընդ չեզ , չի ար՛ եղբարք եմ ։ Ոյոյտ ե Թե զլղոտ էր եղբայր

քայր աբրահամու . քայց եղբայրը կոչեաց զնա , զի սիրողասէս զառաջինն միաբանութիւն անդրէն հաստատեսցէ . զհաստատեալն պահեսցէ , և զյօդակապ խաղաղութիւնն ամրացուսցէ . իբրև զի են կապանք օգտի : Այսպա վայ է նոյ , որք երբեմն գնեալ թշնամանս կամաց խռովին զմիաբանեալ և զհաշտուեալ բարեկամաց , ասելով ի սրտի Սաղմ. իւրեանց , խաչեսցուք զՔրիստոս նոցա : ք . 3 :

Այնպիսի կապանք , որ սիրոյն զարգարս և զբարեշ. պաշտս՝ են կապանք սիրոյ . և յիշեա սէր և յայտնի հրաման կայ . քանզի ասէ առաքեալն . Ի վեր քան զերեք առնել կող. ղ . 14 : նէ , որ է զօդ կապութեան : Այս զի որ զբ կամի կատարեալ լինել , սիրով վերանալ ունի ի կատարումն . և որ զբ կամի ուժգին միանալ ընդ այլ , յօդիւճ սիրոյ վարեսցի : Նայ ցանիցեք , զնաքդ պարտ իցէ մատչիլ առ նոճ : Ա ուրա բուք օգոստինոս . սէրն՝ ասէ , Ձեզ է այս առ մարդիկ , և Ձեզ մարդոյ առնոճ : Այդ՝ զի լքանիս մեզառոր . Թէ պէտև մեղբեալ լիցես ի Ձեզ առաքինութեն , դուրին ի քեզ անդրէն գառնալ . զի ցուցայ քեզ Ձեզ սիրոյ , որ առանի զմարդիկ առ նոճ : Կրեալ է . սէրն ծածկէ զբազմաթ. ե . պետր . ղիւ զեղաց : Այս արդ՝ զի լքեալ կաս . անիրաւ ես . սիրեա , ի . 8 . և ծածկեսցի անիրաւութիւնդ քո . ողորմած ես . սիրեա , և ծածկեսցին յանցանքդ քո . արտաքոյ ես , և ընացող . սիրեա , և ծածկեսցին պոռնկութիւնք և չար Թիք քո : Թէ ոչ հաւատաս , Տեառն ցուցից դաղնացին , ուր Մովսէս բնմ մեղք , զի յոյժ սիրեաց : Այսպա Թէ զյանցանս քո այլ բազում և ծանր կարծես , մինչև լինել անեսրելի , խաբես . զի սէրն ծածկէ զնմ յանցանս : Տես , զի ծածկէ՝ ոչ քանի մի միայն , այլ զնմ , Թէպետ և բիւրք բիւրոց իցեն . զինչ քան զայս ապշահատական . ծածկէ ոչ զԹեԹև միայն , կամ զպիտակ ծանուցն . այլ զնմ ըմեղս , զեւս մեծամեծս , և զեւս ծանուցն . զինչ քան զայս ապշու և փրկական մարթ իցէ ասել ի քաջաբուԹէ մեզաւորի : Ասակայն քանի սակաւք այսպիսի օգտակար յօդիւճ սիրոյ միանան ընդ նոյ : Ո սորին հակառակին քանի բազումք են , զորոց ասէ նոճ . Խորտակեցեն զնոճ իմ , եւե. և խաչեցեն զանօրէնս ոմն Թէ ասեր . Խորտակեցեր զնոճ իմ ե . 5 . քրիստոնեայդ . որ ի պատանեկութենէ վառեալ եիր սիրով , կամ սակաւ միոյ յերիտասարդական հասակի գաղջացար . և արդ ի կատարեալ սրտութենէ ամենևին Թառամեար : Խորհեցեր զսուտ տեղս սրտիդ , որ յառաջնում

յո-

յօդիւ՝ ըզ սիրոյ կապեալ եկիր ընդ կս , և արդ վասն կա-
պանաց կաշկանդեալ՝ կիտուին անահտոյ եղեր դերի ։
Ա. ՀԼ. ասա՛, զիարդ այդպէս փոխեցար • ոչ լուծ իմ քաղցր
է • ոչ կապանք իմ թեթեւ են և յօգուտ՝ քան զկատարա
անօրինութիւն ։ Ա. յո՛ թեթեւ են սիրելիք՝ և քաղցր • այլ
անմիտք չիմանան զքաղցրութիւնս ։
ԺԲ • Կան և այլ կապանք , որք ոչ ծանրաբեռնեն , այլ՝ զարդա
բեն զարդարս • այ են , կապանք նեղութեան ։ ղն սէր թե-
սիեաւ երկաթի թուխն , բայց ձգնաբաւիւ են ոսկե-
ղէն ։ Ա. սացիք , ոչ ոսկեղէն են կապանքն , որք յերկա-
թի ծառայութիւ հանեն յոսկեղէն ազատութիւն որդւոցն
այ • և ահա այսպիսի են կապանք վշտաց ։ Ա. անդր գը-
Գ. ԻԲ • բեալ է • բազում նեղութիւ պարտ է մեզ մտանել յարքայութիւն այ ։
ԻԸ • 21 : Ա. ոսկեղէն են կապանքն , որ ոչ ինչ ինասեն մարդոյ ,
և ոչ տկարացուցանեն զնա • այլ զպատուական քան զոս
ոսկի զաժշկութիւ՝ պարգեւեն նմա • և ահա այսպիսի են
կապանք վշտաց • ղն որ զմեզն կապեն , զն բժշկեացն •
նոյնպէս ասէ առաքե երբեմն մարդոյ՝ վիշտս , ղն սիտա-
ցեալ ոգի նոր բժշկեացն • բժշկեալ՝ զօրացի , և զօրացեալ
արիաբար զդեմ կալցի ։ Ա. ոսկեղէն են կապանքն , որ
երանացուցանեն զմարդ • և ահա այսպիսի են կապանք
Յ. Ի • վշտաց • երանելի է ասէ , մարդ՝ ղր յանդիմանեայ տր ։ Ա.
Ե. 17 : և այ կապանք համբերութիւ ոչ օգտակար միայն են քա-
Մ. Ի • րեպատուից և առաքինեայց , այլ և հարկաւոր • որ համբերե-
Ի. 22 : ղն ասէ խոպա , նա էեցղն ։ Ո՛ աղը լինի , որ սիանի զինել , և ո-
Ղ. Ի • 14. 30 : ւոյ համոյանայ կապաբել ։ յամեմ լինի , և անարժան յաղթանա-
Ե. Ի. 8 : կի , որ սկսանի ընթանալ յասպարիզի , և ոչ հասանի ։ և
Ի. 24 : ոչ առնուն զպատկն կենաց՝ այլ ոչ հաւատարիմ լինին մինչ
Յ. Ի • Ի. 10 : ի մահ ։ Ա. եդ կապանս արդարոց ի համար մտանեն և
կապանք կրծանի • այ բարեսպաշտ առաջադրութիւք և ուխտ,
որովք ի ձգտի կատարելոյն առանձինն իմն օրինակաւ կա-
մաւորութ ամենի արդարն ընդ այ ։ Ա. ստ այսմ երեքին կրօ-
Ժ. Ե. Նաւորական ուխտքն են կապանք՝ մնասանդ թեթ ա-
12 : ռասան երեքկուղի • զորմէ գրեալ է , թեթ ոչ վաշվաշէ
եղէ ։ Օ այսպիսի կապանաւորաց ասէ թգէրն Թագաւո-
ԵՒԲ. բաց • անցուցէք ձեզ ընդ ցուրվ եմով , և մուծէք ձեզ կոպոսո
Ի. 37 : ռովք ։ Ա. ղէ ասացիք սիրելիք • ցայս վայր ասացեալ կա
պանքս խաղաղուէ , սիրոյ , վշտաց , համբերութիւ և
հրծնի , ոչ կապանք խղեն օգտակարք և բերկրականք •
ոչք ոչ բառնան , այլ՝ ածրեն զաղատուէ • ոչ ծանրաբեռ-
նեն ,

նեն, այլ՝ զարդարեն։ Իսկ արդ՝ Թէ այսպիսի ևն, զնաւարդ ոչ վարիք զաղբօք. զիարդ սէ պնդիք սաբօք ընդ այ. կիմ զնաւարդ ոչ խորտակիք զկապանս անօրէնութե՞։ Այլ ակն-ունիմ՝ Թէ խորտակիցէք. եԹէ զանօրէնութեՆն զբաժ՚ի միտ առնուցուք, զաղբ յառաջիկայդ ունիմք ցուցանել։

Ա՚ասի երէցդդ։

Ա՚Թէ չէ տեսեալ ձեր՝ կիմ լուեալ, Թէ զրոսացեալ Հաւս կապէն զձողդ, զի մի Թառանիցեն. գԼեՀ զայն դիտեք, Թէ որք զօտարի շունս գոզանան, կապեն զնս տոտամբք կիմ շղԹայիւք՝ եԹէ՝ ի ձեռին, և եԹէ առ տրնեն, զի մի դարձցեն՚ի ձեր լուրեանց։ Այդ լուարուք. սատանայ՚զող է գարանակի՞ մարդկան. զրոս մեղաց գոզանայ, և ոչ Թէ իւր առնէ։ Այնուհետև յորմէ իւրաքանչիւր զանգիտի դժոխոյինս այս աւարտուտ ազգ, ոչ յայնմանէ, զի մի անդրէն զրոս իւր կորուսցէ. և զի մի մեղաւորն՚ի հաղորդ իւրոց ձաղսպրեսցի։ Այդ այսօրիկ զրոսացեալքն մեղաց՝ սիպասիս կապանս արկանէ, բայց կապումս անօրէնութեան։ յորոց միջի ոչ ԹեԹև կապանք են կապանք ագահութե՞ և արծաԹասիրութե՞, որով զմեզ զաւրս կապէ սատկ։ Այդ որ օրինակ արջն կապի՞ ըստ ծառոյ կիմ՚ըստ կոձղ՚ի պահել զնա, բայց և ինքն կապէ՚ի կոձղ անդ պահի. նոյնպիսի և սատկ զարջն, այ զզղվացեալս ընդ իւր զԹաւամարիթ մեծատուն՝ շղԹայիւք ագահութե՞ այնպիսի պիրկ կապէ՚ըստ մեծութե՞. մինչ ոչ այնչափ պահարկէ՚նդ մեծութե՞, որչափ մեծութե՞ն կալեալ ունիլ զնոսա՚ի դժոխոյին ծառայութե՞։ Իբրև զի կապէ սատկ զագահայն զոտս անաւրէնացս, զի մի՚ի բաց կացցեն. կապէ զձեռս, զի մի յաղքատս ինչ կարկառեսցեն։ Այ՝ ոչ սամիտն զերբեք հարիւր աղուՀեսունս ջահալառս արձակեաց յովՀաղդեաց առ այրել, ծոյնպէս սա զագահն՝ որ ներգործութե՞ն են՚ըստ աղուՀեսուց, վառէ ընչաքաղց ցանկութե՞ն. որոց բորբոքեալ՝ զոՀ այլազգեաց՝ այ զինչս աղքատաց աւար Հարկանեն. և զերկիրն ամբոխօսեօք և տուգանօք վեր՚ի վայր շրջեն։ Իսկ ցոր սահման ձգին կալաշնաւորքս ագահութե՞, ցայն վայր, յոր ձգեցան ՀովիՀք արքահատու և զոխտայ, այ՚ի Հակառակուիս և՚ի կռիւն. ցոր վայր ձգեցան սոգոմայեցիքն յղփացեալք ամբարեօք. ՚ի ծանր ծանր մեղս, ՚ի կռապաշտութե՞ս և

և՛ ի մատնաւելինս . զոր վայր ձգեցաւ յուշագ յասել իւ-
լուսամ . մինչ ի հոգ փակ ի՞ : Հայտ է Թէ , վն զի աւար
Հարկանիցէք յաւար մատնին գԺողով . ըստ այնմ . Ալ-
այնոցիկ՝ որ ընդառաջագոյնքն . զի և ինքեանք ընդառաջին :

Ը. Երկրորդ կապանքն , որով անկ ուժգնագոյնի կապէ զը-
մեզաւորս՝ են կապանք մարմնական ախտի : Ախ կամիք
գկապեալ զոր այսպիսի տեսանել , և ծիծաղիլ գնովաս .
առաջի առնեմ ձեզ զամենեան , զբաջն զայն , որ ծնօ-
ւիմ ի մէջ զազատացելոցս ողն խորտակեալ եղոյց , Թէ ոչ
ինչ գործի և անպիտան յարիական ձեռին . որ զնիգս
քաղաքին բանի կորզեալ զդուրս դրանցն՝ի դուրս տա-
րաւ . որ ամ՛այլազգեաց եր ահրնկեց ախոյեան . զայն
յաղթաբազուկ առաջի առնեմ՝ձեզ , ծիծաղեցէք , ծի-
ծաղեցէք . զի Տէրն այս քաջն Թոյլ տայ կապիլ ի նա-
յէ . զի՞նչ անարդ և արհամարհ քան զայս : կապանօք
մարմնոյ գերեցաւ . և զայն կապանս խզել ոչ կարողա-
ցաւ . զի՞նչ քան զայս ամենեցուն . ծիծաղեցէք ծիծաղե-
ցիք ըստ այսր եղանակաւ , ըստ քաջագործ գերի և կուրացիր
Ալ՛ամենեցուն , այդպէս անուանարկի եղեր իդամարութիւն .
այդպէս նկունն եղեր մատակ գայլոյ , որ առիւծուց էիր
յաղթական . այդպէս ծառայացար սամփսոն , որ յառաջն
ակրելիս ամ՛այլազգ նաց . ո՞ւր է քո զօրուն . ո՞ւր քաջու-
ն՞ւր են քո աչք : Օ զօրաւոր եր Թշնամեացդ տկարն գալիայ .
և գայթ իւր կորոյս սամփսոն հայեցիւք ի՛ նա . այնու
ևս Թէ բարեբաստ գտեալ , զի զիւր Թշնամեաւն ոչ ե-
տես . նա՛ այնու իսկ չարաբաստ , զի ըստ կուրանալն ե-
տես զիւր չարաբաստութիւն : Ո՞ տուր այսպանել ըզ-
նա . Թէ այսպանել կամիք , զանձինս այսպանեսջիք : Ա՛ա-
նի՛ սամփսոնիք են ի կապանս մարմնոյ կապեալք , ի գըր
դանս մարմնոյ ըմբռնեալք , հեշտութիք մարմնոյ կու-
րացեալք : Ա՛անիք ըստ սամփսոնի հեշտախտութիք Թա-
լանան . կորոյ ցանկութիք կուրանան . ի՛ ձեռս այլազգեաց
Թշնամեացն գԺողովոյնոց մատնին . ի՛ տարտարոսական
քանտ արկանին , և այնպէս յաւիտեան կորնչին . Ալ
ոչ զօրաւոր էցեն այս կապանք մարմնոյ :

Է. Ա՛յսպէս զօրաւոր են կապանքս , մինչև ձգել զարքայաւո-
Ա՛անդի գրեալ է զամենիս պատմուչդ , Թէ գնոյ զինի
ջար հնոյ , որպէս ասէաս ի ոտանաւոր . և ոչ գիտէ , Թէ ի
կապանս ձգի անմիտն : Ա՛ոյց բաց ի՛ ոտանէն և այլ ևս
կապանք կան , որովք գերեն ազնիւ զմեզաւորս : Ա՛ապա

ծու-

Ճուլըէ . և այնպ զՀերգս և զդասարկանձունն առ Աստ
գործ բարի անշարժ ներգործել . զորոց վձիռ Տառեալ
ի . Խոհեցէք զդրա զրա և զՀեռս , և հանէք զրա ի խաւարն Մատ. ԻԵ. 13.
արտաքին : Այսպէս կուբացուցանել զը-
ժուժարս , որ յամառեալ ոչ կարեն լսանել ի բանսե
չար սովորութեն . մինչև կուբօրէն անկանիլ ընդ ի վէմ
գժոխոց : Այսպէս և պատանձմունք . որով զամենայն
լեզու ժուժարին կարիկ , մինչև չկարել ընդ ի խոստո-
վանուԹէ գիւր գործեալ մեղս յայտնել , ով քանի մեր
առաջ են այս կապանք : Կրեալ է մեր Տաճերն Թէ Ա-Մատ.
ձան Խոպան ընկալի նը , և խօսէր ոաղիչ : Կաղաւմբի խոս- Է. 35.
տովանարանի խօսուն են ի խոստովանիլ զանկիրուԹիս
և զմնար մանը յանցուածս . այլ Տամբ ի բացատրել ըզ
ձանը ձանը և զմեծամեծ մեղսս . այլ տացե ինր , զի
կապանք լուծանել այսպիսի պատկառ լեզուաց լուծչին ,
զի խօսեցցին ուղիղ . ուղիղ խոստովանել զամ զԼեմ և
զձանր մեղս . ուղիղ բացատրել զմեղսախոս պարագայս .
և ուղիղ ցուցեալ զՏանալ մեղայ՝ մինչև ձանուցոյ :
Ա՛Հա այս են կապանք անօրէնուԹէն երկաԹից ,

ՀՈԳԵՐՈՒԿ :

Ասկ արդ՝ զինչ մեզ ձեզ , բայց լեմ զայսպիսիկ կապանս
անօրէնուԹէն խղել , մինչև է ձեր ուժգնին վձռոյն
կապանօք կապեալ ի բանս գժոխոց : Ա՛պա գուշա-
ջիք սրտիւ և բերանով . խնդացէք պչակօս ոսոց , յի զչխտաց , Սաղ. Ջ.
որպէք ի գերուԹէն ունին զմեզ : Կրանի՝ որոց կարօղ 3.
լինիցին ասել , որոփայեր ոսոց էչբեցան , և մեք ապրեցաք : Սաղ.
ՀԺԴ. 7.

ՎԱՐՈՒՈՑ ԿՈՒ :

ՀԱՂՈՒՓ ՄԱԿԱՒԱՆ :

Ընտրեա . Ալեղիղ արարիք զՀանապարհ ձեռ . Հովս. Ա. 23.

ԱԿՆԱԾՔ :

Յերեւի պարծի յովհաննէս՝ կարապետ անուն
ունելով , Թէ զի յառաջ քան զառաջինն գա-
լոստ քրիստոսի քարոզեալ՝ գոլով ի
Միկիանէ՝ ի խորոց անդնդոց ելօրեաց եհան ի
վեր . և այնպէս պատրաստեաց զՀանապարհ ձեռ
զոր օրինակ յառաջ քան զառաջինն գալուստ իւր քն կարա
պետ

պետ իւր առաքեաց զյովհաննէս. նոյնպէս յառաջ քան
ընդդէմ գալըստեան նորա, այսինքն է՝ յառաջ քան զընդ-
հանուր դատաստանն, կարապետեացն ետուաք և եղիա.
որք վարդապետութեամբ նախին հակառակ կացցեն. և
քարոզեսցեն զիմաստս հաւատոյ նոյն օրինակ պատրաս-
տեացեն զՔրիստոս ամն։ Այլ արդ խնդրի. եթէ քո յառաջ
քան զառաքելին և զնդ գալըստեան իւր եղոյց կարապետս,
ոչ առաքեսցէ կարապետ և յառաջ քան զառանձնական
դատաստան իւրաքանչիւր մարդոյ։ Այս առաքեսցէ, նա
առաքէ իսկ օրինաւոր իւր կարապետ ուղղել զՔրիստոս ամն.
և այս է մահ։ Ո՞վ զարմանայր, թէ մահն է կրնդետ։
Ղուկ. ա. 76, Ուրեմն է զյովհաննէս. երիցէ առաջի երեսաց Տեառն պատրաս-
ուշ. Ա. 17. տել զճանապարհս նորա։ Այլ ով մահու ևս գրեալ է. առաջի ե-
յ. Հոռոմ. բեսաց նորա (յր այլ) փնասէր մահ։ Յովհաննէս պահեաց,
Թուխ. և ունէր հանդերձ ի ստեայ ուղտոյ. և մահ որդամբք
ձորակի, և ընդէն պատառաւոր պատի։ Յովհաննէս էր
ձայն բարբառոյ յանապատի. և մահն ի դերեզմանէ
բարբառի։ և ում նա բարբառելով՝ զգաստացոյց երկե-
ցոյց, և յաղաչեալսն ի կոչեաց. նոյնպէս և սա զգաս-
տացոյց յորդորէ ապաշխարել։ Այլ կամիցիք լսել ևս ի-
մանալ զինչ առնեսցուն մեզ պատիժ կարապետն մահ,
լուարուք զինչ յառաջիկայդ ասի։

Հաղորդութիւն։

Կարապետն մահ՝ աղաղակէ. ուղիղ արարէք զՏէր ամե-
ցայս է, պատրաստեցէք զանձինս ի մահ. (Բ՞ածառուն)։
ոչ ապաւինեալ ի սատանայ՝ ի մարմին՝ և յաչխարհ։

Ա՛ստան առաջին։

Ա. Կոր. ժ. 12. Ա՛ւյսի՞ տեսեալ ձեր զդէն պատանուոյ կիսաղջկան՝ ի ծաղ-
կախիթ հասակի վարդամերիկ եղելոյ։ Այսի՞ տե-
սեալ ձեր զդէն այգպիսի՝ եղեալ ի դադաղ՝ պար առեղ
ի բարեկամաց, յաղգականաց, և ի ծնողաց, որ լան
զնա։ Այ՛սբ. տեսեալ է մեր. իսկ յայդմանէ զինչ։ Հար
ցից դձլ. ոչ ի տեսութեէ անտի պակուցել, լուսայբ լը-
ռելեայն ի պտի ձայն՝ որ ասէր. ահա ամենեցուն կայ
մեռանել. ոչ ծերոց միայն, այլ և մանկանց, և ա-
և ի ժամու՝ յորում ոչ կարծի։ Այ՛պաքէն յանկարկել մեր
ի դէմ այգպիսի, կարապետն մահ՝ որոց մերձն կան՝ զայս
օրինակ ձայնիւ լռելեայն. ո՛ կու ըստգեալ պատանիք. ուղիղ
արա-

պարբէ՛ զձեռապարի՛ քեւև պատրաստեցի՛ք զանձինս՛ի մահ։
մի՛ հաւատայք աստանայի։ որ զմեռատուր մահն ցուցնէ
ձեզ կարի իմն բացական։ մի՛ ասասւինիք՛ի մանկութեի՛
ձեր։զի մահն կոչի՝ միօրինակ յերկիր կործանել զմատա-
զատունկ դալար, և զծառ ցամաքեալ։

Ա՛յսոհես լսելեացն ձայնէ կարապետն մահ ։ այլ լսի՛ք զ
ցուք բարբառոյ նը՛ և ևս ։ ո՞ի գիտէք ասել, զնորատնանդ
կուի գժոխական օձին ։ ո՞ի գիտէք, ոնդ նենգաւ և դա-
ւաճանութի՛ զառաջեցոյց զադամ և զեւայ խաբեսիկ
գժբօղն ։ Ա՛նձկայր եւայ արգելեալ պտղոյ դրախտին ։
այլ յետս ընկրկելի՛ զնա սպառնալիք մահու ։ զոյն տե-
սեալ սատանայի՝ զինչ արար ։ ասէ ։ ո՛չ երե՛ք մահու դեռ. ի՛ն.
նիցէ ։ և այնպէս պատրեաց զեւայ ։ Ման և այսօր բա- ի. ի.
զումք, որ գիւրաժամ են՛ի մոռանալ ։ սակայն և այնմի
ը՛ երկար պատերազմին յանձինս, թէ հաւանիցին ար-
գելօք իւրեանց չար ցանկութեանց ։ իբր զի յետս ընկրկե
զնա՝ այ հրամանն՝ և մահ և գատաստան ։ Ա՛յլ խորա-
մանկ բանասիրութն քաջ գիտէ՛ի բաց առնել զնոսա ։ ա-
ոչ ։ ո՛չ երե՛ք մահու դեռանիցէ ։ Օ՛ի երկնչիք՛ի գատաստա-
նէ, որ լինելոցն է յետ մահու ։ և զի՞ զարհուրիք՛ի մահ-
ուանէ, որ կարի իմն բացական է յերիտասարդութի՛,
և ևս առաւել՛ի մանկութի՛։ երկիցեն տկարք, և մի՛
առոյգք ։ հիւանդք, և մի՛ առողջք ։ իսկ արդ՝ թէ այդ-
պես հեռի է մահ, ո՛չ բառնական ժամանակ կայցէ ա-
պաշխարելոյ, և թողութի՛ մեղաց ընդունելոյ, ևն ։
Ա՛յսու օրինակաւ՝ ասէ կարապետն մահ, փորձէ սա-
տանայ զանզգոյշ պատանիս ։ այլ մի՛ հաւատայք, ման-
կունք, սատանայի ։ և մի՛ նենգաւոր ձայնի նը՛, թէ ոչ
դեռանիցէ ։

Ա՛յլ հայեցարուք ասէ՝ յայս դի ։ և զներհակն հաւա- ի.
տասջիք ։ Ա՛հա այլ ո՛չ թարմեն ակունք ։ և ո՞ երթայ
զայն չարժումն ։ մահն ։ Ա՛հա լսեալ պատանեաւ կայ
լեզու ։ և ո՞ լսեցոյց ։ մահն ։ Ա՛հա շրջեցաւ դոյնն ։
գեղեալ են շրթունք, թառամեալ են ծնօտք, պաղեալ
են անդամք, գարշացեալ են գլխովին դէմք ։ և ո՞ գար-
շացոյց ։ մահն ։ Ա՛ւ որպիսի մահ զոյն արար ։ ո՞չ մահ
վաղահաս զայս ծաղիկ հնձեաց ։ Ա՛հա լսեալ կայ, որ
փոքր ի յառաջ խնդամիտ նոճագէր ։ անկեալ գնի ան-
շարժ, որ փոքր ի յառաջ զուարթ կաքաւէր ։ անկեալ Սա.
գնի ։ և յետ սակաւ միոյ եղելոյն ոչ, և ոչ մարդ ։ նոճա- ի. ի.

պինդ մարդիկ , և արիմաբիանք ծաղրվէին • որ մոքը մի յա-
ւաջ էր պարծելը ազգի , փառք և պատիւ ծնողաց և տոհ
մից • ՈՒ մահ վաղահաս զայս ծաղրիկ հնձեաց • այս
'ի խրատ մարդկան • զի մի հաւատացեն սատանայի • մի
յապաղեսցեն զապրիլսարուի • այլ յիմ ժամ պատրաստեն
ցեն զանձինս 'ի մահ • և այնպես զնիգ ինն ուղիղ արաս-
ցեն • Տեսէք սիրելիք , զի զայս ձմարտուէն ձեզ քարոզէ
կարապետան մահ , քանիցս անդամ Հայիցէք 'ի դէն , կի'խո-
կայցէք գմահ • և առաւել ձեզ անզգոյ պատանեացդ •
Այայս է Թէ սատանայ առնէ ընձ ձեզ , ոչ դահիճն ընձ մա-
հապարտ • Արբև ելանէ գոյն աչօք կապելովք 'ի դահա-
ւանդ մահու , քաջալերէ զնա դահիճն , ընդմէ ւանդն
կալ յաղօթս ընդ քահանային • զի չև է ասէ ժամա-
նակ մահու • բայց 'ի նոյն ինքն ցուցանել զսուրն , և 'ի բերել
ական կարի գլուխն • այսպէս անդնդայինն դահիճ ժա-
մանակ խոստանայ ապաշխարութեան , բայց 'ի ժամու յո-
բուժ ոչ կարծեն՝ սատակէ զմեզ սուրս •

Ի՝ան երիցորդ •

Ի • Ի՝ ասպաւնիք 'ի մարմին • այսպէս ձայնէ կարապետան
մահ , առաւելապէս առ նոս՝ որք պարծին 'ի գեղ մարմ-
նոյ • Արբ զի ցուցանէ նոս զոսկերան որդնալիս , և ասէ •
այ գեւազաղանքդ 'ի մէկանէ • այր իցեն ոսկերքս • Ակայք
գեղեցիկ երիտասարդք , և չքնաղ աղջկունք • տեսէք
սրտիսկ ինչ լինելոց էք • Ա՝յ տուփոտ կանայք , այս ոսկերք
են քաջագեղ պատանւոյն , որ մոքր մի յառաջ պերձա-
պանձի հանդերձիւ խնդալացեալ՝ զձեզ յանառակուէն
գրգռեցոյց • յառաջն եղև հրեշ գեղոյ , և արդ խաղա-
լիկ որդանց • Ա՝ անմիտ տարփածուք • այս ոսկերք են
չքնաղ աղջկանն , յորոյ 'ի սէր յիմարեցայք • որ ոչ մաղ-
նիս սրտից՝ բիւրս 'ի տուփոտոյ զՀետ իւր ձգեաց • ոՀ
իցեն նոր վարդագեղ ծնօտք • Թառամեցան , ուր ձիճուա-
փայլ փաղփիւն պարանոցն • կորեաւ • ուր փղոսկրեայ
ատամունք • չքացան , և ուր փափկիկն այն մարմին , որ
զանդդոյշդ ըմՀռնեաց և կուրացոյց • ոՀ իցեն • այս
որդանց զորանաց եղև կերակուր • Օ՛ ասլէտ էք •
մՀա եկայք , 'ի Հաւջոյր Հրաւիրեն զձեզ ոսկերք սիրուՀ
ւոյդ ձերոյ • առիճ Հրաժարիք • Այայս է Թէ չշմարիտ
Աւ. է ասացեալն գաւԹի. անՀնէութեան՝ որ պեսանէին պիս , արդարև
ե. 12։ գՀնչէին չինէն •

Ձև է վախճան քարոզուէս մահու. հրաւիրէ զձեզ՝ի կո-
չումս. և թէ չախորժէք զսակաւս, ահաւասիկ զնոյն ձեզ խնդրս,
զոյն՝ որ՝ի սահմանս ոգոմոյ լինին, արտաքոյ կարմրե-
լոյն զգեստ, և նեղլոյ մխոտալոյք։ Ո՛չ ես ասէ, ձեռակեցէք
զայդ խնդրս, մեղկասնդիկ փափկասէրք. Հերկեցէք, կե-
նայք, ոչխարի և կամիք. զի յոտիցդ. ոչ Հանգոյ իցէ
ձեզ կերակուրդ. իսկ գինոյդ. ոչ տեսլեդ գեղեցիկ, և
գոյնդ կարմրոտակ ախորժ բերեն՝ի ձեզ։ Ո՛չ, ոչ,
զի մխիթը և փոշն է՝ի գոմս. և չէմք Հանձնալ ընդ նեղ-
քոյս գոլոս։ Ո՛ւրուք ասէք։ Իսկ զինոյդ զմարմին գեղե-
ցիկ սիրէք, և՝ի վայելուչ դեղ պատրիկի յիմարիլ. ոչ
ամ մարմին Հոգ է և մոխիր. ոչ ամ վայելուչ մարմնոյ
որդանց է կերակուր։ Ո՛ւրդ Թշնամասցեցոդ, որք՝ի
գլոյանս մարմնոյ յուսացեալ զոր՝ի մարմնի անդ գՏո-
գի՝ կորուսանեք։ Ո՛վ անմտութիւնք ձերոյ, որք զառատին
մեծ Հանճարիք, և զծածկեալն՝ի սատափն անդ մարդա
բիս՝ ոչինչ գրեք, այլ և խոզից առաջի ոչխանէք։ Ո՛վ
կորուածիք ձերոյ. որք ըՀնչին իրաց՝ զմեծ գանձ՝ այս է
գՀոգի՝ զպատուականն քան զնոսա՝ գանձս Տի վաճառէք։
Ընխրեցաւ ասաս, զի ըՀանդերձ ոսոխանալոյն զանդրան-
կութիւնս վաճառեաց. այլ գուք առաւել ևս յիմարեալ
էք, որք վճռաժամուն Հեշտութիւնք մարմնոյ՝ զերկնային
զանվախճան խնդութիւնսն վաճառէք։ Ո՛ւմ առէք զգ-
քարոզս մոլեալդ՝ի սեր գեղեցիկ տեսլեան, և փոշ-
փոշեալ գեղոյ։

Ա՛ստ երրորդ։

Ա՛ի ասաւելիք և յՏ. այսպէս ձայնէ՝ի գերեզմանէ
կարապետն մեզ. առաւելապէս առ Տէր, որք կարի խիս
յարեալ են յՀոգիս։ Ո՛ձարուձք ասէ՝ անմիտ ընչասէրդ,
զոր ասեմս. ահա՝ի գերեզմանի տուն անկեալ գնի կը-
բիս տուն. խակ զրնչ օրինակս. բոլորովին մերկ. քան-
զի գրեալ է. մերկ եկի յաշխարՀ, և մերկ դարձայց
անդրէն։ Ո՛Հա անկեալ գնի յայս վայր, որ առ կեն-
դանութեամբ ոտացաւ մեծութիւն յոյժ. և զարծաթ
ազար իւր ՏԾ. որպ բազում բարեկամք եկեն, և առ-
մոյինք աղնուականք. որ օրըստօրէ ուրախ լիներ ա-
ռատապէս. որ պերձանուն պանծայր։ Ո՛չ արդ՝ ուր
իցեն նոր մեծութիւնք, վասնեզան. և որ առ կենդանու-
թիւնք ապանէք ծնրադրեալ գերեզմանի ընչին պատ-

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

տուաւաւ Ծածկի։ Եվ Հարցանէք, ուր էրթն բարեկամք զաւակք՝ և Ծառայք Նորա։ փախեան ի բաց։ այն ինչ զաչեան կափարչ, եղէն զվախճանեալն ի տեղի մեկուսի յա յաց աւենեցուն։ Հարիւր տարուան եկեղ՝ Հրաման եղև Հանել զնա ի տանէն, զոր շինեաց՝ զարդարեաց, և Ձոխացոյց։ Նա՝ փոխանակ բնութեաց քարանց՝ Հարիւր քար մի գերեզմանի առնաւ նմա։ Ընտանիքն, որպ տնեաւք ոչ յիշեցան ի կտակի, չարիս մնաղեին նմա։ ըստ այնմ- Մատ. ժ. 36. ըստ ինչ առն ընդանիք էր։ Հարեկամք նր և զաւակք՝ յուզարհաւորութեն տարեն զնաւարեամիաք՝ արտմուէ կեզծաւորին։ և արտասր քամին յաչաց ակամայ։ զի Լսեցան նը, Թէ վաղու և յանկարծակի մահն մատոյց նոյ զանաւրեան՝ ի բանալ չՀայրենի արկեղս։

Ճ։ Օ՛ր օրինակ ոտարդք վարին զշուն՝ առ ըմբռնելոյ զորս և զվայրն երէս։ այլ երբև ուրեք զնա շունք, ասի- պին տարեսարաւ անդրէն՝ ի բաց Թողուլ։ նոյնպէս սա- տանայ դրդէ զագահ՝ որսալ և մԹերել մեծուԹիւն։ այլ երբև ակամբ տանալ մեծատունն, վարձհան և անակնկալ մահուն՝ ի վէր եկեալ՝ տեսի։ զնոն անդրէն տալ՝ ի գերեզ։ Ա՛ղդ՝ զնոյ քան զայս յայսմէ քարող, զոր մնան կարասիս՝ ի գերեզմանէ առ մեծատունս բար բառի։ Ա՛յլ ըմբ[illegible]ք և և, զնոյ Հարատարածեալ մնաց։ Ա՛ագ՝ տան, զնոյ՝ ի վախճան ամի մեծատան յետ մահու։ զնոյ։ Ո՛յսպիսի որդւոց և բարեկամաց մնացորդ Ա- Մատ. Շ. 13. Ղուկ. ԺԶ. 14. Յոբ. Ե. 26. շատ ուրբաթ. մնացորդ Թէ. Տեսանել եղէ որպես ձեռեալ ի գերեզ- բեան և բազմոց պատահարուԹէ. զի ըստ ես զբաժ- ման բաղմաց, ոչ շատք էին զնոնք։ Ա՛հ ասէզի, ասէզ ինչ յիշատակ։ ասացաք եմ ասէ անձին որպես նաս տեփաբեր։ Օ՛ի զորօրինակ ոչխարին նաւաք ոչնչ Թողուն զկին, բայց ասկաս մի չոտ մնդաց։ նոյնպէս մեծատունք ասէզ ինչ յիշատակ անձանց։ Հարցջիք, Թէ կամք իցեն, յոս- կերս, որ անկեալ դնին ի գերեզմանի ատտ։ ասացջիք ցկատարեալս, Թէ ամ և ամ իցեն։ Հարցիք, եԹէ դուռ իցեն մեծատունն՝ յորս արկղ բազմեալ նատեր պղտուն։ և ասացէ։ չեմ։ Հարցիք միւսանգն, եԹէ դուռ իցես ոչխր, ամբարձեալ ի կատար աւագուԹէ։ և ասացէ, չեմ։ Հարցիք երրորդին, դու ամ ես։ ոչ այն մեծա- նուն աղջիկ ես, զոր սեր բնութք ի տարփածուցայ ոսկի կամիլն։ և ասացէ։ չեմ։ յայտ է Թէ, վն զի ոչ ես ես։ այլ ելեն երբեմն։ և Թէ, դալի ես ոչ յետ մահու,

ծա-

ծանաչելի է այն գոլով Թէ՝ Աւանդ ազգքաջադրի մեծել, և խնամատարելովն արհատանէլն · զի գովին՝ ոչ են, և սանջին՝ ոչ են : Ախտի՝ զինչ ըէ մէջ է մեծատուն և աղքատի ՚ի գերեզմանն : Հաշեայց ՚ի գերեզմանս ; սակ օգտակիս , և սէս · ոմ ծառայ իցէ՝ և ոմ տէր · ոմ մեծատուն իցէ՝ և ոմ աղքատ : Սակ զքոյ խիղճ ասէն ունիցի մեծատունն ՚ի գոտատատանել · քանզի , որպէս եմ մեծ երկիւղ ապատնան գիրք մեծատանց , յատկէր , Թէ դժուարին է մտանել ընդ ծակ ասղան անցանել , քան զմեծատան մարդոյ՝ յարքայութիւն այ հասանել : Հայտ է Թէ մտրմին խորհրդանաշ մեծատանն ՚ի վերջին օր գոտատատանին դոլմամբ յատուցեալ՝ միասցի ըէ Քրիստոսական հոգւոյն · իսկ մտրմին ասղքատին դազարու յարիցէ փառօք , և յարքունական գիրքն դիրկս բարձցի : ահա տեսա քան հնարէ զքարող լաւ կարապետան մեզ :

Յորդոր :

Եւ արդ՝ հոյեցարուք ոմնիդիրք · և զվդռնուԹիւն մանհուս անձինջ ասպատուեցիք ՚ի միտս ձեր : իմ է , մի հաւատացք ատտանոյն , մտրմինոյ , և Ցն · այլ Թէ կամիք ժուժկալել գոտատատանի , ազդէ աբաբէս զնանապարհն ին · և ՚ի մանհուանէ այլոց իրրև ՚ի կարապետէ մանհուս ձերոյ՝ ուսարուք բարիոք կեալ , և բարիոք մեռանիլ :

ՎՐՔԱՊՈՂՈՍ ԳԼ :

Յաղագս խորհելոյ յառնէ ձեղոյ :

Ընաբան : Այնչափ քան ասն ՚ի վէր յոմհանուս որպէսզի գաքարիոյ յանապատի անգ : Ի ԿԱՏ · Գ · 2 ·

Ախուժանք :

Ո՞վ արդարև յոմհանիկս որպէս զաքարիոյ յառատրոտի բնակիցէ : Այո՛ , այն՝ որ յարդանդ ես մօր սրբեցաւ , յանապատ մեկուսացաւ · զինչ քան զայս զարմանալի : այն՝ որ ոչինչ մեզաւ , յանապատի ապաշխարէ · և որ Լանէ , ապաշխարի ասն քանիս Հինգ · զինչ քան զայս անհաւատալի : Այլ զինչ զարմանամ , Թէ մարգդազեռացին զպնչափ ասն պահել յայրն ապաշխարեր · զի մեզաւոր ես : Այլ զինչ զարմանամ , Թէ քաղցմբ ՚ի ճիկանէ և խաւարային փառարա

լերանց և անտառաց ձիւնոտական վայրուք կեցին . զի մե-
զաւոր էին : Այլ անմեղին յովհաննու յանապատն բը-
Ղուկ. Ա. 2. նակիլ՝ զարմանք մեծ էին : Եւ՝ ասէ քան զ'ի վէր յով-
հաննու որդւոյ զաքարիայ յանապատն անդ : Իսկ զի զկարծիս
բարեխոսի , որ սնուտ՝ թէ յովհաննէս միանգամ երկե-
ւեայ էր , տարակոյս եղիցի մեզ՝ յայնմ ժամու յորում
կակուղ հերովդէս . զի թէպէտ յովհաննէս չէր'ի սահ-
մանս քեթղեհէմի , սակայն ահ և ցասումն հերովդի ձը-
գեցաւ և 'ի նա՝ վճռ լսոյ սբանչելի ծննդեան նորա , և վճռ
Ղուկ. Ա. 41. լինելոյ 'ի բերան ամենեցուն , թէ զինչ լինիցի մանուկս այս:
Ղուկ. Ա. 66. Իսկ զի զկարծիս կեդրոնի , որ համարեալ առաջե-
լոցս գրի , թէ մայր յովհաննու յետ քառասուն աւուրց
'ի նմին այրի կատարեցաւ . և յայնմ օրէ հրեշտակ ոչ
դիտապատարուի ունդեան յովհաննու յանձն էառ . որոյ
առաջնորդութիւնք ասպ՝ ոչ միայն նիկիփորոս , խաղաց
նա 'ի ներքնահողմն անատաւին : Իսկ զի զայս ամ կարծիս
ծիս . բայց դարձեալ խնդրի , թէ զիարդ յովհաննէս'ի
վախճանիլ հերովդի ոչ իրրև զքն դարձաւ յանապատ :
Պէտս պատճառս յիշ բերել կուռնելիոս . որոց առա-
ջինն է . զի յանապատն անդ անձնատիպ լինի յառնիոյ
մեզաց , որք լինին 'ի կենակցութիւնէ եւ մարդկան . զոր
և հաստատեն եկեղեցի , յասել իրրեւմ . 'ի քարանձաւս
անապատի չոքաւ 'ի տղայական հասակի , 'ի քաղաքա-
նոց աղմկէ խորշեցեալ . զի մի փորձս ինն յանցաճաճոլք
արատեսցի զկեանս : Այս հաճեալ եւ վարդապետու-
թիւս , առաջի առնեմք զձառս :

Հաւաքիւրէ :

Յովհաննէս խոյս տայ յանապատ . զի խորշեսցի յառնիոյ
մեզաց : (բաճանաւոն) : Այս՝ 'ի չար ընկերակցութէ մերկն .
Եկիր՝ 'ի միաբանական աղմկէ քաղաքացոց :

Ի՞ան առաջին :

Ասկ արդ՝ և յընկերակցութէ մարդկան խորշիլ պարտ
եցէ : Այո՛ սիրելիք , և երբեմն առաւել և քան յընկ-
երակցութէ զգաստանալ : Առաջի օրինակաւ Հաստատեաց
զայս յովհաննէս . որ յայնմ ընտանութէ մարդկան խոյս տուեալ՝
առաւել ընտրեաց կեալ յանապատի եւ գազանս , քան 'ի մէջ
մարդկան . զի արդ չարք միաբանական են յոյժ , և յոտնեդոյն
քան զգազանս : Ոչ եաւ լիցէ ձեր , թէ առիւծ զառիւծ
սպա-

տպաճանիցէ, և սրշ յարշը վը յարիցէ. ուր ուրեմն պատահի այդ. քայց մարդ ոչ ի մարդ միայն, այլև յեղբայր իւր Թափիւ զղջասցի. ոչ միայն զեղբայրն, այլև զծնօղս իւր, յորոց ընկալաւ զկեանս՝ ապերախտեալ անողորմ ապանեալ։ ||Է ապաքէն գաղանք տեսեալ՝ Թէ կան՝ որինչ պէտք են ձագուց, ի հանդիսատ դադարեն, իսկ մերձ Թեպետ և անօրդի իցէ, ոչ զտիւ և ոչ զգիշերը դադարէ. ըստ այմմ։ ||Ի է, ու ել էրէին. և սրդէ և եղբայր ոչ ճա- ֆոյ նը. ասիցին ոչ է վախճան ամ վաստակոյն նը. և ան նը ոչ յագէ ծնօտաբ. և ոչ խորհի ասել՝ ահա ջանամ ես, և զբնեմ զանձն իմ՝ Ե էսրուե։ ||Թէ հոգայցին գազանք մեր վաղուընն. ոչ բը- նաւ. քայց մարդն Թեպետ և քանն դարուց բաւական ինչս ունիցի, (Թէ ասրիլ միայն կարօղ իցէ), ոչ երբեք գոհ կեայ. այլ միշտ նորանոր հնարս հնարի, զի առա- ւել և առասցի, ոչ Թէ յաւիտեան կենդ իցէ. ||պաքէն մեծ է Թիւրութի մէնն. և առուգապես ե- ղ. բանի է այմմ, որ ըստ օրինակին յովհաննու խոյս տայ ի հեռաւոր և յանբնակ տնայուքեիս. կամ դիմէ ի տան իւրում՝ ոչ յանուղղակի զմեծ մնան ժամանակին առանձ- նութիւն անցուցանել. զի ոչինչ այնպէս Թիւրե զմարդ, ոչ մրդն, ||տալ ոչ եթըպեցուց զերկիրն քանանու, նախ առաջին զայս պատուէր ետ նոցա, խորտանել զանձնայն Թուր. բնակիչս նը. յոյս պարտէր, Թէ չիք ինչ այնոյ ձեռասակաց ղ. ցշ. մարդկան, իբրև զբար մարդիկ. որում՝ ի դէպ գայ ա- սացեալն գաւԹի. ընդ Ներսէն Ներսեսեան. ոչ Թէ ասիցէ. Ցաղ. ընդ արբեցողի արբեցօղ լիցիս. ընդ անառակի՝ անառ- ղ. ցշ. ակ. ընդ ծաղրածուս ծաղրածու. ընդ բամբասօղ՝ բամբասօղ, և ըստ գօղս՝ գող. ||ս յերեսաւ, քանզի գը- րեալ է. ոչ հերհնոյ ի յիւր, պղծեսցէ. և ոչ կորդէ սմբաթ- Սէբ. տուանին, սմբաթատուանութիւնէ չգիեցցէ. ||Ան առ հրոյ կաս՝ ծգ. ։ ասե խսիդորս, Թեպետ և երկաԹի իցես, եկեսցե ժա- Ուբ. մանակ՝ զի լուծցիս. ||Ամպզի արք չարք՝ որսորդ են ֆ. ցշ. առատանալի. ըստ այմմ. որսալ որսոյն պիս երբեմ հասուրս Մխ. ։ ընդհատ եմ, որսոյն պէս փախստեցոյ. ||ըստ որոյ մարգարէին ե. ։ ասե. խոստանիցեմ զընդեր որսան ի մսի, Ըստ մաբ. բուր". ||զև երբեմն խնդիր, այն իսկ զոր ի սկսումն անդ ա- ֆ. ցացաք, Թէ ընդէր յովհաննես չորքաս յանապատ. ||ու հարցումն մի ումն՝ որում հարցաս, արար այլ հարցումն. ասե. զիարդ Թարմ մխ, որ չև է հոտեալ, աղիւ յաղն. յոյսն Թէ, զի մի հոտեսցի. ||Ոչ մարտուԹեն զչափ

նաև սքան երանելիս . որ Թէպէտ յանապատն ի խաւարչ-
բեր ձգանս էր . և այնպէս տիպարացեալ , մինչև մարմ-
նոյն յոգեբոյս յհնուլ . սակայն և այնպէս Թոռէր նման
երբեմն լինել ի պարս Հոռմէացեցի կռապից կաքաւեայց ։
Եակ արդ՝ եԹէ ի պիղծմէ այսպիսի խորհրդոց ոչ եղեն
ղերծ՝ առանձնացեալքն ի հեռաւոր անապատս , զինչ
ապացեն այնաբիկ , որք ի հեշտասէրս կենցաղոյս զըր-
գին . այնաբիկ որոց ՀՈՐ վոյԹ և Քան և՝ զորսայնն խորա-
կոբ խձողել , և այնպէս փայտ ի հող արկանել՝ զի բար-
բառեսցի ։ Վ Ւյտեմ , զի ամենեքեան գիտէք , մեզ փոԹով
ի ինդրոյ առաքել Հնոջ խրոյ՝ Հրամայեաց աբրահամ
Հանել ի տանէ իւրմէ զորդի իւր զիսմայել . այլ էդ իաւեմ
ԹԷ գիտիցէք և զպատճառ բաժանմանս ։ Ձայս է ԹԷ՝
մ՞ զի զգայ սարրայ , ԹԷ իամայել որդի իւր միտաւ է ի
տուփանս . ապա զի մի և անմիւն խառնակ ըլ վաւաչն
վաւաշեսցի , զայր իւր տիպաս աղաչեաց՝ զատուցանել
գիտանել Հյաճախակ ։ Վ Ւանի պագշտեաւ և ԹԻ-
բեալ է ։ տակայն տակաւ ՀՅԵ մեկուսին զանձինս ։
Ւպա ոչ զարմանամ , ԹԷ յոյՀաննես ի չար ընկերակ-
ցուԹՅ մերկան խոյս տուեալ՝ մեկուսանալ յանապատ .
այլ ըլ այն զարմանամ , զի բազումք ի մերկանէ անձն-
կիւղ ի զեղծ ժողովս ժողովել խնդրեն , և ընդ ԹԻբերիա
կցորդին ։ Ւս Հայտ է ԹԷ ոչ սիրէ աբրահամ , ի նիւ էրեշէ-

Սէր . Ա . 27 ։

Ա՝ասն երիցոյ ։

Ա՝սիցէ ոք . ոչ պիտէր յոյՀաննու խոյս տալ յանապատ
Ե՝ ի չար ընկերակցուԹՅ մարդկան . զի մարԹ էր
նմա բարեացն և լաւաբարոյից ընկերել . նա բայլ օրի-
նակաւ և զչարսն գարձուցանել , և պարկեշտ վարուք
զգեղծելոց բարս ուղղել ։ Ւսայց գիտել արժան է . զի
յոյՀաննես ոչ խոյս եաս միայն ի չար ընկերակցուԹՅ
մարդկան , այլ և ի վնասակար աղվիւ քաղաքացոց ։
Ւսիցէք . իսկ վնասակար ինչ էին շինօՀ քաղաքացոց .
այո՝ սիրելիք , վնասակար է . և առ առաւել այնոցիկ , որք
ի կատարելուԹՅն վարուց դիմեն . զի ուժանկատուԹՅ
և ոչ ոք ՀանդարտուԹՅ յոչխարին է խոհեմող ։ Ւմին
էին ծառայք այ ի մերկային կենցաղավարուԹՅ ըլ կա-
րի խոչընդոտ . Իբրպէ ուժ իսկ զայս ուսուցանէ , յասել Ես-
բուս . Խնդեցէք (ասր այլք գնան , պարտ առէք .) և
Ես . 11 ։ ծառերս , զի Ես եմ ծ ։ Վ Ւանպէ զինչ այլ էին այսոցիկ
յայտ

յայտ առնէ ՚ձեզ , քայց եթէ , զի որ զբարութիւն ՚ձեր խոր-
հիլ կամի , և ըզ ձերակայութիւն ՚ձեր աբանչանալ , և ՚ի սէր
՚ձեր վառիլ , պարտ է այնպիսւոյն պարապ առնուլ յաշ-
խարհային երեսուցեց , [1]պա անհնար է ՚ի փողոցի կալ ,
խաղարկուաց ունկն դնել , և մտօք յերկինս լինել .
և զմեծամեծս ՚ձեզ խորհիլ . անհնար է ամօթիս զբաս-
տել , և ՚ի սրտի ըզ ՚ձեզ լինել խոտակից . անհնար է ՚ի տան ,
կամ յանդի կամ ՚ի շուկայանս յայլոց հոգս պատա-
ղիլ , և միանգամայն ըզ քրիստոս խաչ ելանել : [2]Ախ ես եմ ՚ձեզ ,
ծաներս , զի ես եմ ՚ձեզ ։

Հանգիստ սրտի է մեծ բարի . որ և յայտ ՚ձեզ այնպէս է ՚ն .
մեծարգի որ Թէոփետ և զնմա օր նա ասաւ , քայց զհօգ-
ներորդն միայն օրհնեաց : ( )ընդեաց ասէ ըզրն եղիսեէր , և Գ.Նգ-
սրբեաց զնա : զնորդ . զի ՚ի նմ հանգիստ յայ գործոց երդ , ըզր Ե. 32
ախտա առանել ՚ձեզ : Ցհետք սիրելիք . զի ոչ օրհնեաց ՚ձեզ
զօրն առաջինն՝ կիր զերկիր , և ոչ զերկրն կիր զչորն . և ոչ
զհինգերորդն կիր զվեցերորդ . այլ զհօգներորդն միայն
զլաբանեք . զի օր եր հանգստեան : [1]պա օրն հանգս-
տեան է օր ՚ձեզ այնպէս օրհնուեալ : [2]Ոչ զայն լսեն ասա-
մինն . հայեցարս նա յաղօթս խոնարհեալ . երանելիս յերկրայա- Կ.ղ.
կանէն Թագաւորանել . հայեցարս յաղօթս պարադրեալ . այլ կա- ՀԱ. 18 .
թոռերոց , և յայմ կենցաղավարութիւնէ մարդկան հրաժա-
րելոց : [1]երգի՝ այնպէս ՚ձեզ ահաւասիկ է հանդիստ , մինչև
երդնեցուցանել յեւսային զգառեսս եհիմ՝ չգարթուցանել
զհարսն ՚ձեզ երկնային հանգստեամբ և քնով . առ-
երդնեցուցանեմ ՚ձեզ դուստերք եհիմ ՚ի ղերուսաղէմ և յոտքափառս ան- Երգ.
դաստան . ՚ի յարուածս , և ՚ի շարժուածս պսերկան , [2]այս- ի. 7 .
մանէ յայսմանէ հրեւի , քանի՞ ցաւ խոկ՝ զծառայս ՚ձեզ ՚ի
հանգստի իւրեանց ամբոխել՝ մինչև չլսել ՚ձեզ ձայնի կո-
չողին . որ լինի ՚ձեզ ասելիսա ՚ձեզ : [1]պաքեն Թէ
առանձին բնիկ ազազակ բառնայցեն , կիր մեծ ինչ գործն
գիւն ՚ի նմա լինելոյն , ձայն կոչողին առ գրանն ոչ հնչ-
տեսա լսի . մանաւանդ եթէ և արտաքոյ ՚ի փողոցի
գոգիւն կայցէ . [2]այն պատահէ մեզ ազօրի . զի ներ-
քոյ բազում ձայնարձակութիւնք են անկարգ բաղձանաց՝
ըղձից հեշտութիւն , պատուոյ , մեծութիւն և վրէժխնդ-
րութիւն , որք առ հնարկ ազազակ բառնան . իսկ արտա-
քոյ աղմուկ շիտակ ի զերծ գնացից , որք զմիտս ցնդեն .
և զմտախորհ ոչ ի ՚ի հանգստի իւրում խառնին , մինչև
ձայնի կոչմանն ՚ձեզ ոչ լինել լսելի . վ՚ս այսորիկ զանգա-

տէր ասաց ինձ ։ Ելէջէք , և ելայ ի վայր ։

Յովհ. ը. 2։ Ղ. Ա. Ա. Ա

հրաժեշտ կացցէ · ըստ ասելոյն բնռնարդոսի · մի՛ անձն իմ՝ լեր միայն , զի միայնում միայն պահեսիս · զոր ՝ի վեր՝ քո զամ ընտրեցեր ։ Ցնո՛ւշ լեցի ձեզ՝ սիրելիք , ոճ ատուր պատուիրին՝ որ առ ՚ձեն անտուն · եթէ կարծ կեաց՝ փախիր ՚ի դարձ՝ և ՚ի չար առեթից ։

ՎԱՐՈՒԱՑ · Ա ·

Յաղագս անկման , և վերստին անկման մարդոյ ։

Ներածութիւն ։ Հայ սա կայ՚ի գլորումն և ՚ի կանգնումն բազմացոյ ։ Ղ · ՟ · Ը · 34 ։

Այսոքաճ ։

որ օրինակ ՚ամ մարգարէուէ ունի ինչ խորհրդ նուէիլ , որով ըստուի երբեմն պետրոս մեկնուէիս · նոյնպես և զմարգարէուէն սիմէոնի ՚ի բնաբանիս , ահա սա կայ ՚ի գլորումն և ՚ի կանգնումն բազմացոյ բազումք բազմօրինակ մեկնեն ։ Մա՛ք բեզայի և Թէոփիլիլաքտոսի անսասք , զգլորումն գուշակեաց սիմէոնի անհատասից , և զկանգնումն՝ հատատաս ցելոց ։ Մա՛ք գրիգորի նազիանզացւոյ հատատամբ , զայն բան իմանալ պարտ է ՚ի վերայ գործոց և սքանչելեաց քոյ , որք ունայց լինին ՚ի կանգնումն , և ունայց (ոչ պատճառաբար , այլ՝ առեթաբար միայն) ՚ի գլորումն · որպէս նոյն լոյս երբեմն զմանկ աչս զօրացուցանէ , և զմանկ շլացուցանէ · ըստ որում ունիմք զսորա յայտնի ցոյց յարծոնիս , և ՚ի բուս ։ Այս չէ ինչ կարծիքս անհիմն · զի առ սէր ՚ի Քրիստոս ։ Այս ապանաեմ , և էս ՚ենդուգնեմ · հարկանեմ , և ընծայեմ ։ Ասկայն Թէ հայիմք ՚ի հասնիլ մեկնուէն , մնաց գարեուէիս ոչ այլ ինչ գուշակեն , բայց՝ Թէ առաքեցաւ քո ՚ի գլորումն , այս է յերծումն մեզանց · և ՚ի կանգնումն , այս է ՚ի անկումն և յարծումն առաքինուէից ։ Այլ և յիրաւի չըքնդի գլորումն բան զկանգնումն · զի զորժմն անօրինուէ յառաջ պարտ է խոել , և ապա զառաքինուէն սերմն արկանել · զորս լինիլ հնձոն չինուածն յառաջ քանդի · և ապա նորն ՚ի վեր բարձանել · զայլ մեկնուէիս , և միայն ՚ի վեր բարձանել կանգնումն խօսս առնելմք առ մեզաւորս · [illegible] անկեալ ։ Ես որոյ ասեմք ։

ՀԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ։

Բազում անհանգիստ ի մէջս, այլ ոչ ամենևին անդրէն կանգնին ։ (Բաժանումն ։) Օ ի ումանք դիւրաւ անհանգիստ, բայց անդրէն կանգնին ։ իսկ ումանք դիւրաւ անհանգիստ, այլ ոչ կանգնին ։

Ա՛ՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ։

Պէտք ազգք են մարդկան զիւրանկը ։ որպիսի են առաւելապէս կոյրքն ։ որք Թշուառ եւս են՝ մի ոչ առանձինս նոյ զԹշուառութիւնս իւրեանց ։ Օ սոցանէ ըմբ իսկ առ ի մատնիչ ։ նոյր ընդ յորժամ առաջնորդէ, երբեմն ի խոչընդոտս անկանին ։ ի բնաբանական խնամոյց ի բարեգործութիւն, հարցանեմ ։ զինչ նշանակիցի կուրութիւն ի խորհրդական միտս ։ զայս է Թէ ոգիտութիւն, որ է մտաց կուրութիւն ։ մինչև ի որոգինեսի՝ կոյր կոչիլ ամ ոգիսի ։ Աչքսիսի կոյր էն ամ պարզամիտք և տրխմարը, որք խակամտութիւն իւրեանց ոչ որոշին երբեմն զառ բին ի յարին, զարդարն յանկրաւէն, զվայելչականն յանվայելչականէն ։ ոմն բնաւոր կոյրք ոչ գիտեն խաբխափմամբ որոշել զոսկին ի կապարէ ։ համին իրի այսպիսի պարզմիտք յոլովակի անկինին ։ բայց կամ նիւԹաձ միայն մէ զանգին, կիԹէ Թէ անգիտութիւն նոյ մէ զազ բերի եւս իցէ, սակայն հեշտեաւ ներուին ընդունին յոյ ։ որ մարդասիրութիւն կոչեմ զնա ի գլորմանէ ։ Այսպէս ամենեցուն Թէ զամէն յանառաձիգ նեռաձիգ լեալ ազան զկային ։ բայց մի այնր ոչ մեզաւ ։ զի կարծեր նա հարկանել զգազան, և ոչ զմարդ ։ Տեսէք, զի անգիտութիւնն անբասիր առնէ ի մեզայ ։ և պարզմտութիւնն Թէ ոչ արդարացուցանէ, գիԹէ զայս առնէ, զի անկեալքն ի պարզմտութիւն անդրէն յառնեն ։ վոխանակ զի չարութի այսպիսի տրխմարայ ոչ այնպէս ծանր է ։ ոմն չարութիւն գիտեալ՝ և կորովամտայ ։

Դարձեալ դիւրանկ էն, որք ծանրաբեռնեալ գնան ։ ոմն դայեակն, որ ի գիրկս ունէր զմեծ մի իթամէն զորդի յոյնսնաԹանուտ ի գաղԹել իւրում՝ ։ ։ ։

ասէպ պայծառքեն, և 'ի պետն մեզս անկանեմ, և առաջ
ձէ 'ի մեզս վաշխառուն և անիրաւուն: Այլեւս բեռամբք
խմանամ զգործառութիւնս և զծանր ծանր Տային ի-
րողութիւնս. որով ծանրաբեռնեալքն դիւրաւ անկանիմ-
ք այսմ, ասա՛ կոյր, և ասա՛ երէվարջ, ասա՛ խոխանջան և Ա՛ն-
անկան: Օ՛ի զորօրինակ նաւապետակ վայզ առեալ 'ի
բարձունէ 'ի ձոր, դիւրաւ և սակաւ անկանի. այլ Թէ լը-
ծանայ 'ի լեառն կոյս, ուր ուրեմն. սոյնպէս որք 'ի
գործառութենէ պարապ առեալ՝ առանձինն կեան, միայն
միա եղեալ՝ Թէ ոմն եւանիցին 'ի լեառն երկինից, հաղիւ
երթիւք անկանին. իսկ որք դիմեն 'ի ձոր աշխարհի, ո՛չ
զՏային իրողութիւնքն պատաղեալ են, յորմէ և մերձաւոր
վտանգ 'ի վէր կայ նոցա մոլորելոյ և մեղանչելոյ, այնք լա-
սեալ և դիւրաւ անկանին: Յայսմ անկանի ըստ բեռամբ
իւրով ծանուտէրն, յորժամ ընտանեաց իւրոց քան զար-
ժանն ներէ. այսպէս անկանին ըստ բեռամբ իւրեանց ծը
նօղք, յորժամ զգաւակս իւրեանց ոչ երկիւղածութիւն
մնուցանեն. այսպէս անկանի ըստ բեռամբ իւրով մեծա-
սքն կիր դատաւորն, յորժամ հնազանդելոց իւրոց ոչ
օրինօք առաջնորդէ, կիր զգաստ ոչ կշռով արդարութիւն
կշռատուն. այսպէս անկանի ըստ բեռամբ իւրով Տէրն,
յորժամ առաւել զանձն՝ քան Թէ զՏօտ իւր սրածէ:
Ո՛պաբէն ամենեքեան ընդ երբեմն չարաչար անկանին,
բայց Հնար է նոցա անդրէն դիւրաւ կանգնիլ: Այսր է սի-
բելիք, Թէ պետրոս ուրացաւ ընդ քոյ՝ չարաչար անկաւ,
այլ անդրէն կանգնեցաւ, ընկալաւ 'ի քէն պետութիւն.
նա՛ դիւրաւ և կանգնեցաւ, զի Թուի Թէ այնչափ հո-
գոյամիտ եղև քո նա, որչափ մերձաւոր եղև առ Քրիս-
ուրացաւքն պետրոսի, որ ըստ ձառայս և աղախնոյս և
ըստ այլ խեղաթարդոյ քեռնոյր առ Տրով: Այլ եթ ած
պետրոսի անկանիլ, մի զի ուսոյն Ճանաչել զչափ անձին.
որ յառաջն կարի իմն յանձնապատուհան՝ ասէր. Ընդ Մ՛ա՛ր.
ձենէ եթ ամենեցեան ուրացան զքէն. ասէր ես ոչ ուրացայց, ևէդ՝ զի յանկ ՚ԺԴ. ՚Ի՛Գ.
մանէ իւրմէ առաւել զգուշաւոր լինի. քանզի դրեալ է,
Թէ անկելոյն բանին ապ, և ևէդ՝ զի պետրոս, որ Հան-
դերձեալ էր լինել Տոմիբ եկեղեցւոյ՝ ուսոյն անկիմամբ իւ-
րով գԹալ այլոց յանցաւորաց. ոչ ասէ դրիտոր:
Իսկ ևէդ ապ մի՛դ կան՝ որք դիւրաւ անկանին, են մանր
կումբ և տկարք. որք ոչ ունին ուսս Հաստատուն, և
զօրութի՛ն ոտնկալն: Այսր է փորձիլ, Թէ մանկունք
ստէպ

ստեպ անկանին, և յոլովագոյն ևս անկանելին, քան ոչ
դայեակն ունէր զձեռանսն։ Այնուհետեւ խմն զմրգկան
Ներս. ժ. տակարութեն, զոր զնկուցանէ եասպիտա՝ յատենն։ Վասն
Ա. 30. էնեցին Մանոահայ։ Օ՛ի զոր օրինակ դայլն հողմ, և փոքրիկ
շուն՝ զմանկունսն յերկիր կործանեն. և խիճ դիպեալ
տակառ ոտին՝ ձգէ յանկուցն։ Նոյնպես զտկարս հոգեւոյ
և զդիւրոտս դայլն սատիճ մեզաց դիտէ կործանել։ Այլ
զոր օրինակ դիւրին է այսպիսեացս անկուցն, նոյնպէս դիւ-
րին է և միւսանգամ կանգնուցին։ զի Տայեցեալ ՚ի՛ ար-
կարութեի մարդկան՝ ընձեռէ նմ միջոցս կանգնելոյ։
Աստուտուէ զՀնարտութեիս մասնիցն՝ ի գրէնն զանձ-
Մատ. նէ, թէ եթէ չ՚ այր ի՛ զոր դեղոցիկ մեկնէ ոսկեսանին,
Ե. 9. յատեալ խրատ։ Աստեւ չ՚ զայրն՝ զմատեիոս, զի զմեզ
առնն մի տեսցէ. եւտես զդործած իւր, զի մի տեսցէ զգ-
գործս մեզաց. իբրպէ՝ մինչեւ եր Տայեցեալ չ՚այն՝ զի
մատեիոս եր մեզաւոր, Տայեցաւ չ՚այն՝ դի եր մարդ.
ոյ զի մտածումեի մարդկային տկարութեն՝ դիւրին լի-
չի նմա ներել։ Կամիցիք լսել և այլ օրինակ։ Ղարա-
խոս եղեն ունմք առաջի քոյ զինոջէ ըմբռնելոյ ՚ի չը-
նութեէ. և զինչ ներն առ այն չարախոսութեի. խե չ՚
Ցե՛ի. ասէ, ՚ի խոնարհ Տայելով գրէր մատեանն յերկիր։ Այ զարմա-
Ջ. 6, նագործութեան, չայր վ՚ր ամբրոխս խմնատասիրել, չասել
լուրեամ. քա խանարհեալ յերկիր կաւեղէն՝ յիշեաց ըզ-
մրգկան տկարութե, զոր տեսեալ մտադիւր արձակեաց։
Իբրև զի քաջ գիտէ ածի, թէ տուն շինեալ ՚ի վ՚ր հաս-
Մատ. տատուն վիմի, ոչ դիւրաւ անկանի. քայց հիմնեալն ՚ի
է. 24. վ՚ր աւազոյ՝ հեշտեաւ կործանի. ապա ոմն հատարա-
կաց Տատնիչ խնամ ունի, զի տունն կործանեցի կանգնես-
Ք. ճայ. ցի Այդոյնն՝ ասէ ՚ի վերչ տաքանարա և հիւանդս՝ կաղել դարձն
Ի՛. 12. զն . . . . Եւ կծկեցնէն զոտանն զն ՚ի կոյանէն էրտա։ Այ հա
սի՛րելիք, են՝ որք դիւրաւ անկանին, այլ անդրէն կանգ-
նին. և են որք անկանին, քայց կամ՛ր կանգնին, և կի
գժուարաւ կանգնին. ոմ լսել ունիք յատաջակայդ։

Ա՛ան երիցդ։

Ի՛. Ա՛ համար դիւրակործանից են և ծանր զի յատաւելուչ
ամաց՝ նուազուն այժն և զօրութե՛ն կալոյ յատին. վկայ ՚ի
դադդոջել ծնգացն բազում անգամ կարօտին երրորդ ո-
ատին՝ ըզ է ցոյց, զի Տաստատուն կացցեն և մի անկ-
ցին։ Ա՛եծ է վճանգս, այլ մեծ ևս է այն՝ զի օրւոյ
դիւ-

դիւրին է անկանիլն ծերոց , այնչափ դժուարին է նոցա յետ
անկմանն յառնել : Օ օրինակ ձմերատեսիլն ունիմք ՚ի
ծերունին հեղն . որ ՚ինատեղն աճապարանօք անկաւ չերս . և = . ԻՀ .
՚ի քեհանել ողին՝ մեռաւ : Այսպէս ևս ՚ի ծեր եր . և = . ԻՅ .
և առաւել՝ զի անկեալ յետսոյս . և որ այսպէսն անկանի՝
դժուարաւ յառնէ . զի ըստ սենեկային՝ զգուշաւոր է ըստ զայլ
անկմունս՝ անկումն յառաջ կայս : Լսեցայնիցեք . ոյք նշա
նակին ծերոլք ՚ի բարձկին միտս . խմանին ծանրացեալքն
հեղգացք , և յամառեալքն չարութք . միանգամայն առա
ջից , հնացեալ մեզաւորքն : Պաբէն այսպիսիք , որք ըստ
հնչեալ չեսիս , ըստ ՚ի նախկին մեղս անկանին , դժուա
րաւ կանգնին . քաղցմ անգամ և խոպան կործանին : 8
Խարդացիք զնաւս աւետարանին . և գամանիցեք քա
զում նորանշան աբանելիս լեալ ՚ի մէնհուն բին : Տես
ցեսյաւ արեգակն . զինչ քան զայդ երկիւղալի . երկիր
շարժեցաւ . զինչ քան զայդ սոսկալի . վէմք պատառե
ցան . զինչ քան զայդ նորանշան . նա՝ և գերեզմանք
մեռելոց բացան , և բազում մեռեալք յարեան . զինչ
քան զայդ զարմանալի : Այո՛ մեծ են աբանելիքս .
այլ զիծն քան զչամ՝ որ անդ գործեցաւ , չև է իմ ա
ռացեալ : Սակ որ իցէ այն . լուծարձակ ոսկեբերանին , զի
ասէ . մեծագոյն աբանելիքն անդ եղև դարձ աւազակին :
Օ՛ինչ ասես ոսկեբերանդ , դարձ աւազակին իցէ մեծն
՚ի աբանելիս : Այո՛ ասէ . զի ոչինչ այնպէս ցանցառ և
և գժուարին . ոչ հնացելոյն ՚ի մեզս , զառամելոյն ՚ի
մոլութիս , յամառելոյն ՚ի չարիս , որպիսի աւազակին
էր , դառնալ ապաշաւել , և յանկմանէ կանգնիլ :
Այլն հայի և ասէն օգոստինոսի . խաչելեալն քո զամ
արարածս խոտվեաց . զքէմն խնամս պատառեաց . այլ
խաչագոյն ևս եր սիրտ աւազակին , զոր կինքն ձգեաց :
Ահ՝ ոչ վայրապար երեմիաս զՏնօրհնէ մեզաւորն հնդկի 9 .
նամանեղացանէ . զի զորօրինակ զաւր քանայ , որ զՏնդկին ԻԳ . 23 .
լուծանայ . նոյնպէս յոլովակի ՚ի զաւր է ամ քան , որ զը
նի ՚ի զարձուցանել զՏնօրհնեալ մեզաւորն : Պաբէն
սովորութին մեղաց դիւրաւոյ առնէ յամ ախտս . և
այնպիսի սովորեալն ըմպէ զանօրէնութիս որպէս զջուր : Յայտ Յ . 16 .
է փորձիւ , զի ըստ հասանել սաւրհանգակի կամ Նոհո
դի պատակելոյ՝ յաղերիւք ցաւոտ , ապաժոյժ բերի յար
քունն . նոյնպէս սովորեալն վաղվաղակի և անյապաղ
դործել զմեղս , ոչ այնչափ արբամբ , որ զեղեալ ՚ի բե
քև

քեզ պշնծայանալ : Լաւ եա՛ որ դիմի լսիմք , քաղցած ան-
դամ չասիլ լսիմք ; զի մի արբեցցի . քայց որք ջուր լսե-
սին , տախտապուրեն ոչ կիտեն . այնպես որք սովոր են
մեզանչել , անեզրիւզ մեզանչեն . և այսպես դիւրաւ
անկանին , և դժուարաւ կանգնին : առնչ անկանին , և
հաղիւ երբեք յառնեն :

Յորդոր :

Տեսեր սիրելիք , զի բազումք անկանին , և անդրէն
յառնեն . քայց և բազումք կան անկումն ոչ յառնեն :
Լաւ անկանիլն ասա՝ է զղջումն : սակայն զղջմանս պատ-
ճառ՝ ոչ է ասե , որ կամի՝ թէ ամենեքեան կեցցեն : Այլ
ոմ մարդ՝ թէ ոչ կամիս կեալ , խրատս քո՝ ի քէն է :
Ասա եթէ՝ ի մարդկային տկարութէ վերնատակաւ՝ ի մեզս
անկանիլիք , աղաչեցէք զնա , զի ձեռնակալու լիցի ձեզ ,
և շնորհօք իւրովք փութով կանգնեսց ի զձեզ . զի սակ
զնանձն : ես եմ յարութ և կենդանի : Այլ դուք յիմ ժամիմ
դիք խրատուն պօղոսի , որ ասէ . այսուհետեւ ոչ գնամբ-
ցի հայրապետ կալ , ըմպէլ լեզի . գոյնչ անկանիցի :

Յհ. ա. ի. ե. ի. ի. ի

յառաջ քան զնա. ոչ ոչ առչեալ ընդարմացի։ Ա՛ս-
ցեր. իսկ զոր ինդրէրս առաջի արարին քեզ՝ վարդապետք։
Ա՛պաքէն ոչ է յայտ։ զինչ քո ուսոյց անդ բանիւ։ առա-
տեսցուք։ զինչ քո և ածածկին օրինակաւ խրատուց
ուսուցին յաւետարանի անդ։

Հարցմունք։

Ա՛նծ և փրկական է վարդապետութի աւետարանի բնա-
բանիս։ (բաժանեաւ։) Ո՛ր օրինակաւ խրտով ուսոյց,
նախ՝ վէրպն քո. երկրորդ՝ տիրատիրոջը ածածկին։

Ա՛նա առաջի։

Ա՛րդ ինչ առաւելապէս քո յայտ աւետարանի մեզ ու-
ուսուցանել, ոչ բանիւ՝ այլ գործով և օրինակաւ խ-
րտով։ Ուսուցանել նախ՝ Թէ զերկիւղիս տիոջ մերոց
պարտ է նոքիրել և ընծայել ոչ. զի վաղվաղակի երբև եղև
քո ասաց երկոտասանից, Թէ տաճարն Եհովի ընծայիլ
կամ ինչ։ Ոչ ոչ ուսուցեր մեզ, Թէ Հնարիտ քրիս
տոնէից արժան է՝ ոչ զառանցեալ ծերութիւն, այլ զառոյգ
և զմատաղ մանկութիւն ոչ նոքիրել, և ածպաշտութէ տալ։
Նա արդարև՝ Թէ ածտհաճոյ լինել կամիմք, հարկ է մեզ
անգամ ի մանկութէ ոչ ծառայել։ Ա՛ս խրատեցոյն ա-
ղաքինի. չէքե զգրեալն ի յաւետ մանկունէ ոչ։ Ո՛ զոր
օրինակ ի հնումն արգելեալ էր զկարասին մատուցանել
պատարագ՝ վասն ի մահուն սկիզբն առնելոյ նո նոհա-
դել. այնպէս մեզառօրն՝ որ զապաշխարութէն իւր յա-
պագի ցժամանակ ծերութէ և մահու, ուր ուրեմն ընդու-
նի ներումն յոչ. զի անապան ապաշխարութէն ուր ուրեմն
է Հնարիտ։ Ա՛ռ փրկական խրատ աւանդէ երեմիա՝ ա-
ռելով. բարի է մարդոյ՝ առնուլ լուծ զն ի մանկունէ նորն։
Ո՛ր մեծանք Տաճոյ եղև ոչ. ուր պնդրդն կայենի եղև նման
յոյժ անհաճոյ, յոյս ունայ, զի Տաքել մատոյց ոչ պատշգ
զպաղերան և զլաւն. իսկ կայէն զլխահան և զյոտեաց։
Ա՛յդ՝ ուսուցանել մեզ քո գՀնազանդութէն, պարտ
է մատուցանել մեծաւորաց, և ևս առաւել Ծնողաց։
Գրեալ է յաւետարանս. էր նոցա հնազանդ։ ոչ, որոց, ա-
ռ բնաւորդոս։ Ա՛յլ աքանչելի խոնարհութէն. ած մարդ-
կան էնօր լինիցի. նա՝ ոչ մարիամէ միայն՝ այլ և յով-
սեփայ քո հնազանդութէ մատուցանիցէ. երկուսեքն զոր
մանը

մանք են , և յերկոցունց կողմանց աբանէլիք . ՚ոյ՛
կնոջ հնազանդիլ՝ խնարհումեն է անլուր . և կնոջ՝ ՚ոյ
իշխել , բարձրումեն է անհաղորդական : Ա՛ռ լաւ և
խմնալ զայս , ասացիք՝ զինչ է ՚ուծ . վարդապետ՝ դ է ա-
Մ՚՚ա . սէ յեր ասացել : Ոսկ մարդ զինչ . աշակերտ ։ սակայն
Ե՛. 8 . և այսպէս վարդապետն աշակերտին հնազանդի : Ո՛ինչ
Յ՚՚՚ . է ՚ուծ . խոփառոր խոփառոյց և որ պէրանց . իսկ մարդ զինչ .
Ե՛. 16 . պաշտօնեայ և ծառայ . սակայն և այնպէս Թագաւորն
հնազանդի պաշտօնեի , այլն՝ ծառայի . Ո՛ինչ է ՚ուծ .
Ա՚՚ա . արքայից արքայ . ՚ոն է երկիր լրիւ ի՛ր՚ւ և ամ բնա-
Ի՛. 1 . կիչ ՚որ . իսկ մարդ զինչ . ՚ոյ ծիլ և ածուկ . սակայն և
Բ. ՚՚ա . այնպէս արքայիցն արքայ հնազանդի իւրում ստրկի :
Ե՛. 6 . Ո՛ինչ է ՚ուծ . հայր մարդկան . ՚ոչ նա է հայր ո՛ . իսկ մէ
զինչ . անարժան որդի ՚ոյ . սակայն և այնպէս հայրն
հնազանդի որդւոյ ։ Ո՛ինչ խնարհագոյն քան զայս ։
Ա՛յս սիրելիք՝ այսոքիկ իւրում օրինակաւ հնազանդու-
թիւն ուսուցանեն մեզ քէ . ապա հնազանդիլ պարտ է մե-
ծաւորաց , և ևս առաւել ծնողաց ։ Հրամայեաց երբեմն
յահոթ որդւոյ իւրում յոմնէ մոյ երթալ առ եղբարս իւր ,
որք ոմուքն էին ըէ նմա ։ զինչ արար յոմնէ մի՛մ
ասաց ինչ , մեք ոչ կարեմ , զի մեր մանիք մեն . ոչ երբէք .
Գ՚՚՚ . այլ լուարուք , զինչ արար պատասխանի . ահաւասիկ ես .
Ե՛. 14 . այնպէս ամ՚ որդիք առ պատուհեր ծնողացն անյապաղ ամ՚
պատկառուն թէ ասելոց են . աւասիկ եմ :
Ջ՛. Ա՛յդ ուսուցանէ մեզ քէ օրինակաւ իւրում զհամբերու-
Դ՚՚՚ . թիւն . ըէ բանի աւետարանին՝ թէ հայր յո՛ մանուին չեչմ , Ա՛ւ զի
Բ. 43 . գործեցաւ . ասէ մարիամ . ահաւասիկ հայր ո՛ն և ես գտա-
Դ՚՚՚ . պետ և խնդրեաւ ջեզ : Տեսիք , զի քո՛ի մայր իւր սիրե-
Բ. 48 . լի և՛ի յանձանձիլ իւր յարգելի՝ արկանի տրտմութիւն .
զիարդ ։ վ՚ա այնր առաւել , զի մեր և հօր իւրոյ տաւա-
պանօք ուսուցեալ մեզ , թէ սովոր է յարդարոյ և՛ի սի-
րելեաց կեանս յեռուլ վիշտս ըէ յաջողուածս , և այնպէս
փորձել զնա ։ վ՚ոյ և գյոմնէսի և զմարիամ՝ զիսոփոս վըշ-
տաց և յաջողուածոց փորձս՝ կամեցաւ մ՚ր բարեպաշտիս
հայելի և օրինակ կացուցանել ։ Ամիսիք սիրելիք իմա-
նալ զայս յաջողուածոյ և վշտաց փոխանակուն ։ լուա-
լուք , և՛ի միտ առէք ։ Ի՛ ծնանիլ մարեմայ կուսին զոր-
դին՝ ծագէաց ծագիլ էրբ՚ ըզուշն գոչարքարար . բայց
շուշանս էր ըուշն ի՛ ձէ փշոյ . զի սեղին յոր ծնաւ՝ լի էր
սառնամանեաւք և փշալից տառապանօք ։ Նման մարիամ

որպէ՛ երկրապահ՝ ի հրեշտակաց՝ ի թագաւորաց և
ի հալածաց · ահա՛ շուշան յաջողութեամբ · բայց ընդ ծնա-
նիլն և ծաղկեա՛ լեալ՝ ի հերձուածէ խնդրի՛ ի մահ · ա-
հա՛ փուշ ձախորդութեան · ¶ Արիամ ընծայէ զորդին՝ ի տա-
ճարն ինդութեամբ · ահա՛ շուշան ուրախութեամբ · բայց լսէ
՛ի սիմէոնէ մարգարէութեամբ սխրական , թէ ընդ որ հակ ՚Ղուկ · Բ · 35 ·
անյն անցցէ սուր · ահա՛ փուշ և խոցեալ դառնութեամբ ; ՚Ի-
նոյց մարիամ զորդին իւր սաեամբք · ահա՛ շուշան քաղց
բութեամբ · բայց անդէն հարկ եղեւ փախչել յեգիպտոս ,
և բնակեալ յերկիրն օտար · ահա՛ փուշ տառապանաց ·
սերնդի խառնակեալ ընկերի , և կակիծ ընդ սէր՝ փոփոխ խրն
դութեամբ և տառապանաց · ՚Ի հանդի կամք են քոյ հովիւքն Ի՛ · Ժ · 16 ·
՛ի ձէն ղուշանաց · բայց ոչ կամին թէ պակասեցին փուշք ·
քանզի գիտեն՝ ի փշոց վարդ բուսուցանել , և ՚ի տատա-
կէ թուզ · յի՛ է , զատմանութենն շրջել յուրախութի՛ · ¶ Ա՛ն Յ · Ը · ԺԲ ·
այսորիկ ասէ յոբ · չէ՞ խառնի ճաշ լեզուդ · ահա՛ յետ ատ Ի՛ · Ժ · 12 · շԲ
պոց պարզութեան , և տոգմանն ասէ · ընդ՝ ծաղր խառնի պըղծ ՚Ի՛ · Ժ · 13 ·
ճառնէ · և չէ՞ ոսրակառնէ առաջ գոյ : ահա՛ յետ պարզուն ՚Ի՛ · Ժ · 13 ·
ատնդ : այսպէս խնդութեամբ և տոգմանի փոխանակին ըզ-
մխիթարս ,

¶ Ասան երէցդ ,

¶ ուշ այք սիրելիք զիմաստ մշակին քոյն · արդ ՚ի միտ ա- Ա ·
նէք և զերկու փրկական խրատս՝ զոր օրինակաւ խո-
րոմ ուսուցանէ տնօրէնութիւն : ¶ Ուսուցանէ նախ , զի ծնօղք՝
ոչք գնան ՚ի տաճարն , ըստ մարմնոյ՝ և զորդիս իւ-
րեանց տարցեն ընդ իւրեանս , զորօրինակ արար յոսէփ՝
և մարիամ զվեցերորդ տարեկան Յիսուս : ¶ Ուր չէ ինչ անհնին վարդա-
պետութեամբ . նախ առաջին արժան է զայս առնել . զի
մարդեացն մանկունք յաճախեսցեն . իբր զի անդ հրաման
գին՝ քրիստոնէական ուսմունս . անդ կոչեն զՏէր ուսուցիչ
կայ պաշտամունս՝ սպասաւորելով քահանայից՝ և այլ սո
զանն . և անդ ջերմագոյն մտաւորանալով աղօթիւ՝ ա-
ռաւելուն յաճախութեամբ : ¶ Ակ եկիր և ծանիր պատճառ
այն է . զի մի առ ունել մնացեալ մանկունք առանց ծնո-
ղաց , զառաքեցեալն , և ՚ի պէսպէս չարիս անկանիցեն .
ոչ յոլովակի պատահէաց , և ցուցանեն օրինակք . Օ՛ի Յ · Բ · ԺԳ ·
այսպէս՝ յոբ՛ժամ յոբ պատարագս և աղօթս մատուցա- Ի՛ · Ա · 4 ·
նէր ոչ , զորդիք ոչ յայտնի վայրի առ անուն ՚Ի՛ջոյս ու-
րախ լինէին . և հրամանաւ ոչն յանկարծակի անկա-

Եւթ. Ե. տունն 'ի վէր նիզ, և մեռան։ Ա. Յայլ օրինակ ունիմք 'ի ժո-
ղովուրդն լինել . որք 'ի ժամանակի յորժամ մոլեխս 'ի
քացեայ 'ի նոցանէ՝ 'ի լերինն սինայ խօսեր ընդ նմա , և օ-
քենս 'ի ձեռն ընդուներ, նիզ որթուն ասկեայ երկիրպագին ։
Յորմէ 'ի վէր բերեմ . Եթէ ոմն տատանայ խնամովք սպա-
սեաց եղիցին մոլեխսն 'ի լեառն, նոյնոյն երևելիս խնա-
մովք սպասէ ժամանակի յորում ծնօղք մատչին յեկեղե-
ցի, Թողել առ անկին զուստերս իւրեանց և զդստերս . զի
այն է նիզ յոլովակի ժամանակ զնկնելոյ , սրագշտակելոյ , խա-
դալոյ և գողանալոյ ։ Ա. սպա լաւ է ծնողացն ընդ օրինակի ածա
մեզն՝ Եթէ հնազ իցէ , զորդիսն ընդ իւրեանս տանիլ 'ի տա-
ճար ։ Ա. այլ զայն 'ի միտ առցեն, զի զքոյ տալոյն 'ի տաճարն՝
յորժամ երկոտասան ամաց . զքո անմարթ է զնկրկե-
ցուել և զերկբայութեան մանկունս տանիլ 'ի տաճար . ո-
րոց վազվազել՝ և խաղալ՝ և լալ՝ տաղտուկ 'ի սէրս ար-
կանել քահանայիցդ , և խռովել զնա անդէն այլոց ։

Ղ . Ա. Դիզ ուսուցանել մեզ ածամայրն , Եթէ ոմն պատ իցէ 'ի
խնդիր լինել քո , յորժամ կորուսանեմք . այր է , խմաս-
տութիւն , համբերութիւն , և մտմտութեամբ սրտի ։ Ա. յոր-
ժամ անկն հեշտասէրք զնա , և 'ի խնդիր էն նմ . ուր 'ի
դրդանս փափկութիւն , ոչ անմտութիւն . ոչ գտանի ած
Նէփ. Բ. 'ի գրգռանս , ըստ վկայելոյ Տարսինն , որ ասէ . յանէպղեխ է-
10 ղաւ , (այր 'ի գրգռանս) փչէրէր խնդրէիր , զոր սիրեաց անյն էմ .
խնդրէիր զնա՝ և ոչ գտ ։ Ա. յորժամանկն ընչասէրք զնա , և
'ի խնդիր էն նմ . ուր . յանդ էապս իւրեանց ։ ոչ գիտա-
յուն . զի անդ ոչ գտանի ած , ըստ վկայելոյն ասելոյ ,
Յով. Ե. 'ի հոգս իւրեանց և յանդէապս երթիցեն խնդրել զայր , և ոչ գտցեն ։
Ե. 6. Ա. Ակ զնարդ պատ իցէ խնդրել զնա , զոր կորուսաք ։
առացաք , խմաստութիւն . ոչ անդ՝ ուր ոչ է , այլ անդ՝ ուր
է . այր է , 'ի տաճարն՝ ոմն 'ի տան իւրում , ուր խնդրեցի զնա
զի ած ածածխինն , և եգիտ ։ Ա. յոյնսկս խնդրել պատ է զնա
Ղ. 4. համբերութիւն ։ յեա երէց ասէ առաքեց գոն զնա ։ տեսիլք զի
Ե. 46. կեա երևիցէ աւուրց գտանի ած ։ Ակ զինչ նշանակիցեն
երեք աւուրքս . բայց Եթէ երիս ինչ՝ որ ակնարհ ա-
պաշխարութիւն . զղջումն , պնստասիանութիւն , և զա-
պաշխարանս ։ Օ երիս զայսոսիկ աւուրս մարթի է և այլ-
Եւթ. Ը. ազգ մեկնել ։ Ա. երբեմն երէսփեայ Ճնապարհ յա-
27 , նապատ , և գրհնացած գեն այ ճերամ ։ Ա. զդ՝ մարթի է երիւք
աւուրքքս խմանալ զՀոգևորական կրթութիւնս երեքս-
ինայ , որ լինին յանապատի , այս է , 'ի խաղաղական
աւուր-

աեղւօջ՝ մե-կուսիչ Յայնին Հոգւոյ ։ Այլ յոյժ և օգտակար ։
Թէ յայտնակի երիս աւուրս արասցէ մարդ երբեակ մնա
Ծուլթի ։ Ձանազել նովաս , նախ Թէ Ես է ոչինչ ։ ըմ ։
հայեցայ յերկինք ։ և ահա խաֆար , և ոչինչ գոյր ։ երկիր Թէ , Եւեն ։
և ինքն է ոչինչ ։ զի ասէ պօղոս ։ երէ ոչ համարիցի լինել գլուխ ։ 23 ։
Ինչ , և չիցէ , զանձն էար խաբէ ։ և երրորդ Թէ ես աւուրն է ։ 13 ։
Նուաստ քան զոչինչ ։ զի Թէ ըստ օգոստինոսի՝ ոչինչ ես
իմանալն մեղք ։ ըմ ։ առանց ձեր եղև ասէին ։ և ոչ առնէ պինդ Յովհ ։
ձեռաց է հեղեց ։ ասա օր առնէ զմի զ՝ ծնիլ է ոչնչի ։ վիղ և Յովհ ։
Նուաստ քան զոչինչ ։ Այլ այս է երեքօրեայ խնդրել ։ 34 ։
զնա ։ Այլ և պարտ է խնդրել զնա մորմոքմամբ , ոչ
խնդրեաց զնա մայր իւր , ասելով ։ ահաւասիկ հայր քո և ես ՂՀ ։
տառապեալ եմ խնդրեաք զնա ։ վր բանին յոգւոց հանէ բեւ ։ 48 ։
Նարդոս ։ զիարդ , ասէ , բարերարն փրկիչ՝ գոհ զգնել կըսն
դուք , զոր հազիւ եգիտ մայրն քո մորմոքմամբ ։ իբրև զի
խնդրել պարտ է զնա՝ ըստ օրինակի ամէնօրհնեալ կուսին՝
մորմոքմամբ , ի տիպ պետրոսի և մագդաղենացւոյն ։
դառն արտասուօք և խիստ ապաշխարութիւն ։
Այլ՝ ուսուցանէ ամէնայոյն յաւետարանին ։ մի նախա- Ղ ։
պատուհել կանանց զանձինս քան զիւրեանց արս ։ Ցե-
սէր սիրելիք , զինչ ոչ կալաւ խօսելոյ ամէնօրհնեալ ա՛ր
կոյսն ։ մինչ վերադասեաց զինքն պարծանաց քան զայր
իւր յովսէփ , ոչ սոսկ ես առնել այլ կանայք ։ ոչ ինչ
այդպիսի կարող էք ասել զամէնախնարէն Հարսնէն յով-
սեփայ ։ Հայեցարուք , զիարդ խօսի ընդ որդի իւր դը-
աեաչի տաճարի ։ ասէ ։ ահաւասիկ հայր քո և ես տառապեալ Ղ ։
և խնդրեաք զնէ ։ տեսէք զի չասաց , ես և հայր քո ։ առա- Ղ ։ 48 ։
ջադիր արարեալ զիւրն անուն քան զնոսին ։ այլ ասէ ,
հայր քո և ես , նախադրեալ զնոսին քան զիւրն ։ Այլ
զիարդ տաթեւրնակ խօսին ամէնաբանեան կանայք ։ ո-
րոց ոչ միայն սէրն՝ այլ և հպարտութիւն սկզբնադրէ զնոս ։
Թէ շրջիլ երեսաւ՝ զաջակողմն կամին ։ Թէ զի ժողովս
ժողովին՝ զնուիրողջոյս խնդրեն ։ Թէ զի խնջոյս բազմին
զգահագլուխն ախորժեն ։ Թէ խօսք զի միշն լինին , այս
է նոյ զրուցոց պայման , եա և այլ եմ ։ Այլոյ արդ՝ առա-
ջնոյ մեծամիտ կանայք , զինչ ասպաստան զառաջնոյն Թէին
զի ձեզ գրուեր ։ ոչ ադամ նախ եղաւ զի գրախտի ։ և
եւայ զկնի ։ Այլ ուստի հաւ եւայ զիւր լինելութէին ։ ոչ
ասպարէն յադամայ ։ Այլ գլուխն մեծ և գերակայ մնոյն
է մարմնոյ ։ և գիտեք՝ զի գրեալ է , այր գլուխ է կնոջ ։ ՃԺ ։ ՃԺ ։

Ասացէք , ո՛չ առաւել վայելէ նախապատուհուն , այնմ որոյ է հրամայել . եթէ այնմ, որոյ է պէրամայելն կատարել և հնազանդիլ : ասէք . հրամայողին վայելէ նախապատուհութեն : բայց ասէք . իսկ արդ հրամայող՝
Կոր. ի. ի8 : այրն է . քանզի գրեալ է , Խաչայ հնազանդ լերուք արանց ձերոց . ապա մի մեծամտիցը յայսմ հետէ , այլ ըստ օրինակի աճմանդրն՝ արանց ձերոց լերուք ստորադաս :

Յորդոր .

Ա յս են դլխաւոր վէպութիւնք , զոր վէպն քո , և տրամայրն մարիամ օրինակու իւրեանց մեզ ասանդեցին յաւետարանի բնաբանս : Արդ յերկեակ յայս հայելի առաքինուհ Հայիցի , ոչինչ գոյ՛ ի նմա արատ . այլ ամ առաքինութեց հանդես հրաշալի : Ա՛պա՛ի քաջ աղա յայաց քոց՝ ով մեր , ՀՀայելիոն , յորս ցայս վայր հայեցար . և՛ի քառանն , և՛ի մարիամայն հայեաց հայելի յուղղուի վարուդ՝ Լա հայել յայն միայն՝ չէ քաւական այլ հայեաց , և արա նոյնպես :

ՎՐ Ք Ր Ո Ց · Ի ·

Հաղափս բարեբարոքին ա՛յ :

Բնաբան՝ Ոչեցաւ և յա , և աշակերտք նո՛ր ի Հարսանիսն՝ յոհ . ը . 2 :

Ա՛ռաջաբ .

Ի՛ է , զի տեսանեմ զձեզ զլխովին յատուկ հայրեալ . որ իցէ պատճառ այդպիսի յանկարծ յափշտակելոյ ձերոյ ի զարմանս . ոչ եթէ առաքելական բնաբանս , թէ ոչեցաւ յ՚ և ա՛ր հէրթ նո՛ր ի հարսանիսն , մեծ և նոր զարմանս ներգործեաց ի ձեզ : Կրեալ է , թէ որդիքն էին՝ տեսեալ զաւուրսն ի մէջ մարգարէից , և լրեալ զի մարգարէանայր ըստ նմա .
Ե. Բոփ. զարմայմամբ գոլեցին : Օ՛ էնէ այդ , որ եղեւ որդոյ հէ-
ը. ու. սեայ . կամ ի՛ե ա՛ սառաւ ընդ մարգարէս էջե : Ա՛րդ՝ ըստ դմին օրինակի յընթեռնուլն զաւետարան բնաբանիս՝ թուի ինձ լսել , զի գոլէք . միթէ և քո ըստ ընկերակիցս իցէ : Օ՛ինչ միաբանութի՛ է քո , (որում ըստ գրոց քաղցր է հեռակցութի՛ կուսից ,) ըստ ամուսնաւորաց կի՛ հարսանեաւորաց : Հնարաւո՛ է ձեզ զարմանալ . բայց և լսարուք զլսելն

զձեռն վիզին ոլեսպէս պահմտա։ Ամենք կարծեն, թէ եկն քո ի հարսանիս, զի իւր ածային օրհնութիւնք հաստա- տեսցէ զայն՝ զոր օրինադրեացն ի դրախտին։ Այլք ա- սեն, թէ քո եկն ի հարսանիս, զի նուաճ այլ խորհր- դատոր հարսանիս ցուցցէ։ Ոչ այլք՝ թէ քո եկն անդ, զի ցուցցէ թէ բարիոք է ամուսնութիւն, և ըմբերամես- ցէ զվայրագհաւել հերեսիոտոսց, որոց ամենք մերժելն գայն։ Պաքէն իրաւացի են պատճառքս. այլ ներելիք ինձ միւս ևս յաւելուլ յայնս։ Որ զի մարթի է առել թէ քո եկն, զի յայնմ արասցէ զբարերարութիւն իւր զսա- քանչելի. զորոյ ոչ միայն յայնժամ զգայի առին կոչնա- կանքն, յորժամ զջուրն փոխեաց՝ի գինի. այլև օրհնէ ընդ նոյն աբանչանայ ։ մինչև ամ մեկին ձգմարտու- թիւնք խոստովանիլ, որ ինչ յառաջիկայդ ասի։

Հաճոյութիւն։

Բարերարութիւն այդ ձգմարտապէս է աբանչելի. առա- ւելապէս յայն սակս, (բաճանաս.) Օ ի օգնէ յորժամ ոչ կարծի. և բարերարէ առատ։

Ասաւետարանն։

Յայ ժամանակի՝ ասէ, երբ կոչեալ էիք ի հարսանիս, զի օրհնէիք զամենայն ոք ընդ ի նմա գտանեցէք ողբք, հեծութիւնք և գան- դատք. կիսոց՝ի մահիճս պէսպէս ցաւոց մարմնով տան- ջեալ. կիսոց ներքին թախծութիւք սրտի ախտակրեալ. և կի- սոց ի չքաւորութէ նեղեալ, և հալածանաւք խոշտանգեալ. ողբ ի թշուառացելոյն գրելոց յաւետարանի, տեսիլ գա- նէն. ոչ գոչ առնէր՝ի կարիս նպաստատմատոյց, ի ներդնիս Յհ. և՝ի վիշտս խնամակալ։ Ընդ այսպիսեաց տառապելոց, Ե. 7. և յամենպաստաւորութէ մարդկան վերջացելոց՝ի ողբս մխիթարութէն մատուցանեմ այսօր, եթէ ցուցանեմ ձեզ խնամակալութ հզօր. որով, յորմէ, և յորումամ ըղձայ ձեզ լինել կատարումն։ Լարցանիցէք. և ով իցէ նա. ըստ ով մեկ ձայնի նորա։ Ահա ասէ վեցհարիւր եղէ ոչ Ծնայտ է թէ, ածէ կ հանուրց խնամակալութ. բարերար առատաձեռն. նա հայր աւետնագութէ, զորմէ ասի, թէ Մատ. ձգէ ղձեռն իւր. իբր զի պատրաստ է աւետնեցուն բա- Ե. 7. ըերարել և նպաստ մատուցանել։ Պատ մի ասեր, թէ ոչ գոչ առնէ ինձ ձեռնտու յօգնութէն. զի կ քո ածէ, որ ձգէ ղձեռն առատ, բարերար, և հայրասիրամ։

ՃԸ։ Ա՛նճ մխիթարութիւն են ձեզ ցայսմայր ասացեալքս. այլ
և այ մեծամեծս լսի՛ք եւ Կիտասջիք, զի ոճ բնի՛ն-
գամ օգնել անակնկալ. յորժամ՝ամ մրճկային օգնակա-
նութի պակասի. Ցուցից ձեզ գայացեալս օրինակօք ինչ.
Ցայտ է թէ արծուի զձագս իւր բազում ապրժանութ
անուշանել. վ՛ոկ թէ երեք ձագք իցեն նր, բնի՛մ գամ
զմին անտերունչ թողու. Ո՛ ինչ ապա. միթէ կորնչի-
ցի՛ ձագն լքեալ. ո՛չ. այլ՝ այլ հաւ առնու զնա և սնուցա-
նէ. Ա՛յսպէս բազում անգամ մարդիկ յՀն լքեալ
մերթին՝ և անարգին. այլ ջնորհն ոյ մարդասիրապէս
գերկու արկանէ զնոքօք, և խնամարկէ. Կեաց լինի հօր՝
ըստ որգոյ իւրոյ տղայոյ՝ ուղղոյ լինել, արդ զինչ առ-
նէ Հայրն, ըստ Հասանելն ի վտակս, հի՛մ յառաջագոյս. ո՛չ
յոս իւր բառնայ զմանուին հի՛մ ի գերկս, ասէ, այո՛
ի գիւրն միայն ներսէ նմա գնալ, բայց յառաջագոյս առ-
նու զնա ի գերկս, Ա՛հա ըստ դմին օրինակի ոճ Հայր ո-
ղջմունեցոյ ի գժոխարինս այս է, ուր ուրեք պակասի
ոճ օգնականութի մրճկան, որդոյ իւրոյ անկարծ հա-
սանէ՛ի Թիկունս. և ոմն թէ բառնայ՛ի վեր ուսոյ. թէ-
պէտ յայլ իրողութիւնս, որ չեն ինչ գժոխարինս ոչ զդոյն
նոյնաստ նոյ մատուցանել;

ՃԶ։ Ա՛րդ՝ զի ճշմարտութիւնս յայտնի և անկասկածելի
ցոյց. և այնպէս բարեբարութիւնն ոյ ստուգապէս ազանչելի
երևեսցի, քանզ՝ի միտ առեալ օրինակս ինչ՝ի նմա պրպ-
տելոյ, Կորեալ է. գոչեցոյ որ ոճ տրտում ղաւակն. Ա՛րդ զի է,
զի ինքն ոճ փակեաց զտապանն. Ա՛նկ, ասէ ան՛կնիշն,
զի չէր ոք, որ ծեփէր զդուռն արտաքուստ. Ա՛հա՛ի պա-
կասիլ օգնականութե մ՛ըկան, ի վեր Հասանել ոճ՝ոյնին,
Կորեալ է՛ի նոյն գերս. Ա՛ռ էր տէր ընդ յովեփէ, և եր
աղտգաս. վ՛ասն զի արհամարհեալ էր յեզերացն, և լքեալ,
և՛ի վտանգ մտնոյ մտանելոյ. Ա՛հա զմերժեալն՛ի
մըճկանէ բնի՛մ գամ գՔուէնն ոյ պատուպարկ առ իւր.
Կորեալ է, թէ ոճ Քոյր եմ բնտեղոճայ գրեմ զնձ-
ռամբ գրաւիլ Քէհամեաց. շուշանայ՝՛ի ասնջանս վա-
րիլ. գաւառ՝ի սաւուղայ անգերծ պաշարիլ. ասկայն և
այնպէս յանկարծուստ եհաս՛ի Թիկունս. և՛ի ձարակ
առնուլ վնասուն՝ արագ Հասոյց օգնականութե՛ն. Ա՛ս եր
աղաղաս. Ո՛ սնարնուք գպատասխանին. Ո՛ այս արար
ոճ, մի վ՛ոկ՝ զի քաղցր է օգնութե՛ն Հասուցեալ՛ի յե-
տին կարգս, և եղիդ, զի առաւել յիշեն մարդիկ զձեր-

ծու-

Ծուղէն ՚ի վշտաց մեծաց ։ Այլ քո ՚ի յառնել մըրկին ՚ի
Ծովու , ապրեցոյց այս զնաւ աշակերտան · բայց ոչ ՚ի
սկզբան անգ , այլ ՚ի զօրանալ վտանգին՝ ասէ Թէոփիլ-
ղակտոս , մնասցէք ՚ի զնա նպատա ։ Այս ևս յայ աւետա-
րանի բնաբանին , քու զջուրն ՚ի գինի փոխեալ · բայց
Էրբ · միթէ անգին կամ էր բարեխօսել մօրն վս կոչնա-
կանացն ։ ծնանդը · ասէ · ինչ կայ էմ և կայ էին դուս , կամ է
հասեալ ժամանակ էմ · այլ յայնժամ եհաս ՚ի Թիկունս յոր-
ժամ կաթսաւքն կողկողեր , և Տարին զնծային զը-
ԹուԹին ՚ի մարդիկ վուԹացուցաներ ։ Այս քաղա-
կացի է Թէ ոճ օգնական է ՚ի դէպ ժամանակի · և բազում
անգամ ՚ի ժամու յորում ոչ կարծի Տասանն ՚ի Թիկունս,
կայտ է Թէ ՚ի պակասիլ ամօդանալոյ մըրկան ։

Աստ էրիզդ ։

Ալ որ Լսան է , սէ միայն յանախկալ պահու Տատուցա-
նել ոճ զօգնուԹի · այլ և ընարհի զայն առատ ։
Կրնալ է զինեալն յերգս երդոց · Յեաւ ոչ ձախաբանէ-
ցուք զինչ նշանակիցի ասիլ ։ Այլ այլ ինչ նշանակի ձև-
ռամբն ոյ · բայց եԹէ ոճայնի բարեբարուԹին ։ Ա-
սացն այս ձևոք ձախաբանէցուք , ՚ի գիւբադարձք և աջո-
զակք առ ոճամ բարուԹի , և առ ոճամ գործս ողորմուԹ ,
որք առատաձեռնին առ մարդիկ յոճայնին գԹուԹի ։
Առատաձեռնին , ասեմ · զի ոճ գիտի տալ Լս բերն և
լաւագոյնս քան զոր խնդրեմք ։ Կամիք , Թէ առաջի
ապարից ձեզ վկայուԹիս վս ՀամարուԹես ։ Ահա ա-
ռաքեալն ՚ի բազմոց անոն վկայ ձեզ լինի ապրայ սողոմոն ։
Ահա ՚ի՞ն խնամուԹի և եԹէ խնդրեայ · այլ ոճ կարէ ՚ի
վէր զմեծուԹի և գիտաս ։ Լսակ ոչ իցէ այս առատ բա-
րեբարել ։ Արդ վկայէ Լսային · այլ բերանով ասէ ոճր
մ՚ ապրայնն ասորհատանեայց ։ Այ ՚ի Դոցէ Դա ՚ի ֆաղաս յայս-
և ՚ի Նէս արիշէ՝ ՚ի Վերայ Դր ։ Ապարեն մեծ էր խոստումնս .
այլ ոճ գՀՀ ապար առաւել քան զոր խոստացաւն · զի Լս
հրեշտակ ոճն · և եհար՚ի բռնակէ ասորեսպանեայց հարիւր ոսխոտա-
և հինգ հազար ։ Լսակ ոչ իցէ այս առատ բարեբարել ։
Ալ երկու այս օրինակք չեն ձեզ բաւական՝ լուսարձակ ինչ ՚ի
ինչ և՚ի նորոց կտակարանաց ։ Կխոնարհ զի զապարիս և ե-
զիսաբեմ առ բերելոյ յանձանց դնահատնոս ամենեց, յոր
նարհական Հայցմամբ խնդրելին ՚ի նոնէ՝ տալ նմ զաւակ-
և յայտ է Թէ սրտիկն զաւակ և տայր նմ , Թէպետ և

գոլսոյր , գոհ և հաւան լինիս . այլ ՚ի՛ր եւս առաւել քան
զոր խնդրեցինն . ՚ի՛ , զայնպիսի որդի , որ՚է ձեռնտիպ կա-
նոնց չէր յորոշեալ ՚ի ձեզ ինչ : ՚Ի լոյս այս առաջս բա-
ցերարել : ՚Ա՛ւ ես գրէ մարիոս աւետարանիչ . Թէ ածին
առաքէ ՚ի քոյր ի , և աղաչէին զնա , զի ՚ի ներչեսցէ ՚ի նա : Ո՛չինչ
արար քեզ . աւելի քան զոր ազաչեինն . առեալ չ՚ինեանդ
ՆՐ , եհան արտասոյ զնոսին : յայտ է, Թէ մեր ձեռնասու ՚ի գործ
մատանոյ . այլ քեզ արար գործ ձեռաց , ՚ի հանել զնա ,
և ՚ի բանալ զաչս նոր՝ գնելոյ ձեռն ՚ի վէր : ՚Ի լոյս այս
առաջս բացերարել : Ո՛չ հուսկն առացից . կրկին օրինակ
ունիմք անչափ երախտեացն ՚ի յանտառակ որդին , և ՚ի
ՂՀՓ.ՔՆ. ՂՀՓՈՑՆԼ առաքեալն : ՚Ի յոտառակն ազաչեաց . արա՛ զիս էր-
ՅԹ.Ա.ՀԲ: բու զի ՚ի վարչիմեաց տուր . այլ Տէրն բարերգութ արար աւե-
լի . ասէ . վաշխաշուէ հանէք զպարտաճանն զառաքին : ՚Ի տառակն
խնդրեաց միայն ՚ի քէն զկեր յիշատակութիւն . չինէ զիս ասէ
ՂՀՓ.ԻՔ. ՚ի՛ չորեքամ գոյցես արտաւոյրէ տուր : ա՛յլ քեզ եւս աւելի . ասէ .
ԳՀ.Ա.ԻԴ: այսօր ընդ իս էցես ՚ի դրախտին : ՚Ի լոյս և այս՝ առաջս բա-
ցերարել :

Շ. Ոտակ արգ՚ելիս խօսիլը . կայցէ ՚ինչ՚ ի ձեզ ընդմէջ երկքայու-
թի՚ ի վէր ձգմտրտուն առաքեալքն : քանզ՚ ի ձենջ այդ-
պիսի երկմտութի՚ . այլ ջոյց և զօրաւիգ ՚ի ձեր հաւատա-
ՅՀԳ. տեսչիք յայն , որ ՚ի պղտոյն . խոչդ է զմի ինչ առնել առաքել
Ի.ԻԳ. յանձնառաք , ևս զոր խնդրէնն և իմանայ : ՚Յամենի լիցի , ասէ
Գ. ՀՐ: օգտատիս , մարդկայինս հեղգութի՚ . առաքել կամի ՚ի ձե-
ռաք , քան մեք առնուլ . առաքել կամի նա ողորմիլ , քան
մեք ՚ի թշուառանալ ազատիլ : Ո՛չ այս բան առաքելի միա-
առցին ՚ի՛ , որք յաղքատուի՚ ՚ի՛նչ՚ ելանեն և ՚ի՛նչ՚ ՚ի ձեռն
ձեռնարկին , ՚ի՛ն օտարանան , և՚ ի ասոյ յարին , զորոյ զօր-
նանիսուի՚ խնդրեն : ՚Ա՛րդ՝ որք առ ՚ի կարօղ լինելոյ ՚ի ՚ք-
ՀՀ.Ա.Ի: զորաւոր զառաքեալս և զդասեալս իւրեանց բաժանել՚ ՚ի գոյնս
ձեռնարկին , և զառակաց իւրեանց եւս զայն արուեստս ու-
սուցանեն : ՚Ա՛րդ , որք ՚ի նեզուէնս , յախտս ցաւոց , և
յոյլ չարակրութի՚ս , չհանդուրժել զնոցն հոգեկին . և
զնախանձմտութի՚ նոցա զրթիռքն : ՚Ա՛վ կոյրք , և վրդ
կուրի՚ ձերոյ ապականարարք . ասէ ես ամենեցուն օգնա-
կան և խնամակալ . ՚ի սա ապաւինեալքիս յիմ՚ ՚ի վիշտս
ձեր . ևս սա զնոսն օգնել անակնկալ , և բարերարել

առաքեալ :

Յորդորակ ։

Ո՛վ սիրելիք , սա միայն լեզի մեր ապաւէն ՚ի վիշտս և ՚ի տառապանս . որ միայն կարող է օգնել ։ Ա՛ազ Թեացուք ընդ եկեղեցւոյ . Նայր գինած բաբելեանցոց . . . . ընկալ ղպաղատանս ծառայիդ քոյ . . . . որ առաջոր ես առ ամենեսեան պարգեւօք բարերարութիւն քոյ . ողորմեա ամաչեցելոյ . . . զի գուս ար ամենակալ գիտես զկերպս մեր և զկարեւս առաւել քան զեր ընդրիմ և ընդանամն ։ Ո՛վ տացէ անաւնկալ . և տացէ առատ ։

ՏՐՈՊԱՐ ։

Յաղագս սիրոյ ընկերին ։

Բնաբան . Իբրև ինչ յա՛ի լեռնէ անտի . մաթ . ը . ։

Սկզբնաւորութիւն ։

Ընթեռնուսցի , զի մարգարէին մովսէս երբեք երբեք ելանէր ՚ի լեռան սինայ , խօսէլ ընդ այլ ոչ յերկար յապաղէր անդ , առ օգտելոյ ժողովրդեանն՝ որ կայր ՚ի ստորոտ լերինն ։ Այնպէս ելեալ քան աշակերտացն իւրոցն ՚ի լեռան , և սպասեալ անդ առ ժամանակ մի ՚ի խոհմիտս և յանծայինն զրոյցս , վաղվաղակի էջ անդրէն ։ Այլ ինչ աղագաւ . քան զի գիտաց՝ Թէ սպասք նման ամբոխին . զի պէտս կալեալ նոցա մատուցանել օգնութիւն ։ Իբրև էջ առ յե՛ի լեռանէ անթ , գնացին ընդ ծղոտաբերդ բաղաքն ։ Ա՛յլ ինչ իջաւ նեալն , խակ և խակ սրբեաց զրոյցսն , և զծառայ հարիւրապետին ՚ի հիւանդութենէ իւրմէ զերծոյց . ուսուցեալ մեզ իւրով օրինակաւ , Թէ պարտ է յօգնութիւն հասանել կարեաց ընկերին ։ Ա՛պա այս վէճպատութիւն քոյ եղիցի այսօր նիւթ ճառիս ։

Հարցաքննութիւն .

Պարզ մարդոյ ՚ի կարիս պարտի հասանել ՚ի թիկունս . (բաժանուած ։) Օ՛ն նախ՝ զայս պահանջեն իրաւունք եկդ՝ յայս յորդորել օգուտն ։

Պատասխանի ։

Ընդհարեալ և քաջայայտ ցոյցք ապացուցանեն , Թէ պարտ մարդ մարդոյ գնել ՚ի կարիս՝ պարտի հասանել ՚ի Թիկունս

ե . ։

Թիկունս ։ Ասացէք . ոչ ամ արարածք ի ծո՛յուԹի՛ և յօդուտ կարդեցան մարդկան . ոչ արեգակն հաստեցաւ ի լուսաւորել զմարդիկ , հուրն ի ջեռուցանել , օդն ի շնչաւորել , հողն ի բառնալ լիւր վէր ։ Եւ ամ անասունք մարդկան արբանեկեն . եղինք հերկագործեն ի պէտս մարդկան . երիվարք զմարդիկ բարձեալ բերեն . եզք բեռինս բառնան ի դիւրութիւն մարդկան . խօսնակն զարԹուցանէ զորս ի քուն . շունն պահէ զտուն . և Թռչունք իսկ արարան ի սփոփել զմարդիկ ևւբնանց քաղցրաձայնուԹի՛ ։ Ամ ոչ են կամք յիշատակել զզարմանագործ արբանեկուԹիս անասնոց . զայն ոլ ապառաս կերակուր բերեր եղեայր , և առիւծն արածէր զիշ ուրուն անասպառաւորն . և օձն պահպանէր ի գողոց ըզպարտէզ սէղ ուրուն պարտիզպանն . իմ ոչ են կամք զայսոսիկ զարմանաւորս արբանեկուԹի՛ անասնոց խօսիլ քՀՏ . այլ զայս ձեռնարկեմ ։ գրել Թէ ամ արարածք ի ծո՛յուԹի՛ և յօդուտ մ՛ղկան են կարգեալ . ապա արժան է , զի և մ՛ղ մ՛ղ ծառայեսցէ , և զԹ ի կարիս հասցէ ի Թիկունս ։

Ճ . ՈՎ չԼևԼս՝ Համոզեցայք ի հաւանուԹի այլ ձեռնարկուԹի՛ ի
Ժ.ԱԱ. Ա.ՂՋմասուցից ։ Տես երբեմն յակոբ զՀրեշտակ՝ զի եւս
ԺԷ . ՀՀ. նեին և լքանեին ըզ աբանելին այն սանդուղք , արդ Հր աղագաւ Հրեշտակք ելանեն և լքանեն . յայտ Թէ առ ոչ այլ ևս , բայց ի ծառայուԹի մ՛ղկան . ոմ բնՀ օրինակ զայս մ՛ղ ցուցանեն ։ Կարօտացաւ ագար մխիԹարուէ ,
Ժ.ԱԱ. զի ի տիկնոջէ իւրմէ սառայէ չարչարեցաւ . և ահա ան-
Ժ.ԱԲ. գէն եկն եկաց Հրեշտակ նոն , որ մխիԹարեաց զնա ։ Կա-
ՀԱ . ՀԴ. խեաւ յակոբ իւրոյնցն ի միջագետաց , և գաբան գՀետ պատեցաւ նմ . և ահա անդէն ըզ առաջ ելին Հրեշտակք
Ժ.ԱԲ. խնամակալուԹ լինել նմա ։ Կայր զուլա ի վտանգի , դու-
ԽՀ.3 ։ ցե միահաղոյն կորնչիցի ըզ անօրէնութիւնս քաղաքին . և ահա անդէն Հասին Հրեշտակք , և զձեռանէ առեալ նմ՝
Ց-ԷՀՀ. տարան ի տեղի անբոյնի ։ Տուբիայի սիրոյ եղև ու-
Է։ ղեկից , առաքնորդել նմա ի Հռագիս քաղաք մարայ ։ և ահա անդէն եկն եկաց Հռափայել . որ ոչ միայն ուղեկից եղև տուբիայ , և եցոյց ճանՀ , այլ և բաղումԹիւք եղև նմա նպաստատուցոյց ։ Ի լինել այսմ այսպէս , արդ ձեռնարկեմ ի մեծ առ փոքրն , Հարցեալ ձեզ սիրեւիք ։ Ի Թէ Հրեշտակք գերակայ Հոգիք՝ այդպէս պատրաստ են ի ծառայուԹի մ՛ղկան , ոչ և մարդոյ , որ կարի լինն

ինն խոնարհադոյն է քան զՀրեշտակս , արժան իցէ՛ ի
կարիս օգնել լերուամ ընկերի ։

Ամէն ։ Ողբ օրինակօք յայսվայրս ասացելովք ոչ հարմարիցի՛ ի հաւա- Ա.
նութիւն , զեթ յորդորեսցին օրինակաւ քով ։ Ցայտ է
թէ քո մինչ չորքիդ յերկրի , զամ զժամանակին յաւելեալ
նմա յաղօթից՝ ծախիդ՝ ի հոգևոր կամ՝ ի մարմնաւոր օ-
գուտ ժողովրդեան ։ և այնպէս ըս իրաց ինչ նմանօղ լի-
նիր արծուոյ , որ՝ ի վերայ Թևիցն՝ ի բարձունս՝ յաւելու
յարեգակնն ձառագայթ , ոչ երբեք դադարումն զաչս՝ ի ձագուց ։ այլ ըզ տեսանելն զնո սովիլ , կիմ յօձից
ապասել , կիմ իւիք վտանգեալ , անդէն խոյացեալ արագ
թռուցիւք գառնայ ։ և զնոյ քաղց յագեցուցանել ։ կամ
զՔշնամին վանել ։ կիմ դէզ զելոյն դեղնափ մատուցանել ։
Այսպէս քու տէր մեր՝ Թևսիտ և զաչս մտաց միշտ յար-
փիսփայլ լոյսն ածուէն յաւելու ունել ։ բայց՝ ի բարձրա-
կատար խոհմանց անտի Հայեցեալ՝ ի ժողովուրդն , որ
ինայր նմա՝ ի տարտար լերին սպասել կարեաց վշտագին
առնն իջանել , և ըս իւրաքանչիւր պիտոյից օգնել ։
յայտ արարեալ , Թէ յոյժ հաճոյ էն նմա , որը ոչ ան-
ձանց միայն , այլ և օտարի կարեաց պատրաստ էն հա-
մանել՝ ի Թիկունս ։

Ամէն ։

Այլ միայն իրաւունք պահանջէին՝ օգնել ընկերին՝ ի կա- Ա.
րիս ։ այլ և օգուտն յորդորել առ այդպիսի գործս ո-
ղորմութիւն ։ Ո՞տայր մարդկան ուղիղ խմանալ զայս օ-
գուտ յաւաքելական յողորմութիւն , զի Թէ զայս օրինաց
ճանաչելին , օգնելին արդեօք միմեանց ։ և կարեաց իրե-
րայ՝ ի Թիկունս հասանելին , և միմեանց ձախորդութիւն ախ
տակից լինելին ։ Այսպէս առաջինն ողորմութիւնն է ոչ նչան
ինչ հոգևոր կենաց ։ զի ոչ շարժումն սնդամոց նչան է
շնչաւոր կենաց , նոյնպէս գործք սիրոյ ընկերին յայտնի
ցոյց էն , Թէ հոգևոյս կենդանի է մարդ ։ ըս այսմ ,
ֆխեցաւ՝ ի մանուկն՝ ի կնան ։ քան զի սիրեմ ըզնշա- Ա. յոհ. գ. ԺԴ.
րին հակառակն՝ ոչ Թիրութիւն անդամոց , և դադա- Ա. յոհ. գ. ԺԴ.
րումն շարժման նչան է մահու ։ նոյնպէս չգԹալն ընկե-
րին , և կասիլն՝ ի սիրոյ նմա , նչան է չնչամանն հոգոյ ։
Այդ դէմ ասէ յովհաննէս ։ որ ոչ ածէիցէ կնան ինչ յաշխարհի ։ Ա. յոհ. գ. Ժ.
և տեսանէցէ զեղբայր իւր կարօտեալ իսիւ ։ և փակիցէ զգթու- Ա. յոհ. գ. ԺԷ.
թիւն զինքեան ։ որ ոչ ածէիցէ կնան ինչ յաշխարհի ։

Ը. Ի՛ւր զի զօգուտ ողորմութեանէ յայտնապէս ևս առնու ցուցք
'ի միա , պատա և դիտել . Թէ որ բարի առնէ ընկերին ,
Մաթ. բարի առնէ ին . ըստ այնմ . զոր ինչ արարէք գոմ յեղբարց
ԽԵ. 40. այոցիկ փոքրիկոց , ինձ արարէք : Իսկ յայտ առնէ զինչ . այս
ևս զկնի գայ սիրելիք , զի դիւրաւ իցէ Թէ որպարա-
սար առնէք ձեզ զճշ , մինչև առել 'ի դատաստանի : Ա՛ր
դատաւոր , ես միսիթար եղէ քեզ 'ի վշտացեալս . կերա-
կրեցի զքեզ 'ի քաղցեալս . ղդեցուցի 'ի մերկացեալս . ժո-
ղովեցի յօտարս . բարի արարի քեզ 'ի տառապեալս .
արդ և դու ինձ ողորմեա : Ցայտ է Թէ ասծ ըստ դոյզն
գործ սիրոյ՝ զոր առնեմք ընկերայ՝ 'ի կարիս՝ մեծ վարձս
փոխառնէ : Վ՛իտեք , զի՝ ոք կոյսն մարիամ կրեայ ըզ-
Ղուկ. քս յարգանդի , յոսկեփ յօտս , և սիմէոն 'ի գիրկս , Հաշ-
Ը. 28. ընկալաք ընա ասէ 'ի ՟էրփս էօր : Իսկ Թէ կամիցիք և դի-
տել , զինչ երբեմն բարձողութեան նշանակիցի , սիմեթա-
նեմ . մարիամ կրօղ քսի յարգանդի՝ զքարոզիչս նշանա-
կէ . յոսկեփ բարձօղ քսի 'ի վիր ուսոյ՝ զապաշխարօղս .
և սիմէոն բարձօղ քսի 'ի վիր բազկայ՝ զարդեգործս .
մանաւանդ զայնոսիկ , որք առնեն զգործս ողորմութեի .
որք զբաղցեալս կերակրեն . և զծարաւեալսարբուցանեն ,
և այլ ազգ ինչ կարօտելոց 'ի Թիկունս Հասանեն : Ի՛նչ
ողորմածքն առ ընկերս՝ զճշ ժառանգեն . իսկ կոյսքն
մեծ քան զայս վարձք :

Ղ. Ա՛յլ ոչ արժան է ծուլու՝ ջուր Հաստուցանել աղբերաց ,
զի և աղբերք յայլս առատաձեռնեալ ջուր Հաստուցանեն
ջրաբուղս . նոյնպէս արժան է ողորմուն գտանել այնմ ,
յորմէ այլք ողորմութեի գտին , ըստ այնմ . փոքր ողորմ-
ՄԽ. ծիս . Պետրոս առ ողորմածն ցուցաւ ողորմած . զի՛ի յա-
ԺԲ. 4. ղուցանէիս զտարբերեալ , չէ՞ն երևելի , և յորոյ ընդ
Գ.Ը. 41. զի Թէպէտ այլ անձամ ձախիս , կիմաստասէրաւ հրաշագոր-
ծեր , այլ յայտնաւադի զձեռանէ ունի զտարբերեալ-զի-
ձեռն 'ի ստեղ կարկառեալ 'ի դիւրել վշտաց տառապե-
լոց , առաքելական ձեռինն շօշափմամբ զողորմութեին
ընկալցի զպտուղ : Ի՛սա մեծ վարձս ընկալաւ ողորմած
ձեռնն տաբիթայ : Ա՛յլ արդ տեսցուք , ո՛ղ պետրոսի
իսկ ձեռն՝ վ՛ն այսր ողորմուեէ՝ զոր եղեալ առ կինն՝ վար-
ձատրեցաւ : Ի՛նպատուռ է ողորմութեին այ առ ողոր-
Գ.Ը. մածս : Վ՛րեաք է . անկան ղընծայն 'ի չէ՞սոյ պետրոսի . յայտ
ԺԲ. 7. է Թէ , վ՛ր զի ոչ Թողացեալ ևս ձեռաց պետրոսի՝ որ բա-
րերարեայն տաբիթայ՝ կոչ շղԹայակապ : Ի՛ւ այլուր
ասի .

աոլ. պիէր և պիհի զ՝ ինաէոյնս։ իսկ վիճրդ. յայտ թէ՝ Յոյն. ղ. 6։
մ՝ ղի գիմի և ձէթ՝ ի գարման վիրաց տառապելոյ տա-
մարացոյն եղիս պիտանի. մ՝ այսորիկ ձած առանձինն
իմն կամի, ղի մի՝ վնասակսյնն։

Յորդոր։

Ող արդ քաջայայտ ծանեայք, թէ պարտ է կարեւոյ
ընկերին հասանել՝ի թիկունս. մի՝ ղի զայդ պահան
ջէն իրաւունք, և եկիք՝ ղի յայս յորդորէ օգուտն. նոյն
պէս պարտ է ձեզ և գիտել, թէ անկնար է ընդունել
զողորմութիւն յոյ, այնմ որ անխղճ է ցուցանել զնոյն
առ ընկերն։ Ա՝ոյ եթէ կամիք թէ ձած առ ձեզ լիցի ո-
ղորմած, լերուք ողորմածք. քանզի ասէ ոսկիաբանն.
զմարդկայինն ողորմութիւն խնդրէ ձած, ղի առատասիեա
նեսցէ՝ի մեզ զձծայինն։

ՎԱՐՈՒՈՑ ԾԱ.

Յաղագս ֆոբչոութիւն, և նեղութիւն։

Ընդբան։ Շ արժուհն մեծ եղև՝ի ծովնն։ Ա՝ոտ. ղ. 24։

Ա՝կսուած։

Ղրոք զնգ աւետարանն մտադիր ընթեռնուս, և յայտնի
զգան բնաբանիս, զարծուած ձեծ եղև՝ի ծովնս, ու-
ղիղ կշռէ, սքանչասցի յոյժ. թէ ուստի այդպէ
յանկարծակի յարեաւ մրրիկ։ Ա՝ղ ղի ըստ մտա-
նեն քոյ աշակերտոցք իւրովք՝ի նաւսնին, ծածկ
գխոյնն հանդարտիկ էր, և օդն խաղաղական. և զիարդ
՝ի սուղ ժամանակի եղև շարժուհն այդպիսի, դիվնա- Մատ.
նոն ծածկիլ չալեաց անպէ։ Ասդրոյս բաղմօրինակ ղ. 24։
տան պատասխանի. այլ նախ ընտրելագոյն Թումիսոիես-
ան ուրուհն խնամս, թէ զասարիկ զայս մրրիկ յարոյց
սատանայ։ Ասրդի նաւէր քո յերկիրն գերգեսացոց,
ուր գնէր՝ի մարմին ոմանց մեռեալ եկն. ապա երկուցեալ
գիշաց՝ի գալտեհնէն քոյ, մրրիկ մեծ յարուցին՝ի ծո-
վու, չանասցեալ զնաւսին յայլ երկիր ձգել։ Ա՝այց և
այս մեկնութիւն նոր խնդիր՝ի մէջ արկանէ. թէ զիարդ
ձած՝ սատանայի այդպիսի իշխանութիւն տայ, փորձել և
չարչարել նմա զմարդիկ, և ահա քեզ տարակուսանացս
լուծուհն։

Ա՝նաս-

ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆ ։

Ով այլ տայ ՚ի՛ստուգապէս , չարչարել և փորձել զմարդիկ - ոչ այս փորձութիւնքս օգտեն նմա յոյժ ։ (բաժանումն ։)

Այլ ոչ նախ՚ի մեզաց պահին , կի՛ւ քան զարձուցանեն - եկիդ՝ առաքինութիւնքն և արդեամբք կիրեալդ գործեն ։

Այ՚ստն առաջին ։

Ա ։ Այեցեալ երբեմն տուղտիսն յարարածոց միջի յիմն , գոչեաց զարմացմամբ ։ Ո՞թէ արար ՚ի՛ մեր ոչ՚ի՛ մեր տակս , զիմն զիա՞րդ առեղծ , որ Թունաւոր և միատարկան է՚ի ՀՀիս ։ Այս գմին օրինակի ընդ տուղտիսն հետ Թանաւոր՝ բազումք՝ և՚ի քրիստոնէից զարմանան յոլովակի , Թէ զիա՞րդ ՚ի՛ ոչ , որ միայն բարեաց է հաղորդական , արար այնչափ չարարուհեատ ոգիս դիւական , որք ո՛չ ի՛ւիք մարդկան են օգտակար , այլ մարմնոյ և հոգւոյ վնասակար ։ Ո՞ւր Թէ՝ որով հետև ստանայ եհան զնա խաղարս մե՛ր՚ի գրախտէն , հաւանեցոյց յուդայի՛ մատնել զքո՛ , գրգռէ՚ի բարկացուցանել զնո՛ , և՝ ներգործէ բազում չարիս , զի է զի յառաջատեան այսր ամի ՚ի՛ ոչ արար զնա ։ Այլ լաւ ևս էր՝ ստանայի չլինել , կի՛ քնաւ իսկ կորնչիլ ։ Օ՜ այս այսպիսս արտմարանեն բազումք՚ի քրիստոնէից ։ Այլ տե՛ս , զինչ ասացս պատասխանի առաքեալն յակոբոս ։ ԱՂՀ ասելոցն՝ արդանդ համարեալքն եղբարք , յորժամ՚է պեսպես փորձութի՛ւնք՚ի ձեզ անկանիցէ ։ Օ՜ որոյ գիտացեալ՚ի վե՛ր բերէ զխոնարհութի՛ւնն՝ առնելով զի՛ւն ամենագործ ձեռիւ լինել յօգուտ ։ Յա՛կ. ա. ։ ։

Բ ։ Այ՚ո՞ւր բարւոք մնասցէ ձեզ զայս՝ առաջի արարչից պատմուճն զեղեցիկ գլատուիսն ուսումնիւ Թեսաղացւոյ ։ Այայր՚ի կուրծս սէր խղճալոյն ինչ վերի ։ Երբեմն վարկաւ այն՚ի բժշկայ անբժշկելի , եթ՚է մեռ հրամանս տալ վե՛ր երից իւրոց ։ Այ՚ինչ գեռ չայն գործս էր , մի՚է Թշնամեաց իւրոց չանկարծ՚է վե՛ր չարձակեալ խոցեաց զնա սրով ։ և ահա՚է մեռել սրոյն՚է կուրծս , պայճի խղճալոյն , և՚է վերաբերանոյն՚է դուրս վայճի ամ Թունաւոր ժահրն և չարաչ ։ և մահականն անդրէն ստանայ կիրեալ առողջուն ։ և այնոյ մահաբերն մատոյց նմա կենդանուն ։ և գործեն սպանման եղև պնդեալ փրկուն ։ Այ՚ստ սմին օրինակ՚ի փրկիչ , եթէ գոռ Թշնամի մեր սպոյ՚ի վե՛ր չարեալ մե՛ր՝

մեր փորձուիքը, մի զարհուրեացուք. զի վերջնի կեանս մեզ
առնեն: Որնակ ունիմք ի յոբ: Որպէ՞ս է թէ սպոյ փոր-
ձեաց զնա չարաչար: Երբարձ ինդմանէ զամ հինչ, և չարիս
անցոյց ըստ նա անհնարինս. զի ենոր պրոբ էարեալոր կեղծաւորէ Յ.ե.
գինքն ցեչարս: Ալ այս վիշտք և փորձութիքը սատանայի է. ը. 7.
ոչ միայն այլ օգուտ գործեցին ամենահամբերը առնն. զի
սանեն գիրք. և ոչ օրհնեաց վէրջինն յոբայ քան զառաջինն: Յ.ե. ը. 12.
Կամիցիք գիտել, սիրելիք, զինչ բարիս առնեն մեզ ձ.
դիք. բազումս և պատճառս: Այս առաջին պահեն զը-
մեզ ի մեղաց. և հաստեն ի վճռակ հնորհաց. զի ի փոր-
ձել նոր զմեզ, կամ ի նեղել անդէն ասիսիքը առ ած դի-
մել, և ոչ երբեք իշխեմք յերեսաց նր հեռանալ: Զայս
ասիս, ասէ ոսկերբերանն, եղից ձած զաշխարհ իբրև աք-
հաւիրք ցնորականաք. զի մի երբեք խոտորեացուք յե-
բեսաց նր. և երկուցեալ թէ հնար է նոց ամ ուրեք ը
առաջ լինել մեզ, ի միտ առցուք, թէ ամ ուրեք ածախոր
նամ պահպանողութէ պէտք են մեզ: Ա՛ւ ի վէր բերէ
օրինակ զայս, տեսէք ասէ զմարս, զի առ ամիսոփ ու-
նելոյ զաղոյս առ իւրեանս, խրատուիլս գործեն, և ուր-
ձականաս լինչ երևեցուցանեն. և ի ժամանակիս յորժամ այ
լանգակը զբաղաքաս շրջին, մանկունք ի կողոց մարց ոչ
մեկնեն: Ա՛սա սմին օրինակի գործէ ած ըստ մեզ. թոյլ տայ
դիւացայ շրջիլ ըստ աշխարհ ամ, և պէտի ցնորս երևեցուցա-
նել. զի զարհուրիչ մեր մի մեհնեացուք մեղաց յոյն: Կայ
Ձմարտութեն է նայն ինքն սպոյ. որ կշտամբեալ ի սքն
իւրեանն, վ՛ս մնանելոյ նր ի կուսի ուրուն մարմին, և
լնկելոյ զնա անդադար, ակամայ կամաք ետ ամ պատաս-
խանի. իմ ի մարմնի սատ բնականալ է յօգուտ կուսին:
Տես զի փորձուիքը սպոյն պահեն զմարդիկ ի մեղաց:
Այայ ոչ միայն ի մեղայ պահեն զմեզ դնք. այլ և ը- Ա.
թէ մեղաք ինչ խոտորեցաք յոյ, անդրէն զմեզ ապաշ-
խարութէ առ ած դարձուցանեն: Ա՛ռնարուք, ասէ սքն
երանիմոս վկայե Ձմարտութէս: Սատանայ՝ ասէ, ան
թէ գայթնէ ի ինոակողմն կուսէ. զի որք ոչ ուղիղ դը-
նան, մանանին սպոյն, զի առնչեալք ի նմանէ՝ դարձ-
ցին առ ած: Ա՛ւ այայ է ի սքն գրոց, զի սքն պօղոս ըզ
մեղաւորն մեծ և իբր անբուժելի՝ սատանայի մատնեաց.
ընդրեցի ասէ մարթել զայնպիսին ապաշնայի ի սատանայ մարմ- Ա. Կորնթ.
նոյ: Ա՛ւ այայ է թէ յայսմ վայրի մատնելն է ի ձեռս սպոյն, ե. ե.
ասալ: իբր զի պօղոս զայս մեղաւոր ետ ի ձեռս սպոյն,

զի տանջեսցէ զնա առ ուղղութեի . մեզ ասէ ՝ ապաքէն
Տ[ի]ռնոյ , և ոչ Հոգւոյ . Օ պօղոսի զՀետ չորաւ առաքե-
նասէր ումի՝ ենտվկենտիոս անուն : Այն ոմն գրեալ է ՝ ի
Հայելւոջ օրինակաց , տեսեալ զորդի իւր ՝ ի մեղս անա-
ռակութեե անուղղայ , եկաց յաղօթս առ ՝ ած , և ասէ :
Տէր որ սրբութեեդ ես սիրօղ՝ տուր որդւոյ իմում՝ այսպիսի
ոգի կշտամբութեե , մինչև չգտանել նմա ժամանակ մե-
դանչելոյ ՝ ի մարմին իւր : յաւ Համարեալ Թե լկեայն ՝ ի
գիւշաց , քան ՝ ի ցաւոց ցանկութեե . որ եղև խակ , զի ան-
գին Հարաւ՝ինա այս չար . և այնպէս չարաչար լկեր , մին
չև Տարկ եղև ուղիղ զնա ՝ ի կատարս : տեսեր , զի գնաց
պահեն զմարդիկ ՝ ի մեղաց . և զանուղղայ մեղաւորս
դարձուցանեն առ ՝ ած :

Ա՛ոան Երէցդ :

Ը . Ա՛ըդ՝ ոմն փորձութեե՛ը և լկիտնը սատանայի ՝ ի բազում
մեղաց խափանեն , նոյնպէս զմարդիկ յառաքինու՛ն
և յարդիւնս կատարելագոյնս գործեն : Յայտ է Թե
ջուրը անչարժը նեխին . այլ որը շարժինն՝ ոչ նեխին :
զնոյն է տեսանել՝ ի բարիս և չկնարհալս . նեխիլ սկսա-
նին և Հեղգալ , Թե ոչ անդադար փորձութեե՛ը ծփին :
Ա՛ՀՀ ասէ՝ ոբն Թովմաս . Ա՛՛ծ Թոյլ տայ ընտրելոց խրոց
պատերազմ կրել առ վարժութեե՛ն՝ , զի պատրաստաբար մար-
գեացին ՝ ի գործս առաքինութեե՛ն : Յայտնագոյն և և-
բեւ այս՝ ի նմանութեե՛ն՝ զոր բերէ սբն լաւրենտիոս , նը-
մանեցուցեր զփորձութե՛ն՝ աղի : Ա՛սիցեր . իսկ զի՞ նմա-
նութե՛ն ինչ փորձուեց՝ ը՛ աղի . լուարուբ և՛ ի միտ առեր :
Օ՛՛ր օրինակ միտ , ասէ , Թե ոչ աղիս յաղի , Թեպէտ
և պատուական իցէ՝ ապականի : Ա՛նպէս և Հոգի Թե ոչ
անդադար փորձութեե՛ը յաղի՝ վաղվաղակի լուծանի , և
յաղկի : Ա՛անզի փորձութեե՛ը Հոգի զնեխ Հեղգութ՛ի
բաց ԹօԹափէ , և ոգին աչխոյժ պահի :

Թ . Ա՛ դեպ գայ այսմ՝ պատմելն պալադիոսի զպատուոյ
աբբայի , Թե յասել ուրումն , խնդրեցի՛ ե՛ ՝ ած , և փրկեայ
զիս յամ փորձուէ . եւ պատասխանի . խնդրեա՛ ի՝ ՝ ած ,
զի զփորձութե՛նդ անդրէն՝ ի քեզ դարձուցէ . զի ապ լի-
ցիս անգործ և Հեղգ : Ա՛այց ոչ միայն օգտին՝ առ՝ ի չՀեղ
գալ մեղ՝ ի բարին . այլև յառաքինութիս զմեզ կատարե-
լագոյնս գործեն : Ա՛՛ բազում անգամ ծառն Հաստատեալ
սնդի՝ յորժամ՝ ի Հողմոց բաղխի : նոյնպէս առաքինեալքն

և բարկ ոչխարն մեծամեծ փորձութիւնք նեղին , այն-
չափ հաստատուն յառաքելութիւս և կատարելագոյն լի-
նին : Այլ՝ զոր երբեմնիքն պետրոսի առաց , սկսաւ սխալել , զ-ի-ն-ի-ն.
ասա ասացեալ խնդրեաց չնեչ խաբեալել էբրև զդրեան . զնոյն 31.
արդ ձեզ ասեմ . գայ սատանայ փորձել զձեզ՝ որպէս զիրենսա-
խաբեալոյն Հոգի զդրեան : Ո՛ւ զոր զիրենսակ ցորեանն
յորժամ շարժի , յուզի , հողոտի , շրջշրջի , և ըստ օդս
ծածանի . միշտ այսոքիկ հոգւովքն յորոմանէ , ի փոշոյ ,
ի քարդ և յամբարբուռեց յատակէ . նոյնպէս առաքե-
նեքն փորձութիւքն գամ՛ ըզգամ լինին կանոնիզագոյն :
Այլ՝ զի առաքինիք և ընտրեալք որչափ ասէպ և ծան- է.
բագոյս փորձին , այնչափ յերկինս մեծագոյն փառս և
պսակ ժառանգեն : Կրնաւ է , թէ ուր պակաս ոչ , երբ ոչ է. տէր.
ըսա օրինին մաթէոս : Կամ զիրարզ մարմնոյնիւթիս , եթէ չու- է. ն.
նիմք ծշմարիտ : Այս Հարկ է թէ չծի ասա խոհս գնաք ,
մարմնոյ մեզ ըստ նա : Այլ որ պսակին , բայց եթէ որ չաղ-
թէ . ասէ օգոստինոս . և ոչ որ չաղթէ , բայց որ մարմնոյն
չի . և ոչ որ մարմնոյն , բայց որ փորձի : Կամ զևոնդ ա-
ստ . սատանայն վ՛ս այնոր թոյլտուեաւ լինի ձեռնարկել
ի փորձութիւս , զի հաստատացեալք քան մեծաշուք չաղ-
թեացն նման : Կաղաչեց յոյժ Հաստատական Թուխ , թէ
ոչ կարգեալ է ոչ ամ մարդկան հրեշտակ պահապան .
ապրեալս նշանակեալ էին արուեստիկն՝ միշ միշ ի մարդ-
կանէ չար հրեշտակ , անխոնջ մնջառիլ ընդ նմա : Այլ
և Հաստատ նախ չայնմանէ , զի սատանայ կապիկ է ոչ ,
և չամի կամ նմանող լինել նմ : եղիզ՝ չայնմանէ , զի այս
կարգ և եղանակ չանկատար է ի ձեռսեր մինչ կան , և եղիզ՝
ի՞նչ գործ . ուր ասի , թէ սոփանայ ոչ ընդ ոչինչ յեռոնչայ քա- ջ-ե-ոչ-
Հանայի , Հակառակիլ նմա : Ո՞չպանի խակ կարծէ որ- է. ն.
պ՛նեն , թէ ամ մարդ՝ որ չաղթէ , ժառանգել ունի յեր
կինս զպատկն և զպսակ՝ որ պատրաստեալն էր սատա-
նայի՝ դևոնմանարսի նոր : ոչ՝ ըստ նախնեացն , գերա-
գահ լինչ սաթոռ , որ էր միշ յերկինս հրեշտակաց ի մա-
մանէ իսակ , պատրաստեցաւ սկիզն փրանչիսկոսի , վ՛ս
չաղթելոյ զոր խորին խոնարհութիւք իւրով՝ մեծի ամբար-
տաւանութիւն նոր :
Կամեցեալ առաւելեալս ցուցանել զսատանայական փոր- է.
ձուեցն զօդուստ , առաջի արարիչ ձեզ պատմութիւն ինչ ,
Իբրև գվեռոնիկն ըստ բռամբ նոճատեցին Հռոմիայեցիք ըզ
կարթագինեցիս , անդէն վազվազակի խորհուրդ ի ինչ

տալին խոպոտ ջնջել զնա . և զբուն խոկ կարճագիտել , և զոգաւորսն նոր և զամբոցս ի հիմանց տապալել . մին չէ չինալոյ ի կարճագիտելոյ ապրիլ և ոչ մի : զի մի՛ և այնոքին Տուողմայելիք յայնմհետէ տալ պատերազմ ընդ ազգի այնպիսւոյ : Այնմիջոց առնելոցն այսմ խորհրդոյ՝ ծով պիտանւոյ լինիք Տասարակաց օգտի՝ կամ ի ինտալ Տասուտանն Տաւանութեան , յոտն եկեալ շինիսն , և Տասարակաց այսմ կարծեաց՝ միայն ընդդեմ գարձաւ . զի գործելը , ասէ . զմեր պատահելոյս բառնալ և ջնջել խորհիլ : Այնմ Տուողմայելիք առ ի կարճագիտելոյ չսանելոյն լինէ դրդիռ պատճառի , փոքր միւս ևս՝ և դատարկասցին . և արիականն շահատակութեան իւրեանց ի մէջմէնոյս մարտի՝ առիթ լինէ ոչ ունելոյն : Ոտ սմին օրինակի լինելոյ և մեր իրք , եթէ գնաք ոչ երթիմ . զի ոչ միայն լինելոյ դատարկանձնութիւք . այլ և ի լռել առիթ պատերազմի՝ լռէր և մեր յաղթութիւն :

Յորդորակ :

Ոայց է արդ , թէ ինչ ազագաւ Թոյլ տայ ոճ սատանայի՝ փորձել զմարդիկ . իբր զի փորձութիւնս՝ ի մեզ գաց սահեցուին , կամ ի բաց հրաժարեսցին . և զի յառաքինութեան և յարդիւնս կատարելագործիք լինիմն . և բուռն ձգամբք մարտի՝ ուծացց փառաց Տասանիցին : Ոչ գոկ սրտի մեռոք յորդորեմ զձեզ սիրելիք . իւրաքանչիւրոք՝ ի ձենջ առատանալի՝ իւրում ախոյեանի՝ արութիք քաջութիք դիմակալել լինի . զի ըստ բռնաւորսդոսի՝ քանիցս դիմակալես , այնքանիցս պսակեսցիս :

ՎԱՐՈՒԹԻՈՆ . ԻԲ .

Յաղագս Բարի օրինաւոր ճգնաւորաց :

Ինաբան : Այր ի քուն լինիլ մարդկան : Առակ . ՃԻ . 25 :

Սկսուած :

Ապա՝ ի քուն լինելն բազում ինաստուց սկիզբն է և արմատ : Օ՛ ոմն յանցիկ Ձաւիթ լուսոյ քոյ ժեռապանել , Թէ շրջեսցեն ինձ եղեալ ի ծուլս . և երթ . յորժամ՝ ի քուն եր քո . և ինձն ասէ՝ Ոչ Նեղէր : Այսպիսւոյ յաւետարանի բնաբա

բարւոյ սերման ցանեաց որոյն . և ելոյր . 'ի հան լինել
մարդկան : Ցեսուք , զի 'ի քուն լինելն՝ բազմաց է պնդա-
նալուց : Հարցանիցեք . ով և ով խմնասցին այսոքիկ
մարդկանք , որ 'ի քուն եկին : Այլ հարց Տասարակա-
րէն խմնասն զքնեաց և զհղդացեալ մեծաւորս և ա-
ռաքնորդս , որոց յանձն արար ինձ զհշակութիւն անդոյ
հերոյ եկեղեցւոյ՝ և ամ հոգւոց հաւատացելոց : Ելոյր զի
քնեածուն մեծաւորաց զհնազանդեալս հերեանց քիմ
անգամ քնեածս և հեղդս գործէ : Իսկ ձշմարիտ խղճ
այս . այո՝ ամ հրօք . զի Տասարակաց է առածս .

ՀԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ :

Որպիսի է հոմիւնն , այնպիսի է հօտն : (Բաժանումն :)
Լեթէ 'ի բարիս , և եթէ 'ի չարիս :

Ա՝ոտն առաջին :

Ա ստուածանիմք , թէ առաքինութիւնն 'ի քնէ այնպէս է ա .
սերեալ , մինչև ամենեցուն ամ ջանիւ պարտ է դիրկս
զնուաճ արկանել . և բարի օրինակաւ լինել մեղկան յա-
ռաջ : Այլ այս առաքելական պահանջի յայոց , զորս
առաքինութիւնն ընկերեալ բախտի 'ի վէր այլոց բարձ-
բացոյց , և վերակացուս արար : Օ՝ի երբ հայելի գոլով
ոջոց , և գազափար հնազանդելոց հերեանց , կիրաւն է Սիր .
նոցն առաքել քան զայլս լուսաւոր լինել . ըստ այմ , որպես ա .
առաքնորդ ցուցին , նոյնպէս և ամ բնաւիւք նք : Ճայտ է՝ թէ
ոմ արևածաղկին զհետ երթայ արևուն ընթացից , նոյն-
պէս ըստ պլինիոսի՝ ժողովուրդք զհրահանգ վարուց 'ի մե-
ծաւորին խոհականութէ փոխ առնուն : Ապ՝ ամ ազա-
լուն ոտեղ է յոյժ 'ի մեծաւորն քան 'ի սոսկական ոք .
և ոմ արաքք յերեսս՝ մեծ ոտեղուն բերին , քան յայլ
մեռանես մարմնոյ . սոյնպես դպրն վրիպանք մեծաւո-
րաց առաքել յայտնական են , և բացերև : Վասկ թէ-
պետ յերէմ բազում քաղաքացիք կային խառնափնացք .
այլ ոչ զոր այնպես յանդիմանեաց յովհաննէս , ոմ ըս-
հերոմզէս . երբ զի 'ի թագաւորն առաքել բացերև են
յանցանք :

Վ՝ասկ ժշմարտութիւն վարուցն իշխանաւորաց լինին հետևողք . բ .
քանզի այս պայման է մեծաւորի , զի զոր ինքն առնէ ,
զնոյն այլոց թոյլ հրամայել . և այս բնաւորութէ ժողովր
դականաց . զի առաքել հաւատան սուտ քան ճշմարտաց .

և առաւել յորդորին կենդանի օրինակօք , քան մեռեալ բանիւք : Այսպէս է Թէ՝ ի լինել մեծաւորին բարի՝ յոլովակի և հպատակք լինին բարի : Այլ ծանեաւ զնոյն մարտուհիս մեծանուանն այն լիբիոս պրոպիոս հռոմայեցի . որոյ առնն առ բազումս Թէ պատուհասանաց՝ բացեալ կը յոյժ դրացեալ . և՝ի խոստանալ հիւանդ ուրուք նմա դառնալ ի հասս՝ Թէ հինգ տարեդարձ տացին նմա ի վարձս , եթե պատասխանի . կամիմ տալ քեզ տասն տարեդարձ , եթէ համակ զառն իմ առնիցիր բացերև . զի քաղաքացիքն ամ կարողանային տեսանել , որպիսի վարք ենն իմ : Կամէ ելիս ասել վասնզական առնն , Թէ պարտ է իշխանաւորի այնպիսի կեանս վարել . մինչև ամենեցուն լի նիցի դաղափար , յորմէ առնուցուն այլք օրինակ :

Ճ. Այլ արդ՝ բարւոք Թուի օրինակս ինչ՝ ի միջ բերել՝ ի ցոյց , Թէ օրինակք մեծաւորաց՝ եթէ՝ բարի իցեն՝ ձգեն՝ ի բարին : Ի միտ առէք նախ զարտաքինս և զղինուորականս . և ապա զսրբատիպսն : Ղեբռանդը կայսր մահուամբ մեռանելոյ իբրև եմուտ՝ ի ներքին սահմանս պարսից , պատահեաց ձիւնաթաց ձմեռապարհի . յոյժ անկոխ ամենայն զսկի հարեալ զօրականին՝ կառեան ոչ ոք : Ո՛ինչ արար Թագաւորն , յաճախուբ և զարմացարուբ . ել ի փոյթ ի բերելոյն , և իբր սղմամբ մտել ի ձիւն Թանձրասաստ , և մինաւր խորտակել զառանն՝ և բաց իբր ձնապարհ . կարի խիստ Թէ . քանզի այնուհետև ամենեքին համարեցան չերթալ դնի նախ առաջին բարեկամք , ապա զօրաւարք . և Հուսկ յետոյ զբնաւ : Ո՛ինչ ինչ ղզօրս յուսիոսի կայսեր՝ ղղահերձարեալ ի պամպիսոսէ փոքրուէ առ կորդբեաւ՝ որք առաւել փախուստ խորհէին , քան մղումն մարտի , անդրէն պատասխդեալ խրախուսեցոյց ի մարտ . ոչ ապաքէն օրինակ քաջութեն զօրագլխին : Ի դինուորականաց մատիցուք ի սրբազան օրինակս՝ ղզոդոլիոս արքայ դաղղնացւոց իբրև Տրասրաքակաւ դառանեաց գՀաւատս , և՝ի Հռեմիպիոսէ Հայրապետէ՝ մկրտեցաւ , յայն օրինակ Հայեցեալ՝ երեք Հազար արք՝ մկրտեցան ընկալան : Այլ զի՞ է ինձ զայսոսիկ օրինակս յիշեցուցանել՝ Թողէ՛ զայս ի՛ ձեր գրոց ունելիք առաջի : Իբրև քարոզեաց յոհնան . այլ Եսս երէց առաքե-

Յե. Ե. Ե. Ա. Ի. Ա. Ա. Ա

աղբևբս արտասուաց ։ իսկ զինչ ժողովուրդն , Հայե-
ցեալ ի Թագաւորն՝ անգէն առ Տասարակ զՏէս չօգան
արքայի ։ Այսր է՝ ի սէր գրոց , Թէ արբահամ ի՛ր Ծննդ.
բաժեր . իսկ որդիսի եղև նորուն ծիլ . զոՀարեթառատ Ծ. 6. 7.
իբրև զնա . զի ըՀ ՀՀն օրինակի փութայ ընթանալ յան-
դեայ , զնուռ զորթն . զոր և սարբայ կին արբահամ
փութաջան Տասուցանէ ։ Ոմազուկ զորՀ՛ալ օրինակս
բարեպաշտոն մեծաւորաց . զի՛ ի գրէլոց ասէ լիով է-
բևև , Թէ բարի օրինակը մեծաւորաց զՀնազանդեալս
ձգեն՛ ի բարիս ։

Ոտան երէցոց ։

Ե՛րդ՝ ՛ի բարեաց օրինակաց ևկեսցուք՛ի չար օրինակս . Ի .
և առացուք , զնարդ Ձշմարիտ իցէ , Թէ չար մեծաւորը
և զՀնազանդեալս իւրեանց նմանականն անձանց՛ ի չա-
րիս։ պաՀէն՛ի սէր գիրս ուր ուրեք խաւարման արեգա-
կան լինել յիշոՀուԹէն , անգէն՛ ի վե՛ր բերի և լուսնի և
աստեղաց խաւարումն ։ Կրեալ է . խաւաբեսցի արեգակն՝ ի Լուսաւ.
ծածկել էրսոմ , և լուսին զ՛ տացէ զլոյս իւր ։ Ոչ այլ ուր , Թէ Ժք. 10 ,
արեգակն և լուսին խաւաբեսցին . և աստեղք ծածկեսցեն զլոյս իւ- Յովէլ
րեանց ։ Ե՛րդ՝ ՛ի բանից աստի զինչ խմնասցին . բայց այն, Բ. 10 ,
Թէ ռամիկ ժողովուրդն նշանակել աստեղսք՝ խաւարե
մոլոր ըբ , ևԹէ իշխանաւորն նշանակեալ արեգակամբ՝
Թանձրամած ամպովք մերազ մԹագնի ։ Այր զի հնա-
զանդեալք յոյժ նուաղին՛ի լուսոյ առաքինուԹէ , ևԹէ
առաքինորդն յաւելու կոյ՛ ի խաւարման ։ Ոանգի յայտ է
փորձիւ , Թէ մեծաւոր մոլեկան յոլովակի ձգէ զբա-
զումս ըՀ իւր՛ ի նոյն յանցաւորուԹէն . նմանեալ Ժայռի ,
որ՛ ի զագաԹանոյ լերանց գլեալ՝ յանկանիլ իւրում ըզ-
բազում քարինս ձգէ ըՀ իւր ։

Ոչ խօսիմ յայսմ վայրի զմարմնոյ պատկաց և զբարուց Է .
տեարց , որոց Հնազանդեալք սոքոր ևն լինել նմանող ։
Ոասեմ զայն , զի պարսիկք գեղեցկուԹեի Համարեցան
զարծաՀնկուԹեի , վ՛ե լինելոյ կիւրոսի արքայի իւրեանց
արծաՀնէին ։ Ոասեմ զայն , զի ղկծկաՀիկնուԹե՛ի պը-
ղատոնի տՀմայինք նո՛ր յանձինս տպաւորեցին ։ Ոասեմ
զայն , զի զասպատողնուե՛ի արիստոտէլի՝ աշակերտք նո՛ր
բարձևալ Համարեցան ։ Ոչ ևասեմ զայն , զի առ ևՀ-
Թովպացիս անարգ Համարիեին , որք ոչն լինելին նմանող
իշխանաց՛ ի պահպանուԹիս մտքին . և՛ ի խեղկն նո՛ ի մա-

մասին խմիք՝ ոչ և ինքեանք զիւրեանց զայն մասն ինք-
նակամ խնդրէին ։ Ասեմ զպակասութիւնց ասել և զա-
րատոց · այլ խօսիմ ղչար վարուց և զմոլութեանց մեծա-
տորաց · որոց հնազանդեալք յոլովակի լինին նմանօդ ։
Վասն ծանեալ զայս բեռնաթրդռս ողբալով հառաչմամբ.
Աւաղ ասէ քաղաքի , յորում Թագաւորն հերովդէս ·
զի անտարակոյս հերովդէականին կցորդ լինի չարուն ։
Աչս ոչ պակասին վկայութիւնք՝ի մէնէկային զրոյցքաղէքէ-
Ժամանակի յորժամ դիմեսիոս իշ պղատոն սոփես-
տասեան խմաստասիրէր , ապարանք նր Համակ լի եին
փառօք առ բազմութիւն նկարագրոյ , որք յայնը վէր նը-
կարելին զերկրաչափական ձևագրութիւնս ։ այլ իբրև
դարձաւ նա՝ի գիներ քաւս և՝ի խմնեղութիւնս , զեղծու-
թիւն վարուց կալաւ զամենեսին ։ Նոյնպես՝ի Թագաւո-
րել կոստանդիանոսի բարեպաշտ ինքնակալի՝ քրիստո-
նէական հաւատք օրիւօրէ ծաղկեին · այլ՝ի Թագաւո-
րել կոստանդեայ դաւն Թշնամւոյ եկեղեցւոյ՝ զրեթէ
ժողովրդն ամենայն յարեցաւ յաղանդն արիոսի ։ Իշ
և՝ի մեր ժամանակս՝ի Թագաւորելն յանդգնա ենրի-
կոսի ուԹերորդի՝որ ջատագովն եր հաւատոյ , Թագա-
ւորութիւն գլխովին եռանդոտն եր՝ի հաւատս · այլ իբ-
րև հարաւ նա՝ի սէր անոսոյն բողկնեայ , և անկաւ՝ի
հերձս , գրեԹէ բովանդակ Թագաւորութիւն պակասեաց
՝ի հաւատոյ ։ Իշ ապաքէն և՝ի Թագաւորել մաւրեանոյ
դշնոյն՝ամ Թագաւորութիւն դարձաւ յեկեղեցի · այլ՝ի
Թագաւորել եղնսաբեԹի՝ անդրէն Թագաւորեաց կալ-
վինեանն աղանդ , և վտարեցան կրօնն Ճշմարիտ ։

Ջ · Ի՞ասց արդ՝ Հարցցուք և մը դրոց · և տեսցուք , զինչ
Ղա՛. է. խօսիցն վն Ճշմարտութիւնս ։ Չհայտ է Թէ՝ի պղծել ար-
ձ: քայնն քաղդէացւոց զսրատս տաճարին , զնոյն արարին
Ը. ի՛-ի և իշխանք նր ։ Ի պաշտել յերուսաղէմայ զկուռս , յօ-
ԺԲ. ի. բնեակն նր Հայեցեալ Ժողովրդեանն՝ ոչինչ խղճեաց խուն-
ԺԲ. ի-ի. արկանել կռոց ։ Ի մտալիշտ եր աբեսողոմ · և՝ի նմին
ԺԳ. 28. զանգուճածոյ եղևն նր ծառայք , որք Հրամանաւ նր զամեն
զեղբայր ն՝ոն իւրեանց անդէն իսկ՝ի լինջոյս չարաչար
Ղ՛-ի-ԺԵ. խողխողեցին ։ Ի Եծաւսունն այն անգութ եր առ զա-
19. զարոս · և ահա ամ ապատաւղք ապարանից նր եղեն
Մ՝ոփ. ոոյնպիսի · զի ոչոք տայր նմա ինչ ։ Ի խռովել Հերովդէ,
Ը. 3: անդէն խռովեցաւ և ամ եՀմ իշ նմա ։ Իբրև հաւ սա-
ա. Թաւփ. տուղ զսուտեր իւր , և անկաւ՝ի վէր նր , և չորաւ զիւ-
ԼԵ · 4 · րովն ,

բոլոր, տեսեալ զայն կապարձակըն նը՝ անկաւ և նա
ի վէր սրոյ իւրոյ, և մեռաւ։ Տեսէք, զինչ աղդէ օրի-
նակ մեծաւորի և ի դժնդակ նրոդութիւն։ Այլ զի՝ զոր
օրինակ որպիսի գաւազանս գնեը յակոբ յաւազանս, այն-
պիսի ծնունդս բերէին և խաշինք. նոյնպէ՛ և ի մեր ժա-
մանակս յոլովակի այնպիսի են խաշինք, որպիսի են հո-
վիւք. այնպիսի են հնազանդեալք, որպիսի են մեծա-
ւորք, եթէ՝ ի բարիս, և եթէ՝ ի չարիս։

Յորդորակ։

Ա՛պա վայ մեծաւորաց՝ որք ի քուն լինին, և քնեա-
ծուձք իւրեանց ի՛մասին, որոց պատան էին օգտել։ Ա՛յ
առաքինորդաց, որք չար օրինակաւ գՀնազանդեալս իւ-
րեանց զառաջեցուցանեն։ Ժողատեր լինի՛ սակ բեռ-
նարդաս, թէ լինիցի աստուձան բարձրագոյն, և սիրտ
ստորաքարշ. ահաւոր առաքին, և վարք յետին. լեզու
ձեռնաբան, և ձեռն անդործական. բան բազմաւոր,
պտուղ և ոչ մի. երեսք ծանր, և գործ թեթև. դլուխ
ալեւոր, և սիրտ տղայամիտ. իշխանութի՛ մեծ, և կայու
թի՛ յողդողդ։ Ա՛յ, և դէ՛ վայ ձեզ գայթակղեցուցիչ
առաքինորդաց, զի ըստ ասից մարգարէին ոչխայ, զիշ. ԺԸ. ՀԵ.
ծաղուրբեան կերիջ, այս է, զի՛ մեղայ ժողովրդեան վը-
րէժս լուծցիք։

ՎՐ Ք Ո Յ· ԺՈՔ·

Յաղագս ամէն առաքինութեանց և դեղոց։

Ընթերան։ Այս յորժամ ասիցէ, մեծ է քան զնա՛մ քան-
զարս։ Ա՛ռ· ԺԴ· 32։

Այսուհետ։

Ընթեռնուլ իմում զաւետարան քնաբանիս՝
ո՛չ վաղվաղակի իմացայ զառակն, յորում
ասէր քրիստոս երկնից ասի նմանիլ հատոյ մա-
նանոյ։ Խորհեցայ ընդ միտս, և ասեմ.
զինարդ ասէր քրիստոս երկնից, քան զոր չկարմանալ մեծ
և դերագոյ, նմանիցի ընկոյզ և փոքրիկ հատոյ մանանո-
յոյ. զինչ նմանուցի իցէ այդ։ Այս եղև սկիզբն իմա-
ստասիրութեան խորհուրդ, յորժամ սկիզբն արարի ընթեռնուլ

զաւեւթիւնս ։ Այլոյ իբրև Տասն ՚ի բան բնաբանիս , Լեհ յորժամ ամէնէն , մեծ է քան զամ բառնալոյս , այլ խնայուածած գոն . այ , Թէ ոմն փոքրիկ սերման մարթի է ամէն ՚ի մեծ ծառ՝ Յաշս Ծի երևելի , նոյնպէս միտիր՝ որ ամէն յառաքինուե , Հնար է արժանի լինել արքայութեն այ ։

ՀԱՌԱՔԻՒՒՆ ։

Այ սիրելիք , մարդ՝ որ ամէն յառաքինութեն , արժանանայ երկինից արքայութեն ։ (Բաժանուած ։) Այլոյ կայ ամենայն տաքօրինակ . ի՝որ բարի և յանկալի . է՝որ ջոր և խորշելի ։

ՀՈՄԱ ԱՌԱՋԻՆ ։

ա . Բարի և յանկալի ամենայն է , յորժամ՝ ամէն մարդ և զարգանայ յառաքինութեն . և այս մեծապէս Համոյ է այ ։ Ոչայս է Թէ ոմն յամենեցունն մարթի ՚ի գործելիս եղանակն փրկեաց ասծ զն , նոյնպէս ՚ի մարթի գնա ա բարչագործեաց . իբր զի՝ ոմն իբ այն ժամանակս ասմ ա ձեցուն է յամենայն , նոյնպէս ուսոյն և մարդ ամէն և զարգանալ ՚ի բարին ։ Այ՝ոկ իբ ստեղծանիլ նախահարց՝ անդ. ԾՆՆԴ. ա . 28: դէն պատուէրս տուաւ նոյ , Թէ ամէնէ՛ն եւ բազմացարո՛ւ , և լեցէ՛ն զերկիր ։ որով իբ մեկնեայ խնայուցաներ ասծ , Լեհ պարտ է նոյ ամէն և ՚ի հնորհս , և ընտ զերկիր գործով բարուեն ։ Այ՝ զայս ոչ բանիւ միայն , այլ և օրինա ՂՈՒԿ. ԺԷ . 52 : կաւ ուսոյց մեզ քն , յասել գուկաս , Լեհ զարգանայք էմա տունեն և ընդհօք առաքն ա ։ Այդ՝ Լեհ անդամ կամիմք լինել գլխոյն մերոյ քն , իբ օրինակի և իբ վար դապետուեն նո՝ միշտ զարգանալ պարտ է մեզ ։ քան ՅՈՎՍԷ. ԺԷ . 11 : զն զրեալ է . որ արդարն է , եաւս արդարասցի . և որ սէն է , եաւս սրբեսցի ։

Ա . Աւրաւ լինելն ծնօղք , եԼեհ որդիք նոյ ՚ի ստեանց սար տուցեալ՝ և Հաստատուն կերակուր կերեալ՝ փոքր փոքր սկսանելն ամենայն առնուլ . ոմն վիպաւորեցաւ գոյց՝ աբրա ԾՆՆԴ. ԺԸ . 8: Համ յաւուր՝ յորում Հատոյց զորդն իւր ՚ի առնուն՝ ՚ի խնդութեն աւրաւ խրախուն մեծ ։ Այնպէս ուրաւ լինի ասծ , եԼեհ որդիք իւր յերկրաւոր փափկութեց ասրտուցեալք՝ ա ձեր սկսանին ՚ի բարիս ։ Այլոյ չի բաւական երբեմն զար գանալ , այլ միշտ պիտի ամէն ։ Այ՝ոկ ասէ Տէն պօղոս ՓԻԼԻՊ. Գ . 13 : ես ոչ Համարիմ զանձն իմ , ԼԷ Հասեալ էցեմ ։ Այս արուեստականութեն

ձանապարհս առաքինութիւն. և այնպէս յառաջադիմեցից
ի բարին, մինչև արժանանալ նմա ղվէրս քո ի մարմնի իբրեւ
զի կրեցի, այն ինչ մեզս էր ի մեռանիլ՝ ասէ. Եղբարք, ոչ ինչ ցայտալայր արարած. յայսմ հեաւ սիրելոյն
արասցուք ընթանալ։

Ա.ՏԼ Թէ հարցանիցէ ոք. գի՞ է, գի՞ ի զեղծ ժամանակս ՀԲ.
յայսոսիկ՝ սահուս տեսանելեմք յառաջադէմս յառաբիւնութեանէ, լսելիցէ զպատասխանին. վասն այսորիկ՝ գի սահաւք ձգեն արմատս։ Ա.սայիէ. ո՞չ մեծ խորհ է ընդ
միջ ծառոյ և ցցոյ. կարի խակ քաջ. գի ծառն առնէ,
ծաղկի, և պտղաբերի. և ոչ դիւրաւ խլի. խակ ցիցն
ոչ ծաղկի, և ոչ պտղաբերի. այլ փոքր փոքր խոպատի, և հեշտեաւ կորզի յերկրէ։ Խակ գի՞նչ իցէ այսմ
պատճառ. ո՛չ այլ ինչ, բայց գի ծառն արմատս ունի. որով յերկիր հաստատեալ հաստի. խակ ցիցն անարմատ յերկիր վարսի, նոյնպէս են իրքդ՝ ի մարգիկ. գի
որք գիտացարհուրեն արմատս ունին, այն է՝ ի խոր խոհեմութիւն, ծաղկեացին, աճեցին, և գիտացեն ի գործունէ՛ ի գործ Սաղմ.
գործ. իսկ որք յայսմ արմատոյ պակասին, անդ ցիցս վերաեացին, և արբայուն արժանի պտուղ ինչ ոչ բերցեն։ ՀԲ. 8.

Ա՛ստ էրէրոյ։

Ա՛ղ կայ աճումն բարւոյ և ցանկալի. նոյնպէս կայ և ա- Ղ.
ճումն չար և խորշելի. յայտ է Թէ առ այսոսիկ՝ որք
անդադար աճումն առնուն, բայց ի չար և ի կորուստ իւր
եանց։ Ա.րդ առաւելապէս երեք ազգք մարդկան առ այսպիսի աճումն ըղձմամբ վառին։ Ա.յսու առաջինն՝ հպարտք
և փառամոլք, որք առաւելուլ կամին ի պատուի և յագնութիւն. իբր զի ձկունն նմանող լինել մայրիոյն լերանն, ըզ այմ. պեաւ ղամբարիչն վերացեալ և բարձեալ Սաղմ.
էրբև զայրն լերանոյն։ Ա.պաքէն ոմն վասին ոչ գադա- ԽԵ. 33.
րի յառաւելոյ՝ մինչև ի դեռատնալ, և առնելն մինչև ի
ծառանալ, և տիւն մինչև ի ժամանիլ ի լուսաւորուն
հասարակ աւուր. նոյնպէս հպարտք և փառամոլք միշտ
ըղձանան առաւելուլ, մինչև առաքանալ նոյ ի բարձրակատար պատիւ, և հասուցանել զանձինս և զտունմայնս յառագոյն աղնուութիւն։ Ա.յս որչափ բարձրագոյն առաքանան ոմանք, այնչափ բարձրագոյն և առաքառնալ կամին. մինչև առ բիւրս ի նոցանէ մարթի է առել զայն՝ որ երբեմն առաջաւ առաքառաւան արբային
նա-

Գործ. ի. 19։ Ղեկաւարեցէք զանձինս ձեր եւ ամենայն հօտին, յորում զձեզ Հոգին Սուրբ եդ եպիսկոպոսս հովուել զեկեղեցի Աստուծոյ, զոր ինքն արեամբ իւրով ստացաւ։ Զի ես գիտեմ զայս, եթէ յետ գնալոյ իմոյ մտանիցեն ի ձեզ գայլք ահագինք, որք ոչ խնայեն հօտին։ Եւ յձէնջ իսկ արասցեն արք խօսելով զանիրաւութիւնս, դարձուցանել զաշակերտս զհետ իւրեանց։ Վասն որոյ արթուն կացէք, յիշելով զի զերիս ամս գիշեր եւ զցերեկ ոչ դադարեցի խրատել զամենեսեան արտասուաւք։ Եւ արդ, եղբարք, տամ զձեզ Աստուծոյ եւ բանի շնորհաց նորա, որ կարող է շինել եւ տալ ձեզ ժառանգութիւն ընդ ամենայն սրբեալսն։ Արծաթոյ կամ ոսկւոյ կամ հանդերձից զոյից ոչ ումեք ցանկացայ։ Դուք գիտէք, եթէ ձեռք իմ զպէտս իմ եւ որ ընդ իս էին ծառայեցին։ Ամենայնի ցուցի ձեզ, եթէ այսպէս վաստակելով պարտ է ընկալանել զանդամս տկարացեալս, եւ յիշել զբանս Տեառն Յիսուսի, զի նա ասաց. Երանի է տալ քան առնուլ։

Ղուկ. ժբ. 11։ Եւ զայս ասացեալ, եդ զծունկս իւր եւ ամենայն ընդ նմա աղօթեցին։ Եւ լաց եղեւ ամենայն ժողովուրդն, եւ անկեալ ի վիզ Պաւղոսի համբուրէին զնա, մանաւանդ զբանէն զոր ասաց, եթէ երեսս նորա ոչ տեսանիցեն։ Եւ ընկերացուցին զնա ի նաւն։

Գործ. ի. 1։ Եւ եղեւ իբրեւ ետուն զմէնջ եւ ելեալ եկաք ուղղութեամբ ընդ Կոս, եւ յաջորդումն՝ ընդ Ռոդոս, եւ անտի ընդ Պատարա։ Եւ գտեալ նաւ անցանելոյ ընդ Փինիկէ, նաւեցաք եւ ելաք։ Եւ երեւեցաւ մեզ զկիպրոս, եւ թողեալ զնա ձախակողմեան, նաւեցաք ընդ Սուրիա, եւ եկաք ի Տիւրոս. զի անդ նաւն էր բեռնաթափ առնելոց զբեռինս։ Եւ գտեալ զաշակերտս՝ մնացաք անդ եւթն աւուրս։ Եւ նոքա ասէին Պաւղոսի Հոգւով, մի ելանիցէ յԵրուսաղէմ։ Եւ եղեւ իբրեւ կատարեցաք զաւուրսն, ելեալ գնացաք, եւ ամենեքեան ընդ մեզ հանդերձ կանանց եւ որդւովք մինչեւ ի դուրս քաղաքին։ Եւ ի ծովեզերս եղեալ ծունկս մեր՝ աղօթեցաք։ Եւ ողջագուրեալ զմիմեանս՝ մտաք ի նաւն, եւ նոքա դարձան յիւրեանց։ Մեք լրացեալ զընթացս ի Տիւրոսէ՝ եկաք ի Պտղոմայիս, եւ ողջունեալ զեղբարսն՝ մնացաք մի աւուր ընդ նոսա։ Եւ ելեալ Պաւղոս եւ որ ընդ նմա էին՝ եկաք ի Կեսարիա, եւ մտեալ ի տուն Փիլիպպոսի աւետարանչին՝ որ էր ի եւթն սարկաւագացն, մնացաք ընդ նմա։ Եւ նմա էին չորք դստերք կոյսք, որք մարգարէանային։ Եւ մնացելոց մերոց աւուրս բազումս՝ իջանէ ոմն ի մարգարէիցն յԱստուծոյ, որում անուն էր Ագաբոս, եւ եկեալ առ մեզ՝ առ զգօտի Պաւղոսի, եւ կապեալ զձեռս եւ զոտս իւր՝ ասէ. Զայս ասէ Հոգին Սուրբ. Զայրն զոր ունիցի զգօտի սա՝ զայնպէս կապեսցեն Հրեայք յԵրուսաղէմ, եւ մատնեսցեն ի ձեռս հեթանոսաց։ Եւ լուեալ մեր զայս՝ աղաչէաք զնա մեք եւ որ ի տեղւոջէն էին՝ մի ելանել յԵրուսաղէմ։ Ապա պատասխանի ետ Պաւղոս եւ ասէ. Զի՞ լայք եւ խոցանէք զսիրտ իմ։ Զի ես ոչ միայն կապեալ լինել, այլ եւ մեռանել պատրաստ եմ վասն անուան Տեառն Յիսուսի։ Եւ զի ոչ համոզեցաւ նա, դադարեցաք՝ ասելով. Կամք Տեառն եղիցին։ Եւ յետ աւուրցն այնոցիկ՝ պատրաստեալ ելանէաք յԵրուսաղէմ։ Եկին եւ ընդ մեզ ի Կեսարիայէ եւ ոմանք աշակերտացն՝ տանել առ ոմն Մնասոն Կիպրացի, հին աշակերտ, առ որ հիւրասիրեսցուք։ Եւ եղեալ մեք յԵրուսաղէմ՝ ընկալան զմեզ եղբարքն ուրախութեամբ։ Եւ յաջորդումն՝ Պաւղոս ընդ մեզ մտանէր առ Յակոբոս, եւ ամենայն երէցքն եկեալ էին։ Եւ ողջունեալ զնոսա՝ պատմէր մանրաբար զոր արարեալ էր Աստուած ի հեթանոսս սպասաւորութեամբ նորա։ Եւ նոքա լուեալ՝ փառաւորէին զԱստուած, եւ ասեն ցնա. Տեսանես, եղբայր, քանի՞ հազարք են ի հաւատացելոց Հրեայից, եւ ամենեքեան նախանձողք են օրինացն։ Եւ լուարուցին զքեզ, եթէ զամենայն Հրեայս որ ի հեթանոսս են՝ ուսուցանես հեռանալ ի Մովսիսէ՝ ասելով զի մի՛ թլպատեսցեն զորդիս իւրեանց, եւ մի՛ ըստ սովորութեան գնասցեն։ Զի՞ է ինչ։ Ամենայնիւ լսելոց է բազմութեան, զի լուիցեն զքեզ եկեալ։ Արա զայս զոր ասեմք քեզ. Եղեն մեզ չորք արք ունելով զանձինս ուխտ։ Զայսոսիկ առեալ՝ սրբեցո զանձինս ընդ նոսա, եւ ծախեա ի վերայ նոցա, զի ածիցեն զգլուխս իւրեանց, եւ գիտասցեն ամենեքեան, զի զոր ասացին զքեզ՝ ոչ է ինչ, այլ դու ինքն կարգաւոր ես, պահելով զօրէնս։ Ապա զհեթանոսացն որ հաւատացին՝ մեք գրեցաք եւ հրամայեցաք, զի մի՛ պահեսցեն զայնպիսի ինչ, բայց միայն զի պահեսցեն զանձինս ի կռոց պղծութենէ, եւ ի շնութենէ, եւ ի խեղդամահից, եւ ի սպանդից։ Ապա Պաւղոս առեալ զարս՝ յաջորդումն սրբեցաւ ընդ նոսա, եւ մտեալ ի տաճարն՝ պատմէր զլրումն աւուրց սրբութեան, մինչեւ մատուցանիցի ի վերայ իւրաքանչիւր նոցա զպատարագն։

Գործ. իա. 27։ Եւ յորժամ կատարէին զեւթն աւուրսն՝ Հրեայք որ էին յԱսիա, տեսեալ զնա ի տաճարին՝ գրգռեցին զամենայն ժողովուրդն, եւ ձգեցին զնա, եւ կոչէին. Արք Իսրայէլացիք, օգնեցէք. Այս է մարդն որ զամենայն ուսուցանէ զամենայն ուրեք հակառակ ազգիս եւ օրինացս եւ տեղւոյս այսորիկ։ Եւ ոչ միայն այս, այլ եւ Հելլենս մտոյց ի տաճարն, եւ պղծեաց զսուրբ տեղիս զայս։ Զի տեսեալ էին յառաջագոյն զՏրովփիմոս Եփեսացի ընդ նմա ի քաղաքի, զոր կարծէին զի Պաւղոս մտոյց ի տաճարն։ Եւ շարժեցաւ ամենայն քաղաքն, եւ եղեւ ժողովուրդ մի։ Եւ բռնեալ զՊաւղոս՝ քարշէին զնա արտաքս ի տաճարէն, եւ անդէն փակեցան դռունք։ Եւ իբրեւ խնդրէին զնա սպանանել՝ հասանէ լուր առ հազարապետ գնդի, եթէ ամենայն խռովեալ է Երուսաղէմ։ Որ անդէն առեալ զզինուորս եւ զհարիւրապետս՝ իջանէր առ նոսա։ Եւ նոքա տեսեալ զհազարապետն եւ զզինուորսն՝ դադարեցին զհարկանելոյ զՊաւղոս։ Ապա մերձեցեալ հազարապետն՝ կալաւ զնա, եւ հրամայեաց կապել երկաթիւ երկոքին, եւ հարցանէր թէ ո՞վ իցէ, եւ զի՞ արարեալ իցէ։ Եւ ոմանք ի բազմութենէն կանչէին զայս, եւ ոմանք զայլ ինչ։ Եւ իբրեւ ոչ կարացին գտանել զճշմարտութիւն՝ հրամայեաց տանել զնա ի բերդն։ Եւ իբրեւ եհաս ի սանդուխսն՝ եղեւ զի բռնութեամբ առնուին զնա զինուորքն վասն բազմութեան ժողովրդեանն։ Զի բազմութիւն ժողովրդեանն հետեւէր, աղաղակելով եւ ասելով. Հանիր զնա։ Եւ իբրեւ մերձենայր ի բերդն Պաւղոս՝ ասէ ցհազարապետն. Արդեօք ինձ ոչ ինչ է ասել ցքեզ։ Եւ նա ասէ. Հելլենարէն գիտես։ Ոչ դու ես արդեօք Եգիպտացին որ յառաջագոյն ժամանակս զայս արարեր, եւ հաներ յանապատ զչորս հազարս այրս մարդասպանս։ Ասէ Պաւղոս. Ես արդարեւ Հրեայ եմ ի Տարսոնէ Կիլիկեցի, ոչ անծանօթ քաղաքի ինչ։ Եւ աղաչեմ զքեզ, տուր ինձ արտօնութիւն խօսել ցժողովուրդն։ Եւ իբրեւ տուեալ էր նմա՝ Պաւղոս կայեալ ի վերայ սանդխոցն՝ նշան արար ձեռամբ ցժողովուրդն։ Եւ եղեալ լռութեան մեծի՝ խօսեցաւ ընդ նոսա հայերէն լեզուաւ՝ ասելով.

Գործ. իբ. 1։ Արք եղբարք եւ հարք, լուարուք ինձ զոր ասեմ առ ձեզ։ Եւ իբրեւ լուան թէ հայերէն լեզուաւ խօսի ընդ նոսա՝ առաւել եւս լռութիւն արարին։ Եւ ասէ.

Գործ. իբ. 2։ Ես արդարեւ Հրեայ եմ, ծնեալ ի Տարսոնի Կիլիկեցւոց քաղաքի, եւ սնեալ ի քաղաքիս այսմիկ առ ոտս Գամաղիէլի, կրթեալ ըստ ճշմարտութեան հայրենի օրինացն, եւ եղեալ նախանձաւոր Աստուծոյ, որպէս եւ դուք ամենեքեան այսօր էք։ Որ զայրս զայս հալածեցի մինչեւ ի մահ, կապելով եւ մատնելով ի բանտս զարս եւ զկանայս, որպէս եւ քահանայապետն վկայէ ինձ, եւ ամենայն ծերակոյտ։ Յորոց եւ ընդունելով զթուղթս առ եղբարսն՝ երթայի ի Դամասկոս, զի եւ զայնոսիկ որ անդ էին կապեալ տարից յԵրուսաղէմ, զի պատժեսցին։ Եղեւ ինձ երթեւեկ գնալով, եւ մերձենալ ի Դամասկոս, յանկարծ ի կէս տուընջենի՝ պայծառացաւ ինձ լոյս մեծ ի ցոլմանէ երկնից։ Եւ անկեալ ի գետին՝ լուայ ձայնի ասելոյ ցիս. Սաւուղ, Սաւուղ, զի՞ հալածես զիս։ Ես պատասխանի ետու. Ո՞վ ես, Տէր։ Եւ ասէ ցիս. Ես եմ Յիսուս Նազովրեցի, զոր դու հալածես։ Եւ ընդ իս եղեալ էին արք որ զլոյսն տեսին, եւ զձայնն ոչ լուան որ խօսէր ընդ իս։ Ասացի. Զի՞ արարից, Տէր։ Եւ Տէր ասէ ցիս. Յարո՛ւց եւ երթ՛ ի Դամասկոս, եւ անդ ասասցեն քեզ զամենայն զոր կարգեալ է քեզ առնել։ Եւ իբրեւ ոչ կարացի տեսանել ի փառացն լուսոյ՝ առեալ ի ձեռն ընկերաց իմոց՝ եկի ի Դամասկոս։ Եւ Անանիա ոմն, արք աստուածասէր ըստ օրինացն, վկայեալ ամենայն հրեայ բնակչաց, եկեալ առ իս՝ կայեալ ասաց ցիս. Սաւուղ եղբայր, ընկալ զտեսիլ քո։ Եւ ես նմին ժամու ընկալայ զտեսիլ նորա, եւ տեսի զնա։ Եւ նա ասէ. Աստուած հարցն մերոց կարգեաց զքեզ գիտել զկամս նորա, եւ տեսանել զարդարն, եւ լսել զձայն ի բերանոյ նորա։ Զի եղիցիս նմա վկայ առ ամենայն մարդիկ զոր տեսեր եւ լուար։ Եւ արդ զի՞ մեծանաս. յարո՛ւց, մկրտեա՛ եւ լուա՛ զմեղս քո՝ կոչեցեալ զանուն Տեառն։ Եղեւ ինձ դարձեալ երթեւեկ գնալով յԵրուսաղէմ, եւ աղօթիցս իմոց յտաճարին՝ լինել զիս ի հանգստեան, եւ տեսանել զնա ասացեալ ցիս. Շտապեա՛ եւ ել սրով յԵրուսաղէմ, զի ոչ ընկալցին զվկայութիւն քո վասն իմ։ Եւ ես ասացի. Տէր, նոքա գիտեն զի ես էի որ ի ժողովարանսն զհաւատացեալսն ի քեզ կապէի եւ ծեծէի զերեսս ըստ ամենայն ժողովարանս, եւ յորժամ հեղուին արիւնք Ստեփանոսի վկային քո՝ ես կայի հանդերձ եւ հաճեալ սպանման նորա, եւ պահէի զհանդերձս սպանողացն։ Եւ ասէ ցիս. Երթ՛ զի ես զքեզ առաքեմ հեռի յազգաց։ Եւ իբրեւ լուան զայս ի բերանոյ նորա՝ ամբարձին զձայն իւրեանց, եւ ասեն. Հան ի միջոյ զայսպիսի, զի ոչ է արժան նմա կենդանի լինել։ Եւ իբրեւ աղաղակէին եւ նետէին զհանդերձս իւրեանց, եւ հողս ցնդեցուցանէին յօդ՝ հրամայեաց հազարապետն տանել զնա ի բերդն, եւ ասաց հարկանել զնա մտրակաւ, զի գիտասցէ զի վասն որոյ պատճառի այնպէս աղաղակէին ցնա։ Եւ իբրեւ կապեցին զնա ընդ ապարանսն՝ ասէ Պաւղոս ցհարիւրապետն որ կայր անդ. Միթէ օրէն է ձեզ մարդ հռոմայեցի անդատ մատնել եւ հարկանել։ Եւ լուեալ հարիւրապետին՝ գնաց եւ պատմեաց հազարապետին, եւ ասէ. Զի՞ զայս ինչ ասես առնել, զի մարդ հռոմայեցի է։ Եւ մերձեցեալ հազարապետն՝ ասէ ցնա. Ասա՛ ինձ, դու հռոմայեցի ես։ Եւ նա ասէ. Այո։ Եւ պատասխանի ետ հազարապետն. Ես բազում դրամս ետու զհռոմայեցութիւնս զայս։ Եւ Պաւղոս ասէ. Ես ի նմին ծնայ։ Եւ անդէն հեռացան ի նմանէ որ պատրաստ էին հարկանել զնա։ Եւ հազարապետն երկեաւ, գիտացեալ զի հռոմայեցի է, եւ զի կապեաց զնա։ Եւ վաղիւն կամեցաւ գիտել զստոյգ պատճառն զոր մեղանչէին ցնա Հրեայք, եւ արձակեաց զնա, եւ հրամայեաց ժողովել զքահանայապետսն եւ զամենայն ժողովարանն նոցա, եւ իջուցեալ զՊաւղոս կացոյց առաջի նոցա։

Գործ. իգ. 1։ Եւ Պաւղոս հայեցեալ ի ժողովարանն՝ ասէ. Արք եղբարք, ես ամենայն խղճմտութեամբ վարուցեալ եմ առաջի Աստուծոյ մինչեւ ցայսօր։ Եւ Անանիա քահանայապետն հրամայեաց հարկանել զբերան նորա։ Ապա ասէ ցնոսա Պաւղոս. Հարցէ Աստուած զքեզ, պատ սպիտակեալ, եւ նստեալ դատել զիս ըստ օրինացն, եւ հրամայես զիս հարկանել ընդ օրինացն հակառակ։ Եւ ասեն որ կային. Զքահանայապետն Աստուծոյ զի՞ հայհոյես։ Եւ ասէ Պաւղոս. Ոչ գիտէի, եղբարք, զի քահանայապետ է։ Գրեալ է զի զիշխանն ժողովրդեան քո մի՛ անիծանիցես։ Եւ Պաւղոս գիտացեալ զի մի մասն է սադուկեցւոց, եւ մի մասն՝ փարիսեցւոց, աղաղակէր ի ժողովարանին. Արք եղբարք, ես փարիսեցի եմ, որդի փարիսեցւոյ, վասն յուսոյ եւ յարութեան մեռելոց ես դատիմ։ Եւ իբրեւ զայս ասաց՝ եղեւ հակառակութիւն փարիսեցւոցն եւ սադուկեցւոցն, եւ պառակտեցաւ ժողովարանն։ Զի սադուկեցիքն ասեն զի չիք յարութիւն մեռելոց, եւ ոչ հրեշտակ, եւ ոչ հոգի, եւ փարիսեցիքն խոստովանին զամենայն զայս։ Եւ եղեւ աղաղակ մեծ, եւ յարուցեալ դպիրքն որ էին ի կողմանէ փարիսեցւոցն՝ կռուէին ասելով. Զայրդ զայս ոչ գտանեմք չար ինչ, եթէ հոգի խօսեցաւ ընդ նմա կամ հրեշտակ։ Եւ եղեւ հակառակութիւն մեծ, եւ երկեալ հազարապետն՝ հրամայեաց զօրաց իջանել եւ հանել զնա ի մէջ նոցա, եւ տանել ի բերդն։ Եւ ի գիշերին յայնմիկ կայեալ առ նմա Տէր՝ ասէ. Քաջալերեա՛ զանձն քո, Պաւղոս, զի որպէս վկայեցեր զիմ զբանն յԵրուսաղէմ՝ նոյնպէս եւ ի Հռոմ պարտ է քեզ վկայել։ Եւ իբրեւ եղեւ ցերեկ՝ արարին խորհուրդ Հրեայքն, եւ նզովս եդին զանձինս իւրեանց, ասելով զի մինչեւ ոչ կերիցեն եւ ոչ արբիցեն՝ մինչեւ սպանցեն զՊաւղոս։ Եւ էին աւելի քան զքառասուն արք որ զայս խորհուրդ արարին։ Եւ մերձեցեալ առ քահանայապետսն եւ առ երիցանս՝ ասեն. Նզովս եդաք զանձինս մեր, մինչեւ ոչ ճաշակեսցուք ինչ՝ մինչեւ սպանցուք զՊաւղոս։ Եւ դուք արդ ասասջիք հազարապետին եւ ամենայն ժողովրդեանն, զի վաղիւն հանիցէ զնա առ ձեզ, իբրեւ թէ մտադիր իցէք ստուգագոյնս քննել զնա։ Եւ մեք պատրաստ եմք սպանանել զնա մինչ դեռ մերձենայ։ Եւ լուեալ զայս որդւոյ քրոջ Պաւղոսի՝ եկեալ եւ մտեալ ի բերդն՝ պատմեաց Պաւղոսի։ Եւ Պաւղոս կոչեալ զմի ոմն ի հարիւրապետացն՝ ասէ. Տար զպատանեակս զայս առ հազարապետն, զի ունի ինչ պատմել նմա։ Եւ նա առեալ զնա՝ տարեալ ետ ցհազարապետն, եւ ասէ. Կապեալն Պաւղոս կոչեաց զիս, եւ աղաչեաց զպատանեակս զայս տանել առ քեզ, զի ունի ինչ ասել ցքեզ։ Եւ հազարապետն առեալ զձեռն նորա՝ եւ քաշեալ զնա առանձինն՝ հարցանէր թէ զի՞ իցէ զոր ունիցի ասել ցնա։ Եւ նա ասէ. Հրեայքն համաձայնեցան աղաչել զքեզ, զի վաղիւն զՊաւղոս հանիցես առ ձեզ ի ժողովարանն, իբրեւ թէ մտադիր իցեն ստուգագոյնս քննել զնա։ Մի՛ հաւանիր նոցա, զի մարդիկ են որք դաւեն զնա, եւ նզովս եդին զանձինս իւրեանց, մինչեւ ոչ ուտիցեն եւ ոչ արբիցեն՝ մինչեւ սպանցեն զնա։ Եւ ահա պատրաստ են, սպասեալ հաւանութեան քում։ Եւ հազարապետն արձակեաց զպատանեակն՝ պատուիրեալ նմա զայս. Մի՛ ումեք ասասցես զի զայս ինչ յայտնեցեր ինձ։ Եւ կոչեալ զերկուս ի հարիւրապետացն՝ ասէ. Պատրաստեցէք զերկու հարիւր զինուորս, եւ երիս հարիւր հեծեալս, եւ երկու հարիւր նիզակակիրս, երթալ մինչեւ ի Կեսարիա, ի երրորդ ժամու գիշերին։ Եւ պատրաստեցէք եւ անդրէ զանասունս, զի հեծուցեալ զՊաւղոս՝ տարցեն առ Փելիքս կուսակալ։ Եւ գրեաց թուղթ որպիսի եւ զայս։

Գործ. իգ. 26։ Կղեմէս հազարապետ գնդի՝ Փելիքսի կուսակալի ողջոյն։ Զայրդ զայս ի ձեռն Հրեայք բռնեալ՝ եւ սպանանել կամեցեալ, հասեալ ես ի վերայ զօրաւք եւ հանի զնա, գիտացեալ զի հռոմայեցի է։ Եւ կամեցայ գիտել զպատճառն զոր մեղանչէին ցնա, եւ տարի զնա ի ժողովարանն իւրեանց։ Եւ գտի զնա ի հարցս օրինացն նոցա, եւ ոչ ինչ մեղադրելի ունելով զնա արժանի մահու կամ կապանաց։ Եւ իբրեւ ինձ յայտնեցաւ զի դաւ ինչ ունիցին դարանակալ լինել նմա՝ առաքեցի զնա առ քեզ, եւ հրամայեցի ամենայն մեղադրողաց նորա ասել առաջի քո զոր ինչ ունիցին ասել ցնա։ Եւ զի ոչ ինչ ունիցի ասել ցնա՝ ոչ ինչ մեղադրելի ունելով զնա՝ ոչ կամեցայ սպանանել զ

ՀԱՆԴԷՍ ՀԱՐԻՒՐ ՓՈՓՈԽԵԱԼ , ՅԻՇ ԱԼԵՏՈՍԱՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՂՈՐ ՈՉ ՄԱՅՐ ՄԸ ԷԿԵՂԵՑԻ ԼԻ ԱՏԵԱՄԲԸ ՄԱՏՈՒՑԱՆԵ, ՆԱՅ
ԱՒԵԼԻ ՄԱՏԻՆԸԼԸ Ի ՈՐ ՀԱՂՈՐԴԱԻՆ . ՈՐ ԼԻ ԿԱԲԻՆ ԴԻՒ-
ՑՈՒՑԱՆԵ ՂՈՂՈՍ . ԵՒ ԱՌԱՆՁ Ի ՆՈՎԱ ՈՃԻՆԵՒ Ի ԴՐՈՒՆՔ :

ՎՐԵՊՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒԴԱՅԻ .

ՅԱՂԱՓԱ ՈՂՈՐՄԱՒՆՔ .

ՅՆԱԲԱՆ . ԱՐԺԱՆ ԼԻՆԻ ԱՐԺԱՆ ԼԻՆԻ , ՈՒԱՑ ՁԵՂ . ՄԱՏ . Ժ . 4 .

ՅԱՌՋԱԲ .

Յ ԱՂԹԵԱԼ ԵՐԲԵՒՆ ԴԱՒԹԻ ԱՄԱՂԵԿԱՑԱԾ , ԼԱՔ ՐԱՒ ԴԱՐՁԱԼ ՈՅՈՐԵՆ ԲԱՂՁՐԱՒԱՒՈՐԱԿ , ԱՆՊԱՏՈՒ ՁՈՒՆՈՒ ԲԱՂՁՐԱՒ ՀՐԱՄԱՅԵԱՑ ԻՒՐՈՑ ԶՈՐԱԿԱՆԻՆ . ԱՅՆՊԷՍ ԶԻ ԵՐԿԵՐԻՒՐ ԱՂՔԻ , ՈՐՔ Ի ԽՈՆՋՈՒՄՆԵ ՁԵՌՂԻ ԱՒԵԼ ԼԵՒՆ Ի ՀԵՂԵՂԱՒԻՆ ԲԱՑՈՒՈՑ , ՄԱՆՈՒ ԸՆԿԱԼԱՆ ՈՂԻՆՔ ՆՈՒՇՈՂՔ ԶԱՂԹԱԿԱՆԱՑ Ի ՄՈՐԻ : ՄԱՆՈՒ ԻՆՔ ԱՅԺ ԸՆԹԵՒՈՒՄՔ ՅԱՒԱԿԻ ՄԱՏ ԲՆԱՔԱՆԻՆ . ԶԻ ՈՐՔ ԿԱՄՈՒԻՆ ԵՐԹԵԱԼ ԼԵՒՆ ՅՈՂՈՎԻ , ՀԱՄԱՐԵՒՆ ԹԷ ՔԱՆ ԶԱՆԱԳԱՆ ԼԿԵԱՑԱՆ ԱՒԵԼԻ ԼԻՆՔ ԱՌՆՈՒՑՈՒՑ . ԲԱՅՑ ԼՒՆՔ ԱՒԵԼԻՆ ՄԻՆ ՄԻ ԴԱՀԵԿԱՆ : ԱՒԱ ԱՆՄԱՐԹ ԵՐ ՆՁ ՊԱՏՄՈՂԵԼ , ԶԻ ՏԻՀԱՒ ԻՐԱՔԱՆՉԻՐՈՒԹԻՒՆ , ՈՐ ԼԻՆՔ ԱՐԺԱՆ ԵՐ , ԼԻ ՄԱԿ ԱՐԿՈՒԹԻՆ : ԱՒԱԿ ԱՅՆ՝ ԶԻ ՏՈՒՆՈՒՑԱՆԻՆ ՍՈՒՏ ԼԻՆՔ ՀԻԱԿՈՂԱՑ ՀՆՈՑՆ ԼԱՒԱՆ ԷՍ , ԵՒ ԹԵՐԵԱՒ ՔԱՆ ՁԱՐԺԱՆԻՆ ԱՒԵԼԻ՝ ՆՈՐԱ ԱՒԱՏԱՏԱՁԵՌՆՈՒԹԻՆ Է ԴՐԵԼԻ : ԱՂՈՂՔ Ի ՏԱՐՈՒՆԵԼ ՍՏԻՊ ՈՍԱՐՈՒՔ ՍԻՐԵԼԻՔ ԱՒԱՏԱՏԱՁԵՌՈՒԹԻՆ ԱՒԱՂՔԱՏԱՍ . ԱՍԵԼՈՎ , ՈՐ ԻՆՉ ԱՐԺԱՆ Է , ԿԱՄ ԴԻՒԹ՝ ՈՐ ԱՒԵԼՈՐԴ ԼԻՆԻ , ՈՒԱՑ ՅԻՇ .

ՀԱՒԱՏՈՒՄՔ .

ՎԱՆԴԷՍ ՄԵԾ Է ՊԱՏՈՒՈՂՈՐՄԱՒԹԻՒՆԴ ԱՅՍՄԱՒԱՏ ՎԱՐԱՆ ՀԻՒՍԱՏԱՐԵՑ ՁԵԶ . (ԲԱԾԱՆՈՒՄ Ի) ԱՒԹԻՒ ՅԱՒԻՏ ԿԵԱՆԱՑ , ԵՒ ԵՒԹԻ ՅԵՏ ՄՆԱՅՈՒ .

ՊԱՏԱՃԱՌՈՂԻՆ .

ՅԻՐԱՒԻ ԱՒԱՐԱՆԱՑ ՂՈՂՈՐՄԱՒԹԻՒՆՆ ԱՆՄՆԱՑԵՈՒԱՆԱՑ ԱՐԵՐԱՆ , ԵՒ ՂՈՂՈՐՄԱՆԴՈՒՆ ԱՐԵՐՄԱՆՈՂԻՆ ՅԱՒԵՏԻՆ . ՈՐ ԱՐԵՐՄԱՆԷ ԱՒՈՏՈՒՔ , ԱՒԱՏՈՒՔ ԵՒ ԽՆԱՅՈՒՔ : Ո՛Վ ԶՈՂՈՐԻՆԱԿ , ՅՈՂԱՊԱՐՁԱՒ ԸՆԴ ՄԻՈՅ ԳՐՈՒԲԻ ՅԵՐԿԻՐԸ ԱՐԵՐՄԱՏԵԼՈՑ՝ ԲԱՂՄԱՊԱՏԻԿ , ՅԻ Է , ԵՕԹՆԱՊԱՏԻԿ , ԵՒ ՏԱՍՆԱՊԱՏԻԿ ԼԱՒ ՀՆԱՁ . ՍՈՒՏ ԱՐԱ

սիրտ ըստ միոյ նմանութեան տանուտպատիկ , նման Տարեւրտպատիկ
Յատոն կեանս Տատուցանել ինձ . ըստ այնմ , Տնար ազ-
Հռոմ. քատաց . զի լոյնն ղուժմարտս ոս լինուին ցրենոց . և հնչանդ-
ե . 10 : նեսա ցով առաքել ես բղխեցին : Օ նոյն Տատատանութ Տարք
և վիշտք : Ալ և ասէ . ձեռն՝ որ զնոց քաշխե , քազ-
մացուցանե : Ոչ ամրողսիս ասէ . ոչ է Տնար , Թէ ա-
ռատաձեռնութեն պակասեցի նրան , ուր կերակրի քո-
ՀԲ . Ի սատկանալ երբեմն սոսկ յերաշտութէ , մնասել և-
զնայլ մարդարէի ի սարեփթայ քազաք՝ պատահեաց
այրի կնոջ , յորմէ խնդրեաց պատառ մի Տացի , պատրէս
Ե . Ռոք . ասէ , յալերթ այժ նմանակ ի փորէ , և բերեցս առս . . . .
ՅԷ . 12 : փայլէնն և արար բան բանին եղեայն : Ոչ աշա պատառայն
Տացի սքանչելեօք վարձահատոյց եղև ձեզ . զի ոչ գրոյն ,
ՅԷ . 16 : յորէ յոյնմանէ ափոր ալերն ոչ պակասեաց , և Տոմքաւ եղջյն ոչ
նուազեաց : Իրր զի քանիցս անգամ առնոյր ալիւր ի սա-
փորէն , այլ ալիւր գտանէր ի սափորի անդ . մինչև բա-
ւական լինել նմա , և տան նոր զամ ժամանակս սովուն :
Ի . Ոարձեալ գրեալ է , Թէ ի պատել ազեռից գյօրաւ
կորեան նոր և խաշինք . զի գոր անկա չերինէց , և այբեայ
Յ . Ե . ԺԶ . գնդան : Իսկ զինչ յօր առ այն գայժ . մինչ խաւսեցաւ
ինչ . ոչ բնաւ . վասն եր՝ Թէ չեն կորուսեալ խաշինքն .
և ուսոյ նման այն վաստահուելի . լուսարձրք զսատա-
Յ . Ե . ձեան . գայր էր ասէ աղաչայ . որպէս Թէ ասէր . ես
ՅԷ . 16 : յատուկ ոչխարայ գգեցուցի զմարկս . ասյս և ձեզ անդ-
լին պատրաստացուք այլ ոչխարս : Ոչ այն յոյս չէր
լինչ ընդունայն . զի ձեզ զամենայն՝ զոր կորուսեալ էր
յօբայ՝ Տատոյց կրկնապատիկ . և այնպէս լինդ եօթն
Տազար ոչխարայ՝ զոր եկեր Տուրն , և ոս չորքքատասան
Տազար : Չեսկը՝ զի զողորմութէն առատաձեռն վարձա-
տրէ ձեզ յատուկ կեանս :

Ա՛ան Էրէմդ :

Ի . Ոչայց ոչ միայն յատուկ կեանս օրհնէ ձեզ զողորմածս .
այլ և ի մահու և յետ մահու ցուցանել առ նոր ողոր-
Տ . Ե . մած : Ալրեալ է . ողորմուին ի մահամանք գրէք . և նա ինն
ՅԷ . 9 : սրբէք ի ձեղայ , և գայ գտանել ողորմուին : Ոչ այլ ուր գոր
Մ . Ռոք . իսկ ասէ . երանի ողորմածայ , զի նոցա ողորմուին գայն :
է . 7 : Օ զինչ առելի Տնար իսկ ասել սիրելիք , կի զոր Տա-
տուցումն մեծ քան զայս՝ ողորմածայ խոստանալ : Ի
մահամանք երկնչելը . ողորմուին գրէք ի մահամանք , և յա-
Հատ-

ՎԵՐԱՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՎԱԾԱՇՈՒՆՉԻ ԱՌ ՄԱՐԴՈՒ ՅՈՎ ԱՍԱՑ ԻՒՐ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵՋ ՍՈՒՏ ԵՒ ԱՆԱՐԴԱՐ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՏ ԵՒ ԱՆԱՐԴԱՐ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Ա. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Բ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Գ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Դ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Ե. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Զ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Է. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Ը. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Թ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Ժ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ԻԱ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ԻԲ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ԻԳ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ԻԴ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ԻԵ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ԻԶ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ԻԷ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ԻԸ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ԻԹ. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

Ի. Ո՛վ մարդ, դու որ ինձ կը հարցնես թէ ինչո՞ւ համար ես ստեղծուեցայ, ես քեզի կ՚ըսեմ թէ ես ստեղծուեցայ որպէս զի ես ալ ուրիշներուն պէս ուտեմ, խմեմ, հագուիմ, ամուսնանամ, ունենամ զաւակներ, ունենամ հարստութիւն, ունենամ պատիւ, ունենամ իշխանութիւն, ունենամ ամէն տեսակ մարդկային հաճոյքներ, ապրիմ երկար ատեն, ծերանամ, ու ետքը մեռնիմ։

ՔԱՐՈԶՈՒԹԻՒՆ ԱՅՊ

Յաղագս բանին այ

Ընտրեա ի սերմնացան ՚ի հող ը 5

Ածուած

Ի բ որ զայր դիւրս մտադիր լինիցիս, դատանդ զի բանն այ՝ և պտուղ նր սիրելիս օրհնակաւք, նմանութիւքը և առակօք բացատրի ։ Այրքեմն նմանեցուցանէն գնա դ կրք անձրևիս Հնչնալեացն ասէ էբրա. ընդէրս բարբառ էք. յուցեալ՝ թէ ոմն անձրև սպառ զաբեր առնէ զանազանաւոնս, նոյնպէս և քարոզքն զիմ մեզաւոր և զամենի իսպառ զբերիս լի առնէ, այ մտօքը ։ Այրքեմն նմանեցուցանէն հրոյ. բառ էմասէ էբրա. զիսար ես. նշանակեալ թէ ոմ հուրն ջնջուցանէ զգուբատ մարմինս, նոյնպէս բան նոն զՀոգևոյ միտս ջնրմացուցանէ ։ Այրքեմն բանն այ կոչի ինչ դաւթեան, մի իւրոյ քաղցրութէն. կերպիւ՝ մի տաճոզութեան. լոյս՝ մի լուսաւորուէ. աւր մի ճ սիրա Յափանցուէն ։ Այլ ոչինչ յանկատ ոյն նմանութէն կիմաւակ ընդհեռնուն , իբրև զայն՝ որ յաւետարանի բնաբանիս. յորում ինքն քն բղբանն այ նմանեցուցանէ սերմանն՝ յասէ իւրում. ելեր ընդ սերմանել զսերմանիս իւր ։ Այ այ ասէմք ։

Հնչնալեացն

Բանն այ է սերմն. որ ունի մեծ զօրուն ։ (բաժանումն) ։ Այսր՝ ջնեալքն. երկր՝ մնալքն ։

Այսոքան առաջին ։

ա. Ընաբառք՝ բանն այ նմանի սերմանն. զի ոմ սերմն է ըստկզբան արտադրուէ արմտեաց, որով կեայ մարդ ճ մարմնով. նոյնպէս բանին այ լուր՝ է սկիզբն հաւատոյ, ո. 17. րով կեայ մարդ ճ Հոգւով. քանզի առանց հաւատոյ՝ անկնար է հաճոյ լինել այ ։ Իսկ բանին այ զօրուէն է իբրև զսերմանն՝ մեծագոյն ջնեալքն ։ Ասպրիցի ինչ ձեզ. զի է, զի սերմն արկիճ յերկիր սկսանի արձակել ընձիւղ, և բողբոջել ի բոյս. յայտ է թէ ի ջնեալքն զօրուէ սերմանն. ասդանդն ի բանն այ է զօրուէն ջնեալքն սրտի մարդկան՝ Հոմացելոյ մոլուէն ։

ը Ընդմանդամ զայսր զօրուէ ուծային բանի զգամ առնիս մեր-

մեծամեծ մեղաւորը։ Պետրոս իբրև լուեաց զբան տէն, Մ-ա. ԺԵ. 15.
սկսաւ լալ դառնապէս։ Ասդ դաղեենացին՝ի լոյս բանի տէն Ղ-ե. Ե. 38.
այնպէս վառեցաւ՝ի զղջումն, մինչև հեղմամբ արտաս-
ուեաց զոտս տէն լուեաց։ Պօղոս լուեալ զբանն տէն՝ այնմ Գ-ր. Թ. 6.
ջեռաւ՝ի սէր, մինչև անդէն հարցանէր, թէ ինչ ինձ կ-
դա առնել։ Ասմենքեան սորա յառաջ սիրտ ունելին քարե-
ղէն. որ անդէն կակղեալ՝ եղև մարմնեղէն, նա՝ մսե-
ղէն. և այլ զօրութիւն, քայց եթէ ջեռուցիչ զօրութիւն
բանին այ. որ զնոյ սիրտս կակղեաց. սիրով բորբոքեաց,
և հալել եկոյծ յարտասուս։

Օ այս բորբոք բանին այ քաջ ծանեալ դաւթի. ասէ. Ի.
ընթերեալ բան ո՛ յոյծ. ուր այլք դնեն, վասն։ Լա՛ հօր Մ-մ.
Համահաւ և որպէս նոր սաղմոսն զնոյն Տաւտաւեի ասէ. ԽԵ. 10.
ամ բառ այ ընթերց, քան այլոց. հրաւառ։ Օ լի՛ ևս յաւե- ՀԶ-է.
լից. զայս բորբոք յանձին զդաց մեծասէր ւիշխն հեթա- ե. 5.
նոսաց, որ և զբանն այ ասէ լինել կենդանի և ազդու, և հա- Եբր. Դ. 12.
դա՛ ինն պատ սուր երկսայրի. և թէ անցանէ դնել ցորդանն ոտ Ե. 1.
ս՛ոյ։ Ցեանէք սիրելիք, զի մեծ զօրութիւն՝ է՛ի բանին
այ. արդ՝ թէ սիրտք ձեր՝ի հոյլ սիրոյ պահանակ՝ պատրէ
իցեն, ընկալարուք զբանն այ, և անդրէն վառեսցի՛ ի ձեզ
սէրն ջինջեալ, և ծածկաշուքն եռանդն։

Ասան երէմեայ։

Ա՛ստ՝ի ջեռուցիչ զօրութէ՝ կայ՝ի սերմանն և մնուցիչ Ե.
զօրութէ, յորմէ հայ գործի, որ զմարդիկ մարմնոյ
պէս մնուցանէ։ Ա՛րդ՝ ոչ սերմն մարմնապէս, նոյնպէս
բանն այ հոգեպէս զմարդիկ մնուցանէ. և ոչ հայն՝ի
սերմանէ լեալ՝ կոչի կերակուր մարմնոյ, նոյնպէս բանն
այ կոչի կերակուր հոգւոյ։ Օ՝ի գրեթէ ամ՛ոք հարք և
վարդք եկեղեցւոյ այսոքիկ նմանութ՛ զզօրութէն բանին
այ բացատրեն։ Հարցէք սէրն կիպրիանոսի, զինչ է բանն
այ. ասէ. որ ինչ է կերակուրն՝ մարմնոյ, այն է բանն
այ՝ հոգւոյ։ Հարցէք զդրն բեռնարդոսի, զինչ խորհիցէ
զբանէն այ. ասէ, բանն այ է մեր կերակուր, և սուբ,
և դեղ։ Հարցէք սէրն օգոստինոսի, թէ չինչ միտս իցէ
զբանէն այ. ասէ, որպէս մարմինն անձնաշարժ զառաջս
աւուրս, նոյնպէս հոգի՝ որ ոչ հանապազ կերակրի բա-
նիւն այ, առ ոչ ինչ գործ բարի լմնան գտանի։

Օ հշմարտութէնս քո ինձն ուսուցանէ յառել խրատ. Ղ.
ուչ կարէ գործ ինչ բարի լմնան գտանել։ Օ

Իրր

Իբր զի՝ ոչ իբրեւի է անյոյս լինել՝ ի բնաւոր կենդանոյ այնորիկ, որ մարմնաւոր կերակուր ոչ առնուն, քան զկերեակսն ոչ պահէ, նոյնպէս իբրեւի է անյոյս լինել՝ ի հոգեւոր կենդանոյ այնորիկ, որ զբանն ոչ լսէ, և ոչ պահէ։ Այսպէս ընդ Թշուառութեամբ մեծ է զուրկ լինել՝ ի կերակրոյ աստի. և զայս Թշուառութեամբ սպառնայաւ ասէ Տէրն մարգարէին ամենայնի. ասէ. Հաւանեցից զաւետիս իբրեւ ոչ աւետիս հոգի, այլ աւետիս լսելոյ զբանին Աստուծոյ. բայց զինչ գործիցէ այսաւր. բերի մեծամեծ վնասս. զի՝ ի վեր բերէ ամէն. Այսոքիւ յայնմիկ պահաբանին էոյթ գեղեցիկ. յոր բանս հայեցեալ սքանչ երանելոյն՝ ասէ. ի պահանջել վերապէս յեկեղեցիս, կորնչի պարկեշտութեամբ, մեռանի ողջախոհութեամբ, անհետ լինին ամենաբնութեամբ. զի ոչ ձաշակի բանին այդ։

Ոչ ևս յաւելից. ոչ միայն ընդ Հոգւոյ, այլ երբեմն և ընդ մարմնոյ կաղդուրել զմարդ։ Այդ ընդհանուպէ յաւետարանի, թէ առհասին, որ չորքում գիտ ասեն, երիս աւուրս ինչ ոչ ձաշակեաց։ Իսկ զիարդ կարող եղև այս բազմամեայ ժողովուրդ զաւուրս երիս կալ անսնձաղ. լուծաբուք զայսոցանէն. զի ժողովուրդն լսեր քարոզութեան քո յանապատի անդ. և այնպէս ածային բանին կերակրոյ միտ եղեալ՝ զսովիլ մարմնոյ ոչ յիշեաց։

Յորդորակ։

Իսկ որովհետև այսպիսի է բանին այդ զօրութիւն և ազդումն, ոչ այլ ինչ ինայ՝ բայց եթէ զգուշութիւն ընդունիլ և պահել ձեզ զսերմն բանին այդ. յոր և քեզ յաւետարանին խնամովք յորդորէ, ասելով, որ ունիցէ ականջս լսելոյ, լսիցէ։

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ։

Յաղագս ինչ մեղաւ անդրբն նորածին էսրբլաանդ ֆէ։

Բնաբան. Ոչ մնասցեալ հեթանոսաց, և կատակեացն, և հարկանելոյն։ Ղուկ. ԺԵ. 32։

Սկսուածք։

Զաւետարանն բնաբանիս ասաց քեզ աշակերտաց իւրոց, եթէ մեծագոյն է ժամանակ իւրոց քարոզ բանից, յորում օրհն մինչ մահուանէն ասէ հեղեալ նոսա, և խոպանեցաւ և հարկանիցի. և եթէ խոպանեցին սմ գրեալն մարգարէին վն օրդոյ մարդոյ։ Այլ չիմանան, նաեւ,

Նոյնպէս, թէ զինքն մարդ նկատէ քան զանձ, թէ խոտորեցաւ ամ-
պամբ հետեւ չարչարանաց նոր չեւ ևս երևելոյն կատարեալ-զի
զեռ օրըստօրէ չարչարիլ ունի։

ՀԱՒԱՔԱԲՈՒՆ։

Պատգի հաւատասցաւ քո զեռևս ցայսօր զնոյն չարչա-
րանս չարչարի, զոր երբեմն չարչարեցաւ. (Բաժանումն)
Իբր զի զրձ՝նախ՝մանկի. նիդ՝կատարի. երդ՝չարչարի։

Ա՛ՆԱՆ ԱՒԵՏԻՔ։

Գիտելի է, զի քո ըն՝ոբ զրոց՝երից մանեցաւ՝Լ՝սխ՝ Հա.
ի յաւգտի. ըն այնմ՝Օ՝ինչ խափ գալ ինչ, և ես մաս- Մ՝ոսի.
նեցից զնա ձեզ. և նոյա ի՛ջանեցին նմա երեսանն արձանիւ։ և ԼԿ. 15։
յանդ հնար ի՛նդրէր զրաւ՝ զի մատնեսցէ զնա նոցա։ Յանդր
արդ յաւգտ՝ի բանս գժոխոց. բայց յաւգտն ևն ազ
զրգիս՝ ևր հետևօղս, որք նոյնպէս մնանեն զքո. զան-
մնականս իմն, և զադատն. զրոց առաւել վտանգ ըզ-
մանմնայն՝ քան զայլ. զնձ և զՏօդ ի ևրեանց մատնեն
և կորուսանեն, զի առասցին արժանի։

Լ՝իդ՝ մատնեցաւ քո՛ի հրեից. Վ՝ասկ ասէ պէղտրոս, ևն Ա՛ն.
առ նախանձոյ մատնեցին զնա։ Լ՝մանն են հրեից առ ևեքին Մ՝ա.
նը, որք՝ի նախանձուէ կիր յաւտերու՛ն ոչ ևն Թողացուցա- ԼԿ. 18։
նեն զարժանաւորացն յաւտոյ զատ ևմանի՛ն. այլ ամիճ ջա-
նահնար լինին զանարժանս մատել յաւտոյ զատ։ Հայտ
ե՛ն ևն՝ թէ այսպիսիք զքո միաւանդամ մատնեն։

Լ՝իդ՝ մատնեցաւ քո՛ի պիղատոսի. ան վկայէ զուկաս Ղ.
յաւտել ևւրեւմ. Լ՝ոս պիղատոս հնաւանեցաւ առանել զնոյցոսածս Ղ՝ն. ԻԳ.
նոցա . . . . և այս մատնեաց կամաց նոցա։ Ի՛սկ զնաղդ պիղա- 24-և 25։
տոս մատնեսցաց զքո, զորմէ ևրկնին խոստացան ևղև, թէ
անպատճառ է, Օ՝այս ատրճ, զի Տանդոյ լսոյն Ժողովրդեանն.
և զի մի բարկացուսցէ զնոյսք։ Պիղատոսի նման ևն, և
նմանապատճառ զքո մատնեն, որք առ Տոգևհս ևւ՝ի Տանդէ
զմիտս մեծամեծաց՝ զանարժանս յաւտոյ մատնեն, բարձ-
րացուցանեն, և քան զարժևաւորսնախատեմեծար առնեն։

Ա՛ՆԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ։

Կատակեցաւ քո՛ի զորից՝Լ՝սխ՝ի տան քահանայապե- Ղ.
տին։ ԼՂ՝դն առնէին ասէ զնովքս, և հարկանէին. ծած- Ղ՝ն. ԻԳ.
63. 64.
հէին զերեսս նը, և ասէին. և հարցանէին զնա, և ասէին. մար-
գարէացո։ Այսպիսս կատակի այսօր քո՛ի ևւր քահանայից.

և ծածկելով իսկ զդլուխն . իբր զի սաղաւարտ՝ի գլուխ կրեն , որ երկնայոց յոտսոյ է նշանակ . և նիք յեկեղեց-
ջոջ ոչ այնչափ վ՚ս երկնայոց , ոյզ վ՚ս երկրաւորաց ծա-
ռայեն ։

Ե . Ա՚կդ՝ կատակեցաւ քս՚ի տան պիղատոսի , ըս գրէին .
Մ֊ւ֊ի֊ Հ֊ի֊ Հրէից ընդ՝ասէ՝ տղայիք խորհուրդ . և բոլորեալ դասք՝ի էշոյ՝
28 . 29 : եդին՝ի գլուխ նր , և եղէգն յաջոյ ձեռն նր : Ի՚սա սակս օրի-
նակի կատակեն զքս անկրաւ զատաւորք , որք պատկ՝ի միշոյ գնեն՝ի գլուխ նր , քանզիցս անգամ անկրաւ վճիռ
հատանեն . որ ոյզ միշոյ՝ զանմեղս կարեվիլը խոցէ : Ա՚ս
զի քրիստ զատաւորք ղարգարուին ոյզ զեղէգն շրջեն ըս որ
կոյս կամին ։

Զ . Ա՚կդ՝ կատակեցաւ քս՚ի տան հերովդէ . որ այդն աւրբեալ՝
Ղ֊ւ֊ Ե֊ի֊ 11 : էարկ ընդ՝ան հանդերձ սպիտակ : Այսոյսիս կատակիքս յայոց ,
որք ուխտեալ են ողջախոհութիւն , և այնպէս ըս իրաց ինչ
սպիտակազգեստ պարծին . այլ նեղբոյ չունին ինչ մաքրութիւն ։

Է . Ա՚կդ՝ կատակեցաւ քս՚ի վերայ խաչին . քանզի զբեալ է . Թէ
Մ֊ւ֊ի֊ 41 . 42 : քօփ . և ասէին . երիս խափառը է՚էլ , ինչպէս այծ՚է խալէր : Այսոյսիս
իբրև Թէ զքս՚ի վ՚ր խաչի կատակեն նիք , որք ծաղր առ-
նեն զբարեպաշտս՝ որ՝ի միշտս են . և տառապեալոց՝ և
նեղելոց , որք ոյզ Թէ՝ի խաչի կան , ոչինչ ողորմին ։

Ա՚սան է բրդդ ։

Ը . Տարօճաձս ընկալաւ քս՚ի գրծէ ջրիցս : Ա՚ս նախ՝ ՚ի
Մ֊ւ֊ի֊ Հ֊ի֊ 30 : գլուխն . ըզդլխ զբեալ է . առնուին ղեղէգն , և ծնծղէին զգլուխ
նր : Այսոյսիս և արդ և սք ձեռնին զդլուխն այնոքիկ ,
որք զկնոյ եկեղեցւոյ՝ ապստամբութիւն և անլսողութիւն ըս
դէմ դառնան . և օրինաց և սահմանադրութեանցն բոլոր
հակառակին ։

Ը . Ա՚կդ՝ հարօճաձս ընկալաւ քս՚ի երեսան , ըս ասէլոյն զոյ-
Ղ֊ւ֊ Ի֊ի֊ 63 . 64 : կայ . հարիանէին , ծածկէին զերեսս նր , և ասէին : Ո՞վ և
արդ իսկ զքո՞ն Հարկանէն զերեսս : Այրի իսկ յոլովակի .
յորժամ եկեղեցականք՝ որք զեղեցկագոյն մասն են և-
կեղեցւոյ , յաշխարհականաց չարաչար հալածին և բըռ-
նաբարին ։

Թ . Ա՚կդ՝ հարօճաձս ընկալաւ քս՚ի պարանոցն՝ կռվանօք .
Մ֊ւ֊ի֊ Ժ֊ի֊ 65 , ըս վկայելոյն մարկոսի . սկսան ի՚նոքանչ ընդ երեսս նր . յորմէ
սկսեալ արհանել , և հոգել : Այսոյսիս չև են վախճան առեալ
հար֊

Հարուածքս . վի՛ արդ ևս կուիլ չէ՛ , քանիցս անգամ քա-
րոզիչք՝ եւ օրս իբրև եւ պիղծոց կերակուրն Տոգևոր՛ի մար-
մին եկեղեցւոյ լինանէ , բանիւ և գործով երգիծանին ։
Ղորդոր՝ Հարուածս լսելական չէ՛ ի մարմնի , եւ վեղա- Մ-իե.
ւոյն պիղատոսի , որ գան նորեաւ չէ՛ եղ՛ է յեռա , չի՛ է եաւ ՅՀ. ւ։
ելանիչէ ։ և այս արդ ևսկ գործի յորմիակի , յորժամ
վորը անդամը եկեղեցւոյ հալածին ։

Յորդոր ։

Ա՛հա սիրելիք , չարչարանքը քրիստոսի չեն կատարել . իբր զի
օրըստօրէ անդրէն նորոգին ։ Այլ դուք մի լինիցիք
յայնոց սակի , որք զչիր մեղաց իւրեանց վերատին՛ի խաչ
հանեն ։ այլ հաստատեսջիք՝ի միտս՝ բիւր մահ յանձն
առնուլ՝ քան զչիր չարչարանս ծանուցանել մեղաց նորոգել ։

ՎՐՔՊՈՂՈՍ ԺԱ՛ ։

Յաղագս պահոց ։

Ընթերց . Պահեալ զբառաստուն տիւ և զբառաստուն գի-
շեր , ասպա քաղցեաւ ։ Ա՛ած . ը . 2 ։

Ա՛ռաջի ։

Որ որ՛ի ձէնջ՝ ի տճեպ զատկին խնդութիւն զանե-
լոն երթել կամիցի , արդ յաղուհացի աւուրս
ուսցի լալոյին զողորմածն կարդալ ։ Որ որ՛ի ձէնջ
՝ի սէր յարուն զգառն զատկական ուտել խորհի ,
արդ յաղուհացի աւուրս զմարմին իւր պահօք և ժուժկա-
լութ՝ նիհարացուսցէ ։ Որ որ երջանկի յարուն մարմնոյ ըղ-
ձանայցի , արդ զմարմին իւր խստամբեր ճգամբ ապաշխա-
րութեամ՝ ձնշեսցէ ։ Որ որ սատանայի յաղթական լինել
կամիցի , արդ քառասնօրեայ պահօք՝ ի պոշոտ զանձն
պատրաստեսցէ ։ Իբր զի արդ ժամանակ եհաս յաւուր-
նէդոյ . ապա կարեւոցի որինչ յոռին է . ՝ի բաց հատցի՝
որինչ մարմնոյ է հեշտալի . զերծցի յանձնէ՝ որինչ զսիրաս
մինամեռ . և՝ի բաց դնցի՝ որինչ զհոգի ծանրաբեռնէ ։
Ժամանակ յաւուրեաց եհաս . արդ եկիմ հասին լալագին աղ- Ղուկ .
աւուրք՝ ողորմութիւն խնդրելոյ ։ Օ՛ , ինչ խորհիք . զի՛ կըն- ը . 22
ձիւս զերեսաց արիանէք ։ Ա՛սիցեք . ո՛ , կարի իմն խիստ
է յաղթութիւնս Ձեր ։ Օ՛ , ինչ առեք . ոչ քո յաւուրեաց Մ-ոդ .
ը Ձանասարհս , և արդանեաց զսա . պահել զբառաստուն ի . 2 .

ոչ և զառաւել ինչ ։ Լսիցեն եղև ձանձրացուցին , ըստ որ
երբեմն ու-ծոյն ազէրքանդը զզուցս իւր ՚ի խորին պարա-
կառուսն խաղացոյց · իբր զի ուզեսցուն նոյ ըստ մշտաձիւն
առաջամանին այնպիսւ զարհուրելոյց զզուցականս , մինչև
զառնալ խորհիլն ։ այլ ոչ ևս եղև խիտ , յորժամ ի ծիւրն
անձամբ վայր իջեալ յերկնից՝ հնար տալ ըստ ձիւն և
ըստ սառն · զի այնուհետև և զօրագործք և զօրակամք ա-
մենի հանդերձեան լերկնալ զհնար ։ Լսակ արդ՝ եթէ զօրա-
կամքն հնարաւոր ամենի հանդերձեան լերկնալ զհնար զօ-
րագիտի իւրեանց այդեքանդրի , ձեզ քրիստոնէիցդ չիցէ
Ք. Թէ. ամենի լերկնալ զհնար զօրագիտին ձերոյ քո ։ Լաւելի՝ որ
ԺԷ. 30. զնայր բոկ , զհնար չուգաս ծոցովքդն ձեր , և գուբ քո
զհնար երկնալ չառնուցուբք յանձն ։ Լխոստացիր , զի պահք
և ապաշխարուքն զինք են , որովք վառեցար քո ընդ-դէմ փոր
ձողին սնոյն · այս զինք և ձեզ քրիստոնէիցդ պիտին , և-
թէ յաղթել կամիք · ապա արարիք սիրելիք , զոր ինչ լսը-
քաւք և ուսուցանէ ձեզ Ճառս ։

Հաւաքութիւն ։

Յաղուհացի աւուրս պարտ է քրիստոնէի կրկին պահս
պահել ։ Օ՞րս . (Բաժանումն ։) Լսոյն զմարմնաւորն , հրա-
ժարմանէ ՚ի կերակրոց · երկի՝ զհոգևոր , հրաժարմանէ
՚ի մեղաց ։

Ի՞ւան առաջին ։

ա . Ո՞ւյս է Թէ ոչ ինչ օրինք կան հնազոյն քան զօրինս սրա
Հոգ · նա՛ չկայ ինչ առ ածատաչաս յառնսկալ ըզայս ։
Լերբև առեղծաւ մինչև առաջին , ըստ նմին սկիզբն կալաւ
և պահք · նա՛ ըստ առաքանսկսե՛ն սկզբանէ առաւ ծի սկը-
սան պահք , և յառաջին հինգ աւուրս խակ կայեն , մինչ-
չև եբ մարդ ։ Լերբև զի յառուրն վեցերորդի , յորում ըս-
տեղծաւ մինչ , սկսան նախ պիտոյ կերակրոյ , և միանգա-
մայն պատուհեր էառ ադամ յիւ՝ չուտել ՚ի ծառոյն գի-
տութեն բարւոյ և չարի ։ Լա զի գործեցաւ · Յօրւսյն
պահեաց ադամ , եկայ՛ի դրախտին · այլ Լերբև եկեր՝ ար
տաբեցաւ անտի ։ Լթէ արդարև չկայր ինչ օգուտ ՚ի
պահոց և ՚ի ժուժկալութենէ , օ՛չ արդեօք խակխակ զոյն
պատուհեր տուեալ էր նմա առ ադամ · կամ գինի զան-
ցաւին նր չէր այնպես խաւսիլ պատուհասեալ · Լսակ զինչ
այլոյ ասի հնազանդեի ։ Լ ուձարուք , զոր ՚ի վէր բերե ա-
կն-

Ե 3

Տաճ է։ Ընկեր ։ զոր զմտաւ ածէիր սկիզբան՝ առ ։ եթէ այսչափ ինչ ներդործեաց ակամայ քաղցն , զի՞նչ գործիցեն կամաւոր պահք ։ ||՝տախտրկ լերամբ այսմ սի֊ թելիք ։ և կշռեցէք , քանի՞ սրդիւնս՝ քանի՞ պտուղ քա֊ ղել մարթիցիք ի քառասնօրեայ պահոցս , թէ օրինաւոր պահեսցիք ։

ՃԲ ։ ||՝Այլ ասիցէք ։ կարի ինձ դժուարակ է պահոցս պատուիրէր ։ խիստ է յոյժ պահել զաւուրս քառասուն ։ |՝ասյց զայն զի տասցիք , զի քառասնեակ թիւ խորհրդաւոր է ։ և ի հինն և ի նորս օրինաս զժամանակ ապաշխարութեան յայտ առնէ ։

Թուոց. ԺԴ. ՅՅ. ||՝սացէք ։ ցո՛ր յաւժ ժիկս տեւեալ պանդխտուն որդւոցն Իսրայէլի յանապատին ։ ո՞չ ապաքէն զքառասուն ամ ։ և՝ի կնդրել Թափոյ ամացս պէտն վշտօք՝ ասպա հասին յերկիրն աւետեաց ։ Ջեռիք , զի թիւս նշանակ եղև պանդխտուն մերոյ յաստիս , յորում պէսպէս նեղութիւք զեմ եղեալ եմք յերկիրն կենդանեաց ։ մինչև զքառասնօրեայ պահս աստէն վճարեալ՝ անդ զերկինսյին զտունին ժողովարանի մեզ , և զլանեալ անվերջանն յոյսն լինիմք ։ |՝Ձէ ասացէք։

Ա Օրին. Ը. 9 ։ Դ Թագ. ԺԹ. 8. յո՛ր յաւժ ժամանակս ձգեցան պահք մովսէսի և եղիայի ։ ո՞չ ապաքէն երկաքանչիւրն քառասուն աւուրս պահե֊ցին ։ նա՛ի լերինն , և սա՛ի Ձոհիին ։ նա յաճախաւոր խոր֊ հուրդս հաստատեալ , սա հրեշտակական հայիւ զօրա֊ ցեալ ։ նա առ արժանանալոյ օրինաս ընդունել , սա առ զօ֊ րանալոյ ընդդէմ յերազելի , և վերինչելոյ ի հալածմա֊ նէն ։ |՝ւ ևս՝ գրեալ է ևթէ մարգարէին եզեկիելի հրա֊ մայեցաւ ի ծոմել զաւուրս քառասուն անկեալ զնիւ յա֊ քակողին իւր ։ |՝ւ եր ազագաւ ։ զի բարձիր զմեզ տանն յուդայ , կիր զարժանահաս պատիժ մերազ նոյ ։ |՝րդ զի զքառասուն ամ ձգեցան մեղք մանասէի արքային յու֊ դայ ։ վ՞ այսորիկ քառասուն աւուրս չնորհէ նմ՝ որ՝ առ

Եզեկ. Դ. 6. ասաղաշաւել , օր ընտրեալ ։ ո՞ այնմ , օր ընտրեալ ի մե֊ ղաւորէ պահանջել ածէ ։ ||՝վ մեծի մրմնջութենն այ ։ օր ընտրեալ ի մե֊ ղաւորէ պահանջէ ածէ ։ |՝ւդ՝ քննեցէք զնիւզ մեզ զոց սիրելիք ։ ո՞չ և ոմանք ի ձէնջ , թէ ոչ զքառասուն ամ , զի՞նչ քառասուն ամիս կիր շաբաթս զազգեան այ , պա բաղդ կալով , կիր մեղանչելով ։ ահա՛ ածէ ընտրեալ , ընտրեալ և ընտրեալ

աւուրս ապաշխարուէ , քարոզելով յանձնառու ը քաղաքս
և ը գիւղս , այլ ևս չառաւասն առաքչ , և նինուէ կործանեսցի , Յ-ը- ·
զի գործեցաւ : Յայն բարբառ վաղվաղակի յարեաւ Թա- ը·ա· ·
գաւորն յանթոռոյ իւրմէ , զգեցաւ քուրձ · նստաւ ի մո- ը·ւ·
մխորոյ · քարոզեցան պահք · աղաղակեաց Թագաւորն ,
ը նամն և իշխանք · մարդ և անասուն , խաշն և արջառ
մի ինչ ճաշակեսցեն · և մի ջուր արբցեն · քրձադգած լի-
ցին , և դոչեսցեն առ Տէր զօրութենէ : ՚Ի՚Հ · քանի ան-
տանօր երկիւղ և տրտմութենէ եղև · քանի՞ ողորմ պատ-
կեր քաղաքին · աստի բառանչիւն եղանց , մայրք ոչխա-
րաց , կաղկանձիւն անասնոց քաղցելոց · անտի ձիոք և
լծիւն տղայոց և կանանց : Յայց արդարև փրկանաւոր
եղեն քառասուն աւուրցն նինուէացւոց · յորս պահօք և
ապաշխարութենէ Հաշտեցուցին զՅԱ : ՚Ի՚Ա միայն ի նինուէ
քաղաք եղեն մեզաւորք , այլ և յամ քաղաքս , ի գեօղս
և ի տունս կան այդպիսիք : Վիտաց զայս եկեղեցի ·
յայր սակս և քառասնօրեայ պահս պատուիրեաց · զի ըզ-
բարկութենէն նոցա ցածուսցեն : Իսկ զինչ գործէ : ՚Ի՚Թէ
Թագաւորն առաջի երթայ բարի օրինակաւ , ոչ անգ-
միթէ աղնուականք և ազատանին խրախուսանեն զժողո-
վուրդն ի պահպանութենէն պատուիրանին : ՚Ի՚, երանի՛ թէ
զայդ առնեն · այլ յոլովակի զհակառակն տեսանեմք :
՚Ի՚Ա զգենուն քուրձ , այլ՝ բազումք յայսոսիկ սէգ աչուրս
ոչ ը ամն ողջոյն՝ պղնաղդեան սիգան · ոչ խարտեշնաղ-
գեաց լինին , այլ՝ զմարմնոյ գրգռանայ զհեռ վարին : ՚Ի՚Ա
պահեն , այլ զորովայնն պարպատեն · ոչ յարգելանս
մատչին , և ներանձնանան ի լալ զմեղս իւրեանց , այլ՝
մատչին ի հանգստանալուիս և ի գինեբերուս · ի խնջոյս
և ի խեղկատակուիս զեկեղեցեաւն արհնարհեն · միան-
գամայն զինչ հաձոյ է , զայն արժան համարին : այլ ա-
ւաղ զի Թէ առ՚ջնորդն այդպիսի , հօտն զինչդ լինիցի :
՚Ի՚Ի սկսցիք , մի այսպէս անցուցանիցէ զաղաւհացի ա- ը·
ւուրս · Թէ ձկէն գձեզ օրինակք , ձկնացեն բարի օրի-
նակք : Յորս գեր ի վերոյ է օրինակն քի , որ ը բնաբա
նեալ՝ պահեաց զառաւասն պէ , և չառաւասն փրկեր : Զգեսցեն Մ-ա ·
զձեզ օրինակք առաքելոց · յորս պատուոյ պահեաց բազմամ- ը· ւ· ·
գամ · և այլք ը նմ · յորս պետրոս ը գրիգորի նազիա- ժա· ւ7 ·
զեսցոյ՝ գրեթէ այլ ոչինչ ճաշակեր , բայց դանկի միջ
լուբեայս · յորս մատթէոս բանքարոզք և ընդհանրաց
կերակրիւբ · յորս յակոբոս ը եւսեբիոսի միշտ ի մոյ

և՝ ի գինւոյ եկայ հրաժարեալ։ Ձգեացին զձեզ օրի-
նակք սքեց . յորս եղէն կարգապետք , որք ամի ամի ոչ մի
միայն , այլ՝ յոգունս տահմանեցին քառասնօրեայ պահա
խիտաս . յորս՝ զեն մանաւանդ լսային , սիմիտն սիւնս
կեաց , կատարիմք սենապի , և այլք քշտուք բովանդակ
գքառասնսն աւուրս անձամբակ անցուցանէին , միայն ա-
նապական խորհրդոյ զօրութիւն կազդուրեալ ։ Ձգես-
ցին զձեզ օրինակք նախնի քրիստոնէից , որք յոլովակի
Տայինք և աղիւ և զոպպիւ պահէին , յորմէ և գքառա-
սնօրեայ պահս աղուհաց կոչեցին ։ Ա՛ա ձգեալ զձեզ ի պահ
պանութիւն քառասնօրեայ պահոցս նոյն իսկ լոյս մտաց ,
ուզկոյ ձեզ ձրագ՝ այսպիսի ինչ համառօտաբերեալ ։ Ա՛ր
աղագաւ պահեաց քո , միթէ առ ի լսոյդ անձին զեղ .
քանւ լիցի զայդ առել . զի որովհետև ոչինչ խորհուրդ
ցանկութեան էր ի նմա , անշնար էր նմա յաղթել ի նմա-
նէ . վասն որոյ և ոչ պիտէր նմա զեղ այդպիսի ։ ասա պա-
հեաց յօրինակ մեզ . զի մեզ ուսուցցէ պահել ։ Ա՛պա-
քէն քեռարհարն , որ առաջի համբակին քեռար հարիա-
նէ , ոչ վա իբր ինչ հարիանէ , այլ զի գհամբակին ու-
սուցէ . նոյնպէս քո ոչ վա իբր ինչ պահեաց , այլ զի մեք
ուսցուք պահել ։ Ա՛ձէ . ոչ քրիստոնեայ էք դուք , այլ
ասէք . և զինչ այդր հետևուելմէ . զամբրոսիոսն
ի մէջ մատուցաք ։ Ա՛ձէ կամիս ասէ քրիստոնեայ լի-
նել , գքեզնեն ապա ։ Նա՝ որ մեզս ոչ ուզեր , պահեաց քա
ռասնօրեայ . և դուք մեզանէկսնդ ոչ կամիս . զինչդ
քրիստոնեայ կոչես , եթէ ի քաղցնուլ քեզ վա քոյ՝ դուք
ձուշես . եթէ ի պահել փրկիդ վա քոյ՝ դուք դոլոմայնդ
խնդրես ։ Ա՛հա լոյս բանին ասդէ , թէ ըս օրինակին քե-
պատա է համ քրիստոնեի պահել քառասնօրեայ . և թէ՝
արդ արդեն պահել պատա է դմեն՝ ոչ առաջադահ զեզ
մեզայց . իսկ մեզաբերին՝ ոչ զեզ բժշկիան ։ Համա-
ռօտ ասացից . որ որքէ ևս են , կոփուածք ևս վարին , քայտ է
թէ՝ հոգւոյն՝ որոյ վարեցաւ քո յանապատ ի պահել ։

Հմմտ. ը · 14 :

Ա՛ստ երէրոդ ։

Ա՛ոյց ոչ միայն պատա է քրիստոնեի պահել պահս մարմ-
նաւոր՝ հրաժարմամբ ի կերակրոց , այլ և հոգևոր՝ հրաժարմամբ ի մեղաց ։ Քայտ է թէ աստանայ ոչ եր-
բեք այնպէս զարանական լինի մեզ , ոչ յաղուհացի ա-
ւուրս . զի որ յաւուրս պահոց փորձեաց զքե , ի նոյն ա-

Մատ. ի. 3.

Մատ. ի. 6.

Մատ. ի. 9.

Նեխից գայ արձանանայ Հրապուրել զնա ի մեղս ։ Այպ-
ծէ ասէ ։ Հայեաց յառաջութիւդ , զգոյշ լեր չախտա-
նալ զՏարբուղն կամ զայլ չարաչար ախտս , զոր առնեն
պահք։ յերկարեան զձայդ ընդ ժամն ձիգս առնլոյ զորովայնդ ,
որ ցերեկոյ մի քաղցեցի ։ Ասկ ընդ երեկս համարել զընթ-
րեակս առատ հանդերձել զորովայնն յագեցուցանել զն
մի անքուն անցցէ գիշերն ։ և զսոցին նման ։ Ասյց մի
լեցի քաասիրիդ անասել այսց փորձուածից ։ այլ ի յիւե-
ցուցանել նոր զայսպիսիս վաղվաղակի ընդ քո առաք պա-
Մտթ. ատասխանի ։ ե՛րբ չէաս իմ ապաշաւ ։ և ի ՚ո՛ր աւուրս բառաս-
դ . 10 ։ նօրեայ պահոցս՝ Թող զնս յիս ։ զի ներանձնասցէ՛ զմեզս
իմ լացից ։ ո՛չ անասամ քոց սադրողութեց , այլ խրատուն
եասցեայ՝ որ ասէ ։ Խոշեղ ամպրէշն զձանապարհ էր , և այլ
Ելս. ածոքն չկորնուբրս էր ։ և գարչեղ առ աբ ։ և փոշե ընդերձե։
ՅԶ. 7 ։ Ա՛չ լսեմ քեզ մոլորեցուցչի , այլ օգոստինոսի , որ ուսուցա
նէ ։ աղուհացն է ժամանակ՝ յոր մեզաւորն ապաշխարութ
ընդնի զաղօրմուն ։ Ասուսմունն փորձողիդ ։ և բանամ
ոսկեբերանին՝ որ ասէ ։ մարմնաւոր պահքն են ժուժկալել
՚ի կերակրոց ։ և հոգևոր պահք՝ հրաժարել՚ի մեղաց ։
ունկն զնեմ խրատուոսի , որ ասէ ։ որք՚ի կերակրոյ ժուժ
կալեն , և չարիս գործեն , դևսաց են նմանող ։ որոց կերա
կուր միշտ է բացասկան , և յանցանք միշտ առընթեր կան։
Ղ. Օ՛ր ևս յաւելից ։ Կրեակ է , սրբեցէք պինս ։ իսկ ի՞նչ սրբ-
Յ-ի. բելոյն պահք ։ հրաժարումամբ՚ի մեղաց ։ զի զինչ այլ
ա . 14 ։ ինչ է սրբել զպահս , բայց եթե խորշել յանօրէնութենէ ։
Տեսի՛ք սիրելիք ։ զի ևս սրբեն զպահս , որ զսրդարուն՝
գնոց ոչ վաճառէ ։ Ա՛յ սրբեն զպահս , որ զորոբաբ բար-
կութեն շինօւացանե ։ Ա՛յ սրբեն զպահս , որ զառափոտ աչս
յարատս հայեցուածոց՚ի բաց դարձուցանե ։ Ա՛յ սրբեն
զպահս , որ զնախատանաց սլաքս վահանաւ համբերուն
յետս ընկրկե ։ որ զկապելոց աղմուկ խաղաղական հե-
զաբանութ կարկե ։ և նա սրբեն զպահս , որ պահե զնդ
պատուիրանս ։ Ա՛սասիկ սիրելիք , ՚ի սրբել զմեր պահ՝
պահել ունին ընդ իրաց ինչ ամ զգայարանաց մեր ։ այլ ՚ի
հետաքրքիր հայեցուածոց ։ ականջք ՚ի լկոտ առասպե-
լաց , և ՚ի սուտ լրոց ։ լեզուն ՚ի բամբասանաց , ՚ի քրքիջ
ծիծաղանաց և՚ի խեղկատակ խօսից ։ ձեռն յարգելեալ գոր-
ծոց ։ և հոգին յամ մոլութենէ ։ Օ՛ ի՞նչ օգուտ է , ասէ
օգոստինոս , դասարկել զմարմինն՚ի կերակրոց , և զհո-
գին ընդ մեղաց ։ զի՞նչ օգուտ է չմսկել զինի , և թու-

նալ

հալ ցաւման արբենալ։ Օ ինչ օգուտ իցէն ամբակատոյց կառք, և աշտոյժ երիվարք, եթէ կառավարն է խելայեղ։ ինչ օգուտ իցէ նաւին սմդակաղմուխճ, եթէ ղեկավարն է արբեղ. սոյնպէս ևն իրքդ, եթէ մարմինն պահէ, և հոգին յախտս թաւալ առնու։

Յորդոր։

Լսակ ինչ ունիցիմք հնքել զանա՝ սիրելիք. յայտ է թէ յայն՝ ոլ կրկին պահս պատ է պահել քրիստոնեիս յա ղուհացն աւուրս. յր է, զմարմնաւոր և զհոգևոր։ մարմնաւորսն հրաժարել՝ի կերակրոց. հոգևորսն՝ի ուզաց։ մարմնաւորսն՝ նեղել զմարդն արտաքին. հոգևորսն՝ զօրացուցանել զմարդն ներքին։ Համառօտ ասացից. ոչ զի այ հաճոյ լինիցի՝ սրբեալքիք զձեր պահս։

ՎՐԹՈՒՄ· ԺՕ·

Յաղագս բարոյ վարելոյ ղուղաւձնս։

Ընթերան. Բռասցուք առ երիս տաղաւարս։ Ասո. ձէ. 4.

Ախոռաձ։

Որ ինչ պատասխանի արար քո յակոբայ և յովհաննու. որոց մին ի աջմէ և միւսն ընդ ահեկն նր նստել խնդրեին, ասելովին, ոչ գիտէք ինչ խնդրէք. զնոյն կարող էր ասել պետ բոսի. որ՝ի լեառնն Թաւիւր տեսեալ զպայծառակերպեալ դէմս և զհանդերձս քո, խնդալից գոչեաց. ած, բարեաւ է մեզ առ լինել. արասցուք երիս պաշտաւրս, դ տեղ, և դ մովսէսի, և դ եղիայի։ Այսպիսին ըստ ասելոյն գուսկայ. պետրոս յայսմ վայրի ոչ գիտեր զինչ խօսէր։ Այս ոչ միայն տապարդեալ, այլ և բազում իրօք մոլար էր նորուն խնդրը ոճաձ։ Օ ինչ խնդրես ոմ պետրէ. կամիս քոյ ընդ քեզ քնահանալ՝ի լերինս. ապա զգնաս նր յեկմ, զհաղ նր, որով և զպատուղ չարչարանացն նր, և զվերուքեն աղգի մարդկան խոստանալ կամիս. ոչ է քո սէրդ. կամիս միայն քո սիրտդ անսալ. տեսանես զաշխարհ ամ միզասատեալ խաւարաքող, և դու անձին միոյնոյ կամ հնազեցուց ևես՝ի լերինս՝ զարեգակն և զլոյս նր գրաւականել կամիս։ Օ իմոյդ երիս տաղաւարս առնել. Ղորհրդ ևս. եթէ բաժանել կամիցիս զքո՞ի մարգարէից. ուր մի

Մտթ. ժէ. 22։

Մտթ. ժէ. 4.

Ղուկ. թ. 33։

մի է եկեղեցի ։ Օ Տէր արդ ասէս ։ Բարեաց է մեզ առ քեզ լինել ։
Ա՛ռ. Ձաշակդ փառաց՝ որ ի լերինդ ցուցաւ , չէիմ մի է յուղեսից փափկութենն այդ . արդ զնացդ ոչ խորհիս , թէ յուղեսից փափկութէ չէիմ միաւորել շատ Համարբս ։ Նա ևս՝ ոչ առնեալ լինի պատկ յառաջքան զնարան . և ոչ վարձք յաջքան զվաստակս . արդ՝ զինդ պատկ և վարձս խնդրես , մնաց և քո պատերազմեալ և վաստակեալ ։ Նա զինչ լինելոյ քո աշակերտակցաց , որք կան ի առօրեայ լերինն . արժանի էին նոքա անմահն միաւորիլ ի փառաց և յերանութէ աստի ։ Նա ևս՝ զի է քեզ , զի յայլոց դործ ձեռներից լինես . ասացուսո ասես երես փաղաքար . ոչ ձկնդես ես դու . և զիարդ ձեռնարկես ի տաղաւարաշինութէն , կի՛ի վրանահարութէն ։ Ո՛չ յո՛ւ ի ֆեռէ պետրոս ընդ էութէդ . դա քազուքդ ի միկանէ յողովակի ոչ դիտէն զինչ խօսին . մանաւանդ՝ որք յօտարի պաշտօն խառնին ։

Նա զացանէ ի ձառս ։

Հ՚ԱՂՕՐԻՈՒՆ ։

Ա՛ի ոք խառնեսցի ի պաշտօն օտարի . (բաժանած .)
Ա՛ի աշխարհականք ի պաշտօն եկեղեցականաց . և ոչ եկեղեցականք ի պաշտօն ՃԱկանաց ։

Ա՚ՅԱՆ ԱՌԱՔԻՆ ։

ՃԱ . Ո՛վ է արդեօք ումեք յայլոյ պաշտօն խառնիլ , այլ՝ փութալ միայն զիւր պաշտօնն ընել , քաջայայտ ցուցանի՛ի պէսպէս առիւեաց սքի գրոց ։ Ի՛նդիր առաքի առնէ ասելբերանն . զի՞ է , զի երկիր զմերազօրս՝ երբեմն զարդարս և զառաքինիս կերակրէ . և անդէն խնդրոյս լուծումն ՀարկՀ , ասելով . երկիրն ոտասատարել Հրամայեալ է , և ՃԱ . ոչ դատուսատան առնել ։ Հրամայեաց է երկրի , զի բշխէնՃԱ . ԱԱ . զՃնչիլ խոտ , առնէ ուրճ , և ֆէտ պաղքիր ։ ասա երբեմն առնէ զՀրամայեալս զայս՝ բարւոք կատարել զիւր պաշտօն . որ ոչ Հրամայէ խաղել և զրոյել , թէ ոմ ազգատուր նաւոր իցէ ազատատուրութենս , և ոմ ոչ ։ Այնպէս արեզական ծագէ ի վէր բարեաց և չարաց . և ոչ զոր ի լոսայ իբրեւ վերկրպատանել . երբ զի այս յայլմէ , այ յայլ իշխանութէն է կախեալ , թէ զո լուսով արեգական լուսատուել կամիցի , և զո ոչ ։

ՃԷ . Այսանոգոյն և երեւի այս յայլմէ տեղւոջէ , որ գրոց - որ հառս դանիել տեսիլ պիղծին պատկից , մնացաց և յա-

նաց ։

նաց . և իբրև խնդրեաց զմեհենչն նր , լսեաւ քարեաւ առն՝ զի ձայներ . փաթրիէլ , իմաչ նմա ըսեսլը , արդ՝ այրն որ ձայնեաց գաբրիելի՝ եր միթպայել , և զնարդ ինքն միքայել՝ որ իշխանն եր սիմագովպայեն , ոչ մեհենաց գանեհելի զանսխլն : Այսելն է , Թե չեր այն անկ պաշտօնեին միքայելի , որմ Տաճաներ միայն օգնել սլլաց . ըս այնմ և ասա ցնա՝ զի յառաչէն իշխանացն եին օգնել ինչ . ապա ոչ կամեցաւ իսառնել՝ի պաշտօն օտարի , այս է՝ գործ գաբրիելի . որ կարդեալն եր՝ անընդմիջաբար խնամանեցուցանել զգանհել , և մեհենչնամս զիարհուրդս , ըս նորան իսկ վկայելոյ , Թե եին իշխանաւք առաքել ընդ , որպէս ինչ անդ անդանիցն :

Ա՛րդ՝ զայս առաւել՝ի միտ առցին աչխարհականք՝ չխառնել յկիս եկեղեցականս : Որպէս է , Թե այլազգիք մեծատէս յանցեան , յորժամ՝ իլինել տալարատի , Թե յոր վայր առանիցին զառալանսն ներ , խորհուրդ Տարցին նա խարարայ՝ գառաւորայ Տաճանայ : Այանդն անգնն չարշճած մահու զօրանայր ըս քաղաքս , և կոտորելը ըզմարգիկ : Իսկ եր աղաչաւ . լսնալովնք զպատճառն : Տարցոշածք զառալանակեն ներ , եին Տարցոշածք նոճիքա կանք , որք Տայելն՝ի կրօն-մէջ և պարտ եր Տառուցանել զնա յառեան նոճիքական , և ոչ յաշխարհական : Այսպա չար արարին գառաւորք Տաճանք , զի այսպիսի Տարցոշածոց , որ չելն նշ անկ , եառն պատասխանի . և ած Թոյլ եա մահու զօրանալ՝մինչև ծանուցեալ այլազգեաց դպացոշածս իւրեանց , խորհուրդ Տարցին քրմաց . և նկնելոյն ասէ այլազգինն զառարն : Այսպա զգոյշ լինին գառաւորք Տաճանք , զի մի ըս ասմանն պաշտօնի իւրեանց զանցանիցեն . և զիշխանսն՝ի իւրեանց կարի նին ընդառաձակեալն , խառնելով զանձինս յիմարս Թնս եկեղեցականս . զի մի բարկացուցանեն զնոմ , որ խրատեն զնս , ասելով . Ի՞նչ էրդեաւ յօձելոյ իմ :

Ա՛ռաւ երիցորդ :

Ա՛յլազգիք օրինակ պարտ է Տաճանաց զգոյշ լինել , զի մի՞ խառնեսցին՝ի պաշտօն եկեղեցական . Տայնպէս և եկեղեցականաց պարտ է զգոյշ լինել , զի մի՞ խառնեսցին յիմարսն և՝ի պաշտօնս Տայնոս : Այս վկայելոյ գրոց , որպ՝ ինչ ընդ լսատարս ընծայեցաւ . զլսատարսն ինչ՝ իմն զքահանայսն , չինչանարնի պոռնկեան , այս է Տոգևորաց .

և պատասխանն ետուր՝ զԹշնամութիւն , չէ՛ նախանձուիլ գէշերոյ , այս
է՝ Տայտոց . ապա զորօրինակ ընդդէմ է քնութիւն , լուանալ
իշխել առաջնորդեան , կամ արևուն իշխել գիշերի , նոյնպէս
ընդդէմ է Տաճան գատաւորի վարել զպաշտօն հոգևոր
գատաւորի . կամ քահանայի՝ Տալին իրաւունս խառա-
բաւ՝ զնիզակ իւր միգապատել :

Ե . Որինակ ունիք ի պետրոս . գիտէք , զի երբեմն պետրոս
զպատիճ և զանմեղուն վիժելի իւրոյ պաշտպանել կամեցեալ ,
ձգեաց զսուր իւր , և զծառին մատ քոսի զականջն եհատ :
Ասէ զնոյն քո առ այս , միթէ զոսկեաց զնախանձ պետ-
րոսի . ձև անդր . աչի ասէ զսուրդ անդրէն ի պատեանս իւր :
Յհ . ԺԸ . ԺԱ . Եւ ևս աղագաւ . մի այսորիկ , զի պետրոսի պաշտամանն
ոչ վայել էր՝ առաք հանել և վրէժխնդրել , Այլ այս է Թէ
յայն բան կամէր ասել քէն . Պետրե , ոչ քահանայ ես
դու . և զիաղդ զհնոհորի գործ առնես . ոչ քահանայա
պետ ես . և զիարդ ի Թագաւորի գործ խառնես . աչի
սուրդ անդրէն ի պատեանս իւր : Այսուհետև նիւթական Տայտոց ,
այլ պաշտամանից հոգևորաց՝ սուր հոգևոր վայելել իւրա-
քանչիւրոք զիւր պաշտօն վարելոցն . քահանայն զքա-
հանայի , Թագաւորն զԹագաւորի , և զհնոհորն զհնո-
հորի . ապա աչի սուրդ անդրէն ի պատեանս իւր :

Է . Այսպէսն չիք ինչ գժպատեհ քան զայն , եԹէ նախ հրել
զոք՝ յՏայնն իրաւունս խառնեսցի , և զծառայուն իւր՝
զոր միայոց ոչ պարտի , և յՏիկ տեառս գրաւեսցէ . և
այնպէս ըստ իրաց ինչ զառ յոչ արգելեալ զերկուց տրանց
ծառայութիւն կամիցի : Այ պատմագիրս գաղղիացւոց ըն-
Թերցեալ լինի , Թէ հաւան կոմն՝ զօրաւոր զօրու լոդո-
վիկոսի ծն . երբոյգ գաղղիացւոց սպրայն՝ երբև եւ ի
փարիզ , և չեր ինչ կարի հետև , առաքեաց Թագաւորն
գյովհաննես զեղբայր՝ այց առնել զօրուն : Որ ա-
մացեալ ըստ այս հաւանայ , չետ սակաւ միոյ խնդրեաց ի
Թագաւորէն , զի հրամանն տացէ նմա երԹալ չերկիր ,
ասէ Թագաւորն . իսկ զինչ իրբ լցեն քո անդ . ասէ հա-
բան , այդ արարիցի քահանայիդ առ ուղղելոյ՝ եԹէ վը-
նեպը ինչ լցեն . զի Թէ զբանակ զօրու՝ քահանայից չանձ-
նել մատԹ լցել , զի կէսքն զօրականն արժան է չանձնել :

Յորդոր :

Տեսէք սիրելիք , մի՛ զժպատեհ՝ հաս անօրէն ինչ լցէ՝
զառաքինութիւն և զղօրծառնութենց կարգ չրջել և սա-
կա-

քոխել՝ ի պաշտօն միմեանց ձեռնեերէց լինելով։ Ա՛սաց
երբեմն քո պետրոս. խաղաց՞ի խոն զնաւդ. իսկ որսակ- Ղուկ. ե. 4.
ցաց պետրոսի Հրամայեաց. արկէ զերծիս ձեր յոր։ Ա՛ըդ
զնաւդ միայն պետրոսի Հրամայէ խաղացուցանել զնաւն
ի խոր։ Կամերքն, զի պաշտօնեայք իւրաքանչիւր կաց-
ցեն յիւրեանց կարգի։ Ա՛նանչ նաւապետ էր պետրոս,
նմա Հասանէր ուղղել զնաւն. իսկ այլք՝ զի եին ընկերք
և գործակիցք, Հրամայի նոյ իւրաքանչիւր զիւր պաշ-
տօն վարել՝ յարկանել զուռկանն։ Ի միտ առէք զայս-
և իւրաքանչիւր ի ձեր գործ պատաղեաջիք. զի արտաքոյ
ձգիլ քան զկոսպար պաշտամն՝ մոլութիւն է։

Ա՛Ռ Ա Ք Ե Լ Ո՛Ց. ԺԱ՛։

Յաղագս մեծային գործոցն։

Բնաբան՝ Ո՛ արմացան ամ ժողովուրդն։ Ի ընդ. թա. 14.

Ա՛ռաքեալ։

Եղուս և սարդս գտանեմք յաւետարանի քնա
բանիս, յորմէ և մեղը և Թոյն։ Ա՛եղուքօք ի-
մն զրարեալաշտ ժողովուրդն. որոց տեսեալ զըս-
քանչելիսն՝ զոր առնէր քն, զարմացան, և վա-
ռաւոր առնէին զքն, ոչ Թէ ասելով, Թող այ է այդ, և Եւս.
նորոփառն աչքով բաւչբէլոյն։ Իսկ սարդիւք նշանակին գայիրք Ա՛ղ. 19
և փարիսեցիք. որք զայնպիսի յայտնի զարհուրելիս Թիւր հգ. 11.
մեկնութիւք չրջել և աղաւաղել քանացան, ասելով. էբէե՞ր Ղուկ.
զբեռաշտս էշնանան բրձոյ դնէ զա զրնա։ Իսկ զիւրդ նմա- ժա. 15.
նաւելիս մեղուաց և սարդից՝ աստանօր տեղի ունիցի։
Այրն իսկ՝ ի գնդ. ո՞չ՝ ի ծաղկէն՝ յորմէ ծծէ մեղու,
ծծէ և սարդն. բայց որովք օրինակաւ, տարօրինակ յայտ-
զի մեղուն քաղէ անտի մեղը և խորիսխ. այլ սարդն
Թոյն։ Ա՛սիցեք. իսկ՝ ի նմին ծաղկի մեղը և Թոյն կայ-
ցի։ ոչ. եԹէ մեղուն և եԹէ սարդն՝ ի նոյն ծաղ-
կէ հիւթ առնուն. այլ մեղուն՝ զի մեղուածածծ քնաւ-
Թէ ունի, զայն հիւթ՝ ի մեղը փոխարկէ։ Իսկ սարդն՝
զի Թունաւորափ քնաւԹէ ունի, զնոյն հիւթ՝ ի Թոյն
յեղափոխէ։ Ա՛յսչափ են իրրդ և յաւետարանի ասա։
Ա՛ՀՀ զինքն յերդս երդոց ծաղկի նմանեցուցանէ, յասել
իւրում. Ես ծաղիկ դաշտոյ. բարիք մեղը և խորիսխ ա- Եւթ. ե. 1.
ռին. իսկ չարք՝ Թոյն. իրր զի ի նոյն բանից և գործոց
քն

քին բարիք՝ ի լաւ անդր յառաջելին , ոյզ կինն , որ ձայն
Դատ. ե. 27. եբարձ . երանի՛ է որովայնին , որ կրեաց զնէս . եւ կաթ չորը և
խոտանը՝ ի չարաչոյն անդր գնայլին . ոյզ հայհոյիչքն
այնոքիկ , որք զերդեալ սբանչելիսն ոչ քան ասելին , այլ
քէեղկեբուղայ իշխանին դիւաց : Պակասք գտանին առ
ԺՄիջոցս , որք մեղուաց նմանին՝ զոմ զոր յընկերն տե-
սանեն՝ կիր գնմանե լսեն , ի բարի միտս չղջեալ՝ մե՛ղ
անտի քաղեն : և բազումք այնք են , որք սարգիոյ նմա-
նեալ՝զոմ , զոր յընկերն տեսանեն , կամ գնմանե լսեն ,
չարաչար մեհնեալ՝ Թոյն անտի յիւրեանս ձգեն . իբր զի
համիճ ձշմարիտ ի առաջարիւնս , զոր ոսկերբանն ասէ :

Հղաջարբուրէ :

Ա՛ի մարդ իբրև զինքն վարկանել զայլս : (Բաժանումն) :
Յն է , միշտ վատահի դատաստան առնել՝ չարն չար . և
բարին բարի :

Ա՛ան առաջին :

Ամ. ե. 18. (1) Եպէտ բազումք ինչ է ի մէջ բարեաց և չարաց , բայց
սակաւքն և յայտ , զի միշտ զոյլոյ այլեայլ դատաս
տան առնեն . ձգի բարիք զընկերն միշտ ի բարի միտս
են . և չարք՝ ի չար միտս . յայտ է Թէ՛ զի իւրաքան-
չիւրոք որպիսի է , այնպիսի վարկանի և զընկերն . և այս
ի՛ իբրև զինքն զայլս վարկանիլ . կիր ի՛ ներքս բնաւ Թէ
դատաստան առնել . ի՛ պարիսն՝ ոյզ ի՛ գրոյն վկայելոյ՝ ոչ
ինչ ծառ բարի պտուղ չար առնել . և ոչ ծառ չար պտուղ բարի
առնել . նոյնպէս և ոչ մարդ բարի կարօղ է զընկերն ի չար
միտս լինել . և ոչ չարն ի բարի միտս : Ա՛ն այսորիկ
Թէպետև սրտից մարդկան նոյն տեղակալ Թէ՛ ի
Ժ. 2. մարմնին . սակայն ասէն գիրք , Թէ սիրտ իմաստնոյ չաջակողմն
է . և սիրտ անմտի՝ ի ձախակողմն է : Իբր զի իմաստունն զոմ
դործ ընկերին ի բարի կողմն չղջէ . իսկ անմիտն՝ ի ձա-
խակող կողմն : Ա՛ն Թէպետ առ ամենեսեան բարի է ՈՁ ,
բայց առաւելապէս առ այնս ասի լինել բարի , զոր ու-
Ամ. ղղիղ են սրտիւք . ըստ այմմ . էրբ զի բարի է էէլի ՈՁ
հր. 1. այնոցիկ՝ այլ ոաղիղ են սրտիւք . այսինքն է բարեաց . Իբր
զի՝ որպէս շառաւիղ արեգական եԹէ մոանել ի՛ կար-
միր ապակի , ի կարմիր գոյն ներկանի , և եԹէ լոդ
կանաչ , ի կանաչ . նոյնպէս որպիսի է իւրաքանչիւր ու-
րուք ախորժակ , այնպիսի է և նորուն դատաստան ,

Այլ այդ՝ զնեռացուբ առանձինն. զիարդ չարք և զայլս
չար վարկանիցին։ Այլ այսպէս ճշմարտութիւն՝ ի՞նբ դատ-
ուբ ասէ, ՚ի ձեռապարիսի՝ յոր փեայ անիկն, չանչէ ինչն պահաս-
դիոն է, զանենսին անիկ վարկանի։ Ահա՛ ի խնամոցեն անմոռաս,
բայց մեղաւորն. որ մի՛ զի՛ ի մեղս է, և զայլս առնել-
սին մեղաւորս կարծէ։ Ոմն ազատն զանենսին ազատ
վարկանի. և արբեցօղն՝ բոտ ասելոյ ոսկեբերանին,
դժուարաւ հաւատոյ, Թէ կայցէ որ զդատաստ և անզգոյս.
և աւազակն կարծէ, Թէ ամենսբին իւր նղատբը ի-
ցեն. և տափուռն ներսն հաստատակալ սիմաէր՝ Թէ չիբ որ
ողջախոհ, կիմ մոռասցէ ինչ մարմնոյ անշաղախս։ Այլ սենե-
բոյ ասէ. ամ ախորժակ զայս ունի, զի յոր ինքն մոլի, զա
ամենսբին ՚ի նոյն մոլեգնեալ կարծէ։ Այսպէս և յաղաչիոյ
ումումեն, որոյ կուրացեալ ՚ի ծնեբէն՝ սովոր եր ասել, Թէ
մ՚Թիս է տուեալ. և խնդրեր ՚ի ներսէն՝ ելանել ՚ի տանէ ան
տի, յորում Թուէր նման միշտ խաւար լինել։ Այսպէս և
և յաւասպելաց. զի ՚ի վիճել պորոյ և լուսինեկի, Թէ ա
՚ի նշոյլս քաղցր նուագիցէ, եչէն որ կայր ՚ի միջի դատաւոր,
զնուագ պորոյ քաղցրագոյն դատեցաւ։ Այդ՝ զիարդ եչէն
զանենսիՔԹԻՔ ձայն պորոյ վերագասեալ քան զանուշակ
նուագ լուսինեկին. վա՛ զի անենսիՔԹԻՔ է և խլոյն զնչիւնս։
Այսոցեալ զառասպելս՝ օրինակօք գրոց ցուցցուք զնշդ-
մարտութիւն։ Կրեալ է, Թէ իբրև սպան կայէն զեղբայր
իւր զՀաբէլ, յանցաւոր գտեալ՝ դողեաց ՚ի յաւասհատուկ.
Հայ որ գտանէ զիս, սպանցէ զիս։ Այդ՝ Տէրցանեաք. զիարդ
ասաց կայէն, Թէ սպանանելոց է զնա ամ՝ որ գտա-
նիցէ։ Այսպէսն Տարել մեռեալ եր. և Թէ կենդանի և
մնացեալ եր, ոչ առնոյր վրէժ. Թերևս երկեաւ կայէն
՚ի ծնողաց իւրոց յատակոյ և յեւայէ. բայց և այսն չու-
ներ երկնչել. զի սիրելին զնա։ Այսպէս Թէ չուներ կայէն
երկնչել սուտբ. բայց և այնպէս երկեաւ. և էր ազա-
գաւ։ Այ զի մերձաստան եղև կայէն, զամենսբին իւր
նմանն վարկաւ. և կարծեաց՝ Թէ գուցէ ճնօղբ իւր սպան
ցեն զնա։ Այնպէս սասուզ՝ ՚ի խնայել նմ Թաւիթ յորդի
անդ, զարմացմամբ գոչեաց. այդ ոչ յայն եղէ, որդեակ եմ։ Թոփ
գասէր։ Այբ զի՛ ոսկեբերանին՝ անագապատն և վերծա-
հան դողով սասուզ, անշնար Տամարեր՝ Թէ խնայեացէ
՚ի նա դաւիԹ. վա՛ այնորիկ ոչ Տաւատաց՝ Թէ գաւիԹ էղէ,
Ազաւամ և այլ օրինակս ունիմք ճշմարտութեամբ՝ ՚ի նորոց
Տատկացնանց, յորոց զմի միայն առաջի արասցուբ։

Վրեաւ է , Թէ իբրև փորձեաց սընոյ զքո երկիցս , և
ինչ ոչ օգտեցաւ , Հուսակ լեաց ոնձ լեսուն մանգղնոն զամ
բարտաւանուԹիւն էարկ ի գործ , ցուցնել և խոստացեալ
Մաթ . քոյ զամ ընթացուածն աշխարհի և զիաւս նոցա : Լսեր աս
գ . 8 , զաքաւ : Սկիզբ Թերևս ոք . սատանայ կարծեր , Թէ քո
փառասեր ոք իցէ : այլ լինչ իրաց կարօղ էր զայդ գու
շակել . զի քո ոչ յատարանս իշխանաց , այլ յանապա
ւան բնակեաց . ոչ զմերկայնն լինչ յարդանաց փոյԹ էր
նմա , այլ՝ մի ծագէս զաղքատուԹի և զնուաստուԹի սի
րեր . և ուստի հնար էր նմա կարծել , Թէ քո իցէ պատ
ուական : Սպա ասելի է , Թէ զի սատանայ եղև փա
ռասեր . ընդ այսմ , ելից՝ է վէր ջան զամդս , եղեց նմանող բարձ
Եսայ . ԺԴ . 14 : բելոյն . և՝ի փառասիրուԹէ անտի եղև նոր կործանումն .
զի այսորիկ ակն ուներ , Թէ նովին լեցի և փրկչին մերոյ
քո կործանումն : Ցեսէք , զի ամ մարդ իբրև զիրքն վար
կանի զայգս . և չարն վատահի ի չար :

Ա՛ան երիցդ :

Ղ . Ա՛յլ զորօրինակ չարք միշտ ի չար միտս են զայլոց ,
*նոյնպէս բարիք յոլովակի բարի համարումն ունին զին
կերն . և վ՚ա այսորիկ բարիքն և առաքինիք՝ ոչինչ չար
զայլոմ խորհին . նա Թէպետ և այնպիսի ինչ տեսանեն
կամ լսեն , ոչ իսկ և իսկ հաւատան , Թէ ճշմարիտ իցէ .
կամ գիԹ գԹասիրուԹիւն մի հինեն : ( )ղինակ ունիմք ի
նահապետն յակոբ : Իբրև բերին առ նա զպատմուձանն
Ծննդ . ՀԷ . 33 . որդւոյ իւրոյ յովսեփայ՝ յարեան ուղղ ԹաԹաւեալ , ան
դէն ծանեաւ զնոյն . և կամաւմամբ գոչեաց . պարմա
ձեռն՝ որդւոյ իմոյ է . գազան չար եկեր նմա . գազան յոչխարաձեայ
պղտեցեր : Հարցականին վիՀակ . զինչդ յակոբ վ՚ա ասացու
ԹԷ որդւոյ իւրոյ զգազանին չարախօս լինի . ոչ գիտեր ,
ոնձ նախանձու Հալածելին զյոսեփ եղբարբ նոր , և զնոյն
ոչ զնոքօք արկանէ զասպիրատուԹիւն : Պէնեն . յակոբ այր
սէր էր . և որպիսի է իւրաքանչիւր ոք , այնպիսի է և
գատաստան նր :

Ը . Ի բազմապատիկ օրինակաց՝ զորս մերԹ էր յառաջ քե
րել՝ի նորոց կտակարանացդ՝ի հաստատուԹիւն ճշմար
տուԹեն , կարՃ՝ի կարձոյ առաջի արասցուք քանի մի :
Օ՛ի է , զի երեքին Թագաւորք արևելեայք յատարանս
Մաթ . Հերովդէի , որ Թշնամին էր քրի , Հարցանէին զաեղւոյ
բ . 2 , նորածինն որթայնն Հրէից , ասելով . որ է , որ ծնաւ որ
յայն

ֆայն հրէից ։ նա զնաթդ հերովդէ , որ ի պատրաստի էր սպանանել զքն՝ զսյատձառ ձերհորդութեն յայտնելին , պատմեալ՝ թէ գեսաց զասպղ նէ յարեալ , և եկաց էլիերդո-գանել նմա ։ Ալ ձկ սիրելիք , զի յօժարամիտ լեալ սոցա զիշխանուէ զսրակ և զթագաւորութէն իւրեանց ուժ-տել նորածնեալ արքային , ի ծոյն միտս և ղհերովդէս աբ-քայ լինել կարծելին . և զի ինքեանք բարեմիտ էին , ըզ հերովդէս ևս բարեմիտ վարկանէին ։ Օ խաղդ յոլսեփ տեսեալ զկոյսն մարիամ , զի յղի էր , ըստ նգ գրոց վկայե-լոյ , ուչ խոհեցաւ առաքել զնա ։ Ալ նկ , զի յոլսեփ այր ար- Մտ. ա. 19.
դար էր . ուստի և օրինչ կարծիս չարեաց ունէը զնա-նէ . նա առաւել հաւատայը ողջախոհութէն նէր , քան արդանդի . և չնորհաց նէր , քան բնութէ . այն գյղուէն յայտնի տեսանէը . քայց պատնկութէն կարծիս ի մտի դնել ոչ կարէը ։ Ալ առաւել հնարաւոր համարէը՝ կը նոջ առանց առն յղանալ , քան սրբասիրին մարիամու մէղանչել ։ Ալ յոպես ասէ արդարք միշտ գլաւն խորհին զայլոց ։

Ալ Ի՞ւս ևս օրինակ նմանակ՝ է տեսանել յընթերցուած կ. տին . ուր քն ասաց աշակերտաց . գոն՝ ի չէնչ մտանէլդ է Մտ. ի. պն . զայն լուէնչ այնպէս խոտորեցան առէնէքին , մինչ էկ. ա. սկսան առել իւրաքանչիւրոք ի նոցանէ . ո՞վ է ես էցեմ պ-ր, Յ. ա. ձ-ա զի ես քն եա նէդ նշան , և առէ . որ ինչ ընդ էս գլեսն էս-ր. ի. ա-ա. ի պատուակ՝ նա մատնէլդ է պն ։ Օ ինչ ապա . պատմեն գիրք , թէ՝ ի նմին ժամու մատնիչն յուդաս ձգեաց ըզ-ձեռն իւր՝ի սկաւառակն ։ Ալսակայն և այնպէս յառաջե-լոց անտի՝ որք յայտ յանգիման տեսին զայնոսիկ , ոչ որ համարեցաւ , թէ նա է մատնիչ քրն ։ Ալսկ զնաթդ . ո՞վ քն ասաց . որ ինչ ընդէս գլեսն էս՝ի պատուակ՝նա մատնէլդ է պն . և ոչ ասպարէզն արար զայս յուդաս . և զնաթդ ոչ Հաւատան՝ թէ նա է մատնիչն ։ Ալ ուր զգնձան յոսկե-բերանն ։ Ալ առաքեալք՝ ասէ , քանզի ամենևին օ-տար էին յայնպիսի անօրէնութէ , և ոչ զայլոց՝ կարծիս ի մտի դնէին ։

Ցուրբաթ ։

այտ է յատացելոցս , թէ կարի իսկ չէմարիտ է ասա-ցեալն ոսկեբերանին , թէ ամէն իրրև զինքն վար-կանի զայլս . այլ է՝ չարն և զայլս չար համարի՝ իսկ բա-րին՝ և զընկերն բարի վարկանի ։ Օ ինչ ապա . իւրա-

քաջելուբ ոք զանձն քննեսցէ, եթէ յորմոյ սակի իցէ. այր դեօր զայլոց ցայս վայր ՚ի բարի միտս լեալ իցէ, եթէ ՚ի չար միտս։ Այնժամ ՚ի բարի միտս, բարւոք է. կացցէ մինչ նասցէ այնպէս. ապա եթէ ՚ի չար միտս, չար է. նմին իրիք զդատաստան և լիցի բարի. զի յորմէհետէ և զայլոց՝ միշտ բարիս խորհեսցի։ Հանճառօտ ասացից. որ որ ցայս վայր սարդ եղև, և ՚ի բանից և ՚ի գործոց լինելիս ՚ի ձայն քաղեաց, յայսմ հետէ մեղուս լեալ՝ մեղր ծը ծեսցէ և խորխս։

ԿՐՕՊԱՍ. ԺԲ։

Հաղագս պարտաւորութենէ։

Ասէ. Ասացեալ բազմահանացն՝ որչափ և կամեցան։ Հմն. Ը. ԱԱ։

Որչափ զարմանալիք սիրելիք ընդ աքանչելիսն՝ զոր լսեսիք յաւետարանէ քննասիրս. Օ արմանամք ասէք, և կարի իսկ. և ոչ զարմացի, լսէիր եթէ հինգ դնանակօք և երկու ձկամբք հինգ հազար աքը լիով յագեցան. զի կերան ամենեքին՝ ոչ եփեալ էին։ Ոչ զարմացի, լսէիր եթէ ՚ի կոտորին, որք յետ յագենալոյ ամ՚ի ժողովեցան՝ ՚ի հինգ դնդանակէն անտի յաւելան, երկիտասն սակաւիք լցան. ոչ զայնչափ ցի ընդ նորանշան աքանչելիքս։ Այլ մեծ աքանչելիք եղև այն մարգարէութեն այդ. բայց ոչ այնպէս նորանշան, զի ձեզդ թուի. Օ ի եթէ օրինօք Տեառնէ՝ ՚ի վեր հասանեմք՝ եթէ աքանչելիքդ այդ ամի ամի կատարի։ Այսիցէք. իսկ զնարդ աքանչելիքդ այդ ամի ամի նորոգեցէք. և ո հաւատասցէ այդմ։ Այլ ամի ամի կրինեն. և այն ՚ի ոչ խարհ ամ։ Ոչ ամի ամի ՚ի սակաւ հատուածոյ ցուցանել ուժ ոմն ցօրինոյ. ոչ զսակաւ սերմանսս փոխե՛ ՚ի շեղջաշեղջ կալօրայս։ Ոչ ՚ի ամ սահմանս այնչափ յաճախուի ցօրինոյ մատուցարարն, մինչև բաւական լինել ՚ի յագեցուցանել զամ մարդկան թաղց. և այս զինչ իցէ, բայց եթէ բազմացուցանել կայցս։ Այլ ասեցիք. եթէ ուժ այսչափ բազմուի ցօրինոյ ամի ամի մատակարար Տէր, և այնպէս բազմացուցանել կայցս, զի՞ է, զի ոչ ամ՚ի միւիկ յագենան. ոչ պատճի յաւետարանէն ասա՝ եթէ յա-

դնցան . Ի՛ր աղաչաւ քաղցուէն չքաւորուէն կրնն և տալ .
Ու որ խմնալ կամի , լսելիք զինչ յառաջակայդ ասէ .

Հեռաքնութիւն .

Չրնչը ևն զլեսաւոր պատճառաք չքաւորուէն . (բաժանում .)
պղերգուէն մարդկան , ապահուէն , և անհրաժուէն .

Ա՛սած առակին .

Ու որ իշխէ ասել , Թէ գերագոյ սիրելեալն ՚ձեր , և Հաւատարակաց մեր Տէրը ոչ կամիցի , կամ ոչ կարող լինել հերակուբ մեզ Հանդերձել՝ ամենեցուն բաւական . Հաւ լինցի ուժգը այդպիսի ինչ խորհել կիր խօսիլ զնոյ . քանզի զիարդ ոչ կարող , որ ՚ամի է կարող . կամ զիարդ ոչ կամիցի , որ զմեզ ևնէ ևրինից հերակրէ . Ու նա է , որ պայ անուանով զնէրեսուբ Էրեանց , և յափշոյ ափաւսաւ՝ որ Հաւ. ժ. ժ. Էարդան առ նա . Հարդ՝ եթէ այդպիսի անսխալան և անարգ Հաւուց տոյ հերակուբ , մեզ որդւոց Իւրոց զիարդ զանայցէ . Ա՛պա չքաւորուէնս պատճառաք՝ ևն ՚ի կողմնէ մեզ . որոց առաջինն է հեղգուէնի և պղերգուէնի մարդկան . Հայտ է Թէ ՚ամ մարդ ծնեալ է յաշխատուէնի . Ա՛զամ եղաւ ՚ի դրախտի՝ ոնդ ևրկնակալ չնի , և որ դրախտին փափկուէ . բայց ոչ ՚ի կալ անգործ , այլ ՚ի փորձել զնա և գործել . ԵՒյան իրրև մեղաւ ադամ , պատ. ծնն . ուէնը ևտ ՚ած ևմս և որդւոց նմ . աշխատուէնբ ևրէցես զնոյ զ . ւ . զ . ւզ . աստուս կենաց տոյ . (ուր ՚ի մեռս գնի պրծանէ) և Թէ դրաստէ զ . ւթ . երեսաց տոյ ևրէցես զնոյ տ . ԵՒտակ զինչ լոյն իսմատ բանիցս , բայց Թէ պարտ է մարդոյ զկերակուբ Իւր աշխատուէ

Հայթհայթել .

Ա՛յլ ևն բաղուէնք , որք զատացեալ բանիցս այլազգ խմա. ձ . նան . Իրր զի առ ուսուլին քրտնաջան . իսկ առ աշխատուէնի Հանանան . որք զմեծ մասն ժամանակի կենաց Իւրեանց պատրաստոյ տան . որք ՚ի Հայրենի ինչս ապաստան ձեռս ՚ի ծոց արկանեն . և ոչինչ Իրաց այնպէս անհոյնէն , ոնդ բնտանի Իրաղուէնց . զորս օտարոտի աչաց և ձեռաց աւանդեն Հոգալ . զինչ զարմանք ևն , Թէ այսպիսիք ՚ի տուզ ժամանակի Հասանիցեն ՚ի չքաւորուէնի . Ա՛պարին և մեծաց Հայրենի Հոմանց մարթի է ՚ի տուզ ժամի վատնել , Թէ ոչ աշխատուէնէ միշտ պահեցին ; և վատուէնեն ՚ժամբ անդրէն լցուացին ; ԵՒյնմանը կու. ա . ոանքն շատ Համարեցան զևրեն՝ որ ՚ի բաղուեցան եր . Ա՛ս է . ն

զի գործեցաւ. ՚ի մէջ դիշերի յարուցեալ՝ տեսին զլաստեերս իւրեանց շինչալս. և ոչ դոյր նոյ Ճարակ, զի չուներին այլ եւս ամանով՝ լրբլե զիմաստուն կուսանան՝ առ պահելոց զլաստեերսն ի վառ։ ՚Ի քանի՞ այսպիսի յիմարք կան, որք շատ Համարին՝ եթէ կայցէ եւս՚ն լաստերն. այս է, եթէ կայցէ նոյ Ճոխութի՝ Տայրենի. բայց վաղվաղակի շինչանի լաստերն. վատնին Տայրենի ինչքն։ և զի գործի. ոչ ևս կարողանան լուացանել զձիրսն, զի իւղ յամանս ոչ ունին. այ է, յաչխատուէ ինչ ոչ շահեցան. օրավք զՏայրենի ընդդէմ վատնուէ միտս ընուին. զի միշտ ՚ի բաց առնուին, և ոչինչ ՚ի վէր դնեին։ ՚Այ այսպիսիք զարթուցէ՝ ոչինչ տեսանեն, բայց զեաւաբ. այ է, զնիստ չքաւորութի՝ կուիս, վէճս, և բազում այլ չարիս, որ յառաջ գան ՚ի չքաւորութէ։

Ե. ՚Ա պրաքն արարածք ամ զմարդկէ յաչխատութէն խրատեսուին. արեգակն և լուսին զոր ամերկար Ճիգ Հատս նեն. էր աղագաւ. առ օգուտ մարդ։ անասունք ուծացեան աչխատին. լուծս ձգեն. բեռինս բառնան. առ ինչ. առ օգուտ մարդ։ Ասկ արդ՝ եթէ այլ արարածք առ օգուտ մարդ աչխատ լինին, զիարդ մարդ անգ ըծ լինի, և վաստակաւորայ իւրոյ ոչ գործակցեսցի։ ՚Ի քանի՞ աչխատութ և ջանիւ փառաբ կենդանիք զիւրեանց պետս պատրաստեն. Օ ինչ ոչ առնէ սարդն. զիւր աղիս Թափ, զի ստայն գործեսցէ, Ճանճ որսասցի, և այնպէս կերակրեսցի։ ՚Եղուզ այնոյ աչխատասէր են, որ ոչ ինչ օր անգործ անցուցանեն. ոմանք ի նոցանէ մեղր գործեն. ոմանք զօրէն ամրապահայ պահեն զպահպանուիս զբանց՝ ընդեմ իշամեղուաց աւարառուաց մեղուս. այլք Թիչերի իւրեանց և ձերուկն մեղուաց ջուր բերին. կէսք զմեռեալս ՚ի փեթակէ ՚ի դուրս տանին. իսկ զպարապորդս և զպղերգս Հալածականս առնեն, նա մահու իսկ պատուհասեն. զհուսկն ասացից. բիչ անգամ յաչխատուէս մեռանին։ Տեսէք սիրելիք. զայս ամ մեղուք վ՚ր մեր առնեն. իբր զի մեզ սեղան պատրաստեացեն։ ՚Այդ՝ օրոց խայԹողաց մեղուաց չիցէ արժանի, որ յաչխատուԹէ խորչն, և այլոց վաստակօք կերակրի։

՚Ասան երիցդ։

Զ. ՚Այդ պատճառ չքաւորուէ ՚ի ագահուէ մարդկն։ ՚Ասո վկայելոց աւետարանիս բնաբանիս՝ Ժողովէ Հրամայեաց

քն

քն զնչխարել կատարն · զնարդ · զն ուսցուք՝ թէ աւե-
լորդքն չեն մեր · այլ՝ յայլս պարտ է ծախել , յր է՝ աղ-
քատաց բաշխել · ոմն ասէ օգուտինոս · աւելորդքն մե-
ծատանց՝ հարկաւոր են աղքատաց · և յայնժամ օտարի
իրք ստացեալ լինին , յորժամ աւելորդքն՝ի մէջ գրաւին ։
Տեսէք սիրելիք , զն ազատահաճն մեծատանց բնչմ ան-
գամ է պատճառ բազմաց չքաւորութեան ։ Ահաւասիկ , քա-
նի կատարք կորնչին , և քանի արծաթ մարդկան , որք
զինս իւրեանց՝ի շունս , կերիսվարս , ի մեսալսկայ հան-
դերձս , ՚ի մեծապատրաստ սեղանս , ՚ի խաղս և ՚ի ըմ-
պաստ կանանց վատնին · իսկ զաղքատաց , զմերկոց , և
զսովելոց չէ ինչ նոցն փոյթ ։

Հարցէք ինչ ձեզ · յորժամ երկինք անձրևին ՚ի ցամա- Է ·
քեալ և ՚ի ծարաւտ երկիր , սրչափ ինչ ընդունի նա ·
ոչ սրչափ բաւական էր՝ի զօրացուցանել զարմատական
խոնաւութիւնն · իսկ զաւելին այլոյր հասն · և յայլոյ օ-
գուտ յուղարկէ ։ Այնպէս օրէնք կիմ այլ տունկ իցեն զբև զա-
տական հիւթ յինքն կորզել , զինացեալն մնասուցն ստոյգ ,
և ծարաւտա ուռոյ թողու ։ Այսա դմին օրինակի զաւե-
լորդսն , զոր մեծատունն ունի , յաղքատս ծախել պարտ
է · զի չէմք մեծուհին տեարք , այլ՝ միայն մատակարարք ։
Հարցանէ՞ զոն բարեգէ · զնարդ գու մեծատուն ես , և
նա աղքատ · ոչ այլոց իրն ազատաս , բայց զի գու զիր-
նատու մնաց՝ և զհատատարիմ մատակարարութէ զհա-
տուցումն ընկալցիս , և նա զհամբերութէ վարձս ։

Ասպա չեն ինչ զարմանք , թէ բազումք են չքաւորք · զի Ը ·
բազումք են մեծատունք ագահք · Վանիցս անգամ տե-
սեալ աղքատաց զպերճանսն մեծատանց՝ իշխեն ՚ի ամենայն
տին իսկ յուզալ զնչէ ։ Ընչէ՞ է նորատար այդ · Հարցն՝ զոր Մատ.
առ քեզ պահեն՝ մեծատուն , քաղցելոց է · և զնարդ մեզ Ի. 3.
սովելոց ոչ ջամբես · Հանդերձն՝ զոր յարկէդ պահես ,
մերկոց է · և զնարդ մեզ մերկոց ոչ տաս · արծաթեն ,
զոր յերկիր խորես , կարօտելոց է · և զնարդ մեզ՝ի կա-
րիս ոչ հատանես՝ի Թիկունս · Ընչէ՞ է նորատար այդ ։ Օ՛ի
կայ ոսկւոյ ՚ի սանձ ձիոյ · մեր է , զոր Թափիք՝ մեծա-
տունք · և՛ի մէնջ անողորմ կորզիք , զոր վայրապար ծա-
խեք ։ Ընչէ՞ք , զի ազատհաճն մեծատանց՝ բնչմ անգամ
է պատճառ չքաւորութէ ։

Ի. Ասէ երրորդ պատճառ չքաւորութիւն բազմաց ի անվրաւութիւն ։ Ոչ ոք ի հասարակաց որք չարեաց երկնչին , վաղվաղ կորնչին . այսինքն է , ինչ՝ որք նենդութիւք , խաբէութիւք և խորամանկութիւք ստացանին , կիմբռնուին յանկրաւի յափշտակիչն , ոչ յերկար տևեն . այլ՝ ըստ փոյթ չբանան ։ Ո՛ի զոր օրինակ հնաբ որտակացք են վախք , և միայն յաղթահարելոցքն . իսկ որք չկան որոշ , պարարաք և մեղք , Թէպետ և մտախեղք , Ոչնպես որք խորամանկութիւք , նենդագործ , վաչխիճ , կիմ յափշտակութիւք ինչս ստանան , բազում անգամ յաղթահարելոցք միայն են և մեծանուն , բայց իրօք վիճակ են , և չքաւոր . և զորին հակառակն՝ որք ոչն ինչեաւն ուրք , և յանձ են յուսացեալ , յոլովակի ի բարերութիւն վայելելն ։

Ը. Ի՛աղջայցայ և ձշմարտութիւն ի բազում վիպասութիւն
Ղկէմ. որ գրոց ։ Ալ՛ այ՝ ասէ ամբակում՝ , որ յաճախէ անչին ի-
Ա. 6. րեսո , որ ոչ իր իցէ . մինչև ընդ ինքն ծանրացուանէ պանոար իր ծանրութիւք ։ և յանկարծակի յարիցեն ներիչք նը . և զարթիցեն դառնացնիչ նը . և եղիցիս նոցա յափրաստ։ Ո՛ ինչ գան զայս յայտնապէս ։ Ի կարճել անիրաւից ժողովել ոսկի, ժողովելն ծանրութիւն . և սակ շուն տեսեալ զշուն , որոյ որաացեալ լոկն ինչ , զհետ սկսեալ նը , և խածանել , մինչև զրա նը յափշտակեացէ . նոյնպէս անիրաւ մեծատունք՝ ի վը յաուելն զառատաձեռնը , որք վնոյ յափշտակեալ ինչս անդրնին պահանջեն . զոյգ՝ որք կողոպտեն . որդիք շուայլք՝ որք չարաչար մահեն . սխրաք Հանոպաղօրեայք , խաչանց կառապածք , կարկուտք , որդունք , և այլ բազմ Թշնամիք , որք զատաճեալսն չարաչար ծախեն խոտո ։ Ի՛րկ արիստոտել , Թէ փետուրք արծուոյ՝ եԹէ խոտնեա լը այնս զայլոյ հաւուց փետուրս , զնոսն ուտէն և ծախեն. մինչ զի՝ Թէ որ յանկողնիս իւր լը փետուրս սաղուց զարծուոյ փետուրս արկանիցէ , յետ ժամանակաց ծախէլ փետրոց՝ հարկ լինի նմա ի վը լոկոյ պատատոյ անկողնոյն լնկալնիլ ։ Ա՛ստ գնին օրինակի լինի , եԹէ լը արդար ստացուածս խառնին ինչք յանիրաւութիւն . զի ուտէն և ծախեն և զարդար ստացուածս՝ լը որս խառնին ։ Ի՛րկէ , Թէ զաւարն՝ զոր էառնաբաւ պատառոյլեմ, էառ ի Ջեռաց բազդատարոյ որդւոց նը կիւբոս արքայ պարս-

պարսից ։ Ա՛յսպես ինչք յանիրաւութիւնէ ժողովեալք՝ յա
ւար մնասին օտարաց ։ Այս Թէ այդպիսի ոք կարծէ լի-
նել ընչաւոր , փութասցէ զինքն չքաւոր ։

Յորդորակ ։

Տեսէք , զի զլսաւոր պատճառս չքաւորութեանն կան պղեր-
գուն , ագահութիւն , և անիրաւութիւն ։ Օ՜ ինչ ապա ։
եթէ խորհիք ՚ի չքաւորութիւն , մի խորհիք յաշխատու-
զի սովաւ անվրէպ հնար է զերծ լինել ՚ի նմանէ ։ Եւ ա-
ռաւել զգոյշ լերուք՝ մի ժողովիլ մեծութիւնս խարդա-
խութիւն , նենգութիւն , կիծօրպիսի և իսկ անիրաւութիւն .
զի որք չարեօք երկինն՝ վաղվաղ կորնչին ։ այլ յոյժ յոյ-
սասջիք , յիշելով զասացեալն դաւթի ։ Մանուկ եղէ , և ծե- Սաղմ.
բացայ , և ոչ տեսի զարդարն արհամարհեալ ։ և ոչ զզաւակ նո՛ր , ԼԷ. 25.
ընդ հոգեսնդայ հայ ։

ՎԱՐՈՒՑ ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ։

Յաղագս բարւոյ և լաւ խղճի մտաց ։

Ինձաբան . Ո՞վ ՚ի ձեզնէ յանդիմանեսցէ զիս վասն մեղացն ։
Յովհ . Ը . 46 ։

Աիւռնաք ։

Յիրաւի բարբառեցաւ քեզ մեծամարն առ հրե-
լեայս . ո՞վ ՚ի ձեզնէ յանդիմանեսցէ զիս վասն մեղաց . զի
ամենևին յայտ ոչ եղև զերծ ։ Ա՛յս թէպետ
միթէ խոկ քեզ զանմեղութիւնդ նո՛ր՝ յայսմ հրեից
բազումն վկայեցին ։ Այսուհետև , Թէ առաջին արարիչ ձեզ ինչ ՚ի վկայութեանն անտի , լուսարուք ։ Ա՛սես առաջինն զան-
մեղութիւնն քեզ նոքին իսկ դեւք վկայեցին յաջ քան զա-
չարագործսն , աղաղակել ՚ի ձայն մեծ . գիտեմ զքեզ՝ ո՛վ Դատ.
Ես սբդ այ ։ Ա՛յդ՝ վկայեաց կայափաս . որ մարդաբեյա- Ց. 34.
ցաւն . և ոչ յանձնել , այլ ՚ի հոգւոյն սրբոյ ասաց . լաւ է Յովն.
առն գնամ ինձանէ ՚ի վեր քաղվերբեանս ։ Ա՛յդ՝ վկայեաց յու- Ժ. 14.
դա ՚ի չարչարանսն քրի , խոստովանեալ Թէ դեղոյ , զի Մատ.
խաղեցի զարեւն արդար ։ Ա՛հա ՚ի բերանոյ երկուց և երից ԺԸ. 4.
հաստատեսցի ամ բան ։ Ա՛սայց Թէ կամիք այլևս վկայու-
Թիւն , լուսարուք և ևս ։ Ա՛յ կինն սիղատոսի առաքեաց
առ այր իւր՝ զգուշացուցանել զինա , ասելով . ինձ ինչ ՚ո՛ , և դէ . 19.
արդարոյն այնորիկ ։ Ա՛յլ և ինքն սիղատոս յայսմանէ առաց ։ ՚ա՛ա դէ . 24.

եալ եմ յարենէ արդարոյդ այդորիկ ։ Եւ աւազանին ի խա-
Ղուկ. ի. 41. չէին աղաղակեալ , Թէ սա ապերաս ենէ ուխտիցեալ ։ Եւ յետ
Մատ. ի. 54. հարկաբանաց Հարիւրապետին և այլք բազումք զկուրծս ,
և ասէին . արդարև այ որդի էր սա ։ Ի լուսաբերից ոչ և այն
շուտ արարածք , արեգականն խաւարումն , վարագուրին
պատռումն , երկրի սասանումն , գերեզմանաց բացումն , և
վկայից պատուհասումն՝ յայտնի վկայեցին զանմեղութիւնն քրիս-
տոսի ։ Այս յիրաւի էր ասել քրիստ , ոչ ի չէնչ յանդիմանեալ էս վ-
ճեալ ։ Ի նմա խորհիլ սիրելիք . հասիլ և դուք . ո՛ տայր
և ուզ զերծ լինել ի ուզայ . ո՛ տայր և ուզ վկայել ունել
անմեղութեան ։ Այսպաքէն այդմ՝ ամենեցուն ըդհանուր ար
ժան է . քայց թէ վկայութեն խնդրեք , ցխոշտմուայ ձե-
րոց հարցիք . ապա լուծուիք զինչ յառաջակայդ ասի ։

Հաւաքածոյ ։

Լսիցէ մուայ մարդոյ խրատուի յայտնի ի ձայնէ խրատի .
(բաժանուած .) Ի այլ է ձայն քարի խղճի մուայ . և այլ
ձայն՝ չար խղճի մուայ ։

Ա՛ռաջինն ։

Ա . Ցայտ է Թէ՝ որ ոք ուղիղ ձանաչել կամի զչար անձին,
այնպիսին հասանել չիւր ձանաչումն , եթէ խրատ մի-
տայն խղճի ոմի վարդապետի կամ վկայի ի հարցփորձ
մուայն , և ձայնի նո՛ր օրինօք լսի ։ Այսպա ուրեմն եթէ ոք
անձկայ գիտեր , Թէ իցի արդեօք բարի և արդար , քրիս-
նեացի զձայն խղճի մուայ խրատոյ , Թէ արդեամ է ։ Այսպա
առաջինն՝ ձայն քարւոյ խղճի մուայ՝ է ձայն ուրախ և
Հաւա. զուարթարար ։ Այս ուստի յայտ իցէ ։ Պրեալ է . որպէ բերէ
Ժո. 13. բերելոյ երեսս ծիծաղեցուին . և այլ ուր ասի . Սի բերէրուն
Սիր. Հ. 16. ձան զարդ խնդութի ։ Ի զոր օրինակ ոմանք ոչ երբեք այն-
պէս զուարթագին են և խնդամիտ , որպէս յորժամ՝ ի
խնջոյս բազումն . նոյնպէս արդարք և առաքինիք ոչ եր-
բեք են անխրախճան , այլ յամ Ժամ խնդան և ուրախ
լինին ։ Վեպետ և ասի անտի տրտմութեն լինչ մտաս-
խուզ ի մէջ երևեսցի , քարի խղճէն մուայ՝ արեգակին
է , որ զայն մտահոգ անդէն փարատէ ։ Վեպետև
արդարոյն ուստերք ձախորդութեն լինչ դիպեսցի , քարի
Սու. խղճէն մուայ՝ է նո՛ր քաջ մխիթար սրտի ։ Այ՛ ոմ գէնի
ձգ. 15. ըս գլուոյ՝ ուրախ առնէ զերբա մարդոյ , նոյնպէս ուրախ և
զուարթեն ձայն խղճի մուայ՝ մեծապէս սիրուիկ զմարդ ։

Պատ-

Պատմէ պլուտարքոս, Թէ նեպենտ խոտ՝ արիւալ՚ի բա-
ժակ՝ զմոռտմունքն՚ի բաց փարատէ. բայց մեծ և
զօրութիւն ունի ուրախ առնելոյ՝ բարւոք միտք, և անը-
դիւտ խիզձ մտաց. որ Թէ արիանն՚ի բաժակս, յի՛ և-
Թէ կայ՚ի կաղնափայտս, զմա՛ կերակուր և բմբուլն մե-
ծապէս քաղցրացուցանէ. և առանց այսմ և ոչ համ-
զահամ կերակուրք քաղցրանան։

Յայտ է՚ի ձեզ դուց, Թէ երեք հրեշտակք գուշակեցին զ-
սարրայն, Թէ ծնցի որդի։ Ո՛վ ծաղեցա՛ սարք, ոյզ ա- Ծն. ԺԸ. 12.
սեն զկրքն՝ ընդ խոստումնս. բայց ծնաւ ասա որդի՝ զի- և եր. ։
սահակ, որ Թարգմանի՝ ծաղր։ Այսմիկ ծաղու՚ի
դէպ է խմմանալ զբարւոք խղճի մտացն զպտուղ. զի նմա
ծնանիլ սկի և բարի խղճի մտաց՝ ծաղր է, և խնդալն,
և բերկրութի՚ սրտի։ Պետրոս շղթայակապ՚ի բանսն Գոր. Ժ. 6.
հանգստեամբ՚ի քուն լինի։ և զիարդ հնար եղև նմա ։ ։
՚ի քուն լինել, գիտելով՝ Թէ յետ սակաւ միոյ հանդերձ-
ձեալ էր մեռանել. այն հանգիստ եղև՚ի պետրոս՚ի բար-
ւոք խղճէ մտաց. որոյ զուարթ և ուրախ բարբառ ըս
իրաց ինչ ձայներ առ նա, պէտրէ՝ ննջեա, հանդերձ զոյս
գիշեր. զի յետ սակաւ միոյ հանդերձել ունիս յաւիտեան։
Ո՛ հանգստութեանէ խօսեցեալ՝ և զայն ևս՚ի վէր բերեմք, Ի. ։
Թէ ձայն բարւոյ խղճի մտաց՝ է ձայն լռելի. յի՛ է, հե-
զիկ և խաղաղական. քանզի խիզձ մտաց բարի ոչ եր-
բեք խռովի կիզդրդռի ըստ Դաւթեանս չարախօսաց. ըս
այնմ, ուր թրթռեցուսցէ զբրդռան, որ ինչ նմա պատահէ։ Ոչ ըմ Ղեւ. ։
չարախօսաց խրոց, որք չարաչար Թշնամանողքն նմա Ժբ. 21. ։
լինելին՝ ասելով, ուր է աստուած քո, ելանէ առաքեա՛ զնա, Բ-ւրթ ։
և դա՛ գոյ՚ի տեղ։ ՀեղուԹի՛ ես զպատասխանին. յիս դա Ծ-ւէ ։
ոչ գոյ։ Այս օգտատիրոջս ասէ սեհեռդինոս Հերձուածող ։ 48.
գրէ. խորհեաց զօգտատիրոջն զինչ և կամիս. միայն Թէ
խիզձ մտաց իմոյ մի բառդասիցէ զիս առաջի ձեր։ Ո՛վ
ոյզ ոչնչի կծկեալ՚ի մէջ չանց հաշտարանաց անբոյԹ դա-
դարէ, նոյնպէս բարի խիզձ մտաց՝ի Թշնամանողաց մի-
ջի հանդարտ և հեզիկ միոյ։ Կրնեալ է, Հերքեաց էբէ Հե-
զաւուժ յանդիմանական՝ անվեհեր է. այս է, զոր օրինակ Բէ. ։
առիւծ աներկիւղ ննջէ՚ի բացի, ուր այլ գազանք խորշ
խնդրեն՚ի քուն. նոյնպէս արդարն միայն չունի երկնչել
ուստեք։ Այլ ևս՝ ձայն բարի խղճի մտաց՝ի ձայն անոյշ,
Ո կայ է այսմ Թումնս մոլորս. որ ոչինչ յանցաւոր
գիտելով անձին՝ զուարԹուԹի՛ եղ ըստ առաջ մանուս. և

ի միայն քաղցրանալոյն ողջոյն եւ գոհանիլն, այլ եւ քաղց
րութիւն մատուցանել ի համբոյր : Այսպէս արդ՝ տեսցուք ,
զինչպէս հնազոյն եւ ձայն չար խղճի մտոյ :

Ա՛ստ երէցութ :

Ղ. Ա՛ստուածք՝ ի մտանն առաքին , թէ ձայն բարւոյ խղճի մի
ջոց է ձայն ուրախ եւ զուարթ ազին . արդ զսորին չէ
հասանին ասելք , թէ ձայն չար խղճի մտոց՝ է ձայն տր
խուր եւ վհերոտ : Այսպէս է թէ կայենի երբեմն խո
նարհեցան անկան երեսք , եւ ուրախանալ նմ չկարացաւ՝ ի
սրտմտիլն մեծ : Այլ վհատիլ՝ ի չար խղճէ մտոց է
ղեւ այն . զի միշտ աճելի ազաց ունէր վհատիլ եղբայրս իւր
զոր սպան . վասն եւ վհերոտ ձայն խղճի լսելի լինէր .
Ծնդ. ամ որ գտանէ զիս , սպանցէ զիս : Հերոդէս իբրեւ լուաւ՝ թէ
Ղ. 14. սքանչելիք գործին յայտնի եմք , զահի հարեալ հարցանէր
Մ. 14. մի արդեօք յովհաննէս մկրտիչ յարուցեալ է ի մեռելոց
Ջ. 14. Ո՛ի յիւրոց զսպանութիւնն զոր գործեաց . եւ զձայն յով
Մ. 9. հաննու , զի ասէր՝ ՚Ոչ արժան , ՚Հասիթ առնել զսպչեր :
Ժ. 9. Ձեռն իմ առաքի իմ են չամ քամ . եւ էր աղաչաւ . զի մտնէ
Մ. 5. ուրիսպի միշտ էր նմ առաքի ազաց . եւ երկիւղ խղճի մը
տոց ձայն միշտ ձայներ առ նոս . զինչ գործեցեր զայդ :
Ղ. Ա՛յսպէսին ըստ նր գրոց , Հրէշտակն առաքեմն իմ յաջորդ ի
Ի. 27. Ժ. 10. ձեռ վմայէ դարձագարծել . ձիր ճանիր զանձնագրին՝ նեղել՝ի
խղճէ մտոց : Այլ միայն կայնի , հերոդէս , եւ դաւիթ վե
կայ են ձնմարտասէս , այլե՝ի յառնորդ դարս երեւեցան
այսպիսի օրինակք բիւրք : Ո՛չ հանեսիս բռնաւոր սիրա
կառացոյ՝ եւ բարեկամոյ իւրոց ոչ հատատոյր զանձն .
յահէ վարատիլին՝ զառերաց իւրոց ուսոյց վարատիլ
լել . զանկողնոյն սենեկի իւրոյ իբրեւ զբանակս խրա
մով ցանգեաց . եւ զդուռս նր հերքոյ կոզմանէ ինքնին
փակազակօք ամրացոյց . եւ էր աղաչաւ . զի բացում
չարեաց անձին իրագիտ էր : Այլ կայնիգոյ առ գոյն որ
առնին զդողոնի Հարկանիլն . զի գիտէր զանձն՝ թէ չարա
գործ էր յոյժ : Ձայս՝ ամէն երեւի մեզ ձնմարտասէր երբեմն
Ղեւ. առաց ձեռ զայսպիսեաց . աջիկ պատ զանձ՝ի սէրս նոցա...հալա
Ես. 36 ծեսցէ զնս յայն սէրեալ խարխափելոյ . եւ գիսիցէն որպէս որ գիս
չիցին՝ ի պատերազմի , եւ անհանիցին առանց ուրուք գնալոցելոյ :

Ջ. Այլ եւս՝ զոր օրինակ ձայն բարւոյ խղճի մտոյ է ձայն
լսելի եւ հեզիկ , ձայն անոյշ եւ դաշն . նոյնպէս ձայն չար
խղճի մտոյ է ձայն խուռ՝ ձայն ատատիկ եւ կերկերեալ .

ջ. Ձայն խուռվ, զի չար խնդմ մտաց ծնանի պէսպէս չարչ խուռվութենց. և Ձայն սաստիկ, զի ապիրատն՝ յորոյ մօտն'ի վերս, անդէն ազազակ բառնայ. և ոչ շուն՝ յոր քարձիդ լինիցին՝ ահագինս հարկ. և և Ձայն կերկրիլ, զի բազում անգամ յուսահատութենէ բանս վիմէ. Օ լե. Ի-ոդ. ժ. 26.
զոր օրինակ ամեն հրաւիրեալ'ի կոչումն՝ ոչ խղճաց յանձ- դիման երևիլ. այլ Տարկ եղև գնա բնտադատել՝ մ'ս չար խղճի մտացն խոյանի. նոյնպէս բազումք՝ յետ մեզ'ի մեզայ վէր բարգելոյ, ընդհանրին կոչմանց՝ յոր հրաւիրեցան առ յիշ, այլ ոչ խորհին ինչ, և խոպառ յուսահատին։

Յորդոր։

Ահա խնդմ մտաց մարդոյ ինքնին համառօտ'ի Ձայնէ խուրմէ. արդ՝ նայեցարուք, ծրագիսն ինչ վկայուն տայ Ձեզ խնդմ մտաց Ձերոց. տեսէք, թէ խարճ կոչեք ասել. Ձանբնհանեսցէ զնս վասն ծղոյ։ Ա այ Ձշմարտասիրացդ այնպիսիկ, որոց Ձայն չար խղճի մտացն հնազէ յականջս. զի այսը խղճի Ձայն կամ վկայութենէն նմանն է մահաւելի հրամարտակին ուրեմն։ Օ ինչ առներ ուրեմն, եթէ դի ժա. ։ ։ տեր որ ինչ կայր'ի պատճէն հրամարտակին. ոչ ապաքէն մերժել ընկենոյր զայն հրամարտակ, կի՛ յայլ միտ չնջեր։ Ահա գիտեր դուք, զինչ գրեալ է'ի Ձերում մտաց խղճ- ձին. արդ՝ եթէ կայ ինչ չար, ջնջեցէք զայն Ձնմարիտ խոստովանութենէ, և ապաշխարութեն արտասուօք. ա- բարիք, զի որ ինչ հնազէ չարաձայն, և'ի Ձեր դատապար- ատութեն, հնազեսցէ քաղցրաձայն'ի փրկութենէ Ձեր, և'ի փառս։

ԲՐԻՈՂ. Ի։

Հայտնի համարեալ չէ։

Ընտիան. Ահա Թագաւոր քո գայ։ Ամ. ԻԱ. 5։

Ա իւռաճ։

Ինչ իցէ այս. զնաքդ միաբանեսցի յաղթական այս հանգիստ քո Ը ողորմ նշանակի մահու, որ յետ սակաւ աւուրց ցուցցի։ Ահաբեկ. քանի՛ պատիւ և ապատարկուն, քանի՛ ծախանձայն ցնծութի եղև այսօր։ Իսկ յետ աւուրց ինչ քանի՛ սուգ և ապտութենէ լիցի. յետ ցնծութենց՝ քանի՛ այսպանութիւք

ԱՐԱՐՔ Ա. ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ա-ԿՈՐ. ԺԵ. Ա Առաքելութիւնք Յիսուսի Քրիստոսի, որ յարեաւ յերկրորդում աւուրն ի մեռելոց, ըստ գրոց։ Եւ ի տասն ի մի աւուրն ի Գալիլեա, ի լերինն ուր կարգեաց նոցա Յիսուս։ Եւ տեսեալ զնա երկիր արարին, եւ ոմանք կասկածեցան։ Եւ մերձեցեալ Յիսուս խօսեցաւ ընդ նոսա, եւ ասէ. Տրեալ է ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս եւ յերկրի։ Երթեալ ուսուցէք զամենայն ազգս, մկրտելով զնոսա յանուն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ, եւ ուսուցանելով նոցա պահել զամենայն զոր պատուիրեցի ձեզ։ Եւ ահա ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչեւ ի կատարած աշխարհի։ Ամէն։

ՂՈՒԿ. Ա. Ա Զի որպէս բազումք ձեռնարկեցին կարգել պատմութիւն վասն այնոցիկ բանից որ կատարեալ են մեզ, որպէս մատուցին մեզ որ ի սկզբանէ ականատեսք եւ սպասաւորք եղեն բանին, ետուն ինձ եւս որ հետեւեցայ ամենայնի ի վերուստ ճշմարտութեամբ, գրել առ քեզ, պատուական Թէոփիլոս, զի ծանիցես զճշմարտութիւն այնոցիկ բանից զորս ուսար։

ԳՈՐԾ Ա. Ա Զառաջին բանն արարի, ով Թէոփիլոս, վասն ամենայնի զոր սկսաւ Յիսուս առնել եւ ուսուցանել, մինչեւ յաւուրն յորում պատուիրեալ առաքելոցն զոր ընտրեաց՝ ելանել առ Հայր։ Եւ ի հանդիպել նոցա հրամայեաց նոցա զի ոչ հեռանայցեն ի Երուսաղէմէ, այլ սպասիցեն զխոստումն Հաւր, զոր լուարուք ասէ, ի բերանոյ իմմէ։ Զի Յովհաննէս մկրտեաց զջրով, եւ դուք մկրտեսջիք զՀոգւով սրբով ոչ յետ բազում աւուրց այսոցիկ։ Եւ նոքա ժողովեալ հարցանէին զնմանէ՝ եթէ Տէր, յայսմ ժամանակի վերստին հաստատեսցես զթագաւորութիւն Իսրայէլի։ Եւ ասէ ցնոսա. Ոչ է ձեր զիտել զժամանակս կամ զաւուրս զոր Հայր եդ ի զօրութեան իւրում։ Այլ առնուցուք զզօրութիւն Հոգւոյն սրբոյ որ գայ ի վերայ ձեր, եւ եղիցիք ինձ վկայք ի Երուսաղէմ եւ յամենայն Հրէաստան եւ ի Սամարիա, մինչեւ ի կատարած երկրի։ Եւ զայս ասացեալ՝ ի տեսանել նոցա ամպեցաւ եւ առեալ զնա ի նոցանէ։ Եւ մինչդեռ նոքա հայէին յերկինս ընդ երթալն նորա, ահա երկու այր կային առ նոսա հագեալ սպիտակազգեստ, որ եւ ասացին. Արք Գալիլեացիք, զի՞ կայք հայեցեալ յերկինս։ Այս Յիսուս որ համբարձաւ ի ձէնջ յերկինս, այնպէս եկեսցէ որպէս տեսէք զնա երթեալ յերկինս։

Ապա դարձան ի Երուսաղէմ ի լերինն որ կոչի Ձիթենեաց, որ է մերձ ի Երուսաղէմ, ի հեռաւորութիւն շաբաթու ճանապարհի։ Եւ մտեալ ի տունն՝ ելին ի վերնատունն ուր կային Պետրոս եւ Յակոբոս եւ Յովհաննէս եւ Անդրէաս, Փիլիպպոս եւ Թովմաս, Բարթողիմէոս եւ Մատթէոս, Յակոբոս Ալփեայ եւ Սիմոն Նախանձաւոր, եւ Յուդա Յակոբայ։ Եւ սոքա էին միաբանութեամբ յամենայն ժամ աղաւթս մատուցանելով ընդ կանայս եւ ընդ Մարիամ մաւրն Յիսուսի, եւ ընդ եղբարսն նորա։

Եւ յաւուրսդ յայսոսիկ յարուցեալ Պետրոս ի մէջ աշակերտացն, ասէ (էր ամբոխ անուանց մարդկան ի միասին մօտ հարիւր քսան). Արք եղբարք, պարտ էր լնուլ զգրոցն զոր ասաց Հոգին սուրբ առաջի բերանոյ Դաւթի զՅուդայի որ եղեւ առաջնորդ նոցա որ կալան զՅիսուս։ Զի ընդ մեզ համարեալ էր եւ ընկալաւ զբաժին սպասաւորութեանս այսորիկ։ Եւ նա ի գնել ագարակ ի վարձու անիրաւութեան, եւ անկեալ ի վայր՝ պատառեցաւ ի մէջս, եւ թափեցան ամենայն ընդերք նորա։ Եւ գիտելի եղեւ ամենեցուն որ բնակեալ են ի Երուսաղէմ, մինչեւ կոչեցաւ ագարակն այն ի լեզուի նոցա Ակեղդամա, այսինքն Արիւնագործ։ Զի գրեալ է ի գրքի Սաղմոսաց. Եղիցի բնակութիւն նորա անապատ, եւ մի իցէ որ բնակեսցէ ի նմա։ Եւ զպաշտօնութիւն նորա առցէ այլ։ Արդ պարտ է ի սոցանէ որ ընկերացան մեզ ամենայն ժամանակս յորում մտանէր եւ ելանէր ի մէջ մեր Տէր Յիսուս, սկսեալ ի մկրտութենէ Յովհաննու մինչեւ յաւուրն յորում համբարձաւ ի մէնջ, մի ոք ի սոցանէ վկայ եղիցի յարութեան նորա ընդ մեզ։

Եւ կացուցին երկուս, զՅովսէփ որ կոչեցաւ Բարսաբաս, որ էր մականուն Արդար, եւ զՄատաթիա։ Եւ աղաւթս արարեալ ասացին. Դու Տէր, որ գիտես զսիրտս ամենայնի, ցոյց զոր ընտրեցեր ի սոցանէ երկոցունց զմի, առնուլ զբաժին սպասաւորութեանդ այսորիկ եւ առաքելութեանդ, ուստի անկաւ Յուդա երթալ ի տեղի իւր։ Եւ ետուն վիճակ նոցա, եւ եհար վիճակն ի Մատաթիա, եւ համարեցաւ ընդ տասն եւ մի առաքեալսն։

Եւ յաւուրն Հնգեկտից էին ամենեքեան միաբանութեամբ ի տեղւոջն։ Եւ եղեւ յանկարծ ձայն յերկնից իբրեւ զբուռն սաստիկ հողմոյ, եւ լցոյց զամենայն տունն ուր նստէին։ Եւ երեւեցան նոցա բաժանեալ լեզուք իբրեւ զհուր, եւ նստաւ ի վերայ իւրաքանչիւր ոք ի նոցանէ։ Եւ լցան ամենեքեան Հոգւով սրբով, եւ սկսան խօսել այլազան լեզուս, որպէս Հոգին սուրբ տայր նոցա խօսել։

Եւ էին ի Երուսաղէմ արք հրեայք, ազգաւորք ամենայն ազգաց որ ընդ երկինս։ Եւ եղեալ ձայնիս այնորիկ՝ ժողովեցաւ բազմութիւն, եւ խռովեցաւ միտք նոցա, զի լսէին զնոսա իւրաքանչիւր ոք լեզուաւ իւրով խօսեցեալ։ Եւ զարհուրեալ ասէին ցմիմեանս. Ահա ոչ ամենեքեան սոքա որ խօսին Գալիլեացիք են։ Եւ մեք զիա՞րդ լսեմք զլեզուս մեր յորոց ծնաւ ի նոսա։ Պարթեւք եւ Մարք եւ Ելամիտք, եւ որ բնակեալ են ի Միջագետս, ի Հրէաստան եւ ի Կապադովկիա, ի Պոնտոս եւ ի Ասիա, ի Փռւգիա եւ ի Պամփիլիա, ի Եգիպտոս եւ ի կողմանս Լիբիոյ որ ընդ Կիւրենէ, եւ հիւրք Հռովմայեցիք, Հրեայք եւ նորադարձք, Կրետացիք եւ Արաբացիք, լսեմք զնոսա խօսեցեալ մեծութիւնս Աստուծոյ։ Եւ զարհուրեալ ամենեքեան եւ տարակուսեալ ասէին ցմիմեանս. Զի՞նչ կամիցի լինել այս։ Եւ ոմանք ծաղր առնէին եւ ասէին. Թէ գինովցեալ են սոքա։

Եւ կայր Պետրոս ընդ տասն եւ մի առաքեալսն, եւ ամբարձեալ զձայն իւր՝ խօսեցաւ ցնոսա. Արք Հրեայք եւ ամենեքեան որ բնակեալ էք ի Երուսաղէմ, զայս ձեզ ծանեալ լիցի, եւ ականջալուր լերուք բանից իմոց։ Զի ոչ իբրեւ զձեզ կարծիք սոքա գինովցեալ են, զի ժամ երրորդ է աւուր։ Այլ այս է զոր ասացաւ մարգարէիւն Յովելի. Եւ եղիցի յետ աւուրցդ յայսոսիկ, ասէ Աստուած, եւ ես հեղից ի հոգւոյ իմմէ ի վերայ ամենայն մարմնոյ, եւ մարգարէասցեն որդիք ձեր եւ դստերք ձեր, եւ երիտասարդք ձեր տեսիլս տեսցեն, եւ ծերք ձեր երազս երազեսցեն։ Եւ ի ծառայս իմ եւ ի սպասաւորս իմ յայսմ աւուրս հեղից ի հոգւոյ իմմէ, եւ մարգարէասցեն։ Եւ տացեմ սքանչելիս ի վերուստ եւ նշանս ի վայր ի յերկրի, արիւն եւ հուր եւ գոլ ծխոյ։ Արեգակն խաւարեսցի եւ լուսին յարիւն, մինչեւ եկեսցէ աւուրն Տեառն մեծ եւ յայտնի։ Եւ եղիցի ամենայն որ կոչեսցէ զանուն Տեառն՝ կեցցէ։

Արք Իսրայէլացիք, լուարուք զբանս զայս։ Զի Յիսուս Նազովրեցի, արու որ ի Հաւրէ ցուցեալ էր ի մէնջ զօրութեամբ եւ սքանչելիս եւ նշանս զոր արար Աստուած ընդ նմա ի մէջ ձեր, որպէս եւ դուք գիտէք, զնոյն ձեռնադրեալ ըստ խորհրդոյ եւ ըստ գիտութեան Աստուծոյ, եւ ձեռամբ անաւրինաց խաչեցեալ սպան։ Զոր Աստուած յարոյց զնա՝ լուծեալ զցաւս մահուան, որպէս ոչ կարէր պահել զնա ի նմանէ։ Զի Դաւիթ ասէ վասն նորա. Տեսանէի զՏէր յաղագս իմ միշտ, զի ընդ աջմէ իմում է, զի մի՛ շարժեսցի։ Վասն այսորիկ ուրախացաւ սիրտ իմ, եւ ցնծացաւ լեզու իմ, եւ ոչ միայն մարմին իմ հանգուցեալ է ի յոյսի։ Զի ոչ թողուս զանձն իմ ի դժոխս, եւ ոչ տաս զսուրբ քո տեսանել զսրտմտութիւն։ Ծանուցեր ինձ զճանապարհս կենաց, լցուսես զիս ուրախութեամբ զտեսանելոյ զքեզ։

Արք եղբարք, ասասցի ազատութեամբ առ ձեզ վասն նահապետին Դաւթի, զի մեռաւ եւ թաղեցաւ, եւ գերեզման նորա է ընդ մեզ մինչեւ ցայսաւր։ Արդ մարգարէ եղեալ եւ գիտացեալ զի երդմամբ երդուաւ Աստուած նմա զի ի պտղոյ մարմնոյ նորա յարուցանիցէ զՔրիստոս նստուցանել ի վերայ աթոռոյ նորա, տեսեալ նախ խոսեցաւ վասն յարութեան Քրիստոսի, զի ոչ թողաւ զանձն նորա ի դժոխս, եւ ոչ մարմին նորա ետես զսրտմտութիւն։ Զայս Յիսուս յարոյց Աստուած, որոյ ամենեքեան մեք վկայք եմք։ Եւ աջոյ Աստուծոյ բարձեալ եւ զխոստումն Հոգւոյն սրբոյ առեալ ի Հաւրէ, հեղ զայս զոր դուք տեսանէք եւ լսէք։ Զի ոչ Դաւիթ ելանէ յերկինս, ասէ ինքն. Ասաց Տէր Տեառն իմում. Նստիր ընդ աջմէ իմում, մինչեւ դիցեմ զթշնամիս քո սաստ ոտից քոց։ Արդ հաստատագոյն գիտասցէ ամենայն տուն Իսրայէլի զի եւ Տէր եւ Քրիստոս արար զնա Աստուած զայս Յիսուս զոր դուք խաչեցէք։

Եւ լուեալ զայս՝ կսկծեցան սրտիւ, եւ ասացին ցՊետրոս եւ ցառաքեալսն. Զի՞նչ արասցուք, արք եղբարք։ Պետրոս ասէ ցնոսա. Ապաշխարեցէք, եւ մկրտեսցի իւրաքանչիւր ոք ի ձէնջ յանուն Յիսուսի Քրիստոսի ի թողութիւն մեղաց ձերոց, եւ առնուցուք զպարգեւս Հոգւոյն սրբոյ։ Զի ձեզ է խոստումն եւ որդւոցդ ձերոց եւ ամենայն հեռաւորաց, զորս կոչեսցէ Տէր Աստուած մեր։ Եւ այլ բազումս բանիւք վկայէր եւ յորդորէր նոսա՝ ասելով. Կացէք ի սերնդոյ ծուռ եւ ի մոլորեալ սերնդոյ։ Եւ ոմանք հաւատացին բանին նորա եւ մկրտեցան։ Եւ եղեն յաւուրն յայնմիկ հոգիք որ ընդունեցան ի թիւ երիս հազարս։ Եւ էին յարեալ ի վարդապետութիւն առաքելոցն եւ ի հաղորդութիւն հացին եւ յաղաւթսն։ Եւ ամենայն հոգւոյ երկիւղ էր։ Եւ բազում սքանչելիք եւ նշանք ի վերուստ լինէին ի ձեռն առաքելոցն։ Եւ ամենայն որ հաւատային էին միասին, եւ ունէին ամենայն ինչս ընդհանուր։ Եւ զկալուածս եւ զգոյս ծախէին, եւ բաժանէին զամենեսեան որպէս ոք պիտոյ էր։ Եւ ամենայն աւուր միաբանութեամբ էին ի տաճարին, եւ հացի կտրելով ի տանս՝ առնուին զկերակուր իւրեանց ուրախութեամբ եւ սրտի պարզութեամբ։ Եւ էին ընդունելի առ ամենայն ժողովուրդն։ Եւ Տէր յաւելուածով ընդ նոսա ամենայն աւուր զկեցեալսն։

Եւ Պետրոս եւ Յովհաննէս ելանէին ի տաճարն ի ժամ աղաւթիցն, որ էր ժամ իններորդ։ Եւ էր այր մի կաղ ի փորոյ մաւր իւրոյ, զոր դնէին ամենայն աւուր առ դրան տաճարին որ կոչի Գեղեցիկ, խնդրել զողորմութիւն ի մտանելոցն ի տաճարն։ Որ տեսեալ զՊետրոս եւ զՅովհաննէս մտանել ի տաճարն՝ խնդրէր զողորմութիւն առնուլ։ Եւ Պետրոս հայեցեալ ընդ նա Յովհաննէսի՝ ասէ. Նայեա՛ ցմեզ։ Եւ նա ետ ուշ ցնոսա՝ յուսալով թէ ինչ ինչ առցէ ի նոցանէ։ Եւ ասէ Պետրոս. Արծաթ եւ ոսկի չիք ինձ, այլ զոր ունիմ զայն տամ քեզ. Յանուն Յիսուսի Քրիստոսի Նազովրեցւոյ՝ յարո՛ւց եւ շրջեա՛։ Եւ կալեալ զաջ ձեռն նորա՝ յարոյց զնա։ Եւ նոյն ժամայն զօրացան ոտք նորա եւ կոճք նորա, եւ ելեալ կայր եւ շրջէր, եւ մտանէր ընդ նոսա ի տաճարն՝ շրջելով եւ ցատկելով եւ օրհնելով զԱստուած։ Եւ ամենայն ժողովուրդ տեսին զնա շրջեալ եւ օրհնելով զԱստուած։ Եւ ճանաչէին զնա թէ նա էր որ ի տաճարին Գեղեցկի նստէր խնդրելով զողորմութիւն, եւ լցան զարհուրանաւք եւ ապշութեամբ ի պատահելոյն նմա։

Եւ մինչդեռ կալեալ էր զՊետրոս եւ զՅովհաննէս՝ վազեցին ամենայն ժողովուրդ առ նոսա ի սրահն որ կոչի Սողոմոնի, զարհուրեալ։ Եւ տեսեալ Պետրոսի՝ պատասխանի ետ ցժողովուրդն. Արք Իսրայէլացիք, զի՞ զարհանայք ի սմա, կամ զմեզ զի՞ հայիք, իբրեւ զոյժ մերով կամ զիշխանութեամբ մերով արարեալ զայս եղեալ զնա շրջել։ Աստուած Աբրահամու եւ Իսահակայ եւ Յակոբայ, Աստուած հարցն մերոց, փառաւորեաց զորդի իւր զՅիսուս, զոր դուք մատնեցէք եւ ուրասացարուք զնմանէ առաջի երեսաց Պիղատոսի, որ դատեցաւ նմա արձակել զնա։ Դուք զսուրբն եւ զարդարն ուրասացարուք, եւ խնդրեցէք արու մարդասպան շնորհել ձեզ։ Զհեղինակ կենաց սպանէք, զոր Աստուած յարոյց ի մեռելոց, որոյ մեք վկայք եմք։ Եւ յանուն նորա հաւատովն զայս զոր տեսանէք եւ գիտէք զօրացոյց զանուն նորա, եւ հաւատն որ է նովաւ ետ զնմա զողջութիւնս զայս առաջի ամենեցուն ձերոյ։ Եւ արդ, եղբարք, գիտեմ զի անգիտութեամբ արարէք, որպէս եւ իշխանքն ձեր։ Եւ Աստուած զոր ինչ նախասացոյց բերանով ամենայն մարգարէից իւրոց զչարչարանսն Քրիստոսի, կատարեաց այսպէս։ Արդ ապաշխարեցէք եւ դարձարուք, որ ջնջեսցին մեղք ձեր, զի եկեսցեն ժամանակք հանգստեան յերեսաց Տեառն, եւ առաքեսցէ զնախապատրաստեալն ձեզ զՅիսուս Քրիստոս, զոր ընդունել պարտ է երկնից մինչեւ ցժամանակս վերահաստատութեան ամենայնի, զոր խոսեցաւ Աստուած ընդ բերան սրբոց մարգարէիցն յաւուրց յաւիտենից։ Մովսէս ասաց. Զի մարգարէ ձեր յարուցանիցէ Տէր Աստուած ձեր ի ձէնջ ի եղբարց ձերոց, որպէս զիս, զնմա լուիցէք ամենայնի զոր ինչ խոսեսցի ընդ ձեզ։ Եւ եղիցի ամենայն անձն որ ոչ լուիցէ մարգարէին այնմիկ, սատակեսցի ի ժողովրդենէ։ Եւ ամենայն մարգարէք յորոց խոսեցաւ Սամուէլ եւ որ ետես զսկիզբն աւուրցն յայսոսիկ։ Դուք էք որդիք մարգարէիցն եւ ուխտին զոր ուխտեաց Աստուած առ հարս մեր, ասելով ցԱբրահամ. Եւ ի սերնդեանդ քում օրհնեսցին ամենայն ազգք երկրի։ Ձեզ նախ յարուցեալ Աստուած զորդի իւր զՅիսուս՝ առաքեաց օրհնել զձեզ, դարձուցանել զամենեսեան ի չարեաց ձերոց։

Եւ մինչդեռ խոսէին նոքա ցժողովուրդն՝ եկին ի վերայ նոցա քահանայապետն եւ զօրավարն տաճարին եւ Սադուկեցիքն, տրտմեալ վասն ուսուցանելոյն զժողովուրդն եւ աւետարանելոյն ի Յիսուսի զյարութիւն ի մեռելոց։ Եւ ձգեցին զձեռս ի վերայ նոցա, եւ եդին ի պահ մինչեւ ցվաղիւն, զի արդէն էր իրիկուն։ Եւ բազումք ի լսելոցն զբանն հաւատացին, եւ եղեւ թիւ արանց հաւատացելոց իբրեւ հինգ հազարաց։

Եւ եղեւ ի վաղիւն ժողովեցան իշխանքն նոցա եւ ծերք եւ դպիրք ի Երուսաղէմ, եւ Անանիա քահանայապետ եւ Կայիափաս եւ Յովնաթան եւ Աղեքսանդրոս, եւ որ էին ազգակիցք քահանայապետին։ Եւ կացուցեալ զնոսա ի մէջ՝ հարցանէին. Ընդ որո՞ զօրութեամբ կամ ընդ որո՞ անուամբ արարէք դուք զայս։ Յայնժամ Պետրոս լցեալ Հոգւով սրբով ասէ ցնոսա. Իշխանք ժողովրդեան եւ ծերք Իսրայէլի, եթէ մեք այսաւր քննիմք վասն բարեգործութեան մարդոյ հիւանդի, որով եղեալ է նա առողջ, զայս ամենեսեան ձեզ եւ ամենայն ժողովրդեան Իսրայէլի ծանեալ լիցի, զի յանուն Յիսուսի Քրիստոսի Նազովրեցւոյ, զոր դուք խաչեցէք, զոր Աստուած յարոյց ի մեռելոց, ընդ նմա զայս կայ առաջի ձերոյ ողջ։ Սա է քար որ արհամարհեցաւ ի ձէնջ շինողաց, որ եղեւ գլուխ անկեան։ Եւ չիք յայլում ոմանում փրկութիւն, զի ոչ է այլ անուն ընդ երկինս տուեալ ի մարդկանէ, յորում պարտ է մեզ փրկել։

Եւ տեսեալ զհաստատակամութիւն Պետրոսի եւ Յովհաննու, եւ գիտացեալ զի մարդիկ անգրագէտք եւ տգէտք են՝ զարհանային, եւ ճանաչէին զնոսա զի ընդ Յիսուսի էին։ Եւ զմարդն տեսեալ կայեալ ընդ նոսա՝ որ եղեալ էր առողջ, ոչ կարէին հակառակ ասել։ Եւ հրամայեցին արտաքս ելանել զնոսա ի ժողովոյն, եւ խորհէին ընդ միմեանս ասելով. Զի՞նչ արասցուք մարդկանս այսոսիկ։ Զի յայտնի նշան եղեալ է ամենեցուն որ բնակեալ են ի Երուսաղէմ, եւ ոչ կարեմք ուրանալ։ Այլ զի մի՛ եւս աւելի տարածեսցի ի ժողովրդեանն, սպառնասցուք նոցա մի՛ եւս խոսել յանուն այնորիկ ոք ի մարդկանէ։ Եւ կոչեցեալ զնոսա՝ պատուիրեցին նոցա մի՛ ընդհանապէս խոսել եւ մի՛ ուսուցանել յանուն Յիսուսի։ Եւ Պետրոս եւ Յովհաննէս պատասխանի ետուն եւ ասացին ցնոսա. Եթէ արդար է առաջի Աստուծոյ լսել ձեզ քան զԱստուած, դատեցարո՛ւք։ Զի մեք զոր տեսաք եւ լուաք՝ ոչ կարեմք մի՛ խոսել։ Եւ նոքա սպառնացեալ եւս՝ արձակեցին զնոսա, զի ոչ գտանէին զիա՞րդ պատժեսցեն զնոսա, վասն ժողովրդեանն, զի ամենեքեան փառաւորէին զԱստուած վասն եղելոյն։ Զի աւելի քան զքառասուն ամ էր մարդոյն որում եղեալ էր նշանս այս ի բժշկութեանն։

Եւ արձակեալ՝ եկին առ իւրեանս, եւ պատմեցին զամենայն զոր ինչ ասացին ցնոսա քահանայապետքն եւ ծերք։ Եւ նոքա լուեալ՝ համակամ եղեն ձայնիւ առ Աստուած, եւ ասացին. Տէր, դու ես որ արարեր զերկինս եւ զերկիր եւ զծով եւ զամենայն որ ի նոսա։ Որ Հոգւով սրբով ասացեր ի բերան հաւր մերոյ Դաւթի ծառայի քում. Ընդէ՞ր զայրացան հեթանոսք, եւ ազգք մտաւորեցան զդատարկս։ Կացին թագաւորք երկրի, եւ իշխանք ժողովեցան ի միասին ի վերայ Տեառն եւ ի վերայ Քրիստոսի նորա։ Զի ժողովեցան ի քաղաքիդ յայսմիկ ի վերայ սրբոյ մանկանդ քո Յիսուսի զոր օծեր, Հերովդէս եւ Պոնտացի Պիղատոս ընդ հեթանոսս եւ ընդ ազգս Իսրայէլի, առնել զամենայն զոր ինչ նախագիտեաց ձեռն քո եւ խորհուրդ քո եղեալ առնել։ Եւ արդ, Տէր, նայեա՛ ի սպառնալիսն նոցա, եւ տո՛ւր ծառայից քոց ամենայն հանդգնութեամբ խոսել զբանդ քո, ձգելով զձեռն քո ի բժշկութիւն եւ ի նշանս եւ ի սքանչելիս լինել յանուն սրբոյ մանկանդ քո Յիսուսի։ Եւ զայս ասացեալ՝ շարժեցաւ տեղին ուր էին ժողովեալ, եւ լցան ամենեքեան Հոգւով սրբով, եւ խոսէին զբանն Աստուծոյ հանդգնութեամբ։

Եւ ամենեցուն հաւատացելոցն էր սիրտ եւ անձն մի, եւ ոչ ոք ասէր զինչ ինչ ի մասնաւորի իւրում, այլ էին նոցա ամենայն ինչք ընդհանուր։ Եւ զօրութեամբ մեծաւ տային առաքեալքն զվկայութիւն յարութեան Տեառն Յիսուսի, եւ շնորհք մեծ էին ի վերայ ամենեցուն։ Զի ոչ ոք էր նոցա կարօտ, որովհետեւ որ էին տիրացուք ագարակաց կամ տանց, վաճառէին եւ բերէին զգինս վաճառացն եւ դնէին առաջի առաքելոցն, եւ բաժանէր իւրաքանչիւր ումեքէ որպէս ոք պիտոյ էր։ Եւ Յովսէփ որ կոչեցաւ ի առաքելոցն Բարսաբաս, որ է մեկնեալ Որդի մխիթարութեան, Ղեւտացի, ազգաւ Կիպրացի, որ էր նմա ագարակ, վաճառեաց եւ եբեր զգինն եւ եդ առաջի առաքելոցն։

Եւ էր այր մի անուն Անանիա, եւ Սափիրա կին նորա, եւ ծախեցին զագարակ մի։ Եւ խորհեցաւ ընդ կնոջ իւրում, եւ ետ ի գնոյ ագարակին, եւ եբեր զմասն մի եւ եդ առաջի առաքելոցն։ Ասէ Պետրոս. Անանիա, ընդէ՞ր լցաւ սատանայ զսիրտ քո սուտ խոսել առ Հոգին սուրբ եւ ի գնոյ ագարակին զոր ծախեցեր, մի՞թէ ոչ քոյդ կայր, եւ ծախեալ քոյդ ի քում կամաց էր։ Ընդէ՞ր եդեր ի սրտի քում զբանդ զայդ, ոչ մարդկան սուտ խոսեցար, այլ Աստուծոյ։ Եւ լուեալ Անանիայի զբանս զայս՝ անկեալ ի վայր՝ ետ ոգի։ Եւ եղեւ երկիւղ մեծ ամենայն որ լսէին զայս։ Եւ յարուցեալ երիտասարդքն՝ վարագուրեցին զնա, եւ հանեալ՝ թաղեցին առ դրան տանն։

Եւ եղեւ ժամանակ երից ժամից, եւ կին նորա մտանէր, եւ ոչ գիտէր զեղեալն։ Ասէ Պետրոս ցնա. Ասա՛ ինձ, ա՛խ թէ ոչ ինչ ինչ ագարակաւ ծախեցէք։ Եւ նա ասէ. Այո, ոչ ինչ ինչ։ Ասէ Պետրոս. Զի՞ համաձայնեցարուք դուք փորձել զՀոգին Տեառն։ Ահա ոտք թաղեցելոցն զոր թաղեցին զայր քո առ դրան տանն, եւ զքեզ հանեն արտաքս։ Եւ անկաւ նա նոյն ժամայն առ ոտս նորա, եւ ետ ոգի։ Եւ մտեալ երիտասարդքն՝ գտին զնա մեռեալ, եւ հանեալ՝ թաղեցին զնա առ այր իւր։ Եւ եղեւ երկիւղ մեծ յամենայն եկեղեցին եւ ի վերայ ամենայն որ լսէին զայս։

Եւ առաքելոցն ձեռամբ լինէին նշանք եւ սքանչելիք բազումք ի մէջ ժողովրդեանն։ Եւ էին միաբանութեամբ ամենեքեան ի սրահին Սողոմոնի։ Եւ ոչ ոք ի նոցանէ համարձակէր միանալ նոցա, այլ մեծարէր զնոսա ժողովուրդն։ Եւ աւելի հաւատային առ Տէր բազմութիւն արանց եւ կանանց։ Մինչեւ ի հանել հիւանդս ի հրապարակս, եւ դնել ի մահիճս եւ ի մանկունս, զի եթէ եկեսցէ Պետրոս, գոնեայ ստուերագործ նորա ծածկեսցէ զոմանս ի նոցանէ։ Եւ ժողովեցաւ եւ բազմութիւն քաղաքացն շրջակայից Երուսաղէմի, եւ բերէին զհիւանդս եւ զտանջեալս յանմաքուր ոգւոց, եւ բժշկէին ամենեքեան։

Եւ յարուցեալ քահանայապետն եւ ամենեքեան որ ընդ նմա էին, որ է աղանդ Սադուկեցւոց, լցան նախանձու, եւ ձգեցին զձեռս ի վերայ առաքելոցն, եւ եդին զնոսա ի պահ ի բանտի հասարակաց։ Եւ հրեշտակ Տեառն ի գիշերի բացեալ զդրունս բանտին, եւ հանեալ զնոսա արտաքս՝ ասէ. Երթայք, եւ կացէք ի տաճարին, եւ խոսեցարո՛ւք ցժողովուրդն զամենայն բանս կենացս այսորիկ։ Եւ լուեալ՝ մտին ի տաճարն ի լուսանալ, եւ ուսուցանէին։ Եւ եկեալ քահանայապետն եւ որ ընդ նմա էին՝ կոչեցին զժողովն եւ զամենայն ծերակոյտ որդւոցն Իսրայէլի, եւ առաքեցին ի բանտն զի բերցեն զնոսա։ Եւ գնացեալ սպասաւորքն՝ եւ ոչ գտին զնոսա ի բանտին, դարձան եւ պատմեցին ասելով. Զբանտն գտաք փակեալ ամենայն անվտանգութեամբ, եւ զկանգունսն կայեալ առաջի դրանց, եւ բացեալ ոչ գտաք ոք ներքոյ։ Եւ լուեալ զայս քահանայապետն եւ զօրավարն տաճարին եւ քահանայապետքն՝ զարհանային ի նոցանէ, զի՞ արդեօք ինչ լիցի այս։ Եկեալ ոմն պատմեաց նոցա ասելով. Ահա արք զոր եդէք ի բանտի՝ կան ի տաճարին եւ ուսուցանեն ժողովրդեանն։ Յայնժամ գնացեալ զօրավարն ընդ սպասաւորսն՝ բերին զնոսա ոչ հարկանելով, զի երկնչէին ի ժողովրդենէն զի մի՛ քարկոծեսցեն զնոսա։

Եւ կացուցեալ զնոսա՝ կացուցին ի ժողովն։ Եւ հարցանէ քահանայապետն նոցա ասելով. Ոչ հրամայեցաք ձեզ մի՛ ուսուցանել յանուն այնորիկ, եւ ահա լցէք զերուսաղէմ ուսմամբ ձերով, եւ կամիք արիւն մարդոյն այնորիկ հանել ի վերայ մեր։ Պատասխանի ետ Պետրոս եւ առաքեալքն եւ ասացին. Պարտ է Աստուծոյ հնազանդել քան մարդկան։ Աստուած հարցն մերոց յարոյց զՅիսուս, զոր դուք սպանէք կախեալ ի փայտի։ Զնա Աստուած աջոյ իւրում բարձրացոյց ի թագաւորութիւն եւ ի փրկութիւն տալ Իսրայէլի ապաշխարութիւն եւ թողութիւն մեղաց։ Եւ մեք եմք վկայք նորա ի բանիս այսմիկ, եւ Հոգին սուրբ զոր ետ Աստուած ամենեցուն հնազանդելոցն նմա։ Եւ նոքա լուեալ՝ սրտմտեցան, եւ խորհէին սպանանել զնոսա։ Յայնժամ յարուցեալ ոմն ի ժողովոյն ի Փարիսեցւոց, անուն Գամաղիէլ, ուսուցիչ օրինացն, պատուական ամենայն ժողովրդեանն, հրամայեաց քիչ մի արտաքս հանել զառաքեալսն, եւ ասէ ցնոսա. Արք Իսրայէլացիք, զգուշացարո՛ւք ձեզ ինքեանց զի՞նչ ինչ արասցուք մարդկանս այսոսիկ։ Զի յառաջ քան զաւուրսդ յայսոսիկ յարոյց Թէուդաս զանձն իւր ասելով թէ ինքն ոք է, ընդ որ թուեցաւ թիւ արանց չորից հարիւրից, որ սպանաւ, եւ ամենեքեան որ հաւանեցան նմա ցրուեցան եւ եղեն ի ոչինչ։ Յետ սորա յարոյց զՅուդա Գաղիլեացի յաւուրսն հանդերձման, եւ դարձոյց զհետ իւր ժողովուրդ բազում, եւ նա կորեաւ, եւ ամենեքեան որ հաւանեցան նմա ցրուեցան։ Եւ արդ ասեմ ձեզ, զգուշացարո՛ւք ի մարդկանէ այսոցիկ, եւ թողէք զնոսա, զի եթէ ի մարդկանէ է խորհուրդ այս կամ գործ այս, ապականեսցի։ Եւ եթէ յԱստուծոյ է, ոչ կարէք ապականել զնոսա, զի մի՛ եւ գտանիցիք պատերազմողք Աստուծոյ։ Եւ հաւանեցան նմա։ Եւ կոչեցեալ զառաքեալսն՝ ծեծեցին զնոսա, եւ պատուիրեցին մի՛ խոսել յանուն Յիսուսի, եւ արձակեցին զնոսա։ Եւ նոքա գնային ուրախ յերեսաց ժողովոյն, զի արժանի եղեն վասն անուանն Յիսուսի նախատինս կրել։ Եւ ամենայն աւուր ոչ դադարէին ի տաճարին եւ ի տունս ուսուցանելով եւ աւետարանելով զՅիսուս Քրիստոս։

Եւ յաւուրսդ յայսոսիկ բազմանալոյ աշակերտացն՝ եղեւ տրտունջ Հելլենացւոց ընդ Հրեայս, զի անտես լինէին այրիք նոցա ի սպասաւորութեան հասարակաց։ Եւ կոչեցեալ տասն եւ երկու առաքեալքն զբազմութիւն աշակերտացն՝ ասեն. Ոչ հաճոյ է մեզ զի մեք թողեալ զբանն Աստուծոյ սպասաւորեսցուք սեղանոց։ Արդ, եղբարք, ընտրեցարո՛ւք ի ձէնջ արս եւթն ոմանս, որ վկայեալ իցեն, եւթն արք լցեալք Հոգւով սրբով եւ իմաստութեամբ, զորս կացուսցուք ի վերայ գործոյ այսմիկ։ Եւ մեք զհամառօտն ի աղօթս եւ ի պաշտօն բանին կացցուք։ Եւ հաճոյ եղեւ բանն առաջի ամենայն ժողովրդեանն, եւ ընտրեցին զՍտեփանոս, այր լցեալ հաւատով եւ Հոգւով սրբով, եւ զՓիլիպպոս եւ զՊրոքորոս եւ զՆիկանոր եւ զԹիմոն եւ զՊարմենաս եւ զՆիկողայոս նորադարձ Անտիոքացի։ Զորս կացուցին առաջի առաքելոցն, եւ աղաւթս արարեալ եդին ի վերայ նոցա զձեռս։ Եւ բանն Աստուծոյ աճէր, եւ բազմանայր թիւ աշակերտացն յերուսաղէմի յոյժ, եւ բազում ոհմակ քահանայից հնազանդէին հաւատոյ։

Եւ Ստեփանոս լի շնորհաւք եւ զօրութեամբ՝ արարէր սքանչելիս եւ նշանս մեծամեծս ի մէջ ժողովրդեանն։ Յարուցին ոմանք ի ժողովրդենէն որ կոչի Լիբերտինացւոց եւ Կիւրենացւոց եւ Աղեքսանդրացւոց, եւ որ էին ի Կիլիկիայ եւ յԱսիա, եւ խոսէին ընդ Ստեփանոսի։ Եւ ոչ կարէին հակառակել իմաստութեանն եւ Հոգւոյն որով խոսէր։ Յայնժամ դրդեցին զարս ասել թէ լուարուք զնմանէ բանս հայհոյութեան ընդ Մովսէսի եւ ընդ Աստուծոյ։ Եւ շարժեցին զժողովուրդն եւ զծերսն եւ զդպիրսն, եւ յարուցեալ հարին զնա, եւ ածին զնա առ ժողովն։ Եւ կացուցին զվկայս

զինչ քան զայս ցաւագին։ Օհոյն ասէ քէն բերանով
յօրսայ. Տապեաց զիս պ՚է ձեռս ամպարշտից. ձի է, Հայր իմ Յե.
երկնաւոր, ըստ ակնկալ։ Այլ ի միտ առէք զբանին քի, Ժէ. 12.
մատնեաց զիս ասէ քէն՝ ի ձեռս. և յորոց ձեռս. ոչ քա
բեաց, այլ ամպարշտից։ Այս երը աղաչաւ՚է ձեռս ամպրշ
տաց. ՚ի վէր բերէ. զի ամպարիշտք ամպարշտուէ՚ իւրեանց
կատեացն զիս։ Իբր զի ասաց Հայրն երկնաւոր առ որդի
իւր, յորժամ առաքէր զնա յ՚ՀՌ. ած որ զնա պատէր, ընկալ. և Մէ.
՚է ցաւս ծանչեա, և՚է խոնարհաբէ զամ համբերութ պատիր. ո՚ Բ. 4.
բուամ Հրամանի հնազանդ եղև մ՚ մահուամբ։ Ահա երը աղաչաւ Փէ.
Հայրն երկնաւոր զորդի իւր՚ի մահ մատանեաց։ Այ՚ի միայն Բ. 8.
պատճառ մատնուէս եղեն մեղք մեր. քանզի զրեալ է, Ղ.ամէ.
վէ ձեր ամբեղաւս մարդեաց զնա. և այլուր, յանօրէնութ ծո Ը. 32.
ղովրդեա էմ՚է ճահ վարեցաս. զինչ քան զայս ասէին՞ Հայտ Ես.
է՚ի սէր գրոց, թէ՚ի պաշարել քաղաքի իրիք յերկրին Ծէ. 8.
մնալաւս, արքայն մնալացուց զոհն հարել, զի չեր Ը. 27.
ուտանք նման փրկուէ, ՚ի տագնապէ մատոյց զանդրանիկ
իւր յողջակէզ՚ի վէր պարապին. զի փրկեացէ զնա ամբ. զոր
տեսեալ Թշնամեաց՝ չուէցեալն՚ի նմանել. և ապրեցաւ քա
զաքն։ Ահա զինչ խմնայցի քաղաքաւս, բայց եթէ ես
որ պաշարեալն էր՚ի դիւաց Թշնամեաց իրրև՚ի չորեք
հազար ամաց հետէ. և չեր ոք որ փրկեր. մինչև ար
քայն երկնաւոր զորդի իւր միածին մատոյց պատարագ
՚ի սեղան խաչին. զի յայնժամ զերծաք յիշխանուէ Թըշ
նամեաց մերոց, յորժամ այնպէս սիրեաց ած զաշխարհ, գնել Ցա.
զրդին իւր ծածկին եղ. զի ամ որ հաւատայ՚ի նա, ոչ խրտիչ. այլ Ը. 16.

ընկալցէ զչիանս յաւիտենական։

Ահա մատնութիւնն եղև՚ի հոգւոյն սրբ. որ զչէ՚ի մահ Ը.
մատնեաց. և ըստ. զի խրատ ետ հրեից ապանանել զչէ.
Ահա երբ խրատ այդպիսի ետ հրեից. յայնժամ, յորժամ
բերանով կայիափայ առ հրեայսն ասաց, գոտ ալինել գէ Ցա.
ոէ, և ոչ բնաւ խորհել էսի, ըե լաւ է ձեզ, զի այր մի գեռանիցի Ժա. 49.
՚է վէր ծողովրդեան. և ոչ ամ ազգս խորհէր։ Այս յարի զկնի և 51.
զայս ոչ յանձինէ ինչ ասաց կայիափաս. այլ՝ ոնդ ասէ ոսկեբե
րանն, յազգմանէ Հոգւոյն սրբ, և ոչ՚ի դերև եղ խոր
հատս. քանզի յայնմ օրէ խորհուրդ սրսրին՝ զի ապանդեն զնա։ Ի Ժա. 53.
տեր՚ի նզ գրոց սիրելիք, զի չար ոմն խորհրդական՝ աչի
տուիել անուն՝ խրատուն իւրով արտաքսեցոյց զդաւիթ
՚ի թագաւորելի իւրմէ։ և զինչ գոր Է. Թագ.
ծեցաւ. այլ ոմն խորհրդական բարի քուսի անուն, Ժէ. 1.14.

քարի խաչառուն իւրով ցրեաց զխորհ[ուրդն] չար · և յաջողեաց՝ աբեսողոմայ զծառայ կախել և մեռանել · և գաւ-
Թի՝ յետ մահու նր՝ ի քաղաք և ի Թէբրուէ նոր գառ-
նալ : Օ՜ նշանակիցէ խորհրդականն այն չար , բայց ե-
Թէ զաստանայ · որ խաչառուն իւրով՝ զոր ետ եւայն , որ
տաքսեցոյց զմարդ՝ ի դրախտէն և յերկնից ազբաչուէն ,
որ վասն սահեցելոյ : Կայր խաչառուս խորհրդականին
քարոզ , յր է հոգւոյն սէր , զեղեցկին աբեսողոմ , այն է
Սաս. քր , փեղեշտէն պեւլեամբ չան պատրիս մարդկան , կախե-
խզ. 3 : ցաւ զմայահեսայէնն · և յետ մահու նր զարձաւ մարդ
ի քաղաք և ի Թէբրուէ՝ն իւր :

Ջ · Կ՚երգ մանուկն յաճախոյս կոզմանէ եղև ննջեցեալ : Կ՚ան-
ղի գրեալ է · Կ՚ո սիրեաց ընչ , և տաճեաց անձն իւր վ՚ն գր
է · 2 : ի մահ՝ ի մէջ փրկուէ՛ն : Կ՚այ քր իակ սակ բերանով
եբեմ. մարգարէին , եթէ պէրէչին անչէն էմոյ , (յր զկեանս իմ)
ԺԲ · 7 : է յեռս ընչաեաց էարոյ : Կ՚ս ոմ երկմտեացն լը ձմարտա-
Թէն՝ բոլորեցուցոյ բացերև : Կ՚ք քր եկ լը առաջ իւրոյ
Յէ · Թշնամեաց՝ ասելով , ղր ենդրէ : Կ՚ի պատասխանել
ԺԲ · 7.8: նոյ չյո նաչվէրեցէ · կրկնեաց անգրկին , ես եմ · արդ՝ երէք վ՚ն
ենդրէ , եռյկ տուտ գրոյ երկաւ · իսկ այս զի՞նչ իցէ , բայց
եթէ՝ տալ զանձն ի մահ : Պատմէն զիրք , Թէ յոմէսան
մինչ էր ի ծովս , և նաւն կայր ի վտանգի , ասաց առ
Յէ · որս լը իւրն երեն · առէք ընկեցէք զ՚ն ի ծովս · և գտաբեռ-
ա · 12 : ցէ ի չէնջ մրբէիր · որ եղև իակ · զի յրկնկեռալ զնա ի ծով ,
ապրեցան այլք նմա : Կայեակս քր եռ զանձն ի մահ · զի
զմեզ ապրեցուսցէ ի մահկանէ · և այն եղև մեծ նշան
Յէ · սիրոյ : Կ՚անգի գրեալ է · Ջեծ ևս չան զայս սեր ոչ ոք առնէ ,
ԺԼ · 13 : եթէ պանչն իւր դնէցէ ի վր բարեկամաց իւրոց : Կ՚այց քրիս սեր
երևի լեալ մեծ ևս քան զդոյն · զի եգ զկեանս իւր՝ ոչ
զա բարեկամաց , այլ՝ որ ևան է , զա նոցին իակ Թշնա-
մեաց իւրոց , յր է՝ մեղաւորաց : Կ՚ի մեռ առ զայս ոմ
Սէր · մարդ · և պղնոր երաչխաւորէ չո զ՚ մոռանար · գոհանալ չի եռ
ԽԸ · 20: վ՚ն չո պանչն իւր :

Կ՚ասն երէրդ :

Ջ · Կ՚այ ի մանչաց ասուի , որ յաճախոյս կոզմանէ , եղիցի
այլ երեք առ ի մարդկանէ , որք մանեցին զքր ի
մահ : Կ՚ս այք եղիցեն ոք : Կ՚այս առաջինն ի մահ մանե-
ցաւ քր կիւրոց աշակերտաց , առ որս ցուցեալ էր զնմ
մարգահրուէ : Կ՚ի ի նոցանէ յուդաս՝ վաճառեաց զը-

ցնա . երկիրգ՝ պետրոս ուրացաւ զնա . երգ՝ յովհաննէս լռ
ակեբ՝ Թողէ՛ զկաւան՝ մի՛ր փախեաւ ՚ի նմանէ . իսկ
այլք ամենեքին՝ որը յառաջն խոստացան լը նմա ՚ի մահ
երթալ , Թողուն զնա և փախեան ։ Ո՛չ կամակար այն վա
ճառականն և ուրացօղն Թէ և փախստական գառն ցաւոց եղէն
պատառ՚ի քո ։ Ո՛տրաքն այնչափ առատելովն ՚ի քո
ցաւք , որչափ մեծ եր նէր սէր առ աշակերտան ։ Օ այս
գիւր սէր յայտնի եցոյց քո՝ յառել իւրում բերանով մեր
գարեկին . Ահաւ եղեն չինգն եղբարք իմ . ճանեան զօտար զան
գնա ։ Տեսանք , զի իւր եզբարս Հաւատքն ոչ զաշակերտս
լեր , զի ցուցցէ զառաւելսն սիրոյ իւրոյ առ նա . բայց
նէր Թողուն , և մատնեցին զնա ՚ի ձեռս Հեթանոսաց ։ Օ ո
բինակ մատնուհս և վաճառականս ունիմք յայսմ ի յով
սեբ ։ Ո՛չ յովսէփ յիշեալոյ իւրոյ վաճառեցաւ , և մատ
նեցաւ ՚ի ձեռս Հեթանոսաց . ոչ խորհրդով միոյ ՚ի նոյն
որում անուն եր յուդա , եղև նման վաճառել ։ Ո՛հա
յուդան այն վաճառօղ՝ դյուդա իսկարիովտացին նախա
նշարէ . և յովսէփն այն վաճառեալ՝ որում անուն եգաւ
գոմբիոմիանէ , որ Թարգմանի փրկիչ Տէր , զքո նկարա
գրէ ։ Այս ևս՝ զորօրինակ յովսէ զամենայն Տամբուրին
սպան նենդաւէն ։ զի միով ձեռամբ կալաւ զմերձաւոր , և
ևս ոմն Թէ ՚ի Տամբոյր մատուցեալ՝ ասէ . Ո՞րէ ոշխ եղեա
եղբայր . և միւսով ձեռամբ եհար զնա ։ Ո՛րպիսի յու
դա մատուցեալ առ յի՛ ասէ . ոշխ եր վերդապետ . և Տամբո
բեայ ընդ նմա . և Տամբուրին մատնեայ զնա՛ի մահ ։ Ո՛ւր
զմտաւ ածէք սիրելիք , եԹէ իցէն ցաւք ըս ցաւոց քոյ
որում ըս երանիմամ՝ առաւել ցաւ եղև յուսահատիլն
յուդայի , և չինգրելն զԹողուԹէն , քան զայն՝ զի չա
ռնեայ զնա ։

Ձարձեալ՝ քո մատնեցաւ ՚ի մահ՝ յաղգականաց և ՚ի ջ
տահմնոյոց իւրոց , այր է՝ յաղգէն Հրեից , յորմէ ազգէ
ծնաւ ։ Ո՛չ հրեայը մատնեցին զքո Հեթանոսաց , այր է՝
պիղատոսի և Հերովդեի , ըս պիղատոսի իսկ ասելոյն առ
քո . ազգն քո , և քահանայապետք մատնեցին զքեզ ինձ . զինչ
փորձ փորձեալ է քո ։ Ո՛ւր՝ այլևս ասի . Լուսեայ պիղատոս ըշ
քահանայապետն և զիշխանս և զԹողուԹիւրդն . և ասէ ցնո . ա
ձիւ մատուցին ինձ զայր զայս իբրև պղոտորեցուցիչ ժողովրդեան .
և ահաւասիկ առաջի ձեր փորձեայ , և ընդ ինչ գիւտ փոխ չառնեայս
գնի ։ Ոչ զինչ պատասխանի էառուն հրեայքն . այնպիսի
էառուն պատասխանի , որ ոչ առաք սրեալ լսոցեայ զսիրտ

Յհ. 13.

Ղկ. 26.

Մտթ. ԺԷ. 49.

Յհ. 35.

Ղկ. ԻԳ. 13.

Ց·Ը· քրիստ· Այնչ ընդ լսաքարոզ այդն այն, ապա ուր մատնեսցէ զնա ընդ
Ժը· 30: Հայսն է Թէ եկիցէ երբեմն առ սամիրան ապրականաւք և
առհմայինսն իւր, և ասեն· Կարէ գրել ինչ և մատնել՝ ի
Դ·ար· Ժ· 12: չեռս այլազգեացն· և ահա Թոյլ ետ նոցա սամիրան՝ կա-
պել զնա, և հանել առ Հրէայսն իւր· Արդ ով նշանա
կիցի սամիրանաւ, բայց եթէ քո· որ այնպիս հնար եր,
մինչև ասելումն՝ ես եմ, զՀրէայսն իւր, որ ի խնդիր եին
Ց·Ը· նր, և կապել կամէին՝ տապատառ էարկ յերկիր· Երբե-
Ժը· 6: ասաց՝ Ըե ես եմ, չեպս չեպս լսան, և զարհուր պիեռն· Վասկայն
և այնպիս քաջազօր սամիրանս չև Թողացոյց կամաւ,
զի ըմբռնեսցի, կապեսցի, և՝ ի ձեռս Հրէայսն մատ-
նեսցի·

Ղ· Ի վախճան ամի՝ մատնեցաւ չև՝ ի մահ՝ և՝ ի մերկ իւր-
մէ· որ յայս սահս ծնաւ զնա, զի մահու համբերեսցէ
Ց·Ը· չև աղգի մարդկան· Կրեալ է, նայր առ նայն չե մայր
Ժ·Ե· 25: նր· և զնաղդ կայր· լի ցաւօք, աղէկիզեալ Թէ, և ախ-
տակցեալ առ որդի իւր· և այն ցաւ մերն՝ զգաւ խա-
չելոյ որդւոյն մեծասիս առաւելեալ· Ի՞ատաջ, Թէ
մայր քան կայր առ խաչին լի գառնագին ցաւօք· բայց
նա առաւել ընարեր զորդւոյն՝ ի խաչ ելանել, քան զաղ-
Ա·Ա·Ի· դի մարդկան չազատիլ· Ի՞ոչ սղոմոն յառակն· Հրէ-
Է· 21: զործէ երիս, և չորրորդին ոչ ինչ կանդրտիմ· Ինչ զինչ որ
շանակիցն ասա երկրաւ· Ոչ կայր մարիամ՝ Ի՞ր էր ա-
զագաւ· լսնարութ զգաստանան· Հրկիր բառնայ զմար
դիկ, զի մի անկցին· Նայնպէս ոչ կայր մարիամ՝ Ի՞ւր
ուշն զմեզ չնորհօք խոսիք, զի մի անկցուք ի դժոխս·
Հրկիր բերէ մեզ պատաղ բարի, որով կեանք չմի· Նայնպ
ոչ կայր մարիամ երբեր մեզ զօրհնեալ պատաղ խորհ ո-
րսիցին, որով կեանք անխափան կենաց յերկինս· Ի՞րդ
Հրկիրս մարիամ չարժեր երիւք, Ի՞ երեքիեն դառն ցա-
ւօք, որոց համբեր· Նախ՝ չարժ առ դան Հարին· երկրդ՝
չարժ առ փշոիք պսակեցին· Երրդ՝ չարժ՝ ի խաչ Հանին զոր
զի իւր· Ա՞ն Հրեչտացոյս մեծանչ չարժեցաւ և դողացաւ,
բայց և տարաւ· զի աղգ մեղկան մի կորիցէ· այլ չորիգին,
այս է՝ կորսուսան աղգի մարդկան՝ ոչ կարացէ Հանգոր-
ծել· Նա՝ Թէ Հնար էր նր ճաճանչն Հարիւր որդիս ու-
նել, զնոսին Ա՞ն փրկուէ աղգն մարդկան՝ ի մահ մատ-
նեալ էր· Ի՞նա և կոյս մարիամ զչէ՝ ի մահ մատնէ,
զի՝ ի մահ նիր կամաւորն, առաւել կամեցեալ զնր մե-
ռանիլ՝ քան զմարդկան դատապարտիլ· Ո՞չ որ
չեն-

ընդ եանուաւթ՝ ի գերս Թագաւորացդ . ուր պատմի , Եհ. ը. ֆ-ֆ .
՝ի պաշարիլ սամարիայ՝ երբեմն Յոռամու պաշտօք քաղաքին , Գ. Թագ. ի. 28.
կինն մի եղեն զիւր որդի , և եհեր ըզ այլոմ հնոջ . զի և
զնաթայն կերիցեն վաղիւ . երբեմն կերան զառաջինն որ-
դի , միւս կինն Թաբէոյ զիւր որդի : Եւ եղեւ զորդի
իւր , բռաղը կալաւ առ արքայ , և ասէ . Տէր արքայ , կինս
և ես՝ եմիեցաք զոդիի իմ , և կերաք . այլ ասա Թաբէոյ զոր-
դի իւր : Երբեմն լուծաւ Թագաւորն զեղեալն , պատառեաց
զհանդերձ իւր . և անուհետև ջան եդ սպրեցուցանել
զքաղաքն : Աղաւաւաւս նշանակի Ծ . որ պարտաւն էր
յառաջ քան զաղաչանսն քոյ՝ ի դիմաց Թշնամեաց .
հինեան նշանակի Ռբ կոյսն մարիամ . որ յանձն էառ , զի
որդի իւր զներցէ , և ի խաչն խորտուիացի , զի Ծ ի Թշնա-
մեաց իւրոց սպրեսցի : Երբեմն՝ ըստ ամբոխին կոյսը մեր
կոյսն առ խաչին՝ ոչ միայն մեռ զմեռ որդւոյ իւրոյ տես-
անելոյ , այլև մեռ աշխարհն փրկուելոյ :

Յորդոր :

Ա միա առիք արդ , Եհ վէց մտածելոք եղեն քոյ . որում
և ծանեայք , Եհ ցաւք քո դառն եղեն յոյժ : Այս
նեցաւ քո ի մեռ յիւրոց բաբեկամաց . զինչ քան զայս
դառնագոյս . յաղդակառաց իւրոց , և ի տոհմայնոց .
զինչ քան զայս ծանր . ի հօրէ իւրմէ երկնաւորէ . զինչ
քան զայս ազեկեզ . ի մօրէ իսկ իւրմէ . զինչ քան զայս
ցաւագին : Յիշէ լեզին ձեզ ցաւքս՝ սիրելիք , և զդոյշ լե-
ուք , զի մի զնոյնս նորոգիցէք , մեզոք միւսանգամ զքէ
՝ի մեռ մատնեալ :

ՎԱՐՈՒՆԻ

Յաղագս ջոփխան ուրախութեանն ։

Ընթերց. Յարեաւ, Լե աստ ։ Առկ. ձ. 6 ։

Ախոռաձ ։

Յովհաննէս է ձեզ՝ ընծայել միմեանց ձոս զատկական, ի յիշատակ մեծի աւուրս տնտեսմանն Քրիստոսի, և քի վառաւորս յարութեանն։ Բայց զի ի ձոնէ սատի ուսմունք և խնամատ ինչ փրկական, ընծայեսցուք զայն միմեանց՝ մակագրութեամբ ինչ։ և որ խոչ այն. ուսուցանէ մեզ զայդ երիտասարդն այն, յոր հրեշտակն, որ ըս աւետարանին վկայէլով՝ երբեւեցաւ կանանցն կանխելոց ի դերեզմանն, և ասէ. յարեաւ։ Բայ որումն երդէ եկեղեցի. Վ՞ր յարեա՞ն ի ննեղից-յէդ աւետիս խնդութեան ։ Օ դայն մակագրեսցուք և դուք ի ձոս զատկական, զոր ընծայեք միմեանց այսօր. և ես իսկ յայդր վ՞ր արարից զաւուրս Ձառ ։

Հաղորդութեան ։

Վ՞ր յարեաւ ի մեռելոց. ձեզ աւետիք խնդութեան ։ (բաքանոնն ։) Որ եղեն նախ ի ստորին կողմն երկրի. երկրորդ՝ ի վր երկրի ։

Առն առաջին ։

ՁԵ. Յայտ է սիրելիք, Թէ յարութիւն քն մեծ խնդութիւն եղև ի ստորին կողմն երկրի՝ սկզբ հարց, և հոգւոց հաւատացելոց, որ ի լիմբոնն կին արգելական. և սպասեալ ձեայնն գալստեանն ձեր ։ Ընդ կին նախատատեղծքն երկրին. որք ոչ նախ առաջին մեղան, և գՆոյ օձին Թոյն արբին, նոյնպես նախ առաջին ի խաչ և ի չարչարանս ձեր իբրև յօձն պղնձի հայեցեալ՝ փրկուած անկան ։ Ընդ եր աբել՝ սպիտակն կուսութիւն, և կարմիրն վկայական մահուամբ ։ Ընդ եր Նո ծերունին, որ տապանաւ իւրով զազգ մարդկան ապրեցոյց. և զկաթուղիկէ եկեղեցի քն տպաւորեաց ։ Ընդ եր մեծ Հայրն Հաւատացելոց, որ նախ առաջին զուխտ ձեր ի մարմին իւր ընդունել արժանացաւ ։ Ընդ եր օրինաւոր Հնազան զուէ անուանն խաչակ. որ զնոյն աղջամուղջն յոս իւր քար-

բարձեալ, զձեմարիտ պատուհասն, և զնմա ծի զեզ յան-
ձին նկարագրեաց : Ընդ եր՛ծ Հայրն երկոտասան ցե-
ղից յակոբ . որ օտարի հանդերձիւք զօրհնութիւն Հօրն
ժառանգեալ, եցոյց նախա զՀիւանոսացն ի քս հատա-
տացելոց քան զՀրեից վերադասութիւն : Ընդ նմին և նա-
Հապետաց , մարգարէից և այլոց հոգւոց հաւատացելոց
երամք . որք հեծութիւք յոգւոց հանելին , և զջրն ոտն
տեառնեալ ցանկային . յորոց միջի ոմն պարագլուխ արքայն
սաղմոսաց՝ զևր զվաղեմի ողբ անդադար քաղեր . Ո՞ Սամ.
ընն ինչ ասէ՝ արթուսուք իմ ի՛ երեսիւրը ի ոտն և ի փղերբ , և Թես. 4.
այն՝ ընդ ասէին ցիս զօրհնապաղ , ի՞ր ե՞ն ոտ :
Ա՛ստղ քս ընդ առանցն զՀոգին ի խաչին , իբրև հր ի լիմ շ-
բոս անդր , և անդ ի՛ղբեաց ղբոնս պղնձիս , և ընդ ինքս երիսնիս Սամ.
խոցոտեաց , իսկ և իսկ տրամուին փոխեցաւ յուրախուն : Սղ. 16.
զի իբրև տեսին Հաւատացեալ Հոգիք , Թէ ընդ գալուստ
ձին՝ խաւար ամ փարատեցաւ , և լիմբոսն գլխովին նո-
ցանչան փայլմամբ լուսաւորեցաւ , և փառաց և երանուն
իւրեանց ստուգանի եղև սկիզբն , ամենեքին անձառանձ
ղան խնդութիւն : Յայնժամ երեմիա մարգարէ զիւր ողբոց
դիրս փակեաց : Յայնժամ արքայ դաւիթ մոռացեալ
զիւր նախնի ողբերգարուին՝ սկիզբն արար երգել երգ.
նոր , և ասէ . Խաղեցարո ընդ երէից տ , և դարձացեր զիս Սամ.
բո՞ւ յոխորտ : Յայնժամ մխիթ և մարիամ առին զիմ- ղ. 1 ,
բակին ի ձեռս իւրեանց . և պարակցութիւն ընդ զերծելոցն
յեգիպտոսէ , և ընդ այնց՝ որք տեսին զՅիսուսին իւրեանց
ընկերանալս ի ծով կարմիր , յր ե՝ յարեան քո , սկիզբն
արարին երգել . Ո՞րհնեցուք ընդ , զի ի՛ոռ ե ի՛ոռուրեալ : Ելից . ժե . 1 ,
Ա՛ռաքեալ ուրախանի արդեօք՝ նախահայրն ադդի ինկան
ադամ՝ անկեալ առաջի քո , ասեր . եկիր արդ՝ ընդերը-
կայր սիրելեալ և ցանկացեալ փրկիչ , զի զմեզս իմ
արեամբ քո քաւեացես : Յիշեցեր ընդ տ ծառայի տ , յոր Սամ.
յոռուցոցեր զքո : ղ. 49.
Ա՛ղբգարեւ անհնար ե պատմել , արդիսի ուրախանի և շ .
սիրտքն եղև հարց սիոց յեկաւորել քոյին : Ա՛զա յիրաւի
երգեւ եկեղեցի . Ո՞ յարեաւ ի՛ դեսելոյ , յեղ սեաւին ինքուն :
Յարեաւ քս , ասէ եսիսան . այս ե , վերատին կենդա-
նացաւ մեռեալն աթոռ , որոյ արքուն բաշտերը յերկրէ , և
յուրանէն էր յարացոյց . և ո՞ զ ինդասցէ : Յարեաւ
քս , ասէ գամիանոս . այսինքն ե . գաւազանն մխիթ ,
որ եղև օձ բարձրացեալ ի խաչ , եղև անդրէն գաւա-

ղան յաղթահարիցէ. և ո՞ ոչ ուրախ լիցի։ Այո՛ եւս քո, տէր քրիստոնեութիւն. այս է. զաւազանն ահարնիւ, որ զերկիր աւուրս էր ցամաքեալ և չորացեալ, անդրէն ծաղկեաց ի խօրանի. և ո՞ առ ինդումն ոչ կայծակիցէ։ Այս բնաւ քո, ասէ գրիգոր. ձի է, զաւազանն յարմատոյն յեսսեայ երեքօրեայ Հատեալն ի քեզ՝ անդրէն ծաղկեաց այսօր. նա՝ ի չերմի անդ պաղաբերեաց. և ո՞ ոչ սքանչանայցի. ո՞ զօրս՝ ոչ մեծի ուրախութիւն օր Համարեսցի։ Այս բնաւ քո այսօր. ոչ լինդումեա, և յաղթական Հանդիսա-
ծն. ի. սիս։ Այսօր անմեղն յոսէֆ ելանէ՝ ի քառտ՝ ի կեն-
խա. 14. դանեայ գերեզմանէ. և ընծայի ի ծիրանիս և յերկիլ-
եւթ. տականն խչհանուրի։ Այսօր տեսանելեաւ զմանկանէս զՅա-
ի. 9. քոբեսեան ի պրատճեայ տապանի. զի ելանէ՝ ի ջրոյ,
ցոհ. ընկղմիլ զփարաւոն ազգայ և զզօրս նը՝ ի ծով։ Այսօր
խի. 10. երկայնամիտն յոբ յոան յառնէ յաղթեալ. և կրկնապա-
եւ. տիկ Ճնշանայ պերձուիչ առաջի նմա։ Այսօր խոնարհն
ղ. 10. մովսէ՛ի կոչի յանկարծ ի պատիճ և ի յաղթական Հան-
դէս. ուր փոքր ևս յառաջ կանգնեալ էր կախաղան խա-
ղն. չի։ Այսօր Հաւատարիմն դանիէլ վերծանի ի գոյ ա-
ժգ. 39. ռիւծուց. և ամբաստանայ յիշխանութենէն։ Այսօր քաջն
գ. սամիսան յարուցեալ զՀատարակ գիշերաւ՝ զդրունս Հա-
ժգ. 3. փի զքաղաքին գազայ. և տանի արտաքուստ արտաքս։
ցծ. Այսօր և յովհան ապրեցաւ յորովայնէ կիտին, յոր փա-
ի. 11. կեալ կայր երեքօրեայ. ձի է, ել քո որդին մարդոյ, որ
էր ի սիրա երկրի՝ փառաւոր յարութիւնք եւթով. որ խըն-
դումն մեծ պարգեւեաց մեզկան ի տարբին կողմն երկրի.
ձի է՝ Հարց սիոն, որ՝ ի լմբռան եղիս արդելական։

Աստ երիցդ։

ղ. Ողեցաք ցայսկայսր զինդումեն սիոն Հարց՝ որ՝ ի լմ-
բռան եղիս՝ ի տարբին կողմն երկրի։ Այդ սկիզբն ա-
րարացուք խօսել զինդումեն մարդկան տառապելոց, որ
ի վէր երկրի։ Ամ սիրելի՛ ինչ իցի՛ խնդումեիս, նմին իսկ
ձառն զառակաան, որ ձեզ ընծայի, յայտնի երևեցուցա-
նեմ։ Իսկ արդ՝ զինչ իցի՛ ձու. յոյս է՝ ասէ օգոստինոս,
և չև ևս իրը։ Այ՛ երբ ազագաւ. վա՛ զի՛ ասէ, Թեպետ
ձառն է ինչ, բայց չև ևս է ձագ։ Այ՛ երևի, զի ծածկիլ
կայ. այլ երկայնամտութիւնք սպասել պիտի։ Տեսէք, զի
ձառն զառակաան՝ նշանակի զյոյս յարուն մեռոյ. և այդ
ֆիսկ յոյս՝ ծրանի՛ ի մեզ խնդումեիս մեծ. և թէ կա-

մլբ՝ զայսմ յաւսոյ յարութեանէ խօսիլ ինձ առ ձեզ Հոխա-
րծեմս , նկարագրելոյ զայն նմանութեամբ ձուոյ ։ ¶ Ձուն
ծնանի ոչ թէ երկիցս . այլ՝ յորժամ աճէ զինս մարմն . և
եկիդ՝ յորժամ թխասեալ՝ ջնջուորի ի ձագ ։ այնպէս և
մարդ կրկին ծնանի . զի նախ ծնանի բնաւորեալս չՅ . ուր
ոչ դեղմուց ի կամարայարկ Ցի երբ յանձուկ ձուի կայ .
և այս է նիւթ առաջին ծնուեալ ։ Երկիդ ծնանի ի հատարա-
կաց յարութեանէ . ուր ոչ թէ թխսի ի ձագ , և շնչաւորի
ի կատարեալ կեանս . և զայսմ ծննդենէս խօսիլ յոբ ի
դերս լուրջ անյաղթելի համբերութեան . յորում ախոյեան
զանձն՝ ասելով . պիտուի ինչ ինչ հայր . ոչ թէ կամե- Յոբ .
լով ասել . հայր իմ է փառաբանի . զի փառաբանել զերեզ- ԺԷ. 14.
մանի անդրմնի ծնոյն զիս . և ի լուսազոյն կեանս զիս յա
րուցանէ ։ Երկրդ առիթ ի միտ , թէ քան յարուցեալ ի մահ-
ուընէ , մեծ խնդութեամբ պարգեւեալ ամ մարդկան . զի
և մեզ եւս յոյս հանդերձելոյ յարութեան , և յոյս աներ-
կեան . մինչև յետ յարութեանն քոյ՝ մարթ ի մեզ ասել .
գիրեմ , զի երկիւղ իմ կենդանի է . և յետուրն յերկոսեան յանդերձեալ Յոբ .
էմ յերկրէ . և ի մարմնի իմում պեսէ զքեզն իմ . գանկեալ է այս ԺԹ. 25.
յոյս ի ծոց իմ ։ ¶ Ի արգահատական բանիցս . եթէ վերա- ըստ ոմ.
տնաբ ստեպ խորհելին զայս քան , քանզի խնդութեանն և ի բարբ.
մեծամեծ վիշտս զեղջյր զնաբօք ։ Օ ի գանգատեաս փոխ
կացեալդ , թէ դոյզն վշտաց համբերել ունիս . ոչ եր-
բեմն յառնելոց էիցես . և ոչ յայսմ յարութեանն ամ թշնամա-
ւութեանբ շրջեալին ի փառս . և ամ տրտմութեանն փոխես-
ցի յուրախութիւն ։ ¶ Է յայտնի օրինակ առաջի ունիս ձմեռն
առութեանս զյարութեանն գքո ։ ահա վշտապակ նիւ՝ եղև
Թագ . և եղէգնեայն գառագանն արքունի . ահա խաչն եղև
առաւել քան զգահոյք Թագաւորի . և նախատինքն եղեն
պատուհարկութեանն . և վերջ երկնչիս գիրդ մարմնին ի
հիւանդութեանէ , ի վշտաց և ի մահուընէ . հիւանդա-
նաս , զի ողջ լինիս . տանջիս , զի պանծալի լինիս . մե-
ռանիս , զի յարիցես ։ ¶ Ահա ոչ անմիտաւորելի անդառնութիւն
ի մէջ արկանել մարմնոյ և հոգւոյ . այլ եկեսցէ օր , զի
անդրմնի առցէ մարմինն զհոգի յիւր Տարան ։ Երեմ , զի
գիրեմ , զի երկիւղ իմ կենդանի է , և յետուրն յերեսեան յանդերձեալ եմ յերկրէ ,
¶ Ի այդպիսւ երկնչիր , ով մարմին . թէ ցամաքեցուցա-
նեն զքեզ պակք , անդրմնի զօրացիս . թէ խրթնացու-
ցանեն զքեզ բանտք , անդրմնի պայծառասցիս . թէ ծերա
ցուցանեն զքեզ հոգք և զբաղանք , անդրմնի մանկասցիս ։

Ե. Այլ ինդիր, եթէ յարեաւ արդեօք քո առ ամենեցուն
իրաւունք։ Պատ. Այո՛ յարեաւ առ ամենեցուն խըն-
դութիւն. և ըստ յարութեան քո ամենեցուն արժան է ուրախ
լինել. բայց առաւելապէս այնոցա՝ որք ի պատուոյ յարու-
թեանդ ոչ վհատին, այլ առաւել յարեաւքդ ի խնդութիւն, որք
վա՛յ քեզ յառնեն ի մեղաց, յոր անկան. և նորոգ կենդա-
նի սկիզբն առնեն։ Այլ քանզի ի միա առէր, զի առ ի կա-
տարած լինելոյ մեզ ձեմարտութեանդ ուրախ լինել, պահանջի,
զի յարութեանդ մեր ձեմարիա իցէ, և նմանի յարուն քոմ։
Որպէս զի երից աղգս յարուն յիշեցուցանեն մեզ սէգիրքն,
=Թ.Ա. Արդեաւ նախ, թէ առաւօտ արբայ՝ ի նեղիլ հուրեամ՝ ի
ԸԸ. պատերազմէ այլազգեաց, ջնջելով զոր մարգարէ՝ հար
ցանել՝ ի նմանէ, պատուէրը եհաս վճռի յարուցանել զոս-
մունել. այլ ըստ օգոստինոսի՝ այն յարութեան սամունէլն եղև
միայն կեղծ և առ աչօք։ Այլն հանդոյն քաղցած քրիս-
տոնեայք՝ ի զատիկ առաւօտ՝ յառնեն միայն յարութեան
կեղծ. իբր զի խոստովանին այս, և հաղորդին. քայց ա-
ռանց առաքինի բերոյց զուղղութեան. նա՝ յայս ասէ միայն,
զի պատուիրանին եկեղեցւոյ պարտ վճարեցին. այլ այս
կեղծ յարութեան ոչ ամբառնայ զմարդ՝ ի վեր, այլ ընդ-
Յ.Ե. ցանէ՝ ի տուր՝ ի գժոխս։ Կրեալ է ենդ, թէ զաղարուս
ԺԱ.43: ի քեզ, ի կեանս կոչեցեալ յարեաւ. քայց ասա միւսան
գամ մեռանի։ Այսպէս բազում մեզաւորք այս՝ ձեմար-
տութիւն ըստ զաղարուս յառնեն. քայց ըստ նմին դարձեալ
մեռանին. այս է. յետ ձեմարիտ խոստովանութեան՝ որով
՝ի հոգւոյ կեանս դառնան, դարձեալ՝ ի մեղս դարձ
առնեն, որով մեռուցանեն զհոգի։ Ասէ երդ յարուն
և յարութեան քոյ. որ ձեմարտապէս յարեաւ՝ ի մեռելոց
Ա.-Ա. Թէ, և ոչ երբեք դառնայ՝ ի նոյն. զի Քրիստոս ոչ եւս
Ռ.9՝ ընդ։ Ըստ այսմ երդ յարութեանդ պարտ է մեզ լինել նմանող,
եթէ ըստ յարութեան քոյ ձեմարտապէս կամիմք ուրախ լի-
նել։ Այլ զի պարտ է մեզ՝ ի մեղաց յառնել ձեմարիտ
խոստովանութեամբ, և այնպէս յառնել՝ ի հոգւոյ մեռե-
լութենէ հոգւոյ։ Այլ այսու օրինակաւ պարտ է մեզ՝ ի
մեղաց յառնել, որ այլ մի անկանիցեմք յայնս. ապա
եթէ ոչ միանգամ անկանիմք՝ ի մեռելութիւն. և յա-
րութեան մեր ոչ լինի նմանն յարուն քոյ։

ՀԱՐՑՈՒՄՆ Ի ՅՈՎԱՆՆԷՍ.

Ահա արդ լուսոյդ զեղանակ հաղորդ լինելոյ ձեզ մեծի
ինդութեանն, զոր յարուցեալն քո պարգևեաց մարդ-
կան ի սուրբն կոյսն երկրի, և ի վէր երկրի. յո եթէ
յառնիցեք ըստ օրինակին քում, և ոչ ըստ օրինակին զազա-
րուս՝ ասէ Տէրն մեռանիմ, և յարուցեալքն ընդ քեզ, ոչ
լսեսջիք զպատճառն։ Զ ազարուս յարեաւ ի դերեզմա-
նէ, ըստ իւր ունելով զվարձատուին՝ որով պատեալն էր.
եւ՝ ասէ Տէրանն՝ երեսաց վարձատիպապոյ։ Իսկ քեզ ըստ Յհ. 3.
դրոց՝ զվարձատուին և զկտաւսն եթող ի դերեզմանի։ Յհ. 43.
Զ արձատիկաւ ըստ եւսեբիոսի միանշանագոյ խմացեալ լինի ի. 6.
առնիցեն մեզաց. վայ թէ յառնել կամիք, և ոչ ևս մե-
ռանիլ, թողիք ընդ քեզ զվարձատուին ի դերեզմանի
պոյս է, ի բաց կացիք և խորշելագործք յառնել մեզաց։
Ա պա յընդունել ձեր ի միմեանց զնուիրեր զատկական
ձաճոյ, ատեպ ընթերցիք զմահագրեալ վերատուին.
ես յարեաւ ի մեռելոց, յեղ առեիր խնդութիւն։ Ասացուք ըստ
փոյթ և ձգմնարտութիւն յառնել. զի յաւիտեան ուրախ
լինիցիք։

ՎՐՈՒՅՆ ԻՆ։

Հաղափ ընդհոյ, և օգնականութիւն այ։

Ընտրեան. Նա երբ երեկոյ։ Յովհ. ի. 19.

Աւետաւթ։

Ո՞ւ, զի քո յարուցեալ ի մեռելոց՝ երևմամբ
իւրով նոցա զկասկած առնէ՝ քան զիւր
առաքեալս։ Օ հարդ վաղքայ ըստ առաւօտս
երևի կանանց, և իւրոց սիրելի աշակերտաց
ըստ երեկս։ Այս էր ասէ երէից։ Ոչ ըստ արիմաթացւոյն փիլի-
սոփոսացեալն, զիւրաքանչիւրն կանայք. ոչ օրինակ ու-
նիմք ի նախնեացն մեր եւայ. որ պատրեալ յօձէն՝ և
զայր իւր պատրեաց. և զկնարդ պատճառ եղև քեզ նոն
մերոց զնո ընտրել առաքինի վկայս մեծի խորհրդոյս, ո-
րոց նիւթ հաւատ ընծայի։ Յայտ է թէ այդ այդպէս
եղև. զի կանայք զկորհուրդ յարուցեալն պատմեցին ա-
ռաքելոց. և ըստ վկայելոյ գրոյն՝ երեքեան առաքէ նոցա ղուշ լ. 11.
ի ղա-

ֆաղիւռնէ բանչ նոցա . եւ լնտատպէին նոցա : Եայց դի զար-
մանալի սիրելիք . առ ոճ չէ ինչ նոր՝ առնուլ ի սպա-
սաւորութէն եւ զկանայս , մանաւանդ յորժամ պակա-
Գոտ . ի . ։ սին արք : Կրնէ , Թէ յաբեմն արքայ քանանացւոց նե-
ղէր զիսրայէլ զամս բազումս . եւ բարակոյ զօրագլխի
իւրմանց Հասաեռը տալ պատերազմ ընդ Թշնամիս աղդի իւ-
րոյ . այլ նա ի քաջութէն Թշնամեայ եւրոց զանգիտել ,
իբրեւ ոչ իշխեր ի դիմի Հարկանել նմին , յարոյց ոճ կին
մի զնբոյա անուն . եւ զնա կացոյց ոչ միայն զօրագլուխ
Դ . Թագ . իբ . ։ պատերազմի , այլ եւ դատաւոր ամ՝ նիզլն : Կրնաւ է , Թէ
յորժամ չէր ոք յարանց՝ պատմող Ժողովրդեան զօրինս
նոյ , եւ նախանձախնդիր փառաց նմին , փոխանակեաց նմ
ոճ կին մի ողջա անուն . եւ ետ նմա պատիւ մարգարէու-
Յոզեբ . նալոյ ի Ժողովրդեանն : Կրտեսես յայսմանէ օրինակ ու-
ժէ . ։ նելիք ի կինն յուդիթ . որոյ զօրութէն քաղցի գլուխ Հո-
ղոփեռնեայ Հասաւ . եւ առաքեաստանեայց ամբարտաւանու
Թէն յամենի եղեւ : Ցետնէք , զի ի պակասիլ արանց՝ առ-
նու ոճ ի ազատուորուն զկանայս : Ասացեք . Թէ պա-
կասեցան առաքեալքն , եւ իւ . այս՝ պակասեցան ի Հա-
ւատս , միանգամայն եւ ի սէր : զի իւ աւետարանին վը-
Յհ . կայելոյ վ ոճին հրէից ի տան ուրեք Ժողովիլ փակիլ Թա-
ժ . ։ քեան . Թէ կանայք եւս Համարձակապոյնք իւ զառաքելս ,
զիշերապառն կանխեալ՝ ջրեան ի գերեզմանն : Ազա
չէն ինչ զարմանք՝ Թէ ազա քո վաղ քաջ իւ առաւօտն
երեւեցաւ , եւ առաքելոց իւ երեկս : Օ ի ամէն Հնազանդ է ,
որ յառաջակայդ ասի :

Հնազանդութէն :

Կայ առ մեզ ոճ Հնազանդութէ իւրով ի սիրոյ
Ժամանակս : (բաժանուն .) Ա՛ւ զի յառաջանայ իւ յա-
ռաջադիմելոյ մերոյ , նախ ի սէր . երկիր ի Հաւատս :

Ա՛ռաջին առաքլին :

Ա . Կիտեմ , զի սէր Յհան ոսկերբերան զընդ երեկս զա-
լատա քի առ իւր աշակերտս՝ առնուլ ի նկարագրա-
կան միտս . ոնդ Թէ՝ յայն սակս եկին քո առ առաքեալս
իւր , յորժամ էր երեկոյ . զի գոցէ Ժողովեալք՝ և ոչ
յայլեւայլ իրաղուն երեթեալս , Կամի ասել , տիւն առա-
մարդկան ի կատարել զսիրելոյն զաղատնս և իրաղուիս .
ռատի Թէ ոք կամի զատնկնականն գտանել ի տան իւ-
րում ,

բում, եթէ 'ի քաղաքն և Հաստատակ օրինօք գտանել զնա
ի երեկս. իբրև ղն ժամանակն այն զգործաւորս 'ի տուն
ժողովոյ առ Հանդչելոյ ։ Այլ զի Թերևս և աշակերտք 'ի
տուէ յայսկոյս յայնկոյս երթեալ՝ էին ցիրուցան, յի-
բաւէ՝ քո ընդ երեկս գայ՝ ուր վաղվաղակի ամենեքեան
ժողովին ։ Այսպէս՝ ըզի չամ բանիդ և գործոյ քո մարդե-
ի առանձինն լինի խնամոյ քոյոյ, 'ի բարեպատեան խնամոյ
առաւել արժան ի Հայիլ ։ Այլ կարծեմ, ոչ անդէպ լինի
ասացեալ, Թէ դայ առ մեզ ձեր Տնօրէնն և օգնականու-
Թիւ իւրով 'ի սկսապէս ժամանակս. առ ոմանս վաղ քաջ
ընդ առաւօտն՝ յն զդյդ ի ինդ բուժածոյն՝ Հասուցանել զօգ-
նուն. առ ոմանս գայ ըմիջաւուրբ նպաստիւբ և օգնու-
Հանութիւ, յորժամ Հարուստ մի տարան վշտաց և նե-
ղուէց ։ Այլ առ ոմանս, և առ բազումս խոկ՝ գայ ձեր ի
երեկս, յորժամ օգնէ 'ի կետին կարիս, մինչ դ ըսկեալ
անցեալ ի ոք յօդնականութիւ,
ոչ զիարդ այդպէս տարօրինակ Հասուցանել մեզ ձեր ի
ղօգնութիւն ։ Այսացաք խոկ, Թէ յառաջանալ ի յառա-
ջադիմելոյ մերոյ՝ մնանանդ 'ի սէրն ։ Այայս է Թէ առ
Նահապետան աբրահամ եկին երբեմն Հրեշտակք երեք.
և երբ. յորժամ Նաեր առ դուռս խորանին իւրոյ 'ի միջ
օրէն ։ Իբրև կերան երեքին Հրեշտակքս զձնէն մեծա-
պատրաստ ի ծառոյն, յարուցեալ յուղի անկան 'ի տա-
դամ, այլ առնել անասնոց զուարճալի եղելոց նոր ։
Ըզ-
ընդ որ Թէ երբ Հասին Հրեշտակքս առ զուռս տանն դերբ-
ընդ երեսս, յորժամ Նաեր զուռս առ դուռս քաղաքին ։
Այսպէսն մեծ է այս միջոց ժամանակի ։ Այս աբրահամ
եկին Հիւրքն երեքին 'ի միջօրէի՝ 'ի տօթաժամու ա-
ւուրն ։ Այսկ առ զուռս եկին ի երեկս ։ Այսկ զնացք մի-
Թէ ոչ կարէին Հրեշտակքն վաղագոյն Հաս առ Նա Հասա
նել. քան լոյն մեզ այդպիսի ինչ կարծիս ունել զՀրեշ-
տակսդ. ոչք 'ի վայրկեան ժամանակի կարօղ են բնդ
մեզն Ձանուցանել ։ Այամ չէ՞ն արդեօք երկո-
քեան խոկ աբրահամ և զուռս՝ սիրելի՞ դ և ձեր, և ազգա-
կան ևս միաբանդ. և կարի խոկ ։ Այս զնացք ձեր ոչ միա
պես Հոգի և սէր ցուցանել առ ձեզ՝ պատասխանել ոչն օ-
գուտ. տեսեք եղբարք զանառեսել Հոգւոյն սրբ, զի
ըստ այդմանդ գործեն իրերդ ։
Այամէն ևս ասել սրբ վերկին. այնք Հրեշտակք յուցան առ ձ.
Նահապետան՝ ըն իւրաքանչիւր արժանեաց. յն է, յա-

ուսուցան ըստ չափու ընթացից սիրոյ նոյ ։ Աբրահամ յորդեւանդն էր ի սէրն նոյ · միայ չէս ինչ զարմանք , եւ Լոթ և հրեշտակք երեւեցան ի տօնի ածառու առուբն · քանզի յառաջանան ըստ յառաջասուծուն սիրոյն ։ Իսկ առ նահապետն դոխա եկին ըստ երկու սէր նոր առ ուծ եզկապոյն էր քան զաբրահամն ։ Ոչ ուսոյ յայտ ի ցե այդ · յայնմանէ , զի աբրահամ առ մի միայն հրա- ման այ՝ եհաղ զերկիր ծննդեան իւրոյ · Իսկ դոխա՝ ըզ ձեռանէ ունելով նոր հրեշտակին , իբրև ըստ քարշ եղ ի քաղաքէն սոդոմայ ։ Իսկ յայտ առնէ զինչ · զայն ի միտ առնէք , զի եթէ կամիք , Լոթ եկեսցէ առ ձեզ ուծ զանձուք ընդ նոյն , արագ ընթացիւք սիրոյ երկիր նման ըստ առաջ · զի ըստ առաւելագ ընթացից սիրոյ ձերոյ՝ առաւել- յն և ողորմութիւն նոր առ ձեզ · և այսպէս ոչ անագան , այլ՝ վաղվաղ ի կարճ ձեր գոհիւք զօդնութիւն ի ուծնէ ։

Ի՞ուան երիցոյ ։

Ղ · Ա՞այց ոչ միայն հայն ուծ ի սէր մեր , այլև ի հաւատս · Ա՞աջայայտ է և այս ի բազում տեղեաց սը գրոց · Գրեալ է Լոթ ի նահատ երբեմն առաքելոցն ընդ քե ի ծով , իբրև մեհենեցան ի ծովեզերն , յանկարծակի յա բեաւ մրրիկ սաստիկ · մինչև ամենեցուն երկիւղ Լոթ կոմնչեցին · այլ քե՝ որ ննջէր ի նահատկի անդ , և սիրտ նոր արթուն էր , զարթուցեալ ի պատուհ , անդէն հան զարտեղոյց զծովն · սաստեաց հողմոյն և ծովուն · և եղև խա- Մ·ոգ· ղաղութիւն մեծ · Իսկ՝ զինչ առացին առաքեալքն առ այս- Ը· 26· պատմի սը աւետարանն , և ասէ · Եւ հարկին (այ առա- Ը· 27· քեալքն) զարմացան , և ասէին · Որպիսի ոչ եղե սա · զի և հողմ և ծով հնազանդին նմա ։ Իսկ զարմանք ի միտ առնէք զառացեալն աւետարանչին · տեսէք , զի կոչէ զառաքեալսն հարդիւ · և ինք աղագաւ չասէ , առաքեալքն զարմացան · զինարդ սակ մարդիկ գիտ կոչէ · լսեարձակ զսպառնալսն , զոր մեծ ամն մեհենիւ ի մեհենէ զայս տեղի՝ յառաջ քերէ · Իսկ առաքեալքն ասէ՝ խոսկին զինէ իբրև զօտա- քեն , Տէրնեալ , Լոթ Որպիսի ոչ եղե · միակ կամ եղև նոն , կի աւետարանիչն խոսեացի զնացանէ իբրև զօտարաց , կոչել զինս հարդիւ , և ոչ առաքեալս ։

Ը · Ա՞րգարև ձեռնարկ ի սասկացան քեռնարդոն · սրպիսի յոյս Ը·ոգ· դարեա զանձն , այնպիսի երևեացի քեզ ուծ ։ Ա՞արգարէն Ը· 29 · եղիսեէ ի մեռանել սրդոյ Տեառընկալուհին իւրոյ ուծոյ

ես, հրամայեաց աշակերտի իւրում գնել էշ՝ վասն
Տաճանել՝ ի տուն մեռելոյն, պատուէրն տուեալ և ոչ՝ ի
Ձմնատարէն ողջունել զոք. ապաքէն այլն ոչ՝ ըստ կարի
վասն զի Թիկունս Տաճանել տառապելոյ մօրն.
Այլոց անհնար ինչ այսմ լսելոյ զքեզ՝ ի չարութեանէ
նէ զղջալոյս. զի այնչափ չարն եղև՝ ի գնացս իւր, որ
չուզեցաւն իւրում անցեալ աւուրս ջոլս, մինչև եկն
ի չարութեանէ զղջալոյ. Այս՝ իբրև եկն՝ ի բնութիւնս,
և ըստ առաջ եղև նմա մարթեալ, ազերս առաքի արկեալ.
դէ, ենէ ապ լեալ էէր, եղբայրն իմ չէր մեռեալ. ոչ միայն ոչ Յհ. 21.
ողջացուցեալ չէնա, այլ և զտեղի կալաւ.
և բազում բանիւք Տաւատացուցանել կամեցեալ ըզ-
մարթա վ՛ չարութենէ եղբօր իւրոյ, ժամն ձիգս ըստ նմա
չառնոյր. Այդ՝ ինդրի. զիարդ քո ոչ մեռեալ Տա
ռանել չուզնութենէ իբրև զեղևսէ. զի այդպէս պատաղն
ըստ մարթա, որ եկեալն էր վ՛ զազարու. Չալցարկրին
ոսկիաբանն զայս առնէ պատասխանի. պատաղն՝ ի մեր
թա, զի զմարթա չարուսցէ՝ ի Տաւատս, մինչչև չարու-
ցեալ էր զազարոս՝ ի կենաս. Յառաքեր քո ըստ գնացէք
Տաւատով մարթայի և մարիամու քերոյն զազարու. և
վասն զի Տաւատնոյ չուչիկ գնացր, իբր զի ակար էին
նոքա չարմ, քան զպիտոյն առ չարուն զազարու, վնակ
և քո չուչիկ էր՝ ի չարութեանէ զղջալոյ.
Այս Չմարտուիս չայտնագոյն ևս երևի չորոց ասել ու- Ա.
նելոյ Տաւաքիկայդ. Յայտ է՝ Թէ քո իբրև եկն՝ ի գա-
ւառ իւր՝ ի նազարէթ, Թէպետ և յօժարամտութենէ
եղեալ՝ բազում և մեծամեծ երախտիս առնելոյ անդ՝
քան չայլ տեղիս, սակայն չարար անդ մեծ ինչ. Ակ
զնաքդ. ոչ կամեցաւ, Թէ ոչ կարաց. քաւ լիցի այդ-
պիսի ինչ խորհիլ զքեզ. կամեցաւ, և կարող էր.
բայց պատճառ եղև՝ ի քաղաքացիս և՝ ի բնակիչս քաղա-
քին այնորիկ. Այս ոչ արար ասել անդ ղբուրենս բաղամա՝ վ Մ-ա.
անհաւատութենէ նոցա. Իբր զի ասծ է ամք Չայելի ինչ, որ Ժ.58.
փոխել ըստ չարժութենէ մարդոյ. Թէ ծիծաղիս՝ ծիծաղի.
Թէ լաս՝ լայ. Թէ՝ ի նա Չայիս, և նա՝ ի քեզ Չայի.
Թէ Թիկունս դարձուցանես, և նա քեզ Թիկունս դար
ձուցանէ.

Յոյժ օրհնեալ է ։

Ասա Աստուածդ է , Թէ ոճ ի հնարիս և յօդուածիսն ևս իւր յառաջանալ , ըստ յառաջադիմելոյ միտ ի սէր և ի հաւատս ։ Այլ Հրեայքն ոչ ի սէր և ի հաւատս փութացան , ոճ և զարգել Տառնել միշ ի Թիկունս ։ և երկի վաղ քան զնդ առաւօտն ։ ապա Թէ յաւէր եմք ի հաւատս , զարգ ի սէր , քնաւոճ ի բարիս , ոճ և յաւէր Տառնել ի Թիկունս ։ և զայ ըստ եբեկա ։ Օ մնաւ ոճ եք զայս գործ մնոց ։ զի մի զարգիսն ձերոյ՝ ապարաւ զՏեառ եկեալ անագան ։

ՀՐՄՈՑ ԻԳ ։

Յաղթս հեղուխ ։

Բնաբան ։ Այս եմ Հովիւն քաջ ։ Յով ։ ժ ։ ա ։

Ակնոճ ։

Դարձեալ և այսօր բազում ինչ զարմանալի ուսնիմք առաքն սիրելիք ։ և որք լսեն ։ Աստուածք , ոչ զարմանալի իցէ սէրն քոյ ։ որով զիւրոյ ոչխարաց Տեառն երթայ՝ առեալ զանոն իմ զոր- Յով ։ ժ ։ 15։ նեմ ի վերս ոչխարաց ։ Այլ զարմանալի իցէ ողորմութիւն նոր , որով և զայլ ոչխարս՝ որ չեն յայսմ գաւթէ , յիւ է՝ զանլսելոյ ոչխարս՝ որք առաւել զայծի քան զոչխարի ունին կերպարան , վն մակաղելոյ լուրեանց ի զոմն գիւցազ , յիւրն և ի փարախ իւր ձգէ , և ի Տիմարիս ոչխար փո- Յով ։ ժ ։ 16։ խել կամ ։ Եւ զայն Ես ասէ պարտ է ինձ ածել այդր ։ Այլ զայլ մանալի իցէ խնամոյ Թիւն նոր , որ զիմ գիւրոյ ոչխարացն անդրէպ Տանալն՝ ոչ գիմիւ միայն , այլև զՏանգամանս , գիմիսկ և զորպիսութիւն , ըստ իւր իսկ խոստման լինել Յով ։ ժ ։ 14։ լոյ ։ Այս ճանաչեմ զիմն ։ Կամ ըստ առաքելոյն , ծո- Տիմ ։ բ ։ 19։ նեաս որ գիտութիւն , որ է ։ Իրը զի յառաջագոյն գիտէ զնա և Տանալ , Թէ այդ ինձան պատկի փառաց , և այդ ինձան հրոյ գիՏնեմի ։ Տանալ ի կալ իւր զգօրեանն և զդարդ , զոՏն և զօրութիւն ։ Ապարեն այս ոճմ , և բիշմ ինչ այլ յայժ են զարմանալի ։ այլ ինձ ըստ զնոյն նորագոյն Թուի այն՝ զի զնա Թագաւոր Թագաւորաց զրեալ միշտ Թողեալ զԹշդրդ անուն՝ յանձն առնու խոնարհ ինչ առնել կոչել անձին ։ ոչ ի բնաբանի ասա՝ զի Տոլիւ կո-

լէ զանձն . Եւ եմ հաւքն ինքն ։ Որ՞վ , ոչ զանո մարդիկ առաւելուլ զվերստուածն իւրեանց , եւ ոչ զանոն պատուոյ առանալ ։ Որ իշխանք ձեր և Թագաւորք՝ զանուանա իւրեանց ասկեզիր և վառագիր դրոշմել տան . և քո Թագաւորն Թագաւորաց և Տէրն տէրանց , երկնից և երկրի արքայ՝ հոլիւճ անուն կոչէ անձին սիրատածութեան . ոչ նով ինչ իցէ այս և զարմանալի ։ Հայեցարուք ի սէր դերս , և գոյնք , զի ոճ՝ հայր մեր կոչի . և անուանս կուսութեն այդպիսի ի միջ կամի . Եւ այսմ . գեղ յայտ հեռի երեւիլ ինչ հայր ։ դարձեալ՝ կարդացեր և գոյնք . զի կոչէ զնոսն հայր՝ որ չմահուէ էր գիտութեն . և գեղայ , որ զոգիս մեր խոսեցան իւր՝ հոգևոր ամուսնութեն , յոր համասով յաւետով և սիրով երկնակ մատանեաւ հարսնաստութեն ։ Որ զի՞նչ խոնարհագոյն քան զհայր կոչել կամ մայր . զինչ սիրատակ անուն՝ քան զիրեայ կամ հոլիւճ ։ սակայն և այսպէս զայսպիսի պիտակ անուանս ընդունայ քն՝ քան զդերապատճ վերատուութիւս ։ Այս էր ազագաւ . յայտ է Ամէ՝ զի ուստացեր մեզ խոնարհութեն և Տէրզան ։ Այս՝ և յորժամ Թագաւոր կոչեցաւ , այդմ ևս վերատուուն զհնգդ անուն առքնեն նշանակեաց , Եւ այսմ . ասս ինոքսար ցո գայ տէր Հոգ Որ զի քո եկիս առ մեզ այս՝ ոչ Թագաւոր . քայց ոչ Հնգ Թագաւոր , որ միանգամայն է և հոլիւճ ։ Այսպէս յայտնեալ յայտ է ծայ լագոյն հնգութեն քեզ . մեզ և զսմանկ է աւուրս ձառ ։

ԼՀՀՈՒՆՔ ։

Հեգուն է առաքեալն զերապատճ ։ (բ Ջեսաս .) զի ունի զօրուն , նախ՝ ձգելոյ զսիրտս երկիդ՝ հաշտեցուցանելոյ զԱստուած . երդ՝ դարձուցանելոյ զամպարիշտս ։

Ա՝ՀԱՆ ԱՒԱՂԻՆ ։

Զ. Ե հեգութեն ունի զօրութեն ձգելոյ զսիրտս , զրեթե՝ նոսին իսկ եղերօք ուստացանն զիրք , ասելով՝ ոչ ես հեգութեն անյ . Եւ ընդունելի մարդոյ սիրեն լէ լինիս . յոր հայեցեալ սէն խոսիսկ քահանայ՝ առաջ . ոտացիր քեզ չքնաննս քաղցր . և զամենեսեան ոտասյնս քեզ բարեկամս ։ Ո՞ այն և ոճ՝ ի լինելութեն ոչ նշանակեաց յայն բան . արտօրհ հարդ ։ Հարցիկ ինչ . զնորդ ոճ՝ ի ստեղծանել զայլ արարածս , զհրամայս՝ կանն ի միջ Հատ զան , եղիջ . այլ յարարչութեն մարդ՝

դոյ՝ հեզաբանեալ ասէ. արասցուք։ Այսպէս է Թէ ուսուցանել կամեցաւ այսուհիկ, Թէ առ մտացիս և քանտասիս ոչ պիտի վարել լուռն և հրամայական ձայն, այլ ողջ և անոյշ ղոյդ, եթէ այն՝ որ մեծ զօրութիւն ունի ձգելոյ զսիրտս՝ քան զձայն հրամայական. ըստ այմ,

Ա-մ. ԺԷ.68. «Աղաչեմ ես զձա՛ս եղբ, և խաղաղասիրեցէ՛ք հով ոսոխ ինչ ղորդուածիւք։

ՃԷ. Լ՚ամէն արդ՝ Թողեալ զՀին կտակարանս՝ Հայեսցուք զԼ նորն կտակարան. ուր Աշխարհաւէս բազումք ասեն զայսպէս երևի։ Պրեալ է. էրբ էլ՚ է լեռնէ անտի, գիա Մ-ա. ը. 1. նէն վինէ նէ ծաղվոտրդ բաղտ։ Այրեմ է յայսմ վայրի խնդիր՝ ի միջ արկանել. զի է, զի յայնժամ ժողովուրդք բժշկեսցէ զՀետ չոգան քն, յորժամ էջ՝ ի լեռնէ. զիարդ ոչ զՀետ չոգան՝ և յորժամ էլ՚ ի լեռնէ։ Պատասխանեն մեկնիչք առ Հարցումնս խնամանախոս, միանգամայն և առ առաջադրութեն մեր՝ ի դէպ. Թէ էջ այր՝ ի լեռնէ, այ էր՚ ի վայելչասէ փառաց, և՛ ոտտկապատհանջոսէ օրի նաց. էջ՝ ի վրկժխնդրուէ, և՛ ի խոտո անոճանախոյս-

Ա-մ. ՂԷ. 1։ Թէ անտի, աճ վշեթինդէր. աճ նախանձոյս, որ գաթացանէս ղՀէ. 1։ ղեղս չերթս ես՝ ի ըրս ապս. և Թէ էջ՝ ի խոնարհուէլ և՛ ի Հեզութեն։ Վոյ չեն ինչ զարմանք, Թէ յայնժամ բազում ժողովուրդք գնացին զկնի նր. զի զրոս խաղուեն Թէ և վրկժխնդրութեն օրինաց ոչ բժշկեաց, զնոսա քաղցրութեն և մարդասիրութեն փրկչին ողջացոյց։ Պարբերն երկու աշակերտք խնդրեն Թէ և յօժարամիտ փաչին զկնի Յ-վ-ա. 36. 37։ նէ. բայց ի՞ց յորդորեցան զՀետ երթալ նր. ի Հեզութեն Թէ յոի, կամ՝ ի Հեզ բարբառոյ անտի. ասա փառ ած. զոր լուեալ՝ վաղվաղակի չոքան զՀետ։ Կդմսկս գրէ Յ-ղ-ա. ժԲ. 4։ է. ասա զնէ երբեմն փառնն, ուր և երբեմն։ Տեսէք, զի Ա. 5։ յորժամ առնէ կռնութ, չտեսէք Թէ չոգաս որ զնէն. բայց գաւեն ամենեքեան զՀետ չոքան։ Պարա ասելն է, Թէ գաւեն Հեզութեն մեծ զօրութեն ունի ձգելոյ՝ քան զաւրութեն քաջութեն։

ՃԸ. Պսկսէք. Ոչ ոն մեր ոչ միտ ցուցաս Հեզ. մանաւանդ՝ Մ-ա. յորժամ եկան արտաքս զաղնեկնէն, որ փեկէնն և վաճառէին։ Ի-ա. ւ. 12։ Պատասխանեմ. այո՝ ասկաս մի խաստուն եղոյց քն յայնժամ, յորժամ զգնացան խաղաղասաս եհան՝ ի տաձա-

Ի-ա. ւ. 14։ բէն. բայց և յայն հայեսցիք, զի անգէն տաբեան առ նոս էոյտ և խոտ՝ ի փաճարէն, և բծշնեաց ընս։ Իսկ զի զաստուածութեն վաղվաղակի փոխեաց՝ ի քաղցրութեն. զի այս-

ուիկ ալեմ լեռ փոխարինեսցի ։ Ա՛յն պի՛ և յորժամ
կայը քո խաղացան ի ձեռին՝ ոչ ահաւոր էր , այլ սիրե-
լի . յայտ անտի է , պի մանկանց որ ի տաճարին էին՝
սիրելի էր ,և ոչ ահրնկից ։ Ա՛նպես քաղցրահայեաց էր
յայտ վայրի , և հեզաբան , մինչև ասէին երկուցեալ
մանկանց ի խաղացանէն , մանաւան առ նա՝ և աղաղա-
կէին . ովսաննա , օրհնութի որդւոյ դաւթի ։ Օ՛ր և յաւե- Ես. 15 :
լից . յայտ է թէ յովհաննէս զսկզբան մկրտէր այնպես
յանկոյց , մինչև կոչիլ նմա աղաչէր՝ ըզ սերէն յո . այլ Յովհ. 3:26 .
որով օրինակաւ զայս սեր քի յինքն առաքիանէր յով- Ղուկ. 20:
հաննէս ։ Ա՛ւր զպատասխանին յոսկերբերանն . ասէ .
անպատմելի քաղցրութի և հեզութին յովհաննու՝ զայս
առաւելութի սիրոյ ի նա դրաւեալ ։

Ա՛ռաջի երիցդ ։

Ա՛յդ՝ ոմի հեզութին զօրուի ունի զսիրտս ձգելոյ , նոյն Ղ .
պես զօրութի ունի զՀշմարտեալս սիրտս հաշտեցու-
ցանելոյ ։ Ա՛յ լինձին զայս ասեմ , այլ վաղու ևս ուսուցին
ինձ զայս սքի Տարը ։ Յորոց միջի ասկերբերանն ասէ . Տուր
հրոյ ոչ լինջանի . զի հակառակ է այս բնութի . այն-
պես և ոչ ցասումն ցասմամբ այլոց մեղմի երբէք . այլ ոմի
Տուր ջրոյ , նոյնպես բարկութի հեզութ չինջանի ։ Օ՛վիր
զայրացեալ ոչինչ վաղագոյն ցածուցանէ , ոմի երևիլ գա
ևինն . նոյնպես զսիրտ զայրացին դիւրաւ կակղէ հե-
զութի ։ Ա՛յլ զի և ինձ առաջի առնել զմարդկան դուռ
թիս . ոչ լաւ ևս հայիլ յԱծաչունչ մտաւեանս . տեսա
նել զինչ ասէ՝ ոճ բերանոյ իմոյ ասացանոյն զղօրուի հեզու-
թի ։ Ա՛ւ ահա մեկին ուսուցանէ նա ինքն զՀշմարտութիս ,
յասել իւրում . ընդ խոչաղ ի՛ղբէ զնոսոնէոնի թէ ասէ . Ես. 42:
կակուղ և հեղ բանք զօրութի ունին մեղմելոյ զսիրտս , Ես. 15:
և ևս և սալացեալս ։ Ա՛յլ սխալեմ սիրելիք , թէ ասեմ ըզ- Ղուկ. 3:
հեզութի՝ զօրութի ունել գեղմանն . քանզի գրեն բա-
զումք, թէ ռումբ երկաթի սրձակեալ ի Թղանօթոյ՝
եթէ դիպի գեղմնապատ պարսպի , անդէն զօրութի նո
Թօշնի . և ահա զնոյն զօրութի ունի Հեզութին . իբր
զի փորձիմ իսկ՝ և զօրեղն ցասումն Թշնամւոյն մեղմ
և չինջուցանէ ։

Ա՛յլ ոչ իսկ պահասին օրինակք ճաշակելոյ զրոյ , որք զա Է .
սացեալս՝ մեկին և Ձյգբիտ զործեն ։ Ա՛յլ դուք ինքնին գի
տէք սիրելիք , զի սաւուղ ազբայ զոռ Թշնամի էր զաւ-

Ե. Թ. Փ. Թէ , և բազում անգամ Տալաճեաց զնա ՚ի մահ , մա-
ԻԳ . 2 : նաւանդ՝ յանապատին դադաց ։ ՚Ի դէպ՝ Թէ զայս դիտէք ,
առաջինք . զի եղև , զի սաւուղ մեծ Թշնամի գոլով ,
անդրէն հաշտեցաւ ընդ դաւիթ . վասնզի ցածեալ կատա
զի սիրտ սաւուղայ ։ ՚Ի զգուշանալ ձեռս նոր ՚ի հեղուլ
զարիւն՝ արգել . կամ զնաթդ բորբոքեալ բոց ցասմանն՝
որ ՚ի սիրտ սաւուղայ , այդպիսս վաղվաղակի զնջաւ ։ ՚Ի-
պաքէն՝ Թէ զնա՞մ զծածանչնչ դիրս վէր ՚ի վայր շրջեմ՝
չգտանեմ այլ պատճառ՝ լաւ քան զայն՝ զոր ասկէ բերանն
առէ , յոր Թէ հեղուլէն և քաղցրութէն դաւթի զրկելոյն
զնատացեալ և զսթացեալ սիրտ սաւուղայ կակղել , և
ՀՀուր բարկութէն նոր շրջել ՚ի բորբոք սիրոյ ։ ՚Ի անդր
այն ինչ դաւիթ առ Տալաճիս իւր սաւուղ՝ ոգոր և հե-
զահամբոյր բանիւք խօսիլ սկսաւ , ազերս արկեալ , Թէ
ԻԴ . 15 : ընդ ընեռ ելեալ ես արտոյտ ետկն . անդէն ընդ վիպակոյց գրոյն ,
ԻԴ . 17 : ամբաւչ սաւուղ ընդ ինքն էր , և ետկ ։ ՚Այս՝ զոր յառաջին ա-
ռեալը՝ որպէս իւր մեծ Թշնամի , նոյնհետայն սիրել
սկսաւ , և որդեակ ձայնել ։ Ահա ես ձայն էիցէ առէ , որ-
դեակ իմ դաւիթ ։ Ոտկ արդ՝ ով ոչ զարմանայցի ընդ զօրութէն
հեղուլէն . որ զմարդապաղջէն ՚ի քթթեալ ական՝ հայր
գործեաց . և զգայլն՝ գառն . որ զադամանդեալ սիրտ
սաւուղայ այդպիսի արդ փշրեաց և կակղեաց , և յար-
տասուս սիրոյ ելոյծ . և զընտանգաւոր մրրկին ՚ի մեծ
Հանդարտութէն յեղանակեաց .

Ը . ՚Ոչ աստանօր , նոյնպես փոքր ի յառաջ՝ հեղուլէն իւ-
րով մեծամեծս գործեաց դաւիթ , յորժամ ան զօրուն՝
Ե. Թ. Փ. բիւրուց եղև յաղթական ։ Ոչրեալ է . Եհար սաւուղ զհա-
ԺԸ . 7 : զարս , և դաւիթ զբիւրս ։ Ոտկ զնարդ . էր աղագաւ դա-
ւիթ բաղմոց յաղթէ Թշնամեաց՝ քան զսաւուղ , որ զո
յագոյն և Թուէր քան զնա ։ Հարցմանս պատասխանեն
ամբրոխոս . սաւուղ խոտան և ցասնոտ՝ զօրութէն և
զօրու զինու՝ Հաղիւ ՚ի տանեբորդ մասն եհան այնց , ո-
րոց դաւիթ հեղուլ յաղթեաց ։ Հաստատուն զասացեալ
Ա. Ե. և բան սաղմոսին , ուր դաւիթ ասէ զանձն . այլ ես արդ
ԻԱ . 7 : եմ . ուր ընդ Հանուրսն չափու անձին՝ միանգամայն
և դքաջութէն առն պատերազմողականի յայտ առնէ ։ Ոտկ
զնարդ մարթ էիցէ զայդ խմնալ . միթէ յորդոն կապչ
լինչ գոլիցի . այո՝ կապ , և մեծ յոյժ . զի այսոքիկ խո-
ցուցանել կամին գիրք , Թէ ոչ որդին կախուղ լինի է , և
ոմ մասամբք մարդկոյ տկար և փանգոյ . բայց զմեղա-
Թէ

ՊԱՏԱՐԱԳԱԼԻԱՆ ՀԱՆԴԻՍԻ՝ ՔԱՋ ԵՒ ԱՆԳԱՊԱՐԱՒԼԻ ՅՈՒՑԱՒ
ԹԷՆԱԱԼԱՑ ՈՂՋ ԱԲԻԱ ։

Ա՝ԱՆ ԵՐԷՍՍ ։

Ե. ԵԶՈՒԹԻՆ ՈՒՆԻ ԵՒ ՂՕՐԱՒԼԻՆ ԴԱՐՁՈՒՑԱՆԵԼԷՍ ԶԱՄՍՊԱ-
ՐԻՇՏ · ՊՐՈՒՄ ԵՒ ՄՈՌԱՑԻԼՈՒ ՀԱՒԱՏԱՒՔԸ՝ ՅԱՏ ՔԱ-
ՆԻ ՄԻ ԱՒԱ ՁԵՂ ՀԱՐՑՈՒԱԾՈՑՆ ։ Ա՝ՍԱՑԻՔ · ՊՐՈՎ ԱՊՐԻԼԱ-
ՒԻԲ , ԿԱՄ ՈՐՊԻՍԻ ԼԻՆԻ ԳՈՐԾԵՑԵՔ ՀԱԼԱԾԵԱՑ ԴԱԻԻԹ Ի
ԱԱԼՈՒՂԱՅ ՉՍՍՈՑ ՀԱՐ · ՆԱԽԻՒԸ ԿԱՄ ՈՒԻՔՈՔ , ԹԷ ՍՊԼԻՆԷ
ԳՈՐԾԵՑԵՔ ։ Ա՝ՍՑ՝ ՍՊԼ ԱՂՔ · ԼԻՆԷ ԴՈՐԾԻ Ի ԿԻՒ ԷԱՐԿ ԴԱ- Ա.ԹԱԳ.
ԻԻԹ · ԳՈՐԾԻ ԲԱՂՁՐԱՃԱՓՆ , ՍՑՍ Ի՝ ՉՔՆԱՐ · ՈՂՁ ՀՆԱՐԱՒՔ ԺՂ. ։ 3։
ՍՑՍՆ ՀԱՐ Ի ՍՐՈՒՀ ԱԱԼՈՒՂԱՅ ՀԱՐԿԵՑԱԼ ՄԵՒՆԻԼ Ի ԲԱՑ ։
ՏԵՒՒՔ ՁԻ ԲԱՂՁՂ ՀՆԱՐԱՒՔ , ՈՂՁԻ ԼԵՂՈՒԱԼ , ԴԱՀՆ ԵՒ ՀԵ
ՁԻԿ ՃԱՓՆԻԼ ՍՑՍՆ ՀԱՐ՝ ՈՐ ԱՒՐԱՂՃԱՑԱՑ ՍՐԱՒՆ ՍՒԼԻԼ , ՄԻՒ-
ԺԱՀԱԼ ՀԱԼԱԾԻԼ ։ Ա՝ՍԱՑԻՔ · ՁԼՍՐԻԴ ՔՓ ՅՈՐԺԱՒ ԼԸ ԱՂԱ
ԿԷՐԱՑ ԻԻՐ ԴՀՆԱՃՈՑ ԽՍՍԷՐ , ԱԱԼԼՈՂ · Դ՝ՈՒՆՁ ԲԱՂԱՃՔ ԷՆ · Ղ։։
ԱՆԴԱՀՆ Ի ՁԼՐԱՑ ԷԱԾ · ԱՀԱ ԱՒՈՒԷՆ ՀՁԷԼ ԷԲԲԱ ԿՔՈՒՆ ։ Ժ.։։Ե։

Ո. ՔՒՆԼ ՅԱՐԱԿՑՈՒԼ ԻՍԿ ԴԱՒՆ ԼԸ ՀՆՃՈՑ · ՍՑՈ՝ ԿԱՑ ՅԱ-
ԲԱԿՑՈՒԼ ՄԵԾ · ԶԻ ՅԱՅՆ ԲԱՆ ԻՆՁՑՑԱՑԱՆԼԷ ԿԱՄԻ ՔՓ , ԹԷ
ՈՐ ՈՔ ՅՈՒՆԿՆԴՔԱՑ ԻԻՐՑ ԲԱՂՁՄ ՊՏՈՒՂ ԱՒԱՐՆՈՒՃՑ
ՔԱՂԼ ԿԱՄԻ , ԼԵ ՍՒՆՈՂ ՀՈՒՆՃԱՒ ԼԱՂԱՒՍԻ ՈՒՆԼ , ԼՐ ՊԱՐԱ
ՆՈՒՆ ԵՐԼԻԼ ՈՂՁ ԱԱԼՈՒՂ , ՑՑՈՒՑԱԼ ՉԱՑԱՑԱԿՈՒԼԹԷ · ՍՒԼ ՈՂՁ
ԴԱՒՆ ՑՑՈՒՑԱԼ ՉՔԱՂՁՐՈՒԼԹԷ ԼԵ ՉՀՆՃՈՒԼԹԷ · ՈՐ ՁՕՐՈՒ-
ԼԹԷ ՈՒՆԻ ԴԱՐՁՈՒՑԱՆԵԼՈՑ ԶԱՄՍՊԱՐԻՇՑՈՒ , ԼԵ ՔԱՂԵԼՈՑ ՉՀՕ-
ԴԵՒՈՐԱԿԱՆ ՊՏՈՒՂ ՀՈՂՑՈՑ ։ Ա՝ԱՐՁԱԼ՝ ԱՑՈՑՑԻՔ · ՁԼՍՐԻԴ
ՅՈՐՀԱՒՈՒՆԱՔ ԱՑՈՑ ՉՔՈՒՆ , ԱՀՕՑԱՒՒՆ ՓԱԱՆ ՁՑ , ՈՐ ԲՑԱՒՑՑ Յ.Ե։
ՆՉԵՂ ՅՒ · Ի՝Ր ՀՑՈՑ · ԱՒՑԱՒԻԿ ԱԱԼՈՒՂ · ՁԼՍՐԻԴ ՔՓ , ՍՐ ՄՈ · ։9։
ՀՈՒՆԴԼԲՁՃԱՒՆ Ի՝Ր ՄՆՔՑԱԼԻ ԼԵ ՄՉՈՑ՝ ԼՑ ՀԱԼԱԾԻԼ ՉՆԱՑ ,
ՈՐ ՉՈՐԼԷ ՈՂՁ ԱԱԼՈՒՂ , ՍՒԼ՝ ՀՉԼՂԻԿ ՁՃՒՆԷ ՈՂՁ ՉԱՒՆ ։ ՅՈՒՆ
Է ԼՈՒՆԴՐՈՒՑ ՍՒՑՑՑԱՒՑԱՆՑԻ , ՈՐ ԼՈՒՑ ԱՑ ԱՑՑՑՑՒՆՈՒՆ ՈՈՀՆԱ-
ՅՆ՝ ՁԻ ՀԵՉՈՒԼԻ ՉԱՒՆ ԱՑ ՉԱՐՁ ԱՒՆՍՊԱՐՇԱՒ ԱԱԼԼԻ ԱՉ-
ՉԻ ՉԻ ՔԱՒ ՉՉՈՒՑՒՆ ՑՑ ՉԱՐՁՈՒՑ ։

Ա՝ՍՊԱՐԶՆ ՈՂՁ ԱՑՑՑՑԼԷ ՉԼԻՍՐՉ Է ՉՈՒՐ ՔԱՂՁՐ ՔԱՒ ՉՉՈՒՆ՝ ՒԻ Լ.
ՉՈՉՂԼ ՉԶԼԻՆ Ո , ՅՈՒՆՈՂ ՅՈԱԱՒՒՆ ՔՈՒՐՑԱԼԻԼ Է ՀԵՉՈՒԼԻ ԼԵ
ՔԱՂՁՐՈՒԼ ՉԼ ՉԼՍՑՈՒԼ · ԼԵՑ ՑՒՑԼԷ ՅՈՐԺԻ ՓՎՂԲ Է ԿՉԱՐ
ՁԼ ՑՒՆՍՊԱՐՇԻ ։ Ի՝ՑՅՑ Է ԹԷ ՅՈՒՑՑՑ ՒԻ ՅՑՑՒՆԼԷ ՑՀԼՂ ՑԼՐ
ԿԻ՝ ՈՉ ՓԼԼԲՑՑԱԼ ՅՑՂՕԲՑ , ՑԼՐ Ի՝ ԽՈՐԴԻՒՆ · ԹԷՑԼԲՑՑ ԼԼ Ի
ՆԱԼԻ ՑՑՑՑ ՑԱԱՒԱԼԲՉ ՅՑՂՕԲՑ ԿՑՅՒՆ ։ Ա՝ՑՑՑ ԼՐՉԼ ԿՂՑԱ

'ի վիտին, անդին սկիզբն արար աղօթս առնելոյ. [illegible]
եկաց ասէ՝ յանէն յաղօթս առ աբ ած 'է ֆորդ ֆիրին։ [illegible]
զիսորդ. Լսան զի մեծ է զօրութիւն քաղցրուէ քան զկար
առնել. վեհ յոյնան 'ի գժնդակ մրրիկ անտի չանդոտս
լեալ յաղօթս, փութացաւ յաղերսարկութիւն՝ յերկիլ
քաղցրութիւնն այ, յորժամ խոսան նմա հանդերձեալս 'ի
փոր վիշապ ձկանն։ [illegible]
Յովնաց ։ ուաղատաւ երկինս զվէմն, և բղխեցոյց աղբիւր ։ ելոյմամ,
Ե. 11։ և ելեալ բաղում, կրկնակի երկիր աբանելն։ կին վասն
այնր, զի 'ի չոր և 'ի խոտ նիւթոյ հոսեաց հիւթ. և
կին վասն այնր, զի վէմն զաւազանաբաղխ՝ եհան ջուր։
Վանգի չէ սովորութիւն հպատակաց գալ 'ի հնազանդու
թիւն, յորժամ առաքինորդն խոսիւ ելուցանէ, զոր մարթի
էր առնել քաղցրութիւք բանից։
Ի. 'Ի յիշատակել զմոխսեռան գաւազան՝ յոչ երկիւղ
ցուպ ինչ. զոր և ձեզ արժան է յիշեցուցանել։ Յիշե
ցէք՝ զի զհետզի ցպով զմեռեալ մանուկն ոչ կարաց յա
րուցանել. քայց եղիսկէ խոնարհ կորանաբ յարոյց զնա
Ք. Թ։ Ք. 34։ նա. իբր զի ծնեցաս 'է վր մանկանն. և վաղվաղակի այն՝
զոր ահրնկեց ցուպն չէր կարացեալ յարուցանել, հոգ
եալ սիրոյ գարձաւ 'ի կեանս։ Յիշեցէք, զի աբբայ փա
րաւոն 'ի հարուածոցն ձեռամբ մոխսեսի և ահարոնի 'ի
վր եկելոյ՝ ոչ յորդորեցաւ արձակել 'ի ծառայութ ի
զնէ ացս. այլ յորդորեցաւ զնա արձակել զժողովուրդն
Ելից. պատուհերն այն. առաջն էրբեմն էարտաքնէաբ փառն ըստ տուն
ԺԲ. 3։ ագիսոց։ Իսբ զի գառինն զնուանն այնպես հեզացոյց զա
մենի զայս գազան, մինչև անդին վազվազակի արձա
կել զժողովուրդն, և 'ի մոխսեսէ ևս օրհնուի իմդրել,
Ժբ. 32։ ասելով. Բայց ես զիս օրինեցէք։ Յիշեցէք և զբանսն, զոր
Ա՝՝՝. խոսեցաւ քն առ աշակերտս իւր. ահաւասիկ ես առաքեմ ըզ
Ժ. 16։ ձեզ էբեսս զգիսաբս 'է մէջ գայոց։ Ո՞ւնչ հեզագոյն քան զոչ
խար. զնէնչ վայրենի քան զգայլ. սակայն և այնպէս
գայլն յաղթի յոչխարէ. Թէ ոչ խոնարհիք, յայտնապէս
ևս ցուցից ձեզ։ Յայն քան կամք էին ասել քն. եր
Թայք իմ սիրելի աշակերտք. և Թէ զիսոհիք գայլոց,
մի երկնչիցիք. զի զիւրաբ յաղթիցիք նոցա. միայն Թէ զառն
լինիցիք, ցուցեալ քաղցրութիւն և հեզութիւն. քան զոր
չէք ինչ զօրագոյն 'ի դարձուցանել զամենարիչս։

Յորդոր։

Ըրդ՝ քանզի հեղուեալն է սյսպիսի դէրսպանած սուս֊
քիսուեան , զորուն ունելով զսիրսս ձգելոյ , զինսա֊
սիս հաշտեցուցանելոյ , և զամսպարիշտս դարձուցանելոյ ։
ոչ լիով յայս է յաստուածսյոյս ։ ասպա յայտնիտ զնոմ
փոյթ յանձին կալջիք , դի զայս սուսքնուեն սուսուիք ։
Ամ , քանի հանդ և ընունելի է պատիկը սուն հեզասիոտ
սյ և սա մարդիկ ։ կամիք թե սսիսուսցը ձեր սուսքն
նիսարեցից զսյս պատիկը , միս դիք ։ Ամ տեսանիք
մարդ ձշմարսուսիս հեզ , հայեցարուսիք ի ձակսան , և
տեսանիցիք ի պարզերեսուեն նր բազմազան շնորհաց ծս
հաւսուն ։ հայեցարուսիք յարսեւսնոնս , և տեսանիցիք
խաղաղական զԹասիրուեն ի նոսա հանդուգնել ։ յաչս
նր երկնաւորեանիք խոյսան ։ ծնօսք նր վարդսիեիմք ։
ի չրԹունս նր ոեսին քաղցրուեն ։ և ի լեզուի չարսակ
անմահուեն ։ ամ յօդսուորուեն մարմնոյ նր քաղցրու֊
Թեն ասեսարանել ։ որով զԹշնամուսց սիրսս զօրսագոյն
և քան ոսկի շղԹայիւք յինքն նոճառնէ ։ Ամ զի է ինձ
զպսասիկը հեզսն նկարել ըս հաձոյս մդկան ։ զինարդ ոչ
ներկանեմ զնա և գոյն ոձսահաձոյ ։ Ը սա է ասել՝ սի֊
բելիք , Թե ոճ մեղու ի մեղուսահիւԹ ծադկանց վերսյ
նսոի , նոյնպես քս մսադիւք ի հեզս լնսակի ։ և զինչ
գործէ անդ ։ զոր լինի մեղուք գործին ։ մեղր քաղէ ։
գործս քաղցունս , բանս անուշակս , զորոյս հեզիկս
խնդրէ ։ Ո՛ի և յաւելից ։ էմմինսուէ՛ է ։ ասպա խաղս կոյս ։
հեղ ոսդէ ։ է ։ ւ ։

ՎՐԱԹՈՒԹԻՒՆ ։

Յաշափս բորոց առաքսրուեն ։

Բնոբան ։ Ալին յորժամ ծնանիցի , սրսունեԹիւն կ նսնա ։
Յես ։ ծչ ։ 21 ։

Ակսուած ։

Ըքէ սղայք ձիւ մարը ։ զի Թէսիւեաւ վՀնոն առա
ցեիք յայ ի սկզբանէ Ծի առ եւայ և առ ամ
մարս , Թէ սրսմոնք ծնցիս սղջիս , խնսա Թոնի ձեզ ծուսք ։
յոյժ , և գառն ։ բայց այդ գառնուեն բազում է ։ 16 ։
մեղու և քաղցրուեք է հասու մեաւ ։ Ամ սրսունիք մանր ։

զի Թեպետ և քո իսկ ՚ի բնութենէ ասա վերս ցաւոց նո-
րոգել ՚ի ձեզ՝ յասել լուրամ . էին յորժամ ծնանիցէ՝ պրծա-
ՌՒ է նմա , բայց այդմ վերկ անգէն ՚ի վէր արկանել զեղ-
օգտակար , և սպեղանիս՝ ցաւոց դիւրիս , բանիւն՝ զոր
Յ-է . ՚ի վէր բերել . այլ յորժամ ծնցի զմանուկն՝ ոչ ևս յիշէ զնեղու-
Ժչ. 21: ՌԻՆ վն խնդութեն , զի ծնաւ մարդ յաշխարհ : Այսպէս են ասել
քեզ . Թեպետ և մեր ծննդականն երկիւղ և տանջանք
գաւն է և ապատիկ , բայց մեզմէ և նուաղն այնուիկ ,
զի չէ երկարատև . և զհետ եկելոց ինդուԹենն առաւե-
լուԹի՝ այնպէս յազԹի նման , մինչ ըստ իրաց ինչ և զի-
շատակ նիւ բառնալ : Յայսմհետէ ապագեալքս ՚ի միԹիԹա
ՌԻՆ մարդդ ապագան . այլ արդ զարձցուք առ այլ ծնն
գահանս . մանաւանդ Թէ առ անծնաւորդս . առ այնոսիկ
Լ-ոյ. ասեմ , զորոց գրեալ է . հասեալ են երիտասարդքն ծննդեանն , և
ԼԷ . 3: ոչ կարէ ծնանել : Լաւ ոչք իցեն աչք . զայնս խնամոյ , որ
քաջ յշանան , այլ զյղայեալն ոչ երբեք ծնանին . զայնս
խնամոյ , որք բարի ինչ տածեն ՚ի սրտի , այլ զայն ան-
գրեն հեղձուցանեն , մինչեւ են երկիւեալ . կամք են ա-
սել . զայնոսիկ խնամոյ , որք բարի ինչ առաջադրու-
Թի խորհին , այլ ոչ երբեք դնեն զայն ՚ի գործ . հա-
մառօտ ասացից . զայնոսիկ խնամոյ , որք յերկանց
ծննդեան զարհուրին : Լայսիսի են բազում ապաշխա-
րօղք , որք յերկանց ծննդեան՝ (որ են անձկուԹի զղջման ,
ամենի խոստովանուԹե , և աշխատուԹի ապաշխարա-
նաց վճարման ,) յոլովակի այնպէս խորշին , մինչեւ ա-
ռաւել քնարեն զեղեալն ՚ի մոլ հեղձուցանել , և նո-
վին հեղձանիլ , քան զնոյն ծնանիլ՝ և ՚ի լոյս ընծայել :
Լ՚ԵԴ՝ զայսոսիկսաց , որք զբարի առաջադրուԹի իւրեանց
ընուլ ոչ կամին , է՛ առաջակաց ձառս :

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ :

(Որ յղանայն , և երկնագին : (Բաժանումն .) Օ՛ի իղձ ան-
գործ՝ առաջին ոչ այն՝ ի՛ երբեմն արդիւնաւոր . բայց և
բազում անգամ անարդիւն :

Ա՛ՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ :

ՅԱ . Ա՛րդարև ՀՀմարիտ է , Թէ միայն առաջին ոչ՝ բազում
անգամ իղձն երբեմն զգործ , և կամքն կի՛ առաջա-
դրուԹիւն երբեմն զարդեամբք կատարումն՝ են ընդունե-
լի : Լ՚աջակայ ուսուցանեն զայս՝ զի երբ ՚ի բազում
տե-

աեղիս . ուր զայն գովեստ տան ըղձմ՚ննն , զոր ինչ արժան էր տալ գործոյն ։ Ընթերնուածքն անտանելոր , թէ դաւիթ զաղմոսն ի նաւակատիս սղոմոնեան տաձարին մեկագրեաց . սաղմոս օրհնութ՚ն նաւակատեաց տաճարին դաւթի ։ Յոկ զկարդ . էր աղաչաւ ւտուաց , նաւակատեաց տաճարին սղոմոսի ։ Ես այսր վերնատրի ձեմարտատգոյն լեռնէր խնամս . իսր զի զայն տաձար ոչ դաւթի , այլ սղոմոնի էր շինեալ ։ Ասացից ըստ արուեստ՚ զինչ մեկնիչք տան պատասխանի ։ Գուցէ զայն տաձար՝ սղոմոնի էր շինեալ գործով , բայց դաւթի վաղու ևս շինեալ էր զայն ըղձիւ և կամօք . վասն ձշմարտութ՚ն մարթի էր կոչել զնա տաձար դաւթի . զի յաչս ոչ էի ինչ նուազ ընդունելի պաշտամունն իւր՝ քան զգործ ։ Ահա և իւր անդրդ՚ն երբեմն ասէ ։

Յայտագոյն ևս երևի ձշմարտութ՚ն յայսմ գրոց . ուր ասէ ոչ ցաբրահամ . ոչ խնայեցեր յորդւէ ոս սիրելի քո , յինէ ։ Յայտ է թէ՝ ոչ պատուիրեալ էր աբրահամու՝ զնուալ զորդի իւր սիրելի զնահակ . բայց և յայտ է թէ զնաւմն իսահակայ արգելաւ ի հրեշտակին . ուստի և իսահակ պահեցաւ ողջ անարատ ։ Ընդ ինդրի . զնարդ հնար եղև ոչ ասել ցաբրահամ . ոչ խնայեցեր յորդւէ ոս սիրելի . յոր ինդ ըն հրամանի հրեշտակին՝ ինայեալն էր ։ Արտացի իմն թ՚ռճի տարաիցոս . բայց գիտացինք , զի ոչ հայեր ի գործ , այլ ի կամն աբրահամու . ըն ուրում իսահակ ինդ որշեալ էր առ ի մահ . մինչ զի ոչ երթեք ինայեալ էր ի նա աբրահամ , ընդ ոչ էր արգելեալ զնպատճած սրոյն ։ Ահա աբրահամ ոչ զսուրն շաղախեաց յարիւն . ոչ զսերմանն ներկեաց արիւնեբանդ . և ոչ զիսահակ եղեն . բայց զպատրաստն կատարեաց . զի զոր ոչն արարին ձեռք , արարին կամք՝ յոր միայն հայի ոտ . երբեմն մըն և վարձատրէ իսկ , թէ և չէլանէ այն ի գործ ։ Ասի առեք զայս՝ սիրելիք . թէպետ և ոչ ամ մարդկան կարող է ոք զարի առնել , սակայն կարող է նոյ զգառին կամ ոչխարի ։ Յո՝ կարող է ոք ասել . կարողն ոչ ունիմ . բայց ոչ ոք կարող է ասել , զարի կամիլ ոչ կարեմ ։ Այլ զոկ զոր ինչ կարող է մեծասուն տալ էքսուրի՝ գործով , զնոյն և աղքատ աղքատի կարող է տալ ըղձիւ . որով կամէր տալ նմա զայն , եթէ կարէր . ուստի այն իղձ և բարեպաշտ կամք ընդունելի են նոյ՝ ոչ գործ . նա՝ երբեմն առաւել արդիւնաւոր է այն՝ զի կամի ոք լալ , և

ոչ կարէ , քան եթէ յօրդ արտասանէիցէ ։

Ը . Յակ ԵԹԷ երկն անգործ՝ հանգոյ է երբեմն ոչ , և արդիւ-
նաւոր , յայտ է լիով և՛ ի նորոց կտակարանացս ։ Օ ար-
մտացի Աերևս ոք , ԵԹԷ զինքդ մտաԵԹեա ասէ , ԵԹԷ
մտքիտ մտադրեսցի և այլ բարեպաշտ կանայք է-
ԱԻ·ԻԲ· կին՝ ի գերեզմանին քրիստոսի ։ զորոց այլ աւետարա-
ԼԷ · ԻԲ · նիչք գրին՝ ԹԷ եկին վաղ առ ընդ առաւօտն ։ Պրոխոր ինչ
ընդդիմախօսութիւն իցէ այս ։ այլ զի՞ ասեմ ընդդիմա-
խօսութիւն ։ ոչինչ մտաԵԹես դիմախօսել ոչ ։ այլ՝ ի միտս
Հայի՝ և՛ ի փափաք կանանցս ։ Վն որոյ և գնէ , ԵԹԷ է-
կին յերեկոյն շաբաԹուն ։ ոչ զի յերեկոյն՝ կամ յառաջ
քան զմիջ գիշերն անկան յուղն , այլ զի յոյժ ժամ
պատրաստեան , և զգիշերն ամ անբուն անցուցին՝ ի
Հանգերձանս խնկոց ։ Պանդն ցանկութիւն և կամք է-
կատարութիւն յերեկոյին՝ ի մոմ եղեալ , երբեմն ԹԷ ար-
գելն լցեալ Հատորի ։ և ոչինչ նուազ եղև արդիւնա-
ւոր , քան եԹԷ գործովք էր վճարեալ ։ Այսպէս գի-
տեմք , զի յովՀաննէս աւետարանիչ մարտիրոսական փա-
ռաց եՀաս , և վկայական պատիւ յերկինս պսակեցաւ ։
Յակ զնոքդ ։ միԹԷ եՀԷղ զարիւն , կի՞ Հատիկն մեռու
մի՞ քի ։ այո՝ գործովք այդ ոչ եղև , ասէ երանելոնս ,
բայց եղև կամքդ ։ որ ոմն գործ՝ է ընդունելի ։ Այլ զի
ոչ վերոյեալ յովՀաննէս՝ ի մարտիրոսութէ , այլ մարտի-
րոսութիւն՝ ի յովՀաննէս ։ և այսպէս ԹԷպետ զրաժանին
յառաջ խոստացեալ՝ երօք ոչ էարք , բայց ըղձիւ էարք ։
որ և եղև նմա երբեմն զմարտիրոսութէն՝ յարդիւնս ։ Պան-
զի ոմն Հնար է՝ ԹԷ որ բազում անգամ մեռանիցի ,
Ը. Կոչ· ասելոյ առաքելոյն , Հնազանդ ՚ի՛ ՚ի ՚ի ։ յայտ է ԹԷ ըղ-
ԻԺ· ՅԸ· ձիւն և կամքն , նոյնպէս Հնար է , ԹԷ օր ՚ի վերարկեալ
անկողնի վկայական պսակ ընկալցի ։ զի և լուի կամք ՚ի
պատարագ Հաստատին ։ և որպէս որ մարտիրոսութէն է
ծարաւի , մարտիրոսութեան արդիւնս ընդունի ։ այն
զի ասէ՝ սրտի մաստուցումն ՚ի միջ պահանջիւ՝ ասէ-
ԼՀ·ԻԼ· լով ։ Ի՛՛ր ՚ի՛ ՚ի ։ ՚ի՛ զորոյ ինչ՝ զասէր և
ԼՀ· 26 · զցանկութէն ։

Ա՛ստ Երէցդ ։

Ը · Ոճայք ցայսմայր , ԹԷ երբեմն ինչ անգործ՝ կամք և
ցանկութէն առանց արդեամբք վճարելոյ , և յղուն
անծին՝ հանգոյ է ոչ և արդիւնաւոր ։ բայց քաջ ՚ի միտ
ու-

առէք , զի զայս իմանալ պարտ է ՚ի վէր կամայ , առա-
ջադրութեամբ՝ և ըղձի , որում անկար է ելանել ՚ի գործ-
կիմ դէպ չկը պարտ՝ թէ ելանիցէ ՚ի գործ . ոչ ցուցի ձեզ
օրինակ յարբահամ և ՚ի յովհաննէս . որոց առաջինն
կամեցաւ զնալ զկնի որդւոյ . բայց ՚ի գալ արդելմանն
ոչ պարտ եղև ՚ի բաց կալ ՚ի զնմանէ . իսկ երկրն՝ ա-
բեամբ նահատակութեամբ փախաքեաց . բայց ՚ի անօրինել
ոչ այլազգ՝ ոչ եղև կարօղ այդմ հասանել : Այ որոց
յերկրորդ յայս մասն ձառնի՝ միայն զայնմ կամայ խօ-
սելոյն , որ զկնի բարի առաջադրութեանն՝ զոր արար և
եղ ՚ի մահ , մարթեալ դիւրաւ ՚ի գործ դնել . նա՝ երբեմն
պատրաստութիւն իսկ դնել ՚ի գործ , բայց ոչ դնէ : Ա՚րդ՝
այդպիսի կոչ անգործ՝ յայս ոչ միայն չէ արդիւնա-
ւոր , այլ յոլովակի և վնասակար : Ա՚սացիք . զինչ ի-
ցէն բարի առաջադրութիւնք և կոչք . որ հարք նմանե-
ցուցանեն զնա ծաղկանց . և կարի ՚ի դէպ . զի ոչ ծաղ
կունք յառաջ բերեն պտուղ , նոյնպէս և թէ բարի առա
ջադրութիւնք կատարին , պտուղ բնաւանի : Ա՚րդ՝ զիարդ
թուխիցէ ձեզ ծառ , որ միշտ ծաղիկ երևեցուցանէ , և ոչ
երբէք պտուղ բերէ . ոչ անպիտան համարիցիք զծառ
այդպիսի : Ա՚յնպէս չէն համոյ յայս ոչ բարի առաջա-
դրութիւնք , որք գործով ոչ կատարին : Ա՚ա՝ ոչ ծառ բա
րի ոչ ՚ի ծաղկանց ձանաչի , կիմ ՚ի տերևոց և յատոց ,
այլ ՚ի պտղոց , նոյնպէս բազում անգամ ոչ հայի ոճ
յիւղն , այլ ՚ի գործն : Վրեալ է . ոեայո՝ ՚ռէ ծաղէ՞ն էէփ . ԼՅ.
էջէ երն . և ծաղկունք տայցեն պտուղ : Օ՚ինչ ասա նշա
նակէ օրէն , զինչ ծաղկունք և պտուղք : Ա՚ղբով իմա
ցեալ լինի հոգի և միտք հաւատացելոյ . ծաղկամբք նը-
շանակին բարի առաջադրութիւնք . ապա ծաղկին օրէք ,
յորժամ միտք հաւատացելոյ առաջադրէն գործս բա-
րեաց . այլ պտղաբերին՝ յորժամ զառաջադրեալ բարիս
գործովք կատարին . ապա ոչ հայելի ՚ի ծաղկէ էն
օրէք , այլ թէ զօրանան ծաղկունք ՚ի պտղաբերել : Ե .
Ա՚պաքէն բազմ անգամ տեսանեմք , զի ծաղկին օրէք .
բայց ոչ միշտ պտղաբերին : Ա՚յսոյ բազմ անգամ ծաղկին
այդիք իշխանաւորաց , օրք առ հասարակաց օգուտ ա-
ռաջադրին բազմիւք , բառնալ զանկարգութիւնս , յուղ-
զութիւն ածել զմիութիւս . այլ ոչ պտղաբերին . զի պէս-
պէս խոչք նոցա դիմակալէն , երբեմն ակնածութիւնք , դի-
մակաւորիք , սպառնալիք , և որ սոցին նմանք են : Ա՚յլ
ասե-

անգամ ծաղկին այգիք դնեուրայց. որք աւելացուին սահմա-
նել վհուա. միտ դնել օրինաց արգարուե. իրաւացուցա-
նել զիրաւունս. դատել առնել ալաւելոյ. քայց ոչ պատ-
ժաբերին. զի կարաւառուն զդատաւորն՝ միանգամայն
և զծաղկին խաղալ. և զպտուղ նոր խոտիանէ. ։ Ազգում
անգամ ծաղկին այգիք մեծատանց վաչխառուեայ. որք
առաջադրեն զօտարն ինչս յափշտակեալս յանիրաւուէ՝
անդրկին յիւրաքանչիւր տեառս դարձուցանել. այլ ոչ
պտղաբերին. և երբ աղագաւ. զի արծաթախրուն ար-
միատ է՝ ամ չարեաց. որ միշտ չար պտուղ բերէ. ։ Արդի
իսկ չէմարիտ հոլիկոյ այն առած. ընդ բան և ընդ դրա՛
բշխ է խօսել. ։ Առաջադրեմք այսօր զվարս մեր ուղղել.
զգործեալ մերս չէմարտուէն խոստովանիլ. Չնարս ելդիմ
փորձուեց՝ ի մէջ մատչնել. չայս ինչ չայն ինչ ընկերաց
խուսել. չայս ինչ չայն ինչ տանէ կիմ անձնէ հրաժեշտ
կալ. բարւոք է այս առաջադրութիւն և բան. քայց տես,
քանի՞ մեծ խորոց կայ ելի մէջ բանին և գործոյն. անցանել
շաբաթ, ամիս՝ և տարի. և չէ է լեալ զոր ասացաքն և
խոստացաք. անցանեն ամք վերջ, ամք տասն, ամք քը-
սան. նա՝ անցանեն բիմ անգամ բովանդակ իսկ կեանքը
մեր. և չէ եմք արարեալ, զոր Տէառատեացքն՝ ի միտս՝
Ծն. 3. առնել. ։ Ասա վկայելոյ գրոյ՝ ասաց Ա՛ստ, եղիցի լոյս, և եղե՛
լոյս. զոյդ ելե բանին եղև գործն. այլ չէ՞ ասելոյն և
առնելոյն բիմ ինչ մնանել ելե մէջ։ Այս բարւոք առաջադ-
րութիւն, որ ելե արշալոյսն ծագել, բիմ անգամ զմիջա-
տութիւնք անդրկին մնանել. և որ յառաւօտուն ջերմնեակ
աղօթիս մատուցանել, և հրատապ եռանդեամբ Տաղոր-
Սղ. զի, ասելով. ոչ առանձնեայց յաւիտեան, բիմ անգամ և յա-
Նե. 7. ռաջքան զՀաշաժամ անդրկին՝ի ջնորհագ ղրկի, և՝ի մե-
ղաց խորխորատ անկանի։

Չ. ։ Ժամանակի՝ յորժամ գառնիկան ինչ ժողովք իշխանաց
պետիս խորհուրդ՝ ի մէջ առնուին, և ոչինչ էլս գտա-
նելին, այլ մի Տնարագիտ՝ զիր անգիր ոմն ողջունագիր
ծաղեաց. և՝ի վէր զայս և էլե մահագրեաց, արար ծաղր-
վախանաց. արդ՝ զինչ էն և առաջադրութիւնք մարդկան,
քայց եթէ այգպիսի արարք ժողովականաց. խորհիմք ըզ
բիմ ինչ իրաց. առաջադրեմք բիմ ինչ. ուղղել կամիմք
զմեզ՝ի բիմ իրս։ Ասի զինչ չայսմանէ պտուղ, ցան-
ցառ, նեաղ, ոչինչ. զի չդառնամք այն զբարին, այլ ոչ
ժամանեմք՝ի ծնունդ. նա՝ եթէ ժամանեմք ևս՝ի ծը-
նունդ,

նունդ , կ՚ուզուէ՞ ի ձեռնէն ։ Ա՚յս պատահի այնոցիկ , որք տեսանեն զաւն , և ընտրեն . այլ՚ի թափոյ կրկնոյ յարփշտակեալք՝ կիմ՚ի կարձմտութիւն լքեալք՝ յոռւոյն գնեալ երթան ։ Պատահի այնոցիկ , որք հաստատեցեալ՚ի միտս խոստանալ զամ զնա իւրեանց . բայց՚ի խոստացեալն վանուիլ անդ յաղթեալ յամենի՚ զմանուսն միայն առաջի առնեն , և զմիածամեծս դադրեն . և այսպէս՚ի սաղմիկ՝ զոր հեղձուցանեն՝ ինքեանք հեղձնուն ։ Ա՚յլոց առաւել և պատահի այս այնոցիկ՝ որք յանձկանալ բազմ ինչ խոստանան , բայց սակաւս ընուն ։ Այդ անտիրտոս՚ի է. Մ-ի. տադնապս իւր բազմինչ խոստացաւ , ըստ որս և զչնուելն թ. 16. այդ տաճարին . այլ զինչ պատուզ գնեա եկն . բնաւ և ոչ ինչ . զի որ զամ պատարագաց ծախս խոստանայր , և ոչ դառն մի մատոյց . և որ ուխտս գներ քարոզ լինել մեծաւն այդ , և ոչ խոսն ինչ գործ կրծնել ապար՚ի տան իւրում ։

ՅԻՐԳՈՍ ։

Ա՚պա քանզի յայտ է յաստացելոցս , Թէ իշխանդ ործ՝ յոլակաւ չէ ինչ արդիւնաւոր անձին այդ , փոյթ կալցուք զբարին առաջադրուիս մեր՚ի գործ դնել ։ Օ ինչ օգուտ է՝ Թէ այդպէս հոգւոյ մերոյ ծաղկեալ լիցի , այլ պտուղ ոչ բերիցէ ։ Վրեաւ է , ՀՀ ծա՜ռ՝ որ ոչ առնէ պղտուղ բարի , Մ-ի. ֆ. 19. հարանի՝ և՚ի հուր արկանի ։ Ցեսէք , զի և պտուղ խնդրէ՚ի մէնջ ունձ , և ոչ ծաղիկ միայն ։ Ա՚սաց երբեմն փարիսեցւոյն առ քս ։ Վերդապետ՝ եկիր և ես ընդ ոտ , յոր վայր և երԱ-ի. ԺԲ. 19. ընդիս . սրդ՝ զնացդ Թոմիսի ձեզ առաջադրութիւն՝ սի՚ բ. 19. րելոք . յոր վայր և երթիցես ասէ . ոմն Թէ ոչնչ խիթ հնար էր խոչ լինելոյ նմա առ երթալ զհետ . ոչ զգաւշաւոր և՚ս էր՝ ասել , եկից զնդի քո , յոր վայր և հրամայեսցես ։ Ա՚պաքէն ձահողագոյն և՚ս էր ասել , յոր վայր և կամիցես ։ Ա՚ի լեցի ձեզ սիրելիք՝ այնպիսի առաջադրութիւս առնել , որոց կատարումն ոչ է՚ի ձեր ձեռս , և՚ի վեր է քան զնահ զօրութիւն ձերոյ . բայց զդոյշ լերուք , զի զոր ինչ բարի յղացայք՝ ի միտս , ծնջիք և ս ։ Ա՚յս ոմն էր յովնէթ Ղ-ի. ե. 4. ի՚ Նաբաթենէ՝ ի հրեաստան , յի՚ի ծաղկահոտ բուրմանց՝ ի հակառակ հայեր , նոյնպէս և դուք եկայք՝ ի ծաղկի՚ի պըտուղ , յի յառաջադրութիւն՝ ի գործ ։

ՔԱՐՈՋ ԻՆ

Յաշտէս երբ ծաղկեցայ ։

Բնաբան . Ցորժամ եղէացի՝ նա հոգին ձշմարտուէ , ա-
ռաքնորդեացի՝ ձեզ ամ ձշմարտուէ ։ Յով . ծբ . 13 ։

Ախոռած ։

Երկուս գոլոցս բանամ այսօր ունկնդրացդ , և
երկուս առաջի առնեմ ձեզ ուսուցիչս . որոց եր-
կաբանութիւն բազումն ուսուցանեն աշակերտս .
բայց առնելեին տարօրինակ , և ըստ հակառակս ։
Առաջին գոլոցն՝ կոչի գոլոց ձշմարտութեան . երկրն՝
գոլոց սուտութեան ։ Առաջնոյն ուսուցիչ՝ է մխիթարիչն սբ
Հոգի . որ առաքեցաւն ի քէն՝ ուսուցանել զամ ձշմար-
տուէ . և բանի բնաբանիս . յորժամ եկեսցէ նա հոգին ձշ-
մարտութեան , առաջնորդեսցէ ձեզ ամ ձշմարտութեան ։ Իսկ երկրին
ուսուցիչ է սատանայ՝ այսն խաբէուէն , և հայրն սուտ-
քին , որ զանհամսոր աշակերտս մոլորէ յարուեստ սուտ-
քին և խաբէուէն ։ Յորս նախնի աշակերտքն եղեն առա-
քեալքն , որոց յօր սիւնակոտուէն զձշմարտուէն յայտնեալ-
զատուեալքն օրինակ Հնոյ օրինաց բացածանոյց . և
ի օթևարիւալ զանգխուէն խաւար , ի ձառագայուէն վեր-
նական բարեաց զնոյ զայս եղեալ ։ Իսկ սբ նախնիք աշա-
կերտքն եղեն ադամ և եւայ . որք զսբոհնաստ ստեղծքն
ուսան ի սատանայէ . զի զմեզսին քիծ ձգել յևրեանս
անգէն յանձանց քերել քանացան , և զմեզն գայլով
արիանել . ադամ զիմին եդեալ պատճառ , և կինն զօձն ։
Տայց զի՞ է մեզ զանցելոց խօսիլ . երկարին խակ և սարդ
և սունեն իւրեանց աշակերտս ։ Իրըզի՝ մխիթարիչ սբ
Հոգին ոչ զառաքեալսն միայն ուսոյց , այլ և սրդ ուսու-
ցանել զեկեղեցի , յի ի՝ զիառաւարս և զգլխաւորս եկե-
ղեցւոյ . ոչ զբահանայապետս Հռոմոյ , զՏարս օրինաց
դասաբեալս ի ժողով , զվերդպետս եկեղեցւոյ , և զորս ի
կարգի . առանձինն լինն զօրաւիգն լեալ զահին Հռո-
մոյ . մինչև յիրս Հաւատոյ , որ առաջադրինն եկեղեց-
ւոյ ի մեկնել , լինել նման անսխալ ։ Յայնպես և այսն
խաբէուէն անխնայ է ի մոլորել զիւր աշակերտս . որոց
բաց ի բնմէնազապատիր սրոհնաստից , պէսպէս օրինակս
և ուսուցանել ստելոյ ։ Իրըզի զի ուսուցանել զատուէ մո-
խա-

խաւսակ Աշխարհաւթեն վարել. զվէն՝ ի սակ, և զվէն՝ վէ-
ուսուցանել շրջել զայլոց սասացուածս՝ վէրագրաւ կամ
յանդամանս. երկդիմի խօսիլ. չարհաճոյանալ զկրօն
առաւելուլ. և զնանձն փիղ կերպարանել. ուսուցանել
զնմա յանցուածս Աստուած արգարացուցանել, կամ զատա
դոլել. ուսուի և զնմա ազգ առաւել մերկասել՝ ի չբը-
մեղլինել, և զերծ՝ի գործեալ անօրինուէ. ուսուցանել
զսպիտակն սեաւ առադրել, և զսեաւն սպիտակ. յի
զպատմուճանն այնպէ արծնել, մնգուրել՝ և սեթևեթել,
մինչև երդնուլ քեզ, թէ այդ այդպէս էրն. ահա զայս
արուեստս ստեղծ՝ ուսուցանել իւրոց աշակերտաց այսն խա
բեուէն: Կամիցիք դիտել՝ թէ այբ՝ի մարդկանէ զայս
արուեստս կատարելագոյն քան զայլս ուսանիցին: Նոյնպէս
ոչնակ մկնան գտանին ստասացք և նենգաւորք. բայց
առաւել՝ք զառաւել զդիւրչիւրին անձանց փաստաբանք,
չյանձնել՝ի գալոց ուսուցչիս. զի չէք անտի ելանել
յերկինս, այլ՝ իջանել՝ի դժոխս:

Հ՚ՈՒՆԴՐՈՒԷ:

Ոչ փաստաբանք էին աշակերտք գալոցն Հոգւոյն
միսիթարչի. և զայս յայտ առնեն երեքիւին: (Բաժանուն.
Ա՚ի անմտաբար խօսելոյ. եւդ՝անիրաւ խօսելոյ. եւդ՝
չխօսելոյ:

Ա՚ՍԱ ԱՌՋԻՆ:

Պինչև է իմ սկիզբն արարիչ խօսելոյ զփաստաբանից, ա-
յիշեցուցանեմ ձեզ սիրելիք, զի ամ՚, որ ինչ ասի՝ զայր և
զթիւր Քաւագոլոյ և փաստաբանից ի խմանալն. զի իմ՚ն
էն կամք երկիւմանել զբարին, որք զՀնմարուուէն և զայր
գալուէն կարգաւ իրաւնոյ խնդրին. և զաղքատաց ևս
գատ Հաւատարմութէք իրաւացուցանեն: Այս Աստուա
ծոցանէ միայն, որք՝ի գալոց այսոյն ստուէ աշակերտել
էն, և որոց խօսք յայսմիկ երևեցուցանեն, թէ չէն աշակերտք
ուսուցչին Հնմարուուէ՝ Հոգւոյն միսիթարչի: Նոյնոց սա-
կի էն նախ՝ որք անմտաբար կիմ յանդգնս խօսին, որով և
շանց էն նմանող: Նոյա ի՚ թէ շանց յատկութէ՚ն է՝ հա-
չել և կռուիլ. և լրնկենուլ ոսկր ինչ առ նմ՚ խածատուել
զմիմեանս և սպառասուել. ըստ այսմ՚, շուն յոտիմ ոչխ
ոչխ, ընկեր է՚ր սիրելի ոչխ. սոյնպէս փաստաբանքն և
Քաւագոլք լրմ՚ անգամ յատկական ալմուկս մի՚ հա-

բուսաց ինչ վիճակ էին եւ ինչ ուղղակի օրէրը , կուսէին եւ
կագին . մինչեւ՝ զոր իրաւմունք առանալ ոչ զօրեն , թէ զ-
նամանաք՝ երբեմն եւ երգիծանուէ ինդրեն . իրը զի ոչ
չունեն՝ որ զօրէն ի բերան ունի՝ եթէ ի բարկուէն բըռ-
գի , ընկերական զօրէն՝ զգըդուիլ իւր խածանել սկսանի .
նոյնպէս փաստաբանք ի վիճէն ի բարկուէն գրգռա-
ելք , սիրէն առնեն անմտաբար խօսիլ . և բազում
ինչ հակառակ դիտման իւրեանց վիճէն ի բերանոյ ;
Ա՛ չեն ինչ զարմանք . զի բարկուէն ամբոխ ըզ-
միտս . որ ոչ կա կարողանայ ընտրել զիրաւն ։ Ա՛յլ խի-
զորս ասէ . նախիրք գառնական ձառատանան՝ կուէին
ընդոյզ վայրագաբար . զի փաստաբանք ը պայքարել
ի գատս , թողեալ զոր պարան էր ասէ՝ ոչ չունք զմի-
ջոցս խածատէն . և զիրաւունս գատիս յանիրաւ թշնա
մանս չդրէն ։

Ը . Ա՛յդ՝ որպիսի՞ օր իցեն այդպիսի փաստաբանք և ջատա-
գովք . կամ թէ ի գպրոցէ հոգւոյն միթէ արուի՞ իցեն նոցա
եկաւորութիւն . մի՛ լիցի հաւատալ ուժեր զայդ ։ Ա՛յլ
թարիւ՞ որ հոգին՝ հոգի է ճշմարտութիւն , ոչ առ այլ ինչ
առաքեալ , բայց առ ուսուցանել զճշմարտութիւն . իսկ
այդպիսեաց փաստաբանից խօսք ոչինչ ճշմարտութիւն յայտ
առնեն , այլ միջ անմտութիւն և մոլեգնութիւն ։ Ա՛յլ վ՞ա զի
այդպիսի փաստաբանից վայրահաչ գիւռք ընդէմ մի-
ւսանց՝ խանգարեն զճշմարտութիւն գատաստանի , յիրաւի
ը տարհմնադրութիւն եկեղեցւոյ , և ը օրհնադրելոյ բա-
րոյական փիլիսոփայութիւն , ո՞չ է պարտ արգար գատա-
ւորաց տալ նոցա մուտ ի գատաստանի իրս . զի իրաւունք
իսկ պահանջին , թէ փաստաբանք մի՛ ճշմարտանաք , այլ
փաստիւ վիճեցին . և արիաստուել ցուցանէ՝ թէ չէ
պարտ գատաւորի՝ ախտաբծաբծ բանից՝ որ գրգռեն ի
բարկուէն և յատելութէն , տալ տեղի . մի՛ զի ի թիւրեն
զդաստան . եկիր՝ զի զկարգ գատաստանի բառնան .
և երթ՝ զի անդեպ են առ առաքինի գործն ։ Ա՛յլ գա-
տաւոր՝ որ լսէ զայսպիսի վիճելոց վայրահաչուէն , պարտի
Յայտ . ԼԲ . ԻՏ . անդէն մերժել վիճ յատենէ , առելով . Ելէք արտաքս շանա-
կան .
Թ . Ա՛յլ զի և այլ իմն նմանութէ զանհրահանգ փաստա-
բանից կարկաչիւնս ցուցից ձեզ յայտնագոյն եւս , իրա-
ւունս համարիմ կոչել զիս զորս կարկաչօղս , կիմ ան-
կագոյն եւ կոնչաձայնս . զի զորօրինակ զօրաք զոր ամ
կարկաչեն և կոնչեն , նոյնպէս շատաղոյզ փաստաբանից

ոչ զխաստե և ոչ զնրաւանց ինչ փոյթ է . այլ՝ յանդգնա-
գար Հաւատանաս դեղբրին , առաջի արարեալ քանս
պաձուձեալս , այլ ոչ՝ ի Ճշմարտութենէ Հաստատեալս ։
Այս ամ դորոք անպատկառ այր ևիցե առաջի կարկաչէն
և կռնչեն , նոյնպես չիք ինչ անպատկառ քան զկարկա-
չիւն փաստաբանից , որք զկարկաչանս Հերնակութե
վարկանին . և ձեռնարկէ՝ ի վիճել՝ քանս յՀՀ բերնն
անզօրս ։ Կրկէ է . Հարէց զՀՀ սահմանս յո փոքրիՀ ։ Ի մեր- Եբէ . ը . 2 :
Ծաոեծ Տարուճածոց սակի , զորս էած ամ՝ ի վէր փարա-
ւանի՝ երեն և զորոք . որք ամ ուրեք կարկաչմամբ իւր-
եանց և զարշութե՝ ի Թագաւորն և յայլս արկին ոչ
միայն անՀնարին տագտապանս , այլ և անտանելի Հոտ
նեխոյ ։ Այլ ոչ միայն առ փարաւանիւ , այլ և առ մե-
ծոքն զարուբ այս Տարուճածոյ ոչ սակաւ . զի ըՀ ամենայն
տեղիս չարտակարկաչ զորոց ձայնք լսին ։ Այլ այք էցեն
առջև . լըՀարձուբ որոգինեսի . զորոք՝ ասէ , նշանա-
կին զբարձրակառոյց Հաւատարիւնս փաստաբանից . որք
վերոյուռոյց Համարտակութե իւրեն զորոտաձայնութե՝
գնաբեսպատիր Հաւատանաս կկոչեն , առ ոչինչ գնիտանիս ,
բայց առ անՀեթեթն զօդանջ ։ Այս Տարկեր զայդպի-
սի յատենսն գնուորոց ժերժել՝ ի բաց . այլ աւաղ աղէ
տիցս , զի զՀակառակն տեսանելմբ . զի զորօրինակ եր-
բեմն՝ եռաց յերկիր նոցա փոր , ՝ի չրեխարանս Խափառաց նոցա . Սամ .
նոյնպես այգպիսի շատաղոյց փաստբանք՝ Թափուրք յի ՁԷ . 30 .
մատից , բայց իբրև զգորոս ուռուցեալք և ամբող-
տանանուէ վերացեալք , ՝ի գրունս Թէրց և իշխանաց
ոչ գխոնարՀսն և բարեպաշտս քրմանգամ մուտ գտա-
նեն . վայ և չէն ինչ զարմանք , Թէ արդարութենն գրե-
Թէ ամ ուրեք կաղ՝ ի կաղ գնայ ։

Այսան էրկոզբ ։

( ) որ օրինակ փաստաբանն՝ որ խօսի անկմամատաբար՝ Ղ .
առանց փաստի և իրաւանց , ՝ի ընուլ իւրում զա-
տեանն աղաղակօք անտեսօք՝ անպիտանօք , երբեմն և
Թշնամանօք , յայտնի ցուցանել , Թէ չիՀ աշակերտ Հոգւոյն
մխիԹարչի , որ ոչ աղիկալիր Հոդմով գայ , այլ Հեղա-
պիւղ փչմամբ . նոյնպես բանդումբ անիրաւս խօսելով
յայտնի ցուցանեն՝ Թէ են՝ ի գործոյ այսոյն առուն ։ Կրկէ
է . ուՆէմ բաբէաս առ ամ պա ա զրբդարն . յորմէ մակաբե- Ա . Յ . Ե .
րն , Թէ փաստաբանին մակդ իր անուն՝ է անուն պանծա-
լի .

լե • զի քո խոկ յայն անուն պարծի ։ Այլ դիտելի է, զի
քո ոչ պիտակաւոր ասի բարեխօս կամ փաստաբան, այլ փաս
տաբան արդար • զի Թէ պակասի ի փաստաբանէ արդա
րութեն, անունն այն ոչ ևս պարծանաց է, այլ նախատինաց ։
Եթէ անարժան են անուանս նոքա, որք չեն արդար • կամ յար
դարութեն անդ չեն անդողդոջ և հաստատուն, այլ դիւ
րաւ կողմնի ի կողմն, կամ յառաջադրութէ յայլ առաջա
դրութիւն շրջին ։ նոքա, որոց լեզու նման է լեզուակի կշռ
ոյ, միտեալ ի կողմն՝ ուր առաւելութիւն, կամ
ուր ծանրակշիռ է արծաթ ։ Օ՛ զորօրինակ ըստ զրոյ,
ՅՈՒԴ ԺԹ. 19։ արծաթոյ լոկ եմ ոչ • նոյնպէս այսմ բանաւոր սիրկոջ ոչ որ
ի մարդկանէ այնպէս յօժարամիտ լսէ, սակ չար և անի
րաւ փաստաբանաց ։ Այլ և նոքա, որք՝ սակ գեհենաբաւծն
առ դրամն փչումն հողմոյ փոխէ զդէմ, նոյնպէս ըստ խոստ
մանն հաշտեցաւ՝ արագ դէմ զգենուն ձշմարտութեն, կամ
ստութեն ։

Է • Այսուհետ, զի այդպիսի փաստաբանէք՝ որ անիրաւս խօսին,
և գործարարսն դիւրագնոյ վաճառէն, անհամարձ գտա
նին ի մէջս դաս • զոր առ կաթի լինն ոսկեփորութեն՝ չի
րաւի է հոլել ոչ դար ոսկերիչն, այլ առաւել քան զեր
կաթի ։ Ուշարութեք ձշմարտութիս յառակէ աստի • պատ
մի՝ Թէ տեսեալ երբեմն կայսրակինն, զի զբոյն իւր աւար
հարկանէին հաւք որսոզք, գողացաւ զմի ի ձուոց բա
զային, և տածեաց զնա • և երբ սակս • խորհեցաւ կա
յսրակն, և հաստատուել եդ ի մտի, Թէ ձադն ծնեալ՝
յիշելոյ զայս երախտիք, պաշտպանեսցէ միշտ զբոյն իւր •
այլ հակառակն պատահեաց • զի ծնեալ ձագն յաւուր
միում կարի լինն քաղցեալ, զնոյն ինքն զկայսրակինն՝ յոր
մէ տածիւր, եկեր ։ Սակ զի՛նչ ցուցանէ առակս • ոչինչ
այլ գուշակէ, բայց զչար փաստաբանից ընտրսրական բե
րումն ։ Օ՛ ինչ է աղբատն, բայց կայսրակ • որ տեսանէ
զբոյն իւր, իբր զկալուածս, զժառանգսն և զինչս իւր, զի
աւար հարկանեն զնա հաւք որսոզք, յափշտակօղք չի,
վաշխառուք և մեծատունք • և զի՛նչ առնէ • առնու զնո
քաջային՝ զաշակերտ այսոցն խաբէութ, զչար փաստա
բան • և տածէ զնա ոռնկօք և պարգևօք • զի ջատագո
վեսցէ զդատ նո՛ր ընդէմ Թշնամեացդ ի վէր յարուցելոյ ։
Եւ զի՛նչ գործէ • մի Թէ հասանիցէ իւրում վախճանի •
հաղի՛ւ երբեք • զի յոլովակի այնպիսի բազային կաշառա
հատ, յորժամ կերակուրն, իբր տուճէ ևս ոռնկին չէնեմ

բառական, առաւել ևս զշաբաթուԹիէ քաղցիւ առա-
ջինէ՝ ի նոյն իսկ ի նոր ընչից և ժառանգուԹիէ յարձա-
կիւ, և զնուագիչ իւր առատիւ, գաւաճանեալ զնա. և
պիրոզուԹիէն նր Տարևանցիկ արարեալ. և ըստ նր
գաչեաւորեալ. մինչև առ այդպիսի փաստաբանս մարԹի-
է զմարգարէին ասել. Ի՞րթե ոչխարիէ, որ ծախիցեն, և հայ- Ես. ա. 21:
հոյեցէք ընչաքն։

Այլ ԹԷպէտ և այսպիսի փաստաբանք գնեն իւրեանց զ-
առ ժամանակ մի կարողանան գաղել յերկրաւոր դա-
տաւորէ. այլ մի կարծեացեն ծածկել յերկնաւոր գա-
տաւորէն. որ ամենեցուն յայտնի առնէ ունի զայդ, և
յարաչար պատուհասել։ Ընկեն զիք նենգաւոր գաւա-
ճանիք, և ի մեռ առէք, զինչ զկախոսէ որգոյ հեթես-
տոսի պատմեն բանասաւեղծք։ Զգև սա հրէշ լինէ, որ
հուր զգայուէր ընԹերանն. և երբ բնակեալ յայրի ու-
րիք։ Վէպ եղև՝ զի ընԹացաւ ի սպանիոյ՝ վարել
ընԹ իւր արջառս քաղցմն, զոմանս ի նոցանէ գողացեալ
կակոսի՝ տարաւ ընԹ իւր յայր իւր՝ ի հետս շրջմնս, և
բաղում ծխոյ շրջարկուԹիէ. զի մի գողնն յայտնեացի
կամ երևեցի։ Զայց յայտնեցաւ. քանզի վահագնի ի
խնդիր լեալ իւրոց արջառոց, ի բառանջել միոյ ի նո-
ցանէ՝ եկն յայր անդր կակոսի, և ի դուրս քարշեալ
զնա՝ անդրէն տատակեաց։ Ցառապել ես այս, այլ զոր Հան
դերձեալ եմ ասել, ՃշմարտուԹիւն է։ Պատմիւ զիք,
նենգաւոր ջատագովք և փաստաբանք։ Կակոսն այն՝ ե
ւոր փաստաբանն, որ յայր զգուշաւորուԹենչ Թաքչի.
ծուխ շաղվառի գժրողանց շրջարկի. և ընԹ հետս շրջ-
ջմնս, այս է՝ մանուածոյ բանիւք հակառակօք իրա-
ւանց, զարջառս՝ ըստ է զարծաԹ, զոր չարարուճեան նենգ
գաւ ստանայ, ի քաշակ իւր առ արկանել։ Զայց վայ և
գարձեալ վայ այդպիսեացդ. քանզի վահագնն քաջազօր,
գատաւորն երկնաւոր առ բառանջնէն և բազում աղբա
տոյ՝ ըմբռնեսցէ զգող զայդպիսի անվրէպ, և սատա-
կեսցէ։ Օ այդպիսի նենգաւոր փաստաբանից մարԹի է
ասել. Ի՞րչ փոպաճ՝ ի գործս, շրջելոյն՝ ի խշտիս։ և գար- Ջեր. ը. 8.
ձեալ ԹԷ, ելից չմայրիս էր որով, և չէնախուր էր չարչրա- Նաում. գ. 12.
նումբ։ Իբր զի զոլին՝ ի խշտիս իւրեանց, յարժարձաճ-

Ժամանակ, առ ամբրոսիոս, յորում առաջոյն առ այդ-
պիսի վարուցաբան. Հատո զոր առնէին. զի ընդեմ ձըշ-
մարտութեանէ գործեցեալ. անօրինութեան ձեռնկալուլ եղեր.
զդատ զկրաւացի խափանեցեալ. զդատաւորն խաբեցեալ.
և առաքեալ յաղթեցեալ. այն զի և աշակերտս այսոցին սըր-
տութեանէ յայտնեցար՝ անկրաւս խօսելով։

Ա՛առ երրորդ։

Ջ. Ա՛ա և բերմ փառաւորեանք են, որք չխօսելով առն նշան,
թէ չեն աշակերտք դպրոցի հոգւոյն միխիթարչի։ Ա՛ա
զայք լցեն զբ. ներ են՝ որք զբանի վառնուն. ներ են՝ որք
վարձս առնուն, զի ի գառս լռեացն, կիր գիր ի խա-
սիսն զանց զկարևորսըն արարցին. և այնպիսս անկա-
տարելիք մեծապոյն առձիկ ընդունելոց յոտիսին կազմանէ՝
զիբրեանց կազմին զիրաւացի գառ կորուսանել տան։
Ա՛ներ են՝ որք ոչ յանձն առնուն մնանել ի գառաստան
ընդ վարդիսան, և ընդ այնս, յորոց նպատակ և շահ ակն-
ունին։ Ա՛ա ներ են, որք թէպետ և ոչ վարձնօրին ի
գառս, բայց արծաթի առնուն, զի մի ի հակակռին խո-
սեացին։ Պատուի գիտաւորեանէ ուժգինն եղելոյս անուն,
թէ երբեք ոչ վարձնօրիւր ի գառս, անգին զնորա հա-
կակռին ունիցէ. և այնոյ բռնադատեր զոյգս՝ գնել գիւր
լեզու, առ ի խօսելոյ։ Վանգի ասէր եղիսէս, թէ ոչ
երբեք առնուամ արծաթ վս գառաւորանուն. և արդա-
րև այդ այդպէս եր. որում այս եր պիտանա, զի չեր ար՝ որ
վարձնօրիցեր զնա ի վարել գառս։ Ջ այս գիտելով ներ՝
միշտ հակառակ կայր որոց գառս վարիչն, զի զորոյ ըն-
դիսուածէ ոչ գներ որ, գիր զնէր լռանէն գնեսցէ։

Ջ. Ա՛ա և խօսելով ուրանչիւն ներ, որք աղքատաց և տա-
ւադելոց զնորհուրդ երառանց և զիմառնակալուածէ զը-
րանան. զի ոմն բժիշկն պարտաւորի խորհուրդ տալ, և
ինամ ունիլ աղքատ հիւանդի. ըստ ասելոյ կանոնին. մի՛
ինչ ձգծ խոթէ, ըե տակ ի ձեզ բերիս, կամ ըե ընդունիս. ասիկա
իրաւագիտան կամ վարուցաբանն՝ աղքատին հարատահա-
րելոյ (գիր այնմ, որ պատահի և նպատակ իմիզրե,) պարտ
տակաև ինամակալուս լինել։ Վրնաև կ. երե պատուիրեցիս
ի. ԵՒ. եղիս ընդառաջ տայ՝ կի երկոյն մոլորելոյ դարձուցանես և հասուցանես
զնա առ նա. և երե պետանիցես զիբրատ ընդերբ չո անիծաւ ընդ բե
առաքբ, ի գանոյ առնիցես զնովաս. այլ յարուցանես զնա ընդ նմա։
Ա՛րդ՝ ի կիր, և գնոյ ինձնամի՝ մոլորելոյ, և զրատուան ընդ
բև-

լէ ասէր անկէլոյ պարտաւորիմ ձեռն տալ, և յօգնել Հաստատել, քանի առաւել պարտաւորի փառաբանեն աղքատին Հարստահարելոյ լինել խնամակալս։ Այս-

քեն օրհնէր խակ սիրոյ զայս պահանջեն. Օ՜ այր դիանիցէ մարդ Հաճելի՞ սակ՝ ինչ արասցին չեղ մըրկի, այնպէս արարչի և դուռ նոցա։ Այս այնպիսին զգեաւթեն փառաբանելոյ, զոր Հատ չայ, առաւելապէս պարտաւորի վարել ՚ի տարատ աղքատաց. ասա Թէ, ոչ՝ պատճառի է չար ծառային, որ զբանեցաւ ՚ի ներս իւրոյ Տաբերայ կերկրի։

Այլ առաջ աղեխիցս. զիարդ սակաւք են, որք զօրե- ԼԳ. նացս սիրոյ պահեն զայսպիսեաւն, որք զտեսանն տապանդ ծանեն յօգուտ։ Այսպիսի գոլով առատաձեռն. Ո՞ն ձեռնբախան չաշդ ոչ՝, չ՚ը վեր ոչ վարեն զմարդիան սիրոս, մանաւանդ զայս փառաբանիդ։ Այս ահա խնամատարել պարտաւորանաւ խնամն ՏեծուԹէ կասիոգրաս։ Այսքան են՝ ասէ, (զայս փառաբանս խնն,) որոց ուրնդունք Թէ, Հատ առնուն ժառանգաւոր սակաւ յարկղ ամիսիւելոյ, անպէն վաղվաղակի տեսցես՝ ինձ ասս արգանի, ձեռս բրնբոսի, մագիլս Տարբեաց, առերգինաւիս լսամէ-դատաի, խորատնակուիս ոլիսաեայ, պատրանս սիմանի, Տաւատարմուիս պղծինես տրի, դԹուիս սիկիմաղանի, խորՏուրդս աբխատիւլի, և Տամբոյրս ատխաղանոյ։ Այտես եղեկիել դաշան լինչ ա- ԼԵ. Հեղ, որ լի եր աչօք ՚ի դիմոյ և՚ ի Թիկանց. որոյ ելիս և մտիր կերպարանք. յառաջոյ կողմանե կերպիւրք մէկ, ՚ի Տախմէկս զմանե կերպարանք եղեն. յաջմէ կողմանե կերպիւրք առիւծու. և ՚ի վերոյ կողմանե կերպարանք արծուոյ։ Այսակ արդ կամիցիք դիտել, Թէ զինչ դուշակիցէ գաղտն. մեռ դիք, Թէ ՚ի դէպ ելցեն ասացեալքս։ Այսաղանաւս նկարագրել երևին ըստ Տի խնամատուիք և փառաբանիք. ոչ սոքա չարչնանակի լի են աչօք. յի նենգամաք, չարու- Թիք, և խորամանկուԹիք։ Այ սոքա ՚ի դիմոյ և՚ ի Թիկանց տեսանին, յի յանցեալս և յապագայս առ զօրաքաղաւէ սակաւ՝ ուշի ուշով Տայեին։ Ազգս կերպարանս յուշի ձեզ. ազէ ածէք զմտաւ զբառեակ վիշակ, որ յերեմիայ կենաց փառաբանից. և տեսանիցէք, զի յառաջոյ կողմանե, որ նախկինն է՝ և զմանկան Թէ եղանակ է, երևի կերպարանք մարդոյ։ քանզի ՚ի մանկաւէ, իբրև սկիզբն առնեն լինել փառաբան, մարդ են, յի սկ ինչն է բնական մերկ և Տիզ. նոյնպէս Համարակ փառաբանք ՚ի մտաս իբրեանց են մերկք և աղքատք. զի

Տասարակօրէն ի ուսմանէ զան յառաջ . և մի այլ
մերկութեան և ալքատութեան ընծայեցուցանեն զանձինս
և հեզս՝ դիւրաշուրս և քաղցրաբարոյս . ահա կերպա-
րանք մեզ . Զախէոս կոչին՝ ի տէր դիրս նշանակի զձախող-
դութիւն և զկարիս . և յայն կարիս ցուցանեն փաստա-
բանք զկերպարանս եղիսն . ի՞ր ընծայեցուցանեն զանձինս
ժրաջանս և աշխատասէրս . յայտ է թէ՝ ի դառս իւ-
բեանց և չկրաղուիս՝ մի՛ շահատոյութեան . ՝Կա այդպի-
սիք բիշ մնպամառատել աշխատս լինին առ իւրեանց դա-
տաստարտութեան , քան բարիք առ իւրեանց փրկութեան .
Եբեմ. ի՞ր ասիմ , ոսան լեզուօ նոցա խօսիլ պատրեն . զրէեցին՝ և ոչ
Թ . ՝ . դպրեցին . ահա կերպարանք եղիս . ՝Ջոյ կոչին նշա-
նակի դյաջողութեան . ոչ վկայէ դաւիթ յատել իւրում ,
Ա-մ. ի՛ տաղրութեան ՝Էյեչտրեն ալոյ տոյ . ՝Ա՛յն ինչ փաստաբանք
ԺԷ . ՝ . ժամանեն ի սահմանս յաջողուածոց , անդէն վաղվաղա-
կի այլ կերպարան ցուցանեն , ի՞ր և՝ զկերպարանս առ իւ-
ծու . զի յայնժամ լինին ամպարիշտ և անդութ յստիչ-
տասիօզք . մինչև մարթ է ասել զնոցանէ . առիծայս ,
Եբեմ. ԺԹ . ՝ . և ուռս յափշտակել ՝Ա՛փշտակորեն . և զայսմ՝ եսկոմինն , թէ
չի՛ ինչ գծնդակ քան զնուճասան , յորժամ ամբառնայ՝ի
քարձրութեան : ահա կերպարանք առիւծու . ի՞ստ վկայ
կոչին ցուցանել զվհատակ աւադութեան , գործակալսն և
գահեղութեան . յոր մարթ ամբառնան փաստաբանք , ան-
դէն չանձինն բերեն զկերպարանս արծուոյ : Օ՛ն որպէս
արծուի է հաւ բարձրանալոյ , որպէսզի , արիւնամանուկ
և գիշակեր , որ զմանրիկ հաւս ուտէ և ծախէ . նոյնպէ
փաստաբանք բազումք՝ի դատաստական իշխանութեան կամ
յայլ գործակալութեան ամբարձեալք՝ անդէն սկիզբն առ-
նեն խոյանալ ամբարտաւանութեան , որպէսզի խոցել
բուռն պահանջողութեան , զնեռազանդելոց զարիւն ուտել
պէսպէս դժնդակութեան . և հաւուց սոսկանսոյ , ի՞ր է՝
ալքատոյ և տխմարաց չարիս խորամանկել , և հալա-
ծել զնս անկրաւութեան և անպարշտութեան . մինչև ընդ-
րեմպէն մարթ է զայսպիսի փաստաբանից բազոք ունել ,
Եբեմ. և ասել . ա՜հա՜ անիկ էբրն զբծուի վերոյն և ալոյն , և զա-
խԹ . ՝ . ծածեցոյ զնեռ էս՛ ի վէր բոլորոյ . ի՞ր ի վէր ամ պարագայ
սահմնոյ : ահա կերպարանք արծուոյ , և գալանիս
գվտուվն նկարագրութեան :

Յովհան ։

Աստուածային յայտ է լիով, Թէ չար փաստաբանք չեն
աշակերտք դպրոցի Հոգւոյն միխիթարչի. և զայս
յայտ առնեն, կամ անխմատապար խօսելով. կամ անե-
տաւ խօսելով, կամ չխօսելով։ Այլ որ զՀոգին Ճշմարտուն
անուն իւր ուսուցիչ, այնպիսին զպաշտօն իւր կիրարկէ ըստ
կիրարկելոյ նը, որ սուտ, պրպտարարք արարչին Աստուածոյ։ Ա Օրին.
ին զի այնպիսին ոչ պատրանաց, ոչ զդացման չերկարելով
կամ յապաղելով, ոչ կաշառատուէ, ոչ անօրէն դիտմամբ,
և ոչ անիրաւ հակառակութիւն զանցանել զկատարած ար-
գարութեան և իրաւանց. այլ միշտ և յամի խօսի զՃշմար-
տութիւն, զոր ուսուցանէ Հոգին Ճշմարտութեան։

ՎԱՐՈՂ · ԻՕՆ

Յաղագս աղօթից։

Ընտիր · Ընդրեցիք և առնուցուք ։ Ցովհ · ԺԵ · 24 ։

Առաջի։

Հարցանել ուրուք, զի՞նչ ինչ առակն. ես զայս
տալն պատասխանի. քուրձ լինչ է, և ձուկն,
և վիշ, և վարագոյր, և սատափ, և փեշակ, և
ամպ։ Այս կարի՛ ի դէպ։ Ստանայ քեզնիամին ըզ-
քուրձն. և գտանէ բաժակ ոսկի։ բանայ տուրիա ըզ-
փոր ձկան, և Հանէ անտի դեղ բժշկութեան։ Հարկանի
մեխիս զվիշն, և բղխեցուցանէ աղբիւր ջուրց։ ի վիզ
առնու ահարոն զվարագոյրն, և երևի վայելուչն սրբու-
թեանց։ բանամբ և մեք զսատափ, և գտանեմք մարգա-
րիտ։ բնկանեմք զփեշակին, և ձեռնհասք զպատուին։ ի
քաց վտասուն ամպն, և տեսանեմք զարև։ միանգա-
մայն սասցից. յառակս զօրն Ճշմարտուէն։ Թէ անհա-
ւան էք այդմ, յոմանցէ առակ լինչ ի Տաճարսն առեղ-
ծուածանեալ։ Աներեւոյթ սա չղնայ լինչ ոսկեղէն յերկինից
ի կախ՝ արձակեալ ի դիոսք. զի մարդիկ երկրաբնակք
գտանեն բուռն Տարեալ զդիտս յերկինից ի տորք լիջու-
ցեն. որոց միահամուռ ջանացեալ ձեռն ի գործ առ-
նել, անկարծ յերկինս ձգեցան. ահա առակ. ահա փե-
շակ, ահա սատափ։ Ասէ՞ արդեօք մարգարիտ զօրեալ
կայցէ ի նմա. զի՞նչ պատուոյ, և զի՞նչ Ճշմարտուէ. քնե-

նեռացաք , և գառանիցն մի ։ Ա՛յդպիսի շղթայ ոսկեղէն աղօթք են . որով զնա՛ ի մէջ ձգեմք . և մեք ՚ի նա՛ նշդիմք . եթէ զի նուաւս կարօղ եմք ընդունել զնա՛ . քան բնաբանիս , խնդրէ՛ք և առնուցուք ։ Լե զայսմանէ է Ճառս ։

Հարցաբանութիւն ։

Ա՛զօթքն է շղթայ ոսկեղէն . (բաց անուն) ։ Որով ասէ բերի առ մարդիկ , և մարդիկ բերին առ ինձ ։

Պատասխանի ։

Ա՛յո՛ աղօթքն է շղթայ , որով ասէ բերի առ մարդիկ . յայս է Թէ՝ առ Հաւատացեալս մէջ ՚ի Քրիստոնեայ՝ յաճ կարիս մեր և ՚ի վիշտս . ոչ նա՛ միայն խոստանայ բերա- Եբէմ. նալ երեմիայ յառեալ խրատ . յոյժ ևս ևս աւելի ևս ևս ևս

տույր պատերազմ . և ի՛ւ աղաչանացն նէ՛ այսմ չհարկի .
զի ձգելոյն զնա առ իւրեանս ոսկի շղթայիւք աղօթից ։
Իբր զի՛ խորհրդաւոր միտս դարբնին է աղօթաւորն և
ներգանձեալն , որ կամ կոփէ զինս հոգևոցս հրոյ է-
ական զանգեան սրտի ։

Ոսկ զինչ առացից զաղաւնագաւիկ և զմեծամեծ երախ- Ա.
տեացն և աբանչելեաց , առ որոց կատարումն բարե-
պաշտ և՛ բուռ աղօթից շղթայիւք ձգելոյն զոյժ ։ ||՝Ը ա- Ի.Թես.
զօթիւք եղելոյի փակեցան երկինք՛ի չամնձրևել . և աղո- Յկ . ։ ,
թիւք նո՛ր բացան անդրէն առ անձրևել ։ ||՝Ը ջերմե- Յկ . 20,
ռանդն աղօթիւք եղելոյի յառներ մանուէլն մեռեալ ։ ||՝Ը Յ-Ե .
մարթեա և մարիամ աղօթիւք իւրեանց զՏէառն ընկա- Յա . 22,
լան զյարութիւնն զաղարտս ։ ||՝Ը առան բորոտքն առաղ- Ղ-ի .
ջուն ընկալան ։ Ո՛ չքաղդ պետրոս և յովհաննէս բժըշ- Յկ . 13,
կեցին զկաղն յորովայնէ մօր իւրոյ ։ Ո՛ չքաղդ գՏէփան Դ-ուդ .
պատրիկայ՝ գՀիւանդացեալն ՛ի ջերմն և յոխտ թանձրոյ Դ-ուդ .
պօղոս բժշկեաց ։ ||՝Մնեղբին նո՛ր ըզ՝ որ զրոյց վկայելոյ ոս- Ե. 8 .
կի շղթայիւք աղօթից ձգելոյն զնա ՛ի դարձել զբան-
չելիս ։ ||՝Ահա աղօթք շղթայ են , զորս ձգի նա առ մեզ ։

||՝ասի երէցքդ ։

||՝ՅԼ ոչ ոսկի շղթայիւս աղօթից ձգի նա առ մարդիկ . Ջ.
՝ Նայնպես նովին և մերձի ձգին առ նա ։ || Կայ ձեզ-
մարտուհա լեալ ձեզ դաւիթ , որ մեղաւք զոր գործեաց ,
՛ի տար հեռացաւ յոյդ . այլ իբրև յաղօթս եղև ապաս-
աան , և խնդրեաց ներումն , ասելովն՝ Ես լայ , իսկ և իսկ Բ. Թես .
անդրէն ձգեցաւ առ նա . ||՝ այսմ՝ Ե՛ որ անցոյց զմեզ զիջո- Յկ . 13,
ց ։ || Կայ ձեզ լեալ անառակ որդին . որ գնացեալ՝ ՛ի հե-
ռի . բայց յետ ժամանակաց ինչ դարձ ապաշխարել՝ և՛ ՛ի
Հօրէն Թողութիւն խնդրելով՝ նորին ժամուն եգեալ Հօրն ,
լուծեալ զզգեստիցն զարիս զանն . վաղվաղուկ հանէ զդա- Դ-ուի .
տաստանն զառաջինն ։ ||՝պարզին առակս ոչ այլ ինչ նշանակէ, Յկ . 22,
բայց զոյն՝ Թէ մեզ մեղաց ծառացեալ՝ ՛ի վեր քան
զամ առաստանիլ ունի յաղօթս . որով իբր շղթայիւ
անդրէն առ նա ձգի ։

Նթէ խնդրեցեք և այլ ևս վկայութիւն վ՛ա այսր , Հայե- Է .
ցարուք ՛ի նոր գիրս . և նամ ուրեք գտանիցեք օրինակս
բազումս ։ Տեսէք , զի մանկտս վ՛ա ժողովրդեան իւրոյ
մատոյց ջերմեռանդն աղօթս առ նա . ասէ , Խնդ նոցա
ղէղս իւրեանց . ապա Թէ ոչ՝ ընկեր ևս ՛ի դպրութիւն ելս- Ես . 31 .

երեքեր : Ա՛ւ զինչ դարձեալ : Ա՛ղօթքեր զմեզ ժողովեցեալ իբրեւ զոգեան իւրոյ . և այնպէս աղօթիւք մինչեւչ իբրեւ շղթայիւ՝ մեզուցեալքն անդրէն առ Տէր ձգեցան , և շնորհն գտին : Օ՛ի և յաւելից . ընդեհանուր ժողովոյ տարանի , թէ Հաւատացին եղեալ զիար զսրտիս ծառայի իւրում : և էր աղագաւ . վ՛ն այսորիկ՝ զի աղաչեաց՝ ասէն գիրք : Ա՛յդպիսի պարտապան և անհատատարիմ ծառայ է Տէր մեզաւոր , որ ցորչափ զսրտիս իւր ոչ վճարէ Հնմարիտ ապաշխարութեամբ , մի՛ անկասցի ժամանել առ Տէր : Ապա զինչ պարտ իցէ առնել . յաղօթս լինի ապաստան , և տալոյ իբր շղթայիւ ձգեսցի՛ի Հնմարիտ ապաշխարութեան : և այնպէս առ Տէր : Ա՛ն այսորիկ փրկիչ մեր ուսոյց մեզ՝ի տիրոջական աղօթն՝ ինդրել՝ զթազանն պարտեացս մերոց , այլ և՝ մեզ , ասելով . Թո՛ղ մեզ զպարտեացս մեր :

Ղեւ ղպարբէս ծէր :

Ղ . Վ՛աղայսկզբ է Հնմարտութիւս և՛ի գովեստից , զոր սէ Տէրը և վարդապետը ընծայեն աղօթից : Օ՛ինչ են աղօթք . ի՛ օգոստնոսի , սիրն առաքինութեց . ամենազօր Տէրն աղօթից . մեծարար հրեշտակաց , և հիմն հաստատուն : Օ՛ինչ են աղօթք . ի՛ բռնաւորեսցուցիչ , խարազան թշնամեաց . ապաստան մեղաւորի . միխիթար ընկերի . պատասխանի՝ յոյ : Օ՛ բարկութի՛ն յոյ ցածուցանէ . մեղաւորաց Հոգւոյ զուարճութի՛ն ընդունի . զիտրեալ Հոգին մեղմէ . զախտս սրտի ապրամեցուցանէ . զնմա՛ զՀակառակ փրկութի՛ն նահանջէ : Օ՛ինչ են աղօթք . ի՛ գրկագործ նիւսացոյ , պարկեշտութի՛ն ամրոց . ողջախոհութի՛ն վստահարար . բարկութի՛ն ցածուցումն . ամբարտաւանութի՛ն զկնի . յանդգնութի՛ն նահանջումն . նախանձու կործանումն . անկրաւութի՛ն բարձումն . ամպարշտութի՛ն յանդիմանութի՛ն . Ձնձաղարշորդոց վահան . աշխատելոց Հանգիստ . կապելոց լուծումն : Օ՛ինչ են աղօթք . անհատից ապառաղնութի՛ն . անքոյթ նաւահանգիստ . ապահով ապաստանարան : Ա՛յդ զինչ Հոգւոյդ Հոգեսանութի՛ն . ոչ յայտ ամե՛ն յայտ նի երևի , թէ աղօթքն է շղթայ , որ ձգէ զմարդիկ առ Տէր . զի զնմա՛ խոչ փրկութի՛ն՝ի բաց առնէ . և զի զնմա՛ Հնար փրկութի՛ն Հայցմամբ ընդունի :

Յորդոր։

Ալ ոչ զոսկեղէն զայս շղթայ մի՛ երբեք թողուցուք սի՛-
րելիք · այլ յամի սիրոյդ կալջիք · զի զնա՛ ի կարիս
և՛ ի վիշտս յօգնութիւն ձեր ձգեսջիք։ Աչո՛ դիւրաւ ձգե՛
նա՛ · զի առ տառապեալս՝ որ խնդրեն զնա , ասէ · ես ե-
սայ.
ասի՛ եմ · յայտ արարեալ սուրբ , թէ որոց աղօթեն կե-
ան նա , մուտիւբ ընդառաջ լինի , և չհայցուածս նո՛ց
հատարէ։ Աչպա սիրոյդ կալջիք զոսկեղէն զայս շղթայ
աղօթից · և վստահութիւն ասասջիք առ նա՛ · ձգեա՛ զնա
զհետ քո յերկինս արբայութիւդ · զի ընդունի հաճեսցի , ենդրեա Ցն.
ջի՛ , և լինիցի յեղ։ ԺԵ. 7։

ՎԱՐՈՂ ԻՆՉ։

Պաղատս անհրաժեշտ։

Ընաբան ։ Ալա վկայեսցէ վա՛ իմ։ Յովհ · ԺԵ · 26 ։

Աիւռեղ ։

Ազում վկայք եղեն քո՛ արբունեն և նահատակ ։
վկայք եղեն հրեշտակք՝ ինչ ծննդեանն , հայր
նո՛ ի մկրտութեն , և հոգին սո՛ի պեներկոս
առեալ ։ վկայք եղեն մարգարէք , յովհաննէս մկրտիչ ,
սիմէոնն ծերունի , և աննա ։ վկայք եղեն և տուրերք ,
և երկինք խոկ , որք հնազանդութի՛ , նա՛ ցաւակցութի՛ զոր
ցուցին առ քո՛ , յայսմ վկայեցին զորբուհ նո՛ և զնահատ ։
Աչդ՝ ես թէպետ և բազում այսպիսի յայտ յանդիմանս
վկայուիս լուեալ , սակայն և այնպէս քո՛ կրկին ևս վը-
հայութի՛ խնդրէ · ո՛ր զվկայութի՛ հոգւոյն սո՛յ՝ ես բնա-
բանիս · Ալա վկայեսցէ վա՛ իմ ։ և զվկայութի՛ առաքելոց · Ցն.
յասելն առ նո՛ · Ալա դուա՛ վկայեցիր վա՛ իմ ։ Աչ զի՞արդ ԺԵ. 26ո
քո՛ այսչափ վկայութի՛ս պահանջէ ։ Աչ նա ինքն ասաց ե 27։
այլուր · Ալա ոչ ընե՛ ի մարդկանէ առնում վկայութի՛ ։ Աչո՛ ե · 34։
ասաց զայս սիրելիք , բայց այսու՛կ յայտ առնել միայն
կամեցաւ , թէ ոչ առ հարկի առնու , և ոչ կարօտ ինչ
ի վկայութի՛ մարդկան · Թէպետ և առնուլ էառ քա-
զում վկայութի՛ս՝ ի ցոյց վայելչութի՛ փառաց նորոց ·
զի վայել էն մեծի թագաւորի մեծ և բազում հանդէս
ձանք և սպասաւորութի՛ , մեծաշուք փառք և բազմ
բարոգք ։ Ջեսնէք սիրելիք , ոչ պետք քո՛ վկայութի՛ ·

աա_

ասկայն և այնպես խնդրեաց զայն՝ առ առաւել փառս
իւր : Նա զինչ ուսանիմք յայսմանէ : Ասացուք քրիս-
տոնեայքս՝ վոյթ ունել զկայսրեմէ անմեղանեմ վա-
րուց . զի այս մեծապես պիտոյ է մեզ , եթէ անձկամբ
յաստիս՝ հանդարտութեմէ սրտի , և անբռնկեւանութեմէ ,
և յետ մահու անվախձան երանուէ : Այլ թէ ինչ մարթի
իցէ ստանալ զայս վկայուէ , լուծարուքս՝ զինչ յառա-
ջադիպ ասի :

Հմտաբերութիւն :

Այդպէս յոմի ապաշխով է և խնդասիրտ . զի երթս վկայս
ունի իւրոյ անմեղանեմ : (բաժանումն .) Նախ՝ զվերինն ,
որ ոչ խաբէ . երկիր զներբինն , որ ոչ խաւարի . երիր՝ զայս
տաբինն , որ ոչ յաղթի :

Վասն առաջինն :

ՀՈ . Առաջին վկայ անմեղանէ , և վկայ վերագոյն քան զնմա
է վկայ՝ նա է . որում ոչ անհնար է խաբել , նոյնպէս
անհնար է և խաբել : Այդ յայս վկայ ապաւինեսցի յնմի
այր արդար . զի որովհետև տեսանէ նա զնմա զարդ
մարդոյ , կարօղ է և վկայել զնոցանէ , և ձգնարկեսցի զա
ՆԵՐԵ. տասանն առնել . ըստ այնմ , եա ինձէն երթեփեա և վկայ եմ .
ՅՈՎ. 23: ասէ Տէր : Նաև ծանեաւ զայս արդարն յոբ . զի այսորիկ
ՅՈՎ. գոչէր ի վերուստ իւր . ահա յերկինս է վկայ իմ . և երաւափէսն
ՅՈՎ. 20. էմ ի բաջխոանս . յայտ արարեալ այսոքիկ արդարն , թէ
չունի ուստեք երկնչիլ , վկայ ունելով գերագոյն՝ զնա :
ՅՈ . Վասնմէ ի ն՝ ձգոյ գրոյ , թէ ահաւոր և մարթասէր բաժին
ՅՈՒՆ. 3: սեղին երբեմն զմոխիս չարաչար . իսկ զինչ սրաթ պա-
ՅՈ . 1. տասխանի այրն ցի՝ անպատրաստ : Հոստացեալ ի վկայն վե-
րին՝ չնճ , ուրնչ ետ պատասխանի՝ որոց զղջանելին զնա :
Նա ահա՝ վա զի մոխիս ուրնչ տայր պատասխանի , մո-
ՅՈ . 8: խասնակ նմի որ ետ պատասխանի ահաւորին և ասէ . ընդէր
ոչ երիերոտ բամբասել զձառայն իմ զմոխիս : Նաև՝ զայս ստա-
ցեալ իբրև բարկութեմէ չոբաս ի բաց : տեսէք՝ զի ոճ
ՅՈՒԴ. վկայ է անմեղանէ : Կորեալ է , եթէ զսիեն յամանի բնեխա-
ՅՈ . 12: գնի . և զինչ ազգ առնեն օրհնակս . յայտ առնէ , թէ
ոչ յոմանէ զեղբայր իւր սիրելի և քան զամենեսեան ան-
պարտ՝ պարտաւոր առնել . բայց առ տուղ ինչ ժամա-
նակ , և առ առաւել միխիթարութեմէ նմի . նոյնպէս ոճ
զբեռնաւորեալ իւր՝ զարդարս և զանմեղս խրատակ երբեմն ,
և

և՝ ի նեղութիւն մտանել . այլ ոչ Թողացուցանել լքանիլ .
զի յորժամ ոչն կարծէ , նա ինքն զանձն զրկէ նոյ վկայէ .
և զինչսամիս նոյ յամենի առնել ։

Ի՝առ երիցս ։

Երիցս վկայ անաւ զրկէ . որ զայր արդար յանի առ-
նէ ապահով և խնդասիրտ , և վկայն ներբին , յոր է
խիղճն մտաց . ըստ ասելոյն պօղոսի . Ի՝առ-ջեր ասեմ ՝ի Ք. ։ ։
ես , և ոչ սխեմ . վկայեն ինձ միտ եմ ՝է հոգի ես , Ի՝պարտն
խիղճ մտաց ուղիղ՝ վա՛ղ ոչ ուղիղ է , ոչ իսիք խոտորել . և
զկամ միշտ վկայէ մարդոյ զնոմի զնշմարուել . ոչ զարձեալ այլոյն ուսուցանել առաքեալն , ասելով՝ պարծանք մեր այս են , վկայութիւնք (խղճի) հոգւոյ մերոյ ։ Հարցանիցիք , ընդ ինչ խիղճ մտաց ։ սէն բարեկիր ասէ . խիղճ մտաց է բնաւոր առեան ոգւոյ . յորում ասէնի խիղճն մտաց է զատախտող և վկայ , զատուտ և վերծ խնդիր . պարտաւորել զանձն , Թէ է չէատապարտ . արձակել , Թէ է անպարտ ։ Ի՝ նկատ ասէ . խիղճ մտացն է , առ որում ոչ մեռանի ամ՝ որ ՝ի մէջ կրկ ՝է գործս մեր վկայէ , զոր ետեւս . զատախտել , որում չ՝ հաւան . զոմէ , ըստ որ է հաւան ։ Օ ինչ է խիղճն մտաց ։ Պատասխանեն այլք . խիղճն մտաց է առն միաւորեալ այլ ոչ խոպան խառնելին . ոչ ծագէ ՝ի նոս արև . բայց չէ ինչ ՝ի նմանս անցեալ . ոչ զոն ՝ի նմանս պատուհանք հայելի . բայց զամ տեսանել . ոչ զոն նիւ գրութիւնք՝ ՝ի մեզ իջուածոց . բայց միշտ է լի , յայտ է Թէ խրեալ . և առնէ ազմուկ , Թէպէտ և միայն է ։ Օ ի՞ ևս յաւելից . խիղճն մտաց օրինաց է՝ ոչ առնեալ մարդկան , այլ ըստ բոյս . ոչ առնեալ , այլ բնաւոր . ոչ քանդակեալ ՝ի միմի , այլ ՝ի տախտակ սրտի ։ Օրինաց է եգեալ՝ առանց օրինագրի . հրամայական առանց բառոյ կարգալոյ , բնակալեալ առանց վկայի ։ Օրինաց է , որ հրամայէ անձայն . հաւանեցուցանէ անբարբառ . ՝ի գործ գնէ անարուեստ ։ Օրինաց է ուսեալ առանց վէրպի . ուսուցեալ առանց աշխատութեան . գիտէ , զոր ոչն այլուստ ուսաւ . յիշատակէ , զոր ոչ մոռանաց լսեաւ ։ Օրինաց է , որ ծնանի ըստ մարդոյ . առնէ առաւել քան զմարդ . առնեցուն է յոլովակի ՝է մանկունս , հաւհաւաս ՝ի պատանիս , ծեր բոնի յերիտասարդս ։ Օրինաց է բաղում անգամ ապն ուսական ՝ի գերջուկս , խոհական ՝ի ծառայս , ազատող

դի

դի՝ ի տարակս ։ ( )կինք է , որ ծնանի ըզ մարդոյ , մնայ յեա մարդոյ , անվախճան ի Հոգւ սո՝ ի տանջել , անմահ յերկինս ի պահել ։

Ղ. Ղբերմայ են՝ այս խղճի մտաց սահմանք . քայց խնդրելոցաւք միւս եա՝ ոչ ի մարդկային ղրոց , այլ յաճախ-
Մատ. չունչ տաւից ։ Որպէս է , Ղշնչեաց ՚ի նմա (կամ ըս այ
7 ղոց , ի վէր դէր (ըստ երեսաց ։ Ղոչ զնոյն զնկատանել ըզոյն երեսաց այլ ։ Թաճի խնդութեանել զխիղճ մտաց ։ արդ մեկնեսցուք զայս բան ։ Խիղճ մտացն է ըստ ոչ մարդկայինն , այլ՝ աճապարն . ոչ անցաւոր , այլ անանց . ոչ հանգեանգեալ , այլ մնայուն ։ Ղոյս երեսաց այլ . արդ՝ եթէ երեսն այն է բանն աճ , խիղճն մտաց է ըստ նմին ։ Ղեթէ երեսն այն է հոգի սէր , խիղճն մտաց է ըստ հոգւոյն սիրոյ ։ Ղոյս , որ ցուցանել և յանդիման առնել զնոյն . ըստ , որ նախարել ՚ի մարդ զբանն և տպաւորել ։ Ղոյս ներքնեալ . ոչ ՚ի վէր հեղեալ , որ նուճաղն . այլ՝ ի ներքս եղեալ , որ ոչ կորնչի ։ Ղնշանակեալ , յի ՚ի խոր տպաւորեալ , զի մի ջնջեացի . փորագրեալ , զի մի ջնջեսցի . քանդակեալ , զի մի քակծցի ։ Ղնշանակեալ . սոյ դիր , զի ընդհարցեն . սոյ հնիկ , զի պահեսցի . սոյ պատիկ , զի դիտեսցի ։ Ղնշանակեալ ՚ի վերոյ դէր , զի երևելի կացցէ . առ Աստ , զի ծանծ կեալ կացցէ ։ ՚ի վէր մէր , սոյ վերահաս . առ մեզ , սոյ ընտանի ։ ՚ի վէր մէր , զի առաջնորդեսցէ . առ մեզ , զի հովանեացէ ։ ՚ի վէր մէր , զի խղճեսցէ . առ մեզ , զի օգնեսցէ ։ ՚ի վէր մէր , զի պահեսցէ . առ մեզ , զի յաղթեսցէ ։ Վերատպեալ են այս գովեստք մերտայն խղճի . որք թէ օրինաւք ջնջին , մեծ քաջալերուի զիմաք արկանին ։ Ղայց քանզի զայսոսիկ գովեստս նախասահմանաբ է ասացեալն առաքելոյն , ՚ի կոչել զխիղճ մտաց՝ վկայ մերոց վարուց ։ Ղպարին ներքնին այս վկայ զայր արդար և առաքինի առնել , միշտ ապահով և խնդամիտ ։

Ի՝ տան երրորդ ։

Ե. Ղերրորդ վկայն , որ վկայաւէ տայ առն արդարոյ , կոչի վկայ արտաքին , որ ոչ յաղթի . և ոչ այլ ինչ նշանակի , բայց զգործ բարւոյ ։ Ղործք , զոր առնեն մարդիկ , Յ.Ե. վկային են և գնացանել - ըստ ասելոյ գրոյն ։ Ղոչ ինչ գործեն , 36. ղոր գործեմ , վկայեն վ ։ Ղոչ օրսիսի տան վկայաւէ - վկայաւեին բարւոյ , ենի գործքն են բարւոյ . վկայուն չար

Թէ գործքն են չար ։ Այլ ի թէ քո գործ ոչ բարի
Հրամայէ հատանել և ի հուր արկանել ։ Այլ ինչ ծա-
ռիցի , թէ ծառն չէ բարի ։ ոչ այլուստ՝ բայց եթէ ի
վկայութէ գործոյն ։ յայտնի իսկ առաց քո ։ ամ ծառ , Մտ ։
որ ոչ առնէ պտուղ բարի , հատանի ։ յի՝ եթէ գործն , որ ի Ղ ։ 10 ։
պտուղ ծառոյն , չար է , այդ չար գործ վկայ է , թէ և
ծառն է չար ։ ուստի և Տաւիթն ասէ ինքն ։

Ոչնեալ է ձեր յաւետարանէ , թէ Թագաւոր ունի զարդ Ղ ։
Տարաւնիս որդւոց իւրոյմ ։ և առաքեաց զծառայս իւր՝
հրաւիրել կոչնականս , և մնծանալ զորս և զտանել-
ոցն ։ Աստարեցին ծառայքն զհրաման Թագաւորին ։ և իբ-
րև ժողովեցան եկաւորքն , եմուտ Թագաւորն հայել
զնոսքօք ։ և ահա էր անդ ոմն , որոյ ոչ էր զգեցեալ
հանդերձ հարսանեաց ։ ասէ ցնա Թագաւորն ։ ընկեր , ընդէր
մտեր այսր , զի ոչ առնէիր հանդերձ հարսանեաց ։ Իբրև ոչինչ Մտ ։
ետ պնդմանէ , հրամայեաց կապել զնա , և տանել ի խա- Ի ։ 12 ։
ւաւարն արտաքին ։ Անդ՝ զնացեալ Թագաւորն այդպէս
վաղվաղակի վճիռ եհատ ։ ըստ վկայելոյ գրոյն ։ պատան-
ձեցաւ այնը , առ որ էզև Տարցումն , և ոչինչ ետ պա-
տասխանի ։ Ուր զնացեալ մարթ էզև դատարանել զնա ի
տանջանս ։ Ընտրեալքն զպնդմանէն ։ նոյն ինքն Տանդերձն
գծուծ և աղտեղի վկայեաց , թէ անարժանաւորքն մտ-
եալ ի Տարսանիսն ։ Չեմնէր , զի Տանդերձ Տարսանեաց
է գործն բարի ։ որ տայ զնիգոյ վկայուն բարի ։ Իսկ Տան-
դերձ աղտեղի և գծուծ է գործն չար ։ որ տայ զնիգոյ
վկայուն չար ։ Համառօտ ասացից ։ գործն է վկայ ար-
տաքին , որ թէ է բարի , առնէ զնիգ միշտ ապահով և
խնդալիս ։

Յորդոր ։

Իսկ յինչ պարտ իցէ հնարել զբանս ։ յայն՝ թէ պարտ է
գործ գործել ի պատրաստի ունելոյ զերթիս զայսոսիկ
վկայս ի վկայել զմեզ ։ Ապա զգոյշ լեր ով մարդ՝ զբ-
արկացուցանել զնոճ ։ և եղիցի քո վկայ վերին ։ զգոյշ
լեր չառնել ինչ ընդ մեղս մուտ ։ և եղիցի քո վկայ
ներքին ։ սրա գործ բարի ։ և եղիցի քո վկայ արտաքին
Ո՞վ ինչ ասես ։ ի բերանոյ երկուց և երից վկայից հաստատեսցի Մտ ։
ամ բան ։ Այս վկայութիւնս Տաստատուն լիցի քո սրտիւն ։ Ժբ ։ 16 ։

ՏՐՊՈՑ ԻԲ.

Յաղագս ընդ հոգին սբ Նահատ հրոյ։

Ընթերան. Յոան սկսեալ արիշն Հոգին սբ . . . . . ուսուցցէ ձեզ զամն։ Յովն. ԺԶ. 26։

Սկսուածք։

Դրամբ լերուք և խնդացիք սիրելիք, զի ուրախ լինել հրամայեալ մարդ մեր Եկեղեցի՝ յերկուս ըստ այսոր ցնծութիւն։ Յայսր նոր ժողովրդոց ցնծացիք ընդ գալուստ Հոգւոյն սրբ։ Նա ո՞ ուրախ լինիցի. այսոր առաքին օր է յիսնեկին, անուանել պէտք կայսեր. ոյ, յիսնեկրորդ օր կոչ ուրախ լինել։ և այսոր սկիզբն է յոբելինի քրիստոնէից, և բանի ոսկի գուռն Յորդանան մեզաց։ Վ ոչ ուրախ լինի. այսոր աւետարանի Տառատոհոց Հաշուոյն երկ դէմ ընդ մարդկան ազգի, զոր կոտ յարուցն առաքեալոց զայ յանել ի բուժ. խաչելոյն ընդ ձեզ։ Վ ոչ ուրախ լինի. այսոր փոխարէն առաքին պարգևք յերկինք՝ կոտ պիտոյ ընծայելոց երկրի զքն Համբարձմամբ յերկրի, և զքն Հաւր ի լմնալ։ այն է՝ պարգևն երկնաւոր սրբ Հոգի։ Վ ոչ ուրախ լինի. այսոր աւետիս լսեմք Հառաս սի, Յիս քն մտիկնէք ոմ բարեխաս մեր մեռանի, առ Հայր յերկինս. և արեամբ պատերազմի առնու զՅաղատարան Յիսնի. քանզի տեղի ետ քրմելին՝ ահեղ գաւառ Յոանն ի գրանց գրասանին բոցելին պրոյն, յորոտաձայն բարբառով վերառեալ մարդկութիւն. համբոյնէ էլնուած ղերուած յեր ի վեր. համբուրեցին զերուած յաւետեցից, և Տոջե Բաժառ գառաց։ Յա ոմ ոչ խնդասցի. այսոր սկիզբ Յոարիշ սբ Հոգին երևեցաւ առաքելոց ի Տրեզին լեզուս երևեցան նոցա առ, բաժանեալ լեզուս երևի ի հրոյ։ Յայ ոմ Յոանն, յետմնացք, Յիս զիարդ սկզբնեան օրս օր ուրախանալ Յիսի, յորում ձայնք և օրհնութիւնք՝ փայլատակեալ և Հոգի՝ ոչ մարդ տէ արկանեն։ բայց մի երկնչիք, այլ խնդացիք. զի Հոգին՝ որ Յոանն ահեղանայն Տիրն էր, օրհնացեալ ապառնալ, փայլատակեալս ցոլացուցանել. և Տրեզին լեզուաբք կիզուլ Հոգի Հաշուոյն։ Յոգ՝ Յիս կամիցիք զիանել, զիարդ Հոգին սբ՝ Ենանուանեալ Յիս Տրոյ երևեցաւ, լսեալոք։ Յայ եղև նախ՝ ի գեղ կոտցանել զբնութիւն ձեզ Հոգւոյն։ զի որով Հետև ընդ

հաւք ծախէիք . այսօրիկ նմանապէս Հոգին՝ որ հօր և որդւոյ համագոյակից ցուցաւ . յորոց և բղխեր : Երկրորդ՝ երևեցաւ՝ որ Հոգի՝ ի նմանութիւն հրեղէն լեզուաց , զի զհրեղէն օրինա հրեղէն լեզուաւ քարոզեսցին . զի զոր օրինակ՝ ի հնումն տուան գրաւոր օրինք հրով՝ ի լեառն սինայ , նոյնպէս այսօր տուան նոր օրինք սիրոյ հրով՝ ի լեառն սիւն : Վասիկնք լսել և ևս . լուսարձակ , զինչ յայտ առնիկայդ ասի :

ՀԱՅՏԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ :

Հոգին՝ որ ուղիղ նմանեսի հրոյ : (բաց անուն .) նախ՝ զի եօթանց պարգևաց հնարէի . երկրդ՝ զի ուժոյ իւրոյ և առաւելուն . երրդ՝ զի մեծի առատաձեռնուն :

ԱՌԱՆ ԱՌՈՒՆԻՆ :

Ուղիղ նմանի՝ որ Հոգին հրոյ : զի նախ առնիցի՝ յատկութիւնք հրոյ նշանակի հնարէ եօթանց պարգևաց , զոր տայ՝ որ Հոգի : Վասիկ , զի զեօթն զոյս պարգև եօթն յատկութիւնք հրոյ ցուցից ձեզ , լուսարձակ : Ի՝ առաջին յատկութիւն հրոյ է , զբաժանել խոնարհեցուցանել և կորացուցանել . նոյնպէս՝ որ Հոգի պարգևաւ երկիւղ զարձրացնէ խոնարհեցուցանի , զհպարտս նկուն առնէ , և յեանոյ հաւատարե . ոչ պիտիեաց արքային նաբուզոդոնոսորայ . որ զիւղ վազեաց՝ յատել իբրեւ զերկու մանկունս , զորս եարկ ի հնոց հրոյ . և ոչ էր աճ , որ չէրեսէ զնէզ ի յերեսս Դան . գ . 15 . Նեբ . գ . 29 : Վայց ապա այնպէս խոնարհեցաւ , մինչև ի մարդկանէ յամառատ հալածեցաւ , և խոտ ոչ արջառոյ նման ջամբեցաւ : Կրնալ է . և ահա զբ անդրէն , և հոգի ձեզ ասէ՝ ես . ԻՀ . ԺԱ . գէն , որ չէրէնս ասիցէ , և չէնս խոչոսիցէ : Հուժգին Հոգի այդպիսի է՝ որ Հոգի , որ զչերնս և զչէնս , այս է՝ զնը պարտս և զխաստացեալս խոնարհեցուցանէ և յանօթ առնէ : Ի՝ երկրդ յատկութիւն հրոյ է՝ զիսիտաս կակղել , ոչ լինել ի սառն և ի մեռ , որ մերձ եղեալ հրոյ՝ անդէն հալին : Նոյնպէս Հոգին՝ որ պարգևաւ ածողսն բիրտ անգամ զխստացեալ սիրտ մերազարմ՝ զորմի գրեալն է , սէրս ձեր յաս . ԺԵ . ԺԸ . 15 . ալայեալ է երբեմ չէնս , այնպէս կակղէ , մինչ յոլովակի լուծանիլ նման յատուածս : Ա կայ ուրեմն ձնմարտութիւն զպետրոս . որ զմեղս երրեակ ուրացուն էլոյ դառնապէս . և զմեղգ զաղենացոյն , որ զեօթն դևոն ի սրտէ իւրմէ Մարկ . ԺԶ . 9 . Ղուկ . Ը . 2 . Հնոն արտաւաճօր : Ի՝ պատչին երկեակ այս զարմ՝ եղև ի Ե . 44 . պար-

պարգևէ ՚ձմպաշտուէ , պ՚ի հոգւոյն սրբ՝ տուեալ պետ-
րոսի և մագդաղենացւոյն ։

Ը. Աչերորդ յատկութիւն հրոյ է՝ զմխինս լուսաւորել. և այս
ևս ՚ի բարոյական միտս՝ լինի երդ պարգեւաւ հոգւոյն
սրբ. այս ինքն է , պարգեւաւ փեռուբէ . որ ներքուստ լու-
սաւորէ զմիտս ՚ի ճանաչել զնոսին ճշմարտութիւն ։ Այս-
ոքիկ պարգեւաւ լուսաւորութեան տուբին , թէպէտ և ա-
չօք մարմնոյ կոյր էր , ուստի որդւոյ իւրում զնոսին կե-
Տ՚ոբի. նաց , առելով՝ երիե բաղամ էջե ֆո , բաղամս պատգիս ոդոր-
գ. 8. նաբէս . և այնպէս առաջի երեմայր նոր ստուք սիրոյ ան-
սայթաք ։ Աչորորդ յատկութիւն հրոյ է՝ զլացս սնդել . և
զայս առնել ՚ձե հոգին պարգեւաւ խորհրդոյ . որով օւսու-
ցանել մեզ ոչ միայն զմերս այլև զօտարս գործս զգաս-
տութիւն և քրիստոնէապար վարել ։ յոյս է թէ լոյծ եմք
մեք յոյժ ոնդ ջուր՝ առ ամաղդ ախտից . այլ հոգին ՚ձե
պարգեւաւ խորհրդոյ՝ սնդէ զմեզ . և առաքինորդէ ՚ի
պահպանութիւն պատուիրանացն նոյ ։

Ե. Հինգերորդ յատկութիւն հրոյ է զկատուղս սնդակսմ առնել .
ոնդ լինի՚ի խեցի կաւեղէն . այսոքիկ յատկութիւն հրոյ նշանա-
կի պարգև ջրոյն . որ բայ յայլոց բաղմաց՝ այնոյ զօրացոյց
Դատ . ժգ. 29: զաւմիտան , մինչև քաւն հարկանել նմա զերկկոյանց
սեռից տանն , յոր էին այլազգիք հայհոյիչք անուանին
նոն . և խորտակեալ զնա՝ զաւնն գլխովին ՚ի վայր կոր-
ծանել ։ Վեցերորդ յատկութիւն հրոյ է զկրտհալելիսն
յատակել , և զժանգ նոյ բառնալ . ոնդ լինի յատկին՝ որ
հրով զտի ։ Օր որ լինի առնել հարց ՚ի հրտհալելիս , ըզ-
նոյն առնել և պարգև հանձարոյ ՚ի հոգի . զի պարգեւաւ
հանձարոյ այնպէս յատակի հոգի , մինչև զժանգ սերոյց
յատակ ճանաչելոյն . և ըստ ճանաչմանն՝ և զանիւծ ՚ի
բաց թօթափել ։ Յակ եօթնեքրդ յատկութիւն հրոյ է՝ ՚ի վեր
դիմել . նոյնպէս ՚ձե հոգի՝ պարգեւաւ էմպոսէ , որ առնէ
Սէր . զերկմիտ , թէ՝ էբայչոնս բնակիցի . տայ միտս հանապարհ
իկ. 7 : ՚ի խորհուրդս իւր վերելս առնել , զերկնայինս խոհալ ,
և այնց փափաքել ։ Տեսիք սիրելիք , զի ՚ձե հոգին ու-
ղիղ նմանի հրոյ՝ վ՚ս եօթանց պարգեւացն ճշմրտի ։

Ա՚ան երիրորդ ։

Ղ. Ղարձեալ նմանի հրոյ՝ ՚ի նշանակել զոյժ նր և զառա-
ջելութիւն ։ Օ ի ոնդ ոյժ և առնութիւն հրոյ երևի յե-
րիս . նախ յայն՝ զի կորացուցանէ . երկրդ յայն՝ զի զծա-
նում

նուէնա՛ի վէր բառնայ · եւ զգայ զի զղջմս ձուլէ ։ Այնպէս պէս այժ եւ զօրութիւն Հոգւոյն Սրբոյ կորացուցանէ զբարձրացեալսն՝ ի խոնարհութիւն · սակ յայտ է յանտեսութա , ո՞րոյ ամբարտաւանս բարբառեալ լիցիմ՝ ասաս սիրոյ խոնարհեցաւ , մինչեւ ասել · պարո՛ւ եւ պատճառ է հնազանդ լինել ։ Այ՛ մշառնայ զնուաստս յատադութիւն · զի զոր օրինակ լոյս արեգական՝ ի վեր առնու զխոտոյր շիս , նոյնպէս՝ զբ Հոգին , որ լոյս է արդար , այնպէս՝ ի քեմնել ական լոյս ծագէ՛ի սիրտ մեր կան , մինչեւ միանգամայն ուրանալ մարդոյ՝ որ ինչ երթ , և յանձին ցուցանել՝ որ ինչ ոչ եր ։ Այս և ձուլէ զօտարաձայնս՝ ի միասրտութիւն , և ժողովէ զազգս՝ ի միասէր տուտոյ ։

Այ՛ սա առաւելութիւն մեռոյն՝ յայտ է մեզ Հոգւոյ առաքեալ քան զայլ տուրսն՝ առաւելութիւն · տեսլեամբ , բարձրութիւն և զօրութիւն · տեսլեամբ առաւելու Հոգւոյ քան զայլ տաղանդս · զի տեսիլ լուսոյ քան զամէն է զանձրաթար ։ բարձրութիւն առաւելու Հոգւոյ · զի յայտ առնէր միջի ուղղի վերադաս տեղւոյ և կայան · խոկ առաւելու Հոգւոյ և զօրութիւն , զի ներգործական է յոյժ՝ նոր այժ ։ Այ՛ ինչ պէտ է այսց առացաւ , դանդաղար մարթի է ասել և զՀոգւոյն նոյ ։ Այ՛ առաւելու առ նախ՝ զհոգեկութիւն լուսոյ · երբ զի զարդ է երկնից · վայ և ասի , դէթ նոր ընդարձակ ընդ լուսոյ · զի առաւելու ևկոյ՝ բարձրութիւն ծագ ունես · զի ի բաղձանց երկնից զայ · ըստ այնմ՝ ի բաղձանց էարտեաց առաւելոյ Հոգւոյ իմոյ ։ Այ՛ առաւելու նոյ՝ զօրութիւն · զի ոչ ոք զայց՝ Հոգին զբ ուղիղ դանդի հայ՝ վ՛ ուժոյ և առաւելութիւն իւրոյ ։

Այ՛ առ երրորդ ։

Այ՛ վախճան ասի՝ Հոգին զբ դանդի հայ՝ ի ցուցանել զնոր առաստաձեռնութիւն ։ Հարցիս ինչ ձեզ · ոչ Հարսն տարր է առաստաձեռն յոյժ՝ և լիաբաշխ , մինչեւ զինքն և զնուան Հաղորդել այլոց · և նախ առաջին զառեսակ իւր , և զՀրեղինեութիւն ։ Այ՛նպէս զբ Հոգւոյն մեծ է առաստաձեռնութիւն · զի Հաղորդի մեզ Հոգեօք՝ ըստ իրաց ինչ զնուր ձեռնութիւն · ըստ այնմ , որ Հոգեօքն ։ այ վերն , նո՛ ։ Հոգեկ. ը. 14։ ։ Հարցիս ինչ ձեզ · ոչ Հարսն Հաղորդի և գնուր կարողութիւն , յո զբերմութի · որ է ներգործական զօրութի ։ Այ՛նպէս զբ Հոգին Հաղորդի մեզ զնուր սէրն,

որով զօրեմ՝ի մէջ զմեծամեծս. ըստ այմմ, ուր=ք պիտոյ
ե՝ի ուրուք ոք՝ի չէառն հոգւոյն սէր, որ փոյթ ունիցի։ Հարցեալ
Լուկ. ժ. ե. Քրիստոս. օչ Տեառն հաղորդել մեզ զգործողսն իւր՝ զաղա-
տմապատիկ։ Այսպէս ոչ հոգին հաղորդել մեզ զիւր դոր
ծողութիւնս բազումս, զորս և Թոմն առաքեալն՝ յասել
Ա. Կորն. իբրեւմ. իբրեւ անձինս ոմանս փոխել ի յայսոսիկ հոգւոյն սո
ԺԲ. 7։ իբրեւանձինս օգուտ. ոմանս՝ի հոգւոյն փոխել ի բան իմաստութ-
այլոսկ բան գիտութեան ըստ նմին հոգւոյ. գիտութիւն հաւատոյ նովին
հոգւով. այլոսկ շնորհ բժշկութեանց նովին հոգւով. այլոսկ յայտ
նութիւն զործութեանց. այլոսկ ընդունելութիւն հոգւոյ. այլոսկ ապէ ընդ
ունայ. այլոսկ բարբառանալ լեզուաց. զոյս ամս յայտնէ ի և նոյն
հոգի, և բազմանել իրարանցին՝ որպես և ինքն։

Ը. Իբր զի՝ ոմն հրոյ, նոյնպես և հոգւոյն սրբոյ են պիտոյս
զործողութիւնք՝ Այսպէս Տեառն այլոցդ և փոխարէն զիրն.
ալ լինել ջեռուցմամբ, ցամաքելոյցմամբ, Թխացուց-
մամբ, և այլ բազում օրինակօք։ Այսպէս ոչ Տ-
գին զմարդիկ բնիմ անդամ փոխել յայլ. ոմն փոխեաց
Ա. Թես. գ. 6։ զաւուրս. զսրամ գրեալն է. և խաղաղի՝ է վը ոչ հոգի ին.
մարդեաքանչիւն ետուս ընդ նոսա. և գարչեցիս յայլ յայլ։ Այնպէս
Տեառն նոյնպէս. ոմն յայլ ի մարթս ապաստանդրի, յա-
րոց լինելոյ կամելոյ՝ի պիտոս Թագաւորաց, որք յետ եր-
կար Տեառնէ՝ի Տէր արիւնաց՝ ոչ այլոսն. այլ յետ Տա-
րաւոտ մի վաւոմն՝ եղանեն՝ի Տիրոջ անվնաս և նորոգեալ։
Այսպէս ոչ հոգին զՀոգի մեզ՝ յոր Տասանել, նորոգել.
Ղուկ. ա. 26։ ըստ այմմ, որ չէր զրեալ նոր, և զրեալ նոր նորոգեցոյց՝ի չէզ։
Ա. Կոր. Ե. 17։ Ո այս հոգի ինդրելոյ զաւելի՝ յաղօթել իբրեւմ, հոգի
Ա. Թես. Ե. 12։ ուշիմ նորոգեա՝ի փոքր իմմա. և այլոսք ասէ. առաքես զնո-
Եփ. Դ. 30։ զի՛ որ, և զգեսցես զնոր, և նորոգես զերկրէ։ Այսպէս
Տեառն ամմանէ առաւելու. զի ոչ փրկութեանն՝ յարա-
զրութիւն այրելն նման ասէ յանդաման։ Այսպէս ոչ
պիտ Տոգին՝որ յիւրմէ բնութենէ չունի ամմանն կիր նման
զրութեան, բայց՝ի մեզ ամենայն. զի զոյնսիսկ առ որս
Եկաւորն, ամենայնիւ՝ի չարչարանս. ոմն ասի պղծեանն,
Գ. Կոր. Ա. 80։ և նմանեալն ամէն և զերծանայր հոգւով։

Ը. Ինչ՝ի յատկութենէ և՝ի գործողութենէ ասոյ՝ կան՝ի
Տեառն և այլոց, զորս մարթի է պատշաճեցուցանել Հոգ-
ւոյն սրբոյ. Թէ որք լսեն, ոչ Թոմոյ արիցուք Տամառաս
Հայտ է Թէ Տեառն ունի զօրութիւն զատուցիչ և զրաչիչ. զի
որպէս զմարթութիւն Հրաշալիքին յանմարթոյ, գնաւորեն՝ի Թանձ
ուն, գործաթի՝ի կապարն. գնաւորեն յինքն առնու՝ ոմն

իւր

իւր նման. զի անձին մերժել չի լսի՝ ոչ աննման։ Այլ
կամ այս գործողութիւն կը պատուհասէին և Հոգւոյն Ա՛ՐԳ. ԺԵ. ԼԱ.
զորութիւնն ընդդիմանային, յորոց անտի արդեօք. ոչ յայտ է յայնմանէ՝
զոր ասացեր. ոչ սուտ ես ինչ զբաւեցեր և զաղջս Ա՛ՐԳ. Ե. Գ.
խնդրեցեալ էմ զդուռս։ Այլ է Ա՛ն Հոգւոյն ունի զօրութիւն ՀԱՏ. Ը. ԻԴ.
մնանալ, զի սուրբ մնանէ. ապրելոյ զհոգին զայն, և Ա. ԻՈՒՆ.
պաօրս այ։ և չէն ինչ զարմանք. զի ըստ գրիպորի՝ սէր է. Ը. ԸՍ.
և սէրն տայ ընծանել սիրողին ի սիրտ սիրեցելոյն, և
զգաստնիս նորա քննել։ Այլ է Ա՛ն Հոգւոյն ունի զօրու
Ա՛Ն շաղկապել. յայտ անտի է, զի զերկու կտորս եր
կաթոյ ձուլէ ի մի։ Նոյնպէս որ Հոգի՝ զորս ընդունի
յինքն ձգէ, ըստ իւր ոմն Ա՛Ն միակից. որ ջրէնայ տէր, Ը. ԱՐ.
զ հոգի է։ Այլ և յայտ է, Ա՛Ն Հոգւոյն ունի զօրութիւն վեր
առօղ. զի բնմանգամ ինչ ինչ ընդ իւր ի վերբերէ, և
զՀետ ձգէ. Նոյնպէս որ Հոգին զառաջնոյ միտս ամբառ
նայ ի վեր. զի տայ երթալ յառաջադէմ, Հանապատ
զորդել ի նոյն, և վերանալ յերկրէ երկնայնոյ խոկ
մամբ։ Այս այս գործք Հոգւոյն սքղ ընդ գործս Հրոյ
միաբանին. և զի բազմազակ բարի են, զնոյն առ մեզ ա
ռաւտաբարգևս լինել յայտ առնեմ։

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

Ա՛. զի այս այսպէս է, փոյթ կալցուք սիրելիք. զի
այս Հոգւոյ երկնաւոր վառեցոյն ի սիրտս մեր. և ըզ
վառեալն զդմյշ լնցուք չիջուցանել մեզոք։ Յորշափ
Ժամանակս այսոքիկ Հրով բորբոքիցի սիրտ մարդոյ,
գործս բարեաց պատրաստեսցէ ի կեանս։ Այս այս Հոգ
որսի նոյ պահապան լիցի. և Տէր, մնայնոյ և առաւելոյն
զմեզ ընդ ընդիմ վակեսցէ. ոչ բազեղէն սուրն զմեզ զը- ՅԱՆԿ.
բախտն վակեաց, զի մի ոք յայնմ Հեռի մերձեսցի ի Ժ. ԻԳ.
փայտն կենաց։

ՎԱԹՈՒՕՐ ԻՆԹ.

Հայտարար ընդ ձեզ լինելոյ տէր.

Ընթերան. Հատասկ ես ընդ ձեզ եմ. Ա՛որ. իբ. 20.

Ախոռած.

Ես ընդ ձեզ. դարձիջ ասեմ. ոչ ընդ ձեզ. Ասկ զիմըդ. ոչ ապաքէն յանծոտ քարոզուած կամ. ոչ ապա- քէն ի քարոզել մատուցիջ եմ. և զիմըդ զողջու- նել բանս յառաջ բերեմ, և զնոյն եկզեմ. Վկաջ դիտեմ սիրելիք, թէ ի քարոզութեն մատուցեալ եմ. բայց և այնպէս ի նը գրոց անդէն ասկ ի սկիզբն ա- ւետս Ջուարի առ ձեզ յողջոյն մատչիմ, ասելով. որ ընդ յեղ. Օ ողջունես օրինակ ոչ միայն վարե սը եկեղեցի, այլ կանեսաս և եբրայեցւոց եր տոհոտուի զոյդ առնել. Ոչ ապաքէն հրեշտակին զայս օրինակ ողջոյն եաս գեղե- ցիկն. որ ընդ ուղ ընդ ուբրուբ. Ոչ բոս ի գալ առ հրն- Դաս. Ղ. 12. ձօզս իւր նոցին օրինակաս ողջոյն եաս նոյ, և ասէ, որ ընդ Ան. Ղ. 4. յեղ. Ասկ զինչ ասացից զողջունել հրեշտակին առ մարիամ Ղեղ. կոյս յայն բան, թէ որ ընդ ուղ. Ի զրաւել երկու այն Ղա. 28. խոսք ի բանիցդակ ողջունատուճուի հրեշտակին առա- ւել քան զնոսին Հաճոյ եղեն ամենօրհնեալ կուսին. ոչ նա ինքն յայտնեաց զայս բարեպաշտի կնոջն Ելիսեայ. Ա- զի ևս յաւելից. քո խոկ ասէ յաւուրս քնաբանի. ա՛ն- ասուի ես ընդ յեղ եմ. Ասա զի զոծոյին խոստմանս յի- շատակ ի ձեզ նորոգելոյ, և միանգամայն խնդրելիս մեծ ի սիրտս ձեր զարթուցից, գրելով. և գարձիջ գո- չեմ. որ ընդ յեղ. ոչ թէ ասելով. ուրմն լերուք, և ըզին ծագեք, զի այր ընդ ձեզ է. Ասկ նա զիք սիրելիք. մի ո- ւմեք ի ձեզնէ լինի սուտ առնուլ. զի այր ընդ ձեզ է. Հա- ւանգ եք. մի սպայք. զի այր ընդ ձեզ է. որ ոչ ձարտար բժիշկ Հոգւոյ և մարմնոյ առաղջութի ձեզ պարգեւէ. Ղաղցեալ եք և ծարաւի. մի սպայք. զի այր ընդ ձեզ է. որ ոչ աղբիւր կենդանի արբուցանէ զծարաւելս. ոչ Հաց Հրեշտակաց յագեցուցանէ զսովեալս. և ոչ գանձ անսպառ Ճոխացուցանէ զկարօտեալս. Ասկ այլ վերոյ- ծանրացեալ եք և բեռնաւոր, մի սպայք, զի այր ընդ Ա՛որ. ժե. 28. ձեզ է, որ սփոփել գձեզ, ասելով. Ղկոյք առ իս ամ աշխատեալք և բեռնաւորք, և ես հանգուցից ձեզ. Ասկ զի որ քանզ քնա-

բնաբանեա առ առաքեալս միայն ասացան ։ Ա. Յև խոս-
քնա , որ զայդ խորհիս · լուր վկայեմ հեթանոսաց · Ա և
հեաւ էսկ է , ասէ պօղոս , յերուսաղէմ սահեալ ի գինէ · այ
նովաս կեսմ , շաբթիմ , և երկ ։ Ա. Կա յիս լսեցանելոր ու-
մեքն ի միջոյ չէ ինչ հետի քս ։ Ա. պա ձնմարիտ և ի որ
գիրս հաստատեալ է բանս ։

Հաւանչարութիւն ։

(Երանելոյն քրի է լինել չէ մարդկան ։ (Բաշխաւոն ։
Ա. Ասէ՝ զի մտադիւր միայ չէ մեզ ։ Երկրորդ՝ զի ակա-
նայ որոյն ի միջոյ ։

Ա՝ առն առաջին ։

Ա՝է սխալեալ մարդասիրն եսայի՝ ի գրել խրատ , Թէ
անուն կոչեցին քրիս Եմմանուէլ ։ Օ ի նշանակեսին ան-
ուամբս ի լեզու երկայեցւոց՝ մեծաւոյ Աստուծոյ ի քս ·
եթէ զի Եմմանուէլ Թարգմանի՝ ընդ մեզ աստ ։ Ա. խոսեմ , զի
հնդիր է առ բաղաքայինս · որ առաւել վայել իցէ մե-
ծախառնութեն իշխանաց և Թագաւորաց · արդեօք առել
ի ժողովրդեան միջի երևիլ , և չէ նմա կենակցիլ , Թէ
յերեսաց ժողովրդեան հրաժեշտ կալ ։ Ա. խոսեմ , զի չէ
պղատարբոսի՝ պերիկլէս գերասանն զօրագլուխ ասէն-
նացւոց մեծ վարկ ստացաւ , զի ուր ուրեմն երևաներ ի
հրապարակ ։ Ա. այց և գիտեմ , զի ագեսիղայոս արքայ
ասպետացւոց՝ հանապազ չորեր ի հրապարակի ահնե-
րև առնեցուն ։ Ա. ոչնչ է իմ , Թէ Թագաւոր ոմն հընդ-
կաց՝ քան ի հնոցն և յորդւոց՝ ոչ խոսեր չէ այլ ոք · և
զրնտանեաց իւրոց չէ երկրն ընդունէր պատասխանի ։
Ա. այց և լսեալ է իմ , Թէ տրտչհանաս կայսր՝ յանդգնմա
նեալ ի բարեկամաց գնս ընտանուն առնելոյ չէ օտարս՝
և պատասխանի · այնպիսի կայսր ընծայեմ զանձն սոս
կականաց , որպիսի և են կամչի , Թէ սոսկական ոք էին ։
Ա. խոսեմ , զի պէսպէս կարծիք են զայսմանէ · քայց այժմ
տարակուսի մեծ Թագաւորն Ծի , որ այսց զանձնէ ,
գոնա ինչ ամ էլեանուէլ չերկիցն և չերկիցէ , այսօր երևի յայս
յանդգնման լուծումն ընդունել՝ յաստ խրատ · Հաւանչարի
ես ընդ չեզ եմ պամ ասուս ։

Ա՝ ասէ արդ՝ Հարցանեմ սիրելիք · զինչ եղանգոյն հնար
է մեզ լսել՝ չ գիտասումնս քրի ։ Ա. պաքէն այս է երանու-
Թէ մերոյ Նպատակ · այս է երջանկութէն կատար · զի

ՀԱՆ. ուրախասէր է այ՝ լինել ընդ որբոս մարդկան . ոչ միայն յայս
Ը. 31. տակս , զի բերկրութեն առնուցու իւր յորդւոց ձգկան ,
այլև զի ևւրն հաղորդեսցէ զորդւոց մարդկան : Ո այս
իւր առ մեզ սէր բազմօրինակ եղեալ ած : Կխոնեմք զի
անզգայ ապարատաց ած ի սկզբանէ միանգամայն եւ
զամ . ոմն արեւու՝ զամ զբաստատութեն , լուսնի՝ աստե-
ղաց՝ և երկնից զամ զիւրեանց ազգեցութեն : այլ մար-
դոյ ոչ կամեցաւ զամ երախտիս միանգամայն ընդարձել ,
այլ առ փոքր փոքր : և երբ ազատաւ , վճռ այսորիկ զի
մարդիկ ատեղ ինդրեսցեն . և այնպես յոլովակի աչացն
այ յանդիման լիցին , ոմն զի (Թէ արժան իցէ ասել ,)
բերկրութեն կենդանգիցեալ իւրոյ ընտ մարդկան առաւելեալ :
ՈՀՒ. Կրնաւ է . երեսք զինուոյն և զինն չանապարհ . այր զբազում
ԺԷ. 4. հրեշտակաց դասս յերկինս . և ևկն յերկիրս ի ինդիր մե
լորեալ ոչխարին : Կ՚ըդ զիարդ երկինքդ անապատ կո-
չին . զարմացարուք ընտ առ մեզ : Կտանդակ այն երկնային ապարանք , որ լի էր անհամար հրեշ
տակօք , Թողեցաւ քան զրպես Թափուր և անապատ .
զի ոչխարակ մի կորուսեալ էր . այր է , զի մարդկայինս
քնութեն չէր ի միջի : Հայանագոյն ասացից . ոչ զեր-
կինս կոչէ անապատ . զի չէր անդ մինն , զոր յոյժ սի-
Ի. 16. րէր : Կտարձեալ գրեալ է զքեզ . և եկն ի նաչարէն , ուր
ՄՈՒ. անեծն էր : և այլ ուր ասի . եկն ի փառս իւր : Կ՚ըդ զար
Ի. 1. ձեալ Հարցանեմ . ոչ տարբերն ընտ յոլհանգուս , քան որ եկն
ՅՎ. յերկինէ , ի վերոյ է քան զամ . յոլովք և Հայրենի պատա-
Ի. 31. նին երկինքդ են . և զիարդ զերկրաւորս քաղաքն կոչէ իւր
գաւառ : Կատառնանեն մեկնիչք . այնչափ տիրէ քո
զբնակակցին ընտ մարդկան , մինչև զերկրաւոր քաղաքն
կոչէ իւր Հայրենի :

Ի. Կյ՝ ի մէջ յոլհանգանուս և գաւեթի եղև երբեմն մեծ
ՒՒՈՒ. ոգեխառնութեն . զի ընտ ակհայելոյ նոր գործոց , ոչխ յոլհանգնա
ԺԸ. 1. կապեցաս ընդ ոչխոյն գաւեթի . և սիրեաց զնա յոլհանգն ըստ ան-
ձին իւրոմ : Կյ այս ոգեխառնութեն չէր այնպես ներ-
քին . ոմն այն ընտ մարդկան : Հայտ է Թէ ներքին քա-
րեկամաց այն է առաւելութեն , զի կամին ընդմտանել
ի միմեանս : Կատան պատմէ պղատոն , Թէ երկու ըն-
կերք ուղեկիցք՝ պատահեցան Հեթեստոսի չոյ . և ի տալ
նոր Հրամանս , զի ինդրեսցեն զինչ և կամէին , նոքա ինդր
ցին՝ ձեծել զնա ի սար իւր , զի ձուլեսցին ի մի : Կ՚ըդ
Թեպետ և ածային երեք անձինք մի են ընտ բնաւէ . սա-

կայն

կայն և այնպէս կամին և ՚ի մէջ մի լինել սիրոյ, խաղա-
ղութիւն և ընդհօք . ՚ի սակայ սիրոյն պետրոսի . Ո՞ւր-
ուր է. պէտ.
ք ընդ յեղ և խաղաղութի՛ն բաշխասցի փեռութի՛ն այ . . . . ի՛ն Դո-
ա, ե. 4.
ւէմբ ածելոյն բնութի՛ն լինելոյ պաղրդաւիչ : Ո՞ր ինչ խորհիը
սիրելիք . ոչ ապաքէն ՚ի չմարիտ է նախնի սասցեալս ,
թէ քա մնադիւը ինայ ՚ի մէջ : ՚Այսպա թէ գնա երկ-
մոիք , ասացիք . էր աղագաւ յետ յարութեան իւրոյ քա
այլևս քառասուն աւուրս չքնեցաւ ՚ի աշակերտս . ոչ ա-
պաքէն վասկ , զի զքառասնօրեայ ժամանակին՝ յորս պահք
՚ի մարդկան կենալոյցութի՛ն գնա հրաժարեցաւն , լցաւս
ցի զթերին : ՚Այացիք , ոճ խմանալ արժան էցի զասա-
յեալս քոյն առ աւազանն . այսր ընդ ես էջես ՚ի դրախտին . գ.է.
որովհետև զդրախտն ոչ ժառանգեաց աւազանն , բայց եփ. 43.
եթէ յետ քառասուն աւուրց : ՚Այսպէս է , թէ զդրախտ
անդ է , ուր քրիստոս է . այլ թէ ասէի ևս , դրախտ գլուխ
քան կոչէ , ուր քրիստոս նախ առաջին եղև ՚ի
մարդկան . որոյ և ուրախասի է լինել ընդ որդիս մարդկան .
և այս ևս պատճառ յոյժ է յարմարական :

՚Ասաւ երէցդէ :

՚Այլ ոչ միայն մնադիւը ինայ ՚ի մէջ քոյ . այլ որ ևսն
է՝ ակամայ մեղիւք ՚ի մէջն : ՚Այս ինչ ցուցանիցի այս . ի.
դէմ ՚ի սէր գրոց : ՚Այայս է , թէ կանխաւ մտեսս ՚ի կալ
իւրաքանչիւր յաղօթս առ ՚ած մի ժողովրդեան իւրոյ՝ ասաց
այսպէս . երբէ նոցա զնէր նոցա զնէր , ոչ ոչ ընդ- եփ.
ընդ
ընդ
ընդ

բանաց Թագին : Այնպէս դառն է նոյ մեկնիչն ի մարդկանէ . և Թէպէտ ի միկանէ մերժի , բայց և այնպէս բաղում անգամ հնարքով խրատով դարձեալ ի նա հայի , և ի հարցս իւր ընդունի :

Ե . Այդ զի զհնչմնարուեստիս լաւ ևս առնուցուք ի միտ , և ընդ մտօք ի լեառն ձիթենեաց . և անկին դիք անդ քի , զի կայ յաղօթս . Հայր՝ ասէ , եթէ հնար է , անցցէ ինէն բաժակս : Հա ի մահանալն , որում այլոյս անձկայր , ասա զերծուիլն մաղթէ քո : Այլ զնորդ . ընտարուք ըզպատճառն . մի ինչ ի մահու նոր գտանեմ , որ գժոխս ինն Թուէր նմա . զի Թէպէտ մահուն ծորդ եր յարութիւն , բայց ծորդ եր և համբարձուին . որով հանդերձեալ եր որոշիլ յիւրոցն : Այ այսորիկ ի մահանալ զերծ լինել մաղթէ . և Թէ հնար է , առ ժամանակ մի յապաղումն ըղձանայ . զի առ մեզ յերկարապոյն կացցի ինասցէ : Այ յաղօթէ՝ նորա զայս՝ երևեցաւ հրեշտակ յերկնից՝ զօրացուցանէր զնա . յայտ արարեալ , Թէ մեկնիչն իւրոց առաւել տանջիր զքո , քան այլ ամենայն : Ո այս յաւ ինքն խակքո բանայայտ եղոյց , յորժամ ասացն , ծն առ բիւ , փնացցուք ասէ . և անդէն ի միջ եած , ես եմ որբ , և դուռ ոսո : Որբ զի առաջին բանիւն հրամայեաց աշակերտացն յառնել , և ի սեղանոյն ընթրեացն ի բաց երթալ . սակայն և այնպէս յետ հրամանին զնոսա իւր բազմաց յերկարեաց , այդ Թէ ի սիրոյն ոչ գտանելով զդուռն՝ ըստ որ ելանիցէ : Ոսկ յետին բանիւքն եցոյց իւրոց աշակերտաց , Թէ մեկնիչ իւր ի նոցանէ՝ անշնարին գտան եր նմա : Այանգի այդ որ Թն՝ ի հատանիլ ուսոց իւրոց՝ արատասէն , զի յիւրոց սիրելի ուսոց զրկեցաւ . նոյնպէս տրամիւք քո ի մեկնիչ իւրոմ յաշակերտաց :

Զ . Այ ձհնչմնարուեն յայսանէ երևի և ի համբարձմանն քում : Այացիք սիրելիք , այդ համբարձաւ քո յերկինս . միթէ յանկն Թողեալ այդ զհնուքդ և զերկիրս . միթէ աւանն արարչ ալացմամբ , որ կարօղն եր արարչաԹափ լինել քան զԹևս հողմոյ : Այ այդպէս հաւատալ մարդ եր զքոյ . զոյոյ զմոխրն յաշխարհ ասէ . ափաւոխէ սա ենն վաղելով ի վէր երանդ . և այլ ուր , Թէ ընծայ նա որպես սկայ չընկեանալ ի ձանապարհս էաւ : Այլ կարի լինն այլազգ պատմեն զի զիրդ . զի ըստ մարկոսի , համբարձաւ ասէ յերկինս . և ըստ դուկայ , Թէ վերանայր յերկինս . կամ այդ այլոյր ասեն զիրդ . զինչ դեռ հայերն նոյա , վերացաւ : Այր բանիք զգ-

մեծ սէր քոյ առ մարդիկ , և զմեծախոհսիքաք տենչալ իւրք ինալոց առ նոս՝ յայտ առնեն ։ Իբր զի այնպէս գժուա- լսաւ մեկնի ոք յիւրոցն , մինչև ոչ թէ ոչ ինքնին գնայ, այլ տարեալ լինի ։ Յուշիկ գնացիւք , աշակերտացն ի նա հայելով , և սքաց հարցն նմա ուղեկցելով՝ վերացաւ համարձակ յերկինս · զի յուզեցէ , քանի խնդութիւն է նմա կենակցուհին ընդ մարդկան · յորոց ոչ այնպէս մեկ նի գնայ , ոչ յոչ կամաց՝ և գժուարաւ վերթերի ։ Օ Լևան առակից · ոչ այր՝ որ փեսայ է տալ աշխարհ , այնոյ առ հայր Մատ · խե · 14 · իւր եղանէ · այլ է , զհրաշափառ զիւր համբարձումն յերկինս՝ քան պանդխտութիւն համարի · վա զի ի միկանէ մեհնեալ որոշի · առ որոց օգուտ եկեալ երկ , և առն երեսուն և երիս ուրախ լեալ զորդիս մարդկան ։

Յոդրոխ ։

Ցայտ է յաստուածեղացս , թէ քո մտադիւր էր մեզ ինայ · և ակամայ ի մէնջ որոշի ։ Ակ յայսմանէ զինչ · այս ինչ զհետ գայ՝ սիրելիք , զի որչափ առաւել օգուտ է մեզ՝ լինիլ նոր էր մեզ · այնչափ առաւել զդիյր լինցուք , զի մի՛ զնա քանի արատաբեացուք , և մեղաք մերոյիք ի մէնջ հեռանալ բանադատեացուք ։ Յբանի՞ է նոյ , էր որս է ասէ ։ Ի՞նչ յարիք տարօրինակ եկեն ի սատանէն · զնաքդ · զի ասեն գիրք , թէ ոչ էր ընդ նմա ։ Ի՞նչպէս երեմ որ էր ա.թես- մեզ լոյս , չունիմք ուսանօք զանդիտել · այլ էր դաւթի ղ · 12 · կարօղ լինիմք ասել · Ես ուրեք ես գնայէ ի դէմ ոդուբերայ Սամ · խե · 4 · նախա , ոչ երկեայ ի լուրէ · զի դու ոչ ընդ էս նա ։

ՎՐԵՊՈՂ ։

Յաղագս խոլմանն այ ։

Ընթերան · Հրաւիրեաց զաւգուստս · Ի շաբ · թե · 16 ·

Աւետ ։

Արժանք են · էր վկայելոյ աւետաւանին՝ ընդ- րիս մեծ գործեաց նոր , և հրաւիրեաց զիս- ղոմա · այլ յորժամ՝ ոչ ինչ պատրաստ էր , ախոն ձեռամբ աներեւոյթ հրաժիրէ ։ Ակ զնարդ- յընթրիս , և որ լեան է՝ յընթրիս մեծ երթալ՝ հրաժա- րիցի ոք ։ Ի՞նչ հրաւիրեալ և ի ծոյլ ոնն կոչեցեալ յընթրիս երթալ հեզգանայցի ։ Այլ ոք պատրաստ հրա- ւիրս

ւիրմանն և կալմանն ոչ հնազանդի , կարի ինն տմարդի և
անմիտ կոչել արժան է զայնպիսին : Այլ արդ՝ հարցս
նեմ . ո՞վ և ով իցեն այնպիսիկ , որք հեղգացան յընթ-
բեացս . ո՞վ են այն տմարդի և անմիտ հրաժարօղք : Ա՛յ
ապաքէն քրիստոնեայք : ո՛չ և ի մերում միջի գտանին
այդպիսիկք . որ երանի թէ լինին : Այլ զնոսանօք զնըշ-
մարտութիւնս , և զմիտ առակիս : Ա՛տտ պատմէլոց ասե-
տարանին . այր ոմն փորձեաց ընդրիս ճեղ : Ա՛ւ ո՞րեկ այրս .
որ իցէ այս մեծ ընթերիք : Ա՛յրամբ խմնամբ զնոր մեծ
մեր , որ վա մեր մարդկան և վա մերոյ փրկուն էր յերկ
նից , և եղև մարդ : Ա՛յս որ գերազոյ կոչէ զազգուն
յընթերիս մեծ . յոր յընթերիս աւետարանական հաւատոյ ,
և ուղղափառ կրօնի . զի հինն օրինքն եղեն ոմն ձայ ցերե-
կին . իսկ նոր օրինքն փրկուէ՝ են ընթերիք՝ ի ժամ յետին :
Ա՛ւ վասկ ոմն յետ ընթերեաց ոչ առնուն այլ կերակուր .
նոյնպէս յետ առաքելական և ուղղափառ կրօնի՝ չէք այլեւս
կրօնի ակնուել : Ա՛յլ յայս ընթերիս գալ չառնուն
յանձն չարափառք , որոց ումանք հրաժարին պատճա-
ռանաւք ազարակի , յոր կորուստն պատուոյ և համար-
ոյ . այլք՝ պատճառանաւք եղանց , յոր առօրեայ ընկոյց
ինասու . կիսք՝ պատճառանաւք կին ածելոյ , առաջի ա-
րարեալ զազգականս , որոց լինին առել : Ա՛յս որ գե-
րակայ կոչէ զազգուն յընթերիս մեծ , յոր յընթերիս հա-
ղորդութիւն . զոր յիրաւի է կոչել ընթերիս . զի՛ ի վախ-
ճան կենաց քոյ սահմանեցաւ , և զի թոշակ է հոգե-
վարաց : Ա՛յլ զինչ պատահէ . հրաժարին դարձեալ և
յայս վայր գազուէք . ումանք վա ազարակի . զի՛ ի տուք-
եառ , ՚ի վաճառ , ՚ի մշակութի և չարուճեստ իւրեանց
զազուիլ ունին . այլք՝ վա լծոց եզանց . ասելով , Թէ ՚ի
հոգս են հակառակուէց և վիճից . կամ զի են ըստ ծանր
լծոյ մեզաց , զոր ոչ կարեն դիւրաւ և փութով Թօ-
Թափել յանձանց . իսկ կիսք՝ վա կնոջ . յոր վա պատա-
ղելոյ իւրեանց ՚ի հոգս ամուսնութի և զաւակաց , կամ վա
լինելոյ իւրեանց ՚ի ցաւս մարմնոյ : Ա՛յս որ գերակայ
կոչէ զազգուն յընթերիս մեծ , յոր յընթերիսն հրաւիրեալ .
զորմէ տիրապէս խմնալի է աւետիս ընտրեալ , և այն
քան գերոյ . երանի՛ , այս կոչեցան յընթերիս հարսնեաց գառին :
Յայտ . 19 . Հակառն և յընթերեաց ասելի հրաժարեցուցանել զամենս
Ա.Յ.Ե. ազարակին , յոր անբարոյականաւք ասի կենաց . կամ փառասի-
Ղ. 16 . լուի , սիրձուի , իրաւ գերազանցուէ , գովուի և փառաց .

որոյ նիւթ են պերճ հանդերձք, ապարանք, հանդերձեալ
ուրութիւն ծառայից, աւազութիւնք, ուրուիք, վերա-
ռութիւնք, և որ'ի կարգի։ Օ ումանք՝ հինգ լուծք եղանց.
կիմ ցանկութիւն ալաց. յոր հոյլ ագահութիւն, որոյ նիւթ են
ակն, արծաթ, ակունք, ձոխութիւնք, արքայաբ և ոչ-
խարք, ագարակք, և որ'ի կարգի։ Ումանք՝ կինն-
յի ցանկութիւն մարդոյ. կիմ որկորամոլն և բղջախօհու-
որոյ նիւթ են դինի, զեղխութիւն և սպիտակուն, Տե-
ասիք սիրելիք. այսպես լսեցաք'ի քրիստոնէից հրաւիր-
ման ոյ ընդհանուր։ Ասայր վայ ի նոյ. պի ոչ ոք յայնոյ Ղուկ.
կուբեցելոյ, ասէ ոյր, յի ոչ որ յայնոյ որ զայսպիսի անտան Մտ. 24.
և ընկեն պատճառանս պատճառն, Ճաշկերոյն'ի ներծ ընկ
բեաց, այս է՝ յրկնութեան երկնային փեսայ։ Ոչ այսմանէ
առաւել երկիւղն այնորիկ ոյք ոչ հնազանդին ոյ, որ Յայտ.
կուէն յրկնիցս ապաշխարութեան, ասելով. Հնձաքարիկ Ցայտ.
կամ ես առ դուռս և բաղխեմ. եթէ ոք լսէիցէ ձայնի իմոյ, Ժ. 20.
և բանայցէ ղրուանն, մտից առ նա. և ընդուխս արարից առ նմա.
և նա ընդ իս։ ապա եկեղեցւոյ զաւազեալս։

Հնչաքարիւնի։

Ո՛վ մեղաւորի, որ ոչ հնազանդի կոչմանն ոյ։ (բաց-
նուն.) Ա՛յսու՝ արտաքին կոչմանն. երկրորդ՝ ներքին
կոչմանն։

Ա՛ռաջին առաքէն։

Ա՛ միտ առէք սիրելիք, զի կրկին են ընթերիք պատրաս ա.
առելոյ'ի տանուտէրն. մին պատրաստի յաշխարհի
ասա, միւսն'ի հանդերձեալ ձէն. մին'ի զիտնօրհալ
եկեղեցւոջ, միւսն'ի յաղթական եկեղեցւոջ։ Ա՛ռա-
ջինն կոչի ընթերիս հնուհաց. եկիր ընթերիս փառաց։
Ա՛յրև զի քան տէն մերոյ կամք այս են, մի ուժիք հա-
ամանել'ի սեղան փառաց, թէ ոչ նախ լեալ լցել'ի սեղան
հնուհաց։ Ա՛րդ՝ սեղանով հնուհաց իմանալիք զկուշտան
պատրաստեալս'ի քեզ կայսմ ձէ, կի'ի զիտնօրհալս եկե-
ղեցի. յի են, մարմին և արիւնք քոյ, և հոգի նր և աճառի.
խորհուրդք եկեղեցւոյ, հնուհաց, և պարգեւք հոգւոյն սրբ,
և նաև արդիւնք քոյ։ Ձայս խրախճանս կոչնոց ձաշակի հաց
կենաց, աղ իմաստուն, խորհուրդ և մեղս ներքին քաղց-
բութիւն, մանանայ երկնային, պատուղ քաղցրաձաշակ
քաղեալ'ի ծառոյն կենաց. և զինչ քաղցրագոյն և
պատ-

պատուհանի քան զայս կերպակուր ։ Այսպէս խրախճանեալ
լսիցի ջուր բղխեալ ի կեանսն յաւիտենից · ջուր կեն-
դանի ի կենդանի աղբերէ · գինի անապակ սիրոյ՝ ի
չտեսմարտանաց փեսային · կաթն սրբութեան հոսեալ ի լա-
տեանց Տիրոջն · և գինի անուշակ և լցեալ քան զայս
լսիցեմք ։ Այլ ոչ աղէսացս · սակաւք են , որոց մեծա-
պատիւ և պատուհանի այս հանդիպեալ քաղցրանան ։
Օ ի բազմոց քրիստ վարակեալ են երկիւղօր հիւծանիւ-
թիւն , խաղտութիւք կենցաղոյս , և սոխովք եգիպտոսի ·
և մեզ առաւել ընտրեաց գնդապետն ի՝ քան զկուսանս այդ ։
Այլ գինի՛ ի կոյսից անտի · քաղց և ծարաւ անսխալ-
ման · այսպանութեամբ ի՛ , որ ասէ · մեռցի ինձ ոչխարիկն ։
յոգեպիւեալ ինձ լաւ և աճելով ։ Իսկ սխրակեան կոյսից ի՛ ,
յորմէ ի բաց կոչէ ոճ զմեզառս , և յընթերս ասացս
խարուեալ և չնորհաց հրաւիրէ բազմապատիկ օրինակօք ։
Օ ոմանս կոչէ արտաքուստ , ոչ նախ՝ սէր գրովք , և ա-
գեղջահ մատեամբք ։ Այսպէս սէրդ գրիչդ · գինի ենաթ գիրք ։
Մոգքն է՝ ասէ , ամենակալին ոչ առ իւր արարածս ։
Այսպէս սէրդ օգտասիրաց · գինի են ոգեշահ մատեանքն ·
Հոգիժամ կոյսք՝ ասէ յայտնեաց , ըստ ոչ խօսիմք · այլ յոր
ժամ ընթեռնուսցեմք , ոճ ըստ մեզ խօսի · Ցեսէք՝ զի գրեալք ,
մանաւանդ թէ՝ ի գիրս՝ խօսի ոճ ըստ մեզ · և ցուցանէ
մեզ զիւր կամն ։ Խօսի ըստ մեզ , և յանդիմանն առնէ մեզ
գիւր պահապանելոն և գնդեղս ։ Խօսի ըստ մեզ , և յայտ
առնէ մեզ զիւրիսեցն մերոյ վտանգս , և գՀոգւոյ վերա-
Խօսի ըստ մեզ , և օրինագրէ մեզ գեղս , և ըստ վիրաց ըս-
պեզանիս ։ Խօսի ըստ մեզ , և յորդորէ գմեզ յառաջադէմ
լինել ի բարին , և նահանջիլ ի չարէն ։ Օ ի և յաւե-
լից · խօսի ըստ մեզ , և հրաւիրէ գմեզ յընթերս ասացս
խարուեալ և չնորհաց · զի կարօղ լիցուք ժամանել յընթե-
րսին փոյթ ։ Այլ անհաւան Թոմն ձեզ , Հարցէք սէրն
անտանել , և պատասխանի · սրպէս բանիւք առնդիմին ,
նախ կատարեալ ինել , երբ վճռեսցի գինն ոտ , և ոչ ար-
ցաց , կոչեցան յաւուրն վարուց կնորելոյն , Հարցէք
զրն օգտասիրեսի , և ցուցցի · մեզ բանիւք առաքելոյն ,
զի անասխալեցէք , և այլն , եկն ի զդջումն , յաւդուն ի
վարուց , և ի ձշմարիտ ապաշաւութիւն ։ Իսկ ընչ ինչ
զգաստութեամբ զի զրօրինակ ի պատիւդ ի մէջ դաշա-
զհաւատ ծառոց և ծաղկանց , կամ կարմիրելոյն ինձո-
րոց , Տարկ ի որոց Հեմինն գինի ի Տատոյն և ի գանոյն

գնեաց-

ղՀաբելեանաց . և սա որ յարևու շրջի՝ Բելսիկա և զբօ-
ասանաց աղագաւ , ջերմանի և Հիմնի : Այսպէս այլ եր-
կիւազածութեամբ առեալ ընթեռնուն , լեռն և ուռանին
գնացեալն տառս , այնպիսեաց միտք , զգայութիւնք , խոր-
հուրդք , իղձք և բաղձք՝ սակ ևս ածելոյն իմն գոնեալ ներ
կամին , և նոր սենչմամբ բորբոքին ։

Վարձեալ զոմանս կոչէ ուժ արտաքուստ քարոզութիւն , ՚ի .
կիր բերանով քարոզեաց·ըմ , ուչ երեք դուռ էին , որ խօսէին. Ա՞ա .
այլ հոգին հօր էիցոյ , որ խօսէր՝ և այլուր ասէ . որ չէ Դ՚ի .
լոե , ինչ լոե ։ Ա՞ր գի քարոզիչք և խոստովանաւորք են Ժ. 16 .
իբրև զամին զայն , որ առաքի երկայր երթայցեայ յա- Եւթ .
նապատին . և ցուցաներ , թէ երբ պատ էր նոցա դա- Ժգ. 21 .
դարել , և երբ չու առնել ։ Ա՞յսոյիսի քարոզքն խակա-
պես կոչէ զմեզ ուժ յաւելուածոյ . քանզի ասէ ա-
նոն . Ա՞արուձ գնան . գնա՛ի վը ծովս և գցածգնա , յանդր- Ը. Տի .
նեա , ասասկ , վիճաբեա ամ երկայնմտութիւն և վերպատուհաս- Գ. 2 .
Ա՞յսոյիսի քարոզիչք են իբրև զծառայն , զորս առաքիչ
առնուն՝ի հրապարակս՝ի փողոց տաղտկին . յի յամ սՀիմնոս Ա՞ղ .
և՝ի գաւառս տէր . զի պարտապան՝ որ չունին Ժգ. 21 .
լինչ առաքինութեանՀ համ սիրոյ առացուածս , կիր Հնարեալ
Ռոմանոսին . պնեղն , որ զի Հոգևոր ուժոյ պակասեալ .
պնեղն , որ ոչն Տայնն՝ի լոյս Ճշմարտութիւն . և պիտոյ .
պնեղն , որ ոչն գնան՝ի Ռնդհ ուժոյն պատուիրանաց , ածցեն՝ի սա-
զան առաքինութիւն , անան՝ի սեզան Հնարհաց , և ա-
պա՝ի սեզան վատաց ։ Ա՞պա ուժ երանի անոցիկ է , որ լսեն Ժ. 28 .
պնեան այ , և առնեն գնա , յի Հնարանդին . նոյնպես վայ
անոցիկ է , որը կոչմանն ոյ ոչ Հնարանդին ։ զի առաս-
պել առ նոս երբեմն գառատարն բի . խոլեր , և ոչ լսեր . յեր- Ղ՚ա .
խոբեի պնան էմ , և ոչ անասյիր . այլ՝ ապախտ առնեիր պնորհնաբար ա. 24 .
էմ . և յանդիմանուեր էմոց ոչ անասյիր . այսուհետև ես ձիմաչե-
նոյց պնորհութեամբ յերուն Ա՞այ այնոցիկ՝ որ խնամն զանանձս
առ ձայն քարոզչի , ուչ իմն առ ձայն Թ՚ոչի : Ա՞սէն , Թէ
իմն զմի անանձն խնամ Հոգով , և զմիւսն առատ . արդ՝
այսպես Հոգին , ոյ երկիւղոր և անցաւոր բարիք , և
առատն ոյ յոյս երկար կենաց՝ զգազատ մարդիկ խոյացու-
ցանեն առ ձայն ոյ ։ Ա՞մին իրն սպառնալ ոչ որ ասե-
լով . անեղեան Հոգովին՝ ոյ , յաւիտենական մահու Ին. .
մեռնիլ , զի կոչեալ պնեղ , և ոչ լուայր ։ Տեսիք սիրե- Կե. 12 .
լիք , ոչ վասնզ ի ածոյին կոչմանն էՀնարանդիլ ։

Ա՛ակայն ոչ միայն արտաքուստ , այլև՛ ի ներքուստ կուլէ
ձեզ զմեզաւորս յընթերից տպաւիրտուէ և շարչարէ ։
Ա՛ժ որոյ օրինակաւ , առացից ձեզ ։ Ա՛ախ առաջին կո-
չէ ձեզ զմեզաւորն ներքին դերբնական ազգեցուԹիւք և
խարէրպովք · ըմ՛ , ըստ ինչոյ է պրէ ։ Ա՛րդ դու ան՛ դա-
դանով քարոզչաց կուլէ ձեզ զմեզաւորն արտաքուստ՝ խո-
սելով յականջս , նոյնպէս ազգեցուԹիւք և բարի խարէրպո-
դովք կուլէ զնա՛ի ներքուստ խօսելով՛ի սիրտ ։ Ա՛րդ
՛ի սիրտ մեզաւորին խօսի ձեզ , յորժամ սրկանէ՛ի նա
բարեպաշտ խորհուրդս փրկականս՝ առ դարձ և ուղ-
դուԹեն վարուց պիտանիս ։ Ա՛ սիրտ մեզաւորին խօսի ,
յորժամ զարԹուցիչ շնորհաց ոգւոյ մեզաւորին սիկզբն
առնել խորհելոյ զնոսանգ իւրոյ փրկուԹենէ , զաստի կե-
նացս անհատաստուԹենէ , զմնչնուն առաքուԹենէ , զնո՛ի
առուԹենէ , զդժոխոյ դառնուԹենէ , զերկնային վառացն
անչափուԹենէ , և զոգւոյն նմանս ։ Ա՛պա երանի է այնմ ,
որ մտագիւր զայսոսիկ ազգեցուԹիւնս ՛ի ներքս շնորհի , և
զսիրտ իւր պատրաստակ առ նա , առելով՝ լուռ ոգի՛ն Տեառ
յես ասէ ձեզ ։ Օ սորին հիւանդուԹեանդ , որ ներքին ոգոյ
ձեռայնին կոչնման ոչ հնազանդին ։ Ա՛յսպէս եԹէ ձեզ մեծ և
առանձին շնորհս արարեալ էր պրոբատիկ աւազանին ,
մինչ զի որ զնախ առաքին յետ շարժման ջուրցն յայն
լիճանեալ , ջժշկիւր յամ՛ հիւանդուԹենէ ։ Ա՛այլ դու զոյն
տես , զի ջուրն ոչ միշտ էր ՛ի շարժման , այլ՝ հրեշտակ ան-
էիջանէր ըստ ժամանակին յաւազանն , և յետքէր ղջուրն ։ յր ոմն
մեկնէ կուռնելիոս , ՛ի ժամանակ մնչ սահմանեալ յայ
կամ ՛ի հրեշտակին , որում մարդիկ էին անծանօԹ ։
Ա՛այլ՝ լսիմ առաք սիրելիք , զի ապաշխարուԹենէ աւա
զանս այս , յոր անկեալ դնի բազմուԹեն հիւանդաց՝ ՕԹմ-
բուԹեաբ և հեդդուԹեաբ · հրայց՝ անգիտուԹ · հաղց՝ դան-
գաչմամբ · փսայեաբ՝ խառնասրուԹ · որք ամենեքեան ակն
ունին ջրոյն յուզելոյ · զի կամին՝ ԹԷ շնորհն ապրեսց-
ցէ զնս , և շարժեցեալ առանց մնչ նկրնանց ջանալոյ ։
Ա՛այլ զիտել պիտի , ԹԷ հրեշտակն լիճանէ յանծանօԹ
ժամանակի · յր է՝ հնարչ ջժշկուԹենէ ոչ միշտ առնել
լինի · և ԹԷ ապրի , գազանի առնել լինի ։ Ա՛իտել պի-
տի , ԹԷ յայնժամ հրեշտակն յուզէ զջուրն , յորժամ
հնարչն շարժէ և զարԹուցանէ ՛ի մարդ զեռանդն արդ-
ար

ան ։ և զհատել սիտն , Թէ պարտ է մեզ միշտ պատրաստ
լինել առ աւազանին , միշտ մտադիր առ շարժումն
ջուրց , յի առ ազդումն զարԹուցիչ հնարիցն ։ մինչև
ի զգալ զայն՝ իսկ և իսկ աղաչել զոք , յի զնոստովանա-
հայրն , զի արիանիցէ զմեզ ի շարժման հնարիցն՝ յա-
ւազան ապաշխարուԹեան ։ մի գուցէ դադարեսցի շար-
ժումն խորԹուածոց խղճի , և հրեշտակին կամ հնարիցն
խոտորեսցի՝ զանց արարեալ զմեզ ։ որ Թերևս այլ ոչ
դարձցի ։

Ի՝ սա վկայէ՛ նա զրոց եղբօրդրին ՛ի բաղխել զդուռս Է ։
հարսին իւրոյ՝ ասաց ։ Բայ ինչ ոչ եմ , ԾերՏատ եմ , պատանի Է։Ը ։
եմ ։ բայց իւրև ողոք բանիւբն ոչ եհաս բացմանն , այլ Է ։ 2 ։
մոխանակ այնր հրաժէշտ ՛ի հարսնէն լուաւ , որ յետ յեր
կար տատակուսի՝ ասացն , Ծերիացայ պղտոնացան եմ ։ չհան Է ։ 3 ։
դուրժէ այնուհետև յապաղմանն՝ խոտորեցաւ և գնաց ապաք ։
Կտակիցէք գիտել սիրելիք , զինչ իմանայցի ձայնիւ եղբօր
որդւոյն՝ որ բաղխէ ։ պինդն մեզ կնիւք , ձայն եղբօրորդ-
ւոյն է նեբբին ազդեցուին , որով փեսայն երկիաւոր բաղ
խէ զՏուխն , և յապաշխարուԹի գնա կոչէ ։ Կ՝ ասէ բայ ինձ ,
ասէ՝ ած առ Հոգի մեզաւորին ։ բայ ինձ՝ հաւանուԹիւ բար
ւոյն ։ և մի յերկոսին սպասեցուցաներ գիս , որ կոչեմն և
բաղխեմ ։ Օ ինչ ասա ։ Կ՝ԹԷ Հոգին հնչին պատճառանաս
պատճառէ ։ եԹԷ դանդաղելով իւրով զկոչոգն և զբաղխող
փեսային սպասեցուցանէ ։ և եԹԷ յառնել , և զփակոցակ
դրանն , կի՛ զՀաւանուԹիւն սրտի ՛ի բայ առնել տարա
կուսի , եղբօրորդին կասակ՛ի բաղխմանն՝ գնայ ՛ի բաց ։
Կ՝ բաց գնայ ասէ ։ և լբելոյ Հոգւոյն՝ զայն հնարիցն՝ զոր՛ի
մատուցանելն ոչ ընկալաւ , այլ ոչ ընձեռէ ։ Ընդրկ ըս-
կիզբն առնէ նա գանդատել՝ ասելով ։ Խնբրեցի զնա , և ոչ Է ։ 6 ։
տուէ ։ խնբեցի , և ոչ լսեաս ինչ ։ Կ՝ պա անսա ոմի Հոգի՛ ձայ-
նին ձոյ , որ նեբբին ազդմամբ բաղխէ ։ և յապաշխարու
ԹիՆ զբեզ կոչէ ։ և ՛ի լսել զբաղխումն՝ բայ վաղվաղա-
կի , զիսակաղակ չՀաւանուԹիւն ՛ի բայ արարեալ ։ զի ԹԷ
զանց զբև արասցէ փեսայն , և հնարիցն իւրովք հեռա-
ցեալ մեկնեսցի , այնուհետև հնար է ԹԷ ՛ի զուր լի-
նիցի քեզ՝ խնդրել զնա և կոչել ՛ի տագնապ մահու ։
Պատահեաց այս յիմար կուսանաց , որք յառաջմէ ոչ
կամեցան պատրաստել ձեԹ ։ մինչև եկն փեսայն ։ և
ապա անդագան եկեալ՝ արտաբոյ մնացին Հարսանեացն ։
մինչ զի ՛ի բաղխել նոյ , և յապաղակել , բայ Ծեզ ։ պա-

Մատթ. ժ. ի. տասնամի տուաւ նմ , դարձք ետուաք են . ոչ կարեմ ցնել ։
Ի՞սպա պարտ է մեզ միշտ պատրաստ լինել . զի ոչ կոչել և ոչ ձայն տալ երկնաւոր փեսային՝ինչերբուսան անգին վաղ վաղակի ոչ առաջ լինիցիմք նմա , հնազանդեալք ազդման և կոչման նր ։ Ա՞ռ որոյ սիրելիք՝ խնդրեցիք զնա , մինչդեռ հնար է գտանել . կարդացիք առնառ , մինչ առաքի կայ . տուք պատասխանի , մինչ դեռ կոչէ . կալարուք զնա , մինչ մնա կայ . աղաղակեցիք , մինչև ի զանց արարեալ զձեզ . բաղխեցիք , մինչև փակեալ լցին դրունք ։ Ի՞սպա թէ յասպաղեցիք հնազանդիլ կոչման , առասցէ ձեզ , խնդրէիցէ զնա , և ոչ գտանիցէ ։
Յովհ. ի. 34. Ղ. Ի՞ռ առաւել հաստատուիլդ զՀմարտութիւն՝ ի դէպ է ոչ ուգդրել կարդիւնալն՝ նմանեցուցանել զնա որպէս . ասէ . Ի՞ն ոմն խմանալի որպէս՝ ձայն առնէ՝ ի սիրտս աղգեցութիւն , ոմն և շունչ նր որպահանջ՝ յո քարողիչն՝ խրատուք ։ Ի՞ խնդիր ևս նր երէից , յո մեղաւորաց . զի պատուհական խորհուրդ՝ ի մեծ յայն ընթրիս՝ է միս երէից . զոր
Ղ. 32. մեծապէս ախորժել քն . որ ասէ , ես կերակուր ունիմ , զոր դուջ ոչ գիտէք . ցուցեալ այնուհիկ՝ ըստ ասելոյն , զՀոգւոյ փրկութիւն , և զգաւթ մեղաւորաց ։ Ի՞րդ՝ յայտ է թէ որպասէրքն առաւել բերկրին յորսալն զկին՝ քան յուտելն . և մնագիւք դեգերին ի մայրիս , ըստ առանին ։ Ո՞ի ի վազել ոչ անտաւասխիտ անցս , ի զնել զերկոց որդս , և ի հետաւուտ լինել շաւղաց նր , կարի յոյժ խոնջի . բայց մնագիւք զիմ՞աշխատութիւն յանձն առնուն՝ յուտել որս ի ձեռն բերելոց ։ Ա՞նաւանդ յորժամ երբեմն ի բարբառոյ փողոց որսոզաց անտաւաք հնչին , կի արձագանգք զոհ ի ձկեզին քարբառոյ անդրին հնչեցուցանին , քրանալաստակ սիրտ որսորդին ոգեներոյզ զոհարթանայ ։ Ի՞ստ ամեն օրինակին սիրելիք , որսորդն ոճ յորժամ զվայրն երէս , ցո զվայրենացեալ մեղաւորս որսայ յանտառ Ծիս , մեծապէս բերկրի . եթէ ի կոչել իւրում՝ Հոգի մեղաւորին ոչ արձագանգ տայցէ պնոսնին , ասելով՝ խղճացիս չիս . . . . և ես
Յես. Ի. 22. ասդ չեղ պատասխանի ։ Ի՞սպա միտ դիր մեղաւոր . և եթէ երկնային որսորդն ձայնէ ի քեզ , դոյնչէր . դու ի սատանայէ առ ոճ գարձիր ։ Ա՞խ ձայնէ , ողորմ . դու ի խորոց սրտէ ողբայ ։ Ա՞խ ձայնէ , հառաչեա . դու նորոգ դուխ յուտոյ հառաչեա ։ Ո՞չ եթէ ձայնէ և հարցանէ , իսկ թէ զանկ զքեզ , դու երկնաւոր որսորդին ընթա-

Թ ասելոյ ընդ առաջ՝ ի[ն]քնանուէրը որս ընծայեցեալ նմա զանձն։ ¶ Իսկապէսիցէ ասացից. Հնազանդ լեր ածոյին կոչմանն և ազդեցուածն. զի ոչ որսորդն լռէ՛ի ձայնելոյ, Թէ ոչ լսէ զոլորձաձայն քաղքառոյ, նոյնպէս ածի՛ն ընտրեալ Թռչուն կոչմանդ, (ոչ ըլ ածաբանից ևս չափաւոր.) այլ ոչ կոչէ, եԹէ հոգին ի պնախանելոյ հրաժարի։ ¶ Վրեալ է. չէս դադարեցրն խոսիլոյ յօրինելոյ զյաւորն ճշմարիտ ընդ. ԺԲ. 30. էրդէ ես, էրբ եւ յաւոր չերեսոյ խոսիլոյ, ին ևսա եղբայր նը։ ¶ Մի՛ սուտ ասէք զիրեարս. որով նշանակի ժամանակին որ ղուԹի, և միանգամայն յօժարամիտ հնազանդուԹիւն յաջողուած. զի Թէ յառաջեալ էր յակոբայ հնազանդիլ մեր խրատ հաւքեկայ, յայտ է Թէ կորուսանէր զանդրանկուԹիւն փառն, և մնայր ծառայ եռասոյ։ ¶ Դի՛ զինչ նշանակի հաւքեկաւ, բայց եԹէ ածոյին ազդեցուԹիւն. ապա վաղ հնազանդեսցուք նմա, զի զօրհնուԹիւն երիսոյին ժառանգեսցուք։ ¶ Մի՛ սուտ՝ ալ մեզաւոր. գրի՛ է. պատի՛ դու, չէ ասէ՛. աչ՛ ։ զայս օրինաբ. Ղեւ. ԺԹ. 14. ըն և սո. քեզ սահ՝ ին. յորժամ ներքուստ պեղիցես ազդեցուԹիւնք զքեզ յատաչխատուԹիւն կոչէ. ապա արի՛, որ միանգամ ցարդ անկեալ դիմս՝ի մտուԹիւնս։ Կրեալ է. ՅՈՒԴ. ՅՈՒԴ. 43. ղաղտէ՛ աչ՛ եչ աչսոս. զձէ և սոխաւ նշանակի ընդ՝ոչն, որով կոչի ածի զմեզաւոս յաղդուի վարուց. ապա աչ՛ եչ աչսոս. խնամոխան լեր զմեզս քո։ Կրեալ է. ես երեսիս եղեալ ՅԱԿՈԲ. Ժ. 20. էիս, յի նեսիւ ք։ ¶ Հեսիւքս նշանակի ազդումն հոգւոյն ին. Ոչ. Իբր զի երեք են նեսք, որով խոսի մեզ. յիր նեսս երկիւղն, ցաւոյ և սիրոյ։ Երկիւղն հայի՛ի պատիժն. ցաւն՝ի յանցանս, և սէրն՝ի փառս։

Գլուխ։

Ասի՛ արդ՝ զինչ մնայ՝ի վախճան ձառիս մեռանի ինձ միայն հեծումիքը. ապա հառաչմամբ գոչեցից. ով ԹշուառուԹիւնդ ազգի մերդման. որ այնպես ընկղմեալ է յերկրաւորս, մինչև մոռանայ նմա յերկնաւորսդ։ ¶ Ով կարացեալ որդի մարդկան, դնելոյ չէքը էս խոսոսէքոտ, ընդէր ՍԱՂ. Գ. 3. սիրէք զանօրէնուԹիւն, և խնդրէք զստուԹիւն։ ¶ Յիսուս առաւել սիրեաց զմեզս, զգացաւորս, զգայիրս և զկորուսեալսն՝ քան զյաւիտենական զանգս և զՀշմարիտ բարիս։ ¶ Մի՛ ածոյիցէ ևս. կալ աշխարհ՝ի վաստակս և՝ի ցաւս, և՝ի Ձաշակ դառն կերակրոյ և պղտոյ. զոր Թէ Ձաշակէ օր, ոչինչ մնայ՝ բայց առնուլ ատելանց, և գառնուԹիւն որովայ

նի , յր խայթ խղճի մտաց . ասկայն և այնպ բաղումբ
ղՀետ երթան ՚ի . և յոլովակի պատրեալք ՚ի նմանէ՝
՚ի նր հետոց ոչ քեցին : ՚Ի ապիրատութիս . կոչէ սա-
տանայ ՚ի տանջանս և՚ի դժոխս . ասկայն և այնպ բաղ-
մաց ախանջք անսան , և ոտք երագեն ղՀետ երթալ նր
և ծառայել : ՚Ի մեծհոգեն չարեացս . կոչէ մարմինն՚ի
գարշելիս և՚ ի պղծս , ՚ի ժահահոտս և՚ի մռեալոտիս .
ասկայն և այնպես յայտնի չարաւահոտ հերակրոց ու-
տեն բաղումբ : Յակ ասծ կոչէ ՚ի հանգիստ և յանեղծ
փափկութի . հերակուր մաստուցանէ մեծապատրաստ և
պատուական . յընթերցիս յաւետեական երջանկութե զմեզ
հրաւիրէ , և ձայնի նր ոք ոչ լսէ . թէ լսէ ևս , անփոյթ
առնէ և արհամարհէ : ՚Ի թշնաւառութե ազգի մեղան .
որ պիտի պատձառել զպատձառս մեղայ , ուսեալ ՚ի
նախնոյ խաբմէ ծնողին . խնդրեալ տերևս թզենւոյ , և
կարեալ սիածանելիս ՚ի ծածկոյթ մերկութե : ՚Ի այդ-
պիս սիրելիք , մի այդպէս : Կրթալ է . այսօր երէ յոյնի
նր լսիցէք , ՚ի խաթացուցանէք զսիրտս ձեր . զոր առաւել ՚ի
միտ առցեն այն մեղաւորք , որք զապաշխարութիւնն օր
ըս օրէ , առիս ըս առնոյ , և ամ ըս ամէ յապաղեն : Այ-
օր՝ առեն գիրք , այսօր լսեարուք կոչմանն այ , ասելով
ըս առմուէլի . առաւի եմ ես . ՚ի ՚ինէնեցիք զիս : խօսեաց ցր , ՚ի
ընդնջք ծառայ ես : Այս եթէ այսօր լսընթերիս ապաշխա-
րութե հրաւիրէ զձեզ ասծ , ընդ սաղմոսերգուին տուք
պատասխանի . պարտատ է սիրտ իմ ասծ , պարտատ է սիրտ իմ ,

ՎՐԱՐՈՑ ԱՆ :

Յաղագս սիրոյն չար :

Ընդաբան . Ընդդէմ սա զմեզաւորս ընծանի . Ի ՚ին . ծբ . 2 :

Ախոռած :

Եւ ոչ գադարիք ՚ի թշնամանելոյ . մինչև
ցերբ՝ ա գայիք և փարիսեցիք՝ զթշնամանող
լեզու ձեր ոչ սուսեր սուր՝ սրեք ընդդէմ քրի ,
և պատուհոյ նր : Յայդ սահման չարութե հան
հասիք , մինչև չկարել ձեզ զերախտիսն շրջել յայե-
լսախտիս : այս՝ այս գործ է նախանձու , զի և ՚ի մեղ-
ուէն քաղե թոյն : Այս աւուրս բնաբանի , տրտնջէին
փարիսեցիքն գքեզ . և ասէին . ընդէր սա ընդեղբս ըն-
դունի :

պատն : Տրտմեցոյ ամպարիշտս և թաւնաւորս : Ես լինիմ այս տրտմեալ զարեգակինն՝ մինչ զգարերեան ձառագայթս իւր չէ ծաւալելոյ . ոչ լուսաւորեալ զաղբիւրն՝ մինչ զվտակս իւր սփռելոյ ի լճացեալսն ճեղաւորէ , և գետակ ճանապարհ . ո երբեք անգոնեսաց զբժշկի՝ մինչ առ հիւանդս կանխելոյ ի բժշկել գնա . կիր գխալիճ՝ մի կորուսեալ ոչ խարիս՝ ի խնդիր լինելոյ . կիր գիաձ՝ թէ գաղջս և ողորմած գոլով՝ իւրաւ քաղցուածն և ողորմելն բաժանորդս զմեզ առնէ : Ա՛ոլիք , ո գալիքդ և փարիսեցիք , ի տրտնջել ձեր , թէ ընդէր առ պիշաւորս ընդոսէ : զի այդ ոչ նախատինք են նմա , այլ պարծանք , մի զանպատմելի սէրն քոյ առ մեզաւորս յայտ առնելոյ : ի միտ առեք զայս սիրելիք . և տպաւորեսջիք ի սիրտս ձեր՝ զինչ յառաջագոյդ ասի .

Հաւանիմբ :

Ա՛ստ ասացի . (բաժանումն .) Ա՛յրը զի է սէր ամենախոնարհ , և սէր տատկագին : Ա՛ստ առակին :

Ա՛ւելորդ ասաց քէ . ասասցուք ընդէ , զի հինգ եմ խոնարհութիւն զի զգերապանծ հեզութեան և խոնարհութեան իւրոյ երկայն զօրինակ յաւետարանին , զմեզաւորս ընկալեալ և ընդ նոսին հաց ձաշակելէ : Ա՛րդ զիարդ . խափառքն խափառեալ և զբնութիւնս զմեզաւորս ընդունիցի , ընդ մաքառաւորս հաց ուտիցէ : Ա՛յ լինքն ինր մարդ ապառնայ մեզաւորաց , ասէ լսող . առաւ աչխարհիցդ զինն նոցա . և խափարեցաւ արմատաւք բարեխօսութիւն իմոյ ի վեր նոցա . և ծանիցես , զի ես աշ խօսեցայ : Ա՛յլ և այլուր զսոցին նմանն ապառնալիս Թափէ ասելով . արդ պետին զնաւս իմ . . . . և ոչ լսեան ձայնէ իմոմ , կոչիչ զնոսա , և ապաքէնչէ : Ա՛յո՛ այսպէս խօսին փառք ինձ . այլ յոյժ այլազգ խօսի սերն նոր : Ա՛ամիք զսիրոյ բարեաւ նոր լինել : Օ անձն ուանդգաւոյն , ասէ սիրոյն քո , զնէրդրօանս ծաւալի առեալ . և թէ՝ զաղբիւրսն ձոխ . գանգն եւ ի գալ ընդ ընդառաջ . և թէ՝ ես եմ , զի զնէնան ուանդգեն , և առաջ աւելիս ուանդգեն : Տեսեք , քանզի խոնարհ է սերն քո առ մեզաւորս : Ա՛հաւասիկ զանձն քո , ասէ բեռնաւոր և ծանրաբեռն զիս , այլ ոչ ի բարուէ . ուստի զանձն դուն՝ ի փառաց , այլ ոչ ի բարուէ . ուստի զանձն զիս՝ ի կարողութէ , այլ ոչ յողորմութէ : Ա՛րդ զի ոչ ուզ ի զոյ ի զոյ է բժշկէ կորուսեալ , այլ ոչ յողորմութէ : Ա՛րդ զի ոչ ուզ ի զոյ ի զոյ է բժշկէ կորուսեալ , այլ ոչ յողորմութէ :

մեղաւորս կենսական, զի զնա քաշկռատէ, և զարձուսցէ։

ԺԲ. Եւ երբայն սպասաւորացոյց ապեսիզայոս հնծնոյը երբեմն ի սիրելոյ որդեկիցն իւրում՝ ի յուսէ եղեղնեայ. և արա զայ յանկարծակի մի՝ ի մտերիմ խորհրդակցաց նր. և տեսեալ զթագաւորն հնծեալ՝ ի տղայական եղեգն, զառաջինն զարմացեալ զտեղի կալաւ. և ապա ասէ. զինչ էիցէ այս արբայ. ասէ և քո վայելչանալ փառաց։ Ծիծաղեցաւ Թագաւորն և ասէ. միամիտ դու, ինձ Թուի՝ Թէ չգիտես, զինչ էիցէ հայր լինել, զինչ էիցէ սիրել. վերհատուսանիլ և սէր ոչ միշտ միաբանին. և ոչ՝ ի մի աթոռ դադարին։ Որ ապեսիզայոս արբայ առ իւր խորհրդականն ասաց, զնորին յիրաւի է ասել փարիսեցւոց։ Տրանջիլն նորա, Թէ քեզ զմեզաւորս ընդունի, և ուտէ ի նմ. բայց ոչ գիտեին, զինչ էցէ զմեզաւորս սի ընել, զմեղաւորս յապաշխարութիւն կոչել, զկորուսեալ դրամն գտանել, զմոլորեալ ոչխարանին դարձուցանել։

ՃԱԿ. ԾԲ. ԻԲ. Կրկին, Թէ յակոբ եառնէ երբեմն ի սեղեան սանդուղք մեծ. որոյ գլուխն հասանէր յերկինս. և այս սանդուղք ելանէին և իջանէին հրեշտակք. և որ հաստատէ կայր ի նա։ Արդ խնդրի, Թէ յոր վայր սանդղոյն հաստատեալ կայր որ՝ ի գլուխն, եթէ ի ստորան։ Այնպէս ասի պիտի, Թէ որ զսանդուղքն յակոբայ ի ստորուստ կալեալ ունէր. և յակոբայ առ ոտս սանդղոյն եղելոյ՝ զգանձս սպասաստեալս ծառայից իւր յերկինս ցուցանէր։ Յարուբ է. այլ ես զայս մի լինչ Տարցանեմ. զիարդ ուծ զսանդուղքն ի ստորուստ կալեալ ունիցի։ Ով նախատանացս, ով անպատուհասիս, գոչելոյն արդեօք աշխարհիկք, եթէ տեսանէին Թագաւորն ուժիք զնորոյ ծառայի զսանդուղքն ունել։ Այո՝ այդպէս է. քայց սէր քեզ Թագաւորին է սէր խնամարկ ամենակին։ Այնպէս զսանդուղք հրեշտակաց իւրոց ծառայից, որ իջանէին առ մարդիկ. զի գիտէ՝ Թէ այն էջք ի սիրոյ էին, և առ օգուտ մարդկան։

ՃԳ. Պատմէ արիստոտէլ, Թէ արծուին այնպէս սրատես է, մինչև ականատես Տայիլ նմա յարեգակն, և զմանր խակ ձկունս ի ծովու տեսանել։ Այնակ զձագս իւր Տանդէպ հացուցանել Ճառագայթից արեգականն, և Տայեցուցանել յարեգակն. և Թէ ուրուք ի նոցանէ աչք խոտորին, զայնպիսին ունի խորթ կամ մեռուցանել՝ կամ ի խնդոյ իւրմէ մերժել։ Այլ զայս ձագ, զոր արծուին ի քաց

ընդ-

ընկենուլ, արսինն առնու և մուտցանէ. նա՝ ըստ ամբար-
սիսոն, զօտարն զոյն ձագ՝ այնպէս արտի մնօք կերա-
կրէ, զորբևնեակ խնամի զևւբ ձագան։ Ո՞րդ՝ արծուոյ
մնրձի է խնամեալ յայս վայր զոճ Հայր, իբր զև ամե-
նևին արատես է, և աննեատհայեաց. ըստ այսմ, Ո՞ՀԷ ո-
պես որ ազ ձեր՝ ի բարձունս բնակիլ. և զխոնարհս ոչեռնէ չեր
կէնս և չերկրէ։ Ո՞պարզին ըստ սոքրկոյն՝ ամ ինչ վերկապարանոյ եէր.
հայ առաքէ ալաց նէ։ Ո՞յս արծուոյ երկնային ստացաւ ձագ՝
զագղ մարդկան. որ յադամ խորհացաւ. իբր զև կամք
եղևն այ Հօր՝ Հայիլ ադամոյ յարերգահն, այ է յերկ-
նային գաւառ. յոր բարեկեցիկ փոխադրելոցն եր, և-
թէ կացեալ մնացեալ եր յանմեղութէ։ Ո՞յր զինչ զոր
ծեցաւ. ադամոյ աչք խտացեցան. այ ներբին նէր տե-
սուԹէ, որ ետես զկինն Հաշակմամբ պտղոյն անցեալ
զպատուիրանաւն այ, շարժեաց զագամ յախ տակցու-
Թէն. և այնպէս սխտակից եղեալ կնոջն՝ յանցեաւ ևնա.
և վՀակ Հայր այծ՝ զադամ ոչ խորԹ ձագ արտաքս ըն-
կեց ի բունոյ դրախտին, և զլացաւ զմեան երկնից՝
նման և որգաց նորա։ Ո՞այց արքենի Հաւն արսին, այ
քն՝ բարձրելոյ Թագաւորին միածին որդի մեռանելոյ
կնոջ՝ ևկեալ յՀ, ետես զձագս զընկեցիկ. և զինչ զոր-
ծեաց. ոչ սնանուելն սիրոյս. ընկալաւ զձագն բնակե-
ցիկ, այ զմեզ զտառապեալ մեզաւորքս. զորս և արդ
խակ տածէ, և մուտցանէ, և յընԹրիս վառաց սիրով
Հրաւիրէ։ Օ խորդ Թռչնոյն ձեզ այս սէր՝ սիրելիք. ոչ
նոյն սեր խոնարհական։ Ո՞յո՞ քաջադեպ Հաւատ նման
նեցոյց քն զանձն։ Ո՞անգին ոչ Հաւն տեսանել զդալ բա-
զնէին՝ վազվազակի տարածէ զԹև խր. զև մոցնն ըստ
նոմանէ ձագք, և ունիցին անսերկևան ապաստան. սոյն-
պես քն զմեզ զաւգոր ընդ ոնէի, և ի գժոխային բազայնն
պաշտպանել, և խնամակալել լինել նոյ։

Ո՞ան երէսդդ։

Այս վայր զմնաս ածաբ զևանարհաւԹէն սիրոյն այ. ՚Ի.
արդ և զաստուածԹէն սիրոյ նէր քննևացաբ. և տես-
ցուբ, ոնդ ձշմարիտ է ասացեալն սկզն Թովմայի, Թէ
այնչափ է Հոգի և սեր քն առ մեզ, մինչ զև արար նա
ըստ մեզ առաւել քան զկար խնամալոյ մերոյ. ըստ այսմ,
փոյթ գ փոյթեմ ես յաստաբս յեր. որոմ ոչ կամաւորեր, ՚ԼՀ.
և ոչ պատճէն յեղ։ Ո՞յո՞ սիրելիք. զսէրն՝ զոր քն և-

ցոյց մեզ, և արդ իսկ ցուցանէ, և որ ևան է՝ մեծաւոր
մեղաւորաց իսկ ցուցանէ, ոչ ոք զօրէ խմանալ, ՚կամ
Սաք. պատմել. զի է սատակագին։ ՚Ուրեակ է. որ նոքա ՚ի տրուէ
հմ. 2: բէս, յայտնեաց։ ՚Յա այլուր գրեալ է. Երկոտասէրք ընտ
Յով. ը. 2: սրովբէէ ծածկէին զերեսս իւրեանց։ ՚Արդ՝ զնովաւ ասէ՝ ի քրով
է. 2: քեաս յայտնի, և ՚ի սրովբէս ծածկի։ Յուցանի այսմիկ,
թէ դիւրին է խմանալ զնմաստութեան նոր, որ քրովբէից
Ցն. Ժէ. 7: պետրոս. զոր ինչ ետս փորձեմ, զոս այնմ ոչ կէտս. ցուցեալ
զգործս սիրոյ և զաստուածութեան նոր։ Հնարիտ է, թէ պետ
Պատ. ժէ. 16: րոս խելամուտ եղև խորին խորհրդոց. խելամուտ եղև
Դտն. Ը. 5: յաւ իտենին ծննդեան բանին այ՚ի Հօրէ. յասէն, զոս ետ
Ցն. Ժէ. 8: նա օգնէ այ կենդանւոյ։ Ծանեաւ զաստիճանաւորութիւն այ, յա
սէն, ՚ի զոս բանէդ արիցուս ՚ի փորձ։ Ծանեաւ զաղդատուն
Ցն. Ժէ. 8: ասծայնին հնօրհաց, յասէն. բանս կենաց յաւիտենականաց ու
Ղ. 69: նէս. քանց գաղտնեաց ասծայնին սիրոյ, և առաւելուն նոր
ոչ եղև հասու։ ՚Ասացի, առաքեալքն սէրոյ. զի ձշմարտութիւն
Իմաց. կարօղ եմք ասել առ քեզ. Օ ամ լափով և բռնով և կշռով ետ
ժա. 21: կեցեր. այլ անթիւ, անչափ և անալի սիրեցեր։ ՚Այս
ասատկութեան սիրոյ յայտնի երևի յիս՝ զորձս քոյի. մա
նաւանդ ՚ի գործս ողորմութեան, զոր առաւելութիւն հոյոյ
Իսայ. առ մեղաւորս. միշտ հարցանել. Օ ինչ ինչ առնել էր,
է. 4: և ոչ արար։ ոմն թէ ասիցէ. ո մեղաւորք՝ ոչ ամուրք
զչափ առիք զնոցա երախտեաց և զսիրոյ. ոչ զձեզ խըն
դութիւք ընկալայ ոմն Հայր. քաշկեցի ոմն քաշիչ. խնամ
կալայ ոմն Հովիւ. զինչ ինչ առնել էր, և ոչ արար։

Է. ՚Ուեծ ինն թուէր դաւթի արքայի, զորդի իւր զարիսո
ղոմ, որում վէց յանցուածոց եղալայրասպանուն յայտ էր
բարկացեալ, ողբանաք յոլովքայ՝ ՚ի գեհեռեայ, յոր փա
խուցեալն էր, անդրէն դարձուցանել յեկեմ։ այլ սա
կայն անկատար էր այս հօր ընդ որդւոյ հաշտութիւն։
Օ խարդ. լուսարձակ զպատճառն ՚ի ձեր գրոց. ուր ար
Ե. թագ. քայ դաւթի ասէ այսպէս. փոքրիկ ՚ի դուռն էր, և զերեսս
ժէ. 24: էմ մի պեսցէ. որ եղև իսկ. զի փոքրաւ աբեսողոմ յեկեմ ՚ի դուռն
էր. ու զերեսս արքայի ոչ եռես։ ՚Ուգոմն կարգինալ մին
հնեալ զայս տեղի՝ ասէ. աբեսողոմ զերեսս արքայի ոչ
եռես ասն երկուս. և երեք ամ ևս լեալ էր ՚ի գեհեռեբ.
և այնպէս հինգ ամ տարագիր եկաց ՚ի Հայրենի երե
սաց։ ՚Արդ Հարցանեմ սիրելիք. ոչ թագաւոր մեր քո
քան զաւրքայ դաւթի գհետծագոյն իցէ. զի սա ոչ առաս

քէ

քէ զոք ՚ի ինդիր մեզաւորի , այլ անձամբ զնոյ . և այն
չափ ինդրէ , մինչև գառանիցէ . սա ոչ սպասէ , թէ ոք
վա՛ ՚ի քո բարեխօսեացե՛ . այլ գտեալ՝ անդէն իսկ ՚ի ընծան , և
զընկալեալն ոչ զրկէ յիւրոյ երեսաց . նա՛ւ ինդուէն ՚ի
մեզաւորս ուսո՛ : ՚Ի՛նեցէ՛ք սրտի մտօք զաւակ մկր-
թեալ ուխտին . և ՚ի սասակուէ սիրոյն զարմացարուք ,
՚ի՛սկ յաւետարանի վա՛ հոմանին . և երկայնէ ՚ընծա՛ կորո-
ւեցն . յի՛ սա՛ ուխտն , զոր կորուսաւն էր : ՚Ի՛րդ զինարդ
ՀՀ՛ն՝ որպէս բարիք մեր չէն լինչ պիտոյ , կարող լոկ ա-
սել , թէ կորուսի զուխտ . ո՛չ սպաքէն մարդն կորու-
սանէ զՀՀ՛ն , և ոչ թէ ՀՀ՛ն զմարդ : այո՛ այդ՞պ է . բայց
այնչափ սասակի է սէրն ՀՀ՛ սա՛ մեզաւոր , մինչդեռ զմեր
ՀՀ՛նութ Համարի իւր ՀՀ՛սս : ՚Ի՛սկ դարձեալ յաւետարա-
նի անդ . գթ՝ ընկնիս ես զՀՀ՛ն՝ որ ոչ կարես տանել .
գթե՛ (ՀՀ՛ն) ՚ի վե՛ր ոտից իւրոց ընկողուի : ՚Ո՛չ զինարդ
՚ի վե՛ր ոտից . յայտ արարեալ , թէ ոչխարն՝ որ այլոց
բերան է ուտից , ինքեան է պատկ պարծանաց : Իրր զի
այնպէս սասակի սիրէ զմեզ ՀՀ՛ն , մինչև զխառն իւր և
զինդուէն Հաստատ յողորմութէն իւր և յաւետաստե-
նութէն , ասելով . ո՛րթ եղէց՝ ՚ի բարե՛ ասելդ նոցա : ՚Ո՛չ ևս
ասի յաւետարանի անդ , թէ մեծ ուրախութէն է Հրեշ-
տակաց ՚ի վե՛ր քան զմի դեղեարն՝ որ ապաշխարէցէ . յորմէ գարձեալ
զսասակուէ սիրոյն ՀՀ՛ն զմարդկութիւնն ինդուալ . թէ զինարդ ,
ասացից : ՚Այսպէս է թէ ՚ի հին օրէնս յիմի զօրանայր
վրէժինդրութէն Հրեշտակաց . զի ո՞րպէսկեաց գՀրայ-
րեաց բարկութի՛ն ուսցէ , կորուսանել զնա՛ս Հրոյ . ո՛չ սպա
քէն Հրեշտակք : ՀՀ՛ զասորեստանեայս ՚ի սուր սուսերի
սասակեաց . ո՛չ սպաքէն Հրեշտակն : ՀՀ՛ ՚ի ժողովրդե-
նէն գաւթի զեօթանասուն Հազար այր մարդասիրհու
կոտորեաց . ո՛չ սպաքէն Հրեշտակն : ՀՀ՛ ՚ոմն՝ ևս զի
վրէժինդրուէ Հրեշտակաց զանգիտեաց . զի ո՞՛ր յա-
ւաջ քան զմեզ կատարածուէ ժողովրդեանն խորհր-
դի ինքնին սեամբ Հրոյ և ամպոյ առաջի երեքեան , յետ
գործելոյ նմ զայն մեզ՝ երբև ասաց մովսէսի , ասաւթ-

ցէդ առաքի երբեսայ չոդ պիրե լաւ իմ. . . բայց ես ոչ եւ[ւ]ի քնե չեղ, ես խոստովանող լինելոյ ծոցովդրեանն, որում[մ] համեմատ յոյժ պատասխանի եա ետն . Այնե ոչ դու ինձնին երեիցես առաքի- նէր , ո՞ հաներ զնեզ ասէ : որով քանիւ յառաջնորդութե[ի] հրեշտակին հրաժարեաց : Այս զնարդ . առացի իակ , թե՝ ի վերաժնդրութե[ի] հրեշտակաց զանդիտեաց : Այբոյն ես բառնիլսոյն , յայտաժամ առաւել միտեալ նմին՝ ի պա- տուհասել զմեզատրս՝ քան՝ ի խնայել նոյ : Այոյց արդ- ինդրի . զի՞ է , զի՝ ի նոր օրենս հրեշտակք չեն այնպէս միտեալ՝ ի խնդրել զվերաժ մեզաց , ոյ յառաջն : Ո՞ երբ դիցս լուծանել սբն պօղոս յոսել իւրում . Այնմ , (յի՝ ի քո ,) հաձեցաս ամ լրոհն ածօրենն բնաիել . Ես նովս հաւ- աեցոյանել զամ՝ ի նոն . արար խաղաղաւ արեամբ խաչին էոյ՝ որոյ չերէիր , ես որոյ չերկինս : Այհա սիրելիք , կրկին խաղա- զաւթի արար քո արեամբ իւրով . զմին յերկրի , և զմ- միւսն յերկինս : Այոյց զինչ խաղաղասէն արար յերկրի , և զինչ յերկինս : Այոյգ լինի է , թէ և ոչ յերկինս և- զև առեզծուածն լինչ , որ ոչ բարկացաւ մարդկան վասն մեզաց նոյ . վ՞ որոյ քո արեամբ իւրով արար խաղա- զաւթի երկրաւորաց , և երկնաւորաց , յի հրեշտակաց . զի մի առցեն վերաժ՝ ի մեզաւորաց՝ նոր օրենս , ոյ առ- նելիս՝ ի հնաւն : Այբր զի տեսեալ հրեշտակաց զնոն ար համարհեալ՝ ի մարդկանե , ըս ակնբեքառնին , թէ հա- մանային մարդկան . բայց արիւնն քո զբարկութի[ի] նոյ այնոյ ցաժոյց , մինչև ոչ միայն ըս քի խնայել նոյ՝ ի մեզա- աորս , այլև ըս դարձ միոյ մեզաւորի մեծ ուրախութի[ի] կատարել :

Յորդորակ :

Ա՞րդ՝ հնբեսցո՛ք զաման սիրելիք , և աղաչեսցո՛ք զնոճ , ո՞զի զայս սէր և առ մեզ մեզաւորըս ցուցցէ : Այաս- ցո՛ք , խնդրեա՛ զմեզ նոր , զի խնդրեսցուք զքեզ . մեր- ձեցի՛ր առ մեզ , զի և մեք մերձենացուք առ քեզ . ընկալ զմեզ զմեզաւորըս , զի մի՛ և ես իցեմք մեզաւոր : Այամ այր , զի որպես հալի ամ առաքի հրոյ , այնպես խորհեցե՛ք դեղաւոր յե- բնաոյ հոյ . յի այնպիսս սիրալք մեզաւորաց հալեսցին հրով զդչմանն : Այասցո՛ք ըս աստմաեբզօճին . ( )փոխան և երկիր իմ ես դու . և ես ի բանս քո յոսաստոյ : Ամ յոր բան . զի՞ տարակոյս սիրելիք . յոյսն յոստոյգս , որ ասէ . ա՛ զնեշտարս ընդառի :

ՎՐՈՒՆԴ ԱՐ։

Հայտնի առած պատմուոյ աշխարհիս։

Ընթերց. Կայր առ Ծովակին գննեսարեթայ։ Ղ. գլխ. Ե. 1։

Ակառած։

Եւ ի խորհրդատուր խնդրոյ՝ որք լինին ի վէր բանից և գործոց աւետարանի քննութիւս, է այն՝ Թէ ընդէր քո, որ քարոզելն կամէր, եւ ի նաւն։ Ասաղումբ պետին պատասխանի առնեն առ այս խնդիր ։ Այն՝ որք ասեն, Թէ քո վասն այնորիկ եւ ի նաւն, զի յանգորդրու իցէ ի նեղելոյ ամբոխին. քանզի ասի, ի խռնել ընդ ամենայն ի լսել զբանն ։ Այլք՝ որք կարծեն, Թէ այն եղև, զի քո ոչ միայն լսելի լիցի, այլ և երևելի կայցէ իւրոց աշակերտաց. և ինքն իսկ զնո տեսանիցէ. և այնոքիկ քանն քաղցրախորժ և ազդու լսցէ նմա ։ և այս եւս պատճառ համայ Թումի. զի սքանչելի և չնորհաբան քաղցրութիւն և անպատմելի տերունական և առակաբանութիւն խօսեր որդին աստ ։ Այն և այլք, որք կարծեն՝ Թէ քոյ այսոքիկ կամ եղև ցուցանել, Թէ ձկնարուս որսորդ է հոգւոց՝ և ոչ ձկանց. զի ձկնորսք զուտկանն ի ցամաքն ի ծով արկանեն. խակ սա ի ծովէ էարկ զուտկանն ի ցամաք ։ Այնպէս և զայս սերունդ դալիմ. այլ առաւել համայ Թումի ինձ այսօր ծէքսուն բեղուլ ։ Այն, ասէ, էայր սա ծովակին գեննեսարեթայ. որով փքացեալ և ալեաստ ծովակաւ նշանակի ամբարտաւան ցս։ Այսպա քանզի ամբոխն զքո, որ կայր առ ծովակին՝ այնպէս պատուհէին, մինչև խռնիլ ընդ զնո վաս, չկանգնեցեալ պատուհոյն՝ յամբոխ անտի եկաց մեկուսի։ Այ ինքեան ըն այսմ և կարծիք Թէոփիլակտոս. ասէ. որպէս առաւել փառքն ղհետ երթային, այն չափ առաւել ի փառաց ի քաց փախչէր. և մ այսոքիկ մեկուսեալ յամբոխէ՝ եղ ի նաւ ։ Որով օրինակ ետ մեզ քո, Թէ պարտ է խորհիլ ի պատուհոյ, և ոչ հետանալ լինել ։ Այ ոչ գործովք միայն, այլև մեկին քանիսք ուսոյց մեզ սիրել զխոնարհութիւն. զի ասէ սքէ աւետարանն, Թէ իբրև եղ ի նաւն, աղաչեաց զնէմն առաքել զնա քչ ի ցամաքն ։ Այարուքն ի միտ առեք. աղաչէ

քե՞ , որ կարօղն էր հրամայել . արդ՝ զի՞ է , զի աղաչէ
զպետրոս զծնեալ իւր . բայց եթէ , զի մեզ զնոնարհուն
ուսուցէ , Հնա՛ ձառիս նպատակ և վախճան :

Հարցմունք :

Պատճասիրը իրօք է անմիտ . զինքրդ . վա՛ տյսորիկ , զի
խաբէ . (բաժանումն .) Կարծելով , նախ՝ թէ այն իցէ
ինչ , որ է ոչինչ . երկրդ՝ թէ իցէ բարի , որ է չար :

Պատասխանի :

ա . Լսօսիցիմ , թէ լռեցեր . այնչափ մոլեալ են մարդիկ զգ
հետ պատճոյ , մինչ չէ հնար լեզուաւ պատմել , կի՛
ըզ գլուխ արկանել : Զո՞ր ևան է , այնք խոկ՝ որք խո՛
նարհ ասիլ կամին , պատճասիրութիւ՛ զայդպիսի լինելոյն
անտրժեն : Ա՛ն այսորիկ ասէ կասխանող . կամիմ՛ ի
գործ դնել զնոնարհութիւնն քո՛ի , բայց առանց ինասու
Տայինն պատճոյ : Որնոյկ ունիմ՛ի սաւուղ : Կարէ՞ է ,
թէ սամուէլ երկն առ անհնազանդն սաւուղ . և՛ ի
քուէն արկանել սաւուղայ զտանոյ կրկնոցի նո՛ր , և՛ ի
=. Թգ. պատառել , առ ցնա . լուր սաւուղ . պատառեաց տ՛ն զնե՛
ԺԵ. 26 ; գառաքունդ էլէի՛ ի յեռաց ժող այսօր . և տայէ զքա ընկերի քոմ
և. 28 : լառափանի քան զքեզ՝ զի արհամարհեցեր զբանն տն , արհամարհե՛
ցէ զքեզ տ՛ն՝ զկնել թագաւոր ի վր էլէի : Այլ զինչ սաւուղ
առ սպառնալիքս եհաս սինոյն . միթէ խոնարհեցոյց զանձն .
Ոչ արարիւք , զինչ տայ սիմսինն . ասէ . սամուէլ , ինդայ .
ԺԵ . 30 : բայց լուր . յարհամարհել զնս ձեռ՝ գնե՛թ դու ինձ ընե՛
զնս առաջի ծերոց ժողովրդեան իմոյ . զի մի զգասցեն , Ես՛
սէ՛ք , զի ցուցանէ սաւուղ զնոնարհութիւն , յասելն . ինդ
նայ . բայց միանգամայն ինդրէ պատիւ , ի վր՛ բերեալ՝
թէ ինձ՛ընե՛ զնս : Ո՛վ խոնարհ հպարտութիւն . ո՛վ հպարտ
խոնարհութիւն : Ո՞տ սմին օրինակի քաղեմ քրիստոնեայք
կամին՝ ի գործ աճեցո՛ զնոնարհուն քո՛ի , բայց առանց
ինասու աշխարհային պատճոյ . որ է ոչ թէ ծառայել՛
ոչ , այլ ոչ բարկացուցանել զատանայ :

բ . Օ այսպիսի սիրոյ աշխարհային պատճոյ մարթիմ՛
ձշմարտութի՛ կոչել անմիտս : Զո՞ր իրաւի : Ա՛յ ապաքէն
անմիտ է և յիմար , որ համարի ինչ զայն՝ որ իրօք չի՛
ինչ , կամ միայն երևի լինել ինչ , բայց չէ : Ա՛յ ինձ թուի՝
ասեք . այո՛ այդ այդպէ՛ս է . այլարդ՝ մատիցուք յաւե՛ղ :
Ո՞ասցի՛ք . զինչ է Տային պատիւ . զինչ են մի՛կայինն ար
ժանապատճուհութիւնք : Ա՛վ անմիտ՝ թէ մի՛կան . ո՛վ անմիտ
պատ-

պատուհասիրումէ , զինչ ասացից։ Ո՛ կերակուր որդւանց ,
ո՛ զանգուածք հողոյ , ո՛ գիշեր , ո՛ ունայնութիւն . զի այդ
պէս ամբարտաւանիս ։ Ի միտ առեք սիրելիք զինչ՛ըմ
հարը զՅայնին պատուհոյ խորհին, և զինչ հետեւեցուցա-
նեն ։ Ա՛նեն . երազ են աշխարհայինն պատիւք . ապա ոչ
ինչ են ։ Ո՛չ բարւոք իցէ հետեւութիւն . ինձ Թուի յոյժ
բարիոք . զի երազն չէ Ձշմարտութիւն . և որ չէ Ճշմար-
տուն , է ոչինչ ։ Արդիւնք ինչ ձեզ . զիարդ ի՛ըմ գիտիս
բազում տեսիլք պատուհոյ՝ յայտնեցան յերազի ։ Ա՛յր
եւեթ յոլովեփ զամբառնալ իւր ի պատիճ յեգիպտոս . ոչ
ապաքէն յերազի ։ Ո՛րեաւ է . լուարո՛ւթ ղէրսին՝ղր պետ . Ծննդ. ղ.
Ռուբէր ըն ղրայ կպետ՝ ի գալոփ գիտա . կանգնեցա որպն էմ . և 6. և 7.
գայեան որայոն յեր . և պափեն երկիր եմոյ որայոն ։ Ա՛յր եւեթ
փարաւոն զիւր յաջողուածք ի պատիճ . ոչ ապաքէն յե-
րազի . քանզի գրեալ է . Նկիեցէ , և պեսանէէ յերազի , որ- խտ. ։ ։
պես ըն եօթն հասկ եւանէին՝ի գիտա գնկի լէ՛ և կեղեցիկ ։ Ա՛յր
եւեթ մեսրիմք զամբառնալ եւթերայ՝ի պատիճ հիտե-
արտաշեսի . ոչ ապաքէն յերազի . և ասէ մորրիէ . յէղ- Եզր. Դ.
ցի ղտեսիլ էրազոյն . . . . փորիկ աղէրսն որ եղեն կեր կեր . . . . 4. 5. 6.
եսիեր է , ղր աբար խափառն պէյին ։ Ա՛յր եւեթ տակա- Ծննդ.
ռապետ արքային փարաւոնի , թէ հաստատելոց է անպ- խ. 9.
բէն ի պատիճ և յիշխանութիւն իւր առաջինն . ոչ ապա-
քէն ըն գրոց՝ եւեթ զոյն յերազի ։ Ա՛յր եւեթ սողոմոն,
թէ ընտրել ունի մեծ պատիճ իմաստութիւն և հնարութիւն.
ոչ ապաքէն յերազի . երեւեցաւ ած սողոմոնի ի տես գիշերոյ , Գ. Թագ. գ.
և ասէ ցնա. եթէ տէր ղնիցուք և դիտաս . որպես ոչ ո՛ր եղև նման 11. 5. 13.
տէր ի նախարարս զամ տարբ ։ Ա՛յր եւեթ նաբուզոդո- Դան.
նոսոր զպատիճ չորից երեւելի թագաւորաց . և զմեծ զոյն 2. 31.
արձան . ոչ ապաքէն յերազի ։ Ա՛հա բազում տեսիլք
պատուհոյ յայտնեցան՝ի ոչ գիրս երազոյք ։ Ա՛յ զինչ գոյ-
ն՞ի զի ամ պատիճ , և իշխանութիւն նմ՝ երազ է , և ոչ
Ձշմարտութիւն ,

Ո՞ Ձշմարտուհիս՝ թէ լաւ ևս կասիցիք իմանալ և՝ի միտ Ա՛.
առնուլ , լուարո՛ւթ եսայեայ , զի գոյէ ։ Ա՛յ զինչ գոյէ .
Ա՛ղջ տարին խոտ է , և ամ փառ նդ էրքու զգաղիկ խոտոյ ։ Ա՛յր Եսայ.
միտ առեք զբարբառս . ամ փառ են էրքու զգաղիկ խոտոյ . խ. 6.
իբրև զգաղիկ , որ ըն բուսանին խաղին . իբրև զգաղիկ ,
որ ըն աձէին՝ Թալանայ . իբրև զգաղիկ , որ ըն գալարին
Թարշամի . իբրև զգաղիկ , որ ըն ծաղկին Թօթափի ։
Ա՛յս քան զայս ասէ սողոմոն , որ առ չորիւք տարեթօք
քն-

տեղւոյ. և չիմանչ նմանի առնուլ զանձայն վաւաշ նկարելոյ։
Յհով. ԺԲ. ԻԵ. Չիոյս ամպարչտի, ասէ, երբեմն պիղծ յորովայնէն հոգիոյ. և երբեմն չիշխանի ի մրրիկ հալածելոյ. և երբեմն չիծաւխ ի հողմոյ հաւսելոյ. և երբեմն չիչքաւոխ իմաստից ինոյ սաստից փնաջելոյ. ասէ զվիշտ առնուս յօդոյ. զկեանն ի ջրոյ. զծաւխ ի հրոյ. և զկշտասակ իմաստից կերկրէ. զի զաշխարհային պատուոյ և փառաց զանձայնութիւն նկարեսցէ։ Այդ սիրելիք, ամէն ինչ որ յաշխարհի, ըն տեսութեան՝ առ այս է, և չիք ինչ չիշմարիտ։ Կռվեան և դրօշատինդիքն, բիմ անդամ առասպել են, և առումն։ Համբառ և հռչակ ախորժիքն, կեռ աւուրց ինչ լուի համբառն, և համբառոյ։ Օ չիսրհատութեան և զոզջոյնս մեծ ինչ գիքն, կեռ ասկաւ մոյ գարձցին ի թշնամանս։ Օ մեհան ձուքն ոզջանաս մտադիր լինիք, յոլովակի պատրոզ գանք են, և գաղտնի վիրաւորութիւք։ Այ աշ կարդալ, և զարմանալն հաճոյ են ձեզ, առ օրին փոխեսցին կերպեանս։ Օ օրինչ ե մեծ համարիս, ոմն ե ոչնչանալն. չիոնայն ե ապառաժարկուն. զի յոլովակի ե բռնադատ։ չիոնայն ե պաշտօնեից պատկառուն. զի բիմ անդամ չի կիզ մեծ արանց գաղի ապստամբուն և սրհամարհուն։ չիոնայն ե սեծոռ. յոր երբեմն բազմի և եչ ոսկիզարդ։ չիոնայն ե թագ. զոր երբեմն կրեն և անկանել գլխից։ Օ մի և յաւելից. պատուի ծայրն ոչինչ ե. ապա անմիտ ե, որ խաբի գարծելով, թե այն ինչ՝ որ չե ինչ։

Պատճէրդ։

Ա այդ գիտեր թե պատուին աշխարհային ինչ ինչ. յայտ ե թե չե բարի ինչ. ուստի և խնդալիս անմիտ ե նա, որ հետամուտ լինի աշխարհային պատուոյ։ Կամիցիք գիտել, ուստի եկն պատուասիրութ, ի բուն խնդիրն գնոց։ Այսիցիք. զի նչ, կերկնից. ապա բարի ինչ ե նա։ Ոչ այդպէս. զի և սջոյ կը կերկնից, սակայն չե ինչ բարի։ Այսպս երկրորդեմ զասացեալս, պատուասիրութ եկն կերկնից։ Ուրեմն ե զարեւանկին. Ի վերոյ ասն պատճէր էրինդ ոչինչ ընծա եմ. նորոյ ի լերինն բարձաւ ի վէր լերանց բարձանց հետոյ։ Տեսիք զի արեւանկնատիպ կամ ինչ զնարդ. զի հպարտութիւն ունի ոչ թե ի ոսն. ըն այնմ, զի ելանէ ի վէր քան զամբարիշտ։ Եւ վա այնորիկ արուեսանին ոչ կարաց հասանուստեան կալ միոյ ոտանէ. այլ կա-

մեցաւ Նաթիլ ՚ի լերինն բարձու : ոչ կա՛ս խարաց յոտն կալ՝ ասէ բնակարգս . վասն այսորիկ Նաթիլ կոմեցաւ : ՚Ի Հա լերինից եկին էջ պատուհասիրութիւն ընդ արուես- կին , յորմէ Հաղորդեցաւ և որոց ՚ի դրախտին : ՚Ի անդր գրեալ է . Եաս կինն ՚ի պղոյ անտի , և եկեր . և եդ առն ի- ծ.ւնդ· բոյ : ՚Ի՛ր՝ ինգրի , Թէ զնորդ եւայ նախ եկեր . և ե- ծ. 6. ՚ի՛ր ազազաւ վաղվաղակի իբրև եկեր , եւ և առն իւ- րում : ՚Ի՛ս Հարցուածս պատասխանեն ոսաբքիք , Թէ խաբեցաւ ըՀ միտս եւայ , և ասէ . ադամ այդ իմ ասեղ- ծաւ յառաջ քան զիս . ապա նախապատիւ է քան զիս՝ առաջնուն՚ի ինձ կոչ : ՚Ակ արդ՝ օձն ասաց ցիս . յորում ե. 5· առաւր ոտիցէք , լինիցէք էբրև զաՀս . ապա ես նախ կերայց , զի յառաջեցից ՚ի զայն իմ յածուէն : Չեսէք , զի պատ- ուհասիրութիւն ըՀ ամենի յերկինից արտաքս ընկեցաւ . զիւր նախահարս մոլորեցոյց . և ըՀ իրաց ինչ ՚ամ չարեաց է սկզբնապատճառ . ապա միայն յիմարն և անմիտն զպա- տիՀ և զիրաւս Չի ինգրի և ախորժէ :

՚Ի՛ր՝ Թէ զինչ իցէ աշխարՀային պատիՀն , բազում Է . ուրեք յայտնի ուսուցանեն սՀ գիրք : ՚Ի ախ առաջին՝ ուսոյց զայս փեսային Հարսին իւրում , որ վասն գեղոյ իւրոյ չգիտեմ զիարդ , պատուՀելի Թուէր յայս ան- ձին . խոսկեցաւ ընդ նմա օրինակ զայս . ՚Ի՛նչ ՚ս ՚ծանիցես նէե· ՚ս. 7· ՚ամէն յո՝ փեղեցիք ՚ի ՚ճառայս , և ըզ դա ընդեր փոքրագործան գո- ՚ծէ : ՚Ակ արդ՝ զինչ ուսիցի առնել գեղեցկին՚ի կանայս գՀետ զարշապարտին Հօտից : ՚Ամէն են ասել փեսային. երբ դու գՀետ զարշապարտին Հօտից , և տեսցե՚ի Հե- տոց խաշանց գիշանալ ամպս փոշեաց . յայն փոշի Հայեաց, և գմոռաւ ած , Թէ ՚ամ վայելուչ քո , և փառք Չի զոր սիրես , ոչ այլ ինչ են , բայց փոշի : Չեսէք , զի փոշի է Չային պատիՀ . և ՚ամ փառաւորք երկրի եղեցին ու- ՚ս·ՀՀ· ՚ծէս փոշի , զոր հոտ հողմ չբերաց երբէք : ՚Ի՛նք գՀետ գար- ՚ս. 4· շապարտին Հօտից գուք Հպարտ կանայք , որք գիմ պա- տիՀ ձեր ՚ի գեղ Հաստատեալ է , և ոգեղ գոլով քան լոյ մեզոյն՝ մեծարիլ կամիք իբրև գՀեղինն : ՚Ի՛ա բար- կանայք զայրուգին , եԹէ պղուցել ըՀ Հայելի՛ յանցեալ Հասակի՝ ոչ գտանէք ՚ի ձեզ շուք գեղոյ : ՚Ի՛րԹ՚այք եր- ԹՀ՚այք գՀետ գարշապարտին Հօտից . և տեսանիցէք՝ Թէ ՚ամ գեղ ձեր , և զոր ՚ի նմանէն խնդրիք՝ պատիՀ , ոչ այլ ինչ են , բայց մխիթ և փոշի : Օ՚ի զոր օրինակ փոշին գՀանգերձս աղտեղէ , և զինքուրն մրճոտէ , նոյնպէս

այս-

պատիւ աշխարհային զփառատրելոյ միտս քազում՝ մե-
ղայ աղտեղութիւք ապականեն ։ Օ որ օրինակ փոշին ըզ-
տեսութիւնն շլացուցանէ , և զաչս մեծագոյնս առ ի չան-
սանելոյ , նոյնպէս Տային փառք և պատիւ զաչս մտաց
շլացուցանեն . զի պատուհասիլ մարդկի յոլովիւղ Հանա-
պարհէ իրաւանց և արդարութե մոլորեցուին , զնոքաւ մո-
լորեց կալցին , և այնպես յետ քազում անկմանց՝ հուսկ
յետոյ ի վիհ դժոխոց խարդաւանեալ կործանեսցին ։

Ը. Ա՛րդ՝ ոմն վի զՏային պատուոյ զչաւ Հանգամանս լաւ ևս
առնուցուք ի միտ , հարցանեմ զձեզ սիրելիք ։ Ա՞ր պա-
տիւ Տային է ստասաց ։ ոչ ապաքէն խոստանալ քազում
ինչ , և տալ և ոչինչ ։ խոստանալ Հանդիստ , և տալ
հոգս ։ խոստանալ քաղցրութիւն , և տալ դառնութիւն ։
խոստանալ չքեղութիւն , և տալ ծանրաբեռնութիւն ։ Ա՛յս
վկայելոյ գլոյ՝ ասաց արքայ քաղակ առ քաղաքացսն
մարգարէ ։ Ա՞ի դանդաղիջիք գալ առ ի . զի պատրաստեալ պա-
ռնէիջ զքեզ ։ ուր ըստ եբրայեցւոց դնի ծանրաբեռնեցից
զքեզ ։ Օ ի ոչ եդաւ քայ եբրայական՝ նշանակէ միան-
գամայն պատուհաս և ծանրաբեռնել , Ա՞յ և սնոտեքայ
ասէ , թէ պատիւ և պատիժ չիւն այնչափ նմանակցութիւն
ձայնի , որչափ յայտարարութիւն չէմարտութե . զի պա-
տիւն բերէ ըստ իւր պատիժ , Օ ինչ ասացից զայլ զնասուց
աշխարհային պատուոյ , Ա՛մբե . քանիք ելանեն յայն՝
ոչ իբրևանց արժանաւորութիւն , այլ չգիտեմ ոյր պաշտ-
պանողութիւն . քանիցս անգամ լսեմք գոլել և պատուել
զայնպիսիս , զորս արժանէր անարգել և առ ոտն կոխել-
ով , զիարդ մեծապէս ստէ պատիւն , որ վարձ առաքի-
նութեանց զինքն կոչէ , սակայն յոլովակիւ ոմն ստուերք զՀետ
երթեալ մնարինոյ , ոչ առաքինւոյ , այլ մոլեկանի ։ Ա՛յս-
պատուոյ ստացից . պատիւն աշխարհային յոլովակիւ խա-
փանէ զմարդ ի խնդրոյ երկնային պատուոյ և փառաց ։
Ա՛պա որ զՏային պատիւ վարիմանն բարի ինչ , է անմիտ

Ցեղերով ։

Ա՛րդ՝ քանզի յասացելոցս քաջայայտ երևի , թէ պատիւ
աշխարհի և ամ փառք նոր ոչնայնութե է ոչնայնու-
թեաց , մինչ զի անմտութե է խնդրել զնա և ախոր-
ժել , վստահ եմ ի ձեզ սիրելիք , թէ յայսմ հետէ
բստ օրինակին քոյ՝ եթէ ոչ մարմնով , զհոգի պատիւ ,
ի ծուխակին գենեսարեթայ , ջ յամբարտաւան աշխար

հի

Հէ աստի՛ւ քաց կայցէք . և առ ոտն կոխեսա՛լ զպերձուհս
աչխարհի , ՚ի Տամար խնդարհ աշակերտաց քոյ լինիլ կա-
միցէք , քան ՚ի Տամար ամբարտաւան Տամախոհից արու-
սեկին : Արդ՝ ղպարիւ՝ ղպարիւ , ասէ առ քեզն . այլ Տային ընդ. ԺԳ. 7.
պատուհոյ ոչ վայելէ պատիւ . եթէ՛ էս այսորիկ , ղն է ոչ-
ինչ , և եթէ՛ էս այսորիկ , ղն առաւել է քան ինչ՝ քան
բարի . ապա Տային պատուհոյ մի՛ լիցի ձեզ տալ պատիւ :

ՎԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Հաղափա բարիոնեին ։

Ընծան ։ Ամենայն որ բարկանայ եղբօր իւրում , պար-
տաւոր լիցի դատաստանի ։ Մատ . Ե . 22 ։

Ախոռաց ։

Ինչ լցեն այս . Որպիսի Տրամանն առաջի առ-
նէ և Տրատարակէ քո յաւուրս բնաբանի-
չն , ասէ , որ բարկանայ եղբօր իւրոյ , պարտա-
ւոր լիցի դատաստանի ։ Արդարեւ ինչ պատուհոյ
լցեն այս . այսպէս սաստիկ արդելուցու քո զբարկութիւն ,
որ ըստ սկզբան Թուխմոյն , ինքնին զկիրս բարկութ ոչ միայն
յանձին կալաս , այլ և ՚ի կիր էարկ , և եղոյց բռնի ան-
գամ ։ Եւ զկիրս բարկութ եղոյց քո , յորժամ մտեալ
՚ի տաճարն՝ էհան արտաս զսենեկին , որ վաճառեին և գը- Մատ .
նէին ՚ի տաճարի անդ . և զսեղանս փոխավաճառացն , և զաթոռս ԻԱ . 12.
աղաւնեվաճառացն կործանեաց ։ Եւ քո ՚ի բժշկել երբեմն
յաւուր շաբաթու զայր մի՝ որոյ ձեռն գօսացեալ էր , և՝ի
Տարցանել վն այսր զՔէհնամիս իւր զՏրէայս , եթէ զինչ Մատ .
արծան է ՚ի շաբաթու , բարի՞ ինչ գործել , եթէ չար առնել . իբ- Գ . Ե .
րև լռեցին նոքա , Տայեցեալ զնոսօք էր շատամբ , որ ոմիցուս վտան
Տարանէն արեան նոցա ։ Արդ եթէ քո ինքեան , որ ասէ զանձ-
նէ , թէ ոսոխ՞ս չինեն , զի Տէղ եմ , զկիրս բարկութ յան- Մատ .
ձին կալաս , և ՚ի գործ Տարի . զնարդ այնպէս խաւսիր ԺԱ . 29.
արդելու մարդկան՝ չբարկանալ եղբօր իւրում ։ այն
զի՝ ամ գործ քո է Տրահանգ վարուց մերոց ։ Օ Տան
ասացից . բարկութ՝ն այ լսելոյ անգամ և սրտմտու-
թի կոչի . ըստ այմ , ինչ սրտմտիլ ան բոլորեալ է ՚ի ինչ . Ի Մատ .
և ըստ դաւթի , որ աղօթէ առ Տած , Տէր զ սրտմտիլ քո վ . Ա .
յանդիմանէր զիս . և այլ ուր բազում ։ Այլոց կարկեաց լե- ՂԲ . 2 .
զու լոմ . զի չկայ յոյժ կիրք բարկութ՝ ըստ թերութեն ։

այլ՝

այլ միայն ըստ գործոյն . այո , զի գործն կամ պատուհասն , զոր ածէ ասծ ՚ի վրայ մարդկան , երբեմն են այնպիսի , որ երևին յառաջ գալ ՚ի բարկութենէ , սակայն բարկութենէ չիք տեղի յասծ : Ո՛չ ըստ օգուտնոսի , ոչ է ամբոխումն մտաց նոցա . այլ զատաստան , որ ՚ի վրայ գայ մեղաց . թէպետ և այն զատաստան ահաւոր է քան զամ՛ բարկութիւն : ոմն զնդրգ և ասէ , զնանրութենէն բարկութեան այ , որ ցուցանի մեզ ՚ի գործս , այր յանճառաւոր պատուհաս , ոչ է հնար լիով բացատրել . սակայն ցուցցուք զայն ըստ կարի :

Հատուածք ՚ի :

Բարկութենէն այ ահաւոր է առ ամ՛ մարդիկ . բայց առ բարւոք մտառնել , թէ որպէս՝ և երբ , ցուցցուք : (Ի ծանուցն .) Ա՛յսպէս՝ թէ որչափ երկնչիլ պարտ էր ՚ի բարկութենէն այ . եկն՝ թէ երբ առաւել երկնչիլ պարտ էր :

Ա՛ռաջին :

Ա . Զի բարկութենէն այ ահաւոր է յոյժ , ուստի և մեծամ պէս պարտ է երկնչիլ ՚ի նմանէ , այդ դիրք իսկ յայտ
Սաղ. նէ ուսուցանեն , ասելով . ո՞վ գիտասցէ զզօրութիւն բարկութե՛ն ո՛ .
ձե. ա: և յամ չափէ ահութիւն զո համարեսցի : Ա՛յդպէս զի զիմի ըստ երից ինչ ծանիցի՝ որչափ պարտ է երկնչիլ ՚ի բարկութենէն այ , երրեակ նշան ցուցից ձեզ : Ա՛ռաջին նշանն ահաւոր գոլոյ բարկութեն այ՝ այն է , զի և զանմեղ տղայս , որ չև են հասեալ ՚ի բանաւորութեն , երբեմն մեծամեծ
Դան. պատուհասիւ : Ա՛յ ասպաքէն ՚ի ջրհեղեղին կորեան և հեղ
ծ. ա: ձան ամ՛ մանուկ տղայք՝ որ կային յՅե : Ա՛յ ասպաքէն այ
ժե. ի: բեցան ՚ի սոդոմ , և հրիկէզ տուորեցան ամենեքեան , որ յարդանդ մարցն էին , և դիտացիկք : ասպաքէն այդպէս ցուցանեն գիրք : Ա՛յն պէ՝ արդ իսկ թէ պատուհասի զ սոքա կամ ժանտախտիւ , չեն նման զերծ ՚ի նմանէ տղայք , որք վ՚ն մեղաց ծնողաց՝ և այլոց , միահաղոյն պատժին : Իսկ արդ՝ ո՞վ ոչ գոլիցէ . ո՞վ ահեղ բարկութե՛ն քո այդ . զիարդ զորս ոչն բարկացուցին զքեզ՝ սա
Ես. ա: տանկես . ոչ դու լինքն ասացեր . որդիք չիօրն ՚ի պատե .
ժբ. ի: և հայր ՚ի պատե զանէրատուէ՛ն որդոյ էրոյ : Ա՛յո՛ այդ այդպիսի՛ն է . որդիք ոչ բարձեն զանօրէնութե՛ն հարց ըստ յաւիտենական պատժին . բայց բարձեն ըստ ժամանակեայ և մարմնաւոր պատժին . ըստ յայտնաբանն վկայութեն բա
Ես. ե: նին . Ա՛յս եմ որ ասի ես , ասի նախանձոտ . որ հատուցանեմ զիրեղ

հարանց՝ որդոց, յերբեմն և ի լոյս ապիս ասելեաց էնոց։

Ի. Արկածք նշանն՝ յորմէ մարթի է ձանաչել զահեզ բարկութեան այ, այն է. զի պատժէ և խոշտանգէ բազում անգամ և զթալիս ընդ և չարս, զարդարս ընդ մեղաւորս։ Քանզի Թէպետև ըստ երանելոյն, զոր ինչ կրկնէ՝ ընդ ապաշխարեալս մեղայ մեծոց, և ըստ գրելոյն, ոչինչ ինամեա ցնծ ընդ վիշտը, Թէ անօրէնտուի ինչ ոչ սիրե նոյ. բայց զվարդապետութիւնս մարդ ոչինչ ասաց Հոգւոյ. զի զինա ասաց մարդկան զՀակառակն վկայէ յոբ՝ ասելով. Ընչ Յ.ժ.ժ. ես դեղ. և ի գառնոյէ են այս իմ։ Ընդ Թոյլ տայ ած արդարոյն անկանիլ ի Թշնամուն մի պահել պատճառ։ Ընդ զի ոմանց Թոյլ տայ անպարտ ներելով և վշտացնել. զի որ Թագուցեալ են ի նմա՝ առաքինութիւք, յայտնեացին այլոց. ոմն ի յոբ, որ ի պահու վշտաց Հայելի զանձն ընծայեցոյց Համբերութեան։ Ոմանց Թոյլ տայ վշտացնել, զի Հաստատեացին ի բարին, և ամբարտաւանութիւն մի կործանեացին։ Այսպէս երբեմն ի մէջ անմեղաց ածէ տառապանս, զի զարիւնեն նց ի վիշտս առաջի արասցէ այլոց՝ ի լինել նմանող. որպիսի են օրինակք վկայից. որով այլք քաջալերին՝ Համբերել ամ վշտաց մեր քո. և օրինաւին զաղաւրս, որ զաղքատս սիրեմ, և ի յոյս Հանդերձեալ փառաց խրախուսե։

Ի. Արկածք նշանն՝ յորմէ ահեզ բարկութիւն այ ձանաչի, ի. զի այն, զի ած յետ երկար ապաւելոյ՝ ի բարկութիւն շար ժեալ՝ ազօթից և ազաչանաց խոկ ոչ լսե. այլ ոմն Թէ զե բեաս զարձուցանե։ Ամէն ոչ Հաւատացէք, լսեարուք ձեր զրոց. Արդարեն սա էս, ասե ած, և ես ոչ լսեցեմ... զի ասե- ղծոյ. նէն ընծաոյեն ես։ Այլ ուր ասե. Ընդ յաձախելոյս յաղօթս, ես. 28, նոյն. ոչ լսեայց. զի ձեռք են արեամբ։ Այլ զրկէ զրկեալ է. ես. 15, Ընդ ելոյն մնջեալ և ամօթալ առաջի երեսաց էնոց, ոչ եղիցի նէ- անյն իմ ընդ ծաղկերեալդ ընդ այրիդ. ի բաց արձակեա զդուս ես. ժ. 1. յերեսաց էնոց։ Տեսանք՝ ոմն ահեզ և սոսկալի է բարկութիւն այ, և արդարի պարտ է երկնչել ի նմանե. որ և զաղայս և զմանկունս պատուհասե. որ և զարդարս և զբարիս երբեմն զարս խոշտանգէ. որ և բազմապատկի աղաչանաց ոչ լսե։

Ա՛ստ երիցորդ։

Ի. Ուզի ձեզ Համառօտիւ, որպէսզի ահաւոր և սոսկալի է բարկութիւն այ. արդ մնայ ասել, Թէ երբ ի բարկու-

թէն այլ առաւել պարտ էր երկնչիլ զոր ցուցցուք կարճ
ի կարճոյ ։ Վիտելի է, զի թէպետ չէ ինչ մեզ հաւաս-
տեալ յայնմանէ, թէ երբէ մեզմէ էր բարկութիւն այլ ի պատու-
հասել զմեզ աստուած, սակայն մարթ է զայդ խմանալ ի
նշանաց ինչ, յորոց միոյն առաջինն է լուծին մեզաց ։ Որ
զի յայնժամ առաւել պարտ է մեզ երկնչիլ ի պատու-
հասէ ցասմանն այլ, յորժամ խելամբ, թէ մեզաց մե-
ղոց չարի լցեալ էիցէ ։ Այլ արդ խնդրի, թէ երբէ մարթ
էր զչարն մեզաց մերոց լցեալ համարիլ ։ Յայնժամ ա-
ռաւել մարթ է խելամ, յորժամ ձանաչի և տեսանի
երեսնեալն բազում մեզաց, բազմութեան մեղանչակա-
նաց, անպատիժ թողլտութեան յայնմանէ չարեաց, յօժա
րամտութեան ի մեզ, սխորժակ ի չարիս, ջան մեզանե-
ցելոյ, և երկար հանդուրժողութեան ի մեզ ։ Օ եօթն
զայս տարազ առ ժամանակօք ջրհեղեղն ձգմնարեալ
ցուցանէ զմեզ գիրն, առնլով ։ Երբ եռես ած, երիս բազմա-
ծ. ։ ։ ցան լուծեր մարդկան ի վր երկրի, և ամ ոչ էորձէր ի պուի ե-
րամ ինամով ի լուծս ։ Լուդ առացէք ։ ոչ և ի մերում
զեղծ ժամանակի մեծ եղեռն չարիք գործեցին ։ և որ ևան
է, ոչ ի տակաւուց, այլ ի բազմից ։ Ոչ և մեծամեծ
ոճիրք միան անդադրուն, յորժամ տեսցի իակ պատ
նէ պատուհաս ի վրէ կալել և ուշգրէն գործել, յոչնա-
ւիր քան զայլսն ևս յառեգոյն ։ Երբ ձգմնարեալ ։ ուր ար
գարուն ։ աստղ ։ ուր ուրեմն երևիցի ։ գործիս մեղք ամ
մուսերուած, ախորժմամբ, քանիւ, և հանդգրդուած,
անամօթաբար, յանհնարին գայթակղուն ։ և զոր տես
զաղետան, զի և ոչ զգայթակղուին համարիս մեզ ։
Ե ։ Ակ այս զինչ ։ գրիւս նահանջի յայս վայր ։ և զմեծ-
եղեռն չարիս որ ի մեզ ժամանակս գործին, չիշխէ
գրել ։ բայց արդ գրեա գրեա, և բացածանօն զԹըշ-
ուառութիւն յահագրութիւն Թիւրելոյ ։ Ցի ։ գծագրեալ
ինչ ինչ, և առաջարկել աչաց իմոց ունկնդրաց ։ Այս
առաջին նկարեա զԹշերայ ալքուանիս, և զնշանաց ա-
պագանս ։ և ցոյց, քանի ուշացութեան է ինձ, և ամբար
տաւանուն ։ ամբարշտաւանութեան, և նախանձ ։ կեղծաւո
րութեան, և մարդահաճութեան ։ ցոյց, քանի Թիւր խորհուրդ
տիրեն նոյ, և գաւազրութիւք, և այլ պղտատականաց
ախտք ։ մինչ յիրաւի կոչել ոմանց զարբունիս անօրինութե
վարժանոցս ։ զի անօրինութեան անդ ոչ միայն նատի, այլև
ուսուցանէ ։ Նկարեա զգատաւորացն առեանս ։ և ցոյց,

քա-

քանի՞ խոտորուն է անդ իրաւանց և օրինաց · Հարստա-
հարուն աղքատաց · զրպարտուիք , և սուտ վկայուիք ·
ցոյց , Թէ Թագաւորէն անդ ստերջմուիք · արդարուն
կաշառաք կուբանայ · և որ պարան էր լինել անարատ ըս-
կուսի , յայնց բռնաբարի՝ որոց աւանդեցաւն՝ և պահեստ ·
մինչև՝ ի վէր այսց ժամանակաց Աշխարհիս ասից խնդատ
նոյն · Տեսի՝ ի ներոյ աբեթփան պէղ դրապապանի , և անդ ժ·ը·
ամպարշտուին · և պեղի արդարոյ , և անդ անօրէնաւ ։ Վկա- ի· ւճ·
րեան զվանճառականաց կրպակս · և ցոյց , քանի՞ անդ խոտ·
ագահուին՝ ի գէշ , և ստուն · քանի՞ վաշխք · քանի՞ նեն-
գութիք՝ ի կշռոս և՝ ի չափս , և երդմունի ստուիք , որք
կարի յոյժ յանձախեալ են , և ինչ ոչ համարին ։ Վկա-
րեան զբազազամիջս , և զառանձնական տունս · և
ցոյց՝ Թէ կարօղ ինչ ես , զանէծս , զհայհոյուիս , զար-
գելուիս , զպոռնկութիս , զշռուիս , զերիտասարդաց
խեղեղուիս , և զաղճապղիղ պագշտուիս · զորոց
երբեմն և պարծին մարդիկ , որք զմեզս իւրեանց իշխեն
հաշակ հարկանել · և ուրախ լինին՝ յորժամ չարիս գոր-
ծեն · որք և ընդունեն անդ զջուար զանօրէնուն ։ Վկա-
րեան և զեկեղեցի այ · և ցոյց , քանի՞ ՚ի կարդ եկեղեցակա-
նաց , քահանայից , և և կրօնաւորաց՝ յանցուածք կան ·
քանի՞ ցոփութիք և հանապազաւուրք ի յուծանուիքն ան-
ձինս · քանի՞ որկորատեան և ագահուն կեղտ , և ժանտ
սխտ նախանձու զօրացեալ է ՚ի նմա ։ ցոյց , անդ յոլովա-
կի չօշափին զորդին այ սիրտ խղձիւ և ձեռաք քահա-
նայք սեղանոյ ։ Վա՛խ որ կարօղ էր լէ մարգարէին բէթէ եղէ ։
ղբիմ , քաղուսն արդեօք գտաներ գարշութիս յատանձ- ը·ը·
նական յարկս ։ Օ այս ամ՛նկարեայ , և ՚ի ստորե գրեայ ·
Հէգա նէ ոչ գտանայ տա՛նա , զսուտ էր սբեալ է , և զպղծեալ Ա·ղ·
էր լարեալ , և պարբասեալ · յայտ է Թէ ՚ի պատժել , ՚ի պա- է· ւկ·
տուհասել և ՚ի ջնջել զմեղաւորս յերկրէ ։

Վարձեալ յայնժամ առաւել սարտ է երկնչել ՚ի բար- ղ·
կութիւն այ , յորժամ նկատի կարի լինի յամառուն ժո-
ղովրդոց · այ , յորժամ մեղաւորք ոչ այ երախտեաք , ոչ
ապառնալեօք , և ոչ այլ նշանօք շարժին ։ Օրինակ ու-
նիմք յատարամ ժողովրդ հրեից · զոր գրեմ ձեզ յեր-
կար , երբեմն զի պատմուի է ողջմ՛ · Յայտ է Թէ քո ըզ-
հրեայս , մինչ մնային եր ընդ նմա , յետ բազմ չարեացն
գործեցելոց ՚ի հոգւոյն՝ բազմ անգամ յապաշխարուն կո-
չեաց՝ եթէ քանիւք , և եթէ սքանչելեօք · բայց միշտ ՚ի

ղուր ։ Ա՛ւ այսորիկ ՚ի կիրակիէ ծաղկազարդից ը՛ մաս
նէին կեա՛ց՝ տեսեալ զքաղաքն՝ եւայ ՚ի վե՛ր նը , և ասէ .
Ղւկ. ԺԹ.42. եթէ գիտէիր դո՛ , (յաւէ՛ր , ըսյիր այդ օր) . . . ա՛ն եկեն-
ցեն աւուրք ՚ի վե՛ր քո . և պատեսցեն զքե՛ ընդդէմ քո պատնէշ ....
և ներսիցեն զքեզ և յատիցեն ։ Ա՛ւասիկ ծանր ապառնա-
լիք ։ Ա՛ւրձեալ կաւուր՝ յորում խոսեցաւ կա՛ , դարձաւ
եզկ . 28. աւ կանայսն , որք կոծէին , և ասէ . գոռե՛ր եղի՛ ՚ի լա՛յ
՚ի վե՛ր եմ . այլ լացէ՛ք ՚ի վե՛ր անձանց , և ՚ի վե՛ր որդոց ձերոց . զի
եկեսցեն աւուրք , յորս ասիցեն , Ըե՛ր երանի՛ ամլոյ՝ որ ո՛չ ծնաւ , և
սրեանց՝ որ ո՛չ գիեցուցին ։ Ա՛ւասիկ ահեղ ապառնալիք ։
Ա՛ւրեալ , զի կացին մնացին յամառեա՛ղ , ոչ և ցայսօր՝
սիրտք հրեից . զի ո՛չ բանից քո , և ո՛չ վկայութի՛ւ առա-
քելոց Հաւատոց ընծայեցին . այլ՝ օր քան զօր անդ Հա-
ցան . վերկեղեցի Հալածեցին . զառեփանոս քարկոծե-
ցին . ղյակոբ զաղդարն սպանին . և պօղոսի՝ որ գար-
ձաւն աքանչելեօք , ամենաշնաքաղ կացին Հիւ՛ղ ։ Ա՛յլ
զինչ՝ ասե՛ աւ այսօրի յամառութի՛ն . ով աքանչելի ողոր-
մութի՛ն նո՛ . կամ ցաւ մարդասէրն ձե՛ , միտչեւ Հա-
փեաւ էր՝ ի վե՛ր նո՛ զաւրկութի՛ն իւր , արհաւիրօք և նը-
շանօք երկնից՝ յաղաչասրութի՛ն կոչել զնո՛ ։ Ա՛ւ՛ր ը՛ յոյ
սեպտի , եւսեբիոսի , և պօղնկրատոսի , երկեցոյց ձե՛
յերկինս աստղ սուսերաձե՛ ՚ի վե՛ր քաղաքին . ապա ա-
հեղաբոյ զխաւորը վառեցան ը՛ ամն ողջոյն . և և լու-
սինն զերկուասան գիշեր ևկայ խաւարել ։ Ա՛ւ ո՛չ այսչափ
միայն , այլև գառն տաճարին , որ ը՛ արևելս , պղնձապատ
և ծանր յոյժ , որ քանեցուկս արանց գառն մղելով՝ Հա
զիւ փակիւր , յանկարծակի ՚ի վերկորդ ժամ գիշերին
ինքնին բացաւ . Եթէպէտ և երկաթի նգօք եր ամրացեալ ։
Ա՛ւ դձ՛ ՚ի քան և մի օր մնալեսն առնոյ մեռ ՚ի մեռաս ա-
քեւռ՝ երևեցան կառք և երիվարք ը՛ առ կողմն օդապրել ,
և գառնդք վառեալք ը՛ առնոց խառնիլ ։ Ա՛յս ՚ի գիշերի
պետակոսեցին՝ մոեալ քահանայից ՚ի տաճարն՝ զնո՛-
ցին պաշտամունան կատարել , զառաջինն ղդացին դղրդ
գիւն լինել , և յետ սակաւ միոյ ըման ձայն՝ որ գոչէր , դը-
նասցուք ատեն ՚ի բաց ։ Ըևևս և նշանաց կիրսուն .
չորիւք ամօք յառաջ քան զպատերազմն ՚ի ոճսի տաղա-
ւարահարաց՝ գեղջուկ ոմն ՚ի ռամկաշատ կեսու անուն
որդի անանիայ՝ յանկարծակի գոչել սկսաւ . ձայն յա-
րևելից , ձայն յարևմտից , ձայն ՚ի չորից հողմոց , ձայն
՚ի վե՛ր երկի և տաճարին , ձայն ՚ի վե՛ր փեսայից և հար-

սանց ,

առնոյ , ձայն՝ի վէր ամ՛ժողովրդեանն . և այնպէս անդա-
դար զցայգ և զցերեկ աղաղակեր , ընդ փողոցս և ընդ հրա-
պարակս ընթացեալ : Այն դան հարկէ զնա դատաւորին,
և ցօակերան խղճահատեալ՝ զի լուեցէ , ևնչեն օրինօրէ դա-
ժանալով զնոյն երկրորդեր , ՝ի վէր յաւելեալ . վայ եէմ .
վայ սրտից և կանանց . և որ՝ի կարգի : Տեսէք , սրպիսի
ահաւոր նշանօք ամ՛ յառաջաքարոզէ ի յորդորել զդատա-
հրեայս , այլ՝ի զուր եղև ամ՛ յորդորումն . ոչ կամեցաւ
զմոլորեալս իւր ուղղել ժողովուրդն խստասիրտութենէ : Օ՛ինչ
ասես . զհետ եկին կոծ անուն ժողովրդեան , և քանդումն
քրքին , զոր և արեան արտասուք չէն բաւական աղաչել :
Օ՛ի՝ ոտն զատկին , յորժամ անհամար ժողովուրդ՝ի
շրջակայ տաճմանաց ժողվեալ եին յերէմ , տիտոս և վեսպա-
սիանոս հզօր զօրաւ հռոմայեցւոց՝ զքրքին պաշարեցին ,
ամենայն պատնէշ զնուաւ կառուցեալ . մինչ ոչ ուրեք կա-
րօղ լինել՝ ընդ քաղաքն ելանել՝ և ընդ այն անցանել : Այ՝ի
սուղ ժամանակի եղև սով սաստիկ յորմէ զհետ եկին բազմ
չարիք . զի նախ՝ ելուզակք մտեալ՝ի քաղաքն՝ յափշտա-
կէին զամ՛պաշար , մինչև ապա որդւոց՝ի բերանոյ ծը-
նողաց , և ծնողաց՝ի բերանոյ որդւոց՝ զծաղրել կերա-
կուրն կատաղաբար՝ի դուրս կորզել և ուտել : Այնմ՛
այնպէս նեղեր սուխ , մինչև հրկից և զբակոր եզանց և
ջալ ջաշանս առնուլ՝ի կերակուր : Այդ՝ հռոմայե-
ցիք զկալանաւորաց զատս բրնալ , և զձեռս հատեալ՝
գաղնգադունդ անդրէն հրամայէին՝ի քաղաք դառնալ :
Ողորմելի՝ մեծատունք քաղաքին տեսեալ , թէ մատ-
նելոց է քաղաքն , զպատուական ակունս իւրեանց զոս-
կի և զմարգարտիտ կլանէին , զի մի՝ի ձեռս անկցին
Հռոմայեցւոց . յոյր ասկս ապա զերկուց հազարաց՝ի նո-
ցանէ բացին զիրս : Երկերորդ՝ քաղաքս կանայք
զիւրեանց որդիս կերին . և զի աներևոյթ փախեալ էր ած
զգուշի իւր առ նոս , յետ երկուց ամաց առաւ քաղաքն ,
և եղև Տարեմյատակ : Այս յայսմ պաշարմանն հարիւր
բիւրք՝ի հրկից սովու և սրոյ աստահեցան . և ևնեսուն
և հօթն հազարք վաճառեցան :

Յորդոր :

Տեսէք , զի այս վախճան է մեղաւորաց . այսպէս պատ-
ժէ ած զյանդուգնեալս : Ահա զկնի վկայից , եթէ և
ժեք առ մեզս մեր ընդ հռոմ զկրկժինդրութենն այ առ-

նուագումք զլսոփ ։ Լ՚ոյ յիրաւի է մեզ երկնչիլ · զի մի ոք քրիստոնէից չլինի ինչ փոքր քան զմեզս հրկիզ ։ Հայցա՛ է Թէ հրեայք անպիտութի՛ւն խաչ հանին զքո , ըստ վկայե-
ա. կոր. լոյ առաքելոյն · եթէ էր ծանուցեալ , ո՛չ արկեա՛ջ զքո՛ն խաչոյ
ք · 8 · ի խաչ հանելն ։ Լսակ մեք ի քո հաւատումէ , սակայն և այնպէս վերատին մեղաւք մերովք զնա ի խաչ հանեմք ·
եբեր. ըստ այնմ , վերստին ի խաչ հանել անձինս ընդրկեն աց ։ Լա՛ զինչ
է · 6 · խրատիմք առնել · երկիցուք ի բարկութի՛ն աց · զի մի
հնեասցե ի վէ՛ս մեզ ։

ՎԱՐՈՒՑ ԱՂՕԹՔԻ ։

Հաշափս ողբմտութի՛ն չէ ։

Ինձաբան . Կ՚ենդամ ես ի վէ՛ս ժողովրդեանդ ։ Ա՛մբ · ը · 2։

Աւուրց ։

Ւ՚ոյ յուշիկ է ձա՛ ի վերաժխտրուն , և փոյթ յոզոմութե՛ն ։ Լա՛ ոչ չասիցէ զայս ։ Լ՚պա՛սքէն օրինակը և վկայութի՛նը զբոց անտարակոյս զայս ձշդրտին։ Ա՛եղաւ ապամ-
խակ ձա՛ զինչ · միթէ անդէն ձեռն էարկ վերաժխտրուն
ծնէր · պատուհասել · ո՛չ · այլ ջնծայր ընդ երեխս ։ Լսակ զնացդ ·
ե՛ր աղագաւս լցել այս յոսպաղումն · հմմ ո՛չ փութայ ի զործ դնել զարդարութի՛ն ։ Ա՛ջ զի յուշիկ բերի՛ ի պատ-
ժել զմեզս նախահարդ · զի սեպհական է նմա ողբմիլ միշտ և խնայել ։ Տեսէ՛ք , զի յամր է ձա՛ ի վերաժխտրու-
Թե ։ Կ՚րեկ է · և եղև անէրե՛ ի վէ՛ երէրէ ղատասան փէ՛ , և
ղատասան գէղեր ։ Լ՚րդ՝ զի՛ է , զի հաց ձա՛ անձրև զայնչափ աւուրս · ո՛չ ի մի օր կարող էր ջնջել զերկիր հեղեղաւ ։
Պինեհ ասկեբերան · Լ՚ծ առ գիտուն իւրոյ յերկարա-
ձգեաց զաւուրս · զի տեսեալ յառաջագոյն զընկեցաց կո-
րուստ՝ այլք ի սատակմանէ անտի ապաշխարութի՛ ապ-
բեցին ։ Տեսէ՛ք , զի յամր է ձա՛ ի վերաժխտրուն ։ Հայցա-
է Թէ՝ ի պահպանել զօրագլխին յեսուայ զքաղաքն երի-
քով՝ զեօթն օր շուրջ ածին զտապատանին , և ասա կոր-
ծանեցաւ քաղաքն ։ Ա՛ղ պարանէլեացս · զաշխարհ քո-
վանդակ՝ ի վեց աւուրս կառուցոյ ած , և զմի քաղաք յեօթն
օր քակէ · ո՛չ անդէն իսկ յառաջնումն աւուր կարող էր
ած քանդել զքաղաքն երիքով · այլ կարօղ էր , այլ՝ ըստ
կամեցաւ , յայտ արարեալ՝ Թէ յամր է՝ի վերաժխտրու-
Թի ։

թէ. Կայց ոչ յամէ ես ած ի վերայինդրութեն, նոյնպէս
երագ է յողորմութեն. Կրե ոչ պիտոյն բազում օրինակք
ի ցուցանել զձմարտութիւն. զի ի բնաբանէ սուտ ինքն
իսկ քո յայտնապէս վկայէ այսմ ասելով. փեսայ ես ի վե-
ծաղաբդեաց. Կյսուիկ բանիւ զմեծ նշդ ողորմութեն
նշանակեաց. որում անդէն զկետ եկին աբանդելի գթու-
թեն գործ, ըս վկայելոյ դերոյն, թէ կերան և յագեցան. Մ-ի.
Կյա թէ ուղիղ քննեմք զայն բան, պէ արդ երեք աւուրք ը. ց.
են, պէ առն են, առաւել ևս բացերևի ողորմութեն քե-
առ մեզ. Կերբեք ի տեարոյ զառուս ծառայուէ իւ-
րոց սպասաւորաց այնպէ խնամով և զգուշութ թոռնաց,
ոպէ քո յասել իւրում. պէ արդ երեք աւուրք են, պէ առն են.
Կայտ է փորձիւ, զի թէ արասցէ ինչ մարդ ի ընդհս
մեծի իշխանի, յողոքակի առ ոչինչ համարի. Կյս ահա
արքային երկնից խուն ինչ ընձեռեալ մարդ, և երեք ա-
ւուրբ ի համար արկանին. Կվ ոչ գոչեսցէ յայս վայր ը
դաւթ. ամ ձանապարդ քո ողորմութ և ճշմարտութ են. Կայց Ս-ի.
արդ՝ խնդրի, թէ արդեօք քո և արդ իսկ այսպէս ողոր ժ. ։
մած իցէ առ մեզ. Կս որ ասելն է,

Հարցմունք.

Կաղաւմ օրինակօք քո երևեցուցանէ զողորմութեն իւր
առ մեզ. (բացատրութ.) Ո ի փրկէ զմեզ, նախ՝ ոպէ բը-
ժիշկ զախտացեալս. երկրդ՝ ոպէ իշխան զպաշարեալս.
երրդ՝ ոպէ դատաւոր զպրկեալս.

Ա՛ռն առաջին.

Կնախ առաջին՝ զողորմութեն իւր ցուցանէ ի մեզ քո՝ ղ.
Կի վարել ըս մեզ բժշկապէս. Ո ի տարաշար սխտամնայ
մարդ, քանիցս անգամ անկանի ի մանկուտի մեզս. և
վնկ յայտնիսի վտանգաւոր սխտի՝ պէտս ունի բժշկի.
և թէ ողջանալ կամի, գտնել ունի. որ ողորմած ինչ. բժշկէ Ս-ի.
զանձն էմ. պէ ես ձեղայ ձեզ. Կայնկուճին սկզբնական, որ ինայ ժ. ։
ի մեր մարմին, և յօգուտ սնոյ՝ տկարութեն բնութ կո-
չի, միշտ միաեցուցանէ ի մեզս, կիմ յախտ հոգւոյ. և
վնկ յոլովակի կարօտանամք բժշկի. Կարդ՝ այսպիսի բը-
ժիշկ է մեզ քո. վա պէ բժշկապէս պէսպէս փրկարար
դեղս եթող մեզ ի մերժուէն սխտից հոգւոյ. այսինքն
է՝ զխորհուրդս եկեղեցւոյ. որպիսի են մկրտութեն,
Հաղորդութեն և ապաշխարութեն. որք կարդեցան ոպէ
դեղ բժշկական ի փրկութեն հոգւոյ.

ՃԲ. Փորձն ուսուցանէ, Թէ ախտացեալն յորժամ ունի առ իւրև բժիշկ ձարտար և հաւատարիմ, Թուի նմին մեղմիլ ցաւոց իւրոց. վասն ի մեհենիլ բժշկին՝ ատեպ զնա ազատէ՝ վայրկի մի եա կալ, կամ յեա տակաւ միոյ անդրէն դառնալ: Այս սիրելւոք, զոր ախտացեալն մարմնով՝ անձին ըղձանայ, ոչ պահասի մեզաւորի. զի զքո ղբժիշկ հոգւոց միշտ առաջի ունի՝ ի խորհուրդ հաղորդելն, ըստ որում եմք խոստմանն առ մեզ եղելոյ, և ահաւասիկ եմ ԱՄԿ. ԻԸ. 20. ընդ ձեզ եմ ամենայն աւուրս մինչև ի կատարած աշխարհի: Ո՛ւստի ասացից. ոչ միայն զերկնաւոր զայս բժիշկ միշտ առաջի ունիմք, այլև առնետաբոյս զայս ի բժշկել զմեզ, և ԺԱ. 28. յատաբերել յամ ախտից մերոց. քանզի գոչէ. եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք, և ես հանգուցից զձեզ: Այլ եթէ յախտից հոգւոց՝ ոչ ի մեզայ սրբել կամիցիք, մտերմաբար Ղ. 1. Համարձակութիւն առ բժիշկն ձեր. զի զօրաւոր է բառնալ Ա. 19. զնոսա ի նմանէ. և արդ խակ եղանիք, որ բժշկիկ ցամբեհանիցն Համառօտ ասացից. զոր օրինակ երբեմն քոյ հրամայեալ ԱՄԲ. Ը. 3. լսիմ, կոփ, սրբեայ, աւաքեայ զգզռատն ի բոլոտութենէդ մարմնոյ, նոյնպէս օգնութիւն ջնորհեայ ինձ, Թէ սրտի մեծաւոր կամիցիք, ի բոլոտութենէ հոգւոյ՝ որ են ամ մեղք մահաբեր, դիւրաւ աւաքիցիք:

Ա՛ստ երէցորդ:

ՃԴ. Ա՛յրիորդ՝ երևեցուցանէ քոյ զոզորմածէն իւր առ մեզ՝ ի վրկել զմեզ ոգւոյ զօրագլուխ զպաշարէլ զօրականաբս: Ա՛ս բարւոք մնառանէլ ըզայս, յիշեցիք զպատմածին, զոր պատմէ սնաբառս յոբելեան զիշխանէն ասելով՝ կղնեմեսս ասնոյն. որոյ գօրն պաշարել կայր ի քաղաքն ուրեք: Ա՛յս իշխան զինքն և զիւրսն Թափել կամեցաւ, քանզի տեսաւ զամենայն ասնոյն ասաքել անհնար եր, հրամայեաց միւսոյ ի մտերիմ զօրականսոյ իւրոյ՝ ի Թշնամիս անդր մտանել ոմն փախստական, և խառն ընդ նոսա ի պաշարելոյ վէր յարձակիլ. պատուիրեաց առնել՝ նմա յարձակել մինչ փլին, բայց զոր արդ, ասէ՝ ասոյ քեզ: Ա՛ստ ի նա փլինս քաղցեալ, յորս քանդակեալ կին այս բանք. զօրացարձակ, և պինդ կացէք. ես կղնեմեսս գամ, և բառնամ՝ ի ձենջ զպաշտ բռնութիւն. ոչ եղև խակ. զի՛ ի ձգել զնեռօրին զայն փլինսն ի՛ նոսա զբաղաքն, առեալ զայն պաշարելոյն, և ընթերցեալ՝ զօրացաւ յոյժ. և քաջութիւն պահել զքաղաքն՝ ի ոչ իւրեանց աւանդելոյն:

Ա՛մայք

| ոնայք զպատմութիւնս սիրելիք . լըմարնաք արք և զի- Հ .
| մասն քաղեալ անտի : ¶ Ո՞ւր իցէ իշխանս , բայց քո՝ էջ- Ես. 6.
| խանն խաղաղութիւն . և որ իցէ քաղաքս , բայց զինուո- Թ. 6.
| րեսան նկուղեցի , որոյ ամ՛ հաւատացեալք են զինուորք .
| ըստ այմ՛ , փրչ-ութիւն (ըստ այլոց՝ գործոյ) են վարդ մա- Յ·Բ .
| դոյ՛ն վր երկրի : ¶ Յարքաղաքս պաշարեցաւ . յոմանկ՝ ¶ յա- Է . 1 .
| ՚ի չար մարդկանէ . զորոց ասէ , զոբքնանէի ամպարշտ չէր- Ա-մ .
| ջին : ¶ յերկիրսդ՝ և ՚ի խորտանկ , յահաւոր և յանա- Ժա . 9 .
| զորմ թշնամանս սատանայի . զորմէ գրեալն է . Ահ- Ա.պետ .
| րեան չէրուտ և խիղճէն . ի ասէին ՚ենէ սոփայոյ էրբև գաւ- Է .9 .
| փելէ . շրջի և խորչէ , ՚ենէ զի կլանիցէ . զոր բարւոք կշռել
| սրժան է : ¶ Ասէ սատանայ . ասա թշնամի է դա .
| ոչ ուղղորդ դնայ . այլ շրջի . զի տեսցէ , թէ յոր կողմն
| նէ դիւրին իցէ առնուլ զքաղաքն . ասա խորտանկ
| թշնամի է դա . էրբև գաւթ փելէ . ասա ահաւոր թշնամի
| է դա . խնդրէ ՚ենէ զի կլանիցէ . ասա անողորմ թշնամի է
| դա . զորմէ ասէ՝ ծոերդ ես և անողորմ : ¶ Արդ՝ քո իշխան մեր Եր.Ե.
| կամեցեալ փրկել զմեզ՝ և զօրացուցանել , առաքէ առ Ջ. 23 .
| մեզ զՆոնաբնակեցս , յի զբարեզործ բանին այ . որոյ
| նմանք արեալ են . քան այնմ , որպես Նոյ հղօրի՚ն փրկեալ են , Սաղ .
| ¶ առնէ սա ոմն ասես . Թէպետ և ի մեր մեծերիմ բարե- ՃԺԹ . 4 .
| կամ . ալաքս արձակի ՚ի մեզ սատակց , յանդիմանել Թէ
| և կշտամբեալ . յորոց վէր զրեալ կայ . Լեր երջանիկ ընդ Լո-ա .
| ասենէ ջոմ վաղեփոյն , ինչ դիտ էցես ընդ նմա ՚ի ձանապարհի : Է . 25 .
| ¶ Ով ինչ ասես . Հայեցեալ մեր յայս ամ , տեսանելիք և ի-
| մանալիք , Թէ քո իշխանն խաղաղութիւն նեռուբ բանիդ
| իւրոյ՝ ոչ մարտ դնել ընդ մեզ , այլ ՚ի պաշարմանել Թշնա
| մեաց փրկել զմեզ հնարի :

¶ Ասէ երրորդ :

¶ Ձեզ՝ քո երևելեացանէ , ևս ՚ի մեզ զիւր ողորմութիւն՝ Ե .
| ՚ի փրկել զմեզ զգրկեալքս՝ ոչ գաւաւոր : ¶ Այլ
| խնդրե՚ Թէ յոմանկ զնկատս ընկալաւ մարդ . պատմիսի .
| ՚ի սատանայէ . յորմէ պատրեցաւ , և ՚ի մեղս վարեցաւ .
| ¶ Արդ՝ ՚ի ծառայութիւն սատանայի ազատեցոյց զմեզ քո
| մեհտն իւրով . զի նա միայն կարող էր զայս առնել .
| ըստ այմ՛ . ի է օրէնսդիր և տիրաւոր , որ խորհուրդ է փրկել և Ց-ի .
| էրբ-ասնել : ¶ Այլ այնպէս ազատեաց քո զազգ մարդկին , ես .
| ոչ կոդրտս ալքայ աԹէնացոյ՝ զիւր քաղաքն : ¶ Պատ-
| մէ վաղերիոս , Թէ կոդրոս ՚ի տկարանալ քաղաքի իւրոյ

յերեսաց բազմամբոխ թշնամեացն , անյոյս լեալ՝ի մարդկային օգնականութենէ՝ հրեշտակս արձակեաց Տարցանել զպատուհասիսն ապողնի , թէ զիա՞րդ հնար էր նմա զերծանիլ՝ի դժոխարին պատերազմէն . որում պատասխանի ետ ապողն . յայնժամ լինիցի երբ , յորժամ դուն ինքն անկցիս՝ի ձեռս թշնամեաց : Իբրև լու եղև պատասխանեիս՝ի բանակ անդր թշնամեաց , պատուիրեալ պատուիրեցաւ՝ ամի ուժեք սպանանել զարքայն ամենեցուց : Այլ կոդրոսի արքայի ոչ բաւեալ յերկար ժուժալ տառապանաց իւրոյ քաղաքին , ոչ դի վաղադոյն Տատեացէ զնա՝ի խաղաղութենէ , մերկացաւ յանձնել զնշանսն արքունի , և գծծագղեստ մնեալ՝ի բանակ թշնամեաց՝ ըստ Տարաւ ըստ ամի՝ի զօրականացն , յորմէ խոցեալ մեռաւ . և այնպէս զերծոյց զնւր գաւառս , մեռ ոչ ոյր և չիւրոցն ըստ ամծս կարգեցաւ :

Ջ . Այդ՝ ՚ի ձեզ դարձեալ սիրելիք՝ Տարցանեմ . ոչ մեծ և աքանչելի եղև այս սէր . այո՛ մեծ յոյժ , քան զոր մեծագոյն ասել չիք : Այնչափ սէր և գութ կալաւ արքայն առ իւր Տնազանդսն , մինչև մեռեալ ամենայն հարցն Տնազանդսն՝ այլ զայս ասեմ , և աւելի ևս մարթի ասել զքեզ , ոչ քո է թագաւոր զինուորեալ ևկեղեցոյ . ոչ այս եկեղեցի է որպէս քաղաք , և քաղաք նա . բայց դի խաղաղութեն ունիցի , սահմանեցաւ յայ , դի թագաւոր քաղաքիս մեռցի : Օ՞ինչ ապա . տեսանէ
փիլպ . զայս որդւոյն այ , որ ՚ի էրզրումն այ էր . . . զանյն ունայնացոյց , չէրզրումն ծառայի առեալ . ՚ի Տամառօտ մարքիոն եղեալ ,
ջ . 6 . և էրզրումօ փոխեալ որպէս զմարդ . խոնարհեցոյց զանյն , լեալ Տնազանդ մահուանէ և մահու խալէ . և այնպէս զմեզ՝ի ծառայ
գաւ . Թէ սատանայի ազատեցոյց : Այս՝ էնդ որդեդ ազնիւն ,
ջ . 31 . այլ՝ ազաթին , ազատուածքեն՝ որովհետ զնեզ ազատեցոյց :

Յորդոր :

Զատացեալոցս յայս է լիով , Թէ քանի՞ պարտատան եմք ողորմութենն քի . զի որչափ մեծ պարտատան է Տիւանդն բժշկին՝ յորմէ բժշկեցաւ . պաշարեալն՝ իշխանին , յորմէ ապրեցաւ . գատապարտն՝ գատաւորին , յորմէ ամենայնն Տատուցաւ . զնոյն և աւելի ևս՝ պարտատան եմք քեզ ամենագթած բարերարին մերոյ : Օ՞ի ևս յաւելից . քո ազատեցոյց զմեզ՝ի ծառայութենէ սատանայի . ապա չիրաւի եմք նմա ծառայք : Այլ Թէ որում օրինակաւ պար-

պատմելիսն ծառայել նմա , ցուցանել առաքեալն , ա-
նելով · Երդիս պարտապետիչ պանչինս չեր ծառայս պղծուիցեն , և Տուկ.
անօրէնութիւն՝ յանօրէնութիւն , նոյնիպես և այնմ պարտապետիչ պան- Ղ. 19.
դամս չեր ծառայս արդարութիւն՝ ի սրբութիւն : իսկ Թէ ասիցէ · ոմն
ընծայեցուցաք զանդամս ծառայել աստիպի , նոյնպես արդ
զնոսին ընծայեսցուք ծառայել նոյ · և այնպէս զբազմու-
Թիւն մեղաց դարձուսցուք ի բազմութիւն առաքինութեան :

ՎԱՐՈՒՑ· ԼՆ·

Հայոցփս նմանութիւն մարդոյ ընդ ծառոյ :

Ընթերան · Լիմ ծառ , որ ոչ առնէ պտուղ բարի , հա-
տանի , և ի հուր արկանի : Մատ · Է · 19 :

Այսուհանդ :

Ասուրք ասացեալ պղատոն · մարդն է ծառ շրջուած · զի
զարմատսն՝ յերկինս ի վեր ունի , և զտասն՝ յերկիր զտասուկս և զարդուկս ի խոնարհ : Այլ զիրք իսկ
բազում ուրեք զմարդն ծառ կոչեն , կամ փայտ :
Պրեալէ · Լա որ խոնարհեցուցանեմ զբոյս բարձրացուցեալ , և եչեխ.
բարձրացուցանեմ զբոյս խոնարհեալ · ցամաքեցուցանեմ զբոյս դա- ԺԷ. 24.
լար , և գալարեցուցանեմ զբոյս փթաթեալ · զոր բան ըստ մեկ-
նելոյ ունիմք՝ խօսեցաւ նոր ի ցուցանել զյանկարծ փո-
փոխումն վիճակի սեղեկիայ և զօրաբերելի · զի զմին
բարձրացոյց , և զմիւսն ոմն ծառ խոնարհեցոյց : Ասար-
Ձեալ գրեալէ · փեսաներս զմարդիկ , զի ընդ երկու գնացաւ : Մատ.
Հոգոյ բանից յայտնի ցուցանի , Թէ ի մէջ ծառոյ և Ը. 24.
մարդոյ է լինչ համեմատութիւն և նմանութիւն : Ա՛ա քն
իսկ յաւուրս քնաբանի՝ ծառոյ նմանեցուցանէ զմարդ ,
յասել իւրեամ · ահ ծառ , որ ոչ առնէ պտուղ բարի , հատա-
նի , և ի հուր արկանի : Ա՛ստ՝ ոմն ծառ ևս կրկին՝ բարի և
չար , նոյնպէս զառանին մարդիկ՝ բարի և չար : Ասայց Մատ.
Թէ որոշեցին · ասէ · Ա՛ն պղղոյ նոցա ճանիցէք զնս : Օ՛ի ըստ է.16.17.
առեւտրականին բանի , ահ ծառ բարի՝ պտուղ բարի առնէ · և
զտրհին հակառակն ծառ չար՝ պտուղ չար առնէ : Օ՛ևսն
ասացից · չար ծառ է և այն , որ ոչնչով պտուղ առնէ · և
այնպէս ոչնչով պտղաբերելոյ ամեալ մնայ · զի վ՛ն այդ-
պիսւոյ ծառոյ վճիռ հատեալ է · Արդեօ զդ , ընդէր է Ղուկ.
չերկիրդ խափանէ : Ա՛ա՛ ոչ միայն հրամայի կտրել այլ և Ժ. 7.
հնոյ ձարակ առնել , ըստ վերոյգրեալ բանին քն · հատանի

և

և ի գործ արկանել։ Արդ՝ զի մի այսպիսի ինչ ձեզ դիպեսցի ի միտ առէք և ապարիչք, որ ինչ յառաջիկայ քարոզն և հրամայի։

Հաւաքմունք։

Պարտ է ամէն մարդոյ լինիլ ծառ բարի, (բաց ի սուտ.) և լինել այդպիսի, ինչ ու կառեցի, նախ յառնելոյ. ելիր՝ ի պատարագելոյ։

Ի՝ առն առաջին։

ա. Հրամայեալ ի սէր գրոց, ինչ յարմարապար նմանիլ մարդ ծառոյ. ապա զայս նմանութիւն յերկար հետազօտեցուք. և բարւոյ ծառոյ պտղաւորիչք գնանգամանս պիտուանս առն արդ պտղոյ գմուտս ածցուք։ Արդ զի ի հինանոյ սկիզբն արասցուք, գարմատ ծառոյն նախ ի մէջ առցուք։ Արդ՝ ոչ ծառն ունի արմատ յերկիր հաստել, յորմէ հիմն ձգէ, և մնանի. նոյնպէս պարտ է մարդոյ ըզ ըզքնեան ծառոյ՝ գարմատ արմէ իւրոյ յաճ հաստել. և ան ոչ արտեռուցէն հիմն հաստ ձգել, և այնպէս ամէն յառաքինութեան և յարդիւնս, մինչև հաստանել նմա ի վերջ ջին լրումն ի փառս արքայուն։ Արդ ըզ առաջելոյս զամ այդ արդար և հաստարել մարթի կոչել ծառ բարձրացել և պտղաբեր. ըզ այսմ, ո՞ առն զոր պատանէր ձեծաչել և ըզրաչել. որոյ բարձրութիւն հասանէր յերկինս. պերճ նր գեղեցիկ, և պտուղ նր բազում։ Արդ նախ առաքին՝ պահանջի յայլ բարի և արդար, զի իցէ ծառ բարձրացեալ. որոյ բարձրութիւն հասանիցէ յերկինս. այս է՝ ախորժ կոչ, ըզհիւ և խոհեմութիւն միտ յայն ձգեալ, և առ բարձեալ ի վեր յերկնային գառս։ Երբզի թէպէտ ծառն բնաւորեալ յերկրի բուսանի, և արմատ նր ի հող հաստատել է, ասկայն և այնպէս յերկինս ուղղի։ Այսինքն թէպէտ արմատ մարդոյ հող է, և ծագումն նր ի մարմնոյ և յարկանէ, ասկայն պարտ է նմ յերկինս ի վեր ուղղել և ձգել. և. մտաբ՝ զերկինսդինս խորհելով. ըզնէ՛ զվերինսն ինդրելով, Այլոյ յայտնի դիպի մարդկան՝ որ ինչ դիպի ծառոյ. յորոյ պէսք առաւել բարձրանան, որոյ խիտ են կեղևանք. ոչ յայտ է ի կաղնին և ի թզենւոջ։ Արդ զիարդ. յայտ է պատճառն. զի խիտ կեղևն չթողու հիմնոյն յայսկոյս յայնկոյս սփռիլ. այլ ստիպէ զնա ի վեր ամփառնալ. և այսպէս ամէն ծառն ի բարձ

բութեի : Այնպես մարդիկ , որոց կեղևանք՝ յի վայր խնամ են և խոշոր , յի ոչք յատուկ կեանս խաւութեի և խաշտութեան , նեղուած և տառապանաց մարմնով և հոգւով համբերեն , յոլովակի առաւել ամբառնան ՚ի խոկումն երկնայնոց . զի հիւթն , կամ սերն և ճրագն ներքին չոր գտանի՝ ոչ ցնդի ՚ի ժամանակաւորս և յաշխարհայինս , ոչ ՚ի մեծատունս . և այնպես ՚ի գրիզորի , չարիքն որ առ նեղեն , առ նոճ վաղագոյն դիմեցուցանեն :

Տեսիք , զի առաքեալն և կատարելոյն պարտ է Համառ պաղ ՚ի բարձանն գիմել , և մնոք ՚ի վեր ամբառնալ . զի զոչ գերակիցն , զերկնից ուրախասն , և զիտաւ երկ նից աղբերացութեի յամ ժամառաջի աչաց ունիցի . մինչև առնել զնմանն՝ Թէ յերկրի ա՛ր երկնի՛ւ ինչ : Այլ ա՛ Համ. ծը. 16. ռաջ , զի սակաւք են այսօր , որք ամբառնան ՚ի խոկումն երկնայնոց բարեաց . այլ գրեթէ ամենեքին առ բաքարշ՝ զերկրաւ բերին և զերկրաւոր բարեաւք՝ չարաչար ագահանօք . մինչ ոչ լինին ծառք ամբարձուղիք . զի կասին և խափանին յամմանէ : Երկու են սիրելիք՝ արդեօք , որոց մի կասի ծառն յամմանէ : Առաջինն է պարարտութեին . զիարձն ունիմք յարմանէնի , որ ՚ի արիատուելի՝ կասի յամմանէ , եթէ անկեալ է ՚ի պատ բարտ երկրի : Ա՛ստ այսմ՝ հոգևորապես խօսելով , տրտնկեալքն ՚ի պարարտ երկրի , յի յղփացեալքն մեծաւք , առաւելեալքն գիտութեի , զբացեալքն պատուով , ոմն և տեսանեմք , յոլովակի կասին յամելոյ ՚ի կատարելութեին : Այլ չեն ինչ զարմանք . քանզի գրեալ է . Ա՛նեղ ջոս , յոյս է Թէ մեծատունն , առաւել ևս հպարտութեի՝ Յեսու. 26. 27. եանէ՛ք վանեի էաց . զի ծածկեաց զբեռս էր ձորովեան ղոյ . և արար երկայնչի յաչէր էրատ : Տեսիք , զի պատարտութեի յաղողութեի մղձկի զմիտ մարգոյ . և երկրաւոր բարեաց յղկութեի ոչ Թողու խորհել զերկնաւոր բարեաց : Ա՛վ յոյնե՛ , Թէ խաղն առ կարի պարարտանէ կոթառանել երբեմն զոհառութեի : Ա՛յ մեզաւորն ՚ի տիւմ երկրաւոր բարեաց խրեալ՝ խոզի նման էցի : Ա՛պա որ այդպիսս երկրաւոր գրգռանօք և մեծութի յօրանայ , յոլովակի զաչս ընտրողանէ , խոհման , և բանի՝ կորուսանէ : Ա՛յ տեսանեն՝ որ , և ոչ խորհին անգամ զկենացն օգուտ , զնի ուշադրութեի , զմարմնոյ տկարութեի , զմահու մերձակայութեի , զդատաստանին զանողոքութեի , զդժոխոցն զառնութեի , և զարքայութեին երանութեի . զի Թէ տեսանէին զայս

ամ ,

ամ, կիմ ածելին զմոտաւ, ոչ արդեօք զոյծելին այդչափ
չարիս և անօրէնութիւն։ ‖ ոչ է՛նոյ, զի բացցին ունք ի
Գծ. 3. ժ. 23. գժոխս՝ իբրև զմի ծառանեն • զորմէ ասէ, ամբաւեալ ըս-
խոբ, գնալ ի փանջանան էր, եթէս զբերաւամ • զի յայնժամ ծիւ
բեայն պատարտանէն։ |՝չ գձ՝ այդպիսիք նմանեցան խո
զի • որ ըս պղինիսոսէ, ՛ի ձմեռանն գերծանոյ, և յամա-
ռանն անդրէն հիւծի։ |՝որ զի ՛ի գալ ատեանն գա
տաստանի, և տապոյ հրոյն գնհնէին, կասկածի պարար-
Եսայ. ժ. 4 : 5 : 6 : 7 : 8 : 9 : 10 : 11 : 12 : 13 : 14 : 15 : 16 : 17 : 18 : 19 : 20 : 21 : 22 : 23 :

այսպէս ազատ Մեծատունը հաստատակօրէն ևս բառնը ,
յարիւտակօղը և վաշխառուբ . և կանայք իսկ նոյ և որ-
դիբ՝ նոյ յարիւտակուն և գողութեն գործակիցք ։ Եւ
ապաքէն գԺնիկն , ոմն մեզն իսկ տեսանեմբ յոլովակի ,
զոչխարաց անցաւորաց զմորթն քերել . և զուզուորաց՝
որ ըբ այն անցանեն՝ զհանգերձն պատառել . օբ և ասօբ
նոբ գնոյն առնեն , զոր ինչ բառնն ։ Այոյնպէս ազատբ և
ազատաց որդիբ ձեռներէց են ի յարիւտակուն և ի գո-
զութիւն ։ Օ այր զկորձն առնուելբ առաւելապէս յազատ
վաստակաւս . որը հատոյն ազգատոհմիւ ջանան , Թէ
յերաւի՝ Թէ յանկերաւի՝ կորզել ինչ յընկերէն ։ Օ որոց
գանգատ նոբ , ասելով . ծողովեցաբբ նմ, հարիւահանբ ձեբ Ելեւ.
ասպաղ առնեն գնեղ . և պահանջոյ տերն ևեղ ։ Ի զբդ՝ այսպէս Ե. ։ ԺԲ.
սկ գԺնիկբ առ բազմութիւն ոստոց , ըբ որդւոց , ոչ կա-
րծանան ապէր , և խոհմտիբ յերկինս ուղերձիլ . զի
հիւծ՝ ըբ սէր և սխորժակ սրտի նոցա բերել յորդիս իւ-
բեանց , և ի գործսն նոյ ։ Եւ ա այսորիկ այնպիսի ազա-
հաց անհնար է ապէր յառաջիկաւութիւնս և յարդիւնս . զի
խորհուրդբ և խղճբ նոյ յածին միայն զանցաւորբբ . սկն
չև մարթի է ասել զնոցանէ . Ի ամենայն յորս՝ պարտաւորէն հաց Յ. Ե. Ի.
որբոց . զանբ՝ որոյ էաբեանց է , հնչէն . և զոյքի հարատահարբ Ե. ։ Ը. ։ Ժ.
լոյն կիւեն . ներբս արչաւին զմարդիկ , ըզնեցուս նոցա զերծանն ։ Եւ Ե. ։ ԺԲ.
այ է նոյ . զի պարտ գԺնիկն առ ընդունչին բնաւութիւն
լսելոյ՝ երբեմն ի ջերմ գաւառս յամենայնի այնպէս ինբ
նաւատ բորբոքի , միանգամ ոչ միայն բառնն , այլև ասօբ
նոբ , և այլ ծառբ նուաւ կիւզին . նոյնպէս որոց ազա-
հութիւն և ընչից ցանկութիւն ջերմայինք է բնաւութիւն , յա-
մենայնի , յի յաւուրն գատաստանի՝ ի հուր սօճեցուին
գաւառն անդադարամեռ տանկանի , որդւովք և կամաւք
իւրեանց կիզցին ։ Այսպէս օրինակ ունիմբ այսմ՝ ի գիրս Դեւտ.
գատաւորաց . ուր ասի , Թէ Թագաւորեցուցին ծառբ Թ. ։ ԺԴ.
զգԺնիկս . և ի Թանգչիլ ծառոյ ըբ հովանեաւ նորա , ել
հուր ի գԺնիկն , և այրեաց զնա ։ Եւ ակ զինչ նշանակիցի
սուաւ ։ Ի գԺնիկ այսպիսի են նոքա , որք ամբաւանան ի
պաշտօնս և յիշխանութիւս . յորոց բազումք և հովանի առ-
նեն . յի է , մեծ ժառանգուն և ստացուածս ժամանա-
կեայս՝ ըբ առուերն անցաւորս՝ Թողուն որդւոց իւրեանց
և կանանց , և զինչ գործէ . ի գադարել սոցա ըբ հովա-
նեաւս՝ ի վայելս ընչից Թողելոց , զոր չհատուցին ի
տարս , հուր գեհենին վառէ զնոս ի միասին ըբ գԺնիկն .

զինոյն գառասպարտութիւնն կայ ինայ չարաչար առացողին ,
Եսայ. ԼԸ. 31. և չարաչար ժառանգողին և պահողին . այլեպէս ասէ՝ 'ի
գիսին . և ոչ ո՛չ էնչ , որ դիշողանէնչ : Տեսէք սիրելիք . զի
զորօրինակ ոստոց քաղմութիւն յոլովակի ոչ Թողացուցա
նէ բնոյն ամենէ , ոչ յայտ է 'ի գԱմենին . այնպէս յամա
խաւի որդւոց՝ յոլովակի զՀօր միտս և զսիրտ յերկնայոց
յերկրաւորս դարձուցանէ : Այլ յայտնաւն լինի՝ Հօրն անա
ձեցուն և անբարեգաւաճ կորնչիլ . և միանգամայն զոր
գիս իւր ընտիրն կորուստ ձգել . մինչ յիրաւի լինի ասել
Սէր. Ա. Յովհ. Դ. 10. զնոցանէ , Թէ վ՛ն եր , յր վ՛ր Հօրն՝ են՛ ի նախաբնս : Այսպոյ
Հանապազ ամէն պարտ է ծառոյն , զի կուչոյն բարեր
և բարի , նոյնպէս պարտ է մեզ Հանապազ զարգանալ՛ի
բարին , զի չզարգանալն է պակասիլ :

Ա՛ռաւ երէքրդ :

Ղ. Ա՛յլ՝ և ևս գլխաւոր յատկութիւն բարւոյ ծառոյ՝ է
լինիլ արգասաւոր և պտղաբեր . զոր քաջ Հաստա
տեն քանը բնաբանիս : Ամ ծառ , որ ոչ առնէ պտուղ բաբ ,
հատանի , և 'ի հուր արկանի : Սամիք սիրելիք զքառասնդ
իմաստիցս յերկարաւոր բացատրութիւն , 'ի միտ առէք :
Ասա առաջին՝ ասէ քր. Ամ ծառ . յայտ արարէ՝ Թէ միայն
զծառս , յր զչափահասս 'ի մարդկանէ իմանայ : Օ ան
պտուղ ծառս , ոչ զմանատղատունկս , ոչ զբարուձնակս , և
ոչ զծուխ'ի հուր գատապարտէ քր . յր է՛ն՛լ ազգոյ ,
ո՛չ՛ի մանկանց , և ոչ յանմտաց պտուղ խնդրէ քր , այլ՛ի
չափահասից : Այս ևս ՚ընդհանրապէս խօսի քր , առելով . Ամ
ծառ . սկզ Թէ ասիցէ . եԹէ բարձրայնն իցէ , և եԹէ խո
նարհ . եԹէ կոր իցէ , և եԹէ ուղղորդ . եԹէ գեղեցիկ
իցէ , և եԹէ տգեղ . եԹէ լեռնային իցէ , և եԹէ գաշտա
կան . յայտ արարեալ՝ զի յինչ վիճակ և իցէ մարդ , և
Թէ Թչէտ , և եԹէ հողագործ . եԹէ մեծատուն , և
եԹէ աղքատ . Թէ անպտուղ ծառ իցէ , Հատանի և 'ի
Դան. Է. 8. հուր արկանի : Զի կտրեցաւ երբեմն ամբարձմիտ մեծ
և ստուար ծառն այն՝ զոր ետես նաբուգոդոնոսոր . որ
զմեծաղոր ինքնակալութիւնն ՚ցնի նշանակել էր :

Ե. Ա՛յլ ևս՝ ասէ քր . որ ոչ առնէ պտուղ . և ոչ ասէ . որ ոչ արար .
զովին յայտ արարէ՝ Թէ չէ բաւական առնել զպտուղ ,
այլ պահանջի միշտ պտղաբերել : Ա՛րդ Թէպետև երբեմն
բազում բարիս գործեալ իցէ քր , Թէ կասեցար'ի գոր
ծելոյ , կորեար , և զնմին կորուսեր . ՚ըստ օրինակին սա

ուղղայ , որ ՚ի մեռանել Հատակին եղէ ծառ պանծալի և բարի , և ապար պտուղս բարիս . բայց զինչ եղէ անբեր , մերժեալ յայլ, կտրեալ և արտաքս ընկեցեալ յարքայութենէն երկնից : Վասն ասէ քո , որ ոչ առնէ պտուղ բարի . ուր տես , զի ոչ խնդրէ քո պտուղ գեղեցիկ և պայծառ , որպիսի են միրգք առ մեռեալ ծառոյ՝ արտաքոյ գեղեցիկք , և նեղքոյ մխթարիչք . այլ բարի , իբր պիտանի . ոչ զարդարիս բերեն ծառք ՚ի բարձրութիւն քաղաքաց կառուցելոց . որք առ անմահացոյ լինելոյ վայրացն՝ ոչ քաղին ՚ի մարդկանէ , այլ ազատութեան լինելն կերպարուր : Այսպիսի պտուղք են գործք բարիք ՚ի ցոյցս գործելոց . որք յարիշտակին ՚ի գիշեայ : Պտուղ բարի պահանջէ քո , ոչ մեծ կիր բազում . զի ոչ որք բազում , այլ որք բարիք աղօթեն . ոչ որք առատ , այլ՝ որք բարիք խոստովանին . ոչ որք առատաձեռն , այլ՝ որք ուղղ մտօք տան ողորմութիւն , ընկալցին երբեմն զվարձս Աւրէ՝ զոր օրինակ ՚ի դրախտին էկայր ինչ ծառ անպտուղ . ոչ քաղի ՚ի բանից անտի , յոմ ծառոյ դրախտիդ ծանիցէ . ոսկեպես ես դրիգորի՝ ՚ի վինոնհոլաւ եկեղեցւոջ Հարկ է մեզ մտրդոյ սիրելոցս չործս բարեաց . որ և քաջայայտ երևի յանպտուղ թզենին , որ ոչ թողաւ ՚ի պտղաբերել , այլ չորացեալ կտրեալ ընա , և ՚ի հուր արկանել :

ՅԻՐԳՐՈՒ :

Ա՛ծ այսորիկ ակրեալք՝ միշտ զգործս առաքինութեանց պտղաբերել ջանասցուք . զի մի սպառնացոյն մեզ ոչ անպտուղ ծառոյ՝ զկարուածն , ասելով . կոթեա զառ , ընդէր և զերկիր խափանէ :

ՎԱՐՔ ՅՈՎ ԼՈՎ

Յաղագս երեսուն մարդոյ շինուելոյ ։

Բնաբան . Վասն զինչ արարից , զի յորժամ՝ի քաց լինիցիմ՝ի տառեսուչս , ընկալցին զիս՝ի տունս իւրեանց ։

Ղուկ . ծ . գ ։

Ախոռաց ։

Խաղդ Թուխ ձեզ սիրելիք . աղգեօք տառեսն յիշատակել յաւուրն՝ ուղիղ և գովելի ինչ գործեաց , յորժամ զպարտապանսն ոմն խոյս զմուրհակս խորեալ և փախեալ՝ զերևելի մանուն պարտուց եթող նոյ . գովելի ինչ Թուխի ձեզ այս առատաձեռնութիւն և ազգմութիւն ։ Կարծեմ , Թէ ամենեքին առ հարցումն ասէք ընդ միտս , Թէ տառեսիս առատաձեռնութիւն էգիւ մեծապէս գովելի , և ընդ գործս ազգմութեան համարելի ։ Այո ձեռնարկութիւն ևս լաւ բռնադատ , Թէ ընդ աւերմունսն քանի՝ քս իակ գովելոց գտանեան անիրաւութիւն . ապա գովելի ինչ արար ։ Այս կայս յոյժ այլազգ են կարծիք այնց , զոր գտանեսիս առատաձեռնութիւն ձգտել քննեն ։ Ո՞ինչ ասիցիք . գովելի՞ ինչ Թուխի ձեզ առատաձեռնութիւնն , որ ոչ՝ի սիրոյ , այլ՝ի շահասիրութենէ անձին յառաջ գայցէ ։ Այսու է Թէ սէրն շահասիրոյ անձին՝ ոչ է սէր ձշմարիտ . իբր զի սա ոչ խնդրէ զիւրն . ուստի և այնպիսի կեղծ սէր չ՚արժանի և գովութիւն ։ Իսկ արդ ո՞ւր ընդ քան աւերմունսն օրինօք կշռեսցուք՝ ոչ տեսանիցէ , Թէ տրտնեան առաւելապէս զիւր օգուտ խնդրէր . իսկ զպարտապանսն ընդ պատահմանն միայն ։ Ո՞չ այսպէս ասէր նա ընդ միտս . զինչ արարից՝ յորժամ՝ի քաց լինիցիմ՝ի տրտնեսուչս . գործել ոչ կարեմ . մուրանալ ամաչեմ . իսկ զի՞ արարից ։ Այսպա յայս եղանգոյց զբանն . փեսեմ զինչ արուն , զի յորժամ՝ի քաց լինիցիմ՝ի գործոցն , ընկալցին զիս՝ի տառեսն իւրեանց . կոչեցից զպարտապանս , և զմուրհակ պարտուց նոցա չարաչարեցից . զոր և արար իսկ ։ Այդ գովելոց ոմն զտանեան , ոչ զի քարիւք արար , այլ զի զիւր օգուտ Հանձարեաց . վասն որոյ ասէ . զի որդիք աշխարհիս այսորիկ իմաստակագոյն են քան զորդիս լուսոյ յազգի իւրեանց ։

Ա՛մէն

Ա՛ծկ յաւիտենական ՀմայրատուԹիւն զՀեղգամտուԹէ
որդւոց լուսոյ՝ ՀարստահմտուԹէ օրդւոց Ցիս՝ զարԹու-
ցանել կամեցաւ ՛ի խնդիր Հմայրիա խմատուէ , և ա-
նանց բարեԹէց ։ ԱսԹէ ասելով ։ Համանօղ լերուք որ
տեսիս , վնասն փոխ և Հանձար վարել ՛ի ստացուածս ա-
նանց բարեաց ; զոր օրինակ նա ՛ի ստացուածս առօրեայ
օգտի ։ Ա՛յլ ոմն աղեխոցս , զառօրեայ բարիս՝ բիւրեք ,
և նա առաւել ագահք և Հափսխնդիրք՝ նախամեծար
ընտրեն քան զանանց բարիս ։ որպես վկայէ փորձն ։
Ա՛յդ բարւոք ՛ի միտ առցեն այսպիսիքս՝ զինչ յառաջա-
կայդ ասի ։

ՀԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ։

Ա՛րդ շահախնդիր անձին՝ անտես է անիրաւուԹէ ։
(Բաժանուած ։) Օ՛ի ոչ երկնչի անցանել , նախ՝ զնւազական
իրաւամբք ։ Եկդ՝ զիւծայինն իրաւամբք ։ Երդ՝ զմարդ-
կայինն իրաւամբք ։

Ա՛ռաջին ։

Օ՛ Ամ յարիս շահախնդիր խելացդ ՛ի Համառօտ բովան- ա ։
դակեաց՝ որ ասացն ։ Ը՛ահասիրուԹիւն՝ զեղծմամբ
՛ի չար կողմն առնալ , է յայ հեռանալ ՛ի սպոյ յարիլ ։ ոչ
ոմանք օգտել ։ Ամի ընդէմ գառանալ ։ յիւրմէ գործոյ պա-
հասիլ ։ զՀպատակս Հարստահարել ։ և յօրինաց վտարան
ջնջել ։ Օ՛ այս Ամ և բազում այլ չարիս բիւրմանդամէ տե-
սանել ՛ի շահախնդիրն ։ Կամիլիք գիտել , ուր նմանն
ինչ այսպիսին , որ յԱմ՛ ՛ի գործս իւր՝ զիւր օգուտ խընդ-
րէ ։ նման է հողոյ , ուստի եղև , և յոր գառնալ ունի
անդրէն ։ Հողն պարզեալ ունի զգոգ իւր յանդաստանս ,
՛ի քաղաքս , ՛ի լերինս , ՛ի պարտէզս , և ՛ի ձորս ։ Յան-
դաստանս բուսուցանէ արմտիս , և կերակրէ ։ ՛ի քա-
ղաքս Հաստատուն կայ ՛ի հիմունս՝ և ՛ի վէր ունի ։ յան-
տառս աձէ ՛ի ծառս , և Հովանի լինի ՛ի լերինս փոխէ յօս
կիս , և Հոխացուցանէ ՛ի պարտէզս փէԹԷեցուցանէ ծաղ
կունս , և սիրուէ ։ ՛ի դաշտս սիրուս տարածանի ՛ի մար
գագետինս , և զուարձացուցանէ ։ բայց և ոչ զմի ՛ի սո
ցանէ առնէ առանց իւր օգտի ։ Ա՛յնպէս Հողն յանդաստանս
բուսուցանէ արմտիս , բայց պարարել պիտի , և արօրա-
գրել , և սերմանել , և տափանել ։ տես , զի յառաջ մէ-
շակի ։ ՛ի քաղաքս Հաստատուն կայ ՛ի հիմունս ։ բայց

պէղել պիտի, և պատրաստել, և քարամբք ընուլ. տէս՝ զի չառաջ մշակի։ Յանառաւս ամէ՛ի ծառս, բայց՛ի ինձնից մաքրել պիտի. տէս՝ զի չառաջ մշակի։ Ի լերինս փոխն չոսկի. բայց պարտ է՝ արեւուն՛ի նա ծագել, և եփել, և տաճել. տէս՝ զի չառաջ մշակի։ Ի պղպեղս պիՀԵՀեցուցանել ծաղիկս. բայց չառանձել պիտի զոտս, և՛ի մոլախոտից սրբել, և ոռոգանել. տէս՝ զի չառաջ մշակի։ Ի դաշտս սիրուս առարծանել մարդագետինս. այլ չուր տալ պիտի նմա, և սրբուցանել. տէս՝ զի չառաջ մշակի։

ՃՆԵՂ. ԺԸ. 18: Ի՞Հ չահախնդիր Հոգ. Թէ ոչ մշակիս. Էօշ և պատասխանեաց։ Ի՞չ՝ ո՞ւր այդ պղծի է. Հողն ոչինչ առնէ ձրի. զի վաստակօք կերակրիմք՛ի նմանէ։

Ի՞չ ծարաւի է քրտանց մերոց. Հրաժէշ առ՝ երեսաց տոյ Էերէցիս չհոյ ես։ Այլ ոչ Հողն, նոյնպէս մարդ Հոգելէնն՝ և երկրաւոր բաներայ սիրոյ՝ ոչինչ գործէ ձրի. ոչինչ անվարձ. և ոչինչ առանց իւր օգտի։

ՃԺ. Ի՞նձ արդար Թուէն շահ, և օգտաՀնդրութիւն. և չէ յոյժ կշտամբելի. այլ որ ԷՀեմ իբառանց և ապիրատութիւն՝ զնդրդ և խղճ խղդել, այն է մեծագոյն խորհելի, և զինն առնէ անտես անիրաւութիւն։ Ի՞նդեմ, քանի՞ այսպիսի տեսանես և անիրաւ վաշխառուս ի տեսանել առ ժամանակօքս. քանի՞ զօշաբարութիւն աղագաւ զիմ իրաւունս ազատաղեն և վեր՛ի վայր շրջին։ Իրաւունք քնութիւն պահանջին պատուել զնոսա, և արդելուն անվոյթ լինել զնացանել. այլ ոչ փարիսեցիք և դպիրք վ՛ա շահախնդրութիւն զայս իրաւունք վեր՛ի վայր շրջել զՔահանայն. ուսուցեալ Թէ որ ապրատ ծնօղս ունի՝ ոչ պարտ տուրսի մնուցանել զնա. այլ լուսկ բառնայ զայս պարտաւորութիւն՝ կորբան ինչ մնուցեալ՛ի սեղան։ Ի՞նդ պատրուակաւ կրծեն զպատշաճպատուիճ ընծայել ծնողաց՝ անփոյթ եղեն փարիսեցիք վ՛ա շահն և օգտն անձանց։ զի ըստ երանելումն՝ իբրև անուանէն բարեպաշտուն զայս անպարշտուն՛ի ներքս մնծին, նոքիր զաւակսին պատՀանաւոք տաՀանելին ոչ՝ քահանայից և փարիսեցւոց լեզեր յօդուտ. Իբր զի ոչչափ առաւել նոքիր մնալիւք՛ի սեղանն, այնչափ առաւել առնուին նքա տուր։

Ի՞ստ երէցդ։

ՃԻ. [illegible] որ ինչ առատաբար դյանցանել իրաւանց բնուէ, գնոյն [illegible] Թէ ասել է՛ի վեր տնօրինն իրաւանց. զոր այր

Տէր. ա. 11.

Ես. ծ. 33

Ես. ծ. 37

էր ազգդատ ոչ ազգէնեին՝ յերկրագործն եւս ինոյ . զինչ
երկիւղ մտոտի կալաւ զնա ։ Ալ անխնեալ շահախրեան.
հոգայնն բնակիչքն զերամսկս խրեանց . խնդացին ,
թէ գուցէ քա՛ի հալածելն միւսանգամ դգեա , դարձէ
առաքեսցէ զնա յերամսկ խողից խրեանց ։ Տեսէք սիրե
լիք . զի մա անցաւոր շահի՝ հասանէ քեզ՝ ի քաց գնալ .
կեանքը երամից խողից՝ քան զողջութի՛ մարդկան նախա
մեծար ընտրի . սերն ժիկաւոր բարեաց զակը ընկերին չի
ջուցանէ , և զհոգայնն օրհնան քառնայ ։ Ալ ինչ քի դէ-
պաւ , դայն և պօղոսի պատհեաց . զի՛ ի քարոզել պօղոսի Գործ.
ի փիլիպէ մակեդոնիոյ զքո՛ պատահեցաւ նմա ազա ԺԶ. 16:
խին ոմն , որ ունէր զոյս հարցուկ . զԹագեալ առաքե
լոյն՝ զերծոյց զնա , հալածեալ՝ ի նմանէ զդևն ։ Ա՛ւ զինչ
շնորհակալութի՛ եկն զկնի ։ Ալ անլեւր անգթութի՛ և
ապերախտութի՛ հեթանոսաց ։ Տեսէք ազատիմայն՝ ի վե՛
յարուցեալ պօղոսի և շիղայ՝ զդգռեալ և զամբոխն՝ ի վե՛
նո՛ դան հարկանել եառնէ , և՝ ի բանտ արկանել ։ Ա՛ւ
որ եղև պատճառ ցասմանս . ոչ բաղում անգամ ասացի՝
շահախրութի՛ անձին . զի այն ազգսիկն շահ բազում պայ
պեքսից ի՛ւրոյ ծնելոցն ։ Ա՛պա քանզի՝ ի հալածել զնմանն՝
գադարեաց այս շահ , վասն սկսան ամաչել զցասումն՝ ի ԺԹ.24:
պօղոս ։ Ա՛սա ամէն օրինակի ջեռաւ սրտմտութի՛ ի վե՛
պօղոսի և գեմետր , յորժամ զաստուածոց՝ եւս առա
ւել զմեծին արտեմեայ երկրագործս զպաշտամունս կըշ
տամբէր նա ։ Ալանզի ժողովեաւ դեմետրի զձարտարս
և զանդրիսագործս՝ բոլոր կալաւ , թէ ոչ միայն պաշտօն
արտեմեայ , այլև շահ քաղաքին քարոզութի՛ պօղոսի
խափանի . և այնպէս զմա՛ զքաղաքն յարոյց ի վե՛ պօղո
սի՝ վա՛ շահախրութի՛ . զի արծաթագործ էր դեմետր ։
Ալակ արդ՝ զինչ ասացից սիրելիք . ոչ և՛ ի քաղաքս քրիս
տոնէից է տեսանել սկսպիս կուռս , և հարցուկս գժո
խոյնս . յի անկարգութի՛ն և մոլորաշտութի՛ն , որ հե
թանոսաց վայելէն , և ոչ քրիստոնէից ։ Ալ կայցեն գրօշ
ոճաձք և նկարք անառակք ի գոյնսիդութի՛ն և՛ ի կոր
ծանումն երիտասարդաց՝ յայտնի յորմ հատատակաւք .
զիարդ հանձարօղք և ձարտարօղք նո՛ անպատուհաս
կան . զիարդ վաշխք , և անարժան արուեստք անպատիժ
յաձախին ։ Օ՛ խարդ միմոք և ծաղրածուք խնդնէք նը
շաւակաք և զոճախմբութի՛ն աւուրս պղծեն , և չասի ինչ
Օ՛ խարդ դիւրաւ մուտ ընծայի դիւաց՝ բնականալ՝ ի հո
գիս .

գիա . և չինելն ի նոցանէ Հալածականն . զի մի պատարտ խոզից , այլ շահատանութեան և հեշտութեան միայն լինել : Սաղ շահասիրութեն անձին . զի չամօրէն վկիայ և խոզից և կուց խնամակալու լինել , թէպէտ և փըղկութեն հոգւոց միայն զայ զկնէտ , և ոճայնէն իրաւանց չարաչար յանցումն :

Ա՛ան երրորդ :

Նակ զինչ ասացից զիգիպտոսէն իրաւանց , զեկեղեցական- Է .
նէն և զքաղաքացիսն : Այսպէս է թէ շահախնդիրն յոչինչ օրինաց երկնչի : Օի թէ զեկեղեցական իրաւունն ասես , և զեկեղեցւոյ հրամանս , հանապազորդ փորձն ուսուցանէ , թէ՝ և դոյդն շահի ազգատաւ յանցումն լինի զնոքօք . զորոյ օրինակ ունիմք ի գործատուս , որք գործ առուս , զնուիրեալս ի ծառայութեն այ՝ յոլովակի ի ծոյական վաստակս անցուցանեն . Հեղգան տեսանել զպատարագ . և այսպէս զօշաքաղութեն ազգատաւ մուտքիւր մատնեալի ծառայեն , քան այ Նակ զինչ ասացից զքաղաքական իրաւանց : Պարկեշտ որ չիս ժամանակաւոր օգտի զօրինօք եկեղեցւոյ անցանել չգտնի , այսպիսին ոչինչ խղճէ զքաղաքական իրաւանց զկապանս խզել , և հասարակաց օգտի զընդդէմն դուրս ձգել : Պիտին այն հրապարակական գործք և աղբիւրք հասարակութեն . այլ այնպէս՝ զի և իւրաքանչիւր քաղաքի օգուտ անտի լինելոյ . բայց թէ որ զհրապարակականն գործոյն զերեւելի մասն ի ծոցդ անտի գործոյն ի բաց դարձուցէ , և ի պէտս իւրոյ ջրաղացին հանեցուցէ , յայտ է թէ ապիրատութեի գործէ : Ա՛ս ասկոյն քանիցս անգամ պատահէ . զի որոց պարան էր ի պաշտօնի՝ տալք նոյն զի հասարակաց օգտի , զջուրն յիւրեանց ջրաղացն շրջեն . այ է , զարքունի դանձուց զաղբիւրն՝ որ խղճէ , ըստ բազմապատիկ առաքինակ յառանձնական տունս հասեցուցանեն . մինչև ի ապառիլ հասարակաց աղբերն և գործոյն՝ հարկ լինի և առանձնական ջրաղացիցդ կասիլ ի հոլովմանէ : Ովմանիտ ազահութեն մարդկան , ասեն անոնք , որք զհասարակացն իւրեանց համարին : Որք զի ձմեռնային խմաստունն ընդ պօղոսի ասէ . ոչ խնդրեմ զանձին օգուտ , այլ զբազմաց . ըստ օրինադրելոյ անկեղծ սիրոյն , որ ոչ խնդրէ ինքն . այ է , որ ոչ զիւրն քան զհասարակացն , այլ զհասարակացն քան զիւրն նախատասէ .

ա. կոր. ժ. 33. ժէ. 1.

ոչ ևս ևս ևկեալ օգտասիրաս ։ Այլ առաջ զի այս կանոն սիրոյ զայսու ժամանակաւք չմոռանայի ըստ շահաւետիւ պայմանս սահմանաց իշխանաց · որք զՏուռմէական ինքնակալութեն և զեկեղեցւոյ հաստատից օգուտ սակաւ հոգան , միա եդեալ միայն առանձնական օգուտ ։ որք հաստատից բարւոյ և խաղաղութեն տուժիւք , ջանան զիւրեանցն հաստատել և առաւելուլ ձրուքեն , զահմանակցացն յիւրեանս կորզեալ ։ Այլ , քանի բարեպաշտութեն և իմաստութեն զործեցին , եթէ զնոքանց օգուտ եկեղեցւոյ՝ ընդեմ արշաւանս հաստատ թշնամեաց և հերետիկոսաց յառաջ վարեալ , քան զառանձնական օգուտ նախասիրեցաւ առնելին · և ոչինչ դաշն ըստ թշնամիս հաստ և ըստ տարաժառս առ առանձինն օգուտ կռվելին ։ Օ՛ինչ այլ պատրաստ , այնպիսի օգտակարիք շահ , բայց եթէ զկորուստ ։ Այսպէս , եթէ զտրտմեցուցիչ սուրբ զշաբաթգրեալ թէ աղագաւ յանդգնեցայիս ենթակալ՝ ի վախճանի յաժամակէտ ապանաս , և թագ դլխոյ նր առաս , այսպէս բազում անգամ իշխանք , որք ի սակս սահմանաց հերետիկոսաց , և շահի աղագաւ հեղգանան զինչամուտս հաստատելոյ զորութեն խորհրդոյ , ի վախճանի նոցուն անհաստատութեն և բռնութեն խորհրդին ։

Ը · Այլ թողեալ զշահախնդրութեն իշխանաց՝ յառանձնական տուեալ զաչեցուք , և յայնս զանառելս անիրաւութեն բննեսցուք ։ Այլ , քանիք կան՝ որք յորդոյ լուսոյ հաստիլ կամին լինել , սակայն ոչինչ բարերարուն ընդհակոյ հաղորդին , բայց եթէ ակնկալութեն , թէ մեծ ինչ օգուտ առնանց լինիցի ։ Այս ասելոյն ոչինչ խիղճ մերկնութեն ի շահատարանս դիմին , այլ ի Թափուրս ոչ երբեք ։ այսպէս բազմոյ քրիստոնէից ոչինչ փոյթ է , մատ չիլ ի տունս աղքատաց Թափուրս , ուստի ոչինչ խիղճ ահաւոյնին · այլ դիմին ի շահատարանս լցեալս · ՚ի զարկս մեծատանց արժանիս վարկանին իւրեանց ծառայել ՝ առ քաղելոյ ի նոցանէ շահ ։ Որոյ սկզբն մարգարէ առ երիւեմ · Ախթեմ երինջ ինձ , սիրե զնա · իբր զի յայն դաշտս ոսկիք են զցուրեանն ի յարդից ոչ ծեծել լով Թափել , այլ ի վէր արձակել երկնս և երինջս , որք կատելով զառանձինն զհատն ի յարդէ ։ Այդ՝ սիրել սակ երինջոյ դիտաւել · վա զի զցուրակ երինջըն կարուսցէ ոչ այնպէս կոպկին , մինչև չկարել նմա ուսել ի կալոյ ։ Այս մակ երինջն նիւթ ի հատուկ մեծատուր զառնոյ ի վաս-

ժամտահս կալոյ՝ վա՛ ցորենոյն՝ զոր ուտէ՛ ի կաստուն ։
Ընդարձ այսպիսի երինջք են բազում՝ որդիք Տիս ։ սի-
լին զկաստուր ։ բայց՝ ի կալոցայս աղքատաց ոչ մատչին ,
ուր ոչինչ՝ կամ՝ նիւաղ ակնկալութիւն է Հատուցման ։ այլ՝
յորոց անհնարին առատ երախտեաց փոխարինուն ընդու-
նիլ , ոչխալտեալ բարերարել և ծառայել ոչ խնային ։

Յորդորք ։

Պ աշխատ է յոտացելոցս , թէ քանի՛ անարդ՝ մա-
նաւանդ թէ անիրաւ իցէ՝ զերբ շահ և զօրուտ
խնդրել ։ որովհետև շահախնդիրն բազում անգամ ոչինչ
օրինօք կատարէ յանձն առնու ։ այլ զնեական , զնծայնին
և զիգկայնին օրինօք յանցանել ժպրծի ։ Հայց առաքե-
ալ՝ զի առաւել և գարշելի է այս խոհեմութիւն կամ խորագի-
տութիւն Տեր ։ Պատգի գրեալ է ։ խորտուէց գիմաստս եմատա- ա. կր.
նոց , և գիտրմտրդս խորհրդականաց արհամարհեցից ։ Ասացաք՝ի ա. 19.
միտ առնել զայս սիրելիք ։ եթէ՝ որդիք լուսոյ լինել ընդ-
նդանայք , խնդրեցէք զերկնայինն քարիս քան զաշխար-
հայինս , գյաւիտենականս քան զանցաւորս , և զլոյս քան
զխաւար ։

ԲԱՆ ՈՂՈՐՄԱՆ ԼԱՒ ։

Յաղագս երբ ճանապարհաց՝ և փողոց ։

Ընդդէմ ։ Ակաւ Հանել զվանաւօդսն՝ և զդնօղս ։
Ղուկ ։ ԺԸ ։ 45 ։

Սկսումն ։

Ասա վիպասէրդ աւետարանին քննութիւնս , երբեմն ընդ
Թոմոյ էարկ քո զգայմնասպառիկ և զմեծամեծ
տարիս՝ որ գալոց էին՝ի վերս եկեղ , մտեալ՝ի տա
ճարն եհան արտաքս զդնօղսն և զվանաւօդս ։
զի տնեքեցական տանարսն մնաքրեսցէ՝ ի տուրեսուից՝ որ
ոչ վայել է տանարին ։ ուսուցեալ մեզ սովաւ՝ ոչ զմե-
ղանչական իսս միայն հեռի առնել՝ի տանարդայ , այլև
զաշխարհայինն և զանվայել իրողութիւնս ։ ոմն խօսս առ-
նել , ձեռնել , ծիծաղիլ , ասա անդ շուրջ հայիլ ։ և որ
սոցին նմանս են ։ Ասա զմեզ առաքելոյն առ տիմոթէոս. ա. Տիմ.
զայս գրեմ առ քեզ , յո՛ գիտասցես , ընդ ո՞րդես պարտ էցէ՛ քանն ֆ. 14.
ա՛ ընկել ։ Ասէ՛ ասէն , թէ՝ քո ուսոյց մեզ սովաւ՝ զկո-
զևոր

գևաղ տանդարն զՀոգի՝ որ և մաքուր պահել, չտալով մուտ ինքտակար և Թիւր ցանկութեց . ունկնդիր եղիլ աւ-
Ա. կ։ե. ռաքելին խրատու , որ ասէ . Ո՞վ դիպէ , երբէ պատաք էս այ . . .
ի։16։17, երբէ ոչ պատաք այ ապականէ , ապականեսցէ զնա աՅ : Իսկ այլք ասեն , Թէ սուրբ օրինակ են քո եկեղեցւոյ խրատ, նախանձայոյզ լինել ընդէմ սխմոնեան ապիրատութեն. իբր զի նոքա եկեղեցի՝ այր աւազակաց լինի , և կրպակ յուդայի : Պաքէն ոչ լսեմք , Թէ վրկիչն երբէք ի կեանս խրատ՝ տուեալս ի նախանձ բարկութեն բրդեալ խօսեր, ոչ այս անգամ: Ես պատրաստ ունին ի լսել , այլ խորհուրդն ի հարկանել . ոչ զանձինք անկանի , և ոչ խօ-
Ա-ղ. սիլ ներել . զի ոչ յատեան նոտի գտանել , այլ փութայ ի պատուհասել . մինչև հնուէ նոքա զատացեալն սատմաերգ-
Ա-ղ. ութին . նախանձ պան չո եիբէ պիս : Ո այսոսիկ և զբազում
կբ։10։ այլ պատճառս յառաջերեն մեհինէսք ի մեհենէ զայս գործ քեն : Բայց ես յայս ձառ ոչ զնացայն առնուտ , այլ՝ այլ պատճառ առաջի առնեմ , Թուի Թէ պատշաճանին. ասելով . այսոսիկ արտաքսմամբ կամք եղեն քի և զայս ես ցուցանել , Թէ բազում վաճառօղք և գնօղք արտաքսեցոց են յերկինից՝ ի տաճարէ փառաց , զորմէ գրբ-
Ա-ղ. ելոյն է . ոչ՝ ի պաճար սէ էօրամ , ոչ յեկիցես չանու էօրամ :
ժ։5։ Ո ինչ խորհիք ըստ միտս. Թերևս նորատաճն ինչ Թուխցի ձեղ վարդապետութիս . այլ ես զնոյն երկրորդեմ :

Քահանայութիւն :

Բազում վաճառօղք և գնօղք արտաքսելոց են յերկինից՝ ի տաճարէ փառաց : Այս ոյք լսին սոքա . (բաժանումն .) նախ՝ որք նենգաւ վաճառեն . երկրորդ՝ որք նենգաւ գնեն :

Պատառիկ :

ձ . Ցայտ է Թէ նենգաւ վաճառել գիմի ոչ այլ ինչ է , քայց եԹէ ի վաճառելն և ստանալ . և զի ստգնն՝ Թէ ծանր է , զմեզաւորն յերկինից արտաքս արկանել , մանկ չարաչար վաճառողաց՝ որք մեծապես միաոեն ընդերթին , ցոյժ երկիւղիլ պարտ է յայսմ արտաքսմանէ : Երդ՝ ի նենգաւոր վաճառողաց սակի են՝ նախ այնք , որք միշտ ի վաճառս ստութիւն պատրեն զդնօղս . զի որ չար ևս են
Սէ . Ջ. քան զգողս , մինչ զի առ այ Տամեմատութիւն մարթ է
27։ 2՞՞ ասել , Թէ լաս է (այ փոքր չար է ըստ մեհինէն) քան
պաւիսէփ։ զայլ

ջայր հանապազաւուր։ Օ՛ի ՚ի յամախել այսպիսւոյն ՚ի սուտ
Թէ , խօսի երբեմն և սուտ՝ ոչ իշխասկայն և ե ծանր՝
քան զդողուԹի ։ ոմն յորժամ սուտ Թէն նախմնայ ա-
նուն ընկերին , որ լաւ և ե քան զինչս յափշտակեալս
դողուԹիւ ։ Եւ այս առաւելապես ձշմարտի , յորժամ ՚ի
մէջ սուտն յաւելցուն և սուտ երդումն ։ որ ըստ ոգւոյ Թոյ-
մայն՝ յիւրաքանչ սեռի ե մեղք մահու չափ ։ Այլ յայսմ
վայրի պարտ ե քաջ ՚ի միտ առնուլ , Թէ այսպիսի սուտ
Թիւք լինին մեղք մահու չափ , յորժամ ասին գիտուԹիւ ,
և գիտմամբ պատրելոյ ։ զի Թէ որ յանգիտս ասէ , կամ
ծելով զձշմարիտն ասել ։ կամ Թէ որ գիտուԹիւ ոչ գիտէ
ընկերին վնասել , այլ զինքն ՚ի միտս առնէ պահել , այնպէս
սի սուտն բաղում անգամ ե միայն մեղք նեղելի ։
Եբկորդ՝ ՚ի նենգաւոր վաճառողաց սակի են այնք՝ որք ե ։
՚ի կշռոցդս , ՚ի կշռոս , կի՛ ՚ի չափս սուղը են խաղդախել ։
Եայս այսմ յանցանին նիք , որոց են այլևայլ կշռոք և
չափք ։ փոքու կշռով օտարոտւոց կի՛ անծանօԹից վաճա
ռէն , ծանու կշռով բարեկամաց և ծանօԹից ։ Եւ որս Ա.Օրին.
ասի ։ Ջ լինէի չոմանի տուր ինչս և ինչ , ջեզ կամ ֆոր ։ Եւ Ջ լե. 13։
լինէի ՚է պան տուր լաւ և լաւ , ջեզ կամ ֆոր ։ կշռս արդար եղիցի
ձեզ , և լաւ սրոյ և արդար եղիցի ձեզ ։ զի բաշխօրհ եղիցիս ՚ի
ձէ երկրին , զոր աՔ ած տ պագիս ձեզ ։ ոմ Թէ ասէը զսորին
Հակառակին՝ Թէ ոչ եղիցի քեզ կշռս արդար , կարձո-
րեալ լեցին կեանք քո ։ Այս՝ ի ժամանակաւոր իշատուԹիս
երկնելոյ ասնի և յայլմէ իշատուԹէ անկրուա վաճառօդն ։
Եւ ած ինչ այն ։ Ա՛ռ ասծ ։ էջ՞ ՚ի ձէ արդարացի՝ կշռօդ անօ- Ա Բ.Թ.
րէնն , կամ պարագրական կշռոց ներկորն ։ ոմն Թէ ասիցէ , ոչ , Ղ. 11։
Եւ ՚ի վէ բերէ զպատուհասն ։ գոս սերմանիցես , և ջ հնձ Ղ. 15։
ցէսցես ։ հինցես պչէր , և ջ օձցես խաղող ։ Ա՛հա ենդ ինասն
ժամանակաւոր՝ ե անանկուսի ։ Այս զհոգևոր իշատն յայտ
առնէ ածր՝ ասելով ։ հաւր զհոգևոր իշատն յայտ Ա Բ.Թ. Ղ.
բէնաէ ։ Եւ լաւ գործ լի ցասմանէ ։ ուր ասէ մեհինէն ։ որչափ 10. ԵՒ
՚ի չափէն պակասի , այնչափ ցասումն և բարկուԹի ոց ասացանի ։ Օ՛ի որով դեղանէք ոչ՝ նովի՛ն և դանիք ։ Ա՛յս վէ Խոտ.
զի այսպիսիք մեղանչեն ՚ի կշռոս , արժան և իրաւ ե՛ զի՛ զի՛ Ժա. 17։
միքայելեան կշռս պատժեացին , և չարիք նց ՚ի նոսն Ժան-
բակշռոք լեցին ։ բարեացն կշռելով և ոչ ինչ ։ Ա՛յսպիսւ
նենգն և նիք , որոց Թեպետ արդար ե կշռս և չափ ,
բայց նենգաւ կշռեն կի՛ չափեն ։ ոմ առնեն յորմէկին զի Թա
նեվաճառք՝ վերկոսլ լքեալ զչափն ։ կի՛ որք մտան ըստ Թա

Թիւ զնեն կշռոյն . հիմիտաւուխ եր , որք բուխ ոչ կեաս վարեն զգաղն . այնպէս և այլք : Ա. Եւ նենգաւոր վա
ճառօղ է , որ ջանայ , զի կշռով վաճառելին առաւել ծանրակշիռ լինի : Ա. յոյնս նենգեն , որք զչեզին առամ
կացուցանեն՝ ի գինոյին Հանուելա ես եղեալ , կամ յանձ
րեւի : որք ջուր ի գինի խառնեն . կամ այլ օրինակաւ
գինոյին ինաս Հասուցանեն : Ա. քանզի ի գրոյն , Հղէ
նենփուխ պիղծ է առաջի տն , քաջայայտ է մեծուխն խոր
գախտութիւն . վ որպ այսպիսի պատրուագայ մեծասիս
պարտ է երկնչել , զի մի երբեմն արտաքս անկցին ի սուս
ձարի փառաց :

Ա. Եգերտիք՝ ի չարաչար վաճառօղս գասին և ամենանքին
ոգւս . այ , Ա. յիք՝ որք զլաւն ցուցանեն , և ապա զյո
ւնին վաճառեն . կիմորք գաղին զյատին ի լաւսն , առ
երեսս և ի տես այլոց զլաւն եղեալ , այլ ի միջն կամ
ի խոտս զյատին : Ա. Ջանզի ասի զսացանի . Վոյ տիոջիկ ,
որ ասէցեն զչարն բարի , և զբարին չար : Ա. յիք՝ որք գիտուք
զարատասուին և զպահապասուին վաճառին ոչ ընտիր . և
Թէ պահապուԹի իրին ի տեսակին իցէ , ոչ եԹէ ա
րցին վաճառեսցի ոչ ասիլ , կամ Ջախասան գինին՝ ոչ
անապակ . եԹէ ի քանակուԹին իցէ , այ ի կշռոյն և
լաւ չափուն . և եԹէ ի պահպուԹին , ոչ եԹէ ցաւա
զարին վաճառեսցի ոչ առաջ : Օ ի յոյսդ ոսկի վաճա
ռօղն՝ որ գիտուԹի զայն առնել , պաբատաւորի առ Հա
ստացումն : Ա. յիք՝ որք ընտրին տեղի խառարին . զի երբն
երեւեսցին ոչլատդ՝ քան զոր էին . որպէս առնեն չա
խայախճառք , և այլք . որք յոյսդ՝ երբք ցուցանեն , Թէ
որովք են խառարի . և ոչ առա գիտաւոր սիրեն , նոյնիդ
անդ ընկենուլին ի խառարն արտոյն : Օ ի ոչ քո իսկ առ
Ա. յիդ՝ որ չաչ փորձէ , ոսկով չորս առ լոյս . և ոչ փոյ առ լոյս , զի գի
չանգիմանեսցին փորձք նը : Ա. յիք և այնք , որք վն յոյսդ
ոսկան՝ առաւելուն զգինն , զի այդ բազում անդամ ի
վաչխառուԹի գնայ . և վն այսորիկ Թէ ի սաղմոսերգ
ուԹին Տարոյանեմք , Տէր ո՞վ խոյսէ ի խորանի տոմ . լինի առ
ման գիլնի . որ չորքոն խոր ի վաչխառ ոչ պայ :

Ա՛առն երկրորդ :

Ա. Ա՛ենգաւոր վաճառողսդ արգ ի նենգաւոր գնօղս
մտախոսք . և ցուցցուք կարճ ի կարճս , Թէ այք
առաւել իսկն յոյնպիսեսդ ասին , Ա. յոս առաջին՝ նենգ
գաւ

գաւ դնեն նոքա որք անարդադին գնեն զերն քան զար-
ժանն . որ պատահէ ի լինիլ Տարկի . որպէս յորժամ որ
բռնադատեալ և ի ստիպելոյ Տարկին ծախաւք վաճառէ
զևր ինչս ։ Այսպէն այսպիսի գնօղն , որ յոյժ ցած գին
վճարէ՝ քան զպահանջել արժողութեն իրին վաճառելոյ ,
ոչ է անբասիր ի մեղայ . և զիետեան Տատուցեալ ընդ-
րին պատասխանի վճարել ։ Ոչնպէս ասէ Թովմաս ,
յորժամ վաճառօղն կարծէ զևր իւր անարդադին քան
զոր ևն . ոչ եթէ վաճառեսցէ զսակի դիւրադին կարծե-
լով թէ է արդար , յայնժամ գնօղն որ ձանուէ զայս , անե
բաւութիւ գնել . և առ Տատուցումն պատասխանի ։
Կարձեալ՝ ներհակ գնեն նոքա , որք դիտեն , կամ կա-
ռանական կարծեօք Տամարին , թէ գողտնի է իրն .
ոսկոյն և այնպէս գնեն ։ Այս առաջին այսպիսի գնօղք
պատասխանին Տատուցանել զիրն , թէպետև իսկ և իսկ
չեա գնելոյն բանի բարձի ի նոցանէ , պատասխանին
վճարել , թէպետև նա որով էր գողտնին , մեռեալ լիցէ :
և պատասխանին վճարել չեա տատանց և աւելն և ամայ ,
եթէ չէմարտապես զղջմտալ կամին , Օ ի դիտելոյ այս
պիսեաց գնօղին , թէ զոյն ինչ իր յանիրաւի տուողեալ ու-
նի , միշտ խղճիւ ժառանգէ . և զի օտարինն առ ինր իւր
բողոքէ , պատասխանի վճարել զայն ։ Այս այդպիսի գը-
նօղն ոչ միայն պատասխանի Տատուցանել զիրն , այլ և զա
մենայն պտուղս նոցաւ բնկալեալս , և զոր ի միջոցի անդ
Տնար էր ընդունել ։ Այժմ այսպիսին ոչ կարէ և զատ
վարել ընդեմ վաճառողին՝ զոր վճարելոյ գնայն . զի զա
տասխանին նմա յանցանք իւր , որ ոչ արդիւք զատասխա-
նին՝ եթէ գնեալ էր զօտարինն միամիտ սրտիւ , ոչ գի-
տելով թէ ի գողտնի ։

Բ Ա Ր Ր Ա Ի ։

Այս այսպիսեաց ներհակ վաճառողաց և գնողաց՝
մեծապես պարտ է երկնչիլ , զի մի երբեմն արտաք-
սեսցին ի տաճարէ փառաց ։ Այժ յիրաւի . քանզի յայտ
է թէ ոչ Թողանին մեղք , թէ ոչ անդրէն Տատուցանի
բարձեալն ։ Այսպա քանզի ներհակն միշտ ի մէջ բերի զը-
պարտաւորութիւն Տատուցման , ներհակաւոր վաճառողաց
և գնողաց՝ որք զայս չառնեն , մեղք ոչ Թողանին . ասա
ոի և մնա երկնից փակեալ ի նոյ ։ Այդ մեծապես զը-
գուշանալ արժան է՝ չառնել ինչ խարդախուէ ի տուր-
և

և առա . զի մի խորդաքաւելիք ծանր լինէ վերա
լնկելին , Համառօտ ասացից . արժան է խնդրել ինչ
շահ , բայց չափաւոր , և այնպիսի՝ յորմէ ոչ լինիցի կո-
ղուստ հոգւոյ : Ո՞վ է ինչ օգտիցէ մարդ , թէ ընչեաց ամե-
նայն ըմբռնիցէ , և զանձն իւր տուժիցէ :

ՎԱՐՈՂԱՑ ԼՈՒՑ :

Յաղագս երկիւղի՝ զոր պարտ է առնել մարդոյ :

Ընդէ՞ր Ո՞վ ոչ եմ իրրև զայլսն ի մարդկանէ , կամ
ծէ . 11 :

Այո՛ , արմանք են . վարիսեցին արդար , և մաքսա-
ւորն մեղաւոր՝ կան յաղօթս ի տաճարին . և ահա յետ աղօթիցն արդարանայ մաքսա-
ւորն քան զվարիսեցին : Ել վարիսեցին առ
բիծ և սէր կեանս վարեալ . իբր զի զօսարի ինչ ոչ եր-
թեք յափշտակեաց . չեմն իրաւունս արար . զամուսնու-
թիւն իւր հաւատարմութիւն պահեաց . ի տաճարն մտա-
դիւր յաձախեաց . երկիցս ի շաբաթու պահեաց . չեմ
ընչից իւրոց անվրէպ ետ տասանորդս : Չէ զիարդ մաք-
սաւորն արդարանայ քան զնա . կամ ինչ մեղաւ վար-
սիսեցին : Ո՞յետ մեղաւ , զի վատահ եղև ի բարե-
գործութիւնս իւր և յարդիւնս . և այնպէս զմաքսա-
ւորն անգանեաց , ասելով . Աղէ՛ էմ , փոխանակ ընդն , զի ոչ
եմ իբրև նայլ ի մարդկանէ , չյափշտակօղս , և զանիրաւս , և զգ-
զանս , կամ իբրև զայս մաքսաւոր : Իրր զի՝ թէպէտ գիւրին
է մարդոյ չայլ ամ մեղաց ժուժկալել , սակայն չախտ
սրածոտուն բաղում անգամ է գիւրագայթ . մինչև ոչ
միայն չիւր արդիւնս վատահանալ նման և սրածել , այլ
և զընկերն վնաս չարեաց իւրոց քամահել : Ո՞չ այնպես-
ես . կոր . էոյն ի դէպ է զառաքելոյնն ասել . որ կամիցի կատարած
ժ . 12 . լոլ , զգուշ լինի , գոցէ անկանիցի : Ա՛յ՝ ի բանից աստի առա-
քելոյն՝ զվարգապետուն ձառիս յառաջ առեալ , ասեմք :

ՀԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒՆ :

Յօրէնսի կենդանին է մարդ , ահիւ և դողութիւ զվրկուն
իւր գործեցից : (բաձանուն .) Նախ՝ Թէպէտ և արդար
էիցէ . երկրորդ՝ Թէպէտ և սէր էիցէ :

Ա. Եպիտ երկյոտումն առաւել մոլուածն թուէն լե- ա ։
նիլ՝ քան առաքինութեան , բայց բազմաք բարձրա-
յուցանել զնա իմաստունն . և երանի երկյոտաց ։ Այս ԱՀ-ի.
նելի է ասել այր երիտասարդ ։ Այս ինչ աղագաւ . վասն զի ԻԶ. ԼԴ.
այնպես յանմ ի գործս իւր զգուշաւոր լինի ։ Ո՛ի զոր- ԸՀՀ-ՀԼ
օրինակ կալցիդրաչարն՝ Թէպետև քաջամարտ էր , սա Բուէ.
կայր երկիւղած կայ , զի մի ի բարձրութեան չհնազան-
ծոյն ի վայր անկանիցի . նոյնպէս և արդարոյն միշտ պարտ
է երկնչիլ , զի մի յառաքինութենէ ի մոլութեան անկանիս-
ցի . Ըստ վերոյգրեալ խրատուն պօղոսի . որ համարէին հաս- Ա. Կոր.
փոխան էալ , չիմչ էին , փուչ անխնդէին ։ Այլ զի Թէպետ Ժ. ԼՀ.
մարդն աստ և այժմ երևելի անձին լինիլ արդար , սա-
կայն չէ ստոյգ , ցուրվայր յայնմ արդարուն մնալոց լի-
նի . և այնուհիկ անստուգութիւն պարտ է նմա լինել յեր-
կիւղի ։ Այս յիրաւի ։ Ա՛յ վանահայրանքն ի նաւել իւ-
րեանց՝ Թէպետև հեզիկ հողմոյ և խաղաղական ծովու
դիպեացին , սակայն և այնպես երկնչէին . զնարդ . Ա՛ն զի
չև են ի նաւահանգստի . և զի հնար է յանկարծ յառ-
նել հակառակ հողմոյ , յորմէ ալեկոծի ծովին , և վտան-
գի նաւն ։ Այստ ամին օրինակի Թէպետ և հնչեսդ ի
քրիստոնեայս հողմ յաղողակ հոգւոյն սրբ , սակայն և
այնպէս պարտ է նոյ երկնչիլ . զի մի հողմ հակառակ իշ
խանութենէ յարիցէ , և մրրիկ մեղաց յարուցանիցէ ։
Ա՛ն այլ նմանութեն խնդրեր , լուծարուք զինչ ասին քեռ Ը.
նարդոս խորհի ի վէր իրացս ։ Ա՛ր լուցեալ Ճրագ տանի՝
տակ , և գիտէ՝ Թէ չև է ի տան , Թէպետ և անհոգամ
հանդարտութեն օդոյ իցէ , սակայն ոչ վատահի յօդն .
և երկրբումբք ափովք զանոյց կափուցանել զոր ի ձեռին
ունի . զի Թէ առ փոքր մի զձեռն ի բաց առնու , յան-
կարծ շիջանիլ Ճրագն ։ այսպէս և մարդ , որ ի վաս է անձ
Ճրագ ընդհօդ և ախտով , ցոլշափ ոչ է ի տանին ոյ , պարտի
միշտ երկնչիլ . զի մի դիւական փոքունէնց հողմով շիջցի
լոյս ։ Համառօտ ասացից . Եթէ այսչափ զգուշութեն
պահի Ճրագն , զի մի շիջցի , քանի առաւել զգուշաւորութեն
պահի ի վէր ձեռային ընդհօդս , զի մի կորուսցուք ։ Ա՛յդ
դիտուք Թէ եռանդնոտ իցէ ուրուք հոգի . ըստ սմին Ա՛ա .
չափոյ է . յորժամ մատչի ի յալեաւն կրից և փոքունէց , Ի՛Հ. ԴԼ .
յայնժամ ծարկին պէտ է ։ Ո՛ զսուտ յայտնի օրինակ ու-
նիմք

Նիմք ի պետրոս . որ ի սկզբան անտ մեծ եռանդն և-
Մտ . ցոյց . յորժամ յասել քեզ , ասէնէին գոտ փայլաճղելոց էս յի
Ղկ . 31 : նէն յայսմ փելերի , եւ պատասխանի . ինչպէս և ասէնէնան
Ղկ . 33 : փայլաճղեացին ի տէն , ասկայն ես ոչ փայլաճղեցայց . և Թէ՝ ինչ
Ղկ . 35 : հեռանիլ կամանիչ ընդ տէր , չտել ոչ ոբացայց : սակայն զինի
ընդդէմ հաստատուն առաջադրութեան զքն երիցս ու-
րացաւ : Լ՚րդ՝ եթէ պետրոս՝ այր արդար և զլուխ եկե
զեցաց սահեցաւ , յորժամ ոչ կարծեր , օրըսոխ ևս դիւ
բին ի մէջ անկանիլ . զի Թեպետ Հոգին երբեմն յօժար
է , բայց մարմինն տկար :

Ջ . Ա՛ողեաւ զսիմոն՝ մատիցաւք առ պօղոս . և լուիցաւք ,
ա . կղ : զինչ սա ասէ զանձնէ : Ա՚նդնէմ գնարինս էմ ասէ , և հնա
Թ . 27 : զանբերեցականէս . զի փոյթ որ այլոցն չարուեցի , ես ինձն անպէ-
տան փոյթեցնեմ : Օ՚ինչ իցէ այս . պօղոս անօթին ընտրու-
Թէ , որ յերրորդ երկինս յափշտակեցաւ . որ այնչափ
մեծ անուանն քոյ զանակոծ եղև . որ մեծ հաւատով միան
զամ քարկոծեցաւ . երիցս նաւակոծ եղև . քարկ վշտաբ է-
ձամ ընթացաւ՝ սերմանել զբանն ոյ . պօղոս՝ որ է ամէն
եղև , զի զքն շահեսցի . սրովբէականացն եռանդնաւն այն ի
սերն , և հեթանոսացն վարդապետ՝ երկնչէր , զարհուրի
գուցէ անպիտան գտանիցի , և դատապարտեսցի . և ո՞ւ
մէնք կարօղ իցէ լինել աներկեան . ոմ՚ի մէնք , որ այս-
չափ անանման եմք պօղոսի : Լ՚սայ երբեմն քրտաբերլոց .
Ղյ . ժ . Ելիա եթոս յէԷ էլեանոսէ փոխել զչյս և չխաբեաս , և զամ գօրսէ
19 . և 20 : ընդահասյն , և յէԷլէնէ ելեանէցին . սակայն անգէն ի վէր եաճ .
Լ՚սայ ընդ այն ի՞ խնդայ , ըէ այսչ հնազանդին յէԷ . այլ խնդա
ցէ , զի անուանիչ յէր բրեալ են յերկինս : Լմնդիր ի մէջ ար-
հանեն յայսմ վայրի վարդապետը , Թէ արդեօք առա-
քեալքն ի լսել՝ Թէ անուանք իւրեանց գրեալ են յեր-
կինս , եղեն այնուհետև աներկեան և ատյգ ի վերայ
վրկութէ իւրեանց . այն զի քն լինչն էր , որ զայս գու-
շակէր : Լ՚մբոսիոս ասէ . առաքեալք չեղեն լինչ աներ
կեան և ատյգ ի վէր վրկուէ իւրեանց . այլ նոյ ևս հա-
սաներ երկնչել իւրեանց՝ անուանք նոյ գրեալ էին յեր-
կինս , սակայն յապագայն կարօղ էին մեղանչել , և մի-
զանչելոյ զանուն իւրեանց միւսանգամ ջնջել . ոյ ա-
բար յուզա . որ զանուն իւր գրեալ յերկինս՝ ահագին
անօրինութեն՝ զոր անօրինեսցաւ , ջնջեաց միւսանգամ :
Օ՚այս երկիւղ առաքեալք ցուցին լսկ յանձինս . զի յա

սել քոյի առ նո՝ ի յետին ընդերիսն , մինչ գոն՝ ի չէնդ մա- Մատ. Ի. 21.
նել էջ զնա , յայն բան առնեսքին տրամեցան յոյժ . և
ասի ցնա Հոգեվոքն ասելին , ղնդե՞ն ես էիմ պր . զի մեկնեսցես
զմիոջե միայնոյ եր բանն քո , և այլ ոմ առաքեալք՝ ի
խիղճ մնաց իւրեանց արդար զանձինս ճանաչելին , և՝ ի
մնանումեջ սիրելի վարդապետին իւրեանց կարի իմն օ-
տար . սակայն և այնպես երկնչելին առ փոխոխականումե
մարդկան : Տեսեք՝ զի և արդարոյ պարտ է ահիճ և դո-
ղումեջ գործել զնեւրեանց փրկումեջ :

Ա՚առն երիցդ :

Ա՚այց ո՛չ միայն արդարք , յի յարատոյ մեղաց զերծք , Ժ.
այլև սիք , և կարի խոկ սիք , զոր յերկար կրճումեք
պանծալի առաքինուեց՝ բազում և մեծամեծ արդիւնս
մեկերեցին , ի վե՛ր փրկուե՛ իւրեանց չե՛ն ինչ աներկեան-
այլ ահիճ և դողումեջ պարտ է գործել նոյ զայս . ըս խրա
տուն գաւեջի . երիերո՛ւ ի գոնե ամբո՛ն : Ա՚այց ա՛ր ի- Սաղմ.
ցե պատճառ ահիս և երկիւղիս , Ո՚յոյժ ծանրակշիռ և ԼԲ. 10.
գօրաւոր պատճառ այն է , զի փրկուելն ոչ կախի միայն
՝ի մերմ իշխանումեջ , այլ և յաճախին գործակցուել :
Ա՚ր զի ոչ ոք գիտէ , արդեօք տայցէ նմա ած գնորհս
յարատեւումեջ , նմին իրի ոչնչե՛ գրչատ և սիք իցէ , կա-
րէ լինել ստոյգ՝ ի վե՛ր փրկումեջ իւրոյ : Ա՚ր բացատրել
զայս ևս , բարձք գոնի՝ ի մեջ բերել զտեսիլն սիքին
յովհաննու : Ա՚մբարձ երբեմն յովհաննէս զաչս իւր յեր Յայտ.
կինս . հառս զքե՛ , զի ոմնէր յոչ էար ասրեղս եօթն՝ լու- Գ. 16.
սատրս : Ա՚րդ զի՞նչ իմնոյցի եօթն աստեղջն . կամ
զիարդ կոչին յաթն քեմ : Ա՚ր առաջինն պատասխանեն
մեկնիչք . թէ եօթն աստեղջն էին եօթն եկեսուքը ա-
սիոյ . ըս այնմ , եօթն ասրեղե՛ն եօթն եկեղեցիս հրեղաւին են : Ա. 20.
Ա՚ր երկրորդն պատասխանեն հռոմերտոս . այս աստեղջ
են յաջոյ ձեռին , առ հաստատուն ունելոյ զնոր ձեռինն
ոյ , զի մի՛ կործանեսցին և անկցին յերկիր . զի թէ ոչ
՝ի վեր ունելի զմեզ ած ձեռամբ իւրով , և՛ս և սիք՝ աս
տեղջք նշանակեալք , յի ալք առաքելազարդք , անկա-
նին ՝ի մեղս :

Օ՚սոյն և բեռնարդոս քաջայայտ մեզ յուցանէ , Օ՚մ ի- Ժ.
տուս ածեալ սի երբեմն զնմ զսահմանս՝ զերկնից , ըս-
դրախտի , և գՏիս , գուբաց . չիք ուրեք ապահովումեջ՝
ե՛ղջալք , ո՛չ յերկինս , ո՛չ ՝ի դրախտի , և ո՛չ յաշխարհի .

զի յերկինս անկաւ Տէրեղամէն. ՚ի դրախտին ՚ի տեղւոջէ
մարդոյն՝ ոգամ. և յԱստ յաւերժական դասին՝ յուղղա-
ՂՀ. ՚Հաւերջ ուղղես եղեն երբեմն իբրեւ զաստեղսն, զոր զոր
Ժ. 17. ծնեալս. և ասեն. ա՛ր և գնա՛ հնազանդին ինչ յանուն ։ Օ ինչ
ասա՛ զա՛ն. եաես, թէ առաքեալքն ՚ի գործոյ իւրեանց
դարձեալ յանձինս զսպահարսն ՚ի ածային Հաւրհաց՝ ան-
դէն ՚ի վէր էած. ոչ ասէին զսպանալ անիւել յերկինէ երբ ըզ-
գեալին. ոչ թէ կամ լոյ ասել ։ ՚Ի վարդ կարօղ էր զան
զսրուսեան ապահով զանձն վարկանել. որ բնաւ ելս
էր ՚ի լսանելդն երկինս, երկնաբաղաքացի գոլով, և իշ
խան արբունեացն ՚ի. յոյն ասիս առեղծեալ՝ զի միշտ
յանդիմանական լոյծ բարձրելոյն. ասկայն և այնպէս
զնա ապահովեցեն ՚ի վերնակ երջանկութեն իւր՝ ան-
կաւ յերկինէ. և զանխախտն ևրանութեն կորուսեալ՝
՚ի խորխորին անդունդս գժոխոց եղև խորասոյզ. մինչև
Յ-ԻԲ- առան նորա փարել ջերմեռանդ ծառ ապեղոյ ։ ՚Ասկ արդ՝ և-
Ժ. 4. թէ արուսեակին Հնար եղև անկանիլ ՚ի լուսեղինաց դա
սէ, ապա և սիրոյ՝ և կարի խոկ արբոց պարտ է երկնչիլ
յանկմանէ ։ ՚Այո թէ անմոռաց աստեղք Թովմասին
յերկինէ, ոչքան ևս մոլորանաց պարտ է զարհուրիլ
յանկմանէ անտի ։
Ճ- ՚Ասացի ոչ միայն երկնչիլ պարտ է սիրոց, այլ երբեմն և ա
ռաջել ևս քան զայլսն ։ ՚Ասկ զիարդ ։ Պէտքն, զի որ
չափ ոչ փարեցաւոցն է, այնչափ Հակողութեն պէաք
են նմա ։ Օ ի որ բաղումքնչա ունի, բազումն պարտ է
նմա երկնչիլ, զի մի կորուսցէ ։ ՚Այնոյ առաւելեալն ՚ի
սրբոյն, լինելոց է յասէն մեծի. զի մեծ գործոյն ՚ի սկզբն
նմա պատրաստին, և բազում օրհոգայիքք, յորս Հնար է՝
թէ անկցի ։ ՚Ի նմանէս զգալմանաւ առ ոսկերքեանն.
Յ-ԻԲ- զի առաքեալ լուեալ ՚ի բերանոյ տէռ, թէ յոբ է այր ար-
ա. 8. դար անարատ, և չիք ոք նման նմա յերկրի, այսու ամե՛ն
իշխեաց փորձել զնա. և պէտքէս օրհնաբաւ ջանացաւ՝ ՚ի
մէջ արկանել ։ ՚Ի դիտէր՝ թէ այ անհնար էր խաբել
և ինքն զոր ջանայր, և նորանոր տանջանս ևս յիւր վէր
յառելոյր ։ ՚Այլ քաջ գիտէր զայս ամէ. սակայն գժոխ-
երջանկն այն գազան ոչ երբեք յուսահատէ ՚ի չարքեռ-
թէ. քանզի փորձիչ խոկ ուսաւ առաքինոյ, թէ և յառա
ջադիմէն ՚ի սրբութէ՝ յիւրոյ մեքենայիցն չաղթեցան ։
՚Այ և նշանաւորացն չամ ազգս առաքինութեց, որպէս
ոմն յոբն էր, խորհուրդ ՚ի վէր չարձակէ, և բնչմ անդամ չաղ
Յա-

Ի ամենայն իսկ ։ Այլ և ծերութիւն ակնհայտ , զորոյ սկզբան
Ելն վկայեն գիրք , որ զաղագաւորէն ամ Էն ի գիրկս նոր
յառնալոյ աջմանէ եղև , այն՝ որ գերանուանութ արդար
կոչի , և զարմն գլեալն է , Եհ հոգի աբ էր ի նմա . ոչ եր-
բեք եղև անբիծ . մինչև ասել զնմանէ զաւկայ , Եհ Ղ։։
էր այն այր արդար և էրիւշած ։ Իրը զի մի լինելոյն ար- ԺԲ. 25 ։
դար , և զի Հոգի աբ էր ի նմա , յոյժ երկիւղէր , զուցե
զայն գանայ մի լինելոյն ի խեղճելոյն ամենի կորուսեալ ։

Յորդոր ։

Ա պա քանզի քաջայայտ է յաւուցելոցս Եհ ամենայն
մարդկան , եւս և արդարոց և սրբ աչիւ և գողու-
Եհ պարտ է գործել զերանութ իրիցս Եհ , մի որ վըս-
տահանցի յանձն՝ ըստ վարձելոյն ասել . Եհ ոչ եմ ընդ Ղ։։
ես ընչս ի մարդիկն . զի այս պարծանաւեհ է , և ընկեր- ԺԸ. 11 ։
լի արհամարհուի ։ Այլ օրինօք քննեսցուք զառաքեալն
օգուտիսոսն . ընդ ոմն ի գործել ի տէր , ըր ուխտ էր գոր-
ծել այլ մարդ , եթէ ոչ օգնեսցի յոյնմանէ՝ որ պարտ գմարդ ։ Այս
առեալ խորհեսցուք և առաստաւք ։ Ով քոյ քան զառա-
նան . ով խնամատուն քան զոգոմն . ով տէր քան զդա-
ւեհ . սակայն երեքին խակ մի զան . հնձ գինէ լինելոյն ։

ՎԱՐՈՒՆԴ ԱՂՕԹՔԻ ։

Յաղօթս եղբայրական յանդիմանութիւն ։

Ա՛ռեալ գնա մեկուսի յաւէտիկ անտի ։
Մատ . Է . 33 ։

Անուանդ ։

Դիտեմ , յեկեալդ Եհ ի քեզ սկիզբն պարսից
Ձնոխս . զի լեռ , Եհ երկպառնալոյն պարսից
Ձինչ՝ բազում մտածումն պատանի . յորոց միոյն
է առնուլ խնամատ պիտանի յոյժ ։ Օ՜ եղիսկիս
ընդՀերցեալ լինել , Եհ մտաւոյն առնուս երբեմն զայս քա- Ը. Թագ.
զաքին երիցսուն , ազերս արկեալ վա՛յ ջուրց ևս լուանալոյ Ժ։19-20.
գառն և մատակաց լինելոյ ։ Ակ նա զինչ . Տրամաբանեալ
բերել կուժ մի նոր , և արկանել անդ ազ . իբրև այս ե-
զև , ըմպելեաւն չուրն ։ Ձեռս տակաւ միոյ մտաւոյն առնուս
և որպէս մարգարէին , բազում կալեալ վա՛յ գառնուԹՁ
կերակրոյն՝ զոր նվիրաւոյն էին . և ասեն . Ահ է ի տան տա՛ Գ.40.41 ։

ա՛րդ ա՛յ . և ահա էարկ այրն ա՛յ բառն մի ալեր . Իբրև էարկ, ո՛չ ևս եղև ինչ ի սահ անթիւակ արդ ալ իցէ անհանդիստութեանս պատճառ . զիարդ եղիսէ զդառնութիւն ջուրց՝ կծու աղիւ բառնայ , և զդառնութիւն կերակրոյ անոյշ ալերք . ||՝Ընչ՚ևս եմք առեալ այսմ պնդանի , նոր խնդիր ի մէջ արկցուք . զի՞ է , զի քա՛ ըստ աւետարանին բնաբանեալ՝ զէզոզս հատերն և զտունկն խլեին բժշկեն այլատարազ . զիարդ զէզոզն կամ լոլ բժշկել , Ռեհալ՝ ևս՝ ասէ ՄՀ։ ԺԳ։ ոմն . իսկ ի բժշկել զտունկն՝ էրկն զմտաւանս իւր ընդ ա՛նձն . Արկին խնդրոցս միանգամայն տացուք պատասխանի : Ա՛զիսէ՝ և քա՛ ասէր մեզ՝ այլատարազ բժշկութիւնս յայտնի ուսուցին , Թէ պէտպէս հիւանդութեանց պէսպէս դեղք պիտին : Պէտպէս սպեղանիս՝ ասէ ամբրոսիոս , ի մէջ մատուցանէ բժիշկն հոդևոր՝ ըստ պէտպէսութեանէ պիտոյից : Իբր զի՝ որոց ի ախարուէ և յանզգաստութենէ մեղանչեն , պիտոյ է մատուցանել անոյշ ալիւր յանդիմանութեան . բայց յամառելոցն ի մեղս , որք զապաշխարութեանէ արհամարհեն, և ի գեհենի չերկնչին, մատուցանելի է աղ կծիծեղուցիչ՝ յանդիմանութիւն խիստ : Ա՛ւայց ի խօսիլ մեր զյանդիմանութենէ , և զայս ևս ձեզ յիշեցուցանեմք . զի ըստ բնաբանիս՝ քա՛ բժշկել կամելոյ պՀամրն և զխուզ՝ առեալ տարա՛ ընա ՌեհոսԻ յամբ՚նէ անտ . ցուցեալ՝ Թէ զյանդիմանուն մեղաւորի՝ պարտ է առնել ի ծածուկ . զի մի առ մարդ կայրն ամբաստ յետս ընկրկեա ցի յապաշխարութենէ : Ա՛հա զայսմ՚նէ Թէ , և ևս առաւել զեղանակէ յանդիմանութենէ՝ է աւուրս ձեռ :

ՔԱՀՈՂԻՈՒՆ :

ՀՅանդիմանողին զայս՝ պարտ է բարւոք հայիլ յերիս : (Բաց առաւ .) ՚ի , ունել նախ՝ սատակութենէ ի գործն . եկեղ՝ քաղցրութենէ ի սրտի . եղեգ՝ հանձար ի միտս :

ԱՀԱՆ ԱՌԱՋԻՆ :

ա . ՚Այտ է ամենեցուն, Թէ առ օգտակար յանդիմանութենէ՝ ըստ անգամ պահանջի սատակումն լինել ի գործն : Ա՛նանչն ոմն ըստ հասարակաց առակին , ոչինչ ներել , որ ոչ կծանէ . նոյնպէս փորձիմ դիտեմք , Թէ գաւազանն՝ ցուցեալ միայն առանձակ օրոշոց , ոչ այնչափ օգտէ , Թէ ոչ միանգամայն և կծանէ . այսինքն , Թէ ոչ յանդիմանումն լանից և զանը զինի եկեսցեն : Ա՛յսորիկ դրեալ

գրեալ է . փակ և կղպամբեալ փակ զինասպառիչ . յոր բանս կրկին յանդիմանէ նշանակի . մի՛ որ լսի , և բանիւք միայն կիր ազդարարութիւք վնասի . և երդ՝ որ գոնիւք վնասի . և զի բազում անգամ առնց ազդելոյ գանից՝ ոչ գործի ինչ , հարկ է երբեմն յետ բանից՝ ձեռնարկել ի գանս . այն զի՝ գառն դեղք հաստատակօրէն առաւել օգտեն՝ քան զքաղցունս . | Եւ թէ օրինակ ինդրիք , ահա քո խարազանաւ զինասնաւօղս և զդնօղս երկնի արտաքս ի տաճարէն . | Եւ առաքեալն՝ սատանայի մատնեաց զոմն ի սատակումն մարմնոյ , զի ոգին ապրեսցի :

Ցեսէք , զի սասարիկ յանդիմանէ Թէ և ի գործն յորվակի է հարկաւոր , և առաւել ըզդէմ այնց՝ որք խոտոր սպառանոյ են , և ի չարս Թէ մի զանչեն . զի զայսպիսեսայ ասէ տէր , գոռ ի հօրէ սոսկանայէ է . զի որոյ և խոստիճ են պատժելի . | Ըզդ՝ Թէսղնա յանդիմանութիւն պարտ է լինել խիստ , զի մի սպասող լիցի , սակայն ոչ երբեք անողորմ , զի մի լիցի խորշելի . Կրպաք ի հօր արկեալ՝ հալի , պսպղայ , և զտի . բայց Թէ կարի երկար ի հօր սասարիկ յաւելոյ , ի փոշի լուծանի . այնպէս և զի չափաւոր հօր յանդիմանութիւն կայ , դիւրաւ ուղղի . բայց Թէ կարի իմն բուռն տօչորեսցի , ի յուսահատութիւ և յամաչութիւն խոպան կիպտի . և այսմ յանդիմանութիւնն լինի առաւել յեղծումն՝ քան ի շինութիւն . | Եւ առաքեալն , Թէ ոչ արարէք ես անօթս՝ ոչ միայն ոսկեղինս և արծաթեղինս , այլև փայտեղինս և խեցեղինս . | Եւ ո՞ զ գիտէ , Թէ ոսկեղինքն ուռան և հրոյ տոկան . փայտեղինքն ուռան՝ և ոչ հրոյ . խեցեղինքն հրոյ , և ոչ ուռան . ապա ՚ի պէսպիսութիւ ուղղելոցդ՝ պէսպիս խրատ պիտոյ . | Ցգնիւ երիվար՝ առուերաւ գաւազանի ուղղի . այլ հեղգն և ոչ խթանաւ վարի . նոյնպէս զաղանոճաբարոյն ողոք պարտ է յանդիմանել , զի մի ՚ի ծանր բազմոյ մեղս միեսցին . ոչ զգիւրաբեկ անօթս մեղմացոյցասլ լուծանամբ , զի մի բեկցին :

| Ցպա ՚ի հրամայել յանդիմանողին՝ սատակութիւն ցուցանել ՚ի գործն , ոչ այլ ինչ ցուցանի , բայց Թէ՝ յեղանակ յանդիմանելոյն պարտ է մեզ նմանօղ լինել բժշկաց . որք ոչ միշտ քաղցր դեղ պատուիրեն հիւանդին , այլ բազում անգամ և դառն . նմանօղ լինել վիրաբուժից . որք ոչ միշտ սպեղանեօք զվէրս բժշկեն , այլ երբեմն և խարեն և սղոցեն . նմանօղ լինել սամարացոյ

այն · որ 'ի պատել զվէրս անկելոյն 'ի ձեռս աւազա-
կաց՝ ոչ միայն էարկ 'ի վէր ձկեմ կակղացուցիչ , այլ և
գինի կակծեցուցիչ : Ընդունիմ , Թէ յանդիմանեն ,
Դ·ա· որ լինի հոգւով հեղոքի՞ ըստ խրատու առաքելոյն , բազում
Ա· 1· անգամ աղտ ու է և օգտակար : Պատիմ , Թէ անմիտն
ուրեմն՝ խիստ պիտանասէն , զոր ետ Տէառնդ ելոյց ի-
Ճ·Ի·Գ· րոյ Թագաւորութեան , Թէ հայր էմ երաժիշտ չէնչ գոռոց ,
ԺԲ· 14· և ես երաժշտիչ չէնչ ոռովի , ասրատոյց յիւրմէ զժողովուրդն
լինելն , բայց 'ի ցեղին յուդայ և բենիամինի . և ընտրե-
ցին իւրեանց այլ Թագաւոր : Պատիմ , զի 'ի յանդիմա-
Յհ·ա· նել յեռամեայ զօրքար մահաւարար՝ քաղցրութիւն , ասե-
Ի· 19· լով · որչեափ էմ գոռոր ֆառո այոր գն այ էնչի . և գոռոր խոս-
գովանութիւն . և պարիւ ինչ , չինչ գործեցեր , անգին խոս-
տովան եղև վասն իւր : Պատիմ , զի բարեպաշտն զամ-
ն անօրէնն սոդովմեցեցիս , որք բռնաբարեին զառն նո՛
Ծ·ԺԲ· ողջ բանիւք խօսեցաւ , և ասէ · Էա՛ չինչ չեչ ն՛ չերորդ , ի
ԺԹ· 7· գործէ՛ զայդ չորս : Պարձեալ և նահան զգաւիւմ ոչ
Բ· Ի·Գ· կալեայ ձեռամբ կամ սպանող . Թէպէտ և ևր այնպիսի ,
ԺԲ· 1· այլ առաջի արարեալ զառակ աղքատին Հարատահա-
րելոյ՝ արուեստիւ զինա յանդիմանելոյ . ոչ և այլ մար-
Ի· Ի·Գ· գարէ զաբրայոյ արբայ : Պարզ և այս ձեմարիտ է , Թէ
Բ· 39· այս ողջ եղանակ յանդիմանուէ՝ ոչ ամենեցուն է օգ-
տակար . յայտ անտի է , զի քո՛ խակ զաշակերտս իւր կո-
Ղ·ա· չեալ անդիտս և հեղգեաբրս . և յոլհաննէսն զոմանս 'ի վէր-
ԺԲ· 25· բելոյ՝ ծնողաց իծէչ . և զօրոս զդաղատացիս՝ անդիտ ·
Ա· 7· ապշեալս և այլսոր բազում ·

Ա՛ան երիցդ ·

Ի· Ա՛ և ևս առ օգտակար յանդիմանուէ պահանջի քաղց-
րութիւն արտ · յի է , պարտ է լինել յանդիմանու-
Թիւն՝ ցատակցուչ · և յանդիմանողին պարտ է ձեմարի-
Յոյն· տութիւ կարող լինել ասել · Եա՛ ղը տէրնո՛ յանդիմանէ՛ և
Ի· 19· երաժիշտ , զի կշտամբութիւն իւրոյ պարտ է յառաջ գալ՝ի
սիրոյ և ոչ յատելութէ · Նա՛ Թէպէտ և ամ կշտամբու-
Թիւն յառաջ գայցէ յատելութէ ինչ , այդմ ատելութիւն
չէ պարտ բերել՝ի կշտամբելոյն , այլ՝ի մոլութիւնն , ո-
Ա·ա· րոյ վ՛ն կշտամբի · Պրեալէ · հովհաննէսիս չիս փոսպանու-
Ի· 9· երիսիթեա · արդ՝ զինչ նշանակիցէ գառագանն երկաթի ·
երկու ինչ · զերբատ սատակ , և զուզիչ · սատակ՝ որ ոչ
մշտապահ միտ 'ինեորէ · և ուղիչ՝ որ ոչ միտ յատելու-
Թէ ,

ԹՒ ։ |Ա՛ւր այսպէ խրատէ՝ խոհեա՛ք կարօղ է սակը • յոբէ
լո՛ւ խոտրեա՛լ ապեցի ընե՛ , զորս կշտամբեցի ։ զի ոչ գմար_ Սաղ.
դիկ սուեցի մ՛ո մոլուծդ • և ո՛չ գմոլուն ախրեցի ՚ի սակս ճղճղ. ։։
մ՛ղին ։ |Ա՛ սուսերդ՛նեա վկայելոց • սպառեցա՛ց պղծոց , Ղեւի.
եւ ծնչեցաց գնա՛ուա՛ն • որով յայտնի ուսայց՝ ԹԷ պարտ է ու՛ղ Թ.43
զմեզս սուել , և ու՛ղղաւորաց ցասախից լինել • ոչ զի յոն
դիմնուԹի՛ն մաքրել զամպարիշաս՝ իբրև զծիւրանի ,
որ ԹԷ փոշոտի , զաւազանաւ ծեծէն , ո՛չ զի մաշեսցի
ասլ զի փոշին ՚ի լաց Թօմաւիեսցի ։ ոչ և պարտիպարանն
Տօտոցաւ զաւելորդ ձիւղս կարէ , ո՛չ զի ծառոյն վնաս_
սեսցէ , այլ զի պահեսցէ ։
Ա՛ յ ՚ի յանդիմանել զընկերն՝ պարտ է մարդոյ մեծա_ Ե •
սիես զգուշանալ , զի մի ՚ի յանդիմանուԹի՛ն անդ ցասցի
յանձին բարիուն • զուցէ յանդիմանեսին զյանդիմա_
նուԹի՛ն զայդպիսի յառնելուԹէ յառաջ եկեալ կարծիք
ցի՛ • և այնպէս առաւել զառնասցի ։ |Ա՛յն զի բարկա_
ցեալն զկատարած յանդիմանուն՝ դիւրաւ զերանի՝ վ՛ւ
ամբոխման մտաց նո՛ր • զի ոչ ՚ի մտաւախտն մարմինք ,
նոյնպէս ՚ի բարկուԹի՛ն յանցանք ասլոց՝ մեծ և երևի՛ն ։
Ա՛ նկ ասէր սակրատես • ոչ ոք ՚ի կիր արկանելմ՛ գքուր
պղտորեալ՝ մինչև պարզեսցի • նոյնպէս չի՛ արժան ՚ի վար
արկանել զդիպա ամբոխեալ ։ |Ա՛ ծ իակ ոչ եկն՝ յանդի_ Ծ.ՆԴ.
մանել զադատ՝ ՚ի ածիւժամանա աւուրն , որով նշանա_ Ա՛ .8.
կի բոլորք բարկուԹի՛ն • այլ՝ եկն ընդ երեխս , որ նշանա_
կի զՏոգի հեզուԹի՛ն • նոյնպէս կամեցեալ մեղմել զնա_
խանձ եղեալն՝ էանց առաջի նո՛ր ո՛չ ՚ի Տոգին ուժգին , ո՛չ
՚ի չարժմունն , և ո՛չ ՚ի Տուրն • այլ՝ ՚ի յոյն ձեղմոյ օդոյ ։ Ի.ԹԱ.
|Ա՛պա ԹԷ և ՚ի յանդիմանուԹի՛ն արժան իցէ երբեմն յա_ Ա՛Թ. ։։.
յանեալ ինչ բարկուԹի՛ն , պարտ է այդմ լինել խոտորա_
կան Տոգւոյ , ոչ երկինք յորտորմունն առ մեզ միայն
են խոտ , այլ ՚ի վերահսկման ՀանդարտուԹի՛ն է։ |Ա՛յ_
և ա՛ զի քաղցրասէր սրտի ՚ի յանդիմանուին երևեսցի , մի
լեցի յանդիմանուին Հրատարակաւ՝ յամենի և՛ ի վատա_
նուհամն • ըստ այմ՛ն։ |Ա՛ՆՔ ձեղնէ ոՀ եղէայր ոս , երբ՝ յանդիմ_ ՄՀ.ս.
նէա՛ ընե , յորժամ դուս և նա դայն էցէս • երբ ըստնէք ոՀ՝ զՀոգ_ Ժը.ւ։
նոյ ընդ ձեղէայր ոս ։ |Ոչ յոսկերի ՚ի յիմեցուցանել եղբարցն Ա՛ն.
զմեզս նո՛ր , Հրամայեաց զօտարս արտաքս Հանել ։ և ոՀր Թէ.ւ։
զյոյս առաջի բարեկամաց յայտնի դուռեայ • բայց ՚ի յան Ցւ։
դիմանելն զնա՝ միայն իբ միայոյ խօսէր ։ և քա զկինն սա Ցւ։ 7։
մարդոյն առանձինն և՛ ի ծածուկ յանդիմանեաց , այլ_ Ցւ։ ։։
Ա՛ . ։ ։

Ա՝ասն Երրորդ ։

Ա. Յանդիմանութեն պահանջի և հանձար խնաստից , կի ընտրողութեն . զի զորօրինակ ազեղնաւորին սուր առ սուեթ պետք են՝ առ պրշկոյ թէ չինչ լինի նետաձիգ . սոյնպէս յանդիմանողին զընկերն պարտ է հանձարով ընտրողաւն որշել , թէ ուր խնայել պարտ իցէ , և զի
Ծ.ԱԱ. Ղ. 23. հարկանել ։ Ա ամէք կոյր զկուրայն՝ և վարեալ՝ի մանկան՝ ապան զկոյրն յանտառն , կարծեալ զնա երէ՛ վայրն ։ Այսպէս պատահէ բազում անգամ՝ որոց չունին տեսութեն ընտրողութեն . զի՝ի կոյր զդայականութեն առաքնորդեալք՝ը երեսդ , յի ախտի՝ զմարդ պատուհասեն . նա՝ զարդարն ոչ ամպարիշտ հոլածեն ։ Այլ այս հանձար պիտի և առ այս , զի յանդիմանութեն լեցի՛ի դէպ ժամին . զի զորօրինակ բիծ՛ի Թղթի՛ ոչ վաղվաղ կի է քերծելի . զի մի Թուղթն պատառեսցի . և ոչ քան զպատշաճն անագան , զի մի՛ի խոր ծրդեալ՝ անքերծելի լինիցի . նոյնպէս պարտ է առնել՛ի յանդիմանութեն մարդկան , մանաւանդ եթէ իցեն խառնարար ։
Ղ. Ղայտ է թէ՛ի խաչելուն ձեռն Խառաբ եղե , և բազում այլ
Մ՝ա՛. Ե. 45. նշանք երևեցան ։ Այլ զնարդ . էր ազագաւ այս նշանք յայնժամ յայտնեցան՝ յորժամ խաչեցաւ քն . զնարդ ոչ երևեցան և յայնժամ՝ յորժամ ըմբռնեցաւ , փշովք պսակեցաւ , և ձաղկեցաւ ։ Պատասխանեք ասկէ բերանն . այս նշանք եղեն , յորժամ ցածեաւ ցաւուն հրեից , յի յորժամ ցյայգ այպանեցին , յորժամ թշնամանօք յարկացան , յորժամ զնա՝ զոր և կամին՝ խօսեցան . զի զնա յայնժամ՝ի զնջանել բարկութեն՝ օգտեսցեն քեզ նոցա նշանքն , որ՝ի զայրոյթ ցասմանն ոչինչ արդեօք
Սէ. օգտեին ։ Կրեալ է . Ո էրբէոդեցես զնայծախառն ճղաստաց՝
Ը. 13. ի՛ղջամբեալ ընե . այս է , մի՛ յանդիմանեսցես զկարի իմն բարկացեալն՝ մինչև զնջալ ։ Ա՝ստ հիպոկրատեայ յաւուրս հնի աստեղն՝ գժոճարին են՝ մաքրողութեն՝ զի բնութեն քորքրեալ յամառնային տապոյ՝ կծողութեն մաք թողական դեղոյն ոչ տանի . նոյնպէս բարկացեալն զյան դիմանութեն ոչ ընդունի ։ Օ չարի հաւ զտրա՝ իւրով
ինտաս պրեզասպաց մաերիմ՝ կամ իւսայ արջայն . ՚ի խրտ տել պրեզասպաց զարքայ՝ չափաւոր լինել յումեք զինւոյ , Թագաւորն նետաձիգ եղև ՚ի սիրտ ոզդոյ նր . և
զխո-

զխոցեալ սիրտն հանեալ՝ի կրծոց նոր՝ եցոյց հօրն և ա-
ստ . տես , զիարդ արբելոց արբոյն անվնաս են ձեռք և
այք : Սակայն այլազգ պարտ է վարել՝ի դիպուածս՝ յորս
վտանգաւոր է յայտաղուսն . և ըստ այսմ պարտ է արագ յան
դիմանել զմեզաւորն , զի մի՝ի մեղս կորնչեցէ , կամ խըս
տասցի . կամ մեղաց՝ի մեղս սահեսցի . և զայս զնկու-
յանե քս՝ յասել խրատ . ոչը ոարտ՝ է չէնջ եչ անվանիչ՝ է Ղեւ։
Ջրտը . ա ոչ վաղվաղակի հանիցէ ընա : ժգ. ։

Յորդորք :

Յայտ է յասացելոցս՝ զի յանդիմանողին զընկերն՝ պարտ
է սաստկուն ունել՝ի գործն , քաղցրուն՝ի սրտի , և
հանձար՝ի միտս . կիմ որ նոյն է , զի իրաւացի լիցի յանդի
մանուլն , պահանջի աքդար պնձառ՝ ուստի յաւաջգայ
ցի . արդար եղանակ , որով կատարեսցի . և արդար վախ
ձան , յոր կարգեսցի : Այ լեհ որ ըստ պահանջման պաշտօ
նի իւրոյ և վիճակի՝ պարտաւոր իցէ յանդիմանել զայլս ,
կիմ կշտամբել , միտ դիցէ այսմ երբեակ կանոնի , և յան
դիմանութեն պայմանի : Կշտութիւն , զի առաքեալն Տիտ
մայ տիմոթեայ եւպէս . յանդիմանեա , ասպէս , խիստ ընա . Բ. Տիմ.
զերբեսին զայսոսիկ պարտ է բաշխել ըստ յանդիմանելեացն գ. 2.
պեսպեսութեն . այ է , յանդիմանել զհաւատաւորսկիցս .
միսիթարել կիմ աղաչել զծերս . սաստել՝ի մանկունս . զի
ոչ սասցաւ , մեղմով կշտամբեսցն՝ պատկառանս ընծայէ
կշտամբողին . իսկ որ կարի ինն խստիճ և սաստիճ՝ի զայ
րոյն դրդռել , ոչ զսաստ ընդունի , և ոչ զխրկութեն :

ՎՐՊՈՂ . Խ .

Յաղագս սէրոյ ընկերին .

Ընաբան . Սիրեսցես զընկերդ քո իբրև զանձն քո ,
Ղեւ . ժ . 27 .

Սկսուածք .

Նեթեռնութք՝ի հին կտակարանս , թե պատուի
րեաց ամէն որդւոց իսրայէլ՝ ունել կշիռս արդարս
և զոյգս արդարս . զոյգ՝ որդարս և կշիռ ար- Ղեւ.
դար լինիցին յեզ : Այսպիսի լինչ երևի և մեզ պա ժգ. 36.
տուիրել յաւետարանի քնաբանիս . զի ասէ առ մեզ . ո-
ընեսցես զոր ամ ոչ յամ որդի ոռոմի . ահա մի ճաշակ կշռոյն -
և

և զնոսէք ոչ իբրև զանդն ոչ. ասէ նմա Յեսու. խակ ծանրասի ուր իցես. ծանրասի իմ, ասէ օգոստինոս՝ և սէր իմ. արդ զի զծանրսէն սիրոյ մերոյ զտայ առցուք՝ ի կշիռ կրինակ պատուիրանիս, զերկաքանչիւր սիրոյ զերանակ՝ ի միջ մուծուացուք. Ա.ղդ՝ եղանակ սիրելոյ զնա՝ է այն, զի սիրեացուք զնա չամ սրտէ, չամ անձնէ, չամ զօրութենէ, և չամ մտաց. խակ եղանակ սիրելոյ զընկերն՝ է այն, զի սիրես ցուք զնա իբրև զանձինս մեր. Ա.պա յորժամ այս եղա՝ նակ օրինաց պահի, արդար է կշիռս, և ունի զիւր պատ շաճ ծանրութիւն. Ա.ասց ինդրել, Թէ զինչ է սիրել զնա չամ սրտի. և զընկերն իբրև զանձն. Պետրոս առաքինին. ոչ զի սիրեացես զնա չամ սրտի, սիրեա զնա աճքողջ՝ առանց բաժանման սրտի. զի սիրա միշ նաճիրել է՝ ի սէր այ՝ ի բնութիէ և՝ ի շարժայ՝ մի համառօտին այ՝ ի նմա տպատարելոյ. և այսմիսիւ սիրոյ արժանի է նա ոչ նա և փրկիչ և փեսայ. Ա.ի զի սիրեացես զնա չամ անձնի, սիրեա զնա հանապազ առանց դադարելոյ. և այս պես սէր քո լիցի՝ ի բարւոյ առ բարին մի բարւոյ. Ա.ի զի սիրեացես զնա չամ զօրութիէ քոմիէ, և չամ միտաց, սիրեա զնա խոթարիել, առանց դադջանալոյ. և այնպես լիցի սէր քո ծայրագոյն արժանապէս, բազդատապէս և եզրաբար. Ա.յլ խոսեացուք յայսմանագոյնս. ասէ է սիրե՝ լի՝ ի մեր քան զնա, ապա խնդրանչիւր որ՝ ի մենք պարտ ուի սիրել զնա առաւել քան բարեկամ զբարեկամ. ա՝ ռաւել քան որդի զհայր. առաւել քան հարսն զսիեսայ. նոա՝ առաւել քան կենդանին զկենդան. Ա.ի Թէ արդարև այդպիսի լինիցի սէր մեր առ նա, ի Յաճ ու կշռոյն կամ պատուիրանին զոյն պատչամ ծանրութիէ. Ա.այց Թէ որ իցէ եղանակ սիրոյ լինկերին, լուարուք այնուհետև եկէք. Ա.սէն ոմանք՝ Թէ սիրել պարտ է զընկերն՝ բնական և ջերջնական սիրով. բնական սէրն հաստատի յայս երկու պատուիրանս. Օ ամ զոր դառնամ ինձէ՝ ընկ արասցեն ինչ. ինչպես արարէք և դուք նոցա. և յայն Թէ՝ զոր դու ես սիրեայ՝ ոմանք՝ ոմանք զ առնիցես. խակ սէրն գերբնական ինձ դայ՝ ի սիրոյն այ. ուստի և սիրել պարտ է զընկերն մի այ. Ա.սա սէրն Յովհաննէ՝ պարտ է սիրել զընկերն սրբոյն, այս է, մի այ, և ոչ գերբնական բարեաց. արդարոյն, ոչ ինդրելոյնման ինչ միտս. ձիմարդոյն, մի ընկերին օգտի, և ոչ մի անձին ինչ շահու. Օ այս եղանակ սիրոյ յայտ՝ նագոյնս բացատրել կամեցեալ, ասէմ.

Ա՛սա

ՀԱՅՈՑ ԱՐՁԱԿԱՊԵՏ ,

Օ՛ն զպատուհերան սիրոյ ընկերին լուռ կատարեցաւ , սիրեացեա զընկեր քո իբրեւ զանձն քո . ՅԻ է . (Բաց՝ նոյն .) Սիրեա զընկերդ . նախ՝ ոչ ասէ սիրէ զքեզ . ելիր՝ ոչ քա սիրէ զքեզ . ելիր՝ ոչ դու ինքն սիրես զքեզ .

Ա՛ՆԱՆ ԱՌԱՔԻՒ .

Օ՛ երբեմն կանան սիրոյ , զոր բաժանումն ձառիս ցու- ա ցանէ՝ մնալի է կոչել կանան ոսկեղէն . զի զոյգ ոսկով սիրեալ ինչ կատարի , և՛ ի ձեռն բերի . նոյնպես կանանաւա օրէն սիրոյ առ ընկերն լուռ կատարի . Ա՛պա զի եգբայրականն սէր՝ լիցի բարւոք և ՅՀմարիտ սէր , կանանաւարելի է նախ՝ ի սիրոյ անտի՝ որով սիրէ զՔՀ ած . Ա՛յլ զի ՅՀմարտաւԹԹ սիրեացես զընկերդ . Ցա- ւատացեալ դու , սիրեա զնա , ոչ ած սիրէ զքեզ , և ՔՀ զնոյնդ , ես ասացից . Օ՛ն սէր իբ առ ՔՀ՝ ած ՝ ՝ ՝

այլ ամէն որով սիրով սիրեաց զՆունքն , Նովին սիրեաց և ըզ քեզ • ասա և դու որով սիրով սիրես զքեզ՝ կամ զընդ հերդ , Նովին սիրեացիս և զնա • Ա՛յլ ըզ օգոստինոսի , սիրեացուք զնա յինքեան , սիրեացո՛ւք զնա ՚ի մէզ , սի-

բեացո՛ւք զնա յընկերն ։

Ը • Ա՛սացը սիրոյ մէջըդ՝ որ առ ընկերն՝ սպարտ է լինել և հա-
մեմատ ամենայնի՝ ըզ ընդունակութեն ։ Ո՛չ այլ և թէ սպառ
ուէրը եղբայրական սիրոյ ասի ամբողջ , այս է՝ ընդունակ ։
Սահ. ըզ այնմ , յոյժ ամբողջ են ինչ պատուիրանք ։ Պօղոսի ընդ-
Ը. կոր. նունակ եղև սեր • զի ասէ զանձնէ • սէրս ունի ընդ բոլոր ։
Ի. ու. ոչ ինչ նեղէ ՚ի ինէն • որուհետև , թէ սպառ է սիրոյ
ընկերին ընդունակ տարածանիլ առ ամ մարդիկ ։ Ա՛սա
ցիւք , ոչ ամ մարդկան անհատիւր հաղորդէ ամ զընոյս իւր ։
զայդ այդպէս խոստովանիմք առ հասարակ • ասա և մեք
ամ լինցուք նմանողք , և գձառագայթս սիրոյ միապէս ամ
Մատ. մարդկան հաղորդեացուք ։ Օ ի օրինք , որ ասեն՝ սէրս ո-
իԸ. 39. չնչ ընդեղծ է , զամ մարդ՚ի ներքս փակեն , լինչ ախտ և
նգէ՝ և լինչ վիճակէ ։ Ա՛պա դիտելի է՝ ասէ ամբողջով ,
թէ ընկերդ անուն ոչ տայ իմանալ միայն՝ զորս բարեկամ
մուքդ և մերձաւորութեդ կցորդ են մեզ , այլ առ հասարակ
զամ մէկ՝ ըզ որս կցորդակից եմք բնութեդ , եթէ թշնամի լի-
նին , և եթէ բարեկամ , եթէ ծառայ , և եթէ ազատ ։ Օ ի
մի հասարակ հաստատուն զմէզ • և մի արարիչ ետ մեզ շունչ
կենդանութեն , և ՚ի մի վախճան կոչեցաք ամենեքին ։ Ա՛յ
թէպէտ ոչ պարտաւորիմք սիրել զդէս կամ զդատապար-
տեալս , զի ոչ երանութեն ունին , և ոչ յոյս երանութեն •
բայց սիրատպան եմք սիրել զկերնջոտիս և զընտրեալս ,
զի այժմն են ՚ի վայելս երանութեն , որուհետև մեք ահն-
ռնեմք • նա առ Տէրն զամ մարդիկ , որ քնակեալ են
յերկրի , զի ամենեցուն Տէրն է հասանել յերանութի ։
Ձգի այս պատուիրեր սիրոյ և ՚ի թշնամիս մեր • զի յայտ
է կատարելութի քրիստոնէից ։ զի զբարեկամն սիրել
ամենեցուն է • այլ զթշնամիս՝ քրիստոնէից միայն ։ Ա՛յ
Մատ. քն իսկ զաշակերտս իւր այսուհիկ նշանաւ զատոյց ՚ի հե-
է. 46 : թանոսաց , ասելով • երբ սիրեցէք զսիրողսն՝ որ սիրեն զձեզ ,
զինչ վարձ էջիք • ոչ ապաքէն և հեթանոսք և մատաղտիք զնոյն գոր
ձեն ։ յոր Տայն և աստուածային օգոստինոս ։ Ա՛ն սիրես
զսիրօղս քո , զոչխարս և զծնօղս , սիրեն և հեթանոսք ,
սիրեն և վիշապք , սիրեն և արջք , սիրեն և գայլք •
ասա զի վերագոյն լինցուք քան զհեթանոսս և զդազանս ,

սի-

սիրեացնօրք և զՀակիւկորդս։ Լ՚այն սիրելիքը ։ոպ ւնձ՝ որ սի
րե զինիկ , զարեգակն իւր ծագել մանդ՝ի վէր բարեաց և
չարաց ։նոյնպ և մեք ոյ սիրոյն Հետևօղ եղիջ՝ սիրեացնօրք
զընկերս , ոչ ինչ խարելով զբարեկամս և զԶհամմա ։

Ա՚ասն Երէսդէդ ։

Ա՚ՀԿ կանանն , որ ուսուցանէ զեղանակ սիրոյ ընկերին , ՀԴ ։
այս է ։ սիրեա զընկերդ , ոպ քո սիրէ զքեզ ։ Ա՚ամենս
Հաստատի յայն բան քոի , այս է պատուիրէ Եմ՝ զի սիրեցիջ ՅովՀ ։
զիմեանս , որպես և ես զիեզ սիրեցի ։ Լ՚երդ՝զի սիրեացուք զընդ ։ ԺԳ ։ ւշ ։
կերն՝ ոպ քո սիրեաց զմեզ , երկք ինչ պիտոն սիրոյ մե
ծոյ ։ Ձշմարտութիւն , խնամատուիւն , և յարատևութիւն ։
Լ՚սխ առաջինն՝պարտ է մեզ սիրել զընկերն Ձշմարտութիւ
և այս լինի , յորժմ զսէր մեր ցուցանեմք նմա գործովք ։
Ոպ յայտնի ուսուցանէ յովՀաննես , Թէ եղբայրական Ա ։ ՅովՀ ։
սիրոյ Ձշմարտութիւն՝ի գործոց ստուգի ։ ասէ ։ երբեմն՝ Գ ։ ւե ։
ոչ բանիւ և լեզուով սիրեացուք , այլ՝արդեամբ և Ճշմարտութիւ ։
Ձայտ է Թէ , սէրն՝ որ՝ի չրԹուէս միայն Հնչէ , յոլո
վակի կնճռ է , և ստասպատիր ։ Ա՚յլ՝ զի սէր մեր՝ ըստ Ա ։ ՅովՀ ։
վէպուԹիւն պօղոսի՝ իցէ առանց խեղճասրտութեան , և Ճշմա Գ ։ ց ։
րուտ , միշտ յայն Հայեացուք , Թէ ինչ կարօղ իցեմք օգ
տել ընկերին , զի Ճշմարիտ սէրն ալՀարէ զԱ՚ստուած ։ այն է , ոչ Ա ։ Կոր ։
միշտ Հայի՝ի շահ անձին ։ այլ երբեմն և զօգուտ օտա ԺԳ ։ ՀԱ ։
րին խնդրի՝ ևս և իւրով վճռակրութիւ ։

Լ՚ս ևս՝ոպ զի սիրեացուք զընկերն՝ ոպ սիրեաց զմեզ քո , Գ ։
պ սրտ է մեզ սիրել զնա խնամատուիւ ։ Լ՚ս ևս՝ոպ զիարդ լի
նիցի այս ։ յայնժամ սիրեմք զընկերն խնամատուիւ , յոր
ժամ սիրեմք զնորա բնութիւն՝ այլ ոչ դիտեմեսս կամ
զմեզ ։ Արդեն քո խնամատուիւեամբ սիրեաց զՀրեայս և
զդինուՀորս՝ զիւր խաչահանուս , ոչ Հայեցեալ յայն՝ զի
՚ի նոցանէն մեռանիցէր , այլ զի վասն նոցա մեռանիցէր ։
Ա՚յր զի՝ որպէս ասացաւ , երկու ինչ նկատի՝ի մարդ
մեզաւոր , բնութիւն , և յանցումն ։ բնութիւնն է բարի ,
զի յՅՍ է արարիչ ։ իսկ յանցումն չար , զի ոՀմ յանցանք
զինեն Հակառակ ոյ ։ Ա՚յ այսորիկ այնպէս պարտ է սի
րել զմարդիկ , որ ոչ սիրեացին նոցին յանցուՀածք ։ Լ՚ս
ևս պարտ է մեզ ՚ի օրինակին քոի սիրել զընկերն յարա
տևութիւ ։ Ձայտ է Թէ քո սիրեաց զմեզ մինչ՝ի մահ ։
՚ի սէր ընկերին լիցուք Հաստատուն ։ Լ՚րդ՝ուս այս պա ՅովՀ ։
հանջ

Մէ. ԺԲ. 9. Հանջի՛ չսիրել մեզ դատաղատե՛ մեր , այլ զինքն զինդ ։ զի ձշմարիտ բարեկամն է՝ որ մեռանելեան՝ ոչ միայն ՚ի ժամանակի նեղութեան ։ Ա՛ւել առաքինութի՛ւնք , որ Հաւատս և յոյս՝ ունին ժամանակ . բայց սէրն ոչ ունի վախճան . զի յաւ ընդ ամէն սէրէ , որ Հբ. ԺԳ. 8. Բարեկա՛ն է ։ Ա՛յս պատ սիրոյ՝ ի վեր է քան զնամ պատասխանի՝ Ա՛ստ ուրեք ։ եթէ զի վճարեալ՝ դեռ միշտ ե՛ վճարելի ։

Ա՛ստ երրորդ ։

Ղ. Ա՛նակ երդ կանան եղբայրասիրութեան սիրոյ այս է . սիրեա՛ զնն կերդ՝ ոմն դուռ լինչն սիրես զքեզ ։ Ա՛նանիա Հաստատուն Գաղ. Ա. Յայտն պատուհիրան , Թէ՝ ոչ պէս կոխէ , չէ արասցեն ՚ձեզ տրէի, Ղ. 31. այնպէս արասցի՛ք և դուռ նոցա . և Եւս առաւել՝ յայտն , Թէ՝ ա՛ Մ՚ա. բեսցի՛ս չընկերք ո՛ւ էրբեք ջանչն ո՛ւ : վերջինն բանդք՝ էրբեք ջանչն Ղբ. 39. ո՛ւ , յայտնի ցուցանեն զեզանակ սիրոյ ։ Ա՛յդ՝ սէրն առ մեզ՝ ե՛ , երբ կրկին . զի մեռաւոյ լինի վասն՝ զչարն՝ զոր մեզ ոչ կամիմք . և մեռաւոյ լինի՚ի ներքս փակել զչարին , զոր մեզ ըզձանամբք . և այնպէս կամի և ոչ կամի ։ Ա՛ստ դմին օրինակի , ոմն զի սիրեացուք զընկերն երբեք զանձնեա մեզ , պարտ է մեզ՝ ոչ միայն ոչինչ չարս առնել նմ կամ ըզձանալ . ըլ այմ՛ , զոր ՚ձեզ ալ նախ լինել , այլո՛ զ՚ արասցի՛ս , այլ և անձինսն և ջանալ բարւոյ նմ՛ . ըլ առա Մ՚ա. ջելութի՛ւն ՚ի մեռանելէն . Օ՜ , զոր գանգամ կարկէ՛ս , ԹԷ ա՛ Հ. ԺԲ. բասցե՛ս ՚ձեզ ճաբրկի՛ , այնպէս արարէ՛ս և դուռ նոցա ։ Ա՛յ առ, ստակեբերանն . Ա՛ն պիտին երկար օրինք , այլ կամք քո լի ցին օրինք . կամիս երախտիս ընդունիլ , երախտաւորեա այլոյ . կամիս ողորմութի՛ գտանել , ողորմած լեր ընկերիդ . կամիս զովիլ , զովեա . կամիս սիրիլ , սիրեա . կամիս՚ի բարձրագահս վայելել , տուր նախ առնլի այլոց . զայս ամենայն՝ դուռ լեզիս գտաւոր , դուռ լեզիս վարուց Գաղ. Դ. քոց օրինադիր ։ Ա՛յ սիրելիք՝ ղիմեցաք բեռն բարձէ . և Ղ. 2. այնպէս սէր ձեր առ ընկերն Հայեցայ՚ի Տաւտարակրաւն՝ Ղ. Ա՛ստ քայ ՚ի Տաւտարակրաւ Թէ՝ պարտ է նմն Հայիլ և Մ՚ա. ՚ի պրտ Թէ ։ Խրատ զմի միւ՚ի մեռնք խնամատուն . ՚է ջա Ղբ. 18. առ ընկերքնն՝ չանչե՛ս ։ Ա՛նակ ղնոյ տայ խնամալ բանիբա . տայ խնամալ սիրելիք , ղի Թէ՝ զարդարուԹի՛ զամբծուն կի զկարուց արբուԹի՛ սիրելիք՚ի մեզ , և այնմ ջանասիր . պնայն և լընկերն պարտ է մեզ սիրել , և այնմ ջանալ . Ղբ. 27. ըլ այմ՛ , ապրեցո՛ զընկեր ո՛ւ քոյ ՚ի բո՛ւ ո՛ւ . յի է , լեր փու Թաքան՚ի սեր ընկերին . զի ոմն վատե՛ի քեզ Հուր ապոյ լիս

ին սիրոյ . Հոյնպէս այս Հուր և լրնկերն Թերևս չիջեալ՝ նորոգ վառեցան . կի՛ երեք չև իցեն չիջեալ , գի՛ երե առա՛ ջելոյ բորբոքեցան : Պատճէն այլ բարի՝ ինդայ ըստ գործ բարի , ոմն եթէ լեալ էր գործակից . և զՀոգևոր օգուտ ընկերին առնել նը : Այլ զիարդ զերծ են մեր ժամանակը . ոչ լինչ շահ ինդրի Հոգւոց , այլ առաւել կորուստ նոյ : Բազումք են նմանողք անգթութենն կայենի . որոյ աչեսալ՝ զի գործք իւր չար էին , ապան զեղբայր իւր . այսպէս ոչ սակաւք՝ յառաջատես լեալ իւրեանց կորուսանան՝ ինդրոյն իւրեանց գատապարտակիցս : Ընդհանրին անօրինութեն գործեցին հրեայքն՝ ի մեռ դնելոյ իւ րեանց ի քո . քայց մեծ ևս անօրինութի գործեն , որք խաթանեն զՀոգւոց փրկուի . զի ըստ դիւաց նանրացուցա նել Հնարին զիրկապործուին քոյ , որ մեռանն վտ ձգին , զոր այսպիսի մոլորեցուցիչք ինդուցանեն ի տարտարոս :

Յորդորակ :

Ապա զի զրնկերդ Չմնարտուի սիրեացես , և զպատուի րանն կատարեացես , սիրեա զնա՝ ոպ ձած սիրէ զքեզ . ոպ քո սիրէ զքեզ . և ոպ դու ինքն սիրես զքեզ : Ծեր առա քելոյն , որ վ սիրոյն ընկերին մեռանել փափաքեր . և ա՛ սէր . բայց ես դպրեալ ես ձեզ նախ եդի , և ձեզ ոչ ինչ անչանց չեր . կր . ժը . ես ի ձեզ յոյժ առնեմ , զի ասէ , այսուհի գնացից առ ընդն այ . ես . ես . ղ . ես . ղ . ես . ղ

ագլ և անասունք անձկանաօք սպասին • ոչ ինչ ասելով • արի՛ եկ արև , քեզ մնան ամենեքին ։ |չ ելեն ինչ զար-
մանք • զի ոչ ինչ քայլ փոխել անպետ լինի ելից յարևմտից • քանզի աղքե զօրուն , լոյս և ջերմուն-
և այսպէս չարժամարթ իւրով բարի առնել ստոյգ հաստատուն
ամի ։ Օ որ արեգակին առնել յերկինն և 'ի հաստատուն ,
զնոյն քո արար յամ ընթացս կենաց իւրոց • և առաւել
յորժամ մօտ 'ի մուտս էր , յի մօտ 'ի մահ • յորում ժա-
մանակի բազում և մեծամեծ եղոյց առ ամենեսին
երախտիս , ոչ միայն լուսոյ մէջպուրեն և հոգևոր ընդ-
հաց , այլև մարմնաւոր բժշկութեն ։ |պարեն ըս վկայե-
ցոյց գրոց՝ քո ամ ուրեք ընչեցաս բարե առնել • և ըս արևու՝
ջերզև ասնսիոս՝ առանց նոր ինչ երախտաւորուե ։ |ջա-
նեը երբեմն 'ի լեռնե , ուր իւրոց աշակերտացն քարոզեը •
Մաթ • և ահա մոտացեալ բորդ զ՝ երկերպափանեը նմա ։ |տաց երբ-
Ց • 2 • բեմն 'ի կողմանս տիւրոսի և սիդեմի • և ահա կին ի քանա-
ԺԵ • 21, նայէ՛ե սահմանաց անտի նոցա ելեալ՝ աղաղակեր • և ասէր • ողորմեա
Ղ • 30, ինձ տէր որդի դաւթի ։ Չհետանել նմ յերկիլալ , էոյր երկո՝ որ
նարկեն առ Ճանապարհան , օգնութեն 'ի նմանէ խնդրելին ։
Ղ • 1 • |հասուցաներ'ի միաւ'ի ժողովրդանոցացն • և ահա կին զի՝
ԺԳ • 11, զոր ոաներ այս հիմանդրութե ամս ութուսուսան , աղերս առ նա
արկաներ ։ |ըդ՝ օրպիսի ցուցաս առ ասաս քո • ասացի
իսկ՝ թե ընչեցաս բարե առնել • զի տակաւուք զբանս հինքե
Է • 21, կամեցեալ , ըս վկայելոյն զուկաց , բեզնչեաց վերադա՛ 'ի հի
անդրութ , և 'ի կարճածոց , և յայսոց ընդ • և կուրաց բաղ-
հաց ընդրհեաց պեանել ։ Օ ի և յաւելից • վկայե այսմ և
ԺԷ • 12: առաքեալդ քնաբանս , որ ասէ • պատուհեցան նմա գան արդ
բորում • որ կայնե 'ի հեռագրանե • և ըս աղերս արկանել ա-
մենեքին արբեցան ։ Ցեսնէք , զի զգաստ բորոտս միան-
գամայն արբեաց քո , զի այսոքիկ ողորմուե նոր առ մեզ՝
առաւել և ծանիցի ։ |ա զչափ առնուն զողորմութես
քոյ՝ ամենեքին , որը 'ի բորոտութե մեզաց խոկապես
արբել կամին ։ |ակ զինչ իցէ՝ խոկապես արբին կամիլ ։
խոկապես կամիլ նոյ է քոյ պատանել • յի առանց յատուկ
մանն փութանակի զքրկութե խնդրել ։ քանզի անա-
գան են յոյժ վաղուն չեանդ • այսոր չեզքէր ։ |ակապես կամիլ նոյ
է՝ խալ 'ի հեռագրանե , յի ի առաջի ոյ խոնարհիլ • ըս օրի-
նակի մարգաւորին՝ զանձն անարժան վարկանիլ • և այն
Ե • Ես • սկս ընդ եղրի կալ յաղօթս և ասել • պ ըս ած էմ , ամաչեմ ,
Ես • 6: ղարհուրեմ ամբռանալ ընչեցաս իմ առ ձեզ , ըս զի անօրենուե մեր

բաղմացան : Այլ քանզի կային ի հեռաստանէ ըստ գրոց ի բաղում միտս առեալ լինել, վասն այսորիկ լուծարեաց սի-
րելիսը , զինչ յառաջագոյն ասի :

Հաղորդութիւն :

Յարութեան միտ առեալ , զի բարեյաղթական և հոգևոր հեռա
տուութիւն է կրկին . (Բաժանումն .) մի քարի և առաքինա
կան . երկրդ՝ չար և մոլեկան :

Առն առաջին :

Ա յն կայ հեռատուութիւն օգտակար՝ և միաբանակար , զո ած .
նլելի և պարսաւելի . զերկաքանչիւրն լսել ունիք
արդ : Հեռատուութիւն գովելի և օգտակար է՝ հեռի լի-
նիլ սիկայ յանապատն և ի միաբանակար իրաց . այս է՝ ի չար
ընկերակցութենէ և ի մեղաց : Այս հեռատուութիւն գուշա-
կին զվիճակ ելոց հոգւոյ . զի որչափ հեռագոյն է որ ի մեղաց,
այնչափ մերձաւոր է ըստ : Ոչ անեղիևան է Աստուած՝
յորժամ հեռի է յորոգայթէ որսողին , կիւ յոսոզէ . ոչ
անեղիւղ է Աստուած , յորժամ ի բացեայ է ի սարգի ոս-
տայնէ . ոչ յատակողի է Թիլեռն , յորժամ հեռի է ի
բոցոյ Ջրագի : Այնպես անեղիևան գործէ զնիկ հեռա-
տուութիւն յառնել մեղաց . Օ՜ սորին հիւրին ոչ Աստուած ,
Աստ և Թիլեռն՝ թէ կարի լինն մօտին , կամ ի ծո-
գակ ըմբռնին , կամ յոսոզ մնծանին , և կամ ի բոցոյ
հիզին . նոյնպէս մարդոյ՝ յորոգայթէ չար գործոց , յոսոզ-
զէ չար առնելոյ , ի ծուղակէ չարաչար հեշտութենէ , և
ի բոցոյ չարաչար ըղձից պարտ է խորշել , և ըստ կարի ի
բաց կալ . ասպա թէ ոչ՝ անկանի ի մեղս :

Ա յսմ հեռատուութէ զգուշացաւ դաւթի , յասել ի բուրս ի .
զանձնէ . զայր ոչ ինչ զինաս՝ որպես պաշտաւոյ , զի Բուէի վէրս Սոյմ.
նայէ , և հեռացեալ գտարերէի յանապարհ . և այլ տեղ ասէ . հե ած. ի.
ռի արար ի ինձ ընճորկնոմնիս ինձ : Ա յմանաւոր լինել արժանի
յայսմ դաւթի , խնդրեալ առանձնութեան , և խոյս տուեալ
ի կարի լինն խռովութեան . զի որչափ առնել հեռի լինելոյ յո
բոգայթէ , այնչափ առնուել հեռի լինելոյ ի մէնջ մեղաց .
Այնեանն պատեհ է յոյժ , և ի հեռատուութէ տեսանել
զորս նուր . նոյնպէս որսորդն գիտասցին ի հեռատուութէ
տեսանել . յորմէ պարտ է մեզ երկնչել և խրթին ի հալածել
մերմէ . ըստ այնմ , որոյ ի ձեռս է ելեռնոմնիս ապրուանել զոյ, հե Ոյե.
ոի լեր ի նմանէ : թ. ւե.

Ճ. Լայց օգտակար է յոյժ և կալ մարդոյ ի հեռաստանէ խոնարհութիւն զանձն անարժան համարեալ մերձենալոյ առ ՈՅԺ. զորոյ օրինակ ունիմք ի մաքսաւորն , որոյ կայ ցնծալ մեհեանի , ուր խաչեր և ուր ըմպէին ամբառնալ . այլ ետձեղ զնոյնծա էր , և ասէր , ՈՅԺ չառեալ զիս ընդ ողորմութիւն : և այնպէս էջ արդարացեալ ի տուն իւր : Լևի ի սեարոս , որ երիցայր կոչեր ՅՀ հեռաւորն . և այլոյր ասաց . ի բաց գնա յինէն ՈՐ . զի այր մեղաւոր եմ ես :

Ղուկ. ԺԵ. 13:
Իւ. 54:
Ե. 8.

Ա՛ան երիցոյդ :

Ճ. Ա՛յլ զոր օրինակ կայ հեռաւորութիւն բարւոյ , նոյնպէս կայ և հեռաւորութիւն չարի . յորմէ պարտ է քրիստոնեին մեծապէս երկնչիլ . զի ըզՅՈՀԱՆ վլիձակ մերձաւորի յայտ առնէ , ԻՐՔ զի ի հեռանալ մարդոյ յՈՅ՝ և ՈՅԺ հեռանայ ի նմանէ . ոչ պատկերն ի Հայելւոջ թէ մերձենան՝ մերձենայ ՈՅ . և թէ հեռանան՝ հեռանայ : Իսկ թէ քանի՞ ՀՏԱՍ և որոգայթ զՀԱՏ իւր ձգէ այս հեռաւորութիւն , լեզուի մարդոյ չէ հնար պատմել : Յայտ է թէ երեսակն յամր քան զՅՈՄ մերկութիւն կատարէ զիւր ընթացս . վա՛յ զի կարի լիճն տարակայ է ի կեղծանել : Յայտ է թէ ոտն՝ ղղայութիւն և զշարժուն ի սրտէ անկատար ընդունի քան զայս և զձեռս . վա՛յ զի յոյժ հեռի է ի սրտէ : Յայտ է թէ երկիր նորվեղիոյ ոչ պտղաբերէ ընչ՝ վա՛յ վնեղոյ իւրոյ կարի լիճն հեռի յարեգակնէ : Իսկ զայնպէս մերձաւորն հեռայեալ ըՅՈՅ , ըՈՒ այնմ՝ հեռի է ՈՅ յաջապարշաւ ԵՒ . 29: պայ , ըՈՒ երեսակի՝ յամրաշարժ են ի բարւոյն . և ըՈՒ ասին՝ նիւթ զգայութեն առնուն ազգեցութեն չնորհն . և ըՈՒ երկի լի՝ որ կարի լիճն հեռի է յարեգակնէ , ոչ բերէն պտուղ բարւոյ . և այնոյ մերոյ՝ի մերս թաւալին . մինչև մարթի Ա՛ԱՒ. ՀՒ ասել վնասանէ . հեռի է ի ներաւորսն էրեսեն : ՈՅՀ. ՀՒՆ. 155:

Ե. Ա՛յլ թէ զգուշացայն քննեսցուք զաման , ուսցուք՝ թէ քաղմորիւնակ է հեռաւորութի մերձաւորացն . Ա՛ՆԶԻ հեռի են նախ յՈՅ անօրինութեն , ըՈՒ օրինակի որդւոյն անառակի . զի զորօրինակ առել նոքա զիւրք բաժինն՝ գնաց յաշխարհ հեռի , և անդ վարեաց զինչս իւր , զի ՀՒՄՈՐ ՃՈՒՈՒՔՈՒՆ . նոյնպէս մերձաւորք թողուն զՅՈՅ զիւրեանց , և ՀՈՂՈՒՆ ի տարբ աշխարհ մերոյ , որ կարի լիճն քաղաքական է յՈՅ . և անդ զինչս իւրեանց՝ զՀՈՐ և զգի չարաչար կենօք ծախեն : Ա՛յ այսոցիկ եթէ յՈՅ ի տարբ ՃՈՒՈՒՔՈՒՆ հեռացաք , գիՔԻ ըՈՒ օրինակի որդւոյն անառակի՝ ասացէ խոս-

խոստովանեցան ասելով՝ Ամէն։ Եւ ոչ ոք համարձակէր
ամենայն ինչ ։ յերկրէ հետացեալ էին առ նա՝ ի բաժակն։ Ղուկ. ը. 14։
Այլ ևս , մեղաւորք հեռի են ինդ՝ յընկերէն ասելոյ Ղ.
և անիրաւութիւն ։ ըստ սմին , հետացեալք յարդարուն ։ Ես. ը.
ոչ են երկիր՝ յանձանց Թափառանօք և հանրութիւն ։ Խչ. 12։
զի ոչ հոգան և ոչ խորհին զներքին զիարդն խրեանց ։
մինչև մարթ է ասել զնոցանէ զանհնարինն , թէ առ ամ-
են , այլ ոչ առ Խրեանս ։ Ոչ և ասի առ նոս ։ Ա՛ռաբեք հետ յիք Եսա.
ցեր երթալ ։ Հեռի են յորմէ՝ յերկինից վ՛ր ընդասրուն ։ զի Ը. 28։
կարի լինն պատասխանմանք մեղաւորացն յերկրաւոր իրողու-
թիւս աշխարհի՝ բազում անդամ յերկինից և յերկինայ-
նոց ։ ի տար Հեռանան , զորոց և դանդաղեալ ամ՝ յա-
սել իւրեանց , թէ սերք Խրենց հետացեալ ինձնէ են յինէն ։ Եսայ.
Հեռի են հինդերորդ՝ ։ ի կարօտելոց՝ ապահովք և ուրա- ԻԹ. 13։
տուք ։ զի մեծատունն մեր ուրեմն մերձի յաղքատս ո-
զորմութիւն ։ Այ՛ն այսպիսի աղքատաց դանդաղեն զոգա
հութիւն մեծատանց՝ ասելով ։ հետ եղէն յինէն եղբարք էմ ։ Ցբ.
ծանեան զօրաս գան պիս ։ Ոչ զինչ լինիցի նմ , որք այսպես ԺԹ. 13։
՛ի բացեայ են յայ , և յառաքինութիւն , և յամ բարեաց ։
եկեսցէ ժամանակ՝ զի ասասցին ։ հացայ ինացաց էրառանց , Եսայ.
և ուլ էր ։ և էրկնեցէ հետացա՛ն ինձ ։ ՝Լ,ա ասասցի առ դա- ԺԹ. 11։
տաստան ։ ոչ կաճցա զօրհնո՛ւ , հետ եղէցի ՛ի դմանէ ։ Սաղմ.
Ցբ. 18։

Ցղդդրակ ։

Ա միտ առիք արդ՝ թէ կրկին է հեռաւորութիւն ։ բարի
և առաքինական ։ չար և մոլեկան ։ Տանտր՝ փոյթ
յանձին կալարուք՝ լինել հեռի , միանդամայն և մեռ ։
հեռի ՛ի չար ընկերակցութենչ և յաւերից մեղաց , և մեռ
ալ՝ առաքինութիւնք և գործովք բարեաց ։ մի՛ ի քաց լի-
նիջիք յայ՝ որ աղբիւրն է ամ բարութեան ։ և մի չարեա-
ջինք ՛ի մեզ՝ որ գլուխ է ամ չարեաց ։

ՎԱՐՔԻ ՕՐԻ ԽՐԻՍՏՈՍԻ

Ցաղագս բարի , և չար գործոց ։

Ինաբան ։ Ամ հոգւոյք ։ Ա՛ստ ։ ՚ղ. 25 ։

Աչառաժ ։

Երամ լուցաք սիրելիք , և ցնծասցուք ։ և զիարդ
ոչ ուրախ լինիցիմք՝ ՛ի զերծուլ քեզ բանիւ ա-
ւետարանիս զմիտս մեր յամենայն հոգոց և

զբաղմանց ։ զի՞նդրդ ոչ ուրեմն լինիցիմք՝ ՚ի բարբառել
քո առ մեզ ։ Ո՞ հոգեաց, մի՛ վասն կերակրոյ և ըմպելւոյ ,
և մի՛ վո՛ հանդերձի ։ զայդմ այսորիկ զՀոգաբարձութիւն
յանձն իւր ընկալեալ ։ Ո՞յ՝ յիրաւի է մեզ ուրեմն լի-
նել ։ զի՞նչ մարդկան և մեր իսկ զմինչ փոյթ և
խնամ՝ և ոչ փոքու լինն հաւասարի փութոյ և խնամոյն
նոյ ։ Ո՞ր բարւոք առնուլ զայս ՚ի միտ , ըզ խրատուն քո ,
Մտթ. Ը. 28 ։ հայեցարո՛ւք ՚ի ղ՚ուշանն վայրենի ։ նա՝ դիք ՚ի կրնա զբաղանն
վայրի ըզ սողոմոնի ՚ի փառան իւրում ։ Ը ուշանեն վայ-
րի՝ զի՞նչ ինչ հնձակութիւն և ջան մարդկային ։ բայց զո-
զոմանիւ հոյլք ապառաւորաց շուրջ կան ։ նման չիք որ
դարման տանի , միայն ածի զնա խնամարկի ։ սոս ար-
քանեկին յերկրի հանիւք ոսկւոյ , մարգարիտիք ծովու , փե
տուրք թռչնոց , ձարտարութիւնք մարդկան , հոգաբար
ձութիւնք ծառայից ։ Ո՞այս ամենայն զմոռաւ՝ ասաս-
ցէ ։ այլ յերկուց ասաի գեղեցիկ , բարեսիրիկ և կա-
տարեալագոյն իցեն զարդք ։ Ո՞ր բանք քո ձշդրտեն , թէ
Ը. 29 ։ և ոչ սողոմոն յամ՚ի ի՞ւոան էրբոմ ղիեցաւ էբրե ղի ՚ի նոցանէ ։
Ո՞պաքէն խնամք տեսչութեն այ անհամեմատ առաւե-
լուն քան զմերս խնամ ։ վո՛ այսորիկ ոչ պիտի մեզ վո՛
անցաւոր պիտոյից մերոց ծփիլ ՚ի հոգս ։ Ո՞այլ մարթի է
խնդիր ՚ի մեջ արկանել ։ միթէ զամ հոգ և փոյթ ար-
ժան իցէ մարդոյ ՚ի բաց թօթափիլ ՚ի մտաց ։ Ո՞ր որ
ասէլն է ։

Հաւաքաբանութիւն ։

Այլ հրկիզն հոգ ։ (բացատրութ ։) մի զովիլն ։ երկրորդ՝
պատասխանի ։

Ո՞ասն առաջին ։

Ա ։ Ո՞առաջին հոգն առ ամենեսեան զովիլն՝ Հայի առաւելա-
պէս ՚ի հոգևոր բարիս ։ որով հոգան արդարք զպատ
շաճեալն առ փրկութիւն ։ Ո՞բր զի պարտ է մեզ երբեակ
հոգ ունել , Հայելով յաած , ՚ի մեզ , և յընկերն ։ Ո՞ր
հոգն՝ որ Հայի յաած՝ երեք ինչ զմեզ յորդորէն ։ պատիւ
ածային մեծավայելչութեն ։ զոր ամ փութով պարտ է
մեզ ընծայել նմ ։ մինչև միշտ խորհիլ մեզ , զնարդ մար-
թիցիմք զամ գործս մեր ուղղել ՚ի փառս մեծին ամ ։
Հայտ հոգ յորդորել զմեզ և սէր ածային բարուքեն ։ Ը
այնմ ։ պարեցարո՛ւք ՚ի մարդ , զի՞նչ է բուէ ։ կամ զի՞նչ խնդրէ
Մտթ. Ը. 8 ։

Ա Ղ Ջ Ա Ն Ա Կ

այնպէս կարելի՞ է Թէկուզեա հասանիցեմք կարօտելոց, և
խրատուս լինիցիմք մեղուցելոց, վ՚ն լինելոց այնցուն մեզ՝
անդամք միոյ խորհրդական մարմնոյ քրի։ ¶ Այլ ասէ ա-
ռաքեալն. ոչ կարէ աչն ասել ձեռն, Ես չէս ինձ պէտ. և
կամ դարձեալ գլուխ ոտից, Ես չէք ինձ պէտ. և յարէ. պէ
մի եղեն հերձուածք ի մարմնի անդ. այլ պէ նոյնչ ղհոգաց հո-
գեն անդամք. և երբէ վշտանայ մին ի անդամն, վշտանան եմ ա-
նդամքն ընդ նմա. և երբէ փառաւորի մին ի անդամն, խնդան եմ
անդամքն ընդ նմա։

¶՝ասն երիցոյդ։

Ջ. ¶՚Յլ ոմն կայ հոգ գոլիքդ, նոյնպէս գասանի և հոգ ինչ
՚պարապաւելի և մեղմելի, կիմ գիտեմ չափաւորելի. այն՝
զոր ունի ոչ վ՚ն անցաւորաց և ժամանակեայց, և ոչ
վ՚ն պիտոյից կենաց։ ¶՚Երդ՝ գիտելի է, զի հոգ ժամանա
կեայց երբահի լինի տաբաղայման. մի՝ եթէ խնդրելիք
զժամանակեայս՝ ոմն վախճան։ ¶Երկրորդ՝ եթէ հոգ և
փոյթ ժամանակեայց ևս կարի լինի սատիկ և աւե-
լորդ. մինչև նահանջել զմարդիկ ի հոգևորական բա-
րեաց, որոց առաւելադի պարան էր միշտ գնել. ըստ այմ,
Մ՚տթ. Ժ. 22. հոգ ծնի հերձուածոցն ղբան։ ¶Երրորդ՝ եթէ ըստ հոգոյ ևս
և աւելորդ երևիլ, թէ գուցե սրակատեսցին իւր սիտք։
¶Ո այս երևիլ զմիջնորդաց պիտոյից կենաց՝ երևիլ ցրե
քա յաւետարանի առա. նախ՝ ի յիշատակել զմեծամեծ
երախտիս եղեալս առ մարդիկ. որ են հոգին և մարմին։
երկրորդ՝ ի հաստատել, թէ խնամ զանազանեսցի և զը-
քոյս՝ ըստ պիտոյից իւրաքանչիւր բնութեն, առանց ինչ
նպաստաւորութեն մարդկան։ երրորդ՝ ի պետել՝ թէ չէ
անգէտ պիտոյից մերոց, առաջի սպասելոյ միանգամայն
և զհնաման իւրոց տեսչութե, յոր մեծապէս պարտ ևս մեզ
ապաւինել։

Է. ¶՚Պա յասել առաքելոյն, խոհ չէնէ անճոփս լինել, կամ
Ա. Կոր. յասել քրի՝ ի բնաբանիս, զի հոգայ, ոչ ինր մեր քս, և
Է. 32. ոչ պօղոս արգելուն սոքաւ զպատրաստութե ժամանա-
կաւոր պիտոյից դարմնոյ մարդկան. և ոչ խափանեն
զաշխատութե կամ զարդար շահ. զի մարդ յաչխա-
տութե ասի ծնեալ. և նոյն ինքն առաքեալն հնեթա-
Ե. Թես. նոսաց յայտնապէս ասէ, Թէ որ ոչ կամի գործել, և
Գ. 10. ընդեղն ճ։ ¶՚Պա ոչ արգելեալ լինի չափաւոր հոգն, այլ
առելորդն. իբրև զի բազում և մեծամեծ չիսա հա-

ասացանէ մարդոյ ։ Օ՜ որ ։ Լսէք առաջին՝ ծնանի զնեզուս
Թէ արարչի . ով այնմ՝ , ընդանգիտանին եւ (ոճ վիշտ եւ) չէ՝ Ժէ։
գոնե՝ յամենէ՛ն ծաղկէն եւ՛ի վէր բերէ . ամ առաջ նէ (յի , Ը, 23։
ընդասիրին) ցառոց եւ արդմուկն . եւ՛ն փէշերի ոչ նենգեսցէ սէրտ
նէ ։ Լսկսորդ՝ աւետրդ եւ ջամասանց Հոգ. Ժամանակս
ազգաց՝ տարաբաժանէ զսկիս , եւ ցնդէ՛ի Հոգեւորակա- Ա. կորն.
նաց . ոչ եւ այսմ վկայեն դիրք , ասելով . որ կանամէրն Ի. 33։
է՝ հոփայ չէծիս , ըէ որդիս հաճոյ էիցի ինոջ էրոտ . եւ ահա ձէ՛ն
նեցան՛ի ինէնից ։ Ո՛ակ սիրտ մարդոյ որչափ առաւել պա-
տահի՛ի Հոգս երկրաւորաց , այնչափ անընդունակ լինի
Հոգեւորաց ։ Լսկսորդ՝ պատճառէ զամբոխումն որոյ . վա՜յ
ոչ միշտ՛ի ձեռն բերեն Հոգարկուք՝ զոր դիտեն . եւ Ղ. ոսե.
յորմահի վերկեն՛ի յուսոյ խրատոյ . ով այնմ՝ , ասէ- Ժ. 7։
նալովն Հոգարկուաց էրդեր ։ Ընդսկսորդ՝ այսպիսի աւետրդ Ըստ այլ
եւ կարի լինն Հոգ՝ բերէ՛ի վախճանի եւ գյաւետեռնական Ըստ.
գատաստարանէն ։ Լանգի զրեալ է . ո՞ր են էշնուած հե- Ի. 16։
նանոյց , որ . . . փանչէին արձան եւ ոսկի , յոր յաստյան մոր
պին ։ Եւ ոչ գոյր բան ապաշնածոյ նոցա ։ Ղրում անդէն՛ի վէր Ի. 19։
բերի պատահանի . ապաչնէցան , եւ՛ի գծոխս իջին ։
Լսամիցիք գիտել , զինչ են աւետրդ Հոգք եւ զգաղանք Ղ.
մարդկան զժամանակաւորաց ։ Լոն անհանգիստ շանա
նանձք . որք զսիրտ մարդոյ , ոմն երբեմն զեղխատու՝ տա Եփ.
ռապեցուցանեն ։ Ղուն են գոյացեալ՛ի փոշւոյ երկրա- Ը. 21,
ւոր առաջնոճածոց ։ Ո՛ուրն են կուրացուցիչ աչաց մարդ- Ը. 17։
կան ։ Լսմրոխ են նենգացուցիչ իբրեւ զժողովրդն՝ զոր
եփես յ՚ չէսբե . զի Հոգ. Ժամանակաւորաց ամբոխ ըզ- Մտ.
միտս յամ կողմանէ . յառաջոյ կողմանէ՝ զի մի ինդրես Ը. 18։
ցե զյաւետեռնական , որք լսատ առաքեցան՝ են առաջոյ
կողմն ինդոյ . է յառաջաբերեն ասէ նէրես՝ ամբոխ զմիտս փիւտ.
՛ի Թիկանց կուսէ , զի մի խոշհեցի զանցեալ կենաս , Ի. 13։
վէր պարան էր ապաշաւել , զի մի եկեալ չարչարը . ամ՜
բոխ յաջոյ կողմանէ , զի մի խոհասցի զաւրախաւԹիս
երկինս . եւ յահեակ կուսէ , զի մի զմեռս ածցէ զասա-
ջանս դժոխոյ ։ Օ՜ի եւ յաւելից . միտ մարդոյ կարի
լինն զբաղեալ՛ի Հոգ անցաւորս՝ զեղեցիկ նմանին կնոջն՝ Ղ.ուկ.
զորմէ ասի , Թէ էր խոխտեալ . եւ ոչ կարէր ականել՛ի վէր Ժէ. ։։
հայել . էբր զի այնպէս կորանայ յերկրաւորս , եւ բեւե-
ռի՛ի նս , մինչ ոչ եւս կարօղ լինել նմին հայել յերկնա-
ւորս ։ Լսայսիսիք Թոռին լինիլ ամենեւին կոչ . զի ծը-
նոյ եւ փոշւոյ եւ կաւոյ՝ ոչ պատուական մարգարտի՛

ՃԱՒ. լինիմ ՚ի խնդիր ։ Երթալ է · գրաւմբ եբեաց ոտ կերիցին
Ը · 19 · գնաց ոտ · և զնարդ չյաւելու , Հոդալք սրտի քո ։ Ուռ
՚ի մէնջ այդմ լինիլ · զի աշխատութեն կամի ածէ ՚ի սատա-
նալ զՀաց . խակ զՀոդ զնամ պահել Հրամայէ ՚ի սատա-
ցումն Հոգևոր Հացի ։ Ալ չը բարւոք ասաց քո · զի ըստ
ԱՄՈՍ . Ը · 32 · ամ , յի զժամանակաւորս հերհանոտ խոչընդն · և ի՞ր աղա-
գաւ · վ՚ն այսորիկ հեթանոսք կարի խին Հոգան վ՚ն այդ
պիտեաց , զի պահանն զնածս քարեգնես , երկաթիս և
պղնձիս · որը ոչ դիտեն գործ · ոչ գոն նոյ ահանգ՚ք՝
լսել զայլոց աղերս · և ոչ աչք՝ տեսանել զնոցին կարիս ·
և մեզ հեթանոսական մոլորութեն բաժանորդ լինիմ , որ
որը վ՚ն կերակրոյ և Հանդերձի կարի խին Հոգայ · զի զնած
Համարի երկաթի և քարեգնին , որոյ ոչ խոչ խնամ տես
չուեթե առ մարդիկ ։

ՅԻՍՈՒՍԻ ։

( ) այս ամ օրինաք ածեալ զմոտս , ՚ի բաց արասցիք
Ը · 34 · = յանձանց զտարաստայման Հոգս · և մ՚ն այսոհետև
հոգայցէք վ՚ն վաղոյն · Հասմ մ՚ն ասացեալ աւուրց · զի վա-
ղիւն վ՚ն ինք Հոգասցէ ։ Ալ զորն ձեզ տայ , և զաւուր պիտանի
տայ · ո ծագէ ՚ի ձեզ զաբեզանին · ոչ ասպաքին տեսչու-
թեին ամ ։ Ալ ինք իցեն արօտք ագռաւուց , ոչ Հանեմա-
բանք արծուեաց · ոչ մխապես ամենեցուն կերակուր մա
տակարարէ տեսչութեին ամ ։ Ի սոզոմին՝ և ՚ի չուշանին
վայրենի , զորոց յաւաչին առատի , արդ և յաւարտ ձմե-
ռին Հայեցարուք ։ և ասացէք , ոչ յաղեթական է բնու-
թեին առ արուեսատի · արուեսատն ՚ի սոզոմին ոչ այնպես
արծարծ գոյն վառեաց , ոմն բնութեին ՚ի չուշանս · յայտ
է թէ՝ վ՚ն զի սոզոմին մարդիկ Հանդերձին Հանդերձ ,
այլ չուշանաց՝ ածէ · այնպէ՝ ՚ի սոզոմին եղեն Հանդերձք
օտարոտիք · զոր չէր առեալ ոմն բնութեին · Ուակ զինչ
այսր ասի զՀետ գայցէ · այս մի ինչ՝ զի խնդրեսցուք
նախ զարքայութեին ամ · և ՚ի խնդիր սորա միայն՝ լինի
մեր ամ մոյթ և ջան · և չը ազատ · վ՚ն զի գրեալ
ԱՄՈՍ . Է · այդ ամ յաւելցի ձեզ ։
Ը · 33 ·

Ի. Ե. Ի Ո Ց. Խ Կ.

Յաղագս նահատակին Ղեւոնդ եւ ընկերաց :

Ընթերց. Նա ահա ելաներ մեռեալ մի՝ որդի միամօր մօր իւրոյ : Ղ ՚ի Թագ. Է. 12 :

Աղաւնաձ :

որ ՚ի սկզբանէ էր յոյժ պատմութեամբ աւետարանին. եւ ահա ելաներ դեռեալ մի՝ որդի միամօր մօր իւրոյ : Զորդի՝ զինչ նշանակեցեր որդիդ անուն. եւ զինչ մայրդ անուն : Զի կատարելոյն Հարցանելովք , այլ ի նկատ ղեցեր . որդի ի Ժողովրդին հնութեանցդ , յորմէ ելեալ միայն զիտաքեր՝ որ զմահ ձգեալ , իբր ՚ի դագաղի մահ կեալ . եւ մնալով մերձենալ քրիստոս ՚ի դագաղն՝ ի խաչափայտն , որով յարոյց զայս Ժողովուրդ : Զի բերդալի Հարցանելովք , այլ ի հոգի . որպի ի միոք մեռեալ. հոգին զմեռեալն լոյս. եւ քո զմիոս յարուցանել . դագաղ ի չարահաւան խորշն մնաց . եւ որք բարձեալն տանին ՚ի Թաղել՝ են պիղծ ցանկութիք , կիրընկերոյց հրապոյրք , որք ՚ի մահալիր՝ նմն՝ զտեղի առնուն . այսինքն ի՝ նահանջին : Զի ամբոխիսն , եւ Թիւխիսկատոսի եւ օգոստոսինոսի Հարցանելովք , այլ ի եկեղեցի . մեռեալ՝են քրիստոնեայք , որ ՚ի մահու՝ան մեղս . արդ՝ եկեղեցի տագ առնու՝ի վէր մեռելոցս , եւ մաղթէ վա՛ն նոցն ընդ՝ զկեանս հոգւոյ : Վերեցին են պատասխանիքս . զի Թո՛ւի՝ Թէ ոչինչ լիք այնպես յանկագոյն նմանի մեռելաւոն՝ ոչ մեռելոյ : Զնմանութիւնն , Թէ երիս մեռելս յարոյց քո . Լա՛ւ՝ զղջասար ժողովրդապետին ՚ի գան . այն է մեղաւոն՝ որ զմեղս իւր ոնի ՚ի խորհրդեան : Ա՛կդ՝ զորդի այրւոյն առ դրան . այն է մեղաւոն՝ որ ըզ մեղս իւր արտայայտէ բերանով . կիմէ յայտնի մեղաւոյ : Ա՛յլ՝ զղջացաւսն ՚ի գեղեզմանէ . այն է մեղաւոն . որ ըզ մեղսն ինձաբեաց գործով . նա սովորութիւն ևս ասացր . վէմ եւ իբր ՚ի գերեզմանի դնի՝ վրեպ ՚ի յուսոյ վերկումբ . Զհա մեռելով՝ որ ՚ի քնաբերնիս՝ նշանակի մեզ մեղաւոյ . ապա ձառս խօսի զմանալի մահուանէ հոգւոյ , որ լինի մեղաւ :

Ա՛ղաւնաձ ոտանաւոր :

Ա՛հա ելաներ մեղաւ ուղիղ կոչին՝ մահ հոգւոյ : (բաց՝ նուն .)

Մատ. Ը. 38 :

Ղկ. Է. 12 :

Յհ. ԺԱ. 38 :

Նաեւ ։) մի վա համանման պակասութիւն . եւիդ՝ վա համանման գործոյ . եւիդ՝ վա համանման տեսլեան ։

Ա՝առն առաջին ։

ա ։ Ա՝ահուելոյ մեղքն ուղիղ և՝ի դէպ կոչի համանալի կամ հոգեւոր մահ հոգւոյ ։ Ո՝ր աղագաւ . նախ առաջին՝ վա ունելոյ զնոր համանման պակասութիւն ըզ մարմնաւոր մահու ։ Յայտ է թէ՝ի մեռանիլ մարմնոյ փոքր փոքր պա կասի ոմանք ։ զի նախ մարմնոյ ուժ պակասին խառնուածք . և այնպէս մարդն այլայլի և խանգարի . երիդ՝ այլայլուէ խառնուածոց գՀետ գայ տկարութիւն և խաթարուի . եւիդ՝ ի տեւել տկարուէ՝ մեզմնոյ մահ . չորիդ՝ յետ մահուան՝ հանի մարմինն ի տանէն . հինգերիդ՝ թա ղի . և վեցերիդ՝ լինի որդանոց կերակուր ։ Ո՝չ կարդ և օրինակ պակասելոյ մի կեղծն մարմնոյ ։

բ ։ Ո՝րդ նոյն կարդ և եղանակ նկատի և՝ի պակասիլ հոգ եոյ և մնաց մեղաւորի ։ Ո՝չ նախ առաջին խանգարի և այ լայլի միտ մարդոյ փորձութիւն և մոռածուէ մեղաց . եւիդ՝ փորձութիւնս ընդ ացակցի բերկրութիւն ինչ , որ տկարա ցուցանէ զմիտ և զՀոգի ։ Ո՝ւնչ ապա . եւիդ՝ զՀետ գայ մահ . զի Հոգին այսուհիկ տկարուէ զգածեալ՝ առ Հա ւանութիւն , և այնպէս մեռանի ։ Ո՝ւնչ և յետ այնր . չորիդ՝ վաստի՝ի տանէ , և որոշի՝ի մէկանէ՝ գարշուէ և վատանուանութիւն մեղաց ։ Ո՝ւնչ այլ . հինգերորդ՝ թաղի չար սովորութիւն . զի ոչ Հոգին կիր քար՝ ծանրա նայ՝ի վէր մարմնոյ՝ առ՝ի չյառնելոյ , նոյնպէս չար սո վորութիւնն ոչ բեռն ծանր չունի , և ոչ թէ հարկագիր լինի մարդոյ՝ի մեղանչել ։ Ո՝ւնչ յետ այսր ասի . ոչ զմարմինն մեռեալ ուտեն որդունք , նոյնպէս զմիտ պա կասեալ՝ի հոգեղէն կենաց՝ որդն խղճի մտաց և յու սահատուէ խոցոտի և կրծէ ։ Ո՝պա բարւոք կոչի մեղքն մահ Հոգւոյ՝ վա համանման պակասութիւն ։

Ա՝առն երկրորդ ։

գ ։ Ո՝յնպէս մեղքն ունի և համանման ներգործութիւն ըզ մարմնաւոր մահու ։ Ո՝ւ դիւրաւ մոռանալ զայս՝ ա ռաջի արարիչ ձեզ գահաւոր գործ մահու ։ Ո՝յս առա ջինն յայտնի է ամենեցուն , թէ մարմին ուժ՝ ըզ մեռնիլ՝ի նմանիլ Հոգւոյ՝անդնդին կարկամի . ահա առաջին գործ ։ Ո՝ՀՀ գիտակ են ամենեքին՝ թէ ըզ մեռնիլ Հոգւոյ՝ մեռ

նի

նրի և յամ անդամոց ջերմութիւն. յորոյ ի մերժիլն՝ մար-
միին համակ պաղի. ահա եկիր գոյժ։ Իսկ ևս յայտ է ինձ
մարմին մարդոյ՝ ի լանալ հոգւոյն՝ ի սուղ ժամանակի
նեխիլ սկսանի. և այսպէս ժահահոտի և գարշանայ.
ահա երկիր գոյժ։ Օ՛ի ևս յաւելից. մարմին մարդոյ
անշնչացեալ, որպէս ի հողոյ եր, նոյնոյն դառնայ անդ-
րէն ի հողակերտ ծանրութիւն։

Օ այս ամ՝ զոր ասացաք զմարմնաւոր մահուանէ, մարթ ի. ։
է ասել և զհոգևոր մահուանէ։ Ասացէք. ո՞ է մեղք կար
կամեցուցանիլն զՀոգւոյն Տիրամարդ և անհնազանդութիւն.
ըստ այմ. յորժ բեռն ևերի կայ գնանիլ. և ինձ պատուիրէ ՀԱՀաւ.
այ ղպարապանի. ուր ասէ մեհինին. Հսկարտութիւնն կալ- ԺԸ.23։
կամեցուցանէ զՀոգւի։ Ո՞ է մեղք առաջացանիլն զՀոգւի՝
ի ձեռն նախանձու, որ չինչացանէն զՀոգւոյ սիրոյն,
զորմէ ասի. Հոյր եմի արխանել յերկիր. և ինչ՝ նիւթ՝ ըն Դաւի.
արդեն էակ երբէմն. որ ոչ չուանի զայս սէր, ըստ ոսկերքա- ԺԲ.49։
նին՝ ի ձմերային սառնամանիս կայ, Թէպէտ և նոցն
յամառնամիջի։ Այդ և երեմիաս ասէ. զոր օրինակ ցրտա- Երեմ.
ցուսանէ փոր ջերմ երբ, այնպէս ցրտացուսանէ լուրերի (նա- Ը.ՀԴ-ՈՒ
խանձու) ջնջել երբ։ Ո՞ է մեղք ժահահոտ առնիլն զՀոգւի՝ Թուե.
անառակութ, յոր ոմն յաղթեաս խոզք դժոխայինք բերկ-
րանաք Թաւալին. Ցնսեալք՝ զի գնաք ոչ լռնգրելին ի քան
մնանել յաղաւնիս յորս է միամտութիւն. և ոչ յոչիսպս
յորս է անմեղութիւն, և ոչ ի տատրակ՝ որք սիրեն զոր- Ա՛ար.
ջոխարհութիւն. այլ ի խոզ՝ որք սիրեն զպղծութիւն, և Ը. 31։
նշանակեն զոչ ջոխարհս. յորոց դիականց ելանէ գոմ նեխոյ։ Լ՛ոյ.
Ա՛եղք նեխեցուցանիլն ևս զՀոգւի. յայտ է ինձ՝ անչա- Է. 3։
փաւորութիւն որկորոյ. որոյ զգայութիւնն և բան՝ Թա-
գիւն. և այսպէս երբև Թէ լիչ փոխի մարդ. ըստ այմ՝
գնաստան էլոյ Թաղէոյի, Նէրեաւ ընդէոյ արտոյ։ Ա՛եղք ած Ղուկ.
ուելի առնիլն զՀոգւի բարկութիւն. ըստ այմ, ած խաւարին ԻԲ. 19։
հասանէր ի վէր նը։ Ա՛եղք Հոգեղէնն առնիլն զՀոգւի՝ ախտիւ Ժ՛Ե. 12։
ագահութիւն. որում՝ ոչինչ քաղցրանայ՝ բայց որ ինչ ի
Հոգեղէնն. ասատ և առ այնպիսի Հոգւի մարթ է ասել՝
զոր բնութիւն առ խլուրդն, և նա առ օձն ասաց. հող Ծնունդ.
ևերիցես զամ առուրս կենաց քո։ ԵՒս ևս մեղք ծանրաբեռ- Գ. 14.
նեն զՀոգւի՝ ծուլութիւն. փոխանակ զի ոչինչ բարի գոր- ՀԱՀաւ.
ծի. ըստ այմ, Նախ և ոչ Նախ վառ. այս է ըստ մեհինին, ԺԲ. 4։
կամի ժառանգել զբարին՝ զնայելչականն և զպիտանին. Հռո ՈՒ.
այլ ոչ կամի զաշխատութին՝ որ առ այն պահանջի, յանձն
առ-

առնուլ, կամ ոչ այլ մեկնիչ ասել. կամ վասն [illegible]
լել ըստ նմա, այլ ոչ կամի կրել լինչ վա նմա. ախորժելի են
նմա հաստուցմունքն՝ որ խոստացեալ լինին. երկիւղա-
նին պատուհասմունքն, որ հրամային. ահա համառօտիւ
է և գործ մեղաց ըստ գործ մարմնաւոր մահու։

Ա՛ստ երրորդ։

Ոչ[1] ինչ մեղք մահ հոգւոյ՝ և վա համանման [illegible]
Արդար և գեղեցիկ է մարդ՝ և սիրելի և փափուկ,
վաղվաղակի յետ մահուան լինի զազիր և քամահելի և
գարշելի. վա այնորիկ և՝ ի հազորդութիւն մարդկան՝ ի
քաց որոյն։ Ա՛յնպէս մեղաւորն վիճակի մեզ. առնե-
քեան մահու մեռանիմք, երբ չըլաւ հեղեալ երիւն
ոչ[2] ժամ բազում լինի ըստ մեզ է՝ գեղեցկին և տգեղին. ար-
նուհականին և անարգին, մեծատան և աղքատի, ոչ ըստ
մեզ հեղեղատաց և գետոց. այլ զոր օրինակ ըստ հոսել
հեղեղատաց և գետոց՝ ի ծով, միանան, և ամն լինի մի
օրինակ ջուր, և վտակ՝ ի վտակէ չորոյն. նոյնպէս յետ
մահու՝ ի գերեզմանի՝ ոչինչ ըստ մեզ է մեծատան և աղ-
քատի, ոսկերաց աղնուականին, և անարգի. զի ամ մարդ
մին յետ մահու է զազիր և գարշելի։

[3] Ա՛յդպէս են իրերք՝ ի հոգևոր մահուն հոգւոյ, որ լինին
ի մեզ. Ա՛յսաբէն հոգի յառաջ ըստ զմեզ՝ գեղեցիկ է և
չքնաղ. և վա այսր իրոյ չքնաղութի՝ հարան կոչի սիրեցե-
լոյն ըստ. ահեղին գեղեցիկ եւ՝ երչաւոր էմ. և արդ ինչպէս
եղէ։ Ա՛ստ մեղքս կողոպտի նմա զարդ և նաղկնի վայել-
չութի. մինչև առել նմա առնա. ապականեցեր զիեղ երեսաց
քո։ Ո՛չինչ ապա. այդպէս գարշելի լեալ՝ ի հոգևոր օրո-
նի ոչ միայն՝ ի հազորդութի հաւատացելոց, այլ և՝ ի
մարդասէր խնամոց նոյ և հրեշտակաց։

Յ՛երրորդ։

[4] Ա՛ասացելոցս մարթի խմանալ լիով, թէ մեռելութի
որ՝ի քնաբանին, նշանակի մեղաւորն։ Ա՛ն զի մեղքն
է մահ հոգւոյ. և ոչնի ըստ մարմնաւոր մահու՝ համա-
նման պակասութի, համանմանն գործ, և համանմանն
կերպարան։ Ա՛յս զի ըստ գրոյ՝ նմանեցեալ անասնոյն զանգ-
տեալ. Հոգևորապէս մեռուցանելոյն զինւ. ըստ, Ընդալ ղեղաց մահ է-
ապա երկիւղած՝ ի մեզաց՝ իբրև՝ ի մահուանէ։ Համա-
ռօտ ասացից. Ո՛չ ցանկայի մահս ասել առղմանն՝ մոլորեալ կա-

Ասաց Յեսուս . Այո է , մի սիրելք զմնաւլսափ մեղս , որ է պատ
ճառ մահու ։

ՎՐՊՈՑ ԽՕՏ ։

Յաղթիս հակառակաւն , զոր պարտ է պահել՝ի կոչմանս ։

Կնաբան . Լաւ եղև՝ի մտանել՝ նմ՝ի տուն ուրումն իշխա
նացն փարիսեցւոց՝ի շաբաթու՝ ուտել հաց։ Ղ ՚ա-ի-ք-ի ։

Կիսուածք ։

Յոլնել իրս զայսու ժամանակաւք այնպէս բերկ
րանաք բերին մարդիկ , որ՝ի հանդէս և՝ի յա
ղախութիւն կոչնոց ։ Ա՛յլ թէպէտ և յայտ է՝ի
նախնի պատմութենէ , թէ յոլովակի ներկա
գտաւորութիւնք եղեն՝ի կոչմունս , սակայն և այնպէս օր
ինաւոր կատարին ուրախութիւնք կոչնոց ։ Ա՛ստ վկայելոյ գլոց՝
կոչմանս հանդերձեալոց եսթեր . առ ինչ , առ համանայ Ա՛ստ ։
թիւնամայ իւրոց ոյոգայթագրուի և սնկուսին ։ Ա՚ն ասպա Ե ։ 4 ։
քին աբեասղամ՝ամենի եղբօր իւրոց որոգայթ լարեալ՝ի
կոչմանս , յասել նմ՝ ցծառայս իւր . պեսէք , յորժամ գնաք Ե ։ ի-փ ։
բաւղ սէրպն ամենի՝ի փնտռոյ , և ասացէք ցնէ , հարբէք գմեն և ժ ։ 28 ։
ապանէք զնա , զ երկնից ։ Ա՚ղոչ գիտիցէ զղաւաղութենին
պատգամիսոյն , և զպարտաւոր մնալ շմաւնի մակարացել Ա ։ Ի-ի ։
ւոց ապարատեսի՝ի կոչմանս ։ Ա՛յլ թէպէտ և ոչ գործն Ժ ։ 15 ։
ցին՝ի կոչմանս գաւաղութենէն , սակայն և այնպէս յո
լովակի զողի ինչ՝ի նմ քան զայնոսիկ զոր ։ Քանզի ապրդի
մտանել՝ի կոչմանս առիթ շահագուութեն , կամ զերդս ու
րախութ , կամ ցոխութ ։ Այդ գի այսպիսի է արդ Ցի ա
ղորութ , որ երբեմն երբեմն ապրդիմն մտանին ոմ անբա
ժան բարձակիցք՝ գհնեհարուն և անառակուն ։ կամ ոմ
հետևորդք՝ի վերջոյ գՀետ գան ։ Ա՛տրձեալ՝ ոչ պահա
պին մատանւոր , որք զայլոց արարս և զխօսս՝ ներկաւ հն
տազօտեն , Թիւր մեկնեն , չարաչար դիտեն ։ Ա՛յլ ևս
զմոց զայսորիւբ արարեալ՝ասեմ . օրէնք է կոչմանս հան
դերձել , և ասէ՛ալ ևս . զնքն իսկ քեզմ անդամ՝ի կոչմանս
երևեցաւ . և ըզ բնաբանիս իսկ վկայելոյ , եմուա՛է գոն
ոտրանն էշնանայն փարիսեցւոց՝ի զաբաթու՝ ուտել հաց ։ Ա՛յլ
Թէ խնդրիք՝ զնարդ պատա իւրէ ձեզ լինել՝ի խրախճանս
և՝ի կոչմանս , լուարուք՝ զինչ յաւաջակայդ ասէ ։

Ա՛ստ

ՀՀաաջբթաւիՀ ։

Պատրաստ է մեզ՝ ի կոչումն՝ ըստ օրինակին քո, (բաժանումն.) նախ՝ պահել զդաստուածն. եւիզ՝ յանձին ունել Հաւատաւածն. եւզ՝ խորհել՝ ի տառակատարուածէ ։

Ա՛ստ առաջին ։

Ա՛ստ. ա. ՚՚ սիս առաջին՝ պարտ է զգուշանալ՝ ի կոչմանս, զի մի՛ ինչ ընդեմ զդաստուածն, կամ չափաւորութեանն ինչ զիցէ ։ Ասացեալ զայս քո, որ Հեպիտ և յոլովակի գնայր՝ ի կոչմանս, բայց ոչ այնչափ գնայր՝ զի կերակրեսցի, որչափ՝ զի զգացումնականս կերակրեսցէ. ոչ այնչափ՝ զի մարմնոյ խնամ օգուտ լիցի, որչափ՝ զի սեղանակցացն օգուտ առնացէ ։ Իբր զի քո չէր ինչ փոյթ մարմնոյ. զի ոչ Մա՛տ. կերայր ըստ մարմնոյ. միայ և ասէր. Ջ հոգայ՝ ընդ ոգոյ չեքոյ, Ջ. 25 ։ զինչ ասիցեք ։ Ասաի և՝ ի քնաբանին սոսի, Հեպ եմուտ՝ ի տուն ուրումն իշխանացն փարիսեցւոց առաել Հաց. որով զդաստուածնն պահպանուածի դուշակի ։ Օ՛ի Հեպիտ Հացդ անառն առ երբայեցիս նշանակի զմա՛կերակուր, սակայն ոչինչ երկմտիմք, Հեպ և Հացիւ լսկալ չատանայր քո. որ՝ ի սրանչելագործելն յանապատին՝ ոչ Համառ դաան Հանգերձեաց՝ ի կերակուր, այլ՝ Հաց բազմացոյց. և ձկանս ջամբեաց ։

Ջ. Կայց այսուհիկ ոչ արկելոյ քո այլ կերակուր ուտել. զի և ոչ ինքն՝ ի կոչնոց Հրաւէրսն մերժէր զայն ։ միայ և ա- Ղուկ. ռաքելոց իւրոց ասէր. յոր տուն դառնիցէք .... ուտիջի՛ք ե. 8. զինչ առաջի դնիցեն ձեր ։ Այսպէս և այնպէս միշտ ըստ օրինաց կին քո՝ յաճի՝ զոր ուտելն և ըմպելն, զգաստուն պա- Հաւատ. հել սպարտ է մեզ ։ Վ՛ասնզի գրեալ է. յոգեմա՛ս չընդ ԺԴ. 1 ։ բեա՝ ասուել՝ ի սեղան Հզօրաց, եմանալ՝ վ եմաքէ՝ որինչ առաքի դնի ցի. և ապա ձեռնքեր պչեան ։ որով խրատ խնամատանն լսէ կոչնականս՝ ի բաց կալ յոլկոտութենէ և՝ ի մեղգայլե- լոյ՝ պահպանուածէ զգաստուածէ և չափաւորութե, յուշ ածեալ զմնացեալս ապառնալիս, զառաջնութենն ձեռս, ըզ կենացն վտանգ, զՀոգւոյ տոյժ ։ Օ՛ի Հեպ ստեպ խոհաս ցի մարդ զեկղեցիասիկեայ ասացեալն ։ Ա՛ստ. Ա՛ղ. 34 ։ բազում՝ կոչեան ։ Եհեպ ստեպ մտասրհ լիցի, Հեպ սոգում և գումար քաղաքը վ՛ն զեղեսուածէ և յղփուածէ կորեան. Եւայ. Ժ՛Ղ. 49 ։ եհեպ զայս ամ՛օրինաք զմտաւ ածցէ, մտածուածիս ոչ կարող զնմ դանկարդ բաղձանս՝ ի բաց կարեսցէ ։

Ա՛պա՛

Ա՛պարիկն՝ ունի բազմախորտիկ սեղանք՝ ոչ են կենաց նը-
պարակ , այլ խոհուեմեց և մահու հրաւիրակ . ըստ ասե-
լոյ գլխոյն . ի բիշ կերակրոց լինի հետանգոյն . նոյնպէս զորին
Տաճառակին , զշաստուածն մեռոյ և առողջուածն . ըստ ,
ծուխ ելոյ ի քարանձաւէ մերմէ : Ա՛յլ ասէ երանելին , դիտեմ
զի ի կասկին ի ժուժկալութեն , ճշմարտեցայ . և ի դառ-
նալ ի նոյն՝ օգտեցայ : Ա՛նմարտութեան օրինակ՝ եղև
զուշակութենն յոմանց . որ ծառային փարաւոնի , որոյ
որթ մի միոյն տեսեալ էր , զուշակեաց զազատուն . խակ
միւսումն՝ որ ի խոհի եռես յիմն զոր ուտէր արբոյ , զու-
շակեաց կատարած մահու . ասէ . Էրկոյն ֆարաոն զկերա-
ս ի ձեռն : Օ՛ն և յաւելից . ունի նաև բեռնաւորեալ կա-
ռաւոք առաւել՝ զիւր տանել , ի ծանրաբեռնութենէն
մնոյ կոխ ընկղմի , նոյնպէս մարմնոյ մերոյ բնութի՝ կա-
լի ինն հիւրակրովք հեղձամղձի : Ա՛պա թէ զինաւուց հոգ-
ւոյ խոսիլ կամիցիմք , ունի տիգմ լսոցանել՝ ոչ լինի խոզից
ի՛ առաւոտոյ , նոյնպէս մարմին ժուժկալուէ վառեալ՝ ոչ
տայ դիւաց կայան հանդուտի : Ա՛պա զնշմարտութենս
օրինաք հրամէ՝ և օրինակին քն լերմաք ի կոչունս զգաս
տուածէ զգուշացեալք :

Ա՛ան էրէրդ :

Ա՛ղջ՝ զգուշանալ ունին կոչնականք՝ համեստուն յան-
ձինս բերել , և ոչ թէ վատրել : Օրինակ ունիմք և
այսմ՝ ի քն . որ ոչ միայն բազում պարկեշտուէ լինէր՝ ի
կոչունս , այլև բազմականաց բանիւք և գործովք յամի
օգտել ջանայր : Ակն զուն արասցուք՝ ի գործոց . և Հայես
ցնա առաւելապէս ի գործս ողորմուէ՝ զոր եցոյց քն՝ ի
կոչունս : Ա՛ եղև երբեք քն՝ ի կոչունս ինչ , յոր ոչ արար
հոգևորին ինչ շնորհ : Ա՛յ ի հարսանեաց կոչունս զնուրս
՝ի գինի փոխեաց : Ա՛յ ի տուն սիմոնի հրաւիրեալ՝ ի կո-
ջունս , առաքնականին իւրոյ ուսոյց նմանատ փրկական .
և կնոջն մեղաւորի՝ որ զսիրտ ղջմացեալ և խոնարհեալ՝
և արտասուօք զանգիլ՝ անուշաձաւակ խորտիկ մատու-
ցանէր , շնորհեաց մեղաց թողուէն : Ա՛յ ի տուն զա-
քէի ինքնակոչ հրաւիրեալ՝ զսիրտ ուէն աւետարանեաց :
Ա՛յ զտուն մարթայի և մարեմայ , յոր ատեպ իջաւորեր ,
ոչ միայն օրհնուէն ելից , այլև եղաւոր նմ ղազարու յա-
րուէն՝ ուրախ արար : Ա՛յնպէս և յորժամ՝ ի կոչունս
մնասեաւ մատենի մաքսաւորի , առաքելական պաշտօն

Համ փոխատրեաց · և փրկական խրատու զբաղմանական
զգօնագոյց ։ ¶Ահա յոյժ կոչունս եղեալ քո , յոր ոչ եգոյց
գործ ողորմութեան ։

Ճ · ¶Սակս եմեալ և զգաստն քննել կամիցիմք , զոր խօսեալ քո
'ի բազմականին , համառօտս դառնամք ամենևին , և փոյթ
հաւէտս ։ ¶Ի երրեք բաղմեցաւ 'ի սեղան առանց փրկական
դաստատացուածոյ , որ զՀանդիսականն 'ի տատացուածոյ ձե-
ռակեր առաքինուած ։ ¶Ոչխար խօսս արար 'ի սեղան սխմնին ·
օչ տպաքնին կերակուր Համեմեալ առաքին արար զՀիշելոյն
Ղւկ· աւրինուած սիրոյ , յասել իւրում · Խողեալ էիցին սոա ղեղ էար
Ի 47· քաղաք · զոյժ սերեաց ։ ¶Ոչխի ուսուցին աւանդեաց 'ի կո-
չունս մնալեին · խօսեցաւ անդ Թէ պարտ է Համնօղ
Մ·ա· լինել ողորմութեանն նոյ · ասէ · երկնայր , ոսաորաւ , զինչ է ·
Ի· 13· զողորմուրէ Համր , և ոչ զկռի ։ Օ զինչ ուսոյց 'ի սեղան զա-
Ղւկ· քեալ · զնախանձ Հոգւոց · ասէ · եկն որդի մարդոյ խնդրել
Ժ[Թ]· 10· և կեցուցանել զկորուսեալն ։ ¶Ոչխի խնամոտ աւանդեաց 'ի
սեղան փարիսեցւոյն · խօսեցաւ անդ զկռնարհուրեի ·
Ժ[Ը]· 8· յորժամ կոչիցէ ոք զեզ 'ի հարսանիս կամ 'ի կոչառաս · · · երկրկիր
քաշելսկիր 'ի չէոին պեղոզ ։ Չհաւել յայն և զհրահանգ ո-
զորմուրե և առատաձեռնուրեն՝ յասել իւրում · Չորժամ
առնիցես ճաշ կամ ընթրիս , զկոչեր զբարեկամս քո , և զ ազգ
քեզ քո · · · · և զ զորացիս քո · և զ ընչեցիս քո · զի զ և նո
քա փոխարէն կոչեսցեն զեզ · և լինիցի չեզ հատուցումն ։ այլ · · ·
կոչեա զաղքատս և զկռեղս , և զկոյրս , և երանելի լինիցիս · զի ոչ
ունեն փոխարէն հատուցանելոյ չեզ · և հատուսցի չեզ փոխարէն 'ի
յարուներն արդարոց ։ ¶Ահա և բանք քո 'ի կոչունս ամենևին
Համառօտուեն քարոզին ։

Ճ · ¶Այլ աւասիկ · զի խոժոռուին ըստ այսոսիկ զոյցս մարդիկ զա
քուս · ոչինչ է մարմաջելոյ լսելեաց ձեր սակաւիկ , բայց
որ Հայել յանհետութեան ուրախուն , կամ յառաջել լուրս ,
կամ 'ի մնասի Համոյս ։ ¶Ողկալի են նոքա , և ծանրաբառ
տուկ , ոչք խօսս առնեն խոհականս , և պիտանիս · և ոչ
ծանծաղուած անգոնեին ։ այսպէս ոչք պորտաբոյծքն են ,
զմնասոյ կերակուր մերժեն ։ ¶Եթէ լինի էր 'ի խոհական
խօսից խորշել , և օրինաւոր զուարճախօսուեց 'ի խնդիր
լինել · այլ եկ տես , զի բազմաց բազմականաց ոչինչ
քաղցրանայ զուարճախօսուն , Թէ ոչ ընդխառնի պատ
շուտել ։ ¶Յայսս բազում ուրեք 'ի մեր ժամանակս՝
քրիստոնէից իսկ կոչունք զաղխօսուեն , բամբասա-
նօք , և բարբանջանօք ոգեշնանի և գարշանօք ։ ¶Վ

օչ գիտէ , Թէ՛ի վիճերբուս հիմդանիք Յաղէն , և Յա-
ղէՀբ ՛ի վերեզմանաց ՛ի դուրս բերին : Ա՛յսպիսիք ՚ի սա
կեբերանին՝ օչ զգաձարաց , այլ զիմիկան միս ուտեն. քի-
ի՛ յիւրը ընդ հանճանաքօղս տայ վաճառաց : Ա՛ի լեզի ձեզ սի-
լելիք՝ յուրախուԹիս կոչնոյ այսմ ժամու սակաւուն գա-
նալ Հետեւօղ . այլ յայն Հաւեսքիսը , զի օչ բանիւ
և օչ գործով լեզի ձեզ երևնել ՚ի սահման Համառօտուն :

Ա՛ՏԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ :

Ե՛ՐԿՐՈՐԴ՝ զգուշանալ պարտ է ՚ի կոչնէն . զի յամ պօ-
րուԹիէ խորհեցուսբ ՚ի սուտակասպասուէ , և ՚ի մար-
գահանուԹիէ : Ջի մեր քն չէր ՚ի մարգահանդիսիչ սա-
կի . կամ յայնց՝ որք ՚ի սերման Հրաւիրեալ՝ զկոչնաւոն
բարեկամուԹիւն վեր ՚ի վերոյ փաղաքշանօք , կիմ առ և-
բեաս մոահանուԹիէ գողանալ Հնարին . այլ ոչ Թէ օչ
լինչ Հայեցեալ ՚ի մեծարանս՝ որ նմի լինելին , զմեղս խրոյ
հիւբրնկալուԹեաց՝ և բաղմակնոյ ՀամարձակուԹիւն ՚ի
լաժշկուԹիւն նոյ : Ա՛չ ՀամարձակուԹիւն եղոյց ՚ի տան և ՚ի սե-
ղանի անդ սիմնիլ վարիսեցւոյ՝ ՚ի կշտամբել զնա և յա-
սել . Տէր ՚ի տուն քոյ , ընդ որում էիմոյ ոչ եղուար . . . . խողվ
ղէլուխ էմ ոչ օծեր . . . . Համբոյր դ ոչ եղուար էիչ : Ոտկ այս
կիմ արտասուօք եԹաց զոտս իմ . Հերոյ ջոկեաց . ոչ
դադարեաց ՚ի Համբուրելոյ , և խզոյլ էօծ . ապա ՚ի
խաբս ես սիմնն . զի ասես ՚ը միտս , սա ՚ի՛նչ մարքարէ ոչ էր ,
ապա գիտէր , ՚ի՛նչ ան՝ ևս արդիսի ոչ կին ձեռնեայ ՚ի սա , զի մեղ-
աւոր է : Ա՛չ զմարԹեայ ՚ի Տորուն իսկ տան՝ վա կարի իմի-
զբաղելոյ նմի ՚ի Տոգս , յանդիմանեալ ասէ . Տմարնա Տմար-
նա , դա Տոգս , և ես ընդդամ էնէի ջեաչել ես . բայց ապա սա-
Տա ինչ պիտոյ է : Ա՛չ և ՚ի տան ուրուն յիշխանացն վա-
րիսեցւոյ , ՚ը աւետարանի քնաբանիս՝ կշտամբելը զնմ
վտաւտմուԹիւն , Հայեցեալ ՚ի՛նչ ընդդէմ բարձնուէր լինելին :
Ա՛Տա ոչ կամի քն բարեմարդիկ լինիլ վա կերակրոյ , կիմ
առ չքաւորուԹիէ :

Ա՛սա ամին օրինակի պարտ է քրիստոնեի՛ն կոչնաւն՝ զգոյշ
լինել ՚ի մարգահանուԹիէ ախտէ . յորմէ առաւել քան
զայլս անձնասպան լինին քահանայք և կրօնաւորք . ո-
րոց ոչ սակաւք ՚ի մեծամեծոց ապարանս , և ՚ի մեծա-
տանց սեղանս յանձնասպան՝ ունի զի զարեկամին նմ որ-
սացին , մարդելոլել Հնարին , և առ չնորՀակս խօ-
սիմ . և այնմ երևիմ զպատուհասիլուն նմ դրդել , որոց

պարտն էր զայն կշռատմբել։ Այսպիսիք նման են շանց՝ որք տանուաշարժ քծնութիւնէ ողբքնն, զի ընկերացի առնոսկր՝ թէպէտ և անմիա, կիմիշուր ինչ հացի։ Այս պատճ. ա. ե. ե. ե

ՎԱՐՈՒՆ ԽՆ։

Հաղափս ճշմարիտ և կեղծ դատաւորիւ ։

Նահաբան ։ Փարիսեցիքն իբրև լսեան՝ Թէ պատասխանեցոյց
զսադուկեցիսն , ժողովեցան ի միասին . և եհարց միոյն
ի նոցանէ զնա՝ փորձելով ։ Ղուկ . իբ . 34 ։

Ակնածիք ։

Որդ՝ միաւանդամ մատչին առ քո փարիսեցիքն . և երբ
աղաչեա , բայց եթէ ի փորձել զնա ։ Ի բաց կա
ցեր խնդրամանիկն . քո զաուն է . ի բաց լե-
ռնեալ գոյիցէ . զնարդ զարձեալ իշխիկ հան-
դերձիւք ոչխարաց յանդիման երևիլ , ոտքս բանիւք ի
փորձ մատչիլ քոյին , և ասել . Վարդապետ , որ պոռնկէրան է Մ-գծ ։
ինձ յօրէնս . որ ի նէրչոյ էր փայլ յաչէրպոյդ , և այլ ոչ ինչ Է. 15 ։
խնդրեիք , բայց առնիմ ապանութիւն քո , կամ աղաղատել
զանուն նոր բանսարկութիւն և թշնամանաք ։ Ի գիտեք ,
զի վաղուց ևս բազում անգամ ի պայքարել ձեր յամենա-
արար գձեզ , և կորիդելոն ի բաց արձակեաց ։ Յորժամ ժամ վիճելիք զաւանդութեանց ծերոց ընդ քեզ՝ ասելով .
ընդէր աշակերտքն քո անցանեն զաւանդութիւնք ծերոցն . զի ոչ լուա- ԺՇ . 2 ։
նան զչէաս , յորժամ հաց ուտեն ։ Յորժամ ժողովեսցէ Հերոդ-
եղիանոսաք հանդերձ՝ փորձելով Հարցանելիք . պարտ է հարկս Ի . 17 ։
պալ կայսեր , ևէ ոչ ։ Յորժամ յորմակին մի լուծանելոյն ԺՇ . 2 ։
զշաբաթին՝ կապելիք ձեռն նմա ։ Յորժամ փորձեցիքն զնա ԺՇ . 1 ։
խնդրելով ի նմանէ նշան չերևիլ ։ Ի չիմի՝ որ-
չափ և ի փորձ մատեալք , ամենայնից կորանաք ի նմա-
նէ ի բաց ելնելոյք ։ Այո այո , բայց յոյսին է ամե-
նեցուն , Թէ հանձն ի տանէ ի գուբս վարելոյ՝ անդ-
բեն ի նոյն վերադարձին ։ Հանձինս նման են փարիսե-
ցիք . նա յիրաւի է կոչել զնոս ծնունդս բնեզղեբուզայ ,
որ անուն է կուռն փղշտացւոց և ակկարոնացւոց , և ըստ
միայելոյ սիրն երոնիմայի՝ իշխան հանձից Թարգմանի .
երբ զի ի չարել սմա գլուխս՝ միշտ առ զոհիւք խըռ-
նիւք հանձից բազմութեան ։ Սատ գիմն օրինակի և փարի
սեցիք տեսեալ Թէ քո բարի ինչ գործէ , ի վէր հասա-
նէին ոչ հանձէ , զի գաւազանութիւն իւրեանց նեղեսցեն
զնա . ոչ երևի ի բնաբանիս , ուր միմին ի նոցանէ կերդ-
միաւորութիւն հարցաներ . վարդապետ , որ պոռնկէրան է ինձ Է. 36 ։

յօբէնս ։ Ա՛սացին, կիզչ միամտութիւն, յի և անկիզութիւն յանձին ցուցեալ՝ յորմէ անմահն էր ամենևին ։ Իբրև զի՝ ըստ ոսկեբերանին, վարդապետ գլխո կոչէ, որում աշակերտիլ չառնու յանձն. ահա առաջին դաւանանութիւն. և զպատուիրանսն մեծ Տարցուն առնել, որ և զիօբոյն ոչ պահէ. զի զմեծէն Տարցանել նմա վայելէ, որ զիօբոյն հնարեաց, և ահա եկեղ դաւանանութիւն ։ Օ՛ի և ասելոց. փարիսեցին ի բնաբանի ասա Տասաւաւ՝ զոր լինչ առաջակայ ձառս ասէ ։

ՀԱՀաՔԱԲՈՒԹԻՒՆ ։

Կրկին միամտութիւն կայ յաչխարհի. (բաժանումն) Ձնմանբիսն՝ որ յաչս ոչ է յոյժ գովելի. և կիզչ, որ ոչ է մեծապէս ատելի ։

Ա՛ՍԱՆ ԱՌԱՔԻՆ ։

ոչ. Ձ՛նմանիսն միամտութիւն իմմանամէ դՀակառակայն խորհրդոյն մանկութիւն. զոր ոչ միայն ուսուցանէ նոր, այլ և մեծապէս սիրէ ։ Ասոյց զմիամտութիւնն յայտնաբանն՝ յասել
Մտթ. ԺԸ. 3. անդ. Ըստ. եղերս խոստացեալ էրբ ըլլայ, և դարձուցանէս զանձանիս ։ Ասասի և փետրայն յերկոս երկոց զՀարսինն
Եբհ. Ե. 14. իբրոյ վայելչութիւն յայտն գովելով ասէ. ալ տե տղաներուդ ։
ՅՈՎ. Ա. 14. Ա՛յլ թէ կամելով ասել, թէ Հարսինն իբրոյ աչք ունն իբրև զաղուհւոյ և զդայլոյ՝ խեթամահայեացք, նմանագ ժոտ, կիզծաւորք, չարանախանձք, յափշտակօղք և որսախնդիրք. այլ՝ իբրև զաղաւնւոյ և զաստրակն միամիտ, անկիզծք, ուղղոք, պարկեշտք և սիրելիք ։ Գ՛տաւթ՝ ի սաղմոս իւր մի՝ ի Տայցուածոյ զայս գՀնե.
Ա՛ՄՍ. ԺԳ. 7. ծայր ոչ ինչ պինաս որդես զաղաւնւոյ, զի թռչէր. իսկ զիարդ ոչ խնդրել Թևս զարծուոյ, բարձրանալ ի գոլով այր յոյժ քե զաղաւնի ։ Ա՛յ զի աղաւնին տիպ է պարզմտութեան՝ ըստ նախասաց քանին քե. և վասկ ի Թռչել բարձրագոյն՝ ոչ Թևս խնդրե զարծուոյ, այլ է գՏպարտասց, այլ Թևս
Ղևս. Ժգ. 11. զաղաւնւոյ, խոնարՀուն ցուցակն. ուստի խոստացեալն է բարձուցանել. ըստ, որ խոնարՀեցուցանէ զանձն, բարձրացայ ։
Ի՛. Ա՛պաքէն՝ բազում ուրեք ի նոր գիրս գովեստ գՀամարիտ միամտութեան յայտնաբարբառս գտանի ։ Ա՛յ պանծալիս խոսի. ահ առաքեալն զմիամտութիւն յասել իբրուստ. պարծանս ձեր այս
Յհ. Ա. 12. են, վկայութիւն մտաց ձերոյ. զի արբուք (ըստ այլոց, գամառուք արտ.) և արուեստք այ, և ոչ մարդկային իմաստուք ։ ։ ։ զրկեցաք յաչխարհ ։

ԽԲ. 1. ՚ի ասպաքին դրեալ է , զի անձինք բնակիչքն չերծիցէ . և ԽԲ. 1.
ասպաքին (ըստ այլոց գիտից) ասացին ՚ի նմա . ՚ի ասպաքին Ը. 21.
միամտութեին , որ կատարի յանդարձատաց , ըստ այնմ . այլ ՃՅ. 5.
որդիքար և անարգաւ (ըստ այլոց՝ գիտից) եղև ՚ի կատականս . և Ժբ. 4.
Լեհ , այլ արեանց ապեն զարբարբ , (ըստ այլոց՝ զինեցին ,) միշտ ԽԲ. 1.
՚ի վանանէն զերազանցն փառաց յաղեծոց դասս իւրոց ԽԲ. 10.
Թէշտաւեաց . ըստ զի զրոյն վկայելոյ , Թէ ոչ նուրբեցուցանէր ԽԲ. 1.
կռուիլ ընդ ձեռնապարտս , էնոն անկնի յապականուիլ , և ամբեցի ԽԲ. 10.
(ըստ այլոց գիտից) բաժանեցին զբարուն նը : Ցեսուէ զպան-
ծալի յաղեծանակ միամտուէ : Լրբ զի միամտուէին է զնո
մեծ , որով զօրապէտս ըստ երկաթի զինուք սպառազինեսին
ընդէմ ամ Թէշտաւեաց : ( ) զինեակ առաջի կան մեզ եւսս Ծ. 1.
և յակոբ . որք անգին խակ յորովային մեր իբրեանց կլսս- ԽԲ. 22.
ուեցան ըստ միմեանս . խակ արդի օրինակաւ . Նա ան զի գալ
և սա ան աղաւնի : Սա գոյն վկայելոյ երկնից խաթեաց
յակոբ զեսաւ . Ելբ զի ուներ զդաշտապարն նոր , զի մի
ծնցի . Ելբ զի սահմանեալ Թանկի՚ն ձեռաց կորզեր զանգ-
ղանկուին . և Ելբ զի խորտկամատոյց խաթանոցն՝ վերկե-
ցուցաներ զնա՚ի Հայրենի օրհնուէ : Լրդ՝ ԼՀ. զինեցաւ
աղաւնիս ընդէմ գայլոյ . անկեղծուԹիւն և միամտուէ :
Լբ ասէ եսաւ՝ այր դիտաց զոյգ՝ վայրագ . և յակոբ այր առանդ ԼԸ. 27.
պնդամանաց (ըստ այլոց գիտից) ընթասան : տեսեալ լոզ- Ե. 8.
միամտութիւն զոյժ և զգօրութիւն , Լրբեալ է զՀարսանել . Ը. 8.
եկն ՚ի լիբանանէ , և պատեցաւ . և յայտ է Թէ քան լոզ-
ձիւն լուսատուաւ է լերանան . և ձեռնն լուսատուելոցն
նշանակ է ամբծուԹիւն սրտի , և միամտութիւն , որ սիրտ
զաց իւրոց պատկ փառաց դնէ ՚ի գլուխս . ապա՚ի լերա-
նանէ եկեալ , որ պատկիչն կամի . և ամբծուԹիւն սրտի
յանձին կալոյն , որ յերկիրաւոր Հարսանիս մուտս ունի Ը. 10.
ըղձանոյց . քան զի ասէ . եղէօրբրդին էմ ապեաւ է , և ես-
փ : ապա և Հարսին ոգի՚ ասիտակաւէ և միամտուէ նը-
շանաւեն պարծեցոյն . Լրբ զիտաւս վայելչասէ իւրոյ ցու-
ցանել կամեցեալ՚ի լերանն Նարբո , ոչ ակնոս պատ-
ուականս՚ի մէջ երեսեցոյց . ոչնչ խնդոց անուշահոտու-
Թիւն բուրեցոյց . և ոչ ոսկի զերեսոյն կամ զՀանդերձիւք
փողփողեցոյց . այլ ասիտակաւէ միայն եցոյց . լուսաւորեցան ՃՀ. 1.
ասէ երեսք նը էբրև զարեգակն , և հանդերձք նը եղեն ապեակ
էբրև չինան : Ցեսուէ , զի լուսատուաւ և ձիւնափայլ ասիտա
կուԹիւն գիմանոյն և Հանդերձից՝ զնոմ զՀանդիպս փառաց
կնքեալոց . որով և ասացոյց՝ Թէ ամբծուԹիւն սրտի և միա-

մտուԹՒ՛ մի է յերևելի զարդուց Տիգուց ։

Ժ ։ Իսկ Թէ զմիամտուԹիւն մեծապէս սիրեր քո , յամ ընդ Թագս կենաց իւրոց յայտնի երևեցոյց ։ Վասն որ՝ զի զսխմանաբս և զմիամիտս միշտ քան զնմանաւոՒնս նախանձ ծար ընտրեաց քո ։ ՚ի մտուբ անգը՝ ուր ծնաւ , նախ ըզ Հալիէս կոչեաց քո ոՀ զմիամիտս և արՀամարՀս , և ապա զերիս մտս ։ յայտ արարիչ Թէ վերադասե և առաւելս սիրէ զմիամտուԹիւն քան զարբենի աղՀոՀականուԹի ։ Ոչ ևս եցոյց սուաւ , Թէ առաւել աբժան է ընտելՀնել միամտաց , քան խմաստնոց ։ վ՚ոյ և յոլովակի ըստ միամիտս եր նոր ՏաղորդուԹի ։ ոՀ ըստ գրոյ՝ ՁՀ ծաղՀորդէն Մ՟ոլ ։ ք։ 13 ։ փայր ա՚ա նա ։ և էբրա ել՚է լեառնէ անտի՝ փնացին ընդ նոր ծաղՀ- Մ՟ա ։ ը։ 1 ։ ՀորդՔ բաղա՚ա ։ Ոչ որմէ խմնասաբ ։ Թէ ժողովուրդն , որ առ միամիտք՝ մտագիւբ գՀետ երԹային քի ։ այլ ոչ զը սիրբեն և փարիսեցիք , զոր ընդ սուտ գիտաւի իւրեանց փբացեր , զՀմարիտ և զանշուշտ խմաստուԹի քի արՀամարՀեին ։ Ո՚ր զոր օրինակ երբեմն ոՀ գՀան բաղատամ , Յ՟ես ։ ժ։ 25 ։ այլ եչն ետես զՀրեշտակ ոյ ։ ըմ ։ և ՚ի բեռել էլոյն ընդեղ- պան ոյ՝ ՚ի բեղեաց զինչն ընդ որմ , և ձմլեաց զոն բաղատա- ՚ա ։ Ողոյսպես երկիւաւորբն և ՚ի ծածկոյնբ Տաղորդին միամտաց ։ այլ ոչ արտաբին խմաստնոց , որոց Տիբն առաւել էն ըզ Ա՟ղ ։ ձայն ։ Ո՚ր և յաւելից ։ ասբ Տոռնել յեռաց յոր- ։ ։ ։ Բը ։ Ա՟ղ ։ ը։ 28 ։ նոյն ՚ի յարբս ԹափառուԹոյ ։ ուր բնՀ Տաբ , որոց տուեալ էն Թևբ ՚ի Թռիչս , զադարեն ՚ի մեղսս և ՚ի փուչս ։ ՚Ոյնպէս խոՀականբ յոլովակի զԹիւբ գործոյբ զեկե- բեն ։ և միամիտբ որոց սրամտուԹիբ Թևբ ինչ ոչ օգնեն , ՚ի բնականալ ՚ի յարկս երկինից՝ առաբինուԹիբ գործոյբ վերանան ։ զորոց և քո ասե , Թէ այդպէսեացդ է արքայու- ԹիւՆ երկնից ։

Մ՟ա ։ ժ։ 14։

Ա՟ան երկրորդ ։

Ի ։ Ա՚այց զորօրինակ ՀՀմարիտ միամտուԹիւն յաւս ոյ է յոյժ պատուական , նոյնպէս կեղծ միամտուԹիւն մեծա- պէս է ատելի ։ Ո՚վ միամտուԹի զայդպիսի , ոՀ ասացաբ , ստէպ երևեցուցանելին յանձինս փարիսեցիբ , և առա- Մ՟ա ։ ել յոյժ ամաչելին առ քո ։ վ՚ընդպէս , փեռնդ՝ ոչ ձըչ- ի։ 16 ։ Տարիս ես ։ Ա՚ոյս բանբ այո՝ սիրոյ մեծի ցուցանեն կեր- և 18 ։ պարան ։ բայց փեռոյ յո՝ պատրամանուԹենէ նոցա ։ և ասե ։ ոՀ փորձէբ զիս Հիղծաւորբդ ։ Ա՚պաբին՝ Թէ զոՀ զիրս քննեմբ , բազում ուրեբ զՀեղծ միամտուԹիւն պատկեր անաբ-

անարգանակաւ գտանեմք ։ Արեւել է . որեւ այլ փաղանդ վի Յով. ժգ. ։։
նշաներ յերկրէ. և ահեղ եղիցի երկուս նման փառինն . և խո-
սեր ի բերան աղեխաչին ։ Արդ զինչ նշանակիցէ գաղանս . ըզ-
առաւ մարգարէն , զկարաւանն նեռին , և զնմա մարդ ,
որ միաժամուն կեղծաւորի. որ զդառնն կերպարան զեւ-
բեաւ արկանէ , զի զմիշապն զոգեւոյն , զգործ . որ դառն
ձեռանայ , զի գառանոյ ի վէր յարիցէ ։ Արեւել է . կալաց- Եւէ.
բուած ձեղ աշխատանաւս փոյթս ։ Ահա զնարդ . միթէ չկայր ժ. ։5.
ինչ անդ աղգ գաղտնաց՝ բաց յաղուէսուց ։ այո՝ կային
ինձք , առիւծք և վիշապք . ըմ՝ , ի մրջեայ առիւծոյ , և Ը. ։
ի լերանց ընձուց ։ Այլ զնարդ հարանն աղուէսուց զհետ
սլտռեալ է , և ոչ առիւծուց ։ Ասաքիւք զպատճառն ։
Զհանակեալն Հարտամբ եկեղեցի՝ առաւել երկնչի ի
սուտ քաղաքականութենէ , որ գայ աղուէսաբար , քան
յանդիման առիւծու . քանզի գիտէ՝ թէ ի զօրանալ
քաղաքականութենէ չարաչար և պատառոտի իւր ար-
գանդ՝ քան ի դժնեանալ անդթութենէ ։ Պարզն եկեղ
ղեցի՝ ոչ երբեք գոգցես այնպէս ուռնացաւ , ոչ յոր-
ժամ առիւծուց ձիրանաւք հերկապոծեցաւ ։ Սէր կամք
ևն ինձ , թէ ի բռնանալ ներանի՝ քաղցր նահատակս
ընծայեցայց եկեղեցի . այլ ի սպրդիլ մտանել աղուէ-
սուց՝ ոչ ևս նահատակք՝ այլ ամբարբ ուրացողք ,
հերձուածողք , հերետիկոսք և անհնազք ի վէր երևեցան ,
տեսիլք , զի կեղծ միաժամուենին ահեղ եբան զառիւծ և
քան զվիշապ ։
Արդ՝ թէ զայսպիսի կեղծ միաժամուենի մեծասիս ար- Ե .
դելոյն հին օրէնք , քաջայայտ է ։ Այսմանի իսկ պատուի-
րեի այր . ամ որ ոտիւք խմբէալ , առաքեսցի անդ այր չիշէլք . Եսի. ժբ. ։5.
որովք ըս մեկնեալ՝ երկոյք ամ , թէ գարշի ի խառնուա-
թենէ ։ Ասէ նաև այլուր պատուիրէ . զայծն ոչ ի վարս- Ղ։ո .
ցես այլ ևս այլ . յայտ արարեալ ըս թէոդորետոսի , թէ ժԹ.։9.
մի զի ինքն ամենևին է պարզ , զպարզունս սիրէ . և զս
սարտսի խառնուածին եթէ զմարմնականս և եթէ զհո
գեկանս՝ ի խարտատմունս իւր առեալ ։ Այս դմին օրի-
նակի պատուիրէ և այլուր . ի չքնեցուցս այլակերտս Ը։Օրէ.
ղաւ և գործս ի դատ ։ Այս նիւթ , ըս գրիգորի , նշա- ԺԲ. ։։.
նակէ զսուտ բարեկամն . որք առ երեսս զսպին ցուցա-
նեն , և զիատան ներքոյ գաղեն ։ Այսպէս կամք ևն այ՝ միա
միտս լինել մեզ . և միաժամուենիք վարիլ ըս ընկերս . յա-
ռնել . Խորհեցեալ չէիք . . . յոր՝ որ չնչեցուսէ ի հանդերձս Ս։Ե.
մեր , ։ ։ ։

օտար ։ այս է , որք չէ երանելեաւքն՝ ի միում մարմնի քան
զուտ ոգիս կրեն . և՝ ի մի բերան՝ բազում անձինս ։
Այլ և քո յառաքելն զառաքեալս իւր յՀ՝ ի քարոզու-
Ղւկ· Թ· 3· թիւն աւետարանին , զայս պատուիրէր ետ նոցա . և՝ ոչ երբ-
նոյս հանդերձս ունիցէ . որով բանիւք քո ըստ մեկնչաց՝
զաշակերտս իւր՝ ի խորհրդական միտս խրատէ՝ լինել
միամիտս բանիւք և գործով ։ Պարկեն լսելիք , Թէ քո
էարք յառաջ զբայսին . բայց՝ ի մատուցանել նմա
Մ·որ· զգլխի չէ լեզուն խառնել , էրբ ձայնիւս՝ ոչ խոսք ըմբռնէ ,
Եկ· 34· ուչ զի լեզուն էր , ասէ ամբոխիս , այլ զի խառնել էր .
ցուցեալ սուտ , Թէ երկիւղիւն առեջող է յոյժ ։
Շ· Յառաջելոցս քաջայայտ երևի , Թէ կեղծ միամտուին
մեծապէս առելի է ՚ի նմ . ասա չէն ինչ զարմանք , Թէ
Հռ·ի· խոստումն յառակս իւր ասէ զնոսին՝ և՝ ոչ վերջ բա-
Եկ· 6· բեխաի՝ չան պիտոյիր խոհեցիր ընդառ ։ Զնոսին ինչ զար-
Սղմ· մանք՝ զոչել զաւետի առ ոչ . էմ եղեր յոյս , ալաբաւ հնոյ
կ· 4· չերեսաց ընդառ . զի ոչ ուժիք այնպէս պարտ է երկիւղել՝ ի
պատերազմական զինուց՝ ի սուսերաց , ինձեսից , և յոյլ
մեքենայից , ոչ կերեսաց Յհաստանէն . զի ասասանայ՝ զոս
զուտն պատրէ ոգոքանաք՝ ջ ահարկուք . և այր Յհաստան
քաղցր բանս խօսի . որք յոլովակի ոչ այլ ինչ են , բայց
նենաք Յուսաւորք , որք չէշտ Յսխանցեն՝ ի խորս որսի ։
Ժա· 2· Պնձ և այլսս զոչել զաւետ . ապէ՞ չէ ոչ , չի նոքա
կ· 3· ղեաց ։ Էր զի որ երկնեն զարջս և զառիւծս պատա-
ռեր , արդ՝ ի մարդկանէ երկնչի . և վճռ որոց իրաց ։
Ոչ ապրեալք զերկիւղեն պատմեն . չրինչէ նենգաւորք
ասէ , արդ՝ ի սիրտ խօսեցան . ոչ Յհ՝ ասեր . այլ միտ է նմ՝ ի
զրան , և այլ՝ ի բարբառ բերանոյ ։ Օ՛ի մարդոյ ոչ սիրտ
եաս ՚ձ . ասա որ երկիւղած է , ամենազիշտ է , և առե-
լի յոյժ ոչ ։

Յոյդորդ ։

Ա՛ղ զի ոչա ոչասկ՛ս է , փախիցուք ՚ձմ զօրութիւն կերկ
զիմիւ և՝ ի կեղծաւորութիւն որոյ ։ Զարի է անկրա
ւութիւն , այլ չար ևս է կեղծաւորիլ զարդարուն . չար
է նախանձ , այլ չար ևս է կեղծաւորիլ զսէր . չար է
Հպարտու Յհ , այլ չար ևս է կեղծաւորիլ զխոնարհու-
Սղմ· Յհ , ։ Պոյս գործ լինուք ՚ի կեղծաւոր մտաց , վճռ նոր՝
ղ· 10· որ զՅնձն պիտրս և զերկիւղառնս . վասն նոր՝ որ երկնչեսին ա-
Սիր· ղեր· 15· նեցս հայդոյ . վասն նորա՝ որ երկարիդ վեր ոչասկոյ ։
յն· 14·

Օ՛ Հաւասն

Ո՛չ հաւասին ասացից . յայմ ժամ լեցի ի ձեզ միաբանու-
թիւն սրտի և բերանոյ :

ՎԱՐՈՒՈՑ ԽՈՑ

Յաղագս հանիմատուիւնէ , որ ի ձեզ ի՞ք՝ և անբամալուածուէ :

Ընթերան . Ա՛ստուածին առ նա անդամալոյծ մի :
Ա՛ռ . Ե . 2 :

Սկսուած :

Ինչ դործէք քի՛ քաղաքակիցք . չունիք այլ
ինչ պարգև քի եկեալդի մատուցանել , բայց
զանդամալոյծդ . այդ լոկ արժանի նուէր նմա
ձերում՝ ի մտանել նո՛ր ի քաղաք իւր : Ի
հասանել եւդրօքայ՝ հնոջ կայսերն Թէոդոսի՝ ուխտա-
գնացու՛թ լեմ , ըզ բնմ այլ պարգեւս մատուցին նմ՝ զքրիս-
տեոսի առաքելոյն զերկաքի կառամբս ականակապս և
ոսկեզարդս , և դուք քան անդամալոյծ մատուցանէք :
Ի գալ Թրդն լոդովիկոսի արքայի ի կոստանդնուպո-
լիս՝ զմանն երևելի ի տիւնեան խաչափայտին՝ արքայա
վայել լինծայ ընկալաւ . և դուք քի՛ անդամալոյծ մա-
տուցանէք : Ա՛յլ սովորուի է՝ ի մտանել մեծանուն իշ-
խանի ի քաղաք , բնակչացն ամի՛ ըզ առաջ լինել նո՛ր .
և պատարագք , և շքեղաշուք հանդիսիւ զնա ընդու-
նել . և դուք քի՛ անդամալոյծ մատուցանէք : Ա՛յր են
պատարագք , այր նուիրագործութի՛ք , այր եկաւորուե նո՛ր
ոմն ցնծութի՛ն : Ա՛յլինչ այդպիսի յիշատակի՛ աւետարա-
նիչն , այլ՝ պիտակապես ասէ . Տոփաչին առնա անբամալոյծ
գ : Ա՛յլոց զարժանն ասէ նա՝ յոսել իւրում , Թէ մա-
տուցին առ քա՛ անդամալոյծ մի : Ա՛նզի յայտ է Թէ՝
բժիշկ է քա՛ , և գՅաճ բժիշկն մեծապես խնդայ , Թէ
ախտաժէտք մատչին առ նա . Եթէ արդարև զարուեստ
և զերախտաւորուի իւր կարողանայ ցուցանել առ նո՛ր :
Օ՛ի զորօրինակ աղբիւր Տանապազաբուղն զամենեսեան
Հլուարէ յարլուսն . և Թէ խնդութի՛ն էր ընդունակ ,
առաւելոյր նո՛ր խնդութի՛ն՝ ըզ առաւելուե եկելոյն յար-
քունն . զի այսոքիկ այլոց երախտաւորէր առանց ինչ
իւր ինասու . նոյնպէս քա՛ մեծ խնդուի՛ ցուցանե՛ ի բժշ
կել զախտաժէտս : Օ՛րում և՝ ի գալ նո՛ր ի կափառ-
նաում , և՝ ի դիմե՛լ առ նա բազմոց յիսո՛ կողմանց ,

Ղեւ. Ե. 17, առաջաւ, և ըզրուխն ան էր ի բնչնել ընդ։ Իսկարդ՝ եթէ խնդութեն է ոմն՝ բժշկել զախտաժէտս, ողջացուցանել զանդամոյցս, ապա և մեք այսօր տայծուք քեզ խնդութեն այդպիսի, մատուցեալ առնել անդամոյցդ մի ի բժշկութեն։ Ասէ ցնոսին. Չիք որ ի միջի մերում անդամոյցդ։ Ո՞, երանի եթէ ստուգութեն առիք զայդ. այլ լուարուք, մինչ յառաջակայդ ասի։

Հաւաքածուն։

Ներքին է անդամոյցուծուն հոգւոյ։ (Բաժանումն.) ըղ միաբանին ընդ միմեանս՝ եթէ ընդ էութեն, և եթէ ընդ գործոց։

Ոտն առաջին։

ա. Յո՛ յիւրաքանչիւր է կոչել զմեզ՝ անդամոյցուծուն հոգւոյ. զի ընդ սմա ընդ էութեն ունի բազում համեմատութեն։ Ասա առաջին՝ անդամոյցուծուն ընդ աւելիկնայի՝ երբեմն է ի բովանդակ մարմնի, այլ ոչ ի գլուխն. երբեմն է ի մի կողմն միայն, և երբեմն ի մի անդամ միայն։ Այնպէս ի մեզ առոյգ միջի է բազում տարբերութիւն. զի են ոմանք բոլորովին անդամոյցդք. իսկ զայնոսիկ՝ որք զամ ժամանակս կենաց իւրեանց չարեաք անցուցանեն, քաց ի գլխոյ՝ որ ժամանակն է անմեղութեն։ Ոմանք են անդամոյցդք ի կողմն մի միայն. և որքա են, որք թէպէտ զմասն ինչ կենաց անցուցանեն ի մեզ, քայց ապա զղջացեալ՝ զնացեալ ժամանակն կեանց բարիոք կեան. ոչ մատչելենացին. որոյ ապաշաւեալ՝ զամ զնացեալ ժամանակն կենաց՝ ոչ ծառայեաց։

բ. Սպաբէն երկու ժամանակք կենաց՝ են ոչ երկու կողմունք ի մարդն. աջակողմն է ժամանակ մանկութեն, և ձախակողմն ժամանակ ծերութեն։ Այ որք չարաչար կեանս վարեն ի մանկութեն, անդամոյցդ են ընդ աջակողմանն. իսկ որք զծերութեն ժամանակ անցուցանեն ի մեզս, անդամոյցդ են ընդ ձախակողմանն։ Ըստ խնդրոյ, որ յերկուց աստի անդամոյցուծութեանց վտանգաւորագոյն լոցէ։ Ժխիկք ասեն՝ եթէ անդամոյցուծութեն մարմնոյ յաջակողմանն առաւել վտանգաւոր է. քայց եթէ խօսիմք զանդամոյցուծութեն հոգւոյ, զնա հաւանին է ասել. զի չար է յոյժ չարաչար կեալ ի

ձերումէ՝ քան ՚ի մանկումէ. քանզի մեղք ձերոց ա-
ռաւել են դժուարադարման՝ քան զմեզս մանկանց։
Այայ է մեծ է յամառումէ ձերոց. լերք զի և յոր
ժամ մերձ են ՚ի մահ, ոչինչ զանգիտեն յինքեաւրում
մահու. ՚Այ յորժամ մահն ոչ թէ առ դրան կայ, և
զդուռս բաղխէ, նըզ յայմ առաւել երկիւղին՝ քան ՚ի մահ
ոմանք. Երբեք դուժկանք են մահու. անկառ, հիւան-
դութիւն, և ծերութիւն. և երեքին սոքա դուժեն զմահ. ան-
կառ զմահ աներեւակ. հիւանդութիւն զմահ երեւական, և
ծերութիւն զմահ մերձակայ. այլ անմիտ և խուլ մար-
դիկ՝ ոչինչս ունին, և չգիտեն զմահու դուշակումէն։
Ուրեմն՝ ոչ յանդամալուծից միջի կան ոմանք ՚ի մի ան- Ա.
դամ միայն ախտացեալք, այլ ոչխար կան և մեղաւորք,
որք ոչ բոլորովին, այս է՝ զիմ ժամանակս կենդան, և ոչ
՚ի կողմն մի, այլ զիմ ժամանակս մանկումէն. այլ ՚ի մի
անդամ միայն են անդամալոյծք. խմէ զայնոսիկ որք
երբեմն մեզանիւն, բայց վաղվաղակի անդրէն դառ-
նան, ՚Ի համար այ մարթ է դասել և զառաքեալս,
որք մեզան՝ մեհեծալ ՚ի քէն, յորժամ ըստ գրոց անէծ- ՚Ի՞ա. ։
քին ընդին ղնա, և ֆախեան. բայց իսկ և իսկ դարձան անդ- եղ. 5ԳՈ։
րէն ՚ի հաւատս. ՚Այսպէս մեղաւ պետրոս՝ երիցս ու-
րացեալ զքէն, բայց զի վաղվաղակի անդրէն դարձաւ,
եւ ՚ի հոգւոյն անդամալու- եղ. 75։
ծումէն ողջացաւ. Տեսէք, զի մեծ համեմատութիւն է
՚ի միջ անդամալուծութեան և մեղաց՝ ըստ էութեան, բայց
մեծ ևս ըստ գործոյն, ոչ արդ ցուցցի։

՚Ի՞ա երիցդ։

Առաջին գործ անդամալուծութեան այն է, զի զանգամին՝ Ի.
յոր հարկանի՝ թմրեցուցանէ և անզգայացուցանէ.
թմրեցուցանէ բառնալով զշարժումն. անզգայացուցանէ
բառնալով զզգայութիւն. արդ՝ երբեմն միայն զշարժումն
բառնայ, և երբեմն զերկուսն համայն՝ զզգայութիւն և զշար-
ժումն։ Օ՞նոյն է տեսանել և ՚ի մեղս. քանզի երբեմն
բառնայ միայն զզգայութիւն, այն է՝ զգործածութիւն բանին.
ոչ ՚ի բաղձանսն. յորս բանն ընկղմի հեշտութիւնէ մարմ-
նոյ. ոչ յայտ է յերկուց ձերոց անտի. զորոց ասի.
Թէ ցանկացան շուշանայ. և դարչնոյին ջիղս խրեանց, և խո- Դատ.
տորեցան զաչս իւրեանց՝ չտեսանելիւինս, և ընկենել զաչսդար գո- ԺԶ. 8։
տորեան։ Երբեմն բառնայ զշարժումն, այն է՝ զգե-
րութիւն

ըռւմն ՚ի բարի գործս . ոմն լինի ՚ի ծոյլս . զորոց ասի ,
Եբէր . ԺԲ. 16 . Թէ էսաւային : Իսկ երբեմն բառնայ զերկաբանչիւրն . ոմն պատահէ չարագործաւոյ , որք ոչ ուզեղ խնդրեն , և ոչ բարիոք գործեն ։

Շ . Ա՛յդ՝ ոմն լուծեալ անդամէ , եթէ ՚ի գործ , յաչխատութիւն և յարուեստ մատուցես , միշտ դանդաչին , և ուզեղ ինչ ոչ գործեն . նոյնպես զօրութիւն անդամոյն հոգւոյ՝ ՚ի չարն դիւրագործ է : իբր զի զրկենչ առնէ յանդամոյնն լուծութիւն ջլոց , զնոյն առնեն ՚ի մեղս ոգին ջիլք արդեամբ և չարչարանք , որք լոյծքն են ՚ի նոսա , և կարելագ . վասն ոչ թուղացուցանեն առնել ինչ գործ երկնից արքայութիւն արժանի : Այս ասաւել-
լագոյս Հիմնարար ՚ի հնազեալ մեղաւորս . որք ոմն անդա-
Ց. Օրէն. մեղոյծք անկեալ գնին յերկաթի մահիճս , որպիսի մա-
Ղ . ԺԲ . հիճքն էին ոմգայ արքային բասանեալ . որ Թագրդմանի՝
Ա-մ. կուսակոչ , և նշանակ զմեղաւորն , որ ծաղկի գանձք-
Ես . 7 : նութիւն յանէն էաւր : վասն զայսպիսի անդամոյսուածից , որ յերբ
Երեմ. կամի մահիճս յատնաւ սովորութիւն անկեալ գնին . և
Լամ. 22 . այնպես լոյծ են , մինչ ոչինչ ջլոց՝ կամ երկիւղին ոչ կա-
Ըստ ոյս պանոց՝ պրկել զնա , մարթի և զերեմիայինն ասել . գնեալ
Քրդ . չէր ՚ի գրպանս լուծանիչս՝ դահեկան եաթանասուն :

Շ . Ա՛յսպէս Թէ որ Տարսոնեցի . ուսաւ յինել անդամոյսուածու-
Թիւն , երբեմն պատճառ նշանակի դրօշն գյատկութեանց ասլա . ասէ , յատաջագոյ երբեմն ՚ի մեղմիչ ցրտութիւն , երբեմն ՚ի խանկեալ հիւանդ . և երբեմն ՚ի ծանրիչ ջերմութիւն : Ա՛սա ամեն օրինակի՝ ոմանք լինին անդամոյսուածք ՚ի հոգի՝ առ ցրտութիւն , իբր ագահք , որք չուներն հաւր ածսիրութիւն և ընկերասիրուն : Ա՛յսպիսեաց կրնչի զգայուն , և չարժուն . զի ոչ չարժին ՚ի գործ՝ առատապանաք անանկայ . ոմն մեծատունն՝ ոչ չարժէր ՚ի գործ աղքատութիւն զաղարու . որոց և ձեռք են անգործանոյծ , զի չեք ՚ի նոս գալարութիւն սիրոյ և ողորմութիւն . և օրինակին ձեռատնին գօսայելով , զոր բժշկեաց
Ա՛ր-բ։ ար : Ա՛յլք անդամոյսուածք լինին ՚ի հոգի՝ ՚ի յորդելոյ հիւ-
Գ . ԺԱ : Թոյ կերակրոյ և ըմպելեաց . յորմէ յաջ գայ անդամոյսուածի բղջամսոհուն . զս այնմ , այս էր ածօրինութիւն տոր-
Ժգ . 49 : ծոյ . . . . լեռնի հայի : և Թէ՝ զ արբենոյս գինով , յորոմ
Եբէր . ղեկաւորի է : Իսկ այս անդամոյսուածք ոչ ունին միտ հո-
Ե . 18 : գևոյ . զի ընդաւոր մարդ ոչ ընդունի զնոսա ոչ , և ոչ խոր-
Բ . կր . հ . 14 . հի զոյսն : Իսկ ամենք անդամոյսուածք լինին ՚ի հոգի՝ ՚ի

ծախիչ ջերմուէ. և սոքա են հպարտքն. յորս ջերմուէ
ամբարտաւանութէ և գոռոզուէ ծախէ զնմ հիւթ
խոնարհուէ և եռանդեան. մինչև ոչ սպառնալեօք զար
հուրիլ նոյ, և ոչ խոտմամբք ի խոնարհութէն բերիլ.
և չհմտարտի առ նա առաջեալն սաղմոսերգուին. ամէնա- Սաղմ.
տառաւ տպէլեաց յոյ վերանայ հանապազ. Ասէ զինչ առա- ԾԸ. 23.
ցիոյ զանդամալուծութէ բազկաց, զոր ախտանան ծը-
նողք. որք ըստ օրինակին հեղեալ զատահակ որդիս ի-
լեանց զանել հեղգան. Օ անդամալուծութէ ոտից.
զոր ախտանան նոքա, որք առ հոգևորս և առ ճանապհին
պաշտամունս պղտրդ են և յոյլ. Օ անդամալուծութէ
նոյ, որոց անդամք ոչ շարժին ըստ պատշանդել պաշտօնի
իւրեանց ի հոգևոր չհպատակաց իւրեանց զկրօդուխս.
Վհնեաքին զոր յանդամալուծից սակի էն. զի բարեյա-
պես թմրեալ են, և անղգայ և անշարժ.

Յորդոր.

Ա՛ զի այս այսպես է, զգոյշ լիցի ամ ոք չախտանալ
զայսպիսի ինչ ախտ. և թէ ոք յանձին զգայ, վաղ
վաղակի դարմանոյ փոյթ կալցի. Ա՛յլ զոր դարմանս
մնատուցանել պարտ իցէ ախտացելոցն զհոգևոր անդա-
մալուծութէն. զոյն, զոր քս եցոյց ասելով. արի, որդեակ Մատ. Թ. 2.
մատեան քո, և երթ ի տուն քո: Իբր զի Ա՛մէն պարտ է յատ-
նել՝ անդադար աղօթիւք առ տէր: Ա՛րկրորդ՝ պարտ է
բառնալ զմահիճն, յոր է զհակառակն նեղուցեալ, փո-
խեալ զարբեցութէնն ի զգաստութէն, զպատնուէնն
յառաջաձեռնութէն, զպարտուէնն ի խոնարհութէն.
զի այս է բառնալ զմահիճն, յոր յառաջն բարձեալ
էաք: Ա՛րրորդ՝ ախտացելոյն զայս ախտ պարտ է եր-
թալ ի տուն իւր, ուստի ծնաւթացաւ, Հաստատուն ա-
ռաջադրութէ՝ այլ ոչ ևս դնալոյ ընդ առաջինն ձանա-
պարհ ախտից: Օ այսմ երրեակ դարմանոյ բուժուն Հայր
ջիք. և ի օգուտ նոր անտարակոյս լինիջիք, վկայուէն
աւետարանին Հաստատեալ:

ՎԱՐՈՂ ԽՕՍՔ։

Յաղագս հանդերձից հաբանեաց ։

Ընտրեա . Լսեաս անդ զայր մի, որոյ ոչ էր զգեցեալ հանդերձ հարսանեաց ։ Ասա . էջ . 11 ։

Ախոռաց ։

Ժողովրդական Թուի , որ յաւետարանի լինու բանիս պատմի , Թէ տեսեալ Թագաւորին այր մի որոյ ոչ էր ընդեցեալ հանդերձ հարսանեաց , հրամայեաց կապել զնմա ոտս և զձեռս , և հանել ի խաւարն արտաքին ։ Այդարև յառաջատուրեն Եղանակ՝ ոչ երևի համաձայն բանից աւետարանին ։ Վասն որ ասպաքէն պատուէրք տուին էր Թագաւորին՝ իւրոց ծառայից , երթալ յանցս Ճանապարհաց . ասելով , զորս գտանիցէք՝ կոչեցէք ի հարսանիս ։ Իսկ արդ՝ եթէ զի՞ որ և իցէ կոչել հրամայեաց , ապա և աղքատաց՝ որպէս հիւրք նմին անդր ։ Այլ Թէ այդպէս է , զիա՞րդ գրժուածոյն Թագաւորն՝ յերևիլ առն աղքատի առտեղատանդերձ ։ Ինդրոյս պնոխանին մեկնիչք , Թէ հրամայեր ի Թագաւորին՝ տալ հանդերձ հարսանեաց , որոց ոչն ունէին . այլ այրն այն չընկալաւ . ուստիք , զի ոչ պատուհասեցաւ այրն՝ վասն չունելոյն հանդերձ հարսանեաց , այլ վասն չընդունելոյն զայն . զոր պարտն էր ընդունել ։ Իսկ զինչ ուսանիլ ունիմք յայսմանէ ։ Օ այն՝ Թէ միք և մեզ արդարանալ եթէ չունիցիմք զշնորհացն հանդերձ հարսանեաց ։ Օ ի այս հանդերձ տուեալ լինի մեզ ի խոստովանութէն , միայն Թէ ընդունիցիմք զայն աստիճանութէն ։

Հաւաստիութէն ։

Այսպէս մի՛ ոք երևեսցի առաջի նոյ , բայց՝ որ բոլորք ընդգեցեալ իցեն ։ (Բաբանոսն ։) մեզ պարտ է նախ՝ մերկանալ զհանդերձ աղտեղի . երկրորդ՝ զգենուլ հանդերձ մաքուր ։

Ասան առաջին ։

Ես . Ցայտ է Թէ՝ ի զինուորելն եկեղեցի՝ խառն են անարժանք ընտրեալս . ոչ՝ ի կալն խառն է ցորեան ընդ յարդիւ և

և ոչ՝ ի տապան նոյն եղեն ամ՝ ազգք անասնոց՝ հեղք և ած. ը. 19.
ամեհիք : Այլ զորօրինակ յաւետարանի ասա քնաքա- մ. ութ.
նիս՝ եմատ խափառուն գոյել զբուսմանօքն . նոյնսկս Թա- իբ. 11.
գաւորն երկնաւոր ասէ . խորբեցեք զվերծ ... յոմէ՝ որ զվեր ա. ութ.
ղեալ են զմանրերչս օտար : Ոչ Թէ ասելով . մի՛ որ ընկալել
լեցի՝ ի Հարսանիս երկնաւոր փոխ՝ օտար, անմահութիւն՝ և
աղտեղի հանդերձիւ . այլ յանձին ունելով հանդերձ
Հարսանեաց ժառուր : Գոյ ասէ Թէ աղամ եկն՝ ի դր-
խան երկնային աղտեղի հանդերձիւք մեղաց . վասն
որոյ է՝ ի բաց մերկանալ զամ զաղտեղի՝ ի մենջ : Այն՝ ած. ը. 7.
որք հանդերձ զգեցեալ են տղմոտ . ոչ գոջախոնջ : առ- ած.
սա ասէ . մերկացարուք զայդ հանդերձ . քանզի գրեալ է. ես. ը.
ամ պառնիչ կամ պիղծ ... ոչ ունի ծառանփոխութիւն յարթայութիւնն ած.
Այն՝ որք հանդերձ զգեցեալ են արիւնաշաղախ . ոչ յա- ած. ը. 5.
փշտակօղք և վախճառուք : առ սոսա ասի , մերկացա-
բուք զայդ ձեր հանդերձ . քանզի գրեալ է՝ ոչ, որ ընկէ ած.
ղոյս էաք , և ոչ արդարուն : և այլուր . վայ , որ ընկէ ած. իբ. 13.
ղոյս արեամբ : Այն՝ որք հանդերձ ունին փոշոտ . ոչ ընչա- ած. ը. 12.
սէրք և ագահք : առ սոսա ասի . մերկացարուք զայդ ձեր
հանդերձ . քանզի գրեալ է . որ կամին ընծանալ՝ անկանին ի ած. Տիմ.
ընդ փորձութիւն և յորոգայթս : Այն՝ որք հանդերձս զգեցեալ ած. ը. 9.
են ծխամածս . ոչ հպարտք և փառասիրք : առ սոսա
ասի . մերկացարուք զայդ ձեր հանդերձ . զի գրեալ է . Յով.
զի ամբարտաւանից կոչոսակ կայ . և Թէ՝ ամ որ բարձրացուցանէ Ովս. ը.
զանձն , խոնարհեսցի : ած. ը. 11.

Ա՝ասն երիցորդ :

Երդ՝ զորօրինակ որ որ կամի ընկալեալ լինել յերկնա- ած. ը.
ւոր Հարսանիս , պարտ է նմա զհանդերձ զաղտեղի
՝ի բաց մերկանալ . նոյնպէս փոխան այնր պարտ է նմա
զլուբեալ արկանել զհանդերձ Հարսանեացն . այլ է՝ զմա-
քուր հանդերձ ընդրէայց և սիրոյ : զի հանդերձիւ Հար-
սանեաց ոչ նշանակին մասն հաւատոյ , ոչ կարծեն չա-
րախտաւք : Գոյատ անտի է , զի այս հանդերձ խնդրի
յոյմէ, որոյ արդէն մոռեալ էր՝ ի Հարսանիս , և ած. ը.
այլս
քազ-

թաղվեալ · ապա Հաւատովք արդէն մեռեալ էր յեկեղե-
ցի · զի անՀաւատք ոչ գան ՚ի Տարսանիս · իբր այնք՝ որք
յառաջին և յեկիդ Տրաւէրան Հեղգացան գալ · Ա՛յլ ե՞
գրիգորի՝ որ ոք սկրտուիլն և Հաւատս ոչ ունի՝ արժանաւոր
է եկեղեցւոյ · Այս զի այլոն այն ուՀ ևս էր արտաքոյ · այլ
իրաք մեռեալ ՚ի ներքս , ուստեր ուրեմն Հաւատս · Ա՛պա
Հանդերձիւք Տարսանեաց՝ որ խնդրիւք ՚ի նմա , նշանակի
Ա՛ա · սէրն : Այս ևս՝ զայն այլ՝ Թագաւորն ընէր և բարեկամ
ԻԳ · ԻԲ: կոչեաց · այլ ոչ էր բարեկամ սիրով · ապա եղև բարե-
կամ Հաւատով · առանց որոյ անմարթ էր կոչել զնա
ընկեր , կի՛ բարեկամ :
Ա՛ · Ա՛յ քա՛ջ՚ի միտ առեք՝ սիրելիք , զի չէ բաւական ունել
Հաւատս , կի՛ բարեկի՛ք լինել Հաւատովք · այլ պահանջի
ևս՝ լինել բարեկի՛ք սիրով և գործով · որ Տարսանեացն Տան
Ա՛ա · գերձիւ՛ նշանակի : Ա՛րդ՝ ոչ այն բանք Թիւրորին · ընդդէ
ԻԳ · ԻԲ · մեր այս , զի ոչ ունէիր Հոգերէն Տրաւեաց, զարմանա ինչ յոս
ցանեն · Նոյնպէս զարմանայ այն՚ի դառնալ զոք յեկեղեց
առ առանց այսր Հանդերձի սիրոյ : Ա՛յս զիարդ ոչ զարմաս
ցի : Այսպէս է Թէ՝ որ զամենիւն զիւր ոչ Թէ ծախեաց , զի
Տարան իւր եկեղեցի զայս Հանդերձ զգեցցի : Ա՛յլ Հան-
գերձդ կազմին կի՛ր մերձաց կենդանեաց , կի՛ր ցօղոյց
քոյոց , կամ յաղեաց չերամից , ոչ մեռաբաեայք· քայց
այսմ Հանդերձի որ նիւթ պատրաստեաց իւրեւ յիւրոյ
ընդերաց, խոյմամբ կոզի իւրոյ զսէր իւր՚ի մեզ ցուցիչ-
արոյ և սէր փոխադարձ ՚ի միմեանս պահանջիչ : Կրեալ է ·
Յոխ · երամբ , որ պատիեն զՀոգերէն էրեանց , զի Ճ ծերիս չրջեսչին ,
ԺՀ · ԻՏ: և երեսուցին ամօթանս էրեանց: Ա՛յս որ ինչն այս Հանդերձդ,
ա · պէտ: ասեն գիրք · սէր ծածկէ զբազմութիւն մեղաց :
Ի · ՊԷտ:

Յորդորակ :

Ա՛ խորհիլ մեր զայս ՚ամ՚ըն արժանեաց՝ յայտնի երևի ,
Թէ որ այ յանդիման երևիլ կամի , պարտ է նմ՚ մեր-
հանաւ զՀանդերձդ ազտելի , և զգենուլ Հանդերձ նոր :
Յայտ է Թէ որոյմ ոչն ունի զՀանդերձդ Տարսանեաց՝
ասացեր երեքին Թագաւորն փառաց · ընդէր , ոյր վասն
այսչափ ինչ արաքի և խօսեցայ և կրեցի · ոյր վ՚ա զա
բարածա արարի , զոր գիրս աւանդեցի , տանջանաց
Համբերի · ոյր վ՚ա աքանչելս գործեցի , պլուտանիս ու-
սուցի , և դառնութեանց ժուժկալեցի , ընդդէ Տրէր այս ·
զինդրդ ջրհատանեաց անուն կրեցեր՝ յորմէ իրաք օտարա-

ցար · զնածդ չեկեզեցւոջ տեղն ստացար, որում անարժան
գտար · զինածդ ոչ կրնեցեր յանձին հանդերձ քեզ վայել
չահան · պատրաստեաձն ունի զքեզ : Տնաստ , խոպեղէտ ըզբ Մատ ·
ղոտս և պչեռս , և հանէ ղտս ի խառաբն արտաքին : Ղբ · 13 :

ՎԱՐՈՂ · ԽԶ ·

Յաշտէս պարտաւորութենէ ծնողաց :

Ընդբան · Ոչ թոդաւորացն մի , որոյ որդիքն հիմանդ
կայր : Յով · ը · 46 :

Աստուած :

Պատուիրէ՝ հնազանդ եւ աշխատական լինել ծնողաց . այլ յորժամ տասն կարի լինի՝ ի քաղաքէ եկաց թոդաւորացնա , որ բնակեր՝ ի կափառնաում քաղաք . և անդ վարեր ինչ իշխանութենէ : Իբր զի լուեալ այր , թէ քո եկն՝ ի գալիլիա , անդրէն անձամբ մատեաւ առ նա , և աղաչէր՝ զի իջցէ և բժշկեսցէ զորդի նր : Յով · ը · 47 :

Օ այսմանք են այն և անզուր լինել՝ առանձել զպայազատս որ՝ ի թագաւորական աղգէ կամ յիշխանութենէ , առ քո որ լն արտաքնոյն խոնարհ ումն էր , և՝ ի տակաւականաց հատնիլ , անձամբ մատչել , խոնարհութիւ խօսիլ , աղաչանօք խնդրուածս առնել . այսպիսի ընծայեցոյց զանձն այս թագաւորացն : Այս էր աղաչաւ . երկու խնդիր մտեցին զնա յայս խոնարհութենէ . աղէա որդւոյն , և գուք հօր առ որդին . զի զինչ ոչ ելուցանէ՝ ի ծնողաց ձմարիտ գութ սրտի առ զաւակն : Այս գութ է , որ խնդեաց ը Ցով · զմիւսն և զմիտս առմինացոյն՝ գալ աղաչել զերկնաւէ մէտ · 27 :
մանկան խօսել մեռելոյ , բառն հարկանել զոտից նր , և չծողաւ գնա , մինչև երթալ նմա լ նմա , և յարուցա-
նել զմանուկն : Այս գութ է , որ յորդորեաց զկին Մտ · ·
քանանացի՝ աղաչել զնր ժառանգէ վասն դստերն իւ- Ղբ · 22 :
րոյ չարաչար այսահարելոյ : Այս գութ ատիպեաց զժո Մտ · ·
ղովրդական՝ խոնարհութենէ առ քո մատչել և աղա- Ղ · 22 :
չել , զի զդուստր նր՝ որ արդ ևս վախճանեալ էր , և-
կեալ և ձեռն ի մէր եդեալ յարուցանէ : Ա՛չ ոչ ևս զար-
մանամ , թէ զնաիդ թագաւորացնն՝ ի ատիպելոյ Հայ-
րական գթոյ անձամբ մատչն առ քո , և վա որդւոյ իւ-
րոյ հիմանդի աղաչէ , զի՝ ևզ , ասի՝ ծնեալ ծառայ էջ Յով ·
ծանուին էմ · ոչ զարմանամ ի խոնարհութենէ և ի բարե- ը · 49 ·

պաշտուի Թափառորդիս . այլ զարմանամ ի հեղգուի
և ի անպարշտուի ծնողաց ոմանց , որոց երբեմն ոչինչ
փոյթ է աշխոյժը և զմարմնաւոր առողջուի զաւակաց
իւրեանց . և ահա զսոցանէ է աւուրս Ձառ ։

Հ՚հաղթութիւն ։

Ահա է պարտաւորութի՛ն ծնողաց . քանզի պարտ է նոյ
խնամ տանել՛ի վի՛ զաւակաց իւրեանց . (Բաժանումն .)
եթէ՛ ի մարմնաւոր բարիս , և եթէ՛ ի հոգևորս ։

Ա՛ռաջ առաջին ։

ա . Ա՛հա է պարտ է ծնողաց մեծ խնամ տանել՛ի վի՛ զաւա-
կաց իւրեանց՝ ի մարմնաւոր և՛ ի բնական բարիս ,
բնութի՛ն ինքնին վկայէ . զի եւանդնատ սէր ազդեաց
ծնողաց առ ծնունդս իւրեանց , ոչ՛ ի բանաւոր միայն,
այլև յանբանս ։ Ա՛եղին տեսանեմք . քանի՛ փոյթ է-
ռանդն է հաւ՛ ի մնուցանել և՛ ի խնամարկել զձագս
իւր . ո՛չ ապաքէն ժողովէ զնո՛ր ընդ Թևօք , յորժամ է-
բեւ՛ Թէ վտանգ՛ ի վի՛ կայ . ո՛չ վի՛ նոյ է շուտ , նա է
մարդիկ իսկ մնջառաւ . ո՛չ զերկիր ոտիւք պեղէ՛ ի գտա
նել նո՛յ կերակուր . և ո՛չ՛ ի հիւանդանալ նո՛յ և ինքն հի-
ւանդանայ ։ Ո՛նդն փոյթ և խնամ՛ ի վի՛ ձագուց իւրեանց
ցուցանէն մարթ Ձնձղկանց և ծիծառանց . զի՛ ի սկիզբն առ
նել նո՛յ Թռանիլ՛ ի բունոյ , ինքեանք Ձառաջողելով շարժ
Թռչին . և ոչ լքեալ Թողուն , մինչև կարողանան Թռա
նիլ անդրոյթ . և զոլորտական ձայնիւ ազդ առնեն , Թէ
ուրեք երբեք վտանգ կայցէ ձագուց ։ Ա՛ծղ զի և կացու-
ցէ յահշտակիս նո՛յ առտիկ մաքառանն . և Թէ որպագեալ
՛ի մանդակ արկանիցէ , կերակուր նո՛յ Հասուցանեն ։ Ա՛տյց
զի՛ է ինձ զՀաւս և զՀեղկի Թռչունս ՛ի մէջ բերել ։ Ա՛յ
Առած . և վիշապ զազանք անշնարինք , ի՛ երեմիայի՛ Ե՛ղկ՛ոչին
գ . ֆ ։ ղաչին իւրեանց . և գԵղեշուչին զիօրեանս իւրեանց ։ Ա՛յլ զինչ կա
տարի քան զարջ՝որոյ յահշտակէ՛ լցեն կորիւնք . և զայս
սրտմտութի՛ն բարկութի՛ն վառէ՛ ի նո՛ա միայն եւանդագին
սէրն աւ ծնունդս իւրեանց ։

դ . Ա՛սպա եթէ զայս ամ՛ աւօք մերովք տեսանեմք , ոչ՛ չա-
փոյ , Թէ մեծ պարտաւորութի՛ն է վի՛ կայ ծնողաց տալ-
նելոյ՛ ի վի՛ մարմնաւոր առողջուն իւրեանց զաւակաց ։
Իբր զի պարտաւորութի՛ն ծնողաց պահանջէ , զի՛ ընդ օրի-
նաւի Հաւու՝ զաւակաց իւրեանց յառաջ քան զնա՛ կե-
րա-

բանիւբ մատակարարեսցեն. զի մի առ ի չգոյէ պիտոյից կենաց, հարկեսցին ի սուկ յայսկոյս յայնկոյս թափառիլ, մուրանալ, կամ գողանալ իսկ։ Պարտաւորութի՛ն ծնողաց պահանջէ, զի ըստ ծիծաղանց զիւրեանցոյնս յամ վտանգէ զերծուացեն. Թէ մոլորին՝ դարձուացեն. յամ Թշնամւոց պատսպարեսցեն. ի վիշտս լիցին ձեռնտու, և ի կարիս նպաստատուցեն։ Պարտաւորութի՛ն ծնողաց պահանջէ, զի զզաւակս իւրեանց յարուճեստս պիտանիս կամ ի գիտութի՛ն մարդեսցեն. զի ապա անձամբ զան ձանց պէտս հայթհայթել կարողասցին։ Պարտաւորութի՛ն ծնողաց պահանջէ, զի Թագաւորզինն նմմնաղ լիցին. որ անձամբ մտահաւ առ քս, և մ՛ը քժշկուէ որդւոյ իւրոյ առեպ ազաչեր. ուր՝ էջ, գնալ գործել էջ։ Տեսէք, զի ոչ աւրհաց զծիւս, խրխնացէ՝ զուցէ պատուէրն յուշոյ ձեզ պրծանիցի, և զարձցին ոչինչ վրնաբել. որ արդարև զմեծ փոյթն ցուցանէ, և զենամ։

Ա՛տան էրէրդ։

Ա՛յլ ոչ՛ի մարմնաւոր միայն օգուտ որդւոյ իւրոյ հայեցաւ Թագաւորացն՝ այլ և՛ի հոգևորն, իւրով օրի նախաւ և հրամանաւ առաջնորդեալ նո՛ի քի հաւատոյ Յորմէ ուսցին ծնօղք ոչ մարմնականին միայն, այլև հոգևորական առաջնորդութե՛ն զաւակաց աչալուրջ լինել, և այսպէս ըստ մարմնոյ և ըստ հոգւոյ միանգամայն ծնօղս ընծայեցուցանել զանձինս։ Ա՛մենայն ամենմանէ չէ միայն ծնանիլ զաւակ յո՛ի, այլ և բարեպաշտօն դաստիարակութե՛ն ծնանիլ զնա ոյ։ Ա՛ոյ յոյժ լիցի նոյ, Թէ յայն սակս աստմնանաց ոճ ամենամեծի, զի զաւակօք ի՛ր անկողնոյ ծնեցելոյք՝ և սրբութե՛ն հրաւանգելոյք՝ լցցի Թիւ հրեշտակացն անկեալ. որք Թէպետ և որդիք էին ոյ, բայց ի՛ հօրէ իւրեանց և յանանց հայրենեաց էարաչար կամաք սպառեան, և ի ժառանգութե՛ն ի բաց անկան։ Ա՛պա արժան է ընծայել ընօր ժառանգս ոյ յա մենաւորութե՛ն սքէ հոգատարութե՛ն և դաստիարակութե՛ն։

Օրինակ այգպիսւոյ ծնողի ունիմք՝ի առաքեա՛. որ Թէ պետ և կոյր էր, այլ ոչ կասեր՝ի ենամէլոյ զիւր որդի, երկնաւոր լսմնատիւք զնա լուսաւորեալ։ Ա՛ոյ ասէ զնը մանկ օգոստինոս. որդին հօր ձեռն կարկառէր՝ի գնացուցանել յերկրի. և հայրն որդւոյն՝ի գնացուցանել

Տ՛ե՛ղ. 6։

յերկինս , Յայսմ վայրկ ձևանին դիք ծնօղք , տեսիք զինչ ասկէ քեզ ասէ . ոչ տեսի լեզ մեզ , զի զտուն Հնացեալ՝ որ մերձ է 'ի կործանումն , պահանջակատ Հաստատելոյ , 'ի ծախս անխնայելոյ , և ձորտացս կո- չեալ . իսկ զտունն ոչ՝ զմահկանացու ոգի՝ և ոչ զդրկն խը- նամոց արժանի գրեմք ։ Օ գոյչ լեր , գոչեցե լուիցես , զոյ լուծան երբեմն հրեշտէք ։ Օ ի ա՛ր յետ դերեզմանին՝ այն ինչ զինեալ սատանայի տանջարի չինուչք զանց արարեալ՝ զևբ- բաբանելոյ ապաքանս յօրինելոյ , այնպէս զնոճ զառնա- ցուցչին , մինչև ապառնալ նմ սոյ անհնարելին , ասելով՝ 'ի ձեռն մարդարէին . երբէ չեչ դաշն էդէ ձմի բնաւէչ 'ի ա՛ն- գնբերնէ՝ , և ասէ էմ աբէր կայ ։ Լ՛սէք՝ ևթէ այնոր տանջա- րի անհոգուելն այնպէս գրգռեցոյց զնոյ բարկութենն , արդեօք և այսոր ևմերն անհոգուի բարկացուցանել զնոր ։ Շ . Լ՛սա՝ զի ծնօղք հոգևոր օգտի զաւակաց իւրեանց օրի- նօք լինամ կալցին , Հարկ է նոսա , զի զվկնուել քրիս- տոնէական և զբարի վարս անձամբ նոց ուսուցցեն . կամ՝ վկայեալ սրանց և դիտոց տացեն զնա յուսումն ։ Լ՛սա- յեմ , վկայէ՛ սրանց և դիտոց . զի որ ևթէ օրդանն խրնդ բեաց որգոյ իւրում զանհնինսոսա բժիշկն քո , նոյնմ- պարտ է ծնողաց կարգել զաւակաց իւրեանց դաստիա- րակս , դէտս և ուսուցիչս քաջս՝ վկայէս 'ի դիտաւէ , և 'ի բարի վարս Հարկ է եղեդ , զի քեզնոցն զորդիս իւր- եանց 'ի չար ընկերաց՝ և 'ի կնպատալարութենէ խեղդա- բարոյից՝ զի ևս առակին , որ մեռ կողաց բնակի , և ինքն կաղ 'ի կաղ գնալ ուսանի . ըմ՝ , ընդ ինքեան ինքեանս ։ Մատ. ժէ. 27. Հարկ է եղեդ , զի 'ի սկզբան անդ քաջաքան իցեն . և մի յայնժամ իմամ կալցին բժշկուն որգոց , յորժամ մահն առ դռամս կայ , կամ յորժամ հիւանդութենն հնանայ , և ախտն լինի անբժշկելի ։ Լ՛սպաքէն այդպիսի անհոգու- թենէ ծնողաց՝ առնլի է յայժ ևս , և ոչ մնայ անպատուհաս ։ Բ. Թագ. ժէ. 21. ժգ. 33. ԵՒնչ գաւիթ , որ առ ամեն և աբիաթարէ կարի լինն գորա- վահան ցուցցաս , ոչ գամեն յանդիմանեալ՝ վ'ա քեռն բըռ- նաբարուելնէ , զի մի արամեսցի ։ Եւ ոչ զաբիսողոմ պա- տուհասեալ վ'ա եղբայրասպանութենն , զերկաբանելոյն էլոյծ գվրէժ . զի միոյն սրամէջ սատակումն , և միւսոյն նետահար կորուսա՝ գՀօբն սիրա կաբելոյր խոցելոյն ։ Հարկ է ևրդ , զի 'ի տեսանել զզաւական 'ի մոլութիս ևնչ տահեալ , կի տխրութիւք մեզաց վտարակէ՛ , անդևն գեղ և գարմանն և բժիշկ Հոգևոր նոյ գացն ։

Յորդոր։

Տեսէք, ղի կրկին ե պատահուղի ծնողաց, յո՛ ան՛ մ[ա]ն մկրտեսցեն կենաց գաւակաց, այլ և հոգևորակա[ն] նին աչալուրջ լինել։ Այնպէս չէ բաւական պատրաստել վա՛ որդւոց քրիստոնէութիւն, մեծամեծ աւուրս թիւս, և որ ասցին նման են. այլ պիտի հրահանգել զնա և՛ ի բա[ն] ըն վարս, և՛ ի քրիստոնէական խնամատա։ Այնպատմեցի ասացեալց. պարտ ե ծնողաց՝ կրկնակի լինել ծնող, յո՛ ե զաւակս ծնանիլ վա՛ կրկին կենաց՝ որ մկրտեսցեն և ժա[մ] մանակաց, և որ հոգևոր և անանց։

ՎԱՐԴՕՍ ԽԱՉԻ։

Յաղագս Ղեղաց խաչի։

Ընաբան. Ելմանեցաւ արքայութիւնն երկնից առն ձա[ղ] գաւորի, որ կամեցաւ հաշիւ առնուլ ի մէջ ծառայից իւրոց։ Ա՛ստ. ԺԸ. 23։

Սկսուած։

Դրամբն Թագաւորաւ՝ որ ի՛ր բնաբանին՝ կամե[ց] ցաւ հաշիւ առնուլ ի մէջ ծառայից իւրոց, ո՛ր[ո] ժա՛մ հարը առ հասարակ իմանան զքո. որ ի՛ր ձշմարիտ մարդկութեն եղև այր, և միան դամանն Թիզը Թագաւորաց, և ո՛ր տիրանց։ Այն մարդ՝ աղաչաւոր ծառայի ողորմութի ցուցանէ. և ոչ Թիզո՛ր անողորմ ծիլի զնաւոն արդարութեն յայտ առնէ։ Այս Թիզոր երկից հաշիւ առնուլ ի մեղաւորաց. այժմ յաս սի կենան՝ քննութ խղճի մտաց. ուր զաղաչանաւորաց և զաղաչանէլոց Թողու զպարտս. և ապա յառաջ ծանիան դատաստանի՝ որ չէտ մնայու. ուր ի ընդ հաշուի չիր այլ Թողութ տեղի։ Այդ՝ յայնժամ ծառայի լեցի քննուի դատաւորին. վայ և հաշիւ տացի վա՛ ամ՛ առ ի նմանէ ընկալեալ բարեաց. վա՛ բարեաց ընդոյց. ոչ վա՛ պարգևի հա[ս] ռատոյ, և ածայնն կոչմանց և ազդեցուն. վա՛ ի՛ վերն[ի] դոց եկեղեցւոյ, և որոց ի՛ կալցի։ Հաւատոյ այլ վա՛ բե[ր] բեաց խորհուրդ. ոչ վա՛ առաջնոյն, և երկրորդաւորի կենաց. վա՛ գեղջ, և զգայարանացն ա՛ռաջնոյն։ Հաւատոյ տա[ղ] ղի վասն բարեաց բազմի. յորոց սակի են գաւհերկրութի[ւն], պատիւ, կերակուր և հանդերձ. ազնուականութի[ւն],

հպատակութեամբ , և զեպ ժամանակ ։ Համար տացի և ՚ի բարեաց՝ ղորդ ընվաճութիւն ոչն ։ որպիսի են զաւակք , հպատակք , աշակերտք , վարձկանք , ընտանիք ։ Ծառ՝ ղի համար տացի և ՚ի ամ խորհրդոյ , քանից և գործոց մերոց ։ ՚ի չարեացն՝ զոր գործեցաք , և բարեացն՝ ղորովք զանց արարաք ։ Հիմ են այս նիւթք սի րելիք , ղորոց բացատրուն չէ հնար ՚ի մի ձառ համառօտել ։ Այս զանց արարել զայլովք չար գործովք , խօսես ցաք այսօր միայն ղմեղաց խօսից , ղորոց երբեմն տալոց եմք համար ։

Հաւաքաբանութիւն ։

Ինդ ամենայն չար բանի , տացի երբեմն համար երկնաւոր դատաւորի ։ (բաց ածոնոն ։) Ա՛չ նախ ՚ի բանի մարդեղութենէն , անիծից , և բամնատանաց ։ երկիդ՝ ՚ի բանի ստուձ , հայհոյուձ , և կատականաց ։

Ա՛ռաջին ։

ՅՈ ։ Ա՛ռաջին բանն՝ ՚ի որոյ երբեմն տալոց եմք համար , է մարդեղութիւն ։ որ յոյժ է վտանգաւոր , զի բազում մեզաջ վարակէ զմարդ ։ Ո՛չ ի մարդեղոյն ասի լինել նր մանն գայեակ , որ զորդիս աստուածոյն ննջեցուցանէ ՚ի մեղս ։ Այլ ոչ գայեակն զանկումն տղայոյն շրջէ ՚ի նո բոյն միսիթարութենէն , նմանապէս մարդեղոյն զմեղս մարդեղութեզեղոյն՝ ոչ պանծալն ինն գոլէ ։ որ խոկութեամբ ոչ այլ ինչ է , բայց անկումն վտանգաւոր ։ Ա՛յ գայեակիս մարդեղութեզոյ ասէ խնամատունն ։ այր անօրէն ֆոչ առնէ ըզ բարեկամս , և զանդ զնա ՚ի ձեռնադարձս անբարս ։ Ա՛յդ ոչ միայն ՚ի նա եւ , այլ և ՚ի նոյ , զորս մարդեղութենէն խրտոլ ՚ի մեղս դրդէ , տալոց է համարս ։

ՅՇ ։ Երկրորդ բանն՝ ՚ի որոյ տալոց եմք համար , են անիծք , զոր բազումք վիժեն ՚ի բերանոց ՚ի ՚ի՛ անձանց , կամ ՚ի ՚ի՛ այլոց ։ ընդդէմ այնմ՝ զոր ասէ առաքեալն ։ օրհնեսջիք զնեղուս , և ո՛չ անիծանէք ։ Ա՛յսպիսի անիծիչք լսելիացն երբեմն զ՚Հեղ ղասն բարբառ ։ երկնայդ չինէն անիծեալ , ՚ի հարն յաւիտեան ամէն ։ Իրը զի անիծք այն քարն է , զոր մէ ասի ։ որ ֆէն ֆար ՚ի բարձոնս , ՚ի վէ՛ն վէրոյ նր անիցէ ։ Ա՛յ միա առանն զայս առաւել , այնք ծնօղք , որք սովոր են անիծանել զզաւակս իւրեանց ։ զի մեծապէս վնասակար են այս անիծք ։ Ըս այնմ ։ օրհնուրիւն հօր հաստատէ զորդոյ

որբոց · խոչ անէծք մօր խախտեն զիմնանս · Օ՛ի՛ ևս յաւէ-
լից · գրեալ է · որ անէծանիցէ զնէզ , անէծեալ լիցի ։ Ղ. Դ. 29.
Արբորդն է բան բամբասանաց · որ մեծապէս սաեղծ է.
այ · ըս այնմ , չաբաչաչ՝ ածաբեցաչ ։ Ասմիկիք գիտել , ուս Ե. Ռ. 30.
նման իցեն բամբասողք ։ Ասմն են յղեաց · ըս այնմ .
յերեսաց բանի երկնի յիմարն , երբս զձիչ ձննդեանի · զի երևիս Սէ.
բամբասողն պատիւ , թէ ոչ խօսի բան չար զընկերին , Ժ. 11.
Ասմն են արադիւ · զի ոչ սա Թումեսոր զեռնօք կե-
բակիւ , նոյնպես բամբասողք զԹոյն մեղաց կրեն ի քե
բան խրեանց ։

Ասան երրորդ ։

Ո՛որրորդ բանն՝ զիս որոյ երբեմն տալոց եմք համար , Ղ.
է բան ստուեր · որ ի ոչ ազեղն սատանայի · որ
նեսատիզ լինի յայս մտաց որդւոյն այ , ըմ · լարեցին ըզ- Լ. 7.
լեզուս իւրեանց երբս զաղեղն սպռնեն ։ և թէ , բանիւբ իւ- Թ. 3.
ղոսէ լեզուս նոցա ։ Ասրդ՝ ամ մարդ սատանայ՝ երբեմն ա- Թ. 8.
ռաջի Տօր իւրոյ սատանայի , որ նախ առաջին եգիտ ըզ-
ստուեր , և այնմ որդիս ծնաւ ստուեր , Չնախ ստոյգ Տիմն
այ · և յետ ամի ըս ստատանայի փակեսցի ի դժոխս ։
Հինգերորդն է բանն Հայհոյութիւն , որ ասի ի նախա- Է.
սիմս այ , ամենօրհնեալ կուսին , և սրց ։ Ա՛ն այսր ա-
ռաւելապէս Համարս տալոց են խոստացողք , և անհամ-
բերք · որք յոյժ միւ՝ զորմէ գրեալն է · արդար ես դու Տր , Սաղմ.
և ողիղ են դատաստանք քո , բարի անդամ արկանեն զա- ՃԽԹ. 137.
նիրաւութիւն ։ Օ՛ այսպիսի Հայհոյիչս յիրաւի է նմանե-
ցուցանել խոչաՀանուճաց քի · զի ըս օգոստինոսի , չեն
լինչ նուճազ մեղք Հայհոյչաց նոն՝ Թագաւորելոյն յեր-
կինս , քան զխաչաՀանուճաց նոր յերկրի ։
Ասակ վեցերորդն է բանն կատակասաց , վասն որոյ Հա- Զ.
մարս տալոց են այնք , որք զբանիւբ կամ զգործովք
այլոց խոչ առնեն , զանձինս ևէԹ լաս Համարեալ · կիմ
որք չար են , և ոչ լռեն ի ծաղս առնելոյ զբարեգործս ։
Ասյսիսիք չար ևս են քան զՀերովդէս · զի Հերովդէս Մաթ.
կատորեաց զարդ ևս ծնեալ տղայս մի քի · այլ ծաղ- Բ. 16.
բարարք կատորեն զորդիս մոր եկեղեցւոյ՝ անդէն խակ
յարգանդի · զի չտեսանեն , Թէ ծնեալ զնա եկեղեցի խոր
Տրդոյ սպասխարուԹէ ։ Ասա՝ վաղվաղակի երբև երևին
ի նա նշանք լինչ սրբուԹէ , կամ բարեչճարուԹէ · ան-
դէն զնա Հեղձուցանեն , ամենի զնորօք արկեալ · Համ-

Յով. ժ. 4։ դոյն վիշտալից, որ ըստ գրոց, էր առաջի ինձէ, որ հանդերձ յեսուէ ձեռնէ. զի յորժամ ծնցի, կլցե զսրտի նը։ Յամառօտ ասացից։ Օդաղբարարք չար ևս էն քան զոսաեան դրաս. զի նը ոչ ժուժան հոտոյ այգւոյ ծաղկելոյ. և ծաղրարարք՝ անոյշ հոտոյ բարեգործուե, որ հաճոյս է նմա, ոչ հանդարտեն։

Յուդիթ։

Ա՜խ զի այս այսպես է, զդ՚այր լերուք սիրելիք, զի մի լեզուաւ ձերով այսչափ մեզաց պարտապան գործիցեք զանձինս. վ՚ասոց երբեմն առաջի երկնաւոր դուռնին Տարկ լինի տալ հաշիւ։ Ա՛ զդ՚այր լերուք, զի մի զառ յոյ առեալ քանքարս չարաչար վատնիցեք. այլ զնոյնս՝ ըստ բարի և հաւատարիմ ծառային՝ բազմապատիկ շահեցուածիք, շահեալ նմ զոգիս ձեր և զայլոց։

ՎՐՈՎՈՂ ՆՈ։

Յաշտ խոսրեւ-ռեզ հոփոյ։

Ընտիր ։ Ասը է պատիկրս այս, Ա՜ստ ։ ԷՔ ։ 20 ։

Այուժ։

Ա՜հեկանաւն, զոր քո յաւետարանի առաքինեալ՝ զի ցուցցի, և պատիկը կոյսեր էր՚ի նմա, մարգիմք խնամալ զՅոզի մարդոյ. ան և նշանակի կորուսեալ դրամին՝ որ ինամովը խընդրեցաւ, և անդրէն գտաւ։ Ա՚րդ՝ այս Յոզի ըստ նմանուԼՅ՚ն գահեկանի բիմ ինչ պահանջէ՝ ի լինել ընտիր։ Ա՚ախ ան՚ջին պարտ է գահեկանի ունել լինքնան զոխով ազբայի, նոյնպէս և Յոզւոյ զոխով պատկերն ոյ. և զի ՃԾ՚ԵՐ է, պարտ է նմա ունել զներ օրինաց, կամ զկարգաւալ անբաժամ բարեաց։ Ա՚յդ՝ պարտ է գահեկանի ունել մակադրուե։ Նոյնպէս՝ի Յոզի մարդոյ դրեալ կայցեն պատուհիրանք բնական խրատուցոյ, այն ԼԹ՚ ըստ գոա ասեաւ՝ Ի՚ասէ ասուցիչս. և ԼԹ՚, գամ ըզդ՚առնեմ խնդիրս՝ ես արօրէն ձեզ մարդիկ, այնպէս արարէք և գոա նոցա։ Եւևս զի դրեալ կայցեն՝ի նմա տասն պատգամք, և հաւատոյ մնասուք։ Ա՚յդ՝ է գահեկանն պահանջի պատշաճ կշռու և ծանրութի։ Եւ վ՚ս այնորիկ ոչ ընտիր է գահեկանն, որ՚է կ՚ է վնասահակ, նոյնպէս Յոզի խոնարհութի վնաս

ահակ

ասիակ լեզուի . ըմ . յորժամ էուէիչէս , երբ էիչէր , բաղեաչիր'է յե- Դատ. 10.
սու պեշով : Իսկ ևս վա ոմն ունէր դուստր երկնից , ոչ որ
կարօղ էր մոտանել ըստ այն , թէ ոչ ծանրութիւն խոնարհու-
թէ կորացի . ըմ . երբ ոչ դարչիչէ և եղիչէ երբա վճռիկու, Մատ.
ոչ մանիչես յարտասուին երկնէ : Ողորմիդ՝ պատա է դահե- Ժը. 3.
կանին լինել անկոյլն . որով նշանակի հաստատուն հոգ-
ւոյն ի բարին , ըմ . էր հաստատուն է ճանապարհի ան : Ելին Սէր.
դերորդ՝ պատա է դահեկանին լինել ողջառյն . և ըս- Ե. 12.
ույամ երբէ ոչ խօսեսցի երբա զայ պարտ , Աչխարհա յարդ Ա. Պետ.
հոգւոյ է ի նմա : Իսկ վերկրորդ՝ ոյզ պահանջի'ն դահե- Բ. 11.
կանն ամբողջութեի , նոյնպէս չէ հաճոյ այ , որ պակա
սն ի մոն ինչ հաւատոյ , կամ ի պահպանութեի միոյ ի
պատուիրանացն : քանզի գրեալ է . որոյ զամ օրէնն պահե- Յակ.
ցէ , և ինվ էնէ ինչ փեչէ , եղև ամ օրէնացն պարտական : Ա՛ն- Բ. 10.
սէրք , զի որինչ պահանջի'ն դահեկանն , զի իցի ընտիր ,
նոյն պահանջի և'ի հոգին , զի յաչս այ իցի արժանաւարդ
կատար մերս Քրս այսօր ոչ խօսի զայսպիսեացս պիտոյից ,
կամ զայլ կատարելութեց արտաքնոց , այլ զներքինն և զեա
կան կատարելութեն հոգւոյ : Ասա ի հարցանել ձեր ,
ոյր է պարկէրս այս , ցի հոգի մեկ , համայս է պիտանի , է այդ
պատկեր ամենակատար : Ասդ՝ զի զպատկերիս կիրե-
լութեի , կամ զհոգւոյ յարդ ուղիղ առնուցուք ի միտ ,
լսեարուք զինչ յառաջակայդ ասի :

ՀԱՌՋԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ,

Ցուցանի հոգւոյն պատիւ ըս բազում կիրելութեց նէր ,
քայց առաւելապէս ըս երից , (բաժանումն .) նախ՝ ըս հո-
գևղինուէ , եկդ՝ ըս բանաւորուէ , և երդ՝ ըս սիուէ :

Ա՛ՌԱՆ ԱՌՋԻՆ :

Ա՛ի'ն դլխաւոր կիրելութեց հոգւոյ է հոգևղինուէ . Ամ.
յայլ սակս ամ հոգի լաւ է ըս զամ մարմին : Իսկ ասի'ն
բազդատել զհոգի ըս մարմնեղինն արարածս , միջամ մար-
մինն առոր է քան զհոգի . և որպիսի և իցի հոգի' ևս և
մեղաւորի , լաւ է ըս զամ մեծ և պատուական մարմին ,
ոչ արդեամբք , այլ բնութեբ . վա զի հոգեղինուեբ հպա
դոյն է եուեն այ քան զմարմնեղինս : Իսկ ևս պարզ է
հոգի , և ոչ քանակաւ տարածանի ըստ միոց վայրոյ . այլ
յիւրաքանչիւրում մարմնի՝ է բովանդակ'ի բոլորի , և
բովանդակ յիւրաքանչիւր մասին նէր . որ կատարելութեն

ոչ պատշաճի մարմնոյ ։ Վասն ձեալ՝ ոչ կենդանացուցիչն լաւ է քան զկենդանացեալն . իսկ արդ՝ մարմինն կեն-
դանանայ ՚ի հոգւոյ . այլ ոչ հոգին ՚ի մարմնոյ . ապա հոգին հոգեղինութիւն լաւ է քան զքաջառողջ մարմին ։ ||՝Սացաք , եւս և մեղաւոր և ախտաւոր հոգի՝ լաւ է քան զքաջառողջ մարմին . զի բնութիւն նոր գերակայ՝ և ոչ ախտաւորութիւն լինի առաքակայ քան զմարմին . ոչ ոս կի եւս և աղտեղի՝ քան զքնքոջ արծաթի կամ կապար քան զաղին համարի ։

ՃԻ . ||՝Սպա եթէ ոչ հրեշտակս համեմատի հոգի , օդոտնոս գնա վերնոյ իմանալեաց յորակ բնութիւն հաւատալ . քան զի երբեմն զհրեշտակս է պարզ , հոգեղէն , անբաժան , ի-
մացական , անձնիշխան . պատիւեր ոյ , ընծրհաց և երա
նութիւն ընծանակ ։ ||Սատն Թէպէտ հրեշտակք և մարդկան հոգիք՝ լինն հանգիստ գործաւորութիւք , բայց հանգիստ են լինութիւ ։ ||՝Ա դու մի զարմանար՝ Թէ մարդոյ՝ յոյժ ծան-
բաթեռն է մարմին՝ հանապազորդ գետնաքարշութիւ ՚ի յանց
Ես. Ղ. 24. ուճաձս , մ՚ոյ և բուեռն , մինչև գոլով պղտղան . այլ ի ա-
ռաքեալ եմ ես . ոչ պարեղծոյն չէ՛ն մարմոյ ասել նախա . զի և հրեշտակաց երբեմն ծանրաթեռն ցուցաւ առեալ մար-
մինն . ոչ յայտ է՛ի մեծի գօտեմարտութէն յակոբու յեր-
Ծննդ. Լ. 24. կար պաւերազուելոյ ընդ հրեշտակին՝ ի մարդկային կերպս բանս երևելոյ . որ յառաւօտ մարմնոյ անտի հողեղինէ Թուէրը տկարացեալ՝ Թօշնեալ՝ և ծանրացեալ՝ , մինչև դադարումն խնդրել նմա , և՝ի տկար մարդոյ արձակ-
ման հրաման հայցել ։

ՈՒՄԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ։

ՃԻ . ||՝Ա՚հդ կատարելութիւն հոգւոյ մարդոյ է բանաւորութիւն , յորմէ է մեծ պատիւ հոգւոյն . զի այն է էական տար
բերութիւն՝ կացուցիչ մարդոյ յիւրաքանչիւր բնութէ ։ ||Բր զի՝ մար
մին ունի մարդ , բայց ոչնչին և տարերը . կենդան ունի մարդ , ունին և ծառք . զգայութիւն ունի մարդ , ունին և որդունք . ճանչն ունի մարդ , ունին քաղցրագոյն ևս Թռչունք ։ ||՝Ա՚ն ինչ առաւելուցու մարդ . այնուհիւ , զի քան կամ միտ գլխաւոր մասն են հոգւոյ . ոչ գլխաւոր մասն մարմնոյ են դէմք ։ ||՝Այ և սենեքայ այսպէս խմաստասիրէ . զնամ ինչ իւր լաւութիւն առնէ պանծալի-
զորէ՝ պատաբերութիւն առնէ գովելի . զչխնին՝ հասն . զեղջերուն՝ երագութիւն . ՚ի շունն սուր հոտառութիւն

է առաքին՝ Թէ հետաքննա է երեոյ . քաջարշաւութիւն,
Թէ հետամուտ լինի . անվհերութիւն , Թէ ի վէր յար-
ձակի ի խածանել : Այն է յիւրաքանչիւրումն գերապանծ,
որ ըմ ծնանի , որով լինի ի յարդի : Ոչ զինչ է ի
մարդն գերապանծ , քանն . զի առաւ առաւելու քան
զանասունս , և ոչ է նմանող : Այս քանք են անհնարա-
Յայտ է Թէ բազում դործաւորութիւն կատարէ ի մարմ է ,
նի հոգի . զի զնա կերպարանէ , կենդանդրծէ , աճեցու-
ցանէ , և զդայուն . այլ քանզի դործաւորութիւնքս հա-
սարակ են մարդկեղէն և անասնեղէն հոգւոյ , ոչ են կա
յուցիչ մարդոյ . ապա միայն բանաւորութիւն , որ զգե-
խաւոր մանն է հոգւոյ , կացուցանէ մարդ : Այդ՝ զբա
նաւորութիւն ընդհեալ ասէ հոգւոյ զի պէսպէս պատճա-
ուաց . ընդհեալ՝ զի արտաքսանելոցն , և արտաքսանութիւ
գիտելիս ստացի . որոց ստացուած պատճառելդրգի հոգի .
ընդհեալ՝ զի ուսցի և ուսուցէ զնորհուրդս կրօնի . և
զի այ , զորոյ զդայական յանձին կրէ , նմանող լինի .
ընդհեալ՝ զի զբան իւր կարգաւորեսցէ , զվայս ուղ-
դեսցէ , և զանկարգ ցանկութիւն շարժմունս սանձեսցէ :
զի որոշեսցի նովաւ մարդ յանասունս :

Պատ երրորդ :

Այդ կատարելութիւն մարդկային հոգւոյ՝ է տրութիւն
և իշխանութիւն , զոր ունի ի վէր մարմնոյ : Օ ի ոչ
հոգւոյն պարտ է կառավարել ի գերակայէ , նոյնպես
պարտ է նմա կառավարել զտոհմակայն : Այն գերակայ
է միայն ոճ . և տոհմակայ է միայն մարմինն , Թէ հայե-
ցիս յոմ հոգի բոլանդակ : Այս ոչ անհնար է նմա լի-
նել տոհմակայ առանց ոճ , նոյնպես անհնար է լինել ոճ
բակայ՝ առանց տոհմայի : Ոչ զոր օրինակ ոչ նէ՝ մեծ է
քան զնա , նոյնպէս ծիլ նէ փոքր է քան զնա : Այդ՝ բնդ
պատճառաբ մարդ է տպացուցանել զնորուն հոգւոյ՝ի վէր
մարմնոյ : Այս առաքին՝ հոգի աշխուժագոյն և գլխաւոր
մանն է ուրոյ . զի բոլանդակ՝ որինչ ենք , ի հոգւոյն է .
և առանց հոգւոյ չենք ինչ . մինչ ոչ ևս մարդ , այլ դի
անուանիլ մեզ : ապա հոգւոյն վայելէ իշխանութի և որ-
ութի ի վէր մարմնոյ : Այդ՝ հոգին հզօր է , և մարմինն տը
կար . ապա հարկ է Թէ մարմինն ծառայեսցէ հոգւոյ , որ-
կացուն հզօրի . զի ի նմանէ և ինքն զօրանի առցէ : Այդ՝
մարմինք ի ներքոյ են հոգեղինոյ , ոչ երկինք և տա-

ընդք կառավարին ի հրեշտակայ . ապա քանզի հոգի մարդոյ է հոգեղէն , պարտ է մարմնոյ ի ներքոյ լինել նորա հրամանի :

Ա· Ովք , զի որչափ հպատակին են իրք՝ այ , այնչափ առաւել Տաղտրգին նոքա ունին : Իսկ արդ՝ հոգի մարդոյ հպատակին է այ քան զմարմին . ապա և յորում նոքա առաւել Տաղտրգիք զմարմինն : Այս ևս , առ իշխել և հրամայել՝ միտք և անձնիշխան կամք պահանջին . իսկ արդ՝ հոգին է մնաւոր և անձնիշխան , և ոչ մարմինն : Վասն ձեալ Տարցանեմ . ո՞չ անմահին վայել է ախրել մահկանացուի . ո՞չ նախամեծաք է երկնաւորն քան զերկրաւոր . ո՞չ տուն իւրաքանչիւր ըստ տրումն է տանուցն . ո՞չ Տարան փեսային , և կինն առն ծառել սիրտական խղճ : Իսկ արդ՝ հոգին անմահ է , և մարմինն մահկանացու . հոգին է երկնաւոր , և մարմինն երկրաւոր . տուն հոգւոյ մարմինն է , և բնակեալն ի մարմնի հոգի . հոգին այր է և փեսայ , իսկ մարմինն Տարան և կին . նաև հոգին տիկին է , և մարմինն աղախին . ապա յիրաւի է մարմնոյ ըստ իշխանութեան լինել հոգւոյ .

Յորմէ :

Այս զի այս այսպէս է , մեծ լոյծ առ մեզ յարգ հոգւոյ մերոյ : Ա՝անձնդ՝ ըստ զի իշխան է հոգի , և մարմինն նորուն ծառայ , մի գործեսցուք անիրաւութիւն՝ զծծգին գրգռանօք փայփայել , և զնրն ի մառայսն արկեալ . ըզծառայն պայծառացուցեալ սէնեալ , և զնրամբ զանոյ արարեալ : Ապա Թէ երբեք մարմին մեր յիշխանութիւն հոգւոյն վտարանջեսցի , զասացեալն հրեշտակին առ ա-
Ծն. դամ՝ յանձն իւր յանկեսցի . դոչիչ առ պիղն տո , ասէ , և
Ժէ·9: հնազանդ լիր ընդ ձեռամբ նր . իբր զի ազարաւ աղախնոյ խմացեալ լինի մարմինն , և սարըսխիւ տիկնոջ նշանակին հոգին : ապա մի փախիցէ ազատ յերեսաց տիկնոջ իւրոյ . այլ խոնարհեսցի ըստ ձեռամբ և ըստ իշխանութեան նր . մինչև մարմնոյն ներքոյ լինել հոգւոյ , և ծառել նմա ,

ՎԱՐՈՒԺ ՅԻՆ.

Յաղագս հնոյ ի նշաւակին.

Ընթեռն. Ա. Յովհ. ա. 7. 18.

Ախոռաց.

Հանգիստ յայրուսի՝ ըստ աւետարանին վկայելոյ՝ մեծ եղև սէր առ իւր գուսան, յայտ անտի է. զի՝ (որ հազիւ երբեք լսի,) թեպետ և իշխան էր՝ անձամբ մատեաւ առ քէն, և զի երկիր ևս եպագ նմա, ասելով. գուսան իմ արդ ևս վախճանեցաւ. այլ եկեալ դիցես զնա ոչ ի վէր ձգ, և կեցցէ: Այս ահա լուաւ քէն իսկապէս հայցուածոց նորա. և ձեռն ի վէր եդեալ, առ ակ. աղքի գուս տեղ ասէմ, արի. և վազվազուկն յարեաւ: Իսկ զի՞ պիտի ոմն անօթ՝ որ լինի է հեղանիւթիւ, թէ շարժի՝ անդին թափել ինչ ի հեղանիւթոյ անտի. նոյնպէս քէն՝ որ լինի է ողորմութիւն, դիւրաւ ի գուսի շարժի ի մերոյ խնդրուածոց, և այնպէս զողորմուն իւր ի մեզ երևեցուցանէ: Այդ և մեք՝ սիրելիք ըստ օրինակի իշխանին յայրուսի՝ զնաւոյն ողորմուն զգուան բազմեցուցաք, և հայցեցաք, զի զգուսար մեր յարուցցէ ի կեանս: Իսկ ոմ՞ իցէ այս գուսար. է մեղք մեռեալ հոգի: Այս որ որ ի մեզ է, գուսար ունի մեռեալ, կամ թէ մեղմատոյն խօսիցիմք, ի քուն մեղայ ընկղմիլ: Ուր զայս պիտեաց է ձառս:

Հաւաքմունք.

Այր հոգի ի քուն մեղայ ընկղմեալ էցէ, վազվազակի անդրէն զարթուցանել զնա փութացայն: (բաժանուն. Ա. Այժմ հնար է լինել նախ աղաղակաւ. երկրորդ՝ ձեռն մերձեցուցանելով:

Առ առաջին:

Յայտ է, զի թէ ոք ի խոր քուն ըմբռնեալ էցէ, այնպիսոյն մեծ աղաղակ պիտի ի զարթուցանել: Այս պիտի քնով թմրեալ դնի մեղաւոր հոգի. վայ ի զարթուցանել զնա՝ աղաղակ պիտի, յորժ ջերմեռանդն և հոգնապաշտ աղօթք: Այսպէս աղաղակեաց առ քէն Հրեշ-

ՀԱՐՑՄԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑՆ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉԻ

ՀԱՏՈՐԱԿ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՍՆ ՀԱՒԱՏՈՅ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԻՆ

ՀԱՐՑՄԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԱՐՑՄԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

Ա՛պա դիտելի է, զի բանիւ իշխանիս՝ երբեմն թէ երբեմն չ.
հնարէ խնդրել, ոմն թէ ասէաք. Եկ նախաժամուն՝ զոր-
ծադրիչ և ձրի հնարիւք. դէր չէ՛ն ո՛ւ վըճ՛ռ, ընդա-
ցակից՝ զործակից՝ և հաճոյարար հնարիւք. և կեղծ հե-
տեւողք, կատարիչ, և աւարառիչ հնարիւք։ Օ՛ի զորօ-
րինակ մեղօք ոմն թէ մեռանի հոգի, նոյնպէս զօրինն
հակառակին՝ հնարիւք անդրկեն կենագործի։ Ա՛պա ոմն զի
այս հնարն մուտ ունիցի՛ ի հոգի, պարտ է յառաջագոյն
՛ի բաց հանել զիմոգահարս, յոր է զսատանայ. զչար խղճա
և զնողհուրդս. ՛ի բաց հանել պարտ է և զամբարիշտ
խոտորաբարք, յոր զկարի իմն հոգս ունի, որք բազումն խա
փանեն զհոգւոյն զարթնուլ։

Յորդորակ։

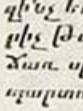
Տեսէք սիրելիք, զի աղաղակի պէտք են, և մերձենալոյ
ման ձեռին՝ ՛ի զարթուցանել զհոգի ՛ի քնոյ մեղաց։
Ա՛յլ թէ դուստր ձեր, յոր հոգի՛ ՛ի քուն մեղաց անկեալ
դնիցի, յաղօթս կանխեսջիք մեծաձայնս, ասելով. Որ,
եկեալ դիցես զՅեսո՛ ո՛ւ վըճ՛ռ. ՛ի կարգալ իմում առ քեզ,
ձայն տուր նմա, և զարթո զնա. և ՛ի համբառնալ ըզ-
ձեռս իմ առ քեզ պաղատանօք. դու զձեռն քո դիր ՛ի
հոգւոյս վըճ՛ռ, և աստուածս. Եկ ասէ՛, ա՛ռ ՛ի քնոյ մե-
ղաց, և յարիցէ։

ՎՐԱՊՈՂ. ՆՈՐ։

Հայտափս յղեաց և ճշմարտեաց, որ առ բարիս հեղեալ են, և առ
չարիս ելոյն։

Ընդբան. Լայց վայ իցէ յղեաց։ Այս. ԺԷ. 19։

Աիւռաձ։

Եսա՛ւ ձեզ դրոց վկայելոյ՝ մանաւանդ արքայ իւրեն։ Թ.Թագ.
դործեաց երբեմն անդ Թաւթի անշնարհն ՛ի ԺԱ. ԼԶ.
Թերասոյ. զի և ոչ ՛ի ծնունդս՝ որ գեռ չար-
գանդի մարդն էին՝ խնայեաց. ոմն և գիրք իսկ
ասեն, թէ եհար զաինէնին, և ոչ ցնո՛ւս նէ պատառեաց։ Ա՛յդ
զի՞նչ էզև պատճառ զառնութեանս. ոչ մանաւանդ մխիթա
րիչ Թագաւորի, և զիարդ այդպէս դժնեայաւ։ Պատ
ճառ սրտմտութեանս էզև յանմտութի՛ն բնակչաց. զի յետ
պարտուցին, և յորդ պանծայն էզէլոց առ նո՛ս չէզեն նմա
անձ-

անձնասուրբ ։ Ի՞նչ օրինակն . տեսցուք արդ , զի՛նչ օրի-
նակաւս նշանակիցի ։ Ա՛յսպէս ասէ Տէր . զի ո՛չ ես տա-
ռապելոյ՝ քո օրդի ոչ . զի ա՛չ՛ի կորուսանել , այլ՛ի կե-
ցուցանել զոգիս եղ յերկինս ։ Ա՛ս զօր ամ զդուռն արտից
մերոց իւրովք ազդեցուցիք բաղխել . և մատուցանել խնդ-
րե ։ Ո՛չայց քանզի մեղաւորք ոչ կամիմ լսել՝ և քանալ նմ՛,
յամառ խոստանձ ապաստ արարիչ եմ՛ զապառնալեան ,
և եթէ զմիմեանս արուեանն . վ՛նդ որ էրն միսեմար՝ լինի քե-
նամնդիր և ցասուցիչ դատաւոր , որ Տարկանե զամ չդես
նէ . և զայս պատուհաս յաւետարանի ապառնայ մեզ քո ,
և գուշակէ բանիւ բնաբանիս . վ՛ն էջե չդեաց ։ Ա՛յս առ
բարւոք մտառել ձեզ զապառնալիքս , լուծարուք զի՛նչ
յառաջակայդ ասի ։

Հ՛ոռաջաբան ։

Պատուիրան երկնաւոր պատուհասակոծ արասցէ երբեմն
զքաղքս մ՛ չդես , և զծնողականս ։ (Բաց՛առնե՛ն .) մի՛ վ՛ս
հեղգանալոյ նոյ առ բարի ծնունդ . նիդ՝ վ՛ս երկնելոյ նոյ
չար ծնունդ ։

Ա՛ռն առաջին ։

Ա՛ . Պ՛խտելի է , զի պէսպէս ազգք ևն չդեաց ։ Ա՛մանք են
չդի բարի խորհրդովք և սէրքարուրքք ազդեցեալք
ի ևն՛ի շնորհաց Տոգւոյն . իսկ ամանք են չդի չազգ-
մանէ այսոյն չարի , չտրաչար խղձս և չօժարուեն՛ի չդա
ցեալ՛ի սրտի ։ Ա՛յդ՝ ապառնալիք քոյ , վ՛ն էջե չդեաց ,
Տայինս յառաջինն . ոչ բարի առաջադրութեն գնեն՛ի
մոի , բայց զառաջադրեալսն կարի լինն յապաղմամբ
Տեղծուցանեն . որով զոր չդացանն՝ ոչ ծնանին ։ Ա՛յսպի-
սի չդիք են , որք օրըստօրէ՝ և ամ՛ ըս ամ զ՛ի մոի և-
դեալ ուղղութեն վարուց յապաղեն . և այնպէս՛ի կան
խել ժամու մահուան՝ մինչչև են ծնեալ , Տեղծնուն ։
Ա՛յսպիսի չդիք են , որք առաջադրութեն արարին զա-
բաչար առացեալ զօտարի ինձ՝ բան խոստովանաՏօր ի-
բեանց խրատու անդրին Տատուցանել , զ՛ի չար ընկե-
ցակցութեն , և յաւելից մեղաց խորչիլ . այլ զայս ի-
բեանց առաջադրութեն ոչ Տատուցանեն՛ի գործ ։

Բ՛ . Ա՛պաքէն այսպիսի չդեաց որ ոչ ծնանին , չկրասի վ՛ն կար
զայ քո . վ՛ս զի Տանապազորդ ազդեցուքք , քարոզչաց
խրատուք , խոստովանաՏոց յորդորանաք զարթուցանե

զձեզ ՚ի ձեռն Երիսեայի Ծննդեան , այս է , առ Կատա-
րումն բարեաց առաջադրութեան : Այս եմք զվիրկութեն
Ծնունդ յամի յաջողեմք , չեն ինչ զարմանք , եմք յան-
կարծակի հորատատ այսպիսի յղեաց պատասխեղ : Այդ
բեռնարդս ասէ . Ի են դժուար բարեյաջող կամաք . կիմ
այսպիսի մեզ զատորոք , որոց էին կամք բարիք՝ զառնալոյ
՚ի զգաստանալ , բայց ոչ երբեք հասանեն զայն ՚ի գործ ,
Այլ ՚ի Տաճար ատցս եղև պօղոս . այն ինչ երբեմն բուռն հե-
դևորէ՝ և երկիւղալոյ որոտմամբ բազմեալ ՚ի ձեռ զսիրա
նեղ , անդէն վաղվաղակի եբաց . և զմոռանալ առաջա-
դրութեն՝ առանց ինչ բազբակելոյ եգ ՚ի գործ . ոչ նա
ինքն խոստման լինի ՚ի գրելն առ գաղատացիս . ասէ .
Ոչ որթամ կանգնա ՚ձ , և որդեաց պէս յորովայնէ մօր իմոյ . և յո- Գաղ.
ղէաց ՚ի յէան ընտրոյ էարոյ . . . . անդէն վաղվաղակի ոչինչ առ ա . ւ5 ,
հանփամանս (յիր ոչինչ անասցի) մաքեայ և արեան . ոչ եմ
ասեր . իսկ և իսկ զառ յոյն ընկալեալ զոգի երկիւղի :
Ոչնոյն և մեզ զպաղենացին իբրև եմ վազ ՚ի վազ գիմեալ
առ քո , մինչ ՚ի կոչնան էր նա . զի զնեբառեալ զոյն հա-
գի այլ ոչ ժուժալը առ իւր փակել . մի գուցե շիջցի , կիմ
վերժխնդրութեն բարկութեն ոչ քան զնա կանխեալոյ :

Ա՚առ Երէմիայ :

Ա՚յլ զոր օրինակ զբազմութն պատասխանելոյ է ՚ձ վա Ղ.
հեզ գանելոյ ՚ձ առ բարի Ծնունդ , նոյնպէս զսորին հա
կառակն՝ պատժելոյ է զայս վա երկիւղոյ նոցա չար Ծը-
նունդ : Ա՚սացաք ՚ի վերոյ , եմ բազմութ են յղի՝ յայգ-
մանէ այսոցն չարի՝ չարաչար և եմբ խղճս յղացեալ ՚ի
սրտի : Իբր զի ոմանք յղի են մտաի և ունայն խորհր-
դոք . կամ եմ յայտնագոյն խօսիցիմն , Տղմով մտա-
փառութեն , որք և օրիորդ փբոցուածոյ փառամոլութեն
իբրևնոյ առաւել ևս գան ՚ի յայս անգր . զի միշտ ևս
գան զևս ամբառնալ կամին : Ա՚սրեմ է այսպիսեաց՝ Ց.բ .
զյայտն ասել՝ եմ ֆոռ են ՚ձեռ իմ՝ Ա՚յս ձեմարիտ կ Ց.բ .
ասել զնոցանէ , եմ եէբեմ արաքէ գնդոյ , կամ ՚ի երբայա- Ա՚ե .
կանին . եէբեմ ՚ի եէբայէր հողմով . Օ ի զինչ այլ ինչ է այս- ՅԲ . ւ ,
ոիւ , բայց էնչին օգ , և Տղմ՚ը ամ կոյսն ջնջեալ , և ե.բ .
անդէն նահրապետ . ուստի են իբրև զգետառաւեան , զո Ե.բ .
րոց պատմի , եմ Տղմով կերակրին և մտունդ առնուն ,
Ա՚սյս վայ , որոց յղի են Տղմով . զի ոչ Տղմ Տանեցէ
զնոն պատասխան երկնաւոր ,

Ե · Ա՛յլք յղի են աչխարհային հոգովք · որովք ծանրա-
ցեալք՝ հեղգան հոգալ գյաւիտենականս : Իբր զի տագ-
նապին այսպիսիք յանհնարին յոյզս խորհրդոց , ոմն [illegible]
Յ-ի· ասելով · այսօր և վաղիւ երթիցուք յայս անուն ֆաշաք , եղիցուք
Ա· 13· անդ տարի մի , վաճառեսցուք , և շահեսցուք : Ա՛յսպիսին հո-
գովք ծանրացեալ ապահին այն , որ զդիլիգին ողջոյն ան-
Ղ-ի· բան վարանեալ ըլ միտս , [illegible] զինչ արարից · խնէեցից զպտ-
Ժբ· 18· բաւս իմ , և [illegible] զինեցից · զորոյ զանուանալ անդէն
Ժբ· 20· հշտանալ ցասումն դատաւորին · անվախ յայսմ գիշերի ըղէր
'ի ձեն 'ի բաց պահանջիցեն ։

Շ · Այլ միւս ևս յոռեգոյն ազգ յղեաց , որոց հոգի՛ է ատտա
նայ · և ոչ են հեշտասէրք · այլ վայ սմ , որ յշանան չար
խորհուրդ , և չար ցանկութի՛ն · և ևս վայ , որոց երկինն
գծնանդ կի՛ զգործ վաճաչական ։ Ո այսպիսի՛ զգալ
և վաճաչ ցանկութի՛ն յղացեալ ունին , խրատել պարտ է ,
զի զխորհուրդ զայնպիսի անդէն խակ յարդանդի հեղ-
Ա·մ· ձուացին , մինչև է նի՛ ծնեալ : Կրեալ է · երանի՛ որ ի՛-
Ժբ· 9· լաս զմանիսանս ի՛ , և եփոյ չքաւէ : Ա՛յս ոչք խոկեն այս մտա-
կունք · ըլ օգտատիսոսի՛ են չարաչար ցանկութի՛ն , զորս
պարտ է ապանանել և հեղձուցանել , մինչև են ծնեալ
զործ մի՛ ։

Յ ։

Յ այտ է յատացելոցս , [illegible] կրկին է յղութի՛ն , բարի և
չար · ոմն և կրկին է ծնունդ՝ բարի և չար ։ Ի՛արի
յղութի՛ն խնայեալ լինին բարեպարտ առաքելութի՛ն ,
զորս պարտ է մեզ ծնանիլ ։ Ո՛ար յղութի՛ն նշանակին չա
րաչար խղճ , զորս մինչև են ծնեալ պարտ է հեղձու-
ցանել ։ Ա՛պա վայ , որոց յղի են բարի առաքելութի՛ն ,
և ոչ ծնանին զինս ։ Ա՛ւ աւ՛ և որոց յղի են չար ցանկութի՛ն ,
և ոչ հեղձուցանեն զինս ։

ԵՐԿ-

ՒՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՐՔ

ՏՐԱԲՈՂԻՑ։

Ի յօրինակաց ձեռագրաց ։

ՏՐԱԲՈՂ։

Յաղագս հոգեւոր երկնից , զոր պատրաստեալ պարտ է հաւն ։

Կնաբան · Աղելոյն յերկիրն տագնապ հեթանոսաց ։
Գլուխ · իե · 25 ։

Ա՛ռաջաբան ։

Քանզի զիմաստ ուրեմն գաւառապարտեցաւ բովանդակ ազգ հրէից · և անդադար հրամանաւ արտաշէսի ջնջելոց լեալն ամենեքին միանգամայն , և չկայցէ այլ հնար կեանս ընդհեղոյ տառապելոցն ։ Ա՛յ՝ չերեւի ինչ հնար · զի պատմեաց Լուկ · Ը · 8 ։ համառ ասքեայն , Թէ ազգ հրէից տիրեալ էր սահմանս Թագաւորութեանն՝ ձեռնէրեց եղեն օտարոտի նորահնարութեամբ հասուստել , և զարքունի կրծանն արհամարհել · և վասնզ՝ ի վէր կայ , Թէ ազատութիւն՝ ի գառզուածէ , և գառզուբէ՝ ի հակառակութիւն գրգռեցոյն՝ ապստամբիլ յարքայէն ։ Յորում զայն լուեալ արտաշէս , ասէ ցհաման · արա էր ժողովուրդ՝ ոչ և հաճոյ լեր քեզ ։ Ասաց և եղեն · ապար համանն առեցօգն ժողովուրդեան հրէից՝ որ ինչ հաճոյ Թուէնեցաւ յաչս իւր ։ Կոչեցան վաղվաղակի գոլորն արքունի · առաքեցան հրովարտակք գրեալք յանուն արքայի , և կնքեալք մատանեաւ նորա ։ Որ անշնարին երկիւղս · արձակեցան հրբեշտակք արքայի էր ամ գաւառս՝ ասասիկ հրամանաւ , զի՝ ի մի օր հրեայք ամ , տղայք , մանկունք , պառաւիք , երիտասարդք , և ծերք , ամ կանամբք հանդերձ կոտորեցին , կողոպտեցին և քաղքինք լիցին ։ Եւ զայս

դեր հրամանի հրատարակեալ եր Թագա , և մի քն եկն ի
գործ դնել : Ոսկ հրեայք զինչ գործեցին . յայսց հա-
նին , սասանեցան , և գրեթե առ գոյժ մնային մա-
հացան : Լուր զինչ խորհիցիք՝ ի լսել ձեր զայս ոմն :
Ոչ հրամանս արտաշէսի՝ օրհնակ է բնաբանիս , յորում
ցն քարոզչաց բանին կենաց՝ հրամանն այդպիսի , նա՝ և
քան զդոյն ասկալն , հոգւոյ հարկանել հրամայէ : Ոչ
զջրն յեանին մեզ յիշեցուցանէ . զի յայնժամ եղիցէ յերէ
բր փոփոխ հեբռաներէն : Ոչ այ ժողովրդեանն հրեից , ըր է՝
մեզ առաւրաց , որք հաստատեցին իւրեանց օրինս առան-
ձինս , և զձեռայինսն արհամարհեցին , չարութիւն սար-
սուռեալք ի բնէ : զի որոմասցի յականջս նոր վճռին
ահագին . երկայն չիշեն անիծեալ ի հնոցն յաւիտենական :
և հնգաւ յաւիտենականաւն ինքեանք դատակնիքս :
Ոչ ահեղ սպառնալիս : Ոսկ զինչ խորհիցիք ունկն-
դիրք . վայրկ ուսուցք հնար զերծանելոյ ի մահու պա-
տուհասէս : Լայ կայ . և այն խակ է , որով ապրեցան հր
լեայք ի մահաբանէ . ըր է՝ կոչունքն , յոր զբարկացեալ
Թագաւորն հրաւիրեաց եամ եր , ի գութ խանդագատել
ի վէր ազգին : Օ ի եկն արքայ պատրաստ ի կոչունսն . և
իրքև ը գնեցս եմուտ , ասե ցեսեթէ . զինչ են ինդիրք
ուսածք քս , և տացի քեզ . Թէպետև վկես Թագաւորն
խոնդրեացես , առնուցուս : Օ այն լուծիչ՝ գոչեաց .
պարգև եաս ինձ զազգդ իմ , այլ վն ազատեմ՝ և ահա լը-
սելն եղև . և ազգն ապրեցաւ : Օ ի՜ևս երկնչիք . ա-
հաւասիկ հնար : Թագաւորն արտաշէս քս է . եամ եր
Թագրմանի՝ պատրաստական ոգի : Լուր եմ զքն զդա
ուսուցս զնջուցանել կամիք , ի կոչունս զնա հրաւիրես-
ջիք : Ոչ զայսմանէ՝ ի ասուրս ձեռ :

Հ՝ոաջաբան :

Ոչ ազ հնար զնջուցանելոյ զքն դատաւոր՝ ևն հոգևոր
կոչունքն ազգ՝ պատրաստեալ՝ ի ժամանակի : (Բաջա-
նաւն :) Ոչ պա ասարիւ ը նախ՝ եմ գրով օրհնակաւ զքն
հրաւիրել պարտ իմ : երկրորդ՝ եմ ոչ հիւրընկալել
արժան իմ :

Ա՝ան առաջին :

ա . Օ ի յապաղէք . չե՞մ իմ ձեր հրաւիրեալ զքն : եմ
ոչ գործս ոչ հրաւիրեալք զնա , ոչ երթեք եկեալ՝ զի
հիւր՝

Տիւբ՝ որ անկոչ յանդիման լինի . չի՛ Տիւբ մեծարու ,
Արծիւքիդ լեռներա , թէ արտաչէս արքայ անկոչ եկն՝ի
կոչուձան եսթէվայ . ու՛ այդպէս . երբէ կամ էջեն աբեայն , Լ։Գ.
ասէ , էլէնգես՝ի ելուձան իմ , զոր առնէլոց եմ այսօր : անոնք . Ե.Գ.
զի ազաւելով Տրաւիլն զնա : Ա՛պա ոչ արտաչէս արք-
քայ , ընդհակառակ քան արքայից արքայ՝կամի, թէ Տրաւիլու-
ցի՛ և ազաւեսցի : Ո՛ն , անյապաղ Տրաւիլեցուձիք լըզ-
նա . և թէ ոչ՝ զի օրհնական , ցուցից ձեզ : Յառաջքան ԼՀ։Գ։
զնմա պիտի եռանդագին ցանկալ . Ա՛ռանդն գրէ՛ն . Ը- Ը։Ե։
ինոչ ցանկալին ամ ապա : Հաւատացիք ինձ . եթէ եռանդ- Ը։Ը։
գագին ցանկայք եկաւորուձեն քի , անվրնպ եկեսցէ ցան Ը։Գ։
կալին : Ա՛ն զցանկալի ձեր ոչ ինչ կարօղ լինի խափանել
ոչ աղքատալ . զի ղանձքն՝ դնանկաց լուսա փ՛ . ոչ անար- Ա։Ա։
գալ . ի՛ ոչ ֆոյ ա՛ինաուրն ա՛ս յոյ . այլ ամ ապ՛որ երկնքին՝ի Ժ։17։
նմանէ . . . ընդունելի է նմա : Ա՛ստղիք . զիարդ քո՛ Գ։Ե։
նմանէ . . . ընդունելի է նմա : Ա՛ստղիք . զիարդ քո՛ Ժ։34։
մուտ՝ի տուն զաբելի՝ ներքակոչ Տրաւիլուձաս , ասէ- Ա։Ի։
լով . այսօր՝ի փան տուամ արձան է ինչ ափանել : Ա՛ն մեզաւոր ԺԹ։ Ի։
էր զաբելս , և մեծ մեզաւոր , անկրաս և վաշխառու :
բայց այնչափ էր նմ իշձ եռանդագին , մինչ զի՝ վ զն
անձկացը անոնանել զբա , և կարձահասակ գողով ոչ կա-
րէր՝ վ տմխոխն , յաւազ ընթացեալ էլ՝ի ծառն , զն
անոյն զնա ըզ անցանելն : Ա՛ն ցանկալի զաբելի արժա-
նացաս հաւրընկալել զբա : Ա՛ն որպ եթէ և գուբ զհիւբա
երկնաւոր Տրաւիլել կամիր , ցանկացարձբ նմա եռանդ-
գագին ըզձիւ սիրոյ : Ա՛ստղ զն ցանկալի ձեր այս եռանդ
նաս իսկ , Տարկ է նմա՝ի գործ զեզանկել ջերմեռանդն և
խանարհ աղօթիւբ . որով Տրաւելն լինի Տնդհանական և
լուացեալ : Յամ բեղէս , ասէ ամձ , ուր անոնանեսցէ անուն իմ Ելից.
անդ , ելից ես ձեզ : Օ՛ինչ քան զայս յայտնագոյն : Ա՛ն Ը։Ե։
Տա որ եռանդագին ըզձիւ ցանկալի է մեզ , կամի՝ զի և
ջերմեռանդն աղօթիւբ կուեսցի : Ա՛ստ աւետարձդ
գաբրիել . երբ ամձագին ել ջանարատ արգանդ կու-
սին . ոչ ապաբէն՝ի ժամ աղօթից , յորժամ եռանդա
գին խնդրուձածովք խօսէր նա ըզ ձմ : Ա՛յսպէս և գուբ
եռանդագին ցանկացջիք , և խնարհուձ յաղօթս կաց-
ջիք , եթէ զբա՝ի կոչեսնս ոգւոյ ձերոյ հիւբընկալել
կամիր :

Ա՛ստղ և այլ ինչ պիտի . պատմեթէ ոչ զգուշանայք , Տրա ԺԲ ։
ձեր ձեր՝ի կործանուձն լինի , և ոչ՝ի փրկութիւն . ըր է ,
վուԹաջան պատրաստել՝ նբ իջնելան քի կջաւորի . զն

Մա. ի. 20. երկրաչափ քան զպարտապետին ընկրտս խրեանց. և առաջի ևս քե
արուցին ընդէս խրեանց։ Այլ գաւն է. ապա սիրա ձեր լի
չի մանգաստանել սրբեալ յամ աղետզոյն։ Ա՛ի լեցի մեզ
այծիս ի նմա բնակեցուցանել, եթէ զայս գաւն այ
խնդրեմք հիւրընկալել։ Երկիցուք, գայլ գաւնն այ,
որ ելն յաշխարհ ի քաղել զմեզս, զերիւ քինու մե
զաց ի մէնջ հանիցէ։ Երջանիկ է, ով օգտասիրասէր, որ
սրբէ զսիրա իւր զբնակեցուցանել անդ
չար։ Արեա, ասէ բեռնաթոռս, զբրաւեալն սրտի.
այլ վն սրբելի լեցիս այ։ Ա՛ն յեկաւորիլ մեծի իշխանին՝
զգուշանամբ սրտի մուտք սրբել զտունն, զի մի պղծու
թիւն ինչ զայս կամ զբիւն նորա զգուճացնէ և տաղտ
կացուցանէ։ և զնորին զբի եկաւոր ի սիրա անմաքուր
լեցի մեզ հրաւիրել։ Կամիցիք գիտել, զինչ է այլ
պղծութիւնս. պատակ է խոպոց, և այլ աւազակաց. միտն
գաւնայն ասացից. բորտ է. զի զրօրինակ սա ի հա
զորդութիւ մարդկան գտուցանի, նոյնպէս նա ի հա
զորդութիւ այ և հրեշտակաց։ Ա՛ն այսորիկ քո տատանեց
բորտոյն, յի տան պատուիրանի զանցառուաց՝ առաց.
Ղուկ. ի. 14. երթայ ցոյցէ զանձինս քահանայիցն, և եղիր երբ փեսային, տա
ծահան սրբեցան։ Ա՛րդ զի ևս յապաղիք. սիրա նր ինդրե
քո. ապա արադեցիք, յուցիք զանձինս քահանայիս.
երթայր երթայր, նա՝ ընծայարերք, նա՝ Յառարեք
յատեան սրբութե. և նր խոստովանութիւն մի հոգևո
րական բազանեք լուսաւորիր զաղտս ոգւոց ձերոց. Ըր
առարեք ասեմ, զի սերն քի եկաւորի՝ Յեւս ձեզ հան
դերձ։

Ա՛ե. ի. Ա՛ն և հոգի ձեր մեզասաշարեսս ոչ իշխեացէ ակնկալել
եկաւորութե այսպիսոց հիւրոց, ասկայն արժանասցի
լըռունել. միայն Թէ եռանդագին նմա փափաքիցիք, և
սրտի մուտք զնա կալցիցէք, ոչ որպես հիւր միայն, այլ
առաւել ևս տի զժիշխ։ Ա՛ն յի օրինակի ժողովրդական
ասէն՝ արժան է առ քո բարբառել զայս օրինակ. Տի՛ր՝
Մա. ի. 8. դուստր էմ, յի հոգի իմ, արդ ևս վախճանեցաւ՝ մահու
չաւի մեզոյ. այլ ելիւ դիցես չէ՞ս յո՛ ի վր նր, և կեցցէ։
Ոչ մի երկնաւորիս սիրելիք, զի վաղվաղակի զայ քո,
որ անբաւն է ողորմութե. տի հայրապետել գնաց զկնի
ժողովրդապետին, և բժշկեաց զգուստր նր։ Ա՛ն բժիշկ
է. նա՝ կեանք հոգւոց. զի տի կեանք մարմնոյ հոգին
է, նոյնպէս կեանք հոգւոյ տաճ։ Ա՛վ անհատանելի ողոր
մու

մանձնց քոց այն · իբր բաղնել մեզաւորին , քանաս · ընդ
ձեռնէն՝ տուս պատասխանի · իբր ազատին , Հասանես
չդնասի · ի պարտապուրէն պրպիր նորա հայեցար ուշիմ չո ։ Սա-
կա՝ Թոնիկ ինձ՝ սիրելիք , Եթէ վշտաւոր ձեր յանձն էառ- ղ. 17.
ցո , զի լսեմ ձայն՝ որ ասէ · Հիւանդ էի , եւ այցելէք ինձ : Յով-
պրոյ ։ Ես բաղնեմ · Եթէ ոչ լսէիցէ յայնի իմոյ , եւ բանայցէ ըն- գ. 20.
դունարան , Ներից եւ ընթրիս առաքից առ նա , եւ նա ընդ իս :
Ցեսուս , զի ոչ միայն ցաւս իւր մեզ ընդունել կամի · այլ մեղսասիրուս
Թիւր եւ զմեզ յընթերս իւր հրաւիրէ՝ ասելովն , Եւ նա
ընդ իս : Զարմա , փութասցուք զայցուք զդրանն ,
զի բաղնեսցուք · փութանակի եղցուք իբր առաջ , զի ցա-
ւս դարս կայ · արագ արագ Հանդերձեսցուք զկո-
չումն , զի ցի եկաւար՝ ընթրել կամի ։

Ա՝ան երիրդ ։

Բաւեր ձեր քաջադէպ յաջողեսցի , եկիր ի հիւրն քոյ , Ճ ·
մնալով Հոգեւոր կոչեսցի ։ Ընդ զոր կերակուրս , որ
պիսի ըմպելի երկնաւոր հիւրոյս պարտիցի դնել առա-
ջի ։ Ո՛ի տարակուսիք · գրեալ է · անուրյն փոխ՝ են հա- ՀԶ-ով.
նապազորդ կոլուած ։ և ցորչափ ոչ պակասին այս կոչունք , ոչ ըստ
մեկնի՝ ի մէնջ քս ։ Ա՛պա մի լոյր ձեզ յառպազել · փու- ի ուր.
Թասջիք ապահովել զանձինս ձեր՝ սիրելիք · և այնպէս
սիրտ ձեր
սիրտ
ախորժակաւոր կերակուրս առաջի դնել քէն ։ Մնդ-
ր է հետաքննին՝ ի ժամանակի , մանր առաքելոյ առաջոյ
կեալ , Եթէ որ կերակուրս քան զնմա ախորժելի էր քեզ ,
յերեսուն և երիք ամ՝ յորս շրջեցաւ յերկրի ։ Մնդրոյս
քս ինքնին պատասխանի , ասելով ։ Ո՛վ կերակուր այն է , Յ·Ե·
զի արարիչ ինձս ուրիշ՝ որ առաւելացն չիս ։ Տեսիք՝ զի ա- գ. 34.
խորժելի կերակուրս քոյ՝ եղև հնազանդութիւնն · և ոչ
այլ իմիք այնպէս ըղձանայր , այլ առնելոյ զկամն Հօր իւ-
րոյ երկնաւորի ։ Ընդ՝ զինչ այլ ինչ կարէ Հօր ի մէնջ
պահանջիլն , բայց զի նմա ծառայեսցուք , և նմա միայ
նոյ ։ Սէր քրիստոնէական · ոչ պարտ է ծառայել · և
ոչ միայնոյ ։ Ոչ ընդէր զմտանեցդ մէնէրեալ յայր
կեղծ՝ ոչ ի դուրս Թափես , և ոչ ապրատուց բարեխե
զինւոյդ , որ քեզ աւելորդ էն · վայ և ոչ քո էն ։ Ոչ ,
զի ոչ ծառայէ նմին , որ սպրծառէր կամոյ անոյ · և յոյնոյ
ասանդարամէտին պարտուցանիցէ ասիկ է · ուրոյ ես ծ ուրոյն է ։ Փիլի- ·
պոս ։ այլ նա միայն ծառայէ նոյ , որ նոյ միայնոյ ծառայէ · և որ ի · ի ·

այլ միայնոյ ծառայէ , զկամն Տօր առնէ · որ ստեղծ լ[ը]
մեզ իւր ի ծառայութիւն ։ Ա՛պա Տաւասաի է՝ և անտա
բակոյս , Թէ որ միայնոյ այլ ծառայէ , որ զկամն Տօր առ
նէ , և որ զմիտ իւր ապահովէ , ոչ Թէ Տանապազորդ
կոչնայ Տանդերձել · և քո եկաւորի անորժաձաշակ
կերակուր դնէ առաջի ։

Ե · Ա՛րդ զորօրինակ քօ զանուշաձաշակ կերակուր Տնա
զանութիւն առաւել անորժէ · նոյնպէս ի յոգեկալն
վար՝ երթս և նա նմանապս ի մէնջ մարդասիրութիւ լսելդ
Ղւկ· ի· ես , ոչ Թէ ասելով · Բ՛ացէ՛ք ձ՛եր ինչ ձ՛ոխ երթս նմանապ ։
ժե· 5· Ա՛ռաջին և գլխաւոր նմանապն զոր լսեդ ի մէնջ քի ,
է Տայն ցանկալի · յի Տայն՝ զոր ի սէր Տողոցդ ան
շահելիք ։ Ա՛Տա քօ զինքն լսեդ իւր ի կերակուր · զինչ
ես զայս զարմանալի · իբր զի կամի , Թէ զօր մտքին նո
ձաշակելով՝ ես իբայ ինչ մի ես նման լմնոցիկ · զինչ քան
զայս լոշանալի ։ կամի լմնիլ մեր հիւր , միանդամայն և
կերակուր · զինչ քան զայս զանարձանալի ։ Ա՛յլ զդոյշ լեր
քեասէրդ՝ չզլանալ քի , կամ անձին քում զայս կերա
կուր · զի զՏոգի քո յապիցուցանէ , և յապեցուցեալ զօ
բացուցանէ , և զօրացուցեալ՝ ամ բերկրանօք լնու ։
Լ[ուկ]ր[ոդ] նմանապն՝ զոր կամի քօ , Թէ դնիցեմք իւր ա
Սաղ· ռաջի , է Տոյ ցաւոց և վշտաց ։ Օ՛այս Տայ դառնութիւն
ձեռ· 2· յոյժ ամ առաւել ձաշակեաց քի , յորժամ մե ծամե ծ
տութիւնս Տամբեր մե մեր · ասելով՝ Տայեցարո , Ռէ
Ռէմ· ե· 12· էցեն ցաւ ըստ ցաւոցս ։ Ա՛ղօթարանս այս Տայ ցաւոյ՝ քի
մե մեր չարչարելոյ · քաղցրասոյն և մեղ , վշտակրեալ
վշտակից լնելով , և չարչարելոյն չարչարակից ։ Ա՛պա
որչափ ինչ նեղուի և տառապանս , որչափ Տարածանս
կրեմք և վիշտս , կրեացուք ի սէրն քի , յիշելով Թէ վիշտք
անորժաձաշակ Տայ են քոխ եկաւորի ։ Ա՛յսպէս երդ նկա
նապն , որ քաղցր է քոխ , է Տայն մնախոյ , յի խոնարՍաղ·
Տութիւն · ըստ այնմ , զխոնէ որպէս ընդ ինդ էրէն ։ Ա՛յսկա առեալ
ձեռ· 10· քեասէրդ , Թէ զինչ ես · Տող և մտքիս ես , մնանա
ւանդ Թէ՝ ոչինչ · և զի՞ Տպարտանաս · ապա ջանայ յայսմ
Տետ զմնխոյ ոչ զՏոգ ուսուլ · զի Տոգ խոնարՏութիւն
քաղցր է քոխ · որ Թէ և քեզ քաղցր լոկ , սակ մատո
Ղկ· ի· 12· նմա · և ազի քո ըստ զանուն Տոգւոյ պարտուիչ ։
Ղ· Ա՛Տա երեք այս նմանապք ըստ ձչմարիտ Տնազանդուե ,
և ապահով լոշանի , քաղցրասոյժ կերակուր են քի
եկաւորի ։ Օ՛ինչ այլ ինոյ մեզ , բայց եԹէ մնանել ի

շտե-

շահ մարդանց պիտոյ , յոր միաժամ Հարցին . ոմի նա ինքն խոստովան լինի . եմոյծ պէս ի տուն փեսայ . խոբիեայ ի վէ եմ ղեր ։ յայս առն պիտոյ մտցնուք . և քանի եկաւորի անուշահոտակ ըմպելի սիրոյ մտաւացնուք ։ Պարկեշտ կուսանաց առանց ըմպելեացս չէն ինչ Հաճոյական ։ Վասն որ պիտաչ է . երէ պղեաւս մարդիան խոտիցի , և պիրե չոպէսոյ , և ես ոչ ոնիցի , եղէ ես էրբ պղծիցի , որ Հնչէ ։ Այս՝ և քեզ դայս Հաստատ ասելով . Նոյն եէն արիանելչերիդ . և պիտի , ըէ արդեն էսկ բոլորուի ։ Այնա զարդարել Հրոյ սիրոյն կամի եկաւորն քեզ ։ Այդպա զան բորբոքելոջիք . և լեհ բաղումն մեզայք , բազում սիրելոջիք . ըս օրինակի մնոք դաղենացոյն , որում Թողուն մեզ բաղում , որ յոյժ սիրեաց ։ Ի վախճան ամի յուշ լեցի ձեզ . զի ոմ ածուխ ոչինչ փայլէ , լեհ ոչ Հրանայ . նոյնպէս Հոգի որ ոչ ի վառ Հրոյ սիրոյ , ոչ փայլէ յաչս քո ։ Այեր սիտոյ է . և առանց ըմպելեացս սիրոյ ոչ Հաճոյանան կուսանաց քո եկաւորի ։

Ի. Կորնթ. ԺԳ. 4։

Ա. Կորնթ. ԺԳ. 1.

Ղուկ. Ի. 49.

Յորդոր ։

Պատա քաջալերեսցէ մեզ Հոգի . եթէ զքո այսոր Հրաւիրեսցէ զմեզ ի կուսանս պատրաստեալս ի ժամանակի , և նա զքեզ Հրաւիրեսցէ յընթերս մեծ , զոր պատրաստեաց Իւրոյ սիրելեացդ ։ Այս՝ սա ինքն երկնաւոր պատարաչս ոչ զկնիս միայն , այլ բանդակ զարքայութիւնն երկնային յատիաման քեզ ժառանգեցուցանէ ։ Այս ոչ չարանայ խոնձն Տաման , այլ չարախօս բանսարկուն վիսասեայ ինչ ինչ քեզ ։ Այս ի լսել այլոց ի դատաւորին զանհեղ զայն բարբառ , երանի՛ ինձն ածիցելոյ , զքեզ քաղցր բարբառով ըզարդարն Հրաւիրեսցէ՝ ասելով , եկայք օրհնեալ Հօր իմոյ ։

ՔԱՐՈՉ ԺԲ

Յաղագս համբերութեանն եւ ձկնորսութեան։

Ընթերան. Յովհաննէս ՚ի բանտէն։ Ա՛ռաք. ՃԻԲ. 2։

Ախոյեան։

Ես արդարև՝ սիրելեան քարոզիս վախճան եւ նպատակ այն իցէ, զհամ զհանդիսականսդ առ ոճեստաբանութիւն յորդորել զձեզ ՚ի նմանիլ եւ ՚ի խարդախութիւն։ Այլ սիրելիքդ, ոչ միայն յորդորել ունիմ զձեզ, այլև վճռապատել եւ ուսուցանել, թէ որպէս օրինաւոր մարթի է ձեզ նմանիլ ՚ի գործ դնելով եւ կատարել։ Ուր դիտեմ, թէ սրտի մտաց, եւ ունկնդրութեանդ ուշադրութիւնք զիս վարդապետութեանն հնար աշակերտիդ. զի նմանիցես, զոր ուսուցանեմ, ոչինչ օրինաւոր է արդելեալ. այլ՝ բարեպաշտիկ է եւ փրկական, զոր արժան է համ քրիս տանելից ՚ի գործ դնել։ Վասնզի է, թէ յակաւոյ երբեմն թաւ մարթի ազատիլ ՚ի ձեռս իւր՝ կարիտաս զնա առ Հայր իւր խաչակ, եւ այնուհետեւ նմանութեամբ զնացեալ եղբօր իւրոյ զնահատել յանձին բերել՝ դՀայրականն օրհնութիւն, ընդունիլ եւ վերադառնալ անդրանկութիւնն կորուսեալ։ Օ՛ի թէ-

Ծն. ԻԷ. 36. Հայրն զառաքեալ. ասէ. Յակոբ Հայն յակոբայ, եւ Հեսաւ Հեսաւայ։ Այսպէս նմանեսցիս նախատիպիդ, առցուբ անտի օրինակ։ Յայտ է թէ Հայրն երկիւղած ոչինչ զանազանի այնմ՝ որ յանտուն որպէսի խնդրէ լինել ՚ի նմանիլ. քանզի ասէ. զոր ինչ խնդրէիցէ ՚ի հօրէ ինձ յանուն իմ, տացէ Հեղ։

Յհ. Ժ. 23. Հակ արդ՝ եթէ զնմանէ առնուլ, որ յակոտ անուամբ քրիստոնեայ լինել Հերձուածողն հօրէն, զինչ ոչ առնուցու, որ ձայնիւ քրիստոնեայ երկիւղած ապրիլ, եւ այսպէս ընդ-

Մատ. Ժ. 3. դիմայ լինել ի ձայն քրիստոնէի։ Յոր եթերաւոյ յանապատի. եւ այսպէս ձայն յովհաննու ընդ-

Ա՛պա որ նմանակէ զձայն իւր ձայնին յովհաննու , խօսի ընդ իւրաց ինչ ձայնիւ քաջ . և այնպէս զոր լինչ խնդրէ յերկնաւոր հօրէն , դիւրաւ ընդունի ։ (բաց՚առնե .) Իսկ ձայն յովհաննու նախ՝ է ձայն լռիկ . երկրորդ՝ ձայն բարձրաձայն ։

Ա՛ռաջին ։

Իսկ արդ՝ ձայնին յովհաննու լռիկ ձայն էր ։ և զիարդ լռելեայն զիւր զնիկական և գաճաճանոյ Նարինբիսոու՚ն առացոյց ։ Ի անհատան Թոռիխի ձեզ սիրելիք . այնու էր յովհաննէս ձայն քի , զի էր ձայն լռիկ . մինչև չդիտեմ , լռելոյ Թե խօսելով՝ եղև առաւել Նարտարախօս ։ Իրիկ բորգեմ զասացեալս . յովհաննէս չէր արդեօք անտեսանել ձայն բարբառոյ , եԹէ չէր ձայն լռիկ և համրերօղ ։ ԳրէՀ , Թէ քա՚ համանքանաց անտրտունջ և անմունջ համբերուՀ՚ տարաւ ։ Ա՛յսպանեցին զնա հրեայքն . զինչ էս պատասխանի այսպանուԹ՚ենն . Ե՚ն՚ա լռա՚ն Հրէն կոչ ։ Մ՚ուխ. Ժգ. 61. Հայհոյեցին զանուն՚ ձե նոր . զինչ պատասխանի արար ՀայհոյուԹ՚ենն . Ե՚ն՚ա լռա՚ն Հրէն կոչ ։ Ա՛ւաբ արձակեցին ի՚ն՚ա , և քարձիլ եղէն , և դառն տանջանօք զնա չարչարեցին , մինչև ի խաչ իսկ Հանել . զինչ ասաց առ այսպիսի մեծեղեան ապերասուԹ՚ենս հրեից . Ե՚ն՚ա լռա՚ն Հրէն կոչ . իբր զի որպէս ըզնոքա՚ ի սպանդ վարեցաք ։ Ա՛պա ան՚ դ քո լռիկ ձայնիւ , յո՚ երկայնամտուԹ՚ենէ տարար այսպա՚ նուԹ՚ենդ , ՀայհոյուԹ՚ենդ , տանջանացդ և մեռա՚ . նոյնպէս յովհաննէս յառաջնուԹ՚եանդ կարապետ քի՚ Համբերօղ եղև , և արժանացաւ կոչել յայն բարբառոյ ։ Ա՛պաբէն ոչինչ տառապանք , ոչինչ Հալածանք , ոչ քա՚ դանք , ոչ սպառնալիք , ոչ տանջանք , և ոչ իսկ մեռ կա լողացան չարժէՀ զյովհաննէս յանՀամբերու Թի՚ . այսպէս լռիկ ձայն էր յովհաննէս . այսպէս երկայնաւիտ եւ զիւ յովհաննէս ։ Ա՛ռիւս Հրամանաւ արքային՚ ի բանտ անպարան . և զինչ ասաց առ անկրաւ այս Հրաման . մի՚Թէ արար ինչ չԹՀանաս , և ոչ մի . կալաւ գանգատ զարքային՚ , ոչ երբէք . քրիմնքեաց ինչ գտեաւուԹ՚էն նմ , ոչ բնաւ . այլ՝ ոչ կարապետ քի լռեր ։ ( ) անարաբեռնել էր ի բանտին ծանր ծանր կապանօք . ձեռք նո՚ անպարտք արկեալ էին ձեռահապօք . և ոտք նորա ի քարոզուԹ՚ե աւե-

աւետարանին վաստակաւորք՝ սկսեալ ելիս սանտակտոյն ։
և զիարդ տարաւ ծանրութիւն կապանաց , և աղաչեցուն
քանտին ։ զի հարցանէք . Դա ըռռռ և էի էայր . լաւ Տա-
մարեցաւ զկապանս երկաթիս , քան այլք զմնանեակս ոս
կեղէնս ։ Օ Տուաին սասպից · յովհաննէս՝ի մահ դատա
պարտեցաւ . բայց օրպիսի դատաւիսիք մահու ընկալաւ.
զգլխատման ։ իսկ ո՞չ ընդդիմ դարձաւ սասպելոյն . ո՛չ
քնաւ ։ Դա ըռռռ և էի էայր . և Համբերութիւ՛ զկար-
ուած դահճին յանձն ընդունէր ։ Լ՚որդ զիարդ Թուի
ձեզ . ո՞չ ձայնն յովհաննու ձայն էր լուիկ և Համբերող
ջ. ։ Լ՚սպա որ որ ձայնին քոյն կամի լինել նմանող , Հարկ է՝
Թէ լուիկ ձայիւ խօսեցուն ։ Լ՚անդի կնիք Հնութիւնս քոյ
քիստոսեայ Համբերութիւն է . Իսյ զի գլուխն քրիստո-
նեից միշտ եղև Համբերող , և մ՚ս սիրոյ անգամոյ իւ-
րոց անտանելի չարչարանս յանձն էառ ։ Լ՚սպա և քրիս-
տոնէից՝ոյն քոյ անգամոյ պարտ է Համբերող լինել յամ
վիշտս , Թէ ո՞չ կամին զառանիլ՝ի դլխոյ իւրեանց ։ Լ՚ս
որոյ զգոյշ լերուք սկերելոք , զի մի Համբերութիւ՛ձեր
ե. կոր. ապաժոյժ իցէ՝ի լռել . քանզի գրեալ է . յոմի ընծայեցու-
ջ. ։ ցէք ջանիկս ձեր երբ ղղուժեսյս ։ Համբերութիւ՛ բազմա ։
Ձ.ես. Լ՚յսպիսի ընծայեցոյց զանձն խաչակ . որ՚ի կամիլ հօր
իբ. ։ իւրոյ զհնազանդութիւ՛ զկեա չարաս ։ Լ՚յս
ես . ։ պիսի ընծայեցոյց զանձն յոհերի . որ ապիրատութիւն՝
զոր գործեցին առ նա եղբարք իւր , երկայնմտութիւ՛ տա-
ես.թես.ե. լաս , և գնութիւ՛ նեղեսոց ։ Լ՚յսպիսի ընծայեցոյց զանձն
իբ. ։ ։ գաւիթ , որ բազում և ծանր ծանր Հալածանաց բազ-
մաս երկայնմտութիւ՛ Համբեր ։ զի՝ի ձեռս էր նմ բանիմ
անգամ ապանանել զՀալածիչ իւր զաւուղ , բայց ոչ կա
մեցաւ ։ Օ անց արարեալ լուսիչ զայլովք բազմօք , ՚ի
բան իսկ Հայելին Համբերութիւ՛ Հոյիլ ձեզ Հրամայեմ ,
յամենահամբերն Ծառայն սոյ յոր ։ Լ՚որոյս սա գիմ գիւր
ինչս . գիալեսածս , գառուս , գանդաստանս , գնաչինս և
գարքառս ։ Լ՚որոյս ո՛չ գիւր ինչս միայն , այլև գիւրայինս ,
այս է՝ գիւր որդիս ։ Լ՚որոյս ո՛չ գիւր ինչս միայն և գիւ-
րայինս , այլ գրեթէ զանձն իսկ գիւր՝ գլխովին կեղոյ
Հարեալ . և սրպիսի Համբերութիւ՛ , մեծաւ զարմանա-
լեաւ և սրիակատաս ։ Լ՚անդի լռեաց միշտ . մնաս-
ատնդ Թէ ոչ լռեաց , այլ՝ սրտիւ և բարբառով գոչեաց .
յն.բայ. եղիցի անուն քո օրհնեալ ։ Լ՚այլ սրդ՝ ոչ ևս ՚ի Հայելին
ա. ։ Համբերութիւ՛ի յոր , այլ յանձինս ձեր Հայեալքիք . զան

ցեսցեն նմանեաքինք , և զնմին մնայց ձերոյ քննեաքինք · տեսքինք , որչափ ինչ համբերեցիք ի չարակրութիւս ։ Ո՞չ մեծամասն գտանիմք՝ որ ոչ վայելէ քրիստոնէի , և և ի թերեւս վիշտս յոլովակի առ ինձ , և առ տեսուչն նոյս ապաժոյժ բաղձք բարձիք ։ Այլ քան լեզի ձեզ յայտ հետե ի շանց՝ առ լուսոյն վայրապատել · և ոչ՝ որ զիմ բարեաց և առ օգուտ մարդկան տնօրինէ , դիմախօսել · զի մեծ չար է՝ ոչ համբերել չարի ։ Արդ՝ թէ սիրեք զինձ , համբերծիք լերուք · զի սէր երկնային է ։ Արդ՝ թէ յոյժ խստանում եք , և ի բազում տառապանս ընկղմիցիք , երկայնմտութիւն յուսոյ պարծիք ինձ · քանզի դրեալ է , համբեր ինձ , զի տէր օգնական ինչ է ։ Համառօտ առայիչ · եթէ կեցուսոյ հօրն գիմ օրհնութիւն ընդունել կամիք , ձայնին քո լերուք նմանակից · իր է , լուիլ և համբերող ձայնին յոյսնանուս ձայնակից ։ Ուրանգի վէմ՝ որոյ երդոհեաբեալ է ղեմոքերութիւն ։

Ա՛ստ երէրդ ։

Այլ ոմն ձայնն յոյսնանուս՝ էր ձայն լսիլ , նայնպէս և զնա և ձայն բարձրաձայն · յայտ անտի է , զի կուէցաւ ձայն բաբեաւոյ ։ Ո՛չ արդարև թէ դուէաց որ բարձրաձայն , յոյսնանես՝ ևս բարձրաձայն · զի բարոզիչ էր , պատրաստի · փոխ ջղրութիւ , և զ՝ խնայեր · բարձրացո՛ երբեմն ձեռն զբերեաս ։ Ասէ ինձ՝ բարձրաձայն դուէաց յոյսնանես յանապատի , ուր ցերեկուն ամ հատակին զաւետարանն քարոզեաց ։ Ո՛չ բարձրաձայն դուէաց , յորժամ կարապետեալ քնի , երբեմն առաքէ երեսաց ին՝ պատրաստել ճանապարհս նոր ։ Ո՛չ բարձրաձայն դուէաց , յորժամ զդալուստ ին աւետարանեաց հնախանձ մեծ յանձին բերեալ , և մեծ և պատուական ապաքարութիւն ։ Այլ ոչ երբեք այնպէս բարձրաբարբառեաւ խօսեցաւ , որ յորժամ գարձ արարեալ յանապատ երթայրանս հերովդէ , ազաղակեաց · ասէ ցերեկ ժողովրդեան հերովդէ , և ասէ ցնոսա · Ո՞վ ոք ձեզ ի գալ ի բարկութենէ գալոյ զկնի ։ Ո՞վ ոք ձեզ խրատ ետ փախչել

ձենք պահանջեմ. այլ խրատեմ յիմն և ասիմ ըստ օրինա-
կին յովհաննու, բարձրանայն զՀնմարտութեի խօսիլ, և
առաւել՝ յորժամ զՀնմարիան առելով ընկերն չինի, ամ-
Յ·Ը· պարիչան զղջանայ, և մեզք խոտանին։ Այս եմ ճանա-
Ժ·6· պարհ և ճշմարտութի և կեանք, ասե ցո. ապա որ զՀնմար-
տութի խօսի, ձայնիսկ քոյ խօսի. որ զՀնմարտութի սի
րե, զքո սիրե. և որ ըստ Հնամարտութե գնայ՝
զկենաց շաւիղն ունի։ Ամենայնիւ զայս ասեմ։ Կրեաւ է.
Ա·մ· պատուական եղբեր ոչ. և ես՝ ճշմարիտն երկրպագու երկիր-
Ա·24· պանէին հօր հոգւով և ճշմարտութե։ Հաւատացէք ինձ, զի
Յ·Ը· ձայն Հնմարտութե է ձայն բարձր, որ ըստ անցա-
Յ·23· նել, և զամ գայ օգնականութե՛ի ու զ բերե։ Այս ոչ
ինձ, այլ բանադրողն Հաւատացէքիք, որ ասե։ Հնմար
տութիս միայն սիրէք և կեցուցանի՛ և լուծանայ։ Այս
քանզի ձայն Հնմարտութե է ձայն քոյ, ըստ ասելոյ նո՛ր,
ԼՐ·ա· եղիցի յեր բան, այն այո, և ոչն ոչ, զի առելին ևս զայն ի լա-
Հ·37· բեն է. Կարկ է ասել, թե ամ ոչ այլեա՛ս լսե, բայց միայն
Հնմարտութե բանի։
Ը· Այլ աւանդ աղետից։ կան զայսու ժամանակաւ բիմիք,
և ասե քրիստոնեայք. որք վա դպին շահի խորհուրդ բարձր
բարբառոյ Հնմարտութե. և այլազգակ տութե զօ-
զանջիւն հնչեն։ Այն՝ որք յանցուցիչ ինչ յանցաւորա՛ իբ-
րև յայտնաբարբառ Հնմարտութի արդարանալ ոչ իշխեն,
զառութե սեմ և ե զբռտիւք արկանեն։ Այն՝ որք ի
ինքեան զբարձրաբարբառ Հնմարտութե՝ նախատինս
և գանկուած համարին. վ ոչ ասիրել զանարհաւոս ար-
տութիք բերկրեցուցանել և ծիծաղեցուցանել քանա՛ն
Այլ այսպիսիք լսելոյն զվարդապետութի օգտակարսի,
որ ասե. չէ արժան ասել, ոչ վ փրկութե յատկանա-
կանի, և ոչ վ ամ՝ն։ Այլ այլ ոչ, որք չգտանան բան
Հնմարիա ի սրտի, և զայն ոչ ծանանին, այլ այլազգակ
զայց առա՛ ի դուրս բերեն՝ զայնկերալ տութե։ Այլ
Ա·մ· առաքեալ. Բերելն բայ է խոհրդ նոցա. քանզի տութե
Ե·11· ոչ դանագան պահէ զպահպանուի շրթանց նո՛ր, զի մի
ելցի ըստ ոչ Հնմարտութի, այլ՝ նեխեսցի ի սրտի։ Այս
պա յայտ Հետե յամ ժամ զՀնմարիան առաքիք սրտիւ
և բերանով և գործով. այսինքն զի Հնմարիա իցեն, զոր
ինչ խորհիք, զոր ինչ խօսիք, և զոր ինչ գործիք։

Յորդոր։

Ամառօր առաջիկ. ոչ գի հօր գ[illegible]ած ձեր աղաչանք լիցին լսելի, բարեպաշտիկ նենգաւոր գձայն ձեր նմանակեսջիք ձայնին քո, որ է նայն իսկ ձայնն յաշխատնոյ, ձայն լսելիկ Համբերութեան, և ձայն բարձրանայն Ճշմարտութեան։ Օ առաջնոյ ձայնին առ քերթողն. քանզի յաղթութեն օրինակ Համբերութեան է. յաղթել՝ որ Համբերել։ Թէ յաղթել կամիս, ուսիր Համբերել։ Օ երկրորդ ձայնին գրեալ է. չան զամ յաղթէ Ճշմարտութեան։ Ի հաւասիկ ե. է. կրկին յաղթութեն քրիստոնէին Համբերութիւն և Ճշմարտութիւն կատարի։

ՎԱՐՈՒՑ ՊՐ.

Յաղագս խոնարհութեան և հպարտութեան։

Ընդդէմ. Օ՛ր ասես վէր քո։ Յով. ա. 22.

Ախտաճած։

Քանց կաց դաւիթ. դու միայն յիսրայէլեան բանակէ՛ի հանդէս մտանիցես պատերազմիլ ընդ գողիաթու. ՛ի դորալ այնչափ քաջաց սպառազինեցա՝ դու միայն անզէնդ՛ի պայքար մտանի ցես ընդ այնպիսոյ վիրագէ. տակաւ տուաքարաձգ՝ ընդ լսողսդ մտցականի. անզէն պատանիդ ընդ կուռ վառեալ քաջաղնի. վտիտ կարճահասակդ՝ ընդ տակաւիճիսոյ ընդ կայի. փանաքդ՛ի մարդկանէ՝ ընդ մանղէն ամբարտաւին. ՛ի քանց կաց, և տուր տեղի։ Ա՛յլ զուր բարբառիմ ունկնդիրք. ոչ տեղի տայ դաւիթ. այլ ելոյտ՛ի վէր պրտաւէ իւրում ճշմարտութեանդ. պարս՛ի ձեռն առնու, պարս սաքարէ. և զհսկայն անզէն յերկիր կործանէ։ Ա՛յս ան կեալ՝ լսեալ կայ, որ փոքր մի յառաջ Հոխոռձեմ պանծայր ՛ի զօրութեի իւր։ աչս անկեալ լսեալ կայ, որ յառաջն ելոյտ աշարկուբ սարսափելոյդ զիէլեայիս։ աչս անկեալ լսեալ կայ, և զգուշդպատնդ արիւնն ընդ դառն զայեալ ոգւոյն ՛ի դուրս ժայթքէ. որ յառաջն զդաւիթ՝ ոչ առիւծ զՀանդ կրանել կամէր։ Ա՛յ ամենայն անկեալ դնի առիւծն՝ յաղթել՝ ՛ի նոպատառակէ. անկիլ դնի քաջացն տապատառ ՛ի հնչեն Հոխոռձէ. անկեալ դնի սկայն պարտեալ՛ի թզկէ. անկեալ դնի մարմնեղէն մարտ

կոյն

կոյն փղշտացւոց՝ կործան ի գոյլն պարսաւարուն ։ Որ
կարծեր փոքուն գաւեթի միով պարսաւարամբ զնա՛ ըս-
Թագաւորութեան նեղլ հաստատել ։ Այլ՝ առ քեզ ես
բանք իմ, յաղթականդ գաւեթ . ասա . ասաւ ինչ քոյ
Ա-Ե· այդպիսի զօրութիւն ։ Ա սեր, զի ասէ . զօրութ իմ , և օգնու-
ՆԱՀ·14· թիւ իմ ոչ . Եւ եղև ինչ ի՛ երկնութիւն ։ ոչ Թէ ասէր . ոչ իմ ի
յաղթութիւն , այլ ոչ ։ Որ Խոնարհութիւն մեծի ։ Ոչայս
է Թէ լեռնացեալն գոլիսթ՝ ամբարտաւանութ է ցոյց·
Յ-ի· և փոքրն գաւիթ՝ խոնարհութիւն ։ Այս գրեաալ է , Որ ամ-
ՓՍ· 6· բարձրանիցէ հպեսցի ինչ . զոյ ընդ Խոնարհսն ։ Ո այս շը-
նորհ առաւել քան զայլս յանձին կալաւ խոնարհն յով-
Ց-Ե· հաննէս . որ ի հայցատուքեն , չի ասէս ես ինչ . Եա պա-
ՄԹ· 22· տասխանի , ես ինչն բաբտաւ ։ զինչ խոնարհ քան զայս
հնար էր պատասխանել ։ ( ) զատկնոս յոյժ զարմանայ ի
խոնարհութիւն յովհաննու . որում հնար էր պատրել զմար-
Ա· 21· գիկ , և՛ քո կարծել ։ Ապաչն եա պատասխանի , Թէ Հէ
եմ . այլ ձայն կուսացն զանձն , որ հնչուն լինի , և իբր
ոչինչ ։ Ընդհակառակ զայնոցիկ . և ի միտ առեալ , զինչ
յառաջագոյն ասի ։

Հ Հ ա ա ջ ա կ ո ւ թ ի ւ ն ։

Ա՝ՆԴ ի ամենի ամբարտաւանից . և մեծ են փառք խո-
նարհին ։ (բաժանու .) Ո ի խոնարհն պարծեցոյն իբ-
րև զբաւիղ . և ամբարտաւանք յամենի լեցին իբրև զգե-
զեաի ։

Ա՝ ա ս ա ա ռ ա ջ ի ն ։

Ձ· Տ Հաս մանկութի աշխարհն ի չափ հասանել սիրտ ,
յորժամ պարագլուխն պատկերոց գաւիթ՝ ծիրանի
զգեցաւ . այն՝ որ զիրաղտիչս Հայրենի Հօտին զառիւծ՝
ի մանկութէն փոզառեաց . այն՝ որ ի Հովտութէ՛ն Թա
գաւորի սամբատեան՝ զնա՛ առ Հնութեան Թագաւոր
կամ որով նոճաձեաց , կամ գաշտիք պարանեաց . այն՝
որ զգա՛ն Հնութիւս իբ՛ զառուղ , և զառատաձեալ որդի
իբ՛ զաբիաղոմ՝ ջերմ սիրեաց , և որ քաջասերան էր ի
մարդկանն՝ առ առաւել պարծանս իբ՛ ծնաւ որդի զբա
ջիմաստն՝ի մարդկանէ զաղոմոն , զի պարծանք Հօր որ-
դի իմաստուն ։ Այն՝ որոյ Հեզիկ խոնարհութիւն , և խո-
նարհ Հեզութիւն՝ ի ծագ փառաց և արքութէ՛ն գնա բարձ-
բացոյց ։ Ո՛ ի ոչ մեծ խոնարհութէ՛ն էին՝ Թէքի խոնար-

հիւլեառաջի ծառային , ոչ խոնարհեցոյց զանձն դաւիթ առաջի սեմուէլ՝ ի լսել զանէծս նմա : ¶ Եւ մեծ խոնարհութիւն եցոյ՝ խոնարհիլ եւրեմ թշնամւոյ , ոչ խոնարհեցոյց զանձն դաւիթ առեղուց զոյպանութիւն ամենեցուն , եւս և զերդոյ ինոջն . ոչ խոնարհեցոյց դաւիթ՝ ի կաքաւելաւ առաջի տապանակին :

Ա. Թագ. ԺԶ. 10, Ա. Թագ. ԺԸ. 18, Ա. Թագ. Ժ. 22 :

Վիտաց դաւիթ , թէ ձշմարիտ պատիճ և փառք ոչ այն է՝ որ ի աչս մարդկան , որոց հնար է խաբել , այլ որ ի աչս ամենայնի : Եւ ես կամիք , հայեցարուք՝ ի զբ գիրս . և գտանիցեք բազումս , զորս բարձրացոյց խոնարհութիւն : ¶ Եհան գնաքես յառաջնորդութիւն ժողովրդեան . ոչ ապաքէն խոնարհութիւն . զի հնդկաց հրաժարեաց , և չհաւատ զայն յանձն , մինչև եռես զնոր բարկացեալ . բաքիացաւ ասէ ընդ արժանաւք՝ ի վր մովսէսէ : Օ եսթեր բարձրացոյց արմատչէս . և ինքն ազատաւ . մի՛ խոնարհուն նմա . զի ասաց՝ ի պահան . դու գիտես զբ . . . զի փոքրկի է ինչ քեզ : ¶ Եւ զմարիամ ամբարձ յածամոյրսն . խոնարհութիւն . յորժամ եռս պատասխանի հրեշտակապետին . Հաշաւաս զի՛ ինչ համ ազախին ես : Իչխանն , որ ցածութիւն խօսեցաւ առ եղիա , ոչ այրեցաւ՝ ի հրոյ , իբրև զիւս յհնոմակատն , որ եկիալ էին յառաջ քան զնա : տեսիք զպատկառուն հրոյ առ խոնարհութիւն : Իբրև խոնարհեցաւ Տարիբարպետն առն աստուած . զբ չէ բաւական , երբ ընդ յարիս էմալ մեղս . խակ և խակ լսելի եղև քոյ . տեսիք զմեծ զօրութիւն խոնարհութիւն : Ա յսոյիկ առաքեմութիւն մնդգաղեսացին եկիա ջոգիս . զի առ ոչս քոյ Թաւսալաւ զանձն խոնարհեցոյց : Վիտ խակ իւրոց աշակերտաց , որ Տարցաւ նեին , ո՞վ էջէ՝ ի ձեզ մեծ . եռս պատասխանի . որ խոնարհեցոյց զանձն էբրեւ զմանուկս զայս , նա է մեծ յարքայութեան երկնից :

Ա. Թագ. Ժ. 27, Ա. Թագ. ԺԵ. 23, Մատթ. ԺԸ. 1. Ա. 4 :

Ես զնաջդ հրամայեցեմ Տալ՝ ի սէր գիրս . հիմ չերկարեցուցեմ ձեզ զգրեալն յաւետարանի քնաբանիս : Վիտաւ , զի յայհանեսս՝ ի քեզ հրեշտակն անուանն արժանացաւ . յայտ է՝ թէ վա մեծի իւրոյ խոնարհութիւն : Վինեսցի՛ք՝ ի կամք իսկն , զխոնարհութիւնս . և գոջիք զայն ամենակատար , և ամ գոլութիւն արժանի : Խոնարհ էր յայհանեսս՝ ի խօսիլ զանձն . ասէ . Ես ձայն բարբառոյ ի խոնարհ էր զգեստ նորա . զի էր՝ ի առեալ ուղտոյ . խոնարհ բնակութիւն

ընտրեաց իւր · զի էր յանառակաւն : Ա՛պա զվնասվին էր
խոնարհութեի · և խոնարհութեամբ մեծաց՝ մեծ փառս
ստացաւ : Ա՛ղե ասացեք · ոչ ձգմարիտ իցէ , Թէ խոնար
հութեին բարձր առնել զխոնարհեալն · ըստ այմ՝ , որ
Մատ. ԻԳ · 12. խոնարհեցուցանէ զանձն բարձրասցի : Ա՛յլ առաւելի նմանն է պա
տիւ · որ փախասնելոյ հետամուտ լինի · և՝ ի հետամուտ
փախչի : Ա՛յլ ապաքէն որչափ՝ի խոր հոգի ջուր , այնչափ
՝ի վեր ցայտէ : Ա՛յլ բարձր է ոլիմպոս քան զամ լերինս ,
զի զկատար իւր ծածկէ յամպս : Ա՛յլ ապաքէն ծառ որ
չափ առաւել խոնարհի , այնչափ ծանրաբեռն է պտղ
ղովք : Ա՛յլ մանուկը ձկունք վազեն զուռկանաւ · ոչ հր
թագի խոնարհելոյ լոյս արծաթծանի · և ոչ հասկ կորն
գլուխ՝ է ստոքագոյն · Հարկ է խոստովանիլ դայթայան
Հմտ · ԺԵ · 33: դիմանն զայս ձգմարտուն : Ա՛պա յայս կնքեմք զբանս · ա
ռաջի երիան խոնարհիլ ֆառս : Ա՛յլգ՝ եթէ զձգմարիտ փառս
Յակ · Գ · 10: ստանալ , և բարձրանալ կամիր , խոնարհեցարուք առաջի
Տն , և բարձրացուսցէ զձեզ :

Ա՛ստն երիցդէ :

Ղ · Ա՛ստացաք վերագոյն · խոնարհը պարծեսցին իբրև զգա
ւելի՝ , և ամբարտաւանը յամենի լեզին ոչ զգողիանի :
Ա՛պաքէն քաջայայտ ցուցաւ ձեզ՝ի սկսմանէ Տառ՝ ա
մենի վերացելոյ սկսիլ · զորոյ ամբարտաւանուն ոչնչիս
առեալ ոչ , միանգամ ընտրել Տնար զտկար պատանի՝ ի խոր
Ա. կրթ. տակել զլսօրուն նոր · ըստ՝ , զոհաբեր ընծրնայ ածէ , զի
ա. 27. յամենի պատճէ զնդերս : Օ՛ի զոր օրինակ ասէ ընծրնի խոնարհայ՝
Յակ · Գ · 6: խոնարհասնելն ասէ , նոյնպէս ամբարտաւանիդ հակառակ կայ ,
ամբարտաւանասուցանէ : Ա՛յլ՝ի վկայութի բերեմ յայտ
Եզեկ · վայր զարտաւանին , զոր ամբարտաւանութի իւր յերկ
Ժէ · 12. նից՝ի ծածկոյ էնոյց · կամ զնդերսն արքայն Նաբուզոդոնո
Ա. Ես. սոր , զոր Տպարտութի իւր յարքայ փոխակերպեաց ·
Դան. Գ · 30: կամ զգաստոյն Տանան , որում գառոյսն իւր կախաղան
Եզեկ · Տանդերձեաց · կամ զամբարտաւան շինօղս բարձրանան
է · 10 · ամբարտակին · զորոյ ամբարտաւանուն լեզուաց խառ
Ծննդ · Ժա. 7 · նակութի՝ն նոր պատուհասեաց : Ա՛յլգ զվերացեալն փարա
Եսայ · էան , որ ասէր · ոչ ելեալ ելից , և չէիմ ուշացեալ · այլ յետ
Ե. 2 · սակաւ մնոյ եղև ջրահեղձ : Ա՛յլգ զհերոսկէսն՝ որ վն կա
Գաղթ · Ժգ. 23: մելոյ նուրոյ պաշտել ոչ զնաց , որպնահար սատակեցաւ :
Օ՛ այս ամն և զսոյնն նման բանդատ օրինակս , որք ապա
ցոյց են պատճի պատուհասի և ամօթոյ՝ի վն՛ հասնելոյ
ամ-

ամբարտաւանից՝ լռեմ այսօր , զարձ արարեալ անդրէն
յիմաստ աւետարանին ։

Ա՛յսանձն էառ յովհաննէս՝ ըստ միտս մարդկան պարծիլ , Ճ ։
ոչ առնձն բժիշկ · այլ՛ի առեալ հարցափորձին , միշտ ա-
բար պատասխանի , թէ չէմ ։ Ա՛սէ դրիգոր , թէ երևս չէ Յ-Ե ։
ինչ գժաճարին չգանկալ փառաց · քանց գժաճարին կ ա. 21 ։
վնաբնեկին չընդունիլ · և ահա յովհաննէս չընկալաւ ·
վիարդ ։ Ա՛ն զի զորօրինակ զօրականաք՛ի մարթի՝ տե-
սեալ զնեան ըզ ձգա՝ զի գայ՛ի խոցել , կծկին , զի զղըճ-
խալ վազեսցէ , և մի վնասեսցէ · նոյնպես ցաճոյց և խո
նարհեցոյց զանձն յովհաննէս · զի մի նեաւք մտախառա-
թեան նմա վնասեսցեն ։ Ա՛նգղի պիտէր , և քաջ դի-
տէր յովհաննէս , թէ ոչնմարիտ և անկեղծ պատիճն
է ըստ միտս ոմն , որ է անսխալ · և ոչ ըստ սխալա-
կան մարդկային կարծեաց ։ Օ՛ի՞նչ ապա · ասելի է ,
թէ չէր ուրեմն մեղաւոր , որ առնոյր ոչնմարիտ պա- Ա-Ա ·
տիճ · և թէ՝ ոմն՝ ի սէր դիրս նոքա միայն կոչին էրինք Ա-Ա ·
ոմն , որք՝ ի ջնորհս նոր են գերադակ և առաւելեալ , նոյն Ա՛. 1։
պէս միայն փառքն ըստ միտս ոմն՝ կոչելի է ոչնմարիտ փառք ։
Ա՛պա յայսմ հետէ յիմի փութաջանն լերուք յառաքինու-
թիւն խոնարհութիւն · հանապատնդ զի՝ չունիք ինչ , յոյր վիր
հպարտանայցիք ։ Ա՛զնուական էք , և պերճանուն · մի
այդր մեծամտիցիք · պերճ անուանքդ՝ թէ ոչնմարիտ են ,
ծանր բեռն են · թէ սուտ , ամենի նախատանաց են ։
Ա՛ծ իսկ պերճ անուն ոչ սիրէ · զի՛ի հարցանել մտաբե-
սի , եւս պատասխանի , եւս եմ , որ են ։ Ա՛ի ծատուն էք · մի Լ-Ա ·
այդր մեծամտիցիք · մեծատունն՛է հեռանել էութեամ ոչ ա- Ա-Ա ·
ղե ընդ էութ զամ ։ Զկայ և մեծատունն , որ ոչխար Լինէր հանա խը· 18։
պազ առաքեալս ։ Ա՛ւաքինի էք · մի այդր մեծամտիցիք · Դ-Ի ·
գրեալ է · ի՞ ոչէ ասիցէ ։ Վ՛ա գիշերային ծնաւ , ասէ Մ-Ա ·
բեռնադրաս · և ոչը իցեն , որք անմտութիւն անձնացոյց լի- ՅՀ · 9։
նիլ կամին · ուր խրատէ քեզ · յորժամ առնիցէ զամ զնդրամայ Դ-Ի ·
եալն յէէ , ասասցէ , երէք ծառայ անպիտան եմ ։ Օ՛նդիս խս ՅՀ ·10։
ան օգտասիրաս , յատակ խրատ ։ Թէ օտարանալ կամիս
՛ի ջնորհայ , պարծիր յարդիւնս քո ։ Ա՛ւ դրիգոր ասէ ·
կողոպտիլ ըզձանայ , որ զդանձս իւր յայտնապէս տանիկ
զձանապարհայն ։
Ա՛րդ՝ ոմն թոռիս , լսիլ՛ի միտ առիք , ոմն առեայ ոճծ զիր Ջ ։
պարտս ։ Օ՛ի խոնարհեացին , որք ասէին , պատրաստ ինչ ծ-Ի-Ե ·
անուն . եթէ սրտիւ զայդ ասիցեն , և եթէ բերանով ՅՀ. 4։

Ա՛յ յամէն լինին, և եղիցին իբրև զծուխ՝ ի վերձել չքացեալ. և իբրև զնկարուս՝ ի Թռիչս վայր անկեալ. ոչ չանթիկ ՚ի օդս պայթուցեալ. և ոչ հասկ ունայն՝ ուղղաբերձ կացեալ։ Ա՛պաքէն մեծ անմտութիւն է մեր դոյ՝ ցանկ փառասիրել, և վ՛ս արտաքին իրաց միայն ըղդամիլն ախորժել։ Ա՛սացէք ինձ. բարեկամք նաև կոչիցեք զչեզեցիկ նկարեալն, ոչ. այլ՝ որ յընտիր փայտէ չարտարուեցեալ կառուցեալ՝ առագաստից և հողմոց աջողակ իցէ, Ա՛նախիր Թռուր կոչիցեք զանկեզարդն և զգեղազարտեանն, ոչ. այլ որ քաջ կարէ և հարկանէ։ Ա՛ստ ասէք. Ա՛նկ ղնոյդ զդամիլն ախորժիմք, Թէ մեծատուն է. Թէ բարեկեցոյն է. Թէ բարեբաստիկ է. այլ արտաքին գոլով, ոչինչ առաւելութիւն բերէն մարդկութեան։ Ա՛յդպէս մտաւի էն այս վարդ. որք յոլովակի մեծ ամէն զկնի բերէն, և զգաստութիւն չգ։

Յորդոր։

Ա՛ծ որոյ գայթ աժենայն ածեալ զմտաւ, մի՛ ՚ի գնդիկաթու՛ի լերկնեն ամբարտաւանութիւն՝ ՚ի ուանայն փառաց և պատուոյ լինիք ՚ի խնդիր. զի փառք այնոց՝ որ այսպէսն ամբարտնան, աղբեղէնք են։ Ա՛յլ ՚ի գաւթի և ՚ի յոհաննու զտեղի կալցիք ՚ի ձոր խոնարհութեան. ասէ՛ լով. խոնարհ եղէ՛ք ՚ի ներ ՚ի յոյժ. Հաւատացեալ՝ Թէ ՚ուր պատուական հոգւով ՚ի ներսոյնէ։

ա. Մատ. ԺԲ. 62։ Սաղ. ՃԽԷ. 107։ ՀԵ. 19։

ՎԱՐՈՒՑ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ։

Յաղագս ապաշխարութեան։

Ի՛նդեան. Վ՛արդիկը մկրտութեան ապաշխարութեան։

Ղուկ. Գ. 3։

Սկսուած։

Ինչ իցէ անաւելակ փոփոխութեան. մեր փիլտասէր որպէս յուշտասանու ոչ ևս իցէ ՚ի ընտրսն արքային գաւթի։ Ա՛յն՝ որում գաւիթ փոքր մի յատակ՝ քաղցր և բարեբար ցուցցաւ. յատկ ՚ին՝ արարիչ ընդ ե՛ր ղորմածութիւն վ՛ս յոչնաչնուս հօր ոչ, այսպէս վարձատակիչ յաչաց անկանիցի։ Ա՛յն՝ որում Թագաւորն բաղում և մեծամեծ խոստումնս արար՝ ասելովն, զորյոմէն ե՛ղ ընդ

ա. Մատ. Գ. 7։

ռնգիս առաւաղայ զկնի հոր ոչ. ապրիմ զնմա կալուածս ընդ սի Ե.Թագ. Ը. 7.
քայլ ծառայի իւրոյ յաժանիցէ։ Ա.յո՝ նմա իրաւ մինչ
լէ արժան նմա ձիկ հանել լեզուի հրամանիս, յասել սր
քայլ. զի ես խօսիս զբանս յո. առաջ, ըն դու ես սէրս հաճիս ԺԹ.29.
նեցիս պատարաւն։ Ցյս՝ որուն յառաջն առացաւ յարքայէ՝ Ե. 7.
և դու ոչխարեցս հայ հօնապատ ի սեղանի իմում, արդ և ոչ
միանգամ հրաւիրի ի սեղան արքայի։ Օ լինիս իցէ փո-
խոխուիս. և որ պատճառ յանկարծակի սրամտուիս։
Ա.սացից ձեզ։ Ա՝եմիլբաղեթ ի դառնալ արքայի, ոչ ԺԹ.24.
ընկալաւ զնա վայելչական յարգանօք։ Ա.անգի էր ընդ
առաջ արքայի ... և ոչ էր լուացեալ յօրէ յորմէ հեռի փեայ աբ-
քայ՝ գնալ յօրն, յորում եկն նա խաղաղաբ։ Ցայտ ի թէ պարտ
էր ամբիծբաղեթեայ յառաջ գարմանել զոտս. փոքրել
զմօրուս. լուանալ զհանդերձս. և ապա լե առաջ եր-
թալ արքայի, եթէ կամէր գարձեալ ընդունելի լի-
նել ի սեղան արքայի, և վայելել ի խոտմունան։ Ա՝ակ
զինչ ի պատմելն աստ։ Ա՝ետ գիր սիրելիք։ Ա՝ե
ապաքէն ապաեմք մեք գալատեան քան արքայի որ զա-
մենեսին զմեզ հրաւիրէ լընթերս մեծ. որ զնոր ողոր-
մութիւն մեզ խոստանայ. իբր զի քայն սակս եին, զի
կեցուցանէ զկորուսեալն. որ գարձոյցն զմեզ ի ծառայ-
գութիւն մեր, յորմէ զրկեալն էաք մեզոք։ Ա՝ակ զինչ
պարտ իցէ առնել. զայն՝ զոր յորհանեալս ուսուցանէ,
գործել գրոտութիւն ապաշխարութիւն. ցի զի միանգամ եմք լե ա-
ռաջ ելևալնոյ, լուացանք զմեզ, և որբեցաք սկրտու-
թիւն կամ բաղանեօք ապաշխարութիւն։

Հաւաքածոյ։

Ա՝այս ապաշխարութիւն է փրկական բաղանիք Հոգւոյ։
(բաժանուած) Օ՛ի զմեղաւորն նախ՝ լուանայ և սրբէ,
երկրորդ՝ բժշկէ և կենդանացնէ։

Ա՝ասն առաջին։

Սոյգ իմն է, թէ ոճ միշտ զմարդուէն սիրելոց. նա՛ ա ո
ոչ միայն սիրելոց, այլ և կանխաւս հրամայելոց՝ յա-
սելն առ մոսէս. ելլ, դէր վէմբուրի ծողովրդեան, և սըր- Լսէք ի
բեա գնա այսօր ի վաղիւն. և լուացանէն գործոյս խրեանց. զի յա- ԺԹ.10
ւսուրն երրորդի ելցէ տէր յանկիման առ ծողովրդեանդ ի լեռնէդ
սինայ։ Չեսէք սիրելիք. զի որչափ յայնժամ մարգուն
մարմնոյ խնդրելոց տէր, այնչափ արդ սրբութիւն սրտի

պահանջէ , եթէ զայն զեկաւոր արժանապէս ընդու-
նել կամիցիք : Ոչ զինչ պարտ իցէ առնել : ¶ Ազվա-
զակի բազանեօք ապաշխարուն զոգիս ձեր յաղտոյ մե-
ղաց լուանալիք . զի այսպէս խրատեաց մեզ եկեղեցի : Ընդ
պալ մեծի ալքայի՝ սրբեսցի մարդկան ոտի . զի գնաս-
ցուք արժանի , ըստ առաջնոն յի : Այս մասինք մեզա-
ւորք , և ի բազանիս լուանալիք զանձինս . զի զամ բիծ
խապաս ջնջէ , եթէ օրինօք զայս ապաշխարիք : Ուր եթէ երկ
ուանագէ , լուարուիք մեծին գրիգորի՝ ապաշխարուն ,
ասէ , զրկիս մեզաց ոչ ապառնի ջնջէ : ¶ ուարուիք ա-
կեբերանին : ¶ Եղէք ք՚ , ասէ , գրեալ են ի մատեանի .
և ապագի նմանն են արտասուքդ . լոյս , և ջնջեսցի գիրն .
հնչէ արտասուս . և սրբեսցի մատեանդ :

ՃԼ . Սկսցիք . բազանիքս ոչ զամ բիծս խապաս սրբեն . զի
ոչ լուանան գՆոգիկն , այս է , զաւազութիւն ի մեզս .
Եզեկ . զորմէ ասէ երեմիա . Եթէ խոխեցէ Նատէ գմօրն իւր . և Ինչ
Ժբ. 23 : գլուայցուս իւր . և դուռ լինիցէ խորշոմ փորձել գբերս , ասա-
եալոյ գՆոգ : ¶ Ոչ սուաւ առել կամի մարդարէն . զպէս
գժուարին է լուանալ Նոգիկն , նմայնպէս գժուարին է
դառնալ սուղութեան ի մեզս : Ուր զի անՆոգ է անջինն ,
ապա գոգիս անՆոգ և գյեսին : Սկսցիք . սուղութիւն
ի մեզաց դառնայ ի բնաւն . և ըստ ասից գիտելոյ ,
գժերն խրատել (այս է զաւազութեան ի մեզս ,) է գեղ
առնել մեռելոյն : Այլ զինչ . եթէ Նոգիկն լուացեալ
ի գեա անգը , որ ըստ պատուիրանի պլնիսին ի հերու-
բիա առ պիւսիկոնաս լերամբ Նոսէ , և զգեաս ոչխարս
որ ըմանկեան ի ճանճել , սպիտակս գործէ . ոչ արդեօք և
սա սպիտակացի : Այլ եթողեալ զբնական գեաց յատ-
կութիւնս , առաջի արարիչ այլ մարդարէ , որ ասէ . Ե-
Ես . ԺԸ. 18 : թե եղեն ձեր իբրև ջնծիլաւորիւն , իբրև ձիւն սպիտակ ա-
ըարիցէ : ¶ մարդաճանացի կինն մեզաւոր ի քաղաքին՝
անաս եղև իրրև գՆոգիկ . ոչ այս մեզաւոր յաւել մեզս
ի մեզս , և մեծամեծս ի մեծամեծս . և ոչ այս մեզա-
ւոր յամ արտասու մեզաց լուացաւ . կարի իսկ բաջ .
Ղուկ . քանզի գրեալ է . Ընդէաւ լիցին սմա ձեր իաւ բաղաւմ : Ուսկ
Ղ. 47 : արդ սաբ եղև այս լուացումն . զի Հարցանեք . ի փրկա-
կան բազանիս ապաշխարուն : Տեառնէ զինչ միաւանգամ
ասէ ասկեբերանն . ցուցից ձեզ ասէ՝ զոր ըստ եթէ արտաս
ուաց . մարգարէքդ արիւն Հեղուն . մեզաւորս այս ոչ
եՀեղ զարիւն , այլ Հոգեաց աղբիւրս արտասուաց . և
զմեղս

զմեզս խոր ջնջեսցէ ։

Ա՛րդ՝ ապաշխարութեն բաղանիք ուն միայն լուանան զբիծս մեղաց , այլև սրբեն . և ոչ Թէ զարդ սրեն զմեզ զի ։ Այլ պլենիս , Թէ պղակա կին նեբոնի հինգհազարիւր մետակ էշ մնուցանէր Հանասպաղ . զի ի կաթանէ լուց բաղանիք նմ Հանդերձեցաւ . և յայնմ լուացեալ մարմին խոր և սրբեալ՝ ևևս փախիստ և գեղեցկացեալ։ Ոչ այս բաղանիք՝ օգուտ այսպիսի գործոյն , Թէ ոչ , իմն էն կամք պետել . զայս գիտեմ , զի մարգարէացին , և անբան մեզաւորք , ևս և բազմանդամ՝ զսոփ առին զօգուտ Ձեռ ի Հոգևոր բաղանիս ապաշխարուն . իբր զի ի ոչ ունի մեղաշաղախ ոգի ոչ միայն լուացեալ լինի , այլ և պետիս սրբի , և Հարկաւորի , մինչև երկնաւոր վերացոյն խոնարհեալ ի սէր նոր , գոչել՝ աբի եչէ Ես. 10, ջէյաւ էմ . փէնէդիկ էմ . պաւոի էմ . իբր զի մեզաւոր ոգի Դան. 9, բաղանեօք ապաշխարուն մեծ ասէս զեղազարդի . յայտ ԱՀ. 7, ասաի է , զի առաւել ուրախութիւն է յերկինս ՚ի գոյ գեղա-

րի՝ որ ապաշխրէ , քան ՚ի հարիւր և հինգ արդարոյ ։

Ա՛ստ երէրդէ ։

Ա՛ղաւմ ինչ ասացաք զիրկական բաղանեաց ապաշխարութեն . բայց մնայ ասել ևս բաղուսն և մեծապես , Թոքը ի լուանալ զբիծս . և առաւել ի թժշկել զվէրս ։ Այսքան սրարն ձեզ զՀոգի մեզաւորիս թժկեան և գարշելն . բայց այս չէ բաւական ։ Այլ և զմեր գեսաացիք , Թէ Հոգի մեզոջ ոչ թժաւորի միայն , այլ և չարաչար վիրաւորի . վա որպ և ոչ լուանալ միայն պետի , այլ և թժշկել ։ Ասկ Հոգի մեզոջ վիրաւորիցի , այս՝ և չարաչար ևս ։ Օ ինչ են մեզք . գաղանն այն ասէղ , զոր ետես գանիել . գաղանն այն սոսկալի , զոր ետես յովհաննես . որ և ըս սակեբերանին՝ մեծապ բառնա նայ առ Հոգի ։ Այլ , քանի վերս ի մէջ դնէ մեզաւորի . կամիք Թէ առաջի սրարիցէ ինչ ինչ ՚ի մեծամեծաց անտի ։ Ասես առաջին գառնացուցանել զնոր . և բորբոքել զարիսԹն նոր ։ զինչ քան զայս գառն և դժնեայ . արտուցուցանել զՀոգի ոչ նոր . և առնել զնա իբր Թշնամի . զինչ քան զայս սակալի ։ Այրիրդ , բառնայ զնմ գանձս առաքինուԹց , գրեալ ի գիրս քաղաքե . զնե-

է՛ր չգեալ նեղելն ՚ի վր շնորհաց նր . իբր զի կողոպտեալ զնա Թշնամին խոպան յնմ բարուԹց , մինչև ողջ առ-

Ոչ. ե. 1. Տուր մարգարիէին . զնաւ պատա նորա զնացեալ ջաղացն բաշխածաղով։ ||Զնացեալ ասէ , այս է , կոտրտեալ յամ ոսկւոյ , վերջացեալ յամ գանձուց , զրկեալ յամ բա- րութենէ։ |Սա սակս օրինակի մեզ պատուի վերջանալ յամ գանձէ առաքինութենանց . զի զինչ խնայիցի եհմուտ , բայց եթէ հոգի . զինչ նեղիցաս , բայց եթէ մեղք . զինչ կասցուի ձէ , բայց եթէ բարեաց առաքինութենէ։

Ա. Կոր. ՇԸ. 9. |Երբորդ՝ մեղք փակին զերկինս . երբ ոչ գիտէ ասէ՝ զի անբաւ ողորմութիւնն այ ոչ ժառանգէն ։ ||Չ ժառանգին , զի ըստ մեղանչելն՝ ի նոսին և յերկինային ժառանգութենէ վերկին . ոչ ժառանգին , զի յետ մեղացն՝ որ որդիքն կոչին այ , լինին ժառանգք և ատրուկք սընոյի . ոչ ժառան- գին , զի թէպետ և գոչեսցին . Տէր Տէր բաց դմա , միշտ զսոյն

Մ ՈՒ. ԻԵ. 10. Ա. 11. լսիցին պատասխանի , Թէ գիտեցաս դոսոն ։ ||Չ , զա- նի վտանգաւոր իցեն վերջս ։

Շ. |Այո՝ ծանր են յոյժ . բայց բժշկին Հոգևոր բաղանեաց ապաշխարել ։ |Այն գժոհարիք հնազատալ բանիցս , Տայ ցնա աւազակին զնէմարտութենէս . որ ի բազում և ի մեծամեծ վիրաց իւրոց բժշկեցաւ , վաղվաղակի իրրև յապաշխարութենէ բաղանիս մուտեաւ , յաստէ իւրում .

Ղ. ԻԲ. ԻԲ. 42. չէիցեմ պէս որ , յորժամ փայցես արտասուիբ դով . զի այն ինչ բանքն ի բերան եկին , յանձին զգայ զհոգւոյ իւրոյ բզ- բժշկուն ։ի լսել զզղջալութեան բանին՝ի բերանոյ վերոկ

ԻԲ. 43. ելին , Թէ այսօր ընդ ես էիցես ի պրծխոն ։ |Այս որ ևան է . ապաշխարութեն բաղանիքս ոչ միայն զվիրաւորեալս բժըշ կէ , այլ և զհոգևորապես մեռեալսն ի մեղս յարուցա նել ի կեանս ։ |Այսպա Թէպետ և Հոգին մեղաց մեռանի

Ա. ԵՒԻ. ԺԸ. 4. ցն ։ ըստ այմ . անյն որ ձեղիցէ , նոյն և ձեռցէ . Թէպետ և որ ոչն սիրէ , անդրէն ի մահուն ինայ , սակայն և այնպես Հո-

Ա. ԵՒԻ. Ա. 14. գևոր բաղանիքս ապաշխարութենէ ունի զօրութիւն յա- րուցանելոյ ի կեանս զմեռեալ Հոգի ։ քանզի գրեալ

Ա. ԵՒԻ. Ա. 5. է . գնդրեաս ձեռելոյ էաս ի ձեղս , ընդպանիս աբար զնէզ ի քո ։

Ղ. ԻԲ. ԺԸ. 13. Շ. |Սամիցիկը օրինակ . ցուցից ձեզ յանտաւակ որդին ։ |Սա գնոմ զգաժին ժառանգութենէ իւրոյ վասնեաց՝ զի ընդայր անառակութեան . և այնչափ չգաւօրեցաւ և սովեցաւ , մինչև ըստ ինչ ընդնիւր ուտել ցանկացաւ ։ |Այսպա ցորչափ ևր ի բարութենէ , ոչ միանգամ միայն , այլ բազում ան- գամ մեծամեծ մեղաց Հոգևորապես մնհացաւ ։ |Այ-

ԺԸ. 17. ռաւհետև ընդնել ի ձեռս , ասէ . յարուցեալ գնացից առ հայր իմ. |Այնկեալ ի միտս . այս է , ծանուցեալ զիւրում ամենաբըն-

ուՀատ սահման , յարեաւ ՚ի տղմոյ մեղաց , և դնաց առ Ղուկ.
Հայրն՝ Ձհմարիտ ապաշխարութիւն . և սոսկ . հայր , ՚ի՞նչ ԺԵ. 18.
չերկինս և առաջի քո . ՚ես արժան չէիմ ես ՚ի վերչինաց քոց :
Տեսէք սիրելիք , այս որդի գարշելի , վկրաւորեալ , նա՛
մեռեալ իսկ Հոգեսէս՝ մատեաւ յապաշխարութիւն քան-
դանիան : և զինչ չարչ գործեցաւ . մեծ և աբանչելի . զի
զինչ արար Հայրն . միթէ զահաւնքս եհսից առ աղերս
որդւոյն ամպարշտի . միթէ դարձոյց զերեսս ՚ի նմանէ .
կամ Հրաժեշտ ՚ի Հայրութիւն՝ բռնի վանեալ զնա Հրա-
մայեաց , ոչ արժան իսկ էր . կամ թէ խնայութիւն՝ ոչ
վարձկանն զնա ընկալաւ : ոչինչ այդպիսի . այլ տեսէք
դատաստանութիւնն օգուտ և զարմացարուք . զիրիս ար-
կեալ Համբուրեաց Հայրն գորովական զորդին զքնական ,
և ասէ , վաղվաղակի հանէք պատմուճանն առաջին . նա՛ իւ ԺԵ. 22.
թաքան Հոգւացաւ , մեծահանդէս կոչունս Հանդերձել :
Ա՛րդ որ եղև պատճառ մեծի ուրախութեան : ասացի իսկ .
ոչ այլ ինչ , քան զՁհմարիտ ապաշխարութիւնն . որ զմե- ԺԵ. 24.
ռեալն դարձոյց ՚ի կեանս . քանզի ասաց Հայրն . Ջ՚եաւ
էր , և եկեաց . Ա՛յո՛ սիրելիք , ապաշխարութիւն բազա-
նիք ոչ միայն զորին լուծանել զաղտս Հոգւոյ , այլ և զի-
տուն բժշկել զմերս Հոգւոյ . և զՀոգեպէս մեռեալն՝
դարձուցանել ՚ի կեանս : Ա՛եաւէր , և եկեաց :

Յորդորէ :

Ա՛պա սիրելիք , ոմ՛ զի արժանապէս ՚ի առաջ ելանիք
՚ձեզ Թագաւորին քո , նախ լուսացիք և սրբեսցիք
զոգիս ձեր : Տեսէք զի անառակ որդին յառաջքան ըզ
Հանդիսանան ՚ի կոչունս , տրկաւ պատմուճանն , և մա-
տանի և կօշիկս . արդ՝ և դուք Թէ ՚ի կոչունս Հաղոր-
դուԹիւն արժանապէս մատչիլ կամիցիք , Հանդերձ Հար
սանեաց զմաքուր խիղճ մտաց զգեցջիք . զի մի ահեղ Ա՛ռա. ԺԲ. 13.
այն քարքառ առ ձեզ որոտասցի . Թէ հանէք ղա՛ռ ՚ի խա-
աչն արդարին :

ՎՐԱՐՈՑ ԼԻ.

Յաղագս փորձութեանն Քրիստոսի.

Ընդեմ Ա. Հայ սա կայ ի գլորումն և ի կանգնումն բազմաց. Կոռ. Ը. 34.

Ածուած.

Ձեռ լերուք, սիրելիք. և մի՛ ժպրհիք կռնէլ զքո պատձառս դատապարտուէ, չարաչար մեկնեալ ըզբան մարգարէութեանս թէ նոյ սա ի գլորումն: Մի՛ զկորուստնանս պատձառ ի քո վէր արկանէք. որոյ ոչ տնաչաւ և արդարութէն, նոյնպէս անբաւ և ողորմելի. Հայեցարուք ի Թագաւորն երկնից, զոր առաջի առ նեմ ձեզ այսօր, ի նաբուզոդոնոսոր, և ի փարաւոն: Ա. սացիք. վասնզի սա խստասրտեալ եկաց մինաց անզէղջ. և նա ապաշխարութէն վճարեաց զկեանս: Թէ ի բնութիւն հայիք, երկաքանչիւրն էիք նման. զի երկոքին իսկ էին մնդրդ: Թէ յաստիճանն հոյիք, գարձեալ նման միմեանց էին. զի երկոքին իսկ էին Թագաւոր: Թէ զվարս և ըզ բարս երկոցունց քննէք, գարձեալ միմեանց նման էին. զի երկոքին իսկ եղեն մեղաւորք: ապա թէ զնձառաք սա տուհաս երկոցուն մտածէք, երկոքին իսկ սատիկ պատ ժեցան: Ա. րդ՝ ուստի՞ եղև միայն գլորումն, և միւսոյն կանգնումն. ո՞ զվախճան դոցա արար այլատարազ: Ա. ոձարուք, զինչ օգուտինու ասէ. միայն տեսեալ զնձառ սատ բարկութէնն, յիշատակութէք իւրոյ անօրէնութէն յոգւոյ եհան. իսկ միւսն անձնիշխանութէք ամէնզորիս ձչմարտութէնն ոչ ընդդեմ զինեցաւ: Տեսէք, զի ոչ ոք զբէզի կորուստ փարաւոնի, այլ նմին իսկ փարաւոնի: Կամիցիք գիտել, զիարդ բազմութ կորնչին. ոչ առ պակասութէնէ ջնորհոյ. զոր դատապարտեալք հանգամ չիշեն ասել: Ա. յլ թէ զիարդ, ասասցի յառաջագոյդ:

Հաւաքմունք.

Ո՛չ ուժեք պակասին ջնորհք. այլ բիշիք պակասին առ ջնորհս: (Բաժանումն.) Յուցցուք զառաջելս. նախ, թէ ոչ ուժեք պակասին ջնորհք. երկրորդ՝ թէ բազմութ պակասին առ ջնորհս:

( ) ինչ խորհիցիք սիրելիք , հայեցեալ ձեր ընծաս-
ո ։ տեղ այս ։ ոչ կարմնայցիք ընծայիւն առ-
նակարօղ զօրութիւ և առնմամբ տեսչութիւն ։ ասա-
քէն երկաբանելոյն են մեծասքանչ ։ Այսց ասացիք ։
յինչ առաւել զանելի երևիցի տեսչութիւնն այդ ։ ոչ
ասաքէն յայն , զի զգետս կենաց արար առնեցուն Հա
սարակաց ։ Հասարակաց է օգս , և ձգնն զնա աղբատ
իրրև զմեծատուն ։ Հասարակաց է երկիր , և բառնայ
յիւր վէր զնոնարհն կոգրոս , այդ զգոռոզն աղբատնգրէ ։
Հասարակաց է ջուր , և զոլացուցանէ զծարաւ ծնօղի
այդ զռեռան ։ Հասարակաց է հուր , և ջեռուցանէ զա-
մենեսեան անխտիր ։ Իսկ արդ՝ եթէ այսպէս յառաջատես
եղև ածն յառատաձեռնել զգետս մտքնաւոր կենաց , քա
նի՞ յառաջատեսութիւ բաշխեցե զգետս հոգևոր կե-
նաց ։ Չհայտ է թէ զգետս հոգևորս առատաձեռն բնձե
ռէ ։ և ընդէրն ընծայեն սէ ուժիք պահպան ։ Թէ կամք
իցեն , քննեցիք զընծայչնէ տուս , և տեսանիցիք , զի
ընծ ըլ իրաց կինչ է անխտիր առ ամենեսին ։ Այլ՝ի մար
գարէն , աբեֆան աբգաբուն ։ զի ցուցցի , թէ զնառա-
գայթս հնորհաց իւրոց ափառ՝ի վէր բաբեաց և լուրց ։
Վրեաւ է , ախաւսէ աբ նորեաւ՝ի վէր ընբնե ամոց ։ և երբ
աղաղաս ։ զի ամեն լուծանի յանդրև ։ և ոչ անձրևեն նոյ-
միապես լքանե՝ի վէր փշոց և վարդից , նոյնպես հնորհք
ոչ լքանեն՝ի վէր արդարոց և հղաւորաց ։ Վարձեալ կոչի՝
աղբէր բայեալ պտեն գաւրն ։ զի ծանիցիք թէ հասարա-
կաց են հնորհք ոչ , ոչ հասարակաց է ջուր ազբեր ։
Ա՛ՀՀ զի է մեզ յուզել զծաչուն դիս ։ ահա և բնա-
բանիս աւետարան քաքայայա ուսուցանե զձնմարտուս ,
՝ի կոչել զբն , լոյս՝ի յայտնութիւ հերհաւոց ։ իսր զի՝ ոչ է
Թաբուցել այս լոյս ընդ գրսհանաւ , այլ եդել է՝ի վէր աշ
տանակի , զի որ մտանենն՝ զլոյս պեսանիցեն ։ Այդ իսր օգտ
տինս զարմացմամբ գոչէ ։ Ա՛ՀՀ բարութիւ աստնահա-
լել ։ որ այնպես ինամս զմի՝ի մէնք , ոչ թէ միոյ
միայնոյ խնամ՝ոնելիր ։ Իսկ այս բանք զինչ այլ ցուցա-
նեն , բայց եթէ՝ զի հնորհք ոչ պահպան ուժիք ։ Այլ որ
ևան է , ոչ միայն ոչ պահպանին ուժիք , այլ և կորուսցուն
լինին՝ի խնդիր ։ Այդ կամիք վկայ ընծայութիւն , Տար
ցի՛ք ապտնոյ ։ պատրեալ՝ի յեւայէ յանցմամբ պատուհի

բանին այդ , կորոյս զՀոգւոյն ։ Այլ ահա՝ մի՛ զի ոգեաժ
ՀՈՐՀԻՆ կորուսանէր ոչ եթէ՛ ի խնդիր , այլ յայդ և՛ ՀՈՐ-
Տայ նմա փախուցեալ Թագաւոր , նոյն ինքն ՀՈՐՀՆ այդ եւ
Ա. Թագ. ի՛ խնդիր ոգոյ յորժամ եկն ՝ ի դրախտն , և ա-
Գ. ։ ասէ . ապա , Հար Ես . այդ Թէ ասեր . մի՛ զի չես դու՛ ի խըն-
դիր իմ , ես՛ ի խնդիր եղէց քո . ոչ Ես ։
Ե. ։ Այսչափ երբեք Տայեցեալ ձեր ՝ ի տէրն ծննդեանն քրի ։
Օ՛ի՛ է , զի քո Թագաւորն Թագաւորաց ոչ կամեցաւ
ծնանիլ յապարանս ինչ Թագաւորի կիր իշխանի . զնոյնդ ոչ
ընտրեաց տեղի ծննդեան զքոյնէ ինչ երևելի , կիր զարուն ։
Յաշխարհ զպտղաբեր . ապարանիք ոչ բազում են ամենեցուն .
քաղաքք բազում անգամ փակեալ են . և ՝ի տունս ոչ
ամենեցուն է մտանել Տամարձակ ։ Այդ՝ քո ծնաւ զՈ-
ՒԱՐԻՆ . վասն զի ամենեքին Տամարձակ մուտ ունիցին ,
յանփակ այրի՝ որ քաջ է ամենեցուն , ՝ի լոյս ընծայեցաւ
Լուսնի և՛ ի մուտ Տանդեաւ , և ոչ ՝ի կաւատարն գիրկս
մեր . յայտ արարեալ , Թէ Տասարակ վասն ամենեցուն
Տիտ. Եկն . Տանուի երևեցաւ ՀՈՐՆ այ էրիել ամ մարդիկ ։ Այդ-
Բ. ։ ։ Նեցաւ ամենեցուն . ոչ երից մոգուց միայն , այլ և Հով-
ուաց . ոչ բարեպաշտից միայն Թագաւորաց , այլ և ամ-
պարիշտ արքային Հերովդէի ։ Այդանեցաւ ամենեցուն ,
այս է՝ քաՀանայիդ ՝ի սիմէոնէ . ամենամայելոյդ ՝ի զա-
քարիա , և յերկնաբեմէ . այրեաց՝ յանոյ , կուսից՝ ՝ի
կոյս մարիամ ։ Այդանեցաւ ամենեցուն . զի չիք խոիր
աղաւոր և ծառայի . Հելլենացւոյ և բարբարոսի . ար-
ուճի և իպի . այլ ամենեքին ՝ի քո մի եմք . և ամենե-
քին յարբեցուսցես այդ կուսիդ . Օ՛ի և յաւելից ։ Այ-
Ե. ։ ։ Տիտ. ընդ մարդիկ հաճ՝ զի Եղիցին . ապա ՀՈՐՀԸ ոչ ուրիք ՝ի մարդ-
Գ. ։ կանէ պակասին ։

Այան երիցուդ ։

Ղ. ։ Ասացաք , Թէ ոճ է արեգական , որ ոչ ուրեք խնայէ զոչ
լոյս ՀՈՐՀՈյ Եւրոյ . այլ զոր օրինակ բուռ խորշի ՝ի
Հառագայթից արեգական , նոյնպէս են՝ որք ՝ի ՀՈՐՀոյն
այդ դիտաւորէ կամայ խուսափին ։ Այդ անձրև է շարե-
կան . այլ ոմն զեկիր անձրևն խիստ ապաւաժք ոչ ՝ի ներքս
ընդունին , նոյնպէս խոստացեալ մեր ՀաՀորդն զՀորհն այդ ոչ
կամին ընդունել յանձինս ։ Այդ աղբիւր է փրկական .
բայց են՝ որք ՝ի նմանէ ժաՀրէ մուռդիւք ըմպին , քան յա
հանապիտ աղբերէ ։ Ցհոանէք , զի ոչ պակասի ա-

բեր-

լեզուին բուռց , այլ լաց պակասին առ աբեղային . ու պակասի անձրև ապառաժից , այլ ապառաժք պակասին առ անձրև . ոչ պակասի աղբիւր պաղելոց , այլ պաղքեալք պակասին առ աղբիւրն : Ոչ զինչ մեղ է արեգական , թէ խորչի բուն ի լուսոյ . զինչ մեղ է անձրևի , թէ ապառաժք ոչ ընդունին զնա յիւրեանս . զինչ մեղ է աղբերն , թէ ծարաւիք ոչ կամին լմնգել անտի : բայ դմին օրինակի զինչ մեղ է ոչ , եթէ բիւրք զմառագեալ չհորհեն ընդունել ոչ կամին : Օ արմնոյ ոսկի լերանն ընդ այն , զի ըստ յոհաննու՝ քո է լոյս ձեմարէս , որ լուսաւոր առնէ զամ մարդ , որ գալոց է յաշխարհ : ասե . եթէ քո լուսաւոր առնես զամ մարդ եկեալ չէ , զիարդ այսչափ բիւրաւոր մարդիկ վերջացեալ են ի լուսոյ հաւատոյ : Ոչ այ ի վէր լերն . լուսաւորէ այս յիւրմէ կողմանէ . բայց թէ ունիք կամակար զաչս մտաց կարեցեալ ի ճառագայթ լուսոյս հայելոց կամիցին , ոչ ի բնութենէ լուսոյ է՝ կալ նոցա ի խաւարի , այլ ի չարութենէ իւրեանց . զի կամովին այնպիսւոյ պարգևի աներժան կացուցին զանձինս . ահա բաղումք պակասին առ Հոգին :

Յ. ՀԵ. ՀԶ. ՀԸ.

Իսը զի յոլովակի դիպի մարդկան , որ ինչ դիպեալ ասի Տարսին : Ոչ յս ինչ քաղցրիկ Հանդիպեր սա ի մտանձն , եմն փեսայն , բաղնեաց և ձայնեաց . բայ էիչ , ձայր էմ , ձէրչաւոր էմ , աղաւնի էմ : Վերկերպիր անուշակ բարբառոյս : Ոչ առ ձայն փեսային ոչ վաղվաղակի յարեաւ Տարսին . ոչ ի փոյթ եբաց զդրուանս . ոչ խնդամիտ եմոյծ զփեսային առ իւր : Օ այդ այդպէս արժան էր առնել . այլ նա յապաղեաց զառաքինին , և զուգաւ ժամն չեբաց բաղնողին : ապա անաչան ուրեմն յարուցեալ բան նոց զդուրս , և ահա փեսայն մեկնեալ գնացեալ էր . վասն որոմնաթափ եղեալ չէ քաղաքն գիշերային խնդրիւք զփեսային : Ոչ դու տես զաղէտն . զի գիտաւ պահապանաց , և գանս և Տարուճածս ի նոցանէ ընկալաւ : Ոչ դրդասացիք . ո՞ ինչ պատճառ այսց վիրաց . միթէ փեսային որ եղ գնաց . ասէք , ոչ երբեք . այլ Տարսին , որ չեբաց : Ոչ արդ ասէք : ահա չէ դմին օրինակի Հոգին այ առ զուգս սրտին ատեպ բաղխէ . և մեռա ունել լինդրէ . բայց մեք անմիտք ոչ բանաւիք : զինչ ասա . եթէ ոչ բանաւիք , կորնչիմք : Ոչ յսայիա քաղցրիկ կոմնչին , ոչ զի պակասի Հոգի Հոգւոյ , այլ զի ինքեանք պակասին առ Հոգին , ոչ լի

նելոյ գործակից։ Այսպա մի ոք խրխեսցէ զնոճ գնել սրատ
Ձառ իւրոյ կորստեան. քանզի յայտնի զննդելիւն ակոսէ
ՀՀ.Ա. ասելոյ. երկնի, և ոչ լսէիր. յերկնաբնէ գիծաս էմ, և ոչ ճանաչէիր.
ԻԳ. 24. այլ սպասիր առնէիր զնորհնաբրդս էմ. և յանդիմանաւորէիր էմոյ ոչ
ճանաչէիր. այսուհետև ես ծիծաղեցայց զնորհաբեմբ իւրով։ Իսկ
զի ՚ի սակաւ բանէն, երկիր ոչ բառնացանէ, Թէ ոչ
անձրև ընդունի. և ոչ անձրև պտղաբերել առանց երկ-
րի. նոյնպէս տայ մեզ ճոճ ջնորհս, բայց միանգամայն և
ՄԱՐԿ. զմեր գործակցութիւն պահանջէ։ Յանուանէն բանեսցաց
ԺԲ. 14. քանքարս իւրոց ծառայից. ումումն երկու, ումումն հինգ.
ՆԵՂԵ. նոյնպէս ոճ առատաձեռնել զնորհս իւր. խրատանէաբ ոս
Գ. 7. ՚ի ՚ինչ փոխել ընդ ըստ ետու պարգևացն չէ։ Ոմոկ,
ոմոյ ծառայն՝ որ զերկուս քանքարսն էառ, շահեցաւ այլ
և այլ երկուս. և որ զհինգն էառ, շահեցաւ այլ և հինգ.
նոյնպէս ամ՚որ գործակից լեալ ընկալեալ ջնորհացն՝ ե-
ՄԱՐԿ. բարձէաբ ըստ իւրում կարի։
ԺԳ. 15.

Յորդորակ։

Տեսանէք զի ոչ ումեք պակասին ջնորհք. այլ բազում պա
կասին առ ջնորհս. այսինքն, որք ոչն գործակցին շը
ՂՈՒԿ. նորհաց։ Պրեալ է. արտաբերին այ ՚ի ներս ՚ի յեկ է։
ԺԶ. 21. Կամ այս զինչ լսեմ. լուսաբուբ կիւրղի. ՚ի ձեր ձեռս
ես՝ ասէ, ժառանգել զարքայութիւնն այ։ Ոմն խը-
բատեալ ՚ի հրեշտակին՝ ՚ի ժամու խոյս ետ ՚ի հրոյ, և
ԳՈՒՆԴ. զերծաւ։ Կամեցաւ և զիւր փեսայն զերծուցանել ՚ի
ԺԹ. 14. վտանգէն. բայց ինձէր ծաղր առնել յայս փեսայիդ ետուր։
Զմի եկեր զնա հաւր։ Աիրելիք, Թէ զդայք ՚ի ներքս ՚ի
ձեզ աղդեցութիւն բարի, հաւատասջիք, Թէ ոճ խօսի ՚ի
սիրտ ձեր։ Ան ՚ի Թուխսի ձեզ՝ ծառս առնել այ, և ա-
ռաւել յորժամ՚ի հրոյ պեհինին ապրեցուցանել զան-
ձինս հրամայէ։ Ան քանգամանն առացիք. փրկուին պատ
բաստ է մեզ ամենեցուն. միայն Թէ մեք պատրաստ լի-
ցեմք փրկուէ՝ գործակցուք։ Ա՚ չսուսեռնա հինգերս ծառա-
ՂՈՒԿ. Նախ ՚ի յեռս է, փորձեսցուք զնոսիս։
Ժ. 16.

ՎԱՐՈՒՑ ՕՐ։

Յաղագս պարտաւորութեան որդւոյ առ ծնօղս ։

Ընդբան · Լր նշ հնազանդ · Կ ամ · Ե · 51 ։

Աստուած ։

Զասիր յովաբ · զնեռսդ 'ի քեզ ամիսոփեա · և խը նայեա յաբեսողոմ · Աչ գիտացեր զներաւնն դաւ Թի Թագաւորն , որ պատուհիրեալ պատուհիրէց · Հնայեաջիւ 'ի պատնեչն իմ աբեսողոմ։ Եւ Թէ զի տացեր , զի ը դիրկս մտանես՝ նեռաձիգ լինիլ յաբեսողոմ կախեալ զկաշեայ ։ Օ ինչ ասիցէ Հայրն 'ի սէր լեալոյ որդւոյ իւրմէ անզգաւակեալ · կամ դու զի՞նչ ասիցես 'ի կալ առաջի հօրն՝ զորդի նէր սպանեալ · ապա կասիր և մի չաղաղաբ զձեռն քո յարիւն արքայորդւոյ ։ Աւրզի՞ ե ինձ աղաղակել · ը օդս՝ և ոչ յահանջս Տնէէ բարբառս · պատատեալ հերովբ իւրովբ՝ կախեալ կայ զծառոյ աբեսողոմ · խոյանայ յովաբ զօրաւոր , և ոչ միով , այլ երիւք նետիւք խոցեալ սպանանէ զկաբեսողոմ ։ Իբր զի՝ Թէպետ և կայր պատուհէր հրամանէ յաղբպոյէ , սակայն և այնմ քննուն ՚ոյ՝ զարժանի վրէժս եղեալ անօրինին աբեսողոմ պատատբեալն 'ի հօրէ · նա՝ ոչ զարժանահաս միայն , այլ և զհամեմատ իւրոց յանցանաց եղեալ զվրէժ · քանզի Թուէի Թէ վա այնր երիւք նետիւք խոցեցաւ , զի զերբեակ սէրն՝ զոր պարտիւբ առ Հայրն , ոչ եցոյց յանձին ։ Իակ զոր սէր պարտիւբ առ բեսողոմ ծնողին · զայն՝ զոր պարտ է ամ որդւոց ցուցանել առ ծնօղն իւրեանց՝ ըստ օրինակին քո , որ ըստուգաբեր էր նոցա հնազանդ · լուծարուբ զինչ յառաջիկայդ ասի ։

Հաւանաբանութիւն։

Պարտին որդիք ծնողաց իւրեանց սէր երեքկին ։ (բանաւն ·) Նախ՝ վա ծննդեան · երկրորդ՝ վա դաստիարակութեան · երրորդ՝ վա մնդեան ։

Առն առաջին ։

Պայտ է Թէ ծնօղք հայելով յորդիս՝ ունին երբեակ այնուն · զի են ծնօղ , ուսուցիչ , և մուրհակ · ը որոց և

և որպէք երթեակ սէր լինայել ունին Ծնողսց , յոյ զանց
յարգուելն , հնազանդուն , և բարերարուն : Սկիզբն
առաջնոյն : Օհնօղք Հայելով յորդիս ունին
սկզմունն . ապա սէր յարգուն վայել է նոց զոր և ասծ 'ի
Եւիթ. չորրորդում պատուիրանն տասանիկ Հրամայէ . պատուեա զա-
Ե. 12. ծ զհայր ք , և զմայր ք : Այլ ոչ վայրապար յերկրորդում
տախտակի տասնբանեան օրինաց նախ առաջին այս
պատուէրն դնի . զի արմատացել է , և ըստ իրաց ևնչ հիմն
նեալ 'ի նոյն իսկ օրինս բնաւելն . և 'ի կարգ սիրոյ առ
ընկերն՝ սա է գլխաւոր : Խնդրեցէք , յինչ առաւել Տաս
տասնէ կայցէ սէր յարգուելն . և զինչ 'ի միջոց պահման
ջնոյ չորրորդ պատուիրանն : Առաքինք զպատասխա-
նին : Պահանջէ զյարգուն 'ի բանս . և սոյնն արգելու
ուսուերաց և դասերաց՝ մի կսկծեցուցիչ բանիւք բերիլ
առ Ծնօղս , կիմ այնպիսեաք՝ որ արժան լինի կիմ վիշտ նոցա
գործիցի 'ի նոս : Պահանջէ յարգուն 'ի գործս արտա-
քինս . և արգելու որպէս՝ այսպանել զծնողաց զոյցս , կիմ
ըստ անդէպ արարս նոյ ընդայս առնել . կիմ առաջի նոյ ար-
համարհանաք գնալ՝ ոնդ թէ ոչ իւիք իցեն ըստ իշխանութեան նոյ
Ա. յլ և պահանջէ , զի արդիք յանդիման լինին Ծնողաց իւ-
Սէր. րեանց՝ ոնդ ծառայք տէրանց : Չհանգն գրեալ է . որպէս
գ. 8. տերանդ ծառայեսջ ծնողաց էրդ արդեօքէ և բանիւ :
ըստ . Կամիցիք օրինակ որպէս այնուամբ . տայ ձեզ՝ զնա-
հական Հօր զիմաստուն արդն զսողոմոն : Վերն զար-
մացայ ընդ սերն յարգական , զոր նա՝ Թագաւոր գո-
լով , եցոյց մօր իւրում՝ բերրաբեալ : Իրրև նստես զնա ,
ք. Թ-ի. զի գայր , յոտն եկեալ ընդ առաջ նոր . և հմբուրեալ զնա : Այլ
ը. 19. ոչ այսչափ միայն , այլ զի վկայեսցէ , Թէ 'ի ձեռն մօրն
եհան կենդանի և Թագաւորեալ է . Հրամայեաց ևս պատ
րաստել նմա աթոռ . և նստաւ մայրն ըստ աջմէ սողոմո-
նի արքային : ահա յարգուելի 'ի գործս : Լեցոյց յար-
գուն և 'ի բանս . զի ասէ դնա արքայ . Խնդրեա մայր իմ ,
ը. 20. զի ոչ դարձուցից զերեսս իմ ի քէն : Օ զինչ խորհրդիւք արդ խե
զաբարոյ որդիք , հայեցէք յօրինակ այսպիսեայ արքայի :
Ասէ՝ մնասցայանելն զայս յարգուն , եցոյց յանձին մեծ
զգծնուն . ո տայր ամ որդւոց զնոյն առնել . զի աստուածին
արդեօք մեծ անուն խնամասուն կայ , և մեծ վարձս :
Ե. Օայս սէր յարգական առաւելապէս տպատուել քա-
նայր յորդի իւր՝ ծերունին տուբիթ , որ 'ի խրատել
Տոբ. զնա՝ յաւել և զայս . պատուեսջես զմայր ս . . . և չիշեսջես
գ. 3. ժԹ. դոս ,

Հարկ է ինձ ասել զայս ամենայն, զի ոչ ոք կարասցէ ասել, եթէ ոչ ունիմ զգայութիւն ի մեղս իմ, եւ ոչ գիտեմ զանարգութիւն զոր գործեցի առաջի Տեառն Աստուծոյ իմոյ, եւ ոչ ապաշխարեցի վասն նոցա։ Զի ես գիտեմ զանարգութիւն զոր գործեցի առաջի Տեառն Աստուծոյ իմոյ, եւ

Հարկ իսկ է որդւոց՝ հնազանդութիւն ցնծալ առաջ
նորդաւն Ծառայ . ապա [illegible] ոչ՝ անձանց կորուստ , և ծը
նողաց մեծ վիշտ հասուցանեն ։

Ը . Ի՛ սացաք , մեծ վիշտ հասուցանեն Ծնողաց . քզի զրկէ է .
ՀՀ—ի. ասէ Տէր անփո . ոչ [illegible] ասէր՝ արդաւղ ։ Ի՛սկ զնացէք
ՅԹ . ւ3։ ղն այսպիսի խնա զրկէ՛ի Տնօր և՛ի ջրմուր մնալէն արկա
նեն զանձնիս երբեք զլուծուստ և զդիւահարս . նմանապէս
զրդւոյն լուծուստ , զոր Տէրը իւր մատոյց քեզ երկիւղած
ԱՀ—ի . բժշկի՛ զի բժշկեսցի . և զանգատէր զնմանէ , [illegible]
ՅՀ . ւ5։ անփոյ անկեան է՛ն գործ՝ն եբբեւ է՛ն ։ Ի՛սկ , քանի՞ այդ
պիսի լուծուստ զրկէ կան . զրջ ոչ երբեք զադարեն՛ի
ակնէն . այլ ոմն լուսին առնեն՛ի չարուն , և նոճազգին չնճ
պաշուն է ։ Այդպս չէր այլ Տնօր զերծոց . քայց զի ձեռամբ
Ծնողաց մնալոյին առ քեզ . և այսպէս չանձնանելով՝ի նոր
Տալուքս՝ բժշկութի՛ գայեն ։ Ա՛ զ այսորիկ հարկ է որդ
ւոց հնազանդ լինել ուղղաց իւրեանց , [illegible] ոչ կամին
կորնչիլ հոգով և մարմնով ։

Ջ . Օ այսը հնազանդութի՛ զարմանալի օրինակ ունիմք՛ի
քս՝ , որ հօր և մօր իւրում չերկրի՝ չայի երթայ հնազանդ
Ղ—ի. ակ . էր՝ ասէ նոցա հնազանդ ։ Օ արմանալի է օրինակս , ասէ
ՔՀ . ւ։ բնաւորդս , երկուասեր զարմանք , երկուասերք սքան
չելիք . այ՝ հնազանդիլ կնոջ՝ խոնարհութի՛ է անյուր .
կնոջ Տրամայել այ՝ բարձրութի՛ է անհաւատալի ։ Ի՛սկ
քեն չի՛ք այսպէս սրտի դիւր Ծնողաց , ոչ յորժամ որդիս
ունկնդիր հնազանդս ։ Ա՛ կայ ձեզ կուռնելիս մայրս Տը
ռանմնդեցի . որ՛ի ցուցանել այլոց կանանց զղջասուհական
գանձս ականց և մարգարտաց , սա առաջի արար զիւր որ
դիս . ասէ . այս են իմ պատուհասիս գանձք . նա այնչափ
սիրելի եղեն նմա այս գանձք , մինչև Տամարձակ առել
նմա . առաւել ընտրելի մայր լինել ասա՝ քան դշխոյ և
դիպատուհոյ ։ Ա՛ կայ ձեզ մայրն այն ամենասի , որ՛ի
Տանդիսի ինչ առաւ՝ ի Ծոզոմ սրձնազգեաս կանանց յան
դիմանել՝ վա երևելոյ իւրոյ գծծազգեաս՝ զրկիսն զորդի
իւր՝ զոր առնուն ունկնդ՝ եղոյց ասելով . իմ՝ զորդ փա
կիսն է ։ Ի՛սկ՝ ի մի չորհաւ զձեռնարկութի՛ն՝ Տարցա
նեմ . եթե առ մեզ մարդ որդւոյ իւրեանց յանդիմանս
երևեին , իշխեին զայդպէս ասել . այս իմ որդիկ՝ են ինձ
զորդը ։ ասէ՝ , զի բազում որդիք Տին առաւել անպատ
ուհութի՛ բերին Ծնողաց , քան պատիւ . առաւել ցաւս՝
քան սիրտիս ։

Ա՛ ան

(1) Ղազար Կայելով յորդիս՝ ևն և մեռանիլ և թաղեալ. Ջ. ղի զորդիս իւրեանց պատրաստական են մեռանիլն և խնամել։ Իսկ յայսմանէ զինչ ծագիցէ, բայց եթէ երջ պատրաստութեանն որդւոց. իբր զի պարտին ծնողացս իւրեանց և սէր բարերարութեանն։ Իսկ սէր իցէ այս սէր զոր բերարութեան. գործովք նպատաւորել, նա՝ երբեմն և Համբերել. ըստ այմ, որ բերեաք և բանիւք և ամ համբերութեամբ Սէր. ՁԾաբէ՛ք զոս զինչ ո՛ւ։ Տե՛ս՝ զի երիք ինչ կան՝ ի վկայու- Ղ. 9. ասս. փոթ, բան, և համբերութիւն. և զերեսեան զայսոսիկ պատ սեան որդիքն ծնողաց՝ Իսկ առաջին բան հեզիկ և քաղցր։ Կան որդիք, որ ծերութեան ծնողաց հանապազ ընդդէմ քրքիջիցն. առ բանս նոցա յանուն դիմախօսեն. և դրե- թէ դիմ զառ՝ ի նոցանէ, առ այնպէս չարփաղփութեամբ հա ձոյսին. ո՛չ է այս՝ պատուել զծնօղս՝ ի բանս, այլ՝ խոց առնել։ Կան որդիք՝ որք օտարաց առաջի անհնեին լաւ Հրամայեն ծնողաց. և ծնօղ իսկ անուանանել զնա չառնուն յանձն. ո՛չ է այս պատուել զծնօղս՝ ի բանս, այլ՝ անար դել։ Կան որդիք, որ զծնողաց դոյզն վրնպանս տատիկ թեշտամանաբ կշտամբեն. ո՛չ է այս պատուել զծնօղս՝ ի բանս, այլ՝ դառնացուցանել և քամահել։ Այս Հարկ է որդւոց, և գառեբաց, (զորոց զկեանն միշտ տա- լով առ խնամառքն քան զառաջինսն,) զծնողաց իւրեանց սնաւանս հեզիկ ուղղել. և զվրնպանն որք խրատել, Տայր և մայր անուն կոչելով։

(2) Այսպէս պատուեալ են ծնօղք ամ համբերութեամբ։ Վ.խառեմ, ըզ- զի ծերութեն ծնողաց երբեմն ախտասութեն յայտ Տասու ցանէ որդւոց։ Վ.խառեմ, զի զառամեալ և երբ տզայացեալ ծնօղք՝ ծանր բեռն են՝ ի տան։ Վ.խառեմ, զի յորովակի մեր վատին աչք, տարբեր և այնպէս՝ ի անառականն իրողս Հրամայել կամի, և դիտողութեն առնել։ Վ.խառեմ, զի յորովակի Տար խառնիճն լսելիք. տակայն և այնպէս՝ զամ որ առ անեն լինի, խնամալ կամի։ Վ.խառեմ զայս ամ- բայց զինչ Տնար կայցէ այսմ. չէք այլ Տնար ողջամիտ որդւոց և գառեբաց, բայց եթէ համբերութեն։ և որ- պիսի. մեծ և առաւել մեծ, և յարակայ. ամ համբերութեամբ ՁԾաբէ՛ք զինչ ո՛ւ։ Լ.րդ՝ արժան և իրաւ է որդւոց զծնո- ղաց վիշտս համբերութեամբ բառնալ. զի և ծնօղք զմ որդ- ւոց՝ ի ծնդեան և՝ ի անդեան բազում վշտակրութեամբ

տարան ։ Այգեմ զասացէը ։ պիտոյ է որդւոց Համբե-
րութիւն ։ Նեղն զբեզ Հայրքո ծերութիւն , տայր նեզութիւն
Սէր ։ ՚ամ Համբերութիւ ։ քանզի գրեալ է ։ ՚ոբէ՚ք՝ զջաւիքն
Ժ ։ ՚4 ։ լեր ծերութիւն հոր ոչ ։ Ա՚ն ի պրուիջոսանէր ընա ՚ի կեանս էար ։
Ա ատին Հօր քոյ զգայարանք ։ տայր օգակատութիւն ՚ամ՝
Ժ ։ ՚5 ։ Համբերութիւ ։ զի իրատն սիրաք ։ Ըն վարեցին նր զԱյս
բանս , ներելոյիր ։ Ա՚ն ի պրիամարհեցես ընա ՚ի ջրոտ ։ Ամ ։
Ա՚ն ասացեալ դնի մայր քո տան բազումն ։ և տաղտկուի
գբև արկանէ ։ տայր տաղտկուես ՚ամ Համբերութի ։ յի-
Շեա , զի և նա՚ի քում տղայուե այդպիսեաց Համբեր վրէ-
տաց ։ Ա՚տացի՚ք որդիք , Թէ տայր զբ ձեզ քանի մի Հազար
դահեկան , ո՚չ արդեօք երկայնմտուի՚ Համբերի՚ք այդպի-
սեաց աշխատուեց՝ բազմամեայ աւուրս , և և վ՚ա անճա
նօթից և օտարաց ։ Ա՚տկ արդ՝ ՚ի ծնողաց առիք գանձ պատ
ուական քան զոսկի և արծաթ , յր է դիեանս ։ և վ՚ա
այսպիսեայ մեծի գանձու Համբերել չառնուցուք յանձն։
Ա՚ռ ՚ի ձէնք ապերախտութի՚ այդպիսի ։
Ի՚. ՚ակ պատուհասի են ծնօղք՚ի փոքո՚ նպաստաւորուի՚ ։ Իբր
զի պարտաւորին որդիք նպաստիմատոյց լինել ծնօղաց իւ
բեանց կարօտելոց՝ ի՚ կարի , կերակրելով զնա , և խնամե-
լով ։ Ա՚պաքէն անբանք իակ՚ի մանկունք յայդմիկ ուսուցա
նեն մեզ ։ որք ոչխ՚ խնամարկեն զծնօղս իւրեանց , ոչ
միայն զպէտս կերակրոյ նց պատրաստել , այլ և ի ՚ի ՚ն
միան յարուցել՚ի վ՚ր նց մանկուչսի պատերազմել ։ Ա՚զմն
զայսմանէ մարթի՚ էր առաջի առնել օրինակս ։ այլ ամենի
ե՚ մեզ յանբանից ուսանիլ , բնութ որդւոց առաքինեաց
առնելոյ օրինակս ։ Ա՚չ յայտ է ՚ի գաւիթ , որ իբրև լնու
Ե ։ Թագ ։ բեցաւ Թագաւոր , զնա՚ վասի՚ն կալաւ , զի աղ-
Ի՚ ։ 3 ։ քատ ծնօղաց իւրոց պէտք՝ օրինաք պաշտեսցին ։ Վի-
տեա՚ , զի այլ օրինակ խնդրիք ասելոյ ։ ոչ ինչ են զար-
մանք , Թէ ամենահարուստ Թ՚ր՝ իւրոց աղքատ ծնօղաց
նպաստաւորեսցէ ։ այլ այն է զարմանք , Թէ և չբա-
ւոր որդիք ի՚ կարի առ ծնօղս իւրեանց ցուցցեն երախ-
տիս ։ Ա՚յդպա՚ ասեք՝ սի՚րելիք ։ և ահա այդպիսիս ու-
նիմք օրինակս ։ զևս երևելին ՚ի գուստրն յայն , որ
զմայր իւր բանտարկէ՚ , զի մի՚ սովամահ լինի , իւրովք
առեամբք դիեցոյց ։ իբրև եղ ՚ի վեր բանն , երկոցունք
ազատուե՚ի ընդհեցաւ ։ և ուտեստ պատշաճական զ՚ամ
աւուրս կենաց նոցա Հատուեցաւ ։ Ա՚յլև ՚ի տեղւոջ
բանտին՝ տաճար կառուցաւ չաստուծոյն գԹուԹեան ,

Ամէն զօրինաւն Հնէայ , որ ի Հրայրեացն տեղադայ ըզ
Հայր իւր չալակաւ զերծուցեալ յաւերժահն փառս սուս
ցաւ առյաւյայ ։ Շ ամո է այն՝ զի ասէրախտուէ հրեշ և
որդի , որ ի կարէս ծնողաց՝ ոչ նպաստաւ նոցա ըլ կարի ։

Յոդուածն ։

Յայտ է յատուկ ելոցս , Թէ որդիք երբեակ սէր պարտին
ծնողաց իւրեանց . վ՚ր ծննդեան , դաստիարակուէ ,
և մնդեան ։ Իւր զի զօրինէ ի ծնողաց ընկալաք , դրե-
Թէ զնոմն անդրէն նոցա պարտիմք ։ Ա՚ռաք ի նոցանէ սիրտ ։
զայն նոցա պարտիմք , սիրելով . առաք ի նոցանէ լեզու ։
զայն նոցա պարտիմք , պատկառ խօսելով . առաք ի նո
ցանէ ձեռն . զայն նոյ պարտիմք , ձեռնտու լինելով ։ Ըս
այսմ իմն և զայլն ։ Ա՚յդ զոյս ձեր պարտաւորուի մի
երբեք մոռասջիք , որպեսակք . այլ պատուհասիք զծնօղս
ձեր գործով , բառիւ , և ամ համբերուիք ։

ՎԱՐՈՒՕՑ Ա՚Ր

Յաղագս ապաշխարուիւն ։

Բնաբան . Որ զինչ ասիցէ ձեզ , արասջիք ։ Յով . Ե . ՏԵ ։

Ա՚նուանջ ։

Հնուամն պեսպես ծէսս և արարողուիւնս հարսա-
նեաց կատարէին նախնիք . յորոց միջև զարմա-
նալի է յոյժ այն , զոր ասէ ի հին օրինս հրա-
մայեաց պահել երբայեցւոց , յորժամ գկին որ ի
դերուիճ կամիւին ածել կնուիճ ։ Ա՚ռնուլն գլուխ է
երիս թանձեցս յաւուրն սկիզբն գեղեցիկ թեւելոյ , և ցանկասցու
նմա , և կոտրեցս առնուլ զնա ի կնուիճ , զարդիս զնա ի տուն
ս ։ Ո՚չինչ ասես . լուսարձակ զպայմանս ինչ արանձելիս ,
զոր պարտ էր կատարել ։ Ա՚յս՝ գինոյն գերելոյ գեղ-
ջիս ասէ զգլուխ . Երիկ՝ գանգիս ասէ գնդոսկերսն գեղ-
եցիս . երիկ՝ արբեցուիս ասէ գնդիսանս ։ Ա՚ռեալ զնմին՝ զայս
Հարցանեմ . գինոյ խորհիք սիրելիք . ոչ զարմանայցէք
ընդ անասելոյ այս ծէս ամուսնուիւն ։ Ա՚յլ առաւել ևս
զարմանք կալցին գձեզ , յասել իմում , Թէ և ի նոր օ-
րինս այս ծէս օրինադրի . յայտ է Թէ ի հարսանիսն , յո
րում Հոգի Հոգևորական ոչ հարսնանալ կամի ։ Օ ի Թէ
Հարցանիք , գինոյ խմանայցի գերի կնաւն . պնդիսին լու-

բանաս . մեղաւոր հոգի . որ վճռ գործեալ մեզանի գնալի
է առանապայ : Օ այսպիսի հոգի՝ Թէպետև ապեղ ա-
մենևին՝ մարդասէրն Աստ՝ ի հոգևոր ամուսնութեն նը-
Ընդմ. Ք. բաւիլ ասելով . պոռնկեցար ընդ հովիս (ըստ այլոց՝ ընդ հո-
1. 12. մանիս) բազումս . . . թերչ առ իս . և ես ընկալայց զքեզ ,
Ոսէ. Օ որ և այլուր ասէ . խօսեցայց զքեզ ինչ հաւատով : Այլ
Բ. 20. քաղցը և փարելի և փրկական հրաւիրանացս . Այս-
պա , որ ընդ առիթ ձեզ , արասջիք : Վասն Թէ ոմն մեղաւոր
հոգի , և Հաստատիր ոյ . զի անառարակեայ ընդունի
զքեզ , Թէ պահեսցես միայն զառաջնակեայ պայմանդ :

Հաւաստիութիւն :

Այն զի մեղաւոր հոգի Հաստատուի ոյ , պարտ է նախ ե-
րեսս դնելոյ պայմանս կատարել : (Բաժանումն) . Այսպէս՝
գերծուիլ ըզլսել . երկիւղ՝ ի բաց դնել զՀանդերձ գերծուիլ .
երդ՝ սրբել զերդումն :

Պատասխանի :

Ոյ . Նախ ասացելոցս , առաջին պայմանն՝ զոր կատարելին է ք
ըսյեցիք յամուսնանալն ըստ գերի կանոնս , եր գեր-
ծուիլ Հարանացուէն զգլսել է : Կայք կիւրեղ , Թէ առ
կրեսացիս խակ , առ մեղնեանացիս , և առ այլ ժողո-
վուրդս զոմ Հարանց յառաջ քան զՀարանման կարելին
գՀերս գլխոյ : Այլ ինչ ասդասք . զայս առնելին՝ ի ցու-
ցանել՝ Թէ պարտ է Հարսին զոմ զօտարատի խղճս նը-
շանակեալս Հերոք՝ ի բաց Թօթափել . և գլխովին ըզ-
Հետ երթալ առանն , ըստ որում զուգաւորի : Օ գոյն պա-
Հանջ ասծ և՝ ի մեղաւոր հոգւոյ , որ փափաքի լինել իւր
Հարսն , յոր զի՝ ի բաց գնացեալ զոմ նոցն առ գինչևիցե ա-
բարած՝ զոր ցայն վայր սիրեալ , և քան զնոսն առաւել
սիրեալ : Այս կասի , զի յայտնի Հետե՝ ի նա միայն յարեա
ցի , և ոմն միայնոյ Ծառայեալ :

Ոյ . Ոյայտնագոյն բացատրել զայս կուռնելոյս՝ յառաջն . գեր
Ծուլդլսելս ոչ այլ ինչ է , բայց զանցեալ մնալոյս զգլ-
ուսոյն՝ ի բաց Թօթափել : Այպարեն անհնար է , Թէ ըզ
մեղաւոր Հոգի առանց Ձնմարիտ գղջման ընկալցի ասծ՝ ի
Հարմանել Թէ : Օ ի Թէ՝ ի մէջ փեսային և Հարսին՝ պարտ
և պատշաձ՝ Թէ իցէ ինչ ոմանութեն , ըստ այնմ , եԹէ
ոմանութեամբ կամիս , ոմանութեանդ ըստ գանգանեն . ապա
և փեսային երկնաւոր , գեղեցկին պեսլեամբ ասծ ըզդէս Մարդ
Ես ,

կան , որոյ առնելոցն է կերպարան , ոչ ըստ նմին՝ի Տարս նոցին զոյանալին , որոյ սեռիւ գաղջեալ է և գիշանան։ Այդ՝ այդպիսի սեռիւ ունի մեզաւոր Հոգի՝ ի մեզս գտ- նել ։ Այս զի յայսպիսեակս ասի աղտեղութենէ և բծից մաքրեացն Հոգի , Ձմնարիա զղջման , և անկեզծ ցաւոց սրտի պէտք են նմա . իբր զի արատաւոր՝ զօրութենէ ու- նին լըճանալոց զնա ազտս Հոգւոյ . և անկեզծ ցաւն այդ Թէ ապտնգ է , որ ջնջէ զնա աղտեղութենէ ,

Այդ ինձ Յոան , այնչ է պիտոյ զՁնմարտութիւնս բազմաք Հ. Հատատանել օրինակաք . շատ լինի յատաջ բերել երկուս, զմագդալենացւոյն և զպետրոսին ։ Այ մեզաւոր էր մագդալենացի , և որ ևս է՝ մեզաւոր ի քաղաքի ։ Սակայն և այնպէս ի գերութենէ եղև ազատ . և Ճարտն ևս քան . բայց որպէս օրինակաւ . արատաւոքս իբրովք սկսաւ ուռգանել զնա ։ և այնպէս զՀոգւոյ իւրոյ զուգաս լըճաց . իբր զի Բողոքն Նորա Ռէդ Բաշխ- ի յոյժ Ղւսի. Հ. 47. սերեաց ։ Այնա սիրոյ և զղջման գործ և զօրութենէ սբանչե լի ։ Այլ օրինակ ունելիք ի պետրոս . որ և սա յետ մե- ղացն՝ ի ընդհանս այդ եղև ընկալեալ . զի ի մեզաց անտի Մ-ա. խափանս զղջացաւ , և ելեալ արտա՝ելաց դառնապէս ։ Այդ Ղկ. 75. եղկեսականայս յորժամ՝ի Տուր սրկանել , Հոտով իւրով զօձս Տալածէ . նոյնպէս յորժամ սիրտ մեղուդ Տրով զղջ մեան վառեալ բորբոքի , Տալածական լինին դևք . և մեզաւոր Հոգի ոչ Թէ՝ի դերեալ զերծանի ։ Այդա Տարկ է Հոգւոյ՝ որ Տարմանալ ունի այդ , զերծուլ զղջալս , այս է՝ ի զործեալ մեզացն Ձնմարտապէս զղջանալ ։

Այ՝ան Երէսդդ ։

Ա՝ՀԴ պայմանն պահել չերբայեցւոց յատուկ ասելն ըստ Հ. գերի կանայս՝ էր ի բաց դնել Տարմացուբին զնորա զերծուն իւրոյ ։ Այս չէ ինչ զարմանալի . զի և զայսու ժամանակաք Տարատնաք՝ նոր և պատճառական Տանգերձս ազգանին և զարգարին . մի զի արանց իւրեանց Տանոյ լի ցին . և Ահդ՝ զի զօր Տարատնեաց փեսայն և Տարտ ոչ ասն ցնծուն կատարեն ։ Այդ՝ զարգ զչեստուց փեսային և Տար սին այնու իսկ զոլի . զի յաւետին անզարդ երևեալն ի Հարսանիս խառնիւ կշտամբի . Թէ չիշդ Տոբ այդ , չի ու- Մ-ա. Ղկ. 12. 13. ուներ Հանդերձ Հարատնեաց . և զի Տրամայել ևս Տանել զնա

խնամեի. ասկայն գոլինն քեզ և մարմնաւոր զարդու Հարսալ նաւորաց ըլ իրաց լինչ Հաւանիլ երևիի. ոչ Թէ ասելով. զոր օրինակ ոչ վայելէ, Թէ որ ի Հարսանիան երևեսցի առանց Հարսանեաց Հանդերձի. նոյնպէս Հարկ է, Թէ Տ դի Հրաւիրեալ յերկնաւոր Հարսանիս՝ Հանդերձիւ մա- քուր խղճի մտաց զարգարեալ երևեսցի։

Է. Լ՚սպա ոչ առ եբրայեցիս Հարսնացու գերութիւն պարտ էր ի բաց գնալ զՀանդերձ գերութէ, նոյնպէս ի բաց գնելոց է զայն Հոգի խոստեցեալ ոյ։ Հարցանիցէք, զինչ նշանակէ ի բաց գնելն զՀանդերձս։ Հանելն զՀանդերձ գերութէ է ի բաց գնել զառլորուն մեզաց։ Ջեռ մեզու- ցեալ Հոգի. զի զոր օրինակ եբրայեցիք ոչ կամէին տեսանել ի Տարանն զՀանդերձս՝ զոր զգենոյր առ գերուէ. նոյնպէս փեսային երկնաւորի անՀաճոյ է Տարանն, որ ոչ ի բաց գնէ զառլորուն մեզաց։ Այլ իսկ երաւամբք. զի ոչ ա- նարգանք և նախատինք լսէն փեսայացեալ Թագաւորի, եԹէ Տարան լսի՝ երբեմն ի Թշնամեաց գերեալ, և ի գերուէ անտի ազատեալ՝ գեռ գնախատական նշան գե- րութէն յանձին ունիցի. կամ չսՀան զպարանոցս կրի- ցէ։ Լ՚րդ՝ զինչ այլ լինի է առլորուէն մեզաց, քան նշան գերուէն. նա զինչ այլ է, բայց չսՀան, որով մեզու- ցեալ Հոգի ի գիՀէն կապել կալանի. ըլ այնմ, վայ այնո
Լուկ. Ը. 18: ցիկ, որ ՅԳԷն ղերս էբեռց էբէրս երկոյն պարտաս. վէց Տարկ է զայս առլորութէն ոչ զսՀան նախատանաց ի բաց գը- նել. զի մի մեծի արքային անՀաճոյ լիցի Տարանն. և անՀարիւն նախատինք նմին գնկիցին։

Ը. Ասանիկ գիտել սիրելիք, որպէս լինիք առաւել նմանիլսկի
Ոչ. Ը. 4: առլորելոյն ի մեզս. նմանն է մարթոյ Հնոտոյ. ըստ, ա- ղեաց գմորն և գմարգիան էմ։ զի ոչ ի մորթ Հնոտի՝ առ կա- րի Հնոտեցն և փոտեցէ՝ ոչ ի Տատոյ կայ կարանն, և ոչ տեւէ. նոյնպէս ի առլորեալն ի մեզս ոչ յերկար տեւէ ապաշխարուէն։ Ջայսմանէ այն առացից. զգջումն է, որ տեսցն կծօղ. և ապաշխարն անցուցեալ ըստ այն, որ կարէ զբա կեղեն, են կապանք ապաշխարանաց՝ որք գնան ի քէնչէ։ Լ՚րդ՝ յայտ, որք այսպէս Հնացեալ են Թէպ առլորուէ, անՀնար է այսր կարանի կալ ի Տատոի, և տեւել յեր- կար։ Լ՚սպա զգոյշ լեր մեզուցեալ Հոգի՝ չՀանապազորդ- դել ի առլորուէ անդ մեզաց. և այնպէս ըլ իրաց լինչ նը մանիլ խոզի։ զի ըլ սակեբերանին՝ ոչ խոզն ի Թաւալոց տզմի ընկղմի, նոյնպէս Հոգի՝ չար առլորութէ պաշարեալ

չիմանայ զիւրոյ մեղացն զժահահոտուն։ Օ զոյշ լեր, զի
խոզ այդպիսի ի հարանիս գառինն չկիսել ըստ նեղն. այլ
ըստ այծեան ի յեռեկ գասի։ Այս յիրաւի զի առաջնեաւն ի Մ-փ.
մեղս նման է այծի. զի զոր օրինակ այծն որչափ առա- Ես. 33.
ւելագոյն, այնչափ գայ և գժուարաւարելի լինի. նա՛ի
ծերութեանէ քնաւ իսկ յուսոյ. նոյնպես մեղաւորն՝ի սկզբ
բան անկ ինչ քնքշութենէ սրտի. և ոգեշահ ազգարա-
բութ զգայ ինչ զեղջ. այլ յետկարագիտել մեղացն օրէն-
քի գահանայ, և ևս յոռանայ։ Այսպա հարկ է՝ի բաց դը
նել զսիզրութենէն մեղաց, որ փետային երկնաւորի յոյժ
է անհանգոյ. և զՀոգին անհնարին գաղշացուցանէ։

Ի՝ասն Եղիազ։

Ի՝սկ երիզ պայմանն ածելոյ զգերեաւն՝ի հնութենէ՝ առ Է.
եղբայեցիս, էր սրբել Հարսնացուին զեղնգունս իւր։
Այս ըստ լիւբանոսի, թէ այս պայման ևեթ պահասեր,
անարժան լիներ նա հարսանեացն։ Այդն պատճառի սի-
բելիք՝ և՛ի հարսնահասուն հոգւոյ ըստ ոչ։ սրտր է սըր-
բել զեղնգունս, այս է՝ խորհրդ յառաքելոց մեղաց. յորմէ
ևեթ թէ պահասի հոգի, անարժան լինի երկնաւոր հար
սանեացն։ Այս ոչ ըստ Հմարտութենս երկոքանայ, լուիցէ
նըշոյ օգոստինոսի, որ ասէ։ Այս ասպաշտարէ, և յորդոյ-
թէ ևեթ չարըչի, ըստ վայր արատասուէ, զնոր խոստովանի, և
յիւր կողմանէ գնորունեան արիւնն անպատուղ առնէ։
Այոչ պատճառն է, զի որ չիարըչի գնե՛թ՝ի մեղձաւոր առ- Ը.
թէ, նմանին յորոգայթ մեղաց արկանել զանձն. ըստ այնմ, Սղ.
որ սէրբ ընդ սրբոյն, և ի նեղն նեղիցես։ Այս ևեթ մեղձաւոր է Ղ. 27.
առելին, և որոգայթ մեղանչելոյն լինի մեղձաւոր, և
ըստ իրաց ինչ յայտնի։ Օ՛ի ըստ բնաւարդոսի՝ գիւրագոյն
է կալ՝ի Տուր, և չայրիլ. քան յառաքի մեղաց լինել,
և չմեղանչել։ Այս քան զսոյն ասէ այլուր. մեծ աքան-
չելիք են՝ի բուռն առելն զոգոյ՝ չանկանիլ, քան զը
մեռեալս յարուցանել։ Ռեմ զոյլ վկայութենս, զի չիք
ասէլ աւելի՝ քան զոր ասացայ։ Այս ուրացունչ գրոց օ-
րինաւոք՝ զհմարտութենս հաստատեմ ևս։
Այրիչէ, թէ եւայի հրամայեցաւ ոչ միայն չօտանել. այլև ևեթ
չհպիլ՝ի ծառն։ Ո՞ւրեքէ ասէ՝ի նմանէ. Եա՞ հոգ լինիցի։ Ծննդ.
Այսակ զիարդ։ Այ՛ոչ, զի հուպ լինելն և առելն ուտելոյ։ Գ. 3.
Այրիչէ, թէ հրելից հրամայեցաւ ոչ միայն չպաշտել ըզ
կուռս, այլև չերկըչել զնա. զի՞արդ. վ՛ո զի գերչել ըզ-
զիւուս

կուսա՝ ի առիթ կատարչուէ ։ Այս ևս՝ պրեալ ի Թէ ոչ միայն Հրամայեցաւ Տրիւց յօր շաբաթու՝ չեփել զկէ բակուրս . այլև չուցանել զՏուր . զնաթդ . վա զի լուցա նեղն զՏուր ի առիթ եփելոյ զկերակուրս ։ Տեսանիք , զի ոչ միայն զմեղս , այլև զառիթս մեղաց արգելու ։

Յորդոր ։

Ա՛ ոյսորիկ եթէ յերկնաւոր Հարանիս մուտ ունիլ ընձանաս՝ մեղուցեալ ոգի , Հարկ է քեզ նախ՝ ըզգլուխդ գերծուլ , այս է՝ ի մեղաց քոց Հնարտասիս զղջանալ , և խոստովանիլ . ելիդ՝ զՀանգերձս գերուն , այս է՝ զսովորուն մեղաց ի քաց գնել . երդ՝ զերկպոնս սրբել . այս է՝ յիմարութիւ մեղաց՝ գԼԹ՝ ի մերձաւորաց ի քաց խորշիլ ։ Համառօտ ասացից . զերեսին զայ սոսկ պահեա . զի ամէրբեակ է կատարել ։ Այս ԼԹ՝ զերեսին զայսոսկ օրինաց պահեացես , Հրաւիրեսցե զքեզ փեսայն երկնաւոր ի Հարանիս երեքտասիդ գերապանծ անուամբքս . որ ես Ներյաւոր եմ , փեղեցի եմ , աշաւիթ եմ ։

Եւթ . Բ . 10։

ՔՆՔՈՒՕՂ . Ը ։

Յաշտս աշօնէց ։

Ընտեան . Կամիմ , սրբեանց . Ա՛ոտն . Ը . 3 ։

Ակուառած ։

Դարձեմ , տակաւ ըն ի քրիստոնեից , որոց անծանօթ էցի պատմուԼԹ եսԼԹերայ սիկնօյն . զի զրեԼԹ ամ ուրեք ընԼԹերցեալ լինի , և ըզ ամ տեղիս պատմի , քանի վշտակից էղև նա ԼԹշուա ռուԼԹ Հրեից . քանի աղբս էարկ վանն նոցա առաջի պատաչխի ԹագաւորԼԹ . և ան՝ ի գնալ յաջողեաց նմա ցածուցանել զյաստուծն արքայի ։ Տիկնաձս բազումք իմանան զամէնօրհնէԼԹ կոյս . այլ ես այսօր ձեռնոգապես խնդամ սովաւ զաղօթս . որ յաԼԹոռ մատչէ երկնաւորին պատաչխի . զնա ըզ մէզ Հաշտեցուցանէ . և զամ գանձս չնորհաց առ ի նմանէ զի մերը ըլնուի . ան յայտ է յաստատանէ բնութենիս . զի ի կատարել բորոտին զաղօթս իւր , իսկ և իսկ ասաց քն . խՀՀ . և ի մատչել Հարիւրապետին յաղէրս , անգէնն վաղվաղակի լուծեալ աղաչանացն՝ ասէ . եղիջ ։ Այսպս տիկնաձն եսԼԹերաւ յի-

Ա՛ոտ. Ը . 3՝ Ը . 13։

հիրաւի է խմանալ զաղօթս ։ Այլ՝ պիտալի , թէ՝ ի մատչին եսթերայ յարգարանս արքային էին ըստ նա_ ժիշաք երիտ ։ ապա ասելն է ։

Հարցմունք ։

Ղաղթէն առ յիմ , ոչ եսթեր յարքայէ արտաշխէ , զիամ Հայցմամբ ընդունի ։ մանաւանդ եթէ մատչին առ ուած երկիւղածքը նաժշաք ։ (Բաժանումն ։ Որոյ միւն կոչի Հաւատք ։ երկրորդն խոնարհութիւն ։

Ասա առաջին ։

Ասացաք՝ թէ եսթեր սիկինն ի մատչի լերուժ առ ած ։ տաչէս Յազուսք՝ բարեխօսել մի փրկութիւն ազգին Հրեից՝ երկուս ուներ ընդ իւր նաժիշտս ։ Այլ թէ ի՞ր աղաչաս , ասացից ձեզ ։ Օ միւնուներ ընդ իւր եսթեր , զի առ գրգռել մարդոյ իւրոյ՝ ձեռն վտանաւ արկանի յի ։ Այժիշտ այգպիսի Հարկ ունել և աղօթից՝ ի մատ չել ներ առ ած ։ և այն կոչի Հաւատք ։ զի աղօթք ար_ կաւ են ։ և թէ չունչեալ՝ ի Հաստատուն Հաւատս՝ ոչ կարեն վերանալ առ ած ։ Իրր զի յայտ է թէ , ոչ գոյ գօթեալ և՝ ի ծերութիւն Յուսացեալ անգամ յոյսիակի գնեալ անկանին , թէ ոչ՝ ի ցուպ Հաստատեալ նչին ։ այնպէս աղօթք առաջի ոչ կարեն կալ՝ ի Հաստի , թէ ոչ Հաստատին՝ ի Հաւատս ։ զոր և պօղոս յայտնապան ղեկից՝ ասելովն ։ Հաւատալ սրտիւն է այնմ՝ որ ծէյնեայ ես ։ Ժա. 6.

առ ած ։

Օ այս նաժիշտ առ իւր ուներ աղօթք քարոզին ։ զի չ_ լանք ներ , որ՝ երբէք լսիս , ինչ ես սրբել ։ զմեծ Հաւատսն Մ_ յայտ առնեն ։ Այ ոչ այսորիկ ոչինչ են զարմանք , թէ ը_ աղօթք ներ գոլ արկին՝ ի քո , միւնչև զդիք ըստ խնդրոյն ասել նմա ։ խոիմ , սրբեաց ։ Իրր զի Հաւատք աղօթաղոյ են ըստ իւրոյ ինչ չափ , ըստ որոյ զգանձս Հոգեւոյ իւրոյ քաշ խէ ուած Հայցողաց , ասելով ։ քան Հաւատոյ ձերոյ եղիցի ձեզ ։ Թ. 29.

Հայտ է թէ ոչ այնպէս Հայի ուած յաղօթս և յա_ տաւասելոյ , ոչ՝ ի Հաւատս ներ ։ ոչ և այս յայտ է յա_ ետարանէ ։ զի առաւել զարմացաւ քան ըստ Հաւատս Հա_ րեւտասեանին , և լուծեալ ձայնի ներ , ասէ ։ որդեա Հա_ Մ_ փացէդ , եղիցի ձեզ ։ Ձեռնք սիրելիք ։ Հաւատ քո , ոչ ա_ ը. 13 ։ զաչեցերդ ։ այլ թէ ոչ Հաւատացերդ ։ ոչ թէ կամե_ լով ասել ։ առաւել գաւթ արկին յիս Հաւատք քո , քան

ա_

աղօթք քո : Այս սմին օրինակի Եկեղեցի մեղադրելոյ
ցին ի խնդրելն զԹողութի մեղաց իւրոց՝ բազում ապար
դօրձս առաքինութեանց . սակայն քո առաւել ի հաւատս
Ղեւի. Հայեցաւ ազատարարն . ասէ . հաւատք ձեր փրկեալ ձեզ :
ի. 50. Այս Աշմարիտ է , Եթէ ոչ ունիցէ հնազանդ կայ հաստա-
տուն առանց հիման , նոյնպէս չէն ինչ զօրաւոր աղօթք
առանց հաւատոց :

Ա՛ան երիցորդ :

Ջ. Երկիդ նաեւ իշան՝ զոր տիկինն եսմէ ունէր ըստ իւրում
պարանս արտաշէսի Թագաւորի , յայն սակս առաւ ,
Եսթ. զի զարդուս գթնդոս նէ ի վէր ուռնէր : Այժ շուտս , որում
Ե. 6. ըստ վերուստ զտօրմտ զգեստոյն՝ պարտ էր բազում
անգամ խոնարհիլ յերկիր , խնդամբ զքանարհումն ,
որ զմարդկան աչս յերկիր խոնարհէ . զի զուսան իւր
և զքրմուն ածեալ զմտաս , մի ամբարտաւանեսցի : Այս
քեն աղօթքն՝ որ առանց այսր նաեւ չաժ , այս է՝ առանց
Սիր. խոնարհումն մտացն առ նա , ոչինչ ընդունի . քանզի
ի. 21. Սոփ. դրեալ է . աղօթք խոնարհելոյն ընդ ամպս անցանէն : Այս այլ
ձա. 18. ուր . հայեցաւ նա յաղօթս խոնարհոց :

Ե. Ամէն վկայուիք կան ձշմարտութեան յիմծաշունչ տատս ,
Յամիք լսել զաղօթս անհատականն յակոբայ , որով խնդր
Ծննդ. ի. 10. ելը փրկիլ ի ձեռաց եղբարց . տեսանք՝ զինչ ասէ . Ընդ
11. բազում ամ արդարութեանս ձշմարտութեանդ ընդ ծառայի
դոմ . . . . ապրեցայ զիս ի յեղբօր եղբօր իմոյ եսաւայ : Այդ՝
զի է , զի այդպես ցածուցանէ զանձն յակոբ . զխորհ
ուրդ յիշատակէ զիւր առ ինձ հնազանդութեան . զոր նաեւ՝
զոր ուխտեաց . զլռիւն՝ զոր կանգնեաց արձան . զիւրն՝
զոր եհեղ ի վէր . զաշխատութեան՝ որոց համբոյր ի տան
լաբանայ . այլ բոլորովին ի խոնարհութենէ են այսք նր :
Ուսանիմ զխոհեր յակոբ , Եթէ աղօթք խոնարհի քաղցր են
յականջս նր : Այս մեզ է , ասէ՝ որն լաւ բնութիւնս , ա-
զաչանք՝ որ ազգիս խոնարհութենէ են համեմատ :

Ջ. Այլ զի է մեզ ի հնոց կտակարանաց առնուլ վկայուիս ,
որ յաւետարանին իսկ ունիմք քաջայայտ օրինակ : Ընդ
աղաչել Տարիւրապետին վս իւրոյ ծառայի , անդին քա
Ա՛ա. եւ պատասխանի . Ես եկից , և բժշկեցից զնա : Այդ զիարդ
Ը. 7 : կս վաղվաղակի անայ Տարիւրապետին խնդրուածոց ,
Ղե. 24: որ քանանացւոյն խաղիւ տայր զպատասխանին , զիարդ
ասէն վս ծառային աղաչէ , և անդին լինի լսելի . իսկ

մերն

մարն վ՚ն գտեր աղաչանք ոչ լինին լսելի ։ Ի ուշադիր
զգաստասանին ։ մարն ընդ վիշտ գտերն աղեխոտվիլ,
և յառաջելն նր փութայ՝ և ի բաւոց բարուց մարդ-
կան ։ այլ առն իշխանասորի վերբ աւազութեն Թողուլ,
և վ՚ն քաշկռե միոյ ՚ի ծառայից տագնապիլ՝ այս պատ-
ձառ խոնարհութեն և գործ ։ վնկ այնպես յինքն ձգեալ
զոյ մարդասիրութեին, մինչև կատարել նմա զկամն նր ։
Այնպես կինն բանանայր, մինչև լծորդեալ էր ընդ ա-
զօթս իւր վեհոնարհութեն բանին՝ ոչ եղև լսելի ։ այլ իբ
բև յայն բանս ցածեալ, և զշանն հաւատարութեն յանձն Մա՛ ։
էառ, անդէն զմարդասիրութեն բն էառ զբաւ ։ ՅՀ. ։7։

Յորդոր ։

Այ որոյ յայտնհեան զգոյշ լերուք սիրելիք, զի մի ա-
զօթք ձեր մատչելին առ ւած առանց երկուց այսց
նաժշտաց ։ յի՛, առանց հաստատուն հաւատոյ, և ա-
ռանց ձչմարիտ խոնարհութեն ։ Այթէ զոյգմանաբս զեր-
կոսին ունկնդին ձեր ազօթք, յայնժամ ոչ արտաչէս
արբայ լսեաւ տիկնոջն եսթերայ, նոյնպես ձերոյ ազո-
թից անվրէպ լսելոյ նա ։

ՎԵՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳԼԽԻՆ ԵՒ ՅԱՋՈՐԴԱԾԻ ։

Ընթերց ։ Ես ինքն ինձնիք ։ Ա՛ռ ։ Ը ։ 24 ։

Ախոռած ։

Զրվիկ վանդատաւոր յոյժ, ըզ ակայելոյ աւետա-
բանին՝ յարեաւ երթեալ ՚ի ծովու ։ մինչև նա
էին յալեաց անտի մերձ լեալ յընկղմիլ՝ ահ մեծ
էարկ յառաքեալսն ։ Այլ չէն ինչ զարմանք ։ զի
քո տաստօրն Հողմոց և ծովու՝ ՚ի հաւատկի անգ ինձիք,
ըզ ասելոյ ընաբանիս ։ և ինդն ինձիք ։ Ա՛յդպարև յայնժամ
առաւել մեծամեծ վտանգք լինին, յորժամ մեծաւորք
ոչ հակեն, այլ զքնով անկանին ։ Այդ զի յայտնի ցու-
ցի Ձչմարտութիս, քննեսցուք զհին կտակարանս, և հայես
ցուք յօրինակս ։ Ա՛սացիք, զի՞նչ գործեցաւ՝ իննձիլ յի ։ Թագ. ։
բաւութեայ արքային լինել ։ ոչ յայնժամ աւազակք ՚ի ։ 7։
սենեակ նր մտին, և խողխողեցին ։ ոչ յայնժամ Թա-
գաւորութի նր յօտարաց ձեռս էանց ։ Այլ ևս՝ զի գոր-
ձե

Յ·Ե· ա· 4· 5· Ճեղուա՛ ի ննջել յոյիանոս՝ ի նաւին · ոչ յայտ առ՝ նամ սրտաւորք՝ ի վէր եկին · ոչ նաեւ յայտ առ՝ մեր էր յրդ՝ ղովիլ · և ընկղմել զէր արդեօք , Թէ չէր յոյիանոս ընդ՝ ել՝ ի ծով · Ա՛յդ՝ պրօբինակ սրբոյն յեբռաեցւոյ և յոյ նան ննջելոյ իբրեւ զոյ , վասնիեցին յոյժ զանձինս և զօ տարս · նայնպ մեծաւորք քրիստոսի , մեծամեծ վտանգս և հնաոս չատուցանեն · ոյզ ցուցցի յառաջիկայդ ։

Հաւաքութիւն ։

Պատա՛ ի առաքնորդաց Ժողովոյ եան միշտ արձակն լինել ։ (բաժանումն) · Ա՛ր նոյն՝ յոյիանոս , այս է բարոյ չայց , և եկեղեցւոյ առաքնորդաց ։ Ա՛րիկրոյդ՝ յեբռաե Թեայ , այս է Տարեան իշխանաց ։

Ա՛ռաջին ։

Ա՛ռ· ա· 3 · այս է սիրելիք , Թէ յոյիանոս առաքեցաւ յոյ՝ ի գալ ձուցանել քարոզութիւնն զնինոէի քաղաք · զոր և ա րաք խոկ՝ յետ ելանելոյ իւրոյ՝ ի փորոյ կիսին ։ ապա յի բաւի և յոյիանոս իմանալ զքարոզիչս և զՅովիճս եկե ղեցւոյ , առաջս ասացաւն · ածառասիկ ես առաքեմ զքեզ · և Յ·Ե· Թէ արծիթս ղրկեաբ էմ · և որ ասցին նման են ։ Ա՛յդ յայտ ի· 16· Ղուկ· ի· 17· պիտաւ Հովնէի և քարոզչի՝ ի վէր քան զնոմ պահանջի ա· պետ· Ե· 7· րձնաւն ։ Ա՛յնպէս է · արիւն ընդ՝ առ և հսկեցիք · զի ասին ձեր ասին էբրե կարծիք գոյ · ղբի և ենդրէ ընդ զի՛ կլանիցէ ։ Ա՛յդ՝ ոչմ առաւել պատշաճ էցի ազդեցուիս · քեզ Թէ՛ Հովնէ , Թէ ոչ ուժիք այնպ , ոյզ առաքնորդաց եկեղեցւոյ , յի՛ Հովնէայ Հոգւոյ , և քարոզչայ բանին ոյ ։ Ա՛պրկէն Հովնէին պատճան պահանջի՝ սյնպէս պահել զոչխարս , որ ոչ գող զնա յափշտակեցի , ոչ գայլն փողոտեցի , և ոչ հնաւ ուրիք ձգխյնինք յարօտոյ ։ Ա՛սա ամէն օրինակիւ Հոգևորապես խօսելով՝ պարտ է Հովնէայ Հոգւոյ՝ արձ նաւԹի մեծ ունել՝ ի վէր ոլխարայ՝ ի նա յանձն եղելոյ ։ յե· Ա՛յս արձնաւԹի Թէ՝ պահապե , չլինի ինչ կատարուին պատճառանան ։ Ա՛նպէ Հովնէ որ նննջիւ , զգայն՝ ի վերայ յարձակեալ ոչ տեսանի · և զնարդ վանելոյ , զոր ոչն տե սանի ։ Ա՛նելեռնուսմբ յաչեստոյանի , Թէ ընդհանին դանելոյ Մ·Ա· ժ· 25· ի վէր զորան՝ ի մէջ ջրերն ։ քայց եղբ զայս արար · տանէ զիւրք · ի՛ ձեռ լինել մարդկան ։ Ա՛ւր Հովնէի եկեղեցւոյ · զիցուք Թէ Հովիք՝ որ յանձն էն՝ ի քեզ՝ իցեն անցաւ տան քաջարեր , ընտրեան սերմամբ առաքնեալոյ լի Թէ

Թէ ինձէս դու , այս է՝ հեզգաս , և զանդաստանագ ոչ
միշտ յայց ելեալ պահես , եկեսցէ Թշնամին աստանագ .
և յանեսցէ ի վէր՝ զախտից օրոմն : Որբէ է . Խախեցոյց
յոյիս . ինծո՞ւ՝ ՚ի ծաղիեալէ որբն : Իսկ զի՞նչ նշանա- Եր. Ղ. ։ ։
կիցի բանիս . բայց Թէ Տարկաւոյ է Տկողուածի Տոլ-
ուածայ կարգելոյ ՚ի մշակել զայգի Տոգւոյ : Այսպէս է՝
Թէ նաւուղին ոչ ինձէ , այլ աւ զկին նաւուել յառա-
ջագէս է միրկայ , զգուշացեալ՝ զի մի ՚ի վէր Տաանել-
ցեն . այնպէս Տովիւք յառաջագէտ լեցին չարեաց , և
զգուշացին : Ովք , քանի՞ չարիք պատահեցին ՚ի մեհեղ
մոլեսին ՚ի բազմամոլս ժողովրդենէն . անգէն որ Թ ու
կի ձուլեցին , զոմն զոհեցին . և անկեալ առՏասարակ
երկրպագութի՛ն նմա մատուցին : Այնպէս Թէ ոչ Տովիւն
Տկողուընջ միշտ առընթեր կայ Տօտին , առնէն՝ որ ինչ
Տաճոյ է . և ոչ որ ինչ արժանն է :

Այնոյ Տարկաւոյ է Տկողուին՝ քարոզեալ . զի ձայն սոյ ՟ք .
է իբրև զՏաւասօս , ՚ի զարԹուցանել զոգս ենն ՚ի քուն :
Ով այսորիկ ըս վկայելոյ գրոյն , վաշխաղէի հաս խօսելոյս . Յեր .
յայս է Թէ ՚ի յիշեցուցանել պետրոսի , և ՚ի կշտամբել ԺԸ . ՀՐ .
զնա , զի մի անցմամբ ժամանակի՝ դժուարասցի ապա-
շաւն : Այս Տաւն Տկողուընջ իւրով նշանակ է քարոզ-
չի . որպ է գործ զբնեալ մեզանչական ուժգին դուշ-
մամբ զարԹուցանել , ձայն տուեալ ըս պօզոսի , Թէ
արդ ծամ էիկ է ձեզ՚է Տոյ ընթնոալ . յայս է Թէ՝ ՚ի բնոյ մե- Հաւ.
զայ : Պատուէն ոմանք , Թէ Թուեմակը բրասիլեոյ՝ յա- ԺԴ . ՈՒ .
րաձել իւրեանց երամսլին , զի յերամոյ իւրեանց դէտ
կացուցանեն ՚ի գագաԹան ծառոյ . զի Թէ վտանգ լինի ՚ի
վէր գայցէ , նշան տացէ . զի իւրաքանչիւր Թռուցէ զերծ
ցին : Այս ամին օրինակի առ քարոզիչն ասի . դէտ կոչի Եւեն.
ընէզ ոմանք ընդէ : ապա Տակել պարտ է նմա . և Թէ տեսանէ Գ . ՚ի .
զՀնամին Տոգւոյ՝ զի գայ , ձայն տալ . և Տնարս յիշե-
ցուցանել , զի յաղԹեսցեն , Տալածեսցեն , կամ՚ի նմա-
նե՛ ՚ի բաց խուսեսցեն : Այս գերբրինակ երեսք Տամոյ
ոգեղմանն՝ Թէ ոչ կան այք . նոյնպ մարմին Տասարակու-
Թի իրիք ոգեղ է՝ առանց Տկողուընջ առաջնորդի : նոյ
ոչ ակն պարտ է առաջնորդել բովանդակ մարմնոյն ,
զի մի անկցի . նոյնպէս քարոզիչն պարտ է Տկողուընջ
զմարմին Տասարակուեն ուղղել , և յանկմանէ Տոգւոյ
պահել :

Ի. ՈՒղ յոյնանաւ զքարտողիչս և զՀոլիճս Հոդւոց մարթիմք իմանալ, նոյնպէս յեբռայեցւոց զնոմ զաշխարհս կան իշխանաւորս, և զվարիչս Ժողովրդոց. որք Թէ ննջէն, Հասին ի նոսա յանձն եղելոյ ամի՛ շնաս Տառուցանեն ։ Ա՛ւ վայրապար զվարիչս Ժողովրդոց ասպանել նըմանեցուցանէ Տէառնոս. յայտ ասարեալ, Թէ ոմ՛ զոն Հոլիճ եղև բազմաչեայ, նոյնպէս իշխանաւորաց պարտ է լինել քաջահայտ ։ Ա՛պաքէն յայն սակս զոն ի յանուանէ պահպանապետ կացուցաւ, զի նոմ՛ ամսոյն էր ահաղն. և յայն սակս վիշապն եղաւ պահպան ննձորոյ երեկոյնական պարտիզոյ, և դպրեաձն սակաւ՝ որ ի կողքս, զի նա միայն անբուն ե՛ի կենդանիս. և Հանապազ արեաձն կայ ։ Ա՛սա դմին օրինակի յայն սակս կացուցանի իշխանաւոր ի վե՛ր Ժողովրդեան, զի վե՛ր Ժողովրդեան Հակեաց ։ Ա՛մին իրի եղիպտացիք ի գառազանս իշխանականս բաց աչի նկարչին. յայտ առ բարեալ Թէ յառաջնորդս արեաձնութե՛ պահանջի. որ և նշանակի գառազանաւն զարեաձնել, զոր ետես երե՛ս Եբէմ. ե. ։։ միաս ։

Շ. Ա՛ռ արդ՝ սիրելիք, զի յոլովակի Հասարակութե՛ մարդկան մարմին կոչի. որոյ անդամք են մարդիկ իւրաքանչիւր առանձինն ։ ոչ այսր մարմնոյ գլուխ և սիրտ՝ են ի՛ր իրաց ինչ իշխանաւորք ։ Կարի՛ հակքաջ. քանզի զորբրինակ կեանք մարմնոյ առաւելապէս Հասատատեալ է ի գլուխն և ի սիրտն, նոյնպէս կեանք և ողջութե՛ Հասա յրակութե՛ Հասատատեալ է յառաջնորդ իւր. զի այնպիսի է Հասն, որպիսի է վարիչն, եթէ ի բարին՝ և եթէ ի չարն ։ Ա՛րդ՝ ո՛չ բարեբասեակ իցէ մարմինն, որ ձ՛մարտութ Եբ. Ե. ։ Թե՛ կարօղ իցէ ասել, ես ննջեմ, և աչք իմ արնաւ կայ. ո՛չ է, որ իշխանաւորս ունիցի արեաձնս ։ Վասն որոյ ամի՛ զ. ։ բաւար Հաւմնայեցուց ցուցանել կամեցեալ, Թէ որոյ առաքինութե՛ն ձիրք պիտոյ են քաջ զօրագլխի, ի մտանուոջ իւրում յեռեալ ունել աչն. յորս վե՛ր կայնի քանդակեալ՝ գլուխ ձիոյ, դէմք մարդոյ մորուսաւորի, գլուխ աքաղաղի, և ոտք կառնական. գլխով ձիոյ յայտ արա ըեալ զքաջութե՛ն, մորուսաւոր դիմօք զնոհականութե՛ն, իսկ գլխով աքաղաղի և ոտիւք կառնական իւրեւ կրկին նըշանաւ՝ զՀակողութե՛ն ։ Այլ էր աղագաւ Հակողութե՛ն

եղ. կրկին նշան. լուսարձակ զպատճառն. պարտ է իչխան
նաւարկի Հանապազ զերկնեղինն մաղթել, Թէ եղիցի երկին Ա.Թես. ե. 16.
ոգի ո՛ի վէր իմ. զի կրկին Հոգւոյ պետք են նմա. վա զի Յհ. 9.
յիւր և յայլոց վերայ ազնիւ ունի նա։ Արդ՝ զերօրինակ
քո յորժամ եռես զկերտոս ի պարտիզն՝ ի քուն լսկղ-
մեալ, և մատեաւ գարթուցանել զնա, զկերտոսդ ա-
նուն առաքնորդութեան լռեաց, և յայլ ա- Մ.ի. ժգ. 37.
նուն զնա կոչեաց, ասելով. պիտան ես ի
արժանի կոչիլ առաքնորդ, որ իչխէ այլոց՝ առանց Հակո
զուարճ։

Չայսանէ իսկ Նշմարտութիւնս վկայեաց քո, որ՝ ի լինդ. Ղ.
լսել մեր որդւոյն զերեզեայ. ասա, չի ոտիցն առաջ երթաս Մ.ա.
որդիս իմ ի քէ աչին ջուրն, և ի քէ ահեղիք յարբայութ ջուա. Ե.ա.ւ.ւ.
ետ պատասխանի. ուր գիտեաք, չինչ խորհիս։ Ամէն ելեալն
ասել. ուր կամիմ յարբայութիւն խնամ իշխանաւորս պըս-
տակաց, այս ի՛ անդորձս. այլ գնայուն, և՛ի վէր Հօտին
Հակոբ։ Արդ՝ յիշխանաւորսդ սակի են՝ ուր միայն ել-
ջանք, պըտուղք, առաքնակալք և գաշտորք, այլ և ա-
ռաքնեքին ներ, որք Հոգւոբարձութիւն ունին՝ ի վէր այլոց։
Վանդի արքունն լինել պարտ է ծնողաց՝ ի վէր որդւոց.
տանուտէրդ և տանտիկնայ՝ ի վէր ծառայից. վարդա-
պետայ՝ ի վէր աշակերտաց. գաւառապահայ՝ ի վէր որ-
քայ։ Յառայ քանզի արքունն էր՝ ի վէր օգտի որդւոյ իւ Ծ.ԽԴ.
լոյ խաչակայ, յանդիմանեալ զնա՝ և զորդի ոգա- Ղ.ա. 9.
րայ՝ զի խաղալին ընդ կուռս։ Արդ, Թէ զգուշագոյն դի-
տելին ծնողք, քանի՛ կուռս ախտից գտանելին առ ուս-
տերս և գաւերս իւրեանց։ Վրէաւ է. էրբե՛ պատ Մ.ա.
առն համար առնուլ՝ ի ծառայէ Էրոյ, Հարուցաս առ նա զդա- Ժը. 24.
գաղան գ էրբ չանդարդ։ Ա՛սիցէք, զիարդ եղև դիզանալ
այնչափ պարտուց։ Ա՛ն այսոքիկ, զի ընդ ժամա-
նակս ոչ պահանջեաց Թագաւորն՝ ի նմանէ Հասոյ։
Այնպես Թէ ոչ աբնին տերբը, առաւելուն՝ ի ծառայս
ախաբ, որք նոճաղելին արդեօք Հսկողութ։ Ի վախճան
տոմի զդիյր լերուբ տանուտէրդ՝ քանզ պահպանուլ զըս- Ղ.ա. 33.
նել տան ձերոյ, իբրև զայն՝ որ չանփոյ պատճառ չիա. քան-
զի ոմն անցանդ կարճոյ պտուղ՝ անասնոց ի կերպարուբ,
այլ ցանդագատ որթ՝ քաղցրիկ ողկոյզս բերի. նոյնպես
Հակոբոլթ ձեր՝ ի տան՝ ցանդոյ նման է. յընտանեաց
ձերոց զախատ ի բաց առնել, և զառաբինութ ի ներբս
տնկել։

Յորդորէ ։

() այս ամ քաջ՛ի միտ առեալ՝ արթնանալ կացեք առաջ-
* ՝նորոգ եկեղեցւոյ · զի մի՛ ընդ յանկառնոյ՛ի քուն մը-
առեալ , ինաս մեծ գործեցէք նաեւ եկեղեցւոյ · և այնպէ
ընկեցիկ լինիջիք՛ի ծով գժոխոց ։ Արթնանալ կացեք իշխա
նաւուրք աշխարհի · և հնազանդելոց ձերոյ մեծ խնամ
կալջիք · զի մի զղջօրինակ յերեսաւթէ Թագաւորք զբնալ
անկեալ՝ զրկեցաւ յերկրաւոր Թագաւորութէ ,նոյնպէս
և դուք զրկեջիք յերկնից արքայութէ ։ Համառատ ա-
սացից · որ էշխէ , զգոյշ լեցի՛ զի օգտեսցէ ։

ՎՐԹՈՒՄ · ԻԲ ։

Յաղագս հոգւոյ ծեղոյ ։

Ընտրեաւ · Լու՛ի քուն լինիլ մարդկան ։ Առաւ · ՃՀ · 25։

Սկսուածք ։

Ծնդբ · ի · 23 ։

Արբ զջըր գ իբս մնապ իր ընթեռնու , բազում
գտանե , զի ննջեցին զքուն երջանիկ ։ Ո՛չ եր-
ջանիկ եր քունն ազատնոյ , յորում՝ ըստ առաւու
ոյ զեւայ՝ի կողէ նորա , վնարգեղութէն Ծա-

ՅԸ · 12։ նեաւ զնորհնաւորդ ։ Ո՛չ երջանիկ եր քունն արբահատու,
յորում՝ եաես զնոր իբրև զնուռապայՃի Տրոյ՝ զի անցա-
նէր ըստ ըմ մէջ յաչերոց զոհից , և վն զաւակի նէր գներ ուխտ

Նը · 12։ Ո՛չ երջանիկ եր քունն յակոբայ , և յոխեփեայ , յորում՝
առաջինն եաես զանգուածս էջս խորհրդաւոր · զնոր՝ի գը-
լուխ սանդղոյն Տասառատէ · և զՏրեչատակ՝ զի երանելին

Ել · 9։ և իջանելին , կամ երկիր եաես զարեգակն և զլուսին , և
Ասթափ. զնմանան ասուեզ՝ զի երկիրպագանելին նմա ։ Ո՛չ եր-
Ի · 10։ ջանիկ եղև քունն սամուելի , յորում՝ արթանի եղև լսել
զաւարտան նոն · և յոյՀանելս զանջօք նոն քաղցր՝ի բուն
լեալ , խորոց խորհրդոց եղև խորհրդագիտ ։ Ո՛չ սամ
իրօք երջանիկ եղև այ քուն · իբր այն՝ զորմէ սաղմոսեր

Սաղմ · դուն ասե · Խաղաղութիւն յայս ես ՚ի սոյն ննջեցից և Հանգեաչց ·
Ի · 9։ և իբր այն՝ զորմէ Տարան ասե · Ես ննջեմ , և սկբր իմ աբ-
Նբեմոս · Ը · 2։ բուռն կայ ։ Ասկայն և այնպես յայտ է Ծե բազմայ քուն
եղև յոյժ վնասակար ։ Ո՛յսպիսի վնասակար քնոյ էն
քանք բնաբանիս · որ ասէ · Ես ՚ի քուն լինիլ մարդկան՝ էին
Ե՛ն ընաբեր , և ոանեաց զորոն ՚ի ձեռ ոյրէնոյն ։ Ո՛պա մեզ զի քունն
եր-

եբրեանն է յայտ վանգաւոր , եւս առաւել քոյնն մեղայ ,
ըզ առաքելոյն զձեզ յորդորեմ ։

ՀԱՂԱՔԱԲՈՒԹԻՒՆ ։

Ա-ՒՄ. ԺԴ.ԱԱ. (Յամ է ձեզ ՚ի հոգ զբաղուել . ապա արիք ՚ի քոյ մեղայ , (բաժանուն .) ՚Ա՝ռանաւանդ յերբեակ քոյ ամառ , որ օ_ րինակի նախ՝ քոյոյ Տաղտկեռնեայ , եւ նշանակի զարբե_ ցութիւն . եկիք՝ առաւոտայ , եւ ցուցանել զձշմարտութիւն . երրորդ՝ սիտարոյ , եւ նշանակի զաղջախտութիւն ։

Ա՝ՒՍՆ ԱՒՈՒՆ ։

ՍՒ ։ (Ա) Ե՛ քոյոյ մարթի է խնամոյ զմեռելոյ հոգւոյ՝ քա_ զայտ եղեւ ՚ի Տամասման ներգործութենէ երկո_ ցուն . զի զորօրինակ ՚ի քոյն մարմնական արուսաքին ըզ դայլուկը , եւ զօրութիւք մարդոյ կապեալ կան , եւ մարդն անկեալ գնի ոչ կիսակենդան . նոյնպէս ՚ի մեզ՝ ՍՒՄ զօ թութիւք հոգւոյ ՚ի գործոյ բարութեն խափան կան . եւ մարդն որ չգիտէ զվանգն է առաքն ՍՒՆ՝ իբրեւ մեռեալ ՚Ա՝սկ ապազաւիկ մարդաբարին ։ | ոյս գործ պէտ է ասէլ էմոյ , զի ՍՒՄ . ԺԲ. 4. ՚ի երբեւէ ՆՔՆԵցիր ՚ի Տան . Եւ ՚ի առաւօտ ՐՆԴՒՒՒՆ էմ , ՐՆ յաղՐեցի Ա-ՒՄ. Ա. 14. Նա . Տան ՚ի քոյ առուի մեռելոյ զարթուցանել առաքեալն , յառել խրատ . արի որ ՆՆԴՆԵԱ , եւ կանգնեաց ՚ի գեռելոյ , եւ ԼԵՒԱ. Ը. 14. ԼՈՒՍԱՒՈՒ ԼԻՑԻ ՀԵՂ ՀԱ ։

Ց. Օ Նոյն բանս առաքելոյն այսօր առ ձեզ երկրորդեմ սի քելիք . առ ՄԻ ՄԻ՚ի ՁԵՆՔ բարբառեալ . արի որ ՆՆԴՆԵԱ ըզ քուն մեռելոյ . եւս առաւել նոյն յարիցէ , որ ՆՆԴԻ ըզ_ քուն Տոգսփեռնեայ ։ | Տակ օրսկան լինէ եղեւ այն քուն . ՅՈՒՆ. ասացեալ ձեզ ։ Յայտ է ՚ի ՚ձեզ գոյց , զի ՚ի ՆՆԴՆԵԼ Տաղտ_ Ժ. 10. փեռնեայ՝ յուգիւն եՀատ սուտերը զգլուխս նոր , ՚ի նա խատնոյս յաբխանից ։ | ՚Ա՝րդ ՚ի միտ առեք , զի Տոգսփեռ_ նեա ՚ի քուն եղեւ , ոչ ոմն ևւիցէ , այլ ըզ վկայելոյ ՚ձեր գը_ ԺԴ. 4. քոյց , անկեալ գնիւք ԲՆԴԲԿԱԼ յոյժ ՚ի գԻՒՈՒՈՅ . սեռնք զի քուն Տոգսփեռնեայ զարբեցուն նշանակէ ։ | ՚Ա՝պա զորս անձնատուր են յարբեցութիւնս եւ ՚ի Հանգանակութիւն , զպորտաբոյծս , եւ զառ ՍՁԱՅՒՆս Թանձրմնացս եւ ըզ_ Թմբրեալս՝ ըզ առաքելոյն խրատեմ , յառնել ՚ի քոյ ար բեցութենէ , իբր զի յոյժ է ՁԺասակար եւ վտանգաւոր ։ | ՚Ա՝ՍՒ ՄԻԱՒ ՍԵՌՆԱՒ ԻՄ ՎԵՐԸՆԿՆԱ . յոյժ ՁԺասակաւ է քուն ՀԱ . արբեցութենէ . զի ՚ի Տամանէ լինին ոչ միայն բԹամնոյն և Թանձրամսութենէ , այլև առ ոգեշահ խրատս անլսո_

ղուԹի ։ Ա՛յ և յոյժ վտանգաւոր . զի թաղումք յարբե-
ցուԹենէ անպարշաւ . իսը զի զեղեակք՝ յարտա
ԹուԹենէն ոչ ՏեղձամՏի սատակին , իբրև յերկոտդ տուր
Թոյ՝ ի վրէժխնդրուԹենէ ապիրատուԹեան նոյ առ ած ։
Յ·ԵՏ· մինչև յիրաւի և առ Հզօրացեալ . Խոտրեցին ի բարուԹենէ ըղ
Ես· 13· կենաս Տրեամբ , առաջին ՆոյեցԱն ի փճուԹս ։ Ա՛յս զարԹիւք ի
Ղշ·ի· քոյ առաՏ սիրելիք , և ընդ Ղերս անձանց , փոյթ ծան-
Ես· 34· րանային սէրս ձեր ընՏայուԹիւք և արբեցուԹիւք . . . և յանկար
ծակի գառանիցէ ի վր ձեր օրն այն ։ Ա՛ռդ ի քոյ Տղոյսիւս-
նեայ եկեալ ի քուն սաՏուղայ , որ է քուն ԹշնաՏ-
մուԹեան ։

Ա՛ռաջ երիցդդ ։

Ղ· Յայտ է ԹԷ սաՏուղ առելուԹիւ և նախանձու կուբա-
ցեալ , ոմ ուրիք Տալածելը զդաւԹի . մինչև չնոյնիվ
նմա , բայց եԹԷ ի ծուփս խորՏրդոց վրէժխնդրուԹեան ։
Ա· ԹՈՓ· Ա՛ռանղի գրեալ է զնմանէ , ԹԷ ՆոյԷր սաՏուղ ի պաղես-
ԽՇ·7· ղացնան , և Ղեղարդն ցցեալ յերկրի ի մաՏին նորա ։ Ա՛յս քուն
ոչ այլ ինչ ցուցանէ , բայց զառելուԹիւն և զՁշնաՏուԹիւն ,
որ մեծապէս վտանգի զմարդ . զոր օրինակ քունն այն ի
ծիրանի զառաւղ ։ Ո՛վ ի իբրև զայն օրինակ Նոյնիսկայ սա-
ւուղ , եՀաս ի վէր գաւԹի , պարտոյ գտեալ սպանանել
զդաւաՃանաւոր իսը ։ Ա՛յ ինքնիսկայ գաւԹի ի սաւուղ . և
առնէ զդեղարդն և զկոյՀ ջրոյն , չորաս ի բաց ։ Ա՛պա-
քեն յայնմ օրէ պարտ էր սաւուղայ ի քայ ԹօԹաւԹիւն
յանձնել զնմա օխուԹիւն առ դաւԹի . քայց ոչ զիջաւ առե-
լուն ՆոյՀ . վայ վրէժխնդրուԹիւն ՆոյՀ , իբրև յետ այնր սրեայ
միաՆոգամ զդեղարդն ի դաւԹի , իբրով սուսերաւ սա-
սակեցաւ . և այնուհետև կատարեցաւ քան սաղմոսն .
Ս·ՀՀ· սաՏ երես նորա ի սիրս նորա ։
ԺԵ· 15·
Ե Ա՛սացաք ԹԷ քուն սաՏուղայ ոչ այլ ինչ ցուցանէ , քայց
զառելուԹիւն և զՁշնաՏուԹիւն ։ Ո՛վ ի այսպիսի ԹշնաՏուԹիւ
անկեալ դնին ըմբռնեալք՝ ի քուն ԹաՏնջուԹ . ոչ ձայնի
ՆոյՀ նոյն . և ոչ ձայնի խղճի մտաց՝ որ Հրաւիրէն զնոս ի
Ա· Ց·ՀԷ· քարիս ։ Ա՛ղ որոյ գրեալ է . որ արեալ չէիցայր էր , ի՛ խոս-
Բ· ԺԱ· րի է ։ Ա՛պա յիրաւի նախնի Հնարանօք՝ զառելուԹիւն և
զՁշնաՏուԹիւն նկարագրել կամեցեալ , զարիս չորՏ պա-
տուհասի նկարեցին սրով խոցեալ՝ ի սիրտ , և յամպս մը-
ԹինոյԹ իբր մատաղայինն շղԹայիւք ոտնակապ ընկեցեալ ։
Ո՛վ որ զառելուԹիւն և զՁշնաՏուԹիւն պահէ ի սրտի ,
այն-

այնպիսւոյն ՚ի մեռանիլն էին միաբը , որ ոչ Թողացուցանէ նմա ազատաբայլ և աներկիւղ դնալ . այլ տուռամբը Թիւր ախորժակաց և կրից՝ կալ և կապ ունի զնա . նա՝ այնպիսւոյն սրով խոցեալ է սիրտ . ալ զայդ և զերկիւղ ոչ այլևս՝ բայց սուբ և վերկծինգրութիւն ընդ։

Հ֊ԵԿԵՂԵՑԻ զերս ասի զզօրականաց ումանց , Թէ ննջեցին ՚ի վէր առաջաց իւրեանց . և իբրև բարձ եդին զնա ՚ի մեռելից ։ Վ֊ՆՈՅՆ անհանգիստ և վտանգաւոր . զարձ զայսպիսի ՚ի մտաց ունին , որք ՚ի վտանգաւոր քուն Թշնամեաւ կան . յոմ ժամերիցիվել պարտ է նոցի , գուցէ ՚ի առաւգայ չարաչար սատակեացին ։ Ա֊պա որք՚ի ձենջ յայս քուն ըմբռնեալ իցէ , արագ յարիցէ . զի ՚ուր իսկ զմեզ զարԹուցանէ , ձայն տոՀԱԼ՝ ԵԹԷ ՚ԻՆՉ֊ ՔԸՆ֊ ։

Գլ. ՅԵՐ ։

Ա՚ՍԱՆ ԵՐԳՈՒԴ ։

( ) Հուսկն ասացից . պարտ է ձեզ յառնել և՚ի քնոյ սի ։ ՚ ՚ասպաս ։ Կրեալ է՝ Թէ՚ի հրաւիրել յայելի զսիա ։ լայ ՚ի խորան իւր՝ եմուտ անդը աներկիւղն . բայց իբրև կարը ՚ի ձեռաց ՆԻՐ կաՀեն , այնպէս ՚ի խոր քուն եմուտ , մինչև գխնամակալել անդամ վարաց գարեգի կնոջն ողբաւորի ։ Վ՚ասդի յայելի՝ յետ ողբանացն և շողումն Թէց առեալ զզոյ խորանի իւրոյ՝ անցոյց Ը ծամեվանդ , և վարսեաց զդլուխ ՆՈՐ Ը գետին ։

Ի֊ սակ զինչ ցուցանիցէ այս քուն սկսարայ ։ ( ) րինակ է ցանկութ , որ կարՀԷ ղՀետասելս , և կաՀեն ջամբէ . բայց ապա զՀրաւիրեալս յիւր խորան՝ յանկարծակի անմեռ մեռնու տատակէ ։ Վ֊ պատիր կաՀելոս , ոմ չիատաս կար քնոյս , ոմ Թշնամական մեռնու ։ Ա֊պարեն բիւրաւոր մարդիկ յայս քուն ըմբռնեալ չարաչար կորնչին ։ ( ) ի Թագիս և ազազակէ առաքեալն . ՀԱՄ Է ՀԷ՚Ի ԽՈՍ ղբռնալ . և Թէ՝ ոչ՚ ՈՐ ՆՈՑԱ . սակայն և այնպէս այն չարի յարաղէն զդարձ իւրեանց , մինչև անակնկալ մեռնու ՚ի վէր Հասեալ՝ անզգօ և անապաշաւ վարին ՚ի գերեզմանս ։

Ժ֊ոխս ։

Ա՚ԼԼ օրինակ ունիմք՚ի սահմանս . որպ ողբանաց գալիս էից պատրեալ՝ իբրև ննջեաց ՚ի վէր ծնգաց ՆՈՐ , ՚ի գերեզման իւրեանց , գոր ինքն ՀերացՆ , յորս էր զգուշ իւր , մտանեցաւ ՚ի ձեռս Թշնամեաց . բռնացան ՆՈՐ ասլ . աղալ յաղօրիս . եղև ա֊ ՀԵՆեցուն առակ նշաւակի , մինչև կործանիլ ՆՒՒՀասցաւ ։

Ալդինդ ցանկուն մարմնոյ իբրև պատրանօք խրտուիլ ձգէ զմարդ ի քուն՝ հանդոյն գալիլեայ , գերծու զնա գնա . այս է , բառնայ ի նմանէ զամօթ՝ զիշանակեան հնոտուիլ . ապա բերէ զաչս նմի , յի է զարբեցութեան և զքաժոյսոց մոռացումի լուացուցանէ ի նմանէ . և ձգեալ զնա ի մեզաց ի մեզս , ուժգին կապէ . և այնպէս չարաչար վարէ ազալ յաղօրիս անվախճան տանջանաց . եթէ ոչ ապրումեամին ոյ հասանիցէ ի թիկունս ։

Յորդոր ։

Ո՞ որ ինչ ասացաք ձեզ զերբեակ քեզ արբեցուէ , թէ նամուսութեան և բզքախօշութեան , քանզ ի միտ առէք . և եթէ որ ի ձենջ յայսպիսի քուն ըմբռնեալ իցէ , վազ յարիցէ ։ Համառօտ ասացից ։ Ո՞ւմ է ինոյ ջրինուաւ , սակ առաքեալն . ապա զգայնոյ լերուք , զի մի յանկարծահաս մահ զայցէ զձեզ ի քուն ։

ՎԱՐՈՂ ԺՈՒ ։

Յաղագս ընդհանր ։

Բնաբան . Ո՞ր առեալ մարգոյ սերմանեակս յայգաբակի իբրում ։ Ա՛ռա . ՃԻ . 31 ։

Այուժաց ։

ազում անգամ քո յառնուսանի առակաբանիդ զսերմանելոյ . բայց՝ ոչ ինձ լինի Թուի , ոչ երբէք այսպիսի մեկն , ոչ յառակի առ բնաբանիս ։ Ո՞վ ի Թէպէտ այլուր բազում լինի խօսի զսերմանի , սակայն զսերմանացանէն առանձինն գիտելի լինի ոչ նշանակի . բայց յառակի բնաբանիս սէ ոչ ինձ ևիցէ առաջին զսերմանօղն , այլ աստ . Նման է արքայութիւն երկնից հասոյ մանանոյ , ղոր առեալ մարդոյ սերմանեաց յագրաբակի իւրում ։ Ո՞րդ՝ հարցանեմ . զիա՞րդ քո չասես լսի , սերմանեաց . այլ ի վերջ յառելոյ , Թէ առեալ սերմանեաց ։ Յայտ է Թէ ասէվին ցուցանել կամի , Թէ զնորհնակ որ կամի պատուզ քաղել յանդգոյ իւրմէ , պարտ է այնպիսւոյն՝ սերմն առնուլ , և զայն սերմանել . նոյնպէս որ պարզ երկնից արքայութեան փափաքի , պարտ է նմա սերմանն ուժգնոյն շրջհոգոյ զործակից լինել ։ Այս զայսմանէ են բանքս ։

Հ՚ասէ Յովհաննէս ։

Ոչ սերմն ունի պտղաբերել , մինչ ոչ սերմանի , նոյնպէս
հնարհն ոչ գործէ առանց գործակցին ։ (Բաժանումն.)
Ահա կայ են Աշմարտութիւնս , նախ՝ նոց . երկրորդ՝ յետս .
երրորդ՝ նկատման ։

Ա՚ռաջ առաջին ։

Ոչ պարտ է մարդոյ գործակից լինել աճապարին հնոց՝ ար.
հայ , քան յայլոց բազմաց՝ վկայի նահապետն նոյ ։
Պրեալ է , մինչ էրէ . . . բազմացան երեսք մարդկան՝ ի վեր երե- ծ.ա.
րէի , հաստատեաց ասծ զնովքն զնմա երկիր ջրհեղեղեալ . ը. ։
քայց զի մի ասմ ազգ մարդկան խոպան կորիցէ , կոչեաց
առ ինքն զնոյ՝ զայր արդար , որում հրամայեաց շինել
տապան ի չորեքկուսի փայտից . զի ի նմա նոյ և ազ-
գատոհմ իւր , և երկու երկու յամ ազգէ կենդանեաց
ապրեացին ։ Իսկ զինչ նոյ առ այս պատասխանի . արարք՝ ոյ
և հրամայեաց ասծ . կորեաց փայտս վա տապանին . և
ոչ եցոյց ասծ զկատմանն տապանին և զտափ նր , նոյն-
պէս և շինեաց ։

Ա՚րդ՝ զինչ պիտոյ տապան . եթէ ապրեցուցանել կա- բ.
մէր ասծ զնոյ , կարող էր և այլազգ զերծն վճարել ա-
ռանց շինել տապանի . այն զի անհմուտ էս էր նոյ
արուեստի նաւակերտութեան ։ Այլք տեսանէք , զի ասծ ի
տալ հնոցն նոյի՝ կամեցաւ , զի նա ինքն էս լինի գոր-
ծակից . իբր զի ոչ զերեցիկ գրէ քահանիդարա , յամ
գործս բարութեան ասծ և մարդ են ընկերք ։

Ա՚նաչայայ է այս յաւետարանէ . զի մինչ քա՛ ի տուն գ.
պետրոսի , և կամեցեալ զՀիմանդ կնին բժշկել , խնա- ա.
սեր , չէ՞ասէ նր , և ես՞ղ ես չերբ ։ Ի գեպ էր յայսմ ը.
վայրի զարմանալ և հարցանել . միթէ չէր բաւական
միայն լինելն քն անդ , կամ կամք նր ի բժշկել զկինն ։
Այո՛ ասմ իրաք էր բաւական , զորօրինակ բորոտն խոս-
տովան եղև և ասէ , եթէ կամիս , կարող ես զիս սրբել . քայց ը. ։
և այնպէս կամեցաւ ունել զձեռանն նր . ցուցանել , մի
ոչ միայն ձեռն այլ և ձեռն մարդոյ , այս ի զործակ
ցութիւն նր հարկաւոր է առ վիրաւորն ։

Ա՚ռաջ երկրորդ ։

Երկրորդ վկայ Աշմարտութիւնս է յետս . Յայտ է ի՛ ի.

Յհ. ա. ոչ պրոց ։ Թէ յեսու զբարեկամն քաջ՝ կոչ զքաղաքն է, ը. 20. լինելով , և հարեալսուակ արար զնա ։ Իսկ զնաթրդ եղև այս ։ Կայ առաջին Տրամմատ՝ ոմն յեսու զեօթն օր շուրջ եկն զպարսպօքդ . ապա քահանայքն դողեցուցանեն զիմաստն . և այնպես ՚ի ձայնէ փողոյն , և յաղաղակ էն որդւոցն Իէլի անկան պարիսպքն . և յեսուեայ յաղթեաց Թաւանի եւտուն Համարձակ մուտ ՚ի քաղաքն անդր ։

Ն. Կոչ ասա ևս մարթ էր հարցանել . զնաթրդ հրամայեաց ած յեսուեայ զօրավարի պատիւ զպարտուսս . զինչ պիտանեին այն պատերք . ահիմն փողոյն բարբառ . էր որ դեօք կարող ած առանց այլոց արարողութեանց զպարիսպն կործանել . յեսուեայ զօրավարի մուտ ՚ի քաղքն պատրաստել . և տալ նմա յաղթութիւն կարող էր ամենայնի . բայց ոչ կամեցաւ տալ յաղթութիւն առանց ինչ նիւթ գործակցութեան ։

ա. Կոր. ը. 9. Իբր զի՞ ոմն ասէ առաքեալն . ոչ փոշմանիմ եթէ կամ ոմն ըզ հիպոպկրատեան առածն՝ հիւանդին է զոչ ընդ բժշկի մտնել ըզ ախտ , նոյնպես մարդոյ է զոչ ընդ Քրիստոս այդ գործել զբիրկութիւն ։

Ղ. Այնուհետև ևս վկայութիւն ուսանիմք ՚ի նոյոյ հետակարանոյ ։

Ծն. Զ. 9. Զի ընթեռնումք յաւետարանին , Թէ կիրակիւեայ էր ը. 10. բեան քո զբազմամբոխս Ժողովուրդ հինդ գարեհացն նը. կանակօք . մինչև յետ յաղելոյ Ժողովրդեան՝ յաւելուած ՚ի կոտորոյ երկուտասան սակաւի ։ Այդ զնաթրդ քո հինդ հայ խնդրեաց . որ ՚ի հայից անտի այնչափ մնացորդ Թողացոյց . կամ զնաթրդ Քրիստոս բազմացոյց , և ոչ յոչնչէ գոյացոյց ։ Դիպա՞ւ է Թէ ուսուցանել մեզ կամեցաւ . զի Թէ կիրակիւեայ ՚ի նմանէ կամիմք , հնարհայ նիւթ գործակիցս պարտիմք ։

Ա՛ռաւ երրորդ ։

Ղ. Ա՛յդ երրորդ վկայ ՚ի հնոյ կտակարանոյ՝ ի նեեման Ասիոն զօրաւոն արքային ասորւոց ։ Այս՝ քանզի բորոտ էր , Ծ. Ե. 14. Ղ. 10. Թագաւոր աղաչանաց խնդրոյ եկն առ եղիսեէ Ծառայ նմա , զի բժշկեացի ՚ի նմանէ ։ Իսկ զինչ այնն նմա . երթ ասէ և լուացիր եօթն անգամ ՚ի յորդանան . և դարձցի մարմին քո , և սրբեսցիս ։ Նայեա բան բարկացաւ նեեման , և ասէ . ես ասէի , Ելիցէ ասէ , և հարցէ , և խորհեսցի զանուն տեառն իւրոյ . և դիցէ ձեռն իւր ՚ի վէր տեղւոյն , և առողջեսցէ զբորոտութիւն . և արդարև Թէ յայն միտս ծնեալը , ոչ բժշկիւր ։ Այլ քանզի ապա ՚ի վեր և լուացաւ եօթն անգամ ՚ի յոր

զա-

դանան՝ ըստ բանի առնն այ , սրբեցաւ ։

Ղ. Յ. Ի. Ե. Ա. Ե. Ա. Ե. Ա

ձուց · բայց ըէ այդ մի զարմանալը · զի խրատանքիւ-
բուն էտ ըէ սակարկութիւն · այլ զարմացարժ ըէ պատ
բանտ ծի · զի անհատատալ և անիրաւութիւն բաշխել ըզ-
վարձս · իբր զի առ նմա չեփչեփ էն առաքինի , և առաքինի
չեփչեփ ։ Օ այսմ պատրանաց ծի ։ աւուրս ձառ ։

Հ՚առ-ի-ր-ե ։

Ի՚հարցս մեծապէս խաբել և պատրել · որոյ օրինակ է-
բեւի ՚ի պատմութիւնն , (բաժանուն) նախ՝ զաւթի ·
երկրորդ՝ աբեսողոմայ · երրորդ՝ ամեսայեայ ։

Ա՚ռա՚ն առաջին ։

ոե · Օրինակն առաջինն , որ զաշխարհն խաբեութիւն և
զպատրանս ցուցանէ , երեւի ՚ի պատմութեան դաւ-
թի ։ Պատմի յառաջինն գիրս Թագաւորաց , թէ մե-
ծագոյն ժ.թագ. ժթ.13. գաղ կին զաւթի զհրեշտակ և զզօրահանս առաքեալ
՚ի սաւուղայ սրբոյ՝ ունել զդաւթի՝ խաբանօք պատ-
բաստ · զի ձորձապատեալ պաձուձապատանս կոչին-
ցոյց ՚ի մահինձն · զոր տեսեալ հրեշտակաց սաւուղայ՝
կարծեցին թէ դաւթի ՚ի քուն իցէ ։ Եւ ահա մեծա-
պէս խաբեցան · զի զպաձուձապատանն՝ ձշմարիտ
մարդ վարկան ։

իշ · Ի՚սկզբան խաբել աշխարհ · զառաջին ձշմարիտ ձեւացու-
ցանել · խոստանայ ոսկի , և տայ փոշի · յանդիմանն առ-
նէ կենդանի կերպարանս , բայց են պաձուձապատանք ·
հանճարօտ ասացեալ · առաջք աշխարհի յոլովակի են ոչնչ ։
Ա՚ծի աղաղակէ օգոստիանս · Ա՚ի դաւաճանող ծ , որ
ձգամ բարի խոստանայ · և ձգամ չար զառաջեաւ բերէ ·
խոստանայ կեանս , և պարգեւէ մահ · խոստանայ խրն
դաւթի , և կարկտեաւ տրամութիւն · խոստանայ հան-
դիստ , և ահա խռովութիւն · խոստանայ կալ յինալ , և
վաղ տարագրիս ։

Ա՚ռա՚ն երկրորդ ։

իշ · Երկրորդ օրինակ յայտարար խաբեութիւն ծի՝ առ-
նամբ ՚ի պատմութենէն աբեսողոմայ ։ Ան՝ ոչ վը-
կայեն գիրք , հեծեալ ՚ի ջորւոջ գնայր աջոգակ · և ա-
ժ.թագ. ժթ. 9. հա ըէ թաւ կաղնեաւ պատեցան նմա հիրք զգլուխ ոտ-
ոտիւք · իսկ ջորին գնաց · ոչ կառեալ եկաց , կամ ոչ
՚ի վեր կարկառեալ վայր մի , մինչև անձնատուրծ լի-
ցի

ցի սբ խաղողի՝ որպես յորդայնէ ձաղկպրեալ . ոմ-
պատանող պրատուս . ոչ զանգի էառ . այլ վարդ ա-
ռեալ փախեաւ ի բաց . և զնոր իւր եթող կախեալ
զծառոյ ։

Լսակ զինչ նշանակիցի ջրբուխս , բայց եթէ խաբեբայ չ .
ծ . որ զքերելեակս իւր առ ժամանակ մի բարձնէ տա-
նի . բայց փութով անդրէն թողու ։ Լ՝ա՛ ոչ միայն թողու
զինս , այլ և զորս այսօր ի վեր ամբարձ , վաղիւ անդ-
րէն առնի ընկերիկ ։ Ա կայ ձեզ Տաճան , զոր եհան ի Լ·ե ·
կախաղան ։ Ա կայ ձեզ սէտ , երբեմն տիրերելեալ կայսեր Լ·10 ·
ջերմեռակ բարեկամ , և Հայրապան անուանմբ ի ճամանէ
պատուհեալ . ապա նորոգն Հրամանաւ կատարեալ , և
ի տիրերելս գետ ընկեցեալ ։ Ա կայ բեղեսարիոս , զոր
յայ յետ մեծամեծ յաղթութեան չահատակութեանց ի վէր
բարբարոսաց՝ յուսահատեալ ինքեանկալն Հրամանաւս բը
րեցին զաչս . և այլ բիւրաւորք , զորս ծ ի պատիճ
փառաց բարձրացոյց . և անդէն վաղվաղակի ի յետին
Թշնամութեն ցածոյց ։

Ա՝ան էրդրդ ։

Լսակ էրդրդ օրինակի՝ որ ցուցանէ զպատրանս ծի , զը չ .
տանի յերկրորդ գերս Թագաւորաց . ուր ընդհան-
նուսք , Թէ յովաբ ապան զամենայն ։ Լսակ որով օրինա-
կաւ . անդրադարձ , և կեղծեօք բարեկամեալն ։ Ակզմա-
սրեցաւ յովաբ ջերմեռակ բարեկամ՝ ամենայնով .
բայց անդէն իսկ ի գրկախառնութեն և՝ի ջերմ ողջու- է·ծ·փ·
նասուքն մեհեաց զաւրն ի կորուստ . երբ հղէ եղեւ սակ է·9 ·
եղբայր . և խլաւ աղաչեաւքն գնդրուճան անեայեայ՝ կոմբա
րեւ շա ։

Ա՝ն արար յովաբ ամենայնով , նոյնպէս՝ ասէ աբէն Թագ չ .
մեա , առանձ աշխարհ այսմ՝ զոր երևի սիրել . կեղծա-
սրի լինիլ մեծ բարեկամ . սղբէլ , պաշտօն տանի , և
անդ եթէ ի Տամբայր մնասցէ . բայց այն Տամբայրք էն յո-
գայի , որոյ անզգայն մնասնի , և կորնչի ։ Ո՞նդյն Տա-
տատ աբէն բնտանեկնատութա՝ յասել խրատ . Ծա է ասա
բարեկամ . որ ի մահու լրեալ Թագու . յիւրմի ինչ ոչ
տայ . նպատա ինչ ոչ մնատուցանէ ։ Լ՝ա՛ այլոր ևս բան
զգոյն սյատ . աչխարհս է ասէ ՝ ոչ զօձատեսին . որ յոյս
վախի կարծի , Թէ զբատմէ ինչ , և չէ . և որչափ պնդա
գոյնս տեղի , այնչափ վաղ ի ձեռաց լպրծեալ երևնի ։

Ցոր-

Յաւերժակ։

Տ հսկէք սիրելիք, զնարդ մեծասէր պատուի ես, և խա-
ղէ. ապա մի հաւատայք ոգեբանաց և հիւսուրա-
նաց աշխարհի. դի ՚ի օգտասիրութեան, առաւել վտանգա-
ւոր է ՚ի փայփայելն քան ՚ի նեղելն։ ՚Կա՛ ոգնեմ լե-
րուք, եթէ արհամարհէ զձեզ աշխարհ՝ և առեալ
դի ՚ի ամբրոխութեան, որ արհամարհ է յաչս ծի, պատ-
ուական եք յաչս նոյ։

ԽՐԱՏ ՅՕԳՈՒՑՈՒՆ։

Յաղագս համբերութեան։

Ընաբան. Տան զղջութիւն համբերութիւն։ Ա Կոր. Ը. 15։

Ինչուան զի ոչ ոք ուրանայ զհամբերութիւն, որ
ամենայն առաքինութեանց արմատ է, և ամենայն
բարեաց սկիզբն, և ամենայն մարդկան ընդհանուր
պիտանի, և ամենայն ժամանակաց ընդունելի, և
ամենայն տեղեաց հարկաւոր, և ամենայն գործոց
ընդ ձեռն եղեալ, և ամենայն ուրախութեանց ան-
խափան, և ամենայն տրտմութեանց մխիթարիչ,
և ամենայն ցաւոց դարման, և ամենայն վշտաց
ապաւէն, և ամենայն նեղութեանց հանգիստ, և
ամենայն ցանկութեանց կատարումն, և ամենայն
ուրախութեանց ուրախարար, և ամենայն ցաւոց
դադարեցուցիչ, և ամենայն ախտից բժշկութիւն,
և ամենայն վնասուց ազատութիւն, և ամենայն
ընդդիմութեանց յաղթութիւն, և ամենայն ան-
հնարինս հնարաւորացուցիչ, և ամենայն ան-
կարելիս կարելիացուցիչ, և ամենայն ամենայնի
ամենայնիւ ամենայնիւ ամենայնիւ ամենայնիւ

Ման առակ։

Ասացաք, թէ երկոց առաւել առատով պատուհասքաց ա- պարտ է քրիստոնեի համբերութիւն տանիլ և սո- կալ. որոց առաջինն է անիրաւութեն մերձաւորաց։ Իսկ զի համբերութիւն պարտին տանիլ վնասուց տհմոյնիւք կամ արենակիւք, եղբարք և քոյր, այր և կին, ծնօղք և որդիք, եթէ ի միմեանց տրամասցին։ Որպիսեաք այսպիսի համբերութիւն բազում կան ի նոր գիրս։ Ա- ռաջի՛ք, ո՛չ առաքեմ երկիր խաղաղ՝ այլ սուր։ Տես ի Մատթ. ժ. 34. այսպանութեն բարեկամաց և արենակցաց. ոչ և կնոջ իւրոյ նախատանաց համբերել. զի առաւել ա- ռաւելեալն. քանզի օրդիսի զկին տարաբ այսպանու- թեանց, ամենահամբերն հեղուածի։ Ցեղիք, զի համբե- րութիւն պարտ է տանիլ անիրաւութեանց արենակցաց և կնոջ։

Հայտ է լինել, թէ օրդիսի և օրբատի չարիս անցուցին երբեմն ըստ յոլսեկի եղբարցն իւր. իսկ օրդիսի համբերուի ծննդ. ի. ժ. 18. առաքեա՛, մեծաւ և զարմանալեաւ. զի ասկիրատու- թեան՝ զոր արարին նմա եղբարքն, ոչ միայն չհզիւ վրէժ- խնդիր, որ կարօղն էր. այլ և զԹագաւոր ներեաց նմ։ և որ ևս է, առ չարարարս իւր ցուցաւ բարերար։ Այսպէս ծննդ. ժ. 1. մտաքս վնաս մարեմնոյ քոնւ իւրոյ, (որ արանց- մամբ և բամբասանաւք՝ յոյժ էր դնա արամեցուցեալ, վասն որոյ և յոյ իսկ պատուհասեալ,) վաղվաղակի յաղթեա եկաց, մինչև գտանել նմա թշնկուն։ Ցեղիք, զի եղբարք և քոյր պարտին անիրաւութեց առ միմեանս եղելոյ՝ համբերութիւն տանիլ, և դիւրաւ ներել։

Նէ ևս, ովք Թոմի, յոյժ խիստ էր հրամանն այն՝ որով ի. աթբահամ հրամայեցաւ զանմեղ որդի իւր զնահակ ծննդ. ի. ժ. 2. զենուլ. և իսահակ՝ հայրական արդն զպարանոց իւր մատուցանել. սակայն և այնոյ իսահակ համբերութիւն և անպատճառ հնազանդ եղև, զպարանոցն մերկեալ, և ովք զհ՚ի զենուին մատուցեալ։ Այլ իսահակ որդի առ ի. թ. ծննդ. աթբահամ հայր իւր, նոյնպէս դաւիթ հայր առ աբի- սողոմ որդի իւր եղեալ մեծ համբերութիւն. քանզմեն ծանր ծանր հալածանաց նոյ տարին։ Ցեղիք, զի համ- բերութիւն պարտ է տանիլ և չարեացն որ լինին, կամ- բևին լինել յորդւոյ առ հայր, և ի հօրէ առ որդի։ Այլ ասիցէ ոք. ծանր են յոյժ անիրաւութիւնք, որ յայլ գոյ-

պայծառ լինելն · քան որ յօտարացս : Պատասխանեմ . ա-
ռաքելեցիդ կայ տեղի · բայց և առաւել պարտիմք աղ
օրհնութեանդ լինել , քան օտարացս : Ձիս , զի ես ի մի յասից մե-
ծոց զմիաւորել զարկանի , եթէ ես ի ձեռաց մերոց զմիու-
խոցէ , հեշտաւոր ներելոյն , քան եթէ օտարի ձեռք կամ
առք միասնակ լինի . և էր ազատաւ . վասն զի նոքին ա-
րեամբ ի կենդանութէ վայելեն . և զի անդամք մեր են :
Ձհանձ , զի և աղտեղոց դիւրագոյն է ներելն , վասն
զի արեամբ կցորդք մեզ են , և այնպէս ըստ իրաց ինչ
մերք են :

Ա՚ան երէցոյ :

Ճ · Եպիսկոպոսն՝ որում համբերութիւն պարտ է տանել ,
և յանդիմանութիւնն մեծաւորաց : Նախ առա-
ջին զայս համբերութիւն պարտ է յանձին առնել յոր-
ժամ գերազանցն կառավարն ինձ յանդիմանէ զի ոչ կամ
պատժէ զիս մերոց մերոց : Որպէս , եթէ դաւիթ ար-
Ճ.Թագ. քայ թողութիւն մերոց իւրոց ընկալաւ . ըստ այմ . և ես
ԺԲ. 13: անոյշ ընդ վիշտս : Այլ սատ արդարք ընկալաւ պատու-
հաս ոչ միայն մնջութեան իւրով , այլ և սատակմամբ բաղ-
մաց ի ժողովրդենէն : Արդ զիարդ մին եհաս թողու-
թիւ , և միւսն ոչ . որ երկոքին իակ էին թագաւոր , և
երկոքին իակ մեղաւոր : Ա սէտրաւք գրատնաւոն . երկա-
քանչիւրն յետ մերոց յանդիմանեցան ի մարգարէէ .
դաւիթ ի նաթանայ . սատ յանտոյ . բայց դաւիթ
Ճ.Սամ. Համբերութիւն տարաւ յանդիմանութէն . այլ սատ ոչ .
ԺԲ. 30: սրամտեցաւ սատ սատ մարգարէին :

Ե · Պատձեալ համբերող լինել պարտ է և նոյ · որք վճ յան
յանտոյ ինչ ամբաստանեալ , յաչխարհական իշխանաւո-
րէ ընդունին զպատիժ . զի եթէ միաստուածարար են , ար-
դար պատժին . ապա և պատժոյն համբերել ուսցին . զի
յանցանացն վձարեսցեն , և համբերութիւ զոյ և՝ զոր
բարկացուցին . յածուսցեն զպատուհաս . կամ ամենևին
իակ ի պատժոյ վերծցին : Ոչ վճ զի կենն այն ըմբռնել
Ճ-Ե. ի ջնութէ , զպարտ և փարիսեցւոց ամբաստանութէն
Ը · 11: համբերութիւ տարաւ , և յամբաստանել իւրում ոչ ինչ
եւս պատասխանի , վճ այսորիկ և ոչ զիմաստիրեալ ի նա
զերծցոյ ի քարկոծմանէ :

Է · Այլ եզիտալ՝ եթէ ոմանք անպարտ յանդիմանեսցին , կամ
պատժեսցին իակ , արժան իցէ յոյժ ամ անհամբերու-

թիւ

Թէ ցուցանել, անհնանել, կամ զնոյ տրտնջել. ոչ երբեք. զի այսպէս ոչ եւս են անպարտ, այլ ծանր մեղապարտ. նա՛ի չհամբերել թէեթև պատժոց, ծանրագոյնից լինին արժանի. և զինչ քան զայդ անմոռագոյն։ Այսպս լաւ է համբերութիւն յանձն առնուլ զյանդիմանութեան մեծաւորաց. քան անհամբերութիւն, և անհնազանդութիւն զյանցանսն առաւելուլ, կամ նորանոր չարիս գործել։

Ա՛ստ ԵՐԳԸ։

Ա՛յրդոյդ ասասն, որպէս համբերութիւն սրտի տանիլ զի պարտիմբ, են համեղութիւնք և վիշտք եթէ մարմնոյ և եթէ հոգւոյ՝ առաքեալք մեզ յոյ։ Օ՜ամ ձաղող պատահար՝ զոր առաքն ձեզ ինձ սիրելիք, ոչ պատուական պարգեւ յաւիտենաւոր ձեռնամխ ինն ընկալիք. և միշտ զհամբերութիւնն հայելի առաքին աչաց կալիքիք, զերանելին ասեմ գործ, որ զնոր լինչս և զաղգ պինս, նա զրեթէ զանձն եւս իւր կորոյս. սակայն և այնպ միշտ օրհնեաց զինձ ասելով. եղիցի անուն տեն օրհնեալ։

Ա՛յեթէ և այլ եւս օրինակս կամիցիք, որք մեծամեծ վըշտաց համբերութ տարան, ընթերցցիք զինձաշունչ գիրս. և զարմացջիք ըստ համբերութեն երից մանկանցն ի հնոցին բաբելոնի, որք զոհել կուռ չառնին յանձն։ Ընդ սոսկ անասնոյք զբաժանելի համբերութեն եղելոցարու. որ մի պահպանութեն օրինաց տարաւ անտանելի տանջանաց, Այնչափ ջիք և ըստ այն անդուր համբերուին, զոր եօթեն եղբարքն մահաբեւանք՝ հանդերձ բարեպաշտ մորբ իւր եռաց ի դժնդակ տանջանսն ցուցին։

Յոկ զինչ յօրինակաց ասեմ պարտ իցէ մեզ քաղել. բայց զայն, զի եթէ այսպիսի և այսչափ տանջանաց, և վըշտաց, այսպիսի և այսչափ դառն հարածանաց համբերութեն տարան որք առաքինիք և անմեղք, ապա և մեզ պարտ է համբերութեն տանիլ նեղութեց մերոց, որ առ այսչափ տանջանօք թեթև և լիոն են. մեզ՝ ասեմ, որ չեմք անմեղք, այլ մեծ մեղաւորք. որով այդպիսեաց, և քան զդոյն ծանրագունից վշտաց և պատժոց՝ բնութեամբ զաք արժանի։

Յ՛ԱՐԳԻՒՆ։

Ա՛. Ոյ, սիրելիք, զայս քաղել պարտ է մեզ յօրինակաց

կաց առաքն ։ Օ այս հետևութեի միշտ հետևեցուաշիք ,
քանիցս անգամ՝ի վերայ լինէ նեղեալքիք . զի որք այս-
պիսի հետևեցուցանեն , նոքա են , որք զան ղդրոշ կամ-
բէբրութիք ։

Ղ։ի։ Ը։ ։ ։

ՎՔԸՐՈՒՕ։ ԺՈՂՈ։

Յաղագս հոգեւոր խոհրութեի ։

Բնաբան . Կոյր ումն նստեր առ Ճանապարհաւն ։ Ղ ուկ .
ԺԸ . 35 ։

Ակռաճք ։

Առակ է հատարակաց , թէ կոյրն է Քշուառ .
Կոյսիսն ումն յիշատակեալ՝ի բնաբանիս
լուսաւորեցաւ՝ի քրիստ ։ Օ լ՝է ծորիքն նր չերբ-
խով , էոյր ումն նորբր առ Ճանապարհաւն ։ Կռ՝ի
Ղ։ի։ Հարցանել քեզի , զի՞նչ ինձս գրա , չի սրարեց չեզ . անդիւն
ԺԸ . 41։ վաղվաղակի եւս պատասխանի , որ չէ բաղդին ալչ իմ , և որ
անդ ։ Իբր զի յամի Քշուառութէ զերծ լինել Համարեցաւ ,
թէ ազատեսցի միայն՝ի կուրութէ , և ասացէ ։ Կամ
ծանրագոյն եւս չար է կուրութէն մեռայ , քան զկուրա-
թէն մարմնոյ ։

Հաւաքարիութիւն ։

Ամանաւանդ երկու վտանգաւոր կուրութիք կան մեռայ .
(բաժանումն .) ( )րինակեալք նախ՝ կուրութէք տուբե-
թայ . երկրորդ՝ կուրութէք սատիանոյ ։

Ամառ առաջին ։

Ցայտ է՛ի ձբ գրոց . զի տուբեթ յորժամ՝ոչն կարծեր ,
Ա։ի։ Ը։ կուրացաւ ։ և ի՛չ . ծրտալիք ծիծռանց , ասէ գիրն ,
Տ։ի։ Ը։ որ անկան յաչս տուբեթայ ։ Իբր զի այդպիսի ծիրտք
Ի։ի։ յոյժ ջերմ՛են և կիզանող . որոշ զհիւծ աչաց ծախեալ՝
դիւրաւ կուրացուցանեն զմարդ ։ Կամիցիք գիտել , զինչ
նշանակիցի կուրութէք տուբեթայ . ոչ այլ ինչ , բայց
կուրութէն ագահութէն ։

Ի։ Վանդի մեծութէն և ինչք , որք յատաքելոյն ընդդեմ կո-
Փ։ի։ Ը։ 8։ չին , զտապ ագահութ՝ի միտս և՝ի սիրտ մարդկան բեր-
բերին . զուզիղ դատաստան՝ որ իբրև զաեսութէն է մե-
տաց , բառնան , և այնպէս կուրացուցանեն . այդ չայտ է

'ի դատաստան կաշառակուրծս ։ Վասն զի զրեալ է . Կաշ-
առն կուրացուցանէ զաչս իմաստնոյ ։ Եւ

Աղջ՝ զղջմբնակ արջն գազան Թաւտմաղ, որ զմեղս մեղուաց տեսեալ՝ զմեղուս 'ի բնակութիւն իւրեանց տանել, ըստ պլինիոսի՝ որ ասացեալ լինի հայելիսը 'ի կոյր չնմանեալ, որ զաչսց նէր հիւթ ցամաքեցուցանել, և կուրացուցանել ։ Նոյնպես ասացեալ, զի մեղուն մեղուաց և զինուս ազգաւոյ անգադար յարիշտակին, և զերկրն, և ուտեն, հայելիսը 'ի կոյր չնմանեալ՝ այս է՝ տարփամոլ երկրաւոր ընչից՝ բարեյաղթս կուրանան, մինչև աներեւոյթ չտեսանել նոցա զերկնային փրկութիւն վասն ։

Ա՞ռ էրիզդ ։

Ա՞ռ էրիզդ կուրանին և վասնզատու՝ է հուրսի տամբ- ած ։ Այսու է ԹԷ, զամբանի երբեմն զՀերս՝ Դաւ- և բրեցին զաչս, ևւբը և բազմոց սղոյց եղև ապաշաղ ։ Ոսկ ո՞ եղև պատճառ նէր կուրութեան ։ ոչ այլ ոք, բայց գազելս, յորոյ հարեալ եր 'ի սէր ։ Ցեսէք սիրելիք, զի գազելս՝ կամ մանկան սէր հնոյ՝ կուրացոյց զամբանն ։ Այ՝ և'ի մեր առաքս բիւրք 'ի մարդկանէ խնդրել սկսան պայման կուրանան, մինչ ոչ գՀոգւոյ իւրեանց առաւելն զաղաղանութիւն . ոչ զմարմնոյ իւրեանց Հաշուն, ոչ զՀնարհաղն կորուստ, ոչ զանառեան իւրեանց զերծումն, և ոչ զընդհատ ապաշաղութ վասնզուն ։

Ա՛ր զոր օրինակ սամբանն կուրացեալ՝ ոչ զիւրն միայն, այլև զայլոց ինդրեաց գկորուստ, նոյնպես բազմախոնջ շաւիղքս և զայլս գառաջնեցուցանէն ։ Պատուիրն զերգ ա- գաղեցուց , որ առաքեան է , և զնոմ ժողովեսին մարարէ , ԹԷ կուրացուցանէն զաս Հաւորս, և արկանէն'ի վարմ , զի 'ի Հրապոյր նէր ըմբռնեսցին այլ Հաւք ։ Այնպես յոր ժամ Հաւորն առաքեալ զգաղաղամիտ զղեղեցիկ և գա- գաղեսեակ ոչխ առաքիչ չարաչար Հերձուածոց որոց , ան գինն զնա բազմախոնջ կուրացուցանել . և'ի վարմ մարմ հաստատել Թէ պարարէ , զի օրինակաւ նէր և զայլս որ- սացն ։

Այսա է ԹԷ՝ ոչ Հիւծին յորժեալ յայտ՝ բազում անգ- ամ կուրութիւն 'ի մէջ ածէ . այնպես անառակութիւն յոր ժամ կուրացուցանէ զմարդ ։ Այ այսորիկ սոգումնեցիք , որք չարա- վաղաշ տուժանաք'ի տուն զուկաց մտանել կամիմն'ի Տր

բնչտահէն Տարան կուրուԹ֊ ։ յօրինակ բղջախոհայ ։ որք կուրուԹ֊ մնայ Տարեալ՝ ապուռ Հետև դԺուարաւ Տառանեն 'ի Ձանաապարհ վրիուԹ֊ ։ այլ Լբ'ի բազում անկանէն 'և խորխորատ դառապարտուԹ֊ ։

ՅԻՐՐԻՒ ։

Լսիկ զինչ պարտ իցէ առնել այսպիսի կուրացելոց · ա֊ սացից ձեզ ։ Ջեռանելիք՝ զի լահատք կոյր ծռանին , բայց և ապահէս 'ի կուրուն անդ՝ զմոյր Լբբեանց խրնդ լեն , 'ի տահաս նդի դիմեն , կաձն անտի դիմեն · միևև բանին նդ ապ֊ք ։ Լ'սա ամեն օրինակի կուրացեալ մեզա֊ ւորն՝ առ մոյր Լբ'ոյս ես՝ յատեան եկեղեցւոյ փուԹաս ցն · անդ ապաշխարուԹ֊ խորհրդով կաձն ջարհայ դիմա֊ ցէ · գոՀլով լը կուբլն · ԿՐ՝ զի բացեն ապ ես , և պեսէ ։ Դւտ· ԺԸ· 41։ Օ'ի այսոր օրինակաւ լուսաւորեցի , և առաժամայն տեսայ ։

ՎՐ Ը Ր Ո Ջ · ԺՈՒ ։

ՅԱՂԿՓ ԷՍՐՏՐՈՆԱՅՆ ՅՈՒՆ ։

Ընտբան · Ալ սրեցաւ յո յանապատ 'և Հոգւոյն · Մ՝ատ · Ը · 1 ։

Սկսուած ։

Զհանէք սիրելիք , և Թերևս ակնատես ևս էք Թափօրական Հանդիսից՝ զոր առնէ եկեղեցի յաւուր շաբաԹեան աւուրս 'և պատիճ ջարչարա նոց քրի · տեսանէ՛ ձեր ղվայելչազարդ կարգս Հե ձելոց , ղդասս դասս ապաշխարողաց՝ խաչակրաց , և կո ձելոց · և բայ յոյսպիսեաց ասաի՝ և պէսպէս պատկերս · յորս խորհուրդք չարչարանաց քրի միբատմաբէ ակնյան֊ դիման տեսողաց դեղեցիկ նկարագրին ։ Բայց Է՛ ուղղ դաւ այս պատկերք նկարագրելոյն · ոչ տա այլ ինչ , բայց զի յիշատակ սրտնեանն չարչարանաց անդրնին յուշ լե֊ ցի · և 'ի սիրտ Հայեցողաց ախտակցուԹի արձարձես֊ ցի · և այսպիսի ախտակցուԹիք ուսցաք մեր փոխարի֊ նել աքմ՝ որ նախ սիրեացն զմեզ , և սիրեաց մինչ 'ի մահ խաչն ։ Բ'այ՝ դեղեցիկ է սովորուԹիս · որում և ես ջանացայց լինել նմանող ։ Օ'ի զոր եկեղեցի յաչս մեղսնոց տեսանէ , զայն և ես յունկն , և ըէ ունկն յաչս Հոգ֊

Հոգւոյ տպաւորեցից ։ Վերափոխանակ նա պատկերս . և ես
զնացս ՚ի սկիզբն քառասնօրեայ պահոցս սկիզբն արա-
րից ձեզ նկարագրել ։ ՚Ի սա բնաբանիս՝ վարեցաւ յն յա-
նապատ ՚ի հոգւոյն . խակ զնմարդ յանապատ . յայտ է թէ
յայն տեղ , զի աղօթից և խոկմանն պատրաստեցի ։ Վասն
տեառն , զի և զուբ վարիք ՚ի հոգւոյն . զի որ որդիք են , Հռոմ.
հոգւովք են վարին ։ Եւ երգոցն ելով զայս հոգւոյն ՚ի ձեզ ա- Ը. 14.
ւուրս քառասնօրեայ պահոցս՝ և ես զձեզ վարեցից . և
յոր վայր . ոչ յանապատ . զի մի ահարկութիւն տեղւոյն
զձեզ զարհուրեցուցէ . այլ՝ ՚ի տեղի խոկմանն , այս է՝ ՚ի
պատրաստ սիրէ զերոյ . ուր ըն երանելիսն՝ յոյս և գործք բա
րութիւն զուարթութեան գաւազանն . և ոմ վարդապե
տութիւն և խնամատար ըն սբանչելի կերակրանաւք ամիսոփին ։ Ո
սիրէ յայտ զպատրիզն բերն գոանեւոյ հովանաւոր վայրս ,
յորս զոգիս մեր սիրով քի տատպոյեալս մարթիմք զուա
ցուցանել . այնպիսիս առեմ հովանաւոր վայրս , որ ըզ-
բոլանդակ պատուիրեն չարչարանաց քի մեզ առաքեա-
դրեն ։ Ամէն , սկիզբն արարից կազմուել Թ աւետարա-
և յայտ օրն և անդր՝ չարաչար ՚ի չարաչար յիմնաշունչ
զրոյ նորատոր պատկերս ձեր առաջի երևեցուցից , զսեր
կեան Ճառս՝ այսպէս առաջարկեալ ։

Հարցաբանութիւն ։

Ո՞վ ըն հանդիսի չարչարանաց երկրկին օրինակի . (բաժա
նուն .) Ո՞ւմ՝ յադամ . երկրորդ՝ ՚ի հաբէլ . երրորդ՝ ՚ի նոյ ։

Պատասխանութիւն ։

Մեկ նախահայր մեր ադամ՝ օրինակ ըսկի լոյս . այս՝ սկի ՃԵ .
բերելոք . վասն ոչ վայրապար սըր հարը զերկինն մեր քն
երկրորդ ադամ կոչեն , ոմ և զկոյս մայրն նր՝ երկրորդ
եւայ ։ Այս՝ պօգոս խակ զքն յայտնապես՝ երկրորդ ադամ Ա. Կոր.
անուանէ . և յերաւթ , զի ըն մեք երկոցուն ՚ի բազում ԺԵ. 47.
նմմնութէ ։ Ադամայ ոչ եղև հայր՝ քանց չոյ
արարչէ իւրմէ . և ոչ մայր՝ քանց յերկրէ , որ կոյսն էր ,
ձի անձեռամարմն . զի չև էր ՚ի վար արկեալ կամ արօ-
բազեալ ։ Այնպէս երկրորդին ադամայ չըզի՝ ոչ եղև Ծննդ.
հայր քանց չոյ . և ոչ մայր քանց ՚ի կուսէ ։ Այս սահղ- Ա. 27.
ծաւ ՚ի պարիզ ՃՅ . սա ի բոլն պարիզ առաքուածն նք ։ Այս Ղ. 26.
եղև հայր Ծի . սա կոչի հայր հանդերձեալ Ծի ։ Ադամին Ես. Ը. 1.
ադամ եղև խնամատուն . յերկրորդումն են ամ գանչ խնա- Լուս.
Y 2 տուն Կորնթ.

փոխէ՛ եւ փէսումէ՛ ։ Այս ևս՝ ասէր գործեցան մեղք առաջ
նոյն ազատայ ։ ոչ ապաքէն ՚ի պարտիզն դրախտին ։ ահա
եւ չարչարանաց քոյ եղև սկիզբն ՚ի պարտիզին գեթսէմա-
նի ։ եւ ասէ ալէլուիա հանդերձ յաղերոյս յորդւոյն կերպոն ։ ոսր էր
պարտէզ ։ Ահաբեկ , զիարդ նման եղեն , և անտման պար-
տէզքն երկոքին ։ ՚ի պարտէզ դրախտին մարդն ածէքնի ոչ
նահանջել կամեցեալ՝ ցօրվայսր վերջերի ։ քայց ՚ի պարտէզն
գեթսէմանի որդին ոչ և ՚ի նահանջել մարդկան յետ-
նի , խոնարհեալ մինչև յերկիրը ոգի որդւն երկրի ։ անկա-
ասէ՝ ՚ի վեր երեսայ էարդ , և եկայ յաջմէ ։ որոյ երկիրս կայ՝
նոյն յերկիրը անկանել ։ Ի պարտիզն դրախտին մեղա-
ադամ նախ ածէքնին ։ յորմէ էրբ ՚ի թունաւոր արմատոյ
մեղք ամ գՀետ եկին ։ քայց ՚ի պարտէզն գեթսէմանի
Հայեցեալ քի ՚ի մեզ մեր , և ՚ի գաշտ ՚ի ինձ , ախաա
պրծել ։ ։ ։ ։ ինձ ՚ի Հոգ ։ Օ ինչ խորհիս յայսմ վայրի
մեզաւորքս ոգի ։ Տեսանել զքեզ քո բանիբ փեսային ։
Նա՛ ՚ի պարտէզ էմ գեթսէմանեան ։ Եկ և տես զգաւս իմ ,
որոց համբերեմ մ՚ա քո ։ Եկ և նմանուիր մեր առաքինուեցո՛
խոնարհուն , համբերուն և գեթուն , զոր առ քեզ ուսու-
ցանեմ ։ քաղեա զայս ծաղկունս յիմմէ պարտիզէ ։ և ծաղ
կեացիս յաւիտեան ։ զի՞ զանդաղիս , ոմ ոգի ։ մտաւիր , մի
ոսիւք , այլ խորհրդովք և ըղձիւ ։ Եկ և Հայեաց ՚ի ցաւս
քո ։ ահա ՚ի տապտապալի կայ ։ և Հասէն ՚ի նմանէ գրուանի էբեր
գՀայլախս արեան ոլոռն ոլոռն հեղեալ յերկիր ։ զմնուա ած ։ ո՞վ
որ չարչարի ։ այր մ՚ա չարչարի ։ և որով օրինակաւ չար
չարի ։ Այ՝ մինչև եղեալ է քո ՚ի պարտիզն այսր , և
զքո ՚ի քո պատեզդ հրաւիրեացիր՝ զՀաջակինն առելով ։
ինչ եղէ՞ օրդերդէն էմ ՚ի պարթեւ էաբ ։ զի եկեալ առ քեզ այր
Հաղորդութիւն ։ և արեամբ իւրով գպատարագ Հոգւոյ քոյ
այնպիսս ոտոգեացե , մինչև լինիլ քեզ նման գրաման փառի
կուն և ուրախութիւն ։

Բայց արդ՝ մատ եկեացուք պատկերիս ։ տեսցուք զիարդ
մեղաւ ադամն առաջին ։ Ի պարտէզն ամ զգայարանք նո՛
ը իրաց ինչ գործակից եղեն մեզադն ։ Ակնկալեն արաս-
ցուք յայտ ։ Հայտ է քեզ ադամ մինչև էր ձաշակել՝
եւտես իբրև զևայ՝ թէ բաւ էր ծառն ՚ի կերակուր , և հա-
Ձայ ալաց հայելոյ , և փեղեցիկ ՚ի տեսանել ։ և այնպիս մեղք
ադամայ սկսան յայտնի , ոմ գրեթէ ամ իսկ մեղք ան-
ոի սկսանին ։ Ի՞սաղ ձեզ՝ այք ադամեան ։ վ՞ա ձեր ՚ի
պարտէզն գեթսէմանի քո յերեսս անկանել ։ վ՞ա ձեր այ՛ք
քոյ

քեռի դառն արտասուս հեղուն։ Ա՛ծ ձեր քո գոյ աչս իբր
ծածկէ՛ ի հող երկրի։ Ա՛ծ ձեր անմեղ աչք քի Թուք ըն-
ունեն։ և՛ ի տան կպիտիայ աբողին ։ Օ՛ինչ յայս-
մանէ ուռանիլ ունիցի մեզաւոն։ զոյն՝ Թէ ոչ յաչաց
յոյժավախի սիրեցեն առնուն մեղք։ նոյնպես յաչաց պարտ
է սիրեցեն առնել ապաշխարուԹիւն ։ Այլց արդ՝ մնասո-
ցուք յաչաց յականջս։ և այր ևս գործակից եղեն՛ ի մեղս
ադամայ ։ Այսպէս է Թէ ադամ ունկն մատոյց Համոզա-
նաց եւային։ և խրատուեցեալ՝ մոլորեցաւ ։ Այս
ունկն ադամայ, և մեր իսկ լսելիք սրտիս ի մեզ՛ ե-
ղեն պատճառ, զի ախանջք քի անհնարին Թշնամանօք
այսպանաք և հայհոյուԹիւք տանջեցան։ Նա՛ փշովք ևս ծա-
կատեցան ։ Այսպէս մեղայն ադամայ գործակից եղեն
և ձեռք ։ որովք զպտուղն առնելոյ՛ ի ձեռաց ե-
ւային։ ոչ նա ինքն խոտոռման լինի։ Այնա՛ զոր եղեալ ընդէ՛ն Ծն.
ա եդ ինձ ։ Այլ, քանի՞ մ՛ այսր ադամայ և մեր ձեռացն Ժ. 12 ։
մեղայ՝ չարչարեցան արքայնեալ ձեռք քի՛ ի կալանա-
ւորին չուանօք և շղԹայիւք սրկեցան ։ յապարանս՛ ի
սիւնն կապեցան ։ ի լերինն գողգոԹայ՛ ի խաչ քեռեե-
ցան ։ Այլ ևս մեղք ադամայ կատարեցան բերանով ։ ըն
այմ, Այնա ։ ։ ։ եա ինձ՛ ի ծառոյ անտի, և ՚ի ջերայ ։ Այլ, քանի՞ Ծն.
դառն եղև պտուղս առաջնոյն ադամայ ։ քանի՞ գառ-
նաձաղակ երկրորդին ադամայ ։ զի մ՛ այսր մեղայ քի
բանայ՝ ի պարտիզն գեԹսեմանի գառն քաժակ մատու-
ոմակեցաւ քի ։ յոր խմեցաւն էին բազմապատիկ ցաւք ,
նախատինք , տանջանք , և մահ իսկ ։ Համառօտ ասա-
ցից ։ ի փայտն արգելական մեղաւ ադամ , ի փայտն
անապրշական չարչարեցաւ որդին նոյ ։ փայտիւ եղև կո-
րուստ , և փայտիւ մեր փրկուԹիւն ։

՚ի վախճան ամի քննեցաւք և զոյն , Թէ որպիսի հան- Ե.
գիստուԹիւն լիցի մեզ երկոցունց , բան պատմոյն՝ որք
նախնեայն ադամայ մեղայ գՀետ եկին ։ Այսպէս է Թէ իւ-
րև մեղան ադամ և կին իւր , իսկ և իսկ ծանեան զին-
քեանց մերկուԹի ։ որ այսպիսի տանջանք էր նոյ , մինչև
առ մեծն ամենեցուն Թաքչիլ նոյ ։ նոյնպես քի մեծ տան-
ջանք եղեն , յորժամ զամենաողջախոհ մարմին նո՛ր՝ ի չար
հարանան ատելոյ մերկեին ։ Այդպէս առաջին մեղացեալ
և պատառաւոր՝ լը կոխին ի ձեռն Թաքեան ։ բայց երկ-
նորդն ադամ՝ ոչն և անպարտ՝ խրթին խնդրեցաւ ի
յուզայէ և ի գինուորացն , անվեհեր եւ ընդ առաջ , և ա- Յ.Ե.

աչ ցնա , ղ՝ նոպրէէ • յորմէ և իմանասիք , քանի՞ խոսիր
ըլ մէջ է բարի և չար խղճի մտաց ։ Ցարձեալ՝ յետ մե-
ղանչելոյն ապաշխարել եղև նոմա ի հանդերձս •
Ծն. քանզի գրեալ է • և արար տէր ապարէս և ինձ նր հանդերձս
Ժ. 21. մաշկեղինս , և զգեցոյց զնս • և ասէ • ահա ադամ եղեւ երբեմն զի՛ է
մեզ , գիտել զբաւչի և չարոյ ։ Ցատ սմին օրինակի և առաւել
ևս կարծելոյն նախատանաց ծանաւելոյս քոյ սպրասակ
հանդերձիւ հերոսիդի , և կարմիր քղամիդաւ չարաչարանս
պիղատոսի ։ Ցև զորօրինակ ապաւին առաջինն յետ մեղայն
արտաքսեցաւ՝ ի դրախտէն , և ըլ ժամանակեան մնդհա
փակեցաւ • նոյնպէս քոյ ի ծննդեանն ի քեթղհէմ վը
տարեցաւ • և ի մսդհա յերեմ հանաւ , և արտաքոյ
խաչեցաւ , ժամանակեան մսդ յանձն առեալ • զի ազ-
ատիչ մրկեսցէ յաւիտենից մահուանէն ։ Ցհա սկիզ-
բնէ այս առաջինն պատկեր է չարչարանացն քոյ • ո-
րոտ երկրորդ ադամ անուն կոչի ։ Ցզ՝Տայեսցուք և
յերկրորդն ։

Ա՛ռն երէցորդ ։

Ղ • Ցայս վայր ի նախահայրն ադամ • արդ և յորդի նր
Ցհաբէլ զնկարագրուն չարչարանացն քոյ ձեզ առա-
ջի արարից , սկիզբնէիք ։ Ցի զորօրինակ նախատարդն ա-
դամ , նոյնպէս և նախաւկայն հնոյ օրինաց հաբէլ բար
Եբր • ւոք ասի պատկեր չարչարեցելոյն քոյ • այն հաբէլ զոր ո՞
ժա. 4 • միայն պօղոս , այլ և քոյ՝ վ՛ա վարուցն ամբծուն և լա-
Մ՚ա • բաբարոյուն արդար կոչին ։ Ցայր որ զձնռնդ , զդործ և զվի
ԽԲ • 35, ձակ կենաց թէ ուղիղ կշռեմբ , իակ և իակ յամի յայամ
զնմանուն քի դառնեմբ ։ Ցայս է թէ հաբէլ ոմն երկ
րորդ որդի՝ յերկրորդում ամի Ցէ ծնաւ , յորում ժա-
մանակի առաջ նախահօրն ադամայ վ՛ա կորսուեան դրախ
տին վայելչութեն դէռ թարմ էր • որ և ցուցաւ վկայ-
Ծն. ութիւն հօրն՝ ի կոչել նր զորդին իւր հբէլ , որ երբայե-
Ը. 2. ցերէնն թարգմանի՝ առաջ ։ Ցմանաւանդ քոյ ծնաւ ի ժա
մանակի՝ յորժամ մեծ էին սուգ և հառաչանք արգելա
կանացն ի լսմբոս Տարց • որք ի Տարեւլաւոր , ոմ՝ ի Տա
զարաւար կամ առնոց Տետ փրկչին Ցի սպասեալ մնային ։
Ցյն պն՝ ի ժամանակի ծննդեան քոյ՝ և արդարք որ երկ
րի՝ ի մեծ սուգ կային , փոխանակ զի Ց ոմ յոյժ ամ
՝ի չարի կայք • և քաց ՝ի մեծդեղն անօրինութեանց՝
ոմ ուրեք կռապաշտութիւն զօրացեալ էր ։ Ցև ևս՝ թէ
հայ-

Հայիմք ՚ի գործ Տաբէլի , եղև նա հովիւ խաշանց . մանա-
նանդ թէ Տառաջինն ՚ի հովիւն՝ ոչ յիշատակին ՚ի սէր
գիրս . և ահա գողին իսկ եղև տիպ քո . ոչ առ զանձնէ .
եա եմ հովիւն քաջ ՚ի՝ ՚ԱՀԼ և ըստ ամենրսոսին՝ և երանելիսն՝ Տա
քել եկայ ամենեքին . ոչ երբեք ամենանացաւ . այլ կուսա-
կան մանրաւէն պահեայ Տանապազ . ըստ որում և քո ծնեալ
՚ի կուսէ՝ միշտ կոյս եղև , և կուսիկ փեսայ . և ցանգ զայս
առաքինութեն ուսոյց՝ զովհեայ , և քարոզեաց :

՚ի միտ առեալ զվիճակ կենացդ Տաբէլի՝ Տայեցայուք արդ
և յայն՝ որ ազնուագոյնն է , ՚ի՝ ՚ի պատարագ ՚ներա :
Վրեալ է . եաճ Տրէէլացերդիոյ խաչանց էրոց և ՚է պարբ
պաց նոցա զընտիր ընտիրս յաղջակիզ : Տեմէնք սիրելիք , զի
Տաբէլ մատոյց զանգ բանիկան և զընտիր ընտիրսն . ա-
պա չէն լինչ զարմանք , թէ պատարագ նիր առաւել Տա-
ճոյ եղև ոչ քան զպատարագ եղբօր իւրոյ կայենի . որ
պյոռնն մատոյց , և զբարիբարին անձին պահեաց ՚ԱրԴ՝
զինչ նշանակիցի պատարագաւս Տաբէլի . ոչ տոպաբնն
պատարագն քո ՚ի յետին ընթերման . ոչ ընտիր պատա-
րագ մատոյց քո Տօր իւրում երկնաւորի , քան զոր էիք
լաւ և պատուական , ոչ ի՝ զինքն՝ զպատն ոչ՝ զանդրա-
նիկ կաւոն . մանաւանդ յընթերման յետին ՚ի խնկելի
խորհրդեան : Օ ինչ ապա չէտ եկն . այն լինչ՝ որ ՚ի
պատարագն աբելի . զի զորօրինակ կայեն յետ պատա-
րագի եչօր իւրոյ Տաբէլի՝ զարեաց յուդայի՝ չորա-
կատարել զետոն չարութեն մատնութէ քո : Այդ-
նի՝ միոչ զայն անօրինութէն խորամանկեր , ազգ արար
ձաճ . ասէ . ընդէր պրածեար , կամ ընդէր խռովբեցան անձն ե-
բեար չո : Ոչ յուդայի ևս ազգ արար քո . ասէ . ընդէր ,
վն որոյ եէիր . Տամբարելով մարեաս զբերէ մարդոյ . բայց ա-
երկոսին իսկ ազգարարութէքս եղեն վայրապար . զի
ոնդ կայեն ՚ի բարկութէ , նոյնպես յուդայ յարձանաթո-
րութէ ոչ կասեցան , միևչև երկոցուն իսկ կորնչիլ :
՚ԱՀԼ ևևս բովանդակ զպատակերնակար՝ ձեզ առնչի արա
բի . քէմ լինչ կայ գեռ մտածելի . յի են երևելի պարա-
գայք մնչուն Տաբէլի և քո : Տարցանեմ նախ ո՞ եղև Տա
բէլ . Տովիւ բարի և անմեղ . նոյնպէս և քո անմեղ եղև ա-
մենևին . երբ զի ոչ արար գեղ . նա անչնար իսկ եր նմա
առնել : Տարցանեմ երկրորդ . յումէ՞ սպանաւ Տաբէլ .

ՈՀ ապաքէն յանօրէն եղբօրէն . նոյնպէս քո ապանաւ ՚ի հրէ
ից յեղբայրց իւրոց ըստ մարմնոյ , յորոց և ՚ի մէջ պրոց ծնաւ ,
Եբր. ր . 11 : ուլամբն կամաքն եղբարս անուանելոյն : Հարցանեմ երդ . զնաթրդ
հայեաց ապան զՀաբէլ . ոչ ապաքէն զրդեալ ՚ի բարկուե
և ՚ի նախանձոյն . նոյնպէս քո ապանաւ ՚ի նախանձոյն
Մատ . ի . 18 . հրեից . արդարդ իրագիտ եր և սիրատաս . բանդ գիտեր ՚ ա
սել , ըն ասա նախանձոյս մարդկային գնաս : Հարցանեմ չորդ .
ուր և երբ ապանաւ Հաբէլ . ոչ ապաքէն յանդն , և յա
ռաջ Հասակի : նոյնպէս քո արտաքս Հանեալ լեռն մ
քաղաքէ՝ ապանաւ , յորժամ երեսանն և երից ամաց եր ,
և ամաց երից : Ոսկ արդ՝ զինչ ասացից զաջդ ծնողաց .
յորժամ ազամ և եւայ կոծ սուգն ՚ի մէջ որդւոյ իւրեանց
Հաբէլի : Ոպաքէն յորմէ մ՚նոյն առաջին տեսին յորդ ի
իւրեանց , Թէ զինչ եր մահ . տեսին զպատիժ մեղաց
Դանիէլ . իւրեանց՝ զմահս ժառանգեցին . տեսին , Թէ զինչ անգք ան
ր . 17 : ցանելոց են ըստ մարմնի իւրեանց առյապոյ . և տեսին՝ Թէ
ինքեանք եին պատճառ մահուս . վշտ և յորդ սրտաւուշ
զմարմնի սիրելոյ որդւոյ իւրեանց ողոգանէին : Ոայց
մեծ ևս եղև կսկիծ մեր քն . նա՝ այնչափ առաւել , որ
չափ առաւել սիրելի զքն՝ քան եւայ զՀաբէլ : Օ ինչ
ասացից զարհուրանս Հաբէլի : Ոողոքեաց արիւն նր վրէժ
Ի . 10 : ինդրելոյ Թի . փղձան արեան եղբօր ո ասէ բողոք ժա
ըն : Ոզաղաւիկ և արիւնն քն , բայց խնդրելով ողոր
Ներս . ժ . 24 : մութի , ըն վիայելոյն պողոսի , որ ասէ . Ժողոքեալ եք . . .
՚ի նորոց խաչարանաց ձէնորդն յս , և ՚ի հեղման արեան նր , որ
առաւել խօսի քան զՀաբէլն : Ոյ զինչ ասացից զպատիժս ՚ի
մէջ եկելոյ եղբայրասպանն կայենի . ոչինչ զարհուրելոյս
Դանիէլ . ՚ի կրատմբուէ անտի յանցանացն , զինչ փորձեցեք զայր .
Ի . 10 : ոչ ինդրեաց Թողուն . ոչ ապաշաւեաց ՚ի մեղացն . վշտ
և ոնչ անդրդձ գատաստարտ՝՚ի սահմանացն , զոր արեամբ
Ի նախ : եղբօրն շաղախեաց , եղև սրտաւուշման . և այնպէս երե
րեալ և պատանել յերկրէ , և ամենեցուն յատեաց անկեալ
՚ի զամբաց ումեմն՝ որ յիւրոց ծնողացն էր , սպանաւ .
և նախ առաջին ՚ի դժոխս ընկղմաւ . Ոյս կոչին՝ որ ա
նենդ ժառանգեաց՝ նշանակ է ժողովրդեանն հրէից ,
որք յառաքելոյ յարոյնեարեալն կոչեցեալ խոտացան .
և այնպէս իբրև յանդաք և անդեղձ՝ ՚ի սէր երկրին՝ յոր
բնակեալն էին , և ուր զքն զեղբայրն իւրեանց սպանին ,
մերժեալ արտաքսեցան . և մինչև ցարդ աստանդական
և ցիրուցան՝ ոչ և մարդ կան յաշոց անկեալ կան : Ոյս

է սիրելիք երկիդ պատկերն , զորոյ առաջի արարի ձեզ
գնամանութիւն ընդ քեզ , որում երկրորդ հաբէլ անուն
կոչի . արդ զմտաւ ածջիք և զերրորդն .

Ա՝ան երրորդ .

Ձայ ապաւն առաջինն՝ ամ մարդկան եղև Հայր , իբր զի
է նմանել սերեցաք ամենեքին . նոյնպէս իբրաւ՚ժիք
երկրորդ Հայր մարդկան կոչի մեծ նահապետն նոյ . որ
յաւուրս ջրհեղեղի՝ ի կորնչիլ ամենեցուն՝ սա միայն իւ
րովքն ապրեցաւ ՝ ի տապանին , զի նովաւ ազգի մարդ
կան սերունդ պահեսցի : Այս ոչ պիտի զարմանալ մեծարու
թեամբ բարձրացուցանել՝ ներբողիւքը . այլ շատ է ա
սել ընդ դրան . Այդ այր արդար կատարեալ էր յաչսին անդ Ծննդ.
էր . Ա . 9 .
Տեառն . և հաճոյ եղև այ . Այս՝ որ որ զբովանդակութիւն գո
ւիւսից նոյն քեզ ըղձանայ , հայեսցի՝ ի բանսն , որ ասա
ցան առ նա՝ ՝ի հրամայել նմա ՚ն մտանել ՝ի տապան Ը . ԺԱ .
ունկը . զի ընդ գեր սակ արդար առաջի էմ յաչսիդ յայդիկ :
Ո՛ւնչ հնար կր ասել մեծ քան զայն , զի ՝ի բովանդակ
անօրինեալ ՚ն նոյ միայն եկաց մնաց յարդարութիւն , ՝ի
հարկս և յանձապաշտութիւն : Այս՝ նոյ միայն եղև շուշան
՝ի մէջ փշոց . հատ ցորենոյ ընտիր ՝ի մէջ անպիտան յար
դոյ : Այլոց արդ տեսցուք , զիարդ և նոյ նոյն պատկեր
չարչարեցելոյն քեզ : Այս առաջինն՝ յայտ է թէ ծնաւ
նոյ յամի լինելութեն ՚ն՝ հաղարերորդի յիսնեղդի եօթ
նեղդի . ՝ի ժամանակի՝ յորժամ ՚ն ամ այնպէս ընկղմէլ
էր ՝ի մեղս , մինչև բարկանալ ՚ն և ասել . Ընկեցէ ըզ Ը . 7 .
մարդն՝ զոր արարի՝ յերեսաց երկրի . . . զի բարկացայ , զի արարի զնա .
Այայտ է թէ ՝ի ծնանել նոյն՝ մարգարեացաւ Հայրն նր Ե . 29 .
դամբք . ասէ . սա հանգուցէ զմեզ , յիւրգործոցացէ՝ ՝ի
մեղաց . ոմն մեհեմ, երմնիմս . զի նոյ անուանէ՝ հանգիստ և
դադարումն թարգմանի : Այս և այայտ է թէ նոյ ՝ի սկիզն
պետրոսէ՝ արքարոյն խաղաղ կոչի . մի՝ վասն , զի քարոզելով Բ . Պետ .
զվերջին ժխտութեանն այ՝ որ մեռ ՝ի վերս կայր՝ յորդորեր ըզ Բ . 5 .
Ժողովուրդն յապաշխարուն . և երկրորդ զի նա միայն
յայնպիսւոմ խառնաղնաց ժամանակի եկաց մնաց ար
դար , և բանիւ և գործով զարդարութեամբ քարոզեաց :
Այդ՝ ոչ ապաքէն այս ամ և ՝ի քո ՚ն ՚ն՝ այ
ցիր սիրելիք , երբ ծնաւ քեզ . ոչ ապաքէն ՝ի Թիւրեալ
ժամանակի , յորում այն խաղաղութեն էր զնաց , այլ
ոչ ախտից . յորում ամպարշտուն սիրեալ էր , և կռա
պաշ

պաշտաւթիւն զօրացեալ , և ամենայն օրինաց պահպանու-
թիւն խափան նուաղեալ : ||Ջ և վա՛ քան զառաջինսդ գործեցաք մեք
Մ՚՚՚. առաջի յովնեփայ ՚ի քաւն , թէ՝ նա էրկեաց զքաղքենոյդ իւր
ա. 21. ՚ի գեղջ էբեանց : ||Ջ և քա՛ նայնպէս՝ և իրաւացի եա՛ քա-
ջոյ կոչի արդարութիւն . իբր զի եկիմ չ՚ուսուցանել քա-
ԺԴ. 15 : նիւ և օրինակաւ , և ընդ չա՛մ արդարո՛ւ . որ և ելից խա՛ղ
առաւել ևս յոյժ՚ամ ՚ի աղջաց աղջաց՝ և ՚ի քաղաքաց
քաղաց ապաշխարուի քարոզեաց : ||՚Ա՛յլ մա՛ղաղիոյս . զի
ԺԲ. 38 : ոմ՚նոյն՚ի քարոզել իւրում՚ոց հաւատացեալն , նոյնպէս ՚ի
վկայելոյ գրոց՝ և ոչ քի՛ հաւատացեալն . և ոչ քարոզեաց
քի՛ հաւատաւն :

Ը . ՚Այսպա՛յր առաջի՛քս գեա՛ն Հայլն՚ի քի՛ չարչարանն .
քայց զոր հանդերձեալն եմք ասել , զայրյարեալ քո
նկարագրեն : ||Փիտեք սի՛րելիք , զի միայն նոյ՝ կնաա իւ-
րով , և երիւք որդւովք , և կանամբք ՚ի՛ չ՚ահկղձոյց
պատուհասին ապրեցաւ , տապանաւն՝ զոր շինեաց ՚ի յա
ռաջ հրամանաւն ՚ի՛ ՚Ա՛ստ՚ուծ՚ . ||՚Ա՛ստ՚ուծ՚ խնդրի , թէ զի՛նչ նշանա-
կիցի տապանաւ նոյն . պատասխանեն որ Տայք , թէ նա-
խանկարի նուաւա սի՛ք խաչն քի՛ : ||՚Ա՛ւարա՛ք սի՛ք կիւրղի
աղէքսանդրացոյ : ||Խաչն է , ասէ , տապանն՝ որով ապ
բիւք ՚ի հեղեղահոս ջուրց մեղուե՛ից . նա՝ և եկեղեցի
զայս հաստատե՛ ՚ի կանոն սի՛ք խաչին . տապան զոա կո-
չեաւ՝ ալեկոծ աշխարհի : ՚Այլ բազում՛ իւ՛իք խաչն քի՛
առաւելու քան զնոյնանն տապան : ||Ա՛ս ապրեցոյց զաա-
կաւս , ՚ի ուեն ոգիս միայն . քայց քա՛ խաչի՛ իւրում
փրկեաց զաշխարհ ամ՛ : ||՚Ա՛տապան նոյի բազում՛ք ՚ի լոզ
ԺԱ՚՚. անկեաւ՝ մնանել ըզձանալին , այլ ոչ կարէին . զի այդ
Ղ . 17 : փակեաց զնա արտաքոյ . այլ խաչի՛ քի՛ կարող եմք
փրկել , ցոլչափ առ մեզ են չուն՚ք մեր . միայն թէ
զչարդ և զարգիւնս նո՛ր սի՛ք խորհրդովք և գործովք բա-
բեաց ՚ի մեզ մեռեսցուք : ||Ա՛ւ ևս այդ տապանն՝ յորժամ
կազմիւր՝ արհամարհ էր յաչս ամենայնոցա . այլ իբրև
յորդեցին ջուրք՝ եղև մեծարգի . նոյնպէս երբեմն չկայր
ինչ արհամարհ քան զխաչս քի՛ . մինչև կախեաւն գնո
մանել անիծել՝ համարիւր . այլ արդ չկայ ինչ պանծալի և
գերապատուա քան զսի՛ք խաչն . զորոյ և զդպին մնան չե-
ռուն ոսկւով և ակամբք : ||Եթ եղև նոյեան տապանին
երկայնութի՛ն և լայնութի՛ն և բարձրութի՛ն և խորութի՛ն :
||Այլ որ զբարձրութի՛ն սի՛ք խաչին նմանութ կամի , չայես-
ցի յանձն կախեաւ զնմանե , որոյ անբաւ է գերակայու-
թի՛ն :

ԵՒ . Այլ զայդ խաչին խորհուրդն խնդասէր կամի , ՚ի միա-
առակ նախ զմանարհնան բևեռելոյն ՚ի ներս . որ խոնա- փիլիպ .
հեղոյն ընդեղ . ցորչափայր , գնաց ՚ի տուն . և յորպիսի միտս , ը . ե .
՚ի տուն եկաւ , և ոչ բաւական իցի խնդալոտա լինել ասեմ .
Այլ զայդ խաչին ընծայելն Ձեռնասէր կամի , ծանեցուս նախ
զբաշխումն և զպատուոյն ցաւոց , որոց՝ վասն սիրոյ մերոյ
տարաւ քո : Յո որ զայդ խաչին վերկայուն չափել կա-
մի , խորհեսցի ոչ միայն զերկրս ժամանն՝ յորս կախեալ ե-
կաց զնաւել . այլև զամանն՝ յորս կամաւ և ըղձիւ կա-
խեալ կայր զնամանի՝ ՚ի ժամէ անտի մարդեղութեանն մինչև
զկատարն չուրց կենդանութեան : Որ մեծաւն սիրոյդ վերայ
չէին մերոյ . որպէս բարձր ես և խոր . որպէս երկայն
ես և լայն . ներգործեա ՚ի մեզ յայսմ հետէ ոչնչութեա-
լի լինել մեզ այնպէս լայն և երկայն , այնպէս մեծ և
ծանր , որպէս ոչ չամբերութեամբ տանիցիմք սիրոյն
քո : Ո՛չ տալոյն առատից . առատանան նոյն պատառ ունելոյ
՚ի ձողանէ . և մի միայն պատուհան . այս պատառ ՚ի կող- Դ .
մանէ՝ ըստ օգտակարին է խոցոտած կողին քո . զոր որ ը . ւճ .
բարեպաշտ ոչ կրէ ՚ի սիրտ նորա քոանեն : Այլ ՚ի տա-
պան խաչելելոյ մարմնոյն քո՝ ոչ միայն է պատուհան , այլ ըստ Թ ոնչ վերայ բոլորտակ մարմնոյ նորա :
Հանապա սիրելիք , եթէ երբեք զաղաղական Հոգւովք մե-
ծիմք ՚ի պատուհանոյ առակ և ՚ի վերայ չընտանին և
չՅաւիտեան իրաղութեան Թագաւորին , մի լինիցուք իրրև զաղ-
ռաւն , որ այլ ոչ գտանէր . այլ՝ նմանեսցուք աղաւնւոյն
արձակելոյ ՚ի նոյ , որ գտանէր անդրէն ՚ի տապան :
Որդեակ դեռ սակաւ բաղում ինչ գիտեմ՝ չտալտարեցելոյն ՚ի .
քոյ նմանութիւդ : Կրնաւ գիտեմ , թէ եղեալ ՚ի տապա-
նէ , զոհս մատուցեալ , և նոյն օրհնութիւն առեալ , պնդեալ Դ .
այժէ . որոյ եղեր եղէն ձախող : քանզի ասէ գիր . Էաբէ ՚ի Թ . 20 .
պէնոյ նոյա , և աբէեցաս . և գերկոցա ՚ի գան խաբեաւ .
Ո՛չնչ այլ նշանակի այդիս , բայց եթէ զեկեղեցի սանկիւ
՚ի քեզ : Կ՚անիցս անդամ քո զեկեղեցի նոր այգեայ նը մա-
մանեցուցանել . և քանզի աշխատութեի հասոյց նմա այս խ . 33 .
այդի . երեսուն և երիս ամի աշխատ եղեւ ՚ի տնկել զսա .
և ՚ի մերոյ միոջ ՚ի խաչ քրտամբք , արտասուօք և արեամբ
ոռոգեաց զսա . միշտ իրաւամբք ասել նմա . պինդ ինչ Ես .
առնէր այդեայ ինոյ , և ես ոչ արբէ : Կամ Հարցանիցք , որովհ . ե .
օրինակաւ քո սիրելոյդ զայդ իւր զայն զեկեղեցի , լուծա
քուք աչքն բանաւէտասուրային . ՚ի գինւոյ նը , այս ՚ի յե-
ռան-

ուանդ ապին սիրոյ այրելեաւ , և մերկացաւ 'ի խային ։ Եւ ևս՝ ոչ նոյ 'ի մերկութենէ խրտմծանակեցաւ յերկիր ըորդ որդոյ իւրմէ յանդգնաբարշանն քառնոյ , զաւմ ասպա յորդի ոչ քանան՝ պատիժ պատուհասի գուշակեաց և անէծս ։ քայց 'ի միւս երկուց որդոցն 'ի սեմոյ և յափեթէ վերարկուեաւ ծածկեցաւ , զորս և առ բարեպաշտուխնէ և պատկառանաց նոյ օրհնեաց ։ Կրճատիս քն 'ի խային մերկացեալ՝ 'ի հրեից նախատանաց անդամանեցաւ ։ Պայց զինչ քն առ անպատուէն և առ հայհոյելիս հրեից ։ միթէ անէծ զինն որպէս նոյ զորդի իւր զքամ՝ ծն անդր ։ լուսաբուք ձայնի հեզոյն քն ։ զի կայ յաղօթս , և ասէ ։ հայր խնդ քոյ , զի ոչ գիտեն՝ զինչ գործեն ։

Ղ։։ ։ Եփ ։ 34։

Հրդրդ ։

Ահա այս են երեք առաջինքն 'ի պատկերաց , զորս յայտնական ազդ հայի աւուրս առ յիշատակութենէն յարչաւանաց քն՝ ձեզ առաջի ներկեմ , մնաց այսօր հայել և ուշիւշով մնառել ։ Զի զինչ ձեզ պատգ 'ի մնառելութենէ ասած ։ պատգ քարի քաղիք սիրելիք , եթէ և դուք պատկեր քն լինել ըղձանաք ։ և այս լինի , եթէ զձեր մեղմինդ 'ի նոր աւուրս յայտնի պահօք և ձգամբ ապաշխարութենէ ձնդիք ։ և ըս օրինակն նր Քրիստոս ձերոց ներիկը ։ միանգամայն ասացից ։ եթէ քան վս ձեր չարչարելոյ ասէպ չարչարակից լինիք ։

Վ Ա Ր Ք Ս ։ Յ Ա Յ ։

Յաղագս լուսաբանոյ չէ ։

Կնաբան ։ Զ՝ յաւակերպեցաւ առաջի նոյ ։ Ա՛ոտ ։ ծէ ։ 2 ։

Ա՛իւնծ ։

Երեւս ահաւոնելիք սիրելիք , եթէ տարայց ըզձեզ այսօր 'ի լեռնէն բարձր , յոր ըս աւետարանի քննարանիս՝ տարաւ քն զհուր աշակերտս , պետրոս՝ զյակոբոս և զյովհաննէս ։ զոյն պատուելի տեսիլ մեհկասիրին ձեզ ցուցնել ։ Զ՝ յմի ահաւնելիցնէ այդմ ։ քանզի գիտիք , թէ ոչ զպատճառիսն 'ի տեսլեանց , այլ զցաւագինս յայտնոյն աղուհացի աւուրս հանդերձեալ է իմ առաջի առնել ձեզ , յայս տան՝ զի պիշատակ չարչարանաց չքի 'ի ձեզ նորոգելոյ ։ և զայնս

հոգիճ և ցաւակցուի՛ն սիրտս ձեր զայնմանց։ Եւ եառնեն այն բարձր՝ լեառն Եաբոկ՝ օրինակ եղև լերինն Երկնա ելոյն . այլ եմ՛ոչ ես կարճ Տանել զձեզ այդ՛ի լեառն փառաց և ինգուե . այլ՝ ի լեառն սգոյ ցաւոց՝ և արտունջ։ Եւ զի յայսմանէ աղուհացի աւուրս յանկարգին են եկք՛ի լեառն ձիմնեանաց և կառափնան . Նա այսօր տարայց զձեզ՝ ի լեառնն մինթեայ . ուր ոչ տեսանիցէք զյո՛ի փառս , այլ՝ ի ցաւս և՝ ի վիշտս ։ Ցեսիէն՝ որ՝ ի Եաբոկ լերինն , եղև օրինակ երկնային փառացդ . այլ ես այսօր ցուցից ձեզ օրինակ ներանեան չարչարանացդ ։ Ի Եաբոկ լերինն քո այլակերպեցաւ առաջի աշակերտաց քոյոց՝ փառաւք . այլ ես ձեզ առաջի արտրից զքեզ փոխակերպեալ ցաւօք ։ Նամանաւանդ ասացից . ուր աւուրբք յառաջ ընդհոլեն արարեալ Եաբիսրի չարչարանացդ քո՝ այսօր ըզնոյն տաղեցից . և գարձեալ երկինն պատկեր ձեզ յանդի մանն արարից՝ ի մատաղանի ։

Հաւաքածոյ։

Վ՚ՀՀ ըստ Տանդիսի չարչարանացդ՝ կրկնակի օրինակի . (Բաշխեալ .) Ա՚ախ՝ յարբահամ . եղիզ կեսահակ ։

Ի՚ան առաջին ։

Ի պանծալի առաքելոցն ձեց միջի , որը փայլեցին՝ ի նոս Հայաստան աշխարհի , բարձրեցաք և Տնազանդութեան . զի սովս բազմօրինակ փորձեաց զնոս ամե . և նախ՝ յոր- ժամ ասաց ցաւարահամ . Ելցերիք ոտանի . և ցաղիե ոտանի , ես . և՝ ի փառե հօր ոչ . և եկ չերիք՝ ընդ ջուցէ չեչ ։ Ի՚ՀԼ ոմի ես փորձ՝ որ չիոյ , եղև չոյժ ծանր . Նոյնպես Տնազանդութեն աշխարհին՝ եղև չոյժ կատարեալ ։ Ինձան էր ևօթ ամ առնեհինգամեայ ծերոյ ելանել՝ ի Հայրենի երկիրն չեր- հիր անծանօթ . ի տոյգ բնակութեի փոխել յանտոյգ . բայց Տնշա քան զկարծել մտայ՝ այս ծառ բազմամեայ աեզափոխեցաւ . այսմ ծանրաբեռն Հրամանի կատա- րեալ Տնազանդութեի մատոյց աշխարհի ։ Կատարեալ , զի եղև յաժանաման , և արագ . որ ոչ գիտե յապաղել . քանզի ծեր դոլով՝ յայսպիսի գժուարին իրաղուէ՝ որ եր Լծորել զՀայրենիս , զազգայինս , զբաբեկամն , և փո- խել զբնակութի , անդին փոխադարձի պատրաստեց զանձին՝ ի լսել , զձեռս ի գործել , զոտս ի գնալ ։ Կատարեալ , զի եղև միամիտ և կոյր . քանզի ամենևին Տամնձայ-

Ղ. ԻԲ. Ժա. 8. Նեալ գնեը միաս ՈՃՁԻՆ մնաց , եւ գնաց . և ոչ գիտեր՝ յո՞ երկինէ , այլ ի՝ յերկրէն քանմնաս . բայց ոչ գիտեալ՝ Թէ ի՛ ին աղաղակ յերկրէն լայն : Կատարեալ , գն եղև անտառ բեր , և առ ՈՄ պատրաստական . քանզի յոչինչ իրաց Հրաժարեաց , յանձն առնել երԹալ , կամ , քնակել , յայս կոյս յայնկոյս վտարանդիս , քնակ լինել՝ կի պանդուխտ , մեծատուն կամ աղքատ , առողջ կամ հիւանդ . որպէս գնարդ անօրինեացէ ՈՃ : Կատարեալ , գն եղև զոՀաբանԹամիա և արիական . քանզի ոչ տրամնջեր կամ ժամգոՀեր , և ոչ պատճառեաց զծերութին , և ոչ զվիշտս վտանգին Ձնեասպարհին . այլ՝ արհամարր յաղԹեաց ՈՄ դժոՀարուեաց՝ որ ՀԷ առաջ լինելին . և եկաց մնաց ՚ի պանդխտել ՚ի տայն վայր , ցոր վայր կանչ եղեն ՈՅ . ՈՒ է զՈՄ զՈՃնացեալ ժամնտակս կենաց . այս է՝ Հարիւր տարի . Ծ.ԺԱ. Ա.Մ. 7: գն եկեաց Նա ամն Հարիւր ՀօԹ անտառն և Հինգ ՚Ա ՚ըդ՝ գնաՀրդ ԹոռԻցի ձեզ սիրելիք , ոչ մեծ եղև Հնազանդութ Հին . այն մեծ յոյժ , գն օրինակ է Հնազանդութ ԹԷնդ : Ա.Մ. Ժբ. 7: ՍՀՀ գնա եւ՝ ի Հօր , և եկիր յԻ . ոչ ՚է ծածուկ երկինդ են ելք նո՛ ոչ գնՀ Հոգեկենութ տՀմնկցու ԹՀ Հրեշտակաց Թա՛ գեալ՝ մարդ եղև , և ոչ Հրեշտակ . և այնպէս զան գՀՀ բեշտակս՝ գնաբրՀամեան զաւակ նախանՁեալ ընտ՛ բեաց : ՍՀՀ ոՅՀ առ աբրաՀամ խոստումն եղև յԱբել ՈՅՀ , Ծ.ԺԱ. ՅԲ.ՀԻ.3: Թէ ազգիդ գնէդ յաչք ՌՁ . և օրՀնեցից գնէդ . և ՚ի ՀԷդ օրՀ՛ նեացին ՁԱ ազգք երկրի . նոյնպէս և առ քՈ՝ ՚ի գալ ՈՅՀ յաջ Ա.Մ. Բ. 7: խարՀ՝ ասաց Հայրն երկնաւոր . ՍՀՀ էմ ես գոա , և ես այ՛ օր Ձնայ գնէդ ԹնդրեՃ չինեն , և զայ ՀԷդ գնՀնեանաս ՚ի ՁածառՀ՛ փառՀՀ , և էլևառՀՀ ՀԷդ գՈՃ ՁածՀ երկրի : ՚Ըդ եր Հնա Ղ.Ժ. Ի.Ա: զանդուեն քՀ . քանզի գրեալ է . յոյնՁամ ասացէ , ՈՀ ԱՀա՛ առիՀ գՀա՝ տեսիք՝ գն ոչ յոյսդեաց յիս . այլ անդՀեն ա՛ ասց Հօր իւրում . ԱՀաառիՀ գՀա՝ ՍՀՀմն Հայր գնՀ յոյսի ՁնանՀել , ՚ի մանկուՀ չարչարանս յանձն առնուլ , և ազ քատին կեանս վարել . ԱՀաառիՀ գՀա՝ ՍՀՀմն գՈՃ ըմՀնդ՛ նել , կապել , ՁաղկիՀ , և ՚ի խուչ Հանել . ԱՀաառիՀ գՀա՝ ՚Ա՛ ոչ միայն արագ , այլև խոնարՀ , և անխարէ , զոՀաբա Թամիա և արիական եղև նՀ Հնազանդութ՛ ՀԷն . ասաց Հաի՛ ՀՀ Մ.ՀԲ. ԻՀ. 39: պարտիզն . Հայր էմ , երԷ Հնար է , անցնէ բաժակս այս ինեն . բայց ոչ որպէս ես Հաի՛ , այլ՝ որպէս դո . զի՛ոչ քան զայս խոնարՀ՝ Յ.ԺԵ. Ա. 34: ՚ի՛ չՀաւս զՀաւս Հօր իւրոյ անուշՀան կերակուր . էմ ՀԷբՀոյ՛ ան է ասէ , գն արաբէց գՀաս ազՀարՀի , որ առաՀեան գՀս ՚ի Հայրանս , ՚ի ՀարՀՀանս , ՚ի վուշ , ՚ի խուչ և՛ ՚ի մահ Հակ

պատրաստական զանձն ընծայեցուցանել. ոչ զուարթա-
միտ՝ արիական և տևական իցէ հնազանդութիւնս.
Այլ տեսցուք և ևս, զնորդ աբրահամ յիւրում պանդխ- Ը.
տուն եղև օրինակ քրիստոսի: Աբրահամ պանդխ-
տեցաւ յերկրին՝ ոչ իւրում, այլ և իւրում. այս է՝ յերկ Ծ.ԺԱ.
րին քանանու. զոր քանանացիք ժառանգէին, այլ ԺՀ. Ա.
աբրահամու էր խոստացեալ, և ծննդոց նոր: Այնպէս Ճ-Ը.
ևս ասէ. ԺԱ. ԺԲ.
քան չեթան էին, և եթէն պա ոչ ընդելան: Աբրահամ յերկ ԼԲԲ.
րին քանանու, ըստ առաքելոյն վկայելոյ, վասն հաս Ժա. 9.
նելոց. նոյն ոչ ընկալաւ՝ ի նմա ժառանգութիւն՝ և ոչ յայլ գ.ւ.ծ.
ոքին. այնպէս և յայրի ծնեալ՝ եղև ամենևին աղքատա Ե.Տ.
հղութեսաց սրչէ փոն ասէ, և եթէնոց երկնից բոյնս, այլ որդոյ Մ.ա.
մարդոյ ոչ փոյ, որ դիցէ գլուխս իւր: Աբրահամ տասն ան Ը. 20.
դամ հրամանաւ այ վիսկաց գնաւ տեղւոյ. ի քաղաքէ
քաղդէացւոց՝ ի խառանն միջագետաց, ի սիւքեմ, ի
լեռնէն, յեզիպտոս, ի դերարա, և յորս ի կարդի.
Հոգի յետոյ մեռաւ՝ ի քերբրոն. և թաղեցաւ ի շիրմի՝
զոր գնեաւն էր յայրոյ՝ արծաթով: Ոսկի գինչ եղէն քո-
վանդակ կենաց քոյ, բայց պանդխտուն: Այնչափ ծը-
նեալ, ի նաղարեթէ՝ ուր յղացեալն էր՝ ի Հոգւոյն սրբոյ,
եկն՝ ի լեռնակողմն՝ սրբել գկարապատ իւր գյովհաննէս՝
ի լեռնակողմանց՝ ի նաղարեթ. ի նաղարեթէ՝ ի բեթ
գլեհէմ. ի բեթ գլեհէմ ծնեալ՝ եկն քառասնօրեայ կենդա-
ծայիլ՝ ի տաճարին. կետ սահաւ միոյ փախեաւ կեդիսւ-
տուս՝ զերծանիլ՝ ի սրոյ մանկակոտոր հերովդէ. կեդիսւ-
տասկ եկն՝ ի նաղարեթէ. ի նաղարեթէ՝ ի յորդանան,
ուր մկրտեցաւ՝ ի յորդանանէ յանապատ. յանապատէ կե
բեթաւրեայ քաղաքն. ի քարոզելն անդ՝ ի հրեաստանի,
ի գալիլիա և՝ ի տաճարին՝ շրջեցաւ ընդ քաղաքս, ընդ
գիւղս և ընդ դեղս: Ո՞վ ինչ առասպել զդիմաբանին Ճանապար
հայն, զոր արար քո՝ ի չարչարանս իւրում, ի լեառն
ձիթենի, ի պարտէզն գեթսեմանի, ի տունն կայիափայ,
յատարանս պիղատոսի, ի գաբաթա հերովդէի, ի լեառն
գողգոթայ՝ ուր մեռաւ, և յոտարի գերեզման թաղե-
ցաւ: Հիմարքն ասեն զիշխապատ գքո պանդխտիս ունի վար- Ղ.ա.
կաս, յատակ լուրում. զոս ինչ կաս չեմ, որ ոչ գիտացեր: ԽԲ. 18.
այսպէս ամենեցուն անծանօթ էր, և անհետևակ:
Ի վախճան ամի գենեսացւոյն գպատիւս եւեա, և տես- Ճ.
ցուք, եթէ զայ ի նմանութենէ տասի դասանիցեմք միա
ևս՝ լինել նոսին աբրահամու՝ տիպ քո չարչարելոյ:

Ցայտ

ԺԱ. ¶Այսպէս է ԹԷ աբրահամ պատուիրէր եւս յիւր զինուոր
ԼԱ. ԻԲ. զօրսն իւր . որում սրտի մտօք մտադրեալ Հնազանդութիւն
զի պատրաստեալ զամ մտածով՝ անկաւ յուզի , ոչ զի-
տեալով յոր վայր պարտ էր զնորումն վճռմանն կատա-
րել , մինչեւ ցուցաւ նմա յաւուրն երրորդի : ¶Այսմամ եւ
ընթացեալ ուղեկնացութիւն՝ լերդակատար լինելոյ աբրա-
համ . և ըստ ԹԷոդպրեսոսի , առ նեբրին ցաւոց և ծիա-
նաց սրտի կայր յաւէտ իւրում ի տագնապի մահու : ¶Այլ
զինչ լոկ զայդ այս տագնապ՝ առ տագնապաւ քան :
Օ զօրինակ աբրահամ յայն երից աւուրս տանջեալ՝
խոհմտիւ դժուարին պատահարացն , որ յանձն էր նմա ,
նոյնպես քա ոչ երեք օր միայն , այլ՝ զամն երեսուն և ե-
րեք անհնարին ցաւովք միշտ ի սրտի յատաջատես էր ,
և կանխակիր մեծի խաչմանն պատարագին՝ պատուի-
րելոյ նմա յերկինսաւոր Տէրն : ¶Ա զօրօրինակ աբրա-
համ յայն երից աւուրս ոչ երբեք չքնեաց գիտմն ի Տնա
զանազութիւն , և ի զննելոց զսիրելին գիտակ . նոյնպես
քա յայն երեսուն և երեք ամն ոչ չքնեաց երբեք գիտմն ի
Հնազանդութիւն Տէր ՝ և ի զեռանալ իւրմէ ի փրկու-
թիւն մեր : ¶Այս մեծ եղև յոյժ ցաւ և տրտմութիւն քան՝
քան զաբրահամունն , Օ այս ինքն իսկ իւրոց աչակերտաց
խոստման եղև . ասէ . պրոսամ է ոգի ի գնել ի Տան . նա
քաջայայտ եցոյց զայս քրիստս ասելեաւ հեղեալ յերկիր :
¶Ահա սիրելիք՝ այս է առաջին պատկեր , զոր ձեզ այս-
օր առաջի արարի ի մտածութիւն . որում և անուն կո-
չի , նկարագրութիւն չարչարելոյն քան յաբրահամ :

¶Ասն երիցդ :

ԻԷ. ¶Այլ զի ի Թափօրս չարչարանացն քան , զորոց զսկիզբն
կալաք , պատշաճ կարդ պահեցի . զԱեռ Տօրն՝ ա-
ռաջին արարացուք զորդին , ուսանել՝ զնարդ և խոհական
որդի աբրահամու պատկեր է քան չարչարելոյ : ¶Պա-
քին ոչ օր այնպես ձեզ ըստիւ նկարագրել զքա , որ անուն
այս որդի աբրահամու : ¶Ահա առաջին՝ մինչեւ էր խա
հակայ չլացեալ , յերկար անձկալին նմա ծնօղք իւր ,
որ աւելի քան ի քսան և հինգ ամաց հետ չամլութեան
ելին , մինչեւ առ յայ եղև խոստացեալ . զորոյ և զանունն
իսկ նշանակեաց ՝ ¶Այնպես քա լ բազում դարս անձ
կանաք ժառեցաւ , բազում հառաչանօք և արտասուօք
խնդրեցաւ , մինչեւ ի հրեշտակին մերն ներ և խոսի աւետիս

տուաւ .

առնէաւ . ումէք խորհրդաւոր անուն նշանակեցաւ , յայն
քան , Թէ ան չշաւղէր և ծնդէս որդի . և կոչեաց զանուն նր Ղուկ .
յս : Յայտ է Թէ անսխամբս խահակ , որ Թարգմանի ա . յե .
ծաղր կամ խնդութիւն , ուղիղ նշանակի քն . որ ամ սիզ
յաւերժ և անեզրական խնդութիւն է պատմեաւ : Օ խրեր
զառաջին ձայակ զգայ յսխանեսս , մինչ երթն
յարդանդի մոր իւրոյ երկնաբերիւ , խայտացեալ զա
լատա քն : Ամէն մեք զարձցուք ի պատկեր անդր : Սաս
հակ ոչ ծնաւ յերկիր հայրենի , այլ ի գերարա յսատար
աիւթիւն : Սակ քն ոբ . ան ի նազարէթ ի գաւառ մոր
իւրոյ , այլ ի պանդխտութիւն վայրի , և յայրի : Սահակ ի . ա .
ուԹօրեայ Թլխատն . նոյնպես քն յաւուրն ուԹերորդի :
Սահակայ եր եղբայր իսմայել անուն ՝ ի հագարայ ե-
գիպտացւոյ յարևնոյ հօր իւրոյ . այլ իսմայելա այս հա- Ծննդ .
լածեալ գնահակ . վայ և ի լոյս հանաւ ի տանէ աբ- իս . ա .
րահամու՝ մարբ իւրում : Սակ քն այք եղեն եղբարբ .
եղբարբ քն ի մարթինս՝ եղեն ջրեալբ որդիբ աբրահա-
մու . բայց զի Հալածեցին զքն և ապտնին , վասն այն
մարբ իւրեանց սիմագովկայիս՝ և ամ Հրեականն ազգաւ
մերժեցան արտաբսեցան ի տանէն ոյ յեկեղեցւոյ , յոր
ինան միայն Հագևոր որդիբ աբրահամու , ձշմարիտ հա-
ւատացեալբ ուղղադաւանք :
Չայտնապէս առացեալքս գեռ ոչ Հայեն ի չարչարանսքն . Է .
ապա արդ զինեցարբ զսպառնալս միւռանգամ , առաւել
և առ ի մտաց : Ռաչին նմանաւէն է ի բան պատմիբա-
նին , որ առաւ աբրահամու : Եղ— ասէ ղբրէդ ՚ս ղբրէլ , Գ . Նկդ .
ղբ սերեցեբ՝ չհաւատ : Ի սա գամն օրինակի՝ այնպես սերեաց ամ իս . ա .
ղաչաբտ , գինել ղբրէն ենբ գաճէն եա . ցոր վայր . մինչ ի մահ Յ . կէ .
և ի մահ խաչի : Ադդ՝ սիրելիք , զնոյ յայտ վայրի ձեզ ի . ա .
առաւել մեծ և արանձնի Թուխյն . այն , զի յանձն էառ
աբրահամ զմիածին իւր զնահակ յանծային հրամանաւ
զնուալ և տալ սյ մինչ ի մահ . Թէ այն՝ զի ամծ զմիածին
իւր առ անբաւ սիրոյն եա վա մեր մինչ ի մահ խաչի :
Ապաքէն անբաւ առաւելուԹիւն մեծ է սա . ցի , այնչափ
մեծ , որչափ մեծ է սէր Հօրն երկնաւորի առ որդի իւր
քն , քան զերն աբրահամու առ խահակ . և որչափ մեծ
է քն որդի սյ քան զնահակ որդի մարդոյ ՝ այ որպես
աբրահամու նոյն եր զանձն պատարագել համ զիւր որ-
դի . նոյնպես Հայրն յաւիտենական ի տալ զորդի իւր ,
ձեռ ինչ նուազ , քան Թէ առնէաւ եր զանձն : Ի միտ

առեք զայս սէր սիրելիք . և յառաջադոյն փոխադարձ
սիրոյ տուք ոչ զմի միայն սիրելիդ ձեր զոգի զսիրտ և զկ
կամս . զի այս նմանէր ոչ մեծագոյս հաճոյ է նմա . և իւր
ևս զգենուն զբարեաւն՝ առաւս վարձատուին : Զդ՝ի
միտ առեալ զպատուէրս գնծոյին , քենեցուք և զան
զին նշանակեալ վս զնոմանն խաչակայ . այն է լեառնն
մոլեակ : Զակ զնոյ նշանակիցն լեառնս : Զա երբայե
գիս՝ պետիք նշանակաւքը են նոր . իբր զի նշանակի լեառն
գառն , կամ լեառն գիւաց . զի գառն եղև աբրահա
մու և սահակայ : Զանակի՝ լեառն պատարագի . զի անդ
աբրահամ յորդի իւր , և խաչակ յանձն իւր՝ մեծ պա
տարագ մնուցելոյն ոչ : Զանակի՝ լեառն վարդ ապե
ստուձն . զի անտանօր ասացեալ աբրահամ իւրով օրինա
կաւ , Թէ հնազանդիլ պատրաստ է ոչ : Զանակի լեառն
տեսլեան . զի յառաւօտն երկիր այս լեառն նշանաբ ինչ ցու
ցաւ աբրահամու . զի ոգոյ և կռնչացաւ՝ ի նմանէ , որ եբէս :
ԾՆԵՆ . ԻԲ . 14 : Զանակի լեառն անձրևի . զի անդ տեղեաց ոչր օրհնու՝ի
առաւ՝ի զիր աբրահամու : Զանակի՝ և լեառն լուսոյ .
զի անդ աբրահամ և խաչակ լուսաւորեալ՝ ծանեան զը
նմանն տեսլեամն ոչ : ԶԱԼ այս ամ ՀՀմարան՝ ի զիր
լերինն կուսափեսան , յոր զենաւ քն : Զեառնն կուսափ
սան՝ լեառն է զմեայ . իբր զի՝ի նմա տարաւ քն զառն
տանջանաց . լեառն պատարագի , զի անդ քն պատարագե
ցաւ . լեառն վարդապետուն , զի անդ քն յաթոռոյ խա
չին ասոյց զՀանապարհ աբրայան . լեառն տեսլեան , զի
անդ քն տեսաւ մեռեալ . լեառն անձրևի , զի զիր մարդան
ԵՓԵՍ . քի անդ եղելոյ՝ Հայրն երկնաւոր օրինեաց զնեզ ամ կոփեաւ
Ա . 3 : օրհնութ . և լեառն լուսոյ , զի՝ի նմա քն խաչեցաւ ոմ լոյս
Հի՝ի խաւարել համերկրի :

ՀԱ . Ո՞ արժանաւոր են խորհուրդքս սիրելիք . բայց լսելոյ
ԴԱՆԻԷ . եւս զարմանապոյս : Կրնաւ է , Թէ աբրահամ՝ի առ
ԻՒԼ . 6 : բառ լերինն եղիոզ գնէն . և զիայտնի՝ որով զոգեակիցն
անձնէր զիառակ , և բաց առեալ Հիշոյն՝ երարձ՝ ի զիր
խաչակայ : Զդ խնդրի , Թէ զինչ նշանակիցն էին և
փայտն : Պատասխանեն մեկնիչք , Թէ իշուն խնդրել զնոմ
մեզառոյն . և փայտիւ նշանակի ծանրութիւն մեզոյ , կի
արժանաւոր պատիժ նոր : Զայս ոմն զիայտ՝ որ այրելոյ
էին զիառակ՝ աբրահամ Հայր նոր առել Հիշոյ անտի՝ եդ՝ի
զիր որդւոյ իւրոյ խաչակայ . նոյնպէս զմեզս մեր , ըզ
ծանրութիւն մեզոյ մեզոյ , և զիայնին արժանաւոր պա

տու

առհաս՝ Տայրն երկնաւոր առեալ՝ ի մինչ մեզաւորաց
եդ՝ ի վէր քան զդպեայ խորհրդոյ սկսեալ՝ զի վա՛ մեր ամենե-
ցուն քառեացե՛ւ և վհատեսցի՛ւ Սատանայ՝ ոչ
հրաժարեսցի լքանիլ յառն իւր զկեռն իշոյ, այլ խոնարհ-
նուիջ բարձեալ տանիցէ զնիստան միանգամ՝ ի լեառնն մոմ
բեայ. նոյնպէս քո զմեզ մեր՝ լսողութիւն պատուիրանի
Ցն. Ը. Ժ. Ա. Ա. Ա

ռիւք վշտապատկ , պատասխանել վմ մեր : Այս այլոք ա-
ամէ . ոմն փոխանակ խոտհակայ զենաւ խոյն , և մահճան՝
որ խոտհակայ ինայր , եղև վերընկալ . նոյնպէս քո զենաւ
վմ մեր և վմ մեզայ մերոց . և մահճան՝ որ մեզ եր ար-
ժան , եղև յանձնառու : Այս յարէ . ասրեցաւ խոտհակ ,
և զենաւ խոյն . մեռաւ քո , զի կեցցէ մեզաւորն : Ի՝ն-
ռաւ որդին ոյ մարմնապէս . զի որդին մարդոյ կեցցէ հո
գևապէս ընորհօք , և յետ սակաւ միոյ անվախճան փառաւք
Ա՝հա սիրելիք , այս եկեղ պատկեր է քեզ չարչարելոյ . զոր
այսօր ձեր առաջի նկարեցաք , որպէս և անուն կոչի . ևը-
կարագրութիւն չարչարելոյն քո յիսահակ :

Յերերորդ :

Ասկ զինչ խնդաստ առաւելապէս քաղել ունիցիմք յօրի
նակիս առաջի : Ա՝արթ է քաղել բազումն և պէսպէս .
այլ շատ է առնուլ յայնց քանի մի : Ա՝նշայք փոքր միայ
ոաջ , Թէ խոտհակ՝ ի վմ փայտիկ կապեցաւ չնմանօք .
Թ՝այլ առաք և զաք ընդ խոտհակայ , զի կապեցին ձեր
կամք կապանօք պատուիրանացն ոյ . և ոմն խոտհակ
զայն կապանս ոչ խզեաց , նոյնպէս և զաք հլուծ տար-
ջիք կապանացս : Ա՝նշայք Թէ քո բևեռաք սիրելոյդ՝ի
փայտ խաչն . բևեռելովքիք և զաք ըստ զձեր կամն՝ի
խաչ՝ տակի բևեռաք ձեռացն սիրոյ : Ա՝պա Թէ այս բև-
եռաք ոչ Հաստատուն ունին , առէք և վերկաթի բևեռս
ձեռացն երկիւղն , առելով ըստ զաթի . բնութիւն ընդ եր-
կիւղ չո զմարդին էմ . կամ զոչելով զառաքելոյն ասացեալն .
որ չեռանդն են , զմարդիս էութեանդ ի խուճ հանին խրեօք և ցան-
դուխք հանդերձ . այսպիսի սիրտակալ և խոչընդոտ կամք ,
են ոյ չանգրտական պատասխ : Այս ևս ըստ , Թէ
Հայրն երկնաւոր զորդի իւր սիրելի մի մեր մատնեաց՝ի
մահ . ուստրուք ասաի զնչին ոյ առ մեզ : Այայց և ըստ
Թէ Հայրն յաւիտենական ոչ խնայեաց յորդի իւր մի
մեզաց օգտի . ուստրուք ասաի զարդարութիւն ոյ . և
՝ի միտ առէք , Թէ ոմն անարատ վրէժ խնդրեաց չար յա-
նարդ ծառայից մի մեզաց անձանց նոյ : ահ ինձ է անիծել
՝ի յեռա ոյ , որ յիւր կամ որդի ոչ խնայեաց :

ՎՐՔԱՑՈՒՄ ԻՒԼ։

Յաղագս չարչարանացն Քրիստոսի ։

Ընդառաջ · Ահա ոչ է ըստ ինձ , հակառակ նմին , գլուխ · ՃԾԸ · 23 ։

Սիոնաբեկ ։

Ընդառաջ զղջարարութեամբ , և անտանելի հայհոյութեամբ եղեալ՝ առել անձին գլխոյ , թէ բնեղ ընդ ինքեանս իշխանաւն դիւոց հանի զնա զգեաս ։ Այլ զոր օրինակ ոչ ար բարիանալ ազգին , թէ հոտ նեխոյ բուրել · կամ լուսաւորաց , թէ ժահր՝ի գուրս տայ · կամ գեղեցկանալ , թէ չարաշնոտ · նոյնպէս ըստ զղջալոյ չարաց՝ զղջոյ գրեալ է · գեղեցկեան բաց ի նիւթէդ նորա , քան չեզեւ ինչ փոյթ · այլ դիմախոտեալ նմի ամենայն հեզիկ եւ պատասխանեալ · ոչ ոչ է ընդ իս , հակառակ եմ ։ Այնպէս թէ կամիցի լսել առել · զնորին հետս ի լինել գրեալ հանել զօրու թէ առանձին , որ այն է ըստ իս , այլ հակառակ եմ · ըստ օրում չանիմ ինչ հաղորդութեան ։ Այս ոչ ժողովել ընդ իս գնորդիկ՝ի կեանս , այլ ցրուել՝ի մահ · ոչ ժողովել՝ի շահատարանս այդ գործեանն բնաւին , այլ ցրուել ջանայ և հոսել ։ Այս հոմանիւ եմ , որ ժողովիմ գոչխարս · և նա գայլ որ քեզ գնոյ կենդանի ։ Այս կամք են գնոյ այդ բնծայել · նա բոլոր յանիսակել և տանիլ՝ի բաց ։ Այս՝ի միութեն հաւատոյ գնոյ մարգիկ միաբանել բղձանամ · նա զամենեսեան օգտել հնարս ազանդաւոյ և հերձուածոյ , չարաւփառութեան և կռապաշտութեան ։ Այս սէր մարդասիրեան և խոնարհութեան նոյ ուրեք քարոզեմ , և ասանելեմ · նա ատելութեան , կռիւն , վէճս , և գրգիռ մարդոյ նոյ ուրեք սերմանել ։ Այրդ գի կայ իմ՝ի նմա , կամ՝ն ըստ · գի կայ իմ՝ի ատամանդի , որպ գործք իմոց գործոյ են հաւատակ ։ Այհա ահաւասիկ այս քանիւք , որ ոչ է ընդ իս , գնոյ առակ եմ է յամենի արարչի գիւր գործոցն · և հոգոյ թէ մեծ անհանգիստութեամբ է ըստ մեջ խոր , և տատանեալ ։ Այս այսօր առաջի արարիչ հանդիսանալ , որ լաւ ևս է · հաւատալով զգոն կրկուց՝ի նահատակեալ , որպ գործք և արարք ըստ գործս քո բազում անկեն նմանութեամբ ։ Այնպէս արարի հանդիսից Թէոդորի չարչարանաց քո յանցեալ

կիւրակէս . այսօր՝ ի նմին յարեցից . և քէն չարչարելոյ նոր պատկերս՝ ձեր առաջի ներկարեցից ։

ՀԱՒԱՔՈՒԹԻՒՆ ։

Վէճ ըստ Հանդիսի չարչարանաց կիրակիի ներկարադրի . (բաց թառս ։ Նախ՝ ի յակոբ . ևիդ՝ ի յովսեփ ։

Ա՛ռաջին ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ . Ցայտ է Թէ յակոբ առաւել սիրելի եղև մեր Քրիստոս Հանրելիայ , քան զեղբայրս նորա եաւս . և Թերևս յայն ժամս , զի եաւս էր այր հմուտ ոտից , և վայրաբեր , բազմավիճ վայրենի և բաւ . իսկ յակոբ լերդ և այր առանց պաճուճանաց ընտրեաւն ։ Այդ և իսկ , ասացէ՛ Թէ Հանրելիա զյակոբ զորդի իւր մեծաձայն սիրէր . յայտ անտի է , զի զնմա՛ փոխ՝ի մեջ էառ , ոչ զի զնաւահայոյ Հայրապետն օրհնութիւնն , ըստ նմին և զանգրանականութիւնն իրաւունս՝ ի յակոբայ մէր ջնջեսցէ . զոր և արար իսկ . իսկ որպէ՛ օրինակաւ ։ Այդ զի յակոբ Հանդոյն էառաւայ՝ Թաւ երևեսցի , ուստէխ աթոյդ՝ ի բաշխիս նէր , և՝ ի վէր ծղնոյ պարանոցն նէր . և այսպէս իսա՛ Հակոբ՝ որոյ առ ծերութեն վատեալ լինն աչք , Թուեա՛ յաւ յակոբ՝ Թէ իցի եաւս . ուստի և օրհնեցաւ ի նմանէ՝ ոչ անդրանիկ ։ Այդ զիտել կամիք սիրելիք , զինչ նշանակիցի պատկերաւս , Տարցէք ծերոց օգտութեան . ասէ . ուրեմնաբք նշանակին մեզդ . իսկ յակոբաւ , որ ար կաւ զոյն զևբրև , նշանակի լի՛ , որ ոչ զևբրե՛ այլ զօտարս մեզս երբարձ ։ Որը զի ձեռնդին իմաստութեն առաւել զԹասիրեալ՝ի մորդ քան՝ի հրեշտակ , զայս ձեռայինն Հանձարեալ խորհուրդ , որդւոյն ոչ զևբրե մեզս յանձն առնուլ , և պատժոյ նմ՝ վճարումն առնել . ևս ընդառ դրեալ՝ի վէրոյդ , ասէ . և աչաւս ևբ երեսիդ . և ևբ առաւաւ . զի զօրհնութեն՝ զոր յարիշատակեալն ևբ գժոխայն առ՝ի մէնք , ձնհաւարս՝ի մեզ Հատեալ . և զանազան ժառանգութեն , որպէ՛ևզաբ անպժան , անդ լինն՝ի մեզ զարձուալ ։ Այդ է այն սկիզբ . այլ փոխադարձ սէր ունք իւր ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ . Գտանէ՛ զայտ է՝ի նմ զդոյդ , Թէ երկեալ յակոբայ՝ի միջագետս առ եղբայրս մեր Լաբան , ծառայեալ նմա ամս եօԹն՝ ոչ Հոլիճ , զի զդուստր նէր զառնել առ յէ իւր կնութեն ։ Այդ զինչ զործեցաւ . յետ եօԹն ամուց առնալ յակոբայ փոխանակ ռաքելի ոգեղէն և զե՛

Ձանկն ելիս ։ Կոյն անգր սեղկին ը քե , որ Ճառագայթար
կի յերկինս կ՚Ճ. ար երիս աղգ. եկն , Հրեշտակեն՝ կամ
սնոդովդայն , և Հեթանոսեն ։ Յանկացաւ քե
ռաբելի , յր և սնոդովդայն , որ մե առ ՚ձե Չմարիա
Հաւատացին՝ դեղեցիկ եր քան զոզեզ և կռապարիչա Հե
թանոսեն ։ այսմ ռաբելի ցանկացաւ քե , զի ասէ ։
ոչ ոարեթ առաքեցայ , եթէ ոչ առ ոչխարս կորուսեալս տանն Իսրայէլ ։ Մատ. ժե. 24.
և յայտ է Թե ռաբելի՝ ոչնար Թարգմանի ։ Կոյն մե այսր
ռաբելի Ճառագեաց և աշխատ եղև յերկիրն ամն երեսուն
և երիս ։ բայց ի զոզ ։ զի լիս , յր Հեթանոսեն յառ
ռաքեաց քան զռաբելի , այս է քան զՀրեշտակեն՝ ի սեր
և ի Հարցս քի ։ Հմուտ Հեթանոսեն յառագաստ ը
քի ։ փոԹացաւ ի Հարցս ՚ձե Հոգւոյն ։ զոր և քե ընկալ Գործ.
լաւ ։ կամեցեալ կառոյցանել զիւր եկեղեցի առաւել ի ժգ. 47.

Հեթանոսաց , յորոց և մեք եմք , քան ի Հրեից ։

Լաւ արդ մնասցուք ի չարչարանս քի ։ Յայտ է Թե յա ի.
կարգ էին երկոտասան օրդինք ։ որք կոչեցան Նահա
պետք ։ Յակ ոչ և քե էառ երկոտասան առաքեալս , ըստ
Ձեմարիտ նոր օրինաց Նահապետս , ոչ մարմնաւորս՝ այլ
Հոգևորս ։ Յակոբ Տոյր Նահապետաց ի գառնալ իւ
րում՝ ի միջագետաց յերկիրն քանանայ , որ եր երկիրն ծ.ժ.
աւետեաց , յորմէ ուղեկնացումն եղև նմա ը առաջ քան ըգ. 2.
գացեալ եղբայրք իւր Եգիպտոս ստանալոյ ։ Յակ ոչ և քրի ՁԸ.
Նահապետեալ գառնալ յերկինս՝ ուստի եկն , եղև նմա ը ժը. 3.
առաջ մանուկն յուզեան գնդաւ զմնաբորդայ ։ Յակոբ յա ծ.ժ.
կոբ իւրովքն ընդ հուն յաբոկայ . և զաւորդ զնա չերեսուս ը. 12.
բանախ ։ Յակ ոչ և քե էառոյ ը Ձորն կեդրոնի . և Թոզել Մատ.
զաւեսն աշակերտս ի մուտս գեղջս գեհեննէմայ , ԺԷ. 36.
զմիւս երիս զպետրոս գյակոբոս և զյովհաննէս առ
ստաւ ը իւր ի պարտէզ ։ Յակոբ լի ստուեմեալ ը պահ հա
բոս յոյժ . և այնպէս երկիւղայի եկայ յաղօթս և առն ծ.ժ.-ի.
ՁԸ. 9. ։ ։
ՁԸ հօր էմ աբրահամս , և ՁԸ հօր էմ իսահակայ . . . ապրեցի Մատ.
գնս ի Հեռաց եղէօր էմոյ եսաւայ . զի զահի հարբեալ եմ էս ի նմա ԺԷ. 37.
նե ։ Յակ ոչ և քե ակռա պրպռիլ և հոփալ . ոչ էր ժուռը , ան ԺԸ. 41.
կոս ի վէր երեսաց իւրոց . և եկայ յաղօնս ։ Ի երկրցս զնացին Մատ.
ազօնս կրկնեալ . հայր էմ , եթէ հնար է , անցցէ բաժակս այս ԺԷ. 39.
չինեն ։ Յակոբ լեալ ազօնիցն ետաղ գայն . և Հարբեալ ը Ձ. 24.
Հրեշտակի ։ Յակ ոչ և քե Թողալ յաշակերտսայ . և երեթ Ղ.ե.
ցոս նմա գրեչակ չերկնէ . և ղբաղոյ-ցանէր գնա ։ Տեսեր սի ԺԸ. 43.
քելիք , գնարդ գեղեցիկ նկարագրեր ի յակոբ՝ քե փրկիչ

Գ.Մ. աշխարհին : Ոչ ևս յակոբ եառաս տանդաւոյք . և ՚ի գլուխ
ԻԲ. 12: տանդոյց Հաստատեալ կայր ձեր , և եբանեին և իջա-
նեին ընդ նա հրեշտակք : Օ ինչ նշանակիցին տանդաւոյ
քըս , բայց զնաչն՝ յոր բևեռեցաւ քն , զինչ հրեշտակ
քըն , որ եբանեին և իջանեին , բայց զբարդիչս : Ոչ
կոչ ՚ի դառնալ խրատ՚ի միջադեառաց՝ յաղօխս իւր ա-
Ա՛. 10: սայ առ ՚ինձ . ցոյց ՚ի յեռին անչի ընդ այս յորդանան . և
արդ առաւիչ եղէ յերկուս բանակս : Օ ինչ նշանակիցէ և
յառաջ , բայց զփայտ խաչին , որով զերկուս բանակս
զՀրեից և զՀրեշ անառաց՝ միրեաց քն : Այս աւետիս պատ
գեր է , զոր ձեզ առաքի արարի այսօր ՚ի մտածութի՛ն .
որում և անուն կոչ . նկարագրութի՛ն քն ՚ի յակոբ :

Ի՛ան երիցդէ :

Ա. Օ այս վայր Հայեցայք ՚ի Հայրն . Հայեացուք արդ և յոր
դի նր յոհանէ . տեացուք , ոնգ և սա պատգեր եղև
չարչարութեացն քն : Ոչ ոք այնպէս ձեղ յոհանէ նկարագրէ
զքն , ոնգ յոհանէ անմեղ և ամենաղեալոհ արդին յակո-
բայ . զի երկոքին անապատ չարչարեցան . և երկոքին
Ա.Մ. կսկծագին միշտ կրեցին : Այս առաքին կրեաց յոհանէ
Լ. 4: առելութի՛ն մեծ և նախանձ անհնարին յիւրոց եղբարց .
ին ՚ի այնորիկ՝ զի առաւել սիրելի էր յայլս Հօրն . և ՚ի
նշան առանձնին Հայրապետի սիրոյն՝ էառ ՚ի նմանէ
Լ՛. 2. ՃԿ պատմուճան ծաղկեայ . ևՀիդ՝ զի ղանդուճածոյ եղբարց
ՈՒԲՈՒԹ իւրոց բերեր զոյգ առ Հայր իւր . և ևՀիդ , զի պատմուճա
տեսիլս , զոր եառաս ՚ի քէն՝ զոգայոյն , որք ՚ի գաշտի պա
դին երկիր իւրոյ զոյգոյն : Այլ քն առաւել և առելն
եղև Հրեից . և ևՀիդ ազդարա . վասն այնորիկ՝ զի առեր
զանձնի թե որպէս է ՚ին , և սիրելի յայլս Հօր իւրոյ երկ-
նաւորի . վ՛ա այնորիկ՝ զի զգեցեալ անչք զմարդկունն
զերկնիկ պատմուճան՝ զամենազարդն առաքինութի՛ըք
և ՚ի բարիս . վ՛ա այնորիկ , զի ամբաստան լինէր զարա-
չարս յանցուճածոց Հրեից , յանդ իմանալ զմիտս նոցա .
վ՛ա այնորիկ , զի պատճառ առնէր , մանաւանդ զառակ
այլոցն՝ զորոյ զժառանգն առաքել՚ի առնուանելն առ
Ա՛ար. մշակսն՝ սպանին մշակքն . զի փեսային ըն ՚ի ձեռս ասաց :
ԻԵ. 45: Ո՛վ մեծ եղեռն առիւրատու թե . զինչ կայցէ ՚ի քէ առե
ղութի՛ն արժանի : Այս ՚ի պիղատոսի ՚ի քաղաքն ՚ին ՚ի նմա-
Ղ.—1. Հարցէ՛ Հօրն երկնաւորի , և տացէ նմա զամենայն ՚ի քէ
Լ՚. 4: կանան դառնան , մեռանիս առնն , ՚ի քէ ՚ի քաղաքն ՚ին
Ն՚ա .

Նա . ոչ ի մարմին , ոչ ի հոգի , ոչ ի բան , ոչ ի խորհուրդս
և ոչ ի գործս : Ո՛չ ունք տեսք պատասխանել , ասացուցմ
Հրեայք , վինչ կայցե ի քս առեալ Թե արժանի . Թեր-
ևս քաղաքավարութեն նիր . այլ ի ձեռս ոչ արար նա , և ոչ ը. պէտ.
առնել կարօղ էր . Թերևս վիշտս Թե նիր , այլ առաքե- ը. 22.
նալն և արբանեալ լի էր այն . Թերևս իշխանութեն ու
բանալոս զորձելոյ . այլ ընկերս նա բարի առնել . Թեր- Գործ.
ևս հպարտութեն . այլ եղև առնելոյ հնազ . Թերևս ժ. 38.
ևս անգթութեն . այլ եղև առնելոյ հնազ . Թերևս
վարք նիր . այլ եղև անբասիրատ և առնելի անձինք :
Ո՛րգ զի ե ձեզ զարել քան , վինչև բանալ նոնս . Թե Սաղմ.
ի նանէր ապերախտ ապեցին զիս . և Թե բանիս ապերախտ պա- կէ. 19.
ղատեցին զիս . և Թե ապեցին զիս փորապարտս . այո՝ տարա- ղբ. 3.
պարտուց զի անպարտ , և վայրապար : Ո՛պարկեն ի քս ես. 25.
չիք ինչ պատճառ առելոյ : Ուակ ձայն եցե , և յոյր վէր :
Կածեա արդ զկարծդ մեղաւոր , և զղջացեալ անձամբ
առաւ . յիմ վէր են մեղք , յիմ վէր . առեա գու զայն , զի
ախտս զմեզ . մեյ և առելի իակ ես այդ : Ուարձրեալն ապ Սէր.
ղեղաւորս ապերի են այ՝ ամպարշտեալ և ամպարտաւանի նր , յր ժբ. 7.
Տպատաւելն քս և պզծալն : Ուր վ՛ զի այդպիսս առելի Խոսէ.
ես գու այդ , վ՛ այսպիսի քս առելի եղև առ մարդիկ , զի ժգ. 9.
զսեղ ըն Տր իւրոյ Տաշտեցուցի . զայդ խորհեայ .
Յովսէփ եղև պատկեր չարչարելոյն քրի և ի վաճա- Ը .
ռել իւրոյ՝ ասեսք զնորդ Տամառիլ է պատկերս ընդ
ակզբնատիպն : Ա առնուեցաւ յովսէփ . և որ վ օբնաբա ,
անպատա . նոյնպես քս վաճառեցաւ առանց ինչ յանցա
նաց : Ա առնուեցաւ յովսէփ . յոմնէ , խորհրդով յուդայի Ծննդ.
եղբօր իւրոյ . նոյնպէ քս վաճառեցաւ ի յուդայէ խակա- Ղ. 27.
բիտաւցոյ : Ա առնուեցաւ յովսէփ , ՚ասուց . քանն զա-
Տեկանի . այլ քս վաճառեցաւ Թանզագոյն՝ երեսուն
արծաԹով . և զնորդ զի յովսէփ ծառայ էր , և քս տէր
յովսէփ պատանեակ էր զկնշատատանեվիք գոլով , և
քս այր երեսուն և երից ամաց . յովսէփ լակ մարդ էր ,
քս ասծ և մարդ միանգամայն . ապա խորհրդով Թանգա
գոյն վաճառեցաւ : Յովսէփ վաճառեցաւ , որոշ . իսմայէլ Ղ. 28.
ացւոց օտարաց , վաճառկանաց անծանօԹից . քս վաճա
ռեցաւ Տրէից , և քահանայապետաց՝ իւրոց երդմնաւոր
Թշնամեաց . որք ծարաւիքն էին արեան նր , և մնՏու-
Յովսէփ վաճառեցաւ , ա՝ ՚ինչ , ՚ի ծառայուէ միայն . քս
վաճառեցաւ առ ՚ի մահ : Ուր ևս յովսէփ վաճառեցաւ՝ ի

յու-

յուզական լեզուօքն, մարդ՝ ի մարդոյ · այլ քա՛ վանառէ
ցաւ՝ ի յուզական, ձայն՝ ի ծառայէ, հայրն յորդւոյ, վար
գապետան յաշակերտէ, Թագաւորն՝ ի ստրկի, աձ՝ ի մեր
դոյ, արարիչն յարարածոյ։ Կա՞րէ · իսկ զինչ չար ա-
րար քա՛, որ այդպէս վանառէ · զարձեալ զպիղատոսին
ասեմ · չփո՛խէ ինչ ընա՛ ի նմա։ Կ՚ելլ քանզի մեք ձայակա-
մանէ պողոջ, անարգագոյնն վանառեալ էաք յանօվսա-
ձան ծառայութէ սատանայի, ի Թափել զմեզ՝ ի ծա-
ռայութէ անտի; վանառեցաւ քա՛։ Կ՚րդ զնոսա ած
մեզառատ · Թէ քանիցս գքա՛ անդրէն վանառես, վասն
ընդին ինչ իրաց, վասն սահմանին հեշտութէ, վասն
անարգ կարեալ, վասն գոյգն գրաւոյ։

Ղ · Իսկ զինչ ասացից զկարանաւորութէն յօվսեփայ՝ և քէն։
Կա՛ եղև կալէլ միտչև եր վանառեալ · սա վանառեցաւ,
միտչև եր կալէլ։ Օ յօվսեփ կալան եղբարքն իւր ընդառա,
ըմ · ասացո՛ւ, երէք փալաւ չար էիր ընա՛։ Կ՚ոչ եղբարքն իւր
Ըմ · 20։ ընդին գքա՛ ած պահաւեաց ընդդ · յասել յուզոյ · ընդ որոմ
Մ՚որ · ես հաճեցարեցից՝ զա՛ է · կալքէ՛ ընա՛, և տարքէ՛ պո՛ւնչաբ։ Օ յով
ԺԲ · 44։ սէփ կալան եղբարքն, որք ըս սակեբեցանին, ոչ զգա-
զանս՝ սեսեալ զգազանն՝ անդրէն՝ ի վէր յարձակեցան։ Կ՚ոչն
Մ՚որ · պես գքա՛ ըս գոյց, կալան բռնալէ։ Օ յովսեփ կասկած
ԼԷ · 50։ արկին՝ ի գուբ՝ նոյնպէս ելան գյա՛ և խոթեցին պա՛ · ոչ ա-
ՅԸ · 12։ հաւոր նշաւակիս · այլ սեացոյ զնա աչառոն։ Կ՚ղբալ
Ընդ։ և Թէ յովսեփ միւսանգամ վանառեցաւ պեռոէրեայ ներքի-
ԼԹ · 1։ ոյ ֆարաոնի՝ փոխանակեսփ · յորոյ կնոջէն՝ ի չնուն հրապու-
ղեալ՝ զձորձան եՀոզ, այլոց զանուն զոհն։ Կ՚յսպիսի ինչ
դիպաս քո՝ ի սենեակսվքոյդ · որ զանուն զոհի՛ն նո՛ նեն
Մ՚որ · դաս և չարութէ՛ զերծուլ խորհէր՝ ի նմանէ, մերթ սատ
ԼԷ · 59։ վկայուն խնդրեալ գյո՛ · մերթ երդմնեցուցեալ զնա
ՃՅ։ Թէ արդարև որպէ՞ սիդ էցէ։ Կ՚ե զինչ գործեցաւ։ Կ ազ
վաղակի երբև խոստովան եղև քա՛ Թէ որպէ՛ է սիդ, ասե
Մ՚որ · լոմն · դա՛ ասացէր, Ըե՛ ես եմ · անդրէն սենեակսվքոյն զայսմ
ԼԷ · 64։ վկայութէ՛ քո՛ սիդ զձորձայ զնոսա՛ն եՀոր, և զնմանէ ա-
Մ՚որ։ ռաջի պետարիեայ, ըո՛ է պիղատոսի, կամ տիբերիոսի
ՅԳ · 62։ Մ՚որ · կայսեր իսկ՝ չարաչար եղև · ասե · Հայհոյեաց, զանձն ԷՀր
ԼԷ · 65։ 66։ ոչէ՛ ած · ապա Հաճոյեր է։ Իսկ զինչ ասացից զայ-
սպոսութէն, զոր կրեաց յովսեփ՝ ի Թողուլ զձորձ իւր ։
Ընդ։ Կ՚ոյոյ զայս ձորձ կինն պետարիեայ նախ ընտանեայ
ԼԹ · 14։ տանն · յորոց բիւրօրինակ նախատական եղև ։ Կ՚ոյնպէս
սենեակսվքոյն զքն խոստովանութէն նախ առաջի արար

ժողովոյն հրեականի . քանզի առաց կոչիւսական : ՀՀշ՝ Ա՛՛ա՛ .
արդ լուայք ընդդէմ ընդդէմ՝ ինձ , յասելն զանձնէ՝ Թէ որպիսի ոմն՝ Ա՛՛ա՛ . ԽԷ . 65 .
ինչ հաճոյ է ՅԵՂ : նուա պատասխանի եղեալ եւ ասէն . Ճանաչարար ԺԹ . 64 .
է : ՀՀՀ , քանի՞ Հշմարտեալ , այսպիսեալ՝ ինձ , զանկ ,
եւ նախատեալ՝ ինձ այսր խոստովանեալ՝ տալոյ քո .
որոց ոչ Համբերին բերան , լեզու , գեմք , աչք , ա-
կանջք , ծնօտք , եւ ամանդամք քի : զայս ամ զմոռա
ած , ամ զաւար , եւ չարչարեցելոյն ի՛ր չարչարակից :
Ո՛ Ձորձ յովհեփայ ոչ ընտանեալ տան միայն , այլ եւ պե Ի .
տարեալ եղոյց կենաց յայրատ . նոյնպես սենեակ պան
ամիատան եղեւ ի քոյն ոչ միայն առաջի հրեական ժողո
վոյն , այլեւ առաջի պիղատոսի : Հայց որո՛ր օրինակաւ
տարաւ քո ամիատանութիւն . ոմ զովեսի լռութի՛ն ,
եւ Համբերատար ժուժկալութի՛ն : Ո՛ առաջեւս ածին Ա՛՛ա՛ .
զքոյ լռալոյ սուտ վկայս , եւ սուտ վկայութի՛ն . զինչ ԽԷ . 59 .
արար պատասխանի . Եւ յե՛ լռեաւ նոյր : Ի սկսա սուտ ամ ԽԷ . 63 .
բաստանութի՛ն յատպարանս հերովդի . զինչ արար պա
տասխանի . գաղձել լռեա կոյր . եւ ի՛ր ազազաւ . զի կա
րի յանդուգն եւ անմեղաբար խօսեցան նախահարքն մեր՝
զանձինս արդարացուցեալ , եւ զոձն մեղադրեալ . արդ՝
զի զայս ոչ չքաւ զանի քաւեցե՛ք , լռեաց : Հայ՛ի միա
առեք զայս սիրելիք . լռեաց քո Թերեւս եւ մ՛ն այսր , զի
ուղղեա՛ք լռել : Հայց արդ տեսցուք եւ ես . զինչ յովհէփ
կրեաց . եւ զինչ յետ յովհեփայ քո : Հրիւռ՛ի Հանդերձից
մերկացին զյովհէփ : Հ՛ախ՝ միթէ՞ վաճառեալ էին զնա
եղբարք իւր՝ Հրեայքն զպաշտաման ի՛ր ծաղիկայ՛ն ոճանի . Ծ՛՛ա՛ .
երկրորդ՝ եղբօր զնորա ի՛ր յայրատան . եւ ոչ՝ յորժամ ԼՀ . 23 :
՛ի Հրամանէ ցասմանն պետութիւնայ՝ մերկեալ զնա՝ զան ԼՀ . 12 :
Հարին : Հ՛ոյնպես զքո երկոյս մերկեցին , այ՛ և , յատաջ
քան զցան Հարկանել . նախ քան զՀշմարիտ պատկել . և
յետաջ քան զի՛ն խաչ Հանել : որոց առաջինն գառն և
զև յոյժ քոյ . զի յերկրորդումն և յերրորդում ծածկել
էր սէր արեամբ իւրով . այլ յետաջնումն բաղդատին մերկ
եկաց անկցանգիման իւրոց ժպիրչ և անպատկառ Թըշ
նամեաց : Հա՛ զինչ յայս վայր ուսկիցի՛ք ասել , քայց
զոյն՝ Թէ զի մի՛ մերկ երեւեցի քո , յանձն էառ ամ՛ն
սամիք մարմնոյ վիրաւորիլ , և իւրով արեամբ ծածկիլ .
ցուցեալ Թէ Հշմարիտ ողջախոհութի՛ն պատրաստ է մե
ռանիլ՝ քան մերկանալ : Հ՛այս կուսական արեամբ քի
զհին զառնէի Հարցին ամ՛ մերկագնացք ի՛ զայթակ
ղու-

զանձն : Աստ մեք մատիցաք յառաջ : Պրեալ է , զի
Ծննդ. ամենայն զպատճառանն յովնէտայ , զինին ըմպել այծեայ . և նա-
ԽԹ. 31. նաւելոյն զպատճառանն յոբեան . և այնպէս զեռասնամեայ
յարեան առաքելոյն զայն եղբարքն առ յակոբ Հայր մեր
ԽԹ. 32. եաղց , առեալ , զնէ զայդ փոյտ . ծանիր , ըէ որդոյ ոչ է-
33. ղե պատճառանք , և ըէ ոչ : Իրրև եառես և ծանեաս , զա-
ջեաց յակոբ , և ասէ . պատճառանս որդոյ էմոյ է , փոյտն
չար է էր ինձ . փոյտն յանչարութեայ գյովնէտ : Աստ՝ զինչ նշա
նակիցի ծաղկեայ պատմուճանաւս յակոբեփայ , բայց և-
զնէ մատուցանել մարմին քո , ուժամ զնէ նորա ծառայան .
զայս պատմուճան քո յանչարակեցին զինուորաց , յորժամ
զմարմին նոր այնպէս ծաղկեցին , մինչև ոչ միայն մարգնէ ,
այլ և մեռ մարգնոյ նոր քերծեալ երևէր . և այնպէս պատ
մուճան քո ոչ յարգնէ միայն եղև զնաձառնէ , այլ զըն-
խալին արեամբ լուացեալ . Հայեաց Հայր երկնաւոր յա-
պաշտան պիղատոսի , մատոյր տիրանալոր , և ծանիր , ըէ
որդոյ ոչ եղե պատճառանք , և ըէ ոչ . եթէ չանապիսիք
գնա զորդիկ ձեր արիւնապղծառեալ : Ոչ գառնապետ
ցաւոցս . Հայր յերկինից բարբառի , մարգնն յերկինս գոչէ .
պատճառանս որդոյ էմոյ է . փոյտն չար էր ինձ : Իսկ որ ի-
նէ այս չար գաղան . չարաճախաճանձ սատանէ Հրէից , նոյն
Եսայ. ԽԵ. 5. ես զոր ետուն այս չար գաղան . քանզի վերադրեցաւ վասն
ճեղոյ ճերոյ : բայց առաւելապես չարաչարն գՀանոյ երդ քրիս
տոսեան ոտնա այնպիսի , որք մարգնասէր ես զոյ և անա-
ւակատանէ ասեն զանձինս :

Ծննդ. ԽԹ. 19. Աստ՝ զորօրինակ պետրոսիւ՝ էրբն լուսաւ գնանս ինքն , բար
Հայտ. Գ. 15. կեցաւ զոյովնէտ ի բանտ . նոյնպէս պի-
Յհ. ԺԲ. 12. զատաս՝ իրրև լուսաւ յիշխանաց սինագոգայն , եին ըն-
Մատ. Ի. 15. դա աչխարհ՝ չես բարեխոհկայեր . և զինու կոհեցաս գաձել ամ-
բանին . . . . չյո գան գարեալ , եա՝ ի չեա՝ զի ի խաչ ելանիցէ :
Տեառնէ , զի յոսկեփ գատապարտեցաւ անօրէնս՝ վասն
խորհ հնոյն պետրոսեայ , բայց ի բանտ միայն . այլ
քո գատապարտեցաւ զի խորհ և ուրացօղ սինագոգ-
գայնն , ոչ ի բանտ , այլ որ ևան և , յանդերձական մահ
խայել : Ոնայ այդ և զայն ցուցանել ձեզ , թէ որպէս
բնեակաւ յոսկեփ եղև պատկեր խաչելեցելոյն քո . զոր և
ցուցանել բնաւնարդան յառել խրուտ . Իբրս ընձեռ-
Ծննդ. Ե. 1. նուածք լնալ երբեմն յեգիպտական բանտի . և ելիս ի
խաչ . գյոսկեփ տակառապետան և մատակարարաւ
Ղեւտ. ԺԴ. 32. ազգայի ի բանտ արկեալ . զքո ձեմարիտն յոսկեփ ընդ
երկա

ինձ անօրէն աւազակս Տաճարեալ ։ Արդ՝ ի բանտին անտին զիւրաքանչիւր երագ , և լուծան մեհենաւէն տաք օրինակ · զի տակառապետին զուշակելոյ յամենի , Թէ կեա՛ երից աւուրց զառնել անդր յառաջին իւր կշռանաւէն · իսկ մնացեալսն զուշակեսց , Թէ կեա՛ երից աւուրց կախեսցի գիտցած ։ Եւ՝ ի խաչին ինչ ինչ խօսեցեալ , մին ընկալաւ առեալս , այսոր ընդ ես՝ ի դրախտին , իսկ միւսն Դ·ի·ԿԳ· զդատապարտութեն ։ Յամիցնէ գիտել զինչ խորհրդա- 43 ·
ծեն սէր Տարջ՝ ի գատաստանի անդ և՝ ի վէմէ յամենի՝ որ զերիւց կալանաւորաց · և՝ ի գատաստանի անդ և՝ ի վէմէն քի՝ որ զերիւց աւազակաց ։ Խորհրդածեն զդատաստանին վերջին՝ զոր տալոց է քի՝ ընտրելոց և անարգելոց · զոր չարչարանք իւր լինելոց են ընտրելոց՝ ի փրկութեն , և անարգելոց՝ ի գատապարտութեն ։ Արդ՝ ես՝ զոր վէմահիւղն ձեզ կալ ։ ընդ ընտրեալս , եԹէ՝ ես անարգելոցն աջմէ՝ , Թէ՝ ես ահեակ ։ Օ այս ածեալ զմտաս , ես քա րեպաշտ աւազակին գարձջինք յառաչխարհութեն ։ Ի փախ Ձեռ ամէն զինեալսդուք զպատակեալս , և անցանեք · զրոմ օրի նակաւ անմեղ զութեն յամենի և քի յայտնեցաւ ։ Այստ է Թէ ամպարիշտ եղբարքն յամենի ծանեան զիւրեանց յանցանս՝ յորժամ՝ ի սատականալ սուրբ յեզիսատաս ի՛ջին , և՝ ի յամենի եղբօրէ իւրեանց՝ որ երկրորդն եր աջքսյն յեզիսատաս՝ առ փորը մի խոշտանկեալ , խօսել սկսան ես միմեանս և ասեն · յիրաւի կրեմք զայս ամ , զանգի՝ ի գեղ Ծ·ԺԲ· եմք վե եղբօրն մերոյ ։ Լսէնակս ես վկայելոյն զանկայ , ամ Ղ·ԺԱ· ծողոտբն՝ որ նեխալ էին , և սեսանէին զարնէն զայն և զերծ , ԻԹ· 48 · յի զմտի քի , բաղնէին զնօրծս և զառայն , ծանուցեալ զմեզ իւրեանց · և Տարիւրապետն առ խաչին գոչեաց · արդարև այր այս արդար էր ։ և զղջացեալ աւազակին՝ի յան ԻԹ· 47· դիմանել զանգեղջ աւազակն , խոստովան եղև , և Տէր չե- ԻԹ· 41 · բառ ի արքանի որոյ փորձեցաք , առնումք պատուականի և ապրեալ ինչ ոչ փորձեաց ։

Յորդորած ։

Ճեսիք , սիրելիք , զի զօրականք , հրեայք , աւազակք , Տան քարիւք իսկ՝ աղեխորովին ես տեսիլ չարչարանաց և մահուն քի ։ Իսկ դուք զինչ · եԹէ խոստովան ես խոցելք քան զառաջս · կամ կարծրագոյն քան զառաջս · քան լինի ձեզ այդ · սլ Տայեցեալ՝ի կրնկակ յայս պատկեր չարչարեցելոյն քի ; զոր ձեզ այսօր առա-

Ջի նկարեցէ , փութ առջիք 'ի բայ կալ 'ի մէջայ ձերոց։ Եւ ը բարեպաշտ ուսուցչին զքրիստեալ , առ քո գարձ- ջիք ։ այն այսօր ։ զի Թերևս այսօր է ձեր օր ողջմանն։ Եւ Թէ զսա անապաշաւ անցուցանիք , Թերևս վաղուն օրն լոյսն ձեզ օր սրդարութեն ։

ՎՐՊՈՂ ԺՈՂ ։

Յաղագս երկրաշարժի ։

Ընթերց ։ Ղ ի տեառնէ՛ն զընդան ։ Յ-Ե ։ Ը ։ 2 ։

Ասուած ։

Յտ՛պ ընթեռնումք յաւետարանի , Թէ քրիստոս մերոյ Հիմն երկնային Ժողովուրդք բազումք ։ և չէն ինչ զարմանք ։ քանզի՛ ի պատրաստի է պատ Ձառն ։ զի ոչ առանձին զընդան զանչափ զօրութեն նոր և զողջմանէն ։ Այսպէս է Թէ քո զամենայն զիւր աբան չէիս կատարէր 'ի բժշկութեն մարմնոյ մարդկան , և 'ի մերժումն Թշնամութեն նոցա ։ զի այսոքիկ և զոդիս շահեսցի , և մարմնաւոր երախտեաց խոյծիւ բազց բաշխէն և աջողագոյն ձգեսցէ զմարդիկ 'ի Հաւատս իւր ։ Ասպարէն սպասս մարդկին ձգէ զերկաթ , նոյնպէս աղօրմութեն և բարերարութեն քոյ՝ նա և զերկաթեն խոտոտութեն մարդկան ձգեաց երբեմն յերկիր և յիւր Հաւատս ։ Մնմնաւանդ զի և յանդգոյս երոզութեն յաղ- վակի եհաս նոր 'ի Թիկունս ։ Վհատեալ , զի 'ի հնումն գաւիթ 'ի նեղ ածեալ 'ի սուտզոյ՝ յանկարծակի 'ի նեղ եգիտ ազատութեն ։ և 'ի կարիս կնոջն սարեփթա- ցւոյ , սպաց չիայր ինչ՝ բայց բառամբ չարի ալիւր , 'ի ձեռն եղելոյն բազմացաւ ալիւրն աբանչելեօք ։ և շուշան , մինչ գնա վարիւր 'ի տանջանս , փրկեցաւ ձեռամբ գանիելի ։ Այսպէս և 'ի նոսա՛ն քո բազմաց 'ի յեղուն կարիս Հա սոյց օգնութեն ։ և 'ի մեծաւոծ Թշնամութիս և յախտս եհաս 'ի Թիկունս աբանչելեօք ։ այդ օրինակ ունիմք յա- ւետարանէ , ուր լսեմք Թէ զՀինգ Հազար մարդիկ հինգ նկանակօք յագեցոյց ։ Ասպա ոչինչ են զարմանք , եԹէ մ՛ա այսպիսի և այլազան աբանչելեաց , և բազմապատիկ նշանաց՝ միշտ բազմանէ մարդկան գՀետ երկնային քն ։ Յոտնակապէ յետնոյ զարեգակն և զլուսինն յրնեթա- յից , զահն Հարեալ Ժողովրդեանն ը աբանչելոյն , մուտ դիւը

Ղ-Ե-Գ. Ե-Ը. Ա-Գ. Ե-Ը. Ա-Գ. Ե-Ը. Ա

դիւբ գՀետ երթային նը , մինչև յերկիրն առեւտուց ։
Լ՚ըլ՝ ով նշանակիցի յետուառ զօրավարաւ , բայց եթէ
յա · զի յետագ անուն նոյն է ըզ յա անուն · և նշանակէ
փրկիչ · ապա ոմն յետու նշանաւն զոր արար յարեւմ՝ ձը-
գեաց զժողովուրդն , նոյնպէս յա նշանօք և արանձնեցեաց
ձգեաց զմարդիկ ։ Որ տայր և մեզ , որք օրհնօրէն զբաղում
և զմեծամեծ նշանաց ածային երախտեաց առնումբ զամ,
մնայ իւր գՀետ երթալ քո ։ Օ ի սա ինքն է յետու , որ
առաջնորդէ մեզ յերկիրն աւետեաց՝ ի գաւառն երկ- Ղե՛ւ ·
նային , ըստ · որդի Մարդոյ ո՛չ եկն զոչխս Մարդիան խորտանել , Թ · ցճ
այլ ի ծառայեցանել ։ Լ՚սպա տոհմեցից այսօր ի Թափօր ՚ի որ-
նեան չարչարանաց զկիրկին փրկեայ նկարագրուի՝ զես
ոճայ և զյօն , առաջի արարեալ Հառ այսպիսի ։

Հ՚առաջաբանութիւն ։

Ո՚ՀՀ բան Հանդիսի չարչարանաց կրկնակի նկարագրի ·
(բաժանուած ·) նախ՝ ի յետու · երկրորդ՝ ի զՀդեան ։

Ա՚ռաջին առումն ։

Ա՚ենաւոյս գոլի ՚ի սէր գկրա լինելեան զօրավարն յետու , ա՛
վասն անպարտելի քաջութեն , որով զբազում Թագաւ-
որս և զժողովուրդս՝ և զնոմ երկիրն քանանա՝ զաւե-
տեացն երկիր՝ Հնազանդեցոյց ինքեան ազգի ։ Լ՚Թէ
զզաւեստ յետուայ կարՀ՚ի կարՀոյ լսել կամիցիք , Հայե
ցարուք , գնացդ ՚ին խօսի ըզ զօրավարին ։ Ո՚վնէս ծառայ Յետ ։
եմ , ասէ ՚ին ցյետու , վեհանձնեցաւ · սէր յարուցեալ անցեա ա ։ ։
ընդ այդ յորդանան՝ դու ևս ամ ծաղովրդդ ո՛՝ յերկիրն զոր ես պատ
որդոցդ ետուր ։ · · · · ոչ ո՛ Հացեն ընդդէմ յեղ զամ առաւրս կենաց ։ ։
դոյ · և որպես եղ ընդ մովսէսի , նոյնպես եղիցի և ընդ ինէ · ոչ
խոստից զնէ , և ոչ անպես արարից զնէ · զօրացիր և ամ լեր ·
զի դու բաժանեսցես ծաղովրդեանդ այդմիկ զերկիրն , զոր երդուայ
հարցն դոց՝ տալ դոցա ։ Տեսէք , զի ոմ եր ձեր ըստ մովսէսի ,
նոյնպես եղիցի և ըստ յետուայ · զինչ քան զայդ գոլիցի ։
նա՝ Հնարս մուծանելոյ յերկիրն աւետեաց , որ զացասն
մովսէսի , պահեցաւ յետուայ զօրավարին · զինչ քան
զայդ պանծալի ։

Լ՚այց տեսցուք , որպես ամենազովելի այս զօրավար ըզ ։
պատկեր եղև չարչարեցելոյն քի ։ Լ՚սա առաջին գառա
նեմ նմանութի յոնոման անդ · զի և յետու Հրեայ գյծգ
անուն՝ փրկիչ Թարգմանի · և ոչ վայրապար այս անուն

կո-

Սէր. Կոչեցաւ նման ՚ի մանկահ. զի ըստ սէր զոյց, եղև ինձ՝ ՚ի
Ես. 2. ֆէլոսոֆի ընդբնէզոյ այ. իբր զի առաքեսցուկաց նոյ ոմն վերը-
կինչ յետ մահուան մանկահ՝ յերկիրն աւետեաց։ Նոյն-
ցեալ յօրինաւին՝ Հայեացաք և յօրինահեաւն ՚ի քո։ Ոչ
քո՝ երկիր և լաւ եւս յետս եղև։ այո՝ ամ իրօք լաւ եւս.
զի ըստ սէր՝ զեստ զիւր անուն պահծալն։ Ոչ ամոյ յորժամ
Փիլիպ. Ես. 7.8. եստես Տէրն երկիրս՝ ՚ի ոչդի իւր պանձն ոանայնոյց,
զի երպարան ծառայի առնալ. և զի խոնարհեցոյց պանձն ընել
հնազանդ՝ մահուանէ և մահու խաչի. յայնժամ պարգեաց նմա
անուն, որ ՚ի վեր է քան զամ անուն. զի յանուն յիսուսի ամ ծունր
երկնեցի։ Այս սէր անուն տուաւ քի յետագայումն հեղ-
Ղուկ. Ես. 21. մանն արեան՝ յոր ՚ի երիտասարդ. երկեցաւ ասէ, անուն նոր յա.
բայց զերկրագործսն ՚ի, միանգամայն և զանմահական-
չելն եղոյց զբռնսն ՚ի յետանամ հեղմանն արեան. մի
Յովհ. Ես. 19. որոյ և կամեցաւ, ՚ի զոյգ ասէ անուն՝ ՚ի խաչին՝ ՚ի վեր
քեզ. քեզ. քեզ.

զմեզ սակաւ ծա, (զնշանակիչն դայեաւ, որ Թարգմա
նի կոչմանումն) եաւ պատրաստեաւ, և զկշեան նիւ զաչեայ
յաղթահարեաց։ Այլ զոր օրինակ՝ ի պատերազմիլ յես- Յ։ Յ։
ուաւ՝ եկաց արեգակն. նոյնպէս՝ ի պատերազմիլ քեզ փրկչին Յ. 13։
մերոյ ՚ի մահու, արեգակն զմիջաւուրս ամիսիսեաց զկնի
Ձառագայթս, և եղեալ զերկիրն խաւարաւ. խաւարեաւ առ Ղ։։։
արեփան. և Թէ խաւար եղե՚ի վր՚ եմ երկրի։ Տեսէք, զկարդ ԼԴ. 44։
դեղեցկի նկարագրի քո՚ լեսուս զօրաւար. արդ Հայեցա ԼՀ. 45։
րուք և լեիդ պատկերն, զոր ձեզ առաջի առնեմք, քո՚ ե
՚ի դեղեցն։

Ա՚ստ երէրդդ։

(Զ)Ե անասնաբոյ կարծեաց ոմանիցոյ, արժան էր ա- Ջ.
սել, Թէ սակաւ սիրք լցեն՚ի գառաւարս. բայց մե-
ծապէս խորհին այս կարծիք. զի՚ ի դիրս միայն գառա-
ւարաց ոչ սակաւս գտանեմք, զորս սիրաբք մեծապէս ներ
բաղարանել. յորոց միջի մի յերևելեացն եղև դեղեցն. որ
յառաբերչին քան զայլս վերագոյս կարդի. և եղև պատ Ես։
կեր չարչարեցելոյն քրի, ոմն արդ ցուցցի՝ Այս ամբիծն Յա. 32։
դեղեցն անուն նմին կոչեցաւ, որ Թարգմանի Խորհրդ Դ։։
համ Դէղջ, վասն սէրադիս պատճառաց. մի զի կործա- Ջ. 28։
նեսցուք զսեղանն բահադոս, և զկուռս նիւ. և երկրորդ՝
զի երեք Տարեւր արամբք զրեւ թաւորս՚ի մադխանացաց
քաջ յաղթութիւնէ կոտորեաց։ Այլ և քաջ եւս դեղեցն
եղեւ քո՚. զի ոչ միայն զնմ զանձարշաւութիւն և զկուռ-
պաշտութիւն, այլ և զկնճռամիս իւր զնմ՚ի սէր չարչարանաց
առ Տաճարակ վանեաց։ Այսով և քրի առաւել եւիք սար-
տաւական, քան ենչացիք դեղեցնի. զի դեղեցն վ՚ա նիշ
՚ի պատերազմի ոչ մեռաւ, ոչ քո՚ մեռաւ մ՚ա մեր։
Ընայ զնենացուք զպատկերս և եւս. զարձեալ զաչս Շ.
և՚ ի գլամն, որ՚ ի խնդրոյ դեղեցնի՝ երբեմն լուիով Շ. 37։
ցօղով երկնից Թաղաւ, անԹաց մնալով չրջանակին. և
երբեմն մնաց անԹաց, պարարտաց Հողոյն Թանալով.
Այդ՝ զի՚ ոչ նշանակիցէ գլամն. պէսպէս բաղադատունս
զնշանս սքէ Տարը։ Այմանիք խնդան սուաւ զանձնաօրհնէ
կոյն, և զոր՚ ի նմա զմարմնաւորի տնօրինութենէն կատա
րումն. ցօղումն որ՚ ի դեղեցն՝ զքո՚ ի կոյս խորհրդա-
ծեալ։ Այլք ընդ սրբոյն ամբրոսիոսի՝ դեղեցիդ ըզ-
մարդկութիւն քի խնդան, որ գցօղ ածութիւնէ՚ ի մարմ
նաւորութիւն ընկալաւ. և՚ ի մահուն ցօղով սրեանն գցա

մաքեալ ՚ի ամէն առագաստ ։ Այլ եւս պատմէն զիրքն , Եթէ զեղեան յառաջքան զմեռանելն ՚ի մարտ՝ Հրամայեաւ
Ղ. 3. ոմ ընտրեալ զքսանն՚ի զօրականացս , ասելով . ո՛ոչ վաղս սէրս էիք , դուքդ . և յայն բան գրչեան ՚ի զօրուձէն հան և երիս գաղաբ ։ Այնպէս ըմ ՚ի բաց արձակել զերկուսս և
Մ-պ. զվառատարսս , ասելով . ի՛ երինչէ յայնցանէ , որ ապառանեն
Ա. 28. զմարդին , և զգի ոչ կարեն ապառանել ։ Այս յառաջ զուշա-
Ա. 17. կեաց իւրոց առաքելոցս զԺողովրդեան յայժ ։ Մ՚ապեսչեն ասէ զՀԷՆ յայնեան . և՛ ծողովարքս իւրեանց գանկեցեն ձեզ և առաջի դատաւորաց և թագաւորաց գանիցին ձեզ վ՚ ի՛ս . . . . և եղիջիք սպեղալք յանվեցանց վ՚ ի անուան իմոյ . և այլ այսպէս

սիս բազում ։

Ղ. Օ՚Հաւսէն ասացից ։ Այնզեան երեք Հարիւր զօրակա-
նաց զարգ Տրեւից ՚ի գԺողակ բռնաւորութիւն Հեղեանոս
սաց զերծոյց . և այնպէս ըմ օգտակարեաց՝ եղև անոյ քի
վրկչին մերոյ . զի երեք Հարիւրն՝ ըմ ՏամարդուԹիւն յա-
նաց ՚ի այսպիսի ինչ տան խոչանդիս . Ա . որով նշանա-
քն զամ ազգ մարդկան յիշխանուԹիւն առանային ազատ
ցոյց ։ Այլ նաեւ այս Թիւն և զանկաւուն ընտրելոցն նշա
նակէ . զի զօրորինակ գեղեան յերեսուն և երկուց Տա-
զարաց միայն երեք Հարիւր զօրականս ընտրեաց , Նոյն-
Մ-պ. պէս բազմաց են կոչեցեալք , և սակաւք են ընտրեալք ։ Տեսիք ,
Ի. 16. զի և գեղեան պատկեր է չորրորդելոյն քոյ ։

Յորդոր ։

Այսպէս՝ զի՞նչ ասացից ՚ի վարձան Ձառիս ։ Ինձ լռել
Տաճանի . զի փոխանակ իմ քոյ ինչն առ ձեզ խօսի ։ և
զի՞նչ խօսիցի ։ Օ՚ որ ինչ գեղեան յառաջ քան զմեռանի
մարտ՝ ընտրելոց իւրոց երեքՀարիւրոց զօրականացն խօ
Գ-պ. սեցաւ . ընդ պայեալքն ասէ . և որպես ես առնիցեմ , նոյնպէս
Ի. 17. և դուք արարէք . զնոյն խօսի առ ամենեսեան ձեզ քն , և
Հ-Ե. ասէ . օրինակ ի ես դուք ես ՀԷՆ . զի որպէս ես ՀԷՆ արար , և դուք
Ժ-ի. 15. առնիջիք ։ Այնմ առանձինք զնա՝ քրիստոնեապէտք , Եթէ
զմեծանալն արՀամարՀեմ , և զաղքատուԹիւն սիրեմ .
Նոյնպէս և դուք արարջիք ։ Այնմ առանձինք , զի զաղ-
խարէն պատիճ ոչ իմնչեմ , այլ մերժեմ . Նոյնպէս և
դուք արարջիք ։ Այնմ առանձինք զնա Հեզ և խոնարհ
սրտիւ , Նոյնպէս և դուք արարջիք ։ Այնմ առանձինք , զի
զգառն քաժակ չարչարանացն՝ ցկեանս չնմ ըմպեմ , և
խաչն մերՀուսոյ Տանիցեմ , Նոյնպէս և դուք արարջիք ։

ջիք ։ Թէ տեսանէք՝ զի սիրեմ զԵհսեմիս իմ, և բարի առնեմ առաքեալսն նմին, նոյնպէս և զաւր արասջիք . և այնպէս յաղթող լինիջիք , և գոյաղթեալն պատկեր ժառանգիցէք ։

ՎՐՊՈՑ· ԺԱՆ·

Յաղագս լուրհրանաց տէր ։

Ընաբան , Ի Լեմս առեալ , զի արկցեն ի վէր նէր ։ Յոհ· Ը· 59։

Սիոռաջ ։

Ոչ վայրապար զայս կիւրակէ՝ կոչեն ազգք քրիս առնեից՝ չարչարանաց կիւրակէ . զի յայսմ օրէ իրօք սկիզբն եղև չարչարանաց քո ։ Յայս ի Թէ քո այն մեր միանդ ցայսօր պատիս Հարածանս կրեաց՝ ի հրեից . բայց զայն ամ Հալածանս կրեաց միայն ի լերզնեաց նոյ . զորովք բաղխէրնեակ զնա նախատանէին , բամբառանէին , և Հնամանդէին . այլ այսօր ի բանից ձգեցան ի գործ ։ Ի շատ եղև հրեից՝ Հալածել զնա և ձեռօք . վեցն առին . և երբ ազատաւ . զի արկցեն ի վէր նէր ։ Ա՛Հա յայսմ օրէ սկիզբն լինի չարչարանաց քո . զի այսօր հրեայքն յառնուլ զմեռն ցանկին գործել , Թէ միա բանել էն ի մահ նէր . վասն և կիւրակէս՝ ասիցէ կոյն չարչարանաց կիւրակէ ։ Ա՛րդ՝ ի նախագէ՛ ի ձեզ գնեհատակ նէր , զսկսել Հատիսր չարչարեցելոյն քո՝ ձեր առաջի նկատ բեալ՝ ի Հառս առաջակայ ։

Հ՚Հաղորդութեան ։

Այս բան Հանդ Հան չարչարանաց կիւրակէի նկարագրի . (բաժանառն .) Ցախ ի մոխրեա . եկիդ ի յոր ։

Ա՚ռաջ առաքին ։

Պատկերքս երկոքին , զոր ձեզն երևեցուցանեմ այսօր՝ ա . միապես դեղեցիկ էն . և ի նկարագրութի նորանեան չարչարանաց յանկագոյն քան զայլսն ամ ։ Ա՚րդ՝ Հայեցուք ի պատկերն առաջին , յորմէդ կրն և ի նախամեղ գործն մոխրեա . և ընդ նոյն մեռանիլ քեզ կրնն Հոմեմատաբար մեռանիլն ։ Ցայս ի Թէ , ի Հրամայել Եհո ։ [illegible] ։

փարաւոնի գեաղնիկից առնել զնա՝ արտ զաւակ ի բրոյն
ցի , մոլեաս ի մէրէ իւրմէ յոլովաբեկոյ ամիսս երիս ի՛ա
քուցաս . ապա պրոտէնայ տասպանակաս ի նեզոս գնա
ընկեցաս . և ի գտանել զնա զաւակն փարաւոնի , ի
ինդր իւր յանձն եղև ի մտանդ , պատուհրանաս՝ զի իւր
լև Հատցի ի սանիկ , ածցի յատարանն արքունի : Ետ
զինչ այլ նշանակ մոլեաս ի պրոտէնայ տասպանակի ,
բայց զքն ի մէրէ : Օ՛նա ի ծնանիլ նորա՝ ինդրեր ի
մնաՀ փարաւոն , զան Հերոմդես : Ա՛ոլեաս ի մէջ բիւրա
ւորաց Հեղձուցելոց մանկանց երբայեցւոց ապրեցաւ ըս
քանչելապես . քն ի մէջ բիւրաւորաց կոտորելոց ման
կանց բնեթգնեմի : Երկաբանչիւրն մանն յերդնտաս :
Ա՛ոլեաս թէպետ և յարքունի ապարանս մնաս , և ի զե
տուեմնս վարժեցաս , և մեծարս էր յաչս ամենեցուն ,
իբր այն՝ որս՝ Հասաներ լինել թագաւոր եդիպտոսի .
սակայն և այնպես եմոզ զապարանս , և եչ աս եղբարս
իւր , զորոց եռես զաւազապանս ըն ծով փարաւոնի : Ա՛ն
զաբմանք իմն : Հաւատով մովսես երբ ածեաց , ասէ սր
Ժա. 24. զոս , ոչ բաց նոլիլ որդի դստերն փարաւոնի . լաս հանաքեցաս
ժէր զարքունի ընդ ժողովրդեանն աց , քան ան ժամանակ ն վայելել ի
ժբ. 2. մեղս : Ա՛յնպես քն ի փրկել զազգ մարդկան , փոխանակ
հրեշտակացն՝ որ նմա առաջի կացը , չանցն էաս ղնաչ . յարքուս
նեաց երկնից էջ յերկիր . ոչ մեծաբանչ սիրոյ : Ի՛նա
զնաց քն փոխանակ արքունի ապարանից՝ զգամ . փոխա
նակ թագաւորական գահոյիցն՝ զնաչ . փոխանակ թագի
փուշ . փոխանակ գաւազանի՝ եղէգն . փոխանակ ոսկեայ՝
բևեռս երկաթիս . փոխանակ փառաց՝ անարգանս . և
բ. Կոր. փոխանակ մեծութեն՝ աղքատութեն . ըմ . Վասն ձեր աղա
Ը. 9. տացաս , որ հնծաւորն էր : Ա՛ոք հնարս լցես խորհիլ մեծ և ա
քան զայս սէր :

Ը. Ա՛յսց զարձուացուք զսկս անդրկն ի պատկերն . և տես
ցուք , քանի՛ ապերախտ եղեն իւրացիք առ սէր մոլեա
սի : Ա՛նն գիտը , թէ ապերախտ ազգն ինչ բազում ան
գամ զմոլեաս մերժեցին . և ոչ կամեցան Հնազանդիլ
գ. Կոր. նմա ոչ առաջնորդի . այլ դարձան սրտիւ իւրեանց ի նմա
Ժ. 32. նե , Ա՛այց չգիտ առաւել եղև ապերախտութեն Հրեից առ
քն : Ա՛ստի ցս անգամ ուրացան զնա . քանի՛ ցս անգամ
կամեցան Հնազանդիլ նմա . քանի՛ ցս մերժեցին զնա , և
զվարդապետութեն նր : Ա՛յ ոչ ինչացիք զմոլեաս փա
րաւոնի , նոյնպես Հրէայք զքն պիղատոսի մատնեցին :

Ա՛ոլ

Մովսէս յաւուրն ինչ ելանէր յաշ
րայ՝ կոչեցաւ ի նմանէ .
ոչ զժողովուրդն լինել հանապազ ընդ հայոց , և ի ծո-
ցիկ վտարանդի : Այլ զժողովրդեան եղև մովսէսի ձեռնադր
ինել ի փրկութիւն սրտից նոցա լինել . բայց ըստ քում հասկաց
յայժ զժողովրդականն եղև ձեռնադրիչ լիւր սրբ չարչա-
րանս , ի փրկել համօրէն զաղգ մարդկան ի ծա-
ռայութիւն աստուածային՝ զժողովրդեան փարատանել : Մով-
սէս ոչ առաքեաց ի մահ , այլ ի պատգամաւորութիւն
մեծութիւն . այլ քո առաքեցաւ ի մահ զառնագին :
Մովսէս հայեցեալ զարմացաւ ընդ մարդկին փառաւոր ,
որ ոչ այրիւր : և զինչ ցուցանէ մարդկին , զինչ հաւա-
ի մարդկոջ , բայց դէմ ի միջոց ցաւոց . զի որպէս
հաւն փառեցաւ ի մարդկոջ , նոյնպէս քո վասն սիրոյ
մերոյ ի դառնագին ցաւս : Այս արդ զինչ խորհիլ . ոչ
չարչարանացն քո քաջ ահարկուին ի մովսէս :

Այլ ելիա ե ձեր զինեալ բովանդակ զգեստիկերս . քա- Ե.
զաւորեալ յիշատակաց սրբոցանն զձեզ ինոյ ձեզ քննել :
Կրեալ է , թէ մովսէս պատառեաց զջուբս կաթիւր ծո- Եբէր.
վոն՝ ըստ որ զարմացան ժողովուրդն նմա : Այլ և քո սա- Մ.
պեաց հաղիսն և ծովեան , և եղեն խաղաղութիւն ընդ . Ը. 16.
մանալ ամենեցուն , և ասել . ճշմարիտ որ էիր սա . զի և հողմ
և ծով հնազանդին նմա : Այս մեծ ևս լինէ սրտոր քո փաղաքով Ժ. 25.
ի վէր ծովոյ և ջրոց , զոր մովսէս գնալով ըստ ծովահերձ
ցանելոյ : Կրեալ է , թէ մովսէս էառ ժողովրդեանն լինել Ց. է.
յանապատի՝ հոգ յերկինէ . այլ յայտ է թէ և քո հինգ Ջ. 31.
հացիւ զհինգ հազարս յագեցոյց . նա երկոցունց մանա
նայիւ ամենասէր մարմնոյ իւրոյ՝ զամ հաւատացեալս մինչ
ի կատարած տի կերակրէ : Կրեալ է , թէ մովսէս բնա
բերաց իւր երկոտասան լուսաս երկրին առեալոց , և ե-
ղիանասան ձերս ժողովրդեանս : Այլ և քո բնաբերաց
երկոտասան առաքեալ՝ և եօթանասուն և երիս աշա
կերտս՝ զի ոչ մովսէս փոխանորդ իւր նշանակեաց զիւ
ոք զորդին նահապետ , նոյնպէս քո զդիտորս զորդի յոյնս
նոսա : Կրեալ է , թէ մովսէս սահմանէ զքառասուն տարի և
զքառասուն գիշեր , ածխասէրն կերակրեցաւ , և ի
լեառն սինա երեսք նորա ցուցան ձառադայթաւորմամբ .
մինչև երեխ նմա փառաւորել , յոր ոչ էրեխեին հայիլ ոք
դլեն լինել . խակ ոչ և քո վարեալ ի հոգւոյն յանապատ
սահեաց նոյնպէս քառասնօրեայ՝ յաճախարկ խոհրմնութեամբ Մ.
մանկիկ մինչ երեսք նիր ի լեառն Թաբոր լուսաւորեցան երբա- Մ. 1.

ջրեփային , մինչև աշակերտացն՝ որ անդ եկեն , անխռով
՚ի վի երևեսց երևանց ։ [՚]Այրելն յայտ՝ ամի մոխրոտ պատ
կեր եղև քի · բայց այդ՝ տեսցուք , ոչ պատկեր եղև
Լուսի· մոխրոտ քի և՝ ի չորեսրեան ։ Այսպէս և Եհ յոյժ մոխ
ԺԸ. ԱԱ· սեա՛ի քորեք ամբառնայր յաղօթս գնեալ իւր յերկինս ,
Յոզուածրդն Ի՚ելի յաղթեր ամպրկացեալ , որք գնեռա
պարհ որդւոցն Ի՚ելի յերկիրն աւետաց խոտրանել կա
մեին ։ [՚]Այսպես քե՛ի խաչին տարածեալ գնեռա և ըզ
քաղուկս իւր վառն սիր · զի յաղթեսցուք մնայ և տա
ռանայի ։ [՚]ՅԼ տարածումն ձեռաց քի յոյժ առաւել սա
ռպին եղև քան գՀամբարձումն ձեռաց մոխոտ ։ [՚]ով
սէսի ձեռք ազատ եմն · այլ քանին՝ բևեռօք սնդեալ ։
Ո մոխոտ խոնջ ձեռս արք երկու՛ի վեր ունելին · զքանին
ոչ՝ որ ։ [՚]արմին մոխոտ Տաստատութ ընթացրեալ վի
ԺԷ. ԱՀ· մաս , յոյր վէր Նոյեր · մնարմին քի զվառվին կախեալ կայր
գնասչ ։ [՚]Ա և մոխոտ՝ վառն Ժողովրդեան իւրոյ , յոր
Ժամ՛ի կռապաշտութի կործանեալ երկիրպագին որ
թուան ոսկւոց , ազատեաց զերկնաւ ոյ՝ չաժել ՚ի վերոյ
նոյ պատուհաս · ասե · երբ Բողոս նոցա պնդեր խոնձեաց , Բուղ
ԼՒ· ՅԱ· ապա ԲՒ ոչ՝ ընկնի՛ գիս ՚ի դորոնեՒ հոսմն՝ յոր փրեցեր · որով
անձնատուրցոյ լիներ մոխոտ վա Ժողովրդեան իւրոյ պա
տուհաս յանձն առնուալ ։ [՚]Ասաւօր յայտնի առաջին ու
Գնամբ զաղօթս քի՛ի խաչին առ Տէրն երկնաւոր · հայր ,
ԻԲ· ՅԴ· Բոզ դրցո , պ ոչ փրուին , պինչ փորձեն ։ [՚]ապց որ մեծ և ս է ,
քո ոչ միայն անձնատուցցոյ եղև ՚ի գնռաւին , այլ իրօք
գնեռաւ վառն իւրոց Թշնամեաց · և գնեռոյ չարչարանաց
զաքդիւնս և զպատուհասս նոցա առնուցոյց ։ [՚]ապա՛եալ՝
զարմանալի եղև մանՀ մոխոտ · զի Հրամանաւ ոյ եկիՀ
Բ· Ո·ԼԻ· ՚ի լեառն , ետես անդ զերկիրն քանանա · ետես , և վեռ
ԼՒ·Տ·6ո· ձանեցաւ անդ շատ բանի գրե · և Թագեցաւ՝ ՚ի ձոր երկրին մո
վաբ · և ոչ ոք գիտաց զչէրեզման նր գինելն ցայսր ։ [՚]զիարձ
քի մեռաւ՝ ՚ի լերինն՝ ՚ի գազգահայ , ոչ անարիւն մանՀ
ուամբ իբրև զմոխոտ , այլ արիւնահամաձաւ և գառնա
ԼՀ· 7· կակիծ մանՀ · [՚]Ա և մոխոտ մեռաւ · յոյժ ՚ի էր ամաչ կա
րեաւ և գառնի , առայդ և ուժգնաւոր մարմնով · զի ըզ գրոյ , ոչ
վաթչին ասէ նր · և ոչ խորշելոցն ծնօղաց նր ։ այլ քի մեռաւ՝ ՚ի
Ժաղիկէ Տասակի · յոյժ ՚ի էր երեսուն և երից ամաց , և և
ԼՀ·Ս· րից ամաց · և եղև հանգիստ պատուհաս Տեառնէ սիրելոյ ,
ԺԻ·Ա· 10· ոչ մոխոտ գերեզմիկ նախատրելոց գրնա ՚ի չարչարանս
և՝ ՚ի մահու ։ [՚]Այդ այդ՝ տեսցուք և զպատկերն զնիդ ։

[՚]Ասան

Երկրորդ պատկերը չարչարելոյն քրիստոսի առաջի նահատակին Ստեփանոսի, զոր մեզ երանելին յոբ՝ և ես ինչ ընդհատ գեղեցկութեամբ պատկերիս յառաջնոյ անտի. զի և սա բաղադրեալ և յիշատակեալ արժանիս առաջի առնել մեզ մնածառիս։ Նախ առաջին յայտնի ամենեցուն, թէ ոգի յոր կոչեցաւ և իրաւ եղև այր ցաւոց, նոյնպէս և առաքեալ քրիստոսի եւ այր ի խաչառնաջս։ Երդ՝ քննեսցուք զհամառօտիւ, երեք ցաւոց երկոքինն ասացան. զինչ և որով օրինակաւ երկոքինն չարչարեցան։ Հայտ է թէ մեծ մարդպարնն յոբ, որ անուն ի քրիստոսի դրկոյ տիրոջ Յիսուսի, ծանուցեալ կրեալ վիշտս ի ժամանակեան ասացուածս. զի ի գրոց իսկ՝ բազմահարատաւ եղև նոր Ջոխանի. մինչև և կարծել ոմանց, թէ եր նա Յիսուսեր. ոչ նա ինքն ասէ զանձնէ. Նաբէի էլնան, և բնաիէէ էբրե զերափառ, Նայեց այս բազմահարատաւ ընտրութեանն յանկարծակի փոխեցաւ ի լեառն չքաւորութեան, և յանտանելի Աստուածութեան. մինչ ոչ գոտե նման՝ ոչ յարկ բնակութեան, և ոչ մարդիկ հանդստեան, ոչ սեղան նստելոյ, ոչ հանգերձ ծածկութեան, և ոչ խորհուրդ առ ի զկնգոյս եղբայրս արթնոյ. առեալ խեղճ ոչերբ զերեսս նորա՝ և նորեր յաղերս։ Ոչ էր այս լեառն ազքատութեան. ուր չկայր ինչ, բայց խեղճ և ազքատ. ուր առն և անկողին և գազար էր ազքատ. ուր ամ կամ էր խեղճ։ Ով, ոնդ ազխտուր գանդատ, տատապահաճն յոբ՝ յայն բան. Քնե՞ թեռ՝ խաղա ղուխե էէ, խայտայեայ . . . . կարեցի ոտրչ ընդ նորին էմ, Ով միա առեր զայն բան սիրելիք. Քնե՞ թեռ՝ խաղաղուխե էէ, ասէ յոբ. որ երբեմն՝ ի գահոյս նստեալ, արդ յաղքատացի զնեմ. որ երբեմն ընդեղբ յղփացեալ եմ, արդ՝ ի չքաւորութեան հասեալ։ կարեցի ոտրչ, զի կայր այլ աք, որ զայդ առնէր. կարեցի քաջ ի մարթ իմ, որ երբեմն օձոյս ազանել ծիրանափառս։ Տեսէք, որչափ ինչ կրեալ յոբ այր ցաւոց ի ժամանակեան ասացուածս։ Նայեց գառնագոյնս ևս կրեալ այլն ցաւոց քան։ Ովի էլեն մեծուխք ամ ծխ. որ էր գերակայ երկրի և երկրի. բայց այնպէս ազքատացաւ՝ որ ճեծաւանն էր, մինչև ոչ գոյր՝ որ դնէ ընդ ոտս։ Նոր չարչարեցաւ յաղթեաց. քան ի խաչս փայտի. որով ցաւ մեծ ևս է։ Նայեց գառ խեղճ, և ցնցոտի կամ քաւթ զրնեալ գայն. բայց քո բաղդատիմն

մերկ կախեցաւ ղնասէ • որոյ աղքատութեն մեծ ևս է • զի
զնմա ևթող, և զկեանն աղքատութեն կալաւ յանձին ։

Ե • Յարձակաւ յոր այր ցաւոց բազումն կրեսցէ զառնութեամբ
Յոբ. վասն իւրոց՝ և լիութեամբ բարեկամաց • ևս առաւել յորժ՝
ես. 17: ի տան որդւոց իւրոց երկիցս՝ ի ինքեան զիւր եօթն որ-
դիս սիրելիս , և զերիս դստերս կորուսս • որք յանկար-
ծակի կործանմամբ տանն ձմեռաւ՝ միահաւասն վախճա-
նեցան ։ Իմ , որպիսի աղէտ զառնութեն եղև այն ։ Իր
վրայն միայառաք հոգի երբ տասանց զաւակաց , առ քրի-
ստեն ասեն՝ ոչ գոյր նոր և ոչ ևս ։ Իսկ զինչ ասացից զաս
բնեկամացն , որ եղեն նմա ընչասէր • լամալովք , ոնց զան
Յոբ. 13: գատեր յոր • հեռի եղեն յինէն ասէ եղբարս իմ • ծանեկան պղտոս
դեան զիս • բարեկամք իմ անողորմ եղեն • անթողեցին զիս մերձա-
ւորք իմ • • • զրպարտիչ զան իմոյ և աղախնայք իմ օտար համարեցան
զիս • • • • զծառայ իմ կոչեցի , և ոչ լսեաս • • • • և զրոյս ես սէ-
բեի՝ յաբեան ի վէր իմ ։ այսպէս Թողաւ լքեալ անմխիթար՝ ի
մարդկանէ վշտահարեալ յոբ ։ Իայ ի կնոջէ խոհ իւրմէ ,
որ զինի ցաւոն մեծասիրտ առաւելոյր՝ Թողաւ , անզգամե-
ցաւ և անարդեցաւ ։ Իյոյնպէս քէն չարչարեցաւ յիւրոյ՝
և մէն իւրոյ բարեկամաց • նա առաւել և ևս Թողաւ
յիւրոյ աշակերտաց , մինչև խրատատուքն առել չի • հե-
Մ-ած • ռ եղեն յինէն եղբարք իմ , իյն աշակերտք իմ , զի ամենեքին
Իկ. 56: լքուին զիս և փախեան ։ Իվերտուս՝ զոր ջնջապես սէրեի , յարեաս
՝ի վէրս իմ երիսք ուրացուելոցն ։ ՝ի վերայ այսր նմին՝ կո-
Իկ. 50: չեցի զնմասյ իմ՝ զյուզեալ • ասեմ • վ՞ որդ ելիցէ • այլ ա-
ւաղ ազէտիցս , ոչ ետ ինձ պատասխանի ։ Իայ մեծ
եղեն յոյժ ցաւք քոյ յայսմ՝ քան զյորդան • զի քո ոչ
միայն Թողաւ յիւրոյ , այլև առելի եղև նոցա • և քան
Մ-ած • զբարեբարեալ , որոյ ընդ խոտանելն՝ ղայր ի պատեալ էր , յեա-
Յհ. 7: նեալ հանիսրեցաւ , և ՝ի մահ իսկ զառապարտեցաւ ։

Օ ինչ խորհիլք արդ սիրելիք • ոչ և դուք բազում ան-
գամ զգայք Թողիք , յորժամ ծանուցան մեզայք • բայց արդ
տեսէք և զգայք լերուք , զի մի և նա Թողցէ զձեզ ։ Իզ
ևս յոր այր ցաւոց մեծասիրտ վշտակիրք եղև յոյն • զի կրէ
բեաց մեծ տրտմութեն և անձկութեն , զառնութեն և երկ
կիւղ յոյժ ։ Իզ ուսոյ եղև այն տրտմութեն • ՝ի չարա-
լուք զառաջ այնչափ ՚ի ջառուածոց , և ՝ի տա-
ւանց զաւակացն կատարածէ ։ Իայ մեծ եղև այն տրտա
մութեն , ոնց յայտ է յարտաքին նշանացն • քանզի գրէ
Յոբ. ես , յարտաքինացք յայտ է մեր ՝ի սիրտ ոջոյն , ուր այնչափ
ես. 20: սր-

աքիւաճից տոհմաւ նահս գոյժ . պապասեաց գնահատիչն էր ;
որ ըստ այն ժամանակս սգոյ էր նշանակ . և կորնեաւ գնացս
գլխոյ էրոյ՝ անկաս ՚ի գետին վշտագին : Այլ այս տրտմու-
թեան և վիշտ գնալ և առ տրտմութիւն հոգւոյն քո : յոր-
ժամ չորաս յատկաս տնտեսել գնա , յայնժամ ախտս քո պրպտիլ և հոգալ . յայնժամ սուրբ գաշակերտան լաւ . պրպտա
եւ ոչխ էմ գնալ ՚ի մահ . յայնժամ իբրեւ գոյր , անկաս ՚ի վէր
երեսաց էրոյ յերկիրն : Այլ թէ որչափ եղև անդ տրտմու-
թիւն , յայտ առնեն արեան քրտունքն՝ որ ՚ի սրտատղին .
հասին առ ՚ի նոսանէ բրտաւոր էրթալ գնալոյս արեան :

Այսոյ մնան գնա այլ գաւառականիճ ցաւք . որոց յոր և քո
տարան : Անհնազաւք համառօտիւ , զինչ կրեաց յոր ՚ի
մարմնի : Վասնք , զի սատանայ խնդրեալ և առեալ
յայ իշխանութիւն ՚ի վէր յոբայ , եթէ զյոբ չարաչար կեղեվ-
ուէ գնա գնալ ՚ի գնա գնալ : Երեսինչք ոմանք էր Թուռմոզ արքանեն
հրեաստան ախտս չարաչարս , և զազիրս , որպէս կհար սա
սատանայ զյոբ , մինչև չմնալոյ յամ մարմնի նմ՝ մասին ինչ
անցաւ . վասն զյոբ ոչ կենդանութեան նեխեալ գնշ , և ոչ
բորտ՝ զատացին , տարան , ընկեցին արտաքոյ քաղա-
քին յաղբևս : Այդարև այլ ցաւոց եղև յոբ . բայց յայսմ
ամ , որ ինչ անցին ընդ նա , ոչ գնշս յոբ չրեմարէ խոսվ : Ի
յոբ վերատոյ ակնյանդիմանն նախատինքն զքն գլխոյին
վիրատորեալ . հայեցարուք ՚ի ոմ ի յանդատից քո , և
տեսջիք , զինչ ՚ի նմ կրեաց քո . և ահա տեսանիցէք զնա
յոբին գնալ գնալոյ վիրատորել . նա տեսանիցէք զաղտա-
բանս մարմնոյ նմ անհամբերատ առատելեալ քան զյո-
բայն : Անաց ՚ի ցաւոց ասան հայեացքն և ՚ի ցաւն զոր
կրեցին յոբ և քո ՚ի պատուէ : Կրեաց յոբ անհնարին
նախատինս ՚ի բարեկամաց և ՚ի ընտանեաց . այլ քո ՚ի
հրեից՝ որոց պարտն էր լինել բարեկամ , և ՚ի հեթա-
նոսաց՝ որք ընտանիքն էին նմ : Նոքա արտաքսեցաւ ՚ի
գնալ գնալ . քո ՚ի սմանոգմայն , զոր ընտրեալն էր
լաւ ՚ի հարմանէ . այլ սարտեաւ նա : Ազգաց և ծա-
նոաց ընտանեաց տարաւ յոբ , բայց և քաղցեաց և
ծանրագնեաց՝ քո : Այլ և յոբ այլ ցաւոց բազում կր-
եաց ընտանեաց և հալածանս ՚ի սատանայէ մին-
և ցեղեն սմ . բայց պահեցան նորա կեանք . զի չունէր
սատանայ իշխանութիւն քառնալ զայն ՚ի նմանէ : Այսոյ
քո բայց յանդհարին ցաւոց և ՚ի գառն տանջանաց , համ
բէջ և մուհու , և գմոգակ և անարգական մնհու խա-
չի .

Մտթ. ԻԱ. 37. ին. արքայեակ ասէ ցնոսն ձեզ, և եհան զոսկի։ Այնմ այս և Ես. ԽԵ. 1. եկեղ. պատկեր ապրանաման չարչարանացն. զոր ձեզ այսօր առաջի ապարի՛ ի մուտս մեծի։

Յերերեակ։

Որոց ձեզ արդ սիրելիք, քանի՝ երկնաւորին յօրոյ՝ բա զուսն վասն ձեր չարչարելոյ լինել չարչարակից։ Յոհ. ԺԶ. ԻԲ. Պրեակ է, Թէ երկբին բարեկամիք յօրոյ՝ լսեցեալ զա բիսն ոչք հասին՛ ի վէր ձեր, լացին զեօթեն սիրե և զեօթեն դիչեր. և յանդնարին ցաւոց պատուհասել զՀանդերձն՝ նատան գնուաւ՛ ի գեանի, գառն արտասուելով։ Այրդ Թէ բարեկամ քան լինել ընդանացը, ապացարուք, և ցաւակից լերուք քան՝ այդչափ վասն ձեր գառն չարչարե լոյ։ Այռաւելապէս սուգ առնիք յեօթեն աւուրս ազուհա ցկոյ վերջինս. զի յետ սգոյս և գչարութեն ալէլուս լսեն դամիա երգեցջիք։

ՏՐՈՊՈՍ ԻՒ.

Յաղթե էրէլաեանոյ չի։

Ընդբան. Իբրև մօտ եղև յերեմ։ Այ. ԽԵ. 1.

Ակուռած։

գեպ է զարմանալ, որոյ ընդհեռանեն ի՛մ լսեն զայս աւետարան. Թէ զինորդ քո էրթ մօտ եղև յեղեմ, ի մտանել Իերուսաղ՝ կիշ նատաւ, և ոչ յաղ նիւ երկիսաւ. այն զի մտանելը ոմն Թագաւոր, ըմ. Մտթ. ԻԱ. 5. ոնա Խոփատոր չո փայ չեղ։ Օ ազգերասպրել մեծի պատի, Թէ հեծեալ՛ ի նժոյգ երկիսաւ. որում ցկոյ լուծ անուն կոչեին։ Այնդ մտանել յուլիսի կայսեր յաղթանակաւ՛ ի Հռոմ՝ երեք նիր փղանկրեալ կառք, զոր ձգեին քա ռասուն փիղք։ Այ մարկոս անտոնիոս առիւծս լծեալ՛ ի կառս՝ առնելը յաղթական Հանդիսս։ Այ օրեզիանոս եղջերուս լծեր՛ ի կառս։ Այս գնեցրնել ասի, Թէ լսդ մտանելն՛ ի Հռոմ՝ Հազար կառք Հանդիսաւորք շուրջ եղեն գնուաւ։ Օ՛ն ևս յաւելից. սաղմոսն՛ ի ցոյց Իւրոյ մեծախառնութեանն՝ քառասուն Հազար երկիսաւոր պա հեր. և երկոտասան Հազար կառք եղեն նորա. և գինորդ քո, որ առաւել ևս քան զսաղմոսն, և ամ աշխարհի ինքնակալ, յանդորգ նշ նատիցի։ Այո՝ ոմներ իշխանու

Թէ

ՀՄՆ տալ բնթել առ նա զաշնաձևական ինչ երևելոյ , որ
նա բնթել կնչն . բայց պարտ էր հատուցել գլոյն՝ որ ա-
ոչ . ասա ինձ ուր գոյ տեղ դեղ , հնծեալ չէ . միանգա- Ղուկ.
ամայն և օրինակացն Ձմեռական : Կրկնել է , Եթե երբեմն Ա՝ոմ.
Տրամայեաց ամէն արբանեան՝ զնուռ զոյգն ինչ սիրե- Ես. ։
լն ի վերայ միոյ ի լերանց , և մնասցական զնա ոչխա-
կեզ , արբանեան զնչն էաս ինչ ի ծառայութիւն , և ոչ Դտն.
գնե . ևս կինայեալ գոյգն , չորեքս տերանամ ընդ առաջօրդ . Եր . ։
հանեցաց զնէրէ : Այլ զի արբանեան պատկեր էգնե քն ,
որ էամեան յեկիմ՝ զի անդ ի միջ միոյ ի լերանց զնեցին
վասն մի գոյ մեզաց , պատշամ էգնե և քն զնչն առնուլ
ինչ ի ծառայութիւն , և ոչ գնե . ինչ զի ոչ ինչ պատա-
հեաց քն յառաջ քան զաղաչանսն , ի չարչարանսն , և
յետ չարչարանացն , այն ամ կանխաւ պատահեաց ի
պատկերս . զոյգ զաղաչանն ձեզ առաքն արդարոք յան-
ցեալ կնթակեա . և զի գնս մնայ ինչ ինչ , գարձեալ ես
կուս ի նացանել ձեզ յանդիման առնելոյն այսօր . զի Ձա
փոր չարչարանացն քն նման ողորմ և ողորոք լնցի : Ա՝-
պա ի միա առաքն , զինչ յառաջակայդ ասէ ,

Հաւաքեցուբ ։

Այլ քան Հանգիսի չարչարանացն կրկնակին նկատգրի .
(Բաժանուն .) Այսպէս ի առնիսան . երկոցդ ի գառնէ ։

Այսուհետև առաջին ։

Ա՝ն սիրելոյն Ձնռնէ՝ Եթե ասիցէ ոք ցնս , զնացդ Հնաղ էր Ես .
առնիսանի լինել պատկեր քն , որ բազումս և Ձա-
նուռս մեզաս մեզս . զայս առաջ պատասխանի . զնոյդ
և գառնէ , առգումն , և այլք զնս նախանկատ ցուցին ,
որք բազումս և Ձանուռս մեզան մեզս : Իսկ զի Եթէպէտ
մեզաս առնիսան , բայց և ապաշխարեաց . մինչ առա- Լես .
քեալն զառնիսան չէ սնս Հնն օրինաց գաղաք : Ա՝պա ան- Ժա.յշ.
առարկոյս ըստ օրէնսնոյն՝ երգնեմնոյ՝ և գրկիպոյն ,
առնիսան էգնե պատկեր քն , անգառն ի Ձոհ և ի մեռ
կոչ : Այսպէս ի Եթ Ձնռնէ առնիսանի գաղաքեցաս ի Դ՝ոտ .
Հրեշտակէն նախ առնել մեր նե , ապա մնոնկն Հօրնե . Ժգ.յ.գ՝
նայնպ Ձնռնէ քն առնառարանեցաս ի Ձեռն Հրեշտակա-
պետն՝ մարկեմոյ մեր Ղուկա , և յայնժամ Հոր : Ո՝ առնիսի
առնէ առաց Հրեշտակին առ մայր նորա . Ձա պիտի ֆրնել ընչէ Ժգ . ։
ի յետոյ ֆղաքոցն . նայնպ գքնէ յառաջ գառնիսանց Հր-

Մաթ. ի՞նչ ասեմ . Եա՛ էրկնեցե՛ք զձեզ վասն իւր ի ձեղաց երկնից ։
ա. 21. Դաւ. Օ՜ տա՛ր մի՛ ասաց Տէրն Յիսուս , մի՛ ոչխարաւոր ես եղիցի
Ժղ. 7։ Մանուէլ անդրէն յորովայնէ . զքեզ ասացաւ ՚ի ձէնն մար-
Մաթ. գարէին , ըն՛ ասաղ էրեցի ծուխդ , որ Թագաւորին ախոյա-
ի. 23։ ար ։ Յոսէփայ նշանակի՝ աբեփալն . քո՛ կոչի արքարարութ
Ի. 2։ աբեփալ ։ Օ՜ տա՛ր մի՛ ամէրգաց ասի . ածեաց Մանուէլն ,
Դաւ. և օրհնեաց ընա՛ ասր . և ախտա ծոփի ասն չէրկիլ ընդ նմա . զքեզ զը
Ժղ. 24, Ղեւի . բեալ է . և Մանուէլն ածէր և զջրանայր լի էմասարութ . և ընդ
Ի. 40։ այ էին ՚ի վէր նր ։ Խոյզ մեսանեցաւ յառաջ ՚ի մանկութէ
յառաջդ Տաճառ . և տեսցաւ , զիարդ տաճիսան ՚ի պա-
պես իրազուհիս , մանաւանդ ՚ի սկիզբն և ՚ի կրել , սքան-
չելի իմն նախատգրեալ գլուխ ։
Խրճեալ սէր տաճիսանի առ կանայս այլազգիս պատմի
Ղաւ. ՚ի սէր դիրս . Այսպէս առաջին Հարաւ ՚ի սէր դասեր այլ-
Ժղ. 1, ազգաց՝ ի Թագաւորացդ բազուկ . այս սէր նշանակի զանել
զին առ ազգ մարդկան ՚ի խորհուրդ մարդեղութե ։ Լուր
Հայեցուցաք յայս առաջին սէր տաճիսանի , Թէ որպիսի
Ժղ. 4։ եղև , և որպա՛ս ։ Կրնաս ՚ի Թէ , ՚ի ձահանակի յոբեամ այլ-
ազգէն պէրէին էէլի , և Ժողովուրդն էկէլի էր լծալ մաս-
կաց այլազգեաց Հնձէր , յայտնեցաւ տաճիսան վասն ժին
գիր և ազատիլ Ժողովրդեանն բնաւրելոյ ։ Այս ՚ի Տաճա-
կին էրբեր քան տանց՝ կը ՚ի Թագաւորացդ բազուկ այլ-
Ժղ. 2։ ազգեաց . ուր եթէ կին մ՚ ՚ի գործոցն այլազգեաց . զոր տե
տեալ՝ և սիրեաց ։ Էրր զի ազգ առաջնորդ էն ՚ի տէր , և
գուման են պատ . մայ և պատճառանէ պիտոյ են նմ՝ ։ Լուր
տաճիսանի խանդակաթեալ ՚ի սէր Կնոջս , անդէն վաղիմ
գալի գործոյ առ ծնօղս իւր , և խնդրեալ զի տացեն
Ժղ. 3։ աղջկին նմա կնութ ։ Պատասխանի եւտան նմա . գնե
ու գոյե ՚ի գործոց եղբարց ձոց , և չամ ծողովրդեան էմոտ կին .
զի երկնեցե գոա առնուլ կին յայլազգեաց ։ Էրր զի ուժգնին օ-
րէնք արգելուին էի լսացաց՝ ոչ բնաւրելոյ Ժողովրդեան
տաճիսանի առնել զէ հեթանոս , որպիսի այլազգիքն
էին , վասն վտանգի կռապաշտութ ։ Լ՚ի տաճիսան
չտանեալ ՚ի միտս իւր՝ առ ջՏպրն . ընա ածէ էոչ . զի
նա գոաձոյ է ալաց էոց ։ Լ՚ոյս Տաճառնէ՝ խնդրե
ուժաձոյ պրգոյ իւրեանց , Էրր զի ուտան չոյ՝ Թէ այլոյ
իրի տաղտա լիներ այն . յի , զի առնէ տացի տաճիսա-
նի՝ զէ այլազգիս պատերազմելոյ՝ և զինչտոս փրկելոյ ,
Էրր զէ առնա ՚ի Թագաւորացդ՝ ՚ի կատարել զՏաճառնա-
սուին , և ասցա զՏաճառնեան ։ Լ՚ոյ՝ յօրինակի յօրինա
իւրեան՝

կեանքն՝ ի սամիթան, ի քո մահիցդ։ Այր եղև մարդ ե
զան քո . ոչ ապաքէն ի ժամանակի յորժամ աչխատ
ամ մեզք ազատայ՝ ի պարտութենի մահանալ եր գժո
խոյին այլազգեաց։ ¶ Ոչ իբրև զսամիթան սիրեաց որդին
այ զօտագազգին , որ ի Հնդկաստանէ էր ժողովրդեանն
Իսրայէլ . այլ և զմարդկեղէնս բնութենի զանդաստանէ օտա
բացեալս յանձնելոյն բնութենէ ։ ¶ Ոչ զայս խօսեցաւ իբր՝ ի
մարդ եղեալ Հնդիկ ։ ¶ Ով մեծասքանչ սիրոյս . ինչ ընծայեսցեն
եաւ , սիրեալդ զմեզ ։ Այսպէս և Տէրն երկնաւորի մարդ
եր ասէր առ իւր որդի . որդեակ իմ, ոչ կամիցիս առ
նուլ զերեսփականան բնութենէ զդրամէնից կամ զսրամ
բեկից , որ ոմանցունչն բնաւ առեալ են Տէրէն . բայց
ոմանզորին զսամիթանէն պատասխանիլ . զառ առնուամ ինձ ,
զմարդկայինս բնութենէ . զի սա հաճոյ է այդ ինձ ։ Ով
սեամ Հայր , մեզ հրեշտակական բնութենէն զերծ ի վերոյ
և քան զմարդկայինն . այլ ազատ իմոյ մարդկային բնու
թենէ և հաճոյ . մեզպատ և Տէրն է , մեզպատ և մարմ
նեղէնս և մանկանացու , մեզպատ և յորդւոյ ադամայ
սերեալ՝ յատեղեացն ոյ ։ Մինդ որ Տաճեալ Տառաքեցաւ
Հայրն յաւիտենական , և առաւելագոյն փաբրիել հրեշտակ յայ
ա ֆէյան , զի և Նորայն առցի Տառաքեսցէ։ Իբրև առնաւ
եղիցեաւն , անդէն կատարելոյն Տարսանիքս ուժեղին բը
նութենէն ընդ մարդկութենէս ի կուսական մարմնի և ան
զի Հայրն արար կարասանս որդոյ իւրոյ. և բանն մարմին ե
դե ։ Ընդ՝ ոմ ասիմանն զսեր իւր յայն ուղղեաց , զի
ընդրեսցէ պարտական ընդէմ դառնալոյ այլազգեաց , նորն
պես սրդոյն ոյ յիւրում մարմնաւորելն այն եղև սի
լոյն վախճան , զի ի գերութենէ առաւանալի զմեզ փրկես
ցէ։ Այլ ոմ ընդ Տառաքակաց առակն , ոչ որ ի սեր գա
դարձ անցաւ . նոյնպէս սամիթանն սիրոյն Տարկ եղև
կրել , և բազում վշտաց Տամբերել , և ա և յուզևորու
թենէ անդ ի Թաժինաթայ քաղաք . ուր ի ձանապարհին առ
ւծոյ դիպեալ , ձերբեաց զնա երբ զրաղ գ այծեաց . յոյն
բերան ի գարձին եգիտ գունդ մեղուաց , և խորիսխ
մեղու . զոր ի ձեռն առեալ՝ երթալով երթայր և ա
ստեր։ Այս գործ քաջութենէ և ոչ Տոյ և մեր իւրում պատ
ճառաց սամիթան . այլ Թաբոյդ մինչ ի ժամանակ Տարա
նելոյ , ուր կենդանացոյ զոյն ոմ առասպել առեղծա
ծելի առաջի արար , ասելով . ի ներքն եւ ներփոյ , և ի ժ. 14.
Տղջէն եւ աղաչ։ Այդ սամիթան ընդ կենդանական այլազգեաց
և

Ժղ. 12։ և գայր այսպիսի։ Երկ առեղծանիցէ առ ինա ինչ՝ պէսպէս օգ
խրախուսիցէ , զոր չէզ երեսաւ պատասխանալ , և երեսաւ պատ
մուճաճս գանգիրէյէզ . ապա ըէ ոչ կարիցէ առեղծանել ինչ , զա
ջիւ զոյա ինչ երեսաւ պատասխանալ , և երեսաւ պատմուճաճս
հանգիրէյէզ ։ Արդ ոչ կարացին այլազգիքն առեղծանել
զառաւելն , զոր ցկիւրե առիմանել . պարտ գայր ոմ , և
պարհեցե չեզ զառասպէլն զոր և արար ազգերով ընդ
Աստղի պատճառ առիմանն զառասպելն կնոջ իւրում .
և կիւրե կռնականացն ։ Ասաբե , ո վատահացի ի կիւրե
մէ , եթէ չէ արժան առն վատահիլ ի կիւրե իւր ։ Օ ինչ
Ժղ. 20. ասա . պրէչէ . և ամառնացա կիւրե առիմանի ընդ հայերիցոան
նէ , որ էր նէ ընկեր . ցի ըէ միւսին յերկուսն կռնականացոյ
անուն , որոյ յայտնեաց զառասպելն ։ Ով ասծի հաւա
տացրժան կնոջն . ոչնչ զարմանամ թէ ի մէջ առի
առնի և այլազգեաց եղև այնչափ գրգիռ մարտի . զի
այս հաւատացրժանէն եղև պատճառ՝ այրելոյ առիմա
նին երեքհարիւր աղաչիսաք գամ և չեմնեմնա այլազ
գեաց ։ Այս ուեսեալ այլազգեաց զիաս զայնոսիկ , և
Ժէ. 6. Ծանուցեալ զառասն , այրեցէն կիւրե և ընչայր նէ հրով , այս
Հաւատացեալն եղև հաւատացրժանէն նէ , և չհաւնէ ։
Ասացց արդ առացուք , զինչ նշանակիցի առիւծով , և Հայ
առնէր ։ Նորոգմէր նշանակէ սիւսազգ ոգոյն . որ գժրազ
եղև քէ , սակ այլազգի կիւրե՝ առիմանի . նա՝ առաւել
եւս ։ Ի մտացիլ քէ առ այս սիրելեալ Հարան՝ ի խրա
տել գնա , և յուսացանել , ել նոյնչ առաջ առիւծն առ
առնոց , յորժամ պահեաց նա՝ և քաղցեալ յանապատի ։
զոր քէ առղ ինչ բանիւք զմոլորանել պարտեաց ։ Ի զգի
պարտ առիմանն զնորիսն մեզ՝ զգուշանալ ի բերան ա
ռիւծուն՝ եկեր , նոյնպես քէ գրանն ոյ՝ որոյ յաղթեաց
առաքեալն , նոյ ուրեք քարոզեաց սակ կերպակուր Հոգւոյ.
Սահմ Յաստէն . որպես պէ հաղագ էն ի գնմ էմ բառս ոմ , տան գնէզ բէ
Ակ բ.103։ բառոյ էնոյ ։ և այլուր ։ Ոմ կերպուր այն է , գի արարէց գնոմս
ճյ-էբ. այնորիկ , որ առաքեացն գնս ։ Ոչ ևս այնչափ առեղծուածս
Գ. 34. առաքի արար քէ , արդարև խօսեցաւ առակս , Հայտ նոյն
Հաւատացրուժ սիւսազգոյն՝ գքէ , իբր այլազգի կիւրե
զառիմանն սերժեալ եթող . այլ զարժանի գրկրիժուց Հա
տուցումն ընկալաւ . գի սակ առիմանի ազգէն այնա
կեաց յոմ այլազգեաց , նոյնպես քէ գոյն քառասուն
զզօքս առաքեալ գՀոգեմեղեցոյ , յորմէ եկեմ և տա
Ձորն և սիւսազգի գլխովին ի մոխիր գարձան ։

Արիմաթեայ ցայտելայր զանձնագովգայրեն առացաւ, նայն ի դէպ պատշաճի եւ հոգւոյ հաւատացելոց. զոր խօսի քո եւ ի Տաբանաւն ի միրառե, յայտնեալ նմա զհարուստդրա հա ւատոյ. այլ նա Թողեալ զՏաբանաւնէն քո՝ մեռօք ընդ աչեայն պառնիի. և Թէ չզգաստանայ, յանկէ հուբն գառատարտի։

Ա. Թագ. Ի. 8. Ա. Թագ. Ի. 8.

ոմն . պատուհասի առաքի զո զծով կարմիր . և արդ զի մատանեա գնա ՚ի ձեռս Թշնամեաց իմոց . Իջեր կրկին զուտ ծնայ , և երեսուն և երիս ամն ըլ քեզ շրջեցայ . զինչ չար արարի . զկորոյս զո լուսաւորեցի . զկաղս զնացուցի . շրջեցայ բարի առնել , և բժշկել . նա՝ ոչինչ այլ խրնդ ըեմ , բայց զքո՝ և զնամ ազգի մարդկան զաղաւաթել ՚ի ծառայուել զԱստուածութիւն այլազգեայ . և գնարդ

Ա. Օրէն. առնեա զայդ ընդ իս . զայդ ոճն կարուածներ այդպիսի , ծաղր-
ԼԲ . 6 . ուրդ չիմոր , և ոչ նմարուն : Ա՛յլ գի՞ ե լինէ զգանդատս քո առ Տիրեայս առաքի առնել . Չիմ ոչ պատուիրատրուածք քո առ Ժողովուրդ քրիստոնէից : Ա՛յո՛ մեծ անօրինու-
թիւն եր , զոր գործեցին ՚ի չարացիք առ սամիրան . մեծ և ա-
եր , զոր գործեցին Տիրեայք առ քեզ : Այայց անօրինութիւն՝ զոր քրիստոնեայքս գործեմք ցայսօր ՚ի ծանր և ե , և ան տանելի քան զնախագրեալն զերկոսին : Սամիրան ծը-
նօսիս իշոյ կոտորեաց Հազար այլազգիս : Ընօսիւն իշոյ որ արհամարհ ե յանասունս , մարթ ե նմանել զնաչն
Ի՞Ա . 23 . քո , քան զոր չկայր լինչ արհամարհ ՚ի Տուսն . ըի՛ . ա-
նէցեալ ամ , որ կռնէին զնէայոբ : Սակայն կռուիւ մատուա-
կռուիւ յաղթանակեաց : Սամիրան մատուա ըլ Թշնամիս իւր ՚յա-
Սամ . սել իւրում բերանով զաւեթն . հայեի յոչինչ , ոչ ասնէի ,
Ա՛ՇԱՅ . 5 . ոչ ոք եր որ ձանաչէը զնա . և այլոց ասէ . հայեցայ և ոչ ո-
Իշայ . 41 . 5 . եր՝ որ օգնէր . զնաս ածի , և ոչոչ եր՝ որ ՚ի ընդնաս հասանէր :
Ա՛յո՛ ոչ միայն ՚ի մարդկանէ , այլ և ՚ի Տօրն իւրմէ երկ
նաւորէ ՚ի յետին պատերազմի մեհեան Թագաւ . ոյ նա
Մատ . ինքն ասէ . ած եմ , ած եմ , ընդէր ընդեր նչա : Ա՛յս ոյ սամի-
ԲՂ . 46 . սան յետ յաղթուէն Տագաւէ՛ի ՚ի Տնօսիշոյ եգիտ աղբիւր ,
նոյնպես քո որ Տագաւէ՛ի ՚ի խաչէ բղխեցոյց աղբիւր կենաց յաւիտենից . զՏինգ վիշտն խմէ , և
զեօթն խորհուրդս , որովք իւր աղաւերդը ազատեղաւ
ոգի սպիտականոյ , անմաքուրն մաքրի ; և պատրաստ
զտնանոյ :

Ի . Ա՛յդ՝ եկեայցուք յառաջոյ անտի՝ յերկրորդ սէր սամի-
սանն , և կարճ ՚ի կարճոյ զնոր օրինակ քո զնեացուք :
Ղ . 4 . Ա՛սա վկայեալ գրոյ , յետ այսորիկ ընթաս սահմանն ՚ի փո-
Ծ . 1 . շոյ՝ ՚ի պատրաստուած քաղաք այլազգեաց . և ըլ պատուիրոյ
յոմնէսոյն մատենագրի Տրեի , անզիտն և միայն ըլ միայն՝
յարհամարհանս այլազգեաց : Եթէ անդ ինն ի պատուիրէ , և
եմոյր ասա Նա : Օ՛ի՞նչ ասպա . լսեմեալ այլազգեացն՝ ՚ի
սամի-

ամէնեան՝ ի քաղաքն անդր է՝ յայն ինչ տան, անգէն պահ-
պանս եգիտ առ գրան քաղաքին, ասյս կալել զդիւրին
ողջոյն, զի առաւօտուն ասպանդեն զնա։ Ա.Լլ ամէնեանն
՝ի քուն լեալ գիւղ ժիղ գիւղուց, յարեաւ անտի. և Թոմիկ ԺՀ.։։.
գերկասին գաբս գրան քաղաքին հանդերձ սեմոն եաթօ՝ եղ
՝ի վէր ոտից էարոց, և եկան զնա՝ ի փլուխ լերինն, որ Հայր՝ի քեր-
քան՝ յերկիր յուզեալ. և այնպես գերծաւ։ Ա.րդ՝ գինչ նչա
նահիկն օրհնակս. ոչ այլ ինչ ՚ի մեծին գրիգորի, բայց
գյաղթական յարուցին քն։ Ա.Իր գի՝ իբրև չոքաւ քն յեա
մահու՝ի քաղաքն գաղայ, յի իբրև ել՝ ի գժոխս, խակ-
և իսկ պահպանեաց կացուցին հրեայք՝ պահել գմարմին
քն՝ ի գերեզմանի. բայց քն ըստ ասմիանի զմեզ գիշե-
բաւն ոչ միայն ել՝ ի գժոխոց՝ և՝ ի միմարեալ գերեզման
նեն, այլև զգժոխոց գնեցս խորհակեաց։
Հայեցարուք արդ՝ և յերգ սեր ասմիանի. յայր սակս եաս Ղ.
բազում և ծանուցս կրեաց նա։ Ա.Իր գի՝ ի գրոյն. ա- ԺՀ.Գ.
րեաց ասմիան ինն գ, որ քնական առ եղերբ հեղեղաւին աւետեալ.
և անուանէր գալիլ։ Ա.յս կին առաւել քան զայլն պատ-
րեաց զասմիան. և գիտէր։ Ա.յսր առաջին՝ ի ասմանէ
մատուցեալ ՚ի վաճառեցաւ ասմիան այլազգեաց. նոյնպէ
քն վաճառեցաւ ՚ի յուդայէ մատանէի Թշնամեաց,
Տեսեք արդ գերգասկ և գՀանգամանս երկարանչիւր վա
Հառման։ Ա.Ա աճառեցաւ ասմիան՝ ի գալիլեայ, գոր յոյժ
սիրեր. քն՝ ի յուդայէ, որում բազում՝ ընդՀն արար.
գինչ գառնագոյն քան զայս։ Ա.Ա աճառեցաւ ասմիան
բազում գնոց արծաթոց, այսինքն հինգ հազար հինգ
հարիւր դահեկանի. վաճառեցաւ քն երեսուն միայն
արծաթոց. գինչ անարգագոյն քան զայս։ Ա.Ա աճառե-
ցաւ ասմիան, գի կուբացաւ գալիլա սիրով արծաթոց.
վաճառեցաւ քն, գի վարեցաւ յուդաս գՀայ ագահու-
Թիւն։ Ա.Ա աճառեցաւ ասմիան, գի սիրեաց. նոյնպէս քն
Հէր արգելօք վաճառեալ, Թէ Հէր սիրեալ գմեզ։ Ա.Ա-
գրօրինակ ասմիան ողբանոք գալիլայ, նոյնպէս մնաց
նեցաւ քն Տաճարին յուդայ։ Ա.գալիլա երից եՀարց
ասմիանի. Ի՞ն լցել գօրութիւնք քս։ և նա երից խա-
բեաց զնա. ասէ. Եթէ այսպիսի կամ այնպիսի ինչ կա-
պանօք պրկեցայց՝ եղէց ակատացեալ։ Ա.բար գայն գա-
լիլա ասմիանն ՚ի քուն. բայց գայթաւգիճ խղճաց գնա
պանան իբրև զառգանի։ Ա.սա ՚ի չորրորդաւմ նաՀապ
աղաչեցեալ՝ յայնմանց գնամ՝ ՚ի սրտ. ասէ. Եթէ փերծ- ԺՀ.Ի.

չէ փլուխ եմ, ինչեւ պղծուիլ եմ։ Արկուս Թերեւս
յայսմ վայրի ոմանք՝ ի ձենջ առաջի առնիցեն տարա-
կոյս։ Այլ Թէ զիարդ հնար եղիւ տամիտանի չիմանալ
զնաբեւեանիան։ Արկրորդ՝ Թէ զիարդ՝ ի հետո, քան
զոր ինք ինչ ընդեն եւ ուրեմն՝ ի մարդկեզեն մարմնի,
հնար էր լինել այդչափ զօրաւէն։ Ա՛ռ առաջինն ա-
սելն է, Թէ ամ պարբեռար՝ է անիծ։ Երկրորդ ասեն ծած-
կեալ կայ խոշտունդ. այ, Թէ զմանուանց հոգեւորաց
ձուէ բիմ անգամ կախեալ կայ այժ եւ յառաջագիտելի
եւ յայնժամէն քաւութ նահատակի. զի որ փոքունց չէ
անհպիլ, եւս առաւել մեծամեծաց։ Օ՛ որ ինչ գալի-
լեա ասար ողբանօք, զնոյն յուդաս ասար Համբարձի։
եւ զերծրկնակ տամիտան՝ ի մէջ ծնգաց գալիլեայ ասելով՝
գերծաւ. նոյնպէս քո սիրոյ ազգի մարդկան ասելով,
նա՝ ասելով բաժակաւն սէր ասեան իւրոյ, յոր տակաւ
մի յառաջ գրկնէն փոխարկեաց, եւ բաժակաւն զոր
Տայրն երկիւղած նմա մատուռնակեաց՝ ի գերկս յու-
գայի մատնեցաւ. ըմ՝, եւ որ հարենչցն էր ինա, եւ նոցա
Ա՛ա. Ա՛ղան, եւ ասէ. ընդ որոմ էս համբուրեցից, նա է, ինա ունիցիս։
Ես. 48։ Այս ոչ նոյն ժամուցն կապեցին այլազգիք զտամիտան,
նոյնպէս զքո իրրև մատնեցաւ՝ անգին պրկեցին կապս
նորա։ Ա՛ղ ողորմ գնաւակիս։ Օ՛ նաթրդ տամիտան ոչ լսել
գկատարած, ոչ միանգամն եւ միւսանգամն. զնորդ եւ քո
ոչ գիտանել զնոր Թէ ինաժիս, ոչ յառաջն յառել նորում՝
Ես. Թէ ես եմ։ Արկոյսն իսկ այս է պատասխանել. զոր ոչ ո՛ր
Ա՛ը. 6։ կարող եղեւ պինդել՝ ի կապանս, պինդեաց սէրն։ Ա՛ղ մեծի տա-
Թայ նախատանացս։ վարի տամիտան կապել՝ ըստ երկոյն
Ձնոտապարհ մեծի քաղաքին գազայ, զոյոյ փոքր մի յա-
ռաջ զրկուան Թաւիւոյ, զի առաւել եւս ծաղամանակ
նշանակեսցի. վարի քո կապեալ ըստ ձորն կիգրնան յիմ
գաղաք, ուր յառաջն բազում հրաշագործեալ։ Ա՛ս
սա՝ զոյն Թ՝ ի մէջ առեալ սիրելիք, այսչափ նիր նախա
առնոյ պատուի եւ սէր զոհասրինել։
Ղ՛ա. Յառաջ ինչ առոյն զգրուս Թէ սիրոյ, բայց եւս բազում
Յհ. 21։ ինոյ առել, զոր արդ լսեցիք։ Յամիտան առ սիրոյ ես ոյոյ
ոչ միայն մատնեցաւ, վասնաւեցաւ եւ գերի վաճեցաւ, այլ
եւ այլոյ ծանուցոյ նախատանաց եւ առնդանաց եհատնեաց
Համբերել։ Այսր՝ զատամիտանի այլազգիք բրկեցին զայն.
Ղ՛ա. Յհ. 21։ եւ ձեն ինչ զգոմանք, Թէ տամիտան զարատաքին զմարմնոյ
հոգուտ է եւս զգայն. զի վաղուց եւս ի սիրոյ անտի ներքուստ

ըստ հաւատոյ էր կատարեալ. Այլ՝ յաչսն պատժեցաւ, զի ա-
չօք մերձաւ՝ Տայեցեալ՝ի կռնապս՝ի Թամեամայ, ի գա-
ղաց, և՝ի հեղեղատին սովրեկայ։ Այլք՝ի միա առէք
սիրելիք. զի որ ինչ անցք անցին ըստ սահմանս, նոյն անցք
անցանեն բարեպատիս և ըստ մարդ. մերձաւոր. զոր դալո-
ւս, յիշ ես կամ մարմին՝ մտանել պղտգեացն զժոխա-
կանաց։ Իսը զի զպշեալեաց դերեաց խակեխակ բրեն զաչ
սէ զմարմնոյ, այլ զմտաց. զի մի տեսցէ զմերազ իւրոց
զղջագուլթէ, զբազմուլթէ, զվտանգ, և զպատուհաս։
Այլ մեր գարձցուք՝ի կարդ Հառիս և քննեսցուք,
եթէ ազագաւ բրեցին զսահմանն զաչս։ Այ այսորիկ,
զի Թէ գաթձի անդրէն՝ի սահմանն զօրուլթէ իւր, ոչ-
ինչ օգտեսցէ նմին այն՝ վասն չտեսանելոյ նր, Թէ զա
Տարկանիցէ. և ես՝ զի Համարձակագոյն խոսք արասցեն
զնովաս։ Ասդ՝՝ի կոյր սահմանն զաչս՝ի բաց գարձու-
ցեալ Տայեսջիք յաչս քն, և տեսջիք, Թէ որչափ ինչ
կրեցին։ Ես բրեցին Տրեայք զբնի զաչս. բայց անար-
գարար ձգձմալք ծածկեցին և Թքմալք. զի ըստ գրոյն,
ամառ սկան Թծանել ընդ երեսս նր. Յորչ ընկալաւ արկանել, և
խոթել։ Ալ մնձ անպարտ չարչարին ասք քն, որ ոչինչ մե-
ղան։ Այլ նա ամենաճաւոք Իւրոյ ասոյ քաւել կամեցաւ
զմերս մերոց նախատրոց, զոր գործեցին ասք Իւրեանց՝
Տայեցեալ՝ի պտուղն, յորմէ Տրամայեալ էր չուտել. նա՝
զմերոց ասոյ կամեցաւ քաւել զմեզ։ Այաչս քն վերա-
ւոյն Թքանեն, որք վերնաս Իւրեանց օտարոտի երանգօք
և անգաւթօք չարեն։ Այ ասչս քն ծածկեն, որք խաւար և
ծածկուլթէ ընդրեն, զի Համարձակ մերձեցին. և այս-
պէս ըստ Իւրաց ինչ ըստ Հրեից գոլեն. Տարփաբեաց, ուր է, որ
եհան զնէ։ Այպարեն չար ևս են քան զՀրեայս այնք
քրիստոնեայք, որք զմերս Իւրեանց գործեալս՝ի խոս-
տարն կարծեն Թէ ոչ տեսանէ ած. զի այսպէս ղբնի ոչ
զմարգկուլթէ ասս ծածկեն՝ Իրրև զՀրեայս, այլ հիւ-
ծանց կոչմանէ և զածուլթէ նր զաչս, յի զոչ ամենա-
գիտութեն. զկնի Կամեցեալ, Թէ մի տեսցէ ած, և մի
գիտասցէ զմերս նր։

Ըստ Իրրև զաչս սահմանն, արիւնն զնա՝ի բանտ. և զի
մի կացցէ անդործ, տայեն նմա աղալ յաղօրիս. ոչ և արդ
խոսք քրիստոնեայք գերեալք յայլազգեաց՝ ծառայեն՝ի
հերկապործուլթիս, և՝ի ցախառաւս և յաղօրիս։ Այս սեր
սահմանն Տասոյց զնա՝ի բանտ և յաղօրիս, նոյնպէս Իրրև

Դատ. ԺԶ. 64.

Դատ. ԺԶ. 21.

'ի հանգիստ գտանելոյն հրեայք խոնջք 'ի կռիւոյ՝
յինդ երեսս Թքանելոյ և 'ի Թշնամանագրութիւն , որ-
կաւքն 'ի բանտ . և յայմ պիղծ և ժահահոտ վայրն
եհաց զդիշերն ողջոյն՝ Տամբերութիւն բազմու . վասն
զի սիրեաց զմեզ : Առաւեալ և առ 'ի միտ առեք՝ սի-
րելիք ոգեշահ լինչ խնամոց : Ա աղխաղակի երբեմն զառա-
ծանի Տոգի հրաւոյ բանօք զալելոյ՝ կամ մարմնոյ ,
որ լինչ անցք անցեալ ընդ սահմանն , նոյնք անցանեն և
ընդ նա . զի անդէն ընդ ձեռամբ լինին գիւաց : Օ լինչ
Ա՜մ· ասցա . Տարբ 'ի պատուի էր , և ոչ էմոցաս . հաստատեցաս ա-
Թե· 21: նառնոց անբեռնից , և նմանեցաս նոցա : և զինչ կեաս այնոցիկ .
ժա· 9: շուրջանակի ամպրիչոյ ջրոյն . յո՛ է՝ Տանուտպատրոյ շրջան
կատարեաց . զի միշտ 'ի նոյն մեզս գառնան , մինչև ժա-
մանել նոյ 'ի շրջան անգրաւանի՝ անանց Թշնաառուն :
Շ· Ա՝նոյ արդ մեհենել ձեզ , Թէ զինարդ երկաբնն խակ սահի
Եւփ· ան և քո՝ առ սիրոյ 'ի մեզ վարելոյն : Ա՝րեալ է . հոգը է
Ը· 6: էբրև զմոՀ՝ սէր . զղջմունՀն զջալ կատ սահմանն . զոր
վարեաց սէր 'ի ստանել ամ խաստուԹենչ և անարդուԹենչ :
Ա՝րեալ եհաց սահմանն ամիսս լինչ 'ի բանտ 'ի տարժա-
նուԹենս և յոտաշուտ մեղսոյ , Տրամմանաւ խշմանացն
Գաբ· այլազգեաց , որք ծաղրէին 'ի քաղաքն գազայ՝ զրնէլ զսի
ԺՀ· 23: ՀՀ ջուծոյ ձայն էրեանչ , և ոչ ոք կնիլ , Տանգիս զնա 'ի
քանտին , զի խաղացն առասՀ նոցա . մնասուցանք Թէ խոտ-
արատացն զնա Տանդիսականք խնջոյիցն : Ա՝տա գնին օրն
Ա՜ստ· նաակի իշխանք Տրէից՝ Տպէցին զյ՝ , և առին ՀՀանցին , և ե-
ՀՀ· 2· տան 'ի յեռս պանդատաց պիղատոսի գաւառի : Ա՝յս զինչ գոր
.
ծեցաւ . մեծ ևս ծաղուց և այսպանուԹենչ Տամբեր քո
ԺՀ· 28: քան զառաքեալսն : Օ լի՛ ըզդոյն , որչին պնաքս չգտեր նոր-
Ա· 29· դեր . զինչ անարդ քան զայդ . և բուրբեալ պակ 'ի փշոյ եդին
'ի փլոխս նր , և եղէգն յաՀոյ յեռսն նր . զինչ քան զայդ նա-
խատս . և 'ի ծունր իջեալ առաջի նր ՏպաՀէին զնա , և ասէին .
ողջ եր բարեաւսր Տրեշոյ . և ԸնԹալ 'ի նա առանսին պնեղէգն և ծե-
ՀՀ· 5· ծէին զՀլոխս նր . այլ և Տանէին ամ ապտակս : Ա՝կ լինիցի այսպս
ԺՀ· 3· նաւն ծանր քան զայդ : Տեսէք , սնոյ Տղօր եղև 'ի քս սերն .
յաղԹեաց Տանդերձեալ քոյին , զոր եղերց . զկնոյն քն ,
զոր փշոյլ պատկեաց . երեսաց քոյին , յոր Թուք արձա-
կեցոյց , և ապտակ ստեցոյց . ձեռաց քոյին , զոր կա-
պեաց , և որով եղէգն մատոյց . մարմնոյն քն բոլորակ ,
զոր վիրօք եղոյց : Ա՝յս ոչ միայն մեծ զօրուԹէն , այլև սո
Տանդիսն քռնատուրուԹէն եղոյց սէրն 'ի սահմանն և 'ի քս .

վասն

ման զի ՚ի սիրտս անդ ՚ի կենաց վէր յարձակեցաւ . և
մնաՀ փախանակ սիրեցելոյն խնդրելը . ՚Եղև՝ առեալ ,
ածի առաքեան և քո վասն սիրելոյդ մեռանիս : Պատասխան
դիրք զառաքեանն , Թէ ոչաւա մոռ գէշխոյնք բուսանիլ , ըստ որ Դաւթ.
կատակաւ էր նմա զօրութիւն : Ա ման որոյ ՚ի խաղ առնել ըստ ԺԷ. 22.
նա ոմ՝ ազգին այլազգեաց ՚ի տառապիլ զայրանալ չէիր
իսրայէլ , առաջ գոլոպանին՝ որ առնէր պէտանի նմ . յի ցծա- ԺԷ. 26.
ռայն , որ առաքեցարդելը նման . (քանզի գիտեն զիրդը քա
զամ անգամ պատանի կռվել զծառայս .) Խոյլ գառ էին ,
առէ . և պնդեցին զբանս , յորոյ վէր գոռաս հասցուցեալ կայ , և
չեցայր ՚ի նոսա : ՚Յե զինչ զարծեցաւ : Ա՝առեալ առաքեան
՚ի սիւնան յերկոսին , և բառն եհար զնոցանաւ երկո- ԺԷ. 30.
քառքը ձեռամբը . և կատարեալ զազօթան՝ այնպէս
շարժեաց զնա , մինչև անխա գոռան ՚ի վէր ամ նախարարաց , և
՚ի վէր ամ ծաղվեցն՝ որ ՚ի նմա : Օ այամ յետին կոտորած ա-
սեն դիրք . և էին հետեալն՝ զոր հետոյ առաքեան ՚ի հանդան էա-
բուա՝ առաւել քան զոր սպան ՚ի կենդանութ էարուա . իրք զի
ըստ Հաշօբի մեհենին՝ առելի քան զբոլոն Հազար մարդիկ
մեռան անդ : ՚Յե այս է վերջին յաղթութի , և պանծա
լի մնաՀ եբրայեցի իշխանիս : ՚Յե ոչինչ մեզաւ յայտ
առաքեան . զի ոչ ուզղակի և դիտմամբ սպան զանձն ,
այլ անուզղակի և արտաքոյ դիտման , իամ թէ օգուտիս
սի՝ առ յայ Հրամանաւ , զի առցէ զգլուխ ՚ի Թշնամեացն
նոյ , և ժողովուրդեանն նի յանձն եղելոյ : ՚Յե ոմանք ըստ սիր
վկայս գնա Համադասան . ոմն գրեզապխա և զայլ կա-
ռանս , որք ՚ի բարձոնէ գահավիժ արարին զանձինս ՚ի
ծով ՚ի սպանել զիւառաէլ : Ա Իսկ Հայեցարք յօրինակին , Տայ
էացնէր արդ և ՚ի քո յօրինակեալն ՚ի մանդան առաքեան :
Ա՚Ե և քո վարկեալ ՚ի մնաՀ , յորժամ խուռն բազմութի Յե. Ե.
Հրեից էր յեմ՝ ՚ի կատարել զգառին : Ա՚Ե ՚ի ծանրաբեռ Յե. 30.
նիլ քան ՚ի խաչափայտին և ՚ի նուաղիլ Հոգւոյն , առաւ սի
մոն կիւրենացի՝ բառնալ զխաչն զնի նմ : Ա՚Յն առաւ ,
բայց ոչ ՚ի Հանգիստ նորուն . այլ չորացար զիտմամբ ,
զի մի մեռանիցի յառաջ քան զ՚ի Հաչ ելանել : Ա՚Ե ևս Մա. 27.
ոչ երկու Թէ ոչ սկ խաչին կող քո բացվկատարած խաչե- Մա. 51.
ցաւ , երկու սիրեալ եին՝ Հանգստարած ՚ի վերարարձոյ :
Ա՚Ե յորժամ քո կամեալ զնաւել առաց , ամ ինչ Հաւաքեալ
է , և առնարիեցոցեալ զՔրիստոս՝ առնաքեաց զոգին , բանիցդան
զնաւեան ՚ի կայր ՚ի կործանումն վէր . զի յայնժամ երկնէր
ղոգիքեցոս , վէմն պատառեցան , և փեշերկամեալ բացան : Ա՚ըզ՝ զոր

օրինակ սահմանն՝ի մահուն իւրաքանչիւր զկուռս կործանելոց
և փշրելոց , նոյնպէս քո՛ւ ի մահուն իւրաքանչիւր զնապաս-
տութեամբ մահու , մեղաց , և սատանայի կործանելոց :
Ո՞վ , զնաթրդ ցաման եղև մահն քոյ՝ մահուան սահմանի .
այնու և ևս տարբերեալ , զի սահման ՚ի մահուն իւ-
րաքանչիւր զնշանակ իւր ապան . այլ քո մահուն խորհուրդ
Հաշտութեան իւրոց կեանս պարգևեալոց : Օ՜ հուսկ ա-
Կոր. ապայիդ . զոր օրինակ Հոյլատուութիւն այլազգ եաց մար-
ԺՀ. 31. գին սահմանի յերկիր Հաղեցաս յեղբարց և յազգա-
կանաց իւրոց , նոյնպէս Հոյլատուութիւն Տիեզ՝ մարդկին
Յեր. քոյ ՚ի ներկոյ խոհակ եղաս ՚ի դերեզման , յորմ ոչ եր-
ԺԹ.41. էիւ էր եղեալ : Լ՚արդ՝ զի է , զի ոչ Հաղեցին այլազգ կո
պատուին ՚ի մարդկին սահմանի . զնաթրդ ոչ ապառազ
կամ Տրոյ Հարկաւ եռաւն զնա . զնաթրդ զեղբարս և զազ
գայինս նոցին ապառակեցին : կամ զնաթրդ եղև Տրեւից Հող
տալ , զի մարդկին քոյ պատուական Հաղեցի : Հայտ է
Հի՝ վասն զի ոճ զիւրան և յետ մահու խնամարկիւ .
Կոմ. պահէ զքո գամ ոսկերս նոցա . և ոչ ՚ի նոցանէ ոչ ՚ի բնջեաւ : Լաւ
Ես. 21. արդ՝ ողջոյն մեզ , բայց ՚ի վերջ սահմանական և քոնական
զ երեզմանի վերապատուել արձանագրանել այսպիսի . «Եր
յաղթեաց . և Հի՝ որպա ոչ կարողացաւ յաղթել , յաղթեաց «Եր :

Ո՜ստն երիցդ :

Հի . Հայտ Հետե զնիգդ պատիկը չարչարեցելոյն քո ստացի
Հ՚ոյ ապատգութ ձեզ ՚ի մեռածոյն Հի՝ յաջորդին գաւիթ :
Ր. Ցեփ. Հայտ է յիգդ դրոց Հագաւորաց , Հի՝ երբև գարձաւ
ԺԷ. 7. աբեսողոմ՝ ՚ի քաղաք արքային յերմ , յորմէ երեք ամ յա-
ռաջ պատրաստեաց էր՝ զնան ապտնանելոյ իւրոյ զեղբայրն
իւր զանան . և եգիտ անդրին Հնդկս առաջն արքային ,
պատուհանաւոր Տատուցանելոյ զսբ խոտան՝ զոր ոչխարաց
ոտն , եզ ՚ի քերդան : Լաւ զինչ գործեաց անդ . անօրինու
Հի գծնդակ , և Տաւատարժոն Հի անկաւ . լեզուն խո
սի պաշտել զնոր . այլ սիրան նրուհի Հայրատպատնու Հի :
Հէ այլ նոյն խորհէր աբեսողոմ , քայց զաղտատարու Հի ,
զպատերազմ , և զՀօր իւրոյ մահ : Հայտ սակս պատուի
քանս առաքեաց յերկրատաման ցեղս Լեզի՝ Տրամանատա-
Ժէ. 10. այապիսի . ՚ի լաԷլ ՅեՐ գնայն եղջեր ֆոդոյ ՚ ատաղձ , եՒՒ ներ-
գատրեաց Ռափատր աբեսողոմ ՚ի ֆեբրոն : Լաւ ահա ձեռն-
տուհի Տաւատարժ Հին աբեսողոմի , զոր ոմ մտերիմ
խորհրդական Հօր իւրոյ գաւԻի՝ ձգեաց Լիւր կողմն ,

ա-

տաւ ըսէ՝ ես եմ Աստուած քու հօրդ Աբրահամայ եւ Աստուած Իսահակայ. երկիրը որ դուն վրան կը պառկիս՝ քեզի պիտի տամ զայն եւ քու զաւակիդ։ Եւ քու զաւակդ պիտի ըլլայ երկրի հողին պէս շատ, եւ արեւմուտքի եւ արեւելքի եւ հիւսիսի եւ հարաւի կողմերը պիտի տարածուիս. եւ երկրի բոլոր ազգերը քեզմով եւ քու զաւակովդ պիտի օրհնուին։ Եւ ահա ես քեզի հետ եմ, եւ ամէն տեղ որ երթաս՝ քեզ պիտի պահեմ, եւ դարձեալ պիտի բերեմ քեզ այս երկիրը. վասն զի չեմ թողուր քեզ մինչեւ որ կատարեմ ինչ որ քեզի խոստացայ։ Եւ Յակոբ զարթնելով իր քունէն՝ ըսաւ. Անշուշտ Տէրը կայ այս տեղը, եւ ես չգիտէի։ Եւ վախցաւ եւ ըսաւ. Որչափ սքանչելի է այս տեղը. ասիկա չէ ուրիշ բան, եթէ ոչ Աստուծոյ տունը, եւ ասիկա է երկինքի դուռը։ Եւ Յակոբ կանուխ առաւօտուն վեր կենալով՝ առաւ զոր քար որ դրած էր անոր գլխուն տակ, եւ զայն կանգնեց իբրեւ սիւն, եւ անոր վրայ իւղ թափեց։ Եւ այն տեղուն անունը Բեթէլ դրաւ. բայց առաջ Լուզ կոչուած էր քաղաքը։ Եւ Յակոբ ուխտ ըրաւ՝ ըսելով. Եթէ Աստուած ինծի հետ ըլլայ, եւ զիս պահէ այս ճամբուն վրայ որ կ՚երթամ, եւ ինծի հաց տայ ուտելու եւ հագուստ հագնելու, եւ խաղաղութեամբ դարձնէ զիս հօրս տունը, Տէրը ինծի Աստուած պիտի ըլլայ։ Եւ այս քարը որ սիւն դրի, Աստուծոյ տուն պիտի ըլլայ. եւ ամէն ինչ որ ինծի տաս, անշուշտ տասանորդը քեզի պիտի տամ։

Եւ Յակոբ իր ոտքերը վերցուց եւ գնաց դէպի արեւելեան կողմերու երկիրը։ Եւ նայեցաւ եւ տեսաւ դաշտին մէջ հորի մը, եւ հոն հոտերու երեք խումբ պառկած էին անոր քովը, վասն զի այդ հորէն կ՚ոռոգէին հոտերը. եւ հորին բերանը մեծ քար մը կար։ Եւ հոտերը հոն կը հաւաքուէին, եւ հովիւները քարը կը գլորէին հորին բերանէն եւ հոտերը կ՚ոռոգէին, եւ քարը նորէն իր տեղը կը դնէին հորին բերանը։ Եւ ըսաւ անոնց. Եղբայրնե՛ր, ուրկէ՞ էք. եւ անոնք ըսին. Հարանէն ենք։ Եւ ըսաւ անոնց. Գիտէ՞ք Նաքորի որդի Լաբանը. եւ անոնք ըսին. Գիտենք։ Եւ ըսաւ անոնց. Խաղաղութի՞ւն ունի. եւ անոնք ըսին. Ունի. եւ ահա իր աղջիկը՝ Ռաքէլ, հոտերուն հետ կուգայ։ Եւ ըսաւ. Ահա դեռ ցերեկ է, ժամանակը չէ որ հոտերը հաւաքուին. ջուր տուէք հոտերուն եւ գացէք արածեցուցէք։ Եւ անոնք ըսին. Չենք կրնար, մինչեւ որ հոտերը բոլոր հաւաքուին, եւ քարը հորին բերանէն գլորեն. ապա հոտերուն ջուր կուտանք։ Դեռ անոնց հետ կը խօսէր, երբ Ռաքէլ հասաւ իր հօրը հոտերուն հետ, վասն զի անոնց հովիւ էր։ Եւ երբ Յակոբ տեսաւ Ռաքէլը՝ Նաքորի որդի Լաբանին աղջիկը եւ իր մօրեղբօրը հոտերը, մօտեցաւ եւ քարը հորին բերանէն գլորեց, եւ հոտերուն ջուր տուաւ՝ Նաքորի որդի Լաբանին հոտերը։ Եւ Յակոբ համբուրեց Ռաքէլը, եւ բարձրաձայն լացաւ։ Եւ Յակոբ յայտնեց Ռաքէլին թէ ինք իր հօրեղբօրը եղբայրն է, եւ թէ Ռեբեկայի որդին է։ Եւ վազեց եւ պատմեց հօրը։ Եւ երբ Լաբան լսեց իր քրոջը որդի Յակոբին լուրը, վազեց անոր ընդառաջ, եւ զայն գրկեց եւ համբուրեց, եւ իր տունը տարաւ զայն։ Եւ ինք պատմեց Լաբանին այս բոլոր բաները։ Եւ Լաբան ըսաւ անոր. Անշուշտ իմ ոսկորս ու մարմինս ես ես։ Եւ անոր հետ մէկ ամիս բնակեցաւ։ Եւ Լաբան ըսաւ Յակոբին. Որովհետեւ եղբայրս ես, ինծի պիտի ծառայե՞ս ուրեմն. ըսէ ինծի թէ ի՞նչ վարձք պիտի տամ քեզի։ Եւ Լաբան երկու աղջիկ ունէր. անոր մեծին անունը Լիա էր, եւ կրտսերին անունը՝ Ռաքէլ։ Եւ Լիա տկար աչքեր ունէր, բայց Ռաքէլ գեղեցիկ էր եւ գեղադէմ։ Եւ Յակոբ Ռաքէլը սիրեց, եւ ըսաւ. Քու կրտսեր աղջիկդ Ռաքէլին համար եօթը տարի պիտի ծառայեմ քեզի։ Եւ Լաբան ըսաւ. Աղէկ է որ զայն քեզի տամ, քան թէ ուրիշ մարդու տամ. ինծի հետ բնակէ։ Եւ Յակոբ եօթը տարի ծառայեց Ռաքէլին համար, եւ անոնք իրեն քիչ թուեցան իր սիրոյն համար։ Եւ Յակոբ ըսաւ Լաբանին. Տուր կնիկս, վասն զի կատարեցաւ իմ ժամանակս, եւ անոր մտնեմ։ Եւ Լաբան հաւաքեց այն տեղուն բոլոր մարդիկը, եւ հարսանիք ըրաւ։ Եւ իրիկունը իր աղջիկը՝ Լիան, բերաւ եւ տարաւ զայն անոր. եւ ինք անոր մտաւ։ Եւ Լաբան իր աղախին Զելփան տուաւ իր աղջկան՝ Լիային, աղախին ըլլալու համար։ Եւ առաւօտուն եղաւ որ ահա Լիա էր։ Եւ Յակոբ ըսաւ Լաբանին. Ինչ է այս որ ինծի ըրիր. ես Ռաքէլին համար չծառայեցի՞ քեզի. ինչո՞ւ համար զիս խաբեցիր։ Եւ Լաբան ըսաւ. Մեր տեղին մէջ չի սովորիր կրտսերը տալ մինչեւ անդրանիկին։ Եւ եօթը օրերը լրացուր այս հարսանիքին համար, եւ ուրիշ եօթը տարի ալ ինծի ծառայէ՝ այն պարագային որ ուրիշ եօթը տարի ալ ծառայես։ Եւ Յակոբ այնպէս ըրաւ, եւ եօթը օրերը լրացուց անոր հարսանիքին համար։ Եւ Լաբան իր աղջիկը՝ Ռաքէլը, տուաւ անոր կնութեան։ Եւ Լաբան իր աղախին Բալհան տուաւ իր աղջկան՝ Ռաքէլին, աղախին ըլլալու համար։ Եւ Յակոբ անոր մտաւ, եւ Ռաքէլ ալ Լիայէն աւելի սիրեց, եւ ուրիշ եօթը տարի ծառայեց անոր։ Եւ երբ Տէրը տեսաւ թէ Լիա ատելի է, զայն բացաւ արգանդը, բայց Ռաքէլ ամուլ էր։ Եւ Լիա յղացաւ եւ որդի մը ծնաւ, եւ անոր անունը Ռուբէն դրաւ. վասն զի ըսաւ. Տէրը տեսաւ իմ նեղութիւնս, վասն զի հիմա իմ այրս պիտի սիրէ զիս։ Եւ յղացաւ դարձեալ եւ որդի մը ծնաւ, եւ ըսաւ. Տէրը լսեց թէ ատելի եմ, եւ ասոր ալ զիս տուաւ։ Եւ անոր անունը Սիմէոն դրաւ։ Եւ դարձեալ յղացաւ եւ որդի մը ծնաւ, եւ ըսաւ. Հիմա այս անգամ իմ այրս պիտի կցուի ինծի, վասն զի երեք որդի ծնայ անոր համար. անոր համար անունըՂեւի դրաւ։ Եւ դարձեալ յղացաւ եւ որդի մը ծնաւ, եւ ըսաւ. Այս անգամ պիտի գոհանամ Տէրոջմէ. անոր համար անունը Յուդա դրաւ. եւ ծնանելէն դադրեցաւ։

Եւ Ռաքէլ տեսնելով թէ զաւակ չի ծներ Յակոբին՝ նախանձեցաւ իր քրոջը, եւ Յակոբին ըսաւ. Զաւակներ տուր ինծի, եթէ ոչ՝ կը մեռնիմ։ Եւ Յակոբ բարկացաւ Ռաքէլի վրայ, եւ ըսաւ. Միթէ ես Աստուծո՞յ տեղը կը գտնուիմ, որ քեզմէ պտուղը արգիլեց։ Եւ ըսաւ. Ահա իմ աղախինս՝ Բալհան, անոր մտիր, եւ ան զաւակներ պիտի ծնանի իմ ծունկերուս վրայ, որպէսզի ես ալ անկէ զաւակ ունենամ։ Եւ տուաւ անոր իր աղախին Բալհան կնութեան, եւ Յակոբ անոր մտաւ։ Եւ Բալհան յղացաւ եւ Յակոբին որդի մը ծնաւ։ Եւ Ռաքէլ ըսաւ. Աստուած դատեց զիս, եւ ձայնս ալ լսեց եւ որդի մը տուաւ ինծի. անոր համար անունը Դան դրաւ։ Եւ դարձեալ յղացաւ Ռաքէլի աղախին Բալհան եւ Յակոբին երկրորդ որդին ծնաւ։ Եւ Ռաքէլ ըսաւ. Աստուծոյ հետ մեծ մարտերով մարտնչեցայ, եւ յաղթեցի. անոր համար անունը Նեփթաղի դրաւ։

Եւ Լիա տեսնելով թէ ծնանելէն դադրեցաւ, առաւ իր աղախին Զելփան, եւ Յակոբին կնութեան տուաւ։ Եւ Լիային աղախին Զելփան Յակոբին որդի մը ծնաւ։ Եւ Լիա ըսաւ. Ուրախութեամբ եկաւ. անոր համար անունը Գադ դրաւ։ Եւ Լիային աղախին Զելփան Յակոբին երկրորդ որդին ծնաւ։ Եւ Լիա ըսաւ. Երանի՛ ինծի, վասն զի աղջիկները երանի՛ պիտի ըսեն ինծի. անոր համար անունը Ասէր դրաւ։

Եւ Ռուբէն գնաց հունձքի օրերը, եւ արտին մէջ մանդրակներ գտաւ, եւ մօրը՝ Լիային բերաւ զանոնք։ Եւ Ռաքէլ Լիային ըսաւ. Տուր ինծի քու որդիիդ մանդրակներէն։ Եւ ան ըսաւ անոր. Չնչին բան է որ առիր իմ այրս, եւ կ՚ուզես նաեւ որդիիս մանդրակները առնել։ Եւ Ռաքէլ ըսաւ. Ուրեմն թող քնանայ քեզի հետ այս գիշեր՝ քու որդիիդ մանդրակներուն համար։ Եւ երբ Յակոբ երեկոյին դաշտէն եկաւ, Լիա անոր ելաւ դիմաւորելու, եւ ըսաւ. Ինծի հետ պիտի քնանաս, վասն զի վարձքով քեզի վարձեցի իմ որդիիս մանդրակներուն համար։ Եւ անոր հետ քնացաւ այն գիշեր։ Եւ Աստուած Լիային լսեց, եւ յղացաւ եւ Յակոբին հինգերորդ որդին ծնաւ։ Եւ Լիա ըսաւ. Աստուած վարձս տուաւ ինծի, վասն զի իմ աղախինս տուի իմ այրիս. անոր համար անունը Իսաքար դրաւ։ Եւ դարձեալ յղացաւ Լիա եւ Յակոբին վեցերորդ որդին ծնաւ։ Եւ Լիա ըսաւ. Աստուած ինծի գեղեցիկ պարգեւ մը տուաւ. այս անգամ իմ այրս ինծի հետ պիտի բնակի, վասն զի վեց որդի ծնայ անոր համար. անոր համար անունը Զաբուղոն դրաւ։ Եւ յետոյ դուստր մը ծնաւ, եւ անոր անունը Դինա դրաւ։

Եւ Աստուած Ռաքէլը յիշեց, եւ Աստուած զայն լսեց եւ անոր արգանդը բացաւ։ Եւ յղացաւ եւ որդի մը ծնաւ, եւ ըսաւ. Աստուած իմ նախատինքս վերցուց։ Եւ անոր անունը Յովսէփ դրաւ՝ ըսելով. Տէրը ինծի թող տայ դարձեալ ուրիշ որդի մը։

Եւ երբ Ռաքէլ Յովսէփը ծնաւ, Յակոբ Լաբանին ըսաւ. Արձակէ զիս, որպէսզի երթամ իմ տեղս եւ իմ երկիրս։ Տուր ինծի իմ կիներս եւ իմ զաւակներս, որոնց համար քեզի ծառայեցի, եւ երթամ, վասն զի դուն գիտես իմ ծառայութիւնս զոր քեզի ըրի։ Եւ Լաբան ըսաւ անոր. Եթէ շնորհք գտայ քու աչքիդ առջեւ, մնա՛ հոս, վասն զի գուշակեցի եւ գիտցայ թէ Տէրը քու պատճառովդ օրհնեց զիս։ Եւ ըսաւ. Ինչ վարձք որ ինծի տալիքդ է, զայն ինծի որոշէ, եւ տամ։ Եւ ան ըսաւ անոր. Դուն գիտես թէ ինչպէս ծառայեցի քեզի, եւ թէ ինչ եղաւ քու անասուններդ իմ ձեռքիս տակ։ Վասն զի քիչ էր որ ունէիր իմ գալուս առաջ, եւ հիմա շատցաւ. եւ Տէրը քեզի օրհնեց իմ ոտքիս տակ։ Եւ հիմա ե՞րբ պիտի հոգամ իմ տունս համար։ Եւ ըսաւ. Ի՞նչ տամ քեզի։ Եւ Յակոբ ըսաւ. Ինծի բան մը չտաս. եթէ այս բանը ինծի ընես, դարձեալ քու հոտերդ պիտի արածեցնեմ եւ պահեմ։ Այսօր քու հոտերուդ բոլոր մէջէն անցնելով՝ անկէ ամէն խայտաբղէտ ոչխար եւ ամէն ալեհեր ոչխար պիտի հանես, եւ ամէն խայտաբղէտ եւ ալեհեր այծ. եւ անոնք ինծի վարձքս պիտի ըլլան։ Եւ իմ արդարութիւնս ինծի համար պիտի վկայէ ապագային, երբ գայ իմ վարձքիս համար քու առջեւդ. ամէն այն որ խայտաբղէտ եւ ալեհեր չէ այծերուն մէջ, եւ ալեհեր չէ ոչխարներուն մէջ, գողցեալ պիտի ըլլայ ինծի մօտ։ Եւ Լաբան ըսաւ. Ահա թող ըլլայ ըստ քու խօսքիդ։ Եւ այն օր հանեց խայտաբղէտ եւ ալեհեր նոխազները, եւ ամէն սեւ ոչխարները որ խայտաբղէտ եւ ալեհեր չէին ոչխարներուն մէջ, եւ զանոնք իր որդիներուն ձեռքը տուաւ։ Եւ իր եւ Յակոբին մէջ երեք օրուան ճամբայ դրաւ. եւ Յակոբ Լաբանին մնացեալ հոտերը արածեցուց։

Եւ Յակոբ իր համար կանաչ ուռիի, նշենիի եւ ծառի ճիւղեր առաւ, եւ անոնց կեղեւները կտրտեց՝ ճերմակ երեւցնելով ճիւղերուն ճերմակը։ Եւ կեղեւները զոր կտրտած էր՝ ճիւղերը հոտերուն առջեւ ջրհորներուն մէջ դրաւ, որոնց մէջ հոտերը գալով կ՚ըմպէին։ Եւ գալով կ՚ըմպէին։ Եւ հոտերը ճիւղերուն առջեւ կը յղանային, եւ հոտերը խայտաբղէտ եւ ալեհեր ծնան։ Եւ Յակոբ գառներուն առանձին դրաւ, եւ հոտերուն դէմ դարձուց Լաբանին հոտերուն խայտաբղէտ եւ ամէն սեւ ոչխարները. եւ իր համար առանձին հոտեր դրաւ, եւ Լաբանին հոտերուն հետ չդրաւ։ Եւ ամէն անգամ որ զօրաւոր հոտերը յղանային, Յակոբ ճիւղերը հոտերուն աչքերուն առջեւ ջրհորներուն մէջ կը դնէր, որպէսզի ճիւղերուն առջեւ յղանան։ Բայց երբ հոտերը տկար էին՝ ճիւղերը չէր դներ. եւ տկարները Լաբանին կ՚ըլլային, եւ զօրաւորները՝ Յակոբին։ Եւ մարդը շատ մեծ յաջողութեան հասաւ, եւ ունեցաւ բազում հոտեր, աղախիններ եւ ծառաներ, ուղտեր եւ էշեր։

Եւ Յակոբ լսեց Լաբանին որդիներուն խօսքերը, որոնք կ՚ըսէին. Յակոբ առաւ ամէն բան որ մեր հօրն էր, եւ մեր հօրը ունեցածէն այս ամէն փառքը ձեռք բերաւ։ Եւ Յակոբ նայեցաւ Լաբանին երեսին, եւ ահա անոր հետ առաջուան պէս չէր։ Եւ Տէրը Յակոբին ըսաւ. Դարձի՛ր քու հարանցդ երկիրը եւ քու ազգականներուդ, եւ ես քեզի հետ պիտի ըլլամ։ Եւ Յակոբ մարդ ղրկեց եւ կանչել տուաւ Ռաքէլն ու Լիան՝ հոտին մօտ։ Եւ ըսաւ անոնց. Ես կը տեսնեմ ձեր հօրը երեսը, որ ինծի հետ առաջուան պէս չէ. բայց իմ հայրս Աստուած ինծի հետ եղաւ։ Եւ դուք գիտէք թէ ամէն զօրութեամբս ծառայեցի ձեր հօրը։ Եւ ձեր հայրը զիս խաբեց, եւ տասն անգամ փոխեց իմ վարձքս. բայց Աստուած չթողուց որ անոր չարիք ընէ։ Եթէ ան ըսաւ. Խայտաբղէտները քու վարձքդ պիտի ըլլան, ամբողջ հոտերը խայտաբղէտներ ծնան. եւ եթէ ան ըսաւ. Ալեհերները քու վարձքդ պիտի ըլլան, ամբողջ հոտերը ալեհերներ ծնան։ Աստուած ձեր հօրը հոտերը առաւ եւ ինծի տուաւ։ Եւ հոտերուն յղանալու ժամանակին՝ ես աչքերս վերցուցի եւ երազի մէջ տեսայ, եւ ահա նոխազները որ հոտերուն վրայ կը բարձրանային՝ խայտաբղէտ, ալեհեր եւ բծաւոր էին։ Եւ Աստուծոյ հրեշտակը երազիս մէջ ինծի ըսաւ. Յակոբ. եւ ես ըսի. Ահա ես։ Եւ ըսաւ. Աչքերդ վերցուր եւ տես, ամէն նոխազներ որ հոտերուն վրայ կը բարձրանան՝ խայտաբղէտ, ալեհեր եւ բծաւոր են, վասն զի տեսայ ամէն բան որ Լաբան քեզի կ՚ընէ։ Ես եմ Բեթէլի Աստուածը, ուր դուն իւղ թափեցիր սիւնին վրայ, եւ ուր ինծի ուխտ ըրիր։ Հիմա ելիր այս երկրէն, եւ դարձի՛ր ծննդեան երկիրդ։ Եւ Ռաքէլ ու Լիա ըսին անոր. Մեր հօրը տան մէջ մեզի համար բաժին կամ ժառանգութիւն մնա՞ց։ Մի՞թէ օտարներու պէս չհամարուեցանք անոր. վասն զի մեզ ծախեց, եւ մեր արծաթը կերաւ։ Վասն զի Աստուած մեր հօրը ունեցածէն առաւ մեզի եւ մեր զաւակներուն. հիմա ամէն ինչ որ Աստուած ըսաւ քեզի՝ ըրէ։

Եւ Յակոբ վեր կացաւ, եւ իր զաւակները եւ կիները ուղտերու վրայ հեծցուց։ Եւ իր բոլոր հոտերը եւ իր ունեցած բոլոր ստացուածքը, զոր ձեռք բերած էր Պատան-Արամի մէջ, առաւ, որպէսզի գնայ իր հայրը՝ Իսահակին, Քանան երկիրը։ Եւ Լաբան գնաց իր ոչխարները կտրելու, եւ Ռաքէլ գողցաւ իր հօրը կուռքերը։ Եւ Յակոբ խաբեց Լաբանին՝ Արամացիին սիրտը, վասն զի չհաղորդեց անոր թէ կը փախչի։ Եւ փախաւ ինքն ու ամէն ինչ որ ունէր, եւ վեր կենալով անցաւ գետը, եւ իր երեսը դարձուց դէպի Գաղաադի լեռը։ Եւ երրորդ օրը Լաբանին լուր տրուեցաւ թէ Յակոբ փախաւ։ Եւ ինք իր հարանցը հետ եօթը օրուան ճամբայ գնաց անոր ետեւէն, եւ Գաղաադի լեռը հասաւ անոր։ Եւ Աստուած գիշերը Լաբան Արամացիին երազի մէջ եկաւ, եւ ըսաւ անոր. Զգո՛յշ եղիր որ Յակոբի հետ բարի կամ չար խօսք մի՛ ըսես։ Եւ Լաբան Յակոբին հասաւ։ Եւ Յակոբ վրանը լերան վրայ զարկած էր, եւ Լաբան իր հարանցը հետ Գաղաադի լերան վրայ զարկաւ։ Եւ Լաբան Յակոբին ըսաւ. Ի՞նչ ըրիր որ խաբեցիր զիս, եւ իմ դուստրերս սուրի գերիներու պէս տարիր։ Ինչո՞ւ համար գաղտնի փախար եւ զիս խաբեցիր, եւ ինծի չհաղորդեցիր, որպէսզի քեզ ուրախութեամբ եւ երգով, թմբուկով եւ քնարով ճամբայ դնեմ։ Եւ ինծի թոյլ չտուիր որ համբուրեմ իմ որդիներս եւ իմ դուստրերս։ Հիմա յիմարութիւն ըրիր։ Ձեռքիս զօրութիւնը կայ որ չարիք ընեմ ձեզի, բայց երէկ գիշեր Աստուած ըսաւ ինծի. Զգո՛յշ եղիր որ Յակոբի հետ բարի կամ չար խօսք մի՛ ըսես։ Եւ հիմա որ գնացիր, վասն զի շատ կարօտցար քու հօրդ տունը, ինչո՞ւ համար գողցար իմ աստուածներս։ Եւ Յակոբ պատասխանեց եւ ըսաւ Լաբանին. Վասն զի վախցայ, եւ ըսի թէ գուցէ ուժով պիտի խլես քու դուստրերդ ինծմէ։ Բայց ով որ քու աստուածներդ գտնէ՝ թող չապրի մեր եղբայրներուն առջեւ. ինչ որ ինծմէ կայ՝ քննէ՛ եւ առ։ Եւ Յակոբ չգիտէր թէ Ռաքէլ գողցած էր զանոնք։ Եւ Լաբան մտաւ Յակոբին վրանը, եւ Լիային վրանը, եւ երկու աղախիններուն վրանը, բայց չգտաւ։ Եւ Լիային վրանէն ելաւ, եւ Ռաքէլին վրանը մտաւ։ Եւ Ռաքէլ առեր էր կամելին եւ զանոնք ուղտին թամբին տակ դրեր էր, եւ անոնց վրայ նստած էր։ Եւ Լաբան վրանին բոլոր կողմերը քննեց, բայց չգտաւ։ Եւ ըսաւ հօրը. Տէրս թող չբարկանայ որ չեմ կրնար ելլել քու առջեւդ, վասն զի կիներու սովորութիւնը ինծի վրայ է։ Եւ քննեց, բայց կուռքերը չգտաւ։ Եւ Յակոբ բարկացաւ եւ Լաբանին հետ վիճեցաւ. եւ Յակոբ պատասխանեց եւ Լաբանին ըսաւ. Ի՞նչ է իմ յանցանքս, ի՞նչ է իմ մեղքս որ զիս այսպէս հետապնդեցիր։ Վասն զի իմ բոլոր կահերս քննեցիր, ի՞նչ գտար քու տանդ կահերէն. դիր հոս քու եղբայրներուդ եւ իմ եղբայրներուս առջեւ, եւ անոնք թող դատեն մեր երկուքիս մէջ։ Այս քսան տարի որ քու մօտդ եղայ, քու ոչխարներդ եւ քու այծերդ ամլացած չեղան, եւ քու հոտերուդ խոյերը չկերայ։ Գազանի պատառուածը քեզի չբերի, ես կը հատուցանէի զայն. ինչ որ գողցուած էր ցերեկը կամ գիշերը, ինծմէ կը պահանջէիր։ Ցերեկը այնպէս կ՚ըլլայի որ տօթը զիս կ՚ուտէր, եւ գիշերը սառնամանիքը, եւ քունս աչքերուս չէր մտներ։ Այս քսան տարի քու տանդ մէջ էի. քեզի ծառայեցի տասնչորս տարի քու երկու դուստրերուդ համար, եւ վեց տարի քու ոչխարներուդ համար, եւ տասն անգամ փոխեցիր իմ վարձքս։ Եթէ իմ հայրս Աստուածը, Աբրահամի Աստուածը եւ Իսահակի վախը ինծի հետ չըլլար, անշուշտ հիմա դատարկ պիտի արձակէիր զիս. Աստուած իմ նեղութիւնս եւ իմ ձեռքերուս աշխատութիւնը տեսաւ, եւ անցեալ գիշեր քեզ յանդիմանեց։ Եւ Լաբան պատասխանեց եւ Յակոբին ըսաւ. Դուստրերը իմ դուստրերս են, եւ որդիները իմ որդիներս են, եւ հոտերը իմ հոտերս են, եւ ամէն ինչ որ կը տեսնես՝ իմս է. եւ իմ դուստրերուս համար, եւ անոնց որ անոնց ծնան, ի՞նչ կրնամ ընել այսօր։ Հիմա եկո՛ւր, ես ու դուն ուխտ ընենք, եւ ան թող ըլլայ ինծի եւ քեզի միջեւ վկայութիւն։ Եւ Յակոբ քար մը առաւ, եւ զայն սիւն կանգնեց։ Եւ Յակոբ իր հարանցը ըսաւ. Քարեր հաւաքեցէ՛ք։ Եւ քարեր առին, եւ կոյտ մը շինեցին, եւ կոյտին վրայ կերան։ Եւ Լաբան զայն կոչեց Յեգար-Սահադութա, եւ Յակոբ զայն կոչեց Գաղէդ։ Եւ Լաբան ըսաւ. Այս կոյտը այսօր ինծի եւ քեզի միջեւ վկայութիւն թող ըլլայ։ Անոր համար անունը Գաղէդ կոչուեցաւ, եւ Մասփա՝ վասն զի ըսաւ. Տէրը թող դատաստան ընէ ինծի եւ քեզի միջեւ, երբ մենք մէկզմէկէ հեռանանք։ Եթէ իմ դուստրերուս չարչարես, եւ եթէ կիներ առնես իմ դուստրերուս վրայ, մեր մէջ մարդ չկայ, տե՛ս, Աստուած վկայ է ինծի եւ քեզի միջեւ։ Եւ Լաբան Յակոբին ըսաւ. Ահա այս կոյտը եւ սիւնը զոր կանգնեցի ինծի եւ քեզի միջեւ։ Այս կոյտը վկայ թող ըլլայ, եւ սիւնը վկայ, որ ես չանցնիմ քեզի մօտ այս կոյտին, եւ դուն չանցնիս ինծի մօտ այս կոյտին եւ այս սիւնին՝ չարիք ընելու համար։ Աբրահամի Աստուածը եւ Նաքորի Աստուածը, անոնց հայրերուն Աստուածը թող դատէ մեր մէջ։ Եւ Յակոբ երդուաւ իր հօրը Իսահակին վախով։ Եւ Յակոբ զոհ մատուցանեց լերան վրայ, եւ իր հարանցը հրաւիրեց հաց ուտելու։ Եւ հաց կերան, եւ լերան վրայ գիշերեցին։ Եւ Լաբան առաւօտուն կանուխ վեր կենալով՝ իր որդիները եւ դուստրերը համբուրեց եւ օրհնեց զանոնք, եւ գնաց եւ իր տեղը դարձաւ։ Եւ Յակոբ ալ իր ճամբան գնաց, եւ Աստուծոյ հրեշտակները անոր հանդիպեցան։ Եւ երբ զանոնք տեսաւ՝ ըսաւ. Ասիկա Աստուծոյ բանակն է։ Եւ անուն տուաւ այն տեղուն՝ Մանահիմ։

Եւ Յակոբ իր առջեւէն պատգամաւորներ ղրկեց իր եղբօրը՝ Եսաւին, Սէիր երկիրը, Եդոմի դաշտը։ Եւ պատուիրեց անոնց՝ ըսելով. Ասանկ ըսէ՛ք իմ տէրս Եսաւին. Քու ծառադ Յակոբ ասանկ կ՚ըսէ. Մինչեւ հիմա Լաբանի մօտ բնակեցայ, եւ մնացի մինչեւ հիմա։ Եւ եզներ, էշեր, հոտեր, ծառաներ եւ աղախիններ ունեցայ, եւ ղրկեցի իմ տէրս պատմելու, որպէսզի շնորհք գտնեմ քու աչքիդ առջեւ։ Եւ պատգամաւորները Յակոբին դարձան՝ ըսելով. Եկանք քու եղբայրդ Եսաւին մօտ, եւ ինքն ալ քեզ դիմաւորելու կուգայ, եւ չորս հարիւր մարդ անոր հետ։ Եւ Յակոբ շատ վախցաւ եւ նեղութեան մէջ ինկաւ, եւ ժողովուրդը որ անոր հետ էր, եւ հոտերը, եւ եզները, եւ ուղտերը երկու բանակի բաժնեց։ Եւ ըսաւ. Եթէ Եսաւ մէկ բանակին հասնի եւ զայն զարնէ, ուրիշ բանակը որ մնայ՝ պիտի ազատի։ Եւ Յակոբ ըսաւ. Իմ հայրս Աբրահամի Աստուածը եւ իմ հայրս Իսահակի Աստուածը, Տէր որ ինծի ըսիր. Դարձի՛ր քու հարանցդ երկիրը եւ քու ազգականներուդ, եւ ես քեզի բարիք պիտի ընեմ։ Քու ծառայիդ ամէն ողորմութիւնները եւ ամէն ճշմարտութիւնը որ ըրիր, ես չարժանացայ անոնց. վասն զի իմ գաւազանովս միայն անցայ այս Յորդանանը, եւ հիմա երկու բանակ եղայ։ Ազատէ զիս իմ եղբօրս ձեռքէն, Եսաւի ձեռքէն, վասն զի վախցայ անկէ, գուցէ գայ զիս զարնէ, մայրերը զաւակներուն հետ։ Եւ դուն ըսիր. Անշուշտ բարիք պիտի ընեմ քեզի, եւ քու զաւակդ պիտի դնեմ ծովուն աւազին պէս, որ չի կրնար համրուիլ մարդկանց բազմութենէն։ Եւ այն գիշեր հոն գիշերեցաւ, եւ իր ունեցածէն ընծայ մը առաւ իր եղբօրը՝ Եսաւին համար։ Երկու հարիւր էգ այծ եւ քսան նոխազ, երկու հարիւր գառնուկ եւ քսան խոյ, երեսուն ծիծեղ ուղտ եւ անոնց ձագերը, քառասուն կով եւ տասն ցուլ, քսան էգ էշ եւ տասն էշուկ։ Եւ հոտերը առանձին առանձին ծառաներուն ձեռքը տուաւ, եւ ըսաւ իր ծառաներուն. Անցէ՛ք առջեւէս, եւ հոտերուն միջեւ տարածութիւն դրէ՛ք։ Եւ առաջինին պատուիրեց՝ ըսելով. Երբ իմ եղբայրս Եսաւ քեզի հանդիպի եւ հարցնէ՝ ըսելով. Ո՞ւր կ՚երթաս, եւ ո՞ւր կը տանիս այս առջեւդ եղածները, եւ ո՞ւր կը տանիս քու հոտերդ. ըսէ՛ թէ քու ծառադ Յակոբինն են, ընծայ ղրկուած են իմ տէրս Եսաւին, եւ ահա ինքն ալ մեզի ետեւէն կուգայ։ Եւ երկրորդին, երրորդին եւ հոտերուն ետեւէ գացողներուն ալ պատուիրեց՝ ըսելով. Ասանկ խօսեցէ՛ք Եսաւին հետ երբ զայն գտնէք։ Եւ դուք ալ ըսէ՛ք. Ահա քու ծառադ Յակոբ ալ մեզի ետեւէն կուգայ։ Վասն զի ըսաւ. Երեսը ընծաներով պիտի հաշտեցնեմ զայն, ետքը անոր երեսը պիտի տեսնեմ, գուցէ ընդունի զիս։ Եւ ընծան անոր առջեւէն անցուց, եւ ինք գիշերը բանակին մէջ մնաց։

Եւ Յակոբ վեր կացաւ գիշերը, եւ իր երկու կիները, երկու աղախինները եւ իր տասնմէկ որդիները առաւ, եւ Յաբոկ գետին անցքը անցուց։ Եւ զանոնք առաւ, եւ գետին մէջ անցուց զոր ունէր։ Եւ Յակոբ մնաց միայնակ, եւ մարդ մը գիշերուան ատեն անոր հետ մարտնչեցաւ մինչեւ արշալոյսը։ Եւ երբ տեսաւ թէ զայն չի յաղթեր, դպաւ անոր ազդրին խոռոչին, եւ Յակոբին ազդրին խոռոչը տեղէն շարժեցաւ՝ անոր հետ մարտնչելուն ատեն։ Եւ ան ըսաւ. Ինծի թող տուր, վասն զի արշալոյսը կը բացուի։ Եւ Յակոբ ըսաւ. Չեմ թողուր քեզ մինչեւ որ ինծի օրհնես։ Եւ ան ըսաւ անոր. Ի՞նչ է քու անունդ։ Եւ ան ըսաւ. Յակոբ։ Եւ ըսաւ. Քու անունդ այլեւս Յակոբ պիտի չկոչուի, հապա Իսրայէլ, վասն զի դուն Աստուծոյ հետ եւ մարդոց հետ զօրաւորութեամբ մարտնչեցար, եւ յաղթեցիր։ Եւ Յակոբ հարցուց՝ ըսելով. Ինծի ալ յայտնէ քու անունդ։ Եւ ան ըսաւ. Ինչո՞ւ համար իմ անունս կը հարցնես։ Եւ անոր հոն օրհնեց։ Եւ Յակոբ անուն տուաւ այն տեղուն՝ Փանուէլ, վասն զի ըսաւ. Աստուծոյ երեսը երեսակի տեսայ, եւ անձս ազատեցաւ։ Եւ արեւը ծագեցաւ անոր, երբ Փանուէլէն անցաւ, եւ ինք իր ազդրին համար կը կաղար։ Անոր համար մինչեւ այսօր Իսրայէլի որդիները ազդրին խոռոչին վրայ գտնուող ջիլը չեն ուտեր, վասն զի Յակոբին ազդրին խոռոչին ջիլին դպաւ։

Եւ Յակոբ աչքերը վերցուց եւ նայեցաւ, եւ ահա Եսաւ կուգար, եւ անոր հետ չորս հարիւր մարդ։ Եւ զաւակները Լիային, Ռաքէլին եւ երկու աղախիններուն բաժնեց։ Եւ աղախիններն ու անոնց զաւակները առջեւ դրաւ, եւ Լիան ու անոր զաւակները ետեւէն, եւ Ռաքէլն ու Յովսէփը ամենէն ետեւ։ Եւ ինք առջեւէն անցաւ, եւ եօթն անգամ երկրի վրայ խոնարհեցաւ մինչեւ որ եղբօրը մօտեցաւ։ Եւ Եսաւ վազեց անոր ընդառաջ, եւ զայն գրկեց, եւ վիզին ինկաւ, եւ համբուրեց զայն, եւ լացին։ Եւ աչքերը վերցուց եւ կիները եւ զաւակները տեսաւ, եւ ըսաւ. Ասոնք որ քեզի հետ են՝ ո՞վ են։ Եւ ան ըսաւ. Զաւակներ են զոր Աստուած ողորմութեամբ տուաւ քու ծառադ։ Եւ աղախիններն ու անոնց զաւակները մօտեցան եւ խոնարհեցան։ Եւ Լիան ալ իր զաւակներուն հետ մօտեցաւ եւ խոնարհեցան։ Եւ ետքը Յովսէփն ու Ռաքէլ մօտեցան եւ խոնարհեցան։ Եւ ըսաւ. Ինչ է քեզի հանդիպած այս բոլոր ստացուածքը զոր տեսայ։ Եւ ան ըսաւ. Տէրս գտնել որ շնորհք գտնեմ քու աչքիդ առջեւ։ Եւ Եսաւ ըսաւ. Եղբայրս, ես շատ ունիմ, թող ըլլայ քու ունեցածդ քեզի։ Եւ Յակոբ ըսաւ. Ոչ, խնդրեմ, եթէ հիմա շնորհք գտայ քու աչքիդ առջ

ՄՄ·ոթ· արտասուեմ՝. նոյնպէս քո՛ անուա՛ պարծիլ և հոխալ · Վասն
ԲՂ· 37· լեմ եղանիւ երկիրպագանել ա՛յ · նոյնպէս քո՛ անո՛ն՝ ի վերայ
ՅՀ·ԽՈ·ոթ· երեսաց երկրիդ · և ի՛ յաղօթս · Ջեմ՛ք , զի քո՛ յա՛
ԺՂ· 32· ղօթեալ լսեսցե՛ս՝ անկանի՛ն՝ ի վերայ երեսաց · զի ո՛ւ
ՁՄ·ոէ· ուացեալ մեզ , եթե յաղօթս ո՛չ նայիլ պարտ է , այլ՝ ի
ԺԳ· 35· ծունկս խոնարհիլ՝ ըստ օրինակին զաւեթայ · որ ի մատու՛
Ջ· ԼՒ·ոթ· ցանել զաղօթս՝ մոռեալ առանձինն ի անհնակ՝ անո՛ն՝ ե՛ր
ԺԲ· 16· ֆեթեռոյ ·

Ջ · Ասացի արդ՝ ջննեցո՛ւք զպատկերս և ա՛ · և տեսցուք ,
զինչ անցք անցին ըստ գաւեթ՝ ի գառնալ նորա՛ւ ի լեռ՛
նէն ձիթենեաց · Այո՛ յառաջքան զջննել մեր զայս , ի
միտ առնք համառօտ՝ զինչ գիտաս գաւեթ յիշատակաց
արժանի յերկնալ նի՛ ի լեառնո՛ն · Գտեալ է , թէ գաւեթ
ի ձեռն արհամարհանաց քահանային եհոդոյ ի տնէ ո՛ւ
նատէրն ի քառասնից՝ որ ի վե՛ր տապանակին , թէ չո՛ր
վեայր փախեցե՛ · Ասացի ո՛ր՝ մնեաւանդ թէ հրեշտակ
տո՛ն լուեաց , և ի տապանակէ անտի չետ պատասխանի՝
ոգ յերկինն և յետանդն · և այն եր նշանակ մեծի բար
կութե՛ն տո՛ւ , և եկեալ հասեալ պատուհասի · Ցրտմտել
ԺԸ· 26· գաւեթի ըստ այ՝ ասե ցքահանայն · անհաւատիկ կա՛ · արարչի
էին , որպես հաճոյ էր առաքե՛լ ասաց ն՛ · Յո՛ ոչ տեսանե՛
զարձեալ և յայտ զպատկերք քո՛ն · Ըստ քո՛ եկաց յաղօթս
ՄՀ·ոթ· առ Տէր երկրս · և ասե · Հայր եմ , երկե՛ն է , անդրե՛ բա
ԽԷ· 39· ճախ այս չէնէն · իսկ զինչ ասաց , յորժամ չէառ պատաս
ԽԷ· 42· խանել · զդաւեթէնն · Տէր ասե , աշխատասիկ կամ · եղէ
ջէն կամ չո՛ · Ապաքէն այս բանք եմէ՝ ի գաւեթ և եմէ
ի քո՛ · մեծի տէզուեմէ են գուշակ · Ասացի մեծ ևս քան
Ջ·ԼՀ·ոթ· զայդ տէզուեմէ յանձին եղեալ գաւեթի · Պատմեն գիրք ,
ԺԷ· 5· եմ գաւեթ խոստացեալ լեառնէ՝ ևին միմեւ ցքառասիմ
քաղաք · յորմէ եկեալ այր մի յազգականեմէ՝ ասեն սա
ւուզայ՝ սեմէի անուն , անիծանէր և հայհոյ տոբիա գաւեթի ·
և զինչ գործեցաւ · Կամեցեալ սրեսեայ զօրավարի
ԺԷ· 9· զինշասանացս խնդրել զվրէժ՝ ասէ · անցէք և տեղ զբնակ
նէ՛ · և ահա տեզուեմէ զարմանացա՛ · ո՛չ եմ ոզացեալ գա
ԺԷ· 11· ւեթի զայդ վրէժիմնդրեմէն · այլ՝ ասէ · Խնդիր գործ նմա՛ չի
անիծցե՛ · Թերեւս տեսցէ տէր զչարատանդն իմ , և հատուսցէ ինձ բա
րիս փոխանակ անիծից նէ յաւուր յայսմիկ · Այդպէս անցք անցին
և ըստ քո՛ · Ջեւգտա և հրեայք ոգ կատարէն շունք ի վե՛ր
յարձակեցան նէր սուտերք և լրտե՛ · խակ զինչ արար պա
տասխանի՝ ոչ գտանեմք ասա՛ · գՀնաւտագ լուժն յուդայ՝

խր

իւր բարեկամ կոչեաց · աշակերտսդ նմ ըլ սբեսեայ կա-
ձին առնել ինչ վրէժխնդրուն · ասեն · տ՛ր՝ հաշտ ըն Ղ.ա ·
սրով · այլ քո խօսեր ըլ գաւթի · ասէ ցսկետրոս · պետ- իբ. 49 ·
րէ՝ արի ընդարդ անդրեն՝ է պատեան իւր · և զսկանջ մնաղ- Յ.ա.
սն՝ զոր Չաուսեան էր պետրոսի · մնաուցեալ բժշկեաց · Ղ.ա ·
Չանգա սիրելիք՝ ոսասրուք ի գաւթէ չկնել վրէժխն- իբ. 51 ·
դիր · ոսասրուք ի քէն՝ քարի առնել թշնամեաց · ու-
սարուք յերկրպագանց հեղուքեն ։

Եւ եւ՝ դրի զդաւթէ՝ ի սէր պիրս · Հարբեաս դասիէն , և ժո ·
գնեցեաս յերեսաց սաուղայ · և էն սա անդառն արձակ գերեաց ի ա.թագ.
սաղեսաեն՝ յերկիրն փղշտացւոց · և զի գործեցաս · ութ. 10 ·
Ա՛յս ինչ Հնարէր գաւթի յարքունեսս անդ դասանել շը-
նորհս , զօրութեն նր և զինուորական քաջութեն մնասնե
ցին զնա · Ա՛յնուհետև քրեմնդնեն առ միմեանս և
սա առ արքայն · և ասէին · ՚ի սա է գասէն խոփաւոր երիցն , ութ. 12 ·
՚ի սմա նուճագնեն պարաարքն , և ասէին · եհար սաուղ զհա-
զարս , և գասէն զերս · ՚ի ոչեալ զայս գաւթի յաչի եղև
յոյժ · զի արդ և սասղասա արկեալ էր նմ զդաղիսեմ
զայլազգի սիոյն , զծառայ սրբայնն անբուսոյ · Ա՛ն-
դեն խորհուրդ կալաս այսպիսի · կեղծաւորեցաս որպէս
բանսած · այլակերպեաց առաքի նոցա ընդ երբեսս իւր · ծ.առ.ութ. 13
զաչս՝ զձահասս՝ զունչս և զշրխմունս , զոր օրինակ սա-
նեն յիմարք և անմիսք , ձեռնսպուծ սահեալ և զգես-
նեալ խրթև զսուսանաժիսս , զլեզս ըլ գաւան զարկուցեալ
յանդս , և ծոբերոցեալ զնգրդանս իւր ՚ի վիր մորճոյ իւրոյ իբ
բև զվիրաւոս : Ա՛յ այսպիսի նշանաք անմուսիթ մրմնջէ
ընկեցաս գաւթի յարքունեսց բազում բանսուիթբ և յաս
մանէ , ծազաձանակ լեալ ապասասոցոյ և զօրականին ·
Ա՛զդ զինս խորհիցէք յայս վայր · զի այլ երեսեցուցանէ
գաւթի յասպարանս անբուսոյ սրբայի , բայց եթէ զբ
յասպարանս հերսվին : Ա՛յ հերսվին հաշտանէր զնա բանիւ Ղ.ա ·
բաղձօք , և նա ոչինչ էր նմա պասճառանէ · կոչին հասճանայսպեսն և իբ · 9 ·
դղեր , և պնդասիոնս յարսնասէին զնմանէ · բայց և սչ այն սամ
սուա չարսնասուիթբ և զոսպարսուիթբ սրար պասաս
խանի · այլ լուռ եւեթ կայր ։ Ասկ զինչ առ այս հերսվ
դես · զնեն լռասի հասարեցաս անմուսիթբ · վասն այ-
սրիկ այսր սրարեալ զնասոյ յիմար՝ էսրի զնովս հանդերձ
ապեսան ։ Ա՛յլ սյսմ այսպանուիթբ մնասդ իբ սասրաս ըս
զի զերծեալ յարքունեսց անսան՝ խասէ Ժամմանասդ ,
Տեսաք զայսպանուիթբ գաւթի՝ ի պասլասսականացն սր- ժիբ ·

բային

քայլեն անբռնաւոյ , քայց մեծ ևս այսպանուէն կրեաց Տամ-
բերուեթէ Հեղինէն դաւիթ յիւրոյն խոկ կնոջէ 'ի մեղբո-
ղայ : Եբր ' և սաբ : Եյայսմ հրամայարանին ' առաջի
Ա·Ա·Ա·Ա· ամ ժողովրդեանն , յորժ ի առաջն առաքանակին ամն ' (զոր
Ջ· 12· 'ի ստորև քաղաքին 'ի տանէ արեգագայոյ գեհացոյ Տա-
ներ 'ի վերակոյնն քաղաքին 'ի լեառն ասորն ,) 'ի քայ և-
գեալ զհանդոյն ազբունն , և արկեալ գերբեալ եհրաւ կը
տալ , որ էր իբրև զայժմու գոլոյց շարիկ , կաբաւեալ
յամ զօրուեթէ : Եայնժն Տայեցեալ մեղբոյդ ի պատու
Տանին , և տեսեալ զդաւիթ ազբոյ՝ զի կաբաւեր , բան
Ջ· 16· ասելոյ գբոյն , անփոյթ ինա 'ի սրտի իւրում : Եայ եղեալ
և· 20· ընդ առաջ՝ Հեղինէին ասաց · Տանի փառաւորեալ էր այոր
ազգդ իքէ , որ հոլանեցաւ այսր առալի ազգինդ և ծառայիլ ի-
նդ , զրօքինակ հոլանելով հոլանիցի գի 'ի Տպատալոյ · որոյ իւ-
բաքանչիւր բառք ելին ապրատաւր զաչբ : Եայց ասրաւ
այամ դաւիթ Տամբերուեթէ բազմաւ՝ ի ընդարբոյս իւր
Հեղուեթինն : Եայ մեծ այսպանուեթի կրեաց դաւիթ 'ի
մեղբոյդայ կինոջէ՝ կառաւ սպիտակ արկեալ զերբեալ 'ի Տր-
բատարակս եհմի · քայց մեծ ևս այսպանուեթիս և ծա-
նականս կրեաց քէ 'ի սիրադոլդայն և 'ի Տրեխից , յոր
ժամ 'ի Հերոկդէ սպիտակ Տանդերձ արկաւ զերբեալ ,
և 'ի նշաւակ ամենեցուն ի Տրատարակս սպրիմոյ անդ-
րեն յոտարանս պիղատոսի առաքեցաւ : Եպաքեն յիրա
էն ևս եր քրիս՝ քան դաւիթ զառդմանին գանգատաւ 'ի մէջ
Սաչ· առնուալ , եղեւ ևս նախատինք մարդկան և արհամարհանք ծոցո-
խ·ա· 7·8· դոց · աչեհեցեան՝ որ չեռանէին զինս , արհամարհէին զինս : Եզդ
դաւթայնէք անդրեն յօրինաին : Երբև եհար դաւիթ զդ
Ա· Ա·Ա·Ա· դաղնաթ , կարդեցաւ ի զօրաւարս և ի զօրահանս ա-
ժ·ը· 5· պատանից ազբոյին սաւուղայ , 'ցան 'ի Ամիհնադաշտաւեթի
խսկ ազբոյն · սահան և յոյսմ վայրի հրեաց դաւիթ 'ի
սաւուղայ և յոյլոց վիշաս մեծամեծս : Երտիք , զի գա
Սաչ· եւիթ 'ի սպրիսաս իւր յոյսվիկի ինդրի՝ սպրիլ յաւիծուց ,
խ· 3· Եայց գնացեալ այդպես երիւնի յաւիծուց գաւիթ , որ
ժ·ի· 12· պարծէր սաւիծուց վինիլ սատակիլ · զորմէ ասէ , Թէ
խա· 14· Ա·Ա·Ա· ընդ սահիճուայ խոշոյ էբրև ընդ գառանդ : Հայտ է Թէ ա-
ժ·ի· 36· եւիծուց խմնասոյ դաւիթ զեճշմարիս իւր , մինասանդ
Սիր· զսաւուղ ազբոյ՝ զդժնդակ քան զնամ սաւիծ : Ի ասալ
խ·ե· 3· քէն սաւուղ կատաղեր ոնդ գաւիծ , յորժամ յետ պար
Ա· Ա·Ա·Ա· տուեթեան գաղնաթայ՝ երդեին գաւիթ · եհար սաուղ
ժ·ը· 7· զնաղարս · և գաւիթ զբեարս : Ի ոնդ սաւիծ չարաչիեսոյ ,

որ

քանք յայտ առնեն , քայց զքնի ՚ի խաչ հրամանել : Ա՚ակ
Ես. 19. դաւիթ , բածանեցին զհանդերձս իմ ՚ի մէջ իւրեանց , և ՚ի վր
պարտաճանի իմոյ վիճակս արկանէին : Ա՚ղ այս կատարեցաւ ՚ի
կը. 22. վէմ հանդերձից քո , զոր բաժանեցին զինուորքն յիւրեանս
վիճակաւս : Ա՚ակ դաւիթ . եթաւն ՚ի ներքուստ իւոյ լերդն , և ՚ի
ծ. 9. ծարաւ իմ արբուցին ինձ քացախ : Ա՚ղ զնոյնս արբուցին քի ՚ի
լեառնն կառափնան : Ա՚ակ դաւիթ . խոտվեսցի յերեսաց
նը ամ երկիր . այսպէս ՚ի մնչհուն քի երկիր շարժեցաւ , և
վիմք պատառեցան : Օ՚ի և յաւելից . գոլեաց քի ՚ի
Մ-որ. խաչին . ՚ձե իմ , ՚ձե իմ , ընդէր ետեր զիս . որ բանք են ըս
իե. 46. կնչեն սաղմոսին քանեղորդի առաջնեղորդի . զոր կար
ծեն՝ ԹԷ բանեղաւոր սատց քի յառաջ քան զմահ իւր :
Գ-ոի. Ա՚ն ևս սատց քի ՚ի խաչին առ Հայր իւր . ՚ի ձեռս ո՚ս ա
նի. 46. նապես վճռեի իմ . և այն բանք կան ՚ի սաղմոսի դաւիթ՝
յերեմնեղորդւոյ : Յետոյ սկիզբն , զի որ ինչ ՚ի դաւիթ
նկատի , օրինակ եղև քի . մնձաւանդ յերկոսին իսկ մե
ծի հեզութէն զոտնեալք օրինակ : Ա՚ղ դաւիթ՝ զժնեալ Թզը
նամոյ իւրում նեղեաց . և ՚ի փակիլ նորա երկիցս ընդ
ձեռաւոր ՝ կարօղ էր զնա սպանանել , սակայն և այնպէ
ի. թ-ոգ. խնայեաց : Ա՚յս լսեալ զմահ սաւուղայ ՝ կոծ եառ ՚ի
որ. 9-10. 12. մէր նր , երայ՝ և պահեաց զօրն ամ . և զամազեկացեն ,
որ երբեր նմա լուր , Թէ զսաւուղ զհոցեալ ՚ի մնչ և
ժ-որ. 18. զկիսաստեղ անկեալ ՚ի գետին ՚ի պատերազմի՝ ՚ի երկեղ
22. բայ նր ես ինքն սպանել , սպանանել հրամայեաց : Ա՚ա
ւթիւ դանիթէլ իւր զեղեկի , որ նախատոնաւք քարձիդ մի
նեք ՚ի նա , սպա երբեմն նեղուսին ինդրեաց՝ ՚ի հաշատա
ա. թ-ոգ. Թէ զնա ընկալաւ : Ա՚ակ դաւիթ զոլեկի եգոմացեցւոյ՝
իե. 9. առա վկայի երբամ և չարախօսի՝ հնարհեաց նեբուսին ,
Ա՚ղ այս ամ օրինակ ի մեծի հեզութէ : Ա՚յս Թագաւոր
հրեից առ մեզ քրիստոնեայքս այսօր երևի այսպէս բաղ
Մ-որ. քառել . սերեցէք զինուսիս յեր . բարի արարէ սուրբ յերոց ,
Հ. 44. և աղօթս արարէ ՚ի վր այնորիկ՝ որ հլեին զնէ , և հալածեին ,
Ա՚ակ , յամօթ լերուք . զայդ պատուհեր ՚ի բերանոյ քի՝
և դաւիթ երբեք ոչ լռեաց . ակսյն և այնպէս կա
տարեցի : զօրինակ քի՝ ՚ի խաչին մէս Թշնամեաց իւրոց
յաղօթս կանխելոյ՝ յառաջ ոչ տեսի . ակսյն և այնպէս
զմ Թշնամիս սիրելի : ոչ նախատանիք իցեն ձեզ , եՒԹե
ես օրինակին քի հնարիք ձերոց Թշնամեաց : Օ՚այս այս
պէս դաւիթ առ մեզ խօսի : Ա՚այ զգոյն օրինակ և քս առ
Մ-որ. մեզ բարբառել ասէ . ասացուած չինէին , զի հնչ եմ . այն՝ որ
Յհ. 291 ան-

անբաւ առաւելութիւն հեզ եղև քան զդաւթի ։ Ա՛յր
դաւթի փոխանակ արեաղբմայ սրտից եւ սոդոմա-
ծելոյ՝ երիւք նեռելոք խոցելոյ՝ մեռանիլ ցանկացաւ ։ ՚ի ԲԹ. ԳԼ.
ասէր վշտի եմ ասէ փոխանակ որ ։ այլ քան փոխանակ մեր Թշնա- ԺԸ. 33.
մեռաց եւրոյ՝ ոչ մեռանիլ միայն ցանկացաւ , այլ և ի-
րօք մնոհացաւ ։ Ա՛յն դաւթի զնմ զմիաբանեալս ընդ
աբեաղբմայ՝ անդրկն ՚ի ընդհս ընկալաւ ։ և իշխեմ ա-
ռել , թէ ընկալեալ էր արդեօք և գՏաւատադրաժն գա-
քիաոփել , թէ չէր նմ յաւուրսն խեղդ արկեալ անա- ԺՀ. 23.
ձին ՚ի մահ ։ նայնպէս քան զնմ գԹշնամիս ՚ի հաշտութիւն
ընկալաւ ։ գպետրոս որ ուրացաւն ։ զառաքելոն՝ որք էրկն
գնա ։ գՏեփանոս՝ որք ՚ի խոչ հանին ։ և գՏրեպոն՝ որք
մահանեցին ։ Իշխեմ ասել , թէ շնորհեր արդեօք և գայ-
գաստս և գՏերգիոս , թէ կամեցեալ էին ։ նայ և գյու-
դաս գմահանիչ իւր , եթէ ոչ վաղվաղեդ իջեալ էր ՚ի
ստորոտսս ։

Յարդարք ։

Ա՛րդ՝ գինչ խորհեցեր սիրելիդ , գինչ այլ բայց զոր
ես խորհիմ ։ Եթէ քան զդպեւս քաղցը և տղորմած
է առ մեծամեծ մեղաւորս , ո՛վ ոչ ակնածելի առ ՚ի նը
մանել Թողութիւն ։ Ա՛ռաւ քան՝ խոնարհեցոյցեալ ըէրտին ։ Յ-Ե. ԺՅ. 30.
առ որս ։ առ իւր խոյտահանուս ։ և ՚ի նր աղագաւ քան ըզ-
գեցեալ իւր խնարհէ ։ ասէ լաւ բնտիսս յուսահնեան , առ
՚ի նեղսմն ։ Հանդս՝ և մեր գարձցուբ առ քան ։ մտաւիր
մեղաւոր , անկիր առ ոտս խաչելոյն ։ և գաւթի գո
չեան ։ գնաբշնուրեա եմ ես ինչն փրկեմ ։ ինչ դեպն ինդայ որ ։ Ա-Ժ. Ե. 1.
և գաւթի յուսա ։ ՚ի ընկենուր զիս որ չերեսաց տոց ։ և գաւ-
թի լսցիմ աղերսեան ։ առաւել լուսս գնաբշնուրեն եմն ։
և գաւթի ՀՀմարտասիրս ասպաշտեան ։ և և օրինակի նմ
այլ մի ևս մեղանչեր ։

ՎԵՐՈՑ ԻՒՐ

Յաղագս հանդէս և յարաբերեաց ընդ

ընտանեաւն ի երկնեալսն ։ Առակ ։ ձշ ։ 6 ։

Առաջի ։

Ընդարձակ իմն ասի փոխանակութիւն է երից ։ զի ակն յանդիման տեսանելոյն, թէ յետ վաթսուն ամեայ՝ պարզուհի լինի ։ և յետ անձն լեալ՝ քարայր արև ծագէ ։ և յետ տխուր և ցրտագին ձմեռան՝ զանարգ ազատ գարնան՝ ի վեր գայ ։ և յետ աղջամղջին գիշերի՝ լուսաւորութիւն լինի տանջեալոյն ։ Կրնայիս յետ յերկայնատեւ ախտի՝ գայ առողջանալ ։ յետ խանարհման՝ բարձրանալ ։ յետ պատերազմի՝ խաղաղանալ ։ յետ արտասուաց՝ ծաղր ։ յետ վաստակոց՝ հանգիստ ։ յետ ցաւոց և ախտ՝ խնդութիւն ։ Ի զայսոսիկ հանապատ ընդդէմ փոխանակութիւն երից առնումն զբան ։ Այն որ չարի առատագոյն է մերկին, այնչափ բազում է զհետ եկեալ պարզութիւն ։ որչափ առնամարնաւտ է ձիւռն, այնչափ զանգութագոյն է գարուն ։ որչափ տխուր է գիշերն, այն չափ ուրախագոյն է տիւն ։ որչափ ծանր է աշխատութիւն, այնչափ փարթամ է հանգիստն ։ որչափ սուղ է սովն, այն չափ առատ է խնդութիւն ։ և որչափ գառնագոյն եղեւն այր առաւօտ, այնչափ քաղցրագոյն ապա խնձորենի ։ Այս ինչ են բանքս ։ բայց զի փոխանակութիւնս երից ուսոյիք սիրէ Աստուած, և ևս առաւել՝ ի միջոցս ի երիցեցեաց ։ յիշեալ՝ թէ տեսցուք յոյժ ակն զհետ գան ուրախականք ։ ոչ յետ տխուր աղաչացի՝ ապա ցնծագին զգայուն տեսութեամբ ։ Յաւագին ջաղաքանաց քո և մանաւանդ զհետ եկին հրաշափառ նոր յարութիւն ։ և ոչ ոք զարմացի ըստ այսպիսի յան կարծ յեզափոխութիւն ։ Այլ՝ կամեցեալ զայս փոխանակութիւն ձեզ յայտնագոյն բացատրել, խնդրեսցուք օ՞ բնաւից՝ ի հնոց կտակարանաց ։

Հաւաքարուն ։

Ահ և յարութիւն քոյ երբեմն նկատագրի ։ (բաժանումն.) Ասէ՝ ի մարգարէն յովհան ։ երկրորդ՝ ի մարգարէն և՝ զնահէ ։ երրորդ՝ ի մաւրթեքէ ։

Եվ մարդարէն յոյժ բազում իմիք ցուցաւ տեսլ և ա. ։
օրինակ քի յառաջ քան զաւարտանս և ի լսելի-
բանս , չիք ինչ տարակոյս ։ Այսպէս է և այս պրոյ , Թէ
առաքեցաւ ի ձեռն յոյնեան՝ յիւրմէ երկրէ հրեաստանեայ
առ օտարս՝ հեթանոսս՝ նմուռէացիս՝ առաքեասանեայս ,
պարձուցանել զնոսա և միաղաց յաստաշխարհն , պատուիրէր
առեալ այսպիսի . արի և գնա՛ ի Նինուէ քաղաք մեծ . և քարո- Յ. ։
զիչ եղ քարոզութիւն զոր ասա ես ցնա ։ Եւ ասա դմին ա. ։
օրինակի որպէս ասէ յաբեհաննեան ի հօրէ առաքեցաւ
յերկինսէ յերկիր , այր է՝ կոչս , որ ես այն ժամանակս լի էր
անօրէնութիւք՝ ոչինչ լիշատ ի նմանէն , և ի՛ր աղաչաւ-
ուչ միայն ի քարոզել միոյ մարդկան , այլև ի փրկել
համօրէն զազգ մարդկան ։ Այսպէս է Թէ յոյնեան ուչ կա-
միցին լիս հրամանին այդ քարոզել նմուռէացի՛ վս գանգիտե-
լոյ նորոյ յերեսաց աստուածամարդոյ՝ որ Թէպէտ ելեալ էր
քրիստ , և ի սարդանատպատոյ աղբայր նմուռէի , եմուտ՝ ի ա. ։
նաւ փախչել ի Թարշիշ . բայց յայսմ փախստի հարկ եղև նմի
բազում և միծամիծս կրել վիշտս ։ Այր աղաչաւ-
վան զի լիս գրոյն՝ եղև մրրիկ միծ ի ծովին . և նաւն ի ա. ։
վտանգի կայր ի խորտակիլ . յորմէ երկուցեալ առնեցուն՝
ակսան աղաղակել առ իւրաքանչիւր ումն , և քնկենուլ
գիւարասին ի ծով անդր , զի Թեթևասցուսցին զնաւն ։
Այլ իբրև ոչ հանդարտեր ծովն , խորհեցան խոր-
հուրդ , և ասեն . եկայք , արկցո՛ւք վիճակս , և գիտասցուք , ի ո՞ր ա. ։
ին չարիս այս ի վե՛ր մեր . և զինչ գործեցաւ . արկին վիճակս ,
և ել վիճակն յոնանաս , զի ընկեցի նա ի ծով ։

Այլ՝ ոչ այսպիսի ինչ անցք անցին և ի չարչարանս քի- իբ. ։
ոչ ծովու նման է ։ ոչ և չարչարանք քին ի սմա գիտս
քիմ ուրեք ծով կոչին ։ Այլ ծով աշխարհի՝ մեզոք ա- Սամ.
զատիկ՝ և այլովք ծանր ծանր անօրինութիւք զինի եղե- կը. ։
լովք՝ յարեաւ մրրիկ միծ սպառնալիս և տանջանաց՝ յոր
զար ցասմանէ բարկութիւն ոչ ։ Արկինք անձրևեցին ի
մեր միաբանից հոգ և ծծումբ . և կոհակք ջուրց ի վե-
րուստ և ի ստորուստ յորդեալ՝ հանդարտին հեղեղաւ
ընկղմեցին զիմ միաբանս ։ Այսպէս մրրիկ նաւ բռնա-
զեալ ազգի մարդկան կորուսեալ էր արդեօք , Թէ չէր
արկել քն որդին ոչ ի զառն ծով իւրոց չարչարանաց ,
ըստ վճռոյն կայմարեալ եղելոց ի հրեական առնելին , Թէ

Յհ. Յհ. ա. 50. լա՞ ե ճէչ՝ չի այլ ի ճառնէկի 'է վէ ծողնէրէնա , և ի՞մ աչքս էրէչէ ։ Ա՞հա յոլնան պատիկը եղև չարչարեցե-
ղոյն քրի ։

Ղ. Ա՝այց լաւ ևս՝ և կատարելագոյն էրևեցոյց յոլնան ըղ-
պատիկը մահու և յարութենն քրի 'ի գերեզմանէ ։ Ա՝որ
գարչն յոլնան ևս գրոյ իբրև եառես , Թէ նմին վկայեն ,
Յ՚ճէ. ա. 12 ։ անձնասպանացոյց եղև վճռին , և ասէ ցհաւատացեալսն . ամէն
ընկեցէ՛ք չիս 'է ծովը , և գոպոբնեցե 'է չենչ ծովը . որ եղև
ա. 15. նոկ . զի չընկենուլ զյոլնան'ի ծով՝ դոպոբնաց ծոչը 'է խոտ
վոռնէ էորն ։ Ա՝այց որ պանչելն եառ է , ոչ միայն անդնէն
գադարեաց մրրկին , այլև վաղվաղակի իբրև ընկեցին
զյոլնան 'ի ծով՝ նէտ մեծ եկուլ զնա . և յորոմայն իւր
իբրև 'ի գերեզմանն ամիսոիեաց . յորմէ չետ երկոց աւուրց
եւ յոլնան կենդանւոյն՝ ողջ ածարաւ ։ Ոնկ զնչ նշանա
հիոցէ յոլնան 'ի փոր կիտին ։ զպատասխանէնն լուծարուբ 'է
քնէ , որ չետ այնչափ պանչելոցն՝ յորժամ ասառաւօտ
Մ՚ար. ժ. 38. գպիրքն և փարիսեցիք դեռ 'ի մէր կառնալ՝ ասէին , վնր
40 ։ դապեա՝ նաիմ նչան ենչ պեառնել 'է չեն՝ նետ պատասխանի .
որպես եր յոլնան 'է փոց կիտին գերբս աբս , և գերբս գեղբս , այն
պես եղիցի և որդի մարդոյ 'է սիրտ երկրի ։ Ա՝հա այսպես զօրն
նախ չիւբ մէր մեհեն փրկիչն մեր քս ։ Իբր զի ոմն մի-
շտով ձուին այն այն կարօղ եղև զյոլնան կլանել՝ այլ ոչ
մնրսել . կարօղ եղև զնա փակել , քանզ Տարհեցաւ անդ-
քնն 'ի դուրս ասլ . նոյնպէս անչարժ դադանն մահ՝ այն
կարօղ եղև 'ի գառն ծով չարչարանաց ընկճուլ զնա
մեր քս , այլ ոչ կարօղացաւ գարձուցանել զնա 'ի Տող
մահու . այլ Տարկ եղև տալ 'ի գուրս . մինչև իրաւամբք
մարթի եղև քն 'ի Տրաչափառ յիւրում յարութենէ յա-
Ա. Կորնթ. ԺԵ. 55. մեռ առնել զմահ , ասելով . ո՞ր է մահ յաղթութի՞ւն . ո՞չ
Ոնէ . Ժ. 14 կատարումն եառ՝ զոր յանէջն ասացն . եղիցի մահ՝ ո՛վ մահ :
Ըտ տլ Բարբ ։

Ա՝ասն երիցորդ ։

Ղ. Ա՝նդ յոլնան'նոյնպէս և մարգարէն եղեալ զմահ և զյա
րուԹիւն քն երևեցոյց լինչ նմանապէս ։ Ա՝տել է , Թէ այս
Յ. Թագ. Յ. 20: որ 'է կեանս իւր բերի և մեծամեծ պանչելիս արար ։ Ա՝յ
Ի. 20: մեծ պանչելիք էին՝ զերկիրն ամուլ և անբեր առնել այ
Ի. 18 ։ գառանդ և պտղաբեր , ոնդ արար նա երիրօմացոց ։ Ա՝յ
մեծ պանչելիք էին Տամօրհն զրանակ զօրու Տարկանել
չացուբ , ոնդ արար նա զօրու արքային ասորեստանեայց 'ի
Ի. 6 ։ պատերազմիլ նմ 'է իմլ ։ Ա՝յ մեծ պանչելիք էին երկա

Թող հրամայել զի ի խորոց ջուրց ի վեր եկեսցէ, և ընդ փոյ
ան յերեսս ջուրց կացցէ. ոյր արար նա ընդ երկաթ փայ
առատ, որ վերապահաւ անկեալն էր ի ջուր։ Օ՛ինչ ա
սացից զբանն՝երեսացն՝զոր արար այրս սոյ, յորժամ ի տան Ի. 4.
հնոջ զիւրն բազմացոյց. կամ զբանն՝երեսացն՝ որով զինեն
ման զնչեան զօրս արքային ասորւոց՝ ի բարտաւանէ Է. 10.
արբեաց։ Ա՛պաքէն երևելի լեալ սուտ ի պարգև աման
չելեաց՝ մերին զքն նկարագրեաց. որ ի բառնալ զմարդ
կան Թշուառութիւն՝ բազումն և մեծամեծս հրաշագոր
ծեաց։

Ա՛յլ աթանչելիքս՝ զոր արար եղիսէ ի կենդանութէ, Է.
փոքր են առ աթանչելիսն՝ զոր արար յետ մահու. որով
և բացերևապէս զմահուն քն երևեցոյց զօրինակ։ Պատ
մեն գիրք, Թէ յետ մահուան եղիսէի յերեսանել մեհենակա
ղնոյց մոլորեալ յերկիրն Ներ, ընկերեցին մեռեալ մի ի
գերեզմանն մարգարէին։ և զինչ գործեցաւ. վազեալ ԺԳ. 21.
զակի երբև մերձեցաւ մեռեալն յոսկերան եղիսէի, կեն
դանացաւ և կանգնեցաւ ի վերայ ոտից։ Ա՛պաքէն աթանչե
լիքս յոյժ գերազոյն եղեն քան զայլ աթանչելս. վասն
զի մեծ է յոյժ՝ մեռելոյն և Թաղելոյն զմեռեալ յարու
ցանել, քան եԹէ առ կենդանութէ զոյգ առնել։ Զայս
իսկ է, Թէ եղիսէի և առ կենդանութէ յարուցեալ էր զմ Գ. 35. 1
մեռեալ որդի սունամացւոյն, բայց բազում աշխատութէ.
տակայն ի մահուն յարոյց զմեռեալն լսիով Տարմոյ.
ապա զօրագոյն եղև ի մահուն՝ քան առ կենդանութէ։
Իսկ արդ՝ ոչ երևեցոյն ձեզ յեղիսէի պատիկք մեռելոցն
քն։ Ա՛պաքէն քն բազումն և մեծամեծս առ կենդա
նութէն արար աթանչելս. բազումն և պանծալիս արար
Թշնամեաց յաղթութիս. բայց զմեծն քան զնոսմ աթանչե
լիս գործեաց ի մահուն. զգերեզմանն քան զնոսմ յաղ
թութէն արար ի մահուն. զի ի մեռանիլ իւրում յաղ
թեաց մահու. և զի մահուն իւրով զամենեսեան զմեզ
յարոյց ի մահուանէ։ ոյր ասէ մեծն Մաքսիմոս. ո՛ այլ
ոք յեղիսէէ նկարագրի, բայց եԹէ քն, որ մահուամբ
յարութէն պարգեւէ, և Թաղմամբ կենդարարծէ։

Ա՛ման երրորդ։

Զ՝ու էս փառաւոր յարութէն քն յայտնի նկարագրեցաւ Զ.
ի բազում արս Հնոյ կտակի։ Օ՛ս այլ ոք նշանակէ նա
Հասկեան յոսկերսն քեա զծծուղեց ամբարձեաւն ի վառա

բայց եթէ զքո · որ իբրև զսովեալ առեալ լեալ՝ վաճա-
առեալ , կալանաւորեալ , ամբաստանեալ , դատապար-
առեալ , խնամարհեալ , անպարտ չարչարեալ , և մահ ևս
ձեռակեալ , ապա պարտ է վերադարձուիլ յարեւս
հրաշափառութիւն : Օ ինչ այլ նշանակէ՝ յետ բազում
ձգմանց մարդոյ՝ պատճառի յաղթութիւն յօդոյ , բայց ըզ
գերապատճ զայն յաղթուէ , որով յաղթեաց քո իբրեւ
թշնամեաց՝ յարուցեալ ի մեռելոց : Այս զինչ այլ նշանակէ
կէ բազմաբնեակ զաւետեանն յաղթանակ , բայց զքեզ յա-
րուցեալ զհրաշափառ յաղթանակութիւն : Օ ի ան զա-
ւետի յաղթող զտուր բազում թշնամեաց , նոյնպէս քո
զբազում հոգի թշնամիս սրբատեաց : Զաւետի յաղթող
զտուր արքայ և առիւծոյ . և քո յաղթող եղև տառա-
նոցն՝ որ երիցուիդ զազանաբար օրինակի : Զաւետի յաղ
թող զտուր սիրելի զողիադայ , որ և սա տառանոցի է
նշանակ՝ պարտեցելոյն ի քէն : Զաւետի յաղթող եղև որ
քոյին տառուզոյ , հարբոյին անբուժոյ . քո սիրելւոյն
և հերոսիդեի . զաւետի թշնամեաց բազմոց . քո հրեից՝
իւրոց դառնացուցիչ թշնամեաց : Զհա յաղթականին քո
բազում օրինակս է տեսանել ի հնումն կտակի :

Ե . Ասացի ի բազմոց անտի՝ միւս ևս առաջի ապարիոյ ձեզ
այսօր՝ զմարգիկ . որ կարծեմ ի դէպ ընկալարկ զօրի
նակ հրաշափառ հանդիսի յաղթութեանդ յարուցելոյն քեզ՝
ի վէր իբրոց թշնամեաց : Մեծ զինչ պատահեաց մարգի-
կեն , զհառեմ զձեզ քաջ տեղեկացեալ ի սէր գրոց : Իրը
զի մարգիկ յառաջագոյն յաչս Տամնեայ էշխանի սր-
համարհ՝ իբրև լուաւ զազգի իբրոց կոտորածի զվնիո ,

Ւ·Ե· պարտեաց զպարտաճանճն էաբ , և զինեցաւ չուրչ , և ցանեաց մա-
Գ·Ւ· նեայ զվնիովեաբով , անհնարին գառնութեամբ ցուցիչ .
բայց յետ սակաւ միոյ յարուցանիւ արքայի բարձրացու-
ցեալ ի փառս՝ վերանակ քրմոյ զգեցաւ ծիրանի . և
վերանակ մեծոյ արկաւ զնեբեաւ Հանդերձս ծաղկեայս .

Ը·Ւ5· զնա ևս զոյն վիպասիրոյ զինեցեալ էր զպարտճանճ զարչուռն ,
Ը·Ւ7· [[զ քանի ուրախութիւն եր յարեւժամ ազգի իբրոց . յամ չա-
շտի առն ինդութիւն և ուրախութիւն լինէր : Ահա արդ՝ ոչ պատ
մեալ մարգիկ՝ զոր մարգիկ է ասեն քի : Օ ինչ յառաջ
քան զերթա աւուրս անտարգ քան զնա . Թէ զնշանարիսն
խոստովանիլ կամիցիք , զհայեցեայ առաջեալն ասացեալ ինձ
Ե·Ւ· պատուհասանի . զեաթ ինչ զնա , և ոչ փոյր նշ զեսիլ , և ոչ փե-
Գ·Ւ· ղեցիսի . այլ զեսիլ նշ անարգ , ռամկացեալ չան զամ ոչ ոչ ոչ
չան .

ֆան · այլ գ'ի վարձաճա · Այլ'ի սերկեան աւուրս գար-
ձեալ տօրին մարգարէին քանզ կատարին , որ ասէ · Ինչ- Ծա. 3։
նարեցէք զտէրն , ինքնարեցէք զՅՄ զաբերաս ձեր . և արարէք զՅՄ ա-
ւերակս ձեր էբրեա զիափիւռէ , և կանգնեցուս ձեր էբրեա զբրաիա զան
տեառնէ , զի որ յաւուրսն քոոն զերկիս աւուրս անասպատ էր և
աւերակ , արդ զբաիա է · Այլ զի յանասպատի փուչը
և տատասկը տիրեն · այլ'ի զբաիան աղնիւ ծաղկանը
առնեն · Այլ'ի չքշտակս չարչարանքն քոյ անասպատ իմն եղև ի
վշտիկ , որք սրանայիմ պատկի իւրոյ հանդերձեցին
նմանիմ · բայց այսօր զինչ այլ տեսանեմք , բայց ծաղիկ
գեղեցիկ՝ զբո զծաղկեան յիւրաքանչիւրն · Համա-
ռօտ ասացից · ոչ մարդիքն'ի յետին անասպատութիւն առ-
բարձաւ'ի փառս զբանչելապես , նոյնպես քո արհանդ
հեաղն յանդ՝ յարեաւ'ի մեռելոց հրաշապատուպես ։

Յարդարակ ։

Ալիա առիք յաստացեղոցս՝ քանզի փառաւոր եղև յարու-
թիւն քո · Ալիա առիք , թէ յարեաւ քո ոչ զերա-
պանած յաղթող · զի ամ թշնամեաց իւրոյ յաղթեաց հր-
բաշապես՝ չարչարանաց յանձնառութիւն · ոչ նա ինքն
առ աշակերտս իւր խօսեցաւ , և ասէ · Ոչ ընդնա պարտ էր Ղ.ա։
չարչարել զբ , և մտանել'ի փառս իւր ։ Ալիա արդ՝ ոչ պատե- Լիդ.26։
րազմեն կեանք մարդոյ · ապա և մեզ կայ մեայ մտանն
չիլ ։ և որովք օրինակաւ · քաջ օրինք , միմեանս յաղթել մեզ
Թշնամեաց մերոց · քանզի դրեալ է · ոչ ոք պակի , երբ ոչ ի. Տիմ.
քաջ օրինին մարտիցէ ։ Ալիա զինչ արժան իցէ առնել , զի ոչ ի. 5։
օրինին մարտիցուք · մարտիցուք ոչ օրինաւին քոյ՝ Համ
բերութիւն · զի քաջ օրինակ յաղթութիւն՝ Համբերութիւն
է · ոչ Համբերել , յաղթել · Թէ յաղթել կամիս , ուսիր
Համբերել ։

ՀՐԱՐԱՒՈՒԹԻՒՆ

Ձաղափս խաղաղութիւն և փրկանութիւն։

Ընտրեան. Արկ յա, և եկայ ՚ի միջն նոցա։
Յովէ. Բ. 19։

Աչխատաց։

Ելեկ. ԼԴ. 24։ Ծայր զանձն։ Զինչ ընդինն և ընդինն ես ՚ի ընդ-
դեմ նոցա. ասպա ես օգնականեան, ասէ տէր, հնա-
զանդ, պատրաստ զիմ, առաւելու ջ զիմ, և բառնալ
զիմ։ Հաստատ զձնշմարտութիւնս գաւթիդ արբայ. որպ
ասել զմասն. ՚ի սրտի իւրում. չէ երկայն ես չփոյ
Սաղմ. ՃԼԲ. 7։ փառնդ. կամ չերեսայ չոչ ես չփախեայց ՚ի ստրել, չնը տէրդ ինդ
խոտն. զի տէր ամենայն մերձ կաս այնմ ՚ի երկիրս երանելեաց-
ՃԼԲ. 3. բայց ինչ ելանեմ չերկինս, դու անդ ես։ ՚ի սիրտ երկրի մտա-
նելեմ, և ՚ի գիտնս Թաղելեմ. բայց ինչ ելանեմ ՚ի գիտնս,
և անդ ծոր ես։ Ծնեա առաջ ջ առաւօտս՝ այծանօթնին յոյժ
կոյս ծովուռ Թռչելեմ, և ՚ի ծագս երկրի բնակելեմ. բայց
ՃԼԲ. 9։ ինչ առիչ զինեա իմ ընդ առաւօտս, և բնակիցայց չեզերս ծովու,
ասիայն և անդ չեռան զս առաջնորդեսցէ ինչ, և աջ զս բռնեսցէ զնս։
՚ի մառախուղի պատատարելեմ, կամ խառատաւ ծածկե-
լեմ, կամ աղջամղջին գիշերապատ աչաց քոց անբռնակ լի-
ՃԼԲ. 12։ նելեմ. ասկայն խաւարն ՚ի չեն ոչ խաւարեսցի, և գիշերն որ-
պէս ցերեկ լուսաւոր եղիցի։ Ցեսնէք, զի ոչինչ տեղի ջ տուե-
զեալ դաւթի, ուր ոչ կայ ծածկ. ասպա ամենայն կ
ձեզ։ Լուծ՝ Թեզեկտ և ամենայն մերձ կ ձեզ, բայց կ զբ-
տանել տեղի, ուր մերձ կ առանձինն իմն օրինակաւ։ և
ոչ կայ այն տեղի. տեղին խաղաղութեան և միաբանու-
թեան։ Իրր զի յորժամ ժողովեալ էին առաքեալք, և ոչ
ցրուեալք, յայնժամ էին չոչ, և եկայ ՚ի ջնջի նոցա։ Ոչ ես
ուր կ ժողով՝ միութեան և միաբանութեան, անդ կ ձեզ։

Հաւատքուն։

Ոչնդ առանձինն իմն օրինակաւ մերձ կ ձեզ, ուր խաղա-
ղութեան կ և միաբանութեան։ (Բանաձեռն.) և այս ցուցա
նի Նախ՝ օրինակաւ հղկեալն. երկրդ՝ օրինակաւ յաւորդ։

Ա՝ առն

Ա քեալ է , Թէ մարգարէն եղիցի , որ անձկացը լինել ։ ա ։
Ո՛չ այդ , լսեաւ ի քրիստոս լերինն ձայն՝ որ ասէր . Ելջիջ ի վերոփ
դա՛ ի վաղիւ . և կացի՛ր ի լերինն առաջի տեառն ։ Ո՛վ ինչ արար
եղիցի . լսեաւ ձայնի նորա , և եկիր եկաց՝ ի լերինն առ ։ և
ահաւասիկ տեառն անցանէր այր . և ահա զբ անցո-
ղաց , ասէ գիրն ։ Ի սաստ քամոյ՝ ի միտ առեալ , ոմն և երկր
հանոյ նոր ։ Ի յետս՝ եղիցի հնչեաց յահանջս հզոր ծով ոտ-
գին , որ շրջիցին ահիցէ , և շրջեսցի նորա առաջի գրն . բայց
՝ի հզոր սաստիկ ոչ էր տէր . ասէ , և ոչ ՝ի հզոր գրն ։
Ջկնա հզոմեան եղև գետաշարժ մեծ . բայց և ՝ի գետա-
շարժի անդ ոչ էր տէր . որպէս և այսմ վկայեն գիրք .
և չեռ հզմեան շարժառն , և ոչ ՝ի շարժմանն գրն ։ Ի սարձեալ
եառնս եղիցի հուր վառեալ և բորբոքեալ . բայց և ՝ի
հուր անդ ոչ էր տէր . ասէ՝ և ոչ ՝ի հուրն գրն ։ Ի յետ յետս
հրոյն եկիր ձայն ծեղմոյ օդոյ . զոր երբեմն լսեաս եղիա , ծած-
ծեաց զերեսս իւր մանկեկաս . և ել՝ և եկաց առ դրան այրին .
և ՝ի կալ նորա անդ՝ ահա բարբառ առ նա՝ և ասէ . ինչ ես
դու աստ եղիա . և անդ բաղում ինչ խօսեցաւ ընդ
մարգարէին ։
Ի՝ նդրոյց՝ որ յայտնի վայրկ ընէ առաջ լինելն , առից մի ։ ի
միայն . զի՝ զի ոմն ոչ ՝ի սաստիկ հոգմանդ , ոչ ՝ի շարժ
մանն , գոմ՝ ՝ի հուրն , այլ ՝ի ձայն մեղմոյ օդոյ երկի և-
զևոյն ։ Ի պատշաճագոյն ևս երբ ոմն՝ զվայելչութիւն փա
ռաց իւրոց առաւել ՝ի հուրն , ՝ի գետաշարժն , գոմ՝ ՝ի
սաստիկ հոգմանդ ցուցանել , քան՝ ՝ի ձայն մեղմոյ օդոյ ։
Ա՝յլք խորհուրդ մեծ ծածկեալ կայ յայտ . կրկ զն
այսոցիկ ցուցաւ եղիայի , Թէ ոչ երևի ՝ի ձայն մեղմոյ
օդոյ , այլ ՝ի խաղաղութիւն և ՝ի հանդարտութիւն . զն ա-
ռանձինն լինն օրինակաւ մեռ է ասէ , ուր խաղաղութիւն
է՝ և միաբանութիւն ։ Ի միտ առեալ սիրելիք . ոչ երևի
ասէ ՝ի հոգմ , գոմ՝ ՝ի սիրոտ այնոցիկ , զորս հոգմ հալա
ուելն փքացուցանէ ։ Ի՝ չ երևի ասէ ՝ի շարժմանն , գոմ
՝ի սիրոտ այնոցիկ , որք հանապազորդ շարժմամբ բար-
խութիւն և վխեժինդրութիւն յուզին ։ Ի՝ չ երևի ասէ ՝ի
հուր , այլ է , ոչ քանի՛կ ՝ի սիրոտ այնոցիկ , որք խնդիր
սիրոյ բացով վառին . այլ՝ անդ առանձինն լինն օրինա-
կաւ երևի , ուր է տեղի խաղաղութեան , և միաբանութեան ։
Ոմն ոմն մեծասիրտ սիրէ ասէ զխաղաղութիւն և զմիաբա- ։ ի ։

նաւ[ձի], եցոյց անդէն իսկ ՚ի մարմնանալ իւրում, և ՚ի մահանալ յԱ. զի յայնժամ [է] ամ Ա եղև խաղաղութ[ի] մեծ. որով նշանակեաց քր, թէ ՚ի խաղաղական ժամանակի գալոց կամեցաւ գալ յԱ, զի զհաւատացեալսն մեծաս սիս ինդրելք և սիրել. և այսոքիկ ուսոյց, թէ որոց զՀոգի երթան խաղաղութ[իւ] և սիրոյ՝ արժան համարի լինել յոյց. և առ խաղաղարար սիրել բնակել։ Ոչ այսմ
Ա՛ար. ժբ. 20. նման լինի քր յայտնութեան վկայի ասելով. ոչ եկեն երկնից ևս երթեալ քաղաքավարեան իմ, այլ ես գաղթական իմ, այլ եմ ես ՚ի գիւղ նոցա։ Այսոյց տես, զի չասէ քր, թէ ոչ եկեն երկիր կիրերելք յանուն իմ, այլ եմ ես. այլ ՚ի վէր բերել. ուր իցեն ժողովել, կիր միաբանութեամբ. զի զվիճաբանութ[իւն] սիրէ քր. ըստ մեծի[ն] Հիլարիոնի՝ որ ասէ. ուր երկու կամ երիք միաշունչ և միակամ ժողովեալ իցեն, անդ ՚ի միջի նոցին լինել խոստացեալ քր։ Ցեսէք, զի անդ ես ՚ի միջի, այս է՝ առանձինն իմն օրինակաւ մեծ, ուր խաղաղութ[իւն] ածանցուի՝ և միաբանութ[իւն]։

Ա՛ան երիցդ։

ԺԴ. Ա՛ր յայտնի ցուցաւ օրինակաւ եղեալն, նոյն յայտնագոյն ևս ցուցանի, ՚ի նահատել ձեր՝ զինչ նահատակեսին յախոբայ սպատահեալ ՚ի Ճանապարհն։ Պատմի ՚ի գիրս Ծննդոց, թէ մեծապես բարկացաւ եսաւ եղբօր իւրում յակոբայ՝ վ[ա]ս զՀայրական օրհնութ[ի]ն կորզելոյ նմ[ա] ՚ի ինձնե. և ասէր ՚ի մտի իւրում. ձեյեսցին աւուրք խոթեայ հօր
ԾՀ. 41. իմոյ, զի սպանից զյակոբ զեղբայր իմ։ Ա՛ղ մեկնեալ յակոբայ ՚ի տանէ հօր իւրոյ՝ եկն ՚ի միջագետս առ լաբանն եղբայրն մեր իւրոյ Հռեբեկայ. զի զերծցի ՚ի ցասմանէ եղբօր իւրոյ եսաւայ։ Իրրև զնաց աւուր միոյ Ճանապարհ, հարկ եղև յակոբայ զայն պիշերն անցուցանել ՚ի տեղւոջ ուրեք ատեցի, յոր չէր օր՝ որ բնակիչք. և ոչ խուճապարձ ինչ տապաւար կայր Հովանոյ՝ ինդանել անդ, զի զհանդ մարմին իւր Հանգուցուսցէ, և ՚ի քուն լինի։ Օ՛ինչ գործեցաւ. սրթիլ օրինակաւ յակոբ այսոյ վշտաց ուրեղնացուցեալ տապաւ. քաջ և արիական սրտիւ. քանզի պարզեալ զիւր կրկնոց ՚ի վէր երկրի, և ե[ր]դեալ քարինս ինչ ՚ի մարիչ՝ լնկողմնեցաւ ՚ի գեհոն,
Ծբ. 11. և սկսաւ քաղցր ՚ի քուն լինել. եսաւ ասէ ՚ի խրատն գեղ ոմն, և եղ ընդ անաբս իւր. Հաննէնայ ՚ի գեղաքն յայնմ։ Ա՛սաց սկսաւ քաղցր ՚ի քուն լինել. քանզի եսաւ ՚ինդիլ իւ-

խրատ՝ ի սքանչելի ինն տեսլեան սանդուղքն, ընդ որ
ելանելին և իջանելին հրեշտակքն. և ի տեսլենէ անտի ի
շաբաթացումն յափշտակել սրբոյ նահատակին՝ գոչեաց.

որ է ի տեղւոջս յայսմիկ, և ես ոչ գիտեի։ Եբ. 16.

Ի՛նչ՝ սիրելիդ սկզբանդ սկսաւքը յակոբ, Թէ ահա եր ի տեղ
սոյն եւ ես։ Ի՛նչպէս է ձեր լսեալ զինդ ըստ պատա-
հանի, յայն հայեցուիլք, զի ի քաղել յակոբայ յերեկոյէ
զայն քարինս, և ի դնել ի մարից փոխանակ բարձի, սո՛
դիւքն բազմապատկի խօսին, հաստատե՛լ թէ բնի՛մ քա-
րինք էին. Եւս առե՛ ի չարանդ։ Իսկ առաւօտուն զար-
թուցեալ յակոբ, ըստ դրոյ, Եւս գիտեմ՝ զի եր ընդ տեղիս Եբ. 18.
էս, և ես չգիտեի զնա տղմե՛։ Ի՛նչ՝ զինքդ էզմա. և
թէ ըստ երեկս բազում էին քարինքն, զինքդ առաւօ-
տուն ասի լինել մի միայն։ Ո՛ւսարո՛ւք զպատմինն ի լու
յանտառ. զի ասէ։ Ի՛նչն էրըսեցիք, թէ յակոբ էառ
երիս քարինս. այլ իրրև զարթեաւ ի քնոյ, եգիտ՝ զի
այն երեք քարինքն լեալ էին մի։ Ի՞րաւ այլ ումն տեսիլս
զայս ի վի՛ր բերել պատմեաւ, թէ յայնմ վայրկի առ սրբ-
բեալն յակոբայ այնք քարինքն կուռ՛ելալ՝ թէ սո՛ր ի՛նո
ցանէ ուղիղ ըստ մարմնի դնելոյ, ի մի քար ձուլեցան,
և ըստ առաւօտս մի միայն քար երևեցաւ։ Ի՛նչ՝ եգեալ
թէ յերից անտի քարանց լեալ լոկ մի քար, այնուհե-
տև տեսեալ յակոբայ զայսոսիկն սքանչելի միո՛ւն ան-
դիւն գոչեաց. արդարև ահ է ի սո՛ր տեղւոջս յայսմ. ոչ
թէ կամելով ասել. անդ է ահ, և անդ ահ առանձինն
ինն օրինակաւ է ինա, ուր է միութիւն, խաղաղութիւն և
միաբանութիւն։

Իսկ արդ՝ զինչ ասացից. այնչափ նուիճ խօսից մատչի ա՛ղ
ռաջի, մինչև չգիտեմ, զոր նմանս յայնց առեալ՝ ի ձեզ
մատուցից։ Ճ՛ատ լեզի զայս ի մի՛ն կարի ինն ոգեշահ յի
շեցուցանել։ Ո՛ւսայք սիրելիք, Թէ երևեցաւ ահ յա-
կոբայ, յորժամ քարինք ձուլեցան ի մի. այլ ո՛ր յոր-
ժամ անքնաւ էին ի միմեանց տեսիլք, զի միաբանուի
խնդրի։ Ի՛սկ, բազում քրիստոնեայք են, որք ան-
ուանս անգամ չեն արժանի. զի քո ոչ բնաւին ի նո՛ս, այլ
հեռի է ի նոցանէ. վա՛յ զի քարինս յանձինս կրեն ան-
քնատ. այս է, սիրտս խիստ՝ քարեղինս, Թէնամութիւ
և տեսլեաւքն ի միմեանց տարաբաղձս. որք իրօք երևին
տպաւորաւք. զի յոչինչ խրատուին, յոչինչ ազդարարու-
Թիւ, և ոչ յահագին իսկ հրամանէն յորդորին ի հաշտուին,

Օ՜ամ հնարօ հնարին խօստովանահաղը , դի զայգիսի խօստացեալ քարինս շարժեացին 'ի հեզուԹի և 'ի սէր . այլ ղուր ջանան . դի սիրաք նոյ ապացեալ էին , որ այդպէ դիւբաւ չշարժին : Ապրողիչք յաԹուց նեստաձիգ լինին առէպ 'ի խօստացեալ սիրատ Թշնամացելոց . բայց և ոչ ապրատուր գլաքը յոյնսիսի քարինս գձին լինչ , այլ անդրձին կեատ ընկրկին : Հաղ ապէտացս . ապա 'ի որսկ ձերմէ բռնի վանեք զնձ , որ բնակիչն կամ 'ի նմա , որ մարդկան սրտի ձնմարիտ տէրն է արարչուԹիք և փրկուԹիք . և գայս առնեք , յորչափ անջատ եք 'ի միմեանց առելուԹիք և ԹշնամուԹիք : Ա՛ր որպ առ քեսա-
Լուսաւ. եբ. 16. հեցուցանելոց զնձ միաւանգամ 'ի սիրատ ձեր , Հարկ է՝ զի քարինք զատուցեալք յօդեացին 'ի մի , 'ի միՀԹ անկեան քի . այս է , զի սիրաք ձեր յաստմանք խնԹացեալք՝ սիրով անգրձին 'ի մի սիրատ ձուլեացին . զի ըս քեսի՝ բարա-
Մատ. ԺԸ. 20. քանչիւր որ 'ի ձենջ կարօղ լինի ասել , Թե հէղ ես և խաչարկ սրտիՀ : ՀնԹ Թագաւորս մեղանաց գինեԹակ լսեր Թագուս , և յայլ տեղս փոխադրել , յորժամ մեղաբ դղրդեան և անմիաբանուԹիչ յարուցանեն . ոչինչ ևն զարմանք , Թե՝ և Թագաւորն Թագաւորաց ևոծ գինեԹակ սրտի էջցե , յոր վնձան և անմիաբանուԹիւնս տեսանել :

Յորդորակ :

Ա՛րդ՝ որովհետև բռնադակ փրկուՀ մեր յայն հաստատի , զի զնձ հանապազ ՀԹ մեզ ունիցիք . զի ըս կիսք լիանալ , որոց ունինն զնձ՝ ոչինչ պակասի . և զարինս հակառակն , ամ չարիք դան մեզ՝ մս հեռն լինելոց ոչ 'ի մենջ . 'ի վախձան ձուտս զայն մաղԹեամ մս ձեր՝ զոր քահանայն առել 'ի պատարագի մաղԹէ , յասել խրատ . ԽաղաղասիՀ աՀնեցուն : Օ՛ն միշտ առ ձեզ կացցէ մնասցէ ևոծ խնդրէ , Թե զայն պահեցիք , զոր ևոծ այնինն պօղաս ձեզ օրինակ : Այս օր լսէ այն . ԽաղաղասիՀ արբեր
Ի. Կորնթ. ԺԳ. 11. ասէ , և ևոծ խաղաղասիՀ և սիրոյ եղիցի ընդ ձեզ :

ՏՐՈՊԱՐ ԻԳ։

Հայտափս ինչ արդիւնք լինելոյ է ընթերցողի ի ճեմասրահին։

Բնաբան. Այս եմ հովիւն քաջ, Յովհ. Ժ. 11.

Առաջաբան։

Պէտք և արքայն փարաւոն, որ հեղձաւ ի ծով կարմիր, մի՛ իւրոց յանդուգն ժպրհուածոց, յաւմառ և ապստամբ սրտի, և ծանր ծանր հալածմանց, զոր յարոյց ի վի՛ժ ժողովրդեան իւրոյ, յամ սէր դիրս ոմն անպարիսպ և անապատ բան բռնատիրի վերիմատրատ դատի և յանդիմանի. քայց զիարաւոնն, որ առ յամենիսա, պատմի ինչ ի սէր դիրս, որ յոյժ գովելի Թոռն։ Այս որ էր այն։ Գրեալ է, Թէ եկաց երբեմն յովսէփ առաջի արքային փարաւոնի, յորժամ զեկոյց նմա զգալուստ հօր իւրոյ յակոբայ յեգիպտոս. և ունէր ըն իւր հինգ եղբարց իւրոց. զորս կացոյց առաջի արքայի։ Այս զինչ գործեցաւ։ Երբև դիտաց փարաւոն արքայ, Թէ հովիւք հաշանց էին նոքա, առ զյովսէփ. ետուն գիտես, Թէ էջեն ի նա արտ զօրաւորք, և ընտրել ի հովիւս։ Յսկ յինչ յանդիման ասացեալքս. տեսէք Թէ լինիք յանդիման։ Այնէ փարաւոն արքայ կացուցանէ հաշանց իւրոց հովիւս զօրաւորս, քանի առաւել պարտ է հովուաց մարդկան, յոր է առաքնորդաց կամ իշխանաւորաց քաղաքի զօրաւորս լինել, և առ առաքնորդս Թէ բաւականն, և քան զայլս ի ժողովրդենէ արժանաւորս։ Ոչ ձշմարիտ իցէ հետեւութիւն. միթէ հաշիւք և անբան անասունք լաւ ևս իցեն քան զմարդիկ՝ որոց անունք են ոչինչ. քան ի ձեզ այդպիսի յանդուգն կարծիք։ Բայց բնաբանիս վկայելոց՝ ասէ քո զանձնէ, Թէ ես եմ հովիւն քաջ. բայց զի ձշմարտութիւն ասիցի զուշիւք, Թէ քաջ մեծաւոր է սա, հարկ է նմա՝ բազում իւիք առաւելուլ քան զիւր հնազանդեալն. և Թէ ինչ, ցուցցի ձեզ յառաջադոյն։

Ելից. Խ. 1.20

Խ. 60

ՀԱՒԱՔԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի.

Ի՞նչ՝ որ ընտրի՛ն մեծաւորութեան, պարտ է քան զայլն առաւելուլ իբրև զաւուղ. (բաժանումն.) և լինիլ ըստ բանից գրոյն նախ՝ այր, ունելով լրումն հասակի. երկրորդ՝ յերկրէ, ունելով հինն խնամարհանէ. երրորդ՝ բնութիւնն, ունելով զպղտ առաքինութեան։

ՀԱՒԱՍԱՆ ԱՌԱՋԻՆ։

ա. Ճշմարիտ, թէ առն՝ որ ընտրի՛ն մեծաւորութեան, պարտ է քան զայլսն առաւելուլ իբրև զաւուղ։ Իսկ զնորդ իբրև զաւուղ։ Կրեալ է, թէ հայր որ նման սաւուղայ՝ ի մէջ ինչ լինի, զի ուսումն չարի՛ ի վեր եր քան զնոմ Ժողովրդեան։ Ո՞ սա հրամայեաց որ օծանել լիչխան լինել. և սակ ցաւմունել. վաղիւ առաքեցից առ քեզ այր յերկրէն բենիամինի. և օծցես նմա իշխան՝ ի վր ժողովրդեան իմոյ Իսրայէլի։ Ո՞րդ ասեմք. զոր օրինակ զաւուղ ընտրեաց տէր քան զայլսն յառաքնորդութեան լինել. զի անձեռակ եր քան զայլսն, և այր յերկրին բենիամինի. նոյնպես յընտրութեան մեծաւորի, կամ իշխանաւորի միտ յայն հայել պարտ է, զի երիցագոյն որ ընտրեսցի, և յարժանաւորաց միջոյ. որում նախ առաքինն պարտ է լինել այր, ունելով զկենդանական լրումն հասակի. և երբ ազդատ. վ՞ր զի բնութիւն իսկ ուսուցանէ, թէ զկատարելահասակն՝ յորս վաստակ եւքէ՝ թէ բազում գիտեն և տեսեալ են, ուսան և՛ ի գործս իւրեանց խոհականագոյնս դնան, արժան է ընտրել իշխանաւորս և մեծաւորս։ Ի հասատակն այսմ. ասացէք. ո՞չ թագաւորն և առաքնորդն մեզոնաց երկպատիկ մեծ է քան զայլ մեզուս. ո՞չ և՛ ի մէջ փրղաց՝ երիցագոյնն առաքնորդէ փաղանգին նոյ. և զի՞նչ այսոքիկ գուշակիցի, բայց զի առաքնորդութեան առն վայելէ, և ո՞չ մանկան, կամ կարի լինի զառամելոյ։ զի առաքնոյն ո՞չ սպասու մանկական ձեռնհասութեան. խակ եկեղն անկարօղ է, կամ կարի լինի ձեռնհասու։

բ. Այլ զի՞ է լինել այսմ ուսուցիչ՝ զբնութեանն յառաջ քան զբել. և ոչ մանաւանդ զնոր գրիս։ Ի ասպարէզն գրեալ է. վայ տէր տաշտ, որոյ խափառը չո մանուկ է. կամ որոյ առաջնորդ և ոսոխիան չէ հասեալ յարբունս։ Ալ այնպիսի Ժողովրդեան. զի հասարակ օրինաւոր՝ ուր սպասուն ամբ, սպասուն և միաբ և ընտրողութեան, հանձնար և

խոհականութիւն, առաւել և գործակատարութիւն. որոց
ամեն յոյժ պիտի առ բարւոք և օգտակար կառավարուի
ժողովրդեան։ Այլոյ իշխանաւորի և առաջնորդի գործ
է, ոչ լոկ գոհանալով առ անձին ձանձն պատշ, այլ
այնպիսիս օրինադրել օրէնս, որք ոչ պատուաբար փակիս
ցին զժողովուրդն ի սահմանի բանի. արդ՝ գիտրգ այդ
պիսի խոհեմի ակնկալեացն յայր գեռաշատակ։ Այդ
գի՞ է ինձ գիտութիւնն խօսիլ, կամ զօրինադրութիւս կի
շատակել. գիտեմ, ասէ իմ յայդպիսի գեռաշա
տակ առաջնորդի՝ իշխանաւորութեան զնշանակս օրէնս
պաշտպանելոյ, հանդարտակաւթիւն գյանցաւորս պատու
հասելոյ. ոչ ապաքէն այդպիսիք բազում անգամ ան
դամանին և ըմբռնակիին, և որպէս խրատել կինչ չգտու
ցիչ համարին, զոր յաճարկուի հաւուց կանգնեն յանդգ.
այլ նաբա անեղիւզ գան ի վերայ հանդիսին՝ և ծրտեն։
Ա՛ն զայդպիսի ոչնա իշխանաւորայ մտաբեր է առել
յօրինակի, զոր ասացն Թեմիստոկղ զՀաւորդեայ իշխա
նէ կրեսացւոց, Թէ չէ արժան ամենեսեան երկիղել ի
հանճար. զի ունել ունի սուր ոստանաւելոյ, այլ ոչ սիրտ
ի պատրաստել սերկիլոյ։

Ա՛յլ զոր առացաւն գՀաւորդի ընտրելն իշխանաւորին՝ մի ի
իմանայք առ հասարակ. զի չիք կանոն՝ յոր չլինիցի ինչ խո
տորուն։ Ա՛սպա գիտացիք, Թէ զկանոնս չէ մտաբեր իմն
նալ Հայոց վէր, յորս խոհեմութիւնն լուռ առեղի հասա
կին։ Վանգի յայտ է Թէ բազումք են գեռաշատակք,
որք առաքինութիւնք և խոհեմութիւնք պիտանի են ի կառա
վարութիւն ժողովրդեան. ոչ զհանկարծն՝ որ զբար ծերոն
յանդ իմանալոյ՝ գրէ, Թէ տասնիւն ցնոտ ծերոն. Եկ նա՛ Գաղ.
ի գԷն ծերո՜ց. . . զի ես եմ ած ընդդէմ։ Վաղ գիտեմ՝ ի Ժ.ցս.
պատուհասէ ազատելոյ, Թէ առ Հասարակաց ոչնա
վիճակս քանանալոյ գողով՝ հիւսուտոս բնորհեցաւ, և
կոյսք։ Վիտեմ, զի շնորհն ակրկիկեցի ի մնասող հա
սակի զօրագրութիւն կարգեցաւ ասպնջականացոյ։ Վիտեմ, զի
խրաքանչիւր ի ասցանէ նախամեծար ընտրեցան քան
զայլ ասս գերազանծս. բայց ոչ վարկսպատի. այլ
յայն սահ՝ զի յերկոսին իսկ խոհեմութիւն եղիցի զառեղ
հասակին. և սպանծալի ցոյցք գիւցազնեալ առաքինուե
յայտնի երևեցին ի նոս։ Լիմ ի սէ զրոյ պատմութիւնս
հոյիմ, բազում օրինակս գտանելով յայտարարս ձշմար
տութեան։ Ա՛նդ կ տեսանել, զի չէ պյուհանելս զգե
ռա-

Յհ. 2: առհասարակ՝ յառաջելոյն կոչեալ . և զնա առաւել քան զայլս սիրեաց . Ա՚նդ է տեսանել , զի քո գմնաւոն քան
Մտթ. զայլս վերադասեաց , և գոլիցաց , ասելով . որ խոնարհեցու-
Մր. 4: ցանէ զանձն իբրև զմանուկս զայս , նա է մեծ յարքայու-
Ղկ. 9: թեան երկնից ;
Յհ. 12: Ա՚նդ է տեսանել , զի գաւրէթ քան զերկիցադոյն եղ-
բայսն բնութիւ գոլով՝ եղև Թագաւոր . զի տեսանել մեզ
նուկ՝ արդեօք համարեցաւ քան զՀեղն . զի պետուս կրօնս
սեր քան զանդրիւսա՝ յառաջելագոյնութեն ընտրեցաւ ;
Մտթ. Ա՚նդ ընթեռնուածք զայն բան, Թէ չէ յարուցեալ ի ծնունդս
Յհ. 11: կանանց ՚ի մեծ քան զՅովհաննէս Մկրտիչ . յորմէ յայտնի ցուցանի ,
Թէ ոչ միայն պարտ է Տեառն , այլ առաւել
յառաջելութեն , և ի յառաջադիմութեն յառաջելու-
Թեն . Ա՚ն մի առաջադիմ վկայութեն խնդիր ի մէջ ար-
կեալ ասիցէ ոք . զնորդ չէր որ յարուցեալ մեծ քան
զյովհաննէս . որով հետև աբրահամ , իսահակ , յակոբ ,
և այլք յոգուածք յերկար ջանացան յիմնարարութեն . Ա՚-
նդ է . Թէպետ և յոգուածք քան զյովհաննէս յերկար
ջանացան , բայց ոչ ոք քան զնա կերմանգոյն և մար-
գադոյն . իբր զի ՚ի մանկութեն եբրայեցւոց հաւատա-
լիմ և սրի ՚ի փորձութեն : Ա՚պա ձշմարիտ է , Թէ եր-
բեմն խոհեմութեն ընդ զառիղ հաստակին . ուստի և զա-
ռաջնաստակին մարդն է ընտրութեն վիճակիլ . այլ հաստա-
տակ օրինօք Ա՚ստուծոյ , Թէ այնմ՝ որ ընտրե-
լոյն է յառաջադրութեն կամ ՚ի մեծաւորութեն , պարտ
է լինել այլ , ունելով զբաժին հաստակի . որ և ցուցանէ
Գլ. 1. օրինակաւ քեր . որ յառաջ քան զպարտական հաստակ՝ ոչ
Կ. 23: եղոյց , և ոչ ՚ի կիր հարկ պաշտօն քարոզութեն կամ ա-
ռաքելագործութեն ;

Ա՚նտ երիցորդ ;

Ղ. 6 Ա՚արձեալ՝ զի ընտրեացի որ ՚ի մեծաւորութեն , սիրեմ
լինել նման այլ յերիցն , ունելով հինն խոնարհութեն ;
Իբր զի որ որ Տեառնէ գժոգովուրդ , պարտ է նման առեալ
Հայել յերկիր . ածելով զմտաւ , զի Թէպետ վերադաս
է քան զայլս , բայց և մարդ է Հոգեղէն՝ և մահկանա-
Սէր. ցու . Հողեղէն , ըմ՝ . պ՚ չերէրէ սրեղծ զնարդ . և մահկա-
Ժ. 1: նացու , ըմ՝ . ամ որ ինչ ՚ի հողոյ է՝ ՚ի հող դառնայ : Ա՚պարիկն
Ի. 11: խոնարհութեն յոյժ է հարկաւոր դասերիցանդ և առաջ-
նորդայ ժողովրդեան . զի մի գՀնազանդելն իւրեանց այր
համարձեացեն , և ոչ շուտ համարձեացեն . այլ ՚ի միա-

առցին, թէ չէն նոյ տեսաը, այլ հաւը, համարեսցի
ը նոսին։ Օ ի թէպետ և ը պատանին նոր առ գտնոս-
քայ՝ ունին ոսկեղէն գլուխ պատուոյ և փառաց, արծա-
թի լանջք գիտեն, պղնձի փոր պետեն և իշխա-
նեն, բայց սաք նոյ են խեցեղէն. զի ի հողոյ են իր-
րև զայլ մարդիկ, մի մուտ ունելով յաշխարհ, և մի ել
հաւատալոյ։ Այլ սոյ սիրատորք կարի լինն փքացեալ
իրրև յոտս հոյի, անդէն զգուռոզութի իւր ցածուցա-
նել. նոյնպես և գուք հպարտ առաքելոցդ և իշխանա-
տրք՝ ի ցածուցանել զուռոյդ մտաց ձերոց՝ հայեցիք
պահպանպահ յոտս ձեր խեցեղէնս։ Տեսէք, հաճոյ ինչ
լիցէ ձեզ սաք ձեր. ոչ և գուք ի հողոյ էք իրրև զնոս
զանգեալս ձեր. և զիարդ փքանայք. ոչ և գուք ի հող
դառնալոյ էք իրրև զնա. և զիարդ արհամարհէք զնա.
կարծեք, թէ ձեր ոսկերք յետ մեռնու յոսկերաց անտի
հնազանդելոց ձերոց ուրոյն գնիցին։ Օ ինչ խորհիս արի
բուռնդ մեծասան. ունիցիս իրաւունս զայլս արհամար-
հելոյ, խաղ առնելոց, և քամահելոց։ Տրիւռն եմ, ա-
սես, և առաքնորդ ժողովրդեան. իսկ յայդմանէ զինչ.
կամիցիս գիտել, զինչ վա առաքնորդաց ասէ ոսկեբե-
րանն։ Օ արժանիք են ասէ, թէ փրկեսցի ոք յառաքնոր
դաց։ Հրամանատար եմ, ասես, ժողովրդեան լինէ հը-
նազանդելոց. բայց և զայն խորհեաց, զի հրամանատար
ես բազմաց՝ որ լաւ ևս ես ը զքեզ. թերևս և քոյդ պա-
ծանի քան զքեզ արժանաւոր. բազմաց՝ որը իւիք իւիք,
նա բազում իւիք առաւելեալն քան զքեզ։ Ըր եմ, ա-
սես. շնորհեմ քեզ զայդ. բայց միանգամայն և ծա-
ռայ ես այլոց ծոն, որ մեծ ևս ես քան զքեզ. զի՞ թ չէ
խես այսմ ժխտել, թէ կայ քո որ յերկինս։ Ըհմա-
նամ, թէ չինչ ապաստան այդպիս մնապարծիս. թե-
բևս վասն իշխանութենդ. բայց զայդ ոչ յանձնէ ունիս,
այլ յայլէ, իր յոյ. և ևս այդ իշխանութի ծանր ինչ
բեռն է. զի ո՞րդ Տամար ունիս տալ երբեմն վա քոյոց
հնազանդելոց. ը այսմ, ասէ՞ր Էրբոյ առաքնորդոյ Էփե. ժ. ւ7.
յերոյ, և պարտ է եպիսկոպոսի առնել զոգս վասն ոչխ-
րոյ, որպես ի Տամարս տալոյ իցէն ընդ յեր։ Տես, զի ըստ
այդմ Տպատակք քո բարեբաստ են քան զքեզ. զի չա-
նին զայդ քեռն և վատք։ Վերևս Տպարտանաս ընդ
դերապահելոյ. բայց զչոյր լեր, զի մի որ ասաւ լսեալ, Գաղ. ե.
ի վեր Տարեր, անդ լըսիցես, փոր ամ թեղի։ զչոյր լեր, յղ.
զի 10։

զի մի արդեամբ այժմ՝ ի վեր ամբարձցի , այնպէս յոյժ
՝ի խոր իջցես. յորժամ առաքեսցուց առաքեսցին քո և-
կեալ՝ ի դատաստան՝ զՏիրոջ առաքեալս դատաստիր-
տեսցէ , և առձեսցէ՝ ի գժոխս . իսկ զնոսայն և զՏէա-
զանդ Հրամանաց լսելոյն ածցէ՝ ի վերոյ քան զառեղս։
ՀԱ. Պարբերն՝ որոյ օրինակաւ իշխանաւորս որ ընծայեցուցա
նէ զանձն ոչ ,նովին օրինակաւ գոցէ և զիւր Հրամանս
առ ինքն։ ( )ղինակ կամիք . տաց ձեզ ։ Հայտ է Թէ ա-
դամ ցայն վայր Հրամանատարս Թէ իշխեաց անտանոց ,
ցոր վայրկ և ինքն՝ ի դրախտին Հրամանս զանձն ընծայե-
ցոյց ոչ . այլ իբրև ապստամբեաց յոչ , ՚ի նոյն և զիա-
զանս եդիտ ապստամբս ։ Պառաքնորդի՝ որ Հնազանդ է
ոչ , և իբր Հրամանիւք Հնազանդ եղիցին . և փոխադար-
ձեալ ։ Հայտ է Թէ առաջի իբրև Հրաժարեալ Հնազան
դիլ Հրամանացն ոչ , իսկ և իսկ զամ զմեծարոյութիւնն
կորոյս , ուր առաջի տանուէլի միայն , այլև առաջին ամ
ժաղովգեանն . մինչև մեկնիլ՝ ի նմանէ ազատ բարւոյ ,
և յառնել՝ ի վէմ ոմն այսուն չարի , յորմէ և ատեպ չարա-
չար ղկիւթ ։ Ա՝ կանացդ պարտաւորք զդաւիթ քան զառ
=.թ.ոգ. ՀԵՒ ժղ. 7, ուղ վերագասեալ՝ երգիչն . եթէ առաջաղ գիտացաս , և
դաւիթ գիտացս . յորոց նոքագործեալ ծանեաւս առաւղ , Թէ
մերթեցաւս , և Թագաւորութի իւր կայ՝ ի վտանգի ։ Ո՛ւ-
ամէն , զի իբրև արհամարհեալ առաւղ զինր՝ անցեալ
զպատուիրանսդ նր , արհամարհեցաւ և ինքն . և եղև
առակ նշաւակի իւրոյ Հնազանդելոյ ։ Ո՛ օրինակ խո-
նարհ իշխանաւորի ունելոյ՝ ի մտիսն . որ ասէ . փարչայց
Ա. 18։ և երիայց առ եղբարս իմ. ՚Ի՞մ ոչ զպրմանցի էր այս խոնար-
հութի մտիսն , որ ուղղիչ և առաքնորդ էր ժողովր-
դեան , բայց և այնպէս իբրև զմի ՚ի Հնազանդելոյ ևս-
Ա. 20։ բոյ զանձն Համարի . որ ածախսան էր , և պիտանեան որ
յայ՝ ՚ի յերեսն կրնէր , մնասցեալ զիւր առաքութիւնն՝ զՀնա-
զանդեալս իւր եղբարս կոչէ . փարչայց՝ ասէ առ եղբարս իմ։
Ա՛այց զի զպրմանցաւ էր մտիսն խոնարհութի . Հիմ ոչ
զպրմանցաւ էր խոնարհութի դէպ ակայ իշխանաւորին և
Թագաւորին քո ։ ՚Ի՞մ ամենայն մնդկայինս Հպարտու-
թի . եկայք առաքնորդք Տի , կուսակալք , իշխանք , և
ԱՐ-ա. Թագաւորք , եկայք՝ լսեարուք զինչ քս խօսի . էրիայց
ՇԸ. 10։ ասէ՝ առաջ էղբարցն էմոյ ։ ՚Ի՝ միտ առէք զառնս , և ա-
սարուք ՚ի քոնէ խոնարհութի գնալ էր Հպարտակս ։ Տի-
ակ , զի քս անմնհայեալ , զինր իշխանութի առեալ
յեր-

յերկինս և յերկրի՝ զծառայս իւր զձկնորսս, զորս յառաջ
բաբեխամս կալեալ, արդ եղբարս անուանեմք. յառաւելուլ փա- Յհ. ժե. 15.
ռայ նոքա առաւելու և խոնարհմանն։ Ա՛ռաքեալ, յամենայն լի
ցաք ամբարտաւանեալք, որք զհակիճսն դարձեալ. և յամ
բառնալ մեր յատենիցն վերադոյն, զորս յանձին եղեալք
մեր ելին՝ և բարեկամս համարիլ ջանեմք զանձն։
Ա՛յո՝ ամ առաքինորդաց և իշխանաւորաց պարտ է՝ ի Ղ.
միտ առնուլ զայն՝ որ գրեալն է. «Նմանեցարուք երկ- Ա՛ռ. ։
նից առ թռչունսն. այսինքն, Թագաւորի՝ որ միանգա-
մայն մարդ է, և զմարդ լինել իւր ձանաչէ. որով նը-
շանակել կամի զնա, Թէ ոչ ունիցի իշխանաւորի պարտ
է զհնազանդեալս իւր արհամարհել. վասն զի և ինքն
մարդ է նման նոցա։ Ա՛յս Թռչի Թէ այսուհիկ քանիս յիշե
ցուցանէ զնա՝ ամ Թագաւորաց և իշխանաւորաց, զի Թէ
զարքայութենէն երկնից ժառանգել կամին, մարգա ըն-
ծայեցուցեն զանձինս, յոր խոնարհս, որք գիտեն հով-
անել, միանգամայն և հովանիլ. որք հնազանդութեի՛ և
հպատակաց իւրեանց պահանջեն, և զնոյն ոչ մատու-
ցանեն. որք գիտեն հպատակաց իշխել, և միանգամայն
ըզ իշխանութիւն լինել ոչ։ Ա՛յլ կարի լիս դժուարին Թռչի
խնդուստ բազմոց իշխանաւորաց մերոյս ժամանակի, որք
ոչ ուսանիլ կարեն, և ոչ խոնարհ կամին զայս ուսուն՝
Թէ մարդ են և ինքեանք իբրև զհպատակս իւրեանց։
Ա՛լ, քանի՛ առաքինորդք են՝ և իշխանաւորք, որք զան-
միտ զայս ձեռնարկութի՛ ուսեալ երևին՝ ի կաղնիդոյզ,
որոյ կամ՝ցեալ ած համարիլ՝ ձեռնարկեր ձեռնարկու-
Թէ այսպիսի։ Ա՛ՀԱՐԱՑ ՀՎԻՆ՝ ԸՆ ՈՂՈՒԲ. ԱՐՔԱՈՑ ՀՎԻՆ ԸՆ
ԱՐՔԱՈ. ԱՊԱ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ ՀՎԻՆ ՈՒՂԻ ՏՂ. ԱՊԱՈՒԲԵՒՆ Է ՅԱԺ։ Ա՛յս
պէս խելագարն այն զմարդկի անասնացուցաներ, զի
զինքն յաճախացուցէ։ Ա՛ստղամ իշխանաւորք ժամանակիս
այն ոչ յայտնի՝ ի վեր բերեն եղբայրացութի՛ այդպիսի.
բայց վարեն յոլովակի ըզ հպատակս իւրեանց իբրև ըզ
շունս և ըզ անբանս. ուստի և դնեն գնոս քան զմարդկի
աստղատաս, և զանձինս քան զմարդկի վերագոս։ Ա՛յմ
իշխանաւորք յօրինադ իւրեանց զերծ զանձինս համարին.
և՝ ի զերծ լինելոյ աստի՝ ասպ եղբայրացութի՛ ի վեր բե
րեն, Թէ ինքեանք աւելի լիս են քան զմարդկի։ Ա՛յլ
բարեր, զնոյնպ աստ ես առաքարկութի՛ս. ոնգ աստ և
ասդնարիչա ի եղբայրացութի՛ս։ Ա՛ՒՐ ԱՌԱՔՆՈՐԴՔ.
գրեալ է. ալ ՄՂԼԻ Ի ԽԵՂ ԵՒ. լուր ուղղիչդ և իշխանա Բ.Թես. 2.
ստղ

ւորդ. աչք բռնադատակ քաղաքին կամ Հատարտակուձն ՚ի քեզ Հայեին։ | Ուր, ղի ղոլօրինակ ըլ մեծի ժամացուցի քաղաքին, կամ ըլ արեգակնային ժամացուցի՝ այլ փորը ժամացոյցը ուղղին, նոյնպէ օրինաքար իշխանաւորի կամ Թագաւորի, ամ՚ձն կազմուածի առնու։ Օ՛ի ևս յաւելից. Նախամեծար ընտրեցելոյն քան զայլս՝ պարտ է լինել այր չբիրբ, ունելով հինն խոնարհութիւն։ չբիրբ, ղի ղոր օրինակ առ է տարր առորին, և ոչ վերամբառնայ քան զայլ տարերս, նոյնպէս իշխանաւորն մի քան զվինակ իւր, և քան զկոսալ իւրոյ գործառորուձն ձգես ցի երբեք ՚ի վեր. այլ՝ յիշելով զմարդկան պայման՝ փութաջան լինի ՚ի խոնարհութիւն։

Ի՝ասն երրորդ։

Է. Հուսին առացից. այնմ, որ ընարի ՚ի մեծառորութիւն՝ ՚ի վերակացութիւն և յառաջնորդուձն Հատարտակուձնէ՝ պարտ է լինել այր չբիրբ բենիվինի, ունելով զարդառաքինութիւն. ղի բենիամինի անուն Թարգմանի որդի զօրութիւն, որդի աջոյ, և որդի դառնութիւն։ Զարդարև առաքինութիւնն և օրինակ առաքինութիւն մեծապէս պիտոյ են յիշխանաւորն. իբր ղի Տովբուձն առնէ, ուստի և զոչխարս իւր ոչ բանիւ միայն՝ այլև օրինակ կաւ պատճել ունի. այն ղի յոլովակի ժողովուրդն զառաջնորդն իւրոյ զվարս զգենու. ըլ այնմ, որպէսի է հրվիճն, պէսպէսի է հոգի։ Նարցանիցիք. որոյ առաքինուձէ պարտ իցէ առաւել երևիլ յիշխանաւորն՝ ղի կոչեացն որդի բենիամինի, կամ արժանաւոր իշխանաւոր և առաջնորդ ժողովրդեան։ Պատասխանիեմ. դվնաւոր առաքինութիւն՝ որ վայել է իշխանաւորի՝ այրգարութիւն է. առ որոյ օրինաւոր մնատակարարութիւն՝ բազում լինչ պատ Հանդիպ յիշխանաւորն։ Զաւ որը իցէ այնը։ Զայս առաջինն պահանդիպ արդարութիւն, ղի իշխանաւորն իւրաքանչիւրում իրաւացոյցն զիւրս իրաւունս. մինչև ոչ իմիք իրօք խոտորիլ նմա յիրաւանց և յօրդորութիւ։ Զայսիսկ երևի զառաջինն բազում, որ կոչեցեալ ի բազմակայ արքայէ, և կաշառաք Հրամայութիւ անիծանել զժողովուրդն իւրն, առաւել լուծաւ արդելմանն ոչ, քան Հրամանին

ի՛ն. 7. բազմակայ. ասէ. երիւ պաշ ինչ բազում լի պամբ էրովբոդնե
ի՛ն. 18. և ասէի, ոչ էաթացէ անցանել չբանիւ պն։ Զօրինորդ՝ պահանջ արդարութիւն, ղի առաջնորդն զբարիս ժողովրդեանն պա-

ցաւտուհասեալք. ասէ թէ, ոչ՝ իւր առնէ զանցուածան.
արդէն խնաստատաբար ասաց միմոնի լոդովիկոսի ժէ. և
բորդի՝ գաղղիացւոց արքայի։ Ի մատչիլ սպանողն ու-
րումն առ արքայ՝ խնդրել զթողութիւն, հայեցեալ թա-
գաւորին ի մեծելեռն ապիրատութիւն նորա, և զի զերծ
ի պատուհասէ երիցս գործեալ էր նորա սպանութիւն,
ասէ. զինչ, դարձեալ իշխես թողութիւն խնդրել, որ երիցս
սպանութիւնս գործեցեր։ Ոմն լսեալ միմոսի ար-
քային, ասէ. ոչ զերբոյգս զայս ի՛ր արքայ, այլ զառա-
ջինն միայն գործեալ է դէր. եիդին և երրորդին՝ քո է
մեղ. զի թէ առաջնոյն չէիր ներեալ, չէր գործեալ
զդայ՝ զորս զինի։ Ի այսմհետէ դրեալ է զայսպիսեայս.
անէծեալ լիցէ, որ վերադառնէ զառ իւր յարենն։ Լսելոյ՝ պա- Եղեմ.
հանջել արդարութիւն, զի առաքինորդն Ժողովրդեան՝ Կը. 10.
զգործաւորութիւնս կամ զպաշտօնս խնաստութիւն յայնս
բաշխեսցի՝ որ բաւական իցէն. զի մի ձշմարտեսցի ի
մէնջ նէր առացեալն խնաստանոյն. Ք էարուխէ, զոր ոեսէ է նէր Ա.Ուէ
չոյ արեփան . . . փոխա անդրն ի բաչիչուխիս ռեծաւեցա։ Ժ. 5.6.

Իրր զի բազում անգամ զհասարակաց պաշտօնս առա-
ւել պարտ է տալ՝ որոյ այն կամին և ընդեմ գառնան,
քան՝ որոյ անձկանաք խնդրեն. զի վն առաջուեց որո-
նել պարտ է զմորդիկ, և ոչ վն մորդկան առաջուիս։
Ողորդ՝ պահանջել արդարութիւն, զի իշխանաւորն կամ
մեծաւորն մի համարեսցի՝ թէ ամէնչ օրէնն է նմա. այլ
որ ինչ արդարն է, և վսրեչկան։ մանաւանդ ի միտ
առցեն զայս քրիստոնեայ առաքնորդք. յիշելով, թէ
չէն կանոն արդարութեանէ, այլ սպասաւոր. ուստի և ոչ
մորթի նոյ ամ որ ինչ հաճոյ է. այլ որ ինչ արժան է, և
պահմանէ արդարութեանէ լինել հնար է, և առանց վնաս-
սու պետութեանէ, և հասարակութեանէ. զի ազգ առանց ար
դարութեանէ, անթիւալար նաւ է ի մէջ ալեաց։

Արկղորդ առաքինութիւն, որում պարտ է փայլել յիշ- Ը.
խանաւորի, և դթութեանն. որ առաւելապէս յայնժամ
երևի, յորժամ հնշտեաւ մնայ տուչ հպատակաց, և դիւ
րալար է նոյ։ Ի պարքէն յայսմ գտնել զթութեանէ քան զյոգնա-
մեծանալն եղև կայսն օգոստոս. որ բազում անգամ
վինև ցդիշեր կայր ի լսել, և առ և Ը սրահակօք՝ Կա՛ ի
հանգամատոյց լինել նմա ուրումն ահ Ը ահ, ասէր Ը
խաղ. կարծե՞ք ընդ ինքեաւր մոռոյանել. որոյ նշանակել
կամէր, թէ առաւել պարտ է ակնածանել զթութեանէ ի մե-

ծառայել, քան երկնչիլ ՚ի նէ սատակուիչ. իբր զի թէ պէտ սուր կրէ, բայց վարէ զայն՝ ոչ հեծեալն զմտրակ, առաւել յահարիւն քան ՚ի խոցումն։ Վասն[ք]եալ զայս զԹուղթն պարտ է իշխանաւորի յոյժ ամ ցուցանել, յոր ժամ հարկապահանջութիւնք լինին ՚ի հպատակաց. քան զի պարտ է զսուտ ջախջախել, զի մի բորբոքեսցի ՚ի վէր իբր զբարկութիւն տեառն՝ որ ասէ. «Ընդճնեէ զնոցա ՚ի նոցանէ, այր ընդ ՚ի հպատակաց, և զնոսին նոցա յօդիերաց։» ՚Զպարզ դդոյզ լեզոյ իշխանաւորն, չլինել չար և քան զսիքերոսս կոյսը. որ մանաւանդ և գառաւտպետացն համոզա- պրեաց առ առաւելուլ զմաքս, գրեաց պատասխանի. «Ոչ հնձէ է, ուր չերկնել զվնաս», այլ զսուն ծայն առնուլ. «Ոչ ուզէ վճարել», այլ ոչ մորթել։ Օ ի՛ և յաւելից. պարտ է առաքնորդի ժողովրդեան ելեկ ՚ի գործս և ելեկ ՚ի քանս առ հպատակս իւրեանց միշտ մեզմ և անոյշ ընդ- ծայեցուցանել զանձն. զի ոչ ջուր հանդարտասոյս ընդ երկիր ընդմտանէ, և յերկար նէր տարրանայ ՚ի քաջաբե լուեալն. բայց կարկաչահոս սահեալ՝ հաղիւ զերեսան տամկացուցանէ. նոյնպէս խրատք և յանդ խմանութիւնք իշխանաւորի, թէ մեզմ և անոյշ լինին, դիւրաւ ընդունա նեն ՚ի սիրտ լսողին։

ՃԴ. ՚Ի վախճան ասի զանց արարեալ զսկզբէ առաքինու- թիւնք, զհոգեմտութիւն առաւ, զհակոզութիւն, և զսի- րալ. զի առանձինն լինի շնորհազարդն զիշխանաւորն. միւս ևս կարեւոր համարեմ յուշ ածել. զոյն թէ ոմ իշխանաւորի կամ առաքնորդի ժողովրդեան՝ պարտ է ոճ- պարտուք և բարի օրինակաւ լուսափայլել առաջի հպատա կաց իւրոց։ ՚Զպարկեշտ բաղում ուրեք գիրք հաստա- տեն զձեմարտութիւնս։ Վկրեալ է զքաջ Տովբէին. թէ առաջի նոցա երթայ։ ՚Ոսկ զի՛նչ ուսուցանեն բանքն. զոյն՝ թէ քաջ Տովբի և ամ բարւոյ իշխանաւորի պարտ է բա րի օրինակաւ առաջի երթալ իւրոց հպատակաց։ ՚Յս գ ե գեցիկ նշան է քաջի Տովբի, առաջի երթալ իւրոց ու- խտացս. այս է, անցանել զանցանել զամենեքումքք յա ռաքինութիւնե։ ՚Ոչ տայց երբեմն քո ցսիտրոս. սիրէս զնո առաւել քան զդրոս։ և զնոսիրդ. ՚Իր աղաչաւ քո ՚ի պետ- բոսէ առաւել սէր պահանջէ, քան յայլոց առաքելոց։ ՚Ոչ զի պէս զլուխս եղև եկեղեցւոյ, և զիշխանսն ընկու- լեալ՝ ՚ի վէր այլոց առաջնորդ և իշխանաւոր կարգեցաւ. ապա ոչ՝ ՚ի բնական մարմնի գլուխն և գեմքն առաւել

ցու-

ցուցանեն զընաւոր գիւղեցկութիւն, և զերեսաց աղտ ըզգուշագոյնս սրբեմբ, նոյնպես գլուխն ի խորհրդական կամ ի բազաբական մարմինի առաւել վայելչանալ ցուցանել ուզեն. որ ոչ այլ ինչ է, բայց բարի օրինակաւ հպատակաց լինել լուսաւոր։ Այս յատենի լինի առաջ նորդն, որոյ հպատակք իւր առաւելուն քան զնա յածպաշտանէ։ Կործանարար առաքինութիւն այնչափ պարտ է առաւելուլ քան զգործաւորութիւն ժողովրդեան, որչափ բացական են կեանք հոգւոյն ի մարմնոյն։ Այր վերագոյն է յառաքինան պատուի, պարտ է նմա և յարդիւնս առաքինութեանց լինել վերագոյն։ Այ՝ որ մարդկան իշխէ, պարտ է նմա լուսո իրաց լինել գերագոյն լինել քան զմարդ։ Լաստ վկայելոյ գրոց, արեգակին և երկիր ցուակից եղեն ջնի, արեգակին՝ լուսոյ իւրոյ խաւարմամբ. խաւարեցաւ ասէ աբեփսին. և երկիրն սասանի սա ՚ղ-ա՛ սանութիւն. երիր ասէ ղործեցաւ։ Այլ բազում ինչ ըստ մէջ է երկուցուն ցուակցութիւն. վասն զի արեգակին ցաւանկիցն վաղագոյն՝ առ կենդանութիւն նոն։ Եր ասէ էբ ընչերդր ծամ, յորժամ տիպութիւն քոզարկեալ խաւար բանայր. իսկ երկիր շարժեալ անագան, յո յետ մահուն քո, զինն ինսներորդ ժամուն։ յորմէ երևի ինչ ոմն արեգակին՝ զի ամնուճագոյն է քան զերկիր, վաղագոյն զգայ զձմեռնային ազդեցութիւն, նոյնպես մեծաւորք՝ որ ի վերոյ են ամնուճութիւն և պատուով. վերագոյն լինել ունին և ածպաշտութիւն։ Տեսիք սիրելիք. զի այնմ որ ընդրի յառաքինութիւն, պարտ է լինել յերկրէն բնեհամիսի. յո է, լինել արդ ակղ. և այսպիսի լինի, ինչ ազդեցութիւն և իրաւամբք զպաշտօն իւր վարե։ պարտ է նմա լինել յերկրէն բնեհամիսի, յո է, որբէ զբոնութիւն. և այսպիսի լինի, եթէ գիտութիւն ցուցանէ առ իւր հպատակս. և ածպաշտութիւն և բարի օրինակաւ լինի նոցա լուսաւոր։ և պարտ է նմա լինել յերկրէն բնեհամիսի, յո է, որբէ գոռոզութիւն. և այսպիսի լինի, եթէ վա հպատակաց իւրոյ, և վա օգտի նոյ, ի սահմանել հարկի մեծաց վերուց համբերութիւն առնի։

Յորդորակ։

Պատուական արդ, զի ն զինացեալ բանին՝ զոր խօսեցաւ Տէր առ առաքեալն ի վկայութիւն անդ, Վարդ առաքելոյ ա՛ ա՛ այլ յերկրէն բնեհամիսի, կարձ ի կարձոյ քննեսցուք և հա-

զի յայնս բռնանդակի և ցուցանել եղծանակ խոհական բնա-
բուեիւ ։ Ի՞պա պիտելի է նախ , թէ զընտրութիւն ուիծա-
ւորի չէ պարտ կարի խիճ վուէճ ացուցանել , այլ ժամանակ
ինչ յատարել , զի յայնմ վայրի ամ ինչ օրինաւր քննուս-
ցի ։ և զայս զեկուցանել կամիր ձեր բառիւն՝ ձաղէս ։ վա-
զիճ ասէ առաքելոյն , այս է , մտախոհութիւն ։ ոչ այսօր ,
զի մի ընտրութիւն պակասեսցի խոհական խորհրդածու-
թիւ ։ Ինդ պիտելի է , զի ամ ընտրութիւն՝ պարտ է լինել
վերին և ուծայնի ազգմամբ ։ և այս ևս քաջայայտ երևի
ի բառէն , առաքելոյն ։ իւր զի ոչինչ ընտրութիւ է բար-
ւաւր և պղտաբեր , որ ոչ լինի ոչ ազգեցութիւ , և յա-
ջողելով ։ ոչ առաքեալ է ասել էլևառնուիւ , երբ ոչ յայ ։ Ի՞ա՞
գրեալ է ։ ոչ երբ անձամբ ոչ առնու զպարիւ , այլ կոչեցեալն
յայ , որպէս և ասիրան ։ Ի՞ւ զայս զեկուցանել կամիցաւ ձեզ
բառիւն առաքելոյն ։ առաքելոյն ասէ ։ ի՞ւ ես ձեր ազդ ա-
ռաքելոյ ձեզ , թէ զի՞ ընտրիցիք ի մեծաւոր ։ Ի՞պա մի որ
միջամուխ լինի , այլ հրամանն և ազդեցութիւն ձեռ տար-
ձեայն ։ ես ձեր առաքելոյ ։ ասպա էլևառնուի ձեզ ի՞ ձեր զ խոր-
բեր ։ ես ձեր առաքելոյ ։ ասպա ընտրութիւ՝ որ լինի առանց
վերնական և ուծայնի ազդեցուիւ՝ հնչին է , և անպտուղ ։
Պ՝խոհելի է երդ ։ զի ամ ընտրութիւն պարտ է լինել առ
օգուտ , և կարգիլ առ բարի վախճան , ի՞ առ օգուտ հա-
ասարակութիւ , ի՞ փրկութիւ և ի՞ շահ Ժողովրդեան ։ որ
նշանակի ասելովն ։ առ ինչ ։ իւր զի տեսու զեկուցանել
կամի ձեր ։ Թէ ընտրելոյն չէ պարտ հայիլ յանձն , այլ՝ի
քեզ ։ ի՞ ոչ միւր օգուտ , այլ յօգուտ Ժողովրդեանն ։
ոչ յատանձինն դիւրութիւ , այլ՝ի հասարակաց բա-
րին ։ Ցեսէք սիրելիք , զի առ՝ի լինել ընտրելն յօգուտ ,
պիտի պատշաճաւոր յատկութիւն ։ վերնական ազդեցին ,
և հասարակաց բարւոյ դիտողութիւ ։

Ա՛ր. ի. 4.

Ա՛ր. ի. 4.

ՎԱՐՈՂ ԻԴ։

Յաղագս ներելի ճղաց։

Ինախան • վտրը մի , և ոչ եւս տեսանիցը զիս ։ Յովհ • ժզ • 16 ։

Սկսուածք ։

Թէեւ ամենեւին ոչ , թէ տուա կուգեմ զնա և ներողատու • նա իրաւունս համարիմ անտես այդպիսի կուգել ընդս այսոր • զի տուելոյ և ներողութիւն գոյոլը ի մարդկանէ խոսել և պատրէ ։ Ասաք զտուատուր նաստիքը այսօր • և զնմ փաստս որովք զտուսխաղեմ զպարտաւորիս , քանզ ի միտ առ ջնը • զի ասպա զարձակմանն կամ զդատապարտութեանն Տառջնը վախիս ։ Արդ՝ եկեղեմ զսասկեալս • քոզոք ունիմ տուասքի ձեր զնէ , թէ տուա է և ներողատու ։ Եւ տուա և ներողատու է նա որ զինչս իւր զնկենայ՝ զիսքանաս և զդիւր հոգեւոսանս , մեծ ամենեցս քարոզել լինել , և անդրնս • և մեծագնոյ գնս վաճառել ։ այնպիսին ոչ տուսասոյ միայն է , այլ և ներողատու • զի զդնօզան խոսել և պատրէ ։ Ասէ արդ ոչ զիսել , թէ տուա և ներողատու վաճառօղ է ։ Այս առաքինի քրիստոս է , թէ մեծ է զիտութիւն և խնամ տուելն • բայց զնարդ տուա և պատիր է քարոզս ։ Օ տամ զիտուելն տէր ոչ մեծ ինչ , այլ իրօք մարթեմ է կոչել զորը , վասն բէմ պահանայ ։ Ով զի յերկերգուկ է , և վազասխոսիկ • ոմն կոյտ է ի տողոմոն • որ ի ծերուկն իւրում կին արժան էր առաւելուլ խնամատուելն նմ , քանզ թեզուս • մինչև չնմարտիլ ի վեր նմ ասից մարգարէին • Եղոս • Եղ • 14. Երոսէից զինամատուին էմատեոց ։ Արկարդ զի անկատար է • Եղ • 14. Խաղն բէմ մոգորութիւն , և բազմոյ իրաց անգիտութիւն ։ Ասէզ՝ զի վասնզատուր է • բէմ • փեռոսէ հպարտացաւանն • Ես կոր. Ասէզ՝ զի տարժանատուր է • բէմ • որ չտեսանայ է փեռոսէս , Ես կոր. Չտեսանայ է չտա ։ Տարձեալ քարոզ կարդայ ես , թէ մեծ Ա. 18. ինչ է ազատատոհմութիւն , պատիր , և քարձրութիւն ։ Տայց ոչ փոքր բարի արժան իցէ զնա կուել և ոչ մեծ , որ յոլովակի վաղվաղ անցանէ • ոմն պատիրն , զորմէ վըկայէ կանխնոս Հռեբգնոս • որ յոլովամ աւուր զհետզհետէ տուատութիւնն լնկալաւ զհոգովնոյեցուց , ի նոյն և ընկերցաւ • մինչև աուդդնոսի հեգնօրէնն ասել զնամանէ , գնոյց

հետոյ է ձէ , որ յամ ձամանակս հետոյասուէ էսցի՝ ինչ ու
էրէս ։ ||Ի փոքր քարկ է , որ ոչն զերծուցանէ զմարդ ի կա
սարտակաց թշուառութենց , ի հոգոց , յաշխատութէ ,
ի տալէ , ի ծարաւոյ , ի ցրտոյ , ի տօթոյ , ի գաւա
դրութենց , ի թշնամեաց , յախտից , և ի մահաձանէ ։
զոր թշուառութիս ի հասարակաց հօրէն յադատիոյ ժա
ռանգութէ ընկալաք ։ |՝Ա՛ն՝ զի մեծ համարձակութի
տայ սա մեզանէզոյ ։ Գ՝Ձէ քարոզ կարդայ Ց ։ մեծ բա
րի է կորոհոլն , և գեղ մարմնոյ ։ այլ սէղ և այս մեծ որ
տութի է ։ Օ այդ ամ՝ձնմարտութ մնրնի է կոչէլ փոքր ։
Գաղ ։ Հարցցուք ամենեան ։ զինչ է այժ մարմնոյ ։ ասէ ։ փոքր
ԺԷ։12։ լինէ է , և տկար ։ զի ենձանէքրնն գխտակք գերծեալք՝
առնն զայն կինն ։ Հարցցուք սկսեալն գոզիապտոյ ։ ասէ ։
ես։ ԹՃ։ տկար լինի է , զի գայլախաղ քան զտակերս իմ կարծրապտոյն
ԺԷ։ 49։ գտաս ։ և միեաւ յիմ Տանկատ , էարկ զնս գխտապատս ։
Հարցցուք բիւբուց այլոց ։ և ասասցեն , վասնզտաւոր լինի
է ։ զի առնի տայ մեղայ , կռուոյ՝ ապատութէ՝ և այ
լոց չարեաց ։ |՝Այսպէս գեղ մարմնոյ փոքր լինէ է ։ զի
գիւրաձառատմէ , և արագայնագիր յոյժ ։ առաքինոյն
վկայ է գեղեցիկն աբեսողոմ ։ որ ի գեռատիկնէ Տասա
կի՝ կամեցաւ զծառայ կորնաւ ։ զերկրորդին զարմ առնի
յամկնի , շուշան , և այլք ։ զորս գեղեցկութէ նրբանոյ
էարկ ի վտանգ մեզայ ։ |՝Ա՛ւ ևս քարոզ կարդայ Ց , ընկ
մեծ , նա յոյժ մեծ բարի է փարձամութէն ։ որում սուտ
քարոզի բազումք ի մոլորկանէ և հաստատուն Տաւատս
ընծայեն ։ |՝Այ բաբէ ։ գիարդ մեծատէս խաբնին այսպիս
սիք ի բարեոյ փոքրնէ ։ Հղիութէն ընկոյց և մեծութէ ,
(զի բանաբս ըզ սուտ վկարեսցին ,) է յամենսս գոմնենս ։
որոյ ըզ Տամանեաւ մարդիկ առ ժամի քաղցր ննջնեն ։
այլ յոլովակի պատահէ , զի ի միում գիշերի՝ կամ յամ
սեան՝ կամ ի տարւոջ՝ ի վերոյ գայ որդն լինէ ։ գՏրոյ
բնացան ասեմ , գյափշտակուն , կիւ զմահ խակ ։ և զայն
գգմենի կարէ , և յապականութէն գնէ ։ |՝ակ զինչ առա
ջնոյ գլխնելոյ ի Տորհս և յայս իշխանաց ։ զինչ գնորութէ
և զպետութենց ։ զայս ամ՝Ց մեծ լինէ բարի Տամարի ։
այլ իրօք ոչ այլ լինէ են , բայց փոքրիկ ։ |՝Այս Տամարն , զինչ
Ես։ ելնն Տոգ՝ն ալքայնն արատաչէսի ։ ասէ ։ գոյգն և խաբէ
Ե։ 10։ պատիր բարի , որ ցկախաղան գնս Տատուցնն ։ |՝Ակ ան
Ներմ։ ԺԷ։ 5։ ծեալ լէնի մարդ , որ արատչ գոյս էար է՝ մարդ ։ |՝Այս մեծա
զոր ալքայդ նաբատգոգոնասոր ։ զինչ է ներութէն և Լշ
խանատ

քանուածի . փոքր ինչ է , ասէ , և առաջ բարի . զի զի-
տէ առ քեզ սիրագակաւն փոխել յարքայա .
նէ զի այս այսպէս է , ասացէք սիրելիք . զինչ հրամայեաց
է ձեր վճռի . ո՞չ սուտ և նենգաւոր իցէ Յս . այլ յոյսս
ջեացիք վայր մի զվճռեալ , և ներեցէք ինձ և այլ ձեռ-
նարկութիւն առաջի առնել , պատրաստեալ եմ առա-
ւել ևս յայտարարս : Իբր զի ո՞չ միայն Յս զիրաք փոքրն
առ լինել մեծ , այլ և զառաքեալսն իւրոց՝ որ մեծ ինչ են ,
առ լինել փոքր . և ո՞ր իցեն ոք . զանցայարաբեալ զառաջ-
մաք , մի ինչ միայն առաջի առնեմ . զարմ է ձեռս :

ՀԱՅՀԱՅՒՆ :

Ի չեարշ գնեբելի մեղս Տառարի փոքր , որ իրաք է փոքր-
զի երբեմն մեծասիս պատժի : (բաժանուն .) Իր և ցու-
ցանի օրինակաւ , նախ՝ մոխսեի , ելիդ՝ դաւթի , երդ՝
եղեկիայ :

Ա՝ առ առաջին :

Ա՝ ղբդ միւռանգամ զձեզ ոմի դատաւորս աղաչեմ . և ես ա .
միւռանգամ դատախազեմ , զի մեզասպարս այս աշխարհ
ցուցցի Թէ սուտ է և նենգաւոր . և զի յայսմ հետէ յայս
աւուրեցուն անարգ և արհամարհ Տառարեացի : Հայս
ձեռն ի գործ արասցուք : Կխտեք սիրելիք , և Տանա-
պազորդ փոքձն իսկ այդմ վկայէ , Թէ և ի մէջ քրիստո
նէից նեբելի մեղք ո՞չ միայն անեբկիւղ և անպատկառ
գործին , այլ և յաձախութիւն բարդին . մինչև զԹիւնի
ի խաստանաւորութիւն առնեին այլ ոչ սովորութիւն ի՝ և ոչ կա
րելի՝ յայտնել : Ուակ ո՞ր իցէ այսմ պատձառ . կարծեմ
Թէ Տառարութիւն ծի . զի զայրացիսն մեզս Տառարի Թե-
Թև ինչ և փոքր . որք ոչ ԹեԹև են յիրաքեանս . այլ
միայն ԹեԹև կոչին առ մեսհուչաի մեղաք : Ի՝ դբդ զձան
րաւորութիւն ներելի մեղացն՝ երիւք արժանաՀատատ վկայիւք
Հաստատեմ : Ի՝ սացէք . եԹէ ԹեԹև և փոքր
ինչ իցէ այն , այլ մեծ զսիրելի ծառայս իւր ծանր
պատուհասէ : Ի՝ սպարնն որոց զգատատ են միտք , խոստա-
վանիլ ունին , Թէ այդպիսեայ յանցուածոյ անՀնար է լե
նել ԹեԹև . մի՝ զի պարտ է պատժին Տառարութեան լինել
յանցանացն . ուստի և ծանր պատիժն զծանրոսի յանց
ուածոյն գնեցուցանէ : և երկրորդ՝ զի ոմ ոմ արդար և
ուղիղ՝ զպատիժն առաւել Հնարագիտէ , քան առա-

ձեզու[ք]՝ [1]զոր՝՝ի սէր գրոց յայտ է նախ՝ թէ մոխիս եղև սիրելի ծառայ ՚ին · յայտ է ևիդ՝ թէ յայ ծանր պատիժ ընկալաւ · և զայն ըզ մեկնութեն հատարակաց վա մի միայն ներելի մեղայ ։ [2]այս անատարակոյս՝ներելի մեղք չէն ինչ փոքր · պի ծանրութեի պատժին զծանրութի յանց

ածածոյն ցուցանէ ։

յհ · [1]չէ արդ՝ հարկ է նախ ցուցանել ձեզ , թէ մոխիս եղև սիրելի ծառայ ՚ին · բայց այդմ՝ աբգ զերբ իսկ բաղուա՛ ութեք յայտնի վկային · և՝ի յոգունց պատճառաց այնցան դիման երևի · [1]յերեալ է · սիրելիսն յայ և՝ է տարբեր

յհե · ։ տովքես ։ [1]չէ այլ ուր ասի ։ և ած և ևեայ տարբերբ յիե՛լ էրևս

ե·Օէ՛ն· պովքես ։ այր՝ղբ ծանեաս զբ զեմ յանդիման · զինչ քան զայս

լե · ։ ։ մեկին ։ [1]յա՝ ած իսկ ասէ զմոխիսկ · ծառայ իմ տովքես յամ

լե՛ · ։ ։ ժբ · 7 · պան իմոմ հատարարիմ է · իբր զի այնպիսւ հատատարիմ և՛ զի մոխիս՝ի ասեն ՚ին, մինչև այժմսկ զքեն հատատար՛ մութեն՝ի մարմնի՝ հատատարմութեն նբ նմանեցուցա՛

նիբ · նել · ասէ · նայեցարուք ընբ առաքեալն և ընբ տիսնեայսկեն

ջ · ։ ։ խոսովանութեան վերոյ ընբ յն ջն · զբ հատարարիմ է արարչին էարոյ , արդեօք և տովքես յամ՝ի գան նբ ։ [1]ակ արդ՝ եթե մոխիս եղև ծառայ ՚ին հատատարիմ, ապա հարկաւ եղև և սիրելի ։ [2]պաբելն ընտանութե՛ին մեծ , որով շրջէբ մոխիս ընդ ՚ին , և խոսել ընդ նոսա , ըբ այմ՛ · խոսբ զբ

ի՛ · ։ ։ ։

ֆուլէ արդի գասէրն ֆաբառանի . լաս համարեցաս լարլարել ընդ ծո-
ղբէքաս այ , չան աս ծամանակ ի վայելել՝ ի ձեղս : խորհուրդ հա-
մարեցաս ընձաւանուան չեն՝ չան ղնձծուռնէ գանձուածն եֆեզոսացոց
Ա[ակ զնոյն առացից ղնշխանաւէ մնալոյն . մեծ եղև այն՝
և անպատմելի : Ա[զժողովուրդն ինձ]ի բազում իշխանու-
թէ գարաւանի աղատեցոյց՝ ամենառաք Տարուածոմք :
Ա[զծով կարմիր գաւազանասաս հերձմամբ պատա-
ռեաց , և զժողովուրդն ինձի անցոյց ի ցամաք : Ա[զա-
մաղեկացիս Տամարձմամբ ձեռաց՝ ի պարտութէ մատ
նեաց : Ա[զսատ Տարուածոց Հայցմամբ աղօթից միան
գամայն լուեցոյց : Ա[զաս՝ ի յերկինից գարձուցեալ Հրոյ
բնաց բարկութէ՝ ի վէր բամբասոցաց՝ առ օրին շինգոյց :
Ա[զժողովրդեանն մերոց Թողուել առ յոյ ընկալաս .
զոյս ամ՝ արար մնալոյս՝ իւրմով առ յոյ արժանաՀայոց
մաղթանաք : Ա[Տանգամայն առացից . այն այր ոչ էմոլ
ակս , զոր ձեր ինքնին կուգաց ած ֆաբառանի . և զոր՝ ի[
վկայելոյ աչքն ստեփանոսի՝ էլաս և երթէլ առաջեաց իւ-
րամ Ժողովրդեան . որ ի[վկայելոյ աչքն գրկոգոլ՝ այս-
չափ լի եղև Տոգւով աչքիլ , մինչև առնուլոյ ի Տոգւոյն
որ ի նմա , և արկանել զեօթանասուն առաքնորդաց Ժո-
ղովրդեանն . որ ի[վկայելոյն օգոստինոսի , վ[որոց իշ-
խելն՝ իւրոց առաքինութէից վատահարանաս զօրացաս՝
չածակոյս կողմանէ պատգամսելոյ լինել , և ցամանն նո-
դխմակալել . որ և առ աբանչելի օրգանէ իւրոյ , ի[եկրեմի՝
առ յոյ ապաստարուածէ Հրեշտակաց Թագաւոն ընդու-
նել արժանացաս : Ա[ակ արդ զնորդ Թոմիցի . ոչ սկրելի
յոյժ էր մնալոն այ :

Ա[դ՝ այս այր սքի և սկրելի այ՝ վ[միոյ նեբելի մեզաց ,
իբր զի երկոմանաք լինի եՀոլ զվէնն , լուծաս յոյ , զի ա-
ստղ . ֆոխանակ զի ոչ Տաստատէիր դուս ինչ , սքի առնել զնս առա-
ջի . ջի որբացն էիլի . վ[այրոցիկ ոչ փանեցին դուս զծողովրդդ յեր
Տէրն՝ դոր եղաս գոցս : Ա[ասէ . վ[Թէ Թև Լինչ երկբայաս
Թէ՝ մեռանի ահարոն յանապատի . և մնալոնի ևս խա
փանի մեռս յերկիրն աւետեաց . այլ ծանր եղև պա-
տիժս . որ տրամեցոյց զմնալոնս յոյժ յոյժ . ոչ յոյս է՝ ի
գիրս երկրորդ օրինաց՝ ի բազում տեղիս , յորս առաջի
Ժողովրդեան յոգւոց Տանուածքն պատմէ , Թէ բարկա-
ցաս նոսա ած վ[Ժողովրդեանն . և Թէ այլ ոչ ակն ունի
մտանել յերկիրն աւետեաց : Ա[զԹէպէտ խնդրեաց մով
սէս յոյ վէր բանիս այնորիկ , այլ Ա[ոնայն եղև պատ-

չանք

ղ. 26. ջանք նէր . զի ասաց ՚ի ր . զի ևս յառնելոյս խօսել զբանիդ ջոյդ ։
Ա ՚ի ծորոյ ՚ի միտ առեալ մովսէսի , թէ այն էր ՚ի այ անյեղլի
հրամանն , յետ սահման միոյ երբեմն կոչեաց զայն՝ յաճել
ղ. 21. իւրում առ ժողովուրդն . և ար բարձաս ինչ վերանէն ա-
սացելոց ՚ի չէնչ . և երբեմն , զի զ անչէ ընդ այդ յորդեան .
և զի զ ղաճենչեմ չերկիր , ընդ ար ած ո ասցե չեչ ։ Այսպէս թէ
մեղք մովսէսի չէին մահուլսի , այլ միայն նեղելի ,
զայդ այդպէս ուսուցանեն սքեն օգոստինոս , բասիլիոս ,
ևսեբիոս , և այլ սքե հարք և վիճակ ։ Այս չեր իսկ հնոյ
մովսէսի՝ կարի լինն երկոճանալ . զի այնչափ աքանչելիս
եբէդ. արարել եր նէր յառաջագոյն յեգիպտոս . և զի յառաջն-
ժե. 6. ման իսկ բղխեցուցեալ եր նէր ջուր ՚ի վիմէ ։ Այսպս այն և
եթէ եղև նէր երկոճանալ , թէ գուցէ վ՚ս մեզաց ժողովր-
դեանն՝ յետս դարձուսցէ ած զխոստումն ջրոյն . զի այս
բղխումն ջրոյ ՚ի վիմէ՝ եղև՛ի քառասնեամեայ ամի եգիպտ
ոյ նէր յեգիպտոսե . և յառաջ քան զայն ժամանակ բա-
զում մեղաք բարկացուցեալ եր զած ժողովուրդն այն
խստապարանոց ։ Այս այսմ մովսէս իսկ երևի վկայել՝ յա
ած. ժել իւրում . և ինչ բարձաս ած զ յեր ։ Այս կարծեն իսկ
ջ. Օ.ԹԻ. ոմանք , թէ յայն սակս մեղաս մովսէս , զի այ հրամայնէր
ջ. 37. երմովսէսի՝ հրամայելով միայն վիմին անուանդ նոյ՝ բղխ-
եցուցանել ջուր , և ոչ թէ բաղխմամբ ։ Այս ոմանք՝ թէ
մովսէս մեղաւ . զի առ անյուսութեն կրկին բաղխմամբ
բղխեցոյց զջուրն . ուր նոյ հրամայնէր եր միանգամ միայն
հարկանել զվիմն ։ Այլ սակ և իցէ , եթէ անյուսութ մե-
ղաւ մովսէս , և եթէ թերհաւատութ , յայտ է թէ
անյուսութեն այն և թերհաւատութեն թեթև իմն ե-
ղև ։ Ա այ զի զնոյն զգայսմիսդ ասացեալս ՚ի համառօտ
բանիւ , եօթն ինչ հրամայեմ ձեզ ածել զմը-
տաւ ։ Այեօթիք նախ՝ զի մովսէս թէպէտ և սիրելի
ծառայ եր նոյ , սակայն և այնպէս վ՚ս ներելի ինչ մեղաց
առ յայ սպառածեցաւ ։ Այեօթիք երկրորդ , զի մովսէս
յառաջագոյն բաղումս և մեծամեծս ընկալաւ չնորհս
առ յայ իւրովք հոգևոցածովք . սակայն զթողուլն պատ
ժոյս ոչ եղև կարող ընդունել . նոյ արդել նոյս ած՝ մի
ղ. 26. ևս խնդրել զայն . և երբեմն իսկ , զի քնաւ մի ակնկալ
ղ. 21. ցի այնմ ։ Այեօթիք երրորդ , զի քաց ՚ի սպառիչն՝ բար
հացաւ ևս ներ մովսէսի . ոչ բաղումս ուրեք գանգատ ։
Այեօթիք չորրորդ , զի ոչ թէ առ զկծեցուցանելոյ ըզ
մովսէս կանխաւ ասաց ած , թէ ւ վոխանակ նէր մուա-

հե-

նելոյց էր յերկինքն առեալոյց . ոչ յայտ է ի քանից ան-
ան . դու ջ ծագես անդր . այլ յետս որդի նաւեայ ապաւար ես ,
նա ծագե անդր . և նա ծառանիցես զերդիան էիլե : Հայեաց-
ջիք հինգերորդ , զի մինչեւ ոչ վաղվաղակի մեռանել յետ
պատժին , իբր զի յիշատակաւ պատուհասին՝ որ ի վերայ
կայր , յերկարագոյն տանջեսցի : Հայեաջիք վեցերորդ ,
զի առ առաւել զգացուցանելոյ զցաւն , և առաւելոյ
զդառնութիւն պատժոյն՝ եցոյց նմա մինչեւ յառաջ քան
զմահ նորա զնահերկիլն , յորոյ մերձին վտիտացաւ . ասէ .
այս է երիվն , զոր երբեմն աբրահամ , և իսահակ , և յակո- ՀԲ . 4 .
բայ , և ասէ . վաւաշ ես համարձակ զքս . ցոյնչ ալոց ես , և անբը
ջ մտանիցես : Հայեացջիք եօթներորդ , զի մինչեւ վն այսը
ներելի մեզայ ոմն ի՝ ապանաւ չար . զի ոչ հիւանդա-
ցաւ հիւանդութիւն ինչ . նա ըստ վկայելոյ , յորժամ ՀԲ . 7 .
մեռանի՝ չէին վատեալ աչք նորա , և ոչ խորշամեալ ծնօտք
նորա , վասն մինչեւ ոչ այնչափ մեռաւ , որչափ ապանաւ հր ՀԲ . 49 .
բամանաւան ոմն , որ ասաց . էլ դու ի լճառանաբաս . . . և վախ ՀԲ . 5 .
ձանեաց անդրէն ի լերինն . ուր վախճանեցաւ իսկ շուտ բանին
պն : Օ մեռաւ ածեալ զայս ամ՝ ասացջիք սրդ սիրելիք ,
արժան ինչ լեցի փոքր կոչել զներելի մեզս . զոր այսպէս
ծանոր պատժել ասէ . Ի՝ յր մի վտեղասջիք հատանել վձիռ ,
ուշնդիր լեալ և երկիղ վկայեն :

Ա՝ան երիրորդ :

Ա՝ՀԵ ո՞ իցէ նա ասէ , այր է , սիրելիք . ապա վկայ է օրինաւոր . Դ .
և այր շատ սրտին ես . ապա վկայ է ամենայն արժանահա- Ա.Թես.ե.
ւան : Ա՝յս ինչն է դաւիթ վկայեալն սրբութիւն . որ ըստ ԺԳ . 14 .
ասկեբերանին՝ զպիտս նոր ըստ նմա միացոյց . և ըստ միտ
նն զնոր միաս լծորդեաց , ըստ Հանձնոյ նմ Հանձեցեալ , և
ըստ ոչ Հանձնոյն՝ ոչ Հանձեցեալ : Ա՝յրն ամենահամբեր ,
որ ըստ իւրոյմէ , ոչ պատերազմաւ պետեցաւ զՀետ իւ-
րոց թշնամեացն . և ոչ զարանակալոց իւրոց գինաւ ըս-
գեմ վառեցաւ . այլ ըստ օրինակի նոն , ի մանկիկ իւրում
յաղթեալ կայր , և ի վտանգիկ իւրում սաղմոս ասէր . և
զնորունի Հեղուկ նմանաւել յանձին բերեալ փոխանակ ցա
րի Հատուցանելոյ բարի . աղաղակեալ առ նոր . Ա՝ն յանուն Ա՝մ .
տուր Հեղի գնս : Ա՝յրն ամենաբարեպաշտիկ . որ ըստ գրոց ԺԴ . 3 .
յամ սրտե խորհ օրինեալ չէր , և սրբեալ գնս : Ա՝ամիկիք գի- Սիր .
տակ , զի՝ն զորրութիւն դաւիթի խորհրդի դիտաւորս մա- ԽԵ . 10 .
տենագիրք . լուարուք զոմանց ի նոցանէ զդաւիթ գո-
վա-

վասանել ։ ոմն ասէ . առ դաւթիւ չէր ազ ի մէջ լինելի և ազգաց , Հաւատար նմա ի պրեալն . և այլք՝ թէ չէր նմանազ ի սրբութեն քան զաբրահամ զհաւատակ և զյակոբ . նա սրբագոյն եւեթ ի զաբրահամ . ոյոց ձայեակ ցեալ և սակեբերանն սնտուկ , թէ յաղբատական պատանեւէ կեանս վարեալ զմանանոյ , և զանցանելոյ եւս զնոքօք . իբր զի ի մարմնի վարս առացաւ զանմարմնոյ . զինչ մեծ քան զայս Նոաք լցեալ ասել զաբրահամ զաւթիւ ։ Պարկեշտ ըստ ազ գոյ՝ ասկաւուց ի յաջորդաց նոր այս գո վեաս ընծայի ։ Օ սազմոնիկ ասի . ուչ էր սէրս նէ խոտորեալ ընդ քեզ ով էրոյ , էբրև զբերան դաւթի հոգ էրոյ ։ Ա՛ա յերու զամաս ասաց ։ ուչ եղէր էբրև զձեռս իմ դաւթի . որ պատրաստեալ ես ինձ ։ ուչ եղեր էբրև զքեզ ասկաւուց իմ դաւթի . որ պահեց զպատուիրանս իմ , և էին զինի իմ ամ սրտիւ էրով ։ Օ ամենայն գլխով է . արար ուղղութի առաջի քո . բայց ուչ որդիս դաւթի կայր էր . յորոց քաջայայտ երևի , թէ դաւթի անցանելոյ զանցանելն զամենեքումբք սրբութեն ։ Ա՛ոյց ընդ դաւթի առաջի այ , և սրբութեն նմ՝ անաւ իսկ լեալ ձնանալն , զի յետ մնալոյ նմ՝ բարև արար նոր հաստատութեն և առնի յաջորդաց նմ . և զարգևանս նմ առաջի այլոց մեծապես պատչացոյց ։ Ոչայտ է թէ ամ զհաստատութեն յոգոյ , յորմէ սրժան էր զոր դաւթի վասն անօրէնութե լսելոյ զնմէ , ըստ բազում տարս՝ ի նմ ձեռս ամբողջ պահեաց . և էր առագաս . ի պատիճ եղելոյ դաւթի . զի ասաց ամ առ դժամնի . խոնաթ կի . . . ուչ պատճեցեր ընդ մանաս իմ , և զպատրաստ ուներքս՝ զոր պատուիրեցի ինչ , պատրաստելով պատրաստեցից զնոքօք առաքելիդ ի յեռանէ ոտն , և զայ զքո ծառայի ոտ . բայց ի ոտ առաքս ուչ արարից զայն՝ վ գործի հոգ ոգ . և յարձ . այլ ի յեռանէ որդոյ ոտ առից զքո ։ ասէցն զամ ևսափառաքելիդ ուչ առից . փառապան զ ոգ որդոյ ոտ վ գործի ծառայի իմոյ ։ Ոչայտ է թէ երբեմն եզեկիա ի փարատս էր յոյժ յահէ սրբոյին ասորեստանեայց , որ բազում զոքօք եկեալ էր ի վր . բայց ամ գնամ երկիւղ փարատեաց՝ ի սրան եզեկ կիայ , ասելով՝ ի ձեռս մարգարէին . վերափոխ եղեց ոտ զոյժ զուրէք այդիկ էրէնէ զքս , վ իմ , և վ գործի ծառայի իմոյ . որ բաժանէք ասորեստանեայց հարբոր ուռնոսն և հինգ հազար , ՏՀնաւանդ , ոնդ մեծ էր սրբութեն դաւթի . մինչև մի նոր բազի առնել այ յաջորդաց նոր . և զի երոգ լինչ՝ երբ հատ ասր առնել զնա , յասել երբում . վերափոխ եղեց ոտ զոյժ

Նա արդ՝ յայտ է՝ ի սէր գրոց , թէ այս այր՝ աբ եղբեւին Հ .
յայ ծանր պատիժ ընկալաւ , զնաՀատաբաժամասանիկ . Բ·ՄՈՓ·
միւնև եօԹ հատաւն Հաղը ապանց՝ի գօրուԹ նիր կոտորել , ԵԳ · ՒՏ·
Նա որ եղև պատճառ մեծի պատուհասիս . ոլոխի մե-
ծեղեան չարեօք և յանցաՀատօք բարկացոյց զաւելի
զնա . լուսարձակ և զարմացարաբք ։ Ի՝ միայն պատճառ
ածառաք պատուհասիս եղև այն , զի Հրամայեաց զա-
ւելի Նէ ԹոՀամ արկանել գժոդովուրդն . որ չէզև ինչ
մեղք մահու չափ . սակայն և այնպէս ծանր պատիժ պա-
տուհասի Հասոյց՝ի վերայ ։ ՆչրկոՀանացք Ծերևս , Թէ
զնանդ ԹոՀարկուԹիս միայն ներելի լեալ էին , և ոչ մա-
Հու չափ . բայց լուսարձակ պատճառս զօրաւորս՝միւնև ա- ԺՈ. 4.
միևնեին բառնել երկեցուԹիւն ։ Յայտ է՝ի սէր գրոց , ՒՏ·
Թէ դաւելի բաց յերկուց մեղացն չառնԷ և սպառնալ
եղելոց ՆԳեմոնիայի , այլ ոչ իւիք միահու չափ մեղք
բարկացոյց զնա . մի զի միայն վա երկուց այսց մեղաց ԺԲ·9·
յանդիմանեցաւ յոՀատաբաք մարգարէին ՅաԹանայ . և
երկորդ , զի բաց յերկուց ասաի մեղաց՝ յետ միահուն
վիպայ զնանել սէր Հոգի՝ Թէ ոչ իւիք նանց զնաձայնն Հր Ը·ՒՓ·
բառնաբաք . այլ պահեաց զնան . ոչ բնՀարբերք երևի՝ի ԺԲ·5·
դիբս Թագաւորաց ։ Նպա այս ԹոՀարկուԹիս ժողովք- ԺԲ·34·
դեան եղև միայն մեղք ներելի . մանաւանդ եԹԷ ձըշ- ԺԲ·8·
մարիտ իցէ ասացեալն սկիզն ԹոՀմայի , և այլոց երեւելի
Հաճաբանից , Թէ ներելի մեղք չէն ՆԳեմ պատուՀրա-
նացն ՅՀ , այլ արտաբոյ պատուՀրանաց ։ Նչրդ պատ-
Հառն , յորս ասէս ԹոՀարկուԹիս չեղև մեղք մահու
չափ , է սյն՝ զի ՀաՀի Թէ Հարկաւոր եղև դաւԹի այս
Հանդէս Հանդարտ . երբ զի անդադար ասէր պատերազմ
Նէ պիսպէս ԹշնաՀս . Նէ փղշտացիս , Նէ եդոմիացեաց ,
Նէ ասորիս , Նէ դամասկացիս , ընդ ամենացիս , Նէ ամա-
ղեկացիս , և լրդ այլ բազումս . միւնև քաւելոյս յաղ
ԹուԹիւն առնել նմա ։ Նրդ եԹԷ դաւԹի այսպէս քա-
ջուԹիւ ասէր մարտ պատերազմի Նէ բազմամբոխ զօրաց ,
զինչ մեզ էր նման , եԹԷ գիտել կամէր զԹիս Հանդարտ
արանց իւրոց , առ՝ի կարօղ լինելոյ նոքօք ղՀեմոնիել
ԹշնաՀուԹիւն իւրոց ։ Նչ չէ ինչ փոյԹ , Թէ յոմանք զօ-
բաւոր խնդիր արկանեն՝ի դաւԹի , չառնել զայն Հան Է·ՒՓ·
դէս Հանդարտ ԺողովրդեանՀ , գիտելով Թէ խառնի ինչ ԵԳ·3·
մեղք ընդ այն . զի այդ մեղք միայն բարձրամտուԹիւն
ինչ

ինչ էր պարծանաց՝ ծագեալ ի հաճութիւն ընդ բազմութիւն ժողովրդեան . որ լսեալ կապար ներելի մեզաց ոչ ան
ցանել , ի՝անապատ զի այն հանդիպ համարոյ անասուն
բեր լինն եղև . և Թէ և չէր հարկաւոր , Թէ աւելի , և
զև ինչ գործ գատարկ. որոյ առարկոյ՝ բանդն ոչ ի ներբա
փակէր ծանր չարութիւն , (զոր զդաւիթ զամենաբարե
պաշտիկ առնել ոչ ուներ խոհականի մարթ է խորհիլ ,)
այնչ մեղք մահու չափ ի վէր աճէ : Այլ ոչ արդեօք
մարթ էր դաւիթ առանց բասրուն անձին յաւաջ բերել
զոչ օրինաւն , որ Թէպէտ և իրապէս ի համ գաղտնեաց ,
սակայն մոխսի հրամայեաց առնուլ զհամար ժողովր
դեանն , մանաւանդ զգատակարգմանցն : Այլ ես , ոչ և
սաւուղ էր գործ՝ արար հանդիպ համարոյ ժողովրդեան
իւրոյ . սակայն ոչ լսեմք , Թէ վա այսօրիկ բարկացաւ ի
վէր նոր ոճ . նա յետ այսր հանդիսի համարոյ ժողովր
դեանն՝ պատմի , Թէ յաղթեաց Թշնամեաց : Այսպէս որ
ի հակառակողն կործնացս , Թէ կամ ցաւ դաւիթ եր
բեմն գործել ծանր ինչ յանցոնած . այլ ես , ապաշխել
զՀշմարտնադիր իւր զնաբաղ՝ համայն ազգատոհմիւ ,
զոր դաւիթ իակ ծանեաւ : Այնպես երդումն զոր երդ
ուաւ , և անհնար կռել նոր անձին՝ եԹէ ոչ կատարեցի
զայդ կամն , եղև մոլեկան . զի ի չար ինչ ի կիր ար
կաւ : Այլ պատասխանեմ , Թէպէտ և Թէոդորեաւս
վարկանի՝ Թէ իրաւամբք կամէր դաւիթ ապաշխել զբ
նաբաղ , մի չարաչար նախատանացն և Թշնամանաց
բուԹեան , Թէբեւս՝ զի արդէն իակ օծեալ էր ի Թագա
ւոր յաւաքնաւորեաղն : Այայց քանզի այնոքիկ օծու
Թիւ չեւ էր Թագաւորեալ , այլ զկնի Թագաւորեաց , մի
տադիւր ընդունիմ , Թէ այն կամք դաւիթ եղև վաւար
կայիւ մահու չափ մեղաց . զի յայնժամ , դաւիթ որ ի
սահմանաց օր էր , և ոչ առ ժամն Թագաւոր , այլ ընտ
րեալ միայն ի Թագաւորել , չէր արժան առ կենդա
նութիւն սաւուղայ արբայի՝ և առ Թագաւորութիւնն նո
զնոյն նախատանացն զվերժ խղդել , և ոչ ի նաբաղ
զայ միայոյ , Թող Թէ յանմեղ ըհատանեաց նոր . քանզի և
ոչ գատաւորի արժան է վա մեղաց հօր պատժել զան
մեղ որդի . ոչ ուսուցանեն ածարանք զնորին Թոմ
մայն : Այսպէս պատասխանեցան զդաւիթ ի մահու
չափ մեղաց Թաւին բարկութիւն , որով բորբոքեցաւ ի
վէր նաբաղայ . յորմէ և վիր զօրս ի նոյն գրգռեցոյց .

և

և ըստ իւր վարեաց • քայց ասա յՀետառաջ լինելոյ հնոյն
նաբաղայ ցածեաւ • Ի պաբէն բուռն կիլբն՝ որ պատ-
ձառէ զանզգաստութեն քանի , ըստ ամ ածաբանից՝ ան-
բաւիւր առնէ ի մտհուչատ մեղաց • ապա անտարակոյս
նոյն և զդաւիթ յայդպիսի մեղաց արդարացոյց • մանա
ւանդ զի հեզութիւն նմա եղև մեծ յոյժ • ըստ • յեչ ած զդա- Սաղմ.
ւիթ , և զամ հեզութեն նորա • վասն այդպիսի քաջ համարեաւ ճբ. ։։
զնա կարծիս ի մտի ունելոյ , թէ վա դոյզն ի ձեռամնասուց
նաբաղայ մեղուցեալ իցէ մտհուչատ • որ և սաւուղայ
դարմանակալն կենաց նմա , (որ մեծ եւս է) այնչափ տա-
բաւ արիական և աքանչելի հատկութիւն ։ Ոչ միչ յա-
պաղումն յայնմ խորհրդեան՝ ցոյց է բաւական կըռաւ-
թիւ մեռաց • զի հնար է կրկին բարկանալ , յորմէ և ան-
մոռադրութեն՝ յերկարատեալ ։ Ի պաբէն թէ այս մեղք լիներ
էր ծանր և մտհուչատ , սուտ լիներ ասացեալն գրոմ ,
թէ դաւիթ միայն ի մեղն՝ որ ընդ ուրիայ՝ հանց ըզ-
պատուհասն այ • զի յոյժ ծանրագոյն լիներ սա , քան
զմեղն՝ որ ընդ ուրիայի • էր աղաչաւ • վա այսորիկ՝
զի կամքն սպանանելոյ զնաբաղ հատնայն աղգատոհմիւ՝
ծանրագոյն է քան զկամն սպանանելոյ միայն զուրիա ։
Ի պա քանզի յատացելոցս գրելիք աներկբայ երևի թէ Ղ.
նեղեալ բոր միայն մեղաւ դաւիթ , յայտմհետէ զմեռաւ
ածցուք , թէ ոչ մեծագոյն բարկացաւ ած վա այսր նե-
ղելի մեղաց ։ Այսպա է թէ ծանրութ ամեծաւի բարկութեն
քաջ երևի ի ծանրութ պատժոյն • զի ըստ ծանրութ պատ-
ժին՝ հարկ է և յատաջեալ բարկութենն լինել մեծ • զի
ոչ վերագոյն ասացաւ , պարտ է պատժին լինել համե-
մատ յանցանացն • այս՝ մտրիմ է թէ փոքր քան զյանց
ուածն լինիցի , այլ անտարիմ՝ թէ լոյսի մեծ քան զոյն ։
Ի զդ ցձեզ հարցանեմ , սիրելիք • եթէ գիտիք , թէ
միտն արդ կայծակնահար պատուհասեցաւ յոյ վա մե-
ղաց ինչ , ոչ միբատմիջէ ասիք , թէ այն մեղք չէր
թեթև և փոքր ։ Ապա արդ՝ վա մեղաց դաւթի մտհն
եբարձ ի միջոյ՝ ոչ մի միայն այր , ոչ հինր այր , այլ ևօ-
թանասուն հազար արանց • որք կացուցանէն բազմամ-
բոխ զօր , և քաղաք մեծ ։ Ի պա ի ծանրութէ պատու-
հասիս հարկաւ զհետ գայ , թէ և ի ներելն մեղս է մեծ
ծանրութի ։ Այսպա է թէ դաւիթ ջերմ հայցուածովք
զայս պատուհաս յինքն ընդունիլ կամեցաւ , և ի տուն
հօր իւրոյ ի ներելոյ փոխադրել , և զծողբելոյդն ապրեա-
ցու-

Ը. Թագ. ցուցանել · ասէ · առաքիչ կամ · ես ձեզի , ես հրաման տանջից ,
ԻԴ. 17. և գոյա ոչխարդէ ի արաբն · եղեցի յետոյ գո յետև ՚ի գոռն հօր է-
մոյ · այլ ոճ լուսաւ այսմ Հայցուածոյ · վ՚ն զն հանես
Թէ ՚ի տան նը սակաւ ելիս · և զայն վ՚ն այլոց արդեամց
զաւելի ոչ կամեցաւ զինջացանել · լաւ հանարեցաւ կա-
տարմամբ բազմոց զայս մեղք պատուհասել · Հայր է
Թէ վ՚ն այսր մեղաց առաւել զնզջ եղև զաւելի՝ քան
ԺԲ. 13. նայն ՚ի ծանր մեղաց անտի զսակաւ զայս քան ասաց · Ե-
ղայ գո · և անդէն հաւ զնզուալ , յաւել մարգարէին · Ա-
որ անցոյց զես զնեղս գո : ՚Ա՚ՀԼ ՚ի ղղջանալն վ՚ն ներելի մեղաց
ԻԴ. 10. Համարոյ ժողովրդեանն գուցաց · Եղայ յոյժ՝ զոր արբէ , և
արբ անդր զանօրէնսն ՚ի ծաղայէ հոտմէ , զի ընդհանայնացայ յոյժ :
սակայն և այնպէս ոչ եղև լսելի · և էր ազապաւ · վ՚ն զն
ժամանակեան ծանուս այս պատուհասիս կամ եղև՝ այ
ուսուցանել մեզ , Թէ քանի՞ անհաճոյ են նմա ներելի
մեղք , Թէպետև ոչ գործեն՝ իւր սիրելի բարեկամ իցէ :
Ասէ արդ եԹէ ասծ զմիմեանս ներելի մեղս՝ յայնպիսի մէ-
ւերիմ չիւր բարեկամ , որում Հանդերձեալ էր և աղ
գակից լինել քէ , (որ որդի եղև զաւելի ըզ մանրիոյ ·)
այնպէս պատուհասեաց , մեր որոյ ակնունելիմբ պա-
տուհասի՝ վ՚ն բնդմ Հանապազօրեայ ներելի մեղաց , և
և մեծաց՝ քան զգաւելին բարձրատուելի : Ե չի-
բաւ իցէ մեզ ՚ի վ՚ն բերել , Թէ զնմ զաշխարհն աղէտս
վ՚ն այսպիսեաց մեր մեղաց առաքէ ՚ի մեզ ասծ : Ա արդ
արասցուք ինչ Հաշիւ · եԹէ մի միայն մեղք զատաստա
նաւն այ արժանի էր եօԹնամեայ սովու , և ՚ի վ՚ն Հազ
եօԹանասուն Հազար արանց կոտորած , որոյ պատուհա
սի միոյ միոյ ՚ի մէնք մեղք՝ իցեն արժանի · ոչ երկու մեղք
արժանի են Հարիւր քառասուն Հազար արանց կոտո-
րածի · ոչ չորք մեղք մեր արժանի են , զն կոտորեացէ
ասծ սովու ժանդախտիւ կամ սրով կամ յանկարծ մահ-
ՀԶ-է. ուամբ կի անբժշկական ախտիւք երկերիւր և ուԹսուն
ԻԴ. 16. Հազար այր : ՚Ա՚ՐԴ եԹե եօԹն անգամ անիցէ արբաքն , զոր ո-
մանք մեկնեն՝ ՚ի վ՚ն մեղաց , սակս իւրաքանչիւր արդար
վասն իւրոց եօԹանց ներելի մեղաց՝ արժանի է , զն վ՚ն
նց օրըստօրէ կոտորեացին չորք Հարիւր Հինսուն Հազար
այր : Ասկ եԹե միայն արդարք այսչափ բազմապատիկ
ԹշուառուԹեց աչխարհն են պատճառ , զի՞նչ արժան իցէ
ասել զՀԵԹանոսաց , զանհաւատից , և զամպարիշտ բրնա

տոնեից ։ Ա՛պա մի՛ զարմացուք , թէ զինքդ քաւա-
դակ եւթոպիական ։ այսչափ պատերազմք եւ կոտո-
րածուք առեալ վէր ի վայր շրջի . մի՛ զարմացուք , թէ
սիք՝ որոց լուսաւորպչին էին աչք , զամ աղէտս ։ ի՝
խաբեանց մեզաց գրկին . ոմն սիրն դամինիկոս ։ ընտա-
նեին ի քաղաք ինչ կիմ յաւան , ասէր ։ միտս , թէ մտա
նեմ ի հարուածս ոչ . համարեալ թէ թշնաւուն թիկ
տեղչին յիւրոց մեզաց գայնի ։ Ա՛պա յիրաւի խղճեմ
ասել ։ քանի ուրումն քարոզչի , թէ բաղձամք ի մարդ-
կանէ վա՛ն ներելի մեզաց դատաստարանին . զի ոչքս վարին
զմարդ ի մահուսւան մեղս , և ի վախճանահան անդըր-
ձուն ։ Ա՛այց քանզի ի բերանոյ երկուց կամ երից վկայից
հաստատի ամ բան , լսելիցուք և վկայի երրորդի ։

Ա՛ան երրորդ ։

Ե՛րրորդ վկայ ձշմարտութիւն է ալքային եղեկիա . որ և սա վա՛ն ներելի մեզաց ծանր պատիժ ընկալաւ յայ ։ Ա՛ինչև է մեր մխալ ի ձառ այր , զիաւելի է . զի այնոյ այր եղև ալքային եղեկիա , մինչև այր գրոյ առաւել և սա գործել գնա քան զդաւիթ . զի ըստ գրոյն՝ եղև սա այն այր Թագաւոր , որ արար ոչընչութիւն առաջի տն ըստ ամենայն գործոց նորա , որ գործեցին ի ձառ ամենայն ազգք հեթանոսաց , զորս հալած ետ տէր առաջի որդւոցն իսրայէլի ։ Ա՛յն այր Թագաւոր է , զորմէ ասէ . չեկ նոր ի նման նմա ոչ եղև յամ ետ թագաւորս յառաջ , և չեղելոցն յառաջ գոյն գնա ։ Ա՛յն այր Թագաւոր է , որ յարեցաւ ի տէր , և ոչ ձերձեցաւ ի փեսացէն նորա , զոր պատճէրեաց մովսէս . և էր տէր ընդ նմա յամ . և զորինչ և առնէր , խելամտեաց լինէր ։ Հնար լինչ եր գործել գնա առաւել քան զայս ։ Ա՛ւ գու զայն տես , զի զայս գտեսեալ հոգին այր տայ եղեկիայ՝ վա՛ն ամ կենաց նմա անցելոց . զի կարգէ զայն յետ ամ ամաց կենաց և Թագաւորութիւն նմա ։ Ա՛ւ զաչքն այնպէս անձգիւտ էր խոցմն նմա , մինչև խղճեաց ասել առ ած . Ա՛ի տէր , յիշեա , որպէս փեսայի առաջի քո ճշմարտութեամբ , և խորհեալ սրտիւ . և զբարին առաջի քո արարի ։ Ա՛ւ յայտ է թէ ճշմարտութիւն ասաց նա զայս . մի՛ զի բանք նմա համեմատ էին ասացելոցն գնմանե ի հոգւոյն սրբ . և երկրորդ՝ զի զայս ճշմարիտ գործ առաջի ած ասացեալ՝ անգիտն գբանչելեօք առաքեալ առաղքութեամբ ։ Ամենայնիւ լսել ևևս . այնպէս հնարէր գտեալ էր եղեկիայ առաջի այ , որ յահաբեկիլ նմա յանհամար զօրացն ասո-
քեսանեսցայ , եթէ տարածեաց առաջի ած զհրովար-

տակին՝ որ լի էին սպառնալեօք, և խնդրեաց յոյ օգնու-
թիւն, անդէն եհաս խնդրուածոյն. մինչև ածուառաք հր
ընշտակին՝ ըստ նախասացութեան մարգարէին՝ ի միում գի-
Ժէ.14- շերի սատակել ի բանակի անտի սպրեուսանեայց՝ հա-
20. 35: րիւր ութսուն և հինգ հազար։ Ա՞յսպէս չնորհս գտեալ
էր նմա առաջի ոյ, մինչ զի իբրև յայտնեաց նմա ածք ըզ
Ե. 5-6: մեթաքոյ մահ նմա ի ձեռն եսայեայ, ի դոյզն ազօթից
և արտասուաց նմա զօրավիգ, զհրաման իւր՝ որ հրատա-
րակեալ ևս էր, անդէն զարձոյց յետս. և ոչ չհատացեալ
յետս դարձուցանել զիւր հրամանն՝ հնգետասան ամ
ևս յաւել ի կեանս նմա։ Ա՞չ այսպէս չնորհս գտեալ էր
նմա առաջի ոյ, մինչև զայն խոստումն մեծաս արանձն-
իսօք ևս հաստատել ետու, դարձուցեալ զարեգակն տաս
նեքուսիւք աստիճանօք անդրէն յետս. ո՛չ ըստ առաքերին
միայն, որպէս կարծեն ոմանք. կամ ըստ արեգակնային
հաշուոյ, այլ ըստ իսկութեան. մի՝ զի բանք գրոյն զայն
Էսայ. յայտնի ցուցանեն. եւ ասէ ղեզն ղեսեքիայէ առ Ես-
լը. 8: դիաս որս ինձեալ էր սպառերին. և Թէ՝ յառաջս նորա չէաս գա-
Սիր. խը. 26: նա արեգական։ երկրորդ՝ զի ո՛չ յեմիմ ևեթ, ի մի միայն
ժամուցոյց Թագաւորին ցուցաւ այդ. այլ ընդ ամ-
տարածեցաւ նշանս. մինչև ի բարելոնի առաքեալ
հրեշտակք Մարդուխոդ արարին զայսմ նշանի, և երրորդ՝
զի լսիցէ առաքելոյն ժամուցուցին աքաղաղ անմարթ էր
յերկարել զօրն. ուր օրս ըստ ոմանց՝ դրեթէ երեքկին
յերկարագոյն եղև։ Ա՞ազամ և այլ նշանս սրբոցն Թէ
մարթ էր ինձ յառաջաբերել յարքայն եզեկիա. քայց
յետացելոցս յայտ է լինել, Թէ սրպիսի Թագաւոր և սր-
պիսի բարեկամ ոյ եղև եզեկիա։

Ա՝նայ արդ քննել զածառասան պատուհասն եզեկիայի, Ը.
որ եկն ի վերս ժողովրդեան յետ մահու նորա՝ վ՛որ ներելի
էնէ մեզաց, այլ է՝ վ՛որ զդոյզն բարձրամտութիւնն եզելոյ ի
նմա՝ ի ցուցանելն նմա զգանձս իւր։ Ա՞չ արդ՝ ի միտ առեալ
Բ.Թագ. սիրելիսն զանձս գրոյն։ Ա՝րեալ է. եմոաթ եսայի մարգա-
Ե. 14: րէ առ արքայ եզեկիա, եսայտ է Թէ՝ յետ մեզանելոյ նմա՝
և ասէ ցնա. ընդ խոսեցան արքայ այդպիսիք. և ասպրի եկին առ ինձ.
և ասէ եզեկիա. յերկրէ հեռաստանէ եկին առ ի բաբելոնէ.
և ասէ եզեկիա. զինչ տեսին ի քո տան եմոաթ. և ասէ եզեկիա. զամ ինչ
որ ի քո տան եմոաթ էր, տեսին. և ոչ ինչ էր ի քո տան եմոաթ, զոր ոչ
ցուցի նոցա. այլև ոչ ի գանձս իմ։ Ա՞յդ անկեղծ էր խոս-
տովանութիւն առնա սրեզ. այլ՝ ինչ ոչ ներգործեաց։ Ա՞յդ
ասէ

աչէ եաչի չեղէնէիա . լուր ղբան գն . օձա աւաւրչ փան . և աւա-
ղի առ ինչ՝ որ ի գան չուա է . և ղբինէ գանձէնէին հարգն չո գինելո
չայսոր . և եբինէչէ ի քաբելոն , և գ' ինչ գնաչէ . ղէ բան է , ղբ
խօսեցաւ գչ . և որբէ չո՝ որ ելանէչէն ի չէն , աւաչին . և եղէ
չին ներչինէ ի գան արչայն բաբելացւոց ։ Ա՚չա քանը են գը
լայն . յորոց քաղն , թէ պատճն եզեկիայ յառաջ գու-
շակեալ՝ ծանր եղիւ յոյժ , և կրկին ներբին՝ և արտա-
քին ։ Ա՚ներբին էր զեկուցումն պատժին , և որ ի նմա-
նին՝ տրամութիւն յոյժ . որ զսկզբան սկզ թագաւորին ի
հոգս եղելոյ վ'ս որդւոց իւրոց աղջաւոցէ քաւորութիւն ,
մեծապես տառապեցուցանէր . մանաւանդ զի գիտաց ,
թէ ինքն է պատճառ այնց ասպատակ աղէտից ։ Ա՚ս ոչ խակ
նաճ՝ վ'ս այսր տրամութիւն , որ մեծ էր յոյժ , ի քաց սբ
լսոր զգաստութն պատուհասին , այլ երբեմն վ'ս աղաչա-
նաց նոր զմահս նորին վ'նս նահանջեաց ։ Խակ զի՞նչ ա-
սացից զարտաքին պատուհասին . երեւի թէ մեծ և սա
սա՝ քան զգուշակեալն ի մարգարէին ։ Ա՚րեալ է . ենէ ը. թէ .
նաբուզոդոնոսոր . . . . արչայ բաբելացւոց ի գաղաքն . և ճառայ- կե. ու.
նը պաշարեալ պահէին գնա . և զինչ գործեցաւ ։ Ա՚նբեալ կե. 27.
զյովակիմ արբայ յուդայ . որ ի բաբելն եկաց ի բան
սի սմն երեսունեւեօթն ։ Ա՚արեալ ի գերութիւն ըբ թա- կե. ու.
գաւորին և զմայրն նը , զճառայս նը , և զներբինիս նը ։
Խաղացոյց և զնա զբաւոր իշխանս և զբոյս՝ տասն հա
զար , և գարս զբաւորս՝ եօթն հազար , և զհիւսնս և
զդահիճս՝ հազար այր ։ Ա՚չան զնա զգանձս տան թա-
գաւորին . զգանձս արճաթոյ , ոսկւոյ , և սկանչ պատ
ուհանաց , զգանձս խնկոց և ազգի ազգի զինւոց , և
մեծագին սպասուց . այլ և յորեան , գինի , իւղ , և ա-
նասուն բազում յոյժ . և զնա որ ինչ էր եզեկիայ՝ ըբ կե. 27.
պրոյն վկայէլոյ ։ Ա՚պաքէն թէ չէր այլ պատիժ , բայց կե. 27.
յաւիշտակութիւն միայն գանձուցն արբունեաց՝ և տանս
բին , անհնարին էր վնասն . զի նա գանձք ի գաւթի և
ի սողոմոնէ և յայլոց ուեթուտան թագաւորաց մինչ-
բեալք ըբ սմն երեքհարիւր քառասուն և ուեթն , որք ի
մահնէսանէ սողոմոնի ձգեցան մինչ ի սկիզբն թագաւո-
րութեն յովակիմայ՝ սա որով եղիւ այս նա , անհաւա-
տալի խնն թուին ։ Ո՚ի թէ միայն գանձք ի շտեմարան
գաւթի ամբարեալք՝ մեծ եղեն քան զնա գայժմս թա-
գաւորաց գանձս , արժանահաւատ թուի յոյժ գրեալն՝
թէ սողոմոն ի հայրենի ժառանգութէ առացաւ զ'նթ եր

կու Տաղար միլնա տաղանդաց։ Ա.ԸԴ՝ Թե ապա միկա-
նից ի վէր բարդին դանձք ժողովելոք ի տաղանիլ յան-
քառասուն՝ յորս Թագաւորեաց Խաղաղութիւ , անապա-
տում Թուի այնուհետև մեծուն դանձուց նոր . զի Տաշ-
ուելով միայն գնաւագնացութիւնն , որ լիցի ամն միա-
գամ լինելը ի ծով ի Թարշիշ և յայիլիր , առ Խորացան
Ե. Թագ. Ժ. 22։ չիւր նաւապ գայր նոր յայիլիրայ՝ ոսկի ջորիք Տարիւր քսան
տաղանդ ։ Ա.ԸԴ՝ Եթէ ի տաղանդ ոսկւոյ՝ ըստ Տաշուի եբ-
րայեցոյն տասնիւոցոյ , (եղելոյ ի տասնեցի մա-
սեանս Խրնանց ,) առնես տուգանաւս քսանևերիք Տա-
զար Եօթնհարիւր վեցտասն . տես ցորիայր Տառանել այս
դանձուց գումար և մեծութիւն . յորմէ քաղի և մեծուն
պատժոյն , որ նիւ ի վէր ազբայիս եղեկեայ , և որքուց
նոր՝ վէս մի միայն նեղիլն մեզայ ,

ԼԴ . Ա.Ա տարդարև Թէպետև գործել էր եղեկեա և այլ մեզս ,
բայց ոչ վէս տիոց , այլ՝ վէս բարձրամտութեն միայն՝ որ ե-
զև Խնամ ի ցոյցս դանձուց Խրոց , այսպէս ծանոյ պատժե
ցաւ ։ Ա.Ա Եթէ այն ցոյց գանձուց չեզև Խնչ մեղք մեհո-
տասի , այլ մեծախառնուն Խնչ՝ որ լիւրմէ տեղ չէ Խնչ մեծ յան-
ցանք , յայտ անտի է . զի առաքիչն յիւրմէ չէր Խնչ ծանոյ
ելոր . և զի եղեկեա չատոր Խնչ անտոլոր . զի ամ Թագա-
ւորք և Խշխանք բարեպաշտք և ուժգնացեալք կամեցեալ մե-
ծարել զդեսպանս , տալիր են մարդատիպուն տղագաւ՝
(որ մի է յառաքինութէ ,) ցուցանել նոր զշնորհսն և զք
գանձս Խրեանց ։ Ա.յն զի ոչ Ըգէմի և առել , Եթէ Տարկ
Եղև ցուցանել զգանձս . զի տեսեալ զգանձս նոր եկայն՝
ծանիցեն զքօրութիւն նոր , և զպատրաստութիւն մարտի . և
մի Խշխեացեն զնս առնուլ ի վէր նոր , զոյօրինակ արա-
քիս այլք ։ Ա.յս պատճառ Եթէ ոչ ամենևին արդարա-
ցուցանէ , գիՀի ի ծանր մեղայ անբասիր առնէ ։ Ա.Ա
ասիցէ ոք ըստ բարեսիրոյն սողոմոնի , Եթէ եղեկիա յոյն
ասկս մեղաւ մեհոտչափ , զի եղոյց Հեթանոսաց՝ յորոց
երկրի գեղապանքն էին , զգանձս և զպատաս տաճարին .
և Եմոյծ զնս ի տաճար անդր , որ խոստիւ արգելեալ էր
յոյ ։ Ա.ապց պատասխանեմ , Եթէ այդ չէ Խնչ Տաւանա-
կան . զի ոմ Տաւատոյ , Եթէ բարեպաշտն եղեկիա մե-
ծեալ լոյծ զՀեթանոսս ի շուեմարանս տաճարին . և ըզ-
տախտակս պատգամոյ , որ կոյին ի տապանակին կոտ-
րին ի սրբութիւնն սրբ՝ Տանեալ ցուցեալ լոյծ նոյ . ապ
ոչ Եթէ Թագաւորի , այլև ոչ զևտացւոց , ոչ քահանայից ,

և ոչ այլ ումեք օրէն էր մտանել, բայց ի քահանայապետէն միանգամ միայն ի տարւոջ ընդ պաշտամունքը։ Պաքէն անհատատալն լինի և մուծանել եգեկիայ զանձիատս ի գաբխրայն, զորս ոչ ի տաճարն, և ոչ ի սրահ նը, և ոչ ի գաւիթ գևատացւոց, և ոչ իսկ ի գաւիթ ժողովրդեանն լինէր մտրճ էր մուծանել առանց գլխատպատուհէն։ այլ ի գաւիթ հեթանոսաց միայն։ Էր զի Թէ չէմարիտ էր՝ զոր ասացքիդ առեղծատաբանն՝ վա՛ղ ինչ լսելն առնելոյ, ըզպղ յահանէ յանուանէ հրէշտակապետէ էր արդեօք եասայեայ. և զեզեկիա վա՛ղ պղծ խառիճ կշռամբեալ։ Պատ հատատեաւ հատատաւ, Թէ միայն դպղն բարձրանուն լինչ էր մեզքն եզեկիայ. պատ և գիրք սէր միաբանին՝ յառէրն, Թէ խոնարհեցաւ (եհնիաս) ի բոյչրոնէ սրտէ իւրոյ։ Պմիսկ ոք. եԹէ ամ ըստ ամ ըստ ամ ըստ

տուտ է Ծ և նենգաւորը ։ Այլ զինչ պատիժ արժան կա
նալիք սմա · զայն՝ ասէք , զի մի ևս զբ լսող լինի նմա ·
այլ ամենեքին անդռնենեացն զնա , և դատապարտեսցին·
այո՝ այսմ պատժոյ է արժանի սուտն այն և նենգաւորը ·
այլ զդոյդ լերուք , զի զվճռդ ձեր , զոր արդար հնգե
ցիք , և զործովք ցուցջիք · զի մի բաղդք զձինջ կալցեն
առքի դատաւորին երկնաւոր ։

ՎՐԵՊՈՂ ԻՆ ։

Յաղագս յանդուգն դատողութե ։

Յովհան · Լուծանա եկեալ յանդիմանեսցէ զՁ . . . վասն
դատաստանի ։ ՅովՀ · ԺԷ · 8 ։

Պետրոս ։

դատաստանէ խօսիմ ձեզ այսօր · և զորմէ ·
զդատաստանին , յաղագս որոյ երբեմն դատա
ւորն քն խոստիւ յանդիմանեսցէ զՁ · զդա
տաստանին , յաղագս որոյ բազումք ի մեզդ
կանէ՝ պարտաւորս առնեն զանձինս դատաստանի · զդա
տաստանին , յորում զդատաք ոչինչ դատանեն ողջամիտ
դատաստան · զդատաստանին , որ լինի անդադաս
տան · յի և զյանդգուգն դատողութէ ։ Վասնզի զիտեմ՝
թէ զգան լնաբանիս , և նա եկեալ յանդիմանեսցէ զվարդ
ն քն գոգոգանէ , ըն հատարակ մեկնութէն վզոյց , նա ըն քն
իսկ մեկնութէն , իմանալ պարտ է զդատաստանին՝ որով
ՅովՀ. ԺԷ. 11 էլնան աշխարհս այսոքիկ գոգոգարժեցաս · և յորդ սակս · ըն
օգոստինոսի , ամենեքին ընդ որք արուեստիկն անարգելոյ
և ի դժուար վարելոյ զՀետ երթան , ի նմանել խոր
հուրդ և օգնութէն ինդրելն , ըն նմա միայնոյն , և նո
թերադրութէնց անսան , դատեսցին երբեմն ի քոյ՝ և
դատապարտեսցին ։ Այլ առաւել ի դեպ է մեզ ասել զա
ռաջադիր բանին խնդաստ բնեռնարգոսի , որոյ մեկնեալ զա
ւետարանականս բնաբան ի վեր միսիթարիչ սքի Հոգւոյն,
ասէ ։ Յանդիմանեսցէ զաշխարհ վն մեղաց , զոր ծած
կէ Ծ · վն արդարոյն , զոր ապաւաղէ աշխարհ · և վն
դատաստանին , զոր յատկացակ Ծ , դատեալ զանձին և
զսղելոց դատաստան յանդուգն ։ Ապա զի մի լսցի մեզ
դատել դատաստան անդատ , զՀետ երթեալ վարդապե
տութէն սքին բեռնարգոսի՝ խօսեցայց զմարդկային դա
տո-

տողութիւն . ցուցին՝ թէ քանի պատրանք են ի նմա ։
Վրեաւ է . ի դուռն . ընդ ի դուռնէն ։ այլ սակաւք պահեն զայս ելեկարար խրատ . զի յոլովք ի մարդկանէ անխտիր դատողութիւն յօժարամիտ են ի յանդիմանել . ամենեքեան դատել կամին , և ոչ ոք ախորժէ դատիլ ։ Ելը զի ըստ մարդկանէն զոյնսոսք՝ արհեստարբոսք խոզալ կուբ , և յանդուգն դատաւորք ։ Այլ վայ է սմա , յորժամ եկեսցի՝ որ յանդիմանելոցն է զնա ի դատաստանի ։ Ելդ՝ զի մի երբեմն ի դատաստանի վն չարաչար դատողութեն կշռամբիցիք , միտ դիք ուղիղ դատաստանաւ . և արարիք , զինչ յառաջահայդ ասի ։

Հաւելուած ։

Պարտ է խորհիլ ի յանդուգն դատողութենէ . զի որ ինչ յայլ երեսի չար , երբեմն բարի է և ապ ։ (Բաց թողեալ է . որ ցուցանի պետական օրինակօք սը գլուց . եթէ քանիւք , և եթէ գործովք ։

Ա՛ան ասացն ։

Ա՛ն յուսալ զօրացեալ է յ՚ի յանդուգն դատողութենէ , մինչև ի ոսկերբերանին՝ սակաւս գտանելոյ յայմ վիճակէ մարդկան՝ զերծս յախտէ ասոյ ։ Ո՛ ի ոչ ասէ անեղբայր , զայլոց մոլութիւնս ուշիմք անկրկնդիման , այլ զմեր ի թիկանց ։ Այս այն է առաւել ողբալի , զի յոլովք ի դատողաց կազմին զդատաստանս իւրեանց՝ ի արտաքին զգայուեն երեւութիւն . որով և յոլովակի սուտ են և այլանդակ ։ Ոչ զի զդիտմանէ գործոցն կախեալ կայ՝ գործոց մարդոյ արժանաւորուն կամ անարժանութիւն . եկիր՝ զի զգաստանիս սրտի բաց յոչ ոք դիտէ , ոչ հրեշտակ , ոչ մարդ , և ոչ սատանայ . և եկիր՝ զի քիմ անգամ երեւի ինչ լինիլ չար , որ լիւրմէ չէ ինչ չար , այլ բարի և սբ ։ Ելդ՝ երկոքանչիւր ընդ այս , գնա դիր բանամ ձեզ . և քաղութիւն այսր ճշմարտութենէ օրինակ առաջի առնեմ ։ Ելպա յանդ մատիր յանդուգն դատողդ . Հայեցարուք ի նոր դիրս . և ի վէր քանից ինչ եղելոց ի նմա՝ դատաստան արարիք ։ Ելհա խոստացաւ անդ ամ յակոբայ՝ յերեսիալ նոր յեկեղեցոս , և ասէ . Ես ելիչ ընդ ձեզ ի չէփղոս , և ես հանից զձեզ . և յայտ է թէ յակոբ ոչ եկ ան ոք , այլ՝ անդէն վախճանեցաւ . զինչ ասիցիք առ այս . դժբօղբ լեցե ամ , զի զնաստացեալն ոչ պահեաց ։ Այ

Մատ. է. ։

Խղ. 4։ Խղ. 3։

Յես. Եւ այդ գառնծղդ վաղվաղակի ։ յայտնի առաց ուրեք քեզ ։ Եւ
Ղ. 8. ոչ երկնաւ ի ծանն յայն ։ բայց ի նոյն ասի , Թէ եւ ։ արդ
Ղ. 14. զնաւրդ Թուխցի քեզ բանս ։ եթէ մի այսր կարծիցես
զքեզ առաւ խօսեցեալ ։ Վարձեալ անս , զի գրեալ է ու-
Ա.Թագ. րեք ։ Եւ ոչ Եւս յաւել տեսանել զառաքել ։ Քեզ ոչ ոք հան
ԺՇ. 35. ուածն էարդ ։ տակայն ըզ առացեցոյն անառանար , առաւղ
ԺՅ. 22. Եւ 24. մարդարէացաւ առաջի առմուելի ։ նա ի ոտն խոկ նր ։
Վրեալ է անտանար զարանցն զօրաւորաց , որ եկին ըզ
Է. Թագ. ԺԲ. 39. դաւեթի , Թէ եկեն ընդ ամ էրեսաւն Եւ Եօթն ։ բայց այլ
ոչ Թուխին Եւս բառղէ ։ արդ զնաւրդ այս բանք մա-
քանեացին ։ Ո՞ւստ հնձ ։ Թէ միանի ի մէնք այսպիսի հնչ
ասեր ՝ կամ գրեր , ոչ ոմ առաւ գառատարտարեին զնա ։
Ո՞ւրդ՝ եԹէ զբանս այ , որոց անբառե խնառաւել Եւ խոր-
հուրդ՝ հնար է շրջել ի Թիւր կողմն , բայց չէ արժան
շրջել ։ գիտելով Թէ իւրաքանչիւր ոմն զնւր մեհնա-
Թէ ։ սրչափ Եւս զառացեալն ի մարդկանե , (որք չէն
պարտաւորք , Եւ ոչ կարելի խոկ է նոյ՝ լինել ամբանման կա
տարեալ Եւ խնառաւն ։) ի բարի միտս պարտ է շրջել ։
Թեպետ Եւ երբեմն չար Թուխցին ։ Վարձեալ՝ ոմ ոչ
վայել է մեզ գառել զնր գիրն առաւ Եւ սղալեալ , նոյնպէս
Տամեմառաւէ իմն Եւ ոչ զգիրս այլոց , որք չէն՝ Եւ ոչ կարօղ
Են լինել այնպէս անվրդով Եւ զգուշաւորք , որպիսիք մեք
անեղագիրքն եկին մեր գրոց ՝ ի հոգւոյն սրբ չնչեալք ։
ԺԲ. Ա՛ն այսչափ միայն , այլ Եւս բառղէն ի մէ գրոց առաջի
առնելովն Հետազննին գառողիք ։ ոմք ոմն աղգաբարն
մարգարէից , որ (ոմ զոր Հանապազ առեմբ ի պատա-
րագի) խօսեցաւ ի մարթեքէս , առաց գառնի յատաջա-
Ջ. 1. գոյն՝ Թէ Հանդուցիչ ընէ յամ ի ընծաիայ ։ Եւ անդէն ի յա
ը. 1. 2. ջորդ գլուխն ըզ Թուխցի զգայանեն զգատերազմիցն՝ զոր
3. 4. 5. արար ըզ այլազգիս , ըզ մոնաբացիս , ըզ արբային առ-
բայ , որոց զօրք եկին բանի Հազար հետեւակք ։ Եւ ըզ զօրս
առաքեալս յասորւոց գամասկոսի , յորոց եՀար քսանեակ
Ա. 6. կու Հազար այր ։ Վատերազմեցաւ Եւ ընդ ամենացիս ,
որոց զօրք եկին քսան Հազար հետեւակք , Եւ երեքտասան
Ժ. 17. Հազար ապր ։ Լե Եւս ընդ ասորիս , զօրոց կոտորեաց
զեօվն Հարիւր կառս , Եւ զբառասուն Հազար հե-
ծեալս ։ Եւ ի մնացեալ զօրուՀեն Հալածեաց յիսուս Եւ
ԺԲ. 14. ուԹ Հազար այր ։ Ամէն զայն , զի ոչ եգիտ Հանգիստ
Եւ ոչ յորդոյ իւրմէ , որ արարն զնա Հալածական ։
զոր ոչ արարին այլք Թշնամիք յետ մնհուն առաւղայ ։

Ղ. ։ ։ Կեաց այսորիկ յարոյց սաքէէ՛ի վէր գաւեթի նոր գուսա-
գուեթի և պատերազմ, և այնօրէս սարտեաւ ետ իբէ՛ի
գաւեթէ ։ Եւ ոչ այսչափ միայն , այլև կեաց այնր միաւ-
Ես. ։ ։ անգամ պատերազմեաւ նեղելոյն զնա այլազգիքն • յո-
Ես. ։ ։ գում և վտանգեցաւ՝ ի նիզակէն ի նա ձգելոյ ։ Եւ կա-
միմ յիշատակել զպատերազմին , որ եղև ի ռումբ • յոր
Ես. ։ ։ փաթայաղէթ ցօւցաւ եէևանան • և ոչ զայն՝ որ եղև ի
գէթ • և ոչ զայլ բազում պատերազմունս • այլ զայն
հարցանեմ • եթէ այս իցէ հանդիսանն խոստացեալ գաւ-
եթի • եթէ այս իցէ վերջ առնել զգաւիթ , և հանգոյա-
նել նա յամ ընծայից ։ Օ՛ ինչ ասիցես առ այս չարայսյզ
խուզարկուդ • ոչ ըս արտաքին երևուեթի այս խոստումն
այ Թուխյի սուտ ։ Եւ՛ այլ Թէպետ և այդպէս Թուխյի ,
բայց ամիճ է ձշմարիտ • և վէմ ոմն զայսպիսի բանս այ
պատ է մեզ մեկնել՛ի բարի , նոյնպէս պարտ է մեզ ըս
կալ՛ի բարի մեկնել զամ զառացեալս և զգրեալս • զի
Թէպետ և սուտ Թուխյին , իրօք մարթ է նա լինել ամե-
նևին ձշմարիտ ։

Ղ • ։ ։ Արձեալ հարցանեմ • եթէ արդ՛ի սէր համարելոց սը
գուշակիչ ինչ , որոյ գուշակուէն ասպա ոչ ըս բանին կատա-
րիւր , ոչ արդեօք ծաղր լիներ այնպիսին ։ Նակ արդ՝ քո
գուշակեաց զանձնէ , Թէ եղէիր՛ի սէրս երէրէ զերս պէս և Մ•ա •
զերս պէրս • և ինքն միայն՛ի գիշերս ուրբաթու և շա- Յհ. 40.
բաթու եղև՛ի սէրս երկրի • և մահ նր լեալ յերս ուրբա
Թու՝ տեւեաց ցգիշեր շաբաթու , և չէհաս մինչև ցերկրդ
որ ցկիրակ • զի յարեաւ յառաջ քան զլուսանալ աւուրն •
արդ՝ արժան ինչ իցէ վէր այսր զքո սուտ մարգարէ ասել ։
Հարցանեմ եկիր • Թէ ոք արդ բացասեր լինչ զումեմնէ
առանց լինչ մեկնութեն՛ի վէր բերելոյ • և բացատութենն
ընդդէմ եէևանկին գործք ամենևին հակառակք , ոչ ար-
դեօք Համարելին զնա քննիչք զրպիսս կամ նենգամիտ ,
կամ անխոհական՛ի խոսս ։ Նակ արդ՝ քո ասաց գյովհան
նէ , ոչ ոաբէր , և ոչ ըմպէր • և յայտ է Թէ ուտեր նա Ղէղ Ժա. 18.
ձարբէնէ , և լինչ լինչ այլ ։ իսկ արդ՝ քո առասաց իցէ ։ Հար
ցանեմ եիդ • Թէ ոք արդ ասէր զանձնէ ուտել Հոգի մար
գարէութեն • և քարոզէր՝ Թէ Հռոմ յետ երկուց ամսոց
կործանեացի , և յանցանել ամսոց երկուց՝ ոչ լիներ այն-
ոչ արդեօք դիւրախաբ կոչէին զայնպիսին ։ Նակ արդ՝ յոմ
նոմն ոմ ձշմարիտ մարգարէ առաքեալ յայ՝ հրամանաւ
նր քարոզեաց • այլ Նա երէր առաբեր , և նշոռէր կործանեալի • Ը. Ը •

քայց ոչ կործանեցաւ ։ Յոյնպէս եւ այլեւս առաքեալ
յիշ առ արքայն եղեկիա՝ զմահ նորա պատշաճեաց . ա-
կայն ոչ մեռաւ նա , այլ յաւելաւ ի կեանս նորա հնգե-
տասան ամ . եւ զայն յետադարձումն ստուեր արեւու սքան
չելիօք հատուսեաց ։ Արդ՝ մարթի՞ ինչ ասել զոյնիսկ կիր
ջեսային՝ ոտս մարդարէս կոչել ։ Հարցանեմ չորրորդ .
Թէ որ արդ գրեր առ ոմն զանձնէ , Թէ տէրէն է այ . ոչ
պարծուտ համարիւր այնպիսին . և ահա սքան յոլհաննէս
ասէպ ասէ զանձնէ յաւետարանին յիւրմէ գրելոյ առ նոսա
եկեղեցի՝ և ոչ առ առանձինն որ , Թէ այս աշխէրս է ,
ըղ տէրէր չ ։ բայց ոչ ուստիք ծանոյ Թուեցաւ այն ։ Հար-
ցանեմ Հինգերորդ . մարթի՞ ինչ ասել զոյնիսկ արքեալ
կոչել . զի ասեն գիրք զնոյնոսիկ , Թէ աբէն (եղբայրք նոր,)
և աբէեան ընդ նմա ։ Այո յոլովակի այսպէս գտանին անօրէնք
գատողք , շարժել՝ ի բանից ինչ՝ զոր ոչ ուղիղ իմանան ։
Այայց ոմն այսր խոհական ոչ արհամարհ զոյնիսկ արքե-
ցուկն , մի աբէել կոչելոյ զնա գրոյն . այլ իմանայ՝ Թէ
այնուհետեւ նշանակի զանձ զոյնիսկանն աւելի արքունին .
կամ յայն միտս լինել ասելն , յոր միտս ասի . աբէեցուցէք
ընդ իմ յաբէնէ . այ՝ արեւմտից Թաղաւորեցից . կամ ոմն ի
սաղմոսին ասի . աբէեցին նոյա ի պարարտութիւն գան ձոյ . և
այլուր , աբէել և աբէեցուցոյ եղէ զրպտեսիչ իմ ։ Այնպէս ըզ
բազում ասացուածս և զգրուածս՝ մեզամ զան զոր հրն-
չեն պարտ է մեզ մեկնել . զի ոչ կարեմք , և ոչ պարտաւո
լեմք զնոր զքն և զան զառաքեալն լինել , կամա-
ւորել զգուշանալ ի խօսս զան գնոյ ։

Ա՝առն երիցոյ ։

Ա՝ Բանից և ի գրոց եկեղեցուց ի գործս . տեսցուք ոմն
բազում արարք պատմին ի նոր գիրս , որք երեւին ե-
պերելն , քայց չէ մարթի եպերել՝ այլ առաւել արժան է
դոլիլ ոմն վայելչականս և արդիւնաւորս ։ Արդ հայես-
ցուք ի վարս հնոյ նախահարոյ , և քննեսցուք զարարս
ինչ նոյն ։ Այսր առաջին գարձուածոյ զոյս յաբրա-
համ ։ Այս խոստարկուած , զինչ ստգիւտ գտանիցեմ ի սո
յայս այր . ոչ ապաւէս կոչիցեմ զաբրահամ , և անձամբիս ,
և ձիւզ , և անփոյն ։ Այո մարթի էր այգոյն կոչել , Թէ քրն
նեաւ լինելին նոր արարչ՝ ըստ լոկոյ արտաքինն երեւութի ։
Ա՝արթի էր կոչել ապաւէս . զի յեւանելն ի լեառն ըստ խոս-
հական՝ ասաց . նոյնպէս գոյ այդր հանդերձ էղէք , և ես ա

գո-

պատանեաւն երկնից՝ ինձ ցանդր, և երկնդպցուս, և գոչէ-
ցուս առ նեղ . ասկայն ի մոխ եղեալ էր նոր գնեալ զպա-
տանեաւն . յորմէ և ոչ սակաւներ գառնալ ընդ նմա :
Ասայց ծրն պատրս ջատագովէ զաբրահամ . ասէ . հաս- եբր.
տով մարդոյ սբեալոյ . . . պետիկ գոտորտի . . . էդ՝ է մոխ ի- ժամ. 17.
րամ , ըէ և ՝ ի գնելոյ կորոշ է յորացանել ած . յայտ է ըէ
մէն խոտումանն եղելոյ առ նա , ըէ խոտիկս կոչեցի ինչ Ծնն.
պատ . ոմ և նոյն ինքն առաքեալն յիշատակէ : Ասյ այլ հռ. 12.
ուր ասէ զաբրահամէ . անյոյս յոսով հաւատաց . մէն այնոր Թ. 7.
առաց , ըէ գործայց ըէ խաչհակաց . սկսումնելով , ըէ գ. 8.
յորմուսէ գնաւ ուծ՝ չէտ կոտարմանն պատարագին : Ասյն
սիկս մարըէ էր կոչել գնաւ՝ սրիտ , գն առաց գչինոյն իւր Ծն.
մէ , ըէ գոյ էմ է : Ասյ ծրն Թովմաս ասէ , ըէ զաս- ժբ. 13:
յնին նման բանս պարտ է խմննալ օրինակաւ և մարը-
գարէիցն առացեալ , Ասյ ևս մարըէ էր կոչել զաբրա-
համ անձնոցիկ , իբր գն երկուս էառ կանայս : Ասյց օ-
տար է յոյժ ՝ի մտաց առալն , որ զաբդիւնս
ամուսնական ժուժկալութեան արբրահամու՝ հաւատարէ
արդեանց կուսական ժուժկալութեան յովհաննու : Ասյն-
մարըէ էր առել զաբրահամէ ըէ եղև ձիշդ . փոխանակ գն
յարձակելոյն զպատր հրամանաւ ՝ն ՝ի առնէ իւրմէ խո-
մոնելոյն Հանդերձ , զոր ծնեալն էր ՝ի նմանէ , չէտ նման
պաշտր , քայց միայն հաց և տիկ մի ջրոյ . քանգն մարըէ խ. 14.
էր գառացոյն առել , ՝ն երբեք այդպես ՝ի քաց արձակեաց
գկին իւր՝ որ այլ չէր գառնալոց , որգ-ոյն անգրանկաւ-
գկին , որ ընդերկայն արարել էր նմա աղախնուէն , ո-
րոյ չառ էտ ՝ի ծշակի էր արժանի : Ասրըէ էր առել գա-
ռոցն , ըէ արբրահամ ՝չ միայն եղև կարի խոն ձիշդ , այլ
և ազնուի . գն հնոջ իւրում էտ այնչափ առկաւ ջուր ,
մինչև ՝ի ապառիկ ջրոյն՝ մեռեալ էր արդեօք մանուկն ՝ի
ծարաւոյ , ըէ հրեշտակին ձեն չէր ցուցեալ նմա ջուր :
քայց արդարանալ արբրահամ՝ ի ստգտանալ առաջ՝ այս-
ոչիկ , գն ոչ կամը այն էին . ասա ըէ ոչ անառարակօր
տոնեալ էր արդեօք առնել , որ այլոյր առաջաձեռն էր
յոյժ , և գչնութս ոչ միայն յօժարատիտ ժողովէր , այլ և
զոնաբթառատ առ նոր մարդասիրեր : Ասյ զաբրահամ ,
նոյնպէս և գյակոբ և գյովսէփ և զայլս մարըէ էր առը-
տանել : Ո՞ չակոբ մարըէ էր յանգիմանել ոչ առաքաս և
նենգառուր . գն առաց . ես ես էտա անբրանչին ջո . որոյ գեզ ընդ. 19.
քօրն զանգրանկուէն և զօրհնուէն յիւրն կորզեաց : Ասկ էս. 5:

զսովսէփ մարթ էր յանդիմանել սոյն մեռապարծ . զի զբազա իւր յայտնանի պատմեաց . բայց և ոչ մի'ի սուտա նացս ունի Հաստատուածն . զի ըստ օգտաբերութեան Հեգեա յա կոբ ըստ մարմնոյ չէր եաւս , բայց էր ըստ իրաւանց զոր ըս
ԼԵ. 33. տացաւ 'ի Հաւանութեէն եաւթից . և զի նմին էր պատ
Հ—Ժ. Թ. 8. բաստեալ առ յոյդ . յոր միտս և յովհաննէս մկրտիչ'ի քան
ԱՐ—ՀՐ. եղիսա կոչեցաւ , 'ի կենացս զերազոյն՝ զոր եաւս յոմանկ
Ժա. 14. և պատմեաց , եցոյց ոճ զՀանութեէն յիւրում ժա մանակի . վասն ոչ միասարծութեէ , այլ մարդարէական պատմութեան :

Ե . Ա՛յլ զի մի յերկարաւոր քննութէ լեալ մեզ զանցանել զՀամառօտագիր կոտրած , զաշխատեցեալ օրինակաց ամ փոփ գրեացուք . և Հարցուածս և առաջի արասցուք , ոչ 'ի մանս առաջին : Ա՛րդ՝ Հարցանեմ նախ . Թէ որ 'ի վարդապետաց կամ 'ի քարոզչաց յանծոյց խրմէ առ սեալ զոմանց ունկնդրաց զերեւութէն , զպատճառանն՝ որ 'ի ձեռին Հարկաներ զգեանել և խորտակել , ոչ բամ բասիւք լինել անՀամբեր . մանաւանդ եթէ խորագա նաւ և՝ կամ դատապարտաւ ցՀերձութն արեան ծեծել Հր բամբայեր զյանցաւորն : Ոչ արդ՝ առաւել քան զայս արար մնխես . որպ տեսեալ զՀնազանդեալս իւր 'ի կռ ռապաշիչս պատուհաս , 'ի բարկութէ բրդեալ՝ խոր
Ելէն. տակեաց զնծ առաւ տասնակս օրինաց՝ որք գործք ոչ
ԼԲ. 19. ելին՝ գրեալք յերկոցունց կողմանց . սակայն յետ այսց անցից՝ ոչ յանդիմանեաց զնա ոճ . այլ գրեալ եաւ այլ տասն
Թ—Ժ. տակս , և 'ի սէզ Հոգւոյն վկայեցաւ նա գեղ յոյժ ՀՈՒ զամ
ԺԲ. 3. Տարէին՝ որ ելին 'ի վէր երկիր : Ա՛յս՝ մնմնեսի ոչ շատացեալ զտասնտասնեան խորտակել՝ առաջին եաւ կոտորել 'ի ձեռն որդւոյն զնեալ՝ իբրու քառնեւերիս Հազարս 'ի նոցանէ՝ յորոց վէր ցասուցեալ էր . տակայն և ոչ միաք Համարե ցաւ զնա բռնաւոր . սոյ արդ Համարիւր իշխանաւորս , եԹէ ծանր քան զտասնտասնեան սակը 'ի վէր յանցանաց ինչ պատուհաս : Հարցանեմ երկրորդ . եԹէ Թագաւոր որ արդ , կամ իշխան փառաւոր 'ի գնել սրբութէ'ի բազմոյն՝ կաբաւէր առաջի ահաւոր խորհրդոյն , ոչ որ դեօք Համարձին զնա բամած և յիմար : Ոչ արդ՝ զա ւելի կաբաւեաց առաջի տասնտասնակին՝ Թագաւոր գոլով գերափառ՝ ոչ Թագաւորական զգեցեալ Հանդերձ , այլ քահանայական կամ կղերիկոսական արկեալ վերքուա եփուա կտաւի , և պատմուճան բեՀեզեալ . զոր սքն գրի

գոր

դո՛ր մեծ ասէս զամբարանէ, յասել [illegible]. առաւել զար
ժանաւ ընդ նորա կաթաւումն, քան ընդ պատերազմեալ
մրցմանն. զի՝ ի սմա անձին յաղթեաց։ Այլ Տաճիկ ե-
ղև՝ ոչ կաթաւումն. վասն զի ամրութիւն եհար զմեր-
քաղ. փախանակ զի անգամանայց զկաթաւել նորա։ Չար
ցանեմ երբորդ. Թէ՝ ի քրիստոնէից ոք տեսանել, զի
կարիալոն՝ ի տաճարին, և զոյց առնեն, և ծիծա-
ղին. և նախանձ առեալ մեր տեղոյն սրբուե՛ խարազան
՝ի ձեռին՝ ի վե՛ր յարձակեր վայրաթօսից, և վաներ սը-
տոցա, զպիսի ոք Տաճարեին զնա. ոչ տպաւորին զատա-
պարտելին ոչ անժոյժ և անխոհական։ Լսակ արդ՝ ոչ մեր
քո, որ տասցեալ էր զանձնել, ասաւրա՛ չինեն, զի հեչ եմ
և խոնարհ սրտիւ, արար ինչ այսպիսի. յորժամ մտեալ՝ ի
տաճարին՝ արար խաչագան ըստնելոյ. Եբեման զանիեսին՝ (որք վա
ձառելին) զրկեաց և զարհատ և զաղաղիս. Թէպետև պի
տոյք եմ՝ ի պատարագ. և զպղինձս գնաւճառացն չրջեցոյց
և զբեզանն հոդծանեաց։ Այլ Թէպետև այսպիսի արարք
՝ի մտադիմ՝ են գործ բարկութիւն և կարձմոութիւն, սա-
կայն աշակերտացն քո դիտացին մեհենել զմեր՝ ի բարն.
և ոչ տնտանոր գրի. չէրեցին՝ ըե՛ չբեալ է. նախանձ պան չոյ
էիր գնա։ Ա՛ի միտ առեք զայս յանդգնեալն գատիչք. բա-
զում գործք ըե՛ տպաւորին երևութիւն ամենևին նման են,
Թէպետ են որք յառաքեալ Թէ, և են որք՝ ի մտութիւ
գան յառաջ։ Օ՛ ինչ ասա. քրիստոնէական սերն, ա-
ռ՛ տառքեան, ոչ խորհի չարք. և ոչ՝ զի հաւասար լինել քա-
րի։ Ա՛պա տրնեն եթէ սեր ունիք, զայսպիսի գործս
տնա՛ք առաքեալսն, և մի մտնուիք։

Ա՛ղաղում զայլ մեծամեծ սքոյ արարս. զորս Տնար է խա
ծատել ժամանակս ժամանից. ոչ զամբծութիւն սրտին եղե
կեայ՝ յասել՝ նը առ նոսն. ո՛վ տը, չէրեցի, տրդեօ փեսայի առա
ջի որ ձկնարտուեր, և խոպոբեալ սրտիւ. և չբարեն առալի
արաբի. որ բանք յանդգնեն գատալին Թեպետև ժպրնու
Թի Թուխկին. բայց այնպես գնջուցին զնոյն, մինչև ըզ-
Տրամանն մտնու նը, զոր զեկուցանն էր եսայեայ, ան-
զեն նահանջել. և՝ ի կեանս նը յաւելու ամն Տնգե-
տասան։ Ա՛ղաղում զնախանձն եղիայի. որ Թէպետև
նախատինս ինչ ոչ լուաւ, այլ այր սյ կոչեցաւ, սակայն
երկնաւոր Տրով Տարեալ այր տատակեաց. որ և զայս
Տնար էր մեծ անժոյժութիւն գրել՝ երագագատ լեզուի,
Ա՛ղաղում զպղպեր տատակութիւն եղիսեի, որ՝ ի ձայնել
մանը-

մանկանց առ նա՝ Ել ինձ՝ Ել ինձ՝ որպէս եր իսկ ։
ճաշասատ պատուհաս հասոյց՝ի նմա . զոր չարաչար դատո
ղին մարթ եր կարծել գործ դառնամաղձ սրտմտութեան ։
Լուղում զայսոսիկ , և զազգում այսպիսիս՝ ի համառօտն
փութացեալ . և՝ի վախճան նոցին զայս ինչ հարցանեմ .
Յոբ. ԼԷ. Թէ ոք արդ այնչափ գոլեսցի տոկոյր զանձնէ , որչափ գոր
Ես. Լո. բեաց յօգ զինքեանն . Թէ ոք զիւրոյ հակառակորդացն
Ժղ.Ժէ. գԺղոհեր իւրեւ զնա . Թէ ոք աՀեղի առներ ոյ զիւր ան
Ժղ.ԺԹ. մեղսի , և զՏարուճանն՝ մեծ ՚ի զիւր մեղս դրեր , ոՀ ա
Ա. 10. ւարն . և Թէ ոք զոր ծննդեան իւրոյ անիծանսն , ոՀ ա
և 17. նէծ նա . ոչ արդեօք համարիցին զնա այլ ամբարտա
Ա. 1 . ւան , և անԺոյժ . ոչ արդեօք կոչիցին զնա՝ առ յոյ ան
պատկառ , և զտեսչութեանն՝ նոր բանսարկող ։ Ապրեալ նոր
Խէ. 7. պաշտպանող եղև յօթայ . և սՀր Հարր զդանդատանս նոր՝
ծնունդս կոչեն նոցին ։

Յորդոր ։

Յօրինակաց՝ որ գրոց , և՚ի բանից և՚ի գործոց մեծա
մեծ սիրց ցայսմկողը ցուցելոց՝ քաջայայտ երևի , Թէ
յոլովակի որ ասացաբոյ երևի չար , ներքոյ բարւոյ է՝ և
սՀր ։ Ո՛չ ոՀղ ցուցմ մնեալ՚ի ջուր՝ բեկ երևի և կոր , այլ
իրօք չէ այնպէս . ոՀղ գետափնեայ ծառոյ կատարք ՚ի ջը
րոյ երևին , և չեն անդ . ոՀղ նաւելոյ ծովափնեայքն եր
բևին գնալ , որ ոչ գնան . և ոՀղ արեգակին առ աչս ե
րևի անշարժ կալ , և ոչինչ մեծ լինիլ քան զկատառակ
ինչ , բայց իրօք չէ անշարժ , այլ ըստ աստեղաբաշխից
ՀաշոՀի ՚ի մի ժամ՝ միլիոն մի և Հարիւր քառասուն Հա
զար մղոն ՀանապարՀ Հատանէ . և քան զնմանս երկիր մեծ
է յոյժ ։ Ապրելոյս բազում անգամ երևի լինչ մոլութեն ,
որ իրօք է առաքինութեն . և վասն ոՀղ արտաքին զգայու
թեանք յոլովակի խաբին , նոյնպէս և կարծիք մարդոյ են
դիւրախաբ ։ Վասն զինչ պարտ լոկ առնել . յիշեցուցից
Յէ. Համառօտ զաստացեալն գրոյն . Ո՞ ըստ ասէ Տ՚ն . ահա
Ես. 24. խնամատ առաքինի . զի ՚ն գրիւղրի՝ ծանծաղամիտ մարդ
գոյ է ՚ն այս գատել , կա՛ ՚ն արտաքին երևութի ։ Կը
Ես. 3. րնէ՛ , ոչ՚ի խոՀ տգիտեցէք . յի ՚ն տեսանելոյ ասէայ . ահա
խնամատ Երկրորդ . զի տեսութենն երբեմն պէտս ունի վը
կայութեն այլոց զգայութեց , Հաստակելեայ , և Հատո
Դ Նդ. տելեայ , ոՀղ յայտ է՚ի միւղ մնմղին ։ Կրեալ է . և ոչ
ըստ խոսից չանգիմանելոյն . այս է՝ ՚ն լոյս ակնՀայ . ահա

խմաստ երրորդ ։ վնաս խաղաղ առաւել կամիր հաւա-
տալ չշահիլեացդ՝ քան լսելեացդ ։ զի շշահիլելիք ստու-
գագոյն են քան զլսելիս ։ Նա գրեալ է ։ Ո՛վ յառաջ քան ա. կ.ւ.
զձմանաւն դասէ ։ այր ոմն յառաջ քան զձմանալեալ զձմուր ղ. ։
տուեալին ։ ահա խմաստ երրորդ ։ յոր յարեմք և զդոյզն
զոյս բան ։ ոմն դատիք դատաստան անդատ ։ զի ոմն եր-
քեմն ՚ի դատաստանէ ձերդ դատաստան զձեզ դատա-
պարտեսցէ ։

ՎԱՐՈՒՑ ԻՈՎ ։

Յաղագս աղօթից ։

Ընտրեալ ։ Խնդրեցէք և առնուցուք ։ Յովն ։ ծղ ։ 24 ։

Սկսուածք ։

ամանակ է այժմ յորում զօրը Թշնամեաց ե-
լանեն ՚ի Հակատամարտ ։ և յորում քաղաքը
և մայրաքաղաքը յոլովակին ՚ի խուռն խմբից
Թշնամեաց պարսպափակ պատեալք՝ յորում
և ՚ի վտանգաւոր պաշարման նստին ։ Օ՜ այսու ժամա-
նակաւ տարօյ օչ դաշտատվայրը միայն և անդաստանք ,
այլև քաղաքք յոլովակիւ յապահանուելի դնին ՚ի Թշնա-
մեաց ։ Ա՜յս չար այո՝ ծանր է յոյժ , բայց և տանելի
Թուի , զի տևի առ ժամանակ մի ։ այլ ես գիտեմ այլ
քաղաք , որ ոչ երբեք զերծ է յարշաւանաց Թշնամեաց , Սամ.
և ՚ի պաշարումանէ ։ Նա որ իցե այն ։ փաղաք է նախաւորին խե.յ.ց,
ծծի , այն ինքն է՝ հոգի ։ որ կուզի փաղաք ասե զօրութիւն ։ Օ՜ այս
քաղաք պաշարեն Թշնամիք , ոյ է՝ սատանայ և չար
խորհուրդք ։ Օ՜ ինչ ապա ։ սասցից՝ զինչ առնել պարտ
իցէ , և զինչ սովոր են առնել քարեպաշտք և առաքի-
նիք ։ Իբրև երևի Թշնամին եկեալ պատեէ պաշարել , ան-
դեն վազվազակի խոնհոտին ընթանայ ՚ի դղեակ եմաստա-
րէն , խնդրել ՚ի նմանէ օգնուհի ։ սա պատասխանի առնէ ,
խնդրել զօգնուհի Թագաւորին մեծի ։ Ա՜յնինչ ՚ի հարց-
փորձ մնատլին առաքինութիւնք , Թէ ոմ երթիցէ փո-
խանակ մեր , խորհուրդն տայ պատասխանի , առաքեցիք
զմի յեօԹանց պարգևաց , զաղօթս ։ և զի մի յապաղեսցէ ,
հնծցի յերիվար հասցոյ ։ Յանձն առնու աղօթն ։ գնայ
շ Հանապարհ երկնից ։ մտանէ ՚ի գրունս տեն , և տայ
Ծառայ հաւատարիմ պատմէ արքային զեկեալ հասեալ
վտանգ

վանդ քաղաքին . և խնդրէ օգնութիւն : Ոչ այն լուեալ Թագաւորին՝ առաքէ զնէրսէս զղջմոյն երկնից , ուղեկցու- Թիւն Տամոյն արքունեաց . որոյ մտեալ ի քաղաքն՝ ան- դէն զամենեսեան զհաւատս Թացուցանէ . զխախտեալսն Տաս տատէ . զսուտ ուսեալսն խաղաղէ : Այս այնպէս գառնայ անդրէն ի քաղաք իւր յոյն , որ յառաջն էր իբրու փախս տեայ . արիւնն , որ էր իբրու լուծեալ լքեալ . իշ նախն և այլ առաքինութիւնք : Ոչ այն տեսեալ Թէոմաւոց՝ գումն առՀասարակ . խախՃոյժ չերեսաց էնէր . չի որ պարբերչի վե- Նոյա ընդ եփիպոպէան : Այնպէս առ քարեպաշտս և առաքինիս՝ քաղաքն զօրութեց Տոգին՝ պատգամաւորու- Թիւն աղօթից զերծանի յարշաւանէ և ի պաշարմանէ Թէոմաւոց : Հայոց՝ խնդրեցէք , և առնուցուք : Ի միում առիթ զայս , և ուշն ուշով միտ դիր , որ ինչ յառաջա- կայդ ասի :

ԱՀասկութիւն .

Ի՞նչ է դիւրաւ ընդունելն յոյն զօդնութի՝ ի վանել զիմ աղգ Թէոմաւոց : (բաՃանուն .) Այ հայ են Ձմմարտաւէն , Նաիմ՝ մովսէս , դաւիթ , և յովհան՝ երկրորդ՝ տուբիա , պօղոս , և կիւռն քանանայն :

Այ՝ան առաջին .

Ա . Ով աղօթիք դիւրաւ ընդունելն յոյն զօդնութի՝ ի վա- նել զԹէոմաս , նախ առաջին վկայ է զօրագլուխն Էջմ մովսէս : Ձայս է Թէ պատերազմելն երբեմն որ- զիկն էջմ ամենեկայ . յորում պատերազմի քաջա յաղթի յուշաւ մովսէս առ Թէոմասն . զի առաւել յա- զօթից մովսէսի՝ քան ի պատերազմելոյ Ժողովրդեանն Ժ . ։։ եղև նմ պարտութիւն : Այ զի գրեալ է . և լինիր , յորժամ ամբառնայր մովսէս ձեռն իւր , զօրանայր էջմ է , յորժամ մովսէս՝ որ կայրն ի բլրին , ամբարձեալ ունիր զձեռս երկինս՝ աղօթս մատուցանելով մի Ժողովրդեան իւ- րոյ առ Ձած , քան զոր պատերազմի յաղթական էին ի մարտին . մինչև առաւել լինել՝ զոր արարն մովսէս յա- զօթս , քան զոր արար յեսու ի Ձակատամարտն : Ի՞նչ վկայութիւն առաջին :

Բ . Երկրորդ վկայ է այսմ սքի արքայն դաւիթ . ի՝ ում սի Ա զրոյն՝ վիճիարն սկայն զողնաթ դիւագին յարձա- կեցաւ , ունի Թէ կամելով զնա կլանել . այլ անդէն ա-

ռանց ինչ բուռն զօրութեան տապատամ յերկիրս կործանեցաւ ի գետնի զոտով սկայն ։ Եւ զնարդ . որովք զինուք մարտեաւ գետին . լուսարձակ գրոյն . եւ գամ ի վէր ։ Ա. Թագ. ԺԷ. 45
ոչ ասէ գետին ցգոլնայ , անոճամբ ասն ջրութեանց ։ Օ ի ոչ զինուք , ասէ ոսկերբանն , եւ ոչ սուսերօք ընկերց գետին զգոլնայ , այլ՝ աղօթից խնդրուածովք ։ Խամիա պատիւ միա եղեալ խնդրուածոց՝ կատարեր զինչ եւ կամեր . եւ աղօթիւք խրոմբք զպատերսն վէմսն եւ ամրոցեան կանգնեալ՝ յաղթուն ի յաղթուն վէր կատարեր ։ Հա վկայութիւն երկրորդ ։

Երրորդ վկայ ձեմարտութիւնս է անպարտելին յաղթիւ . որ թէպէտ և կին է , բայց արժան է վկայութիւն ընդ լինել ընդունելի . զի զկնոջէն բնութիւն զանցեալ , քան զարս ցուցաւ ։ Ո՞ւր ինչ քաղաքն բնաւերուսա՝ պատշարեալ ի հողմիւռնեայ ի նեղ եհաս յոյժ , տեսեալ այր մի տիտղանայր ամ մարդկային օգնականութիւն , յիմ յուսացաւ , և յաղթիւն զօրութիւն . եւ ի բանակ անդր թշնամեաց . և անդ պարսպ գտեալ՝ սուսերք հողմիւռնեայ , որ ընկերն ի գահոյս՝ զնորան եհատ զգլուխ . և այնպէս յանկարծակի իմն աչքընկերութիւն ի թշնամիս՝ զերծոյց զքաղաքն ի պաշարմանէ ։ Ո՞րդ՝ ոմ արժան հատուրիկը տալ զյաղթութիւն . միտքն քաջուն . ոչ այնչափ՝ որ աղօթիւն զօրուն , զոր մատոյց յուդիթ առաջ , մինչեւ եղեալ եր նմա առ հողմիւռնեայ ։ Ա՛ յրեւիլ իսկ մարտին ի գլուխ եղանել և յաղթութեն չաքոցել , յորժամ կայր նա առ գահոյսն հողմիւռնեայ ներկելոյ ի քուն թանձրուն , և մերկեր ի պատենից ընդ նորուն սուսեր , քանզի չէռ երկնղուտ էին եղք զօրծոյն , միաւանդամ եկոյց յաղթութ առ ինր , և ասէ . ջրութ. ԺԳ. 9.
ջ՛ չէռ ած էնէ յաւուրս յայսմիկ ։ և ապա ինքոյց զսուրն , և եհատ յաղթուն , աղօթից միոյն օգնականութիւն ։ Հա վկայութիւն երկ ։

Ա՛ան երիցորդ ։

Ա՛ատցաք , թէ աղօթք ընդունին յոյ զօգնութիւն ի վա ջ. նել զամ ազգ թշնամեաց . գայտ է թէ ոչ զերեւելս միայն՝ այլ եւ զանեւելոցն . զատանայ ասեմ , և զատանայական փորձութիւնս ։ Ա՛սա առաջին վկայ է այսմ առաքեա ։ Յայտ է Տ-ութ. Ը. 8 ։
թէ աւրհաս գաւսաղ Հաւագոնէլի առաքեալ էր արանց եօ-

Թանց , զորս սպանեալ էր այսուն չարին . այլ տուբիա , որ յետ ամենեցուն ամուսնացաւն ընդ սարրայի , պահեցաւ ողջ անարատ : Իսկ զնամդ . որով օրինակաւ յաղթեաց զօրութեանն սատանայի . զնա ի ձեռն նաւ զաղօթս : Օ ի խրատելով խրատեալ էր զնա հաւատալով՝ երեքօրեայ հրաժեշտ կալ նմա ի կնոջէ , և երկոցունն անդադար կալ յաղօթս . զի յաղթեսցեն բռնաւն սատանայի : Ակաց տուբիա ընդ սարրայի հնոջ իւրոյ յաղօթս . և սատանայ ոչինչ զօրեաց ինքեանս նոցա :

Եւ : Որ ինչ պատահեաց տուբիայ , նոյն դիպաւ և առաքելոյն պօղոսի : Այս ընդ սէր գրոց՝ մինչ երեմայր յաղօթս , պատահեաց նմա ագռաւին ոմն , որ ունէր զայս հարցուկ : Այս կին զնետ եղեալ պօղոսի աւուրս բազումս՝ աղաղակէր , ասէ ծառայ է ատ ոչ . գնա այսոր ի նա պօղոս . և եհան ի նմանէ զայն : Այս ինչ . որով իմիք տուբիա զսատանայի խորտակեաց զզօրսն . այո է , աղօթիւք . զի հայր ցեալ ընդ նա պօղոսի , եկաց յաղօթս . և յանուն նոն մերոյ յիսուսի քրիստոսի՝ հալածեաց զայն չար :

Ջ . Ահ մեծ է զօրութիւն աղօթից՝ ի վանել զսատանայ , որ կայր և կիննն քանանացին : Այս ինչպէրայն մատեանին , իբրև եկն քեզ ի կողմանս տիւրոսի , մատեաւ առ նա կին մի քանանացի . ի ձայն բարձր աղաղակէր և ասէր . ողորմեայ ինձ՝ որդի դաւիթ , դուստր իմ չարաչար այսահարէ : Օ ինչ առ այս քեզ . ոչ ետ պատասխանի՝ և ոչ բան մի . քայց յաղաչելն նոր առնէր , անդէն գիմացաւ նոր . և ըզդուստրն նր զերծոյց ի դիւին : Տեսէք զզօրութիւն աղօթից . զի ոչ միայն երևելի թշնամեաց , այլ և աներևոյթ թիկունս յաղթեն աղօթք : Օ այս ի միտ առեալ՝ ձեռն արկէք ի զէն աղօթից , և տեսանէք թէ փորձ զձեզ սատանայ : Կրնեն ոմանք՝ թէ ի թլսակիա զերծեալսն և զսուրհան՝ լոկով չհաւատալ սմանէն . նոյնպէս սատանայ թէպէտ և երեվեալ է ամէնի և անդուստ , բայց դոյզն աղօթիւք սանձահարի :

Յորդոր :

Այս արդ՝ ընդ աղօթք ամենք զօրաւոր են և յաղթական , մինչև անվհեր լինել յիմ թշնամեաց , քաղաք հոգւոյ չունի ուսանել երկնչել : Այս միշտ արթուն կացցեն աղօթք առ դրան բերանոյ և սրտի : Այս դրան սրտի մտաւոր աղօթք՝ սատանայական փորձութենէ և խորհրդոց

դոց լեզին Հալածիչ . առ գրան բերանոյ՝ ձայնաւոր ա-
ղօթք ամ մարմնաւորք և հոգևոր չարեաց և վնասուց լի-
նելին վանիչ ։

ՎՐԴՈՎ ԻՆ ։

Յաղագս անդորրամտութեան ։

Ինձաբան . Ակնեայք ժամանակ , զի ամ որ ապանանիցէ
զնէզ՝ Համարիցի պաշտօն մատուցանել ։ Յով. ծղ. 2 ։

Սկսուածք ։

Պ ել կանխաւ նահապետն յակոբ՝ արար սկրելոյ
որդւոյ իւրում պարտաճան ծաղկեայ , նոյնպէս քո Ծննդ.
յաւետարանի քնարանիս իւրոց սկրելի աշակերտ Լե. 3։
տաց յօրինել գործ նկարագրոյ . զի իբ ուրա-
խականս խառնէ զտրտմականս ։ Օ մտաւ ածէք զբո-
բանն , և գտանիցէք գոյնս պէտեան ։ Ինդ քո խոս-
տանայ իւրոց առաքելոց զգալուստ Հոգւոյն սրբ . ա-
հա գոյն զուարթարար . այլ անգէն ի վերայ բերէ
խոստմանն և զայն , թէ ի ծաղկեփթոյ էութենդ հանիցեն Ցվէ.
պէնէ ։ և թէ . եկեսցէ ձամանակ , զի ամ որ սպանանիցէ պէնէ՝ Ժղ. 2։
հաճարիցի պաշտօն մատուցանել այ . ահա գոյն տխրական ։
Ա.րդ՝ զիարդ քո զհալածանսն՝ որ հանդերձեալ էին ,
յառաջ գուշակեայ ։ Օ այս արար , զի յառաջատես
սլաքք մի կարելիցէ վնասս խոցեացեն . և զի անդորը
արարիչ ուսցին տակաւ բարեաց և չարեաց . զի իբ ոսկե-
բերանին , ամ զարդարոյ կեանս վշտաց և յաջողուածս
ծաղկ սբանչելի էին այլայլախառն յօրինեալ ։ Ինչ այս
է պատուհասանն ծաղկեայ , զոր տայ ամ իւրոց սկրելեաց ,
որք անդորրատուչք են ամրացեալ ։ Ինչ թէ կամիցիք
գիտել , զինչ հատատանէ լոյծ առաքինութիւն , լսեարուք ,
զինչ յառաջադոյզ ասի ։

Հրաւիրութիւն ։

Ինդորրատուչն ով՝ ի յաջոդուածս բարձրանոյ , և
ով՝ ի վիշտս լքանի ։ (Բաժանումն ։) Ինչ այս ցուցանի
նախ՝ օրինակաւ արրահամու , և յովսեփայ . երկրորդ՝
վկայութիւք դաւթի , և այլոց ։

ա. Պետրոս անդրօրեայ առնուլ զերկնական ի տեսանել ՚ի սրբ
զկոյս . բայց ՚ի միջ ասի զերը ՚ի վերոյ երևիլ օրինակն
աբրահամու ։ Խոտեանք , զի աբրահամ պատուէր եառ
յայ՝ զնուագ ղորդի իւր զուտահակ ։ ո՛վ խոստ և անձեռնասր
կենդ պատուիրանիս ։ Ոչ զնուագ . Հայր զորդի իւր զնուա-
գու , և զոհրելն որդի զմիամօրն իւրոյին ձեռամբ ։ Ո՛չ՝
այդպիսի լոի պատուէրդ յայ ։ Ոչ աբրահամ զնուագ արար .
միթէ ազատեաց զնա նահանգել զՀրամանն , կամ մե-
ծագ . ծնանողդ . այլ ՚ի պատրաստ է ՚ի լերինն անդ զե-
ղ. 22. 2. նուագ զնուումն . Ձգեաց ասէ աբրահամ զձեռն , առնու զսուրն
ղբ. 10: և զնուագ զորդի իւր . և ահա այլ զնուումն զնա փոխանա-
կեաց . եկեաց խոտհակ , և զնուաւ խոյն ։ Ոչ օրինակ
ցուցաւ յայտնեալդ աբրահամեան կերպարան . ոչինչ օ-
գուտ , այլ սուտ յառաջն . նովին պատ էգնն զնոյն , որպ
Հանդերձեալ էր Հարկանել զորդին . զաջն յորդւոյ ՚ի
խոյն փոխադրեաց , միշտ խորհրդական և խնդամիտ . ոչ
փոխեցաւ նոր կերպարան ՚ի փոխել անդ զնուանն . նովին
խնդրոյ մատոյց զնոյն , որպ մատուցանել խորհուրդ
զորդին ։

ղ. Ո՞հա կատարեալ անդրօրեայ օրինակ . նոյն էր յառա-
աբրահամու , Թէ կենդանի լինելը իւր որդի , և Թէ մե-
ռեալ . եԹէ որդին փոխանակ խոյոյն լինելը զնուեալ , և
եԹէ խոյն փոխանակ որդւոյն . զի միապէս պատրաստէլ
էր առ արկածս վշտաց , ոչ առ յաջողուածս . և էր ա-
զագաւ . վ՚ա զի երկոքին իսկ գան ՚ի ձեռաց ծոյ ։ Այդ-
ծն. 22. 1. սա և ՚ի ծերութեն եղոյց մեծ անդրօրեայն ։ Ոչ երեալ
է . լռեաց անտի աբրահամ չերկիցն հարցուց . բայց որպ օրի-
նակաւ արար զայն Ննանապարհ . եԹէ բարեկամք առ
նմա էին , կամ ապառազինք զնուեալ ։ Ոչ աբրած զար-
ծն. 22. 14: մանս . աբրահամ , որոյ փոքր մի յառաջ զնուեալ էր զնո
տոծինս իւր երկեքհարիւր այր , և նոքօք զնուագաւորս ա-
տուոյց վանեալ , արդ առնու ցուցց ՚ի ձեռին . և հնաւ
իւրով խորհրդ ի՛ջանել ՚ի գերեզման , և զաղբատուն վարել
կեանս . զոր արար իսկ յօժարամիտ , և խնդամիտ . զի
ուստեայն ամ որդւոյ իւրոյ , Թէ զնուագ պատ է լինել
՚ի վիշտս և ՚ի յաջողուածս ։

ի. Ո՞չ պետս անդրօրեայն մեծ եղոյց յոսկերս . զի միա
սին տարաւ կրկին զնուակաց ։ Սա ՚ի հոգի իւրմէ յոյժ սի-

սիրեցեալ՝ ծաղկեայ պարճանաձև յանձին կրեր. ահա վիճակ ծանր.
բանիմանութեան. բայց ասա՝ ի ծառայուն վաճառիւր Լք. 3.
մտքիանացող. ահա վիճակ չարաչաստութեան. ի ծա- Լթ. 5.
ռայութիւ ամբարձաւ ի վերակացութեն. ահա վիճակ Լթ. 20.
բարօրութեան. բայց յետ ասկաւ միոյ արկաւ ի բանտ.
ահա վիճակ թշուառութեան. Տուակ յետոյ ի բանտէ եկ խա. 40.
յառաջնորդութեն ամ եգիպտոսի, մինչև լինիլ նմին եր
կրորդ աբբայի. ահա փոխոխութեն վիճակի։ Իսկ առ
իմէ այսչափ փոխոխութենիք առ յոխեփաս. զի ուսցի
նա, մի՝ ի յաջողուածս փքանալ, այլ յանկմանէ երկնչիլ.
և մի՝ ի վիշտս լքանիլ, զի յոյնց պատրաստեցան նմա
վերինք։ Օ՛ի ևս յաւելից. յոխեփայ մի լինչ՝ ի մոխ և
դեալ էր, Տաճոյ լինել նմա. և զայն ոչ երբեք փոխեացնա.
ոչ՝ ի նախանձիլ եղբարց, ոչ՝ ի վիճակի ծառայութե,
ոչ մանկուենն հրապուրանօք, ոչ սիկնոջն խոստմամբք,
ոչ բանտին ահարկութե, և ոչ եգիպտական իշխանու-
թեն պերճանօք. այլ միշտ եկաց միօրինակ, և զբարու-
թե աւուրն զարձոյց յաւուրս բարութե։

Ա՛ստ երէցոյ։

Յետ օրինակաց՝ լուարուք և վկայեմ. յայտնի իսկ ե.
զնէմպտութեն իմոյ զամենեցի՝ ի զաւեհան տալ
մոյն։ Կրեալ է անտանօր. արեփէն՝ ի տունէն ինչ ի՛ ձեր- Սոփ.
ջե, և ի լուծին՝ ի ձիէնէն։ Իսկ զինչ ինչ միտ բանիս. մի՝ 6.
ի յաջողուածս, ասէ երանիմոս, և մի՝ ի վիշտս լինչ քեզ
զդրդուիլ՝ ի կայիդ։ Կրեալ է անտանօր. անոյտ ինչ ընդ հոռ, կն. 12.
և ընդ նոր։ Լուր զինչ ինչ ինչ բանի իմոյս. պա-
տասխանի օգտակարիս. Տուր և ջուր՝ երկոքին իսկ են
վառողաւոր։ զի Տուրն այրէ, ջուրն ապականէ. և եր-
կոքին ևս երկեղած. եթէ կինչուն նեղուիմ, և եթէ
ջուրն ապականուիմ։ Հուր են ամձիուիմիք և թշուա
ռութիւնք Ծիս. ջուր են յաջողուածք՝ և կենդանական
նայս յղիութիւնք. արդ՝ տէս, զի մի՝ Տուր զքեզ կիզու-
ցու. և մի՝ ջուր ապականեսցէ։ պինդ կացիր՝ ի Տուր.
զի ինոյ քեզ Թրծիլ. ոչ անօթ բրտի արկանի՝ ի Տնոյ
Տրոյ, զի ապուռ կացցէ կազմածն. անօթ Թրծել՝ ի Տուր
՝ի ջուր ոչինչ երկիւղ. այլ անօթ որ չէ Թրծեալ՝ ոչ կաս
լուծանի։ Համառօտ ասացից. արուեստ և բարօրուիք
անցանին իբր կեանս Ծիս, զոր ոչ արտմեականք լքուցանեն,
և ոչ Հեշտասիրանք կասեցուցանեն։

Ի կոյաս

Ե • Ա կայուԹեցս ՚ի վէՐ գայ և վկայուԹի Հարսին • որ ՚ի պատեղ իւր երկուս Հողմն հրաւիրե Հակառակս • ասե •

Եւթ • ԺՈ • որ՝ հիասիս , և էի հարա • ընկեա ՚ի պարսէղ էմ : Տեսէք , զի ընկեա ասե Հարան • Եւս ընկեցէ • զի երկոցուն Հողմոցս մի է հնչումն : Ա՚ի ԹԷ ասե • եԹԷ ամենախուռ փչումն հիւսիսոյ՝ փոքՃուԹիս , Հալածանս և նեղուԹիս ՚ի վէՐ յաՐուցե • և եԹԷ հեզիկ զեփիւռ՝ մխիԹարուԹիս և յաՐՁակումն ազդիցէ , լինաց նոյն է • զի ոչ Թառամին իմ ծաղկունքը ՚ի սաստիկ փչել հիւսիսոյ , և ոչ ԹաղանՃն՝ ՚ի հեզիկ շնչել Հարաւոյ : Օ սոյն խօսեացի և խորհեցիր մարդ , միշտ պատրաստեալ զանձն առ երկաքանչիւր վիՃակ բաղդի : Ա՚ա՛ռ Հողմ հիւսիսոյ և Հարաւոյ օգտեն , հիւսիսայնոյն սեղմեալ զսուսկս ՚ի ձմերուս , զի առաւել արմատս արձակեացեն յերկիրն • և Հարաւայնոյն ՚ի գարնանայնն զնո՛ւն ընդարձակեալ , զի փԹԹեցուսցէ և ջեռուսցէ • նոյնպէս վիշտ և յաջողուՃած միապէս օգտեն մարդոյ , եԹԷ անդորրն սրտիւ տանի ոք : Ա կայուէն ՀնմարտուԹեան երևի և ՚ի գիրս գատաւորաց • ուր պատմի զաւուրսդ Դատ • ԺԵ • որդւոյ գերեալ , ԹԷ էր երկոցունց յեԹաց աՐաքէ • այսպէս էի և ամ՚այր արդար , որ ՚ի յաջողուՃած և ՚ի վիշտս զկո տէ միօրինակ վարել :

ՅԱՐԴԱՐՔ :

Ա՚այսա էր յաստայեղծոյս , ԹԷ քանի՛ մեծ առաքինուԹի կայ անդորրամտուԹի : Ա՚րդ՝ զառաքինուԹիս յայնժամ ստանայ ոք , յորժամ՚ըՀ պօղոսի կարօղ լինի ասել • փԹ • ԺԱ • ԻԲ • ԲՒՆՈՒՄՆԷԼ , գիտեմ առատԷլոլ • և յափել , և չաղցենալ , և առատԷլոլ , և նուազիլ : Ամէն կարօղ էք զայդ առնել , բարեաՐ է • և ԹԷ ոչ՝ ջանացարուք , զի կարօղ լինիցիք :

ՎԱՐՈՂ • ԻՐ :

Յաղագս առաչման հոգւոյն սրբ :

Ընտրեան • Ա՚ի խոստովանիլն սիրտք ձեր : Յով • գԼ • ԻԲ :

Ա՚խոռճաբ :

Է յոյս մարդոյ հաստատեալ ՚ի մարդ՝ յորում կին մնուտն է՝ և ՚ի դերև , քաջայայտ ցուցա նի օրինակաւ զբ գրոց : Յորժամ էր յոյսն իւ ՚ի քանտի , աղաչեայ զտակառապետան , զի ՚ի

Ղ. ԺԱ. Ի հասանել իւրում յառաջին իւր իշխանութեանն՝ յիշեա-
Ե. 14. ցէ զնա. զոր և խոստացաւ նա կատարել. այլ աւասիկ,
զի ջեկաց տակառապետն ի խոստումն իւր. քանզի իբ-
րև եղ ի բանտին, անդէն մոռացաւ զյանձինսն զարմե-
լականն ի բանտի։ Այլ քո առ մեզ կարի լինի տարօրի-
նակ ցուցաւ. զի յերանելն ի բանտի ձիս, և ի հաստա-
տելն հրաշափառ Համբարձմամբ յիւր արքունիս, ոչ մո-
ռացաւ զմարդիկն՝ զարմելականն ի բանտի ձիս. այլ ա-
ռաքեաց ի մեզ զՀոգին նոր, յուրախութիւն մեծ ձեր բո-
նաբանիս՝ որ ասէ. Ի խառնէացին սիրտ յեր։ Այլ լիցուք և
մեզ ուրախ լինել. զի զորօրինակ ձեզ երբեմն հոգեւոր իւ-
րով զքաւչին հեղեալ դատարեցոյց. և էաք ասէ ձեզ հաղ
Ը. 1. ի վէրս երիցն. և դատարեաց Ջուրն. նոյնպէս այսօր ջրհեղեղ
մեզաց Հոգւոյն սրբով դատարկ։ Այնպէս պարգեւ առա-
քեաց մեզ ձեզ առաքեալսդ նոր Հոգւոյն. ուստի ևս մեծի
այսմ առատաձեռնութեանն մեծամեծս և մեր յիմի մատուս
ցուք այդ գոհութիւն. և զի ծանիցիք զձեր առ ձեզ չնորհա-
պարտութի, զայս նոր առատապարգեւ տուչսն ի սեր-
կեան Հառս առաջի առնեմք ձեզ ի մտածութի։

Հաւաքածոյ։

Ա. ռատաձեռնութիւն այդ յառաքեալսն սուրբ Հոգւոյն՝ անհամե-
մատ առաւելու ևս զառատաձեռնուն (բաժանողն.) նախ՝
աքրահամու և արտաշէսի. երկրդ՝ լաբանայ և յովսեփայ։

Այս առաջին։

Ա՛յդ՝ յոյժ առատաձեռն ցուցաւ երբեմն աքրահամ յոր ա.
ժամ զորդի իւր մատուցանել կամէր այդ պատարագ։ Ծննդ.
և թող ոչ զարմացի ևս առատաձեռն այս տուչսն։ Զայս ԻԲ. 10.
ի թէ աքրահամ մեծատուն էր յոյժ. և էին նմա անդեայք
արջառոց և չօաք խոշանց բազումք. յորոց մարթի էր
մատուցանել ողջակէզ. այլ նա պատրաստ էր պատարագ
մատուցանել այդ զորդի իւր սիրելի։ Այլ յոյժ և անհամե-
մատ առաւելաւ առատաձեռն տուչսդ այդ, զոր եցոյց
առ մեզ՝ առաքեամբ սուրբ Հոգւոյն։ Այլ զի անբաւ ի չօր
այդ Ձեռնէն, որ ասէն զանձինս. էմ ես ամ փակեան անձա- Սաղմ.
որ, երբ լերանդ, և ամ անասուն. և թէպետև այդ Ձեռնէ- ԽԹ. 10.
թեդ և ամ երկնային գանձուդ ես այր, սակայն այնպէս ի չգի-
ւմ ձեզ զվկայսն, ինձն ընդէն եաւ. և որ ևս ես, Ա. 16.
վ՚ս մեզաց մերոց մատոյց ողջակէզ։ Այդ մեծ ես առա-

տաձեռնուԹիս . բայց յոմարեալ մեծ եւս ։ Ես չատացաւ Տայլն երկիւղալոյ՝ տալ Ծի զորդի իւր ի վերուԹիւ . այլ առաքեաց մեզ եւ զիւր Տոգի , զի երկիւղալոր պարգեւաց ընդՀօր զմեզ օրըեացե ։

Ղ • 7 • Ն•Ը • Ը• 3 • Օ արուարչիսկ Թագաւորիկ ասեն զինքը , ԹԷ եր նէր տուն կանանց , յոր ժողովէին կուռսոս ի ՏարսուսէԹի նէր . եւ ի տան անդ անբաւ եղեն բաշխք պարգեաց՝ ի զորդ կա նանց ։ Ցաճա Տանդերձապետ եր ոմիկ նեբբենի . որ բաշ խեր զգարդս կուռից իւ Տանոյս նոյ . զի զինչ և խընդ բեին՝ առնուին ։ Ես Ծի և արդարև Թագաւորիս առա տաձեռնուԹիւ . բայց և ոչ տուեր ե առատաձեռնուԹեն՝ զոր եցոյց առ մեզ Տայրն երկիւղալոր առաքմամբ զոր Տոգ ւոյն ։ Իբրև զի Տաւատացեալ ոգիք՝ Տարան են Թագա ւորին երկնաւորի , ոչք ածին ի տուն նէր յեհեղեցի . զի մոգեն իւ նման ի Տարսանիան ։ Բայց զի այս Տարսունք արժանի լինին յանդիման լինելոյ երեսացն նոյ , Տարկ է նոյ առնուլ արկանել զանձամբ ազգս ազգս զարդուց , բայց ոչ բոլ լինեն այս զարդք , և ոչ զարգացս արժանաւո րաց երկիւղալոր փեսային՝ բաշխուլ ի Տոգիս . նա ինքն է նոր Տոգի . որ ոչ բազատան զգեստն քանայ զտան , և յոյն իւ նման զորս և կամի ։

Ա՝ տան երէցդ ։

Ղ • 7 • Ծ•ԺԲ• ՀԳ • 28 • Ա՝ ասա միայնելոյ գրոց՝ երբեմն և լարան յոյժ առատաձեռն ։ ցուցաւ առ յակոբ . զի ԹԷպէտ յետ առաջնոյ ծա ռայուԹեաց՝ միայն մնացոյց նմա զսիրելին վեսա , բայց յետ կարծակել զծառայուԹիւն եաւ յակոբ և գՏնաբել , իւ նմին և վարձանս ոչ ասկաս ։ Ես լարան առ յակոբ , նոյնպէս ցուցաւ և Տայրն երկիւղալոր առ մեզ մնարկիս ։ Իբր զի յերկար յառաջեաց զնւր պարգեն , զոր ի ձեռն միածնի որդւոյ իւրոյ խոստացաւ մեզ մնարկութիւք հը նոյ օրինաց եՀի յօրինակս , և եԹէ ի սէր գիրս . բայց ամեն լակ յառաջմնան , որ մեզ կարի լինի երկար ԹուԹե ցաւ , բազմապատիկ գՀնար փոխառեալ . փոխանակ գի ոչ միայն զորդի իւր յաշխարՀ առաքեաց , այլ և Տիրս բերն յաւել ի գիր , յառաջելն առ մեզ գնւր Տոգի՝ զՀամարպարգեւ տուօղ ։ Ես չեմ զառւրս պարգեւի իւրոյ երբեմն յա պաղել , բայց ոչ մոռանալ . նա գյաղագսմանն մեռաս տու ծի երկիւղալոր պարգեւին ։ Ես մի միայն խնգրեր ի նոնէ կենն քանանացի . ողորմեա ինձ տէր , ասէ , դուստր էմ ես

էր

ջաւ այսաճախէ ։ Ասայց կրկին ընկալաւ պարկև . զի քո՛ւ
ի մարմնոյ միայն գասերն , այլև՛ ի հոգւոյ նո՛ր հալածեաց
զդևն ։ Ա՛ւ երբ աղաչաւ . զի վնաս փոխատրեաց ած յա
պաշմանն՝ վկրկնաւթի պարգևին ։ Օ՛ ի՛ խնդրել նորա
զառաքինն՝ պատասխանի խակ ոչ էտ . այլ՛ ի կրկնել և
յաղաչել նո՛ր առել , անդէն լուաւ Հայցուածոց նո՛ր ։ Այլ Յ·Բ·
տէս ըզ դրոց , որ ինչ բարձեալն էր ի յորայ , զնոսն ած Եր. ւ·
կրկին Հատոյց նմա . զի երկայնմտութ ապատեաց ժամա
նակի վնասուցն փոխարկնաւթե ։

Ա՛յսպէս ոչ փոքր , այլ յոյժ մեծ առաւտաձեռնաւթի Ղ·
էցոյց յովհեփ առ եղբարս իւր՝ յորժամ տեսին զնա ամ
բարձեալ ի փոխանորդաւթի աքսորեալն եգիպտացւոց ։
Ա՛յն զառաքինն յերկար Թևաբրկեաց վնոքօք , և ոչ էտ
ժառաքարոյ ոմն եցոյց նո՛ր զանձն . բայց յետ ատկու
միոյ՝ ոչ քանիւք միայն , այլ և ընծայիւք նո՛ր յայտնեցաւ ։
Ա՛ռաւտաձեռնաւթ յովհեփայ օրինակեցաւ առաւտաձեռ
նաւթինն քրի ։ Ա՛ւ որո՛վ օրինակաւ ։ Յայտ է Թէ որպէս
ած բարձրացեալ ի հրաշափառ յարուաթէ իւրմէ և ի
Հաւքարձման , ոչ եկիզ յովհեփ՝ առ մեզ եղբարս իւր
յոյժ առաւտաձեռն ցուցաւ և ողորմած . զի ոչ միայն
առ իւր աշակերտս , այլ առ Համօրէն Հաւատացեալս
Տի՝ առաքեաց զնո՛ր Հոգի , բազմապատիկ պարգևօք
Հոգւոյ ։

Յ Ա Ր Դ Ա Բ Ա Ն ։

Տեսի՛ք , զի անՀամեմատ առաւելու առաւտաձեռնաւթի
Հօրն երկնաւորի յառաքման սո՛ր Հոգւոյն , քան զառ
քահանան , զարտաշէսին , զլաբանոն և զյովհեփայն ։
Խակ զինչ յառաւտաձեռնաւթէ ասի ուսանիլ ունիցիմք ,
Օ՛ այդ նոյն ինքն յովհեփ նահապետ ձեզ ուսուցէ ։ Ա՛ւ
ա՛ւ զդրոց՝ մուծաւթէ երախտեաց ո՛ն իւրոյ՝ զահի հա
րաւ ի մեզաց անտի , յոր հրապուրէր զնա կին ո՛ն իւ
րոյ ։ Ա՛նգիտ իբրև յուշ եղեն նմա այն երախտիք , գո
հեաց . վ՛ճռէր առնէիցէ զբառ զայր զայր ի գինջ , և ղեղանիք Ծն. ·Գ·
ցեմ առաջի ո՛ն էոյ ։ Ա՛յնպէս խնամած . մեք զնա՛մ ունիմք՝ ի ո՛նէ Եր. ·Թ·
ո՛չ մերմէ , երախտիս բազումն և մեծամեծս ։ Ա՛յս աք
ժան է , զի ի զրգռել զմեզ առատանալի՝ մարմնոյ և ոչ
ի մեզս , իւրաքանչիւրք յիշատակութէ այնչափ երախ
տեաց զուշացցուք . վ՛ճռէր առնէիցէ զբառ զայր զայր ի գինջ ,
և ղեղանիցէ առաջի ո՛ն էոյ ։

ՎՐ. Ր Ո Ց. Ի Ե.

Յաղագս խորհրդոյ աւետեաց երրորդութեան։

Ընթերց. Ա՝կրտեցէք զնոր յանուն Հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ։ Ա՝ոտ. էջ. 19։

Սկսուածք։

Ընդհակ է հետևութեամբ քրիստոնեայ ես, ասաց
ր.Օրին. մի միայն է քո ած. ըստ այմ. լսոյր էիր, որ
կ. 4. ած մեր, որ մի է։ Վրիստոնեայ ես. ասա
բաց ի միոյն ոչ լիցի քեզ այլ ած պաշտել,
համ այլոցմ երկիւղապատճառել, ընդհակ յայտնի հրամա-
լշ. 39. նին. թեպէտ թեպէտ, ոչ ես եմ, և չէ այլ ոք բաց յինէն։ Ի՛մ
այս չէ բառական։ Ուղղափառ քրիստոնեայ ես. ասա
ըստ հանգանակի սրբոյն ասիանասի, պարտ է քեզ զոյն ած
երրորդութեամբ, և զերրորդութեանն ի միութեամբ հաւատալ և
պաշտել. ասա թէ ոչ՝ չես անդամ եկեղեցւոյ։ Ա՛ն այ-
սորիկ թէպէտ բազում ինչ է մեզ հարկաւոր առ փրկու-
թեամբ, բայց առաւել հարկաւոր է ձանաչումն և հաւատ
ամենասքանչ երրորդութեան. ոմն բազում արութիւնք ի սքան
քաղի։ Հայտ է թէ յորժամ եղ ի լեառն Թաբոր և
Մ՝ատ. ալլակերպեցաւ անդ, զփառս իւր միայն երից առաքե-
ժ. 1. լոց եցոյց, պետրոսի, յակովբայ, և յովհաննու։ Ի՛ւ
զիարդ երից միայն։ Պատասխանի մեկնիչն. վա՛ այնո-
բիկ, զի երիւքեան նշանակեացի հաւատ երրորդութեան, ա-
ռանց որոյ ոչ ոք ունի մուտ յերանութեան։ Տեսիք, զի յո
բինակ՝ ոք երրորդութեան ի երից միայն առաքեալս ընտ
բեաց՝ ի տեսանել զփառս իւր. զի այսուհիկ ուսուցէք
մեզ, թէ հանապազումն և հաւատ խորհրդոյս՝ հարկաւոր է
Յով. ի ժառանգել զերկրութեան։ Այսպէս երիւք դրամբքն, որք
ժ. 13. կային յիւրաքանչիւր կողմն ձրդ քաղաքին եէմի, ըստ բեա
նարգոսի՝ հաւատ ձրդ երրորդութեանն նշանակի. ըստ որ
խրքեւ ըստ դաւանն լինի մուտ ի քաղաքն վերին։ Ինքն իսկ
քս ի քնաբանին պատուիրէ նորոց առաքելոց՝ մկրտել
յանուն հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ. ուսուցանել կամեցեալ՝
թէ հաւատ և ձանաչումն խորհրդոյս այնպէս է հարկա
ւոր, որ առանց այսր անհնար է մարդոյ փրկիլ, և յեր
կինս մտանել։ Հարցանիցեք, արդեօք այսմ խորհրդոյ խոր
հրդոյ՝ հնար իցէ մարդկային մտաց լինել հաստ։ Պա-
տաս-

տասխանեմ՝ ըստ սմբրոսիոսի , թէ անհնար է այդ և հրեշտակաց · քայց մարթի է միշ զայն խորհրդածել , ըստ տանելոց զօրութեէ մարդկային մտաց : Այս այսպիսի օրինակաւ զմտածութեի խորհրդոյս առաջի առնեմ ձեզ այսօր :

ՀԱՅՈՑ ԲԱՐՈՒԹԻՒՆ ,

Այս զի՛ ի բերանոյ երիցուց կամելոյ հաստատեալ ամ բան , ըստ իւրում ձեռնադրութեան երեքտասնեակ ամաց (բածխոռաց ·) զվկայութեի ասեմ վերից մարգարէից , զդաւթին , զեսայեայն , և զդանիելին :

ԱՌԱՆ ՍԱՒԱՆԻՆ :

Ասացաք , թէ և ոչ հրեշտակք յերկինս զնորին խոր- հուրդ երկրաւորի լսով լսմանն · սակայն և այսպէս եմք ըստ կիւրղի · մի թէ վա այսորիկ զի բովանդակ ըստ դեան լսիցել ոչ զօրեմ , զիա պէտս ջափով ոչ առնուցում · եթէ յարեգակին ակնկառոյց լինել ոչ իշխեմ , ի լուսոյ նր ըստ պիտելոյն ոչ վայելիցեմ : Այս թէ ի պարտէզ միջ մտանալ՝ զամ ազգ պտղոց ուտել ոչ բաւեմ , ամենևին անտի անձաշակ ելանիցեմ · կամ է ինձ ասել · մի թէ զի խորհուրդ ամենասքի երկրորդութէն ամենևին ոչ խորհիցիմք վա այսորիկ՝ զի անձեռնհաս եմք ըստ ամենայնի : Խորհեացուք այս՝ ոչ զնորին կարօղ եմք · և որչափ ինչ զօրուն մտաց մերոց տանի : Այդ՝ զի՛ ի խոկումն խորհրդոյս մի ամենևին կոյր զկուրացն գնայցեք , զեթ նուազ ինչ լոյս ձեզ վառեցից : Այս ուստի · ի՛ ոչ գրոց , և մանաւանդ ի՛ վկայութէնց մարգարէից ,

Դանիէլին մարգարէն՝ ասեմ մտաց մերոց լուսաստու՝ է որ քան դաւթի · որ զնորհուրդ ամենասքի երկրորդումն յայտնի ի՛ սաղմոս իւր մեզ զհկուցանէ : Իսկ զինչ ասէ դաւթի · ուր զայս խորհուրդ մեզ յիշեցուցանէ : Ի սաղմոսի անդ՝ ուր ասէ · բանիւ տեառն երկինք հաստատեցան · և հոգւով բերանոյ նրամ զօրութիւն նոցա : Ոչ առաքին յայտ վկայ- ութիւն զնորհուրդ յայտ առնէ : Այսէն , բանիւ տեառն , զկայր և զօրդի անուանի · զի որդի՝ բանն է · և հայր առանձնաւորութէնն ինր կոչի՝ ոչ սկիզբն առանց ըստ կզբան : Այսպէս յասէն՝ հոգւով բերանոյ նր , յայտնի ըստ հոգին նշանակէ · և այսուհիկ զերից անձանց յարարչութէնն երկնից զհամագործութիւն ցուցանէ : Այսպէս

այլոյր Յաւէի զերդումն զնկատմանէ , յասելնանդ իւրում ։
ղե. 1։ օրհնեցէ՛ք զիր յօրհնուածն նոր ։ օրհնեցէ՛ք զիր ամ երկիր ։ օրհնեցէ՛ք զիր ։
և օրհնեցէ՛ք զանուան նր ։ Պ՚Ցայ երկրյս կրկին դաւելի զիրն , և
զօրհնեցէ՛ն ։ և զնոյն առնել ՚ի տօրեւ ՚ենէին տաղտկոյ , յայ
ղե. 7։ սերէն ։ Տարուսցէ՛ք ՚ին տունդ տաղանդ ։ Տարուսցէ՛ք ՚ին գնուածս և գրա
պէմ ։ Տարուսցէ՛ք ՚ին գնուածս անուանն նր ։ Պ՚պարելին Տամնարձակի
լե ի ասել , Թէ՝ ոչ վարկպատրաղն եղև այս երբեակ կրկի
նաւելի , այլ՝ զի յուցցի երդաւելի անձանց ։ որոյմ երդ
և օրհնաւելի և երկրպագաւելի ՚ի միջի վոյել ։ Պ՚ա
ևա քաջայայտ զնոյն խորհուրդ յուցանել մերգարելին դա
կղ. 7։ ւիթ , յասելն ։ օրհնեայ զիեղ ամ , ամ ձեր ։ ամ ձեր օրհնեսցէ
զիեղ ։ և ՚է նմանէ երկիցեն ամ ծափ երկրէ ։ Պ՚անդիլ և ասա
դարձեալ երբեկին ամդ անուն ։ զի յուցցի երդաւելի ան
ձանց ։ և՚է վ՚ի բերի յեզակաւնն , ՚է նմանէ երկիցեն ամ ծափ
երկրէ ։ զի յուցցի միաւելի էաւելեն ։ Պ՚այս է առաջին վե
կայաւելին ։ Պ՚ոչնցուբ արդ զերկրորդն ։

Պ՚ասն երկրորդ ։

ղէ ։ Պ՚ՀԴ մերգարելին մեզ լուսատու՝ է եռայիսա ։ Պ՚այ ըս
տահպատն լոյն մեր տեսուելի ՚ի խոհուսն խորհր
դոյս , եթէ զանելիլ մերգարելիս օրինաբ քննեսցուբ ։
Օ՚ինչ տեսանել եռայի ։ տեսանել զնոն նաւել յաեծու
ինոյ. ղ. 3։ թեսցուբ , զոր օրհնեն հրեշտակք ասելով , սբ սբ սբ զբ
րուրեբ ։ Տեսանէբ , զի երկիցս աղաղակեն հրեշտակք , սբ ։
և միանգամ միայն ասեն , զբ ։ և ՚ի բ աղաղակ ։ Պ՚ամն միւկ
նիշն ։ Թէ սբդ անուն երբեքիեաւ՝ զերբորդաւն անձանց
նշանակէ ։ իսկ զբդ անուն միանգամ միայն ասացեալ՝
զիուելի էաւեն յայտ առնէ ։ Պ՚այ եղև միտ և բարեան
էսն սիմէոնի , որ ասէ ։ սբ՝ այս է Տայր ։ սբ՝ այս է որդի ։
սբ՝ այս է Տոգի սբ ։
ղէ ։ Պ՚ԴՀ՝ զերբեքորբեան օրհնաւելիս , զոր յայնժամ հրեշ
տակք երգեն , և սբդ իսկ անդադար երգեն յերկինս ,
առեղ երգեցուբ և մեք յերկրի , դոչելով ։ Պ՚ի Տայր յա
բարբառէ , սբ սբդ ՚ի միմեանց ասէ , սբ Տոգի ՚ի սրբա
բարուն ։ Պ՚ի սբ յերկինս , սբ սբ յերկրի , սբ սբ ՚ի սան
դարամետս ։ Պ՚ի սբ ՚ի փառս , սբ սբ ՚ի Հնորհս , սբ սբ յի
բաւունս ։ Պ՚ի սբ ՚ի սբանչելիս , սբ սբ ՚ի վերծուեաւնիս ,
սբ սբ յօրինակս ։ Պ՚ի սբ ՚ի զօրաւն , սբ սբ յիմնաւուն ,
սբ սբ ՚ի տեսչաւելն ։ Պ՚ի Տայր ։ սբ սբդ ։ սբ Տոգի ։
Պ՚այս սբդ՝ լուծցուբ և զերբորդ վկայաւելին ։

Պ՚ասն

Ա՛ստ երրորդ։

Ա. Երրորդ մարգարէն՝ այսր խորհրդոյ յիշատակօղ և զը-
Ե. բովք վկայօղ, և դանիէլ։ Ոչ զինչ պրէ սա. պրէ, թէ
լուսատուսն արքայ բաբելացւոց իբրև ետ բերել զըս-
պատն սակեզնոս առեալս ի տաճարին՝ ի լինջոյս զոր
պատրաստեաց էր աւազանսըն և խրճանոյ թագաւո-
րութեանն, եւտես Տանդէպ աշտանակին թամբ ձեռին, զը
գրէր յորմ՝ անդր տառս անծանօթս և խորհրդատուս։ Ի-
միտ առաք զբան սոր գրուցն. Ենկին ծամա, ասէ զա Դան.
Նիւել, եւլին Տպատանդ էբրա չեռին Տարդոյ. և փրէնն Տանդեպ փըչ Ե. 5.
պէն՝ ի վէր որմոյ պաճարի նախատուրին։ Ընդ՝ յայսմ վայրկեանի
առաւել ազգան և Տայնք, զի ձեռինն այնորիկ երեք միայն
մատունք ելին. որովհետև՝ ի գրելն զերիս միայն մա-
տունսն՝ ի կերր արկանելէ, յիր զբոյնն, զցուցամատնն,
և զմիջամատնն։ Ոչ ասէ՝ Տարցանեմ, զինչ յերեւեալ
առեղեան անդ նշանակիցն ձեռամբ, զինչ մատամբքն,
և զինչ լուսոյն աշտանակին։ Ենկինչ այլ, բայց խոր-
հուրդ սոցիանաւոր երրորդութեանն։ Օ՛ն ձեռնն, որ ի նէ՝
զմիութեի ուժութեանն նշանակէ. և երեք մատունքն զՅիւ
անձամբն երեւին ցուցանել։ Ոտկ զայսոսիկ մատունս ա-
ռաւել լուսով աշտանակի, յիր Տաւատոյ, քան լուսով մէ
տայ մերոց պարտ է մեզ Տնտանել։

Ը. Յայտնապէս ևս բացատրէ զտեսիլս միմն յիմատանոյ,
ասելով. երեք եղեն ի ձեռին մատունքն, զորս ի կերր
էարկ ձեռնն երեւեալ բաղտատարայ. ուստի՞նն կոչէ
բոյնի, երկրորդն՝ ցուցամատն, երրորդն՝ միջամատն.
ուստի և պատշաճապէս նշանակին նոքօք երեք անձինք
ի յատ. զի բուն՝ որ Տզօրն է, տերապէս նշանակի
Տայր, որոյ ընծայի կատարելութի և զօրութի։ ցուցա
մատնէ նշանակի որդի, յոր վերաբերի խմատութինն,
որ Տնտապարհ ցուցանէ մոլորելոց։ իսկ միջամատամբ
ցուցանի Տոգին սրբ, որ անձնատիպ է սէր ըստ միջ Տօր և
որդոյ, և սոյ շաղկապ երկոցուն. որով Տայր և որդի ըստ
միմեանս սիրով յօդին։

Յորդոր։

Ա՛յս են երեքին վկայութիքն մարգարէից, կամ խորհր
դատուր նշանք, որովք՛ի Տին կտակի սքն երրորդութեն
խորհուրդ ծանուցաւ. այլապայծառ ևս նոյն մեզ յայտ
նի։

Եւ ի նոր օրհնս , և յաւետարանի . ուր բանք քո , փնտրէք աշակերտեցէք զամ հելեհասս , ձրբեցէք զնասս յանառն հօր և որդւոյ և հոգւոյն սբոյ , զամենասնբ երրորդութեն յայտ յանդիման ցուցանեն : Այլ զի՞ է ինձ յերկարել . երբեք են , ասէ յով հաննէս , ու վկայեն յերկինս . հայր , բան , և հոգի սբ . և երբ ինա դ են : Ոտից զիմբդ են մի : Պատասխանեմ ըզ սկզբն Թուխման . անհնար է բնական բանիւ երրորդութեն ածայնն անձանց լինել հասու . ապա որում չէ ձեռնհաս խելամուտ լինել , արժան է բարեպաշտութեն հաւատալ , և ըզ ամբոխոսի յոլովակի ասել : Օ չեզ աճ օրհ նէմ , և գաւանիմ , որպես ընդ ուխչէս ամ գաւանեն սբ եկեղեցի : Վկայէր անբաս վայելչաբե , շնչմարիտ և զիտնի ս զրդի : Եւ վիեպնարել սբ հոգի : քան ի մէնջ զնծայնն բնութեն խորագոյն քան զայս հետազօտել : Օ լ Թէ ամ , զայն գիտեմք . եԹէ զվնչէն գիտել կամիմք , ի վեր քան զմեզ բերիմք : Ամ բարձր է և խոնարհ առաջնն և վերջնն , խմնամբ . աւելի քան զայս գիտել ինչ տկարանամբ :

ՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Ա .

Հաշափ բաւէ և չար խրախուչեց :

Ինաբան . Այր մին գործեաց ընԹրիս . Ա ՚ի՛ : ՃԸ . 16 :

Այեսաձ :

Ուր , յոր վայր . ի կոչունս , ի խրախուԹէ . զի այր ոմն գործեաց ընդրիս : Այց ինա վայր մի , և միևչև ի կոչունս երԹեալ ե քոյ , զմոռա ած , զինչ են կոչունք : Կոչունք են լսելեայն դաշնադրուԹէ այսպիսի . առնեմ , զի աբասցես . այսոր ինէ , վաղիւ ես . յոր հրաւիրօղն ոչ կամի , զի չնորհ կալցես . այլ զի չնորհ փոխարինեսցես : Օ ինչ են կոչունք . միծամասնաբաստ պահք . զի ոչ ուրեք այնպէս ճանաչի մեղք , որպես ի կոչունս , յոր բազմաց ակք ի նա հային . վա այսորիկ զի մի երևեսցի զեղև , բազմիլ ունի ցածուԹէ . և զի համարեսցի ծանրակաց , արկանել ունի զիւրեաս զդխմակ կեղծաւորուԹէ , որ ծանրն է , և նեզայուցիչ , և ճաշակմանն խափանարար յոյժ : Այսպէս եԹէ զդխմակն ի քաց դիցէ , և ընդ սպանդարանն չուհայտեսցի , չար ևս է . զի յայնժամ ի փնտրել ճշմարտութ ,

ՔԷ , և այլ ՃանապՀ'ի ԲԷՀանԷ հայէ ։ Օ ինչ Էն կոչումը · որ-
սողումԷ , և կոչնականն որս · զի 'ի կոչումս ոչ այնչափ
կԷրակրի օգ , որչափ կԷր լինի · կոչնականն որսացեալ
լինի կԷրակրալ ; զի կԷրակրեսցէ իւրև զորսոցն ։ Օ ինչ
Էն կոչումը · կԷանք ծառայութԷ , և մեհ ազատութԷ ·
զի ՇՀ սենեկային , ԷրանոպատրաՀի Է վաճառել զաղատուԷ ։
Ա՛ , յորժամ կԷրակրի որ 'ի կոչումս , զկոչնացորն առնէ
իւր հովիւ՝ և զինքն նո՛ ոչխար ։ Օ ի ևս յաւԷլից · խրա-
խուԷ կոչնոց և յիշոց ՝ ԼՀորդ Էն միմեանց · զի օգր
ուրեմն լինի մեհկնել 'ի կոչնոց առանց յիշոցաց ։ Ո՛ումՀ
սիրԷի , զինչ Էն կոչումը · արդ՝ դԷռ կամիցիս ԷրԷթալ
'ի կոչումս · զի տարակուսիս , ԷրԷթ իսկ · ասԷմ ԷռՀԷթ
ՀանդԷս կոչնոց իցէ անարժան ինձ , կամ արգելեալ ·
զայս միայն ասԷմ , ԹԷ 'ի բանականսդ սՀ զիրս ոչ ուրԷք
ԷրևԷին այնչափ չարիք գործԷալք , ոՀ'ի կոչումս ։ Ա՛այս
ԷրԷթ · բայց զգոյշ լԷր , զի կոչումդդ՝ յոր մատիս , իցԷն
համաստ ։

Ա՛ՀաՀաբՀումՔ ։

Օ ի զոր օրինակ կանխաւ , նոյնպԷս և արդ կատարԷսջ
կոչումը բարիք և չարք ։ (Բաժանումն ։) Ա՛րդ՝ յառաջ քԷ-
զին նախ 'ի բարի կոչնոց կոչումը աբրահամոս , յոմԷ-
վայ և դաւԹի · ԷրկրորդՔ 'ի չար կոչնոց կոչումը աբՀ-
սողոմայ , բաղտատարայ և ՀԷրովդԷի ։

Ա՛ման առաջին ։

Ա՛գուԷլի և'ի բարի կոչումս՝ որք 'ի հնումՔ կտակի կատա-
րեցան , վԷրադաս Էն կոչումքն՝ զոր արար աբրահամ
ՀրԷից Հրեշտակաց՝ առ յայ առաքԷլոց 'ի կործանումն սո
դովմայ ։ Ո՛ր ազագաւ · լուսարուք զպատճառսն ։ Ա՛ախ
առաջին յիրաւի Է կոչԷլ զկոչումքս մաքուր և Հրեշտա-
կական · զի Հիւրքն և կոչնականքն Էին Հրեշտակք ։
ԷրկրորդՔ՝ այս կոչումք յոյժ ԼՀուՇԷլի եղԷն Հիւրոջն մ
առատաձեռնուԹԷն աբրահամու , որ մատոյց յայՔ՝ որ
ինչ կայր իւր · ջուր 'ի լուացումն ոտից , ծառ Հովանա-
ւոր 'ի զովացումն , կաԹն , Հաց և որԹ 'ի կերակուր ։
Ա՛ՐդՔ՝ այս կոչումք եղԷն և նշանագործ · զի յաւարտ
կոչնոցս Հրեշտակք կոչնականք իբրև 'ի ՀնորՀակալու-
ԹԷ՝ խոստացան աբրահամու զորդին զիսահակ ։ Ա՛րդ՝
'ի ձԷզ շրջԷմ զրանս ։ Կոչումքդ , յորս մատիՔ՝ ՇՀ իրաց
ինչ

[illegible] կոչնոց աբբահամուռ նմանանակ լինելոյին . ի կոչնոն անդ հիւրք և կոչնակիանք՝ եղիցին հրեշտակք . նոյնպես և ի ձեր կոչնոն ժողովեացին արք առաքինիք , մաքուրք և հոգևորք , որ են որդիք լուսոյ . և մի որդիք խաւարի , արք չարք և խառնաղնացք : յայտնի է ասացեալն .

Եւթագ. ԺԲ . 26: ընդ արիոն սէ եղիցես . . . . և ընդ խիւրելոյն խիւրեսցիս : Զկնի ի կոչնոն անդ ոչ առաջին եղան կարի լինի վտանգք , այլ հաստատակք . նոյնպես և մեր կոչնոք՝ զարս հանդերձեալք , լինելոյին չափաւոր ի կերակրոցս և յըմպելիս : Զերծուք՝ ի կոչնոն անդ կոչնակիանք յոյժ չնորհակալբ ցուցան առ իւրեանց վանատուր , խոստացեալ նոսա որդի պիտակ . նոյնպես և մեք ի կոչնոն մի մտառացուք զո նուիրել և չնորհակալուին մատուցանել ոչ բարերարին մերոյ , և կերակրոցն :

ԺԲ . Զերկիր կոչնոք յիշատակաց արժանի՝ են կոչնոքն , զոր արար յովսէփ եղբարց իւրոց , յորժամ իջին յեգիպտոս՝ գնել ցորեան : Զայսմ խրախուսել զայս ինչ առանձինն արժան է յիշեցուցանել . զի Թէպէտ յովսէփ ի խրախճանէն անդ՝ զերբայր իւր զբենիամին , (զոր քան զայլսն աւելի սիրէր՝ վ՚ի լինելոյ նմ՚ իւր եղբայր Տամուայր ,) նստոյց ի յետին տեղւոջ , սակայն մեծապոյն քաջիւք , որ Հնգապատիկ առաւելոյր քան զայլոցն՝ գնա մեծա- րեաց : Որ յայն առաւել արժան է Հայել , զի այլ եղբարքն ըէ այս առաւելութեն բաժնեին բենիամնի եղբօր իւրեանց կրտսերոյ՝ ոչինչ զչարեցան : Զոչ բենիամնն Թէպէտ և Տամուայր եղբայր էր յովսէփայ՚ըէ պատուա- ւոր տեղի եղբարց իւրոց զչարեցաւ : Զակ զինչ խրատ յա- սացելոց ասոի առնուլ ունիցիք : Զնձ Թուի պատմութեն յայտնի ուսուցանել՝ Թէ՝ ի կոչնոնս չի՛ արժան այնուա- ղարահնել , կամ՚ի գահագուխս հայել , և բարձրնամիլ լինել . մանաւանդ յորժամ եղբարք , կամ զուարթամիտ բարեկամք ժողովիցին , որոց ամենևին պարտ է լինել հա- մարակաց . զի ոչ վնձի , այլ բարեկամութեն աղագաւ ժողովին՝ ի կոչնոնս : Զոչ վ՚ն այսորիկ հանմիայնիկք կան նաև սպիտակագլուխ մնանելին՝ ի խրախճանս . զի յիշե ցուցցեն միմեանց , Թէ պարտ է նոցա յատակասիրտ լի- նել՝ ի նմանէ :

Ժ . Զերբորդ կոչնոքն արժանագոյ , որ՝ ի սէր գիտս , են կո- Բ.Ցիմոթ. Ժ . 20. չնոքն գաւթի , զորմէ գրեալ է : Զբար գաւիթն աբեննե- ցոյ , և արանցն որ ընդ նմա , խրախուսէ : Որ տեսիք , զի

խրախուճին այն Հանգերձեցաւ միոյն վ՚ս արանց , յի
վ՚ս աբևնևերայ , և քսանեցումց արանցն որ ՚ը նմա . այլ
ոչ և վ՚ս կանանց : Քրանի Թէ այս սովորուն լինէր և առ
մեզ . կամ գիտէ՞ այնպէս կատարելին խրախուճիը , որ
մի առոգան ոչ բերիր ՚ը ևս լինն յաւերժահարսունս :
Ռանիը կան Հանգիսադիրք խրախուճէ . որք կարծեն
Թէ սեղանն չէ սեղան , Թէ ոչ կանոյք ՚ի միջի լինիցին :
Օ ինչ ապա . բաղում անգամ գնոյն անտի առաւել սիս
բարի գայ՝ քան խորհիկը գքիմն . և յորժամ այսպէս
պատարին աչք , յոյժական սիրան սովորին : Ռաղում լինչ
յայտ վայրի մարդի էր ասել . բայց լաւ է լռել :

Ռան երիցս :

՚Ի բարի խրախուճէ եղեալոյը ՚ի չար խրախուճիս . զ .
որոց բաղումք պատճին ՚ի սի գիրս : ՚Ի միջ այլոց որ
Ժամի է յիշատակ՝ խրախուճին այն չարաբաստ , յոր
անողորմն աբիասդամ ապան գերդայր գիւր զամեն գորդի
արքայի՝ ՚ի գառնադետ սուգ ծնողին , և որոց յայն հը-
բաւիրեան Եղեն արքունի աւադանուդն : ՚Ի գաժանի
խրախուճէս , ոմ անգիսուճէն աբիասդամոյ . գորմ չի
չաւի է ասել գաստաեսան պրճետիկոսի : Յաճրաստաւ ՚ի
գինւոյ , գի յայնմ Ժետե Ծարաւն կր նա արեան . այն-
չափ անյագասուրդ ըմպիը , որչափ յանձ զանատակին էարբ :
Ռրդ՝ խրախճանաւս աբիասդամոյ նկատդրին այնը խրախ
ճանուճէ , յորս ոչ այնպէս սուրն՝ ոգ լերուն սրի ընդ-
գեմ եղբօրն և ընկերին : ՚Ի նը խրախուճէիը , յորս եղ-
բայր յերբօր վ՚ը , և բարեկամ՝ ՚ի բարեկամի վ՚ը յառնին
Թշնամանօք , գրպարտուճէիը , և բամբասանօք : ՚Ի նը
խրախուճէիը , յորս ոչ կեանք ընկերին , այլ Ժամրաւն
վտանկի . որ չէ ինչ ընդ նմա ՚ի կնայ : Ռա ասէնակ՝
՚ի խրախուճիս առաջնոյ՝ գոյ նկերդող նուճադրին .
այլ ՚ի մեր խրախուճիսն՝ յիշողք և չարախոսուճէիը
ըսին : ՚Ի պարտից ինջոյս յառաջ քան զառնէին՝ խօսք
գպարկերչուճէ կերակրոյ էին , և յառաջ քան գըմ-
պէին , գժուժկալուճէ ըմպելեաց . բայց ՚ի մեր խրն-
ջոյս յոյժ օտարոտացան գրոյդք ըսին . Ծաղրածուճիւնք
և խեղկատակուճէիը . բանք խնդիշք , և ոմանք նոցին :
Օ ի և յաւելոյ . ՚ի խրախուճիս մեր յորմանկի կենդա
նիք Թաղին , և Թաղեալք ՚ի գերեզմանոյ ՚ի գուրս գա
րին . որ ՚ը ասկերերանին , ի ուռել ոչ գամանոյ՝ այլ ըզ

Ա՛ր-
դեօք
Ի՛. 20։
Ե՛.

մարդկան միա։ ըմբ. Ի՛ չէիր ընդ հանգանակօղս Տոյ ե
Պարձեալ՝ ի չար և՛ ի գառնագոյժ խրախուճէից Տամա-
րի է և խրախուճէին բաղտասարայ ։ յորում ձեռն երկ-
նային յարմարանի ապարանիցն զանահնկալ զայն վէմ-
դրաշէտաց ։ Տանէ , ըսէէղ , փարթ ։ զոր մարգարէն գա-
Դատ.
Ե ։ 25 ։
26։
նիել այսպէս Թարգմանեաց ։ Ձաբէաց ած զվիճակաւորսն
յո ։ և վախճանէաց զնա ։ էլշեցաւ ի էլշեա , և փառս պա-
տեալ ։ բանձանեցաւ ևափառաւորսն յո ։ և գոռաս Տարաց և պոր-
Ե. 30։
ձէ ։ Ա՛ասց , և եղև ։ զի ի նմին դիշերի ապանաւ արք-
քաց ։ և էտաւ զԹագաւորուճէին գարեհ մինչ ։ Հարցաս
նիցէք , զնաիրդ արքային բաղտասար այսպէս յանկարծա-
մահ պատուհասեցաւ չոյ ։ Ա՛յսմ դիտաւոր պատճառա-
այն եղև , զի արքայ բաղտասար զոհ պատան՝ զոր նա-
բուգոդոնոսոր Տայր նւր բերեալ էր ի տաճարին երմի ,
Եա բերել՝ի խրախճանս անգր , և անտի էարբ ։ Ա՛ւ զի
այն պատաք ոչ՝ի խոռնակի՝ այլ՝ի նոր պէտս կարգեալ
էին , վ՚ս այսորիկ յառնուլն զնա՝ի կիր , ոչ գիւրին՝ այլ
զօտարինն առնայր ։ և այնպէս սեղանակապատ զխրա-
խուճէին կացուցանէր ։ Ա՛րդ՝ զինչ առացից սիրելիք ։
զվէր խրախուճէիս ձեզհաղարիս կոչնոյ բաղտասարայ
նմանեցուցանիցեմ , Թէ զգուէն քան զխօսիլ լաւ Տա-
մարիցեմ ։ Ա՛յլ իմ պարշաճն՝ խօսիլ ինձ Տրամայէ , և
ասէլ ։ որպէս բաղտասար արքայ զիւր խնդրոց չքեղա-
ցուցանել կամէցաւ օտարի իրօք , յի ոսկեղէն սպասուք ,
որ ոչ իւր էին ։ սոյնպէս՝ի մեր ժամանակս բազում
խրախուճէիք Տանդերձին ոչ՝ի մերոց , այլ յօտարի ըս-
տացուճածոց՝ քաղի կամ նենգաւ յափշտակելոյ ։
Ա՛ւաղի գնին խորտիկք Տանդգամք , միսք անասնոյ Տա
մի զաՀամք ։ այլ այս անասունքն՝ Թէպէտ և զենեալ են ,
և խորովեալ , և՛ի սեղանի եդեալ , սահայն և այնպէս
դեռ ձայն արձակին առ իւրաքանչիւր տեսող , որոց այր
ծանօթ գնեցան և Տանդերձեցան ։ առ այրին նեղեալ ,
առ որդին զրկեալ , առ տնանկեալն խորտակուճէ և ա-
նիրաւ վիճիճ , և առ կողոպտեալն օրպիսի և իցէ օրինա
կաւ ։ Ա՛րդ զինչ , եԹէ այս օտարի իրք՝ իցեն և արար-
զանք ։ զինչ , եԹէ և եկեղեցիք զոզեբնս իւրեանց՝ի մա-
ծաստատեաս Տանդերձանս կոչնոյ ծախել տային-
ցին ։ զինչ , եԹէ տաճանորդք եկեղեցւոյ գարձեալ տա-
տանորդեային , զի մի Տանդէս խրախուճէին աղքատին
եղեսցի ։ Ա՛յ այսպիսի խրախու Թի նմանեսցի խրա-
խու-

ֆուլմէն քաղաքապետ . ու՛ր դառնաղետ եղից կասկած կայցէ . ապաքէն ամէ իրօք ։

Այլ քննեցուք արդ սակաւուք և զխրախուսմէնն հե- Գ . Մ-ուն
քովիկ . զորմէ ասէ ։ Իբրև օր ի լինիս պաղատ , ընդրէս Ա . 21 .
զայր հերձողէս յաւուր ծննդոց էութ՝ նախաբարեաց էութ և հալա
բակեաց , և ջնջեցելոյն ։ Որ՝ տես յայսմ վայրի , զի յրնթրիս անդ կամ՛ի ինջոյն՝ հերովդէս ա
ռաքել զահիմ հրամայեաց հատանել զղեսման յովհան
նու , և սկսեալ բերել առաջի . որ եղև իսկ ։ Ո՞հ
անողորմ և դառնաղետ է զարձեալ և այս խրախուսմէն .
և առաւել յայն սակս , զի յովհաննէս անպարտ էր ա
ւետեվին . և միայն վէմ ձշմարտութեանն , զոր խօսեցաւ
առ արքայ , թէ չէ արժան , ապահաս ։ Իբրև զի առնէր
է ամենեքեան ձշմարտութի , և առաւել՛ի խրախուսմէնս ։
Օ՛ի ան՝ աղաչեսցարբոյն հերովդէս ոչ կորացոյ համ
բերել ձշմարտախօսին յովհաննու , նոյնպէս Հանդիսա
դիրք կոչնոյ բազում անգամ պարծին՛ի կոչնականս
աղաչեսցարբոյս , շաղփաղփաբանս , և՛ի խնդիրք խեղ
կատակս ։ Իրեակ է . Հաղորդեաց առն հոյ ատուքն ։ Օ ո՞ Ղ՝ա-ի .
րոյ զձշմարտութեանն առնուքդ զբարի՛ի խրախուսմէնս . Ե . 17 .
ուր արբ գնաս՛ի առա բարդեն , և նոքանոր առեղծա
քանութեանս հնաբեն , և միմեանցբար շաղակրատեն , քան
զայլան դալիլ և արբոյ համարին ։ Ո՞վ դառն քաղցրու
թեան . ո՞ անմիտ կոչնականք՝ ընդէր սիրէք ընծաբուքի , Ս-ի .
և խնդրէք կծուքի ։ Օ՛ անոնք մնալի է առուգութի ա- Ե . 11 .
սել . ձեռաքեր աղտեղեան , և չաղեան . զի ու՛ր այլ հոյ կա
յիրը ուսել , քայլ զհոյ առուքեն ։

Յարդարեալ ։

Պատուելոցս , ան՝ Թուքն՝ լիալ ծանեալք , յոր կոչնա
երթալ արժան իցէ , և յորմէ խորշիլ ։ Խորշելի են
այնք խրախնանքը , յորս արբեցութի և խնդեցութի ան՝
անբաժան բարձակիրք համարձակ դան խառնին . կամ
ան՝ արբանեակը՛ի վերջոյ հետևանան ։ Խորշելի են
այնք խրախնանքը , ասե սակեբերանն , յորս է կասկած
մահաչրատք կաքաւոյ , դառնասոց կառաստութեան ,
հեշտութեանց բորբոքման , որսմայնի պաղպատման , և
նաստաբեհութե ։ Խորշելի են այնք խրախնանքը , յորս ա- Ղ՝ա-ի .
ռաջի դնի հոյ ատուքն . ու՛ր պարազանք և արտաքինք՝ ա- Ե . 17 .
ւելի քան զնորմիկ խածատին . ուր ան՝ կերակուրը միայն

'ի պատառս բրդին , այլև անուն և պատիւ ընկերին . ուր կռնատկանք յեպիկուրեանց գնդի՝ ըստ պարկեշտ և քաջ սէր կռնատկանս խառնին : Յայսպիսի խրախուճիս , ըստ կերակրել հիւծախանին , հոգին հիւծի . 'ի կազդուրել մարմնոյ , միաք հեղձամղձին : Այլ ես ուրախ արկելեալ երեսաւ 'ի խրախուճիս , յորս կռնատկանքն՝ հանգոյն մանկանց , աշխարհի , յամօթոյ և ծերոյն ինչ , ուանեն և ըմպեն առանձ գին . յո՛ւր ոչ թէ ակն յանդիման ոչ , բայց պարկեշտութեի՝ զգաստութեի և ժուժկալութեի : Կամ ոչ գրոյ , ազգայինք տուրիայ՝ երկիւղած գին կարաբէին ընդ խառնիճ կարանեցան : Օ՜ այս երկիւղ և դաւ 'ի խրախուճիս ձեր յանձին կալջիք սիրելիք : Երկերակ երկերանք ընդ որդւոյ մարդարէից , զի ոչ զառանիցեք մահ 'ի առնէ :

Եւն. ժ. 12: Տոբ. ի. 1: Բար. ա. 6: Ես. ԼԶ. 7: Ա Կոր. ժե. 40:

ՎԱՐՈՂ ԼԸ :

Յաղագս ողբմտութեի սէ առ ձեղառաս :

Ընտրեան . Ընդ ի՞նչ առ զմեզ զաւտոս ընդունի : Գ առ . ճԵ . 2 :

Այուածք :

առ աւետարանի բնաբանիս , տրտնջէին փարիսեցիքն վ՛ այսորիկ՝ զի քա զմեզ զաւտոս ընդունի , և ուտէր ընդ նոս : Վասանզի Հոգեպատուիրեի փրկագեալ՝ անվայելուչ և անկրաս Տամարկեին , թէ քա կենակցութեի ինչ ունիցի ընդ ամենայն ընդ զաւտոս : Այլ ա՛ն նկատ և չար էր արատունքս . զի երեք ինչ մտածին 'ի մեզաւորն . քնութեի , մեղք , և ապաշխարութի : Քնութեին արժան է կարեկից լինել . զի տկար է , և չոյժ զննբաւոյ : Մեղքն՝ աւելութեի է արժանի . զի ի ճոխատութենէ անբաւ քաղուցն : Իսկ ընդ ապաշխարութեին խնդալ արժան է . զի գարձ մեզաւորին է սիրոժ ամենայն կերակուր քրի . ոչ ինքն իսկ վկայէ ասելով . Եմ ընկերացու ոչ է , չէ արարիչ գնոս ոչ ոչ ոչ

խանի • պաթիլ պնո խորխիս հօր տամ՝ պրպիս և տիէ • տեսիք, ծն. ե. 9.
դի այսմիկ խոտորեալ կամեցաւ մայրն իմաստուն զհօր
շարժս և զօրհնուի ժառանգեցուցանել որդւոյ իւրում
յակոբայ ։ Վասիցիք , զինչ նշանակիցի ուղղութ • նշա-
նակին մեզաւորք • յորոց մայրն , ի իմաստուին ածոյին
ոմն ևթէ յորոյ իւրմէ ախորժակաւոր խորտիկ պատրաս-
տէ հօրն յաւխտեանական , զաջ դիտելով զանհաւն քը-
նութիւնն՝ համեմելոյ հօրն ։ Զոր՝ քանզի ի մխիթոյ ա-
պաշխարութեան խառնելոյ է արտասուս ղղճմանն՝ վասն
կիրճնահատակ պատրաստի քոյն • և զի սիրա պղծացեալ և
խոնարհեալ ոմն խորտիկ է՝ հրամ ցաւոց և սիրոյ խոցո-
վելոյ , և այնոյ ածոյին քունն անուշանձնակ , որչափ են
գործունք , ևթէ քո դրեթէ ամ ուրիք զմեզաւորս զօրս
վանօք և բաղում խնդութիւք ընդունելոյ , և արդ խոկ ըն-
դունի ։ Զայս ասելի է ի սիմեանս մեզաւորաց ։

Հաղագիսութիւն ։

Զմեղաւորին քո ընդունիմ է մեզաւորաց • (բաժանումն •)
( )բրնակեալ նախ՝ լաքանաւ • երկրորդ զաւթիւ ։

Առն առաքէն ։

Զայս վկայեցոյ սէր գրոյ , ռեբեկա մայրն յակոբայ՝ ամ ա •
նորօք ընդհանայր քաղեքասուութիւն որդւոյ իւրոյ • նը-
մին իրի յայժ վտիճ եր նմա վճռապահութիւն և պահպա-
նութիւն կենաց նը • մանաւանդ յորժամ կորուսեալ ե-
սաւայ զիրաւունս անդրանկութիւն և զՀօրն օրհնութիւն ,
խորհեր վրէժ առնուլ ի յակոբայ եղբօրէ իւրմէ • զի
յայնժամ մայրական սրտին ի գութ խանդաղատեալ
ի վէր յակոբայ , ծփացը ի Հոգս անհանգիստ ։ Եւ զինչ ա •
սպար • սէրն ասացը նմա խորհուրդ • զի Հաւանեցոյց Հան. ի. 43.
բեկա որդւոյ իւրում յակոբայ՝ խոյս տալ անյապաղ յեղ
բօր յաստանէն և ի վանդիէն , և երթալ ի միջագետս
առ լաբան քեռն իւր , և անդ խնդրել իւր ախատուն ։
Ոճառ խրատու մօրն Հնազանդ որդին • և արդ առ լա-
բանու խակասէս եղիցի ամենր ապաստանի , և կենաց ա-
պահովութիւն ։ Զոր զինչ գիկուցանիցէ պատմութիւնս ։
( )բրնակ է սիրելիք , որ երկու լինի նշանակի • զիմանգ
յաւխտեանական կենաց , յոր կան մեզաւորք • և զտեղի
ապաքինի , յոր ապաստանիլ ունին ։ Զորդին տեղին՝ յո
դիմեալ երթայր յակոբ , նշանակի գիրկութիւն • և լա-

Ա. Արդ անտարակոյս լաբանաւ , առ որում յայոց եղիս ապահովուն կենաց , նշանակի ձեր մեր քն։ Ես զնանել գրեալ է . եղև ձե ապաւէն իմ . ոչ առ քեսի է տէղն փրկու-
Սաղ. ղչ. 22. թեն . լսա այնմ . ձեն է ողորմութիւն բազում . և ի նմանէ է երբ
Ելից. խոսիի . ոչ քն փեսայ է սպեսակ և խորհը . սպիտակ ողոր-
Ե. 10. մելոյին , կարմիր՝ զմեզ փրկելոյին ։ Արդ ոչինչ են զարմանք , թէ ըն վկայութեն աւետարանին բնաբանին՝ մե-
Ղևտ. զաւորը զքն ապաւէն ունելոն . էին առ ծրէյ առ նա ամ նաւ
ԺԵ. 1. առարս և ծղաւորս . զի տեսեալ էր նոյ և լսեալ , ոնդ հե-
զութեն զմի ի մատուցելոյն առ նա ընդունելը , ապա-
փերը և ուսուցանելը . և ոնդ աղաղակութեն Հոգւոյ բանն
ածայոն ի բերանոյ նոր ելանելը ։ Արդ կիրաւի մերձե-
նայոն առ նա , և ողջամիտ խակ մտօք . յր , զի լսէնքն ի
նմանէ . ոչ յայն սակս , զի որապայեն զնա բանիւք . կամ
բան ի բերանոյ քաղեցոն . կամ որոգայթ Հաւրը նմա
լինելոն . որպէս սովոր էին փարիսեցիքն . այլ զի բանս
կենաց ի բերանոյ նր լսելոն ։

Ջ. Ա՞ն որոյ՝ որ ի կապանաց մերոց արձակել կամի , և ի ծա-
ռայութեն առատանալի զերծանել . և որ որպէս էր սնոյն՝
լինել որպէս նա , այսպիսի ողջամիտ մտօք , և սերտ ապա
երեսութեն առ քն մերձեալն ի ձեռն Հնմարիտ զղջման .
և անտարակոյս ընկալեալ լինի ի Հնարէս , զոր օրինակ
ընկալեալ եղեն մաքսաւորք ։ Ասացէք , զիարդ քն կերպ
նայոնն ասեցուց եզ յայս աշխարհ , բայց զի գործովք
կատարեսցէ զայս զիւր գործեսա . սա պէղատրս ընդունի ։
Ո Հաւրդ յարգանս մերն յայտնեալ՝ իսկ և իսկ չորաւ առ
յովհաննէս տղայ , որ դեռ ի սկզբնական մեղս էր . մի՛
զի սա պէղատրս ընդունի ։ Ո Հաւրդ ի մտաւ խանձարրա-
պատ դեղ . բայց զի զմեզսոց մերոց զկապանս լուծցէ ,
և զմեզ ազատս ընկալցէ ։ Ոնդ ի հրեից զհովիւն , յարեա-
լոյց զհնթանոս Թագաւորս , դեռ յօրոցի և ի խան-
ձարուրս դոլով ընկալաւ ։ և յանապատի գոլով զգե-
մաւն առ նա զամբոխ ժողովեաց ։ և ի հանդիսի կա-
Յհ. լով աղաղակեաց ի ծածկին . որոյ ծարաւ էջն , եկեսցէ առ-
Է. 37. և արիցէ . մեծեռանդն ոնդնմամբ ընդունելոյ զմեզա-
ւորս ։ Այ՝ զծարաւոյ խօսելով , կարն մեծ քան զայլսն
ուներ ծարաւ , ծարաւի գոլով մեղաւորաց փրկութեն ։
Տեսէք , զի ոնդ լաբան զյայոց , այնպես քն զմեզաւորս
մարդասիրապես ժողովէ ։

Ա՞ստ

Ի լսելեացդ եկեսցուք ի դաւիթ, և նորոգ օրինակ ի պրոց Ա. Թագաւորաց ձեզ առաջի սրտացուք. որով ողորմած Թէին քեզի առ մեզաւորս քաջագէպ երևիլ։ Ընթերցեալ ե. թ-ժե. լինի անդ՝ Թէ դաւիթ խոյս առեալ յասպարանից սաւուղայ, զերծաւ յայր մի՝ ոգոզամ անուն. ուր ժողովեցան զինի բազումք, մանաւանդ պարտատարանք և վիշտ առաւելք։ Այսր ի Թէ, վ զի ծանեան զբազդըումն Թէ և զհեգաւթէի դաւթի, ի տառապանս իւրեանց՝ օգնու Թէն և սփոփեաւթէ առ ի նմանէ խնդրելն. որ և գոհ եղև. զի ըստ վկայութէն այնց գրոց գաւիթ եղև այնոց ցաւաձևելոց ջերմեռանդ։ Այս՝ մեծ եղև գԹուեն գաւիթ, եր. 2։ քայց մեծ եւս է գԹուեթէի քեզի Թագաւորի. որոյ Թոգել զասպարանս երկնից, և եկեալ յայր աշխարհիս այսորիկ, մանաւանդ Թէ յարտաւոյեաց և ի Թշնամանաւթէց յայս վայր, այնչափ ողորմաւթէի երթալ ըստ իւր, մինչև սէ միայն արդարոց, այլ և մեծամեծ պարտատարանաց, այսինքն է՝ մեզաւորաց, ետ Հրաման առ լինքն մատչելոյ. որոյ Ձմնարտուն վիպ են մերձեալքն առ նա մաքրաւորք և մեզաւորք. զորս մարդասիրաբարձս ժողովեալ։

Ա՛ստ Թէ ոանի զինս՝ յածելը զմոաւ զայս գԹուեն քեզի ե. առ մեզաւորս։ Ա՛չ ոչ սէ զարմացի։ Ա՛յն՝ որ ի նախանի օրինս էր գԾոհաբարմատոյց. այն՝ յորոյ ձայնէն ժողովուրդն էնդի մեծաւոյս գարհուրեալ ասէր. Գ՛ խօսեցի Լ.Ա.ղ. ընդ ձեզ ՚ծ, փոյթ ՚ճոյն ՚ճոյնիցիմ. այն՝ առաջի որոյ ոզնա ան ե. 19։ կեալ մեռաւ. նոյն ի նոր օրինս այնպէս Հնչ ցուցաւ, Գ.Թ.ՈՓ. Ջ. 7։ մինչև զմեծամեծ մեզաւորս սէ միայն ընդունել, այլ և ուսուել ըստ նմա։ Կամիք օրինակ, տաց ձեզ։ Կրնաւէ, Թէ քա ի տան ուրեք Թագլ էաւ ի ցոնցին խնդացանել անգամալոյծ մի առաջի իւր։ և ինք ազդաւ. վ՚ա այսորիկ՝ զի սա զինաւորս ընդունի. այդ և յընդունել զանգամալոյծն ասաց. այլ գոա. Խոզեալ էինն տեղ գոա։ Կրնաւէ, Թէ Ղ.Ա.ե. ե. 20. քա առ ջրհորին ի գեօղն յանձն էաւ յերկար խօսակցել Ջ.Ա. ըստ ստմարայի կնոջն շնացելոյ. և զնարդ. վ՚ա այսորիկ, գ. 7։ զի սա զինաւորս ընդունի։ Կրնէ՚ է, Թէ քա զայլ կին շնա ցեալ, ի տառնալն անդ ի չարաիսաաց՝ որ քարկոծել զնա կամէին՝ զերծոյց. և ինք ազդաւ. վ՚ա այսորիկ, զի սա զինաւորս ընդունի։ վ՚ոյ և ասաց ցնա. Երբ յայսմհետէ գ՚ Ղ.Ա. ղանչէք։ Կրնաւէ ե Թէ զքեզ զոտս կինն մի ի քաղաքին Ե. 37։

մեզաւոր՝ արտասուօք իւրովք եմաց . և մինչ քաղմեալն
էր ի ձայ , Թախանձեցեալք Ժառանգք . արդ՝ զիարդ տա-
լաւ Թախանձանացս . մի այսորիկ , զի սա պիղատոսն ըն-
դունի :

Ղ . Աչնչեւ եմք կիսելալ զկիրսորդ մասնս , գեռ մնայ մեզ
ասել ինչ զդաւԹէ : ԱարԹ էր զարմանալ , զի նահա-
պետին յակոբայ Թէպէտ բազում արդիք նմին , առևայն
ըստ կորաստ միոյ ի նոցանէ , յիւ յոսեփոյ , այնոյ գառն
տրամեցաւ , մինչև անգադաթ արտասուօք լալր ասելով ,
Ծննդ . գեղան չար նիցէ զնա : ԱարԹ էր , ասեմ , զարմանալ ըստ
Ղկ . 33 . այս տրամադրԹի յակոբայ . քանզ առաւել ևս զարմա-
նալ արժան է ըստ արբայն գաւԹի . որ ոչ ողբայ զորդի
Բ-Ման- բարեպաշտ և առաքինի , որպիսի յոսեփն էր . այլ զա-
ժբ . 33 . բիսաղամ զորդի իւր ապստամբ , որ զիայրն յիւրմէ Թա
գաւորական աԹոռոյ մերժեաց . և ԹշնամանԹիւ հալա-
ծեալ զնա՝ ի կենդանոյ գերեզման խորհեցաւ : Աայ ցաւ և
կսկիծ գաւԹի առ որդի իւր ապստամբ և ամպարիշտ՝
արկանել զիս ի մեծագոյն զարմանս : Աայց զի ասեմ մե-
ծագոյն : Աառաւել ևս զարմանագոյն այն է , զի ցնծ ոչ ի
միայն , այլ բիւրաւոր մեղաւորս ունելով յաշխարհի ,
իբրև գիտացեալ ԹԷ մի ի նոցանէ կորեաւ , այնպէս վե՛ռն
բա լնեամ կալաւ , մինչև զմի զայն մեղաւոր գանեա-
նելոյն ոչխար , որոյ կոչման չէր արժանի , (Թողեալ
զինեասուն և զինն յանապատի ,) այնչափ խնդրեաց , մին
չև եգիտ : Աի անձառելի ողորմածԹիս , ոՀ անԹարգ-
Ելից . մանելի սիրոյս : Օ ի և յաւելից զբեալ է . չորեքա՜մ՜
Ժէ . 11 . բառայր հովիւն ջիւռս էր , չորեքայր էիլ . առաւիկ սիրելիք ,
տարածմամբ և Համբարձմամբ ձեռացն մովսէսի եղև
յաղԹութիւն իւրոյ : Աստ ամին օրինակի տարածեաց քե՛
ի խաչին զձեռս իւր և զաղաղակս , զի զմեզ աւետս Ժո-
ղովեսցէ . և նոքա յաղԹեն և փրկին ՀարՀեալք , նայն-
պես բացեալ զկողն ունի , զի զմեզաւորս զբօք բացե-
ալովք միշտ ի սիրտ իւր մուծցէ :

Յերերորդ .

Ա՞րդ՝ զմասն ածեալ զՀնչմարտութիւնս , մի՛ ի խոտս յու-
սահատութիւն կոծանիցիկք , Թէպէտ և ի խոտս մե-
զաց ընկղմեալ լինիք . զի գայն առ ձեզ քե՛ բերանով
Ռնէ . մարդարէին : Ձայրեփանութիւնք մարդկան չէ՛ք ինչ կապանօք
Ժա . 4 : սէրոյ էմոյ : Ձկաւոյս առաքեալն չկատուրանալոյն զքո զինչ
արար .

աբար . եւ արտաքս . և ահա դԹաճ ձրն ոչ եՀԹող սկսա
բոսի գնալ ՚ի բաց . զի մի մոլորեալ Թափառեսցի . այլ
վաղվաղակի էարկ ՚ի նա զպարան սիրոյ . գաչ՚ա փշ , ա-
ես , և հայեցա ՚ի պեծրոս : Ա՛ւ կարծէը , ԹԷ պետրոս յետ
այնպիսի մեզաց մեծաց՝ Թողուե և չնորհաց Հաստատեցի .
տակայն եՀաս , և մեծի ևս չնորհաց . զի ոչ մեղաւորն
էը , եղև իշխան եկեղեցւոյ : Ա՛յս գոչեցուցէ զէ սաղ-
մոսերգուՀն . օգնական և ֆրկիչ իմ ես դու . և ես ՚ի բանս յո-
յսացայ : Ա՛ւ , յայս յոյս ապաստան , մատիցուք ուրախու-
ԹիՀ ընդ մարբուածոս սո. քո , և մաղԹեացուք ընդունել
զմեզ՝ այժմ ՚ի չնորՀս , և ապա ՚ի փառս :

Ղեւի. ԼԷ. 61 ,

Սաղմ. ՀԺ. 114.

ՎՐՊՈՑ · ԼՂ ·

Յաղագս բանին այ :

Ընդաբան . Այս եղև ՚ի խոսիլ զնուաւոր ժողովրդեան ՚ի լսել զբանն այ : Ղուկ . է . 1 :

Ակռաճք :

ՏաՀի Հարեալ եմ սիրելիք յառաջ քան զձեզ նաբակելս ՚ի խօսիլ՝ այս՝ զարՀուրեցուցանել զիս առաքս բնաբան : Այլ զիարդ՝ զի լըսեմ ԹԷ ՚ի կալ քոՀ առ Ծովակին գէննեսա րէԹայ , այնչափ եղև բազմուԹիՀ ժողովրդեանն , մինչև խռնիլ զնովաւ ամբոխին , ոչ վասն այլ ինչ էրայց , բայց զի լսիցեն զբանն այ : Օ այս լսէեալ իմ , վարանեմ ԹԷ զիարդ Հնար եղև , այնմ՝ քարոզուԹիՀ քոՀ՝ ոչ առնեցուն ՚ի փրկուԹիՀ լինել , այլ բազմաց ՚ի դատապարտուԹիՀ . մինչև լաւ ևս էր նոյ , ԹԷ չէին լսէեալ զայն քարոզ : Ա՛յն սոսկումն ունի զիս՝ ՚ի յիշել իմոՀ , ԹԷ մի և նոյն բանն այ եղեալ յածայինն բերանոյ՝ ոմանց ՚ի փրկուԹիՀ եղև , և ոմանց ՚ի կորուստ . այն զի առնեն քեան մեծ փափագումն լսելոյ զբանն այ յանձին կալան , և ցուցին : Ասացի ՚ի զարՀուրիլ և ՚ի զարմանալ իմոՀ ես այս , բառնալ չկինն զնոՀ զարմանս ուգումն կարդիլ-նալ յասել ևրաւմ . վ՚ս այնորիկ ոչ առնեն փրկեցան , զի ոչ առնեն պատշաճ մտոք լսէան զբանն այ : Վանգի ոմանք ասէ՝ խաւսն ընԹանայինն , զի նորատնոր սբանչելիս տեսցեն . և սՔ եղեն ընվայրաբնին : Ոմանք եկեն , զի բժչկեսցին . և սՔ եին անձանց խնամածոս :

Այլք մատեան , զի ապաստացին նմա , յիշ նախատնեցոյը ; Ոչ այլք կային անդ ի լսել զբանն այդ . և ոչ եկեն ժողովանք , և ի փրկութենէ լուծանց փոյթք : Արդ եթէ այս չափ այլև այլ միտք եկեն այն ի լսել զբանն այդ , ոչինչ զարմանք են , թէ ոչ առնեցուն եղև այն ի փրկութենէ : Եւ ևս չէ բաւական միայն եռանդն ցուցանել լսելոյ զբանն այդ , այլ հարկ է մեզ և ըստ լսելոյ բանին այդ գործել . և զայսմանէ է առաքս Ճառ :

Հրաւիրութիւն :

Ոչ լսել միայն , այլ և առնել պարտ է զբանն այդ . (Քահանային .) Օ՛ի որ լսող միայն է , և ոչ առնող՝ նման է նախ՝ առուղայ , եկիդ՝ բաղտասարայ , երիդ՝ փարաւոնի :

Առաջին առակին :

Ա՛յո՛ ոչ լսել միայն , այլև առնել պարտ է զբանն այդ . զի յայնժամ կատարեալ և գովելի է քարոզն , յորժամ զպացեալն ի նմա գործակք լնուսցէ : Նա եթէ պահպան գործն , պահապահ և պատուն : Հարցանեմ ձեզ , զիաՀիդ Թուխիկ , եթէ հիւանդն ի բժշկին խնդրիցէ հանգիս գեղոյ , և զկանոնեալսն ի գործ դնել չառնուցուսցանէն , ոչ ապաքէն անմտութենէ գործէ . կարի խակ քաջ . զի զինչ օգուտ են դեղք և կանոնք , եթէ ոչ հը նազանդեսցի սմոյ : Ապաքէն որ որ առողջանալ կամի , պիտոյ է նմա առնել զասացեալսն բժշկին . յի , ժուժկալ լել՝ յորոց ժուժկալել պարտ է . և առնուլ՝ զոր առնուլ պարտ է , Եթէ յորդորել երակ հատանել , հատանել պարտ է . եթէ հրամայէ ի բաղանիս երթալ , նոյնպէս . եթէ պատուիրէ սպեղանիս մատուցանել , կամ օծութենիս , յայսմ ամի թէ առողջանալ կամի հիւանդն , հնազանդիլ պարտի : Ասա ամեն օրինակի յառաջանալ պարտ է ի գարման հոգեւոր . զի ոմն բժիշկն գարմանս տանի մարմնոյ , նոյնպէս պաշտօնեայն եկեղեցւոյ հոգւոյ . և ոմն նա կանանէ դեղս , որովք մարմինն առնոյ առողջութենէ , նոյնպէս աս յիշեցուցանէ դեղս կարևորս առ առանալ զանվախճան փրկութենէ : Եւ վ՛ն այսորիկ թէ հրամայէ քեզ յայս ինչ և յայն ինչ մեղայ զգուշանալ , պարտ է զգուշանալ . և զայրին հակառակն , թէ յորդորէ յայս ինչ կամ յայն ինչ առաքինութենէ կրթել զանձն , չէ պարտ զանց ընդ ընծայ առնել , այլ հնազանդիլ պարտ է առա-

ար

առաքելոյն յակոբայ , որ ասէ . եղիջիք առնօղք բանին , և ՃԻ. 22.
ոչ լսօղք դոյն :

Ո այս վարդապետութեն առաքելոյն յակոբայ զոր ոչ պա- ե.
հէն , թէպէտ և մոռացիւր լեկեղեցիս մատչին , քա-
րոզից առեալ ունին դիպեն , սակայն անպտուղ դա-
նան անտի . իբրև զերծուածսն , որ ի բաղմութիս մոռացի
ոչ փոխեն զդոյն , նոյնպէս և ոչ այք զվիսս : Այս զրիդ-
բն՝ են և բաղումք , որք մոռացիւր զբանն այ լսունին ,
վինչև յարտասուս իսկ լուծանիլ նոյ . բայց յետ արտաս-
ուսոյ պահման զարձեալ յանօրէնութեն չաղկին . և այս-
պիսիք նման են արքային սաուղոյ : Թէ զիարդ , ասա-
ցից ձեզ : Այսպէս է՝ ի սկզբն դրոյ , Թէ արքային սաուղ չա-
բաւար Համարեցեր զդաւիթ . յայտ է Թէ դաւիթ լսանէր
զոր ինասակար Թշնամի քան զսաուղ . յայտ է Թէ չէր
սիրեր անեղբևան՝ ի դատաստութեն սաուղոյ : Այդ
յետ այնչափ Համարանաց զոր վարէ խնդրեաց ի նմանէ .
այնչ ամենևին . այլ Հպատակ Հեզութեն առաքի արար
սաուղոյ զնոր առնարշաւութեն : Այսպէս պիտոյ յայտ
մանել . զգաստացար արդեօք սաուղ : Ըս պէտ դրոյ . ամ ԻԹ. 6-
բաւչ չէիր Եր և ելոյ . յո՞ւ մեծապես զղջացար , զի զան- Եր. 17.
պարան դաւիթ այնպես նեղէր : Այդ՝ Հարցանիցեր ,
այս լաւիւն և զնոյն օգտեաց ինչ սաուղոյ . օգտեաց և
ոչնչ . զիարդ . մէ զի սաուղ՝ ի Համամանել ոչ կասե-
ցաւ . և զդաւիթ զինի առաւել քան զառաջինն Հալա-
ծեաց :

Այդ՝ ոմն զնոյն սաուղոյ եղև անպիտան , և արտա- է.
սուք նր ածեայն , նոյնպէս և յայսոր բազմայ գրիստո-
նեից առաքեալքն և Հառաչանք են անպտուղք .
Իբր զի բազումք են , որք ըս օրինակի այսր անարգի՝ սո
դոմ ինչ քարոզ լսեալ զղջանան . և ՝ի զեղջ անդր բա-
րւոք առաքելութիս առնեն . բայց անդէն իբրև ՝ի
տուն դառնան , ասն ՝ի գերև լինի , և ոչնչ ՝ի գլուխ
Հանեն . և Հմմտարի ՝ի վըր նց ասացեալն . որպես էր ՝ի
հիքեամէ , և այծ , և գլո . քանզի ոմն ՝ի սկզբանէ յառաջ
քան զքարոզն էին ագահք , բղջախոհք , Հայհոյիչք ,
բարկացօղք , նոյնպէս և այժմ յետ լսելոյ զբանն այ ,
գեռ ագահք են , և բղջախոհք , և Հայհոյիչք և բարկա
ցօղք , և միշտ այնոյ եղելոյն քանզի միայն բանին այ լսող
լինիլ չէ բաւական . այլ պարտ է լինիլ և առնօղ : Այա-
ջայսոյ եղոյց զայսքս , ի նմանեցուցանել զբանն այ սեր
մանն .

Գ։Ա։ ե։ ԱԱ։

մեան . ասէ . աբրն բանն այ է . զի ոչ սերմն մ՚ի այնր սերմա նէ , զի բուսցի , և՚ի ժամու ասացէ զպառուղ . ապա Թէ ոչ ՚ի զուր սերմանէի . նոյնպէս բանին այ պարտ է պատարե բել զապաշխարութեն , և զգործս բարեաց ։ Ա՚ոչ ինչ զինչ ասէ , զբն անատն . գնդէցին և՚ի գէպ՝ առ՚ , քանն այ կոչն սերմն . զի ոչ սերմն սերմանեալ յերկիր բուս անայ և աձէ , նոյնպէս բանն այ սերմանեալ՚ի սիրտ մե զաւորի , բուսուսցէ բոյս զղջման , Հնազ խոստովանու թեն , և պտուղ վճարման ։ Օ ինչ քան զայս յայտնա գոյն ։ Ա՚պա պարտ է ոչ միայն լսել , այլ և առնել զբանն այ . ապա Թէ ոչ՝ նմանի լինիմք անպտղին սա տուղայ ։

Ա՚ստ եւիտդէ ։

Ղ։ Ա։ Պահեցէք ոչ միայն նմանի առուղայ , այլև չարաբաստ ոգբայնին բազատասարոյ , որ զվարդապետուենն այ գոց ծոյք չինս ։ Գրեալ է Թէ բազատասար ոգբայ պատր խր բախտեն մեծ մեծամեծացն իւրոց . և իբրև ընկն գինս հմուտ , Հրամայեաց բերել զպատս ոսկեզինս և ապծա Թեզինս , զոր բերեալ էր նաբուզոդոնոսորայ ՚ի տաճա բէն՝ որ յԵրմ ։ Օ այդ ընկն բանին բերին զպատան ոսկե զինս , և ապծաՅեզինս . և էարբ նոքօք արբայ և մե ծամեծք իւր , կանայք և Հարճք իւր ։ Ա՚ն զինչ գործե ցաւ . ՚ի նմին ժամու երևեցան մատունք իրբև ձեռին մարդոյ , որք գրէին Հանդէպ գնդին կերևս որմոյ տա Ամ։ ԻՏ։ Նարին Թագաւորին գերիս զայսոսիկ բառս , Մնե . Բնկնե . Փարես ։ Ա՚ն ահա ՚ի Հայել Թագաւորին ՚ի Թամ ձեռին գրողին՝ իբրև ՚ի քարոզ լինչ ահասոր , գոյնք երեսաց նր չջնջեցան . և խորհուրդք նր խռովին զնս . և յօդք մի քոյ նր լուծանէին , և ծունկք նր զմիմեանս բախէին ։ Ա՚զատակեաց Թագաւորն զօրութիւ՚ ածել զնդգ , և ըզ քաղդեացս և զգէտս , ՚ի մեհենիզ զայն գիրս . որք գեալ բաբուց էին զուշակ , Թէ չարի ։ Ա՚ն իբրև ոչ որ ՚ի նո ցանէ կարողացաւ մեհենիզ զգիրն , կոչեցաւ դանիէլ մար գարէ . որ մեհենաց զայն ՚ի վեռս և՚ի կորուստ սր քայի . և միանգամայն զնմ զարքիս նր , զամբարտաւա նութիս , զապիրատութիս , և զանգանակատուիս խրա տիւ կշռամբեաց ։ Ա՚յլ զինչ պտուղ ՚ի քարոզու Թէ ա տի . ապաքէն և ոչինչ . ընԹերցեալ բազատասարոյ զբա րոյն գրեալ յորմանդր , և զարհուրեցաւ . լսեալ զգ

քարոզն և զսպառնալիսն այդ ի բերանոյ դանիէլի , և պակասեա . բայց ոչինչ ուղղելի եկին յառաջ ։ Իբր զի լաճաս այն Թագաւորն զաննն այդ . բայց լաճաս վիայն , և ոչ պարտ ։ Եւ մի այսպիսկ , զի զսպասս առեալս ի տաճարէն ոչ գարձոյց անդրէն , և ոչ խոնարհեցաւ յաղօթս , ի նմին իսկ դիշերի սպանաւ ։

Ա. Կրկ՝ սա ձեզ են բանք իմ սիրելիք . զինչ օգուտ է մատ ի. ելս լեհելոյն , լսել , և սակս լսել զայնն այդ . զինչ օգուտ է ի լսոյ բանին այդ գործս և ի գործ գալ , եթէ զլռելի վարպետութեամբն ոչ ընտրեալ գործիմ . զինչ օգուտ է լսել , թէ հնացուցայց , անիրաւաց և ապահոգ լսողս այդ մնամ և սանձանաւ յաւխտեանսն ։ զինչ օգուտ է զայս ամէն լսել , թէ զլռեալսն ոչ պահիք . թէ ի պատժոց անտի չզգուշանայք ։ Կ՚ասէ . Թշնամեան կան եք , եթէ ըստ օրինակին բաղտատարոյ լսեք զսպառնալին այդ , և ոչ գայք յուղղութիւն . զի ասէ պօղոս . ինչ եթէ որ լսոցդ օրինացն են , արդարացեալ են առաջի Աստ. ի. 13. այ , այլ առիթոյն արդարացին ։ Այսինքն ոչ է մարթի խոստանն կալեալ ըսոյն , որ բազում ինչ գիտէ , և ընթերցեալ է , և տեսեալ . այլ ըսոյն՝ որ զգիտալն իւր բարիւք վարի . նմանապէս ոչ այն է բարեպաշտ , որ բարեպաշտութիւն իւր լսէ , այլ որ բարեպաշտութիւնն գործ գործէ ։ Յձեզ Տարցանեմ սիրելիք . կոչիցիք ողջախոհ զայն , որ ղողջախոհութիւնն ձառս լսէ . կամ ընկերասէր զայն՝ որ զսէրն գիտէ , ասէք . ոչ երբէք . այլ այն է ողջախոհ , որ ողջախոհութիւնն պահէ . և այն է ընկերասէր , որ զսէրն կերտն սիրէ ։ Այսոքեւ ետուն պատասխանի առ Տէրն պատասխանի և զսոյն Տատատաւ , թէ զաննն այդ լսել չէ բաւական . այլ պարտ է և առնել ։

Ա. Եթէ Ձշմարտութեամբ վկայութիւն խնդրիք , զգաւթիւ կոչեմ Ձեզ վկայ . որ բիրտ աչքք չտեսանեն վկայն ։ Ի մէջ բաղ մապատիկ շաղիչոյ զոր ընկալաւ դաւթիւ ի Տէն , և զայս ևս ի Տմանը բերէ , թէ զՏմնապատարագս կենաց եղոյց նոսա ձեռ . ասէ . ցոյցէ ինձ զՏմնապատարագս կենաց ։ Այլ իբրև Սաղ. ԼԵ. ի. տեղեկացաւ այսմ , զինչ պարտ դաւթիւ . ասէ . ի Տառա- Սաղ. ԼԵ. 32. պարտ պատրաստեալ չոր ընծայից . իբր զի Տանուցեալ դաւթիւ զՏմնապատարագս կենաց , ի նոյնս գնաց գիտմամբ նախ կենաց . ապա թէ ոչ Տանօթ ի զՏմնապատարագ էր ինչ օգտեալ նմա ։ Այսու ամէն օրինակիւ այսոքիկ ևս բանիւք են , թէ ցոյցէ մեզ զՏմնապատարագ երկնից . մեզ

չև Աստուածէ մեզ՝ զինչ պարտ իցէ առնել, և զորմէ զանց առնել. բայց թէ ոչ արասցուք զայնս, ի՞ր ոչ զանց արասցուք զնորոք, և այնպէս ըլ Աստուածարհ ոք ցուցաւ մեզ՝ ոչ գնասցուք, ոչ երկեաք ի նպատակ փրկութեան հաս ցուք, որով՝ մեռանելն ընդվայր լինիցի։ Օ՜հոյն՝ դա-
վեթ ցուցանէ այլովք՝ յաղաղակել խրատ առ ձեր.
Ամէ. ժ. ասա՛ ինչ առնեմ զքեզ, որ գոա՛ ես ձեզ ես։ Զոր խնդրուածք Հայեցեալ ոսկեբերանին, գովէ զգաւթիւ. զի ոչ խնդրեաց գնալ զկամն ոք, այլ առնել։ Ձնանէր սկսեալը, զի զնմանաս ձեզ այնչ, զոր ի քարոզս ուսանիմք, ասա գործով լուսով պարտիմք. ասա թէ ոչ՝ նման լինիմք չարաբաստ արբոյին քաղաստասպայ։

Ի՛ան երրորդ։

Ղ. Ա՛յսմանէ և փարաւանի, որոք զրանն ոչ և զպատճառսն նոր առեալ լսէ, այլ ոչ հնազանդի։ Կ՛տեսեմք ի սը զը բոյ՝ թէ փարաւոն սրբոյ զժողովուրդն իջեալ ի խոտո ծառայութիւն նուաճեաց, և խոժոռութիւնք էր առ նա. բայց գիտեմք և՝ թէ ոչ գԹագեալ ի վէր ժողովրդեանս, առաքեաց բազում անգամ զմովսէս առ փարաւոն, հրամայել նմա յանուն նոն, զի արձակեսցէ զնէլսցիս ի ծառայութիւն. ի վերոյ բերեալ ծանր ծանր սպառնալս, թէ ոչ հնազանդեսցի ածոյին հրամանին։ Ա՛յդ՝ լսեաւ արբոյ փարաւոն զրանս ոչ. այլ ոչ սրտի, ոչ հնազանդեցաւ, և ոչ ի գործ եդ զածոյին պատուէրն. վէց բանից գնետ եկին գանք. զի ի պատիժ անհնազանդ գոլն թէ ծանր ծանր՝ և չարաչար հարուածս էած ոչ ի վէր փարաւոնն։ Ա՛յլ զինչ պատուղ յայտնեալ։ Ա՛տրէ. Ելէն. ը. 19. խոստացաւ, ասէն գինքը, սէրտ խթաւոնէ. բանը ոչ հասին այն չահանցս փարաւոնի, այլ ոչ ի սիրտ նոր. եղև լսող քանին ոչ, այլ ոչ առնող։ Ա՛ւ չետ եկել հասել սպառնալեացն և հարուածոց, չոռեցոյն և եղև. և գժողովուրդն առաւել և չարչարեաց քան զառաջինն. և վ՛ այսորիկ խստասրտեալ և անսաստեալ, հուսկ չետոյ ծովահեղձ կորեաւ։

Ը. Ա՛յդ՝ զինչ սասցից սկսելիք, ոչ գտանեալ այս պատմութիւն սակաւ զնս սասորիկ նչատակել գայնսոսիկ, որք այնչափ զրանն ոչ ի քարոզս լսեն. սակայն խոտացեալ գտանեան չեկեղեցւոյ. և այնպէս երթալով երթան, և չ՛ ուանան. փոխանակ զի պարտ էր նոր չառաջադէմ լինել ի

ի բարին։ Այլ ի միտ առէք սիրելիք. զինչ հանդերձ ձեալ եմ ասել, մանաւանդ թէ՝ զինչ լինքն քո ասէ. Ձո ոսայ, որ փեսիցէ զխաղս ձեռն իւր, և ոչ պտղաբաշխէցէ ընտ խաղոց ներ, արբեցե փան բազում. և որ ոչն փեսիցէ, և արծանի փանի ինէ փղծիցէ, արբեցե փան սակաւ։ Այդ՝ զիարդ առաքինին արք ցի դան բազմ, և յետինն սակաւ, Այլ այսորիկ, զի յետինն ոչ զիտաց զկաման ձեռն իւրոյ։ ուստի և մեծ անգիտութեն անբաւիւր լինի ; և ոչ յոյժ մեղադրի, իթերև զայն՝ որ զիտաց զկաման ձեռն իւրոյ, և ոչ արար։ Այ միտ առէք զայս, որ ստեպ մատչիք յեկեղեցի, և բիւրաւոր քարոզս լսէք. որով քաջ զիտէք, զինչ առնել պարտ ի ցի ձեզ, և զինչ ոչ. բայց ոչ գայք յուղղութիւն, և ոչ երբեք առնէք զկաման ձեռն. Հաւատացիք լինել յօրն յետինն Թշնամասպոյն լինիցիք քան զայնսիկ, որք ոչ երբեք լուան զձայնն այ. զի որ զիտէ զկաման ձեռն, և ոչ առնէ ըստ կամացն նորա, արբցի գան բազում։

Օ այոյս յայտնագոյն ևս ուսուցանել մեզ քո, յասել ի բում զՀրեից։ Այ եթէ չէր եկեալ, և խօսեցեալ ընդ նոսա, ոչ ինչ ունէին գործ նոցա. բայց արդ չէին պատճառս վասն ղեղոյ իրեանց։ Ոչայտ ես Թէ այսորիկ զեկուցանել կամէր քո, Թէ Հրէից ապաքէն արարքն զնորհս իւր. զի Թէպէտ բազում անգամ լուան զբարոզս նորա, և տեսին զքանչելիս նորա. բայց քանզի ոչ հաւատացին ի նա, և ոչ գարձան առ նա, վասն այնորիկ մեծ է նոցա դատապարտութիւն, քան եթէ չէին երբեք գքո տեսեալ, կամ զբան նորա լուեալ։ Այրկիր ցնաք երկիցուք, զի մի այս անգք և ըստ բարուն ի քրիստոնէից անցանիցեն. որք արդ յաճախեն ի քարոզս, և ստեպ լսեն զբանն այ, բայց ոչ երբեք գան յուղղութիւն. ոչ երբեք ի բաց դնեն զատելութիւն և զոխերութիւն. ոչ երբեք զդատաստանէ անիրաւութեանդրէն հատուցանեն. ոչ երբեք ի հարձից հրաժարին. այլ անդադար ի նախանձ սովորութիւն մեզայ շաղեալ կան։ Այրեալ է. այդ ներհակեցիր յարելոյն ի գործոցանի ընդ ոչիւս ընդ այնիկ. զի ըստ աղքին հրէից. և գործարարքեցին զնա, զի զՀրեայս։ Այսակ զիտացիր. երբ աղազատ նիւթհեացիք գատաստարուեցին զՀրեայս։ վասն այսորիկ, ասէ գերն. զի զղջացան ի գործս նիւթհեացն, և ամ ասացեալ գան յաղաչանս և ասէ։ Թէպէտ ես գերբ ի վերոյ եմ քան զյոշեան, բայց քարոզութիւնք իմով ոչ գարձան հրեայք սակ գարձան նիւթհեացիք քարոզութեն յոշեանու. վասն այ-

այսորիկ՝ի դատաստանի նիւնոմ՝ասիքը դատապարտեալն
զՀրէայս ։ Կամ ոչ միայն զՀրէայս , այլ և զբնիմ քրիստո-
նեայս . զի նոքա միով Համառօտ բանիւ յոյնեանու զարձան,
և մեք այսչափ քարոզուիք ոչ գառնամք։ Տեսէք, զի՛ե բա
ականն լսել միայն զբանն ոչ , այլ պարտ է և առնել . զի
լուրն միայն ոչ բերէ պտուղ ։ Կամ ասիցէ ոք . զրկե՞ է .
Ես. ԽԶ. ԺԱ. բանն էմ , որ ելանե՛ի բերանոյ էմէ, զ՝ դարձցէ դարձ՝ ։ Կրկ՝նեմ
ոչ զառնայ դատարկ , ապա միշտ առնէ զիւր գործ ։ Կամ
այդպէս է , ոչ ասեմ . բանն ոչ էր բերք է դատարկ , այլ
միշտ առնէ զիւր գործ . բայց դու յայն հայեաց , զի
գործ նո՛ր ոչ միշտ է յօդուտ . այլ երբեմն յօդուտ , և երբ
չեմն ։ Յայտնագոյն ևս բացատրեսցուք . բանն
ոչ քարոզել՝ զանհաւանան դատապարտել . ահա գործ՝ է
միտս . ահա ընդ հաւատանն փրկել . ահա գործ յօդուտ ոչ
երբեք դառնայ դատարկ . զի որոյ առնեն զբանն ոչ՝ և
կենդանանա . և որոյ ոչն առնեն՝ և մահառնի ։ Կամ երբա
նի ըլ այսմ վարդապետութի՛ն սկզբն առ բռանսն , որ առե-
քարոզութի՛ն մեր առ ժողովուրդն կամ առքայութի՛ն զոր
ծէ , և կամ պատուհաս . առքայութի՛ն հաւանողաց , պա
տուհաս անհաւանից ։

Յորդորակ ։

Լսելիս օրինակս ՚ի սէր գրոց՝ ի վէր երից յարաբասաս Թա-
գաւորաց՝ առաջի արարի ձեզ սիրելիք . որպ հաւա-
քանութի՛ն չարաչար կորնեաւ , առաւել յայն ոտիս , զի
զբանն ոչ լուաւ , և ոչ արար ։ Յայս երիս օրինակս յա-
ւելում երկուս ևս ։ Ո առաջինն յիշատակի յովհաննէս
ասելով . ՚ի գալ Հրէից՝ ի լեառն ձիթենեաց՝ և ըլ առաջ
Յովհ. Ը. ԺԱ. նոյ քո , և ասե . ոչ խնդրեմ ։ Կա՛ ՚ի պատասխանել նոցա ,
Մբ. 4. այս նապաստակեցէ , ասե քո . ես եմ . և ահա յայն բան հրեայքն
Դատ. Թ. Ա. չեպս չեպս լռեան , և ոչ իրիան պնդեանի ։ Կրկրորդն ընդհան-
ցեալ լինի ՚ի գործս առաքելոց . ուր ասի զսոցան , Թէ
ընդեալ սպառնալեօք յերեմեալ իւրում՝ ի գամաստոս՝ի մոխ և-
դեալ , զի Թէ զոր գոցե զայնր ձնհաւատարհաւ արս կամ
կանայս , կապեալս ածցէ յԵՒՄ . յանկարծակի լոյս յերկ
նից զնռնալս փայլատակեալ , լո՛ւաւ ձայն , որ ասէր ցնա-
ւաւուլ ասւուլ , ՚ի հալածես զիս ։ Կա՛ ՚ի հարցանել ասէ-
ցի , ո՞ ես տէր , լո՛ւաւ պատասխանի , ես եմ յ՚ ։ Կրկ՝ առա-
ջի եղեալ զերկիւղ զայս դիպուածս , հարցանեմ . զի՞ է զի
երկու այս դիպուածքս , որք երեւին աներեւոյթ Հանմանը

մանն ,

ման, այլև այլ ևս կալան։ զի որով հետև ևեթ հրեայք և ևեթ սողոմ յերկիր կործանեցան. և ոչ հրեից՝ նոյնպ ա ղաթ ասաց քո, ես եմ. իբր աղագաւ՝ ի նոյն բարբառոյ քն սողոմ դառնայ, և հրեայք դատապարտին։ Պատասս խանձն ու կսկիծ. թէ սողոմ՝ ի լուր ձայնին քում զերծա լուր եղայց. և՝ի հնազանդութեն ձեն հրամանաց յաժառա միա դանձն ընծայեաց, ասելով. ոչ պիս էինք կախ առնել. լակ հրեայք լսեան այն, բայց խոյն զանգնդա խրնեան, և ոչ կամեցան ձանազել զքն, և անսալ նմա։ ապա չէն ինչ զարմանք, թէ բանն քոյ, ես եմ. սողոմ եղև՝ի փրկութեն, լակ հրեից՝ ի դատապարտութեն։ Չեմանք, զի՝ի ձեռս ձեր է ընտրութեն։ Ընձկացեալ ևք արքայու թեն երկնից. ապա ըստ Ձանապարհ՝ որ առաջնորդի յեր կինս՝ ու միայն հայեսջիք, այլ և գնասջիք։ Գրեալ է. եթ ոչ խավեսի՝ ի երեսն սինայ երկրաս պատուիս վայրքեն բերելս Եւէց. ճառաձէն ու։ զիարդ ասէ գրեալս ճառաձ, և ոչ գրչաւ. Ամ. 18. ձա զի մնան զպարծն նշանակի. ձա որպ չէ բառական ըզ բանս և զհրամանս ոչ լսել միայն, այլ հարկ է՝ի գործ դնել։ Ա՝ի նանգամանսն առացից. լսեարուք առաքելոյն յա կոբայ. և լերուք առնօղք բանին, և ոչ լողք միայն։ Յակ. ա. 22։

ՎՈՒԹՈՂ ԼԻՑ։

Յաղագս արդար բարկութեն Աստուծոյ։

Ընաբան. Ա՝ի որ բարկանայ եղբօր իւրում առանապար առուց, պարտաւոր լինի դատաստանի։ Ա՝ար. ե. 22։

Ախոռած։

Յիրաւի քեզ՝ի բնաբանին ասա արդեւրս զարկու թեն, ասելով. ամ որ բարկանայ եղբօր իւրոմ, պար տաւոր լիցի դատաստանի։ Օ՛ի որովհետև բարկու թենն է պատճառ բազում չարեաց, և առանձ ձինն իմն հակառակի Հրամանի սիրոյ ընկերին, յիրա ւի է նման սպառազիր լինել՝ի սրտե և՝ի բերանոյ սպառ կան։ Ա՝ս ոչ չասիցէ, թէ բազում և մեծամեծ չարիք յառաջգան՝ի բարկութեն. ուստի են տարաձայնութիւնք, վիշք, խռովութիք, արեանհեղութիք, քաղաքաց կործան մունք, և դառնաց աւերութիք, բայց եթէ՝ի բարկու թեն ասելութեն, որ է բարկութեն հնացեալ՝ի սրտե. ա՝ն բարկութեն, ասէ օգոստինոս, չարաչգայ սիրուն, չսիւսե թեն ասելութեն, որ է բարկութեն հնացեալ՝ի սրտե.

անոյ ծնանի սպանուլ, և բամբասանք. անտիքրիստն
ջիւն, կասկած չարեաց, նախատինք, և բիւր այլ չա-
րիք: Այս բռնակերտութեան, բարկութիւն առնել զմարդ
դիւթամէտ առ ամ մեղս: Օ՛ի ևս յաւելից: Կարկու-
թիւն ըս երեսիմոյ զուարն է ամ պատից. զի զբաղա-
կանութիւն չիջուցանէ. զերազանակ գործոյն խանգարէ.
զմարդ յանմտութիւն և ի գազանութիւն յեղափոխէ: Ա՛յ
յկրաւի քո արգելու զբարկութիւնն ոմն զարմատ գրեթէ
ամ չարեաց: Այլ զի կիրք բարկութեան է յամենեսեան,
խնդրի առ ածաբանս. ոչ արդեօք երբեք արժան իցէ
բարկանալ: և պատասխանեն, թէ բանն քո, որ ի բը
նաբանիս, զանկարգ բարկութեան միայն արգելու: Այն
պէս իցէ, կայ ուրեմն և բարկութեան ուղիղ՝ արդար
և օրինաւոր. այս՝ սիրելիք. կայ բարկութեան ուղիղ և
դովելի:

ԼՀաՀաբՒՒՒ:

Այս՝ բարկութիւնն երբեմն ոչ միայն է օրինաւոր, այլ
և հարկաւոր: (բաժանում.) Այս ոչ պահանջին զօ-
րաւոր պատճառք ի ցուցանել նախ, թէ է օրինա-
ւոր, օրինակաւ մովսէսի, ասրոյի, և յոբայ: Այնի-
սորդ, թէ է հարկաւոր, օրինակաւ հեղեայ և տա-
ւուղայ:

Ա՛ՀաՀ ԱՀաՀՒՒ:

ա. Այն օրինաւոր իցէ երբեմն բարկանալ, յայտնի ուսու-
ցանեմ, զբեն Թովմայ՝ յառել իւրում. եթէ ոք բար-
կանայ ըս ուղիղ բանի, դովելի է յայնժամ բարկութիւն:
Այրը պն՝ կրկին է բարկութիւն. մին յուղիղ բանի յառաջ
եկեալ, և միւսն ոչ: Այն արդարև առներևին արգե-
լեալ էր բարկութիւն, զնոյնդ գնեը ի մեզ ամ գիկոս բար
կուէ: Պատճէն առած է Տաւարակաց, թէ ամ և բնու
թիւն ոչինչ գործեն վայրապար. ապա քանզի ի կազմու
թիւ մարմնոյ մերոյ՝ եա մեզ ամ մազ, և յօժարութիւն
ցասումնական, յայտ է թէ ոչ զուր ինչ եա. այլ առիւծ զի
կուցանել կամեցաւ, թէ երբեմն արժան է, մանա-
ւանդ թէ հարկ է բարկանալ: Այս զայս քաջայայտ ցու-
ցանեմ, զաւետիս, որ առ: Բարխանայ, և ի Ղեշանէս. ո-
Ա՛մ. ՚ր. ՚ե. րոյք յայտ առնեմ, թէ կայ բարկութիւն ուղիղ, արդար
և առաքինական: Այս զայս և օրինակք սը զրոց լիով
ցու-

ցուցանեն ։ Այսպէս է Թէ մեռեալս հնչէր ոչխ · բայց իբր Մատթ.
րև եաես զժողովուրդն խոտորեալ յոչ , և արաբեալ իւր Ժղ. 3 ։
որթ ձուլածոյ յերկրպագութիւն , ըստ՝ Թէ բարկացաւ Եզե. 19 ։
սրտմտութիւն · զի ընկեց ի ձեռաց զտախտական դրեալս
մուտսն ոչ · և խորտակեաց վնաս առ ստորոտով լե-
րինն ։ Ահա ես բառնիմ զնա արար իւր զբարկութիւնն
ի խնդրել զիրեւ ժողովուրդն ։ և զձեռացոյց ձեռս
վառեցոյց ի կատարած եղբարց իւրեանց ։ Ասէ՝ զնորդ
Ամենի ձեզ բարկութիւն մոխակ · ոչ ատաքէն եղև բար-
կանալ արդար և զօրել · կարի խակ քաջ ։ Ասա և մեր
բարկութիւն օրհնասոյ և առաքինի լինիցի , Թէ յատաքգայ
ցի ի նախանձախնդիրն լինելոյ ընդդէմ մեղուանց · զի ես
օգուտինամ՝ պարտ է սիրել զմարդիկ՝ առանց սիրելոյ
զնոցին մոլութիւն ։

Ասէ օրինակ բարկանալ բարւոյ՝ ունելոք ի սարոյ ։ Պատ Ել.
ասի ի գիրս Ծննդոց · Թէ սարայի կնոջ աբրահամու էր Ծննդ.
աղախին անն անուն ագար · յորս վէմ բարկացաւ յոհ սա- Ժղ. 1 ։
րա · և այնչափ ընդդիմաբեաց ընա , մինչև փախչել նոքա յե- Ժղ. 6 ։
րեսաց նոր ։ Ասէ՝ խնդրի առ ածաբանս , արդեօք բարի՝
Թէ չար արար սարա , այդպէս խոտիւ վարելով ընդ ա-
ղախին իւր · զի որովհետև նոյն է յաչս այ ծառայ և
տէր , աղախին և տիկին , երևի Թէ ոչ է մարթ տա- Եփես.
նուտէրոյ և տանտիկնոյ՝ բարկանալ իրեանց հնազան- Ղ. 9 ։
դելոյ , Թող Թէ չարչարել զնոսա ։ Այլոյ պատասխա-
նեն օգուտինոս , Թէ բարւոք արար սարա · վասն զի լսա
աբէ դրոյ , իբրև եթէ ագար ընչ չդէ է , այլ ծառայ Ծննդ.
էր յաբէ նր · վ՚ն այնորիկ սարա զհպարտութիւն նր ձնշելո Ժղ. 4 ։
ստ օգուտ ։ Ցեսէք , զի օրէն եղև սարայի բարկանալ ,
և զաղախին իւր չարչարել · զի այնպես նոճատձեայ զնե
ռութիւն նր , և ոչ Թէ գառնացուցէ զաղախինն ։ Այս
ամին օրինակի և մեզ արժան է բարկանալ ի վէր ան-
տից եԹէ մերոց՝ և եԹէ օտարաց՝ յայս ասէ , զի բար
կութիւնք մեզք առագանեացին , և խտխտանեացին ։

Այլ և այս օրինակ ունելոք ի յոբ ։ Ցայտ է Թէ յոբ Ջ ։
համբերութիւն և հեզութիւն եղև հայելի · բայց և յայտ
է , Թէ այս հայելի եղոյց երբեմն խոժոռ դէմս բարկու
Թեան ։ Ասէր · ի ժամանակի՝ յորժամ կին իւր գրգռե-
ցոյց զնա ընդդիմ ինչ · զի յայնժամ , ոչ վկայեն գիրք ,
սատանայ նմա · Էրբեմն զի ի խնամոյ անպիտանոյ խօսեցեալ ընդ Յոբ.
զգայն բան՝ ըստ ոսկեբերանին՝ յոբ ցասնալիր հայեցուած , և Ա. 10.

խոժռաւոր՝ մատեցաւ առ նմին։ Եւ ասէ ցնա, զնաց-
յոյս, որ այնպէս երկայնմտութիւն Տեառներ այնչափ վշտաց,
յայսմ վայրի բարբառի՝ ի բարկութիւն։ ասելն է. Թէպէտ և
յոյժ յայս վայր ղայրադին բերի, բայց և այնու հնդիր զա-
նենալն է Տեառնելի. զի ոչ իբրև կինն, այլ իբրև մեղս նո-
ցանայր։ Եւ սպա յայսմ մեանին աղիտեն կրեսաւորչ Նոր-
տար նեռողի լծոյնք նմանող. յորոյ որդւոյն վիր իբրև
յարձակեցաւ վիշապ, այնու անվրէպ ուղղեաց սա զիր-
քինն, մինչև նեռաձիգ լինիլ նմա յօձն, և որդւոյն նոյ
ոչ վնասել. միանգամայն զօձն սատակեալ, և զորդին
գերծ պահել։ Այսպէս և միջ քահանայ անգամ զղնկեր մի
վիշապ մեղաց շրջապատողսյ վարակէ, զսրբոյ բարկու-
թի՝ ի վիշապն ուղղեացուք, և ընկերին մի՛ նոյ վնասեցուք։
Համառօտ առակիս. Թէպէտ և չի արժան բարկանալ
եղբօրն, սակայն արժան է բարկանալ ի մեղս եղբօրն.
Թէպէտ և չի արժան սատել զնորդիսկ, սակայն արժան
է սատել զմեղս մորդկան. Թէպէտ և չի արժան բար-
կանալ մեղսգնելոյ, սակայն արժան է բարկանալ ընդ
մեղս նոյ։

Ա՝ սան երիցուդ։

ղբ. Ա՝ա՝ ոչ միայն արժան, այլ երբեմն և հարկ է բարկա-
նալ։ Ընթերցուածք՝ ի հին կտակարանս, Թէ հեղեալ
ք. 12: քահանային էին երկու որդիք՝ ոմին և փինեհէս. և զի
որքա՝ ի մեծ եղեռն չարուհս էին ընկղմեալ, երկոքեան
նա՝ ի պատերազմի՝ անօրինեալ ածային սպառաւ Թէն՝
սպանանս։ Եւ ոչ ոք զորդիսն միայն, այլ և զՏէր նոյ
զՀեղի սաստիկ պատուհասեալ. զի ետես զայ որքա՝ եր-
քեին՝ ի տան, երբեմն լուաւ՝ Թէ որդիք իւր՝ ի բանա-
կին մեռան, և սատպանեին ուխտի առաւ, սանձ գլխոյ.
ղ. 18. Թէ անդին անկաւ յախոռն չեզս առ գրանն, և բեկաւ ողն նր՝
և մեռաւ։ Եւ ուստի սմա այս պատահար չար. որ եղև
պատճառ անակնկալ դիպուածոյն։ Պատասխանի, կաւ
նելոս. Թէ վն զի Հեղի յանօրինել որդւոյն ոչ բար-
կացաւ, այլ՝ի չտեսս եղև, և հարևանցիկ արար, վնակ
ի որդիս իւր մնջու պատուհասեցեալ։ Տեսէք, զի վն
այնորիկ Հեղի յանկարծամահ պատժեցաւ, զի՝ի վերոյ
որդւոյ իւրոյ յանցուցելոյ՝ ոչ սակ արժանն էր՝ բարկա-
ցաւ։ Իբր զի՝ի լսել Հեղեայ, Թէ որդիք իւր կատեցա-
ցանելին զմարդիսկ՝ ի զՏէրէ նոն. և ննջելին ի կանայս,

օրք պահելոյ զպահպանութիւնս գրոյս խորանին, պարտ
էր նմա ի բարկութիւն բերել, և զնա ըստ յանցանացն
խրատել ևս պատուհասել. և զի ոչ արար, և զաջ-
ժամն նախանձ բարկութիւն ոչ էառի ի գործ, պատու-
հաս մահու ընկալաւ։ Որոյ օրինակին քաջայայտ է-
րևի, թէ ոչ միայն արժան, այլ և հարկ է երբեմն բար-
կանալ։

Բայց լսելոցք և այլ օրինակ, զոր պատմեն գիրք զար- Է.
քայելն սուրբ։ Ի կայլն գիրք, թէ ասաց երբեմն ած- ած. Ե. Ֆ.
ցուսուղ. երբ, և հարցեալ զամպրէկ, և պնդ որինեալ էր. և ԺԲ. Ե.
ի ապրելոցանելն ի նմանէ. և ապահիցելոս ինա. և խոցոցելս յոս- ԺԵ. 3.
նէ փեղև ցիկն, և ի պալոյ փեղև ցոսնդրեցան, և յաքսաոյ փե-
ղև ցելեար, և յոսղոմէ փեղև ցիշ։ Հրամանն այս խիստ
բայց զինչ արար սուսուղ։ Հալածանելով եհար զամա- ԺԵ. 9.
ղէկ սակն գիրք. բայց յղնտիցս Տառից խաչանց, և ան-
գեաց, և ի ձորձս, և ի խոյս, և յամ ինչ գեղեցիկ խնայ-
եաց։ Ո խարդ Յոաքիմի ձեղ այս խնայուն. զինչ սուս-
ցաւ սուխա սաւուղ։ Ո այն զի երբարձ ած ի նմանէ զթա ԺԵ. 23.
գաւորութիւն։ փոխանակ ալ, սակ սամանել ցսուսուղ, արկա
մարգեցեր զբան ած, արկամարգեցցե զերեզ ար՝ զքինել խափսար։
Նա եղև այնպէս. զի յետ սակաւ ժամանակի մեռաւ
ի պատերազմի. և գաւթի եղաւ զթագաւորութիւն նր։
Ցետնէ սիրելիք. փոխանակ զի սաւուղ խնայեաց յա-
մաղէկացիս, և գթացեալ ի նոսա՝ զարժանի նախանձ
սրտմտութիւն բարկութիւն ոչ եղոյց, զրկեցաւ ի թագա-
ւորութենէ, միանգամայն և ի կենաց։ Այս քաջ ի միտ
առնէք զասացեալն սուղմոսին. Բարի է սրտմտութիւն քան զը- ՓՂ.
ծաղ. որ է ասել. լաւ է բարկանալ ի վէր մեղաւորի, Ը. 4.
քան ծիծաղիլ ցնտիսս։ Ո՛չ թէ ոչ կայցէ բարկութիւն,
ոչ վարդապետութիւն ինչ օգտակ, ոչ դատաստանք հաստա-
տին, և ոչ յանցանաց լինի։ Այսպէս ամէն բարկանայ
եղբօր իւրոմէ, մեղանչէ. այլ յորմէկին և որ ոչն բարկա
նայ եղբօր իւրոմէ, մեղանչէ։

Բայց այս վարդապետութիւն սաւուղ Տալի ի մեծաւորս, Ը.
որոց պարտ է բարկանալ երբեմն ի վէր հնազանդելոց.
ոչ տանուտեարք ընտանեաց, ծնօղք որդւոց, ուսու-
ցիչք աշակերտաց, տէարք ծառայից. զի մի անզգա-
կացօղ մեղկութիւն հանապարհ հարդեացնէ ախտից։ Այլ
առաւել տեղի ունի բարկութիւն, յորժամ արարք ու-
րուք բերին յարհամարհանս նց. զի անձին արհամար-

հաւթնե հատիկելով՝ գալիլի է · այլ ընդ արհամարհանս
անտես առնել, նախատինք և անպատշաճութիւն համարիլ ։
Ա սպաքին սէր և յոյժ արդիւնաւոր բարեմասնութիւն է, բազ-
կանալ ի վէր մեղաւորաց ։ Ա յսոյս բարեկացաւ պօղոս
գաղատացաւ՝ խոստովելոց յաղագս հաւատոյ յիւր-
մէ աւանդելոյ, բարեհաճեալ գտանել առնս ։ Ա անդր
գաղաթացիւ, ո՞նախանձ արաք չէիք, լինալանդիլ ձգնարժանութիւն ։
Ա յսոյս բարեկացան մարդարէք, զժողովրդեան ընդ յայ-
դար նախանձոյն՝ ծաղովարդ կոչելով սպրոյայ և գոմարոյ ։
Ա յոյն բարեկացաւ յօլհաննէս մկրտիչ՝ ծառագիր եղեալ կոչ-
ելով զնովը ունկնդիրս ։ Ա և վիճակեցաւ այնոյ ջեռաւ սրա-
մատուր ի վէր պատնկելոյն, մինչև զերկոսին իսկ խոցել ։
Ա սամուէլ զարբեցին ամաղեկայ արդար բարկութիւն
ի մէջ առեալ՝ սատակեաց ։ Ա եղիայս նախանձայորդ՝
զբազմութիւն զարշուրէ արդար յաստմանէ յօդուտ տաճարի՝
չարամահ կատարեաց · ոչ վկայեն սբ գիրք, և ձառ սրբոյ
բանին ։

Յորդորակ ։

Ա ան որոյ յաւարտ ձնոհս միաւանդամ կրկնեմ զա-
ռաջեալն գաւթի, բարեձայթ, և ի գեղանէէ ։ Ա ան-
րուք, որ հայրդ եք՝ և մայր · բարեկացիք որպէսզ ձե-
րոյս, որ ըստ խառնուածոյս Թարթարի, և գիշերային
ի պանդոկս և յայլ կասկածաւոր յարկս յանձնեսի · գըս
տեր ձերոյս, որ յերազելանման պճնեալ՝ խնդիր զար-
գաւ զանմեղ պատանիս ի հաղիս պղծուն Թակարիի ։
Ա արկացիք, այլ մի մեղանչիցէք · այս է, զոտոյ կալցիք
զբարկութիւնն, զի մի ձգեսցի յանէծս, մինչև յանգիս-
տանալ ձերոյ լինիլ ի վնաս և ոչ յօգուտ ։ Ա ուարուք
սանուտուարը և սանտիկոսաց · բարեկացիք ընտանեաց
ձերոյ, որ ըստ մանկան երեկոյի արտաքս քան զառնն և-
լանին · լինկերշակութիւնս խնդրին, և յանապատն ըն-
տանութիւնս տարփածութիւնց բերին ։ Ա արկացիք, այլ
մի մեղանչիցէք, նշաւակելով զնս, զմեղ և զանցուն
նոյ առաւելով, և որոյ ոչ պիտի՝ զբանն ի վեր Տանելով ։
Ա արկացիք և զբաբ առաջնորդք ժողովրդոյ · որոյ ·
նախ առաջին ծուլիլ և գատարկանալ և փառբուս
խնամարատիլոյ · բարկացիք խաղարդոյ և գինեբեր-
ութեաց, որք գեղերին յիջմանս և ի պանդոկս և ի
Տամ ածային պաշտամանց · բարկացիք լիսի քոզաւա
գայ,

դաց , և բոզարածից , որ զգիշերն ողջոյն ետ հրապա-
րակս շրջին , և յանկուճս քաղաքին : Աբրիանոյ , և ա-
ղեղանէր . այս է . Հայեցուիք , երբ բարկանալ արժան է-
ցէ . յայտ է թէ , յորժամ պատուհաս ոչ արհամարհի :
Հայեցուիք , որով օրինակաւ բարկանալ պարտ իցէ . յայտ
է թէ՝ առաջնորդ ունելոյ բարկութեան զանոն : Եւ հայեա
ջիւք , ցոր վայր բարկանալ պարտ իցէ . յայտ է թէ ցայն
վայր , որ բարկութիւնն ոչ սպառի ի սրտի . ճշ յիշոյնա
առ լսոյն ի բանս . և ոչ յառաջեսցէ ի հարուածս զա-
նոյց : Աբրիանոյ առաքից . Բարիանոյ և ագեղանէր :

ՎՐՈՎՈՂ ԼԻՑ ,

Հաղագս ողբմութեան առ ընկերն :

Ընտրան . Վասն առ ի վէր ժողովելոցանդ : Աբէ . Ը . 21

Աիսուածք :

Գոլոծս բարութեան , որովք զյաւիտենական վերա-
կացութեան առանալ մարթիմք , նախապատուհ է ո-
ղորմութիւնն առ ողքառաս և կարօտեալս : Ով-
սիա և ամենակալին ոչ յոյժ անմտան ի-
ցեմք , սակայն յողորմութիւն մասին կամք ևս քի՝ լինել
մեզ ամենևին նմանողս նմին : Օ ի ասէ . Եղերբոյ փիլոյ , որ Ղու-
պես և հայրն ձեր փիլոյ է . ոչ թէ ասիցէ . այնպիսի պարտ է . 36.
է լինել ողորմութիւն ձերոյ , որպիսի և ողորմութիւն Հօր ձե-
րոյ յերկինս : Աւրարդ՝ խնդրի , թէ որպիսի իցէ ողոր-
մութիւն Հօրն երկնաւորի : Օ պատասխանին լուսարուք յօ-
գուտն նոցա : Վասն զի՝ ասէ , անձրև , մինչև քո խնդ-
րեալ իցէ . լիքանչ ցօղ գլխոյդ , մինչ խորտակ յանկարծակի .
ոչ հրամանի՝ արձակն կայ սուր . պահին զպարկապանութիւնս
տարերքն . պատուիրք առանց քո գիտելոյ յորդին : Հասին
երկինք . երկիր՝ երկիր շաւմասրանս արմտեաց . առնումք՝
զոր ոչ գիտեմք . և այնչափ ինչ ձաշակեմք , մինչև մեր
խնդրեալ ինչ իցէ : Աւյս բանիք են նոքա : Ցեսջիք , զի ո-
ղորմութիւն ոչ յայնմանէ գոլի , զի բազմապատիկ բա-
րիս անդադար ի մեզ առատաձեռնէ , և ս առանց
խնդրելոյ մերոյ : Օ սոյն ուսուցանէ և քէ յաւետապատ-
նի քնաբանիս . յոր ասէ , Թէ զբազմամբոխ ժողովուրդ՝
որք զհետ երթեալ էին նմին յանապատ , սակաւ ձկամբք
և հացիւք յագեցոյց , առանց ուրուք խնդրելոյ : Ման-

զի տեսեալ զմարդիկ , զի յանապատի անդ ինչ ոչ ունէին ուտելոյ , գնացաւ , և ասէ ցառաքեալսն . գիա՞մ ես ՚ի վե՛ր ծաղուիդբեանդ . զի արդ երեք աւուր՞ են՝ զի առիս են , և ոչ առնեն , զինչ ուտիցեն : Օ՞ այս ասացեալ , հրամայեաց ծաղուիդբեանն բազմել ՚ի վե՛ր երկրի . և առեալ զեօթն նկառնիկս , փառաց՚ցաս , եբեկ . և տայր ցաշակերտս , զի արկցեն : Եւ էին յայսմ առաւելապէս յայն Հայեացքիդ . զի ՚ի օդատեսեալ , ոչ ոք ՚ի չորից հազարացն անտի դէմ ազաչեաց . սակայն և այն պէս ինքն առ ժողովուրդն եղեալ այնչափ մարգասիրու՚ Թ՚ե . և զբաղեալսն լինել յայգեցոյց : Ապա և մեզ ա՚ սայ՝ չինաւ կոգկոգելոյ ազբատին մ՚ե ողորմութ՚ե , այլ անդէն խակ ձեռնատու լինել՝ և և չմնդրողին , վաղվա՚ զակի երբե՛ն խնամատար Թ՚ե է՚ի կալս : Եւ յայս յորդո՚ րե՛ն ձառս :

Հաւաքո՚ւ՚ե :

Յայժ հաձոյ է ՚ի՛ ողորմութ՚ե՛ն , զոր առնել ոք լսկե՚ լո՛ն , մինչև և նո՛ր խնդրեալ : (բաժանուն .) Ա՛ն ոտար նախ՝ ոչ բարեհամ . երկրորդ՝ զուտ . երրորդ՝ բոս :

Ա՛ան առաջի՛ն :

ա՛ն . Ձշմարիտ և կատարեալ ողորմած քրիստոնէի նշանակ է բազասանն . մ՚ե զի խրոխտ , և ոչ Ձնչմամբ բա՚ րի զևր Չոտ : Ապանդ այլ խնկենիք Ձնչո՛ն , կամ խոտա կի՛ն . ապա Թ՚ե ոչ՝ Չոտ ոչ բուրո՛ն . քայց բազասանն ի՛ր բոլո՛ր , ոչ Ձնչե՛ և ոչ խոտակեալ , Չոտ բուրի՛ որոց շուրջն կան : Ա՛յսոիկ և առ մեզդ՚ի , որոց ամենք ե՛ն յայժ կծծի՛ , և ոչ՛ի՛ զ ողորմութ՚ե տան կարօտելոյ , քայց եԹ՚ե յոյժ՚ամ Ձնչո՛ն և խոտակի՛ն . յո՛ ե՛ , յոյժ՚ի՛ ժոռն , և ոչ Թ՚ե բնաւ զաո՛ն : Ա՛յլ ա՛ե՛ ե՛ն կատարել՚ ողորմածք . զի ե՛ օգտա՚ տո՛ւ , ե՛ կատարել՚ ողորմութ՚ե՛ այն որ ազաչեսցէ կոր զի : Ա՛այց այլ՚ք՚ե՛ն են բազասանի , որք մ՚ի՛չև՚ե՛ն ազա չեցէ՚ք , լսելո՛ւ տեսուի՛ կարեցաց անանկի՛ն անդէն յոյնու՚ Թ՚ե Չոտանե՛ն , և այնպէս կատարեալ ողորմութ՚ե՛ յան՚ ձինս ցուցանե՛ն : Օ՛ի երկու ազգք ե՛ն ազբատաց . մի այնք ե՛ն , զորս ակն յանդիման տեսանե՛ք՚ . երկրորդ՝ այնք , զորոց խորհիլ պատ է . քան այնմ՚ . երանի՛ , որ խորհի՛ զազբատն և ողնա՛ն : Ա՛ազքինքն զրաց ՚ի զուրս մ՚ե բացուածքեամ՚ե՛ զրնձ՚ի՛ն յայտ առնե՛ն : Ա՛ակ յետինքն այնք ե՛ն ,

ՄԱՐԿ . Ը . 2 .

ՅԱԿՈ՚ԲՈՍ . Ա . 27 .

ՀՆ , որք զկարիս իւրեանց ոչ իշխեն , կամ ոչ կարեն բա
նալ մեզ . և վասկ պիտոյ է խորհիլ զառաս . որպիսի են
հիւանդք աղքատք , որք յանկեալոցս են , և ՚ի բանտի.
կամ պարկեշտ անձինք , որք ամաչեն զղջմունեմ խրնդ
բել : ՚Լրդ՝ ով յօժարեալ հատանել պարտ է մեզ , Թէ՞
պետ և չպարտէն . ըլ խրատու սիրոյն ամբողջական , որ ա
սէ . Հայեաց յաղքատն , որ զբեզ ոչ տեսանէ . ել ՚ի խրն
զիր այնմ , որ երևիլ ամենէ . բանատարկեալն լեզի քեզ
ըլ առաջ . հիւանդեան յոյշ լեզի մտացդ , որ ոչ կարէ

բարբառիլ յտկանջդ :

Ո կատարեալ զղջմունեմն օրինակ եւս մեզ աքրահամ՝ ՚ի .
՚Լ,տեալ զարա երբեմն առ դուրս խորանին իւրոյ , ամ
բարձ ՚ի վեր զաչս . և ահա արտ երեք կային ՚ի վերոյ չան ընա . Ծննդ.
և երբև եռնէս , ընդառաջ նոցա ՚ի գրանէ խորանին . ԺԸ. 2.
. . . և ասէ . արի երեք գիւր ընորհս առաջի չոյ , ՚ի զանց առներ
՚ի ծառայէ չոռնի . այլ առիր ասիա զ ջուր . և լուասցեն զոտս
ձեր . և չպրկեցէք ընդ ծառովս . և առիր հաց , և չերկցէ . Ես
ասեմ , ձգ առատաձեռն և բարերար ցուցաս աքրահամ
առ այսոսիկ պանդուխտ իմաստս . ժողովեաց զնոս մար
գարկոմեմ ՚ի . մատոյց ջուր ՚ի լուացումն ոտից , զչոխանի
ծառոյն ՚ի զովացումն առտոյ , զպատառ հացի ՚ի կազ
դուրսումն սրտի : Ո ինչ աւելի հնար եր առնել : ՚Լայց
դու զայն ասես . զի մատոյց զայս ամ յորդագոմեմն աբ
րահամ , վազվազակի իբրև եռաս զնոսա : ՚Լատոյց զայս
ամ ոչ ՚ի խորդրոյ նջ , այլ յառաջ քան զհայցել ինչ նջ ,
՚Լատոյց զայս ամ անդանդաղ և զոեարթամիտ . զի չլս
պատեաց մնալ ՚ի գալ նոցա . այլ ինքնին ըլ առաջ նջ ոչ
գնաց միայն , այլև ընթացաս . ՚Լի , քանի աղքատք
հան , որոց ծանր է մտրանալ . Թէպետ և ամաչոսկ հա
շին , ամայն առեն . մտրանալ ամէնց . ՚Լյսպիսեաց մե Ղուկ.
զին պարտ է ըլ առաջ գնալ . և չսպասել , Թէ գայցեն ԺԴ. 3 .
և աղաչեսցեն :

՚Լ՝ան երէսդդ .

Ո իւրն խնկենի նուիրեալ ՚ի պաշտօն նոյ , զոր ետ պատ ՚ի .
՚Լ՝ն ընդ առնկենի մսկեսի , կամ ես նոյ , ըլ կազ
մեալոյ ՚ի զմտոյ առաջնոյ . ես գոս չեղ , ասէ , խոսիս ՚ի երէս . Ա.Կոր.
գնաց առաջնոյ : Ւսկ զնոսդ ՚ի գնաց առաջնոյ . բազում Ժ. 23 .
ՆՆ մեկնութենք , այլ մեզումն առաջարկոմեմ ձահոդա
գոյն լեզուաց լեզուանոնն . ասէ : Ո մտացան է անուն իրն
կա

կաբեր ծառայ . ուստի երանի կրկին խիժ . մին ինքնին
բղխմամբ ոչ քերան , և սա է առաջին . միւսն հերձուա
մամբ կերևանայ , և սա կոչի զմուռս երկրորդ : Լ՚ուղ՝
հաձոյ եղև նմա զմուռսն առաջին , որ ոչ քերան ինքնին
բղխէ . այլ ոչ այն որ ձեղքմամբ բանի մղի : Այսուհետև
լերկիք՝ զայն աղօթմանէն ի ծ համարին ած , որ յօժարա-
միտ տուեալ լինիլ , քան զայն՝ որ բազում աղաչանօք կոչ-
ի : Այսպէս է թէ արքայն աղօթմն տիկնոջն ասելոյ կրկ-
կին եւս ընծայ . միանգամ՚ն գրոյն , եւ զի՞նչ ինչ ըղձ խո-
չնա նա , և ըղձ խնդրեաց . իսկ այլ անդամ չիւրոյ կամայ
եւս նմա ընծայս . որ զարդի ՚ի բանէ անտի գրոյն , ըղձ
ասէ . Խնդ ըզնծայան ղարտուեի , ըղձ խնչնախամ մաթոյցնմա : Լ՚ուղ՝
յայն Հայեցեալ արժան է ասա . զի ընծայքն , զորս ինքնա-
կամ մատոյց ազգմնն՝ առանց խնդրելոյ տիկնոջն , կո-
չին ընծայք արքունի . ՚ի նշանակել , թէ կամայական
ընծայք առաքի ոչ յոյժ պատուական են , և ոչ թէ ար
քայակայելոյ աղօթմանէն յոյժ :

Ո՞ օրինակ կատարեալ աղօթմանէն՝ ըզ գրոյ , եղոյց յան
ձին զոմա : Պրեալ է , թէ երկու հրեշտակք պանդխտա
լին եկին ՚ի սոդոմ . տեսեալ զնա զոմայ , բռնագա-
տեաց յոյժ , խոտորել առ նա . էբեա մչեն ՚է տուն ձր , աբա
նոյա ընդրես , և բաղարջ եփեաց նոցա , և խմբէն : Ո արմնիք են .
զի զոմա՝ որոյ չէր տեսեալ զերկական զայսոսիկ պան-
դխտս , անդէն ըզ առաքն լինել նոյ . և ոչ միայն բռնա-
դատել ազանիլ առ նա , այլ և կոչունս պատրաստել նմ :
Լ՚ուղ՝ զի է , զի ոչ միայ զոմա , միւսև եկաւորացն ինք-
նին ազաչել , զի իջևանս կալցին : Պատասխանել ասկէ-
բերեանն . զայս արար զոմա ՚ի խրատս մեզ . զի մի միայ
ցուք կարօտեալոցն , Թէ եկեսցեն առ մեզ . այլ զի մե-
զէն ընծայացուք առ նմա , և զպէտս նոցն մատուացուք ,
միանչեա խնդրելոյ նոցն : Պրեալ է , Թէ ՚ի լինիլ Հայր
ուածոց յոբայ . որոյ Թօմասիեցաւ յիմի ընչից իւրոց , և
յորդւոց , և յառաղաստ . եկին առ նա ամ եղբարք ձր և քոյրք ձր ,
և ամենեքին որդ յաստաղափոյն գիրքին գնա . . . և եղաւ նմ խաչան
չ՚որ ձին զ որդ , և նորեցդրեան զ ոսկէ : Ցեսա՛ք , զի եղբայրք
և քոյրք և այլ բարեկամք՝ ինքնախամ եկին , և ոչ ասա
յեցեալ՝ շարժելոյ ամ զսիրատ նոյ ՚ի բարերարել , մեր
ասէք ըզ միտս . իսկ ընդհ ըզ յոբ յայնպիսի կարիս զոյալ ոչ
Հայցեալ օգնել Թէ . պատասխանեմ . յոբ աշխատական
եր յոյժ . վասն զի ամ չարակրել Թէ դառն էր ամն՝

հայցել ինչ մեզ բողոպաես ։ Այդ և յայսմ օրինակի քա-
ջայայտ երևի , թէ յոյժ հաճոյ է նմա ազօրմութիւն ինք-
նակամ մատուցեալ աղքատաց , քան զկորզեալն բա-
զում և յերկար աղաչանօք ։

Ի՝ասն Երրորդ ։

Եւ ասէ ցերրորդ օրինակն ընդհեռնումբ՝ի գիրս Հուռթայ։ Ե ։
Պատմի անտանաօր , թէ ղգաստ կինն Նաեմի յետ մահ-
ուան առն իւրոյ եղիմելիքեայ , կայր՝ի յետին չքաւորու-
թիւն ։ Եւ Հուռթայ մնախաւսեայ նմանոյ իւրոյ , միոյ գրե-
թէ ոչինչ ունելոյ ։ Այլ որպ յաւուրս հնձոյ իւր- Ռութ. ։
լև զայլ մերօրեայս եւ Հուռթ յանդագ՝ քաղել Նաոմի ։ Բ. ։
Ովսեպ եղև նմա գալ երբեմն յանդ բոոզի , որ և անդ գա
ղեայր Նաոմ ։ Չեռնալ զնա բոոզի , պատուիրէր եառ Տէր-
ձողայ՝ ոչ միայն չվարել զնա , այլ կամիս և Նաոմ ա-
ռաջի Թողսալել նմա , ասէ ։ այլ Ե՝ի ձերոյ օրոյոյ արիք Ռութ. ։
նմա , և ցաղիցէ և զպատճառն՝ի վեր բերէ բոոզ ։ Եւ պա- Ռութ.
նեցոյանիցէ նա ։ Այդ և յայսմ օրինակի տեսանեմք, Բ. ։
Թէ պարտ է երբեմն մեզ զնա զազօրմութիւն առնել՝ մնաս-
ուանդ պարիւնա անձանց , որք մերձանալ ամենեն ։ Այ-
սպս Թէ օրինակս՝ի նոր կտակարանացդ կամիցիք , ունելոք
բազումս ։ Պօղոս զղօրմութիւն Թէ խօսելով , ասէ ։ որ ոդոր- Ա՝ր. Ը.
գ , և տայ հնձ կարօտելոյն , լբջմտաբ ալասայ ։ և այլուր
ասէ ։ զոտաբս զանարեսասպս սէրբ ։ Այ՝Թէ զանարեսա- Բ. Կորն.
միտ տամբ , ասէ սակրեբարան , կրկին լինի ողօրմութիւն ։ Թ. ։
Ա՝ի տամբ ։ և եկիր , դի զանարեսութիւն տամբ ։ քան-
զի լ առաւելն ։ որ ի՝ոռնով պայ , երկիր պայ ։ ունել պայ , որ ըն-
դարձակ յապղէ ։ Ո՝ասրս օրինակն ունիմբ՝ի քէս , որ ոչ
միայն լ բնաբանիս առանց ուրուք խնդրելոյ՝ երկայն զո-
ղօրմութիւն իւր քաղցելոյ , այլ և յոյժ ամ մատեաս՝ի
պղոբատիկ առազանն , և տեսեալ այր մի Հրամանդ յերե-
սուն և ութ ամոյ Հետ , ասէ ։ Նա՝ռ ողջ լինել ։ Ասէ ցնա Յ՝ն.
Յիսուս ։ Ա՝ռ , տար զմահիգդ քո , և գնա յտուն քո ։ Եւ Ե. ։
Ա՝ռ վերացեալ երթեալ յտուն իւր ։ Ո՝ր ոչ ինչ ունելոյ
օրհնեալ կայսն ։ որ՝ի Հարսանիսն առանց ուրուք խնդրե- Յ՝ն.
լոյ՝ վ՝ս կոչնականացն աղաչեաց՝ առեալ ։ գինի ոչ առնիս ։ Ե. ։
Ա՝ւ վասնզի ասէ , Թէպէտ և չէ իմ սովորութի՝ Թէ զնա ։ Ղ.
զինակ , որ չէ՝ի սէր գրոց ։ սակայն և այնպէս ոչ կարեմ
զանց առնել զայնու , զոր պատմէ բարեմիտս զէր աբ-
բայիկն ասպազինարէ զՀայրապետէն աղէքսանդրիոյ ։ Ա՝ղ-
նաճական ոմն որդի՝ մանուկ Հասակաւ , որում Թողեալ
էին

հին Ծնօղք իւր անբաւ Հոմառէս ախէոյ և լինէից , ձէ բա
ւեալ քաջագէպ վարել զնոր երդումնէս , ի սուգ ժա-
մանակի դիպաւս պէսպէս դժբաղդութենէց , մինչև ամե-
նևին խակ չջաւորիլ : Վխտեր զլխնձակ տառապելոյս
պըն ոյ . և ի գԹոյ սիրոյն մնագիւր մնաուցաներ ար
գեօր զգեստս զարմանոյ մանկանն կարօտելոյ , Եհ ոչ
ամենի ծոնէր նմա այն՝ ազնուական գործ , Այլ նոյն
վարուքս սիրոյ՝ յոլովակի օրագաւառութիւ տեսեալ գնա հիւ
ծեալ և հատեալ , ածոյին ազգ մանկ եղխա զոյս հնար
աբանելի : Կոչեալ զինեզեալոյ երոյ զկնոջնա , և բան
եղեալ ի ծածուկ , յայտնեալոյ նմա զներ միտս . ասէ ,
կամիմ , զի գրեալս մնաբնակ կնքեալ յանուն եկեղե-
ցոյն աղէքսանդրիոյ , Եհ յետաւ զնոր ոսկւոյ պարսի
մակարայ հօր մանկանն տառապելոյ : Կայց զի տասն
ամք եմն , յորմէ հետէ մեռեալ էր մայրաք , զի մի նորս
Եհ մնաբնակին կասկած ի մէջ արկանիցէ , Հրամայ եաս
Եհ ածել զայն ի մէջ ցոլենոյ և գարոյ . որ յետ աւուրց
ինչ երրև բերաւ առ սյն ոյ , եր Հնաոեալ ամենևին ,
Ապա Հրամայեալ գրել կնոջնային՝ առնուլ զայն մնաբ-
նակ , և գնալ առակ արկանել ընդ մանկանն . Եհ զինչ
տաս ինձ , և ես ցուցից քեզ մնաբնակ մեծի գումարի
դրամոյ՝ որ քեզ Հատանել . բայց Հրամայեաս զգուշա-
նալ . զի մի առցէ ի նմանէ աւելի քան զերիս գահե-
կանս : Ընդառ կնոջնային , և մատոյց մանկանն ըզ-
մնաբնակին , պէսպէս պատճառանս պատճառելով զնոյն
անհոգութենէն . զի յետ մահու հօր նոր այնպսի առք ան-
ցեալ եմն , և ինքն զմնաբնակին գնոյ առ իւր ոչնոր :
Կառ պատանին զմնաբնակին , խոստանալով երթալոյ
փոխարկնութենէ , յորժամ դրամն ի ձեռս Հասանիցէ ,
Տանի զմնաբնակին առ սէր եայն . որոյ ընդ սուտ խոստիւ
մերժէ զնոյնդ ոչն . ասէ . զնորդ յամեներ զայսպսի ժա-
մանակս . տասն ամք եմն , զի մեռեալ է Հայր քո . և զի
լռեցեր . ի բաց գնա , ոչնոյ պարտիմ քեզ : Կաե պա-
տանին . Եթէ զնեն առ կնոջնոյն քո պահեալ կայը , և ես
ոչ գիտեի : Կայց և այնպէս սէր Հայրապետն մերժեաց
զմնաբնակն . ասէ , խորհուրդ կալայց վէր այդր բանի . և
այնպէս առեալ զմնաբնակին եդ առ իւր : Յետ եօթն ա-
ւուր գարձաւ մանկանն , և խնդրեր վնասուին . այլ ոչնոյ
պատմեալ՝ յանդիմաներ զյապտադէպ նոր զայնպսի ան ,
Կպա իրրև առաջի պատանին զներ մեծ չքաւո-

լուծիչն, ասէ սէնն. զնմանիսկ զգլուխն հատուցիչ քրիստոսէ ոչ կամիլ, թէ ստիպոյն պարտնջեացնա յեկեղեցւոյս: իսկ խնամարկ պատանիսն անդէնն անկեալ յերկիրս՝ ասէ. ոչ միայն չառնուամ ստիպոյն, այլև ի մանուկ ինչ գլուխն հրաժարիլ կամիմ. այլ սէնն զայս պատմեաց ձգտեալ յանձն. զնմանզգուանալ յիսուն լսեցեալ Թումեաց, և այնպէս ըզպատանիսն արձակեաց:

Յորդորակ:

Յաստուածային լինել խնդամբ, թէ ոմն պարտ իցէ նպատ առաքելոյ զարգասուն. յիր գլխ մի ապառնեցուք, միմեանս կարօտանալն զմեզ ազատեսցէ. այլ վաղվաղակի ըստ խնդրոյն գլուխս նիւ՝ Տեսցուք յօդուածն: Օն որպէս Հեռուս բազումք առաւել լսելութիւն տային, քան մերձաւորք, որ ժամն ի օգնել նոյ, թէպետ և ոչ խնդրեցին ինչ. զոր օրինակ ազարիոն ապրաշատ, զոմն, բոսս, և այլ բազումս ապաղնոյր. մանաւանդ թէ ինքն խնդիր, որ ամբոխին գՀետեւել թելոյ, գլխ մի ոգնթիկին ի ձանապարհի, և առ անհայոյ՝ հայ և ձառին եան ի յապաւիդ: Օն և յառելոյ զքն միմեանս և ցայսօր խակ բազումն մերձ միմեանս եմք խնդրեալ՝ պարզ գԱստ բարիս: Ապա քանզի քրիստոնեայ եմք, նմանօրոշ լեցուք ըստ կարի պղծմանիթենն քն. և յօդուածի Տեսցուք կարեաց՝ առ և որոց ոչն խնդրեն: գլխ մի եթէ պարգեւի, այլ ծանրագինն վճառաւի, որ երկար ազատնոյր ստացանդ. և պղծմանիթենն այսու օրինակաւ ստէյնանի՝ ի մի եթէ վաճառումն:

ՎՐԱՊՈՂ ԼԻՆ:

Յաղագս հեղձ բարեխոսութեանն Մարդեան:

Ընտրեա. Օ գոյշ լերուք ի սուտ մարգարէիցն, որք գան առ ձեզ հանդերձիւք ոչխարաց, և ի ներքոյ են գայլք յափշտակօղք: Մատ. է. 15:

Սկսուած:

գոյշ լերուք, ասէ առաքինն բարբառ չոքի ի բնաբանիս. գէշոյ լերուք ի սուտ մարգարէիցն, և ի ներքոյ են գայլք յափշտակօղք: Օնոյն առ ձեզ ի սկիզբն ձառիս գրեցաք և ես: Օ գոյշ լերուք, և հայեցուա-

ցարմանք · լինել · ի վարդապետութիւն շահեկան , զոր ա-
ռանդեմ ձեզ այսօր · յարուեստն պիտանի և փրկական ,
զոր առաջանեմ ձեզ այսօր : Կամիցիք գիտել , որ իսկ այս
արուեստ · այն իսկ է , զոր Հրամայեաց ինձ ուսանիլ՝ յա
սել խրատ : Օ ՓՅՆ ԷՐՈՍ , Տայեցարմանք առ , և ուսա-
ցարուք լինիմ զարուեստս ընտրելոց՝ ի մէջ ոխտարի , և՝ ի մէջ
դասելոց ոխտարագործեալ , յիր ի մէջ բարւոյ և հաւատարմի ,
Ա-ի. և՝ ի մէջ կեղծաւորի : Արեալ է · խնդրեցէք զվերջ · յաճ ,
ա. 8: որ պիտիցեալ են վհանգերձս օ-
տար՝ կեղծաւորութիւն է : Ա՛ստ Տայեցարմանք՝ ի վանդերձն ,
որոշել մեզ ճանաչ զգայլն յոչխարաց : Ա՛րդ՝ գիտել
պարտ է , զի կրկին մարթի կրել ոխտարագործեալս գայլն .
արտաքոյ զոչխարի , և ներքոյ զգայլոյ · իսկ ոխտարն մի
միայն՝ միաբնակ · սոյնպէս արդարն՝ ի միամտութիւն վայե-
լէ , զի կեղծաւորիլ ոչ գիտէ · իսկ կեղծաւորն կրկնակ
է · արտաքոյ բարի , և ներքոյ չար : Ա՛յս քեզ առաջին
կանոն · ծանիր զԳայլն՝ է նորին , Ա՛տաձեալ՝ հնար է որս-
շել զգայլն յոչխարէ՝ ի ձայնէն · զի ոխտարն դէպ յեր-
կեր մտէ · իսկ գայլն յերկինս՝ ի վեր առնոյ : այսպէս
այր առաքինի ցածուձս խօսի զանձնէ · իսկ կեղծաւորն
մեծամեծս բարբառի : Ա՛յս քեզ երկրորդ կանոն · ծա
նիր զԳայլն է յայնէն : Ա՛ւ ևս ոխտարն խօտ միայն ճարա-
կէ · իսկ գայլն միայն մին ուտէ · և զայն հեռի՝ ի մարդ-
կանն առեալ՝ է : այսպէս կեղծաւորք զգրգռանս մարմնոյ
խնդրեն , և զաղտուկ յոյիս շաղին · զի մի մնայի համա-
րեսցին · իսկ ճշմարիտ ոխտարն ջան , յիր այլ բարի և ա-
ռաքինի , Համերաւթիւն առնի ամ վշտակրութիւն մարմնոյ :
Ա՛յս քեզ երրորդ կանոն · ծանիր զԳայլն՝ է ներքոյ : Գայլ
է թէ գայլն ժանիս ունի խածատօղս և սուրս՝ ի յարձ-
տակութիւն , այլ ոչ ոխտարն : սոյնպէս կեղծաւորք զըն-
կերայ անուն խածատուն · զարդարոյ գործովք արարս
ատպատանին · Հակառակ Հանդիպին ոյ և մեծաւորաց
քրիստոնէին · այլ ոչ բարիքն և առաքինիք : Ա՛յս քեզ
չորրորդ կանոն · ծանիր զԳայլն՝ է ծանեայ : Ա՛յլ է ր ասա
գաւ զայս արուեստս ձեզ ուսուցանիցեմ · միթէ շահե-
կան լինի քոյ , և պիտանի · այո՝ արուեստ է յոյժ շա-
հեկան և փրկական · զնացէք · զի սոյն անմիաջ , նոյնպէս
և գայլք լի են ամ տրեք :

Ա՛ստ-

ՀԱՒԱՔԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ։

Վանդն ի մէջ մարդկան բազումք կան ոչխարամորթ դայլք , (բաժանումն .) նմանեսցուք նախ՝ կայենի . երկրորդ՝ աբեսողոմայ . երրորդ՝ գալիլեայ ։

Ա՛ռաջին ։

Ասացեալ ի սկզբան Աստուած զարմանալոյն , որով մարթիք որոշել զԹագաւորեալ զոչխարամորթն գայլս ։ ա՝ այս զայն արուեստ յատկացեալ վարեցողիք . զի գրեթէ յամէ ժամ , և ամ ուրեք ունիմք առ մեզ կեղծաւորս . որոց կեաք մարթիմ՝ և կեաք հոգւոյ մերոյ վնաս հասուցանեն ։ Իբր զի կան բազումք՝ որք կայենի են նմանողք ։ Զայսոսիկ եթէ երբեմն կայիցէ ընդ մորթով ոչխարի՝ սիրտ սատանայ գայլոյ , յորժամ սասցին ցեղբայրք իւր ցհաբել . եկ եղբայր , Ծնդբ. Ի. 8 թէյտաւ ի դաշտ ։ և ինքն աղաղակ . զի զլուսցուք , կամ ձեռն առեալ եղբայրք ընդ եղբօր խօսակից լինցուք ։ առանիկ մորթի ոչխարի ։ Կամիցիք տեսանել և զսիրտ գայլոյ . Հայեցջիք ի գործն , խնդրեսայ եղանել ի դաշտ . զի մեկնասցեն զեղբայրն յատեաց Տօմն և մօր ։ և որպէս գայլ յափշտակօղ՝ առանց ուրուք դիտելոյ ի վէր յարեցի գառնէն , և փողոտեսցէ ։ զոր արար խակ չուառականն , սկզբնաբարն Հեզմնն անպարտ արեան՝ կատաղանաք եղ բայրասպանութեանն ։ Ո՛հ քեզ գայլ առաջին՝ որ ընդ ոչխարի մորթով յերկար զօդեցար . բայց իբրև ի բաց եդ զմորթն , յայտնեցար նոր գմտելութեն ։

Ո՛յսոսիկ գայլս նմանեսցուք կայենի՝ և առ մեզ տեսանել նեմք բնաւ . և որ ևան է , ի մէջ եղբարց խակ ։ Կարծեմ , ոչ ուրուք երբեք եղբարբ այնպէս անգթացան , ոյր յովսեփեան . այլ նոքաւղ կսկծեցեալ անգթութեամբ՝ վճռ լինել ըզ նմա յայտնի ։ Այլ մեզք ցուցանել ի բանս , և լինզի գառնալեն ի գործս . արատաբոյ ի համբոյր մատչել , և նենգաբոյ մահ մեքենայել . բանիւք ողջոյն մատուցանել , և սրտիւ չարիս խնդրել , այս չարագործք կեղծիք , և գայլենի փորձանքն մեծատեսն են երկնչելի ։ Որ՝ զոր նոքա անդամ ծանեալ կրկնեն այնմ , զորոյ զպաթանոց կա մեքեն կոխել . քանիցս անդամ ըզ ողբ բանիւք ծածկեն զառ և նենգասցեն , ոյր կարեմ ըզ խոցածիւ ։ Այլ վայ ի նոյ , որոց ի սիրտս աղաքեսաց որջ փոս ։ Օ՛նա միայն Մա. Ի. 20. Յհ. 47. սիրեալ և կալալ ընդ ընկալեալ , յորոմ ընկճեալ ոչ փոյ ։ և նոքա միայն

միայն զնա տեսցեն , այլ ուղիղ են սրտիւք ։

Նոյն երկրորդ ,

Ա. Ա. Ա.

երբէ ներփաւրէսայ ներփաւոր աբէսողմ՝ ի ֆէբրոն ։ Ա՛սաբէ . ան
դէն վաղվաղակի ղՀետ սկսեցաւ քան զայլ գազանա-
բար՝ Հօր խրոմ՝ որ փախուցեալ երթայր յԵհիմ՝ յե-
րեսաց գիշախտին և փեւռնկոտ գայլոյն ։ Ա՛վ գԺողակ
հնենգամտութեանդ ,որ յառաջն ոչխարամորթի եր ծածկիլ.
ոՀ Հայրապատան անապօրէն սրտի ։

Ա՛ռաւ երրորդ ։

Տեսեալ զգայլն զերկոսին զկայնն և զաբէսողմ, Ե.
տեսցուք միւս ևս գայլ մատակ ։ և որ իսկ այն . դա
լինայ ։ Ասա արդարև գԺողակ գայլ յայտնեցաւ սատի-
առնի , յառել իւրում առ նոս ։ Ա՛ստուձ ինչ ,ի՞ եղէ ղօրո- Ղուս.
ՌԷդ ֆո ՀԷԺ ։ Եւ ի՞ Հապէղես՝ ասա՝ ի փախստականէլոյ ղԷղ ։ ՀԺ. 6.
օրպէս Թէ ասէր . պատմեա՛ ինձ զայդ՝ վասն սատուկա-
կան սիրոյ , զի վայել է Հոգ իւրապէս լինել գազանեաց
առն ։ Ա՛յն և զկնի՝ ի ծածկիլ սատիճանի զնոսն , անդ-
րէն Թախանձէր ասելով . ղԷրբ ասես , Ռէ ԷրԷյի ղԷղ , ՀԺ. 15:
Եւ սէրս ֆո էէ ոաղէղ ընդես . այս երէցս անբաւ խաբէութիւք պիս , Եւ
ու պաոՌեցեր ինչ , Ռէ ի՞ եղէ ղօրուԷդ ֆո ՌԷդ ։ Ա՛Հա մորԹ ոչ-
խարի , սէրն սատուկական . զոր արկաւ զԱբրեաւ գայլ
լա , զի զգազանին առնէն քաղեսցէ ի բերանոյ ։ Ա՛ստ
սիրա գայլենի եր ի նմա . զի մատեաց գայրն ի ձեռս
Թշնամեաց իւրոց՝ խոտ առնել վնաս , կուբացուցանել և
սպառանալ ։ Ա՛սաղ քեզ տէմիրան . պարտ եր քեզ
անՀնարապահ լինել ի գայլենի մտայ գայլել , որ զօ-
գեաւ կայր ընդ մորԹով ոչխարի . զի մի՛ ի բաց գերե- Ս՝մ՛.
ծոյր ի քէն զԱօԹնարիւեան Հոգի , զղօղեանն ընդ եօ- ՀԺ. 228
Թամերք գխոսիգբդ ։ Օ գայլ լերուս երկնատարդք , յո-
զղբանաց և ի Հրատու լանաց յայրատ կանանց . զի նո-
Ղոշ են բանք նոցա ֆան պՀէն , և ԷնԷնՀ որպէս սլաՀ ։ Ա՛ր-
կերուք ի մատակ գայլոց անտի , որոց որջ՝ պատնկոց կո
չի . զի ուստին այս մատակ գայլք գձեր սիրա , զինչ և
զոգի ։ Ա՛յրժամ Ննջեաց սատիճան ի գիրկս դալիլայ ,
կապեցաւ պատանեաց . կտրեցան նմա Հերք . մատնեցաւ
Թշնամեաց ։ զինչ ասես . բրեալ զաչս նմա՝ խաղ առ-
նելոն զնովաւ , և վարելոն աղաչ յաղօրիս ։ Ա՛յդն և ձեզ
գԼսէեցի , անդր այլ երկնատարդք . զի Թէ անապատ քրիս
նուէ կանանց , գիւրին է ձեզ ձգել ի բանից յանկատուց
Հայեացս , յանկատուց Հայեցուածոց ի ԹէԹև շշուփ
մունս , ի ԹէԹև շշուփուԹէ ի համբոյր . և Հուսկ ե-

ասէ՝ ի կատարումն մեղաց։ Եւ զինչ լինիցի. կարեւ-
ցին ձեր հերք պատկառանացդ. բրեացին աչք, ի բարձ
ցի՛ ի ձենջ արքայութենէ եւ գժոխոյ մտաճուղի. եւ հուսկ
յետոյ վարիցիք աղալ յաղօրիս անխնայ ատանջանացդ։
Ջ. Եւ զի՞ է ինձ ընդ երիտասարդս միայն խօսս առնել։
զիարդ չխրատեմ եւ զկուսանս եւ զաղջկունս, զի անձ-
նասէր լիցին՛ ի թաքթափելոյ ըզ ցօփ պատանիս։ Եւ
՛ի սոցանէ բիշիք գան Տանդեղթիւք ոչխարաց, եւ՛ ինեբիոյ
են գայլք յափշտակիչք։ Ո՛ գոյշ լերուք, զգոյշ լերուք
անմիջ կուսանք եւ աղջկունք յոյսդիսի գայլոց։ Ո՛ ի կեղ
ծաւորին թէ ամենանաղ կամին։ եւ զառաքինին հա-
մառատ կերպարանին՛ ի բանս եւ՛ ի գործս. բայց իբրեւ
սպրդին մտանեն՛ ի ձեր ընտանութենէ եւ՛ ի օգուտ, յայն-
ժամ հրապոյրս պղտորս, եւ զնոմ փոխ՛ ի մէջ առնուն,
մինչեւ զձեր պարկեշտութենէ գանձ դողացին։ Ո՛պա տե
սէք եւ զգոյշ լերուք՛ ի շուքմոգ լեզուացդ նոյ, ընդ որով
դողել կայ ձեզն օձի. ի խոստումնոյ նոյ, ըզ որով ծածկել
կայ նենգամիտ սուտն։ Ո՛չ օձն մատեաւ՛ ի պատրել զեւայ,
ողբք բանիւք զնա ձակատգրել. նոյնպէս յոլովակի եւ զք՛ ի
նոյն նպատակ բերին. զի ոչ այնչափ զամենատեսութենէն խոր
հին՝ որչափ զողջախոհութենն նուաճացուն։ Այլ սուա-
ձել զգոյշ լերուք, զի մի միայն ըզ միայնոյ առ նա զե-
զեցուցիք. քանզի եւ ամէն, որ Տարեացն էր՛ ի սէր ձեր
մատոյց քեզ իւրոյ, իբրեւ կեղծաւորեցաւ հիւանդ լինել,
զի մուծցէ զնա՛ ի սենեակ՛ ի ապաս իւր, վ՛ա զի Հայր ոք
՛ի միջի՛ ուսոյ պատկառեացէ, տատապեցոյց զնա բանի։
Ո՛չ այնպէս ըզ ոչխարին մերձով հիւանդութենէ գայլն՝
յափշտակող եղև պարկեշտութենէ եւ աղջախոհութենէ։

Յորդոր։

Ո՛տասիկ սիրելիք, պէսպէս գայլս առաջի ապարի ձեզ՝
ծածկեալք ըզ մերձով ոչխարի, միտասակաւ ընկե-
րիս. ապա ուսումբ՛ ի միտ առնուլ, եւ մի հեշտեաւ շուք
մոգ բանից հաճատալ։ Տաղտուկ այնք են, որք աչքով
հայ ցուցանեն, եւ ձախով քարձիդ լինին։ Ո՛ի ևս այս
ելից. բերք այնք են, որք երեսաց ձշմարիտ բարեկամ
կերպարանին, եւ պատիւ յուզողի նման են, եւ անօրէն
կայենի։ Խոհուն եւ փառիկիկ է մերձ կատուն. բայց ըզ
մերձով ոչ պատուհաս ձիրան կայ։ միանգամայն ասացից
ըզ մերձով ոչխարի յոլովակի զգալոյն միտ գայլենի։

Վ.Ի.–

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂՕՐԻ

Յաղագս երկնից պատճառ։

Ինդրան ։ Ո՞րպէս գործեցիր , զի ոչ իմ Հանկ զտանեաւ Թէս ։ Ղ չափ · ծղ · 3 ։

Աստուած ։

Ես ուղիղ գործեա՝ չունիս ուառնէք երկնիցն՝ ասէ վարդապետն առաքեայ , զոր ի սուրբսդ վէր գրեին ։ Ո՞ այս առակ ամ անառնէք և պոր ծիչքէք ոչ միայն ի հաշուեգիրս պաշտօնի իւ բանդ գնատարուէ , այլ և ի միտս՝ անշնիկ տառիւք գրոշ մուցին , միշտ հոգնագարձուէ՝ զի մի յուղղուէ և յիրաւանց խոտորեսցին ։ Ո՞ այսպիսի Հոգ և փոյթ՝ ուղիղ և իրաւիք գործելոյ՝ Հանապազ յանձին կալաւ յոր · որ Թէպէտև կոչեցաւ այր անարատ , արդար , աճապարող , ընդնեալ յամ երաց Յոբ . ա. ։ 3. նորուէ , որոյ և պանծալի վկայուէն վարուց և Համբաւոյ ընկեր

կամն , և այնպէս հնար լիցի նմա լնտականալ առ նա ։
Ասայց այսոքիկ յայտնապէս երեւեաց ևս , Թէ զպատիժն յա-
ռաջ ծանեաւ՝ քան զյանցանսն ։ Օ ի Թէ ծանուցեալ էր
նմ զյանցանսն , ինդրեալ էր արդեօք ԹողուԹի՛ նմին
իւրմէ . և Թէ արարեալ էր զայդ , Թերևս և զպատիժն
Ա՛ի Հաշուէին՝ ընտրեալ էր նմա ոմն ։ Այսպէս է Թէ Ծա-
Ժբ. 24. դաւորն , որ ի մատաղէն գրի , ունէր ծառայ՝ որ պար-
տիւբ նմա բիւր քանեքան ։ Ոչ զի գործեցաւ . քանզի
Ժբ. 26. 27. ոչ գոյր ծառային Հատուցանել , անկեալ առ ոտս նմա՝
աղաչէր և ասէր . երկայնաԹիւ լեր առ իս , և զամ հատուցից
ԹԵ ։ Օ ինչ ասես . գԹացեալ տր ծառային այնորիկ՝ պչկէցոյ
զնա , և ղղործեան երես նմա ։ Ասատի և ամենեսեան Թէ ծանու-
ցեալ էր զիւրն յանցանսն և ապաշաւեալ , անտարակոյս
գտեալ էր և ԹողուԹի ։ Ասայց զի առաւել փոյԹ և եր-
կիւղ կալաս զնա պատժին քան յանցանացն , չարաչար
անօրինեցաւ ,

Ը . Երբև եհեղ կայէն զաբիւն եղբօր իւրոյ Հաբէլի , ան-
դէն հրաւիրեցաւ յիմ առ ապաշաւ գործոյն ։ Օ ի լսատ
Ծննդ. գրոյն վկայելոյ , ասաց ած ցկայէն . ո՞ր է հաբէլ եղբայր
Ե. 9. ոյդ : Ասդ ինդրի . Թէ զնարդ որ եՀարոյ զայն ևս ,
զոր յառաջագոյն քաղ գիտեր , Պատասխանի . վն այնո-
ւիկ եՀարոյ ած ցկայէն , զի Հարցմունքն լսւով Տերգնո-
ցէ նմա Հանապարհ խոստովանուԹեան յանցանացդ , և
ապաշխարուԹ . որ և յայտ անտի է , զի ի ժխտել կայէ-
նի , Թէ ոչինչ գիտեմ զեղբօրէ իմմէ , անդէն ի զէր Հած
Ե. 10. ած . գՀնազան արեան եղբօր ոո բողոքէ առ իս չերկիր . Ասր զի
այսոքիկ կամբ եմն ասել ած . Թէպէտ գու ոչ խոստով-
նիս , բայց Հեղեալ արիւն եղբօր քո՝ փոխանակ բողո-
քէ . և ոչինչ պետք մն ամբաստանուԹիւն , կամ խոստո-
վանուԹի՛ ի գատապարտ առնել զքեզ ։ Ասանձն կայէ-
նի՝ մեղք առաջի աչաց էին . բայց նր չէր ինչ փոյԹ
Ե. 14. զայնմանէ , այլ առաւել Հոգայր զպատիժն . ասէ . երկն Հա-
նես զիս այսր չերեսաց երկրի , և չերեսաց ոոց ծածկայց . և եղիցի ամ
որ գտանէ զիս , սպանցէ զիս ։ Այսր զէր ասէ մեհինէն . երկրն
զի կայէն , գուցէ ոչ Թողացուսցի նմա մշակել զերկիրն .
գուցէ երբեք զերկիրն՝ զոր միայն սիրէ , և կամ զատահ
կեանս , առ ապիրատուԹիւն եղելոյ կարասցէ . խակ
զայն զի եղբայրասպանուԹիւն զած բարկացոյց , ինչ ոչ
Հոգայ ։

Ը . Ընդնակ այսոքիսի ոնչիմք և ՀատարուԹիւն ։ Այսպէս է Թէ՛ի
յա-

յամենայն միտեսիւ ի լուսոյն սիրոյ , յոր երկայնն էր բո-
գանդիլ զօրինս ոյ , կատեցան երկայեցիքը ի վէր քահա-
նայապետին ահարոնիմ . և առիթս ժամուին՝ առնել նոյ
ձեռս , որք առաքնորդեացն յերկինն առեստաց . ասեն ,
արա մեզ աստ , որ առաքնորդեսցեն մեզ : Իսկ ահարոնիմ զինչ եւթ.
ասիցէ զնդգիմ գործս հայցուածոց նոյ . այլ առեալ ի ա. ա.
նոցանէ ոսկի՝ ձուլեաց որպէս ձուլածոյ . և գիտեմք Կա
ասասի զվարգապետութիւն սիրոյ հարց և Յարգմանչաց ,
թէ ահարոն ծանրապէս մեղաւ . նա ծանրագոյն էին
մեղք ահարոնի քան զժողովրդեանն . զի գիտեր թէ
այսմհետէ ի կռապաշտութիւն կործանի ժողովուրդն :
Եւ՝ ինդրի , թէ ուստի եղեւ քահանայապետութիւն
յահարոնի անտուաթ : Պատասխանին մեկնիչք , թէ
զայս արար աստ երկիւղն . քանզի խիթայք , թէ ի չաս
նուէ յանձն զայդ առնել , մեղաւեցի ի քահանայապե-
տութիւն : սեամբ զինչ գործէ քահանայն , զի մի կո-
րուսցէ զքահանայութիւնն . ի պատճէն երինչն , և ոչ ի
յանցանացն :

Ա՝ան երիցս :

Ա՝յլ մեք ի քահանայապետն ի Թադաւոր մատիցաւ ի.
Ա՝սա վկայելոյ գրոյն՝ հրամանեա սմ առաւոտուն զբ
նաջինդ առնել զամանդիկ՝ զաւրացաւոզ ժողովրդեանն
նոյ , և զնմ՝ որվնչ երկնր . ասէ . երբ և հարցնս զամանդիկ , և ա. Թագ.
չմ՝ որ ինչ որ էջէ . և ի ապրեցուցանիցես ի նմանէ . և առաքէս ժե. ֆ.
ցես վնա , և խորուածս յառնէ գնալ ցիկն , և ի գլայայ գնալ
ցապրեցան . յարձառայ գնալ ցոլմար , և յոտղտուէ գնալ ցեղ ,
Օ ինչ ասես . լուսա Թագաւորն զհրամանն նոյ , այլ ոչ
կատարեաց . քանզի գրեալ է . ապրեցոյց առաւաղ և ամ ծո- ժե. ց.
ղովրդն գազատ , և զընտրեցս խաչանդ , և զանդրեաց . և չներ-
նէրց , և գայլեաց և գմմ բարուրեանց : Եւ այսմհետէ այս-
պէս գառնացոյց նա գնմ , մինչև յայսմանգամս առել նոն
գնմանն . զղջացեալ եմ . զի խափանուրեցուցի գառաւաղ ի նա- ժե. ւ.
գաար : Յայնժամ առամնել եկեն առ առաւաղ , և կշտամ-
բեաց գնա՝ վա խառարեալոյ նր ի ձեռն : Երբև այս եղեւ ,
միառասպատ ազբայն գոչեաց , և ասէ . Ձեզ , զի անցի ըզ ժե. ֆ.
բանիւ ձեռ : Եւ՝ պաբէն որ աբ զայս խոտանեանուի լսէ , կարծէ
գառաւաղ զղջացեալ ի գործոյն . այլ ոչ այդպէս .
զայս բան առաց նա միայն յերկիւղէ ապառնացեալ պատ
Ժոյն : Եւ ոչ որոյ առեն մեկնիչք . երկեաւ առաւաղ , գու-

ցե սատնել ձեռնարկեցե չընտրուն սրոյ Թագաւորի . և ինքն զԹագաւորութիւնն կորուսցէ : Եւ մի այսորիկ առ երեսս խոնարհեցաւ՝ առաւել յերկիւղ պատճին քան ի սիրոյ արդարութեան :

Ը . Ո՞նմանն սորին պատմեն դիրք գյուխոյ : Կա տարա- պարտուց գառաձանութիւն սպան զաբենեզեր . զի մատու ցեալ ի Համբոյր հաշտութեան , միեաց զդաշոյն ի փոր նր . յորմէ անկաւ նա մահաւ տարածեալ : Ասորեցոյց Թագ. Ի. 28. ասէ վնա յուխտ . . . խօսել ընդ նմա գառաձանութիւն , և եկեալ ընդ անձրաւոյն , և հրաւ : Արդանեն յայսմանէ մեկնիչք Թե՛ որ եղև պատճառ սպանմանն աբենեզերայ : Ոչ յայլոց ան- այ ել միոր միտս պատասխանել Թէոդորետոս . յառաջա- տես եղև յուխտ , Թէ՛ նա լինիցի իշխան զօրուն . ապա ցանկութիւն իշխելոյ զօրուն զինեցոյց զնա ի սպանումն Ը . 9 : նորին : Յոլիս անհնութիւն սպան և զամենայն , երիս- ցեալ Թէ դուցէ և նա իբրև զաբենեզեր ընտրեսցի ի զօ- գագլուխ Ցեսվէ, զի առաւել Համարեցաւ յուխտ զոյն՝ յորմէ խնեալ զերկիր , քան զերկիրն մարդասպանութեան , զոր այնր աղաչեալ արար : Ո այսորիկ մարդիկ , որք ա- ռաւել երկնչին ի պատճոյ՝ քան ի յանցանաց , յերա- ւի է նմանեցուցանել յուդայի իսկարիովտացւոյ : Ասէ զիարդ : Ցայտ է յաւետարանէն , Թէ մինչ կայր քն ընդ աշակերտս իւր ի յետին ընթերման , ի խոստ իւր ասաց ՄԻ. 21 : և զոյն՝ Թէ մին ի ձենջ մատնելոց է զիս : Ո այն լուեալ աշակերտքն ամենեքեան զահի Համան յոյժ . միայն յու- դայէ , որ կայր ընդ նմա , ոչինչ փոյթ եղև մի բանիւն . այլ Համառանցիկ արարեալ՝ ուստեր լուելեայն : Ա՛ն որոյ քն յս ՄԺ. 24 : ելեալ , էայց վայ մատրդն այնմիկ , յոր ձեռն մատրդ մատնեսցի : Եւ ահա յուդաս , որ յառաջն լուծիկ կայր , լուեալ զայն քանս՝ ոչ ևս Համարձեալ լուել . այլ ՄԺ. 25 . անդրէն ետ պատասխանի . Դրնէ ե՞ս եղեմ , վերդապետ : Ասէ ցանկ յայտ վայրկի մեկնիչն , և ասէ . զի ե՛ք մատ- նիչդ անմիտ . ի քուն ելիր ի յանցանան . արդ ի պատճին զարթիեար . պատիժն առաւել Համրանս զսիրտդ քան յանցանքն : Իբրև զի և յուդայ երկայնմտեալ ի յանցանաց՝ քան ըզ- քուն յանցաճածոյն չարութիւն :

Յորդոր։

Ի քառասնից օրինակացս քաջայայտ երևի, Թէ Թշուա-
ռական է վիճակ նոյ՝ որք առաւել երկնչին ՚ի պատ-
ժոյ՝ քան ՚ի յանցուածոյ։ Վասն, զի երկիւղ պատ-
ժոյ և օտարի՝ Թիւր վարուց ուղղութեի առդե։ Ըստ
այսմ. ՚ի գործել անկարգին, խոտիփոփն և էիցի անհնդն, (Ըստ այլոց, անհնդն։) Վասն, զի ժողովուրդն խորհելի՚ի առնանել զհեռաւոր եգիպտացւոց ընկղմուալս ՚ի ծովս, սկսան երկնչել, գուցե պատուհաս այնպիսի՚ի վերայ ածիցէ նոցին ևս, եթէ դառնայցին նոքա ՚ի Թշնամութի։ Վասն, զի երկիւղ պատժոյ երբեմն յոյժ օգտակար է մեզ դոյ, և փրկարար. ոչ երկիւղ քաւարանի, և գեհենի, և այլ պատժոց. սակայն և այնպէս ասեմ. առաւել պարտ է երկնչել ՚ի յանցուածոյ, քան ՚ի պատժոց. զի այնպիսի երկիւղն՝ կատարեալ զղջման և սիրոյ է նը շանակ։ Համառօտ ասացից. այն պարտ է երկնչել՚ի պժոխոց, բայց առաւել ևս ՚ի մեղաց. արժան է երկնչել ՚ի մեղաց՝ վ՚ի պժոխոց, բայց և երկնչել պարտ էր՝ եթէ ոչ կայրն պժոխք։ պարտ է երկնչել ՚ի պատժոց, բայց առաւել ևս ՚ի յանցուածոց։

Ա. Ե Ր Ե Ս. Ա Ն։

Յաղթս բարի և արդար նախանձաւորութիւն։

Ընթերան. Սիրաւ հանել զվանառօղս և զդնօղս։
Գլուխ. ծԲ, 45։

Սկսուածք։

Յաղթ Թուի ձեզ։ Ինձ յաւետարանի քննա-
բանիս երևի քո սիրելի յոյժ, միանգամայն և աշառոյ։ Ծանեայ նոր Հայիմ, այնչափ նշան սիրոյ, ախտակցութեան և գորովանաց տեսանեմ, որչափ արտասուք յաչաց նոր քոմին. ըստ վկայելոյ աւետարանին. Էրբե՞ ձերյեցաւ յո յԼեմ, թեպետ ջողարան ելայ ՚ի վէր նը։ Ինակ այս լալ և արտասուել զինչ գուշակիցէ։ Ես զնածայնն զայս արտասուս մարթի է կոչել վասկս ողբոմութեի, յոր ընկենուն Թշնամութիք մարգկան։ Ես ձածայնն այս արտասուք՝ տուրք են սիրոյ, որ սիրելեաց միայն վճարին։ Ես ձածայնն այս արտասուք

ցօղ են քաղցրութեանէ, որ վերինացեալ ոգիս ուռոգանեն։ Ո՛չ ամենայնիւ այս արտասուք մարդարիտ են պատուականք, որովք գերեալն փրկի՛ ի գերութենէ, թէ միայն կամեսցի՛, և՛ ոչ ամենայնիւ այս արտասուք լեզու են անբարբառ, որով եղոյց քեզ զախտակցութի՛ւն իւր առ ինքեմ քառաղաք։ Ո՛յ թէ հայիմ յաչս քո, սիրելի՛ Տէ՛ր, Ո՛վ թէ ի՛ ձեռս ընդ հայիմ, սերն ի՛ զարհուրանս փոխի՛. զի քո ինքնին ձեռօք իւրովք խաղաղան հանդերձ, հանել զնաձառօգան և զգեցօղ ի տաձարն։ Խակ արդ՝ ոմն ոչ զարհուրեսցի՛ տեսեալ զքո խաղաղանն ի ձեռին, պատուհասոյակոծ առնել զմեզառօտս։ Ո՛չ ոչ զարմասցի՛, տեսեալ ի քո կերպարանութենէն այսչափ ներհակականս։ Յոմէ՛ննէս եաես երբեմն զքո՛ ի կերպարանս ամենի՛ աւրհնօղ, և այլ անդամ՝ ի կերպարանս հեղինի գառին։ Ո՛չ ըս աւետարանի բնաբանիս՝ միանդամայն գառն և առիւծ կերպարանի նա. գառն՝ ի լոյն սխտակցաբար ի վերայ երկի՛. և առիւծ՝ ի հանել զնաձառօգան և զգեցօղ ի տաձարին։ Ո՛րդ՝ զիարդ երկոքեին սքանչելին. լսեսցուք զգուշութի՛ւն. Թէպէտ քո սրտիս զգառն միշտ խոնարհ, հեզ և երկայնամիտ է՛ ի համբերել նախատանաց և արհամարհութենէ առ ինքն եղելոց. բայց ի տեսանելն՝ թէ նախատինս դնեն հօր իւրում երկնաւորի, որպէս թէ առիւծացեալ՝ սաստիկ և անպատուս ցուցանի. որպէս արար յարտաքսելն զմեզառօս ի տաձարէ։ Ասացեալ սակաւ, թէ պարտ է բարեպաշտ քրիստոնեի՛ լինել գառն և առիւծ. գառն բոլորովին հեզ և համբերօղ յորժամ առ ինքն է արհամարհութենէն և նախատինքն. իսկ առիւծ՝ յորժամ առ ած է արհամարհութենէն։ Ո՛չ զի այս այսպէս է, քանզ՝ ի միտ առեալ, զինչ յառաջադոյզ սաւ։

Հաղորդութի՛ւն։

Որպէս նախատանաց անձին պարտ է երկայնմտութենէ համբերել, նոյնպէս նախատանացն ոչ պարտ է սաստիկ վրէժխնդիր լինել։ (Բռնաւոր.) Որպէս օրինակաւ իւրեանց ուսուցին, նոքա՝ մինչեւ և յոգ. երկրորդ՝ պատրաս և պօղոս։

Եպիսկոպոս քաւուղ և օգուտ է քրիստոնէի՝ լինել ամ-
առաքինութիւնքը զարդարեալ, բայց առաւելապէս
պարտ է մարդոյ նմա ի համբերութիւն . որ թէ պակա-
սեսցի , ոչ ևս ձանաչի սուտ քրիստոնեայ ։ Օ՛ն քրիստո-
նեայն ըստ ոսկեբերանին՝ այնու որոշի յանձնաւորից , և-
թէ արիաբար տանի ամի ։ Ա՛յն ումանք ի խորհրդաւոր
նշան քրիստոնէի՝ նկարեն զջայլամն , ունելով ի բերա-
նի եղունգն երկաթի՝ այսպիսի մակագրութ . ընդ կնճռ ։
Ուր ոչ միայն խոտ քանից , այլև զանից տոկալ ու-
նի ձնմարիտ քրիստոնեայն , ըստ խոստումն քո , որ ասէ . Մա-
Եթէ ոչ ածիցէ ապուռ յոչ ծնօտ ո , զարդ ի նմա և պիտան . և որ թ. 32.
հաւիցէ ոչ դաւել , և առնուալ զչուկիս ո , ևս ի նա և զբաձիկն ղ. 40. 41.
ո . և որ փարապարիսակ վարիցէ զեզ մղան ի , ներ ընդ նմա և
երթոս ։ Օ՛ն թէ ըստ տուղղոսի ևս՝ չկը ինչ գովելի , չկը
ինչ վայելչական առն առագի և ծաղկ՝ իբրև զհեզահամ
բոյր բարս և զգեղումն , քանզ առաւել վայելչական
իցէ առաքինութիւնս քրիստոնէի ։ Հոռոմոցիս կայսրն՝
ի խրատել ոմանց՝ չլինել կարի գեղած , և պատասխա
նի . ըստ այն՝ զի խոտ երէց երբեմն և անհաշտական , ըս-
տրջացայ . այլ ըստ այն՝ զի եղէ հեզ և հաշտական , ոչ եր
բեք ։ Այոյսիկս ամէնքոսիս առորագրէ զգաւելեթ արքայ՝
հեզ յիշխանութեն , համբերող ի նախատինս , յօժարա
միտ ի կրել՝ քան ի հաստացանել զինաս ։

Ա՛յդ՝ Եթէպէտ մեծ և գովելի է համբերող լինել , ա-
կաս և այնպէս հարկ է երբեմն քրիստոնէին խոտ և ան
համբեր երևիլ ։ Այս երբ . Հարցմանս պատասխանել ո-
կեբերան՝ ասելով . նախատանաց անձին համբերող լի-
նել՝ գովելի է . այլ նախատանաց այլ համբերել՝ կարի
խիճ ամպարշտութեի է ։ Ուրեմ միաբանի ուգովն՝ յա-
սել իւրում . նախատանացն այլ պարտիմք ամ իրօք վը-
րէժխնդիր լինել . այլ մերոցն համբերութեի տանիլ ։
Օ՛ սորա օրինակն ունիմք ի մովսէս իշխան և առաջնորդ
Եբրայեցւոց ։ Գայտ է թէ մովսէս Եթէպէտ և ամ առա
քինութիւնքը էր զարդարեալ , բայց ի սէգ գիրս մեծապէս
գովի վ՛ա համբերութեն և հեզութեն իւրոյ . ըստ այնմ . և թիւ.
այրն մովսէս հեզ էր յոյժ քան զամ մարդիկ , որ էին ի վ՛ էրկրի ։ ժբ. 3.

ի՛ւ առացաւ մանկիկս զայն գոլիւտա : Պատասխանեաց կուռ
նեղիոս : Ա՛յ զի բաղում անգամ ընդհարաւ ընդ նա ժողո-
վուրդն տրանքիմաէ , զրպարտութիւն , թշնամանաւք ,
անբարբառիւ , և քարաձգութիւ . և նա անվրդով և հաշտ
դիմեաց առաջս : Ա՛րդ՝ թեպետ և եղև մանկիս յոյժ հաճ
բերօղ , և ամ նախատանացն առ ինքն եղելոց երկայնմտիւ
տուաւ տարաւ . սակայն եղև և երբեմն անհամբերք և
ծանրացաւումն : Ա՛ն ասպաբէնս ըստ գրոյ՝ յիշմանէն ի
լուռանէն սիմա , իբրև եառնս զոլիա ասէի , բարկացեալ սրտիւ
Լուկ. 10. ոտիւք ընկեց ի ֆեռայ իբրոյ զսախտաճան , և խորտակեաց զնա
Լո. 19. առ աթոռովաւ էրբէնն : Ա՛ն ասպաբէնն կայեալ առ դարս բա-
Լո. 26. նակին ձայնեաց . ով ոչ ան էջ՝ առիս մարիջէ . և ի ժողո-
վուրդ առ նա ամ՝ զրգռուցն զնեաց , զայս պատուիրէր եառ նոյ-
Լո. 27. ՝ Ո՛չ իբրեւանչիւր զառաջ իբրեալ իբրամ . անչէ , և այրէն
դարձարուած զրանե՛ի դուռան բռնանիլ . և ֆոյրէնչէ իբրեանչիւր
զնէրայր , և իբրեանչիւր զնիչէ իբր , և իբրեանչիւր զերչաւոր
Լո. 28. իբր : Ա՛ն ի ասելն զայս Տրամանն՝ անկան յառաջ յոյնիկ զան
և եղեն հազար արք : Ա՛ն մեծի կուռոյածխս , և արհարկն
ցասմանս . սակայն և այնպէս ասի , թէ հեղ էր մովսես
զան զամ ֆարդ : Ա՛յլ հեղ եղև մանկիս յոյժ ի համբե-
րել նախատանացն անձին . այլ երբեմն եառս զորթուն սակ
այ երկրպագութի , և զայն իբրոյ արհամարհութի , մե-
ծապէս խռովեցաւ , և թափեաց ցասումն մեծ ի կա-
պարիշտս անդր . յօրինակ մեզ , զի անխրատութեց և-
զելոց առ ամ՝ իրօք վրէժխնդիր լինիցիմք :
Ղ . Սմին նման օրինակ ունիմք ի յոբ . զորոյ համբերու-
թէին մեծամեծս խօսին գիրք , մինչև զարմացուցանել
Յոբ. զաւօղս : Ա՛ւեմք թէ յոբայ եին եօթն հազար ոչխարք , ութ-
ա. 3. երեք հազար . լուծք եղանց հինգ հարիւր . և երէք հարիւր
ա. 15 : հինգ հարիւր : Ա՛տկ զի եղեն . եին փերեվարք , ասէ գիրն .
ա. 16 : և փերեցին ղաղնայն ղարջառս և ղէզս : Նոյր անկաս յերկինէ ,
ա. 17 . և այրեայ զիջաւն : Ա՛ղաչապաչառուր ասպատակեալ պարեցան
զուղարան , և փերեցին զնա , և այսպէ ամենայն յոյ-
զ ի սուզ ժամանակի եղև յեռին չքաւոր : Ա՛ւայ չէ և
վախճան տառապանացն : Ա՛յրայ եին եօթն ուստերք ,
և երիք դստերք . և եղև յուտել և յըմպել նոյ ի տան
Ա. 19 : եղբօր իւրեանց , յանկարծակի եին հողմ ելեր , և եհար զչորեքն
անկիւնս տանն , որոյ կործանեալ ձնիլեայ զնոմ զաւական :
Ա՛տկ զինչ յոյն առ այս ամ . լուսարուր զպատասխանին :
Ա. 21 : Տէր եւ , և տէր եառ . որպէս նոն հաճոյ եղեւ , նոյնպէս և ե-

ղե ։ եղիցի անուն իւր օրհնեալ ։ Ո՞վ անդադարելի համբերու-
թիւն ։ Չէ մէկ այլազան միայն , այլ և տառապեալ եւթը ի ։ ։
լարեալ ներքին ցիլոն գինւոյ . որոյ առեալ խեղդ՝ երբեք ըն-
նարան , և նզովք չարչիս ։ Չէ վինչ յոր կայցն ցաւս . առ-
րաւ և սիրտ համբերութիւն բազմիս ։ Ո՛րդ՝ թէկուս
այլազան հեղ եղև առ և համբերող , միանգամ համբերու-
նիւ լինիլ անդադարելի . ասկայն լսեմք թէ եղև և ան-
համբեր ։ Ո՛վ յառել կնոջ նիր , միանգամ դեռ նահեր նա յաղ-
թեա . դիցէ չերբէ ծուծիկելիցես . . . աչք առ բան ինչ առ պր , ։ ։
և վախճանեաց . լսենալ զբանն՝ դողեաց զայրագին . երբ ։ ։
բան գրի ՚ի խնամոց անպիտանց խօսեցար ։ Չէ զայն առաց յոր
ցասմնալոր դիմաք , և խոժոռ հայեցուք ։ Ա՛յլ զնայր
առնահամբերն այնն այդպիսս յանկարծ բարեբերեցաւ
բարկութիւն , և ըստ առելոյ ասկերբանին , քան զառիւծ
դազանացեալ լն եղև պատճառութիւն և ցասմանն ։ Ո՞չ
զարմանիք իցեն , զի հայելին այն համբերութիւն , և տե-
սարանն հեղութիւն , և ոչ միոյ բանի կնոջ խելոյ կարողա
ցաւ համբերել ։ Ո՛ իարդ եղև այս ։ Պատասխանի
լնբանաս . այլն արդար Յեսփեա խելոյ վերաց համբե-
րութիւն տուրաւ , բայց արհամարհութիւն՝ անատուս
լռել մէկ համբերել ։ զի անձին արհամարհութիւն ար
ժան է համբերել . այլ առ ուծ անիրաւութիւն վրէժխնդ
դիր լինել ։ Այդր զի կինն ՚ի յուսահատութիւն , ՚ի հայ-
հոյանս , և յանէծս զնա զդրսեր . որոմ ոչ համբեր-
ժեաց արդարն . յօրինակ մեզ , զի ՚ի տանել անիրաւու-
թիւն առ մեզ եղելոյ լսցուք գառն . այլ ՚ի վրէժխնդրու-
թիւն ուծոյնոյն՝ առիւծ ։

Ա՛ռաւ երէկրդ ։

Ա՛ր ինչ օրինակաւք հնոյ կտակարանաց ցուցաւ , հատատ ։ ։
ուն և ևս օրինակաւք՝ որ ՚ի նորոյ կտակարանաց ։ Ա՛յն
պետրոս առաքելապետն լէ այլ առաքինութիւնս յանձին
ունէր և մեծ համբերութիւն ։ Ընթեռնումք զի առեր
երբեմն քո առ աչակերտս իւր զանձնէ , թէ պարտ ևմա Մտ. ։ ։
երթալ յերեմ , և բազմ չարչարանս չարչարել ՚ի քահանայապետէն , և ։ ։
՚ի գրոց և ՚ի ծերոց ժողովրդեանն , և սպանանել , և յերեք աւուր
յառնել ։ Ո՞յն լսենալ պետրոսի՝ յանդուգն եղև առ
պատասխանի . ո՛վ Լէր տէր զ՚ , զի եղիցի տէր այդ ։ Ո՞վ հա Մտ. ։ ։
մարիցի թէ պետրոս յանձին զայս բան՝ մեզ ցուցեալ իցէ ,
ասկայն քո խառնէ հշամարհ զնա , առելով . երբ չէաս ինչ Մտ. ։ ։

ամաուսոյ , փայլեալդասուիք եմ ես . զի ոչ խորհիս զոս ջնջեան , այլ ըզ
Մարգիան : Ա՛պաքէն խնամ եր առատս . այլ բազում համ-
բերութիւն յանձն էառ զայն պետրոս , և ոչ փոքու խին
զանգատս կալաս : Ա՛յսպիսի համբերութիւն տուրս պետ
լոս բիւրուց հալածանաց , կապտանաց , բանտից , և
զառն մահու խաչի : Ա՛րդ՝ Թէպետ և յոյժ համբերող
Ղ.-ըդ. եղեւ պետրոս , սակայն լսեմք Թէ եղեւ և անհամբեր առ
Ե. 3. 5. անանիա , և առ կին նորա սափիրա , զորս խտաիւ կշտամ-
բեաց . մինչև լսել զայն անանիայի , անդառն եւեան ղոփ . և
նայն անդր անցին և ըստ կին նորա : Ա՛րդ՝ զի՞ է , զի պետրոս՝
որ սակաւիկն համբերօղն եր , առ սոսա երիսեան այսչափ
խիստ ցուցաս : Ա՛յն եղև պատճառ , զի անանիայի վա-
ճառեալ զդաշտակ՝ ըստ այնց ժամանակաց սովորութե , ոչ
եզ ղչինս նորա առ ոտս առաքելոց . այլ մասն մինչ միայն
մատուցեալ՝ արար խորհրդաւորեալ . վասն և բարկացոյց
զնոսա . զայր վրէժ խնդրեաց պետրոս , գվնասուին զանձն
զայրագին ցուցեալ ։

Ե. Ա՛յսպէս պօղոս այրն սքանչելի և քաջահամբեր , ըստ
նէ բնութեանն՝ բիւրուց փորձանաց ընդ զրիստոսէն ժուժ
դալեաց : Ա՛ր ոք ոչ գիտէ , Թէ սրսկիսի և սրչափ խոտոր
բեր վշտաց համբեր պօղոս յաշխարհն , լսելիցէ նորուն
Ե. Կորն. իսկ ասելոյ : Ինձ ես ցաւոց ծանանակի . զանձնէ ասէ՝ և զայ-
Գ. 11. լոց առաքելոյ , ես չաղչեալ՝ և ծարաւեալ , և մերկ գնացեալ , և
խոփանաբերեալ , և անդնդփոյթ եղեալ , և ալեաւորեալ յեռաց գե-
բովք . բռնաբաւնին գրեղ , օրհնեալ . հալածեալն , անձն առնեալ .
հայհոյեալն , աղաչեալ : Ա՛յս գարձեալ առանձինն զանձնէ
Ա. Կոր . ասէ : Ա՛յրեցս չօղնեալ . գնդեամ չարեօք եղէ . երեցս նաւաբեկ
ԳՈՒ. 25: եղէ . զոհ և գիշերը յանդունդս պառակեալ : Ի՛ ճանապարհս
բազում անգամ վնասս՝ ի գետոց , վնասս չաւազակաց . վնասս չազգէ ,
վնասս ի հեթանոսաց . վնասս ի չաղաքի , վնասս յանապատի . վնասս
ի ծովս , վնասս ի սուտ եղբարց . ի գանս և ի վաստակս , ի պղծ
նութիւն բազում անգամ . ի գոլրս և ի գերիսութիւն : Տեսանք , որ
չափ ինչ կրեաց պօղոս , և զայն համբերութիւն բազմա-
տակաց քաջահամբերս այս այր՝ բազում անգամ մեծա
պես ցաւեալ , և ապաժոյժ գտաւ : Ա՛յրն լսեալ , Թէ առ
գորնթացիս պռոնկութիւն ոք գնին հօր իւրոյ ուներ ի
Հարձ , ի սրամտութիւն բարկութիւն բրդեալ՝ վշիռ այս-
պիսի եհատ ի վերայ անօրինին . ես ինչպէս տարծուած գիտուած եմ ,
Ե. Կորն. ասիացն հոգեսով ներգ եմ . բայց պրէնն իսկ էրեսս ի տեղոյ ընդրեցի՝
Ե. 3. զայն՝ որ աչքիցն փորձեաց , չառնան պէս ներգ չէ չէ . . . տապնել

պաշտպանին ապաստան ի ապաւինեալսն մարդոյ : Օ լինիլ այս վկայու-
նեալ , ոչ պղծել - զայլ գնահատ արեամբ քո մաքրեալ կամաց
առատանալ . և ոչ եւ քո հեղուլեաւ : Պատասխանեալ պօ-
ղոս . Նախատեսացաք ոչ պարտ է մեզ ամբիծ վերծխըն-
դեր լինել , այլ մերոյն համբերութիւն տանել :
Ա.Ա. զի՞ է ինձ բազում օրինակս բարդել - ոչ և ինքն ՚ի- ՚ի-
քո զայս վարդապետութիւն իւրում օրինակաւ առաւգեալ ;
Վախեմք զի հրեայք ասիցեն առ քեզ . առաքեա՛ էս դու , և Յ-ՁՔ .
դու փոյ ՚ի տէղ : Ասէ քո զինչ . քաղցրութիւն եւս պատասխա- ը . 48 .
նեմ . յիս դու ոչ փոյ , այլ պարտեմ ընդայր եմ : Վարձեալ պարզ
ծնեալն հրեայք յաբրահամայ հայր իւրեանց . ասէրալ . Հայր ը . 39 .
մեր աբրահամ է : Ասէ քո զինչ . պատասխանի եւս նոյ խոստո՛ ,
և ասէ . դուք ՚ի սատանայէ էք : Յետոյ , զի քո նախատա- ը . 44 .
նացն առնեքն եղէալ քանիւն , Թէ դու փոյ ՚ի տէղ , հաւ
բերութիւ տարաւ . բայց նախատանացն զոր հաստուցին
հրեայք հօր իւրեամ երկնաւորի ՚ի կոչել զանձինս՝ որ-
դիս աբրահամ , կշտամբութիւ եղև վերծինդ կոչ : Օ խաղ-
զի ուսուցէք մեզ , ասէ ոսկեբերանն , զայսմ մեծասիւս
պաշտպանել , և զմերս սրհամարհել : Այլ երևի ՚ի
դէմս եղեկիելի մարգարէի . որոյ մի ծնօտն եղև որպէս ան- Եզեկ .
դամանդն լսիկ տանի հարուածոց , և ոչինչ ձայնիւն ը . 8 .
դործէ , նոյնպէս մարդ ՚ի տանիլ նախատանացն անձին՝ բարք .
համբերող լինի : Այս զորին հակառակն , զորօրինակ
դայլասացն է շառաչող՝ առ ամ բաղխին կայծակունս
Թօմայ ասել , նոյնպէս քրիստոնեայն ՚ի նախատինս՝ որ
լինին առ ամ , մի երբեք համբերող և անմտանալ լինի :
Ա.Ա. առաջ զի բազում այնք են , որք ՚ի նախանձաւո-
րութիւ վառայն ոչ՝ ոչինչ շարժին . զորդն նախատանացն
անձին՝ զառն վերծ խնդրեն . խակ վա առ ամ նախատա-
նաց՝ ոչինչ փոյթ ի նոյ : Այ յայսիսիք նման են Թագաւո- ՚ի- ՚ի-
րին յերեքամանց . որում մեծ փոյթ եղև վա ձեռին իւ- ժդ . 6 .
րոյ գաւառին , քան վա սեղանոյն պատուհանն և խոր-
տակումն : Այնմանն են այլազգեայ , որք ոչ զարձուցին ՚ի- ՚ի-
յետս զառապանակն , Թէպէտ և պատիւ չունն իւրեանց ը . 6 .
զազգայ վտանկիւր . այլ յորժամ և կենաց իւրեանց
վտանկիւն , անդէն վազվազակի խորհեցան զարձուցա-
նել զնա յետս :

ՀԱՐՑՄԱՆՔ ։

Քաջայայտ է յաստգելոցս, Թէ փառասէր այլ միտս յամ զօրութեանէ պարտ է նախանձախնդիր լինել. մի որպէս և ոչ միայն արժան է, այլ և հարկ է երբեմն՝ անհամբեր լինել. Օ՞րբէն հակառակին նախատանաց անձինն համբերութեանէ տանել՝ նշան է Աչնարհաց քրիստոնեից. որ սիրէ եղեալ՝ ած քրիստոսիոյ վկայն քաջազօր, որ ի սա մեծ գառասարէ կուիւսել՝ ոսոց. փոխարէն և ես հարկանիմ, Թէ չէի քրիստոնեայ ։ Համառօտ ասացից. ի համբերել նախատանաց անձինն պարտ է մեզ լինել գառն. ի խնդրել զիրեւ ոճձայնոց, առիւծ ։ և այնպէս

Լուսա. ժո. 6. փառն և առիւծ ի հասին Ճարտիեանցն ։

ՎԱՐՈՒՑ ԼՐ ։

Յաղագս խոնարհութեանէ, և հպարտութեանէ ։

Ինդրեան. Ոչ խոնարհեցուցանել զանձն, բայց ձրացուցանել ։
Ղուկ. ԺԴ. 14 ։

Այուռաջ ։

Սեմբ ի գլոց, Թէ մեծ նահապետն յակոբ եառես առ սիրգ աբանելն. զի ձեռն արարեալ նոր ի միջապետս՝ ի գիշերի միում ընկողմանել ի մէջ վիմի ի քուն եմուտ. և եառես սանդուղք ձգեալ յերկրէն յեր գլխոյ, յոր հաստատեալ կայր նոր. և ընդ այն սանդուղք՝ կնոք ի հրեշտակաց Լծանելին, և կնոք էջանելին ։ Օ հրա շալի զոյս սանդուղք բազումք բազմերիսակ մեկնեն. և բազումք ի մեկնչաց կարծեն, Թէ սանդուղքս նշանաւորէ՝ բարի հրեշտակացն խոնարհութիւն վերանալ, և զոս տապարա հրեշտակացն ամբարտաւանութիւն Լծանել ։ Այլ և ասէ, կամ Է ինձ այսօր երկուս ցուցանել ձեզ սանդուղս առենեմն ի միտանց տարագիտս. մեն ձգի յերկրի՝ և կոչի խոնարհութիւն. միւս յերկրի՝ մա նաւանդ Թէ յերկինս մեն ի գժոխս, և կոչի հպարտութիւն ։ ընդ առաջինն լինին էջք, ընդ բնարակիս. որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրանայ. ընդ երկրորդն էջք. ընդ. որ բարձրացուցանէ զանձն՝ խոնարհեայ ։ Այսպա ասելն է,

Խոնարհութիւն եւ հեզասրտութիւն են երկու անդուզք որ
բոց իւր միմն լինին էլք, եւ իւր միւսն էջք: (Բաժանումն.) Ընդ
առաջինն ելլեն յոխեփ, մովսէս, եւ դաւիթ. իւր երկդին
իջին աբեսաղոմ, համան, եւ անտիոքոս:

Ա՛ման առաջին:

Ով խոնարհութիւնն է անդուզք ելից, քաջայայտ է ա.
ի բաղում տեղեաց գրոց: Իւրեաք է. որ խոնարհե- Ա՛ռ.
ցուցանէ զանձն էբեւ զմանուկս պայս, զոր է ինձ յաջայաքինն երկ ժբ. 4.
նէց. յորոց բանից յայտնի հետևի, թէ բարձրանալ պա-
տաց չափի լատ խորհուրդ խոնարհութ: Ով ի մէջ նեղ սատ-
բաքարշ առաքել ամբառնայ ի բարձունս. և ոչ լաւինն
արշատ ցած է, այնչափ մեծ երևի, ծորհակս իւր ասիոց
քոյ՝ որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրանայ: Ով որի ծն.
նակ ձխնարհութիւնս ունիմն ի յոխեփ եգիպտացի: որ խա. 41.
ամբարձաւ ի աշուքի տամ գաւառին: Իւր իւր որ առն-
դուզք. իւր ոսկերբերանին, իւր առնդուզք խոնարհուն:
փոխանակ զի Հանդերձել էր լինել փոխանորդ արքային,
նախ վաճառի ի ծառայուն. և այնոյ ծառային գծծուն
յանձն առնու, զոր այր պատրաստեր ի փառս:

Ահա ամին օրինակի ամբարձաւ և մեծացաւ մովսէս. ը.
զի իւր վիպասէրց գրոցն, ոտարացաւ ի ծառայ- ՀԷՏ.
նէ. և այնուհիկ ուսացաւ ընդ զգեղջունն փառաց և ժա. 34.
դիպտոսի արհամարհեաց. և հրաժարեալ յարքունա-
կան աթոռոյ՝ մտադիր ընտրեաց լինել խոնարհ ծա-
ռայ քէ, քան թագաւոր, կամ որդեգիր դստեր թա-
գաւորի: Իւր զինչ գործեցաւ: Իւր ելն խոնարհուն մով-
սէսի սանդուզք եղև վերելից: Իւր որպէս. միմն ի վար
ձատրել զխոնարհութիւնն՝ թագաւորեցոյց ած զմովսէս,
որ վա նէր հրաժարեալն էր ի թագաւորութէ: Փորք
թագէացաւ այդ յայտ ած. այլ զի հաւատարեացէ զմարդս
իւր գործոյն, արար ած զմովսէս առաւել քան զթագա-
ւոր: վճռեալ զի խոյս ետ մովսէս յիշխանութէ, մեծ և ս իշ-
խանութէն եհաս, լեալ ած փարատուին արքային: այս
թագաւոր էր փարաւոն, այլ ոչ ած. բայց մովսէս եղև
ած նէր:

Ով ինչ զյոխեփայ և զմովսիսէ առացաւ, զայն մարթի է ղ.
ասել և ղգաւթէ, որ իւր սանդուզք խոնարհուն ած միայն

եւ յաղթական վայելչութիւն , այլ եւ ի մեծի սքանչելիս փառս : Այսպէս եւ մեք դաւիթ եւ յետ բազում պանծալի յաղթութեանց յաւմի խնամարհեր զանձն , մանաւանդ առաջի աստուծոյ , որ անօրէնն հալածիչն եր նմ : Ա՛ւ որոյ չեն ինչ զարմանք , մեք ասէ զայն՝ որ այնպէս քաջ յաղթեաց անձին , և խնամարհութիւն եցոյց օրինակ , բարձրացուցոյց յաթոռ արքունի . զի ոչ խոնարհեցուցանէ զանձն , բարեբաստ :

Ա՛ստ երէցդ :

Ո՞ր օրինակ յայտ է յօրինակաց աստի , մեք խոնարհութիւնն է սանդուղք՝ ըստ որում եւ ասացին ոմանք զարդին Հակառակն՝ ըստ Հպարտութեն սանդուղք լինելն ելք , երբեմն և մինչ ի դժոխս : Առաջին վկայ չէմարտութեն է աբեսողոմ որդի դաւթի արքային . որ փքացեալ Հպարտութիւն յարեաւ ի վեր Հօր իւրոյ . և զօրաժողով լեալ , ջանացաւ ընկենուլ զնա յաթոռոյ իւրմէ , և ինքն ամբառնալ յայն : բայց սանդղովքս Հպարտութեն , ըստ որ խորհեր վերելս առնել , ընդդէմ կարծեաց իւրոց՝ ելի ստոր : Ա՛ւ ոլորեալ ոսկեղէն հերովք իւրովք , և արքենի վարսիւք պատեալ զոստովք ծառոյ , կախեցաւ ըստ երկինս և ըստ երկիր . և երթիւք նեռիւք խոցեալ , զարժանի զվերիժուց վհատութիւն ընկալաւ յոյ . զի ամէն վառամոլից լոյսն նշաւակ : Ա՛ւ արդարև չեր ինչ մեծ համարելի այս վերիժինդրութեն վաղահաս և ժամանակեան մնհու , կամ իմանել նմ ի գերազանն , մեք ոչ վհետ եկեալ եր և իջումն նմ ի դժոխս . զոր առաւել լապէս սգայր դաւիթ յողբալ իւրում : ոբդեաւ էմ աբեսողոմ , աբեսողոմ որդեակ էմ :

Ա՛իւս ևս օրինակ ունիմք ի Հպարտ իշխանապետեան արքային արտաշէսի՝ ի Տաման . որ այնպէս փքացեալ տուեալ , մինչ ոչ Տանդարտեալ՝ չերկրպագելոյն նմա մուրձքեն : Ա՛յ և ձեռն էարկ յանմիտ ձեռնարկ ամբարտաւանութիւն , կամելով նմա կախարդան յիսուսեանգնեան բարձրութիւն : Ա՛յլ այն՝ որ զամ զմարդկայինս ըստ արդար կամաց իւրոց տնօրինէ , շրջեաց զվիճակն . և յարդար վերիժինդրութիւն նմ դեպ եղև , զի որ անիրաւութիւն այլոց միայն պատրաստեաց , առօրին ինքն եղ ի նոյն : Տեսէք , զի սանդղովքս , ըստ որ վերելս խորհեր Տաման , ելի ստոր՝ յանդունդսն ամենի և ի նախատինս :

Ո՛ երրորդ օրինակն ինձմէն ըլ ասդուզը Տիարտուեին , Ղ.
ասնիկը յանախորդս գոռալով ալբայն , ի բազմօրինակ Տար
ուածեաւն յոյժ ասծասատ բարկուեին : Ա՛յն ինչ զիսուն
վշարեալ անախորդս , որով մեծամեծս վիրաւոր՝ յանուղ-
դի զնէին Տրեից Տասուցանել , անդինն ցաւ ասպիկ . . . . Է. Մ-Ֆ
ոսկերաց ի վէր գոսանէին , և գոսանուեին խիճ ի ձոն անկանէին . Թ. 5:
ինոր չերասանու . ի բաղաձ ձորանոր լարելոր ցաւս յայլոց մար-
գինս գոսանուեին : Ա՛նա առաջին Տարուածն :
Ա՛պա երբև Տպարտուեին և ցասումն զայրացեալ ի վէր
Տրեից , ասիպեր ձեռնէ զկառապն ընթացս , զի ելեալ
նման ասգնասպաս անկանիլ ի կառապ անտի , և չարա-
չար խորտակմամբ մարմնոյն ասնջիլ : Ա՛յդ և ի վէր բե-
րին զերբը , Թէ այն որ կաճէր ի վէր ալեաց ծովու ասպրել , վէ Թ. 3.
անօրէն գոպարպուեին , և զբարձրութիւս լերանց գնել ի կո-
շունս , գնա ինչն չերկիր գողեալ շալափս շրջեցուցանէին , յայր-
նապես այ զօրուեին երեւելոյ : Ա՛նա երկրորդ Տարուածն :
Ա՛յլ և անդամն նոր փառեցան . մինչև ի մարմնոյ անտի
անօրինին որդանց ասպորիլ , և կենդանւոյն ի ցաւս ասպ
տին՝ մարմնոյ նոր նեխիլ . ասնա երրորդ Տարուածն : Տե-
աիք զՏպարտուեին ասնդուզը , զոր լինելն էջք ի խոր
տառապանաց և Թշուառութեան , նա՝ ի գժոխս խոկ :

Յերրորդ :

Օրինակըն՝ զոր առաջին արարաք , քաջայայտ ցուցա-
նեն , Թէ ձշմարիտ է բանն քրն . որ բարչբացուցանէ
զանձն՝ նառարհեսի . և որ նառարհեցուցանէ զանձն , բարչբացի :
Ա՛յդ Թողեալ զՏպարտուեին ասնդուզը , ելցուք ընդ
ասնդուզը խոնարհութեան . որով ասպրէանք ևս , Տնա-
զանդ լինել այդ , և ընդկերկին - չսխորժել զդժուԹեն և
զչարս . ցածուն լինել ի խորհուրդս և ի բանս . զի Ղ.ւ. Ժ. 10:
որ զայս առնէ , ձայն յայդ լսէ . բարեկամ ի վեր Տպրէ :

ՎԵՐՈՒՅ ԼՈՒԾ։

Յաղագս ողորմութեան առ ընկերն ։

Ընտրեալ . Բերելն առաջի նոր խուզելի և Համր ։ Ար. ժ . 32 ։

Ակնառաջ ։

Յերանելի կոչի քո՝ ողբալոյ կենցաղ և վիրաւորեալ ։ զի որ լինչ՝ ի նմանէն է , կամ՝ ի նմանէն բղխեալ , ամենայնիւ և վիրաւորալ ։ Եւ արդ , զօրանաւ քաղցրագոյն եղանեալ՝ ի նմանէ , և բժշկեալ պատեհական ։ Ոչ Հոգ՝ ի բանաւանել , լոյս յարեգակնէն , և ջերմանալ՝ ի Հրոյ , այնպէս՝ ի բանաղաւակ մարմնոյ քո բղխել զօրութիւն բժշկարար ։ Ոչ բժշկարար զօրանալ եղ յոյսդ նոր՝ ի բժշկել զսկսրտս , ի ձայնել նոր՝ ի բժշկել զհամագաղնացին , ի ձեռսդ նոր՝ ի բժշկել զտրտում , ի բազանցից նոր՝ ի բժշկել զանեռա- տեսն . ի մանանդ նոր և ի ընթրոյ , յորժամ Ես բնաբանիս վկայելոյ՝ բժշկեաց զխուն և զՀամր ։ Այսպէս յոյսդ միւս ևս ցգլուխ՝ մարթ է զքո կոչել վիրկիչ . և ամ՝ որինչ է՝ ի նմա , Հոգևոր և մարմնաւոր բժշկուէ է զօրէն ։ միայն զանձոյն ասացից . որինչ մնասցէ՝ ի քո , ողորմածէ՝ ի վերայն ։ Այս զինչ աստի ուսանիլ ունիմք . ուսցուք ամ- բեզիք ողորմածէ ցուցանել ընկերին՝ ի կարիս նոր ։ Օ՛ի Թէ քո առ մեզ ցուցաւ ողորմած , ոչ արժանիցն և մեզ քրիստոնէից ողորմած վիճել . և Ես մարթ էլոյ՝ ոչ ըզնիւ միայն , այլ և գործալք՝ ի Թիկունս Հասանել վէրացե- լոց ։ Այս բնաբանիս վկայելոյ , Բերելն առաջի ինչ խուզելի և Համր . և աղաչելն , ընդ ձեռն դիպէ՝ ի վէր նոր ։ Հայցս ի Թէ՝ վա՛ զի խուզ ոչխալ զքո ոչ Նմանաչէր , և Համր գոչել ապաչել ոչ զօրէր . վասն բերելն զնա , և վա՛ բժշկուէն նոր զնոր ապաչեն ։ Ցեսնէք սիրելիք , զի բանիւք և արդեամբք ո- ղորմած ցուցան ապա ։ խակ որոց իրաց անհամեմատին . Համ- քարեաց , անցաւատոյ և յաւիտենահնոյց ։ Այլ զպատճառ ողորմելոյն խօսիլ ունիմք այսօր ։

Հաւաքարուն ։

Այրանալի ողորմածդ . զի զաղարումելոյն գացեն և յաստի հետանս ։ (Բաժանառուն .) որպէս վկայէ Տաճ՝ կիւնեցին , և ա-

ա. ախտաբ ։ եկեղ՝ աբգիտ , և ուսբնն ։

Ա՝առն առաջին ։

Ա՝ստ սէրն Քրիստոսի և օգտատիրոջի , ողբսմուէին է՝ ո-
ղորմելութեն օտարի՝ ի սրտե վշտակցուէն . որով Թէ
կարօղ լինչ եմք , առիսիկ օգնել նմա՝ ։ Այսպէսն երևի՝
Թէ կրկին է ողբսմուէն ։ մի սրտի , որ է վշտակցուէն
մտաց . և եկեղ գործոյ , որով օգնուէն և նպաստ մա-
տուցանելիք ընկերին եղելոյ՝ ի կարիս ։ Օ առաջնոյ ողբ
մուէնէն իսկ պարզ՝ յասել կարուէ . Ընկեր վշտանայ ինչ ի
անգամն , վշտանան ամ անդամքն ընդ նմա . և այլևս՝ ի հրա-
մանել մեզ՝ լաւ ընդ լացողս , որ է վշտակից լինել վշտացե-
լոց ։ Այլ դաւելն եւոյ ընդ լացողս , լուծանէ Թէ ամենե-
կացիք առէին զսիկեկակ քաղաք . աւար Տարէին զնա , և
զամ զբնտակիչս նր գերեցին ։ Ոսկ յաղագս ողբսմուէն
գործոյ՝ ընդ Տանուր պատուէրս ետ քեզ . ասէ . որ ոչ խնդրէ
ի էն , գոր . բայց զոյս Թուէն Թէ ոչ ամենեքեան կարող
էն պահել , վն լինելոյ բաղմաց սղբատ ։ Ա՝յլ ասելն
է . զի Թէ ոչ ունելիսիք ինչ , զսրտի վշտակցուէն տալ պարտ
տիմբ ։ Ա՝րդ՝ որ սպդեւտիքը կարօղն է առնել ողբսմուէն
Թէ , պարտաւորի ի գործ գնել զայն առ սղբատն կամ
վշտացեալն՝ ի կարիս . ըստ օրինակին քո , ըստ օրինակի առ
մնարացոյն . Նա՝ ըստ օրինակի նսկ անբանից , որք սղբ-
մուէնէ բնաւ Թէ ցուցանեն առ միմեանս գործ ողբսմուէն ։
Ոմդ բնդիկ . որ ինչ պատուղ ողբսմուէն . պէտք էն , և
բազմապատիկ . ոչ այսպէս առացյքդ ։ Ա՝ռ այժմ շատ
լեցի առաջի առնել զնի միայն պատուղ . և որ ինչ այս ։
երանի առ ողբսմածոյ , զի նուա ընդդմուէն փոյնն , և զայն յատ
ոչ կեանս յաւիտեան ։ Ա՝ռաջին մկայ է Հնմարատուէն կինեցին ։
Կ՝ասկ է , Թէ պատուէրք ետ նմա առաւելոյ՝ ի ձեռն ասմուէ-
լի , և ասէ . Երբ ես հարցես զամաղէկ , և զնա արկանէ ընդ էջ . և դ՝
ապրեցուացես ի ձմանե . և առաքէնցես զնա , և ընդունայն
գնելն ցէին , և ի պղտոյ գնելն ցածնէնայն . յարքատոյ գնելն ցոչնար ,
և յաչուէն գնելն ցէչ ։ Ի՝ լուել զպատուէրսն էտու առաւել
մեծոյ պնտնորոյ երկերիւր հինդ հետևակաց , և տասն
հազար ասպանց յուզոյ , և եկն ի քաղաքն ամմաղիկայ ։
Ա՝ռայց միմչև եր պատերազմեալ ընդ քաղաքին , ասէ առա-
ւել ցիկնեցին . Երբ , նայս պատ ի գնալ ամաղիկացոյն . պի
զ ապրեցնէ զնեղ ընդ նմա ։ Ա՝յդ ուսոյն եղև կինեցոյն
գամանել զոյս Տարկ . գիտցէ ոչ իցէ զայլն ի նոյն պա-

տուհաս բմբռնեցար : Ընդարմեալ զարատանաձն , զոր ի վէր բերեն գիրք . զի զոս արարեր ողորմելի ընդ ամ որդիս ինչ՝ չլանել նոցա չեփորոսէ : Ցեսեալք , զի ազգմովիկ և զկա կինեցին . վ՚ս զի յառաջ առ ինքեանս եցոյց ողորմելի : Օ ի ոչ սակ կուռանելոս մեհենիչ , կինեցին նմին առ մոլեալս և առ երկայնելս յանապատի անդ պանդխտ առեալ , և խրոխտ առաջնորդեաց նոցա , և յամի օգնեաց , ցուցիչ նոցա ազբիւրս յայրուսին , և արօտս ի կեր բահաւք խաչանց , և փայտ յայրուսին և ի չիմուխս :

Ե . Ընդ երկրորդ վկայէ ասելով : Հրամայեալ էր նոյ ինքեան ազգին , թէ իբրև առնուցուք զբազաբեն զերկրորդ , Ցե . Ե . ի . զտոտրեսնիքն զամենեսեան՝ որ ի նոմա , յառնէ մինչև ցկին և յերիտասարդէ մինչև ցծեր . բայց զառաջս պահելոյ , և զամ առն նոր ապրեցուսնիք : Այր եղև խակ . զի կատարեցին զամենեսեան՝ որ կային ի քաղաքին անդ . բայց առ խորհուրդ և առն նոր արարին և ոչինչ : Վ՚առնդի մահն երիտասարդը . և հանին զառաջս , և զնոյն նր , և զնոյն նր , և զնեղ բարս նր , և զամ որ ինչ էր նր , և զամ ապրեցուսին նր . և կոչեցին զնա արտաքոյ բանակին ենէլ : Խակ արդ՝ զի ե , զի այնչափ բնութեամբ մարդիկ , և այնչափ անձեղ աղագաւք խակ , որք առ ձամբք չեին ինչ յանցուցիչ , հրով և սրով սատակին . և միայն կին մի պոռնկի իբրեզեն հանդերձ ապրի : Այսպա նեն ե պատճառն ի գրոց անտի . զի յառնել յեռանդ , բայց զառաջս պոռնկի ապրեցուսչէ , անդէն ի վէր եաճ . զի նոյնչ ընդ ելոյսն՝ ընդ արձակեցաւ : Վ՚հա վ զի յաղագս զանթիսառ դաղատեալ ազատաքոյ տատնատելոց հրեշտակայ եցոյց մարդասիրուն , Թաքուցեալ զնս ի տան իւրում , և ի ցասմանէ Թշնամեաց ապրեցուցեալ . վասկ և յեռա առաւօր խնայեալ ի նա :

Աման երիցդ :

Ե . Ընդ վկայ ՀեմարտուԹեան ե ասդ ելս : Պատմի ի գիրս Ցե . Ե . ի . Թագաւորաց , Թէ որոգնս արքայ ասմարիոյ առաքեաց առ եղնս մարգարէ՝ իշխան յինառպետ , և զկ ասէս նր . զի կալեալ զնա՝ ածցեն առ ինքն : Վ՚յն ինչ կամէր յինառպետն զայս առնել , ել հարց յերինէոյ , և եւէր զնա , և ընծառնս նր : Իրրև ազգ եղև արքայի յառել առա քել առնս այլ իշխան յինառպետ և զիատնս նր . և զնա զմե ասաս նր : Վ՚պա առաքեաց արոգնս յինառպետ ենդ , և

ցչհաւնա նիր . այլ սմա ոչ միայն չեզև ինչ ինաս . այլև
մարգարէն ինքնին յարեաւ , և էլ ընդ նմա առ արդ : ա. եւ.
Այդ կը ազգաւս մարգարէն եղեալ գիտասիրեալ առ
այս իշխան , և եղեալ ազգմունէ : Այլն երիւմի կարծիք
են , թէ իշխանս այս յհանապահաւ՝ էր արդեւս , որ այ-
լոց մարգարէից արար մեծ ազգմունէիւն : զի ըս վկայելոյ
գրոյն , ի կոտորել յեղբեկելոյ վարդապետն ան , եաս աբդիա գա ի.թագ.
բեար այր մարգարէ , և թաղեցոյ զնա յիսուան յայրէ , և էբոկ ժը . ա.
բեաց զնա գայլ ի ջրոյ Այս զի ազգմուս արար մարգարէից
այսպիսի ազգմունէիւն , արժանի եղև և ինքն ի մարգա-
բնէն եղելոյն գտանել ազգմունէիւն .

Ընդդէմ վկայ և այսմ ասացեալն : Այս ահա գրոյ՝ յոր- է .
ժամ նահապետն յակոբ մեռանել էր ի մեռանիլ , կոչեաց
զորդիս իւր . զի ասիցեն ասացէ զինչ պատահեսցի օրհ
նութիւն , և զտնասցեն զհնարսն զնա . և սկիզբն
արարեալ յանդրանիկն , խօսիլ սկսանի այսպէս . Ռուբէն ծ.ն.
անդրանիկ իմ . դու զօրութիւն իմ , և սկիզբն որդւոց . էբեր ղ.թ. ճ.
զնաւ ի ջուր , (զի այլոց՝ մի ասէացիս .) զի ելիր յանկո
ղինս հօր քոյ . Այս ասացեալ՝ մի ասէացիս . Այլ ասացեալ
ազգին մնասից՝ զհնաց յակոբայ զհետ երթեալ՝ յառաջ
քան զմահ իւր օրհնեալ զերկոտասան ցեղս իւրեան . և սա
ևս սկզբան արարեալ ի ռուբենէ անդրանկէ , առ-
նիցէ առաքէն , և ի դեպ : Դրդ՝ ինդիր է՝ ի մէջ վարդապետ. ք.օ.ի.
ասաց . զիարդ զռաբէն յակոբ անիծանէ , և մահս օրհ
նէ . ազազակէ յակոբ . ռուբէն , ի ածէպէս . ազազակէ
մահս . էբեղէ ռուբէն , և ի դեպ : Ասէ զիտասիրեալ իմ
խոկ , թէ մարգարէ մարգարէի հակառակ խօսիցի . ան-
անգը . զի զայդ ասել ամենաբաւութիւն է , և հայհոյու-
թիւն : Այս պիտի է . զի ռուբէն առ եղբայր իւր յակ
սեփ մեծ ազգմունէ եցոյց . զի ի խորհիլ այլոց եղբարցն
սպանանել զնա , ասելով . եկայք սպանցուք զնա , և ընկեցուք դ.ն.ծ.
ի գ ի գերեզ ասէ . զայն լուեալ ռուբենէ Քանզի կորզել ղ.ն.
զնա ի ձեռաց նոցա - և ասէ , ի հարցոյ զնա յոփ . . . և ի ղ.ն.
հեղգուս զբերան . այլ արիւնն զնա ի գոբ ի յանապատ ասս . . .
ղայս ասէր , զի բաժինն զնա ի յեռաց նոցա , և գեռասցանիցէ զնա
առ հայր իւր : Այս զայսմիկ ասաց ռուբէն , ի հարցոյ զնա
յոփ , վ՚ս այսորիկ և մահս ասաց . էեղէ ռուբէն , և ի
դեպ :

Յերերութ։

Ասա քանզի ՚ի բերանոյ երկուց կամ երից հաստատի ամ բան , շատ լսոյին վկայութիւն ՚ի հաստատել , Թէ երանի է ողորմածոյ , զի դառնին ողորմութի՛ւն և յաստ կեանս ։ Ապա զինչ առցիկ ղողորմութի՛ն ՚ի հանդերձել կեանս ։ Այսպէս է Թէ զոմա հրեշտակաց գձեռանէ ունել լոյ , կանացէ և գառերոք խրոխտ՝ ապրեցաւ ՚ի հրա- կիզմանէն սպառմանց՝ մեռ ողորմութենն և հիւրասիրաւ , զոր եղոյց անառանօր առ հրեշտակս ։ Ապա գմին օրինա- կի , վկայելով օգոստոսի , ողորմած առ գառս գհետեւիս կայ , և ոչ զոր յողորմածոյ Աստղատուրեան՝ Թէ արկցի ՚ի քառս ։ Օ՛ի՛ ևս յաւելից . որք ունին իւղ ողորմութե՛ն յամանս իւրեանց , մտցին ընդ քեզ ՚ի հարսանիսն ։ այլ որոց պակասի իւղ ողորմութե՛ն , Թէպետ և կուսանք իցեն , ՚ի հաստատացեալք , ողջախոհք , զգաստք , ոչ սո- ցաւանացին ողորմութե՛ն ։ Ապա ՚ը օգոստոսի՝ զմի մի՛ ՚ի ձեռն յորդորեմ . արա՛ ողորմութի՛ն , զի եղիցի ՚ը քեզ ։

ՎՐ ԸՆԹՈՑՈՒԹ ։

Յաշտէս սէրոյ հաստատեցոյ օգուտ ։

Ընտրեա ։ Ակրեացիս զընկերը քո իբրև զանձն քո ։
Ղևտ ։ Ը ։ 27 ։

Ակռաջք ։

Արձակեալ երբեմն նահապետին նոյի զագռաւն ՚ի տապանէ , այլ ոչ դարձաւ նա . ՚ը վկայե- ցոյ գրոյ , Թէ աչքանէաց չափառաւ . և եւ . և անդրէն ոչ դարձաւ ։ Վանզի Թէպետ և ագ- ռաւն առ մի լեալ էր ՚ի տապանի անդ , և չէր եղեալ ջա- նացեր . բայց իբրև եգիտ գէշն՝ կերակրել նոքօք , զաս պանն և զնահապետն Համոյն մոռացաւ ։ Արդ՝ խընդ- րեմ , Թէ զմեզ նշանակիցէ ագռաւս ։ Ասե օգոստինոս , Թէ ագռաւակն նշանակին նոքա , որք սէր ունին իւ- րեանց գիւրութե՛ն , կամ զիւրեանցն խնդրեն . այս է զառանձնական օգուտ , և ոչ ընդհանրական ։ Այլ ևս երկնչիմ , գուցէ և ողանգին զայս ախտ ախտացեալ ի- ցէ , Թէպետև գոլի ՚ի նոյէ ։ Այո՛ պիտեմ , Թէ արձա- կեալ աղաւնւոյն ՚ի տապանէ՝ դարձաւ անդրէն ՚ի տա-

պանն

պան անդր. բայց ինչ աղագաւ. ոչ՝ ի կամաց գադարելոյ առ մեռեալն իւրոյ, այլ՝ յերկիւղէ, գուցէ ընկղմեսցի. ըմբ, և լփթեալ աղաւնեայն գանգիսոր ոտից իւրոց՝ դարձաւ անդրէն ի Ը. 9.
տապան անդր: Կոխեաւ, զի յետ եօթն աւուր գարձեալ ար Ակեցաւ, և անդրէն գարձաւ՝ ունելով ձիթենւոյ ջնջ ի Ը. 11.
իբրեւ իւրաւ. այլ գարձին պատճառ այն եղև, զի Թե գետ և կայր նոր ոռնկայ, բայց պակասիւր կերակուր. զի չիւղն ծաղկեալ էր այս՝ այլ չէ էր ի ներս պատուղ: Կոխեաւ, զի աղաւնին և երկրորդ անգամ արձակեցաւ, որ Ը. 12.
այլ ոչ գարձաւ, այլ նստաւ ինոց արտաքոյ: Եւ ետ զնոյնդ յերրորդաւ նոճապէն ինոց արտաքոյ. զի տարակուսիմն. յերանեն յերրորդաւ նոճապէն եղեալ ի վէր երկրի ծաղիկ և պտուղ. վասն որ յայնչ կարծիցեն Թուխներ առ ոտպան նոյն, ըստ գտանելն լաւ ևս կերակուր յերկրի՝ ոչ ևս յաւել դառնալ: Եւ Նոյ և աղաւնոյն նշանակ է Տարդոյ, որ զնոր գիւրուն սկիզբ, և ի Տասարակաց օ գուտ ոչ Տոյն: Եւ ետ՝ այսպիսին ի միտ առեալ զգան բը նաբանելոյ. սերեցեալ ընդ էր բրեն գործ. և ոմն զնոր նոյնպէս և զՏասարակաց օգուտ յառաջադեմ յաջողե լոյ ընդամ կալցի. նա՝ առաւել ևս, ոմն ցաւոյանել ճառս:

Հրահանգութիւն:

Կան գործ առանձնական վերադասելի է սեր Տասարա կաց օգտի: Ու բարւոք մեռանել զոյս՝ առաջի արաս ցուք ձեզ զերկաբանչիւր սկզբ օրինակս յիմաշուշել գը լոց: (Բաժանուած.) Օ սեր առանձնական օգտի ցուցա նին գնոս, յերթալոմ, և գնեզի: Իսկ գործ Տասարա կաց օգտի՝ Տեղի, սամռել, և յոբ:

Կան առաջին:

Եւ սաստիկ ևրասկրուն վկայից սակի արժան Համարիմ ու ցրել զգործ: Սատգոյց առաքեցան երեմն առ գոլա Ծննդ. ժթ. 1. երկու Տրեշտակք, Տանել զնա՝ ի սադոմայ, և ապրեցու ցանել՝ ի Տրակիզմանէ: Կոխթացուցանէին զնա ելանել, և զիւր և զկնոջ իւրոյ և զդստերացն զկնանս գերծուցանել: Նա՝ ի ևառնլիլ՝ նէ, ասեն գկնքը, Թէ խնայ կ՝ ևեառնէ նորա ժթ. 19.
... և Տանին զնա: Եւ՝ ետ՝ ևնդրի, Թէ զնոյնդ ևս երկուս Տրեշտակ առաքեաց, և ոչ մի: Կոխեաւ, զի կամեցեալ ևն փրկել զգանելն՝ ի բերանոյ առիւծուց՝ մի միայն Դան. Ը. 22. Տրեշտակ առաքեաց. իսկ առ գոլա զինքն եր-

կու ։ Պատմեմն մեկնիչք , թէ զղուխս կալեկապ ունելին
զսնարձուելոք ազատուիլ ։ մեկ իրրև չհամաձայնիլ զասացելոյն,
զբանախառն այնմ՝ զընչասիրութիւնէ ծանրացեալս՝ ի բաց
դարձուցանելոյ ի լուսոյն , որ առաջի կայր ։ և մեկ Հարկ
եղև , զի՝ (որ ընդ առաջին սղբեցութենին խոտիլոք)
զձեռամբ ունել , և այսպես իրրև բռամբ ի դուրս բե-
րել ։ Այլ առատաձեռ երկուց Հրեշտակաց առաքումն երբ
եւ ցուցանել , թէ մեծ է կորդել զմարդ ի վտիրկութ
և յիւրեանն սիրոյ՝ քան սղբեցուցանել ի ժամանակ ա-
ռիւծուց ։ Տեառնէ սիրելիք՝ որչափ ինչ լոկ առատու-
թեամն սիրոյ ։

ՀԱ. Հայտ է թէ յերօթեմամ ի քահանայապետութենէ ձեռն
ԺԲ. ԼԹ. արկեալ՝ առնպարշաւութիւն խոտնի մեռոյդ ի վէր սեզա-
ԺԴ. Ա. նոյ ։ Այլ ուռնաւոր մարդպարին՝ ապառնալեօք չարեաց
զանարժանն զայն զոհագործութենէ խոտանեցոյց զի պա-
տառեցաւ սեզանն , և մխիթն ի նմանէ ի վայր հեզաս-
օ լինչ ապա թագաւորն ։ Ձգեալ զձեռն ի մարդպարին.
ԺԴ. 4. և ահա փշացաւ չեռն նր ։ Տեսեալ զայս արքայի դողեաց
ԺԴ. 6. սրտ աղօթս վե իմ ։ և դարձեալ չեռն իմ չես ։ Տեառնէ սիրելիք ,
զի սեզանոյն կարծանեամբ առաւել սրժան երեւոյս ըս-
դառնալ՝ ի գոհութենէ ձեռնին ։ այլ սեզանոյն պատա-
հար զնա ինչ ոչ զարհուրեցոյց , իսկ ձեռնին կարի լոկ
տաղնապեցոյց ։ և այսպես զիւր սէրն քան զնոյն վերա-
դառնալ ։ Զմեռն ինչ այսմ ընթերցեալ լինի զառիթա-
Դատ. Նե ։ գոլեալ սա առ այն ։ որ որ ղօրութեամ չէքեա գիս ։ և
ԺԶ. 28. ղօրացո գիս զայս եւս ի նոսէսա ։ և երբ ազատաւ ։ զի խորհրդոյ
գներեցնելոյդ իմ փոխառակ երկոցունց ալաց եմոյ յայլազգեաց սո
ոչ ։ Տեառնէ , զի ընդ հեղեղաւ ըն սեզնոյդ ազօթիդ առմի-
անն զօրանալ , զի զկատարելոյս պատառհատեցոյց , և զա
ուսոյն ոչ առնուն ձանձրանալոյդ լինի , քանզ ի նոյն և զօրեալ
ազատ իւրոց խնդրելն զգնեմ ։ Այլ , ասէ Տեառնէ սիրա եմ
ի սէրն ոչ ։ ասէ զանազան ձգեմ զգիշ ոչ զգնի ի տակալ աշ
խատութենց ։

ԺԷ. Վարձեալ և ապրեալ ի նմ գիտս ընթեռնուսցի , թէ նե-
ռեսիան հշման զօրուն առօրեայ սրբեալ ի բորառութենէ
սինչ զառնոյդ ի տուն , գնեցգի պատանեսցին եղեսցի
ԺԹ. ԼԹ. արար. սմառեցաւ գնեա ։ Այդ ինդրի , զնարդ յոյսի
Ա. 20. վայրի գնեցգի ոչ ազատի արարածոն եղև՝ առելով , ընհոգոյ
գնեա նր , որ յառաջն՝ յորժամ զորգի առնացուն յարու-
ցանել առաջի կայր , ոչ ընթացաւ , և ոչ այդչափ չա-
Հա-

Թափուն եղոյց ։ | ուարեալք զպատճառն , զոր նա ինքն
յայտ առնէ ասելով . ընդհայոյց վէրս ձեր , և առիթ ինել անդր ։ Ղ. 20.
Տեառնէ զսէր դիւրուն անձին . որ զծառայս առնէ սուր-
հանդակս , և Թևաւորս ևս ։ | Եւր կոչէ զմեզ միայն ևս
սէրատուին , անդ ըստ Հարսին ասելոյ . ՝ի՞ք՝ պ՝ պ՝ ։ ՝ի՞ք՝ ։ ՝ի՞ք՝ ։ ՝ի՞ք

ւեաց նմա ապրիլն կատարած , և ոչ զօրականիցն փա-
խուստ , և ոչ ազատուիցն կորուստ , և ոչ խրհանուիցն
Բ.Թագ. անկումն , և ոչ զաւակացն մահ . այլ ըստ գրոյն , եր սէր
ժ. 13. նր փափաքեալ էանն գտցանիցն ։ ||Իմ մեծի գովեստիս .
ասաւ և սեռանալ զիմոյ քահանայութէ , ոչինչ այլ խոր-
հիլ , բայց զորթութիւնն . այս ե ձշմարիտ սէր , զհաստ
բանից զօգուտ նախաստեծաւ ընտրել , քան զանցին գիւ-
րութէ ։ |Ապաքէն այս ինչ առաւելութիւն ըստ մեջ է մարմ-
նոյ երկրաւորից և երկնաւորաց . զի երկրաւորք շարժին
ըստ խրհանաց օգտի . բայց երկնաւոր մարմնոյ շարժմունք
են ըստ օգտի սաղմոսից ։
Ե . |Այլ սրդ լսելիցիւք և այլ օրինակ ։ |Ահ որ ինչ ասէ ։
Բ.Թագ.ժ. |Արեալ է . երբեմն սահմանել սմ յանէ , և պատէր զբերել և զիւ-
ղ . 16. ղասէ . յիւ է , զի մի հնազանդելոյն եկատարութէ առ գնեալ
խրհանաց՝ ժամանակ կորուսցին , և ծախս արասցին , սա-
մանել սմ յամէ շրջելր զնաքոք , լսել զգաստ նոյ ։ Չորմէ
յայտ է թէ այրն ոչ զինր խրոշուածիս , այլ զինրսյն ,
ոչ զինր գիւրութէն , այլ զՀաստատակաց օգտաւ խնդրելր ։
||Ոչ 'ի Հանգչիլ ամենեցուն նոյ՝ սա միայն յայտնեալ
յայնկոյս ընծանայր՝ ոչինչ զանգիտեալ 'ի պատահա-
լսայ օգոյ , 'ի խաւարէն Հանապարհայ , 'ի նեղուէ իջե-
վանայ . ոչ զշաբաղեայ 'ի քաղաքացեայ , այլ շահիլ
զոգիս քան զարծաթ՝ առաւել փոյթ էր նմա ։ |Ահ
ոչ իցէ այս՝ զներ առանձնական 'ի վերջոյ դասել քան
զներ Հասարակաց օգտի ։ |Լսդարև սովաս սամուէլ յա
ռաջ քան զաւետարանն՝ եղև աւետարանի աշակերտ .
յառաջ քան զքն՝ քրիստոնեայ , և յառաջ քան զսո-
զաս՝ սղոսի նահատոզ . որ ասէ . Հեղ բեռն ինչ ոչ եղեց . քան
Ե. կորնթ. զի ոչ ինդրեմ ինչ զՅեր , այլ զՅեզ ։ |Ոչ մի ևս ունիմ ասել
ժբ. 14. 'ի գովեստ սամուէլի . յայտ է թէ 'ի վկայել սամուէլի
Բ.Թես. զանազանութէ անձին՝ երկինքը Հաստ նշան . ըստ , եռ ար
ժբ . 18. Յոյնս ։ |Ահ ինր ազազաւ ։ ||Չև պօղոս եցոյց զնուր գե-
Գ.կոր. բասպանի ամբծուածիսն . ասէ . աբծաթով՝ կամ ոսկով՝ կամ
ի. 33. գոնդերեայիչ՝ ոչ ուրուք 'ի Յեզնէ ցանկացայ . սակայն երկինքը չե-
ղաւն ինչ նշան ։ |Ոճարուք զպատճառն ։ պօղոսի Յեր
յանձն մնաստակարարութէն ընտից Հասարակաց . այլ սա
մանել եր գերազոյն գաստաւոր և կառավար . մեկ զի Հա
ւատարիմ լիցի , թէ ոչ յափշտակեաց ինչ , Հարկ եղև
լինել սբանչելեաց , և երկինն նշանս ցուցանել ։
Է . 'ի վախձան ամի , օրինակ՝ մնանաւանդ թէ վկայ այսմ
ու-

ոչնիմն և գյոր, օր ասէ զանձնէ. Դայր էի ես ոչխարաց։ Այլ Յե. 16.
զիարդ կոչ ոչ կոչէ զինքն պաշտպան, կամ օգնական,
կամ փրկաւորն տիարոց, այլ Հայր։ Պատասխանեաց
դրիգոր. պաշտպանն, կամ փրկաւորն քաղաքի անդ-
դամ շահի ակնառնէին, և դիւրաւ անձին. այլ ոչ Հայրն։
Նարեկ՝ ի միտ առեալ զայս ամ վերակացուիւ առեալ՝ ի
արամ. երկն չիւ պաշտպան յոյժ բոլոր։ Եւ ընդդէմ իմ ոչ պահէ Լուկ.
յե. 5
յե. 5
յե. 5

դայ արարեալ էր ինձ զայս ծառայութիւն, մի՛ և զնա
Գործ. ԺԶ. 10։ պիսկ վաճառեի, ոչ այսպէսք բառեալ էր ի Տառապանս
փոխարինել։ Այսպէս և զառաքելոցն առացաւ. Աջ-
նեալ Տարբեան էիմն առ Ելն. զի յայտնի երեսաւորելոց ինչ
առ աստուածն անտարակ, այլ և ոչ մերդիկան երևելեաց նման
Ելա. նեալ։ Տանուտօտա առացեալ։ Ոմն քա Հայն երբեմն ի տա-
Ա. Թես. Ե. 15. ճարէն զայնասիկ՝ որք զերբեանցն խնդրեին, և ոչ գտին.
նոյնպէս արարաբեսոցն յերկինսկ զայնոսիկ՝ որք առ յերկ
րի միայն զերբեանցն խնդրեին։

ՎԵՐՈՒՄՆ ԽՈՐ։

Յաղագս ապաւինութեանն յԱստ։

Ինաբան. Այս երկու իրերս դնացին, առ ժամանայն սրբեա-
ցան։ Ի Ղուկ. ԺԷ. 14։

Այսուհանդ։

ան աւետարանին բնաբանիս առան բորոտք միոյն
գամանայն Հելին առ քեզ, և ամենեքին սրբեցան։
Այս դարձեալ այլ անգամ լը վկայելոյ մեռա-
լեալն, մնառեալ առ քեզ բորոտ մի, և նա ևս
սրբեցաւ։ Ուսկ զինչ լը ինքն ասէ։ Հեռուիեն վաղվաղա-
Մատ. Ը. 2-3. կի յարձեալ մնառեալ, ասելով. որ երկիւղած, կարող ես զիս
սրբել. և անդրէն սրբեցաւ. Յիսուս ասէ, ըլեաս խար, և հա
ասոյ ի նա յԱ, և ասէ. կամիմ, սրբեաց. և վաղվաղակի սրբեցաւ
ի նմանէ բորոտութիւնն։ Ուսկ առանձինն ասէ, զորոյ բնա-
բանս խօսի՝ ոչ վաղվաղակի սրբեցան. այլ հրամայեցաւ
Ղուկ. ԺԷ. 14. ասէ նախ առ քահանայսն գնալ. երթայք՝ ասէ, ցուցէք զան
ձինս քահանայիցն։ Ուսայց երբ ազատաւ։ Ոչ առանձնացաւն այ
վաղվաղակի և արժան եր զներա ձեռն ի գործ խան-
դաղատել, քան զմեն զայն։ և որ իսկ պատճառ, քի
զնա վաղվաղակի սրբելոյ, և զառաս ոչ։ Պատասխանի,
Ելե առանձնքին առքա ոչ ունելին այնչատ մեծ ապաւինու
Ելե, ոչ միոնն այն՝ որ ասաց. որ երկիւղած, կարող ես։
Ուսուի գնանել ասէ երանելոնս. որ զկատարն աղաչէ, զգ-
ջութեանն ոչնչ երկմտել։ Ոչ կամեցեալ քի զառա-
ջանցս այսոցիկ բորոտացն գՀաւատոն փորձել, ասաց. եր
թայք ցուցէք զանձինս քահանայիցն։ և ահա երբա գնացին, առ-
ջամանայն սրբեցան։ Յայսմ պատմութենէ առնումք խրատս վե-
րադարձ Հաւատոյ Ելոհ։

ՀՀաղաբխութիւն ։

Հաստատուն ապաւինութիւնն յոյժ՝ ունչ երկիւղ է անպատուութիւն ։ (բաժանուի ։) Այս այսմ ինչ են , նախ՝ գաւթի , և դանիել . երիդ՝ դեղեռնիլ , և անեղ մոյր տանուիլն ։

ՀՀան ասացին ։

Ապաւինութիւն յոյժ՝ ունչ գիտէ ընկերիլ . այլ նա միայն ու-
կարող է փութացուցանել զպարգեւս երկիւղացս .
զի ո՞ յուսացաւ ի նա , և յամօթ եղև . ո ապաւինեցաւ
յոյժ , և ոչ փութով ընկալաւ , որում անհնարին ։ Ի՞նա
գրոց , իբրև եմուտ գաւթի ի Հանդիս մարտի ըն ար-
ջայութեան , ասէ . Ես փամ ի վէր ոչ անուամբ այն զբօսնէ՝ Ձախ ա-ին-փո-
դաս էնէլի , և փախեաւ զնէղ որ այսօր ի յերս իմ ։ Ի՞նչ քաջու- Ա՛կ. 45.
թեն պատահեցաւ . անուանի Հսկայ վիճախարն , և զինքն
խարեաւոյ մանուկ . անուանի զնա չուրջանակի պինդեալ ,
և զինքն ամենևին անպէտն . այլ ասէ ինչ անուն՝ , և չե՞ն
ի մարտ մտաւորել՝ յաղթուն մերկանակ աչերատանել ։
Գոլէ յայսմ վայրի բառիկնու ։ Ի՞նչ ուժ ազդեցիկ սիրոյ քաջ
քաջաց , յորչափ զյաղթուն՝ յաղթուն աչերատուցին ։
տանէը , սիրեալ ինչ զօրի Հաստատուն ապաւինուին ։
Գտանել յայտ է ի սէր գրոց , թէ գտանիլ մարդա- յե .
կան արիւնաբ երբեմն ի գուբ ի նախատարապ գարեհի Գատ .
սրբոյն ։ իսկ զնորդ Թողացոյց Թագաւորն ։ ակա- Ա՛կ. 16.
մոյ կամաբ անապ իբրոյ նախատարապն . և ոչ սրդեաբ
անապը , թէ ոչ Հաստատոյն՝ եթէ զդանիլ կարող է յոյժ
իբր ապրեցուցանել ։ Ի՞պա բանդն սրբոյ գարեհ վճատ
էբ յոյժ , թէ ապրեցուցանի զդանիլ , Թողացոյց սր-
կանալ զնա ի գուբն առիւծոյ ։ Այս յերկեղն մարդե-
ի իմանալ թէ որչափ ինչ զօրի Հաստատուն ապաւի-
նութիւնն յոյժ ։
Հաստատութիւնն յիշատակութեի յոչ եղև ինձ այն՝ որ յոյ- ի՛ր .
ռակին ասի . արքայն էբրև զաւերժ յանդիմապան՝ անբիծաբ Հ՛ռով .
եղէիր ։ Վերջինի Հաստատուն արդարն առիւծու . զի ա- Ի՛բ . 11
ռիւծն՝ ոյզ ասի , Հզօր է յան զանազանա . որ ոչ զանգիտէ , և Հ . 30 .
ոչ զԱրիմառա գարչուցանէ ի ընդառաջ ։ Գերի պիղծոս , թէ
անզօր է յոյժ զլուխ արջոյ . իսկ առիւծն զօրաւոր յոյժ
տմնոյ ոյզ զօրուն արդարոյ ի զլուխն է , յոյ ի միտս զինեալ
լուս , առիւծ մի . յոյր վէր արձակեալ շունչ ոլտորդ ,
յոյ-

յոտնել միջին զառաջս նը , և այլոց զակռանքս , կինայ բզ առան , կինայ զքառանին , և կինայ զկուրծս , նա անշարժ անվեհեր կայը . և երբ և զխումին պաշարեցին զնա շունք, նա զմի ի բառն արկեալ՝ զնոն կարգաւ յառաջոյս միւսն ցվերջինն մի ըմ միջն պատառեալ , զար օրինակ խղճի զը զԱռաքն : Այսպես այր արդար , Թեպետ և ամ ոատառեք վիշաք բազումք և սուծամեծք զնա նեղեսցին , ապաւինութիւնն յԱծ՝ ոչ լքանի , այլ յաբեալ ամի յաղթող գառան :

Ա՛ստ էրէրդ :

ԺԷ . Արժան է յայսմ վայրի և զապաւինութիւն յիշեցուցա-
նել զդեպեանն , որ այն ինչ զահի Տարեալ էր և լը-
Գրած . քեալ , երևեցաւ նմա հրեշտակ ոմն , և ասէ . ոչ ընդ ինչ
Ը . 12 . նչոյր պրօսելը . ասէ յնա գնդեսն . յես ոչ եմ : նինչ էր ոչ
ընդ ինչ . . . ասէ նն ամ ասանելէսն նը , զրա պատիեցին ինչ հարն
ինչ , և ասէն . ոչ ապատին յեփիպռասե եմոն պինչ ոչ : Տայեցաւ
լը նա հրեշտակ ոմն , և ասէ . երբ պրօսելը ինչ ոչ այգուէնի ,
և էրեսացես պինչ՝ ի յեռաց նոքամա : Արդ խնդրի , ևմէ որ
էր այդ զօրութիւն գնդեսն . ոչ ապատէն զահի Տարնչ՝
հնատատութիւն գնուրեաս ցուցաներ , և ոչ ապատիւն . ապա
ոսր զօրութիւն նը , և ոսր քաջութիւն ի վանել զայնպիսի
խռովիս ևշտամբս : Պատատխանի Թէոգորեատս . այն և
եմ էր զօրութիւն գնդեսն . զի Տատատաց պանչելեսցին
նոյ , և յիշեաց զնեծատեծս նը , զոյն վատահութիւն վաս
տատեցաւ յԱծ : Տեսէք , զի որ են Տատատատուն Տա-
ւատք և ապատիւնութիւն , անդ և զօրութիւն՝ որ յաղթել
Թշնամեաց , և տեսր Տարկանե գնս :

Ը . Օ՛նոյն ապատիւնութիւն յանձին կալաք և սիմս մեր առ-
Գ . Թագ . մինելի . որ քաջատատատ յուսով այնպես ըզնմանի կա-
Ը . 10 . տարեաց զներ ազօնեն , մինչև Տեղեալ քահանայի կար
ծելնյնա արբեալ : Այլ երբն արդ պատացոյց գանձն ան-
նոյ , և զաբեզութիւնն ընդ իւր կին պարկեշտ՝ բերել
յանձնել , զազօնեն և զաղեբատրութիւն իւր յայտնեալ
Ը . 17 . քահանային , եատ ոմն պատատխանի Տնդ՝ և ասէ . երբ է
խաղաղանի , և ած էնչ գայե տեղ զամ խնդրուածս իս : Արդ՝
գի է , գի քահանային ատաց ցանեալ . երբ . գիարդ Տրա
մայե ոմն կատել յազօնեի . և գիարդ անհնութեան կինն
ընդունել յայ գՏայցեալն , եմէ յազօնեից ի բաց կացցե :
Պատատխանի ասել զերազան . Տարկ եղե ոմն լսել քահա-

նայէն ,

նայիմն , և գադարել յաղօթից · լռեաց այն ձայնն , այլ ոչ լռեաց ապաւինութիւնն : Վասն որոյ ասէ մեզ վարդապետն , Թէ հայր ած յապաւինութիւն՝ և լսէ , եթէ է այն հաստատուն , և հանապազորդ ։

Ո՞վ է՞նչ տալիք պատասխանի սիրելիք , Թէ ոք ցձեզ հարցանիցէ · որ առաւել ամուր էր , գահոյք սղոմանի , Թէ աշտարակն գաւթի : Այսպէս է Թէ յաշտարակն գաւթի հազար վահան կախեալ է նմա · բայց և յայտ է , Թէ գգահոյս սղոմանի վերստին զբազում պահեմն : արդ որ իցէ ամուր ամրոն և ապահովն է · ի գահոյն , եթէ յաշտարակն ։

Ա՛ս հարցումն մեր Թէ պատասխանել , Թէ գահոյք սղոմանի են առաւել ամուր · վ՛ր գի աշտարակն գաւթի միայն պաշտպանողական զինուք էր ամրացեալ , այս է վահանօք · այլ գահոյք սղոմանի էին ամրացեալք պաշտպանողական և ձեռնադական զինուք : Զրդ՝ գահոյք սղոմանի նշանակին զՏանգիստ և զապահովութի սրտի յած · որ և Ձհմարիտ ապաւինութի՛ ոմն Թէ ինձ է՛ ոչ ոք այնպէ Տանգչի , ոմն որ ապաւինէ՛ յած՝ ասէ զի գաւթի · խաղաղութի՛ յայս և ի՛ սոյն ինձնէջեց և հանգիստ ։

Ա՛պա ըն օրինակին գաւթի , զերկիւղն և զանսպի ի կայ րնս՝ Ձհմարիտ ապաւինութի՛ զայ օգնութի՛ ինգրելս ցած , և անտարակոյս լսէ նիցէ : Զրնէ՛ է · ինչ ոչ ինգրէ ասացք սա յայ բան · և այլսը · ինչ ձեռն ան կիցէ բառնան ։ Ա՛պա մի երկիցուք ի Ձհմարիտն՝ որպսի և Հզօր իցէ · այլ յաւէտ ապացուք · ամէն կարօղ եմ այնոմ՝ որ զօրացոյցն ինձ ։ Ա՛պաքէն ինքնին այր խրախուսէ զմեզ զյապաւինութի՛ յած՝ սէ իւրում · ինչ ոչ կարէ ինչ ելիել յեռն իմ , կամ ոչ զօրեմ արկ ցոցանել : Ա՛ղէ , ապաւինացուք ի բարերար և յամենեցուն կալ յայս ձեռն · և ի նմանէ զնմ պարգեւս ի նպաստ կարեաց մարմնոյ և հոգւոյ առատ ընկալցուք · յաւետ ցուք յած , և յայս մեր ոչ ամաչեցուսցէ զմեզ ։

ՎՐՈՒՆԴ ԽՈՍՔ։

Հայածք մարդկային անխորհ ըղձից։

Ընտրեա. Խնդրեցիք նոքա զարքայութիւն այս։ Մատ.Ը.33.

Աիւոնած։

Այո առաջին և միմիայն փոյթ մարդկան լինի խնդրել զարքայութիւնն այ, ըստ բանին քո, խնդրեցէք նախ զարքայութիւնն այ։ Ի սահանալ զարքայութեան ուղեցուցք զիւր ամ խորհուրդ՝ ջան և խղճ. Եւս առաւել՝ զի որոյ խնդրելոյն զարքայութիւնն այ, և այլն ամենայն յաւելցի։ Այլ ոչ ազէտիցս քաղցուածք՝ ի մարդկանէ ներչնակ և անկարդ լինձս ունին յանձինս։ Այսպէս՝ ի կորուսեալ ամենայն աղգի մարդկան՝ պատգոյն ցանկանայ։ և երբ աղաղաւ։ զի երբ հաճոյ ալցէ հայելոյ։ Այնպէս քաղցուածք՝ ի մարդկանէ յարտաքին զեղոյ իրաց ամենևևին կուրանան, մինչև զինչ իւրեանց՝ ի բաց զարձուցանել նոյ՝ ի ձգնարիսա քարւոյ, և վերբևևոյն քարեայ ցանկալ։ Այն խղճ սիրոյ առաւել քերի՝ ի ժամանակաւոր քարիս՝ ի հոգևորս. և կիրք առելուն առաւել խորչի յաղօթից, ի մեռուցմանէ, ի տքնութենէ, ի պահոց, և յայլ այսպիսի քարեպաշտուն գործոց, քան ի մեղաց։ Օ ինչ ասացից զկրկին երկիւղն և յաւոյ։ Այրկնչմանէ, ուր ոչ է երկիւղ. և զսորին հակառակն՝ ցնծալ ըստ մեղս. և այլ թէ պարծիմք՝ ի քարիս։ Հաստատեմք զայս մեր՝ ի վերբևևոյն, յանցաւոր և՝ ի կորուսեալն քարիս. իսկ զյաւերժական և զանանց քարեաց զանց առնեմք։ միանգամայն ասացից. զարքայութիւն այ՝ ի վերջոյ խնդրեմք, զոր ըստ բնաւթնիս պարտ էր մեզ խնդրել յառաջ քան զայմ։ Այսպէս գտաւածանի մարդ յանկարդ ըղձից լուծ։ Այդ թէ ի՞նչ խափանիցի միաստ, և զինչ պարտ իցէ առնել, զի խղճն անկարդն կարգաւորեացին, լուսաբուծ զինչ յառաջագոյդ ասի։

Ծնէր. ֆ.6։

Հիմնաջրխոնէ։

Ոչ կարգաւորութիւն անկարդ ըղձից՝ ոչ պահանջի փոխել զնոցա. այլ շատ է, թէ փոխեսցի առարկայն ըղձից։ (Բոճանոսն.) սրտմտիցեն նախ՝ խաւհակ. ժո

զսխլուդն ինքն , և յորդանան գետ . եկիդ՝ աջակողմեան
աւազակն , պօղոս , և այլ առաքեալք ։

Ա՝ան առաջին ։

Ա՝ղերդեմք զասացեալն . առ կարդաւորութիւն անկարգ ։ա ։
ըղձիւ ոչ պահանջի , թէ փոխեացին իղձք . այլ՝ շնոր
է , թէ փոխեացին առարկայք ըղձիւ ։ Ո՞ որպ՝ թէ ցայս
վայր զօրացեալ էր ի ձեզ իղձ սիրոյ՝ քերիլ նուաւա՛ի
վայելուչ գեղ պատկերի , կալարուք յանձինս զսէրն . և՝
թէ ցայս վայր սիրելիք զմեծուն և զբանձս , զգբախտս
և զանդաստանս , զպատուականս առանս և զապարանս ,
կալարուք յանձինս զսէրն . և թէ սիրելիք ցայսվայր զՔ՝
և զորս յՔնէ են , կալարուք յանձինս զսէրն ։ Օ՛նոյն է
ասելն և զառելուԹ՛ն . զի եԹէ ցայսօր առելուԹ՛ն եկիք
առ սրբուԹ՛իս , նա՛ առ սրբուԹ՛ն սո՛ն , կալարուք յան
ձինս զառելուԹ՛ն . բայց զգուշուԹ՛ի մի՛ առիք զոր
ասեմն , և զոր ասացի ։ Կալարուք ասացի յանձինս զսէրն .
այլ ո՛չ առ այն ինչ՝ զոր յառաջն սիրիլք . զի ո՛չ սիակ փո
խել զսէրն , այլ միայն զառարկայն սիրոյ ։ Ա՝պա կալարուք
յանձինս զսէր , այլ մի՛ սիրեսջիք զչեզ կանացի , ոմն յա
ռաջն . զարԹաԹ և զմեծուն , ոմն յառաջն . զՔ և զՔ՝
այլնս , ոմն յառաջն . այլ՝ սիրոյ ձերոյ ընտրեսջի՛ք լաւ և
առարկայ՝ զՀոգևորական բարիս , զերկնաւորս , զիրիկա
կանս , և զնոյն ինքն զՔ՝ . և այնպ անկարգ իղձն կարգա
տրեսցի ։ Կալարուք ասացի յանձինս զառելուն . բայց
ոչ առ այն ինչ , զոր յառաջն առիք . այլ՝ այլ առարկայ
առելուն ձեզ տահմանեսջի՛ք , յո՛ ե՛ զՔ՝ , զմեզ , զանմեզ .
և այնպ առելուն ձեր եղիցի իղձ կարգաւորեալ ։

Ո՛րնակ և ցոյցս այսր ՀշմարտուԹ՛ն ըմբռնի տեսանել զՔ՝ ։ ա ։
՛ի սէ՛ գիւս ։ Կամեցեալ իսահակայ զորդւն իւր զեռաս
արժանացուցանել օրհնուԹ՛ն , ասէ ցնա . առ դա՛ ղէորձի զէնդ՝ ։ ԺԷ. 3։
զ՛ն զաղեղն և զՀոգդ՝ն . . . և գա՛ գա . և գա՛ ինչ խորհիս ,
գրէս և սիրե՛ . և որ՛ի կարգի ։ Ա՝րդ՝ զնարդ ոչ Հրամայէ
նմա , ի բաց արձակել զնանայս , պահել պահս . կամ
տանն իմամ ունել , և վաստակիլ ։ Ա՝չ տալին արժանա
գոյն ևս լինել օրհնուԹ՛ն ։ Պատասխանի . իսահակ չէր
սրկորեայ ոք . այլ՛ի քնաւորուՀ՛ն սրդւոյ իւրոյ զիջել , այսմ
միայն ջանացաւ , զի զաղեղն սրքեացե՛ , և զնո՛ր զգեստ
նայ գործի՛ի սպասաՀարկուՀ՛ն ՀնազանդուԹ՛ն շնորՀեցե՛ ։
Իբր զի Հրամայեաց ծերունին սրդւոյ իւրում՝ այլ ոչ

գործել · զի գիտէ առ ծնօղն լինել · ապաքէ ոչ չըջի
'ի միասն գառարկանելն · Տեառնէ , զի ոչ պիտի փոխել
զաղէտն , այլ միայն զդխառնն , զվախմանն , կիմ զառաջ
կայն · Ո՞վ , քանի անձուկն լիներ առաքեալսն Քոց և ար-
դեամբ , եթէ զաշխատութենէդ փոխեալք զնպատակ · և-
թէ տառապանաց որով վա՛ ունայնութեան Ձեր տանիմք ,
վա՛ փառացն ով Համբերեցաք · Ա՛խ փոխարկեա զգանկու-
թիւքս՝ ո՛վ մարդ , անձկալն եր քեզ Տայել 'ի գեղ մտա-
սի · արդ Տայեաց 'ի պատկառ պատկեր տիրամայր ուժ-
ածնին · Ընդ ոտիւ Հաձեալ եիր , արդ ընդ Ձմնարտութեի
Հաձեսցիս · արծաթդ եիր 'ի խնդիր , արդ միաճնիւ
ուժգորգոյ լեր 'ի խնդիր · ընդ մարդկային Տարց բերկ-
բելիր , արդ ուժգեղին Տոգւով տաճեալիր · Թող զմարմ-
նոյ , և առ զմնոյդ բերկրանս ։

ՃԻ Ա՛ւդ խաՀակ՝ նայեալ և ժողովուրդն եելի վկայ են Ձնմար
տութեա ։ Ի սա վկայելոյ գրոյ՝ խոստացաւ ՝որ երբայեց
ոյց դիրկին՝ որ բղխեալ զկաճն և զվէրդ · ասէ · Հանէց
Եսի · ընդ ձերիկն՝ որ ընդեմ զկաճն և զվէրդ · ասէ · Հանէց
Ֆ · 8. ընդ ձերիկդ յայնմանէ , և տաքայց · · · · ձերիկդ՝ որ բշնէ պնոն
և վիշապ ։ Ի սակ գիտացդ · լուծանելոյ զպատճառաւն · Վիտաց
ուած , Թէ երբայեցիքն են անցագ 'ի կերտակուր , և ցան-
կալի են նոյ պատուանք եգիպտացւոց · ոչ կամիցաւ փո-
խել զկոչն նոյ , զդանկութենէ կերտակրոյ · այլ լաւ եւս կո-
չեալ և ընդունել նոյ խոստացաւ ։ Ոչնպես ասեալ զնո
յաժգպատմիս 'ի զոհել կուռց , չարչարել նոյ զդնչելն , այլ
հնչեան զոհել Տրամայեաց · Տեառնէ սիրելիք , զի 'ի փո-
խել առաքեալն , ուղղել ելաւն ։ Ա՛խ՝ եԹէ ցայս վայր
գոյս ձեր եգիք 'ի մարդիկ , անկարգ եգիս խղճ յաւուցս ·
այլ կարգաւորել ելիցէ , Թէ յայսմ հետ գնիք զայն յուժ ·
Եթէ խնդութենէ ձեր ցայսվայր եր զմարգկային էրսդու-
Գ.ա-ի · Թենք , փոխեցէք զինդութեա ձերոյ առաքեալ · և խոստանէ ,
յ. 20. զի անուանս Հեր գրեալքն յերկինս ։ Տրամայեցիք վա՛ անցաւոր
Ի. Կոր. գիտաւոց , փոխեցէք զտրտմութենդ · զի որ ըստ Աստ տրտ-
Ի · 10. մութիւն է , պատկառանաւն 'ի էիւռնէն առանց զղջմանալոյ փր-
ծէ · Ա՛յլ յորդանան գնա՝ օրինակ է Ձնմարտութեա ։
Հայտնէ Թէ փոխանց երբեմն յորդանան զընթացս · բի ·
Մաթ. և տուս յորդանան՝ զի բաւիցէ անդրեն ։ Հրոյց զանոնց յայտ-
յաթ. 5: նի հետևի , Թէ ջուրք զընթացս Իւրեանց ոչ կարասցին ,
այլ փոխելոյն միայն , յորժամ յետս ընկրկեալ 'ի միմեանց
մէր դիզանային · ոչնպես զնոյնի և իսկ նոյն՝ ևի պատա
ամենեքին բառնալ , այլ փոխել Աբրահ , զոր յառաջն
որ-

արհամարհելիք . և արհամարհեա , զոր յառաջն սի-
րեիր . և այնպես անտարակոյս լինիցես , մինչ դարձաւ յոր
դանան , կորեր ըստ յորդանանու ցայսմկոյս ի տարր . եւ
յայսմ հետէ ի վերկոյս , զվերինն ինդրելով , մի որ ինչ
է ի վեր երկրի . քո է . սիրեա զնա , արհամարհեա զՔ .
և ահա յորդանան դարձաւ անդրէն ,

Ի՝ան էլիշէոյ ,

Ի հին օրինաց են վկայուիցս . ինդրեացուք ըստս ի նոր
օրինաց . և ահա բազումք են մեզ յոյժ՝ եթէ օրինակք
և եթէ վկայութիք . Ի,սոյն առաջինն վկայէ մեզ աջա-
կողմեան աւազակին՝ կոսմեալ զնաչէ , որ ասէ առ քս .
չէքեա զիս քր , յորժամ գայցես արքայութեանդ քոյ . որում պա- Ղ.ւկ.
տասխանի ետ քս . այսօր ընդ իս իցես ի դրախտին . Ի,եթէ եր. 4.
օրինաց հայելիք ի դաղտ լայս և յատազակ , հարկ է խոս
տովանիլ , եթէ զարուեստս դաղտիցն է՝ ի խաչն անդ էարկ
ի գործ . Ի,ու ի՞նչ դիտեաց՝ ասէ գրիգոր , զորս զգամանս
և պարագայ գտեալ՝ զանանց կեանս յարիշտակեաց , զար-
ուեստս դաղտիցն գեղեցիկ և ձեռներս ի գործ արկիչ ,
տեսիլք սիրելիք , զի աւազակին և ո՛չ ի խաչին գիւր ար-
ուեստս մտաւանայ . և ո՛չ յանճանաչ ձեռնարկ ձեռնար-
կիչ . այլ զարմն ի բարին շրջել . և այնպես խոստովանու-
մոնան՝ ի ժառանգութիցն արքայութենն այ . Ի՝ոչ ոչ վայ
բաւական ասէ քր . արքայութիքն երկնից բռնաբարի , և բռնա- Մատ.
նեցողքն զնա . սակայն յայտ առնել կամեցեալ , թէ ուրա ԺԱ. 12.
խութիւն է նմա , եթէ զայն ինչ՝ զոր երբեմն վ՛ս երկրա-
ւորացս արարաք , առնեմք և վ՛ս երկնաւորացս . և եթէ
ոչ զերկիրս միայն , այլ և զերկինս յարիշտակել ջանամք ,
ով աբանդելացս , զի որ յօտարինն մերձենալ արդելու ,
յիւրն թէ ձեռնադիր լինիս , խնդայ . և որ դատապարտ
զագահութեն կերպութեան , գհաւատոյն գործ գյարիշտա-
կութիւն : Ի՝ոչ ասէ օգտասնոս . զի յարիշտակեա զաչ-
քսանինն , որ դատախազէ զքո՛ն . յարիշտակեա զքս , ո-
րում հաճոյ է այս ազգ յարիշտակութիւն :

Ո՝սոյն վկայէ և պօղոս , յասելն առ քս . քր , չէս գիտել ինչ Ղ.
դու առնել . եթէ զի երիս չարիս գործեաց սատան , և զնմ Գործ.
զայս՝ պօղոս շրջեաց ի բարի . Ի,սոյն առաջինն զշղթայսն՝ Թ. 6.
զոր առեալ էր ի կապել զաշակերտս՝ մատոյց իւրում ան-
ձին . յասելն , ես որ խոպեալ եմ ի քր : Ի,ոչ՝ որ անհնա- Ես. ԽԹ.
ձին առելութեք հալածէր զքս , զայն առելուն շրջեաց 1. 1.

Հռ. ը. 35։ ի սէր, ասելով. Հի՞մն ես ընչեղ ի տէրն էր։ Այլորդ՝որ յառաջն անզաւակեաց զեկեղեցի, ապա շրջեցաւ ընտ համ, զի որդիս ծնցի եկեղեցւոյ։ Ահա եղանակ շրջելոյ զանկարգ խղձս ի կարգաւորեալս։ Խոտվեացի սիրա քրիստոնեի՝ ոչ ի թշուառութենէ, այլ՝ ի գթոյ ողորմութենէ։ Արկեցէ, գուցե կորիցեն մարդիկ՝ գնոյ գնեալք ի քէն. և արտմակից լեցի, եթէ կորիցէ ոք ի նոցանէ. ուրախ լեցի, թէ շահիկ լինիցի մարդիկ քէն. այլ երկիւղ և յանձնէ, գուցէ վրէպ գոցէ ի քէն։ Կրեալ է. Յ-էբ. ք. 12. տարհաւրէ առ նա յամ արտ ի երէն։ Արդ՝ սիրա մարդոյ ի լաւս կիրս բերի, ի կիրս սիրոյ և երկիւղի, խնդութենէ և արտմուէ։ Այսպէս զի գարձցիս առ նա յամ արտ, գարձցի՛ առ նա սէր քո. մինչև չսիրել քեզ ինչ, բայց միայն գնա, կամ՝ մնա՛։ գարձցի առ նա երկիւղ քո. զի թերեւ է համ երկիւղ, որով երկնչիս յայլմէ, և ոչ՝ ի նմանէ կիր վն նէ. այսպէս և խնդութենէ և արտմութենէ գարձցիս առ նա։

Ղ. Մ-ա. ը. 19. Օ նոյն ուսուցանեն և առաքեալք՝ յայն քան, զոր քո խօսեցաւ առ նոն և ասէ. Եկայք զնէ էմ, և արուէշ գնէզ երէ. արդ՝ տարդեան։ Որ զի չասաց նոր, այլարկց գնէզ իշխանս երկրի. այլ՝ կամեցաւ կալ մեալ նոյ որարդա՛ն յառաջնափոխել միայն զառարկայն։ Ոչ զի փոխանակ գնան որաս ցին զմարդիկ։ Այսպէս մատթէոսի, որ գրէ՝ի ձեռին՝ Ք. 8. գմաքսաւորութենն գրէր գՀաշիւ, ասաց այլ եկ գնէ էմ. քայց՝ի մաքսաւորութենէ՝ի գերագոյն կա վերառնել սպաշ տօն, չարգել նմ գգրիչն, արարեալ զնա աւետարանիչ։ Այսպէս իսկ կեանք մարդաստեղծացոյն եղև սէր. քայց ոչ լսեմք, թէ նոր հրամայել էցէ նմա չսիրել. այլ զնանձն առաքին արար նմա՝ սիրել սրբութե, զոր և արար իսկ. զի Ղ-ա. ը. գրոյն՝ յոյժ սէրեաց։ Այսպէս աբրահամու քաղցեացոյ՝ 47. և մոգուց ոչ արգել՝ նոր ը հայրենի տոլորութ քննել զաս տեղս. այլ նոքիմիք ուսոյց գտանել զնա։ Այսպէս տեսել առաքելոյն, թէ քանաւոր արարածք այսպէս ախորժեն գիտաս, մինչ գրեթէ անհնար լինիլ քեզ ինչ՝ի ցանկութենէ անտի, ը տուեցելոյ նմա առ յոյ իմաստութենն, հանձարեաց խրատ կենսաբեր. ասէ, քանզի ոչ համարձակեաց խրատ կենսաբեր. ասէ, քանզի ոչ համարձակեաց ի հաւատոյն ամենևին անպատճ լինելոյ, գի՛ թ. Ա-կր. ը. 31։ ոչ գործեն՝ ի սը գործեցէք։

Յարբերած։

Ցառացելոցս յայտ է լինել, թէ առ կարգաւորութեամբ անկարգ ըղձի՝ ոչ պիտի փոխել զկիզն, այլ շահ է, թէ փոխեսցի առարկայ նոր. ոմն հիւանդի, որ ըմպել ի խնդրէ, ոչ ամ ըմպելի, այլ վնասակարն միայն արգել լեալ լինի, քանզի օգտակարն ընդդէմ՝ մեծապէս ըզդայլ լեալ ժամուց յանկարգ ըղձից. եթէ զի յայտ է փորձիւ, թէ զաւշ մնաց կուբացուցանեն։ Օ ի զոր օրինակ մաղձամակարդ առատութեաց՝ ոչ օգտեն միոյ և կաթն, և ամ օշարակք, այլ առաւել զդըճռնս բերեն. նոյնպէս չարա- ղձած արտ՝ աճքննալի, գխտուի, ուռումն, և որ սոցին նը մանն են, չեն ինչ հաձոյ։ Ասացի, յայտ է փորձիւ. զի Յհ.չէ. Ե. 30. կայէ, թէ քիմ անգամ գինասան մարդոյ ոչ լինի ըմ լոյ կիմնաց, այլ ըմ ախորժակի. ոմն հրէայք ասացին. Եթէ օ- ԺՈ. 7. բէնս առնիմ. և ըստ օրինաց Մերոց պարտ հնանալ. և այն էր գառաստան առելութեամբ։ Ասարձակ այլոցս ասացին։ Ժա. 48. Լինել Բաղամի ընա այնպես . . . գայլին հնաւոմ, և բառնայցեն զաղխս Մեր և զերեզ. և այն եղև գառաստան երկիւղի։ Այնպես գաւթի չարժեալ՝ ի գիշ՝ յիւր գինեւորսն ա- Ե.Տիմ. 2. ԺԸ. 5. սաց. Խնայեցէք՝ ի պատանեայն իմ Աբեսողոմ։ և այն էր գա- տառտան սկզբ։ Տեսէք, զի ախորժակն բազում անգամ Ճնարել զդառաստան մարդոյ, մինչև ազաց գՀնա եր- Ճնալ արտի, յի մնացն ախորժակի։ ազաս անձեան զչար ախորժակս. զի ալ չո ոաղիչ հայեցին։ Ես.Տ.ոհ- Դ. 25.

ԻՐ Ը Ի Ա Ց. Խ Գ.

Յիաղափս լափառոր լինելոյ ի ասուք մանուս արդասց։

Ընդաբան։ Լուս աստ. ամն լար. Գ ոսկ. Ե. 13.

Աիսուածք։

Ասրդ արդելու զի լալ զմեռելէն։ Ոչ ա- Սիր. պաքէն գրեալ է. լաց ի վեր դնելոյ. և այլուր, Ե.Ր. 10. Թէ ի վեր դնելոյ ելի՝ ապրուր։ Ասկ արդ՝ եթէ Ես. 16. ըստ ասից խնամանցն, արժան է լալ զմեռելն, զիարդ զի զլալն արգելու կիսոջ. և մանաւանդ մեր, ո- րում բնաւ պատճառք էին լալոյ։ Ի նախ առաքին ոչ ծա- ռայ կամ աղախին. ոչ եղբայր կամ քարեկամ ոք, այլ

իւր որպէս էր մեռեալն . և զիարդ ոչ լացցէ մայրն : Այլ
ևս՝ ոչ զուարթ էր մեռեալն , այլ ուստր . որ յոլովակի
առաւել սիրելի է մօրն՝ ոմն սիրիչ տանն յիշատակի . և
զիարդ ոչ լացցէ : սգայնն և լացին զմահ որդւոց և արբ-
և որ ևս է , արբ իսկ խնամատուչք . ոմն սգոն խնամատու-
սեր . և զիարդ ոչ սուգ առցէ և լացցէ կինն : Այլ զի վախ
Ղ-ի- Ամենայն որպէս էր գնացը ծոր երդոյ : Իսկ արդ՝ եթէ յա-
Հ. 12: կոյս ընդ մահ յաղթեսցէ միոյ յորդւոցն՝ Թէպետև գնա
կայնն ևս մեռանայն որպիսը ողջ առաղջ , այնպան մեր
Ծ-ԺԲ . մնբիսը , մինչ ուխտը գնթերբել , ասէ . Էչէդ ես առիւ սգալ՝ ի
Հ. 53. գծոյս . զիարդ զորդի միամօր ոչ լացցէ և սգայցէ մայրն :
Այլ ևս այս կինն սրպէս էր . ուստի և ամէնայն ևս յայն որդի
հանանաեալ էր : Իսկ արդ՝ Թէ անհաս մայր սուրբիսայ՝ որ
չև էր այրևացեալ , միայն վ՚ն մեկնելոյ որդւոյ իւրոյ՝ ան
Տ-բ. միթէ մայր էր ե սգայր ընա . զիարդ ցմայր այրի սակ քո ,
Ա. 4. ի լեր : Ո՞ի մի յերկար զձեզ պատաղեցուցից , լուծարուք
զպատանեանն . ոչ արդեւք քո զսգաւորը դիմոյ ար-
տասուս , այլ զանչափս . ոչ զնմ լսելեն լսեցուցանել
կամի , այլ՝ զտարտարոյմանն :

ՀԱՒԱՔՈՒԹԻՒՆ :

Այ՚պա՚ի մահու որդւոց կամ բարեկամաց՝ պարտ է՚ի բաց
կալ՚ի տարտարոյման սգոյ . (Բաճախոսն .) զոր ցուցին
օրինակաւ իւրեանց , նախ՝ դաւիթ և յոբ . երկրորդ՝
աշխարհն , և մայր մակաբայեցւոցն :

ԱՌԱՋԻՆ :

Ա. Ով պարտ է՚ի բաց կալ՚ի տարտարոյման ցաւոց և՚ի սգոյ՝ վ՚ն որդւոց կամ բարեկամացն մահու , յորդո
բիւրք պեսպես օրինակօք . յորոց մի է օրինակն՝ զոր և-
Ի-Ա-ԺԲ- լնոգ մեզ արբոյ դաւիթ : Նախ՝ ընդ ծնունդ իւրեանց՝
Ա Թ-ԺԵ. տուրն , հետանգոյս հիւանդութիւն մեծ . և ասէն դիրք ,
16. Թէ խնդրեաց տուրն յաւ նախանձն , պահեաց պահս զտիւ
և զդիշեր . և մնեալ առանձինն՝ վշտացեալ , անկաւ՚ի վր գետնոյ . տեսեալ զայս պալատականացն , մնտեան առ
Թագաւորն . աղաչեցին յառնել՚ի գետնոյն , բազմիլ
Ա Ի. 17. ի սեղան . և ուտել հաց . բայց ոչ էառ յանձն . և
ոչ եկեր ասէ՝ ընդ նոսա հաց : Այն եղև յաւուրն երրոր-
դումն հեռանել նախանձն . ընդ որ տրտմեցան յոյժ աւագ-
անքն . և երկեան պատմել զայս ալբայլ , զի առցին.

եբիե հնելոեա ֆենգոան էր Նահումն , խօսեցաւ ընդ նմա , և ու Ժբ. 18.
լուսա յայնի ներսոմ . և պիտղ ասացաւ նմ , ըե հասա Նահումն ,
և փորձեցե լեռնս : | Եւ զինչ գործեցաւ : | ամենայ գաւեթի
դշխոյնեան պալատականացն , ի կարծիս եղեւ զնահօնա-
նե մանկանն . մեռ և ենչարց , եբիե հասեալ էջե Նահումն : և Ժբ. 19.
20.
իբրև ասացին , մեռաւ . անդէն վարդապետի յարեաս գա-
ռիսն ի գեղոյն , և լուացաս և օծաս . փոխեաց զնահօնբէյս իւր
. . . . և խնդրեաց գոց ուսանել . և եկին առաջի նր գոց , և ենէր :
Օ այս գործ՝ ենէ օրինօք քննեմք սիրելիք , յիրաւի է ի-
մն զ զարմանալ ի յանկարծ փոխմանէն մեռոյ գաւեթի .
և արդարև ոչ վայրապար ասեսկալ զայս ծառայիցն , զար
մացան և ասեն ցնա . զինչ է բանդ այդ , ըր արարեր վն նահ Ժբ. 21.
նեան . հնելոեա ֆենգոան էր , գաւեթիր և լայեր . և երբև հ-
ասա Նահումն , յարեաս՝ ենէրէր և արբեր : | Այլ ոչ վայրապար
զարմացան ծառայքն ի այս գործ գաւեթի . բայց լսեա
բնութ , զինչ էտ նոյ պատասխանի ետուաբեան , և միան-
գամայն ուսարեալ , զինչ կանուն արժան է վարել ի մա
հու որդւոց և բարեկամաց : | Այս . հնելոեա ֆենգոան էր Ժբ. 22.
Նահումն , գաւեթի և լայեր . չանգի ասէեր . ո՛ վեռ , ողորմած ար ,
և ենդրէ Նահումն . Հայդ՝ որով հեռա հասա Նահումն , ես ընդ-
էր գաւեթիմ . հրեն կարօղ էիմ գործացանել զնա այսքան . ես
ասա նա երկուզդ եմ , և նա ասա ոչ գործէր : Ցետնէր սիրելիք .
զինչ օգուտ է՝ անչափաւոր արտասուս հեղուլ , որովհ
զօրեմք զմեռեալն գարձուցանել ի կեանս . զինչ օգուտ
է տարտապարման լալիւն : | Պարկեն ի բաց կալ յայսմա-
նե խրատ զմեզ գաւեթի , և Տարկ Տրիկոց մնդու .
Օ՜ երկդ օրինակ եմ ոգ մեզ յոր : Այս բաց ի սկզբան պա Ե .
տահարաց , որոց տարաս , և այժմ ևս պատահեաց ,
Այն գուժկան , և պատմեաց՝ ենէ երեք գաւելքդ քո և
չորք ուսեալքդ՝ ի մի վայրկեան ժամանակի՝ կործան-
մամբ տանն մեռանն : Օ՜ ինչ աս այդ յոր . ար ես ասէ , Յ.Բ.
ես ար ես . որպես ան հաձոյ ընծայդ , նոյնպես և եղև . եղի Ա.Թ. 21.
ցի անուն ան օրհնեալ : | Այս գիմն օրինակի և գործ սիրե-
լիք , ուսցիք ամենեքեան զտարտապարման կսկիծ , ածեալ
զմտաս , ենէ որդիք ձեր աւանդ իմն են . զոր ամէն ի ես
Ձոյից իւրոց կարօղ է յետս պահանջել : Օ՜ ի ձեռին
մարդոյ զաւակս ծնանիլ , այլ՝ ոչ է ծննդականաւն չնոր
հէ : | Ա այսորիկ մեզըն մնակաբարեցուց ասացյ գիւր որ
գիս . գիտեմ բնաս , որպես գոս յարքանչէ իմ երկնեցայս . և Ե.Մ-ով.
ոչ ես ինչ ղգիտէ կամ ղնեանաւ չէղ ընդունել . և ոչ ղներդարձաւ Ե.22,

ՅԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱԿԻՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆԱԽԱՐԵԶԻՒԹԻՒՆ ... ՍԱԼ ՈՐ ԱՂՔԱՏԻՒ ԱՐԱՐԻՆՔ Է ...
Ա՛ՀԱԿ ԴԱՒԱՍՏՈՍ ԱՌԱ ՄԻ ՈՒՆԻ ՅԱՆԴԱՒԱՏԱԿԵԼՈՑ ԱՍԱՑ. ԹԷ ՈՉ
ԱՐՏՈՒՑԱՔ, ՄԻՆՉԵՒ ԵՐ ՔՈ ՈՐԴԻ. ՄԻ ԵՒ ԱՐԴ ԱՐՏՈՒՑՔԻՐ,
ՅՈՐԺԱՄՈՂ ԼԱՒ Է. ՔԱՆԶԻ ԿՈՐՈՒԱԾ ԼԻՆԻ, ՈՐ ՈՉ ԼԻՐ ՔՈ ...

Ա՛ՍԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ...

Ղ. Ա՛ՐԱՆ ԵՒ ԱՅԼ ՕՐԻՆԱԿՔ ԶԳԻՄՔ, ՈՐՔ ԽՈՍԱՑԱՒՆ Ի ԲԱՑ ԿԱՅ Ի ՄԱՐԴԱՊԱՏՄԱՆ ՍԿԶԲ, ՅՈՐՈՑ ԶՆՈՐՀԱՑԱԼ ԵՐԿՈՒԱ ԱՆԻՄ ԱՌԱՔԻՆ ԱՐԱՑՈՒՄՔ ՀԱԶ Ի ԼԻՆԵԼ ՀԱՄԱՌՈՂ ... ՅԱՅԱ Է Ի ԱՀՔ ԴՐՈՑ, ԹԷ ՆԱԳԱԲ ԵՒ ԱՐԱՐԱԾ ԵՐԿՈՒ ՈՐԴԻՔ ԱՀՍԱՐՈՒՆՔ ՀՈՒԲ ՕԱՍՔ ՄՆԱՑԱԿԱՆ ԱՅՆ. ԵՒ ՅԱՅՍ ԱՍԱԿ ՄԱՀՈՒԱ ՊԱՏԱՒ-
Ղ. Ա՛ՐԱՆ Ա. ԻԱ. ՀԱՄԵՑԱՒՆ ՝ Ա՛ՅՍ ԱՌԱԲԱՔ՝ ԱՍԵ, ՆԱԳԱԲԱՑ ԵՒ ԱԲԵՒԱՊԱՑ ՊԻՏԱՒ-ՀԱՆԴԻՊԵՐ ԲԱՐՒՆԱՑԱՒ՝ ԵՐԻՆ Ի ՆՈՍԱ ՀՈՒԲ, ԵՒ ԱՐՔԻՆ ԽՈՍԱՆԻՆ. ԵՒ ՆԱԳԱՒՆԻՆ ԱՌԱՔԻՆ ՆՈՒՆ ՀՈՒԲ ՕԱՍՔ, ՂԸՐ ՈՐ ՀԻՄԱՅԵԱՑ ՆՈՅՆ ՊԸ. ԵՒ ԵԼ ՀՈՒԲ Ի ՆՈՒՆ, ԵՒ ԵՒԵՐ ՂՆՈՒ. ԵՒ ՀԻՄՈՒ ԱՌԱՔԻՆ ՊՈՒՆ ՝ Ա՛ՐԴ՝ ԶԻՆԵ ԱՌ ԱՅՍՊԻՍԻ ՎԱՂԱՀՍԱՑ ՄԱՀ ԱՍԱՑ ԱՀՍԱՐՈՒՆ ՀԱՅՐ ՆՈՒ. ԶԻՆԵ ԵՒ ՊԱՏԱՍՏՈՒՄԱՆ ԱՌ ԱՅՆ ԴԱՅՔ. ԱՍԵՒՆ ԴԻՐՔ. Ա. Ց. ՀԱՑԱՑ ԱՀԱՐՈՒՆ, ԵՒ ԼԻՆԵ ՈՉ Զ ԻՄԱՀՈՍԵԱՑ ՝ ԼԱՒ ՉԼԻՈՒՐԴ, ԱՆՊԱՏ ՄՈՒԲՈՒՔ. ԴԱՅ ԼԻՐ ԱՐՔԱՔՈՐ ԱՀՍԱՐՈՒՆ՝ ԵՒ ԱՆՑԱԼ. ՕՆԱՀՈՒՐ. ՈՒՐ ԼԻ-ՀԱՑ ԱՐՒ ԵՒ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ. ԶԻ ՏԵՍԵԱԼ ԶԴԱՒԱՍՏԱՆՆԻՆ ՈՒՆ ՎՀՈՒ՝ ԼՍԵԱՑ. ԵՒ ԼՍԵԱԼ՝ ԹԷ ՈՒՆ ԿԱՄՔ ԱՅՆ ԼԻՆ, ՈՉ ԻՀԱՆԱՑ ՇԳԻՄ ԴԱՒՆԱԼ. Ի՛ՊԱ ՁԱՑԼ ԱՊԱՐԱ Է ՁՈՒԱՐԹ ՊՐՈՒՄԱՆ ԿԱՀԻՄ, ԵՒ ՁԱՆԱԺՈՒԺՈՒԹԻՆ ԶՐԴԻՒ. ԶԻ ԱՅՍ Է ՇԳԻՄ ԴԱՒՆԱԼ ԿԱՄԱՑՆ ՈՒՆ, ԵՒ ԳՈՐԾՈՑ ՆՈՒ ԼԻՆԵԼ ԴԱՒԱՍ ԱՂՈ ։ Ա՛ՀԱԿ ՁԱՅԱՊԱՀ ԱՆՁԱՓԱՒՈՂ ԱՐԱՒԱՍՏԱՒՆ, ՈՐ ՆԱԳԼԵՑԵԼՍԻ ԼԻՆ ՈՉ ՕԳՏԻՆ, ՊԱՏԱՐ Է ՓՈԽԵԼ ՀԱՑԼ ՔԱՐԵԳԱՇՏՈՒԹԻՆ ԳՈՐԾՈՒ. ՈՐՊԻՍԻ ԼԻՆ ՈՂՈՐՄԱԹԻՒՆԸ, ՊԱՏԱՐԱԳԱՔ-ԵՒ ԱՅԼ ԳՈՐԾՔ, ՈՐՔ ԿԱՐՕՂ ԼԻՆ ՕԳՏԵԼ ։

Է. ԱՒԱՆ ԿԱՄՔ ԻՍԿՆ ԼՍԵԼ ԵՒ ԱՅԼ ՕՐԻՆԱԿ, ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐԻՑ ՁԵԶ, ՄՆԱՑԱՒՍՆԴ ՄՆՈՑ ԿՈՒԲԱՑՏԵՂՑ՝Ի ՍԵՐ ՈՐՊԵՍՑ ԵՒ ԴՐՍ ԱՒԵՐԱՑ, ԳՔԱՋԱՍԻԲՍՆ ԶԱՅՆ՝ ՀՄԱՅՐ ՄԱԿԱԲԱՅԵՑԵՑ. ՅԻՒ ԱՏԱԼՈՒՆ ՊԼՈՒ ՈՐՊԻՍ Ի ԲՈՒՆԱՑՈՒԱՆ ԱՆՈՂՈՐՄ ԿՈՏՈՐՈՒԱԼ՝ Է. ՄՈՒ. ԵՒ ՆԱ ԻՆՔՆ ՁԻՒԱՆԱ ՎՀԱՐԱՒԱՑ. ԶԻ ԱՍԵՒՆ ԴԻՐՔ. ՂԻՒՔ ՈՐՔ Է. ԻԱ. ԱՍԱՅՆ ԵՒ ՅԱՅՐՆ ԵՐԱՆԻՒՔ Ի ՆՈՅՆ ՕՐԻՆԱ ԽՈՒԱԲԵՑԱՑ ։ Ի՛ՐԴ՝ ԽՕՐԻՆ ԴԻՐ Է ԱՌ ՄԵՒՀԻՉՆ, ԹԷ ՈՐՈՂ ՄԱՀՈՒ ԿԱՏԱՐԵՑԱՑ ԱՅՍ ԿԻՆ ։ ՄՆԱՑՔ ԱՍԵՒՆ ԹԷ Ի ՄՐՄՈՒԹԻՆ ԱՆԿԱՑ ՄԵՌԱՑԱՒ ՁԱՅՆ ԱՆՄԱՐԴԻ Է ՀԱՒԱՏԱՑԱՒ Ի ՎԻՐ ՄԵՐ, ՈՐ ԼԻՔՆԻՆ ԶԻՒՐ ՈՐԴԻՍ ԱՐԻԱՔԱՐ ՔԱՔՈՂԵՐԻՑ ՀԱՄԲԵՐԵԼ ՄԱՀՈՒ. Ի՛ՐԱՔ ԱՍԵՒՆ, ԹԷ ԵՒ ՆԱ Ի ԲՈՒՆԱՑՈՒԻՆ ԱՊԱՏԱՑ. ՈՂՔ ՀԱՐԲԵՒՆ ՔԱՂՑՈՒՔ ՅԱՑԱՔՆԵՑ. ՅՐԼ ՄՆՈՒՔ ԱՑԱՑՔԻՐ ԶԱՅՆ, ՈՐ ԼՍԵՑԵՔ ՈՒՆԵԼ ՔՈ ՀԱՒԱՏՔ ՈՒ ՍԻՐՈ ՔՈ ՈՐ ՈՉ ՀԱՒԱՏԱՑԱՒ ՔՈ ՈՒՆԵԼ ՈՒ ՍԻՐԵԼ ՔՈ ՈՐ

քանիցս ի դէպ կարծեն, թէ յուսախուճն աւանդեաց
զոգին. զի եառեալ զնմ զհուր որդիս վէ նոյ մահ պանծալի
յանձն առեալ, և այսպէս ի փառս վերացեալ.

Տեսիք, զի ի մահու որդւոց առաւել խնդալ պարտ է՝ ՚ի. Կո.
քան լալ, վ՚ի ոչ միոյ միայն՝ այլ բազում պատճառաց.
Նախ առաջին՝ զի բազմաց ի փրկութիւն լաւ ևս տա-
ճաժամու և ի մանկութիւն մեռանիլ, քան ի ծերուէ.
Ա՚ն այսորիկ սաղմոսն զայսպիսւոյ ասելիմն վաղամեռիկ
հղելոյ ասէ. յաչէաքեցաւ, զի ի չարութիւն ընկ ըղձեաց զնմա՝ Իմաստ. Դ. ԻԱ.
ասելն խոր. կամ նենգութիւն պարբերեաց զանմն նոր. Ա՚յր զի ոճ
բազում անգամ այդեգործել է նմանող. որ կ՚ելիկ զնակ
խաղողս՝ որ ի վէր ձանապարհին. զի մի՝ ի հատուցա-
նումն՝ աւարեացին յանցաւորաց. Ա՚նանիք կան յերկինս,
ասէ կառնելիոս, որ թէ ոչ վաղ յաչխատակեալ էին ի
կենաց, արդ ի դժոխս էին. և քանիք կան ի դժոխս,
որ թէ վաղ յաչխատակեալ էին, արդ յերկինս լինէին.
Ա՚ն հրայրեացն սոդոմայ և տղայք կորեան. զի թէ կեցէք ՃՁ.
էին, զաւարտչաւր բարս ծնողաց խափանց յանձինս ձգէին. ԺԸ.ՀՀ.
Ա՚ստուածն և երիս մանկունքն առ եղիսեէ յարքունց Գ.Թագ.
պատառեցան, որով վկայեմս քարի արար ինձ ոճ, և խա Ը. Կ.
փանեաց զնոցին չարութիւն, որ յերէս ժամանակաց և յա
ռաւելագոյն ամաց՝ առաւելոյր արդեօք ի նմա ? Ա՚ռ հերով
դիւիւ չարեբաստան հազար տղայք կոտորեցան. և այժմ
համարին են յարբայութիւն. որք թէ յարքունս հասեալ
էին, թերևս ըստ խաչահանուս քոյն լինէին ? Ա՚ստուձեալ՝
մի լոյր ի ծնողս այս սուգ տարտարայման. զի վախձա-
նեալ որդիքնոյ անդրէնն յառնել ունին՝ի լաւագոյն կեանս.
Օ՚ինչ անմոռութիւն իցէ, զի մոռացեալ հաւատան ծնողք
զորդիս իւրեանց տարաշխարհիկ առհմնոյց՝ի տակս շա
հաւձառի. խնդամիտ մտեցուցանեն զնա՝ի դրունս
Թագաւորաց և իշխանաց, զի հասցին յաւագութիւն.
խակ յապարանս երկնից, ՚ի վայելս ընտրեաց քոց, ՚ի տուա
ցութիւն անանց ժառանգութիւն՝ ակամայ և սգաւորութեաբ
զնա յուզարկեն. Ա՚ւ ևս՝ մանաւանդ այսպիսի որդիք զեր
ծանեն՝ի տուտւոյանաց կենցաղոյս. ապա մահ նոցա ընտրի
համարելի է, և ոչ պատուհաս. Ա՚յն զի նոցին խակ ծը
նողաց երջանիկ լաւ է, զի զաւակք նոցա՝ի մանկութիւն մե-
ռանիցին. քանզի տեսանեմք, թէ ծնողաց բազում ան-
գամ զաւակք խափանց խոչ են փրկութիւն. ըստ այմ որ՝ի
պատճառս նոցա ապահանի լինուլ, դարձեն անիրաւութիւնս.

Հեղգաց յաձախել յեկեղեցիս . և զանց առնեն զգօ-
ծոլք բարուքեն ։

Յորդոր ։

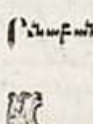
Այլ զի այս այսպէս է , սանձեացի՛ անչափաւոր սուգ՝ ի ծնօղս՝ ի վերս մահու որդւոց իւրեանց ։ Այլ խնդասցեն , և մի ազատցին . մի՛ զի այս մահ յոլովակի օգուտ է որդւոց՝ ի փրկուքեն . և երկրորդ՝ զի ծնօղք խակ ազատին՝ ի բազում հոգւոց և բեռանց՝ մահուամբ որդւոց . Մ-ո ։ և որ ևս է , զի զպատուհեր սէրելոյ չքաւ յամ սրտէ՝ վիա- եր ։ 37։ դոյն և կատարելագոյն կարօղ լինին պահել ։ Կան քեմ ծնօղք , որք զորդիս և զդստերս իւրեանց առաւել սիրեն քան զինձ . համ գիտեմ զկնի սրտի իւրեանց՝ ի նա գերասեն ։ Այսպա յիրաւի երբեմն բառնայ ինձ յոյսդիսի ծնողաց զորդիս , զի բազմագոյն սրտի նոյ լինցի ժառանգաւոր ։ Ա՛հանդամանդն ասացիկ . այսպիսի մահուամբ յոլովակի պահէ ինձ՝ ի յաւիտենից մահուանէ՝ եթէ զորդիս , և եթէ զծնօղս ։ Այսպա՝ ի՛ լոյր ։

ՎՐ Ք. ՔՈ Ջ . ԽՊ ։

Յաղագս եղանակի յանդիմանութեան ։

Ընտրեան ։ Այս ահա այլ ումն էր անդ ջրդողեալ առաքեալն Պ ետ ։ գ ։ ե ։ 2 ։

Ակառաջ ։

մտանել քոյ՝ ի տուն ուրումն իշխանացն փարիսեցւոց՝ անդէն եգիտ դիպօղ առիթ երևեցուցանելոյ զիւր ողորմութիւնն ։ Ո՛չ . և ա՛ն , ասէ՝ այր ոմն էր անդ ջրծդղեալ առաքեալն Ն ետ . զոր և առաջս մեայն բժշկեաց՝ և արձակեաց ։ Մնդրի նախ՝ թէ զիա՞րդ եղև ջրդողելոյն Տասանել՝ ի տուն անդր իշխանին ։ Պա տասխանի , Թուի թէ նոյն ինքն իշխանն նենգամտուքե կացոյց կի Թողացոյց զնա առ դաւս տան իւրոյ . զի որ դայթ լարեացե քոյ ։ Մնդրի եկդ , թէ զիա՞րդ քո զայս ջրդողեալ բժշկեաց յառաքե զկուշտան , և մինչև եր նե աղաւեալ ։ Պինի , ասացոյց տալաւ , թէ զդրծս ողորմութեն չէ պարտ յայտագրել , և ոչ աղաչանաց ապաստել , այլ վաղվաղակի օգնել՝ ի տեսանելն զկարօտեալն , զի կոյ առաքի , և ի Ձանաւելն զկարիս նե ։ Մեզևս և վ՛ե

այդ

այսր եղև ջրդոցելոցս բժշկութիւն, զի հանդերձեալ կոչ-
նոց ուրախութիւն՝ արտմուքն չափաւորեսցի. և զի յիշե-
ցուսցէ քո իւրոց սեղանակցաց զմնդրկան թշուառու-
թիւն և զմահ։ Իսդրի երբորդ, գնարդ ջրդոցեալն այն
եկաց առաջի քոյ, և ոչ առաջին այլոց կոչնականաց։
Պատասխանի. Ով զի քո միայն կարօղ էր զնա բժշկել,
և տառապելոցն օգնական լինել։ Ի միա առցեն զնմանատ
այնոքիկ, որք զպակասութիւն ընկերին այնպիսեաց յայտ-
նեն, որք չեն կարօղ բժշկել զնա։ Ի՞ւ այսպէս վարեա
ցուք սիրելիք՝ ընկերին, զորոյ ի պակասութեէ Հոգ-
ւոյ զղջանալն կամիմք։ Իսկ զինչ պարտ իցէ առնել։

ՀԱՐՑՈՒՄՆ։

Ո՞ պակասելն՝ զոր տեսանեմք յընկերն, այնոց պիտոյ է
յայտնել, որք կարօղ են դեղ առնել։ (Բնծանուած.)
ոյզ արարին նախ՝ ի Տէն օրէնս յոլովեալ, մոխիր, և ե-
ղինս. երկրորդ՝ ի նոր օրէնս մարգարէ, այլ կոյս մա-
րիամ, և ծառայք տանուտէրն։

Պատասխանի։

Յայտ է թէ զեղբայրական յանդիմանութէն չէ պարտ
զանոց առնել, մանաւանդ նոյ, որք ի պաշտօնէ՝ զայ
լոց Հոգեաբարձութէն ունին։ Իսկ որ Տէրդութէն, կամ
առ աչի, կամ ի սիրոյ՝ մերձ է ի յանդիմանութէն,
այնպիսին է ոչ խրատուիլ խրատուցիչ թուլնոց, զորմէ յետ
ժամանակաց ոչինչ փոյթ առնեն։ Իսկ զի զգիտէ, թէ
Հոգի մարդոյ նմանի պատուհասական մարդարտի։ Իսդր
եթէ զմարդարտիա ի տղմոյ ի վեր առնուցուք, զի մի ետ
գոյց կոխան լիցի, զնարդ զընկերն Հոգի ի տղմոյ մե-
ղաց չառնուցուք ի բաց, զի մի դժոխայնոյն խաղից յո
ւար մատնեսցի։ Իպա որ ոք գյանցուածս երևեալս յընկ-
երն Տէրդոյ ի բաց առնել, ըստ իւրոյ ինչ նման է ա՞ն
ոյն. որ ի ժառ ժողովրդեանն գթոշեալ՝ և յատել, զի
ոչ մեռցի, ոչ իշխեաց ընդդէմ դառնալ։ այնպիսին գո
ւել ունի երբեմն։ վա՜յ է ինէ, զի լռեցի։

Ասայ ի յանդիմանութէն մեծատոհմս զգուշանալ պարտ
է, զպակասութէնս կամ զյանցուածս ընկերին չերևոց-
ցանել այնպիսեաց, որք ոչն կարեն բժշկել. զի այդ
թամբասանք է, և ոչ յանդիմանուն։ Ալին իսկ զյան-
ցանս և զՀոգւոյ վէրս այնմ պարտ է յայտնել. որ գի-

տէ՛ նոյ գարման տանիլ , և բժշկել ։ Ա՛յսր քաղուսն
ընծայեն սքի դիրք օրինակս ։ Այսու երբեմն յոսկէփ յեղ
բարս իւր յանցուածք չար ։ իսկ ուր յայտներ զայն ։
Ծն. դրեալ է ։ Բերէր յովնէ ղոյդ ցանցուածոց եղբարց նոցա առ
ղ. 2. հայդ ի՛ր ։ Ցեսէր , զի հօր իւրում , որում ՚ի սպաշտօնէ
ը-ղ. պարտ էր՝ և հնար էր դեղ առնել , յայտնէ յոսկէփ զյան
ցումն եղբարց իւրոց ։
Ի՛. Ա՛յդպէս գիտելիսն լսեմք , Թէ գանգատ կալաւ երբեմն
Ծ.ուսոց. առ նոսա մի՛ ժողովրդեան իւրոյ , և ասէ . Ո՛վ կարէ՞ս դուք
ժղ.14. իրե՛ց գծղե՛լոցդ պատ ղայս , զի ծարաւոյն տան զիս ի բանդ ։ Ա՛սկ
զիտելդ մեզիսս՝ որ զգաստասուն սոմ ի՛ր ժողովրդեանն էր
յանապատի , ոչ ի՛ եղբօր իւրում , ոչ ի՛ յեսուայ , և ոչ
ի՛ կնոջ իւրում՝ խոսեցաւ ինչ երբեմն այդպիսի ։ Կամ
կալաւ առ նոս այսպիսի ինչ գանգատ . յայտ է Թէ՝ մի՛
դի զնոմ զիւր գանգատ առ նոսն միայն Հատուցմանէր , որ
միայն կարող էր Հնար առնել ։ Ա՛յս դմին օրինակի և
եղիսա զգանգատ իւր ոչ առ հրեշտակ՝ այլ առ նոսն ու-
Ջ. Ի՛Ջ. դերձեր . ասէ , Նախանձեցայ ընտանեաց տն ամենակալի . ի՛ր Թագն
ժ.14. ղեկ երբեմն էնէլ ։ զի միայն նոսն՝ այնց անօրհնութենէց , զո-
րոց էին գանգատանքը , կարող էր առնել Հնար ։ Ա՛ն-
սէնք , զի այնմ միայն յայտնելի են յանցանք ընկերին ,
որ կարօղ է մատուցանել նոյ գարման ։

Ա՛ռն երիցդ ։

Ի՛. ( ) ցուցեալն օրինակօք քաղեցկլոյնք ի Հնոց կտակարա
ն Նոյ՝ Հատատուն և օրինակք նորոց կտակարանաց ։
Ա՛յտեղք , զի մարդեա գանգատ կալաւ երբեմն առ քո՛ս
Ղ.ուկ. քեռն իւրոյ , և ասէ . Ա՛ր , ծոյդ էմ դուն երեղ պիս ի սպա-
ժ. 40. առս . արդ ասա դմս , զի օգնեսցե ինչ ։ Ա՛յրեղ է ինդրել ,
զիարդ մարդեա զայս գանգատ առաջի արար քրի ։ Ա՛ելին
անդ գաղալ , և աշակերտքն , և մարդեայն սպասաւորք .
և զիարդ ոչ առ սոսս արիանն զգանգատանան ։ Ա՛յ զի
խոհեմութենի է այնմ միայն զաղէտսն յայտնել , որ գի-
տէ և պատշաճ դեղ մատուցանել ։ Ա՛յրմ այսպիսի ինչ
՚ի վէր բերեմ . զոր օրինակ մարդեա զիւր սրտցաւութենին՝
քրի յայտնեաց . և ոչ հիւանդն՝ բժշկին միայնոյ զիւր
հիւանդութենին դնէ առաջի , նոյնպէս զյանցուածս հոգ-
ւոյ այնմ միայն պարտ է յայտնել , որ կարող է կիրարո
տական է գարման մատուցանել ։
Է. Ա՛սոիցիք յայտնագոյն ևս օրինակ կամ վկայութի՛ն . ա՛ն-
ան-

աւետարանին վկայելոյ՝ ամէնօրհնեալ կոյսն կոչեցեալ
ի հարսանեան՝ որ ի կանոյ գալիլեացւոց , իբրև ետես
Թէ հիացեալ կան , և ամաչեալ՝ առաց առ քո որպէս ետ .
նէ ուրուքն : Եւ զի զնորա ամէնօրհնել կոյսն զսկսաւեալ Յհ. Բ. 3.
գինեցոյն միայն քով յայտնէ , Եկայք եղիա . զի գերագոյն
սէր նոր զաւրեկամաց պակասել ծածկել կամէր . Այլ
ոչ հրաւիրողաց , և ոչ սպասաւորաց , այլ որդւոյն միայ-
նոյ զսկսաւեալ գինեցոյն առաջի առնէր . որ միայն կարող
էր օգնել , և զպակասել գինեցոյն ընել .

Այ կայել երևելն այսմ և ծառայիլ առանուինն , զորոց գրէ Ղ .
մատթէոս . քան աւետարանին բանի՝ իբրև տեսին ծա-
ռայքն , զի յաղարաիկ ինն խլրեանց ի վեր երևեցաւ
որոյն , անդէն վազվազակի մատեան առ նա , և առեն-
ին սերն բաբ սերմանեցեր յոփոխին տուր : Նմանիք , զի Մ-ր .
այս զգուշացաւ ծառայք տեսել զՀուն նման որոնախառնեալ , Յհ. 27.
ոչ գրացեալ կամ բաղեկամաց զայն վհկուցին , այլ՝ առ
նուիրեն , որ կարօղ էր՝ և որում պարան էր Հնար առ-
նել . Այն որք իրագէկ լեալ չարեալ ինչ ընկերոց , ան
գուռն բերանով ամ մատակարկ Տէրոյ Տարկանեն , մինչ
չև ևն ազգ արարեալ Հոր կամ ինն պիտորիկ , որոյ գալն
գործեալ լոյս . այլ այս չէ զուզորի ընկերին ծանրել ,
այլ՝ զնատանուհուն ի նէ :

Յորդոր :

Ա Յ զգոյշ լերուք , սիրելիք , զի մի դանցուճաձս ըն-
կերին ջանել կամ ցեալ՝ յաչս առաւելուցուք ,
և անձամբ զանձինս վնասուցանել առնիցէք , ի Հրատա
րակել ձեզ դանցանս օտարի առաջի այնց , որք չեն կա
րող , և չէ նոր պարտ գնել առնել . Այս եթէ տեսանել-
ցիք , Թէ առաւելուն յումեք օր քան զոր օրմունք մե-
զաց , մի Տալակ Տարկանիք մատակարկ , այլ այնց միայն
զնկուաջիք , որոց գործ է՝ գարմանն առնել . կի խնամա
նապես Տամարիք , Թէ կարօղ են գարմանել . ապա
Թէ ոչ՝ նախանձայուզուն ձեր անօրէնուն Տամարեսցի ,

ՎԱՐՈՂ ԽՆԴՐԻ

Յաղագս սէրոյն Աստուծոյ,

Ընդդէմ . Սիրեցեալս զնոր ինձ քո յամարատէ քումմէ . Ա՛ստր . իբ . 37 .

Սկզբնաբան .

Ասուն բնական զիմեանիկ Հաւէ, Թէ ոմն միայն է . և իբրև զգայ Թէ մերձ է ի մեռանիլ , ժո ղովէ փայտս ի ննիկնեաց , և յայնց կազմէ իւր բոյն . որ ապա յամնարայնի ի ջնջել խոր շակի իւրոյ ի տապոյ արեգականն վառի , անդր մտանէ փիճնիկն , և ի վառեալ փայտակուտն անդ ի մոխիր լու ծեալ՝ անդրէն նորոգի : Ի բարեպատեան միտս այս փիճ նիկն օրինակ է մարդոյ , որում յաստի կեանս ջնորհաց՝ որ նշանակի ամառամբն, պարտ է ժողովել փայտս ի խրն կիւնեաց՝ զնձապատրգև երախտիս . որպիսի են երախտիք պարբեաւն , փրկագործուն և պահպանուն . զոյոց ասէ Բ.Օէնն. մոսէս , Ոչ նա է հայրն՝որ ստացաւ զքեզ . արար զքեզ , և հաստա ԼԲ.6. տեաց զքեզ. և յայնց կազմել իւրոյ բոյն ի տապ իւրում, զոս անոյշ խորհրդատուն ասի պատրիկ , և զբոյն բոյն վառել Հնարիցիս սիրով . որ Հոյլ յինձ իւրև կիւր պարարիչ և փրկ կիչ և պահպանիչ : Ասոյց պի այս սէր մեր պղտաբերես ցի , Տարկ է Թէ Տամնձայն իսկ ինձայնն օրինացն , որ ա սէ . սիրեսցես զՏր Աձ ի յամ սրտէ ի՛ոմնէ : Ա՝ոչ զասջ ի միտ առէք , զինչ է քնաբանիս ասի , և զինչ Յառաջակայդ ,

Հարցաբանութիւն ,

Սիրել պարտ է զինձ յամ՝ապատ : (Բաժանուած :) ոնդ սիրե ցեն զնա , նախ՝ ազատհամ. երկրորդ՝ որդիքն զևահայ . երրորդ՝մայր մեսիաբայեցւոցն ,

Ա՝ոտն առաքեն ,

ՅՈ . Աոլանդակ զսիրտ մեր լինդրէ ինձ բանիւ բնաբանիս . սիրեսցես Տր Աձ ի յամ սրտէ ի՛ոմնէ : Ա՝ոչ պարտ է սիրոյ մերոյ յինձ միայն դիմել , զի ասէ այլեւս զանձնէ . Եա եմ Նշմ. Տր Աձ ի՛ո , Աձ Նախանձոտ : Այսինքն, Թէ ցուցից ձեզ օրինակս ԺՏ.5. կատարեալ սիրոյ առ ինձ . առաջին արարիչ քանի մի ի սմա դրոց : Հայեա է Թէ ազբաՀատու կեցեալ ըստ սարայի հնոջ իւրոյ զամն բջմն անդադար , ապա յետ բջմ աղա

չանաց

չանաց՝ ասրայ յանցեալ Հասակի և յաւիւքն ասացաւ
որդի զհասակիդ։ Ջե զի սիրէր զառաքաքամ ոգի քան միա
մեր որդի, և ուրախ էր յոյժ ի վէր նէր, եկին ած գիշե-
լոյսն, և ասէ ցնա. — Ո՞ր ընդէր ո՞ չ ընթրէք, զոր սիրեցեր, Ծն.
գիտեմ։ Եւ փնա՞ր յերկիր ընդէր, և հանգիս զրա անդ յոլա ին. 2.
ՀԷՆ Ի ՎԷՐ ԴԵՈՅ ԼԵՐՈՆՑ յորոց ասացէք ինչ։

Ոչ անակնկալ և խիստ հրամանս. ցանկացաւ աբ- ՀԱ.
րահամ զայնչափ սուն ունել որդի. և յետ բազում աղա
չանաց ընկալաւ զնա. և առնա հազիւ ի ձեռն բերեալ,
հրամայել նմա ած զինուել զնա, և մատուցանել ողջա-
կէզ։ Ջե ելը աղագաւ. պատասխանի բանիցնա. փոր-
ձեաց զսիրտ աբրահամու, եթէ սիրէր զած քան զորդին։ Օ ի ոչ կամք եղեն փորձել զաբրահամ, Եթէ
սիրեցի՞ արդեօք զորդի իւր առաւել քան զինքն. և իցէ՞
Եթէ վճռ խահակայ՝ զնոր պատուիրանսն արհամարհեցե՞։
Ջ յաբրահամ առաւել սիրեաց զած քան զորդին. զի
վաղվաղակի իբրև լուաւ զնոյ հրամանն, յարեաւ գիշե-
րապահուն. և ՚ի պատուիրանսն ոչ եղ ՚ի մանկանն ՚ի
ինդրել զղեմանին առնլ։ Իբրև եկին եհան ՚ի լեառնն
նշանակեալ, ասեն զիրք, Եթէ ո՞վ ոչ ՚ի վէր ԻՍ.6.
էառիցէ զբուռն իւրոյ. և ինքն եառ ՚ի ձեռն զնուրն և զսուր,
վճռալ իբրալ ձեռամբ զորդին, Եթէ չէր արգելեալ ոչ՝ ի
ձեռն հրեշտակի։

Ինչան խորհրդածեալ ՚ի վէր հրոյն և սրոյն, Հարցանէ. Ջ.
զի՞ է՝ զի աբրահամ եառ զհուրն և զսուր. և զիպչման՝
որ յոյժ ծանրակիր էին, եառ սրոչոյն. ոչ պատշաճագոյն
եառ էր՝ խահակայ բառնալ զհուրն և զսուր, և աբրա-
համ զիպչման։ Ոչ այդպէս, ասէ փիլոն, այլ՝ աբ-
րահամ պատշաճ եղև բառնալ զհուրն և զսուր. զի
նշանաբար զիատարեալ սէր իւր յուսցէ. ասէ, Եա՞ն ընդ
հուրն և զսուր. սրովհետեւ, և հրովհետե՝ որ ինչ ի՞նչ նէ
մահինացուցոյս սիրելի։ Ի սա գիմն օրինակի ձգնարիս քրիս
առնեսցէք, եթէ ած և զսիրելին նոյ ՚ի ձեռաց կորզել
կամիցէ, ոչ միայն մնադիւթ ջնորհել անկին նմա, այլև
պատրաստ կալ ձեռամբեայն կորել զնա յիւրեանց և կի-
զուլ. ասա Եթէ ոչ՝ ոչ սիրեն զած յաւիտեան։

Ա՚ոան երիցդ։

Ա յսոլիսի սէր առ ած՝ յուցին և որդիքն զևեայ, Ինչ- Ջ.
Թեռնուամբ, Եթէ իբրև եառս մովսէս զորեթապաշ-
առ Եթէ

ե։ի։ ասելն ժողովրդեանն, ի նախանձ բզկտելոյ, ասաց. այ-
ՀԲ. 27. պէս ասէ տէր ամենակալ. զի՞ էրդ ես դու որ դատիս զընկեր
քո. անդէն և այսքան դժդիւրութիւն գրածն ի դոսոն բանիւք.
և խորհեցեր խոտանելիս զնէրայէ էր։ Այսպէս վայրկ հաւա-
ցանեն վարդապետք. զի արդ պատուիրեաց յոյժ ամ
որդւոյն զևեայ կատարել իւրաքանչիւր զեղբայր իւր և
զբարեկամ. ոչ ձահոզապոյն և եր՝ այ ինքնին կոչ-
ծանիմաղար սատակել զնա, քան պատուիրել զևատացոց՝
զընկերս զբարեկամն և զեղբարս իւրեանց սրով կոտո
րել։ Ամ արգարև հրամայեալ եր այ՝ զԶհամիս ապա-
նանել, դիւրին եր զևատացոց զայդ առնել. բայց զբա
րեկամն և զեղբարս չէ սուր Հանել ոչ խնամ ինն իցէ։
Ը. Այլ և իցէ, մնսկես՝ի հրամանէ նոն պատուիրի՝ կոտորել
իւրաքանչիւր զեղբայր, և իւրաքանչիւր զընկեր իւր։ Այս եղև ա-
զագաւ. վ՚ս զի այսպէս ասէ տէր. այսպես հրամայէ ասծ։
Այլ՚ն իրի Թեպէտ և խնամ էր պատուհերս, սակայն
ՀԲ. 28. զևատացիք ընդ փոյթ՚ի գործ եղին։ և արարին ասէ՝ որ-
դեան զնեաւ, որպէս ասաց մովսէս. և անդն՚ի ծողովրդենէ անձ
յաւուր յայնմիկ տասն և երեք հազար արս։ Այ ողջոյն կոտորա-
ծիս, զնարդ հնար եղև նոցա զայսչափ արիւն հեղուլ
զևբնանցայնոց. ոչ արժաներ եղբարց յեղբարս խնայել
Այլ պատասխանեն մեկնիչք. ընդ սքը սիրեն զնաճ՚ի
վեր քան զնամ, վ՚ոկ ակնարկման նոր հնազանդին, Թե
պէտ և առ եղբարս զայրագին երևին. զի այն ոչ է
զայրացութիւն, այլ յիմնսիրութիւն յառաջեկեալ հնազան
դութիւն։ Տեսիք, զի զևատացիք առաւել սիրեցին զնաճ
քան զեղբարս իւրեանց. և Թե չէին արարեալ զայն,
ասէր նոր առ ասծ չէր յիմ սրաէ։

Ա՚ասն երրորդ։

Ղ. Ասինչ ընդհատ գառաւ՚ի զևատացոց՝ մայր եօԹանց որդ-
ւոց մահաբայեցոց։ Ի սահիկել անտիոքան արքայի
զոյգիս այր՝ ընդէմ օրինաց ուտել խոզենի, նոր զնամ կըռ-
տանս և զմահ չարատանջ յանձն առին կրել, քան զնօ-
րինս իւրեանց անցանել։ Այս այն ինչ եօԹն սր որդիք՚ի
միում առաւր նահատակեին, մայրն աքանչելի տանջա-
նաց նոր և մահու՝ արուԹիւն ակնկատոյց կայր. և ոչ ա-
Բ. Մ-ի- ստեն զիրք. զսնդսկի զեօԹն որդի յերբեք երկասեալ՚է գոամ ա-
Գ. 20. պար ծամանակի՝ խրատատիս տանելը։

Ղ. Այդ՝ զնաղդ այս կնն զայնպիսի ամաղցիմ մահ որդւոց իւ-

թող կարօղ եղիւ անտրտունջ տեսանել : Այլ զի յանկ
էր ի նմա սէրն ոչ քան զնէր որդւոց : Իբր զի սիրէր
առ այն զիւր որդիս դժուարանաւք . մայ և մեծ էր նէր սքան
ցաւութիւն ի մահու որդւոց . քայց քանզի մեծ ևս էր
նէր առ ինձ սէր , վ՚ն այսորիկ առաւել ընտրեաց զորդ-
ւոյն կորուստ՝ քան զնոյ նախատինս : և այն էր առու-
զութիւն սիրել զինձ յամ օրաւ :

Յոբդոբէ :

Այս արդ՝ ի Աշխարհին էր առաքն այն , բանիւ յոբդոբէն ,
օրինաւոր կենաւ ևն . ապա և դուք ոյ օրինակին աքրա-
համու , որպէսզի գնեայց , և մեր մանկաբարեացդ՝ զսիրտ
ձեր բանդակ ի սէր ոյ նոմիրեսցիք : Կրաւունք են ոյ
դրաւականել զայս սիրտ , վ՚ն բազմապատիկ նէր առ մեզ
երախտաւորութիւնն , և առաւել վ՚ն արարչութիւնն և փրկ-
կագործութիւն . ապա զմի միայն սիրտ մեր՝ ողջկի փոխա-
տրեացուք միայնոմ ոյ , որ ասէ . տուր ինձ սիրտ քո : Առակ .
ԻԳ. 26.

ՎԱՐՈՂՈՑ ԽՈՑ :

Յաղագս պանդխտութեան կենաց մարդկան :

Ընթերց . Հայնի ի քաղաք իւր : Ծատ . ԺԱ . 1 :

Այուձաձ :

Ամրդ ժիաբանիցին այս բանիք : Օ քեզ ասէ ,
եկիր ի տաղաւ էաբ . և առաքելն քէր ասէ . ոչ եկիր առ Եբր .
նէնդ տաղաւ , որ ասէին ընալոց էջէ : արդ՝ եթէ չու- ԺԳ. 14 .
նիմք ասա քաղաք մնայուն , զնորդ քէր գայ
ի քաղաք իւր : Պահենք ասկեբերան , թէ կախառնաւմ
հոչեցաւ քաղաք քէր ի յանախ բնակուէ քէր անդ . Օ ի զոր
օրինակ ազնուացոյց քէ զբեթղեհէմ իւրոյ ծննդեամբ , և
զնազարեթ իւրոյ ամնդեամբ , և զեկեմ իւրոյ չարչա-
քանօք , նոյնպէս վայելչացոյց զկատառաւմ իւրոյ՝ ի
նմա յանախ բնակութիւն : Այս ևս՝ բարւոք ասի զքէն ,
թէ եկեն ի քաղաք իւր . զի զայս քէզ ոչ մայրաքաղաք
դասիլեայ՝ իւր արար , պարտաւորեալ զանս իւրոյ թերահ
տեօք և աբանելեօք , բժշկութիւն անդամալուծին , կոչ-
ւմամբ և գարձմամբ մանկեն , յարութիւն դստեր Ժո-
ղովրդապետին , բժշկութիւն կնոջն տեառնառեսի . ոչ
առանձն բազում մեկնիչք ոյ կարգի աւետարանական

պատմելն : Այդ պատճառք՝ որոց վէճ ասէ աւետարան նիւնն , եկն ի խաղաղ իւր : Այսպէս չէ ոչ եղև , այդ և ոչ մեզ , քարոզեաք՝ որ առաքեն մեզ ասէ , այլ ընդ նմին պնդապէտ եղեալ եդրեմք : Այսպա ասիւք Աշխարհս է , որ ինչ յառաջագոյդ ասի :

ՀԱՒԱՔԱԲՈՒՆ :

Կեանք մեր պանդխտութիւն է : (բաժանումն .) Որ և ցուցանի ի կենացդ , նախ՝ աբրահամու , երկրորդ՝ դաւթի , երրորդ՝ քո :

Առն առաջին :

ա . Ով կեանք մեր է պանդխտութիւն , ոչ միայն բազում ուրեք վկայեն զայս գիրքս , այլ և հետամտութիւնք իսկ . յո րոց միջն սենեկապ յայտնապէս ասէ . Բազոմս ընկալայ , ապա ի նոյն գոռանալ ուներս . զի կենանս պանդխտութիւն են : Այսոր ասէ թէ զայս գիրս քննութիւն , անգիտն իսկ յառաջնոյն գրի յայտնի զհետամտութիւնս վկայութիւն գտանելոյ : Հայեցեալ կեանս աբրահամու , զարմանալ ունիմ զնա . զի յամի կեանս իւր պանդխտեալ եղև նա : Այսպէս է թէ պատ

ծն . ժբ . 1 . ուիւք էառ ասծ աբրահամու , և ասէ . Ել դուս յերկրէ գոմէ , և յազգէ գոմէ , և ի տանէ հօր գոյ . և ելի յերկիր՝ զոր ցուցից քեզ : Այսպէս զինչ աբրահամ առ այս պատուիրն ոչ . պանծալեմ զառաքեալն , հաստատուիմ պանդխտեցեալ յերկրին առեղեաց էրբա յ

եբր . ժա . 9 . տարօք . խոստացօղ բնաւիցեալ խոսխաւս . . . . տանէ սինոսեանէր հիմանէ հաստատելոյ տաղաւիղն , որոյ ձարտարապետ և արարիչ ած է .

բ . Այնմանիկ , զի պանդխտեալ եղև աբրահամ զամ ժամանակս կենացդ իւրոց . զի ոչ շինեաց ինչ քաղաք , և ոչ հաստատուն ինչ խնդրեաց յերկրի . այլ սակ պանդխտեալ հանդերձելոյն եղև հետացօտ : Այսպէս ի միտ առեալ , զի յորժամ խոստացեալ եղև աբրահամու երկիրն ա

ծն . ժբ . 13 . ետեաց , ասաց նմա ած . գիտելով գիտացիր , զի պանդխտ եղիցի զաւակ քո՝ յերկիր , որ ոչ իւր էցէ . տեսիր , զի զաւակին աբրահամու պարտ է պանդխտեալ լինել յերկրի : Այս ոմի է այն աբրահամեան զաւակ . Ժողովուրդն ինդն , որ Թարգմանի ածախս . յորմէ ի վերոյ բերի , թէ որ ածատեան լինել կամի , այնպիսւոյն պարտ է առ այժմ պանդխտեալ լինել : Այսան որոյ ասէ բեւեհարտոս . եղբարք , աղաչեմ զձեզ , ի պանդխտութեան աստի կենացդ՝ մի շինել մեզ տունս ի բնակիլ , այլ խոստան

թանա՝ ի Թոզուլ. իբր զի վաղվաղակի Տանգերձեալ
եմք յաստեաց կոչել, և ի վերին գաւառս փոխել։

Ա՝ան Երէմեայ։

Ա՝նուա ես օրինակ և վկայութիւն եմ մեզ գաւթի. և ղ.
նրբը. յորժամ մտցուսցեմ ըզ գոզիսդոս։ Կրկնակ է.
և եկ այր ղբաւսոր ի Ճախոթէ այլազգեացն՝ փղշտ անուն նր ի ա.ցմ-ա.
փերայ. բարչրուսի նր վեղ կանփուն, և ընկաւ. և սաղաւարտ ԺՂ.4-5.
ի փլուխ նր. և զրահս վերստ պինեցաւ, և ելն զրահիվ նր 6.7.8.
հինգ հազար սիկղ. և առնապանս պղնձէ ի վր բարձեց նր, և վա
հան պղնձի ի վր ուիվանց նր. և բուռն փերպրեան նր երբս զըս-
տրն ասպատնկաց. և ոչ էր նր վեղ հարուր սիեղն երկանոյ. և
պնաւիր նր առաջի նր երթայր. եին եկաց, յայն երթ ի Ճախոթ էլէի,
և ասէ ցնա. ընդէր ելանես Ճախոթել ի պատերազմ ընդդէմ մեր.
ոչ ապաքէն ես այլազգի եմ, և դուք ծառայք Սաւղի. Ա՝հա
երթայցուք գաւառ, որ աչացէր զոլորտս հոր էարոյ, պիեցոյց առաւել ԺՂ.14.
զվարպանակս էար. և սաղաւարտ պղնձի ի փլուխ նր. և ոչ ԺՂ.15
նմա զրահս, և ետաք գաւառն զառաջեր էար ի վր վարպանակացն. ԺՂ.38.
և այսպէս ըն զրկեն՝ սկիզբն ազատ գաւթի փարձել, և
թե կարող եր դնալ սպառազինեալ. զի չէր ուսեալ։
Ա՝ւ իբրև փարձեաց գաւթի, ասէ ցսաւուղ. ոչ կարեմ եր ԺՂ.39.
նալ առօք, զի չեմ հնարաւ։ Ա՝ւ զինչ ազատ. եհան զայն միւս
մի. և եաւ զդաշտն էար ի չեխին էարամ։ ԺՂ.40.

Ո՝ւնչ իցէ այս սիրելիք. նման զինչ է այդ գաւթի. զի զոր ղ.
ծիցես ցսպանի. այլազգին ունի սաղաւարտ պղնձի, և զօ
ցուաւ և եկն. այլազգին զգեցեալ ունի զրահս որպ հինգ
հինդ հազար սիկղ. և զօ ցուաւ և եկն. այլազգին առնու
պատս ունի պղնձիս ի վր բարձից. և զօ ցուաւ և եկն.
այլազգին ունի բուռն զեղարդեան երբեմն զատորն ոստանին
գաց, և զօ ցուաւ և եկն։ Ա՝ւ ես ոչ ցուպդ մեծ խոչ է
քեզ. կամիս պատրաստ զՀոգեառս սկսցին պատրաստարել.
աջգ և ահեակդ պիտին քեզ ի գործ. և զինչ օգուտ
իցէ քեզ ցուպդ։ Ա՝ղաչատ իսկ ըն այդ զատնցեալ ա-
ս. զինարդ, ըստ էցէ ես, զի ցղովիա ի վր էմ։ Ա՝ատամեան ԺՂ.43.
նն մի յիմաստուն մտածեսցի ցայդ. գաւթի օրինակ պետք
եին ցայդ. ապա ոմն լիներ օրինաւոր. և տումին զեկու-
ցանել, թե որ գԺօխանցոյն յաղթել կամի այլազգեացն,
պարտ է նոցա մատչել զօրին պանգխան ցուպ ի ձեռին.
ոչ պարտ իգնաստիս, յորմէ բաղաւմանդամ ընկնի ցայդ
Հալածեցուսս ատատնոյ։ Ա՝պա ըն օրինակին գաւթի ցուպ

'ի ձեռին լոյսն մեր . և միշտ ոչ պանդուխտ ցուցցուք
զանձինս :

Ա՚ան երրորդ :

Ե · Երրորդ վկայ մեզ ինքն իսկ քն . որ զիմ Ժամանակս
կենաց իւրոց՝ ոչ պանդխտ շրջեր յերկրի : Կրեալ է-
Ղեսի. այր ի ինքեր չեչէ չերէուլ : Ո՚ինչ է եիմ . երկիւղ . զինչ
Ա · 30. երկեալ · Ես : Կ՚ին , լա օգնատինասի , եզ պանդխտուե՚
լեէմի չերկեալ , յորժամ ծնաւ : Կ՚սպա ինչ՝ ի վարս
Հոգւոյն քոյ , մարդասիրն զեեռնարդկնասինն ասել , ինչ
ոչ կեանք նոր եղև պանդխտութիւն : Կ՚ին եղև Հանդերձ
Ա՚անապարհորդութիւն՝ մարմնին մարդկային . և մախատ
ուղեդնացութիւն՝ Հոգւոյ . և ոչ պանդխտան՝ ի մախապէ
ոչնի զիւր նոտնա , նոյնպես՚ի Հոգի քն եղևն գանձք զի
տուեին ոչ . և ևս գլխորի Ա՚անապարհորդութիւն ոչ՝ ի
Հոգնոյն գլոյ՝ եղև պատկն՝ ի փշոց , և ցուպ ուղևորուե՚
այր խաչն . զորմէ ասէ բերանն ասկն . ուր և ասանձնն
դեր զնասչն , զահի Հորեալ Հոգածին , պակասչեալք՝ ի
ցորչն , յորմէ զՀոգութեածան ընկալան :

Ջ · Ո՚ի ևս յաւելից . ասար քն՝ զոր ինչ առնեն պանդխտք
երկրի յաւուրն մտնէ յիջեման . զերկրդ Ժամուե՚ի Ա՚աշել .
զմիջաւուրբ՝ չրմնել և՚ի Հանգչել . ըե երեկո՚ չրնթրել ,
և՚ի քուն լինել : Կ՚ոչ գիտե , ինչ առաջին իջեման քն
եղև արգանդ կուսին . յոր եմուտ զերրորդ Ժամուե , այ
է յաստեեանն մարտն , որ երրորդ է յամսա՚ի չոնդաբե .
և եմուտ՚ի Ա՚աշել . քանզի նաև մարմին և արիւն , զո-
Յ·է· րոց ասէ . Տարին իմ ձգմարիտ է՚ներաւոր է , և արեան իմ ձգմարիտ
Ջ · 56 · ըմպելի է : Կ՚երկրդ իջեման քն եղև կախաղան խաչին , յոր
Ա՚Ր · 14. եմուտ զմիջաւուրբ . զի էր ընչերդ ձամ Հրեականն . ուր
28 · 30. և ասաց , ձարաւ եմ . և անդ խառնարհեցուցեալ չբնութեան Հան
դեաւ : Կ՚ոչ ասէ Հարնան . պարզեա ինչ , ոբ հովնես , ոբ
Լուկաս · ա · 6 · Հանգուցանես՚ի գնչերեն : Կ՚երրորդ իջեման քնի եղև գերեզ
Ա՚ա · մանն , յոր եմուտ ըե երեկո · էբեա երեկոյ եղև ասէ , ենի այր
ԻՀ · 57 · գի ընձառուած յարեմնեայ՝ որոմ անուն էր յովսէփ . և յայս իջա
ման գերեզմանի եմուտ՚ի ննջել · քանզի կէ յերկրի ,
Ա՚ա · և վերս ընկալեալ՝ ասէ · եղե ես · · · որդեա՚ երաւոր , որ
Ջէ · 6 · ննջէին՝ ի չերեզմանի : Ո՚ոչ զի քն և յետ յարութեն՚ աշակերտ
տացն երևելոց յերմուտս՚ի պանդխտի կերպարանս յայտ
նեցաւ . որով ոչ ասել կարիք նոյ՚ ձի միայն պանդխտ
տեսոց երևիմ՚ի փառս :

Յորդոր։

Յաստացելոցն՝ի միտ առիք, Եթէ սբրահամ, դաւիթ, և
ինք մեր քո զնամ ժամանակս կենաց իւրեանց ոչ պան
դեստս շրջեցան ։ Ապա ըս օրհնական մշ և դուք մի
ինդրեսջիք ատտ քաղաք մնայուն . այլ յուշ լիցի ձեզ ,
Եթէ յայսմ աշխարհի իջաւոր միայն էք և ոտդեհ ։ Այս
Եթէ զայդ օրինօք գմնատ ածջիք , ոչ փափաբիցէք ստա-
ցօղ վինել ՝ի . և որ ոչն է ստացօղ ՝ի , ստացոյն երբեմն
բամանդակ զարարիչն ՝ի ։

ՎՐ ԸՐԻՈՑ ԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ։

Յաղագս պարբասուսիցն առ աբ հաղբրօսիչն ։

Ընդբան . Ո՛ւրդ մտեր այսը , զի ոչ ունելիք հանդերձ
Հարսանեսաց ։ Ա՛ստ . իբ . ։ ։

Սկսուած ։

աշխարհային հանդէսս ոչ յեանորդ համարիջ
ևս Տարսանիք . իբր զի բազում ուրախութիւն
և մեծապատրաստ կոչմամբ կանչին ։ Այ զ ոչ գի ՃՆԴ.
տի Եթէ յակոբ նահապետ բազում բարեկամաց ԻԹ. ։։
Հրաւիրանօք , և մեծահանդէս կոչմամբ զիւր Տարս-
նիսն կատարեաց ։ Այս ՝ի Տարսանիս աղքային ԼՈՒԿ.
սի՝ զոր արար ըս եսթերայ կուսի , իշխանք ամ Հրաւի- Բ. ։ ։
բեալք՝ ի մեծամեծս կոչումս վայելեցին ։ Այ Հռագ ՅՈՎՀ.
ուել՝ ի Տարսնացուցանել զդուստր իւր զսուտա՝ պատա- Ը. ։։
նեհին տուբիայ , արար խրախութիւն Տարսանեաց սոսա-
նըն փոսան , ըս գրոյն . երկիւղածութիւն՝ ոչ և վայել էր ։
Այ և սամիան կին սծեալ յայլազգեաց՝ արար ուրա- ԴԱՆ.
խութիւն կոչնոց ։ Այ յն և՝ի մեր ժամանակս Տարսանիք՝ ԺԷ. ։Ը.
ուրախութիւն կոչնոց կատարին ։ Օ՛ի և յաւելից . քա
խակ՝ի մեծահանդէս կատարումն Հոգևոր Տարսանեաց ,
որով ըս Տաւատացեալ ոգիս միանալ կամի , զՏաղորդու-
թիւն կոչնոյս Տանդերձեաց . յորում զմարմին իւր տայ՝ ի
կերակուր , և զարիւն իւր յըմպելի ։ Այսց յայսմ վայրի
մեծապէս զգուշանալ արժան է այսմ , զի մի ոք մնասի-
ցի՝ ի կոչնոյն , առանց Հարսանեաց Հանդերձի ։ Այրկ-
րորդեմ զատացեալս ։

Հաւաքածոյ ։

Ա՛ի ոչ մատիցէ՛ ի կոչունս հաղորդութեանն , առանց մեքուր հանդերձի խղճի մտոյ ։ (բածանոտ.) Օ՛ղ օրհնեսցէ առաւել ուսուցանեն , նախ՝ արքայն արտաքոյս . եկիք՝ արքայն գաւիթ ։

Ա՛ռաջին ։

ՅՈՎ. ԺԳ. Ա՛յսու է՛ի սէր գիտեմ , եթէ երբեմն հրամանաւ արտաքս ելանիցէ՛ս արքայն ամ հրեայք՛ի տղայոց մինչև ցծերս՛ի մահ գրաւեցան . զի ամենեքինքեան կատարեացին՛ի միաժառաքել ։

ՅՈՎ. Ա. ԽԲրե փեռոց մարդեայ՝ պատառեաց զպատմուճանն իւր , և ձիեցեալ դուրչ , զգեցաւ զնեղ՛ի ըրուանս գոնն արդուարէ , և եկաց ։ Ա՛րդ խնդրի , եթէ զնորդ մեքենքն ոչ եմուտ՛ի տունն արքայի . պատասխանեն գերը . չի ոչ էր իւր արքան նմա մտանել՛ի գեաբինն արդուարէ . չի ղգեցեալ էր դուրչ ։ Տեսէք , զի գծուծ քրձալ չէ արժան յանդգնութեան լինել երկրաւոր արքայի ։ արդ զինչ այսմիկ զեկուցանեն . օրինակ է սիրելիք՝ որ ուսուցանէ , եթէ ոչ էր արժան մատչել առ արտաքս երկրաւոր արքայ գծուծ հանդերձիւ , նոյնպես և ևս առաւել չէ արժան առանց մաքուր հանդերձի մատչել առ Թագաւորն երկնաւոր , որ հրամայէ զմեզ՝ ի կոչունս հաղորդութեանն ։

ՅՈՎ. Ա՛յլ՝ եթէ՛ ի կոչունքս մատչել կամիմք , հարկ է մեզ յառաքինութիւն զմեզառաշարել հանդերձ խղճի մտոյ մերոյ Ա՛ստուծոյ ապաշխարութիւք մաքրել ։ Ա՛յսուհետ , զի ոմն խոստացաւ երբեմն Յոզաբդեան իւրում տալ մանանայ յերկնից . ասէ . ահա ես պետրեցի ձեզ հաց յերկնից ։ Ա՛րդ ո՛ր ՅԱԿ. ի. լսիմ օրինակաւ էջ այս մանանայ յերկնից . ասէ անդ , եթէ յորժամ իջանէր ցօղ՝ ի բանակն ղայէ , իջանէր և մանանայն՝ ի վրն ՅՈՎ. ԺԱ. ԺԲ. ներ . յորմէ իջանէր ցօղ՝ ի բանակն ղայէ , իջանէր և մանանայն՝ ի վրն ։ յորմէ երևի , եթէ ոմն յառաջ քան զիջուցանելն ըզմանանայն , մաքրէր զերկիր . զի մի շաղախումն լիցի մանանային . և ոչ եթէ պատառ ինչ պարզէր ցօղոյն՝ յերդուարան երկնային հայեցն ։ Ա՛րդ քան զմին օրինակի՝ զի մի մանանայն երկնային հայցն հաղորդութեանն ընկալցի՛ ի սկզբան անմաքուր , պարտ է յառաքինութիւն մաքրել զնա ապաշխարութեամբ ։

ՅՈՎ. Գ. Վ՛ասկաւ է . յորժամ նապաստ չընկերքս ոտքե՛ն սեղան հղօրաց , է՛ ասէ . մանաւանդ էմոնչիր , որ ինչ առաքէր գնէիր . այսմ առաւելապէս ՅԽ. ։ զգուշանալ պարտ է՛ի կոչունս հաղորդութեանն , ուր քէն

ինքն առաջի դնի կերտակաւք և ըմպելի . ապա՛ի մնալով
քո՛ի կոչունսն՝ վասն այնոսիկ ասէ , թէ արժանաւոր
պիտ մնալոյս : ¶ կայեն դիւրք , թէ հրամայեաց ոմր եր-
բեմն արգելոյն ինչի , զի լուասցեն չէոբյս խոբեանց , առ ըն- Եբե.
դունելոյ զօրինս . այլոյսի ևս մնաքրութի պահանջի առ ժբ.10.
ընդունելոյ յանձն զօրինադիրն : ¶ սա վկայելոյ գրոց ,
հրամայեցաւ՝ զի նաքրադգեստասցայ ազգայի առաջի
կացուցանեն Ահարոնա անաբապս . ապա քանի առաւել մա- Դետ.
տուցելոյն առաջի ոյ՝ պարտ է լինել անարատ : ¶ սա- ա. 4.
ցաւ երբեմն . ՚ի բաց կայէ , ՚ի բաց կայէ , և՝ ի պէշս ՚ի ձեր- Լեւի.
յենայ . . . . ոչ բարձեալ բերէք զպաս ոն . այլսի ևս մնա- ժբ. 11.
քուր լինել պարտ է , որոց բարձեալ բերին ՚ի մարմին
և՛ ի սիրտ իւրեանց զնոյն ինքն զքն : ¶ պա մի ոք իշխես
ցե մնալով՝ ՚ի կոչունսն Հաղորդութի՝ առանց մաքուր
խղճի մնալոյ Հանդերձի :

¶ սա երիցուդ :

( ) որ արքայն արտաշէս օրինակաւ նշանակեաց , զնոյն ՚ի .
= և արքայ դաւիթ Թուխ Հասատակ : ¶ ոսաբեաց Բ.Թագ.
երբեմն արքայ դաւիթ սա անուն արքայ զծառայս իւր, յ. 11
մխիթարել զնա վ՚ո մնհու Հօր նոր : իբրև չորան և բզ-
Հրեշտակութենան կատարեցին , քառ անանք բրնձիք
ցին առ արքայի , Թէ Հրեշտակքդ նենգաւոր լուեալք են՝
եկեալք լուտնել զնչ և զմուտ քաղաքիս : ¶ զինչ գոր
ծեցաւ . Հրամայեաց արքայ զկնս մորուսաց Հրեշտակացս
գերծուել , և զդրատունչ միջոցիք չափ կտրել : ¶ իբրև պատ
մեցաւ դաւիթ . առաջեաց ընդ առաջ ոսա , և ասէ . նպաստիս Ժ. 5.
չերէսով , մինչև զարձիցը յատաջին կերպարանս :
¶ Հասիկ օրինակն . առացաք արդ՝ Թէ զինչ Հմնատ ծառ Ե.
կեալ կայցէ ՚ի ոոնս : ¶ նմ Թուխ , Թէ ՚ի պատմելիք
առաջ զայս լինչ մարթի է Հմնատուսիրել . եթէ արքայ
դաւիթ ՚ի զղեստս իւրոց ծառայից զոր անուն արքայ
կրձատեաց , Հայիլ անգամ չՀատ յանձն , զինարդ Թա-
գաւորն Թագաւորաց քն ՚ի կոչունս Հաղորդութի ըն-
դունելի զայսոսիկ՝ զորոց բարիւք խղճի մնայն Հան-
դերձ՝ անանն զժոխայնն ոչ կիսով չափ կորեաց , այլ
զլիովին յափշտակեաց . զայսոսիկ՝ ոյք ՚ի բաց եղեալ
զանմեղութենն պատմուճան , զղաղտոտ զգեժոխականն
ծառայութի կրեն զկորձանս . զայսոսիկ՝ որք ոչն էն որ
ժամի Հաց զՀրեշտակաց Հաշակել . այլ շանց տարտարո

ահ մահանիլ՝ ի կուր։ Այլ զմարմին քո երբեմն ազնուականին
Ա՛ոա. այն իշխան պարեաց սբ կաուօտ, և եդ՝ ի նոր գերեզմանէ. արդեաք
ԺԷ. 59. և ես արժան է մարդոյ զսիրտ իւր սրբել և մաքրել, զի այդ
՝ի սէր խորհրդեան անդ արժանի լինակարան յարդարեցից։

Յերդումն։

Ասէ՝ ՝ի միտ առեալ, թէ որոց մատչին ՝ի կոչումս հա-
մ զորդումն՝ պարտ է ունել մաքուր խղճի մտաց հան
դերձ, այսուհետև զգաստութիւն հայեցիլը, թէ չիւ մատ
Ա՛ոմ. չիւր, և արմատ օրինակաւ։ Վկրեալ է. հերհոր ասց երկի-
ԺԹ. 5. ղածաց էութեց. օչ նախատեալց, և ոչ բարկացուցեալ իւ-
րոց, այլ երկիւղածաց։ ասպա երկեղուքը, և զգոյշ լե-
ցուք, չհատուիլ անարժանութեան յայս ուծային սեղան.
Կը. 23. զի մի զանէծս ժառանգիցեք զաղտմանն. եղիցին սեղանք
նոցա առաջի նոցա յորոգայթ։

ՎՐԵՐՈՒՄ ԽՐԱՏԻ։

Հաշտփս ապերախտութիւն, և անպարկշտութիւն չառաքեց։

Բնաբան. Ազատեր, զի լինիցի և բժշկեացէ զորդի նոր,
Հոհ. Բ. 47։

Սկսուածք։

Ե զԹուն և սեր ծնողաց առ որդիս՝ է սատ
տիկ յոյժ, հանապազորդ փորձն ցուցանել.
և սէր զերբ իսկ բազում օրինակաք յայտնի
Հատուտուն։ Ի սա առեւտրանին վկայելոյ՝
մատուցեալ ժողովրդապետին առ քս, լալագին աղա-
Ա՛ոքե. չեր զնա, և ասեր. դուստր իմ արդ հա վախճանեցաւ. այլ ե-
Ը. 18. կեալ դիցես աչեռն ո՛ ի վր նր, և կեցցէ։ Ազդ՝ ՝ի ստիպեաց
զնշիանաւ առ քս դիմել, և աղաչանաց բնաւորու-
Թիւ ընդդիմ՝ յաղթ խոնարհիլ. զԹուն և սեր նր առ
դուստր իւր։ Վարձեալ վկայէ առեւտրանին. Թէ հայր
Ժհ. 14. որդւոյն լուսաւորի՝ յոտս խոնարհեր քրդի, և ասեր. աղեր-
ձեայ որդւոյ իմոյ, զի լուսնոտ. արդ ո բռնադատեաց ըզ
նա ՝ի ծուխ իջանել, և այնպէս խոնարհուելիւ ասէլ
սել. զԹուն և սեր նր առ իւր որդի։ Վանի փու-
Թաքան, քանի խոնարհ և երկայնամիտ եղև կինն քա-
նանայի ՝ի հայցել զօգնութիւն վ՛ս դստեր իւրոյ դեմա-
հալելոյ. օչ քաղցմ անգամ մերժեալ՝ անդրէն անդա

դալ

գար աղաղակեր . ոչ երբեմն էին այր՝ որպէս դուքն . զոսար էր ժէ. 22.
ձեռաւք այսոցիկ : Օնոյն վկայէ և Թադաւորացունն , որ
՚ի բնաւանիս Թախանձանօք աղաչէ զքո . մի ինձէ և բէ-
ձիցես ընդէ նմ : Այս ստուգութիւն մեծ է զԹուէն ծնո
դաց առ որդիս : Այլոյ արդեօք և որդիք փոխադարձն
ձշմարիտ իցեն . արդեօք և որդիք փոխարկին ունկին մեծ
վասն զծնողաց : Այ տայր , Թէ ունկին . ապաքէն Թէ
բանդակ զաւետարանն քաղեալք , մի միայն օրինակ
գտանեմք զպատանին , որ կոչեցեալ ՚ի քէն՝ Հրաժա-
րեաց երթալ զկնի , պատճառելով զծնողացն Հոգա- գ. 21.
բարձուԹիւն . գոր էին հրաման ասէ , մի երթայր նոքա նախ
ընդ կնոջ էր : Օ սորին Հակառակն օրըստօրէ բիւրս տե-
սանեմք որդիս , որք ծնողաց իւրեանց գիտուքն կամաց
և չարուԹիւն՝ Հասուցանեն անհնարին նեղուԹիւս : Այդեմ
զասացեալս :

ՀԱՒԱՔԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ :

Մեծ և բազում նեղուԹիւն յոլովակի Հասուցանեն զա
ւակք ծնողաց . (բածխոտն .) զորոց երբեմն զչափ առին ,
նախ՝ յակոբ , երկրորդ՝ դաւիԹ :

ՄԱՆ ԱՌՈՒՔԻՆ :

Եթէ զաւակք՝ ծնողաց իւրեանց յոլովակի մեծ և բա- ՃԲ .
զում նեղուԹիւն Հասուցանեն , այդմ՝ օրըստօրէ գան
գաթը և հեծուԹիւնք ծնողաց վկայեն : Այմ ոչ են կամք
յայսմ վայրի ՚ի Համար արկանել զայս զնեղուԹիւնս և
զվիշտս , զոր Հասուցանեն զաւակք ծնողաց յառաջ քան
զծնունդն , ՚ի ծնունդեան , և ՚ի ժամանակի մանկեան ,
որք յիրաւի ծանոյ են յոյժ . այլ զայս միայն ասեմ , Թէ
պատահէ երբեմն ամուսնացելոց , որ ինչ պատահէ տրն
կոյ և ծառոյ : Այք Թէ ամուլ են և անպտուղ , կամ Է-
Թէ պտուղ նոյ յեղեալեն և ՚ի հողմոյ խակ Թօթափին ;
զայս զվայելչուն և զգարդ կորուսանեն . ապա եԹէ պտղա
լոյ լինիցի , ոսոխ նոյ ոչ միայն ծանրին , այլ և ՚ի ծանրու-
Թէ անաւել բեկանին : Այ զայսպիսի ծառոյ ՚ի դէպ է
ասել , Թէ նոքին իսկ պտուղք ծանր բեռն են նոյ : Այմն
պիտ ամուսնացեալքն Թէ պտուղ և զաւակ ոչ ունին , կիմ
տարաժամ մնացեալ յոյժ տանջեալ զնա տեսանեն , Թշուա
ռական զանձինս Համարին , և յայմ վայելուԹէ և ՚ի
խնդուԹէ վերջացեալ . ապա Թէ բազում զաւակս պար-

զևէ նոյ ոոճ , մեծ և անտանելի լինի նոյ բեռն ։

ԺԲ. 9 (Ով քանի ծանր բեռն են ծնողաց՝ զաւակը , մանաւանդ խեռք և ստահակ , զորմէ հառ երբեմն յակոբ նա հայրապետ ։ Վանգատելը այլոց ոչ յանդիման փարաւսէն , Թէ առաջ անաց էնց զոր պանթափեցաց ... ասէառ և ցծոնաբերէ եղեն ... և ոչ հասին յառաջս անաց ծորց էնց ։ Ըստ՝ օր առաջ ցծոնաբերէ փուԹացուցին զմահ յակոբայ . և իբ եղեն գժոնաարինք ։ Վժոնարին եղեն աւուրք յակոբայ անցս տին յորոլային . նա անդէն խակ յարդանդն մեր եհաս նման մտցել իբ եառայ եղբօր իւրոմ երկնաշրայ , երբև գուշակութ իմն ապագայ հալածմանց՝ զոր հանդերձեալն էր կրել ի նմանեն . վասն հռեբեկայ Թէպետև զաւակ սեր էր , գանգատ կալաւ , և ասէ . ԵՆԷ այպէս լինելոյ ինձ , ընդէր էի ինչ այդ . ոյ , Թէ այսպէս լինելոյ էր ինձ , զինչ պիտեր յղանալ ։ Վակայն բաց յաւուրց ասոի՝ և այլս գտանելոյ աւուրս գժոնարինս , որք զսիրտ յակոբայ մեծապէս տառապեցուցին ։ և ոչք եղեն այնք . զգժոնաբին աւուրքս հասուցին յակոբայ՝ իւր ստահակ որդիք ։

ԺՀ. 2. ՅԱսեմ զբարեաւսր յանցումն նոյ , զոր զգացոյց յովսէփ

ՑՈՒԹ. 3 հօր իւրոմ . միայն ինչ ինչ ի յայտնի ապիրատութենէ նոյ առաջի առնեմ ։ Վ՞որ եղև առաբևն . ոչ ապաքէն անդրանիկ որդի յակոբայ , բայց միանգամայն և հայրենի առագաստին պղծող . յայր սակս յիւրմէ կակ հօրէ

ԺԹ. 4. յանդիմանի , Թէ եչեր յանկողինս հօր ոյ ։ Վհանի՞ ձմիեցուցին զսիրտ յակոբայ որդիք իւր . զի զսիրեալն որդեակ նոր զյովսէփ ի գուբ ինդուցեալ , և ապա յեգիպտոս վաճառել , զծաղկեալ պատմուճան նոր զթաթաւել

ԺՀ. 23. յարեան ուղղ՝ եղբարքն չարանախանձք հօր յանդիմանցուցին , և ասեն . փաղան չոր եչեր ընդ Վրսիսի սրտցաւել

ԺՀ. 18. եղև յակոբայ՝ կորուստ սիրելեացն իւրոյ հաւաքելն . որ իբ ծնանիլն զբենիամին , ի կենաց զաւեցաւ ։ Ըյո՛ փոխանակեաց զյովսէփ կրտսերն բենիամին , բայց և զնկնիծ

ԽԲ. 14. հօրն երկպատկեաց՝ վր կերակրոյ յեգիպտոս ինդուցեալ ։

Ը. Օ ինչ ասացից զդինայն . որ միամօր գուաոր եր յակոբայ . ոչ սա միայնակ՝ զամենայն զաւ ի յեղբարց ըզհայրական սրտի զաղեկեղ մնդմնքանս ոչ գուամարեաց

ՄԲ. 21 միայն , այլ և անցոյց զանցոյց զնոքօք . զի չեաաբննեն զնուռիթ գաոերայ աշխարհին , ի սիբքեմայ իշխանե երկրին յաւիշտակեցաւ . և զեղբարց իւրոց ձեռս յա բիւնայեղց կոտորած սիկիմացւոց շաղախեցոյց ։ Ըպա-

քին

քին նա ինքն յակոբ խոստացաւ լինել , թէ յամեմ կատարած՝ ամ տուն իւր խոստացաւ , և վաստկեցաւ ի սպառ
սպառ տաստակումն : Այդ այսմ պինապի՝ որ ըստ կար-
ծեաց ումանց այն խակ է , զոր հասյն որդւոյ յակոբեան կոչէ , Ես. Ես. 14.
յետ ժամանակաց՝ ըստ փիլոնի պատմէ , և ըստ կուռնե-
լիոսի , եհաս կին լինել յոբայ . ըստ զհամբերութիւն ուս-
ցի զառն , այն որ ունի որդն կրծող՝ դիտաց ի մանկու-
թէ զՀոյն սիրտ վշտացնել : Այդ արև սակաւ առուս
դասանեմք , յորս ոչ կայցէ որդն այդպիսի . և յորս ան-
հրաժանգ որդիք զծնողաց սիրտ ընկերն և ջարբարին :
Այս՝ նայն խակ անդադար փայթն և հոգաբարձութիւն
զաւակաց լի է տառապանաք : Օ ի որչափ որդիք են ծը-
նողն , այնչափ մարմինս ղգեցուցանել ունի . որչափ
զաւակք են նմ , այնչափ բերանք Տայոակելոք , այնչափ
ախտաւորութիւք գարմանականք , այնչափ պիտոյից պա-
Ձարանք , այնչափ նեղութեց և վշտաց Համբերատար
ժուժանք :

Ա՝ան երիցդ ,

Ձեռ յակոբայ ի մէջ առցուք զդաւիթ , զնեղութիւնս դ .
նմ և զվիշտս զառ ի յորդւոց՝ ի Տամառօտ բռլոր-
դակեալ : Ընդ , որ ոչ գիտէ , թէ սկիզբն ցաւոց նմ է ե . Ժ . Ի .
զև անդադարիկ որդն իւր ամին . որ տառապեցոյցն ըզ- Ժգ. 14.
քոյր իւր զթամար : Այոյ ցաւոց Տօր գՏետ եկն աքե- Ժգ. 29.
սոպեմայն , որ գեղջայր զիւր զամին նենգագ ի կուշտս 30.
սպան . և գաժկան եՏաս գաւթի , թէ զամ զառն որ
քայն կատարեաց աբեսողոմ : Ասայց քան զամ ցաւս և Ժե. 14.
զվիշտս գաւթի առաւել եղև Տալածումն նորին խակ
սպատառիլ որդւոց . յորոց երեսից Տարկ եղև Տօրն փախ
չիլ քակ , Տաղիւ ի ձեռաց նմ զանձն ձողպղրեալ : Այ-
այս ամ չարեաց՝ և մահու խակ՝ գիւրին էր արդեօք քա
ջասրտին գաւթի տանիլ և յաղթել , թէ չէր ի վէր և-
կեալ և չարաչար մահ աբեսողոմայ . այս չարաչար կա-
տարած այնպէս տառապեցոյց , և եթէկ զսիրտ նմ Տոյ-
բատուած , մինչև անմխիթար ձեմ առեալ գաւթի ի
տան իւրում , անդադար յոգւոց Տանել , և կսկիծս
գոլել . որբեա՛ էմ աբեսողոմ . աբեսողոմ որբեա՛ էմ : Այր զի Ժբ. 33.
այսոքիկ բանիւք զիրկին մահ որդւոյ իւրոյ աշխարէր գա-
ւիթ , զՀոգւոյն և զմարմնոյն ,

Այ գաւիթ , նոյնպէս ցայսօր բազում ծնողք լան զաս- Ե .
քա-

քաշար գնացս որդւոց իւրեանց , և զգեղձ վարս : Որ-
Սամ. ըստալ է . որդէն ֆո որդես Նորաբուռնի յԵրեհատ ղոտրջ գսեղանով
Ա.Եզ. 3. ֆալ. սովաս մարգարէն զամենից Ծողոց վրեզուլիս և զը-
վիշտս բացատրէ խոնատնատես յոյժ : Որ զի գտանիցեն
ձիլեհնիք հնաբ հաշեալք , որոց ոչ անպտուղ ուռնիս
փսպարեալ , և ուղղաքամեալ այլ ոչ ապաքեռնան ,
և ոչ պտղաբերին : Որ երբ ապաքաս . Թե զպատճառ
ասելոյց Ծառոյս կամք իցեն ձեզ գինել , գասանիցեք շուր
զանակի ի քանզ անտի և յարմատոյ բարուձակս յուռելիս
բողոքեալս , և գալոպատպարքի ուռնայեալս , որք
գՀիւթեն յարմատոյ վերելեակ ի մտուճ՝ այնպէս յիւ-
բեանս կորգին , և ծծեն , մինչև քանզն երիվանալ , և
ամ զօրուն նոր և գալարուն սպառապուռ նոճալիլ : Որ-
տեմ զի խոնատալ , յինչ յանգի նմանուելս . իւրաքանչիւր
ուռնք քաղաքին մի մի ձիլեհնի , և բարունակք են ըս իւ-
րաքանչիւր տանց զաւակք : Որ՝ մեծ և մի միայն փոքր
Ծնողաց այն է , Թե ոչ այսց որդւոց վայելչական գաստիա
րակուն լիցի . և իւրաքանչիւր ի գործաւորուիս շահե-
կանս կրպակացին ժամանել . և յայս սակս զամ զգօրուիս ,
նա՝ երբեմն զամ իակ գինս իւրեանց ծախեն : Որ գինչ
գործի . գնդ լինի բազում անգամ , զի յառագանալ որդ-
ւոց՝ և ի Տասանել յարբունս , ձեռներկս լինին պձնաղ
գեսս յանգիման երևիլ , ի խաղս և ի գինեբերս Թար-
Թափիլ . և այսպէս զամ զառ ի Ծնողաց գՀիւթ և գինս
յիւրեանս կորգել և ծծել . մինչև Ծնողացն ոչ այնչափ
ի ձերուձէ , ոչ ի Տանապազորդ բանաբարշուհ որդ-
ւոց չքաւորեալ , և գլխովին ոսկեալ և ցամաքեալ , ի
ձերուձէ իւրեանց յանառաղութիւն ուռնայոիլ :
Ղ . Որպէսն որչափ մեծ է Ծնողաց առ որդիս գութ , այն
չափ Թեմեն և Նիպազ է Տասարակօրէն այ վախադարձ
սէր : Որ ի միայն որդի գտանելմ յառեսարանի պատուս-
Թիս , որ Տրաւիրեալ ի քեզ յիւրնմանուն առ վախճանել
Տայր իւր եղոյց պատշաճ Տաւատարմուն . ոչուր ինչ հրա-
Մ-ար. ման , ասէ , զի երեայց նախ Թաղեցից զհայր իմ : Որ ևս գու-
ը. 21. տես , զի առաւել փոքի է որդւոց Թաղել քան գուցա-
նել զծնօղս . և վ այսորիկ յորմիակի յօժարամիտս ըն-
ծայեցուցանեն զանձինս ի Թաղել զնա , զի զրգռեսցէ ա-
ծիցեն զժառանգութիւնն . Նա՝ զինչ այլ գործեն ան-
լսողութիւք իւրեանց և անառակ վարուք՝ որդիք և դուս-
տերք , զայլ զծնօղս իւրեանց վայել ի ինչ և ի գե-

բնդման ։ Յո՞ գնաս անհրաժանդ որդի ։ յո՞ գիմեալ երթաս գնասդ անառակ ։ ի պանդոխս , ի պատս , ի խաղս , և ի գինեբաղս ։ ոչ այդպես , այլ Թաղել երթաս զհայրդ և զմայր ։ զի զեզմս և անառակիդս վաղ արտցաւեալն բերէ ծնողացդ ։ և արտցաւեալն կուտէ զկեանս , և ի մահ և ի գերեզման վարէ զնա ։

Յորդորակ։

Տեսէք , զի բազում որդիք մեծ և անհնարին վիշտս հատուցանեն ծնողաց ։ զորոյ երբեմն բաց յայլոց բաղմաց՝ զգամ առնուն բիւրաւոր ծնօղք ։ Լբը զի ամ որդւոց կարիք , չքաւորութիւնք , յանցաճաք , հիւանդութիւնք , և Հոգւոյ և մարմնոյ վտանգք , զծնողաց սիրտս ապեկիզ առնէն , ներշնն և տագնապեն ։ Այ՝ոկ կինն քանանտացի զհետ եղեալ քրի ազատել վա դատեր իւրոց այսահարելոց , ազա զակեաց ։ աղերսեա՝ էին ։ աւա զի չտասց , աղօրմեա դատեր Մար. ՅԵ. 22. իմում , այլ լսած ։ յայտ արարեալ Լմե կակիծ զաւակաց կակիծ է և ծնողաց ։ զի որպէս զաւակք են Ժառանգք հայրենի և մայրենի ստացուածոց , նոյնպէս ծնօղք են Ժառանգք ամ արկածից , ցաւոց , և Թշուառութեց , որք ի մէր գան զաւակաց ։

ՎՐ Ք Ո Յ · Խ Ա Ի ։

Յաղափս ինչ որով ոչ ջղանչէ , նովիմբ պոռնի ։

Ընաբան · Լյոհնպէս և հայր իմ որ յերկինս է , արասցէ ձեզ ։ Ա՝ար · ծԸ · 35 ։

Ա՝ԽՈՒՀԱԾ ։

Ոչնպէս , նոյնպէս ասէ քր , հայր իմ որ յերկինս է ՝ արասցէ ձեզ · լբը զի որով օրինակաւ զնձ բար կացուցաք , նովին առեալ պատժէ զմեզ ամ · որով զնուք զնձ խոցեցաք , նոբխմբք բա_ զում անգամ զանձինս խոցեմք · զորինչ մեք ՝ի դործ ար կանեմք ՝ի բարկացուցանել , զնոյնս յոլովակի ՝ի դործ ար կանէ ամ ՝ի վրէժխնդրուն · յերկանեցոյ յանցանաց մե_ ծոց վրէժխնդրէն ամ՝ զպատժոյ պատուհասն առաքէ գի առ յօրինել · որով ոչ ջղանչէ , ՚ը վկայելոյ դրոյն՝ նովիմբէ և Յհան. ասէ ։ ՝Լյոհնպէս հայր իմ որ յերկինս է , արասցէ ձեզ , ասէ , զոր օրի_ Ժա. 17.

Ա՛ռ ։ Ժ։ 32։ օրինակ արարիք դուք նոսա, և ընկէրսայ ձերոց ։ Ա կայ և ձեմնարտուԹեն առասկն աւետարանին. ուր ծառայն չար՝ որ ոչ ողորմեցաւ իւրում ծառայակցի, ոչ եդիտ և ինքն ողորմուԹիւն ։ Ա՛յս յայտնի վկայեն ձեմնարտուԹեն և ածա՛ ձուել առաք, ան է տեսանել յառաջակայդ ։

ՀաւաքածուԹիւն ։

Ի՛տաղուտանդ տո՛ւած՝ ի կիր արկանել՝ ի վերայ ծնդրուԹե՛ն, զոր ինչ՝ ի կիր արկանեմք մեք՝ ի բարկացուցանել զնա ։ (բաց ձառաւն ։) զորոյ զչարի առնն նման՝ եւայ, և սոդոմայեցիք ։ երկրորդ՝ ատիրան, և փարաւոն ։ երրորդ՝ դաւիԹ, և աբեսաղոմ ։

Ի՛ան առաջին ։

Ղ։ 3։ Յ։ 22։ Ժ։ 16։ Յ՛որժամ բարկացեալ ոյ՝ վէԹիւ Հատանէը ի վէ՛ր նաւ՝ խատոր մերոյ եւայի, զոյս ևս պատիժ յաւէ՛լ ի վե՛ր ։ կրո՛ն-ուԹի՛ ձեղեն որդիս ։ ոմ ևս ասէր ։ դառնագէտ լեզուն ցաւ քո, եւայ ։ որովք առատապեսիս չընծայելոյ չ՛ձ զորովելոյն քո պատուղ ։ Ա՛յդ ինդրի, Թէ զինչդ ցաւոյդ երկանց կամ ձգել ոյ չարչարել զեւայ, և ոչ այլ պատճառք ։ Պատասխանի բարեկէ, և զնոր գրոյն բանն առաջագիր խնամոյիս՝ ի դէպ՝ այսոյ մեկնաբանել ։ ևանչ յորժելիս պարզոյն ոչ ծառայելեցեր, պարտ որովհետև ։ ևարելոյ դանելեցիս ։ Ա՛յդ վէ՛ր զի՛ ի պատուղ արգելեալ ծառայն մեզաւ եւայ, ի պատուղ պտղոյն իւրոյ՝ դժոխապատժուԹիւ՛ վերժամ լուծանել ։ Ա՛յս օձն խոկ, վէ՛ր զի զնախահայրս մեր խաբեալ՝ դարձոյց՝ ի հող, ըստ վերոյ՛ն վերժանդրուԹեն ոյ, Ծ։ 19։ հո՛ղ եղէ՛ր և՝ ի հո՛ղ դարձի՛ր ։ գառնապարտեցան չ՛ոյ՝ ուսել Ե։ 14։ հող, յատեալ՝ ընդ ։ գեհենակ կէ արարէր գու զա՛ն ։ ։ ։ ի վէ՛ր լեռն չարաչարուԹեանց գեհենացեալ ։ և հող էբէյեցիս զամառաւոր կենաց դոց ։

Ք։ 4։ Ա՛տաց յեւայի՝ զգոյնն իրաց զարմ առնն և ըմբռնաւ և կոյր և զերգ սոդոմայեցիք ։ զորս կամէցաւ՝ ոմ ապառաւմն երկնառաք Տիրոջ յառաքեալսն դնել ։ ևամարել ։ ևը ոչ իրաւմ և Հաւքն առ զայցեալ յերկինից՝ ոչ զոգոմ և զդամոր ԺԹ։ 24։ միայն կործանեաց, այլ և զամ խոշմանան, և զամ բնաւիւք չաղ չացն, և զամ ծոյս երկրին ։ Ա՛յդ ինդրի, Թէ զինչդ Հաւքն, որ ի բնէ՝ ի վեր բերի, և՝ ի վերակոչմանս դիմէ՝ վա՛ երեսելոյ իւրոյ մի՝ ի Թեհեւ տարերաց, յայժամ՝ ի՛ն ըս ասո՛ ևերգիմ զնաւոր չաժարուԹեն ։ Պատասխանի ասկերե ասեն ։ որոյ շրջելոյն զօրին ս քնաւ՝ չարուսերբև չեզս վերջն-

ՀՆՈՂԱԿ, ԻՐԱՒԱՑԻ ՀԱՏՈՒԱԾՈՒՆ ԵՂԵՒ, ԶԻ ՀՐՈՂԱԿՆ Ի ՄԻ ՆՅ ԵՒ ԿԱՐԴ ԲՆՈՒԹԻՆ, Ի ՆԱՒԱԲԵԿԻՆ ՆՅ ՅԵՐԿՆԱՒՈՐԵԱԼՈՅ ՏԼԻՑ ԻՐԻՆ Ի ՋՐՈՅ։ ՅԵՏՈ ԶԻ ՀՈՒՐՆ ԷՋ Ի ԱՅՈՐ ԸՆԴԴԵՄ ԲՆՈՒԹԻՆ, ԶԻ ԱՊԱԺԱՅՑԻ ԶՄԵՂՈՒՑԵԱԼՆ ԸՆԴԵՄ ԲԸ-ՆՈՒԹԻՆ,

Ա՚ԱՆ ԵՐԻՑԱՐՏ ։

Ղ. ։ ԱՐԴ՝ ՅԱՌԱՋ ՄՆԱՑԻՑՈՒԸ, ԵՒ ԱՍԱՑԵԼՈՑՆ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԱՅՈՒ ՅՈՒՂԵՑՈՒԸ ։ ԱՀԱ ՄՆԱՑԻ ՅԱՌԱՋ ԱՄԻՍՆ, ՅԱՅՍԱՆԻ ԱՂԱՅՍԻ ԴՆԵ, ԹԷ ՈՉ ՅՈՂՈՎԱԿԻ ՆՈՔԻՆՔ ՊԱՏ ԺԷ, ՈՐՔՎ ՈՉ ՄԵՂԱՆԻՑ ։ ՅԱՅՍ Է ԹԷ ԻՐՔՆ ԿԱՂՆ ԱՅ ԼԱՂԿՔ ԶԱՄԻՍՆ, ԲՐԵՑԻՆ ՂԱԶ ՆՔ ։ ԱՀ ԻՐ ԱՂԱՂԱԶ ։ ԴԱՒ. ՀՁ. 21. ՁԻՄՔԴ ԱՄԻՍՆ ՆԱԽ ԱՌԱՋԻՆ ԶԱՅՍ ՄՈՑԺ ՄԱՀԺԵՑԱՀ, ԿՈ ԲՈՒԱՆԵԼ ՆՈՒՆ ԶՏԵՒՆԻՆ, ՈՐ ՊԻՏԱՆԱԳՈՒՆՆ Է Ի ԶՔԱՅՈՒ ԶԻՆ ՄԱՐԴԿԱՆ ։ Ա՚ՈՐԹ Է ԱՍԵԼ, ԹԷ ՄԵՂԱՒ ԱՄԻՍՆՆ՝ ՅԱՌՆՈՒԼՆ ՂԿՆՆ ՅԱՅԼԱԶԳԵԱՑ ։ ԶԻ ԸՆԴԵՄ ՕՐՆՈՑ ԷՐ ԱՅՆ ։ ԱՀ ԶԻ Ի ՔԵՁԵԼ ՂՆԱ ԾՆՈՂՆՆ ԻՒՐՑ Ի ԿՆՈՋԻՆ ՕՍՏԱՐԱՑՂ ԱՑ, ԱՍԵՐ ԱՄԻՍՆՆ ։ ՀՆԱ ԱՁ ԻՆՁ , ԶԻ ՆԱ ԿԱՃՑ Է ԱԼՑ ԺՁ. ։ ԻՆՑ ։ ՎԵՐ ՆԱԽ ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՅՆ ՊԱՏԺԵՑԱՀ ։

Ո ԱՐԲԱՅՆ ՓԱՓԱՒՈՒՆԵ ԸՆԴՆԿՈՒՄՆ, ԹԷ ԲԱՂՁԱՄ Ղ. ։ ՀԱՐՈՒՃԱԾՈՎՔ ՀԱՐԱՒ ՅՈՒ ։ ՅՈՐՑ ԲԱՂՄՈՒՔ ԵՒ Ի ԽՈՏՈՒ ԹԷ ՊԱՐՏԵԱՔ՝ ՀՐԱՄԱՆ ԵԱՒ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆՆ ԼՍԵԼ ԵՐԹԱԼ Ի ԲԱՑ ։ ԱՅԼ ՀԱՁԻՒ ԹՈՂԱՑՈՒՑԵԼ ԵԼՈՒՆԵԼ, ԱՆԴՆԷՆ ՎԱՂՎԱ ՂԱԿԻՆ ՉՏԵԱ ՍՊԱՆԵՑԱՒ ՆՅ ՄԻՆՉԻ ԾՈՒ ԿԱՐՄԻՐ , ՅՈՐ ԵՒ ԶՈ-ՐՔԱՐ ԻՐՈՒՄԲ ԸՆԿՆՁԵՑԱՒ ։ Ա՚ՐԴ՝ ԽՆԴԻՐ Է ԱՒ ԱՅՔ ՀԱՐՍ , ԹԷ ԻՐ ԱՂԱՂԱԶ ՈՉ ԱՅՆՊԻՍԻ ՄԻՋՈՀՄԱՄԲ ՊԱՏՈՒՀԱՍ-ՍԵԱՑ ԶԻՄԱՐԱՒՆ ԵՒ ԶԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՆՔ ։ ԱՀ ԱՍԷՆ ԶԱՅԴ ԼՍԵԼ Մ՚ԱՅՍՈՐԻԿ , ԶԻ ՀՐԱՄԱՆ ԵՍ ՓԱՐԱՒՆ ՄԱ ԾՈՂՐԴԵԱՆՆ ԵՒՍ ՀՈՒՐՈՄ , ԵՒ ԱՍԷ ։ ՀՄ ԱՐԱ՝ ՈՐ ԾՆԱՆԻ ԵՐԲԱՅԵՑՈՑ , Ի ԳԵՒ ԸՆ-ՆԷՋԻ ։ Ա՚ՊԱ ՅԻՐԱՒԻ Ի ՋՈՒԸ ԿՈՐԵԱՒ , ՈՐ ԶԱՅԼ ՋՐՈՎ ԿՈ ԲՈՒԱՆԵԼ ԿԱՄԵՑԱՒ ։

Ա՚ԱՆ ԵՐԻՑԱՐՏ ։

Ա՚Ե ՅԱՅՍԱՓ ՄԻԱՅՆ ։ ԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼ ՎԻԱՅՔ , ՔՐ Է ԴԱՒԹԻ , ԵՒ Է. ՈՐԴԻՆՔ ԱՐԵՍՏՈՄ ։ Ա՚ՆԴ ԵՂԷՆ ՀԱՐՈՒՃԱԾՔՆ , ՈՐՈ ԳԱ ԱՒՆ ՈՂ ԿԱՅ Ի ՎԻ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆՆ ԴԱՒԹԻ ։ ՄԱՀ ԱՐԱՒ ՀԿԱՑ Ի ՎԻ ԼՆԼԻ , ՈՐՈՂ ԱՒՆԱ ԵՕԹՆԱՒԱՒՆ ՀԱՊԱՐ ԱՐԱՆ ։ Ա.ՄՈՒԱՑ. Ա՚ՆԴ ԵՂԵՒ ՄԵՌԵԼՈՑՆ ՀԱՄՈՒՈՐ ։ ՀԱՒ ԻՐ ԱՂԱՂԱԶ ՈՉ ԶԱՅՆ ԲՈ. 14. ՀՄՈ ։ ՎԵՐ ՆԱԽ ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՅՆ ՊԱՏԺԵՑԱՀ ։

ՔՀՈ. 2: զԺողովուրդ լուր · ասէ , երկիր՝ , Ռուբէնէ՛ պիէլ · · · և բերէ՛ սուխս , և փետուէն պինձն նոցա · և զայս ամենայն մնասարձուհ-

ԼԹ. 1: Թէ լիմն · ոմն և գիրք հատուածն · եկաց ասէ՝ բանասրխս՝ ի ձէ՛ իէլէ , և պրոճէցոյց զբասիէ՝ Ռուբէլ պիէլ : Ալ ձայ ասա տուհատաց զգաւիթ այնսիկ , որոյ մեղաւ · նուճաղէ լով զգաղմուիթէ ժողովրդեանն , որոյ մնացուիթէ յա-

ռաջն մնասարձէը :

Ճ· Ամողեալ զՀայրն եկեցուք առ որպէն · առեցուք , զնուրզ աբէատոմ պատատմամբ հերաց իւրոց կախեցաւ զձա-

Բ·Ամ·փ· ռայ · և ինը ազազաւ սիրտ նոր խոցեցաւ նեսուիք : Ա՛ռաջ

ԺԸ·9: նորն պատատմանէ ոսկեբերանն · Թէ աբէատոմայ պա-տեցաւ գլուխն ի կաղնեառն , զի յիւր գլուխ գնել զձնա ցաւ զՅաքն Հայրենն : Ա՛յս ևս՝ զի աբէատոմ միշտ ըզ-հերս իւր յօրինէր կազմէր , ի՛ որ և կարի լիմն բերկրեալ զուճարձանայր · ասա զի պատիճն յանցուճածոյն լնոյ հա մէմատ՝ ի հերս իւր Թակարթեալ մեռանիք : Ա՛րկոյր դինն ասելի է , Թէ մի այնորիկ Հանց ի՛ սիրտ նոր նուճ , զի յայն ժողովեալ ուճիք զնորհուրդս ամպարշտուիթէ , զայրս ապիրատուիթէ , զառ Հայրն մեբենայս չարուճ , զնենդուիթինս չարաչարս , և զարիւնհեղուիթէ կամ · և

ՃԸ. 6: ևս առաւել , զի յանկոցանիբ յինէն ընէրս աբանց է՛լէ :

Ի· Ամիրիք և այլ ևս օրինակս և վկայս ճշմարտուիթինս : Ի՛տսեցաւ երբեմն Հրեշտակապետն գաբրիէլ առ զաբա-

Ղ:-Ի· րիաս , և ասէ · ահա եղիցես համր , և ոչ կարասցես խօսիլ մինչ-

ԼՈ. 20: ցուրն՝ յորում այդ լինիցի · որ եղև իսկ , մինչև ոչ պատմելիզ նոմա միայն , այլ և խոսանալ : Ա՛յսպէս ուսոի եկն՝ի մէջ այս պատիճ : այդ լնոյն քեզ , ասէ Հրեշտակապետն , ի՛ նանաճ զի ոչ կաբասցես բանիդ էմոց : Ա՛յս զի Հարկ առնէ աբէատմանե-

ՃՈ. 13· ցաւ զաբաբիայի , Թէ ինչ ոս եղիցիբեն ձնդի ձեզ ոբպէ · սա

ԼՈ. 18· ևս պատատմանի · ի՛ն գիրոյդ զայդ , զի ես ձեր եմ , և ինչ էմ անդեալ զաբաբէի խրովէ : Ա՛յդ՝ ի քանիզ ատի երևի լինչ անդաղուիթէ , և միանգամայն ընդդիմանաբանուիթէ · և մի այսորիկ գատատպարտեցաւ՝ առ անդաղուիթէն խը-

լատալ , և առ ընդդիմանաբանուիթէն լռել : Ա՛յս պատիճ

Գ·ՀՃ· Տամեմատ յանցուճածոյն : Այնպէս յուգաս ևս գրոյն՝ կա-

ԼՈ. 18: խեցաւ , և ոսոտաբեալ հերձաս ընդ ձէ · զի զքն զիքնորէն ա-

Ա. Տ|Ի· Ե Ֆրէյան այնպէս անատրգադրեն վամանեաց : Ա՛յս գողնոյ-

Ա·|Ճ·Փ· ատանաս սրոյն , որոյ ապատանել կամէր զգաւիթ : Ա՛յս

ՃԸ. 51: եգ խոտատիբ մի զի անատնատաշտոր եղեն , առաբեցան նոյ-

ԼԸՅ· Ը·:·16· ի պատիճ գորոյ , մնան , և այլ այսպիսի ՃՃիք : Ա՛յս Տա-

ման կամեցաւ զխոյակն զոր պատրաստեաց մեսրոպ։ Եւ Ղեւոն. Կ. 10։
Եւ հերովդէս յորդւոյ իւրոյ ընկալաւ զխրիմուց զհա-
տուցումն , զի զորդիս այլոց անսպառս կոտորեաց ։ Եւ
խորհրդաձայ մեծատունն լեզուաւ սպասկիւք , որով յա Ղեւոն.
ռաջն փառիւքացեալ էր ի վայելս խորհրդոց ։ Ժ. 24։

Յորդոր։

Այս ամէն այլ բազում օրինակք յայսմանէ ցուցանեն մեզ մարիա լինել առաջադրութեան , թէ յորմահիկ նո-
քօքն պատճէ ասէ , որով մեզանէ որ ։ Այսպա մեծամեղ
երկիւղ ի վրէժխնդրութէն ոչ · որ ամէ յանցանաց
մերոց իրագէտ է , և իրաւարանելութեան գիւք արժանա-
հաս պատիժ կարդալ · այլ առաւել երկիւղն անգութ ·
զի ոչ սքան ընկերն իւրեանց ոչ ողորմին , նոյնպէս և
հայրն որ յերկինս է ասասցուք ընդ ։

ՎԱՐԻՈՑ ՅՕ։

Յաղթա խորհրդաւորեալ , և նենգաւորեալ ։

Ընթերան · Վհատացեալ փարիսեցիքն առնին խորհուրդ զնը-
մանէ , թէ ոմն գնիցեն նմա որոգայթ բանիւք ։
Մատ · ԻԲ · 15 ։

Աչառած ։

Ցայտ է թէ հրեայքդ գաւանանաւթիւն և նենգու
թիւն գնային ընդ քէն · զի ամբիծ և անարատ վա
րուց նոր ՝ յոր չգտանէին ինչ մեզադրելի , պէս
պէս հնարս խորհրդանկէին , թէ արդեօք գէթ
նենգութիւն ընդեսս ինչ յանցանաց գնահաւ արկանիցեն ։
և այնպէս տանաւթիւն չարախօսեացեն զնմանէ ։ Վհատեալ
զբազում գաւանանութիւնս նոր , յիշեցուցանեմ միայն զը-
նենգն , զոր պատմէ բնաւգանս ։ Վհատեալ առէ փարիսեցիքն՝
առին խորհուրդ ընդանէ , ըէ արդեօք գնիցեն նմա որոգայթ բառիւք։
Եւ որովհետև օրինակաւ արարին զայս ։ Հարցին գյիս , և ա-
ւետն · ընդէր խոնի տեղ · պարտ է գոլ իայսեր , ըէ ոչ։ Իբր Մատ ·
զի հրեայքդ ազատս Համարեալ զանձինս , վ՚ը լինելոց իւ- ԻԲ · 17 ·
րեանց արդի տարբայի , գժկամակեին տալ Հարկս · ուս-
տի թէ ասեր գյս , արժան է տալ , կամելին յանդիմանել
զնա՝ ոչ Հակառակող ժողովրդեան · իսկ թէ ասեր , չէ
արժան , Հատատառեալ լինի ի միտս ամբաստան լինել զնը

մանել , Թէ մեռանողքն է յիրս արքունի . և այնպէս
մեռանել գառաւօրի կայսերն՝ ի մահապարտութենէ : Այս
զինչ վնասկցին այսոքիկ հեղգաւոր խորհրդով . ասէ սե-
Սէր . բաք . Խորտրդ նենգոտին չէր ընդեղի : Այլոյն կառա-
ԵԼ . 30 . բեցաւ ի վերոյ հրեից . որոց բազում անգամ կամե-
ցեալ սրսալ զնա բանիւք , զի կորուսցեն , նոքին ին-
քեանք ըմբռնեցան ի կորուստ : Օ՛ի ի հռովմայեցւոց
պատերազմունք վանեալ կորուսին զբազումն , զազգն ,
զԹագաւորութենէն , և զիշխանութենէն . և զայնչափ ազե-
տից գառնութենէ զգաւթ առին , զոր չէք երբեք լսեալ
աշխարհի : Այսպա ձշմարիտ է , որ ինչ յառաջագոյգ ասի :

ՀԱՒԱՏՈՒՄՆ :

Որ նենգութեամբ գնոյց , յոլովակի վարկ զոյն ի կորուստ
իւր : (բաժանումն .) Օրոյ գաւթ առին նոքա՝ փարատան .
եկիգ՝ Տամնան . երկրդ՝ նոքատարազք արքայիցն բարեբացոյց :

ԱՅՍ ԱՒՏԱՐՆ :

Ցերեալ է . որ ի՞րէ խորհուրդս . . . անկցի ինձ՝ ի նոյն . ցի ե .
Հաւատ . խորհրդ չարութեան յոլովակի շրջի ի վնաս խորհողին : Օ՛ասի
ԵԼ . 27 . եաս զսոքա փարատեն արքայ : Այսոր վկայէցց գոյն , երբ
բև բազմացան որդիքն Իսրայէլ յեգիպտոս , կասկած կա-
լաւ փարաւոն արքայ , Թէ գուցէ երբեք երկանաւէն եւր
ի նոյ ձեռս շրջեսցի . և նոքա տիրեսցեն եգիպտոսի . և
Լսէր . ասէ սիբան . ապա ապէ որդուոյն ԻՆԻՆ ԹԵՔ է ընդունէք , և ընդ-
ա . 9 . նոյ չան պնել . արդ՝ եկայք հնարեսցուք ինչ նոցա . փոյթ բազմա-
նոյնէն : Այս ի խափանել զգազմանալն նոյ , օրինս առն-
մանեսց անօրէնս . ամարաս՝ ասէ , որ ծնանիցի եր-
բայեցւոց՝ գեաթնակից լցի , և հեղձամուղձ կարիցէ , բայց
ապիրատութենէ կռանոյ նմա ոչ յաջողեցին երբ . այլ ի նմ
բառնային սա՝ ներհակին էգիւ . մինչև Թագաւորին գլխո
վին եգիպտացւոցն Տանդերձ ի կարմիր ծովս ջուր
հեղձ կոմնցիլ : Այհա փարաւոն զջուրն քանացաւ գե-
րեզմանս առնել իմեալոց . և ինքն ի նոյն Թագնեցաւ :
Ա . Այսա ասին օրինակի քաղաքն իսրայէլոյ նենգութիւ կորըն-
չին , որով ըզոյս կորուսանել խորհին : Իսրայ զի այսպի-
սեաց առեալ Տանդիպի , որ ինչ պատահի՝ որոց քաջերիգ
Սէր . զնոսին յերկինս : Օ՛ի որ չար ՅԵՒ ի բարեացս , ասէ գնոսին ,
ԵԼ . 28 . անկցի ի վէր գլուխ նոր : Այարիս ոմն անուն առ գաղեհնո-
սիս կայսերէն՝ ինքնակալ անուն առեալ , և յերկրորդ օր
գինը-

ղինքնակալուԹիՆ վարեալ ; յաւուրն երրորդի սպանաւ ։
և պատմի ԹԷ որ սպանն զնա , ասաց · այս առաջ է , զոր
պառ ինձն արաբէր ։ Երբոյ գարբին եր մարիա , որ առաջոյ
դարձեր սպրատաբա ։ Տանէլ , զնարդ բազմաց ի մարդ
կանէ , որք գաւազդուԹիՆ իւրեանց կորնչին , մանրԹ է
առնէլ · դուք ձեզնն զայս արուեստ խորամանկեցիք , որք
արդ զձեզ կտանն · դուք ձեզնն նենգ նիւԹեցիք , և որս
դայԹս լարեցիք , որք արդ խեղդի ձեզ արկանեն · դուք
ձեզնն զայս սուտեր պրեցիք , որ արդ զձեր կեանս կարձէ ։
Ի պարբն բազմաց ըն բերԹողնն մարԹ է գոլէլ · ասաՀ ,
ի յիմոյ նեԹիէ խոցեցայ ։

Ի Տան երիցդ ։

Ո պատուհասի չարաբուեաս խորհրդոյ և նենգու- Ես ։
ԹԻՆ զանի եաս և Տաման , որ մեծի ապարանից
ապատաչեսի ԹուեՀր երբեմն հրամանատար ընկնելոյան ։
Այս ի Ծագաւորէ սատի մեծաշուք փառաբ պատուհեալ՝
որով և կարի լինն գոռոզացեալ՝ պատկառ չբոլ առնե-
ցան եր անհնազելի · միայն մուրԹբէ ոչ ըն Տամն նիր ըն-
ծայիր նման պատուիւ և երկրպագուԹի ։ Ոչ այնչափ
վառեցաւ բարբարեցաւ բարկուԹիՆ Տաման , մինչև զնմ
չարիս գնմանէ խորամանկել , և կենաց նիր դարան դոր-
ծել · Յայն վայր չարուԹիՆ եՏաս գոռոզն , մինչև ի
սան իւրում պայտ կանգնեալ յիսունկանգնեան , կա-
խել զնմանէ զմարԹբէն · Ա՛ ՚նչ գործեցաւ · ամե-
նեւին Տակառակն · քանզի առ դիր · և խոնեցին զՏաման Եսթ.
գՅոյնն , զոր պատրաստեալ Տարնէնէ ։ է · 10 ։

Ա՛Տա՝ որ ոք պլոյ մեսաւ քանայ , յոլովակի անձամբ Ես.
զանձն վտանկ · և այնպես ՀնՀարան ասացեալն գաւ-
ԹԻ ։ գոյեցեն ցաւ ի փլուխ նէր , ի վէր փոփոխեան նէր անօրէ- Սաղմ.
նաբնէ էաբ էլցեն ։ և ԹԻ · ասէր նոցա Տպցեն ի սէրսա նոցա ։ է · 10 ։
Ա՛ի պերբեզաս Հարատար ձուլիչ փաղարիսի անողորմ բըռ- Եսթ. ե · 15 ։
նաւորին սկիզբոյ ցուլ գործեալ պղնձի , զի տառապեալ
յանցաւորք յայն փակեալ՝ անՀնարինս տանջանսն , և ի
ջնուցանել զայն Տրալ՝ եղծանման բառանչեցին ։
Ա՛այց ինքն Տանձարտուղն և գործչն տանջանարանիս ի
նոյն փակեալ՝ տալբեցաւ · և արժանապես , զի չէր օ-
րինաբ արդար քան զայն՝ զի գնարբոյն չարարանք Տանուս , ի վա
բառնարանի էաբ էրնչեն ։ Ա՛ռեալ երբեմն Հաւարան ասաղ ,
և եղեղ ամբաբ երԹեալ ի Հաւարան , իբրև եաս ար-

տուա մի նատեալ ՚ի վերայ քարձր ծառոյ , եղէգն յե-
ղէգն անցուցեալ լը երկայնուի՝ դուն գործէր վնա ար-
ասալ . այլ յանդիման կռնեաց ՚ի վէր իժի նայելոց . ար և
եհաւր զնա ՚ի մահ : Այլ յաւանդել զպլին՝ դուխաց .
եղեւ ես . զի որ ջայլ որսալ հնարէի , ես ինձն յայլն որսացեալ է-
ղէ ՚ի մահ : Հայտնի պատմուիս , թէ որք դարան դնո-
ծին այլոց , բազում անգամ ՚ի դարանի ընկանին . նը-
մանապարտաց , որք ՚ի խորխորատս՝ զոր ՚ի կորուստ ե-
լիցոց պատրաստեն , և զերկնօրք ծածկեն , բազում անգամ
յանդղտաստուեն ՚ի ներքինոք անկանին :

Ա՝առն երրորդ :

Է . Ցի նենգուեն յալտակին նմին նենգողն լինի ՚ի վնաս ,
զգամ առնել և նախապարտիլ արքային բարեբացոյ :
Չեսեալ ասացս զդանիել , զի մեծարու եր յայժ յաչս ար-
քային , առ նախանձու և առելութեն պրպեին : Այ-
նպէս պէսպէսնենգաշինսդ պատմռնանօք ուր ուրեմն Հաւանե
ցուցին արքային ՚ի զոհել զանդիել ՚ի գուբ առիւծոց : Այսպէս զի՞ եղեն եղք դործոյն . բարեբաստիկ
Դան . յայժ . ան՞դ նա ինքն դանիել խոստովան լինի . ասէ , Ած
Շ . 22 . իմ առաքեաց զինբ զհրեշտակ իւր . և եփեց զբերանս առիւծոցս : Օ սո
րին Հայհատանին իրրև զերծաւ դանիել ՚ի վտանգէն մա
Շ . 24 . ուոյ , հրաման եղ Խոշաւարշ , և աջին զարան չարաչաս զդանիե-
լէ , և ՚ի գուբն առիւծոց ընկենուն . ինքեանք , և որդիք և ա-
րեանց , և կանայք նոցա . և չև հին յատակ գերեզմն հասեալ , գինել
զերեզին նոցա առիւծին , և զամ ոսկերս նոցա մանրեցին :

Ը . Այհա յայսմ օրինակի և քաջայայտ երևի , թէ նենգու
թիւն գառնայ ՚ի վնաս իւրում նենգողի : Հօրինակս որ
՚ի սմ գրոց , յաւելցուք միտս և յարտաքին գրոց : Այ-
դև երբեմն յեդիպտոս երթալոյն տապտառն անհնա-
բին յայժ . մինչև զամն հինն չտեսանել երիսի և ոչ չիճ
մի անձրևել : Հայսմ վայրի բազիդեայ իշխանի Թագա-
ւորութեն եկն եղ ՚ի առաջ այր մի Թրասիս անուն , որ
ասայ ցԹագաւորն . եԹէ զգանդուխտ , որ նախ անջինն
քեզ ՚ի առաջ լինիցի , պատարագ մատուսցես դիտոի ,
ածոնի նը Հաշտեսցի , և յորդառատ անձրև Ջորհեսցի :
Հաձոյ Թագեայ խորհուրդս՝ բռնադործն . և զի տա ինքն
Թագեայ նմ գանդուխտ , և նախ անջինն ՚ի անջ լեզ նմ .
զնա ինքն վաղվաղակի քերԹել Հրամայէց , և զոհել դիտո
նի , ասելով . առաջինդ զոս ՚ի Հատ՝ պատես անչրև չեփեցաւ :

ՀՅՈՒԴՈՒԿ ։

Տեսանք , զի խորհուրդ ներհոգոյին չէր ընդ ըմբռնի ։ Եւ այս ոմն Սիր. 30.
պատասխան հնարէր . զի ոչք զարանակալ լինին քեզ , եթէ ոչն կորուսցեն զնա , ինքեանք կորեան ։ Այլ զբնչ լերուք , զի մի ներհոգութիւն անձանց միասն գործեցեք . մի փորձք խորհրատ ընկերին , զի մի ձեզնէն ի նոյն անկանիցիք ։

ՎԱՐԻՈՑ ՕՐԻ ։

Հայեաց այնր՝ որ դեռանին ի շնորհս ։

Ընաբան . Ոչ եթէ մեռեալ է աղջկունդ , այլ ննջէ . Ա՝ ար . Ը . 24 ։

Ախոռաց ։

Ով է , զի նոր ոմն խօսից վարէ քան ի բնաբան նիս . ոչ երբէք դեռեալ է ասէ աղջիկդ , այլ ննջէ , Ղայր աղջկանն ասէ . դեռարր իմ արդ եաս վախ- Ա՝ ար . ճանիցես . և քո ասէ . ննջէ ։ Ասէ զնարդ քո Ը . 18 ։ զմահ քուն անուանեալ , որ ձայն է բաղդը և անուշակ , ոչ քան զմահ ահաւորագոյն է մեզ . և զնարդ կոչեցեալ քուն ։ Ոչ զիրք իսկ ասեն . ոչ մահ . որպէս զի զոմն Սիր. ի չիշատակ ցո . և զնարդ հնար իմն դառնութեան մահոյ մատ- խա . 1 ։ լանել ըստ քաղցրութեան քնոյ ։ Ոչ ագագ Թագաւոր ամն զնարդ քուն կոչել ։ Ինդրոյց այս ի պատասխանի . Ա՝ թագ . Գ . 32 ։

ՀԱՒԱՏԱԲԱՐՈՒԹԻՒՆ ։

Որք մեռանիցեն ի շնորհս , չէն մեռեալ՝ այլ կենդանի ։ (Բաժանուած .) որ ցուցանէ նախ՝ վկայութիւն յոբայ . եւ՝ վկայութիւն դաւթի ։

Ամէն առաջին ։

Ոչ ոք զաւօրք և յաչս այլ խառնակք՝ Թէպէտ և ըստ մարմնոյ Հաւ. Երևին լինել կենդանի , սակայն առաւել կենդանութիւն մեռեալն . նոյնպէս որք ի շնորհս այլ մեռանիցեն , չէն մեռեալ , այլ ասին կենդանի ։ Այս է ձեմարտուածս որ հաստատեաց յոբ ։ Արդ լիով փորձեցաւ ապ յոբ ի համբերուն , և յաղա-

աւետել՝ յամէ ընդէից կապտեալ, բոլանդակ մարմնով
վիրաւորեալ, և յորդւոց և ի դառերայ զոհեալ, ապա
Յես. ի կատարած ձգանց նիզ, ըստ գրոյն՝ եւ ոչ երկին, զան ար-
խր. 10: ցուի ինչ էր յաստուածգոյն յոբայ՝ ի յաճախառնի. լերդ զի որ յա
ռաջ քան զՀարուճած գիւաց՝ եօթն հազար ոչխարք էին
Ցբ. 2: նիզ, ապա ընկալաւ չորեքհազարեան հաղար. նոյնպէս և առ զաւ,
և արջառք, և էշք, և այլ ևս եւս առնանդի կրկնապատիկ.
Ցբ. 2: Այսպս Հայեցեալ ոսկեբերանն, երբեմն հիացմամբ ասէ.
չգտանեմ ուրեք, թէ ի բառնալ ասէ ի յորոյ զառա
սումն, զեօթն ոստերս և զերիս գոտերս, և զառա
ս ևս տուեալ եղեն կրկին։ Այլ և լինի ի մէջ արկանել,
զիարդ անասունք կրկին Հատուցան նմա, այլ ոչ զա
ւակք։ Այս պատասխանէ. Թէպէտ զաւակք սիրելա
պեաիս յաչս Ծի մեռեալ Թուէին, բայց զի եղեն աւա
քինապարդ շառաւիղք Ծողի երբեմն յորոյ, որ վճռի
Հանապարզօր մատուցանէր պատարագս, և քաջ մարդե
ցուցեալ էր զնա յերկիւղ ասի, ոչ Համարեցին երթալ մե
ռեալ, այլ կենդանի։ Զեռնէք զի օրդւոց մեռելոցն
ոչ եղև ձնմարիտ մահ, այլ փոխումն ի տանէ կենցաղոյս
յայլ լաւագոյն։

Ա՝ոն էրէրդ։

Ցբ. 2: Ասէ՝ վկայ է Ձնմարտութեան դաւիթ, յասել երթալ.
Սաղ. ել ձեռայ, այլ կեցից և պատիցէ զիջորձս ասի։ Ասկ զի՞նչ
Ձհէ. 17: կամիցի մարդարէն զեկուցանել բանիւս։ Ասել կամի.
որ ոք կարծէ, թէ մնայ ինձ մեռանիլ, մեծապէս մոլո
րի. ոչ մեռայց ես, այլ կեցից՝ ի պատուել զգործս ասի։
Ասկ այլ Թագաւոր, միմանամ զոր ասեմք։ Ասէ ցուս ինքն
Ցբ. 49: ասացեր. Ահա մարդ, որ կեցցէ, և ոչ տեսցէ զմահ։ Ասէ այս
ոսկի բանիւ զնամ մարդ ըստ միջնոմանք փակեցեր, կեր
զոյն և զսկայն, զմեծատունն և զաղքատն, զպատուա
կանն և զանպատիւն, զԹագաւորն և զիշխանն, զմանուկն և
զծերն. և զիարդ զբնին զՀակառակն ասես, ոչ ձեռայ,
այլ կեցից։
Ցբ. Օ դաւիթեան զայս բան քաջ քննեալ՝ ձգոյ Հարց առնն.
ասիս Ձնմարիտ է ասացեալն մարդարէին. զի Թէպէտ և
Թուէի Թէ մեռաւ դաւիթ, այլ Հակառակ ի մեռանէ. որոյ
պատձառն է. զի մնաց մարմնով, որ ներգործեալ գայ ի վեր ար
դարոյն, ոչ ասի մահ, այլ սկիզբն կենաց. զի յետ մա
հուս սկիզբն առնեն երանաւէտ կենաց։ Ասկ եթէ՝ յոյ
սել

սել խրատ. եւ եմ ած աբրածոտս, ած խաւսիայ, և ած յս Մ՝ոս.
նոյս, անդին վաղվաղակի ի վէր հաս. և չէ ած՝ած հաե- Ա՝ս. 32.
լոց, այլ ինքնանոյս. որով յայտնի զեկոյց, Թէ ապրաշամ
խաշակ և յակոբ չեն ձշմարտապէս մեռեալ, այլ կենդանի.

Յորդոր.

Տեսէք սիրելիք, զի որ ի շարչս այլ փոխի ի կենցա-
ղոյս, ոչ մեռանի, այլ կեայ; և այս ինքնին միայն ծա
ռայէն այլ, յորժամ մեռանին. վէց և քս ասէ այլաբր.
դաշտս բաբելամ ձէ ննջեաց. յայտ արարեալ Թէ բարե- Յես.
կամն այլ ոչ մեռանի, այլ միայն ննջել ի նոր. ԺԴ. ԺԱ.

ՎՐ Ք Ա Ր Ա Ծ ՕՐ.

Յաղագս ածեղ փեսէեան գաղտուրին ԿԲ.

Բնաբան. Տեացեն զորդի մարդոյ եկեալ ի վէր ամպոց
երկնից. Մ՝ոս. ԽԴ. 30.

Սկսուած.

Յ՝ԱՅՆ Թովմաս ի լնդկիս՝ որ զվերջին դատաստա
նէն, զայս եւս լնդկիս առաջի առնէ. արդեօք
քս լիս մարդկուժ դատելոյ էր, Թէ լիս ածու-
Թէ, Ո՞ս այս բազումք բազմերիւնակ պատաս-
խանեն. Մինաք կարծեն, Թէ քս յայնժամ ոչ ոմ մարդ,
այլ ոմ ած գոյ ի դատել, վ՝ Հետագայ պատմառացս.
Ա՝յսր զի քի տեսաս էշխանութեն ի վէր կենդանեաց և
մեռելոց՝ ոմ ածորդոյ. ապա ոչ ոմ մարդ, այլ ոմ ած
դատելոց է յայնժամ. Էրկրորդ՝ ի դատաւորն անտես
տեսի էշխանութեն պահանջի. որ պատճառն քի լիս ածու-
Թեն. Էրրորդ՝ ի դանիելի մարդարէութեն ասի, Թէ
հինաւուրցն նոյնք. որ բան զյաւիտենական և զնոյնն Դան.
քնութեն քի երևի ցուցանել. Ընդորդ՝ լիս օգոստիան- է. 9.
ոս, քանիսն ոյ լինի յարութեն Հոգւոց. իսկ նոքին բա-
նիւ եզեալ ի մարմնի, յի որոյ մարդոյ՝ լինի յարուն
մարմնոց. այլ վերջին դատաստանն առաւել վերաբերի
առ Հոգին՝ քան առ մարմինն. ապա առաւել պատճա-
ձի դատել քի լիս որում ած, քան լիս որում մարդ. Ա՝ստ
լիս այս պատճառաց Թէի Թէ քս ոչ ոմ մարդ, այլ ոմ
ած գոյ ի դատել. Ա՝ստ և այնպէս պէս Թովմաս ընկերակ
կարծեաս կալել՝ասէ. քանզի վերջին դատաստանն յայս

սակս կարգի , զի բարկ լինիցի ի ծուլութիւն երկ
նից , և չարք ի մտից նը պակասցին . պարտ և պատշաճ
է , զի քո ու մարգկային բնութեանդ գաւառացդ ջ , որպ
փրկագործումն եղիսաւոր յարքայութեն երկնից լի
նի մեզ : Յա ևս՝ նպատ է ասել՝ գաւառ , որպ է օրէնս
դնել . այլ քո մարգկային բնութեդ երևեալ ետ մեզ զո
բնիս աւետարանին . ապա նովին բնութեդ Տանդերձեալ
է գաւառ : Ասացց զի ի ինձ բազում պատճառս կուտէ .
ոչ ապաք յայտնի վիպոյ և աւուրս բնաբան . պեսպէն ըզր
դէ մարդոյ , ասէ , չասէ՝ զպրպին ոչ . ապա քո մարգ
կային կերպարանեալ երևեցար ի գաւառանալ : Ա՛սի
ցէք . ապա տեսիլ գաւառարին չի եղիցի սխրալի . իբր
Մա- այն՝ որ ի գիշ բեղեցիկ փայլեամբ չան զամ օդիս մարդկան , այդմ
ղէ . 3 . պատուհասանի ապաւինա . մեծ ապանջանք են ցաւոցն
երեսաց նոցա Տանդուրժել , քան զգժոխային տանջանան
կրել : Յա զայսմանէ է Նուսա :

Հ Ա Ր Ց Ա Ք Ն Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն :

Ա՛Տեսուր և տեսիլ եղիցի տեսիլ գաւառարին չի : (բա
ցոնական .) Յա զայս Ձշդրտեն նախ՝ ագամ , եսիեր ,
գաւթի . եհիդ՝ մանուհէ , բազատասար , պօղոս :

Ա՛ Ռ Ա Ջ Ի Ն Ս Ա Ւ Ա Ղ Ք Ի Ն :

Ա՛ասացաք . ահտեսր և տեսիլ եղիցի տեսիլ գաւառարին
չի . և էր ազագաւ : Ասէ՝ զի երևեալ զջրա՛ և ֆա
ռօք բազմօք : Յերկրորդ՝ խոստացեալ արեգական և լուսին ,
զի ու երանելեացն՝ ոչ իշխեացեն Հայիլ ի ցաւոցն գաւա
ռարին . իսկ արդ՝ ի՛ն անզգայ արարածք զլուսին եր
կիցին , ոչ ոչ զարհուրեացեն մեզսագործ յերեսաց գա
ռարին : Ձշդրտեն մեզ զերկիւղդ՝ մեր նախահայրք :
Ծննդ . Ա՛ն լսեան , ասէ զկին , զայն զընկալ ան այ ի գրեալսն անդ ընդ
գ . 8 : երեխս . և խոտեան ագամ և կին իւր յերեսաց ան այ : Յեսիէ , զի
ի՛ տայցէ ագամ , վ՛ն զի երևեցաւ ած մարդկեղէն ահա
ռոյ կերպարանօք , ի դնացս նր զերկիւղ Թնդագուցեալ ,
և զծառս գրախտին յոտնոձայն նր գողացուցեալ :
Ել . Ձշդրտե՛ մեզ զերկիւղդ և եսիեր . ի՛ մտանել այր եր
բեմն առ արտաշէս Թագաւոր , և ի տեսանել զնա յայ
Եսթ . քատնի և ի շրեղ գահոյս նր գազմեալ , այնպես զահի
Յհ . 10 : Հարաւ , մինչև ոչ մեռեալ անկանիլ նման յերկիւղ : Յակ
արդ՝ եհիդ եսիեր տիկին այնպես երկեաւ յերեսաց ցաւ

մանն

մեռանի քո ագահութիւն, զի՞նչ յոգեղ յայնմ աստեղն
առաջի մեղաւոր ոգւոյ, որ չէ տիկին՝ այլ աղախին, տէ
սէրն՝ ոչ զարուարէս, այլ զհնազանդ գառուածոյն անառատ։

Ձշգրտեալ զերկիւղս և գաւելիս։ Պատմեն գիրք զԹա- Ի.
գաւորիս, թէ երբեմն ծերացաւ, ծածկէին ընդ հանդերձիւք, Գ.Թագ.
և ոչ կարէր ջերմանալ։ զի ցուրտ հիւանդն այնպէս տիրէ մարմ- ա.։
նոյ նմա, մինչեւ ոչինչ ծածկութիւն մեղմել զտարուածն նմա։
Ա՛րդ՝ որ եղև պատճառ ցրտութիւնս։ մի արդեօք ծերու-
թիւնն։ բայց չէ երկար նմա յայնժամ աւելի քան զերեսուն
ամս։ զի ամաց երեսնից էր գաւիթ՝ ի խափանելոյ խոտոր, Ի.Թագ.
և գառաւառն ամ խափանելոյ։ Ա՛յլ՝ զի գաւիթն հուժկու և դ.։
քաջառողջ եղև մարմնով, մինչեւ զառիւծս պատառել
նման։ ապա որ եղև պատճառ։ Պատասխանի լուսա-
հոս։ պատճառ ցրտութեանն եղև այն՝ զի գաւիթն տեսա-
լեամբ հրեշտակին՝ որ սպառնայր սրով՝ ի վէր եհմի, կա
բի լինի սոսկացաւ յահէ։ Ա՛րդ եթէ տեսիլ հրեշտակին
այնպէս զարհուրեցոյց զդաւիթ, ո՞ղ զարհուրեցուսցէ
զմեղաւորս քո գառուածոյ։

Ա՛նուն երիցուդ։

Ա՛նուն և այլք, որք ձշգրտեն մեզ զերկիւղս։ Ա՛յք։ յու- Ի.
դիայ կարճ՝ ի կարճոյ։ Ա՛նուանէ Հայր սամիմանի տե
սեալ զհրեշտակ տէրն, որ խոստանայր նմա որդի, ան-
դէն վաղվաղակի անկաւ յերկիր։ և այնպէս ահաբեկ Դատ.
եղև, մինչեւ ասել։ Տաճա հառաքիչդ, զի չիցէ տեսա։ ԺԳ.։
Ձայրմէ՛ ի վէր բերէ որոգինեա։ զիարդ կարասցեն հան-
դուրժել տեսլեան գառաւարին, որք ոչն կարեն հան-
դուրժել տեսլեան աւետաւոր հրեշտակի։ Լաւ ևս։ ար
ջայն բազառաւոր տեսեալ զԹաւիթ ձեռնն, զի գրեր՝ ի
վէր որմոյ զահեղ զայն վէրիս։ Տանէ, ՚ՌէՒէղ, ֆարէս։ գլուա Դան.
վին զարհուրեալ դողացաւ, և զոյն երեսաց նմա շրջե- Ե.։
ցաւ։ յորմէ մարթի է գարձեալ՝ ի վէր բերել։ եթէ բազ
մասաւոր տեսեալ միայն զԹաւիթ ձեռնն, այնպէս զահի հա-
րաւ, որ սարսափումն ոչ դողացուսցէ զմեղաւորն, ՚ի
տեսանել զերեսս ցասուցելոյ գառաւարին երկնաւորի։
Ձշգրտեալ մեզ զերկիւղս և զպօղոս։ Այս մինչ առգան էր, Ե.
և չեմս առաքել, այլ առաքելոյ և նմա քրիստոնեաբեն
հալածիչ, երեմայր երբեմն ի դամասկոս։ զի զորս և գրա
ցի առ ձմնոսպարհաս քրիստոնեայս՝ կապել կապել ած-
ցի ընդ երեսս երբեմն։ Նա ահա՝ ի ձգձիմանէն՝ ի գամասկոս՝ յանկար- Գործ.
ծա- Թ.։

ծակէ ջուրջ պնովս ֆայլասուիեցաս լոյս յերինէց. և անչնալ յերնիչ լսաս բարբառս, որ ասէր ցնա. ասասջ ասասջ, ընչ կալաս չես պէ։ Արդ խնդրեմ, Թէ զնացիդ պօղոս ի տեսլենս քոյ այնչափ զարհուրեցաս. պատասխանեմն մեհնիչքն. վասն զի երևեցաս նմա քո, որպէս Հանդերձեալ ես երևել ի դատաստանի։ Այս չեն լուր զարմանք, Թէ այնպէս զահի հարաս, և ի ձիոյն ի վայր կործանեցաս։ Արդ Թէ սաղմոսի յայնժամ այնպէս սիրելի եղև տեսիլ քոյ, որպիսի եղիցի յաւուրն դատաստանի։

ՀԻՐԴՐՈՍ։

Այո՝ յիրաւի է մեզ խնդրել, Թէ որպիսի լինելոց է յօր յետին դատաստանին։ Արդեաւ հերիւրէս ի քէն, մինչ էրն յօրոյն, մինչև գլխովին խառնէցաս, և ամ եչեմ ընդ նմա։ Արդ գոչեսցաք ըստ օրինացն. զիարդ լինիցի առեան դատաւորն Թէ նիր, որոյ օրոց տղայութէն զարհուրեցուցանէր զմեծահնչեան Յորգաւորս։ Յաստ քէն ցամբոխս զնուռորացն, ըր խնդրէս ... ես եմ. անդէն առ հասարակ ոնդ չանեծահարէք չէիս չէիս լուան և զբիան գիեն նէ. զիարդ Հանդուրժեցիք մեզաւոն առաջի երեսաց դատաւորին, յաստ նիր. ես եմ, զոր արհամարհեցեր. ես եմ, որ Հանդերձեալ եմ դատել զքեզ, և դատապարտել։

ՈՐՈՇՈՒՄՆ ԿԱՐԳ

ՎԱԲԱՅԻՑ։

Ոմն՝ ի պէսպէս ամմանուէց, և՝ ի խորհրդաւոր նշանաց։

ՎԱԲԱՅՈՑ Ը։

Յաղագս վերջին դատաստանին։

Բնաբան. Յայնժամ տեսցեն զորդի մարդոյ եկեալ ամպս զօրութեամբ և փառաւք բազմաւք։ Ղուկ. ԻԱ. 27։

Սկսուածք։

ասպարակաց առաջ է բանիաստեղծիս. Խաչ առնէ ջմարտիսինս՝ ճշմարիտ ջօրուբէին։ Այս ալ գալու բանականաց կեանք մարդոյ ուր ալ լինի են, բայց խաղարկուն, կամ եղերերգուն, որ յընդարձակայարկ Թատրան հոս երևի, ըլ վկայելոց օգոստոսի կայսեր. որոյ Թագաւորել ամն չի սուն և վեց յարժ՝ հրաժարուիր՝ի Թագաւորէն և չՀե, խօսեցաւ ըլ խորհրդականս իւր և ասէ. ԷՓԻԲԵՆ ԲԿ՝ի հասարա հաց ՀԵՆՈՂՅՈՒ Բառրան փոյ արբեօք չալավար չեմ գործ։ Այս Թատրան ամ մարդիկ են գործաւորք, յորս ամ ոչ միայն զարմանաւոր խաղարկութիւնս, այլ յոլովակի և ողբմաւ ղէտս երևեցուցանէ։ Ասաղ ասար յերկինս, զամբարտաւանն զասմպել անդնդասոյզ կորուսեալ։ Ի ջուրս, զմեծ աղգ մարդկան հեղեղաւ ընկղմել։ Յերկրի, զդաթան և զաբիրան կենդանւոյն ընկլուզել։ Ի ծովս, զփարաւոն Ջրասոյզ հեղձուցել։ Ի հուր, զսոդոմ և զգոմոր յառիւն դարձուցել։ Յօդս զյուդայ սպանանուցել, և զՀաման՝ի կախաղան Հանել։ Յանտառս՝ աբանչելի փոխակերպութիւնս գնաբուգդոնոսոր արքայ արքայանման ընկերացեալ։ Ի ժող ըրանչելի երևելիս՝ արդարակնային խառնարմամբ, գիտաւորաց փայլմամբ՝ի գնդին մարդկան երևելոյ։ Ի ժող ընշաւակս երևեալ՝ի գաշտավայրս՝ սպառազինուս

Ես. 21։ Ծն. 33։ Ելք. 27։ Դան. 24։ Ես. 10։ Գաղ. 30։

զօրաց կոտորմանէ . ՚ի կոհակս ծովու՝ նաւաց ընկղմմանէ . ՚ի գերեզման՝ յառնելոյ՝ և ՚ի քաղաքս՝ առնելոյ և տա-
րաժամ մահու դառնութենէ : Օ՜այմ՝ ոմն , և զայսպէս-
սեաց առակ լսել պիտոյ է այսօր . զի միայն կամ է ինձ
ձեր առաջի նկարել զպիտեաս . զոր՝ զոր յօր վերջին զա-
տաստանին երևելոցս զատաստան քո : Յայնժամ պե-
տե՛ն , ասէ , զբերդ մարդոյ եղեալ ամրագոյն երեսաց և ֆառաւ բան-
մօք : Վեցկնն անյաղթելոյ զհեկեալ զատաստան , և զար-
հուրեցեալն . այն սկիզբն ազգացին : Ընչիկն գնա-
յուփարձիր , և առ աչին անշնչացեալն , ոչ գիտելով
զինչ տացեն պատասխանի . այն միջ ազգաց ազգացին :
Ընչիկն զի գառեսցէ , և գառապարտեսցէ , և միան-
գամայն ընկղմեալն ՚ի դժոխս . այն այնպէս եղև ազգացին :
Օ՜այս գառնագետ եղերերգուձի՛ ես կարի երևելոցս
ձեզ այսօր՝ ՚ի ձառս առաքեալ :

Հաղագս ֆրանգաց :

Ի՞նչ ասացեալ են ՚ի վերջնում գատաստանի երևելոցս
յն զի գառապարտ : (բանախոսն .) Օ՜ն եկեսցէ , ասէ՝
զգուշութիւն մեծաւ . երկիւղդ՝ փառաց բազմաց :

Աման առաջին :

ՈՒ . Ի՞նչ ասացեալ , ՚ի բոլորեցեալ կեանք մարդոյ խա-
զարկուձի է , կամ ապերախտ եղերերգուձի . զի մի
զվիպ զինի երանեն և մոռանեն , կայսր զՀետ կայսեր ,
քահանայապետ զՀետ քահանայապետի . և ձնմարտի
առացեալն փիլիսոփային . յոյն ասէ ֆռանեմ , զի ելցուք :
Վախճան քան զնա՛ն աղետս , որոց ՚ի գինեն եղև ծ , առա-
ձել գառնագետ է այն՝ որ ցուցցի յօր վերջին գատաս-
տանին՝ ՚ի ձորն յոսափատաս , յորժամ գառեսցէ զիս
զծ զօրաւք մեծաւ , և ֆառաւ բանիւ : Ոյայց՝ ՚ի խօսիլս զայս
առ ձեզ , գլխովին գոզամ . զի Թոռն ինձ լսելդ առնիցան
և աշխատ բարբառս փազդ : Վխտեմ զի Հրամայեսցուք ձեզ
Թագ. երբեմն մանկանէ , առնել երկուս փող ֆառաջոյս արծաթիս , ժո-
ժ . 2. ղովելն ընդ զժողով մինչին . այլ բարբառս փազդն , զոր
Թոռն ինձ լսել , ասաւ է յայժ : Վխտեմ զի վենտկեանք
յամին 1596 , ՚ի վաւել և ՚ի պայծիլ աշտարակին վառա-
զոյ ահագին շառաչմամբ՝ ի բարբանչելոյ յանկողնոյ յա-
պաշտառաձի փութացան . այլ ինձ Թոռն ևս ահագին
հնչման լսել : և որ իցէ բարբառս . բարբառս փազդն ,

այլով

ոյով Հանդերձել համբ Հրաւիրիլ երբեմն յաղեւման , զոր
'ի Ձայն յոխասխաուս յանդիման երեւեցուցել մեզ քն զա
տաւօր : այն այժմիկն Թուի ոյոմ յականջս իմ Հնչել :
Օ ի յայնժամ քն առաջեսցե զերբ չրախս իւր ֆողով ձեռս , և Մա-
ձաղվեսցեն զամ մարդիկ'ե լուծ Ֆղմոց : Այ՝ արանչելի և եր. 31.
Հոգեառնական լեցի այն քաղքաւս , ոյր երկիր եհեղեցի : ֆողք
բաբեաս պահչելի , 'ի փերեզմանս որ չՅի . Նա՛ ոչ այնչափ արան
չելի , որչափ ահաւոր եղիցի քաղքաւն այն . արդ ռ-
ռեալ , եկայ 'ի զատաստան : Օ ի յայն քաղքաւս շինուածք
վրանիցին , աշտարակք քանդեսցին , լերինք խորտակեա
ցին , վիմք պատառեսցին , քարանձաւք արձադանգ Հնձն
չեսցեն . ծովք զոռասցին . Տան և բնաւրէ սարսափեսցին , Ֆն
չի Ֆամր պալ պահանչին : Այս Հնչեաձ փողոյս ոչ երկրավ մի
միայն կործանեսցի , այլ քանդեսցին աշհատարակ բըր-
զունք եգիպտաց . տատալեսցին ամբարտակք ոլիմպո-
սի . վեռեհիեսցին զրունք տարտարու սի . սասանեսցի կաղ
մուձի եղերական աշխարհի : Այ՝ ոզորմիկն այս Հրաւէր
աղետից : Ֆոկ ոտա վինչ լինիցի . լուարուք զձա ոզոր
մոյ ինն , և սահատարուք :

Օչետ առաջին բարբառոյ Հրեշտակական փողոյն՝ բայ- ք.
ցի Թէատրոնն . և այր խոյանգխոյր պատրաստեցին
յայն Հանդէս : Այ՝ սոր ոգիք արգարոց երամ երամ յերկ-
նից Թուացեք , եկեցեն իջցեն 'ի գերեզմանս մարմնոց իւ
րեանց : Այ մատուցեալ ոգւոյն բարեաց զարձուցեալ զ
մարմին իւր զննդեանն 'ի Հող , քարքառեալ օրհնակ զայս :
Այերամս լերք քոյր իմ և Հարս . ահա ձմեռն էանց. արի եկ
մերձաւոր իմ՝ սիրելեալ մարմին . ոնդ զայսաւիկ գարս՝
յայս խաւարայինս քարայր ծածկեցար : Այ՝ 'ի լուսեղէն
յարկս բնակեցայ . և դու 'ի Հող և 'ի մնիկը յարկար : Այ՝
յանուշահոտուն գրախտին վայելէի , և դու անկեալ գը
նիր 'ի ժահահոտ գիականդ միջի : Այս Հայ Հրեշտակայ
ձաշակիւք , և անուշակ օշարակ եր իմ ըմպելի . և դու
յոսկերս լեցեր՝ կսկիծ 'ի շիրմի . արի քոյր , և քեզ պահել
և Հատուցումն քաղի . կցորդ եղեր ինձ 'ի փառսիկս ,
արդ կցորդ լեցիս և 'ի խնդուն վայելս : Այանիկա զՀայ 'ի
քերանցդ կորզեցեր , զն ղբօ յաղբատս կերակրեցեր .
քանիկա զՀանդերձադ վերծեր , զն ղբօ յաղբատս զդե
ցուցեր . քանիկա ղբեղ պահօք և Հարուածովք կոշկոն
ջեր , զն զՀարուածեալն քո 'ի քեղ կրնայեր . արդ արի
'ի Տողոյ , և լեր իմ ընդդէմ . զն Հատարակ ընծայուցաք

դամիա՝ ի գառատան ։ Օ այս առացեալ Հոգին Ը մար-
մին և մարմինն Ը Հոգի դրկեսառնեացին , և յաճան
Թօ Թաւիթել մարմինն՝ ի գերեզմանի՝ պէտս պանծա-
լի Ձրիւք , նըբուէշ , պայծառաւէշ , և անմահութիւն շքե-
զացեալ ։ Ա՛լ դու մեռ՝ ի Հանդիպել տեսիլ գԺոգակ . յոր
ԺամՆ՝ ի բանալ տարտարոսի՝ գառատարատ ոգիք գԻմա-
գին յարձակեացին՝ ի գերեզման մարմնոյ Իւրեանց ։ Մի-
քանի գուԺալի վայիւն անդ լինի ։ քանի անէծք . քանի
Ի՛շեցող վիճանք . յառել անիծել Հոգւոյն ։ Ա՛նիծեալ
մարմին , ո՛չ ևս իմ ընկեր , այլ Թշնամի . ո՛չ օգնական ,
այլ Հալածիչ . գու ես պատճառ իմոյ գառատարատն ։
Ա՛յոյ մի գու բերկրեցար, և ես յաւիտեան տանջիմ ։ Ա՛յս
այն ԺամՆՀոտ մարմին էր՝ յոյր տակ այնչափ յարատ
Տայեցայ , այնչափ անառակեցայ , այնտեղ պոռնկեալ և
շնաւել գործեցի . այս այն աղտաղիր քանիկ էր , յոյր տակ
զարբեցաւին երիվեց կորտեան . այս այն շաղշացել որա-
վայն էր՝ զոր այնչափ արբեցուէր ածանման պաշտեցի ,
Ա՛նիծեալ այս ոչՔ . որ յաւիտեան ո՛չ տեսցին զերեսս այ-
անիծեալ այս ականջք . որ յաւիտեան այլ ո՛չ լսեիցեն ըզ
բանս նոյ ։ Ա՛Ք անիծեալ մարմին . մինչև ցարդ այրեցայ ես
՝ի գԺոխս . արդ եկ եկ , զի և դու այրեացիս ։ Ա՛յսպէս
բանիւք անդէն միաբերացին . և կառաջանաք գոչես-
ցեն . ով կատարեր գԺոխոյ , ընԹացարձաք հասէք , պա
տառեցէք , փոշատեցէք , Թէ հնար է , ի չէր գարձու-
ցէք . վայ տուբն իմ ծնունդեան , ուր եր , Թէ ոչ երբեք
՝ի լոյս ընծայեալ էի . և որ ի կարգին Ա՛յս այս պատրաս
տուԹիւ է անձանց՝ ի պատուոյ յայն հանդէս ։ Յոր յայս
նապէս երևի գատաստանն մեծ զջուԹիւն . այլ առաւել
ևս երևեսցի յաւաջակայգ ։ Ա՛յ արդ՝ լսեարուք , և գար
ձեալ սակայարուք ։

Ջ . Ա՛նդ առնուլ Հոգւոյ զերբ մարմնին , գարձեալ Հնչեսցէ
փող . եկայք՝ ի դատաստան . և զինչ լինիցի . երևիցին ան-
տանելի է , և Թաքչիցին անհնարին ։ Օ ինչ ապա՝ ի վայր
կեան Ժամանակի , նա վաղ քան զվայրկեան փեսանկես-
ցին փեղկք . պատառեացին գերեզմանք . հերձցին
վիմք . բացցին շերիմք , և ելցեն ՝ի նոցանէ՝ ի գերբ
անհամար բազմութիՔ՝ կայսերք , բայց անԹափ . հայրա-
պետք , այլ անխոցք . ելցեն Թագաւորք անդաւաճան ,
Հզօնք անճիւռանի . առնականք անպիղծուտր ։ Ա՛կեա
ցեն՝ ի յայտ եղծումնք անցուալ . զջրականք անառաւա-

տակ

ասէ . վարդապետաք անփիղն ։ Հկեսցե՛ի յայտ առնղնոս ,
բայց անղեղաւ . աղէքսանդր , այլ անղէն . վահագն ,
այլ անվիրտ ։ Հկեսցե՛ի յայտ կեսաւոս , այլ ոչ գաբ-
նատակ . տիտոս , այլ ոչ առ նմա բարեկամք . մեկե-
նաս , այլ ոչ առ նմա ազաչաւորք . արքայ , այլ ոչ առնի՛
զօրականաք ։ Ի վայրկեան ժամնամակի եկեսցին կացցեն՛ի
Թատրոնի անդ՝ի ձորն յովսափատաւ գողալով ամ՛ բեր-
Թօղք՝ յուսացելք՛ի պրիսկիլիանոս և յորփիղոս իւրեանց-
այլ անյայտ է գնաստանն . զի ոչինչ փոյթ է զբերԹաճաց՝
և չիք աչառել երեսաց ։ Հկեսցին կացցեն գողալով քա
ռասուղճք՝ յուսացեալ՛ի վերդ եղնոս , և՛ ի ռասոմն . այլ
հերքեսցին առասպելք , և խնդրեսցի Չհմարտութի ։
Հկեսցին կացցին սրատԹաւիք ամ՛ առնեսցեալք յուսա-
ցեալք՛ի տուղղնոս և՛ ի գեմոնԹենէս . այլ այսպանես-
ցին բանք նոյ , և խնդրեսցի գործ ։ Հկեսցին կացցին յա
պուշՀարեալ ամ՛ փիլիսոփայք՝ յուսացեալք յարիստոտել
և՛ ի պղատոն . այլ ոչ ունիցին անդ տեղի ձեզն չեռանդ
և չեռաբլել . զի անդ ոչինչ է՛ի ծածուկ , որ ոչ յայտ-
նեսցի ։ Հկեսցին կացցին զահի Հարեալ ածաբանք՝ յու-
սացեալք՛ի լմհարդոս . այլ լսիցին . զինչ օգուտ է
նկատել զնոճ , և ոչ սիրել ։ Հկեսցին կացցին իբր սրբ-
տաԹաւիք իրաւապետք , յուսացեալք՛ի յուստինիանոս ,
և՛ ի բարդողոն . այլ չիք տեղի պատգամաւորութե ,
կամ բողոքման . զի գաստատանաց գնոստան լինի ։ Հյ
եկեսցին կացցին ոմք ընչասպառ ամ՛ բժիշկք՝ յուսացեալ
՛ի հիպոկրատես և՛ ի գաղինոս . բայց ոչ տայն անդ դեղ
բժշկական , այլ պատուհաս անվախճան ։

Հանդէս արարի ձեզ ոմանց՝ որք՛ ի Թատրոն յովսափա- ՃԺ .
տեան յանդիման լինելոց են տէրոջ . արդ Հանդէս արա
րիչ այլոց՝ որք զնաբԹերես յանդիման երևեսցին ։ Հ-
կեսցէ կացցէ յանդիման՛ի միասին կողմանէ աբրահամ՛ ըն
նահապետս , յեսու ըն զօրականս , սամուէլ ըն մարգարէս ,
գաւիԹ ըն բարեպաշտ Թագաւորս , դանիէլ ըն արդար
գատաւորս , յովհաննէս մկրտիչ ըն նախանձաւոր քարո-
զիչս . պետրոս ըն առաքեալս , և ըն առաքելաշնորհ արա-
սանս ըն այրիս , կատարիմն ըն կուսանս , մարգարէնա-
ցին ըն ապաշխարօղս ։ Հայմմ վայրկ փայլեսցէ Հան-
գերձ խաւսն , և խաւարեսցի Հանդերձ բնՀեղեալ ։
Հայմմ վայրկ օգոստական օՀով արբուհի առ ոտն կոխեա
ցին . խորակաձաշ ոմ ծառանն ծիրանի անգոռնեսցի . սար

գա-

գանապատրաստին պատրաստութեան ճանապհացն ։ Օ տարին հակառակին խաչապաշտեացն մահապարտս , գծծապղեան անառնելոս , քարահարձեն երանելոյն , բրձաղգացն սպառնալիս վառօք պերճասցին ։ Յայսմ վայրի անապրելի գոլեացն . առաջ ամենայն . զորոց զվարս մերկասուն կամ մարեաք , զիարդ կարասեցան իբ որդիս այ ։ Վհատեալ պի ի Թատրոնս Տայենս գործաւորք ի նշանակ Նահատակին . գիտս որոտմամբ , պալատիսին դեզարդեամբ և առատ բաս . ապրզան արնգաւ , մեռկիւաթիս օձապատ մարկատ նաւ . այլ յոյժ այլազգ են կրք ի Տանդէս վերջին գաստատանին . զի անդ գործք զգործաւորն յայտ արատացեն , Թէ ով և ո՞րպիսի ոք է , բարի եթէ չար ։ Պատքէն ոզորմէ սկիզբն եղերերգութեան . այլ ևս ողորմագինս տեսանիցէք , յորժամ բացցի տեսարանն . յայնժամ մեծ զօրութեն քի գատաւորին եկելոց ընդ ամպս գոմ մարդիկ անշնչացուսցէ ։ Ահ , ոհ աշխարհութեի եղելոյ յայսմ գալստեան ։ Օ ի որով Տեառն բնաւրք բնութց ինուան Տատուցմանն , ոհ զիարդ գործեցին ի մարմնի զբարւոն կի՛ զջար , անդէն յոգս օդապարսն գառք գառք Տրեշատակաց , ընաքմի արմատնեաք և գաբնեաք , և ի Տամարհ բոցեդէնս պատրաստ ։ Ի լինել այսմ այսոյ, ամպ թխպայորդ և անձրեւս մեր շառաչմամբ փայլատակեալ իբ ահ պատառեացն . և քն գառաւոր ինչ զօրութեի մեծաւ և վառօք բաղմօք։

Ղուկ. Վանգն գրեալ է . Ոչ երբեք գնոր եկեսցէ . և կառչ ոչ երկ. 15: բեւ գերկի ։ ոչ մեծ լոյս զօրութիս . Նա ոչ միայն երբեւ ըզ Մատ. Տուր եկեացէ . այլ և գոր առաքինի գեաղն . ոչ արեզ լոյս զլ. 3: զօրութեիս ։ Լուսինք ոհ Տրգեհ վառեացին . եթէր ոհ վերաւք բորբոքեացի . և ամպք ոհ Տանայ ծխեացին . ոչ աստղալի լոյս զօրութիս ։ Յայսմ զօրուէ պատկառեալ գոհ. Հեացեն երկերկրքն , ո՞որ , երանի ընչ ի գթած Քառասնաքէրք ժգ. 13. գին , գինչ անցանէր բարկութի գոս ։ Պատայր Լնձ Տրանել ի ծախ Ղուկ. ի. 21: վերի Գաղգաղոյ , և ի ծերպս վիմայ . կամ առ լինել յանգրնադախոր վիհ երկրի , զի առ փորք ոհ Թաքչեի յահի գան ռաց քոց ։ Օ այս աչխատ աշխարհացեն զոք Տանդեր ձեաքն են գատիլ , մանաւանդ առաւել գատապարտքն և մեծ մեղաւորք ։ Ահ այս ի եղերերգու ապէտիցս բանիցն , արեզ յոյժ վհ մեծի զօրութի գատաւորին ։ Այլ ոհ զօրութիս գամենեսեան աչաքենկ , նոյնպէս մեծ փառք գատաւորին գահաբեկան գրեթէ ոգեապատ գրաւէ ։ Պա այսուհետև լռեսարուք զերերերգու ապէտ-

ասից զերկրորդ մասն , յո՛ զողորմ՚ն՚ջն , և զաղիողորմ
կատարածն ։

Ա՛ասն երէրորդ ։

Ա՛պա եկեալ՝ քե՛ զատաւորն ամպովք , և բազմեալ ա-
Թոռակցութե՛ աւաքելական զատն , զիւրև ունե-
լով զանհամայն զօրս հրեշտակաց , իրրև ցուցանե զվիտա-
ւեծվայելչութե՛ իւրոյ , ՚ի հնչել փողոյն միւսանգամ՚ առ-
հասարակ հրեշտակք և մարդիկ և վիպ անկեալ երկիր-
պագանիցեն . և ո՛վ ծոնրն՚ն՚ դնիցեսի երկնաւորաց և երկրա-
ցոյ և անդրանկեցն՚ ։ Ո՛վ ահաւորութիւն , ո՛վ սոզոմ՚ատ
լեանս , Ո՛ասյ յետ այսորիկ բացելութեան տեսիլ և ա՛ղոր
մադին . զի ՚ի կալ ամենեցուն ո՛չ չարագործ յատենի ,
ո՛չ պատասաւոր ՚ի հանդիսի , և ո՛չ մեղաւորդ ՚ի գի-
ւանի , յայնժամ բաշխեացին պատճինք . զի գէր գրեալ՚
ասէբէր , յոր ո՛ր բովանդակի , ասպէ ալ՚արդնը գտանիցի ։ Ո՛վ
մտաւանս ըզ Թուխմայի՝ և բացելութե խիղճ մտաց մերոց ։
զի եկեացին կացցեն բարի և չար հրեշտակք , նո՛ւ մա-
քառնս , ո՛ւ մեծամեծ բանալով մտաւանս ։ Յայնժամ
բացցի խիղճ մտաց նենգաւորաց , և աշխարհ ո՛ւմ գատես
ցե , զինչ չո՛ւմ կեանս՚ի սրան իւրեանց խորամանկեցին ։
Ո՛երկացցի խիղճ պաղշտեցոց . և աշխարհ ո՛ւմ տեացէ .
զինչ չայս և չայն անկիւնս խաւարի՝ խորհեցան , խո-
սեցան , և գործեցին Պարզեցի ամենահաչարսցն խիղճ ,
և ո՛ւմ զարմացցի ըզ մեծամեծ գաղշութիւն , զոր՚ի խոս
տովանութե՛ լուեցին ։ Յայնժամ չոան չարիցեն հրեշ-
տակք ՚ի սաստել , գնա՛ ՚ի չարախօսել , ո՛ւմ արարածք ՚ի
գատապարտել ։ Ո՛վ՚ ոչն իսկ խիղճ մտաց իւրաքանչիւ
րոց չարիցի . և ըզ բնութագոսն՝ առ իւրաքանչիւր ա-
սացեն մեղք իւր ՚ի գիտութե՛ , Թէ չո՛ գործած եմ ։ Ո՛վ
զի գրեալ է . չարէ՛ ո՛ չղոմաբերեցեն գնե ։ Ո՛վ՚ ոչ բանալ երէմ. ղ՛. 19։
խղճի մտաց՝ եկեացէ կացցէ սաստուց չարխօսն եղբարց ։ Յով. ժ՛. 10.
Ո՛վ՚ եկեացէ կացցէ արուեստից հրեղէն , ըզ իւր քարշեալ՝ ժ՛. 10.
կողեալս հրեղէն չղթայիւբ զի՛ւմ չար ինքնակալս , Թա
գաւորս , իշխանս և կոմս . և ասացէ . գատաւո՛ր իրա
ւասէբ , զիս մ՚ա հպարտութե՛ խմոյ յերկինից ազատաբս ըն
կեցեր . ասասիկ՚ ա՛ք եղբարք իմ՚ են . որք հարստահարե-
ցին զՀպատակս , զորբս և չայրիս , զամբարտաւանուե՛
զիւրեանցիք արկեալ . և գրեալ է , Թէ ո՛ր բարչիցոցանէ Ղուկ .
չանչնահոնարհեացէ . ապա խոնարհեացին իջցեն մինչ ՚ի Հէտ ժ՛. 11։

դժոխոց : Ես ասացի. պատուիրան . զաւակ ղիա ուրբն'ի ձա
խակողմն : Հինգերորդ կացցէ սեպհական մանուկն , և ձգեա
ցէ դէմ առ իւր կապեալս հրեշտակն շղթայիւք զնա՛ չար դա
տաւորս , զխոտորեալսն , զպղծակոտոր , զսատկանս , և
ասացի. դատաւորդ արդար , տուր ոչ զնոցանէն և ոչ ըզ
մերդկացէն օրհնս պահելոյն . դատ արա : Ես ասացի
դարձեալ դատաւորն . զաւակ ղիա ուրբն'ի ձախակողմն
Հինգերորդ կացցէ ամենագարշն ազմոդեա , զհետ ձգեալ
հրեշտակ շղթայիւք զնա՛ վատաչարս , զիզգացեալս , զար
ձապետս , զաղտապիղծս , զնոացօղս , զպոռնիկս , և զար
քեցօղս . և ասացի . ՚ա պէշք . . . ՚ւ ուՒ ֆաաՒնփաՒՒ
յարչայուՒՒն ՚ա : դատ արա . և զարտաբաւորեալսն յարքայու
թէ քումմէ , արկ զ'ի տարտարոս : Ես ձայնեցայ անդրէն
դատաւորն . զաւակ ղիա ուրբն'ի ձախակողմն ,
Հ . Այնոցիկս զնա՛ չարահնչակ բամբասօղս , զորս ածէ չա
րաճախանձն բերխմիլ . զնա՛ չար ուսուցիչս , որք ա
ւանդատուք թէ՛ սատանայիկն աստարովթայ յանդիմանն
երևեցոյն . զնա՛ չար կրօնաւորս , զորս անկարելիոյն
լեհեանան կացուցի՛ ի միջն . զնա՛ չար քահանայապետս ,
զեպսկոս , զքահանայս , և զի յերիկոս , զորս զարհուրա
տուսն բնեզդբուզ զհետ ձգեալ , ի ձախակողմն մե
կուսէ Հրամայեցաք քո դատաւոր : Ասաց ոչ գնեք միայն ,
այլև նա՛ տարտարոջ լցցեն չարաիսոյ : Այ անկարելիս օ
բինականացդ . ի վէր յարիցեն ձեր բազքք ապրեաց , հե
ծուածիք ոտից , արտաստաք անանկաց , լսելն տատա
պելոց . և դատապարտեացն զձեզ : Այ ձեզ մըռ
ընչացչաց . ի վերայ յարիցեն ձեր ղորշտաս ազա
ռեակք , զորոց զարիւն դժոխական բազպին արբու
ցիք . սանդխաց ազաչք , զորս՝ ի Հրեշտակաց դաժ՛ ի
գինեայ գոնդ խառնեցիք : Այ ձեզ մեզատաւոյ . ի ձեր
վէր յարիցեն նա՛ տարտարոջ : Յայնժամ երկինքն ատացին
առ ամենարիշտն . ոչ ես լինքն լուսատու եղէ զեզ ի ըս
փոխանս : օդն ատացի . ոչ ջնա՛ զազ Հատուց Հոտս զեզ
ի ապուս : Ջուրն ատացի . ոչ աղգս ազգս ձկանց պատ
րաստեցի զեզ ի կերակուր : երկիր ատացի . ոչ Հաց և
գինի բուսուցի զեզ ի մատնոյ . ուր է քո Հարկակատու
Հի : Այս կրկնեալ անդրէն՝ ատացեն խրաբանելոյ .
Տուր , Հի՛ ես այրեցիչ . Ջուրն , Հի՛ ես ընկղմիչ .
օդն , Հի՛ ես Հատեցիչ . երկիրն , Հի՛ ես ընկլուսիչ . զը
ժոխոք , Հի՛ ես կլայր : Ասէ , ձեզ ասեմ և ողորմելոյն
ասէ՝

առեալս : Ա՛պա ելցեն հրեշտակք դառներես և խոժո-
ռասիրեաց , սուսեր ի ձեռին . և մերկեսցէ զայծեան յո- ԱՐԵՐ.
պեաց՝ կացուսցեն զօրեսն ընդ աջմէ , և զայծեան ի ձախմէ : ՄԱՐ. 33.
Օ՛ննպատ : Զայնժամ դիւռնոն յիւր վէմիս հատցէ . զարձ Է.
ցի նախ յօքսակողմնեան քաղցր բարբառով , զոմարթեա
զին հայեցուիք , խոնդակաւոր զգուխնոյր , և ատամբ .
եկայք օրհնեալք հօր իմոյ . ան ևՀ առելով . եկայք ի խուա- ՄԱՐ. 34.
րէ ի լոյս . ի բանակ յաջոսոյ մէ . ի պատերազմ ի
խաղաղութ մէ . յաջոսոյանաց ի հարկնէս . ի մշրկանաց
ի յաղթանակ . ի մանհանակ ի կեանս : Ակայք օրհ-
նեալք ի մարմնի , զոր ևՀ պօգսոյ ձնդեցիք . և ևՀ անատ-
նի հիմեալ վառեցիք : Ակայք օրհնեալք յաչս , զոր ի
խնարհ հատատեցիք : Ակայք օրհնեալք ի ձեռս , զոր
պատկառելմ ի յաղթիս ամբարիք : Ակայք օրհնեալք
ի ծանգս , զոր ծնրադրելմ փսպարեցիք : Ակայք օրհ-
նեալք ի կուրծս , զոր ևՀ երանելման՝ քարամբք կոծե-
ցիք : Ակայք օրհնեալք ի թիկունս , զոր արեամբ չար
ձաղկեցիք : Ատրե . սպրիսկ եղեցին յայն բարբառ կեր
պարանք երեսաց ընտրելոց . ան զոմարթ ազին լսցին նոց
ասք . քանի ատս ցնծասն . ի սրտի ուրախասն , ի ձեռս
ծախանդոյն ցնծասն , և ի բերանս փառաբանսն :
Ա՛ստղ արշալոյս ատրս և քերկրակաս է տեսլեա , այնչափ ԸՐ.
տիսար և աշխատալ լեցի յեսին մնան եղելերդսմ ես :
Վտարձին պատուհասն յաջոսոյանաց ի ձախակողմնեան .
յառաջին գառն , այլ յայմմ հետ տաւիճ . յառաջին
զոմարթեցեալ , այլ յայմմ հետ որոտասձայն . յառաջին
հեզիկ , այլ յայմմհետ զայրագին : Ա՛ռ այն տեսիլ
անսպրկեալք զգեանսն զարկուցին . ողորմ կոծեցին .
լալագին գոչեցին . գառն աւազեցին , զհերս փետես
ցին . զկուրծս բաղխեցին . ձեռն ի ձեռն հարիանիցին .
զմատունս տատանեցին . այլք յահէ պակիցին . կեսք
ցնորեալ տատանգեցին : Զայմմ վայրի բոցափայլ շուր-
ջառամբք , հրայայտ աչօք տեսանէ գառնառնն : Տեսեալք
անիծեալք զգրեսան՝ զոր ձեզ բայի , զարբայաւէն երկ-
նից՝ զոր պատրաստեցի . զի նչ այլ պատեր առնել , և ոչ
արարի . ծնունդք խիտ . զի նչ այլ հնար էր առնել :
Ա՛ռաքեցի ձեզ վարդապետս , և ծաղր արարիք . քարո-
զիչս , և խոց արարիք . խոստմանաւորս , և անգոմանե-
ցիք . խրատիչս , և ատելս արարիք . ուսուցիչս քրիս-
տոնէական խնամատիս , և ոչ լսեցայք . գառաքարակս ,

և ոչ մեռեցուցիք ի ձեզ . զի՞նչ այլ հնար էր առնել ։
Ի նոյն ցուցցէ նոքա քան զվէրս իւր , և առասցէ ։ Ի-
հա այրդ՝ զոր ի խաչ հանիք . տեսէք զվէրսդ , զոր վի-
րաւորեցիք . հայեցարո՛ւք ի կողս իմ , զոր խոցեցիք . ի
ձեր սակս բացաւ . սակայն մնանեալ չառիք յանձն. ասաս
Թափեցից զբարկութիւն իմ , և յապեցուցից զթշնամուն
իմ . և ծանիջիք Թէ ես եմ՝ որ Տէրն կամ ։ Ի զբար
կացայս բարբառոյս . քառն եղիցի քան զամ մըրիկ փո
Թրիկեալ . մահագոյժ քան զամ փսղ մահարբաւէր . և-
քաղ քան զամ անիւ Տղոյեալ . ահեղ քան զամ կայ-
ծակն արձակեալ ։ Ի ահեղ բարբառոյս ։ Ի տաճարի
էն , ասացէ գաւազան . և տեսանէի զձեր այլայլա-
կութիւն , և զնշանացն ձեռնածութիւն . զեղուճաց շա-
դակրատանս , և զմեծաց դեգերանս ։ Ի խորանի անդ էի.
և տեսանէի՝ զի յորդն կայիք , և կէս ի դուռն իջանէիք .
և այնպէս զնս կատակէիք՝ ոչ երբեմն զինուորք յապա-
րանս պիղատոսի ։ Ի խորհուրդ հաղորդութիւն էի , և
տեսանէի , զի զՔրիստոս ձեր աւել , և զաչս առ տարփա
ծուն դարձուցեալ ունէիք . ապա Տեղից զբարկութիւն
Մա՛ս . իմ . երթայք յինէն անիծեալք ի հուր յաւիտենական . զայս առաս
ԺԶ. 41։ ցէ , և անդէն ի քթթել ահան հնչեսցի ձայն ,

Ընդդէմ ։

Այս են եղերերգու աղէտք . զոր քո դատաւոր ի վեր
ջին օր դատաստանին , եկեալ զօրութիւք և փառաք
բազմօք ի ձորն յոսափատու իջք ի Թատրոնի յանդի-
ման երևելոցուցէ ։ Հարցանիցիք . զի՞նչ ուսանիլ արժան
իցէ քեզ այս սգաւոր աղէտից ։ Ուսանիլ պարտ է , զի զձայ
ժամանակս կենաց այս ահաւոր դատաստան յուշոյ կո-
շատակաց ձերոց մի մոռասցի ։ Ի սպա հնչեսցէ յականջս
ձեր , ոչ յականջս երանելեաց՝ միշտ փողն ահագին .
արի՛ գնացէք , եհ՛ոյ՛ ի դատաստան ։ Ուսանիլ արժան է , զի
Մի՛ . Թէ կամիք հանդուրժել այնմ առնել , առեալ փորձես-
Ղ. 40։ ջիք զանձինս . զի զայս խրատե սիրաք , Ընդ վախճան
ո յոյշ լեցի ոչ , և յաւիտեան ոչ ջնջեցո ։

ՎԱՐՈՒՆ Ը.

Հաղափս պատրաստոյ եւ առնայուսիչ ծխոյ ։

Ինդրան . Օ լինչ եղիցի պետութեանդ յանապատի . եղիցին չարժուն ի հողմոյ ։ Ա՝ոտն . ք՝ . 7 ։

Աիւռաք ։

Արկեաց հուսմ, եւ մի պատրէ՛ք Հանգչեաս յաղթութեանդ քո , զոր ի պատիւ յաղթականացդ օգ սքանչելագործեաց յօրինեցեր ։ Վարկեաց , եւ զյաղթութեան զկառսդ քո կորիգլուխ ի քեզ դարձո ։ Օ՛ի Հանդէս յաղթութեանդ այսօր Հանդիսանայ՝ շքեղաշուք եւ պերձախառ . Հանդէս՝ որ նախանձաբեկ առնէ զկայսերս , յատենի առնէ զթագաւորս , զարմացուցանէ զլեւհանս , եւ զիմ զմեծամեծս ծխ։ Օ արմնցարու՛ք ունկնդրիդ . եւ պշուցէ՛ Հայեցողիք ի յաղթական այս Հանդէս ։ Տեսէ՛ք տեսէ՛ք աժխոյժ երիվար . և՛ի վէ՛ր նէ՛ծել սմ՛նագգեաս . և յօդոյ ձեռին նո՛ր գրօշ մեծ մանագրել պէ՛նող ալեսրէն ։ Տեսէ՛ք տեսէ՛ք Հոյլս սուրհանդակաց , որ ի՛ ձեռս ունին տոռուն, շղթայս և ուռկանս ։ Ո՛ետ գնդիս Հայեցողիք՛ի կառս առաջին . ի՛ կառս անդ տեսէ՛ք խաղաղութեան պատանեակ , զուարթերես և աղուհաքան , բայց և ահընկէց՝ նետս՛ի ձեռին ունելով . և յայն Հայեցողիք , զի ի՛ ձախատ կառացս գրեալ կայ մնայագրութի՛ւն այսպիսի . Հաղթութի՛ւն խոցէ ։ Տեսէ՛ք տեսէ՛ք զՀետ կառացս՝ կալանս առեալ ոսկեշղթայս , կայսերս յոդունս, թագաւորս բռնի , լիւեանս և բազումս . իսկ ազնուականս և գեհենիկս ոչ ոքոյ ա՛յլ գոյ թիւ . ի՛ որս գնան և սրբանոնէիր ոգիք կատարածութեանդ ։ Տեսէ՛ք տեսէ՛ք զնդ . և՛ի կառս անդ նստեալ օրսորդ սեւագեա՛մ , ցանց՛ի ձեռին ունելով՝ այսպիսի վերտառութի՛ւն . ապաւէն կեցծոնին ։ զՀետ կառացս գալոցդ անհամար ամբոխ օրսորդաց՝ առ որով և առհեղ գամիւռաց Հալիւն ։ Օ՛ետ ամի տեսէ՛ք տեսէ՛ք և զկառս երիվ՝ արծաթամայլ՝ ոսկեվառ , ականակապ փողիս ղեկ , անցեալ զանցեալ քան զիմ Հանդէս շքոյ . և ահա յայնկառս իբրև՛ի գահոյս բազմեալ ամենաՀարուստ ոմն քան զիս ։ Ա՝ծո՛ եկայք , տեսէ՛ք , ոչ առատաձեռն քաշխե ապծոթի և ոսկի . սփռէ գահարս և ականս պատուականս . հլուրկառէ դաւազանս և պսակս , ապարոշս և խոյրս ։

Համբոյս են անհին ծառայք, յորոց ոչ այլ ինչ խնդրեն, բայց հնազանդութիւն, և պատիւ։ Ա՛րդ՝ զինչ խորհիս ա-սիցիկ. Հանապա, և մեք մնասուցանեսք պատիւ. Երանի՛ որոց յայսպիսի երկաթի գաւազ՝ ահեղին ծառայսն անկ նոցա են վիճակեալ։ Այլ կացիք մնացիք վայր մի. մի՛ա դիք առեւտրականաց ձեմարանեան. զինչ էիք փնտռել յա նապատ. եղիք ընդ ընթեռնողս հոգւոյ։ Տիկին է. զատրես. ոչ և ի գլուխս իւյոյ դրեի նա։ Ահա ես ի ձի յոյս առ-նել, թէ ծառայք եմ երկիր պիտ և ընդունիմ, որոյ ոչ փոյ եմ- Մատ. ե. 9. նո՞։ Մերկանդակը ոչ առաջի ընթանան, ևս մտանեք, որովք ոչ առաւտիք կասկածել։ Պատանեակն ծառայ՝ի կառս առաջին, ոչ առաջին ոչ բանեակն ի աշխատին, մնանաւանդ թէ ոչ գիտեմ ընդ, և չար ցանկութիւնն. ոչ քաղցրութի՛ խոյս. բայց և գառն է, զի ուրախ գոյ, և տխուր գնայ. զի վախճան սիրոյ գառն է։ Չիեկ կառս է ինչ ոչ բանեակն Ձի առաւտայ. ոչ ես ոչ ոչ գիտեմ, մա-նաւանդ թէ ոչ տուիմ գոյելով՝ ջրի և խնդրե, թէ զմ կանգնե. յոյոյ ոչ գիտեմ գրելով զինչ է զերծա-Ա. 3. նել, զգաւթին մնզթեզով. Դա էրկնոյն գիս յորոշեալ ոչ ա-ղեն, Օ ինչ ասա՝ սիրելիք. երկիր յանապատ. զի և ա սիրեք զնա. ցոյցաբ յՀի էք, յանապատի էք, ասպարիզիք ի հայրենեաց. զի և ա լրջմանայք բարեբաստութեն Ձի-որ է եղեալ ընթեռնուն ի հոգւոյ. քան զոր չիք ինչ պատրաստ կան և ուսայն, Ա՛ոչ ոչ հաւատայք, հաւատասիրացուս ցկ ձեզ ձնուս։

ՀԱՒԱՏԱՐԻՈՒԹԻՒՆ։

Ի՛ձեռն Յիրաւի նմանի հոգևնաւորի եղելոյն։ (Բաց-նուն.) Օ ի է նախ՝ եղելոյն պատրաստական, երևեցուցեալ պատրանս և նենգաւելիս. երկրորդ՝ եղելոյն ուսայն, ցուցեալ զուսայնութեն։

Ա՛ռաջին։

Ա. Ա՛կիզբն պատուոյ ձեմարանութեն՝ յառաւտելոյ Հեթա նոսից։ Պան՝ ջուծ հոմնաց՝ մեծ ոտիս մուքաւեր եր-քեմն ընդ սիրոյ. մինչև յառաջեաց նոսս սերն։ և պան բրու նագտաւեցաւ սիրել զպաւերժահարան ոմն սրինգ անուն. ոչ առաջեալ հատ Տարսինն վախուցեալ՝ ի նմանե, զկեա պատեցաւ նմ պան. և յանցս ընդ Հուսն առ ոտիս զե-ռոյն լաղոմի՝ եկաս նոսս։ այն ինչ յընթացսն կարծէր ձեր-

ձերբակալել զբռնող , եաեաւ՝ զի ՚ի ձեռն ունի եղէգն
ինչ գեաւթնեաց , յոր փոխակերպեալ էր Տարանն : Օ ար
մնացաւ պան . և այն ինչ մոեալ Տղմոյ յեղէգն՝ առնէր
զաղջիկ , կարծեաց լսել պատգամաւք Տեառն՝ փա-
խակերպեալ Տարբինն , մինչև յայնմ ձամանել ուսանել
նմա զերաժշտութիւն : Ա՚յ յեղէգնէ անտի կարեաց կրա-
ծն , արար եղէգնադող , այն և արիպ . և եղէգնեաց
նուագարանաւ՝ զդերև եղեալ սէր ելոց : Ա՚յդ՝ ո՚չ
նման իցէ Տարբինս աշխարհ . որ ոչ չքնաղ սիրին՝ ձգէ
զմէզ ՚ի սէր . ՚ի սիրոյ ՚ի Տնազանդութ-
թիւ ՚ի ծառայութիւն . իբր զի զՏէտ երթամբ ՚ին՝ յոր
կողմն և ձգէ զմէզ . և այն ինչ կարծեմբ զբռնաւթիւ ածել
զնա , և զինադութիւն նմա , զինչ այլ գառանեամբ , քանզ
չնչին եղէգն :

Ա՚յդ յեղէգնէ առաի երկուս և մեր կարեացաւք կարծեա- ը •
միոք զՏի պատրանս նուագարանաւք , և միասով զուռայնա-
թիւ նմա : Ա՚ս զինչ է եղէգն , քանզ եթէ յայսմանէ նշան մե-
ծի պատրանաց . յայսկոյս յայնկոյս շրջելի . և ՚ի գոյն
Տղմոյ առաւանի . յայն վայր միայն միտեալ՝ յոր բերին
փչմունք : միանգամայն առացիք . Տառառառեալ է ՚ի ե-
թեւան իբր : Ա՚յդ տեսեալք . ո՚չ արդեօք առաւել քան
զերգածան իցէն պատարագ Տի : Օ՚ինչ է աչխարհ .
Ա՚յդ է , որ ոչ ծաղկի , քանզ ՚ի մէջ փշոց : Ա՚արգանիկ
իմա է , որ ծիծաղեցուցանէ , այլ՚ի ծաղոս անդ մեռա-
ցանէ : Ո՚տանգիւր է , որ զծարաւն առաւելս , և ո՚չ
երբեք նաՏանի : Օ՚ինչ է ե . ջուր է , որ զծագիանց
և զբուսոց կաղմուիլք բերէ , և անդէն սահեալ Տասէ :
Ա՚ևկոն է , որ լինու զոչս առ երկինս : Ո՚տաղիկ է , որ-
մնոյ ծաղկին՝ որ կոչի սպանիչ ապանոյ . զի գեղեցիկ է ,
բայց անՏոտ , անՏոտ՝ և անպիտան : Օ՚ինչ է ե . ծով
է , որ ոչ խնայէ իւրոցն . զի զկիտս մի ծամի ծս տանի ՚ի
ծովսին . մի որպ ասէ օգուտ ինս : Ջեռնէր , զի ծովս
նման է ես . զաշխարհ սիրես , կլանել զքեզ . զսիրոյդ
իւր գիտէ ընկերսել , այլ ոչ բարձեալ բերել : Օ՚ինչ է
ե . Տնդմէ , որ Տանգարտեալ՝ գնասն ՚ի գուրս Տրաւի
ըն . այլ չեա ատկա միոյ զայրացեալ , ծփանաբ վեր ՚ի
վայր ընդ , և խորասուզ : Օ՚ինչ է ե . երգիչ է . զի
զոր օվնակ ՚ի տեսիլ երազոյ՝ տեսանելեաբ և ոչ տեսա-
նելեաբ լսելեաբ և ոչ լսելեաբ . Ճաշակելեաբ և ոչ Ճաշակելեաբ .
շօշափելեաբ և ոչ շօշափելեաբ . խոսիաբ և ոչ խոսիաբ . սոյն-

սէր աշխարհ ունայնասէրն իւրով խաբէ։ Այս զինչ է
պանդոկապետ է, որ ինքնասիրին զառաջինն բարեմար-
գասէրն ծառայէ. և ապա գժոհարատէմ հանգանակ
պահանջէ. զսիրելասէրն ի արշաւասէրն փոխարկեալ.
Ո՛ աշխարհ ամենախաբէ. կասիկ ես, որ գգոհանօք սա-
տակես. կարիճ ես, որ գրկածուէրն կոծռատնես. կա
տաճ ես, որ խաղալով ցտես. գէտ ես, որ ի յորդելդ ընկղ
մես. Դուճ ամենապատիժ աշխարհ, մարդելուգեալ Թա
կարէթես. Ձոխասցուցիչ աղքատասցուցանես. Համբերե
լով խոշտանգես. Դուճ ամենանենգ աշխարհ, ի՞ժ ես գա
րանակալ. խոթասուիկ բորենի. աղուէիս խորամանկ.
Համբարձու անասօտ. քծնօղ յովազ։

Ղ. Ասղոյկը, Թէ կամիք, ցայնասին՝ ողբ գՀոգեառ երջանկուէն
Ձէ, և զձախող յաջողուածոց նէ, և զդժբօղ հաւատար
մուէն նէր առէն զիարւած. և զիմ առացեալս Հաստատեսցէն,
Ասղոյկը սաւուղայ, Հարցկը գաւԹի. զինչ կարծիս ու-
Ա.Մնաց. նելցէն գլխաւոյ և գպատուոյ աշխարհի։ Ասաւղ ասէ.
ԺԱ. մինչ և եր իմ Թագաւորէլ, բարի էի. այլ՝ի Թագաւո
րութէն ամբարձեալ՝ անձին իսկ իշխել ոչ կարացի. և
այնպէս ոչ բաւեալ իշխիլ և իշխել՝ վերացայ, և գպատ-
Բ.Ծ.Ժ. ուհիրանաւ ձեռն անցի։ ԴաւԹի՝ յեա բազում յաղԹուէեց,
ԺԱ. ասէ. Երբև յառնախոսելոն իմ վառաք, ՀաւԹի և ապաստա
Թեի գործելի։ Ասղոյկը մեծատանն աւետարանին. զինչ
խորհիցի զմեծուէց աշխարհի։ ասէ. ոչինչ օգուտ գոր-
ծեն գանձք, այլ միայն։ զի՛ի տալ անդոյ խմոյ բժմ տոհմա
կանս, մտախորհ լինիկի քակել գտեսմնդանս իմ՝, և ևս
մեծամեծս շինել. այլ՝որ զարհուրելոյդ գիս տպաւնա-
Ղ.ա.Թ. լեաք. ասէ, անկիս, յայսմ փէշերի գոգիդ՝ի ձեռ՝ի բաց պահան-
Յ.Ժ.20։ ջիցեն. եակ զոր պարբասեցերբ, ոմա լինիցէ։ Ասժառաքեալն
հիւրհեալ վհկի՝ որ գմնդրդիկ՝ի գաղանս յեզատխսնեաց,
գհուէի՝ն է՝ առ անգԹուէի՝ն աշխարհի. զի նա գմնդր
դիկ՝ի գաղանս, բայց զնոյնս անդրէն՝ի մնդրդիկ շդր-
ջեաց. իսկ աշխարհ չար ևս նենգուէի՝ն գմնդրդիկ նախ
անբանից նման առնէ. ապա՝ի ձիւաղս, և գձիւաղս
ցեաղան ըստ իւրոց ինչ՝ի գևս յեզաշրջէ։ Ո՛ աշխարհ մեղ
արկանէ՝ի քանս, և լեղի՝ի գործս. որպէս կայծն ըս-
Ա.Կոր. պան գՀարեի՝ յորդոյանաջ զգնալոյ՝ի բացի. Եկ երկ-
դ. 8։ նաւ ասէ՝ի գաղ. և աբեհաղամ Թաբեաց գամնն՝ի բազ
մախորհիկ կոչուցնս գնա հրաւիրեալ. և յայել գսխարայ,
՝ի ննջիւն Թանարհեցուցեալ. և գալիւս գաւանիսն՝ հեղ
ասէ.

ուսմունքն Թակարնեաց ։ Իբր զի այնպիսի է մէ-
ռերմունքն աշխարհի , որպիսի է յուչիկապարկացն , որք
պատիս հոլանեն , և զանցաւորս ի հաշակ կաճենն հրա
երեն . բայց զյանձնառուսն յօդուտն ։ Ոչ քարուք
առաջ աղօտին . որբեակ ի խոբեացեն զբեզ արտ ածոպրիչտ , և
ի ախորժելոյս ։

Ա.Կոր. ը. ը.

Ա.Կոր. ը. ը.

Ա.Կոր. ը. ը.

Ո՛ինչ առասցեն փարիսեցիքն, եթէ ցուցանիցեմ զնա՛ ի
ձեռսն անդ առնելոյն աղբատս։ Ո՛ինչ առասցեն հնգետա
կալք և ծագաւորք, եթէ զիմ իշխանսն ինձ, զպերճանսն
և զփառս սոյն ունայնսն մեծ՝ եղեկ տափտղալ հնչիցեմ։
Ո՛ինչ առասցեն. ոչ ապաքէն մեծ ասպետս խոժոռեալոյն
ընդ կս։ Ո՛այլ առասցեն որ զինչ և կամիս։ ես զառե_
տարանսն ձեմարտուեցի քաղաքացիս. զինչ եղեւ թեսաճել
յանապատ. ընդ փո, ոյր եթե առնէիր զի սիրեր զունայնու_
եցի ես։ Ո՛սայլ. զինչ է եղեկն. ոչ ապաքէն նման
ունայնուեցի. ոչ ապաքէն պատաբոյ երեւի գալար, և
՛ի ներքոյ է ունայն։ Ո՛րդ՝ ոչ ունայն եղեկան նման է
ձ. կարի խակ քաջ. զի զոր ինչ ունի, և տայ, և որ ինչ է,
ունայնուեցի է, և գեղեցիկ ոչինչ։ Ո՛վ, քանիք ոչ զիս
միայն գիշեր՝ ոյր զղեցոյս, այլ զիմ ժամանակս կե_
նաց երեսանց աշխատ եղեն յոմի. և որ չար և ես, զնա
ես. տակայն յերկս կենաց անյոյս գուշեցին. եթե ոչինչ է_
լոյ, բայց ունայնուեցի, և մեռաւ եղեկն. և գեղեցիկ
ոչինչ։ Ո՛ր և գեղեցիկ գրե պօղոս, ասելով. անդեաւ է
վայելչութիւն աշխարհիս այսորիկ. և եթե անցեալ, ապա և
ունայն։

Ջ. Ո՛յլ եկայք նոքադեսցուք նոքաղ զունայնուեն ես. նա՛
ասե առասել յայսմանէ առնելոյ զունայնուեցիս, երգես_
ցուք տուեալ ինչ տալաշատիսանս, յոր գեղեցիկ ձահա_
գրե իմ ունայնուեցի ես։

Ո՛ւաքին տուեալ է, Ո՛ր անապրծի աչխարհ անչէր. այր ալող
ուածք են անցաւոր. այր չորուին վաղ բեխանի, չերբ բեխանաց
անօթ երթի։ Ո՛հա յանդիմանել տալատալման հոգ. ծատ
բայ ուրք գիտա երեսան ծայնս յաջողուածոց։ Ո՛ի չինչ
ոչ ձեռնարկեն կուբացեալքն ՛ի մերդկանէ. ոչ և վատն
գիւ կենայ նաւեն ըստ ծով հատնատրած. և ես ՛ի վե. զի
ոսկի և ահանս և պատուհանան մարդպարիսս յիւրեանց
գատաս ձգեցին։ Ո՛չ բազում հոգատարութիւն զօրաժո_
ղով լինին, ՛ի չին վատն, և պատերազմաս ՛ի միմեանս
բազմին. զնարդ. զի պատիւ ՛ի պատիւ յատելացուն,
զիաղատարութիւն և զիշխանութիւն իւրեանց շնարհակե_
ցին։ Ո՛ակ զինչ լոյս ամ աշխարհի իշխանութիւն. ոչ այլ
ինչ, բայց ունայնուեցի ունայնուեց։ Ո՛յ զորով այ_
սոր ծիծաղին, վարձիւ ՛ի նոցանէ հատածին. և ոչ անօթ
բրան գոյն անկմամբ խորտակի, նոյնպես պերճանն սոս
ան ՛ի կորուստ գնայ։ Ո՛կատ մի է աշխարհս, ասէ սենե_

քայ.

քայ · արդ զինքդ հնազանդ եղեր մեծին պոմպէոսի , մեծին
ազգաքանդչին , մեծին կարզասի , մեծաց իշխանաց մնա-
կուսատաւն , լսեմ վանիոյ , և հետաքրքիր եայց կեա զե-
տեղանաւ : Այսպէս անհնար է իմանալ , թէ՝ ի կեան
կայցէ լինել մեծ , որոյ չէր լինել մտան : Այլ ես՝ զինչ են
փառք աշխարհի · ոչ փառք նոր են որդեա ծաղիկ խոտոյ · ևկ Ես. խ. 6.
արդ աշխարհատիք գու · ևկ ելոյծք ի գաշտավայրս ·
Տայեցոյք ի ծաղիկ վայրի · զինարդ գալարագիզ է , և
գոնարձակ · տեսանի զայգ տամ · արդ ևկ ընդ կա · մոյծք
ի համբարանոյ · և ահա ծաղկին գալարագիզ ի վայ-
րի՝ ոչ ևս է ծաղիկ , այլ խոտ ցամաքեալ : Տես զի ու-
զեղոյն գոնարձուեմի՝ խոշանոյ եղև ձորակ : Այ ծաղ
կեալ ագռիկաք · եկեսցէ ժամանակ , յոր ասիցէք · և
մեք ծաղկեցաք , այլ ծաղիկ Թառամեալ : Այ աշխարհ
լի աշխարհ · զինարդ գեղեցիկ վերարկուաւ ծածկեա զքո
ունայնութիւն :

Այրիարդ տունն է : Հաշաւել հաւատոյ ատառաքրքրեալ գոյ , է ·
ման ոմանց պարարանոյ յաղերդ աշխարհի : Ի պրեսբեր Բաբեայ
պապէր յայտնեցաւ , այն որ ոչ երբեք հաւատարեայս : Այ անուիան
մարգիկ · զի չերկար նստիք ի տան սեղան աշխարհի ·
արբիք որ նստեալք եք · զի ոտիւք գոյ գոյոյ · իբր զի տա Մատ.
կաւք աշխարհի համ և հաւան կեանս վարին : Այ ելեզ- ձեզ. ։
ցիկ է հատանել , բայց առիւծք տառապի · լինս ծնունդս
կան , այլ գեղնի արհամարհ · վարժամբ նեղեմեան , այլ
ինքն բորոտեալ · Հոգի է յինքնակալս օգտասու , բայց ան
գտակ : Այսկ զինչ այլ լինչ են վարձք աշխարհի , բայց ե-
թէ՝ ունայնութիւն ունայնութեանց · ոչ յափեցոյ անձն փեսանելով · Ա՛ր. Ա՛.
և ոչ լցոյ ուշին լսելով · այսպէս արագ անցանին աշխար-
հայինք ամ , և արագ Թառչեն : Այսպս արքեսան որուն
արհամարհեալքիք , զոր լինչ մտատուցանեմ ձեզ ես , ասէլով ·
Այ մեծ զօրութի՝ և բարի կալուածոք լցեն իմ , զինչ ան
ոյ օգուտ · մեծերս ոսկոյ և արծաթոյ ունելոյիմ , զինչ ան
ոյ օգուտ · Թագաւորացն ազգակիցք լցեն իմ , զինչ ան
ոյ օգուտ · բազում գործ ծառայից լցեն իմ , զինչ ան
ոյ օգուտ · Թէ հոգոյմեն բազում տմարտունեայք զնս
ցատեզս , զինչ անոյ օգուտ · այս ամենայնի է ·
Լուռեացի աշխարհ , ասէ օգտասիսոս · և սիրեացի , որ ա-
րարն զաշխարհ · Այեզծաւոր է աշխարհս , ևս բանալին-
ոյ , զի կերպարանի մարդոյ , և է անմարդոյ ·

Այրիարդ տունն է : Հաշաւել հաւատոյ էեզծին ապրիոյ , ման Ես ·

ոչխարն հեռի յամրոյնածից. պարիսպ էր երբեմն և յառաջնում, զբա-
ղեալ ի շրջ ընդ՝ և ի հեղուկին : Ի պարսիսն մեծ են պատ-
յանը ապակուց և գիտակաց. որը զձմեռն փղաւոր,
և զվիրն ձմեռնաջաւ երևեցուցանեն. բայց այս պատ-
յանը ոչ երբեք հաւասարին պատրանաց աշխարհի :
Ի զորօրինակ ճարտ ի քուն եղելոց՝ երբեմն մեծա-
հաց սեղան պատրաստեն, երբեմն զկրիւասոյ ձոխու-
թիւն առաջի առնեն, բայց միշտ մտոյն երևութիւնք պատ-
րեալ. նմանապես աշխարհս խրոց համբակաց բիւրա-
առաջի առնէ խնդութիւն, բայց վաղանցուկս. պատ-
րաստեն սեղանս, բայց քաղցեցուցիչս՝ քան յագեցու-
ցիչս : Ի՞նչ զի ըստ սեռեցքայն՝ լաւ է մեզ, զի տղայ ծը-
նանիմք, և անփորձ ամենևին. զի թէ չեր քաւութիւն
օրացեալ զմարդկի այսոքիկ հանձարաւոր նենգաւ,
ոչզբ արդեօք յանձն առնոյր մտանել յաշխարհ : Ի՞նչ
ունայն պատրանաց աշխարհի, ով պատրողական ու-
նայնութեան աշխարհի. ո՞վ կուրացուցանես զանմիտ
մնդոց միտս : Երկ մարդասիրին զիծութիւն քաղաքին
Ծուբայ՝ նմանութիւք նաւի. զոր ասէիք, ասէ, ես զպրպեցի
զնա ի ջուր ծեղոյ էմոյ. տախտակամածք զո չինեցան յե-
զևնափայտից անկրայ. և կայմն ի մայրից լերանա-
նոյ. կողք զո ի կաղնեաց բաւանու. և հեծանք ի փը-
ղոակն հնդկաց. ապարանք զո ի կղզեաց քեռիմացոց.
և պատառաք զո յեգիպտոսէ. բեհեզք պեսպեսք, և ար
կանելիք զո կապուտակ և ծիրանի, ի կղզեացն եղևայց
ասց : Ի պարսիսն զարմանալի է նկարագրութիւն. բայց
առաւել այն է զարմանալի. զի ոչինչ յիշատակութիւն լի
նի խարխլի : Հայտ է թէ խորհրդով. զի այս նաւ դե-
ղեցիկ նկարագրեալ՝ զաշխարհ ցուցանէ, որոյ նմ բա-
ղիքն են պատուհանքն. բայց խարխլի ոչ ասէին, զի
կեա ժամանեաք նոր կառուցանել հաստատուն կացցեն. քան զի
ոչինչ կայ մնայուն յաշխարհի, ասէ գրիգոր. այլ որ ինչ է
յաշխարհի, գժոխարար առացանի, և հեշտաւէտ կորնչի :
Ըստ այսմ ասացիք. Ըստ յոթից՝ ոտարանին ամպրոյց, յի-
աշխարհասիրաց, է որոյ չէր : Ի՞նչ զի զկեանք են բանքս,
զիրք տունս տաղիս այլուայ սրահեալ ժամանակի, զե-
ղևցկասիրողիս եղանակութիւն ի լուսոյ դադարեցուցիք :

արկեալ վերջակէտ :

Յորմէ։

Այլ չև է արժան վերջ առնել. այնչափ խոհեմ ես, մինչև ի պատիւ մերոյ ի դուրս ընկեցին։ Ասային և պատիւ եղիցին ես. ապա լաւ է ընդ յովհաննու ի կապանս քո լինել, քան ի կապանս նմին։ Օ՜ ոնաթշնդայն է՝ վնաս քո երկոսեքին կապանայ վշտայ տանիլ, քան պատուհասկան տառապիլը մեծանայ, ոսկի կապանաք պատուոյ, և քաղցր շղթայիւք հեշտութեամբ կապիլ. զի այս երեքիւրաց առասան աշխարհին՝ վասն ի ծառայութեան տապտարաւ։ Սկսեմ զբանս. և զամենեսեան զձեզ կրկին աղաչեմ բանիւ առաքելոյն. Ի սէրէ չ՚ես. մի սիրիք. այլ՝ զնամ՝ սէր աշխարհային ի պատիւ ձերոյ ի բաց ապարիք. զի մի ի հանգստեամբ ի՛ջանիցիք ի գժոխս։

ՎՐՊԱՏՈՒՄ Գ.

Յաղագս գծոյց։

Ընթերան. Զայն բարբառոյ յանառապատի։ Յհ. ի. 23։

Աստ յովհաննէս, գրո՛ղ ընդ ես։ Ասէ. ես ձայն բարբառոյ յանապատի։ Ասէ զնորդ. յովհաննէս ձայն բարբառոյ էր. և ձայն բարբառոյ յանապատի. զինչ անապատ ասէ խնդասցի։ Ասէ. չափ չայլ և այլ միտս առեալ լինի բառս, մինչև գժոխս լինն ե որոշել. զինչ էր տիրապետ խնդասց բանիս. ոչ բարբառոյ յանապատի։ Նշանագիտ երբեմն զտեղն ուրախութեան. ըստ, ուրախ լեր անապատ ծարաւ։ Երբեմն զտեղն արդարութեան. ինչո՞ւ ասէ բաղձանս, որ խնդասցի։ Երբեմն զտեղն զոհից. արձակեա զծաղուածոյդ իմ, զի արասցեն ինձ պատարագ։ Երբեմն զտեղն բերկրանաց. արարից զամ ասեբաւնէ ընդ էբեր ընդ։ Երբեմն զտեղն անպտղութեան. նայտասցի դաշխն յանապատին՝ յանդիման։ Տեսանք որպէս յայլ և այլ միտս առեալ լինի բառս։ Ասայց ասէ. զինչ նշանակիցի անապատ անուն ի մերս բնութեան։ Առաջի առնեմ ձեզ զիմ կարծիս՝ զյորմանց մտաց Հաւմաձայն, թէ այս անապատ՝ զտեղն ապաշխարութեան յայտ առնէ։ Վասանի պրեալ է, թէ յովհաննէս յանապատ յորդէր գիրոսէ ապաշխա-

բուրէ ։ Ջեռնէք , զի յոյժ անհնարին ձայն է՝ յորդորիլ մեզ առանց յատուկ հրամանի ։ Եւ արդարև չէք ոք այնպիսի անապատասէր՝ և յանապատի , որ մեզ առնուն . զի ամայութեանց չէ , ի տիեզերական , և ի սէր ։ Այլ Թէ ոչ լսեն խրատուն յոյնհանուր ապաշխարեսցեն , վարեսցին յանապատն արհպէն ի դժոխս . զորմէ է առաքելոյն ձառս ։

Հարցմունք ։

Գոյ սիրք են անապատ արհպէն ։ (Բաժանումն .) Օ՛ի լի են նոքա՝ արհատիրոջ . երկրորդ՝ ցառակք ։

Ա՛ստ առաջին ։

Ա՛ստ . Ձնակ դժոխք անապատ իցեն ։ Այո՛ և անապատ լի սրտիւրոջ . ընդեղծ գնէք յանապատ , ասէ նոցա մարդարէին . այս է , ի դժոխս , ըստ գրելոյն ։ Այդ Թէ ասէր նոցա . ընդեղծ գնէք զմեզ զառագրդ , որ յատելիս և ի սահմանէն մերոյ յատեան նատակոյս . գրէք՝ որ զատակատկ ապատիրութեանէ բառն ոչ Տարկանես . գրէք , որ լսելոյ ոչ քոյ նոցա . գրէք՝ որ ի նատահանդիսատ ոչ փոխեսս . ընդեղծ գնէք յանապատ . յորոյսիսի , յատագին յոյժ . որ լինի է խաՀերակատն արհատիրոջ ։ Կամիցիք գիտել . սր , և սրպիսի , և սրբոյն իցեն արհատիրոջ անապատիս . լուսաւորեալք զպատասխանին ։ Ի յայս առաքին՝ անապատն դժոխական զի է տատատիրոջ և փշոք . այս է աշխատութեան մանր Դուս . ջանիցք . ըստ գրելոյն , յարդեղծ գնարիս յեր էրէք անապատ և բուր Ե . 7 : նիկ . այս փուշք խոցոտեացեն և տանջեացեն զմարմինս դատապարտելոյ . զերեսն՝ զի ի խնդիր զրոյցս ար ձակեցաւ . զաչս , զի լիսի Տոյերիւք առփական սէր յիւրեանս ձգելիս . զձեռս , զի ի պիղծ շօշափումս կար կառելին . զոտս , զի յանարժան տեղիս զատփոտան վաՀելին . զսիրտ , զի արհատնարհեալ զպարարիչն , արարածոց երեմայր զհետ ։ Ամ՛ ան՛ Տարին արհատիրոջս , ոմ տատալն փշոցս . ապաքէն Թէ ի տատուածն արհպէն , զի պետոյն այն մեզատարի յանապատ երկրի , ի տեղի զարՀուրանաց և տուժումն ։

Ի՛ր . Երկրորդ՝ զայսր անապատի զարհատիրս առատելոյ այն , Եբեմ . Դէ . 10 : զի է անձրեւդի ։ ՋամաՀեցան տատ՝ արօտ անապատ . իբր զի տեղ ոչինչ տզրիւք տզրտութեամբ զրեմն ։ զի ոչինչ գօրէն տեղ տզրեալ տզրտութեամբ . ոչինչ Տատեալ զգա

ասրաց · ոչինչ արտաստ ք ապաշխարողաց · վ՚ը ղի չէք յա
նապատի անդ վրկուէ ։ Ասէ · քանի յաւաշտաս-
ՀՀ , քանի սուգ իցէ բնակչացն յանապատի անդ ·
խնդրեացեն խորշ մի՝ ծակամուտ լինել , այլ ոչ գացեն
երթեք · քաղաքեացեն , և ոչ բացցի նոց · աշխարհացեն ,
այլ ոչ լցցին լանչն · բրեացեն զրմն , այլ գացեն ագա-
մանդեայս · Տարկանիցեն զդռնապահսկս , այլ գացեն ան
շարժս · լացցեն , այլ ոչինչ լռեացեն ։ Օ ի՞նչ քան զայս
անտանելի · միշտ զայն կամիլ , որ ոչ երթեք լինիցի · և
միշտ չկամիլ զայն՝ որ միշտ լինի ։ ՀՀվ միշտ , որ ոչ վախ
ձան առնու երթեք · ո՛վ ոչ երթեք , որ կացցէ միասոյ
Տանապաղ ։ Ասաղ · ղինչ իցէ այս · ոչ երթեք լինել կա-
ջանիկ , այլ միշտ Հշռաւս · միշտ Հշռամի ասի , և ոչ եր
թեք սկրելի ։ ՀՀվ ահադնաւՀՀ արՀաւիրաց անապատիս-
ուր ի անապղաւել ամ բարեաց · ուր յաւանաբՀՀեն ապօրէ ·
ուր ոչինչ աղբիւր բառնայ զպղաբաւմն · և ոչինչ անզան
զիբօզաւմն ։

Այս և՝ անապատս գԺոխայինՀՀ տեղի ի անՀՀոլՀՀ և խաւա- Ի՞. ·
րէ ։ ԼԹէպէտև կարի ընդարձակ ի անապատս , սակայն գա-
տապարտեալքն ՚ի նմա չունին զայն սիրուէն և դիւր ,
յոր վայելեն հնձանդը կամ կալատեալը երկրի · զի հի
ճանգն ՚ի մտհՀեան իւր կարի կոխմանէ ՚ի կոլմն շրջիլ ,
և կալատեալն նաստիլ կամ յոտն կալ , որպէս և կամի ։
Ասայց գատապարտեալքն ծաղր լեցուին ծաղրվ ՚ի խոպան · և Լ՚ւկ · ·
պաշարեցին յամաւս · յի ի կատեացն անդ ՚ի մի խուրձ ա- Ի՞. · 22։
ՀՀնեալ անշարժք իրրև զքնելս ։ Վանդի զի՞րդ Հնար
ի նոցա շարժիլ , որոց յոչինչ շարժուն ընԹացակից
ՀՀծ ։ ՀՀնոյ յերանելեացն այնպէս ի դուժ , ՀՀնչ զի ԹՀ
պիտոյ լինի , շՀՀ ՀՀմ կարող ի շարժել · բայց գատա-
պարտեալն յանապատս գԺոխայինՀՀ այնպէս տկար եղիցի ,
ՀՀնչ և ոչ զրկունն՝ որ զայն կրծէ , կարող լինի ըն-
կճուել ՚ի բաց ։ Պարիսպք բանտին գԺոխոց ԹՀանձր են
աՀՀղի քան զչորս Հազար մղոնս , ՀՀ ՀՀրկայինՀՀ՝ որ յերե-
ւոց երկրի ՀՀնչ ՚ի գԺոխս ։ Ասայց ԹՀՀև այս պարիսպք
լինելին երբեմն իրրև զԹուղԹ , այնպէս տկար են բան-
տեալքն ՚ի նմա , որ չեն կարող զայն պարիսպ խորտա-
կել , և զերծանիլ ։ Ասկ զինչ ասացից զխուսարէ · բայց
զայն , զոր քն ասաց , և ասել ոՀՀն երբեմն առ ՀՀզա-
ւորն · Խոպէշէչ զքուրա զոտս և գՀեռս , և հանէք զքս ՚ի խաւարէն Մ՚ա· ·
աքսորին ։ Յայտ և ԹՀ յայն խաւար , յոր գատապարտ- ԼԹ· 13։
տեալ՝

տեսանէ՝ յաւիտեան ոչ տեսցէ զլոյս ։ Համառօտ ասացից՝ ի հնոցին բաբելացւոյն եղեւ հուր լուսաւոր, այլ ոչ կիզաւոր. բայց ի դժոխս եղելոյն հուր կիզանօղ, այլ ոչ լուսաւոր. զի անդ դատապարտելոց Աւի խաւարին յաւիտենից պահեալ է ։

Ա՛ստ երկրորդ ։

Ջ. Ուցա՛ք ցայս վայր, թէ դժոխքն են անապատ ի սրբոց հաւիտեան. արդ ցուցցուք համառօտ, թէ ընդ ապրելոցն ևս դժոխք են և ցաւք անհնարինք ։ Արդարեւ վշտաց վտանգի յերկրաւորս անապատն համբերել պիտի. և բազում չարեաց տանիլ. բայց այս ամ առ վշտօք դժոխայինն անապատն չէ՛ ինչ ։ Վերուցէք ինձ ասասցուն՝ վէր ծանել ձեզ ինչ զդժոխոց յոգեշահ մատենին, զոր յառաջ քան զամն ինչ երկասիրեաց իմ վարժապետ, նահանձախնդիր աւագերէց, և Հայրապետ քարոզատու, ոչ այնչափ օգտառեան վիճակի՛ ի պարզև, որչ մտախորհ ոգւոց յօգուտ և՛ ի փրկուն ։ Այնտաղիքն՝ ասէ, զի դժոխք են տեղի, որոյ նիստ է՛ ի կեդրոն երկրի. տեղի՝ որ՛ ի դրանց անուն դժոխք կոչի. ի ժամանակի՝ յաւիտենական. ի խաւարի՝ բանտ. ի խորուն անդունդք. ի ծխոյ՝ հնոյ. ի ծծմբոյ՝ լիճ. ի գաղշահոտուն՝ ժահր. ի դիւոց՝ տարտարոս. ի դատապարտելոց՝ դէհեան. յամենայնի՝ վիհ. ի դառնուն՝ ծով ։ Տեղի՝ որ է երկիր մահու. ապարանք դիւաց. որոյ դուռն է յաւուրս հատուն. գահիճն՝ բանտ. սիրացն՝ խաւար. սեղանն՝ կապանք. կերակուրն՝ սոսկումն՝ ծարաւ. ժամահարն՝ վայիւն. անկողինքն հոսի. կարգն՝ խառնակուածք վիհ։ Տեղի, որ իշխանաւոր՝ յանգթաւթիւնէն կոչի վիշապ. ի խորամանկութենէն՝ ճար. ի վհատասիրութենէն՝ առիւծ մնչօղ. ի բռնաւորութենէն՝ քերմնիզ. յոխութենէն՝ ատամնայ ։ Տեղի՝ ուր ընկերքն ի չարութիւն են ժանտաբարոյք. ի դէմս խոժոռ. ի վնասակի թշնամւոք. ի կատաղութիւն դիւապինք. ի չարահաճ մուն յամառք ։ Տեղի, ուր ընդ մտանելն փակի դուռն յաւոյ՝ ողորմութենէ, հանդստեան, երջանկութե, հնարհայ, գթութենէ, սփոփութենէ, և ամ բարեաց ։ Տեղի, ուր ոչինչ լսի, բայց հառաչանք, հեծութենէ, վայիւն, հայհոյութենէ, անէծք, կռիւ, ատելութենէ, կրձիտ ատամանց, և շառաչիւն բոցոյ ։

Ջ. Ա՛յ յասացելոց ասէ լիով երևի, որպէս ցաւալից անա-

սիսա են դժոխք ։ ||՝Եծն աղէքսանդր ըլ երկիր անապատ՝
յընդարձակ ամայութիւն զրօսք իւրովք չոբ արարեալ ,
առ տապոյ և ջերմութիւն յոդիս եղև ապատան ։ քայց
դատապարտելքն յանապատ դժոխոց՝ կրեն հուր բո-
ցակէզ անշիջական ։ Ուր՝ յոր կայ մանաւանդ զրուխն
կիպրոսական ։ զի վառեալ է ՚ի վրէժխնդրութիւն ։ ըմ , դա ||Եր ։
հէձ ամպարշաւ՝ յաւիտենից հուր ։ Ուր , որ անթարգմանն Հ ։ 19։
իմն բառնուրն՝ կայծակնաթաւալ բերի ։ Ուր՝ որ միշտ կի-
զուս , և ոչ երբէք ծախէ ։ վայ և աւղ նմանի ։ ըս այսմ ,
պէ ՚ս ինչ հրովարտակեցէք ։ Ուր , որ գլխովին զերծինս ՚ի Մ-ուն ։
բթութենէ ականս ոչ պէս մամ հալէ , և ուսէ ։ որպէս չէիր , Ա-ամ ։ 48։
պէ կիշռս զերծինս ։ Ուր՝ որ իբր գործի արդարութենն ոչ , ձբ ։ 15։
քայ ՚ի բնական ուժոյ՝ ստացեալ ունի յոյ և ոյժ անս-
թարգմանելի ։ էնչէ հուր յերկինէ ասս յոյ ։ Եւ զի՞ է ինձ յերկիր Յ-ոյ ։
հարել զձառս հրոյս , և ոչ առ մեզաւորդ շրջել զբանս ։ Ղ ։ 9։
զեասկեայն Տարցանելով ։ ո՞՝ է չէնչ կարող էիր բնակիլ ընդ Ես-այ ։
հուր՝ որ ասէ ։ ||Վ , Թերևս դու գիտեմդ ։ Թէ արդարև ԻԲ ։ 14։
կարող ինչ էս՝ յամախսեա ՚ի գինետունս , Տրամին է քեզ ։ Ես-ուն ։
||Վ , Թերևս դու հեշտասիրդ ։ Թէ կարող ինչ ես , յա
ձախեա ՚ի պոռնկոցս , Տրամին է քեզ ։ ||Վ , Թերևս
դու բամբասողդ , զրպարտիչդ և Տայհոյիչդ ։ Թէ կա-
րող ինչ էք , յաձախեցէք յանէծս , ՚ի զրպարտութենս ,
՚ի Տայհոյութենս ։ Տրամին է ձեզ ։ Այլ ո՞՝ ի ձինչ կա-
րող էիցէ տոկալ Տրոյս դժոխոց ։ ապաքէն ոչք Ժամ
ս , Թող Թէ յաւիտեան կարող է այնմ տոկալ ։
Օ Տուսկն առաջիկ ։ զրօրինակ յերկրաւոր անապատի Ղ ։
բազում անգամ դողք և աւազակք գտանին ։ նոյնպէս
՚ի դժոխական անապատի դէպ ոմն անգութ աւազակք ,
անողորմ տանջիչք , և դժնդակ դահիճք տանջեն զդա
տապարտեալս ։ Ախաղեալ զաղջկ ազգի տանջանաւն՝ խօ-
սեցայց միայն զնոցա տանջութենէ դիմաց ։ Պատմէ անտանիս
զաբեղայէ ումիւիկ ։ որոյ տեսեալ զատտանայ՝ ասայ ։
կամիլ մոռանել ՚ի բոլորեալ Տնոց , քան միւսանգամ
տեսանել զոր ՚ի դիմաց ։ Այսոսիսան եղև Ֆրանչիսկոս՝
եգիպտոսի իւրում ընկերի , Թէ որ տեսանէ զատտանայ՝
խակ և խակ մոռանի , Թէ ոչ ՚ի խնամոց տէն պահեսցի ։
Այսպիսիք անոցին առաւել ընտրեալ միոչ ՚ի կատա-
ղած Ծի ըլ հրեղէն Ճանապարհ գնալ , քան միւսանգամ
տեսանել զատտանայ ։ Օ ինչ խորհիցիք ։ եթէ մարթ
է ՚ի Ձիրանի խմնալ , Թէ տուիծ կայ , ապա անտա-

բանդայս և դու ք յատուցելոց առաջի ատեանն Աստուծոյ զամենայն զոր ինչ գործեցեր ի մարմնի քում, եթէ բարի եւ եթէ չար։ Արդ ի վերայ այսորիկ, որպէս ասացի ձեզ, ի վերայ այսորիկ ես ինքն եւ ասեմ ձեզ եւ կրկնեմ, զի ապաշխարեցէք եւ դարձարուք ի Տէր եւ ողջասցիք։

ՅԱՐՑԱՐՔ։

Ա՛պա՝ դու մի երբեմն ի գիշերական անապատի անվախ ձեռն արկանես և ցաւս կսկիծ յանձինս, եկայք ի դէպ ժամանակին մտիկ յայլ անապատս. ՅԻ է, ի տեղւոջ ապաշխարութեան։ Վարձեալ յամենայնս յանապատի զվկրտուն ապաշխարութեան. ապա այսոքիկ վկրտուք զդիս ձեր արբեսջիք յաղտոյ մեղաց. զի մի անվախճան հրոյ ձարակ լինիցեն։

ՎԱՐՔ ՍՈՒՐԲ ՊՕՂՈՍԻ։

Յաղագս ձանապարհի առաքինութեանն։

Բնաբան. Պատրաստ արարիր զձանապարհ նմա. Ղուկ. Գ. 4։

Սկսուած։

Գործ իցեմք սկիզբնէից. Թոռն լինի կալ յերկիրս ինչ ձանապարհն. և անդ տեսանել զվարդան պատանի քաջազօր, զի կայ մեսոյորդ Խրբ զի ասաղ առաքինութեան, և անտի հեշտութեամբ ջնջի զայն պատանի ողջ քանիցք յիւրեանց բանակ հրաւիրեն. մինչև տարակուսիլ նմա, թէ յո՞ր կողմն գայցի, կամ զո՞ր ձանապարհ կալցի։ Հեշտութիւնն քեզուշ գգեաւոք անոյշ զուռցոք և յայլատա պշուցիւք՝ ի մօտ ինչ բուսրատան գնալ հրաւիրէ. ուր գարնային ծագկանց են փթթիք, և Թռչնոց գայլայլիւնք, վարսաւոր ծառատունկք, խաղաղական գետոց գնացք. Տամուռս ասացից, դրախտին փափկութիւն քաղցր վայելչութիւնք. զինչ քան զայս զուարճալի։ Օ՜ սոքին հակառակն առաքինութիւն պատկառ Տայեցիւք, պարկեշտագեղ դիմօք, կարի ինն օտար զառաչեալ արիական աչօք վահագնի, փշրելոյս խոցոտիչս ի կոխս, ասպ և ձորս տարժանաւորս յանցս, ժայռս գիշատարեւանելիս, և այլ տարժանութեանց արհաւիրս. զինչ քան զայս տեսանել։ Յուժի անտարակոյս, թէ վահագն գհեշտանել փափկութեանն չա-

վիղ

ւիղ կալցի : բայց դու ոչ , զի շատ խորհեցայ ասէ
վահագն. և դիմաց Անտասարայ առաքինութեանն բնարե-
ցին : Ոսկ զիանդր , զի Անտասարայս յոյժ գժոխարին է , և
վտանգաւոր : Ոչ զինչ և լցեր , ասէ վահագն , ոչ 'ի բաց
գառնամ . Թէպետև խիստ լցեր , Թէպետև տարժանա-
ւոր , Թէպետև բիւր վտանգաց լի , ամ աշխատութեաց
յաղթել առաքինութեան . զի չէր Անտասարայ առաքինու-
թեան անդնդալի : Օ այս այսպէս ասէ վահագն : Ոյժ դուք
զինչ տայցէք պատասխանի , 'ի լսել ձեր զձայն բարբա-
ռոց . պարտական արարէք զձեռապարհ գու : Օ լինչ , եթէ Անտա
սարայն ձեռ խիստ , և ահագնաբար վշտաց տարժանութեաց յոյժ
եցեր , զարհուրեցո՞ւ բաց ասելիցիք . լռեցէք , ոչ Թոշի , առ
ամենեցուն : այլ յամենեցունց արասցէ վահագն զիարմիսանելոյ
բրիատմեսեայսդ . եթէ յերկինս վերանալ կամիք , բայց
ի Անտասարայ հարցի և զաճապանդալ , խոտորիք . քանզի
բաղամ նեղուածից պարտ է ձեզ գոանել յորդայութիւնն այ : Դատ.
ժգ. 21.

Հարցաքննութիւն :

Ոյս առաքինութեանն չէր լինչ Անտասարայ գժոխարին ,
(բաժանումն .) Թէպետև քարեաւ էր՝ վասն յանդգնա-
ւորին աշխատութեանց . Թէպետև վշտաւ՝ ի համբե-
րելի վշտաց :

Ոսան առաջին :

Ովաւեր , զի խիստ է գնալ ի առապար Անտասարայս և ի
ի քարեաւ շարիս . ասկայն և այնպէս զայս առա-
պար և խոչընդոտն ձնդիչ ընտրէ Անտասարայդն քան
զդժնարձանալս և զձագիանաւտս , եթէ այն միայն ասելի՝ ի
գէմ եղէիր առնլոյն , յո գիմի ուղևորս : Օ ի զինչ անմտու-
թեան էր էր , Տոտատաւել զմիտս երթալ ուրեք , բայց ընտրել
զձնդապարհ , որ անտի՝ ի տուր Տեռացուցանէ : Ոսկ արդ
զինչ ասելիքդ . ոչ գէմ եղեալ է ամենեցուն ձեր՝ յերկ-
նային գառատ . ոչ Անտասարայն , որ յայն առաքնորդէ ,
խիստ է և առապար : Ոյարի իսկ քաջ՝ ի աւետարանին
վկայէլոյ , Թէ արդեաւնէ եբինէդ բանարկուի , և բառանդ յանէդ Ոտ.
պատիճն դնա . մանաւանդ զի Անտասարայն միանգամայն է ժե. 12.
և անձամբ . ի այնմ , ձեղ է Անտասարայն՝ որ պատիճ 'ի կիցանս : Հ. 14.
Ոսկ արդ՝ զի կայք տարակուսեալ՝ 'ի դէմս երկնիղ Անտ-
ասարայն . կամ Տատատաւել էք 'ի միտս՝ գիմել յեր-
կինս , կամ օդ , կամ երեսին , երեթանդր ձոր և առաքնոր

դեն ձեզ անմտութեի ձեր, և թխեր կամք. գնայիք ընդ
մարմնոյդս ծաղկաւէտս, լը անուշահոտ հեշտութեիդ
վարդաստանս, լը պեսպես փափկութեի շաւիղս. պահէ
ցարմ՛ը բոլորիւք վարդից, և վայելեցի՛ք ի բարութենս,
մինչ կան. և այնպես երթայիք ընդ զնաւանդալի ճանա-
պարհ՛ի դժոխս: Այս թէ առաքինն, լը ճանապարհ
առապար և քարուտ գնալ ունիք, յայնմ օրիւրեք յա-
ռաքադեմ լինել, և այնպես յերկինս մնանել:

ք. Այնիկ. ոը էին այս քարիւք, որք զճանապարհ ար-
քայութե այսպես գժոխարուցուցանեն, են պեսպես աշ
խատութիւք, որոց պարտ է համբերութե տանել: Այս
յառակս, թէ դիք զնմ՛ը աշխատութենս վաստնեն,
անուշասա՛ և ոչ լիր. նոյնպես երկինք աշխատութե առա
ջանեն: Յաւիտ պատուիրանաւ Տր իւրոյ Աստ՛ղոյդեալ
յաստրես, և՛ի մուտս արեւու զնոյնք մարմին իւր Տանդու
ցանել կամեցեալ՝ Տաստատեաց՛ի միտս՛ի քուն լինել՛ի
բացն: Այդ՝ լսդքն, թէ ունի՛ք արդեօք յակոբ լը իւր
փափուկ անկողին, ընկղմիլ՛ի նմա. կամ՛ի ծաղկա-
ւէտ պաղպաջուն և՛ի Տովանոյն էր իւր Տանդիստ:
Ծննդ. Ալևինչ այդպիսի, սիրելիք. եաս յակոբ՛ի տարածք պեղան,
իբ. 11: և եք ընդ մեզս էր, և՛ի վէր քարեղէն բարձիս յանոյշ
և ԻԸ: քուն եմուտ: յանոյշ քուն ասեմ. զի ետես յակոբ՛ի քուն
ամնգուդք, որ Տաստաներ մինչև յերկինս. և դՏրեշտակս՝
զի ելանելին և իջանելին լը այն: Այ էին՝ զոր եդ յակոբ՛ի
Ճանապարհն անդ լը մեզս իւր, լը լիբանոսի՝ նշանակե
զաշխատութիւնս, որոց Տամբերել ունիմք վ՛ս արքայու-
թե: Այդ՝ եթէ կամիք յերկնային գաւառ ժամանել,
և զզնաւթե ունս երկնից Տնդուրձ առ ձեզ իջեալ տե-
սանել, մի երկնչիք՛ի քարանց՝ որ անկեալ գնին՛ի վէր
Ճանապարհին. այս է, մի Տրաժարիք Տամբերել աշխա
տութենց վ՛ս սիրոյ արքայութե երկնից: Այդպէ՛ք ընդ
եղև յակոբ և՛ի վէր խոտս քարի. քաղցրացան և ձեզ
նմ՛ աշխատութիւք թէպետ և խիստք, միայն թէ պատ-
րաստական Տնազանդութե կամացն իւր զոյն յանձն առ
նուցուք: Արդեաւ և՛ որչափ աշխատութենց Տամբերք յա
կոբ, զի զառաքել առնուցու Տնուել. յաճե՛թ լսդքիս
տունեայն, որ վ՛ս Տարմանալոյ քոյ յաւիտեան՝ գոյդն
և թէ՛ և աշխատութենց տակաւ չառնուք յանձն: Այ այս
պէս է Ճշմարիտ առաքինութենն, որում ոչինչ Ճանա-
պարհ է գժոխալին: Այերպարանեալին առաքինութե՛ն՝

առ

առ երկնային բարեաց պատրանք . Հրապոյրս մատուցցեն վայելչութիւք փառաց առաջի ընծայեցցեն հարբուցանիլը անմահութիւք . մատուցցեն իշխանութիւք և պսակք . կապեցցեն ի գլուխ թագք . շաղաւացեն հեշտախառն հոտոտութք . և դիզանս փափկութիւն մատուռնակեացեն բարօրութիւք . ոչամ պանծանաց առ ոսն կրճեցցէ . և շառաչեցցա երկիր խաղչ ի մէջ յերկնայնոյն փառաց չէ պեցցէ , ոչինչ զանգիտեալ յաշխատութենէ . Ո ի զոր օրինակ չանգի ալծակելոց ի բարձունէ ոչինչ կայ դիւրս կալ՝ զոր ոչ կործանէ . ոչինչ քարաժայռք լերանց , որոց չդաղնի . ոչինչ աշտարակեալ ապարանք , զոր ոչ փլուզանի . ոչինչ հոյակապ բուրգք շինուածոց , զորս ոչ խախտէ . ոչինչ ամուր պատուար քաղաքի , զոր ոչ խորտակէ . և ոչինչ բարձրատունք բերդ , զոր ոչ քանդէ . նոյնպէս պարտէին զօրութեն առաքինութիւն ոչինչ լերկիր գառնայ ։ Ովբերիս ի հեզեզատաց և կարկտաչաստ ջուրց բուռն հոսելոյ՝ արգել լերկիր արկանել , քան առաքինութիւն ։ Ովբերիս է գհուր երկրատակ՝ որ ի գուբս ժայթքելի , հեղձամուղձ առնել , քան զբռնատիրս բերութիւն առաքինութեամբ բորբոքել ի գործս ընծայասիրութիւն չկրճատանել ։

Ալաբ նմին է առաքինութիւն , որ լերդեանս և լերհոսս ։ նաստս ձեռն զդնացս . մինչև հասցէ ի նաւահանգիստ ։ Ալմին է սիմոնի թուղոյ արծուոյ , որքաղաքուիչ խոյս նայ յարեգակն արդարութիւն , ոչինչ փոխորկաւ մրրկի կասեալ . միտ անվհերի՝ և և ի մեծամուծ վիշտս , փութաջան յաշխատութիւն , և յաղթական յընդդիմանիս ։ Ալաբ , քանի աշխատութիւնց երբեմն համբերութիւք վճռեն առաքեալ շահի ։ Ո ինչ ոչ առնէ վաճառականն ի ծովս մտրինաւոր շահաճառնուի . լերծով անցանէ . ի քարաժայռից լերկինն . ի ծառից Հողմոց , յորոտմանց երկնից , ի հալմանէ շանց վիհապնակաց չգանգիտի . քաղցի և ծարաւոյ ժուժկալէ ։ Ո ինչ ոչ առնէ զօրութեան առ ստանալ զնաոի պարծանս մտրաի ։ Ովբ , թէ կայք առ ուժիմն , որ սրտեալ և պատերազմասէրք գոլով՝ եդ ի մահ գրկել՝ ի զինուորութենէ , և ես յամ զօրութենէ ձգնիմ շրջել գնա ի մտաց անտի ։ Ալաբ , մտացի ես , թէ անմահ . լինէ թուի թէ անմահ . զի տեսանեմ զբեզ գիմեալ ի բանակ . յայտ է թէ ի հանդատնիս յաշխատասէր , ի գնոյ ի ոչնութենէ , ի հայրենեաց յաջորդս , յազատասէր ի բանս ։ Ովսիցես , զի զինուորին է՝

զԵՀաստեաց ամխոն ձեղքել, Ը հուր և ընդ նեստս քն-
Թանալ · մեռանելոցս մեաՀու ընդ առաջ գնալ : Օ ին-
ուՀորինել Տոգմնդաղին և արեւակիզ լինել · բրաբեր ոտ-
նամնեցաց ձեռբայեցին ասնել · տօՀածոլին տոպող , և
փոշոյ բարդելոց տոկալ · և քաղցի և ծարաւոյ Տաճե-
րել : Ա՛ռ Տրտմեան զօրաժողովին դիմադ-ՀԼ կոյ գեղ
ՀԼծոյց վշտաց վտանգի · Նախ- -ացին շահասակել ՚ի
Ձնհատոս ՚ս- -ի ՀԼ · սակս առաջինն ՚ի գին ընԹանալ ·
Նոյ առաջինն եբանել ՚ի պատուական Թշնամանին : Ով կա
բօղ ինչ ես տակալ այսմ ՚ամն մ՚ս մնասն Տամբառոյ և վա
ռաց , Երկե , և զմի միայն յաղԹութե՛ն բաղում վիրաբե-
գնոյ առ : Ա՛յլ ես Ը խոչ խօսիմ · զի Տետասնասն պար
ծանաց մնալոյն պատերազմի՝ գիմեալ երկոց ՚ի բանակ
անգր , ոչինչ զանգիսանել յիմ՚ աչխատութե՛ց և՚ ի վշտաց վր-
տանին : Ա՛յդ ՚ի ձեզ չկրնէ զբանս , ի Տամատատ բոլոր
գաՀեմ զնման զառաջինն · եԹե այսպիսի և այսչափ աշ-
խատութե՛ տանելն են վասն առօրեայ շահի , մ՚ս անօգուտ
և մնասն վտառաց , զինչ անատանելի իցե՛ մ՚ս ապրեալոյն ,
և մ՚ս անվախճան երկնային վառաց :

Ա՛ած երէցդ :

Ղ · Ցեռաք ցոյսիայք զՀանապարհն խիստ և քարուտ · տես
ցուք արդ և զիշուտն · Ը որ գնալ առաքինութե՛ն
քրիստոնէական · իբր զի ՚ի Հանապարհի երկնից են եր-
քեմն և բազում խոչնդոտք փշոց · և զՀանապարհորդն
չարաչար խոցոտեն : Ա՛սիցէ · որ իցե՛ այս փուշք · ըստ
Դ·որ· ըստ զառացեալն գեղեացին · ֆարչեցից ասե՝ զմարքին
Ը· 7 · յեր ֆշովՀ անապատ և երիվնէտա : Ա՛յր զի միշտ և առ-
առատութե՛ , զորս կրեմն · Տալածանք , Թշնամանք և
նախատինք , որոց Տամբերելոյ , են փուշք · որ՛ի Հանա
պարհի արքայութե՛ յուսակի Տարկանեն զմեզ , և խո-
Դ·որ· ցեն , և երբեմն և սպանանեն · քանզի գրեալ է · Բա-
ԺԳ· 21 · զոմ Նեղո՛ւ ֆարթ է ՀՀ Տրանել յարեւոո՛ն ես : Ա՛պա զոր
չափ միշտս կրեմք , կարօղ եմք լինել Տաւատոյ , Թէ ՚ի
Ձիմարիտ Հանապարհի երկնից չեմք խոտորեալ : Ա՛յդ-
պիսեաւ է զօրաւոր քրիստոնէական առաքինութե՛ , մինչև
զառն տանջանաց Տամբերութե՛ տանել · զնախող պա
տահարս Տեզիկ յանձն առնուլ · առ ոմ՚ Տարուած քա-
ջալանջ արիանալ · յիմ՚ տառապանս ապարտացի Տանդի
ռանալ , ո՛չ այպանութե՛ և Թշնամանաք ընկճեալ , և ո՛չ

'ի սրաժանի զրպարտութենէ խոտափելով ։

Տաղտկասուկաւ զՀնարաւորութեն լրացս Հնարէ բացա- Հ.
ձատրացանել · այլ ոչ պիտին յոգունք , ուր միւն միայն
ե բառական ։ Մարթելիք զայս ձեր յերկինս · տեսեալք
զիշխանն լուսաւորոյ զարթիցին ։ Ո՞չ սա զպայծառութեն
լուսոյ իւրոյ միշտ պահէ աննիւսալ · ոչ 'ի գործս իւր և
յենթացս միշտ ե հաստատուն · և ոչ իւիք բռնութիւ յու-
զիզ շուրջոյ խոտորի · միշտ ե լուսաստու , Թէպետ և
անդ զամպալ դիպցեալ՝ զիպլաճխնդիր քօղարկել ջա
նան ։ Ցերջան , փայլատակին , շանթս արձակեն երկինք ·
իսկ արեգակն զինչ · գնայ ըստ մէջ փայլատականց և կայ
ծականց զՀնարաւարհ իւր անվհեր ։ Ժողովին ամպք ,
և գոգանան զոյս յերկրէ · և զերկնս երկինք Թխպով պա
ատն · այլ արեգակն պահէ զոյս իւր՝ ոչ յաւարձ ։ Ո՞հա
ըստին օրինակի և առաքինութեին ոչ երբեք 'ի սկսեալ
շուրջոյ Հաստատութէ խոտորի · ոչ երբեք զնուր ըստոյս
լուսաւորութէ կորուսանի ։ Ամէ 'ի գիմի Հարցին առա-
քինուէ ոմ՝ չարեաց Հակառակամարտք , յաղթեսցէ · Թէ
'ինչ յաղթիցին Թշնամութենց արհաւիրք , վանեսցէ ·
Թէ խռնեսցին ցաւք և վիրք , նախատինք և Թշնամանք ,
ոտ և չքաւորութէ , և ոմ պատահար չար , առաքինու
Թէին անպարտելի քաջութէ ժուժ կալեսցէ ոմի ։

Ո՞աղէք , զինչ զնահատեալ պատանեսին գաւթի զօ- Ղ.
րացոյց՝ զարջուց ոսկեհուէ խորտակել և պատառել ·
ոչ պարկին առաքինութեին անվանել ։ Օ ինչ զամբար
տակ մանկին՝ զհայն գողեսցէ՝ զանօրէնն և զապակա-
նարս տանն Հիւմ՝ պատերազմիս , զոր յաւետնից էր
լուծեալ , 'ի պարտութէ նոճաձեայ · ոչ ապաքէն արիա-
կանութենէ Թէ ։ Օ ինչ գյոմսեփ նահապետ 'ի գե
ւահատակ սիան զօրացոյց եղբարց նախանձու և անգը-
Լաութէ , և սարկութէ նախատանաց՝ անվհեր արուէ
տանիւ տոկալ · ոչ ապաքէն ներգործեալն 'ի նմա Հա
մատարգ առաքինութէն ։ Ո՞ւր զի՞ է ինձ զնախնի ժամա
նակացն զանցս յիշեցուցանել · զնոգ կոչեմ վկայ
զքրիստեական Հաւատոյ ծիրանազգեաց առաքանից ,
որք Հեռացեալ ընդ փշուտ ձանապարհ առաքինութէ
արհնակիսէ ։ Օ ձեզ կոչեմ վկայ զանեղատոգ յորդու
նիս , Ջ՚ինոպիտոս , գկոսմիքոս , գքեղոդոտս , և
գհաստող · որք առ ոտն կոխել զվատս աւազուէ ,
և արհաւհեալ զերջանկութիս Հեշտուէ՝ 'ի գիրկս քա-

Թագաւոր առաքինութեան։ Այլ յիշատակեմ յայսմ վայրի զքաջամարտիկ զօրագլուխս զԱստաբիոս, զմեծ բիւրեաց, զԹէոդորս և զԵրբաստեանոս, որք ի զեղծ գնացս զին ածուցեալ ընդէմ արշաւանաց խաւսն մոլեալ ելից քաջութիւն մարտեան։ Այլ ոչ եմ զտիպ արուեստ, զպճնիսի, զվատաբնեայ և զհատարիներայ, որք սիրով առաքինութեանն վառեալ՝ առ օդնիկ պարգեւանութեան մարմնոյ և հոգւոյ, արեամբ չոփ և մահուամբ մարտ եղեալ մարտուցեան ընդ հրաժպյրս մարմնոյ։ Այլ առաքինութեանն չիք ձանապարհ դժուարին. զի եթէ ընդ շուշանափայլ սահմանս կուսութեան բերիմք, եթէ ընդ քառակ քաջամարտիկ դրախտեայ անցանեմք, եթէ ընդ հոյակապ արքունեաս ձնաղապարհ առնեմք, եթէ զհետոյ վկայից զհետ երթամք, ամենքեան զառաքինութեանն յաղթանակեալ տեսանեմք։

Ի ԴԻՏՈՂՍ։

Ա՛ռա սիրելիք, զկապանս առօրեից, թէ դեռ ներքինքդ պարանիք, իսկ և իսկ՝ի բայց արաւիքդ. զպարկս կրս թիւր սովրութեան արագ յանձանց թօթափեսցիք. և ընդ ձանապարհ առաքինութեանն ընթացարիք, որ՝ի մեռանս ի դժուարին, այլ յելս դիւրին. խիստ և քարուտ է ձանապարհն. այլ յիշեցիք, զի արդեօք երկինք բանաբաձ առասպար և փշուտ է ձանապարհս. այլ յոյժ լիցի ձեզ, զի բազմանեղութիւն պարտ է ձեզ տանել յարդեօք երկինս այ. ա՛ռա ընդ օգտակարսն դուխդիր. ասա ինձ՝ ասա ինձ՝ ընդ դիմի ընդ անդ խնայեցես։

Մատ. ժ. 12.

Դուստ. ժ. 24.

ՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Ժ.

Ի պաշտօն բռմբասանաց և հակառակութեանն եղելոյ առ ին։

Ընդառաջ. Ահա ասա կայ ... ի նշան, ի շար. ե. 34.

Ա՛խտաճ։

Ըստ ի հնում կտակի օրհնութեի ընկալաւ, դէր ի վերոյ մեծացաւ և փարթամացաւ։ Ա՛բրահամ ասէ. օրհնեցայ, և եղէ յաւէտ ընդ ծն. ժբ. 2.
Հակոբ ասէ. օրհնեցայ, և բազմացայ, և եղէ ընդ ծն. ժգ. 13.
յոյժ։ Ի՛սյ ասէ. օրհնեցայ, և եղև ահ և երկիւղ եմ՝ի վր ծն. ի. 2.
ամ թշնամոյ երկնից, և՝ի վր ամ ղեռնոյ երկրի։ Հակոբ ասէ. ծն. 28.
օրհնեաց զիս Տէր իմ իսահակ, և ասէ. պտղ ռեչ ամ՝ի

ցօղոյ երկնից , և ՚ի պարարտութենէ երկրի : Ո՞ւմ և արդ զի ՚ի բերանոյ երկուց և երից վկայից հաստատեսցի՝ ամ բան : Ա՞պա Աշխարհս է , թէ օրհնութենն ՚ի հնուստ կտակի միշտ մնա- ցեալ ձգեաց զկնի : Այլոց զինչ պտուղ երևեցոյց օրհ- նութիւն , զոր ըն առեւտրանին բնաբանեաց՝ եւ սիմէոն մա- րեմայ և յովհաննէս՝ օրհնեաց ասէ՝ զնաւս սիմէոն ՚ի վերայ դրան մարգարէութեան , առաւել արհաւիրս ՚ի մէջ բե- րէ՝ քան սիրտիանս . զի ասէ . ահա սա կայ . . . ՚ի հզօր . որ- պէս թէ ասէր . քո լեզի նպատակ , յոր ձգեսցի ամ չա- րութիւն մարդկան . յոր ո՛չ հրեշտակք միայն , այլև քրիս- տոսեայքն նեռամիտք լինելոց . զոր քո խակ խոստման լինել բերանով երեմիայ . եւ ՚ի պա՛ս ասէ՝ նեռիւ էբրև պնդապակ ,

Ղուկ. ա. 34.

Ղուկ. բ. 12.

Հաղորդութիւն :

Ա՞պա կայ քո ոմն նպատակ նեռի . զի ձգին ՚ի նա նեռք տարբք և մնհաբերք : (բածանոսն .) Ա՛յսու՝ նեռք բամ- բասանաց . երկիրդրգ՝ նեռք հակառակութեան :

Ա՝ոան առաջին :

Ձակ արդ՝ քո նպատակ նեռից լցեր . Ա՞յո՝ եղև , և ի՛ Հ Ա՛յո՝ եղև . զի ղորբրնական աղեղնաւորք դնեն իւրեանց նպատակ , յոր նետաձիգ լինին . նոյնպէս հրեշտք ՚ի քո իւրև ՚ի նշան և ՚ի նպատակ՝ նետաձիգ եղեն : Ա՛յլ ա՛րպիսի եղեն նետքս . յայժ տուր , այսինքն է , նետք զոր պատրաստեցեան , բամբասանաց , և հայհոյութենէ . զոր ասէ՝ բան , բաղխոր խոցոտիչ լեզուս խոցս : Ա՞զեղնաւորք յո- լովակի ուղղեն զնետս իւրեանց ՚ի սեառ մէտ նպա- տակի . բայց փոխանակ սեռին զսպիտակն հարկանեն . նոյնպէս տուր նետք հրեից զսպիտակ սեմեղուէն քրի խոցե- ցին . զի ոչինչ սեառ և անբարի ՚ի նմա գտին :

Ղուկ. ա. 34. Ղուկ. բ. 12. Ա՛յլ . Ա՞ Ա՛յո՝ Հ

Ա՛յսմիկ , թէ առաջի արարից ձեզ քանիք մի ՚ի նետից ան տի : Ա՛բայ քո ՚ի շարաթոյ զայս կուբի . և ահա խո- յեին զնա տուր սլաքաւ . Թէ՝ ոչ է այն այն յայ , զի զքաբեա- ոչ պահէ : Ա՞սայ քո , հացն , զոր ես պայ՝ մարդն իմ է , զոր ես պայ վը կենայ Ա՛ն . և ահա նետաձիգ ՚ի նա լինելին . Լեռն է բանք այդ . ոչ կարէ լսել դմա : Ա՛ժշկէ քո զդիւահարսն , և ահա ձգի ՚ի նա սլաք սպրատուր , Թէ էբէզղբէոքաշա էլշառնաան գրէապ հանէ գա զդեա : Ա՛րձ ասայ քո ցանդամս լոյծն . Բաղեսթէլ լեզին ռեղ ձեղ ֆո . և անգլէն սլանայ սլաք . զի՞նչ է այս , որ լուսի աս գնայոհայուածս . ոչ կարէ բնդոսել գնդը , և

Մատ. ժբ. 16.

Ղուկ. բ. 34.

Ղուկ. բ. 12.

Յհ. ա.

Եւհ. Թ. 8.

Յհ. ա. Յ-ին. Յհ. 16. Ղ. 52. Ղ. 61. Ղուկ. ժբ. 15. Մատ. ը. 5. ը. 7.

ՔԷ ու Դ ՁԵ ։ Ա՛նձեղ եր քո . տակայն և այնպէս կոչեին զնա՝ արբեցող , բարեկամ մեղաւորաց , և մնջորեցու-
ցիչ Հոդմզդեան ։ այսպէս հրեշաչք Տանտապաղորդ Հայ-
հոյութիւնն և բամբասանաց նեաս ի նա ձգելին ։

Ա՛. Ա՛այց ոչ միայն կայ քո ունդ նպատակ նեաոից Տիրեից , այլև նպատակ՝ և մեռ , յոր քրիստոնեայք իսկ ձգեն նեաս
սուրբ բամբասանաց ։ Ա՛տես երբեմն դիոգենես զբա-
զումս յաղեղնաւորաց , զի նեաոձիգ լինելին ի նպա-
տակ , քայց ամենեքին Տարուստ միջոցաւ ի բաց վրի-
պելին ի նպատակէն . ծիծաղելով զնորքն՝ մտոեաւ ի
նպատակ անդր . և անդ նստեր ի գնելին . ասէ . ոչ ուրեք
այնպէս անհոգ եմ , ունի առ նպատակիս . զի նեաոք ամ
յայսկոյս յայնկոյս փոքրատ լծուանին ։ Ա՛սա գմին օրի-
նակի բամբասոգք ի նպատակէ ձչմարտեն ի տար հե-
ռանան . տակայն և այնպէս նեաոք նոյ քիմ ծանր ծանր
վէրս ի վէր գնեն ։ Ա՛րդ . նախ՝ ընկերքին , զոյր պատիճ
բամբասանօք աղաւաղեն . երկրորդ՝ իւրեանց մտայն
խղձի , զոր ծանուս մեղօք բծաւորեն . երրորդ՝ ոյ , զոր
մեծապէս բարկացուցանեն ։ Բաշխոր Խոդոբէլ ընդ-
ՆԵՒԻ. Թ. 2. ևս և քրիստոնէից ։

Ա՛ման երէրդ ։

Է. Ա՛ստ ի նեաոից բամբասանաց՝ եին և բազում նեաոք ոչ-
ինչ նանաշագ սուրբ . նա՝ ըստ իրաց ինչ և մնհաւերքը . յի-
են՝ նեաոք հակառակուած , ըստ ասից քնարանիս . ահա առ
նոյ . . . ի նշան հակառակութեան ։ Ա՛յր զի մեծապէս խոցեն
զքո ամենեքին նոքա , որք բանիւք կամ գործովք նման
հակառակին ։ Ա՛չ ոմն և ոմն իցեն սոքա ։ Ա՛նդ առա-
ջինն՝ բանիւք հակառակին քեզ ամենեքին նոքա , որք ոչ
Տաւատան ի քո . կամ ուսուցանեն ինչ ընդդէմ վարդա-
պետութեանն քում . որպիսի են հերձուածոք և ամ հերձա-
ծեալք . որք ոչ Տաւատալով , կամ զներհային Տաւատա-
լով , ըստ իրաց ինչ մնհաւերքը նեաոս ձգեն ի քո ։ Ա՛յսպի-
սի նեաս է աղանդն արիոսի , որ ուրանայ զնծուածինքեն ։
Ա՛յսպիսի նեաս է աղանդն առիքեայ . որ ուրանայ ըզ-
մնորդկութիւնն քեզ ։ Ա՛յսպիսի նեաս է աղանդն մանիքեո-
սի . որ ոչ ձչմարիտ , այլ առաչօք մորմին տայ քեզ ։
Ա՛յսպիսի նեաս է աղանդն լուսաերոսի . զի այս չարաանէ
նինչ գրոց՝ ի բաղում մեռանս Տաւատոյ յայսնի Տա-
կառակի քեզ ։

Ա՛ոմ

Այլ զոր օրինակ երբեմն նեռան ձգեալ յաղագաւ , կի՛ն
հարիւ՛ն ի խնամս լինչ առարկայ՝ կեաս զառնայ՛ն ի վնաս նո
տանգոյնն . նոյնպես քաղցրայուն յոլովակի նեռոք հակա
ռակութի՛ն ի քեզ զործան լինաս՝ ի կորուստ և ի կոր
ծանումն հակառակողաց : Եւեմ զհերետիսպետացն սա
տանայ և զպարագլուխ կառավարած , միայն առաջին պար
բեալ դաւլիանոսին . որոյ խոցեալ սրտաբա՛ն ի մահ , ձե
ռամբացի առեալ զարիւնն ի վերայ անտի՝ ընկեց յեր
կինս , ասելով . յաղթեցեր գալիլեացի , յաղթեցեր ։
Այլ և որք զործովք հակառակին քե , դնեն զնա նը
պատակ նեռատգործել ։

Ցորդ արկին երբեմն դիւքք և վհուկք յոր ուրբաթի . Ջ .
և ի պատիկն խաչելութի՛ն նեռատիպ լինելին ։ Այն եղև
անօրինութի՛ն . բայց նմանն , նա մեծ և քան զայդ՝
և առ քրիստոնեայս յոլովակի և տեսանել , առ այնոսիկ
որք խոսպանան փեթել չար . և զործովք էրբանց ուրանան ։ Օ՛ի Տիտ .
բազումք այնք են , որք քրիստոնեայ անուամբ պարծին. ա . 16 .
բայց զործովք և ո՛չ նշան քրիստոնէի ցուցանեն յան
ձինս . այլ չար և քան զՀեթանոս և քան զանհա
ւատս ։ Այսպէս նեռ հակառակութի՛ն ձգեն ի քե , որք
ոչ կամին ներել թշնամեացդ . Թո՛ղ թէ բարի առնել . և
այսպէս ի բարկութի՛ն և յոխս կան , զործովք հակա
ռակեալ ասելոյն քե , սէրեղէ՛ն ընչնաին իբր . Բարի արարէ՛ք Մա
ատելեաց իբրոց . և աղօթս արարէ՛ք վ՛ր այնոցիկ , որ լնին զձեզ ե . 44 .
և հալածեն ։ Որք կեանս վարեն՝ հակառակս քե . զի քե
զառն ամբիծ գոլով , ինքեանք ըն հակառակ՝ ոմն խոշ ըն
սիրմ սիրդ հեշտութի՛ն Թաւալին . և քե հնազանդ գո
լով իւրոց ծառայ , ինքեանք զուաճ հնազանդութի՛ն Թո
Թափեալ , ոմն ձի խաւերախ արձակելոսան սրշաւեն՝ յոր
կոզմն և կամին . և քե խոնարհ և աղքատ գոլով , նո՛
զամմնոյն քան զնա՛ծ սիրեն . որք և քե չարչարելոյ
չարչարակից ոչ կամին . և այնպես գոյքն վհատ չհան
դուրժեալ , ըզդէմ՛ն և տեսութի՛ն նո՛ քրիստոնէին ի գայ
Թափղութի՛ն ։ Այսպա և քաղցրամայոլիսի քրիստոնեայք՝ հա
կառակին քե գործովք . և այնպես նեռատ ի նա արձա
կեն ըզ իրաց լինչ մահաբերս . քանզի գրեալ է , Թէ այս
պիսիք զքե իբրև Թէ միամտագոյ սպանանեն մեռոք ի
բեանց , վէրսին ի խոչ հանելով անչանց զորդին այ ։ Լ՛ս . 6 .
Ա . 61 .

Յորդոր։

Ա՛պա մի՛ լինիք նմանօղ այնց եղբարց՝ որք առ ժառանգել զոյ զնաւադատութիւն հօր լսեանց վախճանելոյ, զսիրտ նո՛ր հարին ի ցից. քան եդեալ, թէ նա լեալ Թագաւոր, որ է՛ մեռ նեռատիպ՝ ի նա լինիցի։ Կրտսերն ի նոցանէ չէառ յանձն առնել զայդ. և վ՛ա այսր գԹուէ Թագաւորութիւն հօրն ի նա հաւատացաւ։ Այ՛ լինել ցիւք ասեմ՝ նմանօղ երիցագոյն եղբարցն, զսիրտ քո՛ որ մնաՀոչեալ զՀոգ սիրեաց՝ մեղայ նեռիւք խոցոտեալ այլ նմանօղ լերուք կրտսերոյն, և ձեր լեալ աղբեցութիւն ։

ՎԱՐՈՒՑ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ։

Յաղագս յանգիմանութեան ծնողաց առ որդիս։

Ընտիր. Յե զարգմանեալ։ Կ. գլխ. Բ. 52։

Սկսուածք։

այնվայրն նոՀիրական քաղց ոսկւոյ զագաՀայ միտս տանջէ, ցայնվայրն փայլիւն աղ ծանեալ զարծաԹասկրաց աչս շլացուցանէ, ցայնվայրն ցանկութիւնք մեծութեան զմտրպիկ պատանի, մինչև Թէ իրաւամբք, Թէ անիրաւութիւ՛ երբեմն և կենաց իսկ վտանգիւք մեծանալ կամին։ Յողում զվաճառականաց Համարձակութիւն. որք է՛ ծովս նաւարկեն. և է՛ սեպս վիտաց, և է՛ յորձանուտս, առաւել զընչից խնամ ունելով քան զկենաց, աղեսամախս վաճառաց, և ոսկւոյ և արծաԹի երկեղուտ նաւաւ քարեալ բերին։ Յողում զղօրականս, որք առաւարտութիւն յուսով, սրով և գեղարդեամբ ի Թշնամիս անդր յարձակին։ Յողում զՀարստս, և զարուեստ տապէտս. որք զցայդ և զցերեկ տարժանին, զի մեծաս ցին, և սատանայի արբանեկեացն, զտասացուած քան զՀոգ առաւել սիրելով։ Յողում զայլ բազումս. և զայն անհիտս միայն յուշ ածեմ՝ զնծաւմուռացս, և զանձնասիրացս, որք՝ի ստանալ զմեծուն, ոչ՝ի Թէ՝ի տանգարամեստ լինանեն, և զիւրաց ձեռնտուութիւ՛ մեծանալ կամին. որք ապատանայահնար արուեստիւ, որ չէ արժան, ՛ի խորոց երկրի զանձս ՛ի վեր երևեցուցանել ջանան։ Այ՛, քա-

ևի յաշխատութիւն գրաւին այսպիսիք , մինչև մնասի լինչ
նշոյլ սակաւ և արժանի է աղօտ նշմարին : Բդ՝ այս
կոյսք զամ զայս իբրեանց եդեալ ունին ի կարգի գա-
ւազան . զի կարծեն թէ կ՝ ի նմա զօրութիւն յայտնելոյ
զգանձուն տեղի , և այնպէս տայ գտանել զգանձն : Ի
միտ առեք ծնօղք զկտակն զայս քան , թէ գաւազանն
տայ գտանել գանձ : Ես խնդրեք դուք գանձ առաքի-
նութեանց յորդիս ձեր . գանձ խոնարհութեան գիտութեան և խոհե-
մութեան , գանձ ամօթապատուեան , և բարի անուանն : Ա՛սէք ,
այո՛ զայդ խնդրեմք , բայց չգտանեմք . զի որդիքս մեր ոչ
զարգանան իբ օրինակին քոյին , զորմէ ասի , Ես զարթնայր :
Չաւ է ինձ՝ի վէր ձեր . բայց ինքն աղագաւ չզարմանան .
յայտ է թէ վասն՝զի ոչ՝ի կիր արկանեք գաւազան : Ես
արդ՝ լուարուք , զինչ ինար ուսուցանեմ ձեզ ձառս :

Հաւաքիւրէ :

Ամ որք զծածկել գանձս առաքերկրեայս խնդրեն , կաղ-
նոյ ցօղ՝ի կիր արկանեն . նոյնպէս ծնօղք թէ յորդիս
իբրեանց գանձ առաքինութեանց տեսանել կամին , պարտ
տեն՝ի կիր արկանել զգաւազան : և օրինակ . (Բաճա-
ռուն .) նախ՝ գաւազան ուղղուած . երկրորդ՝ գաւազան
յանդիմանութեան :

Ա՛ռաջին առակ :

Ազումբ՝ի բազում սիեռս վարեն զդաւազան . վասն ա-
ռակաւք՝ի չարել զիտաւս . Հոլիւնք առ ուղղել , և
շրջեցուցանել զնաւխինս . ծառայք և սպասաւորք՝ի Թօ-
Թափել զհանգերձիս փուչս . վարժապետք առ երիվերս
աշակերտաց զմանկունս : Յորմէ յայտ է , թէ մի և նոյն
գաւազան , երբեմն է գաւազան ուղղութեան , և երբեմն
յանդիմանութեան : Ո՛ երիվեակ զայս գաւազան վարել ու-
նին ծնօղք՝ի գաստիարակութեան որդւոց իբրեանց : Ա՛-
սացէք . ոչ՝ի գաւազանէ բխեն շառաւիղք . ոչ այս շա-
ռաւիղք բերեն պտուղ : Ես գմին օրինակն տեսջիք ծը-
նօղքդ՝ի շառաւիղս , այս է՝ինորահաս որդիս ձեր՝ ծա
ղիկս վայելուչս , վարս բարեպաշտս և առաքինիս . տես-
ջիք յետ ծաղկանց և պտուղս քաղցունս՝պտուղս մեծա
մեծ առաքինութեանց . բայց գաւազան պիտի՝ երբեմն ուղ
ղութեան , և երբեմն յանդիմանութեան :

Ա՛սացաք թէ հոլիւնն ցօղել զնաւխինս իւր ուղղի . յարօտս ջ .
ածէ ,

ածէ , և գարձուցանէ . զան խաչինք Հովհաննան ցոյց շարժմամբ ուսանելոյ գալ և գնալ , զանգլի առնուլ , և յառաջ խաղալ : Այսպէս գմին օրինակի պարտ է Ծնողաց վարել գառաջան ուղղութենէ ի գառաքարտիսէ որգւոց իւրեանց . որ ոչ այլ ինչ է , բայց քան մարգարէ յերկիւղ
Սիր. 4. 25: գնալ : Զանգլի գլեալ է . որպէս էջեն ցս , նաբաբեա , և գպարտ նաց նոցա խառնարկեցո ի մանկտութենէ : Այլ Ծնողաց , որք ոչ վարեն զգառաջան ուղղութենէ . որք զորդիս իւրեանց ոչ խրատեն , և ոչ հրահանգեն զնա ի բարի վարս . և այնպիսի զանբան անառակն անմոռանան : Նոյնպէս է և արդի հոգիկնա բերէ անհեթեթութիւն , և անկիրթպարտութիւն . յորս չէ բնաւ ինչ կենդանագրութիւն . և ոչ ասացից , ականջաց , ոչ տեսից , կամ շնչառութիւն ինչ կերպարանաւորի : Այլ զանկերպարան զայս մտաղանդաճած այնոցիկ Ձարտարապետութեան խնամով լեզանէ մայրն , մինչև ձեռացուցանել զնա , յօրինել , կերպարանել , և ի կենդանական կազմութենէն ածել . և այնպէս ի լեզուէնէ զանկերպարան առնին է զի աչք երևին ի նմա . է զի ականջք , և է զի առք , մինչև գայցեն միաւանդամ երկինել զնա մօրն . որով և ըստ իրաց ինչ յիրաւի է կոչել զնա կրկնատայր : Օ քանզ ասի պիղկը առ այս Ծնօղքդ . ոչ ամենի լոկ ձեզ ի գաղանեն ուսանել զարգւոց ձերոց խնամատարուն : Այլ՝ ասէ ամենասնա , զկորնեան իւր յիւր նմանութենէ կերպարանել . և գու Հայրդ՝ զորպիս գո քեզ նմանակել ոչ բաւեն : Հայեցարուք Ծնօղքդ ի փափկիկ պարտ տղայոց ձերոց , որք են ձգ կոյս անդաստան , որ զարկեալ աբերն եմի՛ բարի , և եմի՛ չար , հնչառաւ բնդանի : Այնք անհեթեթն են և անկերպարան լեզուիկք զնա , յոր ի՛ լեզ աճաւ ձերով զգրիաստանէ՛ զնա կերպարանեցուք ի նա : Ամի գեռածին գոլով՝ ասա ունկնդին և ոչ առաւնդին , ականջս՝ և ոչ լսելին , կիմի՛ չխոսին՝ զոր առաս նենին և լսեն , կերպարանեսցի՛ք ի նա ասա՝ Հայիլ ի գործս նոյ . ականջս՝ ի լսել մտագիւք զբանն նոյ . ձեռս՝ ի գործ

ՅԵՐԵՄԻԱՅ ՄԵՂՐՈՒՆԻ ։

Ե. Ա՛պա քանզ՝ ի մեռ առեք դեռանին բան մկայոցն սկսա քոյ . ղպարտաոյ նոցա խառնարկեցո՛ի մանկտութենէն : Օ ի կարի խակ Հմտութիւն է զգր պոէտական առ . զգրինչ ոչ՝ ի մանկտութենէ առաւնդ , ի ծերութենէ խոզրալ ոչ գիտէ . և մի՛ խեցէ նոր սրով է՝ հին փոքրի , զնոր ընդ երկար պահէ : Ա՛ն մանկտութենէ , ա ծնօղք , ուսուցիք զորգւոյ ձերոց . զինչ . ոչ կաքաւել ,

որ-

աղքենալ, ՚ի Թշնամեաց վերժ խնդրել, կամ այլ ինչ
աշխարհային գործել. այլ գբրիստոնէական վարուց
օրինաց. զնծպաշտութիւն, զպարկեշտութիւն ՚ի տաճարի,
զառ աղքատս ողորմութիւն, զառ քահանայս պատ-
կառ լինել։ ՚Հայեսա ուսոյց որգոյ իւրում մտցին գեր-
ասմիկ. որ ոչ երբեք տայր նմա ուտել, Թէ ոչ նախ
ծունր եդեալ առ Տէրն Հարցուածս իւր պատասխաներ նա, և
յետ ամենայնի ողջ խոնարհաբար կերակուր Տայցէր։
՚Հայեսա դշնայն բանիկ մտցր լոտմիկոսի արքայի՝ ու-
ոյց զնա որգի. որոյ անգամն ՚ի մանկութենէ էարկ ՚ի
սիրտ զարարած մեղաց, առեալ յոլովակի. սրդեակ,
ընտրեա առաւել մեռանիլ քան մեղանչել։ և Թէ,
առաւել կամիլն տեսանել զբեզ մեռեալ, քան մահու-
չամն մեղաց պՏոփիլ շաղախեալ. այս բանիք այնպէս
ազդեցին ՚ի սիրտ որգւոյն՝ որ ոչ երբեք մեղաւ։ ՚Հայ
պէս բազում առաքինի ծնօղք ուսուցին զիւրեանց որ-
գիս։ ՚Հայ ուսուց, զի առ մերոյիք զեղբ ժամանակիք
բազումք են. որք շանց խրատուց ուսուցանեն ուղղորդ
նամիլ. Տեռնահարկառաւ յարդութենէ նշան ցուցանել.
խակ ուսուելոց և գաւերոց խրատուց՝ ծունր կրկի-
նել, յաղօթս Տեռնամած կալ, և զերեսս խաչակնքել՝
ձչ ևս։ ՚Հն, որք Թուխակաց, կաւորակաց, և այլ այս
պիսի Տաւուց ուսուցանեն մորդկեղէն բարբառ բարբա
ռել. խակ որդիք նոյ և ոչ սուղ ինչ աղօթս դիտեն արտա
ասանել։ ՚Հաբէ, մեծ եղև փոյթ յոբայ ՚ի վէր որգւոյ իւ- Յոբ. ա. ե.
րոյ. որ վա՛ նոյ օրիորդ զոՀս մատուցանէր, Թէ գուցէ
երբեք բարկացուցին զնծ։ ՚Նեծ եղև խնամ տուբե- Տուբէ. ժ. ե.
Թայ ՚ի վէր որգւոյ իւրոյ. որում Տարանոր խրատս Տայ- Դե. ժ.
բանէ անպակաս առնէր։ ՚Հայեսա զատաց ծնօղք ժ. ւ.
իւր խնամով խրատէին պատուել զկնեսուն, սիրել
զայրն, քաջ խնամարկել զառնն, խնամատար Տովուճել
զընտանիս. զանձն անբասիդ իւր կացուցանել։ ՚Լ այս
ի խրատել զորդիս՝ ըստ սակի խնամանոյն, և խնդարձե-
ցուցանել զպարանոց նոյ ՚ի մանկութենէ. նա՝ այս ի վարել
գաւազան ուղղութեն, և զորդիս իւր ուսուցչաբար խր-
տատել գաւազանաւ երկիւղի նոն։ ՚Հայց գաւազանն
միայն ուղղութեն բազում անգամ չէ բաւական՝ ի պատ-
զարժերել յորդիս գառաքինութիւն, Թէ ոչ և գաւա-
զանն յանդ խնամութեն միանգամայն ՚ի գործ արկանի-
ցի. զի ըստ խրատուն պիտի և յանդ խնամութեն։

՚Հան

ձ. Յայտ է Թէ ոչ ուժեք այնպէս պէտք են յանդիմանու-
Թէ , ոմն աստեղծայ և դատեղայ ՚ի մանկուԹէ . Լբը
դի այն Հասակ ոչ միայն է յոգնասկանակ , այլ և բազմա
մոլար . վՀ Հարկ է ծնողայ ՚ի քեցել զորդիս ՚ի յանց-
ուածոց , վարել զդաւազան յանդիմանուԹէ ։ Ապայ ո-
րոՀ օրինակաւ . խոհեմաբար ։ շատ է ծնողին ՚ի սկիզբ
բան անդ՝ որդւոյ ատահակի ցուցանել զդուստ կամ ըզ-
դաւազան , և զՀարուճած գանին աստանալ միայն . զի
յորմհակի քաղցր յանդիմանուԹէ առաւել պատաբերէ,
քան զխիստն ։ ՚Ի միտ առցին զայս ծնօղք . զի առաջ-
նոյ յանդիմանուԹէ պարտ է լինել Հայրական կամ մայ
րական , յՀ է քաղցը , և ոչ խակ և խակ ատտհակաւ ։
ծՀԹ. Կրեալ է Թէ խաշինք յակոբայ Հայեցեալք միայն ՚ի գա-
Հ. 39. դաւանն ծնանիլին խայտախարիւս ։ Օ ի եդ յակոբ գա-
նաւդոյն գաւազանս ՚ի ջուր , ուստի ըմպիլին խաշինք . և
ահա խաշինքն ՚ի ջրարբան զկծմամբ ՚ի գաւազանն ծը
նանիլին խայտախարիւս ։ ՚Ասա սմին օրինակի եՀԹ յոր-
դիս ձեր երիմն երիմն առաքինուԹեաց տեսանել ըղձանայք ,
ցուցիչք նոյ ատեալ՝ մանաւանդ ՚ի գեռատիԹիՀ Հասակի
զգաւազան . և տեսանիցիք , զի Հայեցիլք միայն ՚ի գա
դաւազան անդր և ՚ի ցուստ՝ զգեցցին գոյն սպիտակ մաքրու
ԹԹ , վարդագոյն սիրոյ , գալար յուսոյ , կապուտակ Հա
ւատոյ ։ Օ րօրինակ ձի՝ տեսլեամբ լոկով գաւազանին
երագագոյն արշալոյս , նոյնպէս որդիք գեռաՀասակք ըս
պառնալեօք գաւազանի ՚ի ձանապարՀս առաքինուԹեաց
երագ ընԹանան , Օ քաղցը գայս եղանակ յանդիմա-
նուԹեաց զբ գիրք իակ ուսուցանեն ։ Յայտ է Թէ ՚ի Հր-
Նհ. 4. նումն երեք ինչ կային ՚ի տապանակի . տախտակք պատ
դամագ , գաւազան , և մանանայ ։ ՚Ակ զինչ խորհուրդ
կային յայսմ . օգտակար , և շահեկան . զի գաւազանին
զյանդիմանուԹեաց նշանակէ . և մանանայն զբաղցուԹ ։
՚Ապ՝ ոմն մանանայն էր զոյգ ըստ գաւազանին , նոյնպէս
=ՀՀ. քաղցրուԹին լինի զոյգ ըստ յանդիմանուԹ ։ Օ նոյն Ձմայր
ԺԲ. 27. տուն ուսուցանեն գիրք Թագաւորաց , ուր ծագ գաւա
գանին ՚ի մէջ Հարաւ , զոր Հերեալ յոմիաԹանաս՝ այլք
նր բացան ։ Օ ի որդի անմիտ ԹՀ առնու զձնշակ գա-
ւազանի յանդիմանուԹեաց մէջ ուսուցանէ , այլք մըչ-
տաց նր լուսաւորեալին , և ՚ի միտս եկեալ՝ ասացեալ եր-

քեմն. Հայր, գաւազան քո ուղղեաց զիս։ ցօպ չո և փա Սամ.
ռաչան՝ նուա խելնաբեջեն զէս։ Ա՞պա քաղցր յանդիմանուել եբ. 4։
առաւել օգտէ երջանին քան զնիհան. և սպառնալիք ա-
ռաքելոյն՝ Թէ փառաւորեա եկիր առ յեղ, եթէ՝ ի գործ ը. կոր.
ածիւնձողաց, բազում անգամ առաւել ներգործեն, ի. 10։
քան զՏարօճած գանից։

Ա՞պա եթէ և սպառնալիքն ինչ ոչ ներգործիցեն, զինչ Հ.
արժան էր առնել։ Պարտ է յայնժամ ձեռնարկել
՝ի Տարօճած գանից. զի պարտ է ծառայ այնպէս վա-
րել զգաւազան յանդիմանուեն, զոր օրինակ վարէ հո-
վիւն։ Օ՛ ինչ առնէ հովիւն՝ ի մեկնել ոչխարին՝ ի Տամ։
առեք. գՏետ ընթանայ նը, Տետամուտ լինի գաւազանի
կիմ ցոյել։ Ա՞արտ առեք. իսկ զինչ այլ. ամ՛ առնայ զգա
ւազանն, ցուցանէ զցուցն. սպառնայ Տարկանել։ Ա՛յլ
զայդ ևս բարտ առեք. քայց Թէ և սպառնալեօք ոչ գործ
ցի ոչխարն առամ՛առակ, այլ փախչելով փախչիցի, յայնժամ
պետք էն՝ առեք, բռնուեն, և Տարօճածոց գանից։ Ա՛յս ևս
գիմն օրինակի պարտ է ծառայ վարել ըն խեղ և ըն առա
Տակ որդիս։ Օ՛ առաքինին՝ Թէ յոլովել ձանապարՏէ խո-
տորին, Տետամուտ լինցին ծառայք. այլ մի Տալածեսցեն.
ձեռն արկցէն՝ ի գաւազան յանդիմանուեն Թէ Տայրական.
և Թէ այս չազդէ ինչ՝ ի նա, յայնժամ ձեռնարկելի է՝ ի
յանդիմանուեն բռնուն և անխնայական. քանզի գը-
լեալ է. որ ինձայէ՝ ի փառաւան՝ առեալ ղբդի էաբ. և այլոյր Հ.-ի.
առէ. արձէա գծողովոբդ չո փառաւանաա չով։ Ա՛այլ պարտ ժ.-ի. 24։
է զգաւազանն վարել Տամաձայնուեն՝ զի ըն չարիս յան- Ա.Խ.
ցանցագ պարտ է լինել Տարօճածոց. և ՇամՊատի պարտ է. 14։
է լինել Տամաչափ յանցօճածոյն։ Ա՛ կամիմ՝ ձեզ բռնաս
ուել. քայց և ոչ կամիմ՝ կարի լինի ներօղ լինել, և
անպատեհ անխայութեն՝ զցաստուն ոչ դատաստուի՝ ի ձեր
վէր բորբոքել։

Ա՞պաքէն յոլովակի ծանր ծանր պատուհաս՝ ի վէր էած Ղ.
նած այսպիսի անՏոգաբարձ ծառայք. որք զորդիս Լու-
բեանց Թագին արձակերասան՝ ի վարս ցօրուեն Թէ ( )ըն
նակ խնդրելք, զահագինն լուծանուք։ Ձեղի քահանայ ը. Թէ.
Տիւծեալ ծերուեն՝ մինչ ետաէր աՇտուղ, անկաւ յա- ի. 18.
Թուոյն յետս կոյս առ դրանն, և ողնքեկ մեռաւ։ Ա՛ղ
մեծի չարաբաստուեն. քայց օր եղեւ պատճառ դժոգակ
մահուս. լուծարուք զպատասխանին։ Ձեղի ողնքեկ
մեռաւ, զի գյանցօճածոյը մեղանչական որդոց Տա-

բևանցիկ արար ։ Օ սոյն ,նա և ևս քան զսոյն Հաստատէ գրիգոր նազիանզեցի , ասելով . Հեղի վասն որդւոցն ա- նօրէնութեանէ դատապարտեցար ։ Ա. ՀԱՂ , զինչ իցէ այս . Հեղի քահանայ չէիր տուիտ որ , կամ արբեցօղ , կամ զրկօղ , կիւ գօղ . սակայն մեհնաճամբ պատուհասի . մեհ- նաճամբ յանկարծականաւ՝ մեհնաճամբ յաւիտենական- նաւ , միայն վասն այսորիկ՝ զի զանցուածոյսը որդւոց մեզանչականաց Հարեւանցիկ արար . զի զնաս ոչ կրէ- տումեւաց ։ Ա. ասացէք անտիպ Ծնօղք . եթէ ծերութիւն Հեղի այդպէս պատժեցաւ , որպիսի պատիժ մեայ ձեզ . որոց որդիքը Հաղիւ ուսեալք Թօթովել՝ սկսանին Հայ- Հոյել . և դուք ոչ կշտամբէք . այլ զորդիս ձեր աչօք տե- սանէք յընկերըշակուելիս կանխել , և ի տեղիս յոյս ան- միզութեան նոցա անվրէպ վստահիլ . սակայն յոյսպիսի տե- ղեաց ոչ քեզնէք զինս . որք անձամբ՝ որդւոց ձերոց չար օրինակ մատուցանէք . և չարաչար վարուց միջնարդս մատակարարէք . որպիսի պատիժ մեայ ձեզ ։ Ա. սիրելք . ձեռն արկաք ի գաւազան յանդիմանութեան . այլ ինչ ոչ նեղգործեաց յորդիս մեր կամակորս ։ | ուշարուք զպա- Թուխ . տասխանին . գրեալ է , Թէ մինչեւ երկիցս եհար գաւա Ե. ԺԱ. զանաւ զլինին , և բղխեաց ջուր յորդութիւն ։ Ա. Եան Թէ որդիք ձեր խոստ իցեն իբրև զլինին , և առաջին Հար- մանէ ոչ եցեր ջուր եռանդեան , Հարիք և զարձեալ Հա բիք , և բղխեսցէ յորդութիւն ։ || Ը լուեր Հեղուսել կա- միոյ յոյս , ասէպ Հարկանել ունի ուռւսմբ ։ Ա. սիրելք զարձեալ . այդու օրինակաւ որդիք և ևս յոռանան . Եբր. խբրև զգաւազանն մինչեսի , զի փոխեցաւ յօձ ։ Օ այդ Ե. 3 ։ մի լինչ Հոգայք . զի և օձն փոխեցաւ անդրէն ի գա- ւազան . ոմի ջուրն փոխել յարիւն՝ եղև անդրէն ջուր ։ ՀՀՀ . այլ լուսարուք խորատու խնամանոյն . զի խնայէր ասէ խբ- Ել. ԺԳ. 13 ։ րել զդաշ , զի եթէ Հարիցեն զնա գաւազանաւս , ոչ ճեռանի . զան Ա. 4 ։ զի դու Հարիցես զնա գաւազանաւս . բայց զանոյն ոչ ճրիցես ի մահ- ուանէ ։

ՀՈՐԴՈՐԱԿ ։

Ցայսցանէ յայտ է , Թէ գաւազանն կշտամբուէ ունի աբանչելի զօրութիւն . ապա ի գործ արկիք զայն ծը- նօղքդ , ոմի ի գործ արկանեն ծառայք և սպասաւորք . որք գաւազանաւ Թօթովին զհանդերձիսն փոշի . տես- սանէք զորդիս ձեր փոշւով մեզայ աղտեղեալ . զգուշա ցա-

ցաւրն՝ ի հրամանէն ոմն . զոր Տէրդ անդադար , զոր մերդ անխնայ՝ առ՝ի ձեռն զգաւազանդ՝ և թօշափեա՝ ի նոցանէ զիջուն անհնազանդութեանէ , ատելի՛ , և այլոց յանցուածոց . և այնպէս մեծ եղիցի զօրութի՛ գաւազանիդ քան զկաշկանդ գաւազանին . զի զպատուհասկան դանձ առաքինութեանդ՝ ի վեր երևեցուսցէ յորդիսդ։

ՎԱՐՈՒԺՈՒՆ Ա՛։

Յաղագս արբեցութե՛ն ։

Ընթերան . Առ յորժամ արբենան , յայնժամ գյոռվին ։ Յով . Բ . 10 ։

Ամէ՛ լինէ այսօր ոմն պետիկերահան՝ նկարել զյիծդն անուանեալ՝ի բանաստեղծից՝ սպանդարաւոր , այն է՝ չար գինւոյ , վասն կարծելոյ նոցա , թէ այդ եղծութե՛ն նոր իցէ դիւա ։ Ո՛ այն սպանդարաւոր ասէ՝ նկարել , որում յայժմեան ղեղծ գալուս բիւրաւորք գունդ առ գունդ աշակերտին . որոց ՁԾ՝ ըս առա քեզոյն՝ որովայնն է . որք զբազում աւուրս և շաբաթս ՝ի պանդոկս անցուցանեն , քան ժամն ինչ յեկեղեցիս . որք զնմա՛ գվաստակս եօթնեկին՝ ի կիւրակէս և՛ ի տօնս սպանդարաւորին նուիրեն , մինչ առ անկն կանայք և որդիք նո՛ց սովալլուկ տանջին ։ Լաւդ՝ թէ քանի՛ կայր են այսպիսի պաշտօնեայք սպանդարաւորին , յուսցէ ձեզ նոյն ինքն սպանդարաւորին պատկեր ։ Վասնզի թուի այսպիսեաց՝ մա՛ ըմպելի քաղցը և անոյշ . և ո՛չ դիտեն , զի թէպէտ սպանդարաւորին զանոյշ դինին կամ ըմպելին յառաջագոյն պաշտեն , բայց յորժամ արբենանն , յայնժամ առաջի առնեն զչարն . իբր զի արբեցութե՛ն ժուժամուծ ինամս հատուցանէ զնոսա ։ Ո՛ այսոցիկ ինամս յայտ արասցէ պատկերն , զոր նկարեմն այսօր ։ Այսպէս նկարագրութե՛ն վերատուիմ , միանգամայն և ձառիս առաջարկութի՛ն այս եղիցի ։

Հրաւիրութի՛ն ։

Պատկեր սպանդարաւորի՝ երևեցուցիչ արբեցութե՛ն ինամս ։ (Բաժանուած .) Այլ նկարի նախ՝ ոմ՛ մանուկ

հնազանդ. երկրորդ՝ մեծկալանք և որթատունկ. երրորդ՝ եղջերաւոր և հեծեալ՝ի վազը։

Ի՝սան առաջին։

ա. Լ՝սկայք անմիտ աշակերտք ապաշնորհամտութեան, և՝ի պատ-
կերս՝ զոր ձեր առաքելն նկարեաց, ուսանիցէք. քանզի
մեծամեծ և բազմապատիկ շնորհս՝ի վեր երևեին՝ի դիմել
բռնաց։ Ա՝յսոքա առաքելին՝ը առաքելոց ասէրտութեան՝ նկատ
լեալ ձեր առաքելն զապաշնորհամտութեան որպէս մանուկ։ Ա՝յժ
զվանութիւն Տալոցանէք, ասաց պատճառս պատշաճաղ՝ որ-
կարի ապաշնորհամտութեան որպէս մանուկ, ՚ի նշանակել
թէ որպէս մանկունքն են անխմբաստ, նոյնպէս արբե-
ցուելին առնել զմարդիկ անմիտ, և որպէս թէ խելա-
գար։ Օ՚ի զինչ այնպէս ապիհասցուցանել զմարդ, որ-
պէս արբեցուելին. զինչ այնպէս Հանդրեցուցանել և
պատաղեցուցանել զմարդ, որ արբեցուելին. և զինչ
այնպէս անշնորհակալ առնել զմարդ առ ամենայն, որպէս
արբեցուելին։ Ի՝սաքն որ ոչ որ ընտրել զմանուկն ա-
ռաքելորդ, նոյնպէս ոչ որ յանձն առնել ինչ գործ՝ որ-
բեցողին. և զորօրինակ մերկի ծխոյ զգոց մեծանալ,
նոյնպէս արբեցուելին զմիտս չգացուցանել. բայ այնմ,
Սաղ. Խոտվեցան ասացեալն որպէս արբեալ. և ամէնասրտութիւն նոցա
ծե. 27. ընկալաւ։

բ. Ա՝յլ արբեցուելին ոչ միայն զմիտս չգացուցանել զզար-
Եփես. զանացս, այլև զմիմեանցս. զի ըստ Եսայեայ, գանացայք
ե. 7. և մարփաբեր յեմբեցան վասն գինւոյ, ընդղեցան վասն քաղցրու.
Ծնն. գանգրէցին յարբեցութենէ։ Որինակ ուսումբ՚ի զալս. որ
ժթ. 32. զգծս զբ եր. այլ յարբեցութենէ եմուտ առ դստերս
իւր։ Ա՚յրիցդ պատճառ ընկալեալ զպապանզաւրամտութեան ոմն
մանուկ՚ է այս, զի ոմն մանկունքն ոչ երբեք գիտեն լռել,
նոյնպէս արբեալք յոյժ սիքեն շատախօսել. և՚ի շատա-
խօսութենէ մեղ և յամարձակութենէ մեծա-
Ա՚ղաք. մեծս յարուցանեն աղմուկս. ըստ այնմ, Թէ ընդամենօք է
ե. 1. արբեցողք։

գ. Ա՚յլ՝ Թէպէտ պապանզաւրամտութեան նկարել ոմն մանուկ,
բայց այսր մանկանն գործք են ոմն կիսոց. մի՝ զի արբեցու-
Թիւն իբրև զկին գրգռիչ է բազմահոգութեան. և երկրորդ՝
զի գինի Թօշնեցուցանէ, և ոմն Թէ խզացուցանէ զմար-
գիկ։ Ա՚յժ ըստ առաքելին երկոքանչիւրք, լսեալ զկայա-
Թեցս։ Ա՚ր երանելոյս գրէ առ գեմետրիէ կոյս. Թէ ո-

խոշոր ջեռուկ անագոխա՝ գիշերս ելելի ի տանիւրէ ։ Եւ
առաքեալն արդելու զանչափուսը արգասին գինուոյ՝ քան
ասակ՝ զի բորբոքի ի բազմախոհութիւն . ասէ . Ջ արբենայ- Եփես.
գինովի չորամ չեշմարիտ է ։ Ծնող զոր կդողդիառաս ասէ . Ե. 18.
գինուոյ ջեռակ չանհնութիւնն գժնդակութիւն վասի ։ Իսկ
Լիկ լը երկրորդն Թեսաղոնիկէ . աշխ գրեալ է . գինի և Եբր.
արբեցութիւնէ եմուշ ելելոց ծողովրդեան էյոյ . չինչ բան զայս Ժ. 11.
յայտնագոյն ։ և այլուր ասէ . կանայք և գինի նորձանեն զի- Ղեւտ.
տասցուս ։ Ցհակիք , զի սպանդարարութեան նկարչի ոչ մեզ Սիր.
նուկ . և միանգամայն կնագիմ , ի նշանակել զիմաստ Լ. 2.
որ ի մէջ գանաորբեցողաց ։ Եւ մէջ ի նկար պատկերիս՝
մատիցուք ի մտան երկրորդ ։

Ա՛ան երկրորդ ։

Զայս վեցը Հայեցողք ի գլուխն . արդ և ի կուրծս Ջ.
Հայեցիջիք պատկերի սպանդարարութիւն . որ Համանի
նկարչի մերկ . և այն ոչ վայրապար . զի այս մերկութիւն
նշանակէ , Լիկ արբեալն զնամ որ ի սրտի , ասելոյ է յայտ-
նել . և ոչինչ պարհի գաղտնի և ի ծածուկ ։ Օ այս ցու
ցանէ սենեկապ ի Թուղթ ինչ՝ օրինակաւ նորատնուկ գինւոյ
ւոյ , որ ի տորել գմուրն ի վեր բերել , և իջ բերան կա
լասին ի գուրս ատեալ . այսպէս արբեալն գնամ՝ զոր ի
սրտի ունի , պատմէ ։ Իսկ Լիկ կամիք՝ առաջի արարից
ձեզ գրուն իսկ բանսն սենեկապն ։ անձն՝ ասէ , գինեհա
րեալ՝ ոչ ևս ե ինքնիշխան . զորօրինակ նորատնուկ գինւով
կարասը պատեին , և նամ յատակինք բռնութիւնէ ջերմու
Թիւն ի վեր ի գուրս գեղանին . նոյնպէս յեռալ գինւոյ՝
արբեալք գնամ գներքինս ի գուրս բերին , և արատայա-
տեն ։ զի զորօրինակ գկերակուրն զգայեն , նոյնպէս և
զգազանին , գիւրեանցն և զատարին միտիս ի գուրս
Թափեալ ։ վասկ չե արժան ումեք խորհուրդ ինչ հա-
ւատալ արբեցողին ։ Օ ինչ բան զայս մեկին ։ Ալին ի-
րի սէր գերը արդելուն գինի արբուցանել Թագաւորաց ,
որոց ե գաղել գհարճուրդս , և վ՛ն Հասարակաց օգտի
յայտանել ։ իջ այնմ , ևՀանիէլ ... գինի զ աբեղեն . (յայտ Հմաւ .
ե Լիկ զանաղանց .) զի չիք ինչ ի ծածուկ , ուր տիրէ Ես. 4.
արբեցութիւն ։

Ա՛արի ե յառաջ բերել և այլ պատճառ նկարելոյ զըս- Շ .
պանդարարութեան մերկութիւն . Իսկ զի մերկացուցանէ
գինուոյ և չքաւոր առնէ ։ Եւ զսպի առեալ տեսանելեաւ ,

զի քաղցեալք զնամ՝ զոր ընդ հաբեմն ոգջոյն վաստակօք
իբրեանց առասցեն , քաղցեմ անդադար՝ ի միում ածել ան-
չափ արբեմամբ վատանեն . մինչև ոչ միայն չկարծանան
Սիր. բան գրեցելումն , տեղ արբչիս ոչ հասցէ՝ ի հեծութիւն . այլ և
ժի. 1. աշխատիս չքաւորիմ , մինչ ոչ գանձասէր՝ և ոչ զորպուոյ իբ-
րեանց զկարևոր կերակրէիցին և զհանդերձն հայեմիցէ-
նէք հաւատացեալ : Ոյժղ զբաղումն , որք առ դիտեմ-
լուն՝ զհանգերձս իբրեանց դնեն ՚ի գրասի , կամ առ-
նեմին իսկ վաճառեն : Ո՞յսիս մերկացուցանէ և աղքա
տացուցանէ արբեցութիւն . վնաս և իրաւամբք սպանդա
բանեան մերկակուրծ նկարի :

Ղ. Ո՞ւայ զի մի պատկեր սպանդարանեայն առնեմին մեր-
կասղ լոս իցէ , նկարի ՚ի գազանաձև նիր պատկ յուսոյ որ
Թոյ . Ո՞ւ ես ազաքաս . զի ցուցցի նշանաւս ուրախութիւն՝
զոր աղդէ գնեմին ՚ի միտս մարդկան : Ո՞անզի գրեալ է .
Սաք. գնեմ ոսքաս առանձ . . . զնիրս մարդոյ : և այլուր ասէ . գնեմ ՚ի
Ամ. 15. զնաբերեալ հաստեցաս : Ո՞յր արբեմն գնեալ զոճարեալ ա-
Սիր. ցուցանել , երբեմն զձախածեալ սիրտ մարդոյ : Ո՞ւայ ա-
ւետ , զի զոլորմնակ Հնար է՝ առ բարեաց աւելացանցուլ
Թիւ լինել չար , նոյնպէս բաղումք կան , որք զոճարեալ
ցեալք ՚ի գնեալ՝ ոչ խմաստութիւն գործեն . այլ անմտու
նան . զի տարապայման արբեմամբ՝ զնամ գնեալ բնաս-
նեն իրազութեանց խոտաւ ՚ի բաց գնեն , գնամ գնորհուրդս
իբրեանց յաւելալ ՚ի բաժակս . և այսպէս պիտանացոյ
իրազութեանց յատկացմամբ՝ ՚ի կենցաղահանս և ՚ի հոգ-
ոյս մեծապէս տուժին . իբր զի նամ չափաւանցալ գործ
՚ի մոլութիւն , և յեղափոխել ՚ի վնաս :

Ա՛տան երրորդ :

Ա. Ո՞նայ արդ՝ պատկերն սպանդարանեայս և եղջիւրս ա-
նել՝ ՚ի տոյժ Հոգարտութեան , զոր ծռանի արբեցութիւն :
Ո՞աջայայտ է թէ յարբեցօղս յոլովակի է բաղում պատ
ճառութիւն : Ո՞ի ոմն ըստ՝ ՚ի խնջոյս քան զամենայնն ա-
ռամ և ձարտար զանձն ցուցանիցէ . ոչ ապաքէն կիս-
արբեալն . որոյ ձառատութիւնք առաւելուն քան զամենայ-
ցեան : Ո՞ոմ զդիտութիւն կամ զարուեստ՝ ինչ զոյդ ու-
նիցէ , նա յանի ոչ ամենագէտ ձառարտակէ : Ո՞ոմ ըզ-
բանաստեղծութիւն են բանք , ջանայ երկիրդ վիրդիլեսս
լինել , զոր ոչ իրօք՝ այլ սուտ ձևանայ : Ո՞ոմ զձարտար-
խօսութիւն են բանք , առաղիսօք հաւատալ թերախո-
խի ,

խել, կարծեալ աղտոտ լինել իւրոց ասից, եթէ կարկաչանօք և զունչանօք զՀանդիսականն ի խոյս ձեռնէ։ Այլ զիմաստասիրելն եթէ լեզուն զոյգք, կամի՝ թէ առաւել հաստատուն ընծայեսցի նմա՝ քան արիւնատուելն. թէպէտև ամենայն մարդ ի գիտութենէ անտի։ Ոչ թէ զանձանց բանութենէ, զնրաւագիտութենէ, զդժշկութենէ, և զայլ արուեստից են բանք, այլ կայսր ոմն վերջ ուսուցչապետ պատուհասիրել ախորժէ. թէպէտև ասղուեստն ի խելս նոքա։ Այլ ոչ միայն ի գիտութենիս, այլ առաւել ևս յիշխան նաեւ խրախտանօք և արուեստ քաջութեան զամենեքումբք զանցանել կամի արքեցօղն. վայ և ոչ ուստեք երկնչի։ Ա–մ. հդ. ։։։

Ա՛յս Հոգւոյ ասէ, որ նշանակի եղջերաբ։ ըմ. պմմ

եղջերս հեղաւորաց դչբեռոյս։

Ա՛յդ՝ կամ ցեալ զսիսեալս նկար Հաստատել՝ի կատար՝ առաջի առնեմ ձեզ զայնգործարանն հնծել՝ի վազր։ Ա՛յլ ասիցէք. ոչ լաւ ևս էր նկարել հնծեալ՝ի ձի կամ՝ի ջորի, ի ցուցանել՝ թէ արբեալն է որպէս պէտ և ղբոյն՝ ուրոյ ոչ փոյ էմասորելի։ Ա՛ռարաք ասեք. քայց զանմտութենէ նոր խօսեցաք վերագոյն. ապա արդ մեայ խօսիլ՝ի վէր վերնոյ՝ կռնոյ՝ և թէհամանատ նշանակելոց վազրիւ, զոր չարեացանել սովոր են արբեալք։ Ա՛յդ ոմն պատմեն՝ և գաղան յոյժ սրընթաց և առ հն. արդ՝ այր երագութենէ նմանօգ է արբեալն. իբր զի՝ի բրդիւն՝ի բարկութենէ երագ է՝ի խօսումն և՝ի ապանութենէ։ Ասդ կրկին է պատճառ. մի զի գինի կամ օղի ջեռուցանէ զարիւնն, քանզքանզ զսիրտն, և պատրաստ՝ի բարկութենէ։ Ա՛յլ երկդի չացուցանէ զմիտս, մինչ ոչ և Հայիլ նմա՝ի մտաւորս վտանգն, այլ՝ անմտաժողութենէ ձեռն արկանել՝ի միաս. Ա՛ր. ղ՝ա. 38. ըմ աչմ՝, գինի անլաւ փորձէ գրգռուսի, և հակառակուսի, և խրճանաւն յոյժ։

Ա՛յս չէն ինչ զարմանք, թէ արբեցութենէն չարացանէ Հ. ։։։ զսիսիւս. զի ըմ գրոյն ընդհանուր գոլով գրգռէ առմուկս, որք և ոչ առաջի մի գիտեն կալ անկսիւ։ Ա՛ռաւելագոյն Ձմարտին այս չարբեցութենէն չատաջ եկեալ՝ի գինւոյ. իբր զի առատկարօրէս ջեռուցանէ. որպէս չայտ է չեզանակին, որոյ անկեաց նոց զայգի։ Ա՛յն, թէ նոց գառաջինն եգիտ որթ վայրի. որ մ՚ն զի գառն էր, հառչարենի առիւծու, գառլն, խոզի և հատկի. չայն արիւն խառնեալ Հոգ՝ արար կաւ. զոր արկեալ զարմատով որ Թոց, բուսոյց պտուղ քաղցր. և այնպէս իբրև հարբ

հոյ՝ ի գինւոյ անտի, արբեցաւ։ Յայսմանէ՝ առեն, է զի՝ ի գինւոյ առիւծանան մարդիկ բարկութիւ. է զի գառնանան պատկառուք. է զի խոզանան անառակութիւ. և է զի կապկանան ընդ վայրաբնութիւ. զի կապկին զոր ինչ տեսանէ լինել առնէ իւր, զնոյն ջանայ առնել. և ի առնելն զնա՛ խանգարէ։ Ա՛յսոյիս արբեալք կարծեն նմա լինել բաւական. և ձեռնարկեն յնա՛. բայց բաշա՛ւ անդամ՝ ի մեծ ինաս իւրեանց։

Յորդոր։

Ա՛հա կատարեցաւ նկարս. այլ տասդիք, զնացդ Թոռի՛ դի ձեզ պատկեր և կերպարան տպանդարամն տին, մանաւանդ Թէ արբեցուէն։ Ա՛յնժ էցի՛ն ի ձէնջ, որք կամիցին նմանիլ մանկանն՝ չխմաբերով. հնազանդ երևել՝ պատշաճաւորով. մերկամարմնին Հանդիսանալ՝ զգաստացեալ սրտի յայտնելով։ Ա՛յնժ էցի՛ն ի ձէնջ՝ որք կամիցին որթոյ պտուղ՝ խնդ ածա՛ ընդունել։ եղջերաւորի՝ ամբարտաւանելով, ի վազք հեծնուլ՝ կազելով և Թշնամանական ։ Ա՛յնք. քան լեզի մեզ՝ ի պատկեր և ի նմանուն ձեզ առեղծելոցս՝ այդպես գաջնանալ, և ըստ էության ինչ զան բանի զգենուլ կերպարան։ Համձեալ եմ՝ ըստ ձեր Հաստատութեն կամաց. պինդ կացէք՝ ի գոյն։

ՎԱՐԴՈՎՕՐԴ։

Յաշափս նմանուքե, որ՝ ի ձէջ մտաց և լերանց։

Ընտիր. Իրրև էջ յա՛ի լեռնէ անտի։ Ա՛ստի. ը. ։

Ա՛կռոնաց։

Ա՛ր որ ընթեռնուս զընաբանս, էբրև էջ յա՛ի լեռնէ անտի, Հարցանիցէ Թերևս, զինչ առներ քա՛ի լերինն անդ։ Ա՛ռ որ լերամբ և զոգաշնեկսինն պատասխանել, Թէ լերամբ բառգա՛ անդամ՝ նշանակի վիճակ երկնային խոհման և կատարելութե։ ապա ոչինչ ևս զարմանք, Թէ քա՛ յոլովակի երաներ՝ ի լերինս. զի ուսուցանել կամեցաւ իւրով օրինակաւ, Թէ պարտ է քրիստոնեի դիմել՝ ի վիճակ կատարելութե։ Յայտ է՝ Թէ ընտիր ընտիրքն՝ ի Տաւուդ, և երդունքն՝ ի գազանաց, և պիտանագոյնքն՝ ի Ծառուց՝ ի լերինս գետեղեանն. այլ պանծագոյնն՝ ի Տաւս սրծոնի գնե ըզ

բոյն

քոյն՝ի լերինս. և արագասն այծեմանք միշտ՝ի բարձ-
բաւերն լերինս բնականան. և սիրամագոյնն՝ի ծառս
Թեղոյ՝ի բարձունս ցամաքուտս և յաւազուտս՝ կամ՝ի
լերինս՝ լաւ և ածէ և պտղաբերէ։ Այս ամին օրինակի
բարւոյ և ածապաշտ քրիստոնեայք՝ զոյս յիրաւի է կո-
չել արծուիս՝ վասն սլանալոյ նոցա՝ի վերնական խոհմունս,
այծեմունս՝ վասն երագելոյ նոցա փոխեառանդն՝ի գոգս քա-
րինս, և Թեղոյս՝ վասն ուղղաբերձ լինելոյ մաքուր մտաց
նոցա, միշտ պարարին բնակիլ՝ի լերինս. այս է, դիմել՝ի
վերնական կատարելութիւն։ Այլ աւազդ ազէտիցս. զի բազմք
ինքանին, զոմն ելանեն. բազումք ըստ կրունկն ընկրկին,
քան յառաջադէմ գնան։ Այս յայսմանէ զՀմարտուս՝
առաքեալ արտացոլ նմանութիւն ինչ, որ՝ի միջ մարդ կան
մտաց՝ և լեռանց։

Հարցաբանութիւն։

Այ՝ինչ մարդկան են երբեմն զլերինս։ (բաժանումն.) Այ՝ցի
և ըստ լերանց՝ երբեմն ինչ պարատաւելի, և երբեմն ինչ գոլելի։

Այ՝ասն առաքեալ։

Յառաջ քան զնամ գիտելի է, Թէ զինչ է լեառն։ ՀՀ.
Եառն է կարկառ հողոյ գիտացեալ և բարձրացեալ
յերկիրէ։ այս սահմանն է լերին. և ահա նմանաբար սահ
մանի և այլ հատած։ Այ՝ի զինչ է հոգատան, ոչ ապա-
քէն հող գիտացեալ. ոչ ապաքէն ամբառնալ զինքն՝ի
բարձունս, յորժամ քան զայլս վերապատս զանձն հա-
մարի. ոչ ապաքէն ոչ Թէ վերառնու զանձն յերկրէ,
յորժամ զլինելոյ իւր հող և մոխիր ոչ յիշէ, և զայլս աբ-
համարհէ։ Այլ զրօսելոյակ լերինք առաւել ցուրտ են
քան զհովիտս, ըստ նոցին հատարաք՝ որ յիշխանաւէ մէր են,
առաւել գաղջ են առ եառանդն ածապաշտուէ. ոչ յայտ
է՝ի բազում աղնուծականս. որք ոչ յանձնախոն յեկեղեցի
երբեմն զգաւհիկս. և որք՝ի լուր բանին այլ ոչ սլիտատարս
Համարին զանձինս. քի Թէ, առյաւ առ[illegible]
Այս. Ա. Ա. Այ. Ա. Այ. Ա. Այ

Թոհ[illegible] . ոչ լերամբք յիրաւի է խմնամբ զմեծատունս աշխարհի : Պարբերն ոմն լեառնն բազում Հող մեծու- թեան , նոյնպես մեծատունն առաւել քան զայլ մարդիկ երկրաւոր գանձս առեալ : Այս այսպես մեծանայ մարդ , ոմն լեռնանայ լեառնն . յո է : Յորժամ ջուր նե- ղուածն զբղթակայ հողն , այս է՝ զդրսոյիս , զնկերս և զծանօթս ուստի և ծախէ . զի ի միասուի միոյն բազում անգամ յառաջ գայ այլոց օգուտ : Յորժամ գետնաշարժ լինի , այս է՝ յորժամ այլք ձախորդութիւ , կամ նեղա նօք ուրուք նկուն լինին . զի ցածուածն միոյն բարձրանի և այլոց : Եւ յորժամ աւազք կուտակին , այս է՝ յոր- ժամ բազում պաշտօնք աւագութիւն ի մի ոմն ժողովին . զորս արժան էր բաշխել ի բազումս : Համառօտ ասա- ցից . զորօրինակ վէմն փոքրիկ , որ երբեմն եհար զար-
Դան. ձանն , եղև լեառն մեծ . նոյնպես բազումք զարձանս խոր
ած. 35. տակելով , այս է , զաղքատս հարստահարելով հաստա- նին յաւագսն և ի մեծութիւն :

Ած. Ով կամիցիք աւելի լինչ գիտել զերանց , առացից եւես : Երամբք նշանակին պետքն մեզաւորք : Ընդ երկինք կան , որք հնար գժդպահ կրեն ի ծոց իւրեանց . ոմն եռ- նաս և վիսուք , և այլք : իսկ ոչ գտանիցին և քիմ մարդիկ , որոց բոց ցանկանէ վառի ի սրտի առ անձանց և այ լոց կորուստ : Ոմանք ի լերանց յորդ գոլորշի արձակեալ՝ արտաքրեն յօդս ամպս թանձրացս , և ապա անձրեւս իսկ ոչ նման եղեն լերանցս չար ընկերք . որք չիւրեանց բե- բանայ զգայեն բան ժանտահոտ . և յօդս , այս է՝ յերն- կերս ամպ գայթակղուցն պատճառեն . յորոց ապա յա- ռաջ գայ անձրեւ դառն արտասուաց , մանաւանդ առ այնոսիկ , որք խաբեալ՝ զինշոճառութիւն իւրեանց լան : Եւ ևս լերամբք մարթի է խմնամբ զդատաւկանձունս . զի ոմն լեառնն է անշարժ վճռ կարի ծանրութիւն , նոյնոյ հեղգն ի գործել գբարին է ոմն Թէ անշարժ : Գտան- ձեալ ոմն ամենք ի լերանց այնչափ բարձր են , որ և ի տօթագին աւուրս ամպարհայ ինան ձիւնաթաղ և սառ նասպատ . նոյնպես կան մարդիկ այնպես խստասիրտք , որ Թէպետ և անապատասիւռ լոյս խմնամբն արեգա- կանն ծագէ ի նոսա , սակայն ոչ հալին , այլ՝ ևս քան զևս խստանան : Տեսէք , զի միաք մարդկան են իւրեւ զնե- քինս՝ իրօք ինչ պատասխանի : Այլ միաք անցցուք ի չարէ ի բարին , և ի պարս[illegible]անաց ի գովեստ :

Ամէն

Ա. Ա՛ղ քաղաքաւ յատկութիւնք լերանց , ըստ ցայս վայր ասա-
ցեալոցս՝ զմարդկան մեղութիւնս յայտ առնեն . նոյնպէս
քնաւն լերանց և զմեծամեծ առաքինուեցդ և արդեանց
լերին զմանութիւն ։ Այլ այս է թէ լեառնն յուսալիկ ի
միջ ալեաստ ծովու կուռն և անխորտակելի , զնոմ Տող-
մոց սատակութիւն , և զվհատանց սպառնալիս արհամար
էր և ծաղր առնէր , անխախտ կալով յիւրում կայն ։
Ա՛րդ՝ այսպիսի լեառն ոչ նշանակ էր արիութիւն ։ կարի՛
խակ քաջ . զի այր արի առ ոմ՛ բերութիւն բաղդի միօրինակ
Տայի . ոչ՝ ի յաջողուածս փքանայ . և ոչ՝ ի ձախորդու-
թիւնս ընկճի . այլ՝ միշտ կայ մնայ նոյն ։ Ի՛նքնիշխ բարու-
թիւն՝ արիաբար տանի . ի գալ հիւանդութ՝ երկայն-
մտութիւն Տամբերի . ի խածանել սուր լեզուաց՝ ոչինչ
խռովի . և թէ ի վէր գան բաղդաւ և մեծամեծ վիշտք ,
ոչ զարհուրի . այլ՝ զգաւթիւնն դոյէ . զի պատեհն կենաց եմք, Սահմ.
ես յոմանք գողացայք ։ եբ. ։ ։

Բ. Այն կամք էին յայլ յատկութիւն լերինն մատչել , մարդ-
է ասել , թէ լերամբք նշանակին արք ուժգնահոգք . զի
զորօրինակ լեառնն ուզղեալ է յերկինս , և միայն ստո-
րոտով Հաշակի զերկիր . նոյնպէս այր ուժգնահոգ Հուպ է
այն յերկիր , բայց ստամբ միայն , ոչ թէ կախեալ և
արհամարհելով զերկրաւորս . այլ մտօք և խոկմամբ ձգ
գի յերկինս , խորհելով զերկնայինս և զանանցականս ։
Ա՝յր այսպիսի ուժգնահոգ՝ մարդի է կոչել լեառն , վասն
լինելոյ նմա վերամբարձ և մեծ քան զայլս յերկինս . զի՛,
անդ ա՝ս երիտ՝ս տէրք , և այս յերէրս հաստեր ։ Ա՛րդ՝ զորօ- Ի՛սայ. ԽԹ. ։ ։
րինակ հրեշտակք ասացին զմարդ . ղերծիր՝ի լեառն . նոյն Դանիէլ . Ժ. ։ ։
պէս և ես զձեզ յորդորեմ . ի լեառնն խոկման և մե- Ժ. ։ ։
տածութիւն՝ զերկութիւն անձանց դործ եսջիք ։

Գ. Ո՛չ Հուպն ասացից . լեառն նշանակ է և առատաձեռ-
նութիւն . զի արդէս լեառն զընկալեալ անձրեւն ոչ պահէ
ինքեան միայնոյ , այլ՝ անդրէն ի դաշտս ածէ և Տոսէ .
նոյնպէս այր առատաձեռն զընկալեալ պարգեւս յատուա
տուչէն երկնից՝ անդրէն քաղցրութիւ լեառնեան յայլ
բաշխէ ։ Ա՛ռ կամ թէ Տարցանիք . զինչ նշանակիցի լերամբք,
ուստի կդիտիմ ասել՝ արծաթ և այլ Տրահալելիք . առ
ի դիմանին այսոցիսի լերամբք արք առաքինութիւնք և ար-
դարք . արք զանկն առաքինութենց և արդեանց ստացել

առնին ։ Ի վախճան տալի գիտելի է . զի լերինք տակով կայծակնահար լինին քան զհովիտս . և սովին նշանակի , թէ մեծատունք և հպարտք , մանաւանդ որք յայլոց վէր կարի իմն ձեռնտուն , մեծագին երկնչել առնին ի չան թաշխարհ պատուհասից և յանծանօթ բարկութենէ ։ Իսկ հովիւք յիւրեանց խոնարհեալ վայելին ի ցօղ ուժգնային օգնութենէ ։

Յ ՈՒՐԱՒ ։

Ա՛րդ՝ Տարցիք մնաց ձեզ , եթէ ի բաւել կամ ի չար յաւակութենէ տուի լերանդ կայցէ ինչ ի նա ։ Ինձեզ ցիք զխիղճ մնաց ձերոյ , եթէ արժանի էք ելանել ի լեառնն փառաց ։ Ա՛պա թէ անարժանս զձեզ գտանէք , փութացարուք ելանել ի լեառն գիտոյ . այս է՝ ապաշխարել , մանաւանդ թէ ի լեառն ձիթենեաց՝ աղեկեղ մտքմբուխմբ . զի և ի լեռնէ տուի ելջիք ընդ ի լեառն փառաց ։

եր. ֆ. գ.

ԿՐԿԻՒ Ա ։

Յաղագս նմանութեանն դատաւորին , և հիննաց տարփանն ։

Ունաբան . Իբրև եմուտ (յն) ի նաւն ։ Ա՛ստ . ը . 23 ։

Ա՛կսանաջ ։

Ղեղ՝ և աւուրս ձնաբոս քաջագէտ՝ կիպրիանոս զմարդկան կեանս նաւարկութեի կոչէ . յորում ասացք ի նաւաշանդխատ երկնային գաւազանն Ժամանեն . և յորոյ երկոցուն տատրանեան տախտակաց խորտակմամբ չարաչար նաւաբեկին ։ Ման զի զորօրինակ ըմ վկայել էր քնաբանս , ի տոհանել յի ի նաւս՝ վազվազակի յարեաւ մրրիկ վտանգաւոր , գնել նաւին ծածկել յալեաց անդր . նոյնպես մարդիկ ի նաւարկութեի կամ յրնեձացս կենաց յորոմակի մարմնով և հոգւով վտանգին յոյժ . և եթէ ոչ անդադար ապօթիւք առ աստ զօրեացն , փ֊ էրկեա զնէ , չարաչար կորնչին ։ Ա՛ռ քաղ առ մնաւել ձեզ զայս , լուսարուք՝ զինչ յառաջագոյդ ասի ։

ՄԱՏ . ը . 24 .

ը. 25 .

ՀՈՎՍԵՓԻՒՆԵՔ ։

Կեանք մարդոյ ի նաւարկութեի ։ (Բաժանուն .) Օ ի ծո վով նշանակի ծ . և նաւահաւ՝ պետիս վիճակ կենաց ։

Ա՛ման

Լսակ Ծովով աշխարհ նշանակիցի։ Լ՚որ, զի՛ ի մէջ Ծո-
վու և աշխարհի կայ մեծ ամմանութի՛ն։ Լայս առա-
ջինն յայտ է Թէ Ծովն վաղվաղակի՛ն Հանդարտուի յամ-
բոխումն լեզափոխի, ըստ առելոյն անհնբայ՝ ի քննել
անան խառնի Ծով։ և ուր արդ խայտային նաւք, անդ
առօրիւն ընկղմին։ Լոտ գնին օրինաւի յամպատճառ աշ-
խարհն վաղվաղակի՛ն Ճախորդուի փոխի։ և մեծ քաղց-
րութի՛ն ի գառնութի՛ն լեզուջրի։ Լչ և ա՛ տիկը Ծովու
ոչ երբէք ուտան ի ՚ամին կայի, այլ՝ ելանեն և լինանեն։
Օ՚նոյն և տեսանել յաչխարհի՝ քանզի բազում ամ-
բառնան ի բարձունս՝ ի չարաչար կործանութի՛ն։ Ալ այ ա-
ստ դառնի՝ փոխ զամպարիշան վերացեալ ևբաչքրացեալ որպես Սաղ.
գնացս լբեանանս՝ անդի և անդ ոչ էր։ և այլուր ասէ՝ կոր- լբ. 36։
ծանեցեալ ինոսա յամբարտաւանութի՛ն իւրեանց։ Ալրում յայտնու ղ. 18։
գոյն և յոր վկայէ յասել իւրում՝ բաչքրացուցեր զին երբա Յոբ. ը.
ի վե՛ր ծովոյ, և աբխուացեր զին ուրիցէն։ 22։ զոր
ալն երբա-
ղ։
Ղարձեալ՝ ան՛ի Ծովու ձկունք մեծամեծք ուտեն զը- Ես. լ.
մանուն, նոյնպես յաչխարհի բռունք հարստահարեն 2։
զտկարս։ ըստ այմմ՝ Օ՚ջ՝՝՝՝ ապտնկանեցեր ի լանել ամ- Հզեբա-
պարշտ զարդարո։ և արարեր զմարդկ երբու ձկնառնս Ծովս։ ա. 15։
Ալայց արդ ա՛րբ՝ Թէպետ և կլանեն ի բռնաւորաց՝ իբր
յոմանս ի փոր կիտեն, ապական և այնպէս կենդանի են,
առելով։ երբու նանկանագոտ, և ափաւոսկ էնդունի նոս։ Ես. կ.
և Թէպետ Ծովն ե գառն յոյժ, ապական ձկունք մնալոյ 2. 9.
ի նմա՝ ի նոր գառնութի՛ն ոչնչ զղջին։ Ալոյնպես Թէ-
պետ և լի ե աչխարհս գառնութի՛ն, ապական մնալոյ ի
ընտելացեալ ոգիս՝ ինչ ոչ զղան։ նմանեալ այնոցիկ։
ոյոք զնկաւելն ընդ խոռոչս վայրենեաց փախիւթի՛ն Տամա- Յ։ ե.
լիեին։ Լչ ան Ծովն ոչ զեղուս ջուրսը։ ըստ, ՀՀՅ ուղիւ՛ն Հ. 7։
Ծով փնան։ և Ծով ոչ ընու։ նոյնպես աչխարհ ոչ զեղուս ան- Ես. 7։
ցաւոր բարեաց։ զի ոչ ցանկութի՛ն մարմնոյ յագի Հեշտու
Թի՛ն, և ոչ ցանկութի՛ն աչաց մեծութի՛ն, և ոչ ամբար-
տանութի՛ն ասոի կենաց՝ պատճառ։

Լչ և ա՛ զինչ Ծովով, որ վտանգաւորն ե յոյժ՝ յանկապոյն Ի.
իցէ լսնանալ՝ բայց եԹէ զաչխարհ։ Ալ կայ ե Հնութիւն
Թեան օգտակիւս, յասել իւրում։ Ալիրն զաչխարհ, ըն-
կղմի զբնել։ քանզի զսերծոյս իւր պիտի ընկղմել, այլ ոչ
բարձեալ բերել։ Օ՚վտանգ Ծովով՝ ասէ բնութիւս,
ցոյ-

ցուցանել անցորդաց նոճաստլեն, և կտրատելոց յանձնաստլեն. այնպես զվտանգ աշխարհի ցուցանել փրկելոց սակաւութեն, և դատապարտելոց բաղմութեն։ Պարզեն ծով աշխարհի վտանգաւոր է յոյժ հոգւոց, քան ծով մաքսիկոյ՝ մարմնոց. զի՛ն սմա՛ն չորից նաւաց հաղիւ մին կորնչի. իսկ՛ի նմա՛ն չորից հոգւոց հազիւ մին ապրի։ Օ՛ինչ առակից զհոգմոյ դիւականն փոքութենէ. զժայռից և զյորձանաց չարաչար առնթից մեղաց. զմեռ հարեր երդոց համարձակ կիւ չար ընկերաց. որոց բը- նաւթ կորնծանումն նուիրեն հոգւոց։ Պայ և առակալն հիւ բնչք են՛ի ծովու. իսկ ո՛չ և ծով աշխարհին լի՛ իցէ հը- ձգած. բնչիւք, և պղանդակօք։ Պէ պղանդակ կոչ ծննդեանք՝ որ էբրև վառաբեր ոանի պատմուճան. մինչ հրաւառիւք ասել զպղն- պսիակաց Թէ առաբ է՛ ընդունանոցա՝ ոչ հրեշ կոչ մարդ, որոյ է բերան երկրեզու. զորմէ ասի, պէբան երկիբայա ապականք։ ոչ հրեշ կոչ մարդ, որոյ են բաղուստ դլուխք։ Պա առաղ, զի կան մարդիկ այդպիսի. առաբ են առաւմունք բամ- բասողաց, զրպարտչաց, և հայհոյչաց. բերան երկրե- զու ունին առաւոտք և ընդդառաջք. այնչափ դլուխ ու- նի որ, որչափ ախտք տիրեն նմ՛. և Պ օգուտնեսոի, այն- չափ տեարց է որ Ծառայ, որչափ ախտից Ծառայէ։ Օ՛ հուսկն առացից. զորօրինակ՛ի Ծովու չիք տեղւ օձից վնասի, նոյնպէս Պ առաքելոյն՝ ոչ ոանիմ գչաղաչ, որ ասէրն ձայեղ էրէ, այլ գնդապետչեալն խնդրեմ։ այս է, նաւեմբ հանապազ՛ի նաւահանգիստն կայս. բայց յոր՛. ի նաւա հանգիստ կամ յաւիտենական երանութեն, կամ անվախ Ձեռն դատապարտութեն։

Պ՛ան երիցորդ։

Պ՛ա միտ առիք ցայս վայր. ունդ Ծովով յերեսաւ և խմնալ զաշխարհ. արդ՛ի միտ առիք, զինչ նշանակիցն նա- ւարկու։ Նաւարկօրէն նաւակաւ նշանակի եկեղեցի. մինչև Պ հաստարակ ասից՝ ուղղել զնաւակ պետրոսի՝ և զեկավարել զեկեղեցի։ Պ՛ոչ ասաց ոմն՛ի դիմաց պետ- րոսի. զեկեղեցի ոչ նաւ զեկավարեմ. լոռ Ծով՛ ևն ասհ մանք Ծի. ուռկան՝ վարդապետութիւնք. Ծուկն՝ մար- դիկ։ Պա ոչ անհիմն առաքրի թողչաւութեն. քանզի առացիք, ունի ևս՛ի ձև նաւի. ոչ յառաջն և՛ի վերջն է նեղ, իսկ՛ի մէջն լայն։ նոյնպէս եկեղեցի Պ նմանութեն նաւի յառաջն եղև նեղ, զի ասկաք էին հաւատա-

ցեալք.

ցեալք. Նեղլեցի և ի վերջ ձի, այս է ի ժամանակս նո-
ւիրն. զի բազումք յոյժ ի քաց կացցեն ի հաւատոյն
քէն. այլ ի միջն է լայն, ամ ուրեք մեծ քաղմուն ու-
նելոյ չըխտանելից։ Վարձեալ, ասացիք. առ ինչ կազ
մին նաւք. ոչ ապաքէն յայն սակս զի մարդիկ նոքօք ըն
դհաս և ըն ծով անբոյնի անցցեն, և ի գեմ եդեալ նա-
ւահանգիստ ժամանեսցեն։ Այոյսկս մարդկան անհնար
է անբոյնի հասանել ի նաւահանգիստ յաւիտենական
փրկութէ, բայց եթէ նաւաւ եկեղեցւոյ։ Վ՚ոկ ըն ըզ-
նաբանիս՝ մտանել քո ի նաւ աշակերտօք Իւրովք ի ցա-
ցանել, զի թէ կամիմք աշակերտ լինել քրի, պարտ է
մեզ լինել ի նաւակին քէն, այս է յեկեղեցւոջ նմ։ Վայց
չէ բաւական՝ որով և իցէ օրինակաւ լինել մեզ ի նաւա
կն եկեղեցւոյ. այլ հարկ է և քէն ընդ մեզ լինել շը-
նարհօք Իւրովք. զի ոմն ամրակառոյց իսկ նաւի՝ հնար է
կորնչել առանց նաւապետի, այսպէս և ի նաւ եկեղե-
ցւոյ նաւաբեկիլ հոգւի, երբ զուրկ է ի շնորհացն այ։ Վ՚ոկ
զգուշանալ պարտ է, զի մի կորուսցուք զայս շնորհ, այլ
միշտ պահեցուք. և այս լինի՝ եթէ հրամանացն այ հնա
զանդ լինցուք. զի այսպիսիք ըքն ըն Իւրեանս ունին։ ըմ. եւ Ղ-ւ.
Նա՝ ի գ նաւացն, որ էր սիմնի, որ Թարգմանի Հնձիդ։ Ե. 3.
Վարձեալ նաւաւ մարթ է խմանալ և զվիճակ կրօնա-
ւորութէ. յորում Իւրք ի հաստատուն նաւի, որոյ ոչ-
ինչ կազմած պահասի, ապահովագոյն լինի նաւել ընդ
ծով աշխարհի։ Ասացաք, Իւրք ի հաստատուն նաւի,
որոյ ոչինչ կազմած պահասի. զի ոչ ապաքէն ի նաւ
կրօնի կայ ամենայն՝ որ ինչ պիտոյ է կազմ և պատրաս-
տական նաւի։ Վ՚ոկ խնդրեա, այն է խմաստութիւն
և ըմտրողութէ։ Վնխաիկս կամիս, այն են բարի իղձք,
և առ միմեանս սէր։ Վայմ խնդրեա, այն է վեհմտութիւն
խոկումն։ Վ՚ապաքէն մարքութէն վարուց՝ ոմն թէ առա-
գաստ է նորա. միաբանութէն և ձշմարտութէն՝ ոմն թէ
առաստանք. յոյսն և ապաւինութէն ոմն թէ խարիսխ։
Կամիցէք այլ ևս գխտել ինչ գնաւէս. ըսնարութ և ևս։
որ ինն ի նաւի, շատ է նմա անձուկ տեղի. նոյնպէս կրօ-
նաւորի պարտ է ոսկաւուք շատանալ. ըն այմմ. առնիմ Ա։ Տիմ.
գնբաիսոք և գնանիբեցիս, և այնոս շաւասոյս. մնանաւանդ Ա։ 8։
զի նեղ է ճանապարհն՝ որ տանէ ի կեանս։ Վարձեալ՝ որ ինն՝ի Ա՛։ 14։
նաւի՝ ոչ անաւարժան վարիանին առ ոստս նաւել զնկալարի-
նոյնպէս կրօնաւորի չէ պարտ գԺողարիլ, եթէ մեծա-

Սէր. ա. 20. ասէ ունելոյն քան զինքն առորակայ ։ Ընչաւէ ձեզ եղեւ , եւ
Ածէր կալջէր ընդէն ։

Ղ. Կաց ևս՝ ոմն նաւաւ ընդունակին ամենաօրհնեալ ձեռամբինն ,
ղա՛ւ. ա. որ եղև էրբև ընաւ չափաբեր , ի հեռաստանե բերեալ զքո
Ղ. 14. գնայ հրեշտակայ , նոմանպես նովին մարթել խմնալ և
զաւետնայն արդար Հոգի , և զաւետնայն այր կատարեալ ։
Ո՞տայր ամենեցուն ձեզ զընտիր նաւել Հանդամանս ու-
նել , զի աջողակ հասանելիք յերկնայինն նաւատեան-
գիտս ։ Հարցանիցիք , որ ևցեն այս Հանդամանք . լսեա
բնաբ զպատասխանին ։ Կատն Թեոֆանեաբեան կատուցիւք՝
ուսուցանէ , Թէ պարտ է արդարոյ Թեոֆանեաբեան լինել՝
հրաժարմամբ յանցաւորացս ։ Կատն՝ ի ներքոյ ունելոյ
զքոբս Ծոմոյ՝ ուսուցանէ , Թէ պարտ է արդարոյն ար-
համարհել և ոչ Թէ ըստ ոտիւք ունել զաշխարհ , և զիմ
աշխարհայինս ։ Կատն՝ Հանապազորդ ի նաւատանգիստ
դիմողաբ՝ ուսուցանէ , Թէ պարտ է արդարոյ Հանա-
պազ անձկանաբ դիմել ի նաւատանգիստ երկնից ար-
քայութեն ։ Կատն՝ որ ի ծովուն կոզմինն փակէ , և յերկ
նից կոզմինն բաց , ուսուցանէ՝ Թէ պարտ է արդարոյ
զբարի գործս իբր ծածկել յաշխարհէ , շատագեալ՝ եԹէ
երկնից միայն լցեն երեսակն ։ Կատն պատուհասին ըն-
չիւբ բեռնաւորեալ՝ ուսուցանէ Թէ պարտ է Հոգւոյ բերիս
տանկին լի լինել Հոխութեբ առաբինութեբ ։ Կատն
լեկած նաւ , ուսոյն արդարն զՀամբերութեբ ի միշտ . ի
Հոգմաւար նաւ , ուսոյն զՀնազանդութեբ . յանձուկ ծո-
գաց նոր գնաստամբերան , և յընդարձակ միջոց նոր զսէր ։

Յորդոր ։

Յայտ է յաստուածոցս , Թէ ծովով խմնալն ։ իսկ նա-
ւակաւ եկեղեցի կամ կրօնաւորութեբ . մանաւանգ
Թէ վիճակ կատարելութեբ , կամ Հոգի արդար ։ Իսկ
զինչ գայսբ զՀետ գայցէ . այն՝ Թէ կեանբ մեր նաւար-
կութեբ նման է . զի ոչ ոբեբէ զնաշտ որ ասէն ծածկոյ էջէ ։
Յբ. 14. Կարդ՝ երջանիկ և բարեբաստ եղիցի նաւարկութիս , եԹէ
յայդ նաւս մտանեմբ , կամ զատացեալ Հանդամանս նոս
էն ունիմբ ։ Կպա զդոյշ լերուբ , զի մի պատահեսցէ ձեզ
ըստ Հոգւոյ , որ ինչ պատահեսցի յոչխարաս ըստ մարմնոյ ։
Յ. ա. Կրնաւ է Թէ յոչխարս փախուցեալ յերբեսայ տեն՝ եմուտ ի
ա. 3. նաւակն ի յառնել մերկն ընկեցաւ ի ծով . և կրաւ ի կիսոն ։
Ո՞զդոյշ լերուբ , զդոյշ լերուբ , զի մի ի հեռանալ ձեր
յոչ

յիմ մեղաց , և ի մոռանալ ի նաւ Տալին յաջողութենց , յանկարծ մրրիկաւ վարեալք , հիմ վաղարհաս մնացու յարիւ տակիւք ի նաւէ անցաւոր բարեբաստութեց արտաքս ան կանիցիք . և ի ծով գժոխոց ընկղմեալք , ի կիտէն աստանայն կլանիցիք :

ՎՐՔԱՊՕՂ ՀՕ :

Յաղագս նմանութեան , որ ի ձէզ ափաբոյէ և արտ մարդոյ :

Ընթերան . Ալ սերմանելոյ զսերմն բարի յագարակի իւրում : Մատ . ԺԳ . 24 :

Ասէ՝ ագարակ է սիրտ մարդոյ . զոր պարտ է քաղ մը զսերմն բարի շնորհայ սերմանել ի նա . իսկ աստանայ զորմն ախտից ցանել ի վէր :

ՀԱՀՈՎԱՐՈՒԹԻՒՆ .

Յառակն բնաբանիս ջորը անձինք յիշատակին . յր , սերմանօղն զսերմն բարի . ցանօղն ի վէր զսերմն ջար . պահապանք ագարակին , և հընձօղք նր : Լուր խնդրի , զինչ նշանակիցի յոր բերութեամբք սոքօք : Պատասխանի . սերմանօղն զսերմն բարի՝ քն է . ցանօղն ի վէր զսերմն չար՝ սատանայ է . պահապանք ագարակին խմնդին հաճագործք և անձկագործք ժողովրդեան . իսկ հընձողք հրեշտակք : Որը զի քն յաւ փարաւէ եկեղեցւոյ իւրոյ՝ սերմանեաց զսերմն բարի , զողջամիտ վարդապետութեն . և ի գոն լինել , յր ի հեղգալ և յանհոգանալ մարդկան , այս է՝ մեծաւորաց , որք ի պահպանութեն ագարակին են կարգեալ , եկն թշնամին , յր է սատկ . և ցանեաց ի վէր ջրոն . այս է , զչարս ըն բարիս խառնեաց : Ապայ ի ծառանալ հնձոյ , այս է , ի կատարած ժամ . Ծիա , ասասյ , քն ցհնձօղս , յր ցհրեշտակս . ժողեցէք զրոն . մեկնեցիք զչարս ի բարեաց , և խոպեցէք զայր խրճոնս առ ի յայրել . որ լինիցի յետ վճռոյն , երթիցէ յինէն անիծեալք ի հուր յաւիտենական : Այս զրոյցիս ծանուցեալ ի ղեկտրան եմ . այս է զչարիս և զընտիրս մուծիք յարքայութենէ իմ. յոր հրաւիրեսցին բանիբն , եկայք օրհնեալք հր իմոյ : Այլ զորօրինակ ագարակաւ քով նշանակի եկեղեցի , նոյնպէս նոքին մարթի խմնդալ և զսիրտ մարդոյ . երբև զի քն սերմն բարի շնորհայ սերմանէ ի նա . իսկ սատանայ զորմն ախտից ցանէ ի վէր :

ՀԱՀՈՎԱՐՈՒԹԻՒՆ .

Ալ՝ ագարակ է սիրտ մարդոյ . զոր պարտ է քաղ մը

չակել ։ (Բաժանումն ։) Յե առ այս պահանջի նախ՝ անհնար փոյթ ։ երկրորդ՝ մեծ խնամոտութեի ։

Յ՝ասն առաջին ։

ա։ Ա՛յո՝ առ՝ի քաջ մշակել զադարակ պտղի մարդկան, պահանջի անհնար փոյթ ։ զորոշեալ պարտ է ունել հոգածութեի, որ ընդհանուր գործել պտուղ ինչ յադարակին իւրմէ ։ Այսս առաջին՝ առ բերելոյ ադարակին պտուղս բարիս, պարտ է քաջ պարարել զնա, աղբեալ արկել՝ի նա, և աւելացս ։ Ըստ գործոյ արհեստին առ պղտորաբերելոյ ադարակի պտղի մերոյ զգործս բարեաց, հող արհանել սիմ՝ի նա, այսինքն է, առեալ զմուտս ածել զուտսն իւր՝ և զամարդուն, և այնպէս յիշել ՚ի ոչ այլ ինչ է, բայց հող և մարդիկ ։ Այսպէս է ՚ի, սիրտ դաւթի լի եր որպէս ՚ի Ձաքարէ պաքարոսեանն ։ և ուստի էր նմա այն պարարտութեի ։ լսեցուսը զպատասխանին ՚ի նոսա՝ն իսկ բերանոյ ։ պնդեր առ՝ որպէս պնդոյ կերէ ։ Ցեսմեր զինչ գործեմ մատ ծութիւդ ։

Ա-ՄՂ. ԿԲ. 6.

ՆԱ. 10.

բ։ Երկրորդ՝ առ քաջ մշակութեի ադարակին պահանջի՝ ջանիս տերկել զնա ։ Այսպէս առ քաջաբեր մշակութեի ադարակի պտղի՝ հերկատրծութեի պիտի ։ Ոսկ զինչ և՝ մանաւանդ հերկագործութեա ։ ամենեք զնեղութեի նմա նան, և զճնշումն մարմնոյ, կամ զայլ խոտոտեալսն ձեզ գոնա ։ ասեն ։ զորօրինակ արօր ՚ի պատուել զկօրգաճեալ Տղին՝ պատրաստել զնա ՚ի սերմնաւորութեի, նոյնպէս խոտացեալ սիրտ մարդոյ՝ նեղութեիք առաքելոյն յոյ յորմէական յորդորի ՚ի բարին ։ Ա՛յլ ես ըստ այնմ գրի գործի՝ արօրագործ խնամատար առ զանոսիկ՝ որք զսիրտս պղտզամտոյց բարեխոտոտ յորդորանօք պատրաստեն ։ ու պա պտղի մտօք միտ դիր ոգեշահ խոտոտուց և քաջալերութեի, զորս բերանոյ քարոզոյ՝ խոտոտեանահարց և այլ բարեպաշտից մտաւոյանէ ձեզ ասծ ։ զի այսմիկ հերկագործի ադարակ պտղի ։

գ։ Երրորդ, առ քաջ պղտզաբերութեի ադարակի՝ պարտ է նմա ընդունել սերմն բարի, որ բաղում հոգածոյ ձոնէ սերմանի ։ Այնպէս սիրտ մարդոյ ոչ երբեք պտղաբերէ, թէ ոչ սերմն բարի ՚ի նմա սերմանեսցի ։ Ոսկ զինչ և բարի սերմամբ խնամոյցին ։ Հաստատակօրէն բարի սերմամբ նշանակի ողջամիտ վարդապետութեի, և բանն ոյ ։ այլ ես յոյսամ վայրի բարի սերմամբ խնամատար գործ

գթասրտութ դիտաւմն , որ նման է հայոց մանանխոյ՝ ըստ առակ Մա՛ր. ԺԳ. 31.
մարդոյ պէրճանեաց յափարտիէ իւրոմ . որ [illegible] գոյր է քան
պաճ սերմանիս , բայց յորժամ ածիցէ , ծիծ է քան պաճ բանջարս .
Եւ լինի ծառ , հինալ գալ [illegible] երկնից , եւ հանգչել յոտոս նը ։
Որ զի դիտաւմն զայն [illegible] փոքր [illegible]
բանի , բայց ու ծառեծ պտուղս բերել ։ Ա՛յ՝ յոյժ լեցին
յոյսդ վայրի այն բանք . զփաթակ ոչ ի ներքոյդ այլ Դնբ. ԺԸ. 19.
այլ . զի տալոյ յոյսդն հրամայէ , ջանալ ու զկիրճն և
այլ այլ դիտաւմն ի մի գործ ։ Հանգի վայ երկնաւոր . Սիր. Ե. 14.
հասեալ էջ ի վէր երկոցդ ճանապարհդ ։ Որ զի բազմամանն
գամ Հանդիսի , զի մարդ յոյսդարակ որոյ ներ-
ուանէ սերմն զայն . այլ [illegible] ոչ տատանայ գաղտ [illegible]
լագլուխք ի վէր ցանէ զորոյն . այս է , զրկէջ դիտաւմն
մտախոհութ . մինչև բոլանդակ ազգարակին խոպանանալ
այնպիսի դիտմամբ . վայ զգուշանալ արժան է յոյժ դիտ
մանս , զի մի պակասեսցի . և զի որ կայ՝ բարիսք և ար-
դիւնաւոր լիցէ ։ Որ և ես քաջաբան հաղագ ործիւն է , յետ
սերմնարկուած տափանել և զազարակն . նոյնպէս տա-
փանել պարտ է զազարակ սրտի , այ է զարտի կռնանս՝
որ ցուցանին է հպարտութիւն , խոնարհութիւն խշտել . ըլ
այնմ . պարբաւ արարչէ չճանապարհ գն . և ուշիղ արարչ ընդ- Մա՛ր. Ի. 3.
ղառիղս նորա ։

Ա՛ան երիրդ ։

Ա՛րդ՝ զոր օրինակ քաջ մշակին պարտ է աւնիլ անխոնջ Ղ.
վիլի , նոյնպէս պահանջի ի նմա մեծ խնամատուր .
զի բազմադիմ արկածից և վշտաւոր ենթակայ է ագա-
րանն , և բերքն նր . առ որոց պահպանութիւն՝ բազում
խնամատուիւն պէտք են ։ Ա՛նս առաջին՝ քաջ մշակութիւն
պահանջէ . զի զազարակ իւր քաջ ամխայուսցէ և ցան
դալ պատեսցէ ։ զնարդ . զի բերքն նր յարշաւանս թշնա-
մեաց և գազանաց պահեսցին ։ Ա՛ստ ամեն օրինակի
պարտ է քաջ ամխայուցանել զազարակ սրտի մերոյ ,
պահպանութիւն զդայարանաց . զի մի գազանք՝ որ են չա
բաչար խղճք , կամ թշնամիք՝ որ են դիւական փորձութիք՝
խաւան ի ներքս յարձակեսցին , և զպատուղն կերիցեն ։
Ա՛այց աւաղ . քանիք կան այսօր , որք զազարակ խղճի Է.
մտաց ընդդէմ փակին՝ ոչ պիղծ հեշտութեց , այլ քա-
բեպաշտ խորհրդով . ոչ վշասակար և խնդիր զրուագ ,
այլ փրկական աղգարարութեց . մինչև կատարիլ առ նր
քա-

Ա՛Ղ. ԺԷ. 30: ՀԱԿ. ՅԱԿ. ԲՈՒԿ.

քանիւն , անդի ընդ անդաստան ծոալին , եւ ընդ այդի պահապանն էր , եւ ահա գլխովին մի էր եղնիւղ , եւ ծածկեցին զերեսս նորա ծաղկք : Ա՛պա բազում իմաստուն պետք են , զի ապարակ սրտի ամրափակ կացցէ պահպանութիւք զգայարանացն ,

Ղ. Այլ եւս՝ քաջաքնին մշակի բազում իմաստուն պետք են եւ խոհ սակս . զի կարօղ լինիցէ ընտրել զցորեանն յորմէ . զի ցորչափ ի ծաղի կան , դժուարին է որոշել զնոսա ի միմեանց : Նոյնպէս որ ոք կամի , զի ապարակ խղճի մտաց իւրոց բարիս պտղաբերեսցէ , պարտ է այնպիսւոյն քաջ որոշել զորմն մտաց ի ցորենոյ առաքինութեանց . ցի է՝ պարտ է այնպիսւոյն գիտել , զինչ իցեն մեղք , եւ զինչ առաքինութիւն . քանիօն իցեն մեղք , եւ քանիօն առաքինութիւնք . պարտ է այնպիսւոյն ձանաչել զմեղաց ծանրութիւն եւ զառաքինութեանց չարդ . եւ պարտ է այնպիսւոյն խմանալ զինաւոր եւ զպատիժ մեղաց , զօգուտ եւ զվարձս առաքինութեան : Այլ երբ աղտեղաւ . վասն զի ձանաչումն այսպիսի մեծապէս օգտէ ի խոչել զորմունս մտաց եւ ի մաքրել զսերմանս առաքինութեանց .

Ցորդորակ :

Ա՛պա յաճախ զեմ ինձ ի մէջ առեալ՝ զապարակ սրտի՝ եւ խղճի մտաց ձերոց քաջ մշակեսջիք : Ա՛ղբ զնուաւ արկ ջիք , զմոաւ ածել զձեր նանրուն . արօրագրեսջիք զնա , մտադիւբ լսողութիւք ոչեշահ խրատուց . արկջիք ի նա սերմն բարի , հաստեալ դիտումն բարի . տափանեսջիք զնա խչրեալ զկոճանս ձչմարիտ խոնարհութիւք : Այսպէս իմաստուն լինիջիք , եւ զապարակ խղճի մտաց ձերոց ամրացուսջիք քաջ պահպանութիւք զգայարանաց : Ձամառօտ ասացից . արթուն կացջիք , զի մի թշնամին ի վէր ցանիցէ զորմն .

ՎԵՐՈՑ ԺՈՂՈՎԻ

Հայտագիտ ընդ ընդունելի իմանալոյի հայտով մանանխոյ։

Բնաբան ՝ Ա՛ստղ է արքայութիւնն երկնից հատոյ մանանխոյ ՝ Մ՚ա ՝ ՃԻ ՝ 31 ։

Ակառաջ ։

Զաղագաւ իրաց նմանեցոյց քէն զարքայութիւն երկնից. և ասեմ ի դիւրինսոյ ՝ Ա՛մանեցոյց զնա բարւոյ սերմանն , և՛ի դէպ ՝ զի ոչ՝ ի բարւոյ սերմանէ՝ պտղոյ ակնառնիմք երկրաւորիս, նոյնպէս յերկինս՝ պտղոյ յաւիտենական փրկուէ ՝ Ա՛մանեցոյց զնա առն տանուտերի, և՛ի ձահ ՝ զի ոչ տանուտերն խնամէ զընտանիս իւր , նոյնպէս ոչ մեծ են խնամք ՝ի վէր մեր ՝ Ա՛մանեցոյց զնա առն թագաւորի , որ առնուցու համար ՝ի ծառայից իւրոց ՝ և յոյժ վայելչաբար ՝ զի և ոճ պահանջէ ունել ՝ի մէնջ համար ՝ Ա՛յլև նմանեցոյց զնա թագաւորի , որ արար հարսանիս որդւոյ իւրում ՝ և այս ևս պատկանաբար ՝ զի քէն է որդին այն , որ զքնութիւն մարդկային ոչ թէ հարնացոյց ինքեան ՝ Այսպէս՝ի ընտրեալն ասէ՝ յոչուստ զարքայութիւնն երկնից՝ որքաղղր է և բերկրական , նմանեցուցանէ հատոյ մանանխոյ՝ որ զառն է և կծուահամ , խրթին ինն թուի առակս ՝ Այլ որչափ անխնամալի թուի այս ունոյց , այնչափ առաւել է խորհրդաւոր ՝ ոչ տեսջիք յառաջակայդ ։

Հաւաքարուեստ ։

Այսպա արքայութիւնն երկնից բարւոյ հատոյ մանանխոյ ՝ (Բաժանեաւն ՝ Օ՛ի հատուկս մարթ է խմանալ նախ՝ զքն , զվարդապետութիւն նր , և զեկեղեցի ՝ եկիդ՝ զհոգիհարդ հաղորդութիւնէ, և զարդար ոգի ։

Ա՛ռն առաջին ։

Ա՛խս առաջին հատոյ մանանխոյ ուղիղ խմանամբ զքն. զի ոչ հասն մանանխոյ ՚ի ազգսն երեւութիւնէ զօրութիւնէ մեծ փակէ յինքեան , նոյնպէս քէն ընդ արտաքինս փանաք երեւութիւնս բանականացն զնմ գանձս խնաստութիւնէ . իբր զի ՚է նմա , ՚ի պօղոսի՝ ամ փանչ խմաստութիւնք և. գիր կարդոն Նաճիէալ ՝ զորօրինակ հասն մանանխոյ ՝ Ա՛րարձե

նանեայ փոքր է, քան զնամ սերմանեխս, նայնպէս քո եղիցի
Փիլիպ. ք. 7. խնամարկ քան զնամ մարդ. իբր զի՝ զանչն առաչնայոյց նա
Սաղմ. ի. 7. ինքն իսկ քո ասէ զանձնէ. Թէ որդի եմ, և ոչ եմ մարդ.
Ես. նզ. 7. նախատինք մարդկան, և արհամարհանք ծողովրդոց։ Կամ մարգա
Ես. ծ. 3. կին ասէ. Թէ եղեւ անարգ, նուաստեալ առ շատ ոգիս մարդ
կան։ Տեսեալ, ոմն ի գնդէ այրուցեալին երկնից Տաճարս
ակ Հաւատոյ մանաւանդ։ Իբր զի քո ինքն է այդ ալբայան,
վս լինելոյ իւրոյ առաքեալ ամենայնի։

ՀԱՒԱՏԱԼ Տաճար մանանեայ մնալն է, իմանալ զվարդա
պետութիւնն քո. զի ոմն զօրութիւնն փակեալ ի Տաճարս մա
նանեայ բովանդակին է հրաշին, նայնպէս օրինաց քոյ փակիլ
յաւետարանական վարդապետութէ ոչ այլ ինչ ես, բայց
Ես. օրինաց սիրոյ հրաշալոյ, զոր խոստացար ածել ի բերանոյ
լե. 33. մարգարէին՝ գրել ի սիրտս Հաւատացելոց իւրոց։ Կայցէ
զօրութիւն Տաճարի մանանեայ յորժամ ամբողջ կացանիս, ոչ
խմացեալ լինի. այլ առատութիւնք ծառելոյ պիտի. և կայցէ
ժամ ջերմութիւն ոգւոյ։ Աչեսպէս է Հնար ձանաչել
զզօրութիւն աւետարանական վարդապետութէ, Թէ, միայն
ըստ գրոյն մնացեալ. այլ ծառելոյն պիտի և որձալ. և
կայնժամ վառեալ, և զօրբոք իւր զոգացուցանել։ Կամ և
վարդապետութիւնն աւետարանին ի մէջ ամ պետութեց
և արուեստից՝ իբր Տաճարն մանանեայ ի մէջ ամ սերմանոց՝
փոքր երևի. իբրզի ոչ այլ ինչ ուսուցանել, բայց զնիա
մուսն, զնանարհուն արտի, զողբնուն Հոգւոյ, և զանր
խաչն։ Կայցէ լինի ծառ Հաւատացուն, յոր թռչունք երկ
նից՝ ոգիք խոհականք ամ ուսանեք գան ժողովին, զի
Հանդիպեսցեն յոստս նոր, այս է, ի ձշմարտութիւնս և ի խոր
Հուրդս նոր։

ՆԱ և Հաւատալ մանանեայ մնալն է, իմանալ զեկեղեցին
քո, վս երից։ Ամի զի ոմն Տաճարս մանանեայ լի է ջերմ
մեռք, նայնպէս եկեղեցի լի է Հոգւով սրբով. որ ի սկզբան նոր
Հրաւիրեալ էջ ի նա. զոր և ցարդ իբրովք բարբառմամբ
տաճկ, ջեռուցանէ, և վառէ։ Կամ՝ զի եկեղեցի յիս
բանին սկզբան իբրև զՏաճարս մանանեայ՝ փոքր երևի ամ ի
բօք. փոքր Թուով, զի միայն երկոտասան առաքեալք
և սակաւ ոմանք ուսանելոյս եկին ի նմա. փոքր ևս որոշ
սութէ, զի ժողովեալքն ի նմա՝ եկին արբ ազգաւոք և
պարզամիտք. փոքր ևս երկնութէն, զի չերևեր ինչ ի նմ
պէրճ և ջքեղ. փոքր ի փորձն, զի յանձնառութէն նոր
եր խոնարհութէն, և մանկտութէն ի ցածուն առաքինու
թեան,

Թէ • որպիսի էն համբերութիւն , հնազանդութիւն , աղքատութիւն և սէր Քրիստոսի : Ա Ոչ լինքն իսկ քո կոչէ զքեզ նա հօտ փոքրիկ , ի յուցանել զինք խոնարհութիւն : Այլ երբ որդի՝ զի եկեղեցին ես Հատոյ մանանխոյ այնչափ աճումն հաս , մինչ զի տարածեցար ես ծառ , մինչև խոնարհէր Ադդ , այն է , Թագաւորայ և Իշխանաց՝ գալ ժողովիլ ի դիրկս նորա : Ղեւի • ԺԳ. 32. Մտ • ԺԳ. 32.

Ա՝ասն երէքտէր :

Ա Եւ է վախճան սիրելիք : Հատոյ մանանխոյ նման է եւ երկրագործելի խորհուրդ Հաղորդութեան զի ոչ զօրու Քինն որ կայ ի Հասն մանանխոյ՝ երբեմն ասյց , նոյնպէս ի սէր յայտ խորհրդեան ոչինչ այնպէս է անսերմակ , ոչ որ էնն ի նմա իրօք : Այր զի առաւմունք , որովք խընկելի այս Հատ է ծառերի՝ էն Հաւատ և սէր . նա ես առաւելուն Հաւատոյ և սիրոյ՝ առաւել ծառի և առաւել ևս արտայայտին իւր օգտութիւք , Վարձեայ՝ ոչ Հատն մանանխոյ փոքր է , նոյնպէս խորհուրդ սէր սեղանոյ ըստ իրոյ ինչ փոքր է , զի ես իւրաքանչիւր փորձիկ և անեծ լուակ մնասմբք նշանարին կայ , և զխորհրդական զօրու Քինն պահէ . և այնպէս փոքր է քան զնամ կերպաւոր , յորոյ մարքիմբ մնունդ առնուլ : Այլ ևս Թէպէտ և խորհուրդս այս փոքր է քան զՀատ մանանխոյ , բայց այնպէս աճեայ , որ ուիւռ է այսօր ես ամ . երկրպա զի յամ սեղանս . մինչև խոնարհէինէ , այս է մաքուր ոգւոյ զատուցելոյ յերկրաւորաց՝ զունդապատնդ գալ և Հանդիսիլ յոստս նոր : ես այնմ • ոսր մարքին է , անդր և Ղեւի • ԺԳ. 37.

արծուի ծողովեսցին :

Ա Է այսչափ միայն , այլ Հատոյ մանանխոյ մարքն է խմա ն . նալ և զարդար ոգի . որ ես Հատոյ մանանխոյ ցորչափ ի Հանապարհն արդարութիւն գնայ , լի է ջերմութիւն . այ է՝ զլեալին լի է Հոգւով սիրէ . և անդադար վառի բորբոք մամբ սէր սիրոյ : Այ ևս արդար ոգի փոքր է և յայտ իւր . ապա թէ ոչ՝ չէր արդար : Ա՝ոչ Հատն մանանխոյ փոքր է քան զնամ սերմանիս , նոյնպէս արդար ոգի այ տոյ զնամ զլինելոյն իւր՝ ոչ ի ձեռաց նր ընկալեալ . իսկ զանձն ոչ այլ ինչ Համարի՝ բայց ոչինչ . և յայտ ևս մարդկան ծածկեալ զիւր սերմանութիւն՝ ոչինչ Համարիլ կամի : Օ Հուսկ ասացից . զոր օրինակ Հատն մանանխոյ ոչ միշտ ի Հողմեայ . այլ ուռնանայ , աճէ , ծառանայ , և

զոստս իւր Թռչնոց երկնից Հոլմանի առնէ . Նոյնպէս ար
գար ոգի՝ մեծարու լինի յոչխամաց յայս խնաստնոց .
և ՚ի մեկնելն ՚ի մարմնոյ՝ լինի ծառ ամբարձաձիգ. մինչև
յերկինս .նա՝ բազում անգամ ՚ի Թիւ սքղ դասակարգի .
և յայնժամ զոստս իւր ըստ ամ երկիր տարածանի . մինչև
Թռչնոց երկնից , այս է՝ վերհանձանց Թռչել յոստս նր .
ոմանց ՚ի սքանչելիսն՝ զի զարմացին . կիսոց յառաքե
նուԹիս նր , զի նմանող լիցին . և ամենեցուն ՚ի սրբու
Թիւ նր . զի պատուհասցեն ։

Ը. Ուրդ՝ ասացեք . ոչ ուղիղ նմանիցի արքայուԹիւն երկ
նից հատոյ մանանխոյ ։ Օ՞ւնչ է քո . առարկայ երա
նուԹիս սքղ . ապա ըստ իրաց լինչ՝ նոյն իսկ արքայուԹիւն
երկնից ։ Օ՞ւնչ է վարդապետուԹի քո . ամ օրինաց Թագա
ւորունն քո բովանդակիս . ապա ըստ իրաց լինչ է արքայուԹի
երկնից ։ Օ՞ւնչ է եկեղեցի . Ժողով հաւատացելոց , որ ծա
ռայէ Թագաւորին քոյ . ապա ըստ իրաց լինչ է արքայուԹի
երկնից ։ Օ՞ւնչ է խորհուրդ հաղորդուԹիւն . այ և փա
ռաց նր , և մեծ վայելչուԹիւն , և զօրուԹիւն և մե
ծուԹիւն բովանդակիս . ապա ըստ իրաց լինչ է արքայուԹի
երկնից ։ Աչ զինչ է արդար ոգի . անծո այ Թագաւո
քի , և բնակարան հոգւոյն սքղ . ապա ըստ իրաց լինչ է
արքայուԹիւ երկնից ։ Տեսէք , զնայդ զեզեցիկ հաւա
տոյ արքայուԹիւն երկնից հատոյ մանանխոյ ։

Յորդոր ։

Ասկ ինչ կինքեացուք զբանս . յայն՝ զի ամ լուսոյք , որք
՚ի սկզբանէ փոքր են , յօրվակի յանցանել ժամանա
կաց մեծանան ։ Ասկ փոքր և խոնարհ լերուք յերկրի .
զի և ամ մեծացուսցէ զձեզ յերկինս ։

ՎՐԹՈՑ· ԺՈՂ·

Յաղագս ընթացից հեծեալ ։

Բնաբան · Լսելոյն լեսինք առաքինք ։ Առա · Ի · 16 ·

Ակոսածք ։

Զո վայր մի լիմացայ , թէ զինչ նշանակի բանիւ բնաբանիս , եղիցին յերիւղ առաքինք ։ Այլ երբէք յոյժ եղև լինէ բան Թղթոյն պօղոսի՝ որ առ կորն Թացիս , այնպէս ընդարձակ , մի հասանիցէ , ա. կոր. Թ. 24· դալ իմաստ վրիկական · նմանեցուցանէ պօղոս զկեանս մարդոյ՝ ընթացից · յորում՝ յոլովակի լեսինք լինին առաքինք , և առաքինք լեսինք · ըստ այնմ որ ասացաք լբանին , և ասացաք յառաջ վարին ։ Այժմ է լինէ զայս խրատ պօղոսի առ ձեզ երկրորդել ՚ի ձառս , որ առաջի կայ ։

Հիշատակարանք ։

Կեանք մարդոյ ոչ այլ ինչ են , բայց ընթացք · ապա որ ՚ի նպատակ փրկութեն հասանել կամի , պարտ է նմա ընթանալ · (բոթանուն ·) նախ՝ արագ · երկրորդ՝ ուղիղ · երրորդ՝ հանապազ ։

Ա՛ռաջի առաքին ։

Զի կեանք մարդոյ ուղիղ նմանի ընթացից , յայտնա ա · բան զհետուցանէ օգուտսինոս յասել իւրում · զինչ են կեանք մեր , բայց եթէ ընթացք ինչ առ ՚ի մահ · վա՛ ո՞ բոյ և յոթ ասէ · իմ կեանք ընթնաւոփոյն են ինա պատրիանոպի ։ Յօ· Իբր զի կամայ ակամայ օրինօրէ մերձենամք ՚ի մահ և ՚ի Թ. 25. յարիւնականութեն · յերկնաւին՝ Թէ ընթանալն ըստ պայմանին · և ՚ի Թշնամառ , Թէ ընթացք մեր չեն ըստ պայմանին , և ոչ հանապազորդին ։ Այլ եթէ յընթացս մեր ՚ի նպատակ փրկութեն հասանել կամիմք , պարտ է ընթանալ արագ · վա՛ զի ըստ բեռնարդոյն կեանք մեր ուղղ են , և Հանապարհն երկար ։

Բայց առ արագ ընթացս երկու լինէ պահանջել , մի՝ զի ձգ · ՚ի ներքուստ Թեթեւակ լինէ · ապացէք , ոչ ապաքէն Թանձ բանութիւ ծանրացեալն անընդունակ է ընթացից · ասպնպէս որպ հոգին ծանրացեալ է ծանրաբեռնուա

թէ մեղայ՝ չէ ընդունակ բարեգործական ընթացից՝ ի նա-
նապարհն առաքինութեան . այն դի մեղքն , որ չէ ջնջեալ
ապաշխարութիւն , անդէն իսկ իւրով ծանրութիւն ձգէ յայլ
մեղս : Այլ դաւիթ՝ ի գառարկուէ ձիւթ՝ ի ցանկութիւն՝ ի
ցանկութիւն՝ ի շնութիւն , ի շնութիւն՝ ի սպանութիւն . վէմ ոմն արծուի՝
դի մի ձագք իւր յօդուածեալ անընդունակ լինիցին՝ ի թռիչս ,
Ձկդալ կերակրել զնա . այնպէս՝ ոմն դի արագ ընթացեալ
մարդ՝ ի Ճանապարհն առաքինութեանն , մի տացէ զանձն
վտիտութեանն . և զծանրաբեռնութեանն մեղաց , որ զարու-
սեան ցմէն երկրի խաղաղութեաց , ապաշխարութիւն թո-
թափելոցն՝ ի բաց ։

ԺԲ . Ա՛ռ երագ ընթացս պահանջի երկիդ , զի և արտաքուստ
թեմեւաբեռն լեցի մարդ . զի ոմն որ ծանր բեռն բար-
ձեալ ունի , կերագ ընթացից խափանի . նոյնպէս ոչ կա-
րէ երագ ընթանալ զկետ քն , որ կարի լիւն ծանրա-
բեռն է ընդհուպ Ծի ։ Վ՛աղ ծանեաւ զայդ պետրոս . որ
Մատ. ԻԶ. 27. զայս բեռն՝ ի բաց թօթափեաց առեալ . առաքիչ էր Քրի-
ստոս , և եկաց զինի նո ։ Օ սորա օրինակն ունիմք յե-
Ա. Թագ. ԻԶ. 20. զևսէ . որ՝ ի վարել իւրում , երեղ զեզինեան , և ընթացաւ
զինեւ եղէայէ ։ Այլ զի եղևսէ փրկիչ թարգմանի . և նշա-
նակէ զմարգ , որ կամի փրկել զոգի իւր . որոմ պարտի
թողուլ զինչս անցաւորս , և զկետ ընթանալ քան ։ Օ՛ի
ոմն կապիկ կօշկաւոր ոչ կարէ վազս առնել , և դիւրաւ
ըմբռնի , նոյնպէս որք զկօշկիկս՝ յոյ զկարի լինն տենչ ժա-
մանակաւորաց ոչ դնեն՝ ի բաց , և և զինչս յանխրա-
տութիւն առատեալս ոմն բեռն չարուն ոչ թօթափեն յան-
ձանց . յիշնեթացս առաքինութիւն հարկիւ լքանելն ։

Ա՛ռաւ երէքրորդ ։

ԺՇ . Ա՛յլ և՝ եթէ յընթացս մեր՝ ի նպատակ փրկուէ հա-
սանել կամիմք , պարտ է մեզ ընթանալ և ուղիղ ։ զի
առաքելոյն միտք այս են . այնպէս ընթացարուք , ոմն և որոյ
միոն եղեալ է . այնպէս , զի մի երբեք՝ ի Ճանապարհն
առաքինութեանն խոտորիցիք . այնպէս , զի կարօղ լինիք
Ես. ԼԵ. 3. երբեմն ասել . զՃանապարհս պատուիրանաց քոց ընթացայ ։ Ա՛յս
Սղ. ՃԺԸ. 32. միտ դիք խրատուն եսայեայ . և ուղիղ արարէք զշաւիղս ոտ
Ես. Ա. 3. քեր։ և ըստ այն շաւիղս միայն ընթացջիք , որ տանին զմեզ
ձեզ յառաքինութեանն ։

ԺԸ . Վ՛ասեմ , զի Ճանապարհ առաքինութեանն է յոյժ դժուա-
Մատ. Է. 14. բին . ըստ այսմ . նեղ է Ճանապարհն որ տանի՝ ի կեանսն , և սա-

խաւ էն , որ փաթեն ինա ։ Բայց Թէպէտ և առաջարք , Թէպէտ և գԺուարին , Թէպէտ և խիստ ևղէ փրկուէն Նանաստարչ , բայց անելիկեան է , և անվրէպ Հաստատանէ առ նմա ։ Այ՝ չիմանալ զնաստուն Նանաստարչիս՝ որ զմեզ առ նմա զղջալոնէն վայրին՝ յոր Հաստատանէ ։ Եւ իրկնի էր ի փչոյ Նանաստարչիս , որ խորհի զվարդան՝ զոր քաղցին և յետ ընթացից կենացս՝ յերկինս արքայութեն ։ Տեսանել յընթանալոյ ընդ Նանաստարչս , որ զմեռաւ նմա , Թէ Հետք քոյ տպաւորեալ են ի սմա ։

Մինչ մի եա կամ է ինձ առտանաւոր յիշեցուցանել . ՚ի Թէ յընթացս առաքինութեն ապահովագոյն է յառնել ՚ի Հա վիտս , քան երանել ՚ի կերակուս ։ Տարցանիցէք , զինչ է մանաւանդ Հովիւն . իմն զնանարչ վիճակ . Եթէ զի յայտ չէք երկիւղ գահուիժ լինելոյ , կամ յընթացից լքանելոյ . այլ յայս անելիկ Հաստանելոյ ՚ի դէմ եդեալ փրկութեն . ըս ոյնմ , որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրասցէ ։ Այսպա մի միայն արագ , այլ և ուղիղ ՚ի Նանաստարչս պատուի ընթացից ընթացջիք , երթեալ ՚ի զօրութեն ՚ի զօրութեն ։

Ա՛ան երրորդ ։

Այլ և պարտ է ընթանալ Հանաստագ . զոր և նշանա՛ կել առաքեալն յառել Եբրայ . այնպէս ընթացարուք , զի հասանիցէք ։ Յայտ է Թէ Հանաստագզորդութեն յընթացս կարևոր յոյժ ։ Օ՛ի ասէ քց . որ Հաղթեցեալ խոպան , նա Մա. ԺԱ. ՚ի ջնջեսցէ ։ Այնպէս և առաքեալն ասէ . ընդնացան Հաղարեցէք , զի ընդունիցիք զպատուական պսակն ։ այսուհետև կայ և ինձ արդարութեն պսակ ։ Տեսանէք զի զպսակն պօղոս Հնդկզորդութեն ասէ , և կատարած ընթացից ։ Այլ և յերկուս ասէ երանելոն . առաքինութեն է ոչ սկսանիլն , այլ կատարելն ։ Այս քց խոկ ՚ի վախճան կենաց իւրոց ասաց . պիտակ կոչեմ զնա , ըստ եռաւ ցնս , զի արդիւ ։ և ՚ի շուրջ կետին՝ Թէ ա՛ հա ամ ինչ կատարեալ է ։

Իբրև յոյժ պիտանակար է զսէգն առնուլ յընթացս . տե՛ ես , զի եղջերու յընթանալ իւրում իբրև լսէ զՀափշտն շանց՝ և զչխիկն պատրգաց , երբեմն զսէգն առնու յոյն հպրանել . բայց զի նա յայտնանէ միտս . մեծ յոյժ . զի այսպէս զսէգն առեալ նորա , և կապեալ յընթացից , ըմբռնեալ , և ՚ի սպանդ վարի ։ Այսպէս զօր ՚ի Նանաստարչն առաքինութեն կամն ՚ի յառաջագիտութեն ընդ չխիկն պատրգաց , այս է՝ մտաւ հնչուելոյ զմայլեալ , կամ

Մա. ԺԱ. ԺԲ.

Ի. Ա.

Ա. Ա.

Ա. Ա.

Ա

կամ՝ ի հաչելոյ ջանոյ՝ այս է՝ ի չարաչար թե՛ վաղբուեց խա-
փանել, յոլովակի գժտասիրին որսորդաց լինին որս։ Ա՛ն՛ձ՝
յայտ է թե՛ վագրն հետամուտ յարիշտակեաց կորեանոյ ի-
ւոց, հայելեաւ եդելով՝ ի վի՛ն հանապարհին՝ կասկ յիւ-
ւոց ընթացից. զի հայեցեալ՝ հայելին, և զատերը իւր
տեսնէ, կարծէ զիւր կորիւնս տեսանել. և այնպ զաեղի
կալեալ՝ տայ յարիշտակեաց ժամանակ փախստի։ Այնպ
քաջամարտիկ յընթացից առաքինութե՛ն՝ ստուերաւ
Տային խնդութեց խափանին. և իբրև կասին՝ ի յառա-
ջադիմութե՛ն, սկսանին ըզ կրունկն դառնալ։

Թ. Ա՛պաքէն ոչինչ օգտեն ընթացք առաքինութե՛ն առանց
հանապազորդութեան. զի թե՛ ընթացասյ մարդ հա-
րիւր ամ՝ ի հանապարհս առաքինութեան, և՝ ի յե-
տին պահու մեղաք մեկնի՝ ի հանապարհէ աստի, ոչ ժա-
մանե՛ ի նպատակ փրկութեան. զի գլետին վայրկե-
նի կախեալ կան երջանիկ կամ թշուառ յաւիտեանք։
Ունիմք զայ՛ օրինակ ողբալի՝ ի վարս Տարանց. Ա՛ւա-
զակի ուրումն եկեալ առ անապատաւոր ումն, խնդ-
րեր աշակերտիլ նմա, ձշմարտապէս դղջացեալ և ապա-
շաւեալ յիւրոց մեղաց. այլ՝ ի չընդունել զնա անա-
պատաւորին, այն ինչ կամէր աւազակն ծառ մի հա-
տանել՝ ի կազմել իւր խրձիւ, յանկարծակի չորեալ ծա
ռոյն ձիւեաց զաւազակն։ Ա՛ձիւել նորա, եւտես անապա
տաւորն, զի հրեշտակք առանձին զհոգի նո՛ր յարքայուն,
զաւազակին, և ոչ նմա, որ քանի ամ խստակրօն վարուք
կեցեալ՝ չև էր ընկալեալ սիրտութիւն ինչ՝ ի հրեշ-
տակաց. և՝ ի զայրանալ նախանձուն՝ Տաստատեաց՝ ի
միտս թողուլ զանապատն Ճգունս, և լինիլ աւազակ.
որ և ըմբռնեալ յաւազակութե՛ն անդին կախեցաւ, և
դատապարտեցաւ։ Տեսո՛ք սիրելիք, զի անապատա-
ւորս արար զիւր ընթացս արագ, և ուղիղ. այլ ոչ Տա-
նապազորդեաց, վ՛ոչ և ո՛չ եՀաս։

Յորդորակ։

Ա՛պա զերեսին զայսոսիկ, որք պահանջին առ ընթացս
առաքինութե՛ն՝ բարւոք՝ ի միտ առնէք, և քաջ խնամ
տարայք։ Ա՛ն՛ընթացարո՛ւք արագ, ի բաց եդեալ զձան-
ձրամ մեղաց, և զհոգս անցաւորաց։ ընթացարո՛ւք ու-
ղիղ՝ ի հանապարհս պատուիրանաց՝ ի կորութենէ՝ ի

զօրութիւն . ընթացարձակ հանապազ , անխոտոր ի հա-
նապարհէ առաքինութեանն . միանգամայն ասացից . այնպէս
ընթացարուք , զի հասանիցէք ,

ՎԱՐՈՒՆԴ · ԺԴ ·

Յաղագս ճշմարտութեան ։

Ընդդէմ . նոյն այլն անկաւ յապաշաւութիւն ։ Կ տող . ՃՀ . 6 ։

Սկիզբն ։

Յաւետարանին բնաբանեալ՝ զանձն այդ համեմատել սերմանն . որ՝ ի պէսպէս վայրս սերմանել . յորմէ և ոչ միշտ պտղաբերել . զի ի՛ որ անկանի առ ձանապարհաւ , և կոխման լինի . ի՛ որ՝ի մէջ փշոց , և հեղձանի . և ըստ բնաբանեալ , ի՛ որ անկանի յապաշաւութիւն , և ըստ բուսանելն չորացեալ ։ իսկ զնացդ . ՚ի վէր բերել պատճառեն , առ՝ է ըմբռնել հեռոյ ։ Այդ զինչ իմանայցի ապաշաւութիւն . ըստ մեկնչին՝ ապաշաւութիւն իմացեալ լինի կորդացեալ սիրտն , զոր խոտ հաւատոյ ոչ ակօսեաց . այն է սիրտ մեղաւորի ։ Օ այսր մեկնութենէ զհետ երթեալ այսոքն՝ ասեմք . չէն ինչ զարմանը , թէ՝ ի սիրտ մեղաւորի ոչ դիւրաւ մնանի սերմն բանին այ . զի ապաշաւ է , կամ խիստ նըգիւ զբար ։ իսկ զնացդ նըգիւ զբար ։

Հաւաքմունք ։

Ա ման զի մեղք՝ քարի նման են . (բաժանումն .) նախ՝ զի ծանրութենէ . երկրորդ՝ զանն անպտղութենէ . երրորդ՝ զի խըստութենէ ։

Ա՛ման առաջին ։

Ա՛ման են մեղք քարի՝ զի ծանրութենէ . զի որպէս քարն յիւրմէ բնութենէնէ ծանր ինչ է , և միշտ ՚ի խոնարհ դիմէ . նոյնպէս մեղք բարոյապէս մեծ ծանրութենէ ունի . ըստ այնմ . անօրէնութիւնք իմ . . . որպէս բեռն ծանր ծանրացան ՚ի վերայ իմ . նա քարշին զմարդ ՚ի ստոր՝ ՚ի դժոխս . ըստ ընկալան յանդունդս երբեմն զվէմն ։

Սաղմ. ԽԷ. 5 . Եսայի. ԾԷ. 5 .

եբ . մեծ է յոյժ ծանրութիւն մի միայն մահուանէ մեղաց , քան զամ քարանց ծովու . զի թէ քարկոծեսցի բիւրապատիկ մեծ քան զայն՝ անկեալ եբ՝ ի վէր արուսեակին , ոչ արդեօք անդնդոյ ատեղ արարէ եբ զնա , որպէս զի արագ մի միայն մեղք նդ . յորմէ յոյժ է , թէ՝ ի մեղս է ծանրագոյն քան ծանրութիւն ։

Ա՝առն երիցուդ ։

ի . Դարձեալ նման են մեղք քարի վէմ անպատուութեան , կիսմամուռն . զի զտրօքինակ սերմն որ անկանի՝ ի վէր քարի , ոչ երբեք բերէ պտուղ կատարեալ , այնպէս մեղք ոչինչ պտղոյ տան առեղի . մինչ զի մարդ որ է՝ ի մանկուսյ մեղս՝ բնաւ ոչ արդ լինասցուրի ինչ ։ Այդ առա-
Հաւ . քեալն առ եկեալս յապաշխարութեան՝ ասէ . զինչ պտուղ ու-
ղ . 21 : նէիք յայնժամ , յո՞ մինչ՝ ի մեղս էիք , որովհետև այժմ պանծին հաբեալ էք . որպես թէ ասէր . ոչինչ պտուղ ունէիք ։ Այդ զնոսին ։ յոյս է պատճառն յաւելուածոյ բնաւորութեանն . եթէ զի յոյս ասէս սերմն անկեալ՝ ի վէր ապառաժի՝ չըլասցաւ , զի ոչ դոյզ նիւ հիւթ ։ Այնպէս մարդ՝ որ է՝ ի մանկուսյ մեղս՝ ոչ առնէ պտուղ . զի ոչ դոյ նորա հիւթ սիրոյ ։

ի . Կամիցիք օրինակ . յոյսին օրինակ ունիմք՝ ի նաւուղ . եթէ զի բազումն պատերազմեսցին մեզ ժողովրդեանն այսպէս ասել՝ ոչ ինչ վնաս լինիցի նմանց , զի՝ ի վերդ էր ։ Այսպէսն բազում պատմութիւն մարթի եր առաջի առնել , յորոց յոյսնի երեւի , թէ ոչինչ գործ՝ թէպետ և բարւոք թուիցի՝ և արդիւնաւոր , եթէ գործի՝ ի մանկուսյ մեղս ։ Այ զինչ պիտի առաջի առնել զպատմութիւնս , ուր սէր զիրք քաջայայտ վկայեն ։ Վրնեալ է . ոչ ընդոծնի բարձրեալն ըս-
Սէր . ղ . 23 : պասպասիցես անդադրեցաւց . ո՞չ՝ ի բաշխմանէ ոչ ջակիչեաց ձառէ պիղա նոցա ։ Օ՞ինչ բան զայս յայտնագոյն ։

Ա՝առն երիցուդ ։

է . Այ և նման են մեղք քարի՝ վէմ խստութէ . զի զտրօքինակ քարն՝ ի բնէ է կարծր , նոյնպէս մարդ խստացեալ մեղօք . իմ ։ Այրծրացուցին պերբեսս իարեանց չան պվեմ .
Եզեկ . է . 3 : և ոչ կամեցան դառնալ ։ Այդ զի ոչ բարձեալ ունի ծանրութիւն , ոչ կարէ ապաւ յառաջադիմ գնալ . մինչ թէ այդ մինն օրինակի ծանրութեանն մեղաց՝ ի Հոգեսպարտն ա-

առաքեսուել ոչ միայն ոչ կարէ յառաջադէմ լինել, այլ
և խոտանեայ, և այլ բնաւ ոչ կամի գառնալ առ նոր։
Ա՛ն այսպիսւոյ մեզաւորի սահեն զերբ և ևս։ սերմ ևբ ա-
լացեալ է էբեև զվէմ. և հասապարեալ էայ էբեև զեալ գարբեայ։ Յե-
Իբրև զի որչափ առաւել Տարկանի սայն, այնչափ խոս
տանայ. այնպէս ոմանք՝ ի մեղաւորաց որչափ առաւել
կշտամբին և պատուհասին՝ ի նոսէ, այնչափ առաւել
խոտանան։ ( )րինակ ունիմք յաւետեան վարաւան, զոր-
մէ գրեալ է. Ո՛ի իբրև ե-
Տար զնա նոր պէսպէս Տարուածոյը, և նա այլ վէմ և
սալ ոչ կամեցաւ կակղել, ասա ընկղմեայ զնա՛ ի ծով
կարմիր։

Յորդորակ։

Տեսէք, զի մեղք նման են քարի վասն ծանրութեան,
անպտղութեան, և խոտութեան։ Ապա անյապաղ զայդ
քար՝ի սրտից ձերոց՝ի բաց արտաքնիք, զի սերմն բանին
նոյ, և ընծայեսն Քրիստոս անկեղի յերկիր կակուղ. և սր-
ժանիս արբայութեան տացէ պտուղս։

ՎԱՐՔ ՈՐՈՂ ԺՈՂՈՎՈՑ։

Յաղագս հոգևոր հոտրութեան։

Առաքեալ. Այլք ոմն նահատակ առ Ճանապարհաւն։ Ղուկ.
ԺԸ. 35։

Աւետեաց։

Այրն՝ որ էր քնարանիս նախէր առ Ճանապարհաւն
իբրև լուաւ՝ Թէ յն անցանէ, անդրէն աղաղակեաց Ղուկ.
և ասէ, յն որդի դաւթի, ողորմեայ ինձ. նոսա իբրև ԺԸ. 38.
առաւելեայ ևս, և լռել նմա Տրամայեցաւ, անդ-
րէն ևս մեծաձայն աղաղակեայ. որդի դաւթի, ողորմեայ ԺԸ. 39
ինձ։ Կանգնեալ ուրեմն կոյս զԶհշուառութիւն իւր. վասն
և կարգայ առ քե քժիշկ, զի զերծցի նոսա յիւրմէ
Զհշուառութենէ։ Ապաքէն բազումն էն տեառնէն ախտացեալք
Տոգևոր կուրութեան, որք արտաքոյ Ճանապարհի փրկու-
թեանն՝ի գնացս. բայց ոչ կարդան առ քժիշկ, և ոչ
խնդրեն զօգնութիւն։ Այլ ուստի իցէ այս. յայտնեսցէ,
զի զբարութիւն կուրութեանց ոչ Ճանաչեն։

ՀՀրաշալիսն Ի.

Ա՛յլ առաջի արասցուք այսօր, Թէ զինչ է Հոգևառ կու-
րութիւն: (Բացատրեան.) Յուշեալ նախ՝ զՀոգևառ կուրու-
թիւնն զչարութիւն. երկրորդ՝ զուսան:

Ա՛նսն առաջին:

ՃՀ. Հոգևառ կուրութիւնն զչարութիւն՝ ձեզ մեկին առաջի
առնել կամիցեալ՝ ասեմք: Ա՛յս կուրութիւն չար է
յոյժ քան զկուրութիւն մարմնոյ, վ՛ն բազում պատճա-
ռաց: Ա՛նս առաջինն՝ յայտ է Թէ ՚ի մարմնոյ կոյրք՝ ա-
ռաջնորդն ըղձանան. բայց ՚ի Հոգւոյ կոյրք՝ փոյթ ինչ
ոչ ունին առաջնորդի. վ՛ր և անհնար է նո՝ գնալ ան-
վտանգ: Ա՛րձեալ՝ եթէ կոյրք ՚ի մարմնոյ առաջնորդ
զրք ընտրեն, զՀաւատարիմն ընտրեն և զանհնին. այլ
կոյրք ՚ի Հոգւոյ Թէ ընտրեն զրք առաջնորդ, զկոյրն ընտ
րեն, այ՛ ե՝ զղջայութի՛ն իւրեանց՝ և զանտհաման կամն,
յորմէ բազում անգամ՛ ի խորխորատ մեզայ անկանին.

Սիր. ՃՀ. Ա՛յլ խրատ՝ եկեղեսիաստիկոս. Զնէս ցանկութիւնդ ոչ ի գը-
Ժը. 30: նաւ. Ե՛ ի կամաց ոչ հրաժարեսցես:

ՃՀ. Ա՛յս ևս՝ կոյրն ըստ մարմնոյ զկուրութիւնն իւր Ճանաչէ.
բայց կոյրն ՚ի Հոգւոյ ոչ Ճանաչէ զկուրութիւն: Ա՛յլ
Հաւտ. առ պօզոս. զանչինս առ ինսպուռանս ունէին, չէ՞մարեցան: Ա՛նար
ա. 22: Ձեալ՝ կոյրքն ըստ մարմնոյ խնդրեն լուսաւորիլ. այլ
կոյրքն ՚ի Հոգւոյ խորշին յայնմանէ, որով Հնար էր նո՝
լուսաւորիլ, այ՛ ի սո՛ խմաստից, կամ՛ ի լուսաւոր պատ-
Ա՛ՀՀ. ուիրմանաց նոն, որ լոյս ասն ալաց. սո՛ անձկան բարեպաշտ
Ժը. 9: խրատուց. և ոչ խնդրեն զկրկական հրաՀանգս. ուր
Ա՛ՀՀ. 130. վկայեն դիրք, Թէ յայտնութի՛ն բանիդ ոչ լուսաւոր է:

ՃՀ. Ա՛ծո զայն, զի ՚ի մարմնոյ կոյրք՝ զպակասուի տեսութի՛ն
շօշափմամբ ընուն. ըստ առակին՝ Թէ որ ոչն տեսանէ,
շօշափեսցէ. ոչ խոհակ շօշափեաց զյակոբ, զի վաստիկ
եին աչք նո՛ն: Ա՛յլ ՚ի Հոգւոյ կոյրն՝ Հանդերձեալ տան-
ջանացն՝ զրք ոչ տեսանէ՛ ի փորձ մատչիլ սո՛ կամի: Ա՛յր
զի այմա՛՝ որ ոչ տեսանէ, աչօք սրտի՛ Թէ զնարդ ծանր է
տապալեալ լեզուաւ յատիտեան պատպակիլ, մարթի էր
շրջիլ՛ ի տօնատգին ամարայնի զտիւն ողջոյն անուսիլ.
և այսպէս զչափ առնուլ զծանրութե՛ան: Ա՛յս այմա՛՝ որ
ոչ տեսանէ Թէ զնարդ ծանր է՛ ի ջուրց ձեռն փոխաբե
րիլ՛ ի Հրատապ ջերմութի՛ն, մարթի էր դնել զոսն՛ ի

ջուր ցուրտ՝ ի սառնամանեայ աւուրս ։ Այլ այնմ՝ որ
ոչ տեսանէ , թէ զիաքդ ծանր է կալ՝ ի հուր անչէջ ,
մարթ էր ունել զմնան՝ ի բաց ձրապէ , և յայնմանէ ու-
սանիլ զԵրոյն գծմեռութիւնն . ըստ այնմ . Ո՞ՀԻ ՅԵՆՔ ԿԱՐՕՂ ԼԻՆԱՅ.
ԵՂԵ ԲՆԱԿԵԼ ՔԵԶ ԻՒՂՈՆՕՂ ՀՐՕ ։ Տեսիք , զանի առաւել չար է ՍԻ. 14.
հուրս ԹԻՒՆ Հոգեւոր քան զմարմնաւոր . ասա մեծ է ՅՈՎՀ.
ՆՈՒ ՉԱՐՈՒԹԻՒՆ ։

Ա՝ առն երիցուդ ։

(՝) ՆԱԵԱԼ արդ զՀոգեւոր կուրութիւն զչարութիւն , քրիս-
տոս՝ նեացաւ և զնո զուսան և զպատձառ ։ Այդ՝ ասեմք
թէ որով իւիք խափանի մարմնաւոր տեսութիւն , նովին
խափանի և Հոգեւորն ։ Այր զի մարմնաւոր կուրուին յա
ռաջ քան նախ՝ ի բրելոյ աչաց ։ Նոյնպէս սատանայ զո-
մանոց զաչս բրէ , ջանացեալ՝ զի մարդիկ զաչս մտաց և
արտաքնոց՝ ի քաւակի ունիցին , կամ յայլ անցաւոր իրս . զի
ուր է սէրն , անդ և աչն . և ուր ին քո գանձք , անդ և
սիրտդ ։ Այլ՝ ոչ զլեալ է . ոչ անմոռ չվայրօք յածին ։ և այլ ՀԱՒԱՏ.
ուր ասէ . Խմասցուք ոչ՝ ի փլուխ իւր . և որ անդիման է՝ ընդ ԺԿ. 24.
խաւար փնայ ։ Այսպէսին ըստ խաւար գնայ , որ զաչս իւր յա ՅՈՎ.
ոչ յանցաւոր ինչ իւրմէ բացական ։ ԺԱ. 14.

Այսիսկզդ՝ տեսութիւն մարմնաւոր խափանի բացադար- Ն .
ձուիք՝ ի լուսոյ տոյնպէս և տեսութիւն Հոգեւոր ։ վկայ
ասէ օգուտնիսս . վայ ի նմ՝ որք՝ ի բաց գառնան՝ ի լու
սոյ քումմէ , և գեղեցանօք մարմնական ախտից զոհար-
ձանան ։ Այանդի զբազմաց՝ ի մարդկանէ յիրաւի է ա- ԴԱՆ.
սել . խոտորեցուցին զնա խաբեանց չհայել յերկինս , և ընկենել զաչս ԺԳ. 9.
դար դատապարտին ։ Այսմարդ՝ խափանի տեսութիւն մարմ-
նաւոր՝ արգելուլ զաչս . նոյնպէս խափանի Հոգեւոր տե-
սութիւն այնց՝ զորս վարէ սատանայ՝ ի կախազան գԺո-
ղոց , քզալարկեալ զաչս քոզով աշխարհային Հոգոց , և
կապեալ զձեռս՝ Թիւր սովորութիւք ։

Ղորմարդ բանիւն մարմնաւոր տեսութիւն՝ ի կարի իմն տա Ջ .
ղոց . ոմն ասէն , Թէ կուրանայ արջ կնքաւ չնկնելով . և
սուբիթ կուրացաւ ջերաջերմ ծրտուիք ։ Այոյնպէս կու-
րութիւն Հոգեւոր յառաջ գայ՝ ի կարի իմն տագնոց ագահու-
թիւն և բղջախոհութիւն ։ ըստ այնմ . անէա հուր . և ոչ ՍԱՄ.
պեխին ջուխ ։ Տեսիք , զի որ ինչ պատձառք են կուրութիւն ԺԶ. 9.
մարմնաւորի՝ նոյն պատձառք են և կուրուէ Հոգեւորի ։

Լակ արդ՝ որով հետև այնչափ է չարութիւն հոգևոր կռ-
բանէ , քան զոր մեծագոյն խորհիլ չկը • իբր զի ձգէ
զմարդ ի յամառութիւն , ի մեղայ յանձնապատութիւն , և ի
վախճան ամի ի դժոխս , զդիմչ վերաբ յիմ ժամ ի յարել
ասոի յայտնանել • և թէ արդեն կռբացեալ կը , ապաշ-
խարութիւ փութ ասջիկը զերծանիլ , և լուսաւորիլ ։

ՎԱՐՈՒՆԳ ԱՆՀԱՆԳՍՏԻ ։

ՅԱՂԱԹՓ ՓԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅ ԸՆԹՌՆԵՐԱՑԵՍ ։

ԱՆՀԱՆԳՍՏ • Ա՝ ԱՐԵՒՑԱԼ ՅՈՒ ՅԱՆԱՏԱՏԱՏ ։ Ա՛ՊԱ • Ը • 1 ։

ԱՂՈՒՆՉ ։

ռեա՛ լեզու իմ • և կասիր այսօր յերդոց , յորոց էքեզ
համարձակիլ , զուցե երևիցիս զօզանջօզ ։ Ա՛Ը վի
տես , զի ժամանակ է լռելոյ նոճագարանաց ու
բախտե • և յեկեղեցիս ոչինչ լսի՝ բայց ձայն
աղերս ապաշխարութիւն ։ Ա՛Ը գիտես , զի յաւուրս սուրբ
հայից առաւել արժան է յաղօթս կալ՝ և մտախորհ լի-
նել , քան նոճագս նոճագել • ոչ լուար ի քնաբանիս ,
զի ասէ • վաբէցաս յի յանապատ ։ Ա՛Ը յայն սակս չոքաւ քո
յանապատ , զի յաշխարհային ամբոխմանէ հեռացեալ
լռին և հրահանգ ժամանակ պահոցն կատարեսցէ • և
այնպէս ուսուցէ մեզ , թէ աղօթից և խոհմին՝ խաղաղ
զգեան և առանձնաւորս տեղի է քաջագէտ • և դուք իր-
խեթ եղանակել երգս ։ Լռեա՛ լռեա՛ , մնաւանդ ձեզ՝
ի հեծութիւս և ի հառաչանս փութաք , և ի ձշդիւտ
մեղայ ապաշաւ ։ Ա՛յլ զուր ջանամ լռեցուցանել զիմ
լեզու • զի ոչ այսօր միայն , այլ ի աղաղհայս ողջոյն կի
քակիլ ի կիրակէ երգ ինչ եղանակել հանդերձեալ է նա ։
Ա՛չ օրսկան ինչ ինչ երգս • այն իսկ , զոր գերիմաստ եր
գիչն սողոմոն յօրինեաց • խմն զերգ երգոց • յորում
փեսայն զիւր Հարսնն գովաստանէ , և Հարսն զիւր փեսայն
ներբողաբանէ , Հարցանիցէք • ով և ումի ինչ ասա Հարսն
և փեսայ ։ Փեսայ քո է • և Հարսն ամ Հաւատացեալ
ոգի ։ Ա՛պա լսեր Հարսն գուշ՝ Հաւատացեալ ոգի , զինչ
աւուրս երգ եղանակէ • և ի միտ առ , օրսկան ոք ինչ
քո փեսայ ։

«Ինչ փեսայ է Հաւատացեալ Հոգւոյ» ապիսի՝ և խրիզը։ (Բաճանաւան։) եթէ յառաջ քան զլարչարանս, և եթէ ի լարչարանս ։

Ա՝առն առաքին ։

Ա՝ոգւոյն արբոյ և փեսայ՝ (որ քեզ նշանակ, յերկս իւր ի դոլիան մատուցեալ արբենի Տարսին իւրոյ առնելոյ՝ (որով նշանակի Հաւատացեալ ոգի։) նմանութեամբ ի մէջ բերել աքանչելիս ։ Կարապետ զասէ նմա, մի՛ կարծեր զիս՝ նմանեալ ասել ալոյ աղաւնւոյ, մի՛ պարկեշտութեամբն. նախ բազում զվարս նմ, և են ասէ էրեմ պնջուանս այծից, նշանակել կամ ցեալ զնոր նեղբին խորհրդոց զերեզիկ կարգաւորութեամբ. և այնպէս ի նկարագրել զմի ի մանուկ մարմնոյ նմ, զարմանալոյ նմանութեամբ ի մէջ մատուցանել ։ Այնպէս և Տարսին զվայելչութեամբ փեսային իւրոյ նկարագրեալ սպասիս զարմանալոյ նմանութեամբ՝ չարչարանաց քոյ յանկաւորօք. ոյզ լսել ունիք սկսեալ յայսմ օրէ ։ Ընծայուք այսօր միայն զաման, որով սկզբանէն Տարսին գոմել զնոր փեսային ։ Ընդ ծորդին էմ ասէ ապիսի է և խրիզը ։ Յոմիկ ոչ այլ ինչ գաշակել կամի, բայց զնայելի վայելչութեամբ իւրոյ փեսային. իբր զի՝ ի նմա երկու այս երանդք աքանչելի խառնութեամբ վայելուչ յօգին. զորօրինակ և մեք բարեգէղ զայն կշռեմք, յոր երևին շառաւղունք Հոգւոյն արեան և փայլածիւն կաթին՝ խառնեալ ընդ միմեանս ։

Ա՝յս բանիք քաջ պատշաճին փեսային քոյ. զորմէ ամ Տաւատացեալ ոգին Յհնարաւորութեամբ կարօղ է ասել. եղբօրդին էմ ապիսի է և խրիզը ։ Ասկ զնաղդ. նախ առաջին մեծ ամայնն և մարդկային բնութեանն, որք անձառապէս ի քեզ միաւորեցան ։ Իբր զի քան սպիտակ է ընդ ամայնութեան, գանդի նշոյլ է մշտնջենաւոր լուսոյն. և կարմիր ընդ մարդկութեան, զոր կոյս մարդն Ձգեաց յաշխարհս առեղծելոյ ի շառաւղոյն Տոգւոյ երկրի ։ Տեսէք զի անդատին ի սկզբանէ մարդեղութեամբ իւրոյ եղև քան սպիտակ և կարմիր ։ (Ա՝ն Հոգւոյն ի ծնունդ նմ, զարձեալ այլ ինչ ոչ տեսանեմք, բայց սպիտակութեամբ և կարմրութեամբ ։ ոչ անդէն ի ծնելն զեան քոյ կրն տեսանել ի նմա արտաստս, և աշխ սպիտակութեամբ. և ի Յրիշատութեան հեղումն արեան, և ա-

Հա կարմրութիւն . ապա և 'ի ծննդեանն եղև քո սպի-
տակ և կարմիր ,

Ճ . Այլ զի՞ է մեզ յերկար ընդնել զարտաքին գեղ մտմ-
նայն , և ոչ առաւել ընդբերինն՝ գՅոյսն սպիտակութիւն
և կարմրութիւն : Հայեցարուք սիրելիք 'ի ծայրագոյն մաք-
րութիւն նիւթ . ոչ սպիտակ իցէ իրրև զշուշան . Հայեցա-
րուք յեւանգագոլին սէրն նիւթ . ոչ կարմիր իցէ քան զծիլս
նռոյոյ վարդս , և քան զվառ սերովբէս . Իսկ զինչ ա-
սացից զերեքամեայ ժամանակէն , յորում քալուզիր .
այն և յայնժամ եղև սպիտակարատ 'ի աքանչելիս և յե-
քսանս , յորժամ շրջէր բարի առնել . և կարմրերանգ
'ի հալածանս , զոր երախտացոյն փոխարէն ընկալաւ .
եղև սպիտակարատ 'ի սէր սիրելեացդ , և կարմրերանգ
'ի սէր թշնամեացդ : Այլ ևս՝ ոչ քո սպիտակ է և կարմիր
'ի սէր խորհրդեան սեղանոյ . սպիտակ 'ի կուսական յիւ-
րում մարմնին , զոր տայ մեզ 'ի կերակուր . կարմիր 'ի
վարդապետին արեանն , զոր արբուցանէ Հոգւոց մերոց :
Այսպէս առաւելապէս սիրելի է քո՝ քոյոյդ ոգի . զի ոչ
ուրեք այսպէս սիրեաց գքեզ փեսայն քո քո , այլ 'ի սահ
մանել ջուրս խորհուրդ : Այլ եթէ սիրես զայն՝ որ այս-
պէս սիրեաց գքեզ , մատիր յայս սեղան՝ սպիտակագ-
գեաց , Տանդերձ ունելով Հարսանեաց՝ և մեծ մաքրու-
թիւն . և կարմրագգեաց , մեծաւ վառեալ սիրով ,

Ա՝առն երէցդ .

Ի . Ապա թէ զսպիտակութիւն և զկարմրութիւն փեսային քո
և 'ի չարչարանս տեառնէ կասիս , ՚ի՛ջ նախ 'ի պար-
տէզն դեթսեմանի . և անդ Հայեաց 'ի փեսայդ , զի ըս
Առակ . սպիտակ է՝ գալիացեալ յայնէ և յերկիւղ . ախտ առ
Ա՛ղ . 33 : արթիլ և հոգւով , և կարմիր՝ զի յայնէ անտի եկն 'ի վերայ
քրեան արեան . Հոսէին առ 'ի ճանճէ գրաւոր էրբն գնայլոյս
Ա՛ղ . 44 : արեան ոլոռն ոլոռն հեղեալ յերկիր : Տեսցես անդ 'ի ձիւնա-
փայլ Ճակատ փեսային կայլակ արեան . տեսցես 'ի գալ-
կացեալ յերեսս և 'ի ծնօտս նիւթ կայլակ արեան . տես-
ցես 'ի կանձնորակ պարանոյդ և 'ի փղոսկրեայ ուսս նիւթ
կայլակ արեան . տեսցես և յայմ մարմնին նիւթ կայլակ ա-
րեան հեղեալ յերկիր . և առասցես . եղբօրդ էմ այն
սպիտակ է և կարմիր ,

Ե . Այլ զի՞ է քեզ յերկար յամենալ 'ի պարտէզն դեթսե-
մանի . մատիր արդ և յապարանս հերովդէ , և անդ
Հայ-

հայեաց միաւանգամ՝ ի վեսպպէ , և զարմացեր , զիարդ
դարձեալ սպիտակ է և կարմիր : Հա համակ երեւի քա
պիտակ · զի արկ զնաւ... Հերովդէս Հանդերձս սպիտակս·
և անդէն դարձեալ կարմիր լինի · զը գնաւորաց պիւղա
ատոյ արկին զնովաւ քղամիդ ծիրանի : Այլ մինչև է
Հարսնիդ մեհենեալ ատեն , ասա · զինչ նշանակիցէ Հան
դերձն սպիտակ · և զինչ քղամիդն ծիրանի · զինչ խոր
հուրդ յայտ ծածկեալ կայցէ : Թէ ոչ գիտես , ես ա
սացից · սպիտակ Հանդերձ քոյ զանմեղութիւն ձեր յայտ
առնէ · իբր զի անմեղանչական է · ոչ , անդր , անարատ , եբր ·
գործեալ ի ձեռաւորաց · անբաս անբիծութիւնք յայտ մեղաց Ե · 26·
եւս և ի մեհենեաց տարակացեալ · որով և առ Քրիստո
սիս իւր իշխեաց ասել Ո՞ւմ յարատուիք . Ո՞վ ի ձեզնէ յանդիր Յ·Ը·
Հանդերձ զիս ի ձեղաց : Այլոց արդ՝ Թէպէտ և քո Հանակ Ը · 46·
սպիտակ է , այս է առեղծուած · սակայն և այնպէս
կարմրացեալ ես մերովք մեղօք , որք նշանակին կարմիր
քղամիդսս : Այնզի գրեալ է · Ձեր ձեր երբեմն ըստ դա՞ր Ես· ·
գէր : Ո՞վ ինչ խորհիս , Հաւատացեալ ոգի · սպիտակ եմք , Ա · 18·
նա գլխովին անմեղութիւն · որում պիղատոս իսկ վկայեաց
յասել իւրում · Ես ոչ գիւ ինչ պատճառս գտանեմ ի նմա · ոչինչ Յ·Ի·
գործ , և ոչ գործեցեալ ինչ · սակայն և այնպէս՝ կար Ժ·Ը· 38·
միր է · այ է , բազմերնակ չարչարի : Երբ աղագաւ , և
յորմէ սակս · զի տարակուսիս · Վերադրեցաւ վէ ձեղաց ձերոց · Ես· ·
վէ մերոց , և ոչ իւրոց · Ես պատճէնեցաւ վէ ձերոյ անօրէնութեանց . Ծ·Ե·
վէ մերոց և ոչ իւրոց : Համառօտ ասացից · յանօրէնութենէ Ծ·Ը·
ծողովրդեան էից սակ Հայրն երկնաւոր՝ ի Հակ վարեցաւ : ա
Հա կարմիր է մերովք մեղօք , և ոչ իւրովք :
Այնուհետև յորժամ գան Հարին զքէ , բոլորովին սպիտակ Ի·
երևեցաւ , և կարմիր : Ընդ ի սկզբան կասկէ՝ ցուցաւ սպի
տակ , զի ի զերծուլ զՀանդերձանէն՝ մերկութէ ամէն յանդի
տանն ամենեցուն նշանակեցաւ · Նոյն եղև սպիտակ , զի
յերեսաց խաթաղանացն , որովք Հանդերձեալ էին գան
Հարկանել , գլխովին գալկացաւ · այլ այս գոյն անդէն
յեղափոխեցաւ · և սպիտակութէն ի կարմրութէն շրջե
ցաւ · զի ի Հոգեշունչ ուստեր արեան վտակաց ի բաշ
մապատիկ Հարուածոց գանկ , և խոյեծածոց փշոց ,
գլխովին արիւնաթաթաւեալ և կարմիր ցուցաւ : Սպիտակ
արդ ոչ Հոգի , այլսոսիկ սէր վտակ արեան · և Թէ զՀար
սանեացն Հանդերձ ջնարհաց ծանուս ինչ մեղօք աղտեղե
ցեր , լուա և սպիտակացո զնա արեամբ գառնին : Այլ և ի Յ·ա·
Տ ի 3 Հ· 14·

լեառնէն կառափման սպիտակ էր քո և կապիկ։ Սպիտակ
էր մեծի իւր ողորմելի, զոր այնչափ առատաձեռնեալ՝
քան զոր աւելի չէր հնար. և կապիկ՝ էր մեծի արդա-
րութենէն. պատշաճէր վճարեալ, քան զոր աւելի չէր
պահանջել։ Ով, քանի՛ մեծ եղև արդարութիւն, որ
զմեղսայ մերոյ հատ զվնասն ոչ յանապատակա-
նէն. և քանի՛ մեծ եղև ողորմութիւն, որ ասիկայ զոր
դին ոչ յանձն առնուլ զայնպիսի չարչարանս, ՚ի քաւել
զմեր մեղս։ ՚Նոր ՚ի կատար լերինն կառափման աղօթս
Սոփ. ԺԹ.։ ՚ի և ձեռաբռունք պատուհասին. արդարութիւն և խաղաղութիւն ե-
ղեն ՚ի հմբոյր։ ՚Նոր քո եղև սպիտակ. զի սիրելի և ողոր
մած ցուցաւ առ զղջացեալ և ապաշաւեալ աւազակն.
բայց եղև և կապիկ. զի վհատացեալ և զանզղջ աւա-
զակին ոչ պահանջել արդարութիւն ՚ի դէմ
Ժամ։ ՚Նա միոյ ՚ի մահ երևեցաւ քո սպիտակ և կար
միր. նա յեա մահու իսկ եղև սպիտակ ՚ի արանձելի
ջուրն, և կարմիր ՚ի պատուհական արիւնն, զոր յեա խոց
Ցուխ. ուածոյ սիդին ՚ի սէ կողէ նոր բղխեցին. ոչ այմ. դ ան
ԺԹ.։ ՚ի ընտանեաց փիփառ խոչեալ վիշտ նէ. և վաղվաղակի եկ արիւն
և ջուր։

Յարութիւն։

Ով միա առեր յատացելոցս, Տաւատացեալ ոգի. Թէ քո
փեսայ քո ձշմարտապէս կոչի և ՚ի սպիտակ և կար-
միր։ Իսկ զինչ ուսանիցես յերկոցունց գունոց ասել.
յուր զնամնուԹիւն։ Վ՚իտես, զի զօրագլուխ որ զյաւտա-
քաղաք յերկար պաշարեալ իցէ, Հուսկ ապա՚ի քանակս
իւր կրկին դրօշակս պարզէ ձողաբարձս՚ի տես պաշարե-
լոց, մին սպիտակ և միւսն կարմիր։ Իսկ զինչ նշանակի
ցեն այն կրկնակ երանգք. դրօշն սպիտակ՝ պաշարելոց
ընդՀ խաստանալ, եԹէ՚ի ժամադրեալ աւուրս լինելն
անձնատուր. իսկ դրօշն կարմիր՝ մահ սպառնալ, եԹէ յա
մառ կացցեն։ ՚Նա ոչ ամն օրինակի քո՚ի լեառն կա-
ռափման կրկին դրօշ քեզ առաջի առնէ. դրօշ սպիտակ,
որ նշանակն ե ողորմութենն եղելոյ՚ի խաչին առ զըղ-
ջացեալ աւազակն. և դրօշ կարմիր, որ նշանակ է արդա
րութենն եղելոյ՚ի խաչին առ խստասիրտ և անզղջ ա-
ւազակն։ ՚Նդ՝ ասես, արդեօք զսիրտ քո առ Տրաւէր
Հմ. ԻԳ.։ քին՝ որ ասէ փոքր չես զիրդ ես, բանալ կամիցիս, և զաս-
տանայ անտի արտաքսել, Թէ յաւետ և անզղջ դը-
տեալ՝

առեալ՝ զչի՛ ի սրտե բումիդ , որ մանաւանդ նորայն է՝ վ՛ւ լինելոյն գնեալ պատուական արեամբ Ն՛ր , արտաքսեալ ։ զայս կշռեա՛ , և ՚ի մէջ սպիտակին և կարմրոյն ընտրեա՛ զսպիտակն , կամ զիւրիս արկանել ողջմուԹեա՛ն , կամ զչարի առնուլ զարդարուԹեա՛ն ։

ՎՐ. Ի ՈՏՈՑ · ՀՈՏՈՑ ·

Յաղագս գեղոյ գլխոյ և վարսից չէ ։

Ա՛նաբան · Ա՛նդ որ հաձելոյ ։ Ա՛ստ · ՃԷ · 5 ։

Այսուամբ ։

՚Է զարմանամ , Թէ երեքեա՛ն աչակերտք քո՛ պետ րոս , յակոբոս , և յովհաննէ՛ս իբրև ելա՛ն Ը՛ք ՚ի լեառն Թաբիւր , և տեսի՛ն զնա առաջի՛ւ լուբեանց այլակերպեալ ։ լո՛ւ եղե՛ն մեծաւ և անձառելի՛ խնդուԹի՛ ։ Ա՛նդր զնա՛ր Տ՛ն՝ որ լոյս աչակերտի չինդալ , տեսեալ զվարդապետա՛ն իւր մեծասքանչ փառաւք պայծառացեալ ։ զնա՛րդ ոչ ուրա՛խ լոյր ծառայ , Եթէ ՚ն՛ւս իւրոյ երեսաց յանկարծակի ՁառագայԹե՛ն երևեսցին իբրև զարեգակն ։ զնա՛րդ ո՛չ բերկրեսցին տեսանելո՛վք , Եթէ զոմարձալիս և պանծալիս ՝ դեղեցիկս և սքանչելիս՝ ան՛ն յանդիման ունիցին ։՚ի զդեստս փայլուն Ձեան , ՚ի գեմս ՁառագայԹ արփիական , և յա՛մ կողմանց՚ի պայ ծառակերպեա՛ն քո՛ լուսաւորուԹե՛ փառաց ։ Ա՛յ զարմանա՛մ , զի պետրոս ՚ի խնդուԹե՛ աստի յափշտակե՛լ՝ ասե՛։ ՄԱՏ. ՃԷ. 4.
Տ՛ր բարւո՛ք է մեզ ասա՛ լինել ։ եԹէ կա՛մ ասրաւոտ երթս փաղաստաբս ։
Ո՛ ի համարելը զանձն լուսոյ երջանկիկ ։ եԹէ յայնմ կոչնադաւԹե՛ , և յայնպիսի բարեմասնուԹե՛ս Թողուլն նման վայելել ։ Ա՛յլ այլ՛ինչ է , որ զարմացուցանէն զնա , եր՛ ՄԱՏ. ՃԷ. 6.
կիւղն առաքելոց ։ Ա՛րեալ է յաւետարանի անդ ։ էէբև լոնան աշակերտն , անկան՚ի վ՛ր երեսաց իւրեանց , և երկեան յոյժ ։
Ա՛րդ՝ զի՛նչ լոնան աշակերտքն , որ այնպէս զնո՛ զարհուրեցոյց ։ ո՛չ այլ՛ինչ՝ Ը՛ք գրոյն , բայց ձայն յամպոյն , որ ասէր ։ դա՛ է որդի՛ իմ սիրելի՛ , ընդ որ հաձեցայ ։ Ա՛ւսկ այս ձայն այդպէս արհարկո՛ւ լոյր ։ ո՛չ հաձոյից և սիրոյ է բանս ։ և զնա՛րդ երկեցուցանի՛ր ։ Ա՛յսպէս երկեցոյց ։ Նա՛ յայն ասէս երկեցոյց , զի գիտէին , Թէ այս որդի՛ որ այնպէս բերելո՛ էր Տ՛ր իւրո՛ւմ , հանդերձեա՛լ էր մեռանի՛լ ։ ո՛՛ւյլ զի՛ քարոզն նախընԹաց սկիզբն արարի՛ նո՛ւաղել յեր

գոյն երգոց · առաջի արարն Հոգւոյ Հաւատացելոց Հայիլ
'ի փեսային իւր՝ զի սպիտակ է և կարմիր · զինչ քան
զայս վայելչական · սակայն և այնպես երկեցոյց սպիտա
կութիւն այն և կարմրութիւն · զի ըստ երկաքանչիւրում զօ
ղեալ կային տրտմական խորհուրդք չարչարանաց · Ար
ասր յարեցոյց 'ի նմին նոմանգ · իսկ զինչ լսեցի · Արդեւ թէ
Հարանացեալ ոգի խօսի զիւրմէ փեսայէ , զորօրինակ
Հայրն երկնաւոր զորդւոյ իւրմէ · ասէ · զա է փեսայ իմ
սիրելի , ընդ որ Հաճեցայ , 'ի զա Հայեաջիք · իսկ յինչ
Հայկիսիմք · 'ի գլուխ և 'ի վարսս փեսային Հայեացուք
այսօր · զի զայս եղանակէ երգս ։

ՀԱՅՈՑ ։

Վայ փեսայ է Հոգւոյ ՝ զեզեցիկ յոյժ ։ (բաժանումն ։)
Օ՛ն նախ՝ գլուխ նորա է յոսկւոյ ճենճեաղեայ · երկրորդ՝ վարս
նը կոճղայք ։

Ա՛ՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ։

Ա՛ . Յառաջ քան զաւուրս ինչ խօսեցաւ Հարսին զգեզոյ իւ
րոյ փեսային , և զգուշանայ նմ · այսօր ձեռնարկէ զմի
մի 'ի մնացեալ նմ նեղբարեղ , սկիզբն արարեալ 'ի գլխոյ ,
Երգոց . զոր նմանեցուցանէ ոսկեայ ընտրոյ · յասելն · գլուխ նը յոսկ
Ջ . ԱԱ . ւոյ ճենճեաղեայ ։ Իսկ զինչ իցէ նմանութիւն խմաստ ։ Ի սա
նկարագրին մարգն է նմանեալ 'ի վէմ ազբայրին ստղծմանն ·
յորոյ 'ի գլուխ ըստ օրինակ Թագաւորացն Թագ կապե
ցաւ՝ զործեալ յոսկւոյ արհուեցոյ · ասպա Թէ զնորհրդա
կան և զՀոգևոր միտս քննեսցուք , յայտ է Թէ նմանու
Թիւն քաջ պատշաճի խաչելեալ փեսային Հոգւոյ՝ քրի ։
Իսկ զինչդ ։ Ասզ ուսուցանեն Հաւատք , 'ի քս են եր
կու բնութիւնք , ճաճային և մարդկային · ուստի այն ինչ
է 'ի քս ճաճութիւնն առ մարդկութիւն , որ ինչ է 'ի մարդ
կային մարմնի գլուխն առ այլսվք անդամսք ։ Ա՛ սան ս
Ա . կորն . րոյ յիրաւի ասէ պօղոս , գլուխ ինչ՝ ճաճ , կամ՝ ճաճութիւն ·
ԺԱ . 3 . և Հարան ևս ուղիղ խօսի , 'ի կոչել իւրեամ զայս գլուխ՝
ոսկի · վ՛ զի յաճ են գլխաւոր յատկութիւնք ոսկւոյ ։ Յայտ
է Թէ ասկին գերագոյն է քան զամենայն Հրահալելին ·
նոյնպէս և գլուխ քրի՝ ճաճութիւնն կամ ճաճ անբաւ ա
ռաւելութիւն գերի է վերոյ է քան զամենայն արարածս ։
Յայտ է Թէ ասկի զառագոյն է քան զայլ Հրահալելիս ·
և նոյնպէս գլուխ քրի ճաճ՝ 'ի առնուազնիսն Հոգի , և
այն-

անխառնական . զի Թէպէտ անձն բանին ներքուստ
միաւորեցաւ ընդ մարդկայնումս բնութեան ի քո , բայց ոչինչ
իրօք ընխառնեցաւ . զի ոճ է ամենասարդ կամ ։
Այլև ոմն ասէին փայլէ , նոյնպէս աճուրդին ի քո փայ
լեաց արանձնելոյս . նա՝ ձառագայթեաց յոյսդ ակերպուե
ի լեառն Թաբոր՝ էբրև ջրեփոխն ։ Այլ ոչ զարդա
րէ . և յորմէ ծախի՝ առնէ զնա մեծարգի . նոյնպէս
զարդարէ զմարդկութիւն քոյ՝ աճուրդին . և առնէ զնա
արդոյ անբաւ սրբութիւն . մինչ զի դոյդն նոր հառաչանք՝
կամ՝ չիք միաբան , և խուն ինչ գործք՝ պատուհասական են
քան զնմ՝ ոսկի բովանդակ աշխարհի . յորմէ և արդիւնք
նր՝ անչափական ։ Այլ զորօրինակ ոսկի ոչ ժանգահարի ,
ոչ փտի իբրև զայլ հրահալելիս , և ի՝ իբրև Թէ անապա
կան , նոյնոյ աճուրդին է ամենեն ին անչարչարելի , անապա
կան , և անփոփոխ ։ Այլ Թէպէտ և քոյմ սոսկալի չարչա
րանս կրեաց քո ընդ մարդկութիւնն , սակայն ոչինչ , և ոչ
խուն ինչ կրեաց ընդ աճուրդին . իբր զի կարողացաւ մեռ
զամենայնէ հողին քո անջատել ի մարմնոյն . այլ ոչ կա
րաց անջատել զաճուրդին՝ ոչ ի հոգւոյն և ոչ ի մարմ
նոյն . ոչ ի խաչին , և ոչ ի գերեզմանի ։
Հայեցեալ յաճուրդին , որ գլուխն է մարդկութեան ի
քո , արդ հայեսցուք և ի բուն մարդկութիւնն . և
սեացուք , զիարդ գլուխս քոյ եղև յոսկւոյ կեփաղեայ ։
Հաւաք իսկ ասացի , Թէ գլուխս փեսային սողոմոնի կո
չեցաւ յոսկւոյ կեփաղեայ , վ՚որ ոսկեկուռ պսակին , զոր
կրէր . նոյնպես զգլուխս քո մարթ է կոչել յոսկւոյ կե
փաղեայ , վ՚որ պսակին զոր կրեաց ։ Այսուհետև Թերևս
ընդ բանս , ասիցէք . միթէ և քո իբրև զսողոմոն պսակ
ակի ունէր ի գլուխս . ոչ ապաքէն զինուորք Բաղբեաղ պոռ
ի էլոյ եղէն ի գլուխս Ն՚ր . և զիարդ ասիցի գլուխ Ն՚ր յոսկւոյ
կեփաղեայ ։ Վասնեմ , Թէ բաղում ինչ ըստ մեջ է ոսկւոյ և
փշոց . պսակի փառաց , և պսակի նախատանաց . սա
կայն և այնպես ճշմարիտ է , Թէ գլուխս քո է յոսկւոյ կե
փաղեայ , և էր ազագաւ . վ՚որ զի և դոյդն մասն փշոցս քան
զնմ՝ ոսկի պատուհասական է . յայտ անտի է , զի ուրուրեք
մինչև ցայսօր պահէն ինչ մասն ի սմանէ , ոսկւով և ա
կամբք յեռուն ։ Ծեալ զայս զմտաւ՝ հարմնացեալդ ո
գի , լեր վշտակից փշապսակ քումդ փեսային .

ԺԷ. Վ՛ասոյն քեռի են անկը վարսը նէր և հեռը ։ որը ՛ի հարս
Եւէ ։ նէ կոչին Կաճոյ ։ կամ ըստ այլոց՝ իբրև Թռոյցք
Ե. ԱԱ. արմաւենեաց ։ Լ՛ակ զինչ այսոհիկ նմանութիւն նշանա-
կել կամիցի հարսն ։ ասել կամի, Թէ հեռը փեսային իւ-
րոյ առղամնի են ոլորածոյք, և նմանը տերևաց և ստոց
արմաւենեաց ։ զի որ ինչ են ոստը և տերևք՛ի ծառն, այն
են հեռը ՛ի մարդն ։ և ոչ այդ ամէ՛ի վերակոչման ծա-
ռոյն, նոյնպես հեռը ՛ի գլուխ մարդոյ ։ Վ՛արձեալ, ոչ
փոքրին հեռը, նոյնպես Թաւիին տերևք, և Կատանին
ոստք ծառոց իբ ժամանակս ժամանակս ։ Լ՛ռանձինն լինն
ոստք արմաւենեաց ունին զնմանութիւն հեռոց ։ զի եր-
կայն են, և ստորիք ։ և ծագք ոստոյն և տերևաց գա-
լարածոյք, գանգուր հեռոց նմանին ։ Լ՛րդ՝ իբ երևելի
հեղինակաց՝ և քեռի հեռք երկայն եղեն և յորդ՝ ՛ի գլե-
խոց զուսովք Կոսեալք, և անդ գանգրացեալք, խոր-
հեսչ՝ իբրև զնմանէնզ արմաւենեաց ։

Ե ։ Ա՛ստյց արդ՝ տեսցուք, զինչ ՛ի Կոգևոր միտս իմանայցի ատ
վարսիւք ։ որը Կոգևորը վարսիւք իմանան զնորՀուրդս
մտաց ։ և զորս զՀետ գան՝ զամորժահս և զդործս ։ և ոչ
՛ի Կոգեղինաց իշխեսցէ մեկնել զայս ամէ՛ի քէ ։ Վ՛ երա-
գոյն ասացաւ, Թէ գլուխ քի ոճ է ։ ապա՛ քզի խորՀուրդք
ծագին ՛ի մտաց՝ ոչ հեռը բուսանին ՛ի գլխոյ, խոր-
Հուրդք քեռի եղեն խորՀուրդք ածայինք ։ յորմէ և ոչինչ
անկարգ ախորժահի եղև ՛ի նմա տեղի ։ Լ՛սպաՀին ոչ
գիւրաւ հեռք՛ի գլուխ մարդոյ պատատել կնճռին, նոյն
պէս գիւրաւ և խորՀուրդք մարդկան ամբոխին ։ բայց
՛ի քէ ոչ եղև, և ոչ Կնար էր լինել ամբոխումն ինչ՝ և
և յանՀնարին վիշտս խասլ և մաՀու ։ Լ՛ա՛ ոչ ոստք ար-
մաւենեաց են ստորիք, նոյնպես հեռք քէն, յր, ամէ խոր
Հուրդք նէր, և ախորժահք, և գործք և արգիւնք ՛ի լս
ատր ծանրեկին, յր ՛ի գլխոյ անտի ՛ի մէզ յանդամս նէր
փոխանցեկին ։

ԻԷ. Լ՛սկեք ։ զնաՀրդ Կարանն յայս գոլեատ վարսից յաւելու և
Եւէ ։ զայն, Թէ սեաս էբրև զփեսա ։ յայն սակս յաւելու, զի
Ե. ԱԱ. վարսք քէն յաւս Հրեից երևեցան՝ սեաս էբրև զփեսա ։ այս է,
զի Հրեայք զամ զնէր սէգ գործս մեկնեկին ոչ ջատս ։ Ց՛այտ
է Թէ, մէս զի ինքեանք այնպէս սեաս և խաւարամած
եկին, որ ամէ ինչ Կոգա յայն գոյն երևելը ։ Լ՛պա վարսք
քզի

քան ասին ինքն էրքա գափառա . ո՛չ զի այնպիսի էին , այլ
զի յայնժ այնպիսի Թուխին . զի զնանուԹի միայն
էառ զմեզ զաւարի . ընդ անօրէնս ասէ Համարեցաւ : Էսայ. Ծ. ԻՀ.

Յորդոր :

Տէս Հաւատացեալդ Հոգի . փեսայ քո էզիւ ամենևին
անմիջ . բայց Համարեցաւ անօրէն . վարաք նիր էզին
գէզբեցիկ . բայց Թուխին ինքն էրքա գափառա . ապիտակ էզիւ
նա քան զաւրիծ ազաւնի . բայց Համարեցաւ ագռաւ :
Օ ինչ ապա . զայն բերի՛ ի վէր . զի և դու Թէ անպարտ կրես
ցեա ինչ ուսանիք , մտադիր կրեսջիր ՛ի պատիւ փեսայի
քո անպարտ չարչարելոյ . զնախատինս և զՀնամանս
չարախօսիդ քոց երկայնմտուԹիւ յանձն առջիր . և ըզ-
վարս քո զնեաս իբրև զագռաւ , այս է զխորհուրդս
քո զաղտեղիս և զմնչեկանս՝ փոխեսջիր , և զղջումիւ ըս
պիտակացուսջիր . զի փեսայի քում Հանդոյ լիցիս . և այլ
ժանտասիս երբեմն ըսՀ՛ի նմանել . եկ ՛ի լիբանանէ հարսն , Էսէփ. Դ. Ո.
զի պատկեացիս .

ՎՐՐՈՎՈՂ ԺՈՂՈՎ :

Յաղագս փեղոյ ալաց՝ ծնօրէից՝ և ըրնանց իւր :

Ընդբան. Վկուսաց յիս զխորհուրդս նոյ , Գ. Ռեհ. գ. Ի. 17.

Աչուածք :

աչ գիտեմ , եԹէ Տապանէն ելայ՝ որով քեզ ասաց Ղևի. Ժա. 29.
Հանել զգեւս , մտրԹէ իմանալ զնոյ զօրուԹիւն .
զի ոմն մատուռնք՝ գործողուԹեն են գործի ,
նոյնպես ո՛չ երկինքը միայն , այլ և ամէ արարածք
նոյ՝ փրկիչ կոչին Տապանդ նիր : Վկուսեմ , և քաջ գիտեմ , Սամ.
ԼԹէ մատամբեն նոյ մտրԹէ իմանալ և զՀոգի սքէ . ոմն Ը. Ի
ինքն իսկ քեզ ուսուցանել յաւետարանն մատԹէին , յասել
հրեայս . ապա ԹԷ հոգեով ես գանեմ զքեզ : զի ոմն ՛ի բազկէ Պար.
յառաջ զայ ձեռն , և ոմն մատուռնք . նոյնպես ՛ի Տօ- Ժբ. 28.
լի որդի , և յերկոցունց սքէ Հոգի : Վկուսեմ ևս , եԹէ
մատամբեն նոյ քաջ նշանակի և ինքն քեզ : մատն երիւք
խաղալեօք յօդի , և կիոյ է ըէ ձեռնին . իսկ ոչ և քեզ կե-
րիոց յօդուտդ նոյ , յանծուԹէ , ՛ի Հոգւոյ , և ՛ի մարմնոյ ,
միաւորելոյ յանձն մանկին : Վ ձեռնին են մատուռնք Տինոք .
առաջինն կոչի Բոյն . որ քան զայլ մատուռնս ի յաղԹ ,
իսկ

իսկ ոչ մատն այսպիսի է քո՝ առնեայադէմ զօրութիւնն և
կարողութիւն։ Երկրորդ մատն՝ ի ձեռին կոչի ցուցամատն.
զի նովաւ ցուցանեն մարդ զիմն. իսկ ոչ մատն այսպիսի
է քո, որ ապդեցութիւն և քարոզութիւն եղեալ զպիտոյսն
և զօգտակարսն առ փրկութիւն։ Երրորդ մատն՝ ի ձեռին
կոչի ինչամատն. զի զմիջնին տեղին ունի. իսկ ոչ յիրաւի
ՅՈՒՏ. իշխ նմանեցուցանել մատնիս զքո, որ ինչորդն եղև այ և
Ի. 5։ մարդ։ Չորրորդ մատն՝ ի ձեռին կոչի մատանեմատն, զի յայս
մատն արկանեն մարդիկ զմատանի. իսկ ոչ մատն այսպիսի
ես և քո. որ հաւատով մատանեաւք զմեզ գրաւականեաց։
Իսկ հինգերորդ մատն՝ ի ձեռին կոչի ճկոյն, որով սրբեն
մարդիկ զականջս. իսկ ոչ մատն այսպիսի եղև քո, որ
մեզ վարդապետութիւն զմարգկան լսելիս սրբեաց։ Այս-
չափ հրաշակերտս ներգործեաց՝ և արդ ևս ներգործէ
մատնս, մինչև անհնար լինել լեզուին պատմել զնոր
մանաւործութիւնս։ Այլ իմ այսօր ոչ են կամք խօսիլ ի
վեր մատին այդ. այլ՝ զքանչանալն ասէ նմին։ Ասա ինձ
քանիս, ինձաց քո, այս է, եւթեն աչօք մտաց պնդութիւնդ
նորա։ ապա ապ քեզ և զծածկեալս տեսանելն և զանե-
րեւակս, յոր է, զխորհուրդս. և ոմն ոչ արուեստացն լնդ-
այդ ասացեալ սրատեսութիւն։ Արդ՝ ԹԷ կամք են, առա-
ջի նկարեցից ձեզ այսօր զքոյն զասէն՝ ի ջուրն հոգւոյ
քաւարարի. զի ի քեզ իւրոյ փեսային յայսն հայեցեալ՝ ա-
ռաւել ևս ուսցի սիրել։

ՀԱՒԱՔԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ։

ՎՈՅ փեսայ է հոգւոց սիրելի. (բաւականաւն.) զի են նախ՝
ԼՈՒԿ. ԺԲ. ասէ ՆՐ ԷԲՐԱ զաղաւնիս. Երկրորդ՝ ծնօղս ՆՐ ԷԲՐԱ զաղաւնս.
13։ Երրորդ՝ ընդունէ ՆՐ ԷԲՐԱ զաղաւնիս։

ՀԱՒԱՔԱԲԱՆԱՑՆ ԱՌԱՋԻՆ։

ՀԱ. Ահ՝ ի պատկերահանից որ նկարել կամիցի զգեղեցիկ
զոբուք կերպարան, հայի առաւել յայնմ՝ ի ծնօղսն
և՝ ի շնորհսն. զի Թէ երեքին միւ գեղեցիկ են և վայելուչ՝
Ա. 12։ և գիմիքն Հաճոյ լինին վայելուչ և սիրելի։ Երրեակ այս
վայելչասէր գաւանի՝ ի գեմս փեսային քո. զի ասէ ՆՐ ԷԲՐԱ
պաղաւնիս են. այս է, զնոմ զաղաւնեաց յատկութիւնս ունին։
Հանապարհ են ԷԲՐԱ զաղաւնիս. ողջախոհք, պատկառք՝
և պարկեշտք ԷԲՐԱ զաղաւնիս. հեզք և հանդարտիկք
ԷԲՐԱ զաղաւնիս. մաքուրք ջինջք և գեղեցիկք ԷՔ-

բև զաղաւնիս ։ Այ՝ աչք քո եղեն իբրև զաղաւնիս ՝ի վէր Ե. ։ ։
ընդ ջուրս լուացեալ ։ այս է , խոնաւութեամբ՝ իբրև զերկուս առա-
տաձոս ազգիւրս ։ Այնոցիկ այս ազգիւրք հոսեցին ար-
տասուս ՝ի մանկութենէ . քանզի ոչ անգամ աչք քո հեղին
արտասու մինչև ցերեկոյն ամ , եթէ չայգոյթ և եթէ ար
տաքոյ նոր . ապաքէն ՝ի վերջին յերեքամեայ ժամանակի
քաւարանին՝ ընդ Եղնուամբ յաւետարանն՝ թէ եղայ եր-
բեմն . այլ ոչ երբեք , թէ ծիծաղեցար ։ Այլ խոնա-
հուած նշան են ախտակից բնութեան . և ո՞ երբեք ախտա
կից եղև և գորովական՝ քան զնոր մեր քո ։ Այլ փե-
սային ասէին իբրև զաղաւնիս՝ ըստ ոչխարն , ՚ի ներս
մաքուրք , կաճենասրակը , ձիւնասիպայք . այլ աչք քո սո-
քաւութիւն առաւելուն ՚ի մաքրութենէ . զի մաքուր են և
՚ի մանրամաղ փոշոյ մեղայ ։ Այլ յայտ առնեն զներ-
քին կիրս և զախորժակս , յորմէ և կոչին գուշակք սքո
ան . զի թէ սիրեմք զոք , սիրելի և քաղցրահայեաց են
աչք . թէ ատեմք , խաժոտք և գժնեհայեացք . բայց ՚ի
քոյ չայն և յախորժակս ոչինչ երբեք եղև ամբոխումն .
այլ միշտ ցուցաւ սոսկալին Հանդարտուն ։ Ընտանեսիրք
յայտ քաղին զսրտից Հանդարտանս . ըստ որոց՝ աչք սրբ-
նաձոյքք զերկնոտուն գուշակին և զինեղգաւորն . արիս
նըշուշաք՝ զայրեցուն և զանձկուն . շառագոյնք՝ զայր
կուն և զվերկիւղութիւն . Հրայինք՝ զյանդգնութիւն և զան
պատկառութիւն ; բայց ոչինչ այսոցիկ կայր չայտ քեզ . այլ ըստ
նիկիփորոսի ՚ի խառնակաշ աչսց քո սքանչելի ինն բղխելին
շուրջ . և ըստ երանելոյն , աստղանշոյլ ցայգ լուսոյ էր
չայտ նոր , և ձաղկատական վայելչուն վառաց ՚ի դէմս ։
Այսպիսի ակամբք Հայեցեալ ըստ մատթէոս ՚ի մաքառ-
ութենէն , և ըստ զաքէոս ՚ի ժանտաթափելոյն , և ըստ մագ-
դաղենացին ՚ի խոհեր մեղայնոր , մանաւանդ թէ ըստ բիւրս
՚ի մեղաւորաց , զարձուցանէր զնոն և կինքն ձգէր ։ Այս
և մեծ զօրուն է չայտ . զի Հայելիք չայտ գեղատրի՝ ՚ի
սիրտ խոցիմք , բորբոքիմք , և Հալիմք . և ո՞վ ոչ վառեսցի
՚ի սէր քո , օրինաւք զինեալ զաչսդ նոր մեծաձայն վայելչու- Սիր . ։
թեն , Վրեաւ է . այլ որ ըստ բիւրապատիկ լուսաւոր են չան զարեփոխ . խր . 28։
և ո՞ Հանդարտեսցի ձառագայթադարձակ փայլման նոր ։ Ա. Կոր . ։
Վրեաւ է , ընդ խոնհելոյսդ նր . և ո՞ իշխեսցի մեղանչել , Լե. 24։
թէ օրինաւք զայդ քննեսցի ։
Այլ ո՞վ աղեխոց . զի՞նչ ոչ կրեցին այս աչք քո գեղս ըստ . ։
պանծք ։ Սոդոմն ասէ ։ ըստ ինչ՝ ըստ ինդրելին այլ ինչ , այլ ժաղ. ։
շրիե-

պրկեցոյ ի նոցանէ. և ահ արկեալ ընդրս էմ յամ ուրախանալ. քանզի
ի քացէ եղև բերկրութիւն այդպիսի յաչաց քոյին. նա՝
զայլոց մեզս զոր աչօք գործեցեալն, քո դառն տանջա-
նաց իւրոց աչացն քաւեաց։ Օ մտաւ ածցուք, զինչ քեզ
աչք ասա անդ կրեցին, և նախ ի պատառելն գլխոյ մեր
Ղ.ա. ի նոսա ի ծնանելն։ Ընդ ծնանիլն ի նմանէ գրուածս էբեր զկայելոյս արեգական ոլոռ-
ԻԲ. 44. ոլորան հեղեալ յերկիր. ապա անտարակոյս և աչք նոր ի յորդ
արտասուս լուղելին. և այնոր իրօք եղեն աչք նոր իբրև
զաղաւնիս ի վէր նայուիլ ջուրց արտասուացս։ Ընդ քո տա-
ՄՍ. նեալ ի վէր երեսաց էարդ, և եկաց յաղօթս. ապա և աչք նո-
ԻԷ. 39. ցին ի հողմ երկրի խոնարհեցան. և այնպէս երևելեան
խոնարհք իբրև զաղաւնիս։ Ընդ քո զաշակերտս իւր
եառեալ ի քուն. և այն մեծ վիշտ էր աչաց նոր. ոչ նա
ԻԷ. 40. ինքն գիւր ցաւսն յայտ արասցէ ասելով. այդպէս չէ խաբեայեր
զ քամ արիւնաթ խալ ընդ էս։ Ոչ ոչ դառն տանջելոցն անդ
աչք քոյին, յորժամ տեսին մերձենալ գյուդաս մատնիչ.
ԻԷ. 46. ըստ. ահաւասիկ եկաց, որ մատնելոց է զիս։ զայն յուդաս, որ
չեղև որ ի հաստատակ աշակերտացդ, այլ յերևելեաց ան-
ԻԷ. 47. տի՝ զ յերկոտասանից. յայնց՝ զորս առաքեալ անճանաց։
Ղ.ա. Ղ. 13. պատճն յայտնի վայրն աչք քոյին ստուգապէս եղեն որ-
պէս ազաւնւոյ՝ հեզք, միամիտք, անմեղք. այլ յու-
դայի աչք եղեն աչք ցնոյ, և աչք ագռաւու. նա՝ յեա
ժամանց ինչ՝ կերպակուր ագռաւուց ի կախաղանն։ Կա-
միցիք գ լսել ոչ ասկայաւ քո ի տես մատնչին. զորօ-
րինակ ասկայ ազաւնի ի տես բազալին. ասկային և այնոր
աչք նոր ոչ զազաւնւոյ՝ լի եղեն հեզութ, գթութ և ան-
ասկայութ ի վէր կորաւեան նոր։ Օ և ան ասացից. ազաւնին
ի տես ցնոյ՝ թռչի ի բաց. բայց քո ոչ փախեաւ ի բաց.
այլ եւ ըստ առաջ իւրոյ մատնչն. նա՝ հեզիկ հայեցեալ ըն-
ՄՍ. նա՝ ասէ. ընդէր, վե որոյ եկիր. և ոչ զհամբոյրն զյու-
ԻԷ. 50. դայեան նմա. և այնպէս քոյին համբոյր՝ ազաւնւոյ եղև,
և յուդային՝ ցնոյ։ Ասայ ի յուդայէ տեսին աչք քոյ, ոչ
ԻԷ. 47. խանեցան ամբոխ բազմ զինուորացդ և գահձապ որոշ եբերէ ի
ԻԷ. 55. վէր իւր՝ որ միայն էր և անզէն, էբրև ի վէր առաքին, ու-
ղիղ դնա և կապել։ Ոչ բանիւ եղեն և այս ցաւք. քա-
նի մեծ եղեն այս ասայ տանջանք։ Ասկային և յայտ
վայրն աչք նոր որպէս զաղաւնւոյ հեզք և խաղաղականք ե-
ղեն առ այսոսիկ անկեզս։ Ոչ անի ցաւ եղև անդ ա-
ձայ քոյ՝ ի տեսանել զաշակերտացն փախուստ։ Յաւ
և աչաց հոլովի, յրուիլ արխարաց. ցաւ և աչաց քաջ զօ-

քա-

քակ լինի՝ փախուստ զինուորաց. այլ առաւել ցաւ եղև
քոյ՝ վախուստ աշակերտացն քում։ Յայնժամ ալաչէրդն Լէ. 56.
անհնէին հողին վնա և փախեան։

Վ Ընեցաք ցայտայր, Թէ զինչ լինչ կրեցին աչք քոյ ի Ղ.
պարտէզն գեթսեմանի. արդ՝ քննեացուք, Թէ զինչ լինչ
կրեցին ի սաղմ քաղաք և ի տունս քահանայապետաց։
Տես քա՛ ի տան աննայի քննիչ զայրապատուն զայն
դրան նստեալ յաթոռ անօրէնութէ և ժանտութէն։ Եւտես
ի տան քահնայապետին կապիպայ զմիոմն յանարգ սպա Յ.Ա.
սաւորաց, զի զպատենաղէն ձեռն ձգեալ՝ Հանէր նմա Ը.Ե. 22.
տպտակ, որով աչք նր՝ քան զծնօտս յառաջ տանջեցան։
Տես յատենի անդ հրելից ժողովն եղեռնակնաց՝ ծը-
հունդս իմից ըստ մարդաթուի. եւտես անդ բարձերեց զզ
կապիպայ, զբարբ քան զամ իմս չարաթոյն. եւտես
անդ, զի ըստ իւր երեսս Թքանէին. նա՛ չեւտես լինչ անդ.
զի ոմանք պնան ինանել ընդ երեսս նր, և ինչ զէլեռուբէնել ԼՐ.Ա.
տակ զնարդ տարաւ յաւուրս քո. զի՞ ե՞ս զի երկուանալ. Ժդ.65.
այ՞ նր իբրև զաղաւնիս. հեղեկ և քաջահամբեր դտաւ քո։
Ո՞ի ձենք հանդուրժեսցէ, Թէ ի ձորձս իւր Թուք արձա
կեսցի, Թող Թէ յերեսս կամ՛յաչս. բայց այբ քոյ եղեն
իբրև զաղաւնիս. նա՛ և համբերօղք։ Ո՞ երազոյն ա-
սացաք, Թէ աղաւնին առ զերծանելոց յորոգայթ ադ-
բուԹէ Թշնամւոյն, Թռուլի ի բաց. այլ զքեզ զրեալ է.
զերեսս իմ ոչ դարձուցի յամօնոյ ընդ երեսս Իսանելոյ։ Ո՞չ ևս՝ Ե.
որպիսի տանջանք եղեն այսց քո տեսանել զհանդերձն Ծ. 6.
զսպիտակ, որով այպանեալն զորդին ոչ ոմն յիմար. տես
նել զբարեբեալ քո զնեքն վերադաս. զգեստն քո զգեստ
նի, զեղեռնաւոր աւազակին քո զքեզ սէր. տեսանել՝ զի զեր
ծուխն զնա Հանդերձ ցկեանն մեղկուԹ առաքն լերբեսեղ
կատակայ. տեսանել զսնունն, զդաշտացանս, զշուանս,
զնաւարածնս, զշղթայս, զփշեղէն պսակն, զնշեղն եղէգն,
զկապիր բղամիդն և զնաւտիայան, ոչ զչարչարանաց
Իւրոց գմնդակ գործիս, և ոչ զառաւ Թադաւորի խա-
զալիս։ Օ՛ ԵՒս յաւելից. անպատում եղեն ցաւք այսց
քոյ՝ ի տեսանել զաչս պետրոսի երիւք ուրացու Թիք
յիւրմէ ի բաց գարձուցեալ։ ի տեսանել ի լերինն ըզ-
խաչափայտն կանգնեալ. զխուժան մարդկան գիւրև
խռնեալ. գաւազանակն զերկուսին, զի վարէին ածէին զնո
յիւր խաչակցութէ. ի տեսանել գպինուորսն, զի ի վէր
պատմուճանսն իւրոց վիճակ արկանէին. զերեսաց՝ զի

ջարժելին զգլուխս , անգոնանելին և Հայհոյելին . ի տեսա
նել զմայրն ցաւագելին , զի կայր մօտ՝ ի մահ որդւոյն ։
Ոչ աղեկտուր տանջանք լցեն զայս ամ տեսանել , և
ամի սը նշաւակ լինել . բայց յայսմ՝ամի եղեն ոչ նը էա-
բեա չարչարանս ։

Ա՛ստ երիցդ ։

Ա՛յնցաք ցայս վայր յաչս քոյ . Հայեացուք արդ և՝ ի
ծնօտս նր , և զինչ՝ ինն կրեալ՝ զննեացուք ։ Հայեաց
Հարմնայեակդ ոգի՝ ի փեսայդ քո , և տեսցես , զի են
ծնօտք նը էբրև զոսկւոյ նմանիք ։ Լ՛սէ՝ զինչ լցեն միտ նմանու-
թեան . զնարդ ծնօտք քոյ նմանին տաշտաց , լուր զայս-
տասխանին ։ Վխտես , զի բազում անգամ տաշտք , (որ
են արծաթք ,) ամբարձիկ են բան զշրջակայ Հող . և առ-
վրը մի բարձրանդ . նոյնպես ծնօտք մնանանդ կո-
ւեսս մանկանց են այտուցիկք , յորմէ կոչին և այտք .
իսկ՝ի ձերս և՝ի հիւծեալս խորշոմք և Թառամք , և ըս
այսմ՝ծնօտք քոյ՝ի ծագկեալ Հասակի երեսուն և երից
ամաց եղեն գեղապանծք . այլ՝ի չարչարանաց աւուրս
խորշոմք և Թառամք ։ Վխտես , զի զտաշտս պարտի-
զաց ոչ Հասարակ բանջարօք , այլ ընտիր ծաղկամբք և
խնկեղինօք զարդարեն ։ ծաղկամբք որ՝ի տաշտս՝ նման ըզ-
գեղապանծ առաքինութեանս՝ի քոյ ծնօտս , յոր փայլեին
ցածութեանդ , Համեստութեանդ , պատկառութեանդ , սրբու-
թեանդ , Հեզութեանդ , խոնարհութեանդ , Հոգեւանդն զուարթու-
թեանդ , և այլ նման առաքինութեանդ ։ Վխտես , զի՝ի տաշտս պարտիզաց
ոչ բազումք միայն , այլ և գունակ գունակ ծաղկունք
երբեմն երբեմն Հարկանեն՝ որ սպիտակ , որ կարմրիկ , և որ
այլ գունակ . նոյնպես սը ծնօտք քոյ սպիտակք և կար-
միրք՝ էբրև վարդ ընդ շուշան փոփոխեին ։ Լ՛ս գի-
տես , զի տաշտք բաց յանուշահոտութենէ՝ զոր բուրեն ,
գեղս ևս մատուցանեն առաղջարարս՝ի լժկութէ . այն-
պես ջորհալի ծնօտք քոյ երկնային անուշահոտուտն բու-
րեին . և խօսք նր և վարդապետութենէ զնոմ ախտս Հո-
գւոց լժկեին , զոլորիկսն խաւնկք իւղէփեցաց զախտս
մարմնոց ։

Ե . Ա՛յլ արդ՝ տեսցուք , զինչ այս գեղապանծ ծնօտք քոյ
կրեցին . և նախ առաջին՝ի գեթսեմանեայն պարտի-
զի ։ Լ՛սեք . չէք տեսանել՝ի պարտիզի անդ տաշտս .
սպիտակ և կարմիր ծնօտք քոյ անդ դեղնիլ սկան . և

հաբտութեան փոխեցաւ ՚ի դոյն դալկան . վ՚ա զի ախաւ Մ-փ.
որդիլ և հոգալ : ՚Ի՞նդ անկան խոնարհեցան Ծնօսք նոր . Մ-ուն.
զի եդ Ծռանը . անկաւ ՚ի վէր երեսաց երդոյ յերկինք : ՚Ի՞նդ զե- Ժէ. 35:
զեցիկ Ծնօսք քո տէրդ երևեցան յոյժ . վ՚ա զի հասեին ՚ի Ա-ւ-ի-ր.
նմանէ երդոնից էրբեմ պայլափս աբեան ուրուն ուրուն հեղեալ յեր- 41 . 44 :
կիր : Օ՚ի՞նչ անդ կրկնին ասհեռասիք Ծնօսք նոր , յորժամ
մատեաւ մատնիչն յուդա , և պիղծ համբուրիւ՝ Թոյն
անմեռ մահու ձգիր անտի յանձն : Օ գոյշ լեր սրդու՝
չմատչիլ ՚ի խորհուրդ հաղորդուն անարժանութիւ երբե-
գյուդա : ՚Ի՞մ և ՚ի նոյն ծաղկիլ մեղուն մերոյ քաղել , և
սարդն՝ Թոյն : ՚Ի՞սա սակն օրինակի ասհամայրն ոմն մեղու՝
առ իւրաքանչիւրս համբոյր նոր շնորհս լրացուսեր ՚ի ծը-
նօսից քո . այլ յուդաս ոմն սարդ ժանտ՝ ձգիր յանձն
գիւր կորուստ : Օ՚ի՞նչ ասես . փոյթ եղեալ մորդ գանձն ինչ , = . կոր .
արդեօք մեղուս լոյս , և ՚ի վիճակ շնորհացդ , եթէ սարդ , ժա. 28:
և ՚ի տարմանն մահու՞ւտի մեղուդ . Թէ ՚ի լեառին յայս
տարման կաս , մի մատչիր ՚ի համբոյր , և մի յայն սէր կո-
չեսցես . զի որ անարժանութիւ մատչի ՚ի յուդայի , պարտա- ժա. 27.
կան եղիցի մարմոյ և արեան տեն :
՚Ա՞յլ զմոռա ածցուք և ևս , զի՞նչ լինի կրեցին Ծնօսք Ղ .
քոյին : ՚Ի տանն կայաթափայ և յառաքեալսն պիղատոսի բա-
զում անգամ ՚ի՞նչ ընդ երեսս նոր : ՚Ի՞մ տխուր փոխհատուս . Մ-փ .
վայր մի յաւաջ՝ գեղեցիկ եղեն նոր Ծնօսք էրբեմ զառաքեալն Ըն- ԽՂ . 67.
դոյ . և տես զի լինին ժառանգու Թբովք կատակերգայ . ԽԵ . 30.
այլ Թէպետև տգեղացան , սակայն գեռ Ծնօսք նոր իբ-
րև զառաքեալս կան . զի յայն ժառանգու գարշանաց բուրեին
՚ի Ծնօսից անտի անուշակ առաքինութի՞ք . Համբերու-
Թի՞ մեծ՝ և խոնարհութի՞ և հեզութի՞ : ՚Ա՞յլ արդ՝ խոր-
հեաց քեռասէրդ , որպիսի եղեն ցաբա : Յոր վայր Թքա
նեմք մեք . ո՞չ ՚ի տեղի յեառին և անարդ . և տես Ջնոր-
հալոյս գեմք քոյի համարին այսպիսի անարդ տեղի . և
քո՞ համբերութի՞ տանի արհամարհութի՞ն . և ո՞չ դար
ձուցանեմ զերբեսս յառնեմոյ ՚ի երեսս Թքանելոյ . զի ուս-
ցիս ՚ի նմանել համբերել արհամարհանաց : ՚Արձեալ՝
ամի Թքոյ՝ նոյնպէս և ապտակաց Ծնօսք քոյի համբերութի՞
տարան . և այնպէս կատարիր գրեալն ՚ի մարգարէէն.
զՆիճոնա իմ եղաս ՚ի հարթանիս , զՆիճոպա իմ յապրեալս : ՚Ի՞մ զե- Ես. 6:
բատրաշ համբերութի՞ն քոյի և հեզութի՞ . ասա գոլծով
հոյոյց՝ զոր նախ բանիւ ուսոյց . Երբ ոչ ածիցէ ապտակ յաղ Մ-փ .
Ծնօսք չո՝ դարձո՞ նմա և զլիառն : Օ՚նոյն սրատ քո , զի ապա- Ղ . 39.

տակ ընկալեալ՝ ոչ գարձոյց զերեսս և զՆուստա . այլ նա-
յաց մնաւոյց Տարաճածոց : Այսու և գու Թշնամիդ քումդ
զիւս Ծնօդ , յի՝ այնպես՝ի քաց լեր՝ի վերեժինդրուե ,
մինչև անձնամնաւոյց լինել երկրորդ ապտակի միչև և
զո խնդրեալ զառաքնոյն վրէժ :

Այսն երրորդ :

Ը . ( ) մնաւ ամենալ զվայելչութեն աչաց քոց , և ծնօտից ,
՝ արդ զմնաւ ածկոյը և զչթուն նոր : Այս որպիսի
Եզեկ . ինչ եղեն . ասացաք նախ , չրնաւնդ նը չաչանդ . Բղխեն աչ-
Ա . 13 . մաւոս լիուն : Այպարեն յկրաւի է զքոյն չրԹուն չաչա-
նաց նամնեցուցանել , քան զաղամնին . չաչան են չրը-
Թուն քոյ մը առանձինն իմն գեղեցկութե , չաչան
մը գերապանծ մարգրուե , չաչան վառ բանից և վիպու-
Թե նը անաչախոտ բարման . չաչան մը աբանչելի չնոր
Հաւորութեն . որ առաւել եղեն քան զչաչանայն : Այրը
զի կամի ցեալ առաքնութիւն զքն գեղեցկութե վերա
Առմ . քարոզել , ի կոչել զնա՝ գեղեցիկ տեսլեամբ ձառ պատ որդիս
Ես . 3 : մարդկան . և գեր ի վերոյ քան զնա՝ իբր չաչան քան զծաղ
կունս , նախ առաջին գովք զքն մը չրԹուն , առելով .
աչեաբան ընորհ ի շրնանդ ձոց . յի է , բարեգեղ վայելչուե .
և աբանչելի չնորհաւորութե :

Ը . Այսպիսի գիտել , զինչ կրեցին այս մը չրԹուն քոյ . և
զնամ զոր կրեցին նը Ծնօտք , զդեղեռութիւն , զբռնուն ,
զմնաուռութե Համբոյրն , զԹուք և զապտակս . և զայն
Համբերութե քառմուս : Այսյայտ է Թէ չաչանք և տե-
սիլք նոցա մչ կարի իմն ցիր էն , և մչ կարի իմն ամփոփ .
և այսոհիկ օրինակաւս ցուցանել , Թէ պարտ է չրԹանց
Ժ . 7 : մարդոյ չլինել կարի իմն փակ , զի է ծամանակ խօսելոյ . և
մչ կարի իմն բաց , զի է ծամանակ լռելոյ : Այբդ՝ զայս կա
նան խօսելոյ և լռելոյ՝ մչ տղոմին միայն ծանեւաւ , այլ
Մ . լաւ և ս քն , որ առաւել քան զսղոմն : Այսեմն զի քն՝ի
ժբ . 42 : ժամանակի չարչարանաց իւրոց՝ էր զի նօսեր և տայր
պատասխանել . և էր զի առնելին լռեր . չրԹուք նը չաչ
չանք ոչ կարի իմն փակ էին , և ոչ կարի իմն բաց . բայց
առաւել սիրեաց նա զլռելն : Այոնա՝ի տանն կայնարոյ ,
զի զոչ վիպելին զնամնել . իսկ զինչ եա պատասխանի :
Ես . 63 . Եւ չնչաւ նոյր : Թոյր ընկալաւ և ապտակ . այսպնաւել .
և սրՀամարհանս . և զինչ ասաց . լռաւ նոյր . Ծաղր առ
նելին զնա ապտակ Հանգերձիւ ոնդ զխնայր . այլ առ այս
ամ ,

ամ՝ զամ առ ամ ամենայնս լուռ կայր։ Ի վաղանելն լուռ
լեալ, միանգամայն և արանելն բանիցն՝ զոր խօսեցաւ քո
յաւուրս չարչարանացդ նորոց։ Ոչ ասիցէ ոք. և ո՞վ առաւ
ցէ. երբ խօսիլ արժան իցէ, և երբ լռել։ Ի միտ առեալ այն
պիսին, թէ արուեստաւոր սա արուեստից. և որ գիտէ զայս՝
է մէ՛ կատարեալ։ Այսպա զայս արուեստաւորիւքն ինդրեցաք։ Յա։
որոց շրթունք են շուշանք, ո՛չ կարի հնար փակ, և ոչ կարի ղ. 2.
բաց։

Այսոյ շրթունքք քոյ են շուշանք՝ ո՛չ որպիսի և իցէն, այլ Ե.
գեղանի որք բնեն պտուղս լեառնեն։ Այս երբ ազատաւ։
Յայտ է թէ զմնութեան կրկին զմեռս բոլոր։ առաջինն
և ընտիրն, որ կոչի պտուղս լեառնէ, այն է՝ զոր ինքնին
գործէ. և սա է պատուհասական և ապրուստ գեղ. երկրորդն
այն է, զոր Տէր՝ յորժամ հերձուն զնա և ցանէ։ Այս
շրթունքք քոյ բնեն պղպտուս լեառնէ զառաջինն. զի զոր
ինչ և բոլորեցին յաւուրս չարչարանացդ, այն գառն է
գեղն իբրև զմեռս ջոր. բայց միանգամայն և գեղ ընտիր՝ Հոգւոց մերոց կենսատու։ Այ բանք շրթանց քո ա
ստուածալք՝ ի պարտեզն գեթսեմանի, որ առ Հայրն երկնաւոր, որ առ պետրոս, որ առ այլ աշակերտս, որ առ
մատնիչն, և որ առ զինուորս, զինչ այլ ինչ եղեն, բայց
գեղք բժշկուն Հոգւոց, զոր առնոյ յիշատակուէն և խոստմամբ՝ ի մեզ յանկուցուցեալ։ Այնմ բանս շրթանց քո՝ որ
առ քՀայտնեան, որ առ առեւանն Հրեից, որ առ պիղատոս, որ առ կանայս սաղմոսիմ, թէ օրինաւոր քննեալք՝ գեղս
բժշկութեանն Հոգւոց գտանեալք։ Այս բանք շրթանց քո՝ ի
խաչին՝ որ առ Հայր, որ առ մայրն, որ առ սիրելի աշա
կերտն յովհաննէս, որ առ ղեկացեալ աւազակին, յի՛ են
գեղք բժշկութեանն։ Օ՛ի և յաւելից. կան մատենա
գիրք, որք զեօթն բանսն զսո՛ր ի քոյ ասացեալս՝ ի խա
չին՝ եօթն գեղեթախս Հանդերձն ընդէմ վերոյ և ախտից
եօթանց մահաւորաց մեղաց։

Յերդումն։

Ասացելոց աստի քաջ՛ի միտ առեալ, ո՛վ Հոգի, քանի
սիրելի ես և գեղեցիկ, փեսայ քո քա՛։ Ի միտ առեալ,
թէ աչք Տէր են էբեա վաղանին. և յայտնեալ ուսցի՛ր զոր
ան մտաք քանալ, զի նմանօղ լինիս քոմ սիրելւոյ. զի
սէրն կամ Համանմանս գառնի, կամ նմանօղս գործէ։
Այսպա աչք լինին մեր՝ մի ամբարտաւանք երբեք գնիցա
մարգագս. մի յափշտակօղք երբեք զուրուբաց. մի տրո

փոաք իբրև զՔՆՈՂԿանոց . այլ աղաւնայինք իբրև զքինն՝ խոնարհը , միամիտք , պատկառք և հեզք ։ Ի միտ առեր , Թէ ծնօտք քոյ են իբրև պատուս խնդոց . և յայտնեն ուսոյիր , Թէ ոչ ծնօտք քո գեղեցկիկք տեղեացան , և ի մանուն գալիացան , նոյնպէս ծնօտք մեր և ամ վայելչութիւն ոչ անչքանան միայն ի մանուս , այլ և ի հող լուծանիցեն ։ Ի միտ առեր , Թէ քո շրթունք շուշան են . ուսոյիր ի շրթանց աստի , Թէ ժամանակ է խօսելոյ , և ժամանակ լռելոյ ։ Ի վախճան ասի ուսոյիր , Թէ ամբ առնելեաւ անկ է . զիամ տեսանել . և ըստ բնաբանիս գիտել և զխորհուրդս սրտից ։ Լսկիր երկիր յայտոյ ով . քայց միանգամայն և սիրեսջիր , զի քաղցր են և աղօրմած ։

Ղևտ. ԺԹ. ԻԸ. Յայտնիկ գիմալիր ասէր հայեցա քո ի պեծրոս , և գալ- Սիր. Ը. ՆԵ. 28. ձոյց զնա . իբր զի խաւարեցան պետրոսի միտք մեղօք . քայց ասէ քի լուսաւորչ հան զաբեփէն՝ այնպէս լուսաւորե ցին զնա , մինչև Ճանաչել նմա զիւր մեղսն ։ Ի՛ այս ասէ լուծին զաւուցոյ սրտին պետրոսի , և կակղեցին զգ խաւուԹի վիմիս ։ Ի՛րդ՝ եԹէ և քո սիրտդ ապաւաժ լեսկ , կարդա առ ոչ . զի ասէ ողորմասէ նոր ի քեզ Հայեա ցին . և կակղեսցիս վիմիդ՝ ըստ սիմոնի վիմի ։

ՎՐԵՐՈՑ· ԺՕԼ·

Յաղագս գեղոյ յեսուայ ։

Ընաբան . Խաչեսեաց բազմսիկանացն ։ Յովհ . Ը . ԻԱ ։

Աղաւնաձ ։

Ասամի յաւետարանն յոլհաննու , Թէ մինչև կերպակերպալ էր քոյ զքաղցեալ ժողովուրդն , պէսպէս հարցմունքս և արարողուԹիս արար , որով մի էր և այն՝ զի ինքնին էառ զՀացն ի ձեռս իւր . և գոհացեալ՝ բաշխեաց բազմախանացն ։ Ի՛րդ էր ա- զաւտս քո էառ զՀացն յիւր ձեռս . զիարդ զձեռս իւր ի գործ էարկ ի սքանչելիսս ։ Ի ձեռս և կրկին խորհուրդ կայ յարարողուԹեան ։ Ո՞ զի նախ այսոիկ համ եղև քոյ զկուսանել Թէ նա ինքն է սքանչելեացս հեղինակ , և ոչ Թէ հայցմամբ մաղԹանաք զՀացն ընդուներ , իբր եղիսեա և այլ սրբք ընկալան . այլ իւրով զօրուԹիւ , և ձեռին իւր հպմամբ բազմացուցանել ։ Ի՛րկրորդ՝ զայս առնէ , զի ծանիցուք , Թէ ի լուսաշխ տուչուԹիչ ձեռինն այ կե- րակ-

բանիւրն ամ կենդանի . ըմ . ալ՛ ամենեցուն ՚ի չեղ յոտան , և Սաղմ.
դուռ փոս չերակոսք նոցա ՚ի ծամուռ . բանսա պչեան չո , և լեզու- ճղ.13.
ցանէս պանենեան չաղղոսուիք կամօք չո : Օ՛ի ևս յաւելից .
կամ եղև քան սակին ցուցանել , Թէ՞ ձեռն իւր և ամե-
նատարդև . և վ՛ա այսը առատաձեռ տուչութիւն ձե-
ռին նիր՝ մեծապէ և սիրելի , Կամիցիս քննասէրդ , զի զին
սայն զո զայս ձեռն նկատեցից զո առաջի , լսեր զինչ
յառաջակայդ ասի :

ՀԱռաջարկութիւն :

զի են չեռ՛ նը ձախարակէսյ ոսկեղենք . երկրորդ՝ Լսեալ Ելղե.
պ՛ա փեսայ է հոգւոց՝ ամենառատ : (բաքանոսն .) նախ՝ Ե. 14.
աչամբ ընթասայ :

Ա՛ռաջին :

Հեռամբ՝ զոր սը գիրը լաղումբ ուրեք ՚ոյ ընծայեն , ա .
մարթի է նմանալ կամ զգործս ամենակարողութիւն
նը , որպիսի է արարչագործութիւն երկնի և երկրի , ըմ .
երկինք պարին չքնաս ՚ոյ , և չարաթաթս չեռաց նը պարին հաս- Սաղմ.
փաստութիւն : կամ զգործս ոզորմուած նիր առ արդարն՝ զոր ԺԸ. 2:
ՀԸ ասի . Ընդէր և գայնոքիցեաւ , ՚ոյ ՚ի թշնամութիւնս և՛ ՀՀ . 24 :
վիշտս անկցի , կամ և՛ ՚ի մեզս ինչ , նա ՚ի խրճանեայք . ՚ի
որ չեռնդալու է նը : և կամ զարդարութիւն և զանաչառու-
թիւն նիր ՚ի պատուհասել , ըմ ահեղ այնմ սպառնալեաց .
ած ղեթ է անկանել ՚ի չեռաց ՚ոյ կենդանոյ : ըմ այսմ գոչեաց յոր Եբր .
Հաւաչանօք . Թէ չեռն ած հերչաս չիս . և այլ ուր ասէ . Ժ. 31 :
պարգեաց ինչ անողորմ , հոգւոյ և Ժթ. 21 :
Հան և դաւիթ . ասէ . ՚ի փոնէ և՛ ՚ի վիշերի ծանրացաս չեռն Ա՛ստ .
չո ՚ի վ՛ը իմ . ՚ոյ և , ձեռն արդարութիւն զո ՚ի պատուհասել Լ՛ը. 4 :
զնս վ՛ա մեզայ խնդ :

Ա՛յսպիսինշանակութիւնք բազումք են ածային ձեռնին : ը .
Ա՛ռայ տեսցուք , որով օրինակաւ , և ՚ի ոտքաւ ձեռք
փեսային քո կոչին Ձախարակէսյ , ոսկեղենք , և լեզուք ա-
ղամբ խնդալ : Ա՛ռայս ի Թէ՝ Հարինն առնական զձեռս ա-
զդինն վ՛ա այնորիկ կոչ Ձախարակէսյ , զի վայելուչ
էին և կատարեալ , և մատունք նը այնպէս ոզորիք , ոզ
Թէ էին Ձախարակէք . զոզորմնական և զքերուք արուես
տագործեալք՝ կոչեցին Ձախարակագործս : Ա՛ռայ այս զո
վեստ առաւել ևս ՚ի պատշաճող ձեռաց քո . որք իբրև
զայլ մասունս մարմնոյ յամենամաքուր արենէ մեր ի-

քոյ և կուսի ՝ ի ձեռն հոգւոյն սրբոյ կազմեալք , խակ-
պես եղեն Նախատակեաքը . այս է , ամենատարբը ՝ Ա-
պաքին ՝ի ձեռս քոյ չեղև ինչ խիստ և խուճ , Թող
Թէ մեզանչական ՝ Ա. այս եթէ ձեռամբ զգործս քո ի-
մանալ կամիք իցեն՝ յաճի յայնմ ձեռք նոր Նախատակեաքը
Մարկ. եղևեն , այս է , ամենատարբը . քանզի գրեալ է . զեմ
ի. 37. ինչ բարւոյ փորձեաց ա . մանաւանդ այն գործ , յորժամ
ետս զնա ՝ ի սր յանապատ և ՝ի պատանեան ՅԹ ետս էաբ , խոր-
հուրդ մեծ վախիճ յիմբեան , և գերազոյն կատարումն ։
Ա. պաքին բազում արբեւտարեաքը ձեռամբ իւրեանց
զարմանալիս գործեցին . բայց ոչ աք այսպիսի և այնպէս
անհամանելիս , ոյ ասս քս ։ յիւր սբ և յօրհնեալ ձեռս
եղեւ գերազոյն խնամատուճի , որ այսպիսի և այնպէս
զարմանագործուճիս , որ ՝ի վեր են քան զմիտս՝ հան-
ձարեաց . եղեւ գերազոյն բարուճի , որ զնոյնս առ
մեր օգուտ հաձեցաւ մեզ պարգևել ։ Օ ինչ առացից
զձեռաց նոր ՝ի խաչին տարածելոց . ով զնաքդ Նախատա-
կեցան , ծակեցան , և բևեռաք սպեցան ՝ի խաչելու-
Թէ ամենասէր ձեռք քոյ ։ Հայեաց ով Հոգի . ոյդ խիստ
Նախատակ եղև փայտ խաչին . ոյդ անուղղելի Նախատա-
կիչք՝ դահիճք , ոյդ խիստ գործիք եղեն բևեռք և ո-
ռումք . Հայեաց յայս ոյր , և քոյ փեսային լիր վշտակից ։
Ջ. Ա այլ արդ զձեռս սուգմանի՝ Հարսին կոչէ և ասկեղէնս ։
և էք ազագաւ . յայտ է Թէ վասն ասկեղէն մատանեաց
՝ի մատունս արքայի ապուշելոց ։ Ա. յո քս ՝ի մատունս
իւր ոչ կրեր մատանիս . զի աղքատին կեանս վարեր .
սակայն և այնպէս զձեռս նոր մարԹէ է կոչել ասկեղէնս ,
վասն ծայրագոյն սիրոյն՝ղոր առ մեզ եցոյց ։ զզօրինակ
ասկի Հրով փորձի , նոյնպէս սիրոյն քս առ մեզ առաս-
կուԹի՝ ցուցաբ ՝ի Հալածանաց և ՝ի տանջանս , և ՝ի մա-
հու անդ ։ Ա արձեալ ասկեղէն եղեն ձեռք քոյ վասն նո-
ցին մաքրուԹէ . զի ոյդ ասկի զտապոյտ է , քան զոմ Հրա-
Հալելի , նոյնպէս անմեղուԹիք քոյ ոչ միայն զտապոյտ
քան զասկի , այլ ջինջ եղև և քան զոմ մաքրուԹէ Հրեշ-
տակացին ։ Ա. ևս՝ ԹԷպետ և ամենասէր ձեռք քոյ ՝ի
խաչելուԹէ՝ երկաԹի բևեռաք ծակեցան , սակայն կա-
ցին միացին ասկեղէն . և յերկոսին փայլեաց սէր . յոյ
ձեռն սէր առ Հայր , որ վՀարեաց արդարուԹէն ոյ . ՝ի
Հաս ձեռն սէր առ մեզ , որ վՀարեաց ածային ողոր-
մուԹէն ,

Ա-

Ա՛ստ երէցդ ։

Ի՛Լ Հայեացուբ և Լա՛ի ձեռա երկնաւոր փեսային , և ի տեսցուբ , ոմ՛ լցեալ են ախմբե՛ Խաչասայ ։ Ի՛սուսիք Թէ առնացին զձեռա սոզոմոնի կոչեաց ասկեղէնս՝ վ՛ն ասկի մատանեացն ։ Նոյնպես կոչեաց զնա և լցեալս ակամբք Թարսեայ , յո՛ է , յակինԹօբ ։ զի այն ասկի մատանիք այս պիտեբք և այլովք ակամբք պատուճականօբ շողշողիլեն ։ բայց քան ձեռբ այլ ազնուական ակամբք փաղփաղէին ։ Իբը զի լի եին երանաւետուԹիբը , որ քան զամ՛ ասկի և քան զամ՛ սիսեռս պատուճականագոյնբ էին ։

Ամէն , զի ցայդիկ քեզ լինի յականց ասաի , որ՛ի ձեռա քոյ ։ ամ՛ երանաւետուԹիբը այբ ձեռաց նո՛ր յա՛ կինԹբ եղեն ընծայեալբ նեղելոց և տառապելոց ։ Ի՛ա՛ յոՀիկ ձեռամբբ և ձեռացն մատամբբ մերձենայբ յաչս կուբաց , և տեսանեն ։ ի լեզուս Տաճկաց , և խօսեն ։ յաղագս ազգս ախտաժետաց , և բժշկեն ։ ի խուբ՝ և լսեն ։ ի քորոց՝ և սրբեն ։ ի դևաՀարս՝ և ազատեն ։ ի մեռեա՝ և յառնեն ։ Ի՛ եղեն ձեռբ նո՛ր ակամբբ , զի երանաւետ՝ ինամանբ ի մեզ եղելոց չեբ Թիւ Տամարոյ ։ Ակ զինչ Տատուցումն վարձուց ընկալան այս բարեբար ձեռբ ։ Ի՛ա՛ աղեխսց ։ երկաԹի ատեամբ բևեռաբ ի խաչափայտ բևեռեցան ։ ուր գարձեալ լի եղեն ձեռբ նո՛ր ակամբբ , այս է՝ արեան կապկակօբ , որ ի վիրաց ան տի Հոսեալ՝ պատուճական եղեն քան զամ՛ յակինԹ , յաս պիս , և զմիւսոյս ։ Իբր զի կան յակինԹբ ոչ երինագոյնբ միայն , այլև կարմիրերփեանբ , որբ երևեցուցանեն մեզ զնբ վերս ձեռաց կարմիրբանգս , և զբևեռան արիւնաներկեալս ։ Ջես Տատնացեա՛լ ոդի , որպես զերեցիկ է քո փեսայ ։ ոմ՛ չբնաղ են ձեռբ նորա Ճախարակեայ՝ ոսկեզինի , լցեալ ակամբ Խրուսայ ։

Յորդորակ ։

Ա՛ստա , Հայեաց ատեա՛ի ձեռա փեսային քո ։ լսե՛ր , զինչ առ քեզ խօսի ։ Հաշտասիրէ , ասե՛ քո առ միմ՛ի նոցա՝ ինձ , ախտասիրէ՛ ի վե՛ր չեռաց էմոց նախրեցի զբեզ , միզաւոր ։ Եղ. 16. ասՀա բևեռաբ գրիբբ են , և գրիբբ երկաԹիբ՝ խխտաբ և տանջիբբ ։ ասՀա Թանաբ՝ իմ՛ ոճային արիւնն է ։ որոյ մի միայն կաԹիլ է անբաւական , ասՀա այսպես նախարեցի զբեզ ոչ՛ի մեղաւաԹի , ոչ՛ի վայոյն կա՛ի քարի , այլ

յիմեամ մարմնի՝ ի ձեռս իմ, տառիւք պղծելոյ ողորմելի՝ և սիրոյ այնչափ՝ ի խոր՝ միանալ պատճառ կա- եիտեանս՝ զոր՝ զինչ տան պատասխանի բուժ մեռեալի՝ ոչ ոգի փառաց, տուր պատասխանի. ի ձեռս չես կանչն առնել չնորհէ իմ։

Սահ. ե. 6.

ՎԱՐԱՊԱՏ ԺԱ.

Յաղագս գեղոյ որովայնին չար։

Ընաբան. Որ՝ի ձէնջ կանդխմանեալ զնս վա մեղայ։ Յովհ. ը. 46։

Ակռաձաք։

Ե որ՝ ի ձէնջ հարցանիցէ զնս, զնացէք քո՝ ի բնաբանի առա՝ ի հրեից յիւրոց Քէռամեայ գնեցմամբ անմեղութեէ վկայութեէ ինդրել, ա- սելով. Ո՞վ՝ ի ձէնջ կանդխմանեաչէ զնս վա ինդրոյ. և զկատարելն գիտել կամիցի, լսելոյ, զինչ պիտիսա պատմէ զապերչեան։ Այս Քէռամեան և քաջահմուտ եր յիւ բուժ արուեստի, և գլուխ պատկերագործոյ. ոսկեայս և այնպես իբրև նկարեալ էին պատկերք, զոյն՝ ի ցոյց ա- մենեցուն հրապարակեր. զի Քէռ կայցի լինչ բազում՝ ի գործ իւր յայտնի, յայտնապես կանդխմանեալ։ Ա՞յս այսպիսի լինչ ոչար ոչ մեր քո այսօր. զի որ զնգազանդ պատկերն էր ոչ՝ ձեռ՝ անարատ ամենևին, զոյս ամե- նակատար պատկեր՝ ամենեցուն գատաստանի քննու- Քէռ առաքի ոչար, ասելոյն. Ո՞վ՝ ի ձէնջ կանդխմանեաչէ զնս վա- ե.Կ.գ.փ. գատար խնդրելոյն, ասաց առ նոսա. գոնչ զինեն պատա- յհ. 3. խան առաքի գոն, և առաքի ծծելոյ նը, երկն. . . յաղերնափոր- ցի՞ ղոչ՝ ի ձէնջ, կամ ըն ղրիեցի՞ նել ղոչ. յոյր ձեռաց առ ըզ- հաս։ Այս գամն օրինակի ոչր մեր քո իբրև հառս ըզ- հրեայսն՝ զի միաբանեալ էին՝ ի մեռ իւր, կամեցեալ զներ անմեղութեէն յայտ առնել՝ ամ՝ ոչ ասաց. Ո՞վ՝ ե ձէնջ կանդխմանեաչէ զնս վա ինդրոյ։ Ա՛ր ոչ, բարեբար վրկիչ, ոչ ոչ կարօղ է ոչ առանձնել լինչ՝ ի ֆիզ ոչրատ, զի պատկեր ես անբիծ անարատ, փեսոյ Հոգւոյ՝ անտիսեղծ։ Ա՛կա- բեցաք ցայսմկոյր զնհեսոյիս վայելուչ պատկեր, զոր ե- կուեմի գլեայ նիչ, և զաչոյ և զշրնծանոյ և զծնօթոյ և

և զձեռաց • այլ դեռ մնայ նկարել լինել , որ ցուցցէ
յառաջակայդ ։

Հաւաքածոյ ։

Ոչ փեսայ է հոգւոց ամենատաքուր ։ (բաժանառաւ •) զի
ըստ երկոցն երգոյ՝ որովայն նը է նախ ի գրոխիբայ • երկրորդ՝ Եբր. ե. 14.
ախանախայ 'է չարանց շաչիւղայ ։

Ա՛ստ առաջին ։

'Ի նկարել սուինացուցն զչիւռայի իւրոյ սողոմինի զգեղեց ա՛ •
կուքն , յետ մասանց մարմնոյ վերագոյն յիշատակե-
լոց՝ յիշատակէ և զորովայն նը , ասելով • որովայն նը պախ
պահ ի գրոխիբայ՝ ախանախայ 'է չարանց շաչիւղայ ։ Այսպէս զի՞նչ է-
ցէ միտ բանիցս ։ Այնպէս կարծեն , թէ այս բանք հարմարին
են ցհանդիպեալն սողոմինի , որ ծածկաբանեալ էր լանջից
նը , և որովայնի • և թէ՝ նշանակի սովաւ յայս վայր լան-
ջասպանակ կամ զգեստ սողոմինի , որ և էր ջինջ իբրև
ջիղակը , և ախանախայ 'ի բարանց շաչիւղայ , կամ
պատեալ գօտւով՝ յոր յետեալ եկին ախոյանք այսպիսի , զոր
օրինակ և արդ իսկ տեսանեմք 'ի թիֆէոյս և յիշխանս ։
Այսպէս սուինացին զսոդոմինն , ոյն գլխարդ հաձոյ թուի ը՛ •
նմա ։ Ո՛ քեզ փեսայ՝ որ մերկ 'ի խաչին , մարթ է ըս-
տուգութիւն ասել • որովայն նը գրոխիբայ • իբր զի որովայ-
նիւ բիշտութիւնք 'ի սը գիրս նշանակին լանջք կիսնիրան ։
Ահաբեկ , քանի՞ ցաւք եղեն 'ի սիրտ քն , քանի՞ վիշտք և
ցաւք անձին ։ Այլ սիրտ նը փղոսկրեայ • այս է՝ յատակ ,
ջինջ՝ և հաւատարիմ • բայց զյատակութիւն նը ոչ ծա-
նեան կուրացեալ հրեայք ։ Այս՝ լոյս աչաց նոյ խաւարե- Յով. Ը-
ցաւ • վայ և ասելն զքեզ , թէ դո գոյ'ես , ոչ ծանեան Ը. 20.
զհաւատարմութիւն նը • վայ 'ի սուտ զնա հանելն , չա-
րագործ կոչելն , և ամենի նախատակօք առնելն ։

Այ՛ փղոսկրիւ նշանակի և արիւնքն քն • որ 'ի վիշտս ե՛ •
'ի տանջանս և 'ի մահու խակ միշտ ցուցաւ անպարտելի ։
Ո՛ի թէպետ և մարդկութի և մարմին քն եղև տկար ,
քայց և այնպէս մեծ միաւորութեն էր ածուէ եղև հզօրեղ
և սիրտ նը փղոսկրեայ ։ Այլ , ոյն անզօր եմք մեք , մեծ է
մեր տկարութի • բայց դիւրաւ զօրանալ մարթիմք , և ա-
լիանալ և անյաղթ լինել , եթէ յօդել միանամբ էր այ հր
զօրի , ամենակալի և անպարտելւոյ , ընտրեալ և սիրով՝
և կամաց մերոց էր նը կամ միաբանութե , և ջերմեռանդն

աղօ-

աղօթիւք , և սէր խորհրդովք : Այլ երբեք այնպէս զթա-
նային սէր վկայէր , թէ չէին միացեալ և յօդեալ ընդ ամե-
նազօրին այ :

Ասաւ երէցն :

Ո. Ընդայ արդ սիրելիք՝ մեկնել սակաւուք և զայն , թէ
ո՞ր որովայն քի եղև ախտակապ ի տարանց շփիւղայ : Ասա
հօգւոյ մեկնուն՝ փղոսկրեայ որովայնիւ ի դեպ ի իմա-
նալ և ջնայրագոյն և զամենակատար ողջախոհուն քի .
զի փղոսկրն անապական ի՝ ոսկր գոլով փղոյ , որ ի մէջ
չարքոտանեաց ի ողջախոհ յոյժ . նա նոյն ինքն փղոսկրն
ջինջ և հիւսուածայ գոլով՝ քաջագէտ զբի ողջախոհուն
ցուցանէ . որ եղև իրօք ջինջ և անարատ քան զձիւն ,
քան զփղոսկր , և քան զշուշան : Այլ զոր օրինակ ող-
ջախոհուն անմոլեթ է , մանաւանդ թէ ան հնար է ի-
նել միայն , այլ հարկ է նմա այլոլք առաքինութիք իբր
ակամբք շափիւղայի զարդարել , նոյնպէս որովայն քի եղև
ակնաւակապ ի քարանց շափիւղայ . և ողջախոհուն նոր
զարդարել պէտս պատուհին ակամբք առաքինուեց :

Ե. Այս օրը որովայնիւ զքոյ մարդկութիւնն իմանան ,
համարին , թէ քարինք շափիւղայի զդեր ի վերոյ ասա-
ւելութիս և զբանչելիս ածութիւն յայտ առնեն . ա-
մէն . Թէ թէպէտ և մարդկութիւն ի քո ոչ է նոյն ինքն
ածութիւն . սակայն շքեղացաւ ածականօք , և փառա-
ւորեցաւ դեր ի վերոյ առաւելութիք ածուն . զի ան
գտուն ի սկզբանէ տղայուն՝ երկնի սպասաւորութ , և
աստեղն առաջնորդութ ի մոգուց երկրպագեցաւ : Այ-
սոյմ հետ զամ ժամանակս կենաց՝ մարդկուն բնի ած-
այնի գործովք և բանչելութք իբր երկնայնի շափիւղայ-
նութ լուսատիպ լեաց :

Յարդարէ :

Ո. Ասուսիկ՝ հարանացեալդ ոգի , քոյ փեսայի քոյ որովայն
եղև ախտակապ ի տարանց շփիւղայ , զի գեր ի վերոյ ա-
ռաւելութիք և բանչելութք և ածայնի գործովք մոգոց
հնութին նոր զամ ժամանակս կենաց հրաշափառ ցուցաւ :
Այ միտ առեր , թէ ամ ախորժակք փեսայի քոյ էին
ջինջք , յատակք , ողջախոհք , անարատք և արիականք
իբրև զփղոսկր . նոյնպէս ածայինք և երկնաւորք՝ իբրև
զերկնագոյնն շափիւղայ : Այս և զբո ախորժակդ գոյն

պէս

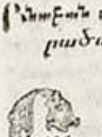
պես հանդերձեսցի՛ր , եթե չէ քի լինել ըղձանաս : Այնձ
կաս ապրմ. ասա արա ըստ օրինակին , որ յառյաւ քեղ։

ՎՐ Ը Ր Ո Ց. ԻՐ

Յաղագս գեղչ ոտից ։

Վնաբան : Լաւ այլք հատանէին ոտս ի ծառոց , և տա-
բածանէին ի վէր հանապարհին : Ա՛ա . էա . ծ :

Ախոռաւք ։

Ազումն և աբանչելիս յաւետարանի բնաբանիս
տեսանելոյ խօսիցդաւոր պատուհասն , այլ ըստ
նուիրեալս և նմանուիրեալս , չէ որով՛ի խօսիր-
դական միտս՝ փրկական խնամատ կայ : Այնթեռնումբ
անտանաօր , թէ աշակերտքն զնչոյին՝ յոր նաանելոյ էր քն ,
արկանէին զնբրանց ձորձս : Լաւ սովաւ ցուցանի , թէ
հոգւոյն՝ յոր քն հանդչել խնդրի , չի պարտ լինել մերկ ,
այլ՝ զարդաւթեալ առաքինութիւբ , և առաքելական վա-
րուբ : Այնթեռնումբ անտանաօր , թէ ոմանք յամբոխին
հանեալ յանձանց զհանդերձս իւրեանց՝ տարածանէին
ի ճանապարհին . և սովին նշանակի , թէ որք զքոյն զհետ
երթալ կամի , զհանդերձս իւր , այս է՝ զմտաւթիւնս և
զմտկեան ունակութիւնս մերկանալ ունի յիւրմէ , և ա-
պաշխարութիւբ ընդ ոտիւք արկանել քոյն : զն թէ քրը-
ձազգեցի չկայր հրամանն յապարանս մտանել արտաշէսի
արքայի , ուրչափ և չ արժան ազատին և մեզսաշաղախ
հագուլ մտանել յերկինս : Այնթեռնումբ անտանաօր , թէ
ոմանք յամբոխին ոստս ի ծառոց հատանէին , և բնդ
ոտիւք տարածանէին քն . և սովաւ զեկուցանի , թէ որք
քն զհետ երթալ կամին , պարտ է նոյ զնի հեշտուիս ,
և զմարմնոյ զգուճանս ի բաց հատանել , և ի տիզմ արա-
կանել . զն ոտից քն կոխան լինի : Այնթեռնումբ անտա-
նաօր , թէ նատաւ քս ի վէր իշոյ , զոր հրամայեաբն էր լու
ծանել և առնել առ նա . և զինչ նշանակիցի իշոյն , բայց
եթէ մեզաւորն՝ որ հաւատաքեցաւ անառանց անբծանէց , և նմա- Մատ.
նեցաւ նոցա : այն՝ որ կապեալ է ի տատառաւն ջերայ , և ան- Ղուկ.
ձամբ զանձն լուծանել ակարանայ , թէ ոչ ՚ի՛ ած չնարհօր է. 22.
նուրոյք կանխեսցէ առ նա : Օ է՛ զայդպիսի , զմեղաւորն
առեմ , զդիրեալն ՚ի փեօղս՝ որ ընդդէմ չեր կայ , յր է յ՚ի՛ Մատ.
որ ընդեմ է քն և առաքելոց քն , լուծանեն աշակերտք , ժո. 34:

այս

այս ի՛ արձակին խոստովանաւորը, երբ զղջանայ ի մեղայ, և ածէն առ քե՛ն՝ նա՝ հեծուցանէն և զքե՛ի նա, զլաւ քե՛ի ի վե՛ր եղէլ. որում թէպէտ և քաղցր է և թեթեւ, սակայն երբեմն համբերել ունի նա. մինչև հանգիւլ քե՛ի յայդպիսի զղջական՝ ոչ հեծնէլ և ուղղել սրտի նո՛ր։ Տեսէք, քանի՛ փրկական խնամատար կայ ընդ այսպիսի խորհրդաւոր նշանակաց և նմանութե՛ր։ Օ՜ մի՛ յայսպիսի խորհրդաւոր առաջաւածոյ քննեացուք այսօր, զայն՝ յորում հարանն զվեհապէտ իւրոյ զառա՝ կձեայ սեան նմանեցուցանէ։ Ասացիցս գիտել քեզառ՛ղդ, քանի՛ գեղեցիկ են քե՛ի վեսպէտ քոյ ոտք, լուր զի՛նչ յառաջակայդ ասի։

ՀՀառաջաբանութի՛ն։

Վա՛յ վեհապ ի՛ հոգւոց՝ առնելոյն ըղձալի. (բաժանուած.) զի՛ ոտք նո՛ր են նախ՝ սեանդ ի՛ձեայդ. երկրորդ՝ հաստատելոյ՛ ի վե՛ր ոտի՛ խարխափ։

Ա՛ռաջին առաջի՛ն։

Ա. Ցեան նկարագրեցոյ տիկնոջն առնուացոյ զդէմս, զձեռս, զպաշտ, զծնօտս, զշրթունս, զձեռս և զվանդս վեհապին իւրոյ սաղմոսին առքսալն, հոգւով կետոյ յիշատակէ և զոտս նո՛ր, ասէ. արդարդ նո՛ր սեանդ ի՛ձեայդ՝ հաստատելո՛ր՝ ի վե՛ր ոտի՛ խարքս կաց։ Օ՜ զարմանալի և զարմանագո՛ր գործ նախ՝ վե՛ր ուղղորդումն. վե՛ր ասէ, երբե՛ս սեանդ. երկրորդ՝ վե՛ր կորովումն և հաստատումե՛ն. նմին իրի ասէ, իւրով սիւնք ի՛ձեայդ. երրորդ՝ վե՛ր պայծառ փայլմանն, որպիսի է գոյն պատուականացն կձեայ։ Ա՛րդ՝ այս ամ՛ գործեալ իրաւամբք պատշաճի ո՛ւմից քե՛ն. որք՝ ի մանկուէ հետ եղեն միշտ իւրով սեանդ ի՛ձեայդ, ուղղորդք, կորովիք, մեքենիք և ամրիծք յամ գնացս, յառնելոյս, յուզեւորութիւն, և՝ ի հոլանդանս։

Ի՛ր. Ե. 15։

Բ. Ցձեզ հարցանեմ. ո՞չ զօրաւոր և կորովի են ոտք, որք ընդ աւուրսար և զժուարին ճանապարհս՝ բազում և երկայն և տարժանաւոր ուղի հառանեն։ Եւ ահա այսպէս ի՛ ուղի հառին ոտք քե՛ի յաւուրս չարչարանացդ. ի՛ վերնատանէն սիոնի՛ն ի պարտէզն գեթսեմանի. ի՛ պարտիզն ի տուն անուանի. անտի՛ ի գաբպատա կայիափայ. անտի յատարանս պիղատոսի. անտի յարքունիս հերովդի. անտի անդրէն յատարանս պիղատոսի. հուսկ կետոյ ի՛ լեառն գողգոթայ։ Ո՞չ այս ճանապարհդ զժուարին էին, ընդ որս չքաւ քե՛ն բազում արիւնք, համբերու-

Թէ և հեղուԹէ ։ Լսեր , քանի՞ցս անգամ յայն ձա-
նապարհս ոչ ոք նիր էՀարան . քանի՞ցս անգամ ամպա-
բիչա հրեից եղեն կոխան ։ Օ ինչ ասացից զլքուԹէ
և զերագուԹէ ոմից քեզ , որ երևեցաւն յառաջ քան
զաւրաւարան ։ Կրնաւ է , Թէ ոչ քեզ բազում անգամ
եղեն խնդք . զի վասնիւԹ՝ նաբէր ի վէր աղ Յ·ին·
բեզն , կամ ջնջորյն յակոբայ , և խաւս առնէր յերկար Դ. 6.
էՀնոջն սամարացւոյ ։ Լսէդ՝ Թէպէտ բազում անգամ
վասնակեցաւ , ասկայն և այնպէս անդրէն ընծայաւ նա Ա·ին·
որպէս սկայ չընհանալ զձանապարհն էր . և առաւել յոր- Ժը. 6.
ժամ դիմեալ երԹայր՝ի չարչարանս . ուր՝ի ձանապար-
հի յեղանել իւրում չէիմ քաղաք՝ քան զաշակերտս իւր
առաջի երԹայր . ըստ , և էին՝ի ձանապարհի , փնդրեաւ ելանէին Ա·ին·
չէիմ , և երեսայ յաւ առաջի ման ընե . և զարմացեալ էին , որ Ժ . 32.
զկնի երեսային ։

Օ և եաւԹեղից . գարձուածքիւբ զայս ձեր յոտս քի բեւե- Ղ .
ուեալս՝ի խաչին . տեսջիւբ , ոմն անդ կենդանւոյն մար-
մին ոտից նիր և ոսկերբ և ջկլիբ ծակեցան . ոմն էր ծակս
ոտից՝ սպրասաւբ բեւեռաբ առուածաբբ մեծացան ։ այս սրբոյս
նեղ ոաբ բի , որ այսպիսի անողորմ բեւեռաց Թափանցուել
և ցաւագին խաչելուել արիաբար տարան , ոչ Թուխցին
ձեզ այնուհետև՝ ոչ՝ ի մարմնոյ և յոսկերաց յօդուածոբիբ ,
այլ՝ վիմարդեանբ , և ոմն Թէ սեաւ էՀնեայ ։ Հարկաւորիբ
չարարաբբ , որբ իշխեբ Տնաւակ Հարկանել , Թէ զնոբ
քո չուանաբբ միայն կապեցին՝ի խաչ ։ ոչ մարգարէն դա-
ւիԹ՝ի դիմոյ քի ասէ . ծակեցին ձեռս իմ և ղոս իմ . ծա- Ա·ին·
կեցին ասէ , և ոչ՝ կապեցին . և զիարդ ծակեցին , Թէ Ղհ. 17.
ոչ բեւեռաբբ ։ Լայց զի՞ է ինձ էլ չարարեալս խօսս առնել ։
Վարկեալբիբ քրիստոնեայբդ , որբ խուն ինձ խայԹի փշոյ
կամ ասգան յոտս ոչ ժուժայբ . այս է , առ դայնն նե-
դաԹի եղուկ դոլբ , կախան բառնայբ , յոգւոյ Հա-
նեբ . ոմն Թէ ամ վկայից տանջանաբ՝ի ձեր վէր ելցեն ։

Ա՚առ երէսբդ ։

Լայց արդ տեսցուբ , ոմն ոաբ քի ուղղորդբ և կորովիբ՝ Ղ .
Հաստատեալ ևս էին՝ի վէր ոսին խաչին ։ Տիկնոջն
աւետեացդ յայս բան կամ եղև ասել , Թէ բարձբ և սբ
լուանբ սղոմոնի Հաստատեալ էին՝ի վէր ոսից , որբ են
ոմն Թէ խարխափ և մոլեբբ սրուսից ։ Լայ զայսոսիկ խոս
բևախս կոչէ ոակեղէնս , վի յոտս սղոմոնի ազուցեալ
էին

հէն կշռիկը և սանդալք ոսկեխարտոք և ոսկեփայլք : ոչ
մինչև ցայսօր նախնի Թագաւորք նկարին , և ի Թա-
գոնս զայնօրինակ Հանդիսանան : Եդարև գովեստս ըն
Ծոյեալ ոտից սղոմինն ի խորհրդական և ի հոգևոր
միտս՝ յանկապոյն ևս վայելչանոյ պատանել ոտից քո :
Ե . Ասացաք վերագոյն , Թէ քո ոտք եղեն ուղղորդք , կո-
րովիք և ջինջք՝ իբրև աշեղ էձեայք . բայց չեզեն ան-
շարժք՝ իբրև զայգպիսի սիւնս . այլ՝ հաստատեալ ի վէ-
միէ խոպանաց . և երբ ազատաւ . վ՚ս զի զորօրինակ ոսկի
ի հրահալելեաց միջն առաւել և ծաւալական , նոյնպէս
քո ոտ մեր վկնս չորեսս , յոր վայր Հօր Իւրոյ երկնաւո-
րի կամք եղեն . և յանձն էառ վարել , յոր վայր Թշնա
մին վարել և ձգել զնս կամեցան : Օ մտաւ ածէք ,
զնաթրդ քո ոմն հեղնի գաւռն՝ Թողացուցանէ հրեից յափշ
տակօղ գայլոյ վարել զնս ի տանջանս և ի մահ խակ :
Ը . Ը ազատաւ այսպէս հեռաւոր եղեն քի ոտք՝ ևս և ընդ
անդամն և ընդ ազատաւոն , Թէպէտ և ախտաբանեալ եր ներ
մորմին , և յօդս ապաստան՝ առ այնչափ տանջանացն :
Ի . յԼ մի ինչ տատանիլք մնաք . ի փրկուն մեր փոխա-
դարձ . ։ Ով , քանի՞ Հարկաւորս եմք նմա . ոսկերա
ծանր և մեզ ընդ շաղախ և յանձրևի կանխել ի տաճարս ,
յաձախել յաղօթս . կամ ուղեկցիլ յորժամ հաղորդ
տանին առ հիւանդս : Ո այսպիսի բարեպաշտու Թե
գործս հեղգաբայլ են մեր ոտք . այլ աւանդ աղետից :
քանի՞ արագոն բերիմք ի պարս ի խաղս ի խնջոյս . քա
նի՞ վաղվաղ ընԹանամք ի մեղս :
Կ . Կխտեք , ըմ հայհոյիչ հրեայք առ խաչելեան քո ձայն
ԱՀ . արձակելն . Եհէ խաչաւոր է ինչ , ինչ այծ ի խալէդ . և
Ես . 42 : հաւատացուք դմա : Եդր՝ զնոյն արգել զքո ջինջանել ի խա
չէն՝ առ այս նոյ ձայնարձակուԹի : Ա՛երևս ասիցէք . քո
հաստատեղոյս բևեռաք սկսեալ եր ի խաչ , յորմէ ան-
հնար եր լինանել՝ առանց սքանչելեաց : բայց լուռ արար
միւս ևս պատճառ . սրբանսեալ ոտք քի հաստատեալ
էին ի վէ ոսկի խոպանաց . այլ ե՞ ի վէ կրկին ոսկեղէն սեղ-
զի ոսկւով բազում ուրեք նշանակի սերն : Ւ՚ւր զի ոտք
քի հաստատեալ էին ի սեր առ Հայրն երկնաւոր , զի
այնպիսի անհնարին ցաւօք վՀարեսցէ նախատանաց հա
առելոց փառաց ածուն նր՝ ու զօք մերովք : Ւ՚ւ զար-
ձեալ հաստատեալ էին ի սէր մարդկութեան , զի յաւե-
տենից ստուգեսցին զնս ի փրկեսցէ : Ո՛յս կրկին ոտ-

ձեզնէն սէր առաւել պինդ ունէր զքո՛ի խաչին՝ քան զեր
կաթի բևեռան՝ ի սէր ձեռս և յոտս նոր բևեռեալս։ Որ՛վ
արանչելի բռնութեամբ սիրոյ ։ Եթէ բևեռեալ էք և դուք
՝ի խա՛չ , եթէ վշտօք և նեղութեա՛ք ինչ չարչարիք , մնաս-
դիւր պինդ կացէք՝ ի խաչի առ սիրոյմն քո ։ որ վա՛ս սի-
րոյ մերոյ չէաւ յանձն իջանել՝ ի խաչ ։

Ղուկաս։

Երդ՛ի վախճան ձառիս առ քեզ են բանք իմ , քծաւո՛ր
՚ոգի՝ հարանդ քո ։ ո՛չ հաձեալ լինես լ փեսայդ քո ,
զոր ցայս վայր քո առաջի նկարադրեցաք ։ ո՛չ ակնեաւ Եւթ.
փեղեցիկ լոյս , և ո՛մ սիրոյ արժանի ։ Հարձանն նաբու- Գ.7.
դոնոսորայ զհետ եկիւն մանն քան զժանն յոտնեդոյն ։
դի գլուխն էր յոսկւոյ , այլ մէջքն՝ ի պղնձոյ , և ոտքն Դան.
՝ի խեցւոյ ։ Այլ՝ ի քո , ոյ և լուսաւո՛ր , ո՛չ գլուխն միայն Բ.32.
և յոսկւո՛յ էիք պատեալ , այլև ձեռս ոսկեղէնս ։ Նա ոտք խոնձն
հաստատեալ էին՝ ի վէ՛ռ ոսկէ խառնուած , ՝ի նշանակել՝ Եթէ վարք
քո՛ի սկիզբն , ՝ի մէջն և՛ ի կատարածի համեմատ ոսկե-
պէն էղեն , և սո՛ւտ ։ Լո՛ւդ՝ զդիշերսն հարանդ՝ ելինել իւր-
բև զարձանն նաբուգոդոնոսորայ ։ զդիշեր լեր յոտանատ
՝ի վախճանն ։ եթէ մանկութեդ եղև ոսկի , մի՛ հաստակդ
որ զկնի՝ լիցի երկաթի , և կատարածդ խեցի ։ Վա՛խ սեր
քո առ փեսայդ եռանդնոտ է՝ ի սկզբան , մի՛ գաղջասցի
՝ի միջի , մի՛ խոպառ հովասցի՝ ի կատարածի ։ Ո՛ւռ ոտա-
նատ քեզ զայս հնարէ , մտաւբ անկիւբ առ ոտս խայտե-
լեալ քո փեսայի ։ և խոնարհութե՛ք սիրով և զղջացեալ
արտի՛ւ զտիւցն բևեռաք փարեալ և զկիրօք , աղաչեա՛ զնո՛ր
մարդասիրութեդն առ քեզ գթասիրել , և չմերժել զա-
ղաչանաւթեդ յիւրոց սո՛ւրբ ոտից ։

ՔՐԻՈՍՏՈՍԻ

Հաղափա պողոս սբ հաղորդութիւնէ ։

Ընտրեան ։ Յարեաւ ։ Մտից ։ ծղ ։ 6 ։

Ակռաձգ ։

Քրիստոս, զի քարոզիչք զսերիկեան հրաշափառ յարութիւն խնդութիւն բազմօրինակ գեղեցիկ խորհրդաւոր նմանութիւնք, նկարագրութիւնք և պատկերօք յանդիման երևեցուցանեն ։ Վասն, զի ոմանք նկարագրեն արեգակին յետ աղջամղջին գիշերի ծագիլ, այսպիսի վերստութիւն ։ Ոմանք, զի անդրբնի ծագէս ըզ ։ և այլք՝ արեգակին ի վարսաց ի դալս եւ լևեալ, այսպիսի մակագրութիւն ։ յետ ամպոց գոնաբնաւորն ցայնէ ։ Վասն, զի ոմանք նկարագրեն սէնսպես ծառս ։ ոյ, զմայր փայտ, որ ի բազմանալ հողմոց և ևս հաս տատի ։ զարմանալեան, որ քանչեալ՝ և ևս ուղղաբերձի ։ գնիթեանն, որ յետ տուժից և ևս գալարի ։ Արդ՝ նմանութիւնք փառաբ յարութիւն քրի քազաղեալ յանդիման եւ լևեին ։ Ասպա մի որ ի ձենջ լինիցի մերձակիր լեցի, եթէ և ես զոյ գետ երթեալ՝ նմանութիւն ինչ նկարագրեմ այսօր՝ ոչ յարութիւն քրի միայն ցուցակ, այլև օգտութիւնց սրբ հաղորդութիւնն (զոր յայսմիկ սբ առաւս հրամայէ մեզ եկեղեցի ընդունիլ,) քանզ յայտարար ։ Լու այն է նմանութիւն որթոյ այսպիսի մակագրութիւն ։

Հաւաքարիւն ։

Յ-ն ։ Յարուցեալն քո է որպէս ճշմարիտ ։ և որպէս ղորն ի սբ հա
Ժե ։ ։ ղորդութիւն ներգործէ ի մեզ հոգեպէս, զոր ինչ գինին
Սիր ։ խորթոյ՝ մարմնապէս ։ (բաժանումն ։) Օ ի նախ՝ ջերմա
ին ։ ։ ցուցանէ և զճարթացուցանէ ։ եկիր՝ բժշկէ և զօրացու
ցանէ ։ երիր՝ զուսացուցանէ և արբեցուցանէ ։

Ասան առաջին ։

ճ ։ Ա՛ն վերապատ սբ գիրք քրիստոսի զքո որթոյ նմանե
ցուցանեն ։ նա՝ քո իսկ խորհրդոյ որթ կոչէ զինքն,
Յ-ն ։ ասելով ։ ես եմ որն ճշմարիտ ։ զի ի կեանս և ի մահս
Ժե ։ ։ գճշմարիտ յաւակունս եղոյց զորթոյ ։ Վասն, զի զորթն
բահօր և բրչօր շուրջ փորեն ։ և ի նր աղաչաւ ։ զի առա
խնի

ՀԵ. ։

ՀԵ. ։ 7։

գինուց, միանգամայն և զգերբնական գործս սէր Հաղորդութեան։ Առաջին գործ գինւոյ է ջեռուցանել զմարմինն. և առաւել զպաղեղծատութս, իբր զի ի ստմոքսոյ սիրոյ ջերմանէն յերակս և յերակաբանսիւր անդամս։ Ըստ՝ ոչ նոյն զօրութիւն է հոգևոցս ի սէր Հաղորդութեան։ Ոչ քանի սէր սիրոյ Հոգւոյ վառէ քեզ, և մարմին և արիւն քի՝ ի ողջոյն քաւեալս սրտիւք. արդիւք բոլ բորբոքել յոգիս սէրց։ Պաքէն ըս վկայելոյ պատմութենէ՝ յոլովակի սառուցեալ պէտք եղեն ի հալացուցանել ջերմ. ցայս վայր տասն

Նեղութիւն յարատևութիւն մաղթելոյ ծառայելոյ։

Ա. Կոր. Ժ-Վ. Ա. Օրէն. ԼԲ. 14։

Երկիր գործ գինւոյ՝ որ յորթոյ, և վանել զարտասուս, և զուարթացուցանել զմիտս. ըստ, գինի ուրախ առնէ... ըստ՝ եթէ ոչ, Ըստ թէ այդպէս զուարթացուցանէ արիւն խոյ ողոյ, զինչ արասցէ ինքն քա. զինչ մարմին և արիւն ևս ի Հաղորդութենէ. ոչ ապաքէն այնքան է քա ամենայն գործել և միխթարութենէ, և քանի՞ Հոգևորական ուրախութենէ գործէ։ Այլ զորօրինակ գինին ոչ ուրախ առնէ զառատութեան տկար, մաղասոս, լեղուս, և վնասակար հիւթովք լի. այլ առաւել թոյն լինի նմա, և սխտա քա բաւարս և մահ ի վէր ածէ. նոյնպէս քա, և մարմին և արիւն քի ի Հաղորդութենէ՝ ոչ զուարթացուցանէ զոգիս, և զանպիսի խիղճս մտաց, որք գեռ տկար են, և չեն բոլորովին առողջացեալք խոստովանութենէ. լի են մաղասոք ներելի մեզաց. նա լի լեզուով Հակառակութենէ, բարկութենէ, առելութեան, և նախանձու առ ընկերն։ Ո այսպիսիս ոչ զուարթացուցանէ քա, այլ առաւել տան ջեր. զի ըս առաքելոյն՝ մահ, դատաստան, և դատապարտութենէ անձանց ուտեն և լմպեն պարտականն Տեառնոյ և արեան իւր։

Ա. Կոր. Ժա. 27։

Ա՝ան երիցդ։

Ա. Երէ՝ մի՛ ի գլխաւոր օգտութենէց գինւոյ է այն՝ զի թէ լմպի չափով, մեծանայ օգտն առողջութենէ. ոմն և զնոցին Հակառակն՝ թէ գերլեմնի գինեաւ, վնաս մեծ լինի առողջութենէ։ Այ ոչ միայն օգտակար է գինին առ նեղեալն առողջութենէ մարմնոյ, այլ և առ արտաքին բժշկութենէ վէրոց. ոմն վիրայ ստամոքսոյն, որ ըս դրոյն՝ ի վէր վիրոց ուղևորին երկբովացոյց ոչ արիաներ միայն ձեթ, այլև գինի։ Այսա դմին օրինակի ստամոքսոյն քա ի սէր Հաղորդութենէ յիծայնին մաղթելոյ և յարևնել իւրմէ պատ-

Ա. Կոր. Ժ. 34։

ուհա-

աճական դեղ հոգւոյ մերոց պատրաստեաց ։ Ա՛ղ մատի
ցուք առ բժիշկս երկնաւոր բազում փախաքմամբ և
մեծաւ յուսով . բայց քանզ՝ ի միտ առնիք , զի մեռե-
լոյն ոչինչ օգտեն դեղք , ապա որ ոք մահու[ճ]ան մղոյ
մեռեալ լցեն , փութասցին ձգմարիտ խոստովանութիւն յա-
ռաջագոյն միաբանեցուցանել , և ապա զնծայլոյն
զայս դեղ ընդունել ։

Ե. Ա՛յլ զորօրինակ մեծի ակարութենէ , և վտանգաւոր խո-
հմութեան մարմնոյ նշան է , եթէ հիւանդն զղջի ՚ի գինւոյ . նոյնպէս չարաչար հիւանդութենէ հոգւոյ գուշակ է, եթէ ապաշխարէն խոհ և հիւանդացեալն ըստ հոգւոյ յանձ-
այնին դեղոյ աստի տաղտկայցէ ։ Ա՛հա զորինչ գործէ գինին յորժամ՝ մարմնապէս , զնոյն գործէ քո որդին Աիր-
մարիտ ՚ի հաղորդութենէ հոգեպէս . զի զախտացեալ հո-
գի բժշկէ ։ Ա՛յս ամի գինին յորժամ՝ զառողջս ևս մեծա
պէս կազդուրացուցանէ , զօրացուցանէ , և նոր այժ նոյ
զգեցուցանէ . ապա զչարի առնուն աշխատեալքն ՚ի Քանա
պարհէ , և խնդքն ՚ի վաստակոց . նոյնպէս քո ՚ի սէր խորհրդ
գեան սեղանոյ՝ տայ զօրութիւն հոգւոյ մերոց . զօրացու
ցանէ ՚ի տանիլ աշխատութենէ և ՚ի տոկալ կենցաղոյս
գժուարութենէ . և կազդուրացուցանէ զմեզ ՚ի գժուա
րին ուղեգնացութենէ յերկինս . յոր կազդուրութեան հրաւի
րէ զմեզ քո քաղցր բարբառով . եկայք առ իս վաստակեալք Մատ. ԺԱ. ԻՁ.
և բեռնաւորք , և ես հանգուցից զձեզ կերակրով մարմնոյ ի-
մոյ , և ըմպելեօք արեան իմոյ . զի մարին իմ Քրիստոս է Յով. Ձ. ԵԶ.
բանաւոր է , և արեան իմ Քրիստոս ըմպելի է ։ Ղ. ՏԳ.

Ա՛ման երրորդ ։

Ե. Ա՛ռաձեալ՝ գինին յորժամ զիջուցանել և չիջուցանել զծա
րաւ մարմնական . նա արբեցուցանել խոհ , ոչ յայտ է
ամենեցուն ։ Ա՛խ արդ՝ ոչ և ՚ի սէր հաղորդութենէ կոյ
այս այժ և զօրութենէ . ոչ զիջուցանէ զծարաւ և զյանկո
ղձից մերոց զծարաւ ։ Ա՛պաքէն եղեալ բազումք , յորս
եր կարի լինն տաստիկ և չարաչար ծարաւ , որոյ անյագ
և տարատայման տենչանաւք ՚ի խնդիր երթեալ երկրաւոր՝ ան
ցաւոր և ժամանակեան բարեաց ։ Ա՛յլք հաղորդութիւն
սէր՝ զոր բազում ըղձմամբ առեալ ընկալան , ցածոյց և
խոպան չիջոյց զայն զոյն և զվտանգաւոր ծարաւ . և
զլաւն վառեցոյց՝ զծարաւ երկնային և անանց բարեաց ։
Ա՛յլք արդ՝ հաղորդութենէն ոչ միայն զայդպիսի ծարաւ Ե.

շնջուցանել, այլև զմիտս արբեցուցանել, արբեցուիչ որ միշտ բարի է, և օգտակար, և բնիմ բարեաց պատճառ։ Իսկ զի բազումքինք ըստ մեզ է արբեցութենէն մաքրուելն՝ և հոգևորի։ Արբեցութենէն մաքրուելոյ զմարմնոյ զբաղումն տկարացուցանել, քայց արբեցութենէն հոգևոր զհոգւոյ զօրութենիս զօրացուցանել՝ ի գործել և ի կրել զգաժոնարիս մեծ փառաց այ։ Արբեցութենէն մաքրուեալոյ զանդաղեցուցանել զտես և զդնացս. այլ արբեցութենէն հոգևոր հաստատել զդնացս՝ ի ձանապարհս պատուիրանացն այ։ Արբեցութենէն մաքրուեալոյ կապել զլեզու և պապաղեցուցանել. այլ արբեցութենէն հոգևոր արձակել զլեզու յօրհնութենիս այ։ Արբեցութենէն մաքրուեալոյ զբաղումացութենէ՝ ի մի ածել զօրութիւն հոգւոյ. այլ արբեցութենէն հոգևոր մտացուցանել զերկիրացոյ իրս, և զաշխարհի ունայնութենս։ Արբեցութենէն մաքրուեալոյ զբազումն վարել ի չքաւորութի, և առնել յանդգնութիւն և ձեռներեցս յիմ չարիս. այլ արբեցութենէն հոգևոր ձնդացուցանել՝ ամ՝ ուժգնագին ընդհակ բարեաց և պարգևաց. և քաջալերել ձեռնարկել յիմ բարիս։ Արբեցութենէն մաքրեալոյ կարձել զկեանս, և սպանանել զբազումս. ըստ՝ ի

Սիր. ղ. 34. ընծայաբերէ բազմի դեռն. քայց արբեցութենէն հոգևոր պահէ զկեանս հոգւոյ, և զընդհակ. և յանցեալոյ կերազոյ փոխադրէ յանանց կեանս։

Յորդոր։

Արդ՝ առ ձեզ են բանք իմ յաւետ ձառիս. և մինչև լռեալ է իմ, ցձեզ չարցանեմ. ա՛ ի ձեզ ոչ սիրիցի զանոյշ գինի, զառատ գարեր. որ զզրուացեալ առատութս ջեռուցանէ, զսխտոր միտս զսքաթացուցանէ, զախտս ցեալ մտքին բժշկէ, զտկարացեալն զօրացուցանէ, զծս բաւ զկծուցանէ և չկծուցանէ. ոչ ոչ սիրիցի զգինի զայդպիսի, կամ յայն հրաւիրեալ՝ չերևիցի՝ ի միջի. քայց և՝ ի թէ յայնոյ էցէ, որ բնաւ չըմպէն գինի։ Այս ձաս զայս ձամ, և լաւ ևս գործէ՝ ի մեզ չաղորդութիւն սէր. զայս ձամ գործէ քէր, ասի որ ձղմարիտ՝ ի խորհրդեան սէր սեզա-նոյ։ Արդ՝ զի՞ է, զի ոչ առեալ մատկէք, և զայն զայս գի-նի ոչ առեալ ձաշակէք։ Զուտինք առել, եթէ չեմք հրա-

Մատ. ժա. 28։ Լուկ. է. 11. վիրեալ. զի անդադար ձայնէ քէր. եկայք առ մեզ վաստա-կէալք և բեռնաւորք, և ես հանգուցից զձեզ։ Ձայլա եկայք երջայք ծերջատորք էմ, և արբէք. արբեցարուք եղբօրդրեամբ էմ։

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԻՐԻ

Յաղագս վերացն տէր ։

Ընթերց. Լցեայց նմ զձեռս և զկողս նր ։ Յովհ. Ե. 20։

Աւետեաց ։

Գուցէ երկմտանայցէ ոք, եթէ յարուԹիւն քոյ փրկչին մերոյ եղիւ արդեօք ձշմարտապէս կամ առասպել ։ Իբր զի յաքեաւ նոսին մարմնով, որով չարչարեցաւ. յոր և գրաշխատ կայեն սակիք վիճացն, ըստ բնաբանին. Եցոյց նոցա ձեռս և կողս իւր ։ Ապա զինչ մնաթիւ էր զմարգարէնն գոլել. զինչ են վէրքդ այդ- Զաք. 6. տիւ ի ձէն ձեռաց քոց. զինչ են վէրքդ ի սէր ոտս և ի սէր կողս քո. Վէրք կարօղ փրկիչ կամելոյդ ևեթ փրկել զմեզ. և զինարդ զվէրսդ զայգոսիկ կրել յանձն առեր։ Ըստ չեմ յարուԹեն երևեցար առաքելոց և սիրելեաց քոց ի սիոնեան. և զինարդ ցուցանես նոցա զվէրսդ, որք ըզվիշտ նոցա ոչ ԹՀ նոճաղեն, այլ առաւելուն ։ Այլ ևս՝ ոչ երկինք տեղի են ամենի փառիւքն Ցայսօր- Ես. 4։ Հեա յերկինս ։ Այլ մեծ խորհուրդք կան առա. քանզի մեզ, ԹՀ ինձ այսր՝ զի զվէրսդ իւրոց զոսին պահեայ քո, զայսուԹիւն նոցա ոչ փառաւոր Համարիցիմք. քանզի այս տեղիք ոչ ի ցաւս են նմա, և ոչ ի նախատինս, այլ ի մեծ փառս ։ Այսմիջոցիք դիտել, զինարդ կամեցաւ քո վերս ընդունել յանձն ։ Յանձն եառ՝ ասէ պօղոս, ոմն գիշերդ, զի զմեզ ընդ Հօրն յաւիտենական Հաշտեցուսցէ, ըստ՝, և ինէք, որ երբեմն օտարացեալք էիք, և թշնամիք. . . Կող. 2։ այժմ աւուրիկ հաշտեցեալ անդամոյ մարմնոյ իւրոյ, ի չեռն մահուան իւրոյ ։ Ինչ ինէին, զի զմեզ ի ծառայուԹիւն սատանայի փրկեսցէ. ըստ՝, եա զանգն վն ինչ, զի գնէ ինէին։ Ինչ ինձ Տէր. ը. 14. բար, զի զարքայուԹիւն մեզ բացցէ. ըստ սիոն պիտ Հարց, որք զգիսի վերս կոչեն զրուսնս բացեալս ի Հանդիման։ Ո՞Հա պատճառն, յորմ սակս կամ եղեւ քոյ վերս յանձն առնուլ։ Այսմիջոցիք դիտել, ԹՀ աղագաւ եցոյց զվէրս վերս առաքելոց իւրոց և սիրելեաց. եցոյց՝ զի ըզսէր իւր առ նս յայտնի արասցէ. և զի ըստ քեռնարդութ՝ երևելոյն վերջին անդրեւոյն վերջ սիրոյ նր մեզ ակնարկ լինիցին ։ Եցոյց, զի Հաստատուսցէ զնս ի Հաւատս. և

զի ըլ ոսկիաբանին , յլիրօքս սիրեալ Ծաւալեային Տա-
ւաւթ ըլ ամ տիեզերս . և եցոյց՝ զի խրախուսեայէ զնո՝ի
Համբերութեի . և զի ըլ բեռնաւորդսն , պատասխանեայէ
զնա , և օրինակաւ իւրով քաջալերեսցէ՝ ի Հանդուրժել ։
Կամիցիք գիտել , զինչդ քո առիւր պահեայ զայդ ։ զի
բայ . պահեայ ոմն քաջազօր յայրեական՝ էր՝ի ֆառս . ոմն
մեր քաղցրագոյնի բարեխօս՝ ձեղ՝ի շնորհս . և ոմն անաչառ
դատաւոր՝ էրոյ ի՞նչ ոչ ինէ դատապարտութիւն ։ Ի՞պա
թէ կամիցիք գիտել և ևս , զինչ են այլ վերք քո , լուա-
ցուք , զինչ յառաջակայդ ասի ։

Հաւաքութիւն ։

Ո՞ երդք քո են հինգ աղբիւրք աբեղելիք ։ (բաժանումն .)
զի են աղբիւրք նախ՝ ոսկեբուղխք . երկրորդ՝ խղայինք .
երիդ՝ բժշկականք ։

Ո՞ման առակին ։

ՃԻ . Յայտ է՝ի սմէ դրոց , թէ՝ի տրամիջել երբեմն ժողովր-
դեանն ընդ յանապատին սինայ՝ առ՝ի չգոյե ջրոյ ,
Թուոց . յաղօթս եկայ մոսկես . կարդայ առ սմ , և ասէ . որ
ԻԶ . 6 . որ՝ լսոյր յոյժ ծողովրդեանս . և բայ նոցա ղհանձ ֆո՝ ղաքեր
Ելոյ . ոյս Ելոյ ջրոյ ինդրանայ ։ և զինչ գործեցաւ ։ Հրամայեցաւ մոսկես
սի՝ի ձեռն՝ առնուլ զգաւազանն իւր , որով ցայն վայր
արարեալ էր զաբեղելիս . և Հարկանել ընդսա զվէմն քո-
Ե . ԻԱ . րեցայ ։ Եւ ահա ամբարձեալ մոսկես ձեռն իւր , ասէ գիրն ,
եհար փառաղանա զվէմն երկիցս անդամ . և ելոյծ բազում ։ Ո՞ևէ
նիւթ տեղւոյս աստանօր պէսպէս խորհուրդս՝ի վեր բե-
րեն ։ Ո՞ խնդրել մոսկեսի յոյ ղհանձ և ղաքեր ջրոյ ինդրա-
ոյ , երևի թէ մարդարէն մեծ ինչ զեկուցանել կամէր
քան զջուր Հաստակ ։ Ոսկ զինչ այն իցէ ։ Ո՞ոսկես՝ա-
սեն մեկնիչք , երևեցուցանել զինքեան ծողովրդին , ո-
րոյ էր առաջնորդ . և վէմն զքն , ոյզ առաքեալն ասէ՝ի
մեկնեն զօրինակս . և վէմն էր Քրս ֆո . իսկ աբանելոցքար
Ա . Կոր . դաւազանն մոսկեսի նախանկարեայ զքն սքն խաչն ։ Տե
Ժ . Ֆ . սէք , զի երբև Հզեցաւ սքն խաչն՝ի քս , և քս՝ի սքն
խաչն՝ կրկնակի Հարմամբ , որ առաւմբք և բևեռօք ,
և որ զեզարդեամբ , յայնժամ բայա փառն և աղբիւրն
ջրոյ ինդրանոյ . նա այնքան աղբիւրք , որքան եղեն վերքն
Ի . յիսի արժանաՀատատ իցեն՝ զրք պատմեն , ՚ի Հնդիկս՝
մանաւանդ՝ի Թագաւորութիւն պերոզայ և՝ի մեքսիկոն
քա-

քաղցումն է տեսանել աղբիւրս ոսկւոյ ։ Զիրաւի և՛ է այդպիսի ոսկեբուղխ աղբիւրս անուանել զնոր վերս քո. վա՛ զի՛ ի նոցանէն բղխեսցայ ինչ՝ ի մէջ ոսկեղէն. նա՛ ա՛ռաւել և պատուական ինչ քան զոսկի, այն ևս անբաւ գինք մերոյ փրկութե՛ն. առաջ փրկանք՝ ասէ օգոստոս, տուեան մեզ վերոք քո փրկչին մերոյ. ՚Ի՛վ, քանի՛ ողորմ լալիւն և աշխարհումն լսի՛ ի բանսաց յորս ՚ի բարբարոսական ծիրսն՝ արգելեալ փակեալ հեծեծն հոյլք քրիստոնէից. և չէք նոցա յոյս ազատուե՛, մինչև ոսկւով յղեցելոյ՝ ի բարերար քրիստոնէից՝ Թափեացին. և քանի՛ երջանիկ համարիցին զանձինս այսպիսի վերիք, եթէ յատաջին ազատութե՛ն դառնան. ո՛չ արդեօք զարմանալոյ ձեռս՝ յորոց գինք փրկուե՛ նոցա հասին, քան զայս համարեն. ՚Ի՛սուկ ամենեքին մեք այդպիսի գերի էաք. ամենեքին մեք ազատոյ մեղօք ո՛չ միայն թշնամիք ոյ, այլև ծառայք եղաք սատանայի. մինչև ամենեցուն մեզ ՚ի՛ գալն ծառայութե՛ն նորա ծնանել և կեալ. ՚Ա՛յլ զի՞ երկդ ապրեցաք՝ ի ծառայութե՛ն սատանայի. ո՛ր եղեն մեր գինք և փրկանք. Զայսոսիկ իսկ ասէ առաքեալն. եթ՝ գնա՛ք ՚ի՛ ներ, ոչ ինձ էրիք՝ ՚Այլ զի՞ ետ զնա՛ Տէր. ի՛ · 14. նաև քո յիւրում մարմնի հինգ սը վերս, իբրև հնգեակն աղբիւրս, յորոց հոսեաց ոսկի, այն է պատուական իւր արիւնն. ոչով՛ ի Թշնամւոջ և՛ ի բռնաւոր ծիրսն՝ սատանայի փրկեցաք. Օ այս ՚ամ՛ ածեալ զմեզ՝ Տէր բնաջինք առեալ զնէ վերս քո, յորոց իբրև՛ ի հինգ աղբեր. Ա. Պետ. ա. 18. ցոյ փրկութե՛ն մեր բղխեաց. որ քան զնմա՛ ոսկի է պատուական՝ Զիւշ լինի ձեզ. ոչ ոչ ապականացս արծաթեղինօք և ոսկեղինօք իրէնցայ՛ . . . այլ՝ պատուական արեամբն ՚ի՛, իբրև ամբիծ և անարատ գառին։

Ա՛հ քանի՛ զօրացեալ է ոսկի՛ մանաւանդ առ երկաթի ։ Ժամանակօքս, լինի՛ որ ոչ գիտէ։ ՚Ա՛ստի՛ ղայսու ժամանակօք վերջ, կռիւք և պատերազմունք. ո՛չ ապաքէն յոսկւոյ, և՛ ի ցանկութե՛ն ոսկւոյ՝ ուստի՞ աւերութե՛ն անդադարանայ, քաղաքաց և դաշտաց. ո՛չ ապաքէն յոսկւոյ, և՛ ի ցանկութե՛ ոսկւոյ։ Օ՛ ինչ է, որ զպարկեշտութե՛ն վաճառաց մատանէ, և զերատունս՝ ամ՛ վերի՛ ի վայր շրջէ. ո՛չ ապաքէն ոսկի, և քաղցն ոսկւոյ, ո՛չ նեմբրեան՝ ոչ ոմանց է ասել, այլ անիծակոծ։ ՚Ա՛րդ՝ թէ՛ պէտ և ոսկի՝ մանաւանդ թէ չպատշաճ կիրառութե՛ն նի՛՝ բազում չարեաց է պատճառ. ոսկայն և բազում բա-

բիւր յառաջ գան ՚ի նմանէ . յորոց մի ի խաղաղութիւն , որ բազում անգամ ասէաւ և յանհաշտ թշնամեաց միջի հաստատի և օրինադրի ։ Որպէս , զի նմանութիւք , զինչ կամ ի լինդ ՚ի մէջ բերել . այր մի ունիցի զերկուս կանայս , որոյ ՚ի մէկ գիշերի ընդ երկոսին հաւասարապէս ։ Այսպէս ի մի հոգւոյն երկիւղածի տեսանել զանկումն ազգին՝ որպէս մի ձեռագրեալ հրամայական յայտ սպառ զմէկ ազգատոհմս յիւրմէ և մի հնազանդել ՚ի միջնորդելով զինչ խաղաղութիւն և հաշտութիւն անդրէն հաստատեցաւ ։ Այսպէս ի մի հոգւոյն երկիւղածի տեսանել զանկումն ազգին՝ որպէս մի ձեռագրեալ հրամայական յայտ սպառ զմէկ ազգատոհմս յիւրմէ և մի հնազանդել ՚ի միջնորդելով զինչ խաղաղութիւն և հաշտութիւն անդրէն հաստատեցաւ ։ Այսպէս ի մի հոգւոյն երկիւղածի տեսանել զանկումն ազգին՝ որպէս մի ձեռագրեալ հրամայական յայտ սպառ զմէկ ազգատոհմս յիւրմէ և մի հնազանդել ՚ի միջնորդելով զինչ խաղաղութիւն և հաշտութիւն անդրէն հաստատեցաւ ։

Կոչ . ի . 14 . Եւ ըստ խաչափայտին բնութեաց ։ Ըստ այմ , ընդեղ գիտեաք գեր ծերոյ հայհոյութեան՝ հրամանօք էրովէ . որ էոյր մեզ հաւատալ՝ եբարձ զայն ՚ի միջոյ , և բնութեաց ընդ խալփային ։ Այլ և ոչ այսմիկ շատացաւ քո . այլ՝ իբրև զայն ձեռագիր պատառեաց և ջնջեաց , նա ինքն այլ ձեռագիր արար ՚ի մեր շնորհն . և որ նոցա այն . միտ դիր , և զար մացարուք ։ Զհաշտութիւն մերոյ ըստ Հօր զհաստատութիւն ՚ի դիր աւանդեաց . և առ գրութիւն նոր զրևեռան էառ ՚ի գրիչս , և զիւր արիւնն ՚ի թանաք . և այնպէս իւրովք ձեռամբք զայս հաշտութիւն հաստատութիւն գրեաց . քի՛ , ինչ ասացաւ ՚ի վէր յեռաց էմոյ նոքեքն զինչ , Հարցանիցեք . զինչ ինչ զՀայրն յաւիտենական յօժարեցոյց ՚ի հաւատ նուիրել հաշտութիւնս հաստատութիւն . մի ինչ տատանիք մտօք . ոչ այլ ինչ , բայց վերջ քն ։ Այսպէս ի մի հոգւոյն երկիւղածի տեսանել զանկումն ազգին՝ որպէս մի ձեռագիր պատառեաց և ջնջեաց , նա ինքն այլ ձեռագիր արար ՚ի մեր շնորհն . և որ նոցա այն . միտ դիր , և զար մացարուք ։ Զհաշտութիւն մերոյ ըստ Հօր զհաստատութիւն ՚ի դիր աւանդեաց . և առ գրութիւն նոր զրևեռան էառ ՚ի գրիչս , և զիւր արիւնն ՚ի թանաք . և այնպէս իւրովք ձեռամբք զայս հաշտութիւն հաստատութիւն գրեաց . քի՛ , ինչ ասացաւ ՚ի վէր յեռաց էմոյ նոքեքն զինչ , Հարցանիցեք . զինչ ինչ զՀայրն յաւիտենական յօժարեցոյց ՚ի հաւատ նուիրել հաշտութիւնս հաստատութիւն . մի ինչ տատանիք մտօք . ոչ այլ ինչ , բայց վերջ քն ։

Յհ . ի . 19 . Այսպէս ի մի հոգւոյն երկիւղածի տեսանել զանկումն ազգին՝ որպէս մի ձեռագիր պատառեաց և ջնջեաց , նա ինքն այլ ձեռագիր արար ՚ի մեր շնորհն . և որ նոցա այն . միտ դիր , և զար մացարուք ։ Զհաշտութիւն մերոյ ըստ Հօր զհաստատութիւն ՚ի դիր աւանդեաց . և առ գրութիւն նոր զրևեռան էառ ՚ի գրիչս , և զիւր արիւնն ՚ի թանաք . և այնպէս իւրովք ձեռամբք զայս հաշտութիւն հաստատութիւն գրեաց . քի՛ , ինչ ասացաւ ՚ի վէր յեռաց էմոյ նոքեքն զինչ , Հարցանիցեք . զինչ ինչ զՀայրն յաւիտենական յօժարեցոյց ՚ի հաւատ նուիրել հաշտութիւնս հաստատութիւն . մի ինչ տատանիք մտօք . ոչ այլ ինչ , բայց վերջ քն ։

Յա՛ն այսպիսի քն ՚ի ցուցանելն իւրոց առաքելոց զսյն վերջս , ասաց . ողջոյն ընդ ձեզ . սո՛ղ Թէ ասէր . ահա վերջ , որովք եղև հաշտութիւն ձեր ընդ Հօր . ահա աղբիւրք , յորոց բղխեաց ողի անթիւն՝ արիւն իմ պատուական . որով գնեցայք , և ընդ Հօր իմում հաշտեցայք ։

Յա՛ն երիցորդ ։

Ա՛յլ զորօրինակ զոչ բազան վերս քն մնրթ է կոչել աղբիւրս ողկեբուղիս . նոյնպէս մնրթ է կոչել և աղբիւրս իւզայինս՝ ի բազմապատիկ յատկութենէ իւղոյ , զոր ձմնարտութիւն մնրթ է պատշաճեցուցանել վերայ քն ։ Ձայս է Թէ իւղն ունի զօրութիւն մեղսից , զնշարթացուցիչ , առողջացուցիչ , և վառիչ ։ Այս զայս ամ իրաւամբք մնրթ է ասել զվերայ քն ։ Որ զի զտկարս մեղսոյն , զորոմէսս ուրախ առնեն , զՀիճանգս բժշ-

բժշկեն , զգաղջացեալս վառեն ի սեր ։ Այլոյ յայտնի
սեաց առտի զօրութեց զի միայն առցուք ընտրեսուս , և
ձեզ նեւթ մտածութեն առաջի սրտացուք . և որ ինչ
այն . զօրութեին զօրացուցիչ ։ Այս է թե ըմբիշք ի
Տնուն յառաջ քան զհանդիսանալն ի մրցումն՝ ածա-
նեին զանձինս և զմարմինս մատուցանէ՝ յայս սակս , զի հա
մարեին , թե լիուլ անդր կայ զօրուն զօրացուցիչ ։ Այս-
քին Տնդեքին սրբազան վերք քո՝ աղբիւր են աբանել-
լի , յորոց մեզ քրիստոնեից բղխեն իւղ աբանելազօր . որ
այնպէս զմեզ զօրացուցանէ , մինչև ի պատերազմի որ
է անհրեայն մեր թշնամիս՝ լինիլ մեզ անպարտելի ի
լեցի ուժք ի ձէնջ երկնաւոր ի վէր Աշմարտութեն .
զի յայտնի օրինակաւ սքէ գիրք զայն Տատատանն ։ Այս
գրոց՝ իբրև Տանգերձեցաւ դաւիթ մեռանելոյ է գո- Ա.Թագ.
ղիատոս , ընտրեաց իւր հինգ տարին ողորկս ի հեղեղաւէն . ո Ժ.40.
լովք զմեռոն զայն աշխարհ յերկիր կործանեաց . արդ՝
ո՞նահանակալ դաւիթ , բայց նոր մեր քո ։ Այս Աշմա
րիտ դաւիթ է , որ ի Տնդեղական չարչարանաց իւրոց
ընտրեաց իւր Տինգ վէրս՝ ոգի Տինգ քարինս, որովք զգժո
խայինն զոզոպագ Էարկ դէատապատ , և ի նոցա եմոզ
մեզ ապառազինուն բազումնոցին և մեզ յաղթել նմ ։
Այացաք . եմոզ մեզ քո ի վէրս իւր ապառազինութեն Ի .
բազում՝ , այնպիսի՝ որ խոտորիս է առաքելոյն՝ է ապա- Եփես.
ռազինութեն այ . կամ որպէս այլոցս գրի , մարթի է կռուել Ջ.12.
գնա , Նեռս գրաւորաց ։ Օ այս ապառազինութեն եմոզ Գ.4.
մեզ քո , զի զվիրաց իւրոց զապիս և յերկինս կալաւ առ
իւր . զի յայնս Տայեցեալ՝ առ Թշնամիս մեր զօրացուք ։
Այսո օգտակնոսի՝ սքէ վիրաք սպեռք վիրաց իւրեանց յառ
նելոյն են, յաւէտ գնա յիւրեանս կալեալ՝ առ առաւել պար
ծանս իւրեանց . և յիրաւի , զի եմէ պատճառ վիրացն է
շքեղ , սպիքն յայնոյ ինացեալք՝ պատճառի նշան են որ-
դեանց և առաքինութեց յայնմ՝ որ զվէրսն ընկալաւ ։
Այդ՝ է սմին օրինակի քո զվիրաց սպիս , զորս գ իւրին
էր նոսա անՏետ առնել , ի պարծանս իւր Թոզացոյց առ
իւր , զի յաւիտեան կացցեն ինացեն նշանակ յաղթուե՛
զոր արար առ Թշնամիս ։ Օ օրօրնակ քաջ զօրական
զգեաս վիրացն , զոր ի պատերազմիլ է Թշնամիս ինն
իւրոց արբայի՛ յանձն ընկալաւ , ոչ Թոզաւ երբէք՝ Թէ
ջնջեացին , Թէպէտեւ Ձարտար բժշկի Տնար էր զնա առ-
նել անՏետ . վա զի այդոսիկ և պանծալի նշանք իւրոց

քա-

քաջուԹԵ լինելին անՀետ . նոյնպէս և քո զվիրաց իւրոց
զսպիս առաւել կամեցաւ ըլ իւր յերկինս առնել , քան
ի բաց ընդել ։

Ղ . Լսայր դու զայն տես , զի քո ոչ յայն տակս միայն զիւր
վերան սա իւր կալաւ , զի լիցին նշանակք իւրոյ յաղԹու-
ԹԵ , այլ զի և մեզ լիցին վկունք՝ առ յաղԹական լինել-
լոյ ։ Ու այսր աղագաս եղոյց քո գիւր վերան իւրոյ առա-
քեալոյ . զի գիտեր յառաջագոյն , ԹԷ առաքեալք իւր բա
զում վիշտս կրելոց էին ի քարոզուԹԵ աւետարանին ի
հրեից , ի հեԹանոսաց , ի կայսերաց , և ի բռնաւորաց .
նմին իրի՝ զի քաջալերեսցէ և զօրացուսցէ զնա ի պատե-
րազմ ընդդէմ Թշնամեացս , եղոյց նոցա պէՏս և վկայս էր .
ոյ ԹԷ ասելով ։ Ո՞րաքեալք իմ , քաջ գիտեմ , ԹԷ կայ
ութիւն ձեզ կատակիլ , բանտարգիլ լինիլ , և գառն տան-
ջիլ . գիտեմ , զի բազում խրոխտ Թշնամիք Հանդերձեալ
են ըլ ձեզ մաքառիլ . այլ զօրօրինակ եմ ես սիրոյ ձերոյ ըզ
վերքս՝ զոր ձեզն ցուցանեմ , մնայդ իւր յանձն առի . նոյնպ
խնդրեմ ի ձենջ , զի և դուք վէրս սիրոյ խոյ ամ խոտո
ԹԵ տանջանաց ՀամբերուԹԵ տարջիք ։ Ա՝յդ քանիցս ան-
դամ Թշնամին ի վիշտանել , դիմեսցիք ի աջ վերս իմ
իբրև ի հինգ աղբիւրս , յորոց բղխեսցէ ձեզ իւղ սրիու
ԹԵ , ընդՀ գործադրիչ և զօրացուցիչ ի վտանել , կամ ա-
րիաբար դիմակալել ամ Թշնամեացն արշաւանի ։ Իբր
Ա.Մա. զի զօրօրինակ երբեմն զօրականք ըլ գրոյն՝ ճաշակեցուցին
Ղ. 34 . դէղըն յորԹան խաղողոյ , ի գմռաս և ի գէՏ , զի բորբոքե-
ցին ի մարտ . նոյնպ քո զվէրս իւր եղոյց առաքելոց , զի
արտապատեսցէ զնա , և զօրացուսցէ ։ Ցեսէք սիրելիք , զի
վէրք քի հինգ աղբիւր են իւղոյ ։ Պատմեն ոմանք , ԹԷ
առ ծննդեամբ քի ՝ ի Հռոմ յայնկոյս տիբերիս գետոյ
ի պանդոկի ուրեք բղխեաց աղբիւր , որ զօրն ամ իւղ
Հաւեցոյց ։ բայց ի յարուԹԵ հինգ աղբիւրք իւղոյ ի հինգ
վէրս քի յայտնեցան , յորոց ոչ միօր , այլ Հանապազ իւղ
զօրուԹԵ և Հաւրհայ ի մեզ բղխէ ։

Ա՝ոան երրորդ ։

Ի . ( ) արբազան վէրս քի մարԹի է նմանեցուցանել և հինգ
* Դաղբերոյ բժշկականաց . և կարի ի դէպ զի զօր-
օրինակ աղբերք ասեպ ի կիր արկանին ի պետս բժշկուԹ .
նոյնպէս մեծ է զօրուԹ վիրաց քի ի բժշկուԹ ։ Ա՝յ ասե
օդոստինոս . յամ վիշտս և սխատս Հոգւոյ ոչ գան դեղ զօրա
ւոր

սար իբրև զվերս քո . Թէ ընդ վայր Տարիանն զիս մոռանիս իմ , յիշատակաւ վերայ ձեռն իմոյ անդրէն յառն յառնեմ . և Թէ սատանայ որոգայթ լարէ , դիմեմ ի դուն ողորմութիւն ձեր ինձ իմոյ , և մեկնիմ ասեղն . զինչ յայտնապոյն՝ և աւելի հնար իցէ ասել ի սիրտս քրիստոնէի , Օ ինչ առաղջարար դեղ վերայ և սիրոյ հնար իցէ դառնալ՝ քան զբղխանալն ի սէր աղբերաց ատի : Յայտ է Թէ սիրտ հոգւոյ՝ յոր անկանի մարդ մեղաւ , ծանրագոյն է , և առաւել վտանգաւոր քան զնմ սիրտ մարմնոյ : վերջ և առ ազատութիւն մարդոյ յայդպիսւոյ սիրտ հոգւոյ , սէր որպիսի և իցէ՝ այլ զօրաւոր դեղ պիտի : Այլ ուստի՞ ունիցիմք առնուլ զսա . մի՞ ինչ տատասնիւք սիրելիք , ի սէր վերայ քո բղխել նա : Յորժ՝ գի՛ ի խալեն բնաւ ոչ ելցաւ , եթէ զծծայնին զկոր բերանն՝ խնդրել զնորս և զողորմութիւն ի հօրէ . վա՛ Թէ ձեռաւոյ . Ա՛յլ սակ խեղդ- ԺԴ. 34.
ցա : այլ յերկինս ոչինչ է պիտոյ , Թէ բացցէ զբերան իւր՝ առաւել վա՛ մեր զհայր . շատ է՝ Թէ ցուցցէ նմա զսակս վերայ իւրոյ . զի ես ամբոխասիրս , վերջ իւրաքանչիւր ոմն մի մի բերան՝ վասն մեր առ ածէ աղաղակեն , և զնորս և զողորմութիւն խնդրեն :

(ԱՀ Տարցանեք , զինչ այլ դեղ եղեալ ի սէր աղբերայ առ ընտ . սի , լուսարուբ սիրոյ բռնաւկնառւթեան , զի ասէ . Տուա՛ ի երդիկ վիրաց որ չի , և մա՛ անպի դեղ առողջացուցիչ , զօրացուցիչ . յառաջապահեսո , և ամրապահեսո : Այդ Թէ ասեր . սա՛ դեղ առողջացուցիչ , բժշկիչ զհոգիդ յախտից , ի տաժից և ի վիրաց մեղացդ անցելոց : Ա՛ս դեղ զօրացուցիչ , յայտ է Թէ հոգևորական զօրութիւնց հոգւոյդ նուաղելոց , այլ և շնորհաց , և ամ՝ նախնի արդեամբ մեղաց կորուսելոց . ևս և բազմապատիկ բարեաց , ամենայն իսկ նուագուն , եթէ ձշմարտութիւք իցէ քո ապաշաւ : Ա՛ս դեղ յառաջապահեսո ի մեղաց՝ յառյապայ ժամանակս : Ա՛ս և դեղ ամրապահեսո յամ բարուցն և յանբիծութեան : Այ յայ լ . անդ զինչ օգուտ և խնդրես , փոյթս . որ զծանրապատիժ տոհմիս հոգւոյ տոյ դարձուածք յածգին հաղորդեն ձաշակ : Ա՛ , որոց ծանրատատղտուկ են տատմունքք հոգւոյ . որոց ոչ միայն անհամանան օրըստօրէ աշխատութիւք , խաչք , վիշտք , և հալածմունք . այլև արտեւանդնուն , աղօթք , քարոզք , նա՝ երկնային իսկ մկիթարուԹիւք , անապական խորհուրդն ձաշակումն , և ամ՝ հոգևորական մարդք .

դաւն

դառն տանջանաց . լուծաւր զնրատ սիրոյն . մեռա ի կրպակ
վիրաց նոր . անդ գտցես օշարակս , որոյ զծանրատաղտուկ
առատութս հոգւոյ քո հաստատեն յառաջս Քի . Օ ի ոչ
Թուխտի առաքելոյն Թեկլեհաւառուի ապեռք խոցուա-
ծոցն բժշկեցաւ . նոյնպէս եմ ախտիւ հոգւոյ նոքօք բժշկին .
միայն Թէ զայսոսիկ գեղս մտադիւր յիշատակուիցէ օ-
րինաւր ի սէր մտաւսցուք ։

ԼԱ . Ա՛Ա՛ կամիցի սիրատացէ՛ոգի՛ի սիրելեան իւր զայսց սէր ար
բերայ բժշկականաց լսել և ևս , չ՛ինչ ինձ գանդատելի
Ի սա պետրոսի գանիանոսի , ոչ գեղք ինչ են հինգ լի-
նել վերկնեն խոցուածոց . որ սիրատն և բևեռաւր . այլ
մ՛ն պի էաք սիրք հնգից զդայարանաց վիրաք խոցեալ , նր
սին իրի հնգեքսանիւք վիրաւքս ողջացաք ։ Ա՛ս ոչ ի հին
օրինս զատուցան քահանքք ինչ ի տեղի սպասաւանի սա
բանալ անդ չարագործաց ի ցասմանէ մարդկան . նոյն
պես հնգեքնին վիրք քո եղեն մեզ անբոյժ սպասաւանս
բան՝ ոչ ի ցասմանէ մարդկան , այլ յիւրեանց ցասմանն
ոչ , և արդարեՔի ես . ոչ միայն ի յանցուածս ինչ՝ որ
վրիպակաւ , յանգէտս , և չքմեղ դործին , այլ անտա-
նաւր . այլ յիտ յանցուածս , և ա՛ս ի ծանուցս . մի մե-
Ե՛ՐԵ . Ղ . 6 , ձեղեան չարագործաց , և ա՛ս մի սիրտդ է , որ վերկն ի
խալ վանելով անչանց ղորդին ես , զծայրագոյնն ասլիրատու-
Թեանց գործնն յաշխարհի գրեալս ։ Ի սա բեղ այլ հինգ
Ե՛ՐԵ . վիրք գոյ են իրրև գհնգ ծուխ վիր . յորս ոչ ադաւնի
Ի՛ . 14 , բանանէ նաայ ամ ոչխ . որ ի սիրտնեան չարչարանս իր
ԸՐ՛ ՈՒ՛ Յոյս վերկուն իւրոյ հոգեալ ունի . և ի գժոխոյն բաղխին
Ե՛ՐԵ . ապահովիլ ինդրի . և անմերձ գտանել ։ Ի սա օգտակա-
Ա՛ՐՀ . նաայ՝ ոչ վնաս ապաւեն են նապաստակաց , նոյնպես վիրք քո
Ա՛Ե . 18 , ապաւեն են մարդկան մեղաւորաց ։ Ի սա ուգումն հինգ
վիրք քո ի մարմնի են հինգ խորշք ի տապանի . ըմ ,
ՅՈՒՆԸ . Ը՛ՐՐ՛ Ը՛ՐՐ՛ փրծծեալս զապանն ։ ոմն , զի խորշս կոչ , և ոչ
Ջ . 14 , օթևեվանս , զի միայն խնամարհ բնակին ի նմա ։ Ա՛ս և ա՛
հնգեակ Թիւ վիրաց քո խորհրդաւոր է յոյժ ։ Ի սա
Ա՛ՐՀ . մտքին քաանեւորդն երրորդի՝ հնգից կոյն քո նախաոր
ԼԳ . 47 , գաւաց ի հրեշտակաց և յերկնաւորաց ։ Ա՛ս երբ ապաւս .
զի ըս Թոնց վիրաց՝ ասէ օգտանիս , հոգւոյ հարկանեն
ՅՈՒ՛ . զինի Թագաւորական պատիճ ։ Ա՛րեալ է . է ասր պատ-
Ջ . 9 , Նեաւ գ , որ ոանի գինգ նմանակ գտբերէն . և զինչ ցուցանեն այս
հինգ նհանակք . զհինգ վիրս քո , ըս քանաւինաւթեան .
որք իրրև զինկնական կազդուրացանեն զհոգանդնոս ոգի ։

Յորդորակ։

Յայսմիկ լինել քեմմարթ կը լինայ ի մէջ քերել. այլ շատ
ինչ՝ զի ասացաք, թէ վերջ քն են չինող գերաշխարհ
կենարար աղբիւրը. յոր աղբիւրը ոսկեբուղք, յորոց հո
սի ոսկի, յոր է անբաւ գին մերոյ փրկութեան, աղբիւրը
խաղալիք, յորոց հեղանի խաղ արիւնն ընդդէմ սա
ծուածոց մերոյ երևելեաց և աներևոյթ էից. և աղ
բիւրը բժշկական, յորոց բղխեն գեղ կենարար՝ բու
ժիչ հոգւոյ մերոյ ախտից, որք են մեղք։ Այլ ոմն գի
տասցէ ոմն, զի ամենայն միշտ ի ծակս վիմին
գտանեմք կայ, և զիշատակաւ վերացք քն յածի, և
միշտ հարցանեմ, ընդ են վերջ այդոցիկ, ոմնիցի լինէ ի խո
կալ յաւարտ ձառիս յայսմանն նոր յարեալք պատաս
խանիս սկսցեն օրինակ զայս.

ա. Ա երբք քսի են բարեխօս ներաւորդս։ Կանոն գրեալ
է. առիթ բարեխօս սա կայր գիւ ցե. որ ոչ բանիւք միայն, ա.Յհն.
այլ և վերջք վն մեր մաղթէ։ բ. ։

բ. Յաղթանակ տէր, և վարձք յաղթութեան, այնչափ
պանծալիք, որչափ ճգնութեն յառաքեալք եղեն դժուա Եր.
բինք։ յաղթանակօքս ընծային մեզ ամ Տէրդ զօրաւորդ՝ գ. ։
ընդդէմ մերոյ թշնամեացդ։

գ. Կանալէք երկնից և փակեալ դժոխոց. Կերք զի քն կեա Յայտ.
յարութենն ի մեռելոց՝ ասացեալ զանձինք. կենդանի եմ յաւէ ա. ։
տեանս յաւիտենից, և առնիմ զքանին մահու և դժոխոց. որ
փականք ոչ այլ կինչ են, քայց վերջք նորա, որովք զղջա
ժօխս փակեաց, և զերկինս եբաց։

դ. Կներկնեալ և յաղթութիւն. քանզի գրեալ է. ի հնգօրն եղ Դատ.
յաղթ. և ոճ հզօրս այս, քայց եթէ փրկիչն մեր. որ ի ժգ. ։
խաչին ի վէր յարձակեցաւ մահու ոմն առիւծու, և յաղ
թեաց նմա սքր վերջք խրովք. յորոց ջերմեռանդն և
ներանձնացեալ ոգի միշտ քաղել խորխոխ մեղաւ, և բերկ
րանել անպատում։

ե. Լամախ վայրութեան։ զի ի չհաւատալ առաքելոց՝
զխաչելեալն՝ զմեռեալն և զերեքօրեայ թաղեալն՝ ստու
գանի ի մեռելոց յարուցեալ, եղոյց նոցա զչեռս և զոտս խո
և յայնս զնշանս բեռեառն և գեղարդեան ոմն նամախ
վիպասան, որովք ամենեսեան գոգցես խօսեր առ առա
քեալս իւր, ոմն պօղոս առ գաղատացիս. պեմէ, ուրդիսի Գաղ.
է. ։
դէմ դրեի չեղ։

է. Ոմանք վիպ. յորս բնակիլ չգաւիրեն քն զիւր ազատ
նեա.

նիա , մանաւանդ զՀալածեալն ի դժոխոյին քաղցկեր-
եբր. ասա աչք ընկ աղաւնի հոգի , և Համպիր ի սուտ ։
ր. 14. Ճ. Հրէից պատճառանս . սրտիք Համպերձ քոյ , ոյր կ
մարդկութիւն նիր գերատհրաչ զարդարեցաւ ։ աք են հինգ
արիւնաբանդ յակինեաք՝ քան զնմ ծնրանի կարմիրը-
փեանք . սորա հրաժան կարկիհանիք՝ քան զնմ բոց կայ-
ծակնացայտք . աք սուտակք ի փառաւորել մարմին քոյ
քան զարփին Հնուագայթարձակք ։
Ը. Ընտրան հոգաց ։ Ո՛ւր եղիազարոս ոմն կոմս քա-
ցական՝ ի ձեռն ծառայից և թղթոյ եՀարց այլ կոմս .
յոր սահմանն Էի կաս , և գինչ գործես . և նա ասէ . ի
վերս քոյ բնակեալ եմ . անդ լսող բեռնին գիս , և անդ
գացեն ։ Ո՞վ երանելի հոգւոյս , որ այսպիսի պանծալի
բնակարան ընտրեաց ։
Թ. Հրաւէրք սիրոյ ։ Ո՛պաբէն ոչինչ այնպէս արծար-
ծանէ զսէր մեր առ փրկիչ մեր՝ իբրև զմտածումն հրն-
դեցուցց վիրաց նիր , զորս ի սիրոյ մերմէ յանձն եառ , և
ի սիրոյ մերմէ առ իւր կալաւ ։
Ժ. Հրնխուհին երկիւղածոյ . յորս քաղցրութիւն հանդ-
չի ոգի անշաղախ ի մի զայց , և անխայթ ի չար խղճէ
մտաց ։
ՅՒ-Ը. Ժա . Ո՛ափեաւ սրտից , ասէ փրկիչն մեր քո . և ես յորժամ
ԺԲ. 32. բարձրացայց յերկրէ , զամենեսին յինքեանց առից . յայտ է թէ հրն
դեակ վիրաց իբրև մարդնիացք ։ Ցես , զի ի միայն մարդ-
նիս ձգէ զերկաթ . ապա խոստ և ծանր են սիրտք մեր
քան զերկաթ , թէ հնգերբուիք մարգնիացքս ոչ ձգին ։
ԺԲ. Հրնտ նախասահմանեալ ։ Ո՞վ յետ սքէ խորհրդոց՝ ոչ
ինչ այնպէս լծորդս առնէ զմեզ քէ , և արդեանց չար-
չարանաց և մահու նիր հաղորդս , ոյ հնգեցուցց պանծա
լի վիրաց նիր յարդ . ընդ սոս իբրև ընդ հինգ խողովակս
ազգք ազգք ընորհաց ի մեզ հոսեն . այն զի ընդ խոցոտած
անարատ կողին առաւել մեռ ի սիրտ նիր մատչիմք ։
ԺԳ. Կոչական ՀնուԹեան յաւերենից ։ որ օք դէպ ուղիզ գնայ
ի քիք ինչ , յիրաւի և գուշակ լինել , Թէ ուղևոր այդ
պիսի Հասանել ուզի ի քիք անդր . արդ՝ որ զՀետ երթայ
զՀետոյ սէր վիրաց քէն , զՀետ երթայ քէն . որ սատ զանձ
նէ , ես եմ ճանապարհ և ճշմարտութիւն և կեանք . Հանապարհ՝ օ-
բինակաւ . ճշմարտութիւն՝ քանիւ . և կեանք՝ Հատուցմամբ ։
ԺԴ. Հրաժանգիսք ։ ԵՒ գրուեսդ էրկրնքն . գի զորօրինակ
նաւք մրրկածուփ վտանգեալք՝ ի նաւահանգստի ան-
վտանգք

վաստագք են և ապրեալք . նոյնպես հոգիք մեր՝ի ծով աշ
խարհիս պէսպէս փորձութիւնք և վշտօք հողմակոծեալք,
յայսմ հնգեակ նաւաշանգստի անբոյթ են և ապահով-
ուր և զյաւիտենական փրկութիւն գտանեն զդրունս։
ԺԵ . Հանգիստ արթարոյ . զոր հաստատ սքն օգոստո-
նոս՝ յաւէլիւրում . զինաւորն գեղարդեամբ զքնի կողս
բանայ . և ես մտեալ անդ անբոյթ հանգչիմ։ Այնուհ և
դու աստուքիր ։ Թէ՝ի տեղի գեղարդեան լինել , քառա-
ռաւել յանձն եղանել՝ի կողէն քն , այլ ասեի . այս է հան- Ասմ.
փեսայ յաւիտեանս յաւիտենից՝ի սմա բնակիցայց , զի հաձե- ՃՀ. 14.
ցայ ընդ սա ։
ԺԶ . Ա արդ սէրդ ։ Այնթէ այր մեր քո իմանալի գրախտ
է փափկութեան , յորում է կոչել զՔրիստ սքն վերս նր հինգ
կարմրեղփեան վարդս և ծաղիկս սիրոյ ։
ԺԷ . Յայս ապաշխարութիւն ։ Այս զայս ևս հաստատ սքն
օգոստինոս բանիւն մխիթարութեան ։ Արատ փրկութեի,
ասէ , տուեալ մեզ վերջքն յի քրիստ . բոլորովին յայս է՛ի մս
հու ոմն խոյ . մեզայ մեզ մեծամեծս , և ինձէն իրա-
դէտ եմ իմոյ բազում յանցանաց . տակայն և այնպէս չեմ
անյոյս . բեւեռքն և գեղարդն առիս աղաղակեն , Թէ
ստուգութիւն հաշտ եմ՝ի քրի , Թէ սիրեմ զնա ։
ԺԸ . Տաղտար խոտորեցայ ։ Այն սիրտս՝ի խնդութիւնս
այլակերպութիւնն քն՝ի լեառն Թաբոր գոլեաց . բարեաւ Մտ.
է ինձ առ լինել , արասցուք երիս տաղաւարս . ձանհոդապես սքն ԺԷ. 4
քոնավնտուրա՝ի մեզ յանկե զամս առելով . արաս-
ցուք երիս տաղաւարս՝ի վերս փրկչին . մի՝ յոտս , մի
՝ի ձեռս , և մի՝ի կողս և՝ի սիրտ նր ։
ԺԹ . Յաղնուրեք մահս ։ Այ՝ի խնդրելք . ոնր է մահ յաղ- Ա. Կոր.
նուրեք ո . ընդ ևա մահ՝ էյաղնուրեք . յայն՝ որով քն՝ի մա- ԺԵ. 55.
հու իւրում յաղթեաց մահու , և զոր պանծալի նշանն և 54։
դեռ՝ի մարմնի իւրում կրե . զկնոջ վերայ ասեմ . որ և
մեզ զեն են , միայն Թէ կամիցիմք վարիլ նոքօք՝ ՚ի յաղ
Թել՝ի՝ մարմնոյ և սատանայի ։

ՎԱՐՈՂԱԿԱՆ ԽՈՍՔ

Յաղագս նշանաց ուխտին Քրիստոսի։

Ընդդէմ Հայհոյիչն քոյ և Ամենատեսիլ Աստուծոյ։
Յովհ. ա. 14։

Ակռաձգ։

Վասն եմ՝ի սկզբանն Ճառից Թէ զինչ արարից։ Այդ եօթ յառաջ գրեսպոսի գիրս՝ի միջ առից։ Թէ զոյր գործոյ ունիցիս տառս։ այդ եօթ յառաջ առակ ինչ ձեզ պատմեցից, Թէ անգիտին խակ զՀոգւոյն Աստուածին ուսուցից։ Այլ առակ ինչ նախադառնալ՝ի գիտել երեւի, զի այնմիսիկ Հոգեմտութեանն յայտնագոյն ծանիցի։ Պատմի յառակս, Թէ գտեալ երբեմն ոչխարապան մարդ մանկիկ առիւծու մեռեալ՝ արկ գայն զմորթով իւրով, կազմեալ այնմիսիկ գառիւծու վհկանձնութեամբ զգենուլ, և այնպէս յամր կենդանեացդ Թագաւորական պատիւ ընդունիլ։ Եւ արդարև քազումք՝ի կենդանեաց յանցանելն ըստ այն՝ տեսեալ զնոս առիւծակերպ մատուցին նմա պատիւ արքայական։ Այլ երբեմն ժամն ինչ անցին՝ի վերայ եկեալ և աղօխատն յիշամարմին յայն առիւծ՝ ըստ բնաւոր խորամանկութեանն իւրոյ՝ անգիտին վազվազակի ծանեան զնենգն։ և զի խարդախութեանն վարդապետն եկեալ ցի՝ի յայտ, առ ցնէն։ մանչա զմանչիւնդ՝ ոչ արքայ։ Երբեմն ոչ կարաց, գաղանք՝ որք չուրջն կային, այսմն ապարիճն զնա։ և վճանդուցին ժպրհուն նմ՝ երբեմն զինեա ասպարտ յերս արքունի՝ գեղ գեղ պատառեցին։ Ոչ այսք զառակին։ այդ լուծարեալ զՀոգեմտութեանն ցուցեալ նոցա։ Այսպէս է Թէ ոչ էգն այն կամէր ծածկել զինչունն, և երեւութանալ առիւծ։ նոյնպէս քազում քրիստոնեայք կամին երեւիլ ոչ ոչխարք, որք իրօք են գայլք։ և զինչ առնեն։ զոր ինչ էգն արար։ զն սուտ մորթ գիւրամբք արկանեն։ Ուստի, քանի՞ քրիստոնեայք կան, որք կեղ ծառութեանն վարս զքրիստոնէի երեւեցուցանեն։ քայց իրօք չար ևս են քան զանհաւատս և զհեթանոս։ ոչա ոչխարանորթ չորին։ իբ Հոգեմարիտ ոչխարս յարօտս յաշխարհն։ և այնպէս զՀոգիւն իւրեանց խաբեն։ Այլ ցերօք։ առ ժամանակ մի միայն տեւէ գառածանութեանն։ զի ոչ՝ի մորթեալ և յօշեալ ոչխարս՝ փորտիքն խակ և-

բևևն . նոյնպէս յորժամ այդպիսի կէզծաւորաց ՚ի մա-
հու քերթեսցին մորթք , յայնժամ ծանիցի , թէ ըստ մու
թամ ոչխարի՝ գայլք գործ գործեն . և իբրև անտանօր
պիտոյիան զամենայն ՚ի դուրս հանցէ՝ այն որ քննէն
զսիրտս և զերիկամունս , գոյին նեղբոյ խոտանք : Այր
զի ոմն էշն ձևացեալ առիւծ՝ խաբեաց այն զայլ գա-
զանս , այլ ոչ զաղուէհսն խորագէտ . նոյնպէս քրիստո-
նեայք՝ ոչք գնան մորթ ոչխարի , խաբեն այն զհոլիճս
խրեանց , այլ ոչ զհոլիճսն քո . զի սա ասէ ՚ի քնա
բանիս , թէ ճանաչեմ զնո՛ս՝ և սա ինձ մերկնեսցէ երբեմն
զօդիս յայծեաց և ՚ի գայլոց , զօդիսն մուծանել յերկ-
նայինս կիսր փառաս , և զայծիսն վարել ՚ի դամ գժոխոց :
Այսակ լեր զինչ ունիցիմք ուսանիլ յայսմ ամէ , յուցցէ
մեզ առաջնակայ Աստուա :

ՀԱՄԱՌՈՒԹԻՒՆ :

Այնթէ կամիս մտանել ՚ի փառսին երկնային , լեր ոչխար
քոյ : Այսակ լիր ծանիցի այդպիսի ոչխար . (բաց ձանուա .)
՚Այսա՝ ՚ի տիրոջն . եկիր ՚ի կերսրարանացն . ելիր ՚ի ցեղէն

Ի՝ՍԱՆ ԱՌԱՋԻՆ :

Ա՛սա առաջին՝ ազնուութեի ոչխարաց Աստուծ ՚ի տիրոջ-
որ թէ առյգ է , զազնիւ ևզպտղաւոր լինել ոչխարին
ցուցանէ . ոմն և զորին հակառակն՝ դահճացեալքն ցա-
ծոգին են և անարգ : Այրպէս ազնիւ ոչխար քի , այն է
բարի քրիստոնեայն յառյգ տիրոջն Աստուծ . և ի՞նչ առն
գաւ . զի մարդ ՚ի տղայութենէ և ՚ի մանկութենէ ոչ քշմն
զօրէ ստանալ արդիւնս՝ առ պակասութենէ կատարեալ
քանսպարութենէ . ուստի և մատաղ և անպտղական ոչ-
խարի է նման : Այսակ ծերութենին հասարակօրէն անպի-
տան երևի ՚ի պտղաւորութենի և յարդիւնաւորսւն . դեռ
ևս մանկք գժուարաբոյժ են ՚ի ծերն քան ՚ի մանուկն :
Այր զի ոտյգ է առածն , թէ որ չէ շարհալի ՚ի տա-
նեբոյգ ամի , և ոչ արագ ՚ի քանեբոյգի , և ոչ հզօր յե
բեռնեբոյգի , և ոչ իմաստուն ՚ի քառանեբոյգի , և ոչ
վարեցամ՝ ՚ի յիանեբոյգի , և ոչ սէգ ՚ի վանեբոյգի ,
այլ մի ակնկալեցի լինել այդպիսի :
Այսա ոմն զի առասցի ոք Աշխարհս ոչխար քոյ , հարկ է
թէ ՚ի մանկուէ սկիզբն արասցէ վաստակել յարդիւնս ,
պատաղեալ ՚ի գործս բարիս . բայց առաւելապէս զգու-

չանալ արժան է, զի մի զապաշխարութիւնն մեզաց գոր-
ծելոցդ ի մանկուէ յապաղեսցի. ցժամանակ ծերու-
թիւր զի ժամանակ ծերութիւնն չէ աջող առ ապաշխարել
երկար ժամանակ մանկութիւն։ Պատրեն զոմ հիմանդու-
թիւնք մարմնոյ դիւրաբոյժ են ի մանկանէն քան ի ծերս,
նոյնպէս հիմանդութիւնք հոգւոյ ի ծերութիւն ժամանալոյ
բազմին քան ի մանկութիւն։ Օ՜ եան առացիք. բազում՝
ոչք ի մանկութիւն զերծան, ի ծերութիւն չարաչար ան-
կան. վասն յանառանալ յիշատակութիւն ազօթիւ պատիւ
Ա-ր. ի ընդ[illegible]ր չնչ ար ի ժամանակս ծերութեն. և ամ, ի պա-
ա. 91 տիւ ջերմութիւն էին ի նեղութ չնչ։ Ոչորոց բանից յայտնապէս
քաղի, ամ ի ծերութիւն ի պահանջել ազատ մարմնոյ՝
պահանջ և զօրութիւն հոգւոյ։ Այդ՝ զնարդ ուխտս, որ
ոչ ասր, և ոչ կամին եան ինն իւրեամ յառաջութիւն, առ
ցի զայն ի ծերութիւն, յորժամ այլ չիք ախտիւք պատ-
րոյ. ահա բան դմին օրինակի՝ մարդ մեզաւոր ի ծերու-
թիւն ուր ուրեմն բերի, պատուղ արժանի ապաշխարութիւն.
ըմ, ամ ապաշխարութիւն անապատ ուր ուրեմն է. Ոչմարիտ,
Ա՜. ասացաք, ուր ուրեմն. պատ դնկուցանի միայն, ամ ան ծ
գիտանդ է յապաղել զապաշխարութիւնն ցժամանակ ծերու-
թիւն, կամ ցժամ մահու։ Բայց բացատրեալ խոսելով
Հնար է անապատ ապաշխարութիւնն լինել պիտանի և պատ-
ուր. Իբր դի առ պիտանի ապաշաւ երկու ինչ պահան-
ջի. կակիծ զանցելոցդ մեզաց, և առաջադրութիւն զգու-
շանալոյ յապագայից. և զերկոսին զայսոսիկ Հնար է
ոչնչել ամի, որոյ է քանակարուն, որչափ և մեզուցեալ
իցէ. և որչափ և ի ծերութիւն Հասեալ։ Ա՜սիցէք, ըստ
օրինակին՝ ոչ ամ ծերն ձաղու զմեզս, այլ մեղք
ձաղուն զծերն. և զնարդ Հնար իցէ ապաշխարուն նոր
լինել պիտանի։ Պատասխանեմ. ամ պիտի ծերն ոչ ձա-
ղու զմեզս ըս գործոյն. ըս որում անկար է այնուհետև
մեղանիով, և անկարող ի մեզանչել արարողապէս. սա
կայն կարող է ձաղուլ զմեզս ըս ախտիւ, զի գեղ-
ուկի զօրութիւն մեզանչելոյ սրտիւ, կամ ախտիւ մտաց.
և այս չեռին ձաղուին ևս բաւական է առ պիտանի ա-
պաշխարութիւն։ Ա՜սիցէք երկրորդ. ի վեր այնր՝ որ մերձ
ի մահ դղջանայ՝ երկայն օրատեւս. ապա ապաշխա-
րութիւնն անապատ՝ անպիտան և չէ ձշմարիտ։ Պատաս
խանեմ, Հարցեալ ձեզ. ոչ ապաշխարութիւնն աւազա-
կին ելոն պիտանի և արդարաւոր. ապակայն մերձ եր նա ի
մահ,

մահ ։ Այլ ասելի է, Թէ օգուտիմաս ոչ երկեցայլ, այլ
դեօք ապաշխարութեան չէմարիա՝ երկ պիտանի. այլ երկ
քայլ միայն, Թէ այնպիսւոյն զղջումն իցէ արդեօք ձըշ-
մարիտ, յառաջիկայ՝ ի սիրոյ արդարութէ, Թէ ա-
ռաւել յերկիւղ պատժոյ, որպիսի էր անտիոքացին.
գոլոմ ասի. աղաչէր, ասէին դէպ — ան, որ չէր նմա ողոր- Ե. Մակ.
թ. 13.
Թէլոյ ։ Այնիկ երկրորդ. ոչոք սատակագոյս զղջանայ՝ է-
Թէ ոչ իցէն ի նմա կամք վճարելոյ. ապա քանզի որ գի
տէ Թէ մեռանի է ի մահ, գիտէ ևս Թէ չէ կարօղ վճա-
րել, զիարդ Հնար իցէ այնպիսւոյն ունել առաջադրու-
Թէն վճարելոյ. և այնպէս պիտանի և պղտաւոր զղջումն
առնել։ Պատասխանեմ. Հնար է այնպիսւոյն ունել ա-
ռաջադրութէն վճարելոյ դէպ Թէ ունի Թէ, եԹէ կարօղ
լինի. և այդ ևս շատ է ի Համձել զնոյ ողջմութէնն. զի
Թէ կամեսցի մարդ առնել յիւրն կողմանէ՝ զինչ անկ է
ապաշխարութէ, ևս ևս արասցէ յիւրն կողմանէ՝ զինչ
անկ է ողջմութէն ։ Համառօտ ասացից. ապաշխարու-
Թէնն անապան կոչի պատրաստ երեխոբն. վասն Թէ չէմարիտ Սահ.
է, ընդունի զնա ամ, և փոխարէն չնորհէ զիրկութէ ։ ձեռ. 2.
Այդ անապան ապաշխարութէնն Հնար է լինել պիտա-
նի. բայց քանզի ի միտ առէք, զի Հազիւ երբէք է պի-
տանի ։ Այդ ոմն ասէիմ ոչխար պղտաբերի յառաջդ Հա-
ռակի, նոյնպէս և դուք Թէ կամիք լինել ոչխար քրի,
պղտաբերեսջիք ի մանկութէն. միւսդեռ է, ի ձեզ կայ
պաշտօն մատուցանելոյ այլ. միւսդեռ է, ի ձեզ այլ գործ
բարեաց կատարելոյ ։ Այլոյ առաւել զղջալ ջնջիք, եԹէ
մեղուցեալ ինչ իցէք, չյապաղել զապաշխարութէնն մին
չև ի ժամանակ ծերութէն. զի ամենի ոչխար ի տիոց
Հանապէ ։

Աստ երկրորդ ։

Երկրորդ՝ ամենևին ոչխարացոյ Հանապէ ի կերպարա- Ղ.
նաց. և ոչ իցեն այս կերպարանքս ։ Յոմն առաջին
կերպարանքս ամենի ոչխարի ևն ընդարձակութէն ծոցոյ.
որ Թէ պակասի յոմեքն, նոճագի նոր պատասխանի ։
Ընդարձակութէնս ոչ այլ ինչ նշանակի՝ բայց սէրն, զոր
պարտ է քրիստոնէի՝ ունել առ ամ և առ ընկերն, եԹէ
Հնարաւոր քի լինել կամի ։ Ոչխար այսպիսի եղև
դաւիթ, որ ասէ զանձնէ. ինչ է յանդրդրա՞ այս է՝ յիւն Սահ.
դարձակութէ սիրոյ ։ Ոչխար այդպիսի եղև առաքեալն ձեռ. 45.

պօղալա . զի զսկրա նիր այնպէս [ա]ստձահկաց սէրն , մինչև
ամ Տէր զկրկս արկանել . ան[դ] նա ինքն վկայէ յաստ[ե]ղ ի-
Ք . կրն . րուս . բէբանդ ձեր բացեալ են առ յեղ , խրնկացիք . և սերդ
Ա . 11 : ձեր ընդարձակեալ : Տեսիք սկրեզիը . նա է զի ձենք Աշմա-
Սամ . կիա ուխտ քի , որ [ա] գաւեթի պիտի ասել . անդրդր արա-
Ռաք . 32 . բեր սրտի իմոյ . որ սկրա ունի խանդակաթեալ , և սկրա-
պատար . զի սեր զսկրա մարդոյ ընդարձակէ : Այս է զի
ձենք Աշմարիա ուխտ քի , որ Աշմարտութիւ զիտի ա-
Ներփ . սել . կարճեայ է վր եմ ղեր : իրր զի առանց սր , [ա] առա
Ք . 4 . քելոյն՝ ամ գործք բարիք ուզենք օգտեն . զի զդրօրինակ
Ժք . 3 . սերմանք ոչ երբեք աձեն զի պաղաբերութիւ , եթէ ջեր
մութիւ ամրեգիանն պահասի . նոյնպէս առանց սիրոյ ոչ
ինչ օգտեն գործք բարիք : Այս է զի ձենք Աշմարիա ոչ-
Համ . խար քի , յորոյ զի սկրա աչքն այ պճխալէ . զի [ա] օգուտ-
Ե . 5 : նոսի՝ չիք պարգև այ գերակայ քան զառ . որ միայն որո-
շի զորդիս յաւիտենական արքայութիւ՝ յորդւոյ յաւիտե-
նական կարտեան . զոգիան ասեմ յայծեաց :

Ե . Վասն[զ] այնիսի ուխարի կերպարանք են այն , զի գերնին
նիր [ա]ռաւ լցի և փափուկ [ա] ամ մարմինն , մանաւանդ
առ պարանոցան . զի [ա] առաւելութիւ գերմանն առա-
ջելու նիր և մարմնեզութիւ : Կամիցիք գխոել , զինչ նշա
նակի գերմանքս . առատաձեռնութիւ և փոյթ ողորմու
թիւ : Օ զի ան[զ] այնիսի ուխար զմարդիկ մտոլ խրոլ կերա
կրի . կաշամբ արբուցանել . և գերմամբ գերկուցանել .
նոյնպէս ուխարք քի Ճանաչին յառատաձեռնութիւ և [ի]
գործոց ողորմութիւ . որոց գլխաւորքն են՝ կերակրել զղ
քաղեալս , արբուցանել գծարաւեալս , և զգեցուցանել
զմերկս : Այդ՝ այսպիսի ուխար քի որ զողորմած և զա-
ռատաձեռնութիւ զմ բոյր յանձին ունի , ամենևին ան-
վհտիր և անշոգ [ի] յիմ վառանել : Այանզի ուսուի ունիցի
Գոմ . երկնչել . զի մեզաց կիմ զի մանչնանի . այլ գրեալ է . զիեզ
Ի . 24 . Տ ողորմած առաջիր . և թէ ողորմածի գրիեն զի մանչնանի :
Տոբի . Ի . 11 : Այօրի գնատանին . բայց գրեալ է . երանի , որ խորհի
Սամ . զաղքատն և զանճանին . յաստ որ լսէի , (այ է յաւուր գատաս-
Ծ . 2 : տանի ,) էրիե զնա աք : զի գժսոյց . այլ գարձեալ գրեալ
Տոբի . է . ողորմածիք . . . ոչ տան մոռանել զի մեռն :
Ի . 11 .
Ղ . Տեսիք , քանզի երանութիւ է ուխարայ գմեր , մինաւանգ
սրոց պատրաբերին ընկերին , գործս ողորմութիւ ցուցել
առ նա : Այս չեն ինչ զարմանք , թէ այլ ողորմած առ-
Մատ . ձի իւր պարատասան զնած . զի նա ինքն ասոց . որով հեթա-
ի . 40 .

աքս

աթաբէկ Դաւիթ յԵղբայրս այսոցիկ ֆոխրխանն՝ ինչ աթաբէկ։ Եւ եհաս
Ա՛ն ընդ Ձմնաբիսա և ասացեալն գաւթի. պշանիսունէ գնանիայ լուծա- Սմ-
պէ. ի պատրաստուն սրտէց նոցա հայեցաւ ունկն ք. վիճաբդ. ք. ւ7.
Հնար է այնու հետև ըզձկոյ աղբատաց՝ ի գերև եղանել.
որք անդադար մուխեին զսնանց հատուցումն՝ վա՛ որոց
առատաձեռնին՝ ի նա զոզորմածն ի. վիճաբդ. Հնար է,
եթ այնչափ խնդրոբճաճք և աղօթք մատուցեալք այ յաղ
բատաց վա՛ իբրեանց բարերարաց՝ անպտուղ լինին։ Այ
զղորմնոյն ձեռնտուիցէք յափ ձեռին Հայեցեալք՝ զա-
պագայս զուշակեն, նոյնպէս և ես՝ ի ձեր ձեռս Հայե-
ցեալ՝ զորս բանաքք աղբատաց՝ ի բաշխ ողորմածիդ,
գձեր փրկութի անմիջապ ձեզ գուշակեմ. զի՛ ի կերպարա
նաց Ձանասի ազնիւ ոչխար. որ երկնայինն փարախի է
պահեալ։

Ա՛ան երրորդ։

Երրորդ՝ ազնուութի ոչխարաց քաջ Ձանասի՛ի ցեղին, Է.
եթե գառինս ծնանիցին գեղեցիկս։ Կատարքս
նման զոչխարի յատկութիս, որք եթե գտանին՝ ի քրիստո
նեայս, անվրէպ գոգցես նշան են նոցն նախասահմանուե։
Այս որ ներքս յատկութքս. գխոստորն են երեք. խնամ
տութի, հեզութի, և համբերութի. որք և յիմ աշ-
նիւ ոչխարս կան։ Ես ասացեալն ոչխարք միշտ խնամարկ են
ի գնացս. ոչ այծից՝ ի Ձանասարկի զկնի երթան. և
ընդ յառնել ոչ յոտն ի Ձարակել զթուփս, նոք յերկիր
խոնարհեալ կան. արդ՝ ոչ խոնարհութի զնշոյլ ոչխարն
յայծէ, նոյնպէս խոնարհութի զնշոյլ այր ընտիր յանար-
գէ. զի ոչ ամբոխոսի, նշան ընտրելոց է անպիտան
զանձն վարկանիլ, և զվերս իւր Ձանասել։ Կրձէ՝ ոչ
յանասունս ոչխարն միայն է անզգոն. զոր աղգ պաշտպա
նութի վարէ նա. թե հարկանի եղջերօք երբեք զերծ.
թե պատառի ձիրանօք երբեք զառիւծ. թե խածանի
ժանեօք երբեք զշուն. թե աբացի երբեք զձի. ոչինչ այդ
սիսի երեսի յոչխարն. վասն հեզ և ամենևին։ Տեսէք զի
ազնիւ ոչխար՝ ի հեզութէն Ձանասի։ Այսպա քանզի քո
հովիւ կոչի զանձն, պարտ է ձեզ յարեսպաշտ քրիստոնեի
ոչխար լինել, և ոչխար ազնիւ. որպ ազնուութի՝ ի հե-
զութի նշանակն Ձանասի։ Այս վասն որ զընկեր իւր ևս և
զՔրիստոս եղջերօք ամբարտաւանութի խեղեկէ. այլ որ
հանդարտութեամբ գնայ ընդ նա, ձի ոչխար. որ զՔրիստոսի իւր
վրեժ-

վկայմբանդութեանէ բաղձանաք պատառել , չէ ոչխար . զի
եւ յաւելից . որ ոք չունի առաքինութեանն հեղութեանէ , չէ
ոչխար ։

Ը . Իսկ երէց յատկութեանէ ոչխարի է համբերութեանէ . որ քա-
ջայայտ երեւիլ յայնմանէ , զի Թողայաւետման մարդկան
ը հաճոյից խուզել զնա և կապել . զի թէ յարտաս վարի
և թէ ի սպանդ՝ միօրինակ զնայ , և ոչ չէ ը խորհ ի
վնասման խրատ ։ Այնպէս քրիստոնեի , որ կամի լինել
ոչխար քո , և մտաց ունելէ երբեմն յերկնային փարախ ,
պարտ է համբերող լինել , և յաջող և ձախող վիճակի
Եբէր . միօրինակ տանիլ . յիշելով զասացեալն առաքելոյն . որ
Ժբ . 7. որդէ է , զոր ոչ ներաւէշէ հայր ։ Ոչխարն կայ է , թէ որ ժա
ռանգորդ երկնից և ձգնարհս որդի ոչ լինել կամի , եր-
բեմն հարուածոց ինչ վշտաց՝ որ ի գառագանէ հօտն երկ
նաւորի՝ համբերութեանէ տանիլ պարտի ։ Ասացաք համբե-
րութեան . զի ոչ բարիք միայն , այլև ամպարիշտք կրեն նե-
ղութեիս . բայց ոչ միապես երկաքանչիւրքն տանին նե-
ղութեցս . մի զի ի վիշտս անիրաւն անհամբերութեանէ քրիս-
տոնէ և հայհոյէ . այլ արդարոյ համբերութենէն է փոքն
Ասացիք , թէ ցուցից ձեզ զայս նմանութեանէ , միտդիք ։
Ասացի պատուն խեղեղէն ի բաղնեել մատին հնչէ զեղծա-
ձայն , ոչ բեկ համարիցիք զայն . իսկ թէ հնչէ ազքա-
ձայն , ոչ ասիցէք թէ ամբաղձ է նա . նոյնպէս են իրերդ
ի վշտակիր մարդիկ . զի որ նեղութենէ լսիկ և համբե-
րութեանէ տանի , ընտիր է . իսկ որ տրտնջէ և քրթմնջէ ,
Ամ . խոտան է ։ Այս ը խմայտնոյն . որպէս պանօր իրուն ինծէ
իէ . 6. հնոյ , նոյնպէս պղտոր մարդիկ փրյունէ նեղութեանէ . քանզի
անօթ խեղեղէն ընտիր՝ պնդանայ ի հուր . այլ խոտանն
հայհոյէ . և յայսկոյս յայնկոյս ցայտէ ։ Ասէ եւս՝ ոչի նոյն
հուր յարդն ծխէ , և ոսկին հանճանէ . նոյնպէս ի նոյն
վիշտս խոտանն զրաժ հայհոյէ , կամ բամբասէ . իսկ համ
բերողն օրհնէ . և ի վշտաց անտի զօրանայ իբրև զհուր ,
որ փքուիլ արծարծանի և առաւելու . և որում իւիք շնջա
նիլ կարծիւր , նովին բորբոքի ։ Համառօտ ասացից . յո
բեան հանեալ առ եռեղ զադարն . յարդն ի բաց թռա
նի ։ Այլ թէ կամիցես գիտել , յորեան ես արդեօք ի
շուեմարանն ան ամիրսիւելի , թէ յարդ հրամ այրելի . տես
հաս մնաս արդեօք ի նեղութենէ համբերութեանէ , թէ ի
քանչ թռչիս անժուժութեանէ . և այնպես յօդեաց զատու-
ցեալ զասիս ըստ այժիս ։

Ասաց

Ղազարի յերից ասաւ յատկութենից ոչխարն , է աւետանել և [Ա.
այլս , յորոց ձշմարիտ ոչխարն Ճանաչի : Այսպէս է նախ ,
Թէ ոչխարաց յոյժ ախորժելի է աղ . և Թէ սակաւ Ճաշա
կեն՝ յաձախեն յարդիւնաւորութեան . իսկ զինչ նշանակի-
ր՝ ի խորհրդական միտս ախորժակ աղի . ոչ այլ ինչ ,
քան՝ զիւնաքաղ վարդապետութեան և զոյն բան : Ասա՛որ
քարոզեաց բանին այդ , զորոց դրեալ է , դուռ է աղ երէից. Մ-ա. Ղ. 13.
մարգարէ լաւ , զոյնպիսին յիրաւի է կոչել ձշմարիտ ո-
խար քի . ըստ որ են յայդ , զբանս այդ լսէ : Այսպէս է երկրորդ՝ Յ-է. Ը. 47.
Թէ ոչխարք անձկանաք և իբր անյապ Ճարակին . մանա
ւանդ յարժամ մտանի՛ ի վէր կայ ձմերոն . այդ Թէ զկաթելոյ
Թէ յեա սակաւ միոյ խաՀրելոյ են խոտք ի գրասոյ : Այս
զինչ նշանակիցի ասելս . այն՝ Թէ ազնիւ ոչխար չի ձա
նալն ի յաձախելոյն ի խրՀրդա . մանաւանդ ի խՀդ սէր
Հաղորդելն . և այսմիկ խորհուրդ քրիստոնեայն սակաւ մտա
նել ի սէր յայս արօտ . և զայն իւր կշռաւորիդ վերակրել ,
մինչև եկիցէ ինչ ձմերան միաՀու : Այսպէս է երկրորդ , Թէ ոչ-
խարք Ճանաչին ի ստեպ մոլելոյ . նոյնպէս ոչխարք քի Ճանա
չին ի փութոյ ջերմեռանդն աղօթից . եԹէ ոք խրատու- Ա. Թես-
առաքելոյն՝ անդադար աղօթս արասցին . այս է , ստեպ և ոք Ե. 17.
քերման դիպող առնի և Հարկի : Այսպէս է երրորդ , Թէ
ոչխարք մեծաւղի երկնչին և փախչին ի գայլոյ , նա՛ և նոյնա-
Հաւէ իսկ գայլոյ : Այսպէս ոչխարն քի Ճանաչի յերկիւղէ , և
՝ի փախառնել մեզոյ . վասն ասէ սաղմոսն . երանեալ է այր՝ ՀՀա-ի.
որ արհամարհէցէ ընդ վէր երկիւղածութիւնէ . այս է , վասն երկնչել ԺԸ. 14.
լոյ իբրոյ ի մեզոյ : Այսպէս սակ եԹէ մոլորիցի ոչխարակ ,
և գՀօտ իւր կորուսցէ , ոչ ուրեք դադարել , այլ անդադար
մնալով առ անդ տատանի . և առ ոտնաձայն Հօտին ,
կամ՝ ի տես մօտն ընթանայ . նոյնպէս քրիստո-
նեին , Թէ մեզոք լինչ մոլորեսցի , պարտ է փութանա-
կի կանխել յաղօթս , և դիմել առ մայր իւր եկեղեցի ,
դասելով ընդ դասն Թէ . խոյրեցայ ես որպէս զկորոյս էորտասել . Ա-մ .
խնդրեա՛ զծառայս ս : Այսպէս այս աղգ է ոչխարաց . այս են ՃԾ. 176.
յատկութենիք ազնիւ ոչխարի . զոր և ոչխարաց քի պարտ
է ստանալ , եԹէ կամիմ յերկնաւոր փարախս մուտ ունել :

Յաղագս :

Ասէ՝ ոչ այլ ինչ ինոյ , բայց կրկնել ինձ յաւարտ Ճա-
ռիս , զոր ի սկզբանն ասացի . մի լինիք նմանօղ ի-
շոյ , մոլեք օտար զձեօք արկեալ . զի նենգութենի տեղի

միայն առ Ժամանակի. և յայտնելոց է ոչ միայն՝ի մեծ նախատինս, այլև յանհնարին դատապարտուն։ Աւել կամէ լինել. մերձիդ ոչխարն, զոր բազում ջրհատմանեայք կեղծաւորութիւնք զգենուն, ոչ առնել ոչխար քո. զի թէ պէտ՝ի զգենուլ զայն՝ զառ՝ի մարդ կանել հնարիս հնար է խաբել, այլ ոչ գհոգևբասեան քո, որ յայտնի ասէ. Ես . . . Ճանաչեմ զնա. ոչ թէ ասէր. Ճանաչեմ զոչխարս իմ՝ոչ՝ի մերձիդ, այլ՝ի նեղբին մնասցուց. քննեսցէ զնա իսկ՝ի մերձիդ ոչխարն և գսիրտս. Ճանաչեմ զչարհատանեայսն, որք ըստ մերձաւոր ոչխարն կրեն գայլենի. և թէ ոչ՝ի բաց մերկանան զսա արդ ապաշխարութիւնք, յայնժամ՝ի դատաստանի երևեսցին ոչ գայլք, և այնպէս մեհենեայսն յօդեաց, և գասեսցին ըստ այծիս։ Աւյն սիրելիք. առ՝ի մարդկանէ գատաւորք և հոգիքն զնեղբինան ոչ գատեն. վասն զի չիարին ի ձեզ խաբել զնա. այլ զնեղբինան գատեսցի երևելն գատաւորն և հոգիքն երկնաւոր, որ հացուսցէ զոգիսն ըստ ամի, և զայծիսն՝ի ձախմէ։

ՎԱՐՈՒՈՑ ԻԴ։

Հայոցիս Ճանապարհի ամպարշաւ։

Ընթերան. Օր է ես երեմիա առ Հայր։ Հով. ք. ։ 16։

Սկսուածք։

Լսել ձեր զասացեալն քի առ աշակերտս իւր, Թէ երեմիա առ Հայր, կամիլի հարցանել. արդեօք իմա ցայգ և զՃանապարհն, ըստ որ գնացեր քո առ Հայրն երկնաւոր։ Օր՝ի՝ դիմել մեր ամենեցուն առ Հայրն երկնաւոր, Հարկ է մեզ քաջածանօթ լինել և Ճանապարհին՝ զոր կալաւ քո։ Վարեալ է. նեղ է Ճանա- Մատ. է. 14։ պարհն՝ որ տանի՝ի կեանսն. և սակաւք են որք գտանեն զնա. Իսկ որ լցեն զայս Ճանապարհ. և Ճանապարհն առաքել նալեն, ըստ որ յորում քո առ Հայրն իւր երկնաւոր, Թողեալ մեզ օրինակ և ուսումն, զի եթէ գնոյն գՀետ երթալ կամիմք, զառաքինութեանն Ճանապարհ կալցուք։ Աւրդ՝ Ճանապարհ առաքինութեանն է բազմապատիկ. իբր զի նախ կայ Ճանապարհ սրտափոյն. այն է Ճանապարհ Հնազմաբանութեանն, զոր նախասահմանեալ ընտրեաց գաւխի. Պաւղ. ըստ. զՃանապարհն Հնազմաբանութեանն կոչ ընդրեցի. և զերաւանս չո ես Ռոմ. 8։30։ ոչ Տոմայոյ։ Այդ, կայ Ճանապարհ Հրեշափոյն. այն է Հնա-

ճանապարհ գթութիւն . զորմէ ասի ՚ի գիրս Թագաւորաց , Մատ. ի. թուփ. ժե. 30.
թէ ամ թողվնոյրդն գնայիս ընդ ճանապարհ հեթանոսաց . և ձիթե
նի գթութիւն է նշանակ : Ոյդ՝ կայ ճանապարհ յապաշ- ընդ առ
գոյն . այն է ճանապարհ մաքրութիւն , որ լինի նեղբեղին բուփ.
անմեղութիւն , և արտաքին ժուժկալութիւն . և զայս ևս
ճանապարհ գոլէ գաւիթ յասել իւրում . երանելի են ամ- Սաղմ.
քեցք ՚ի ճանապարհի , ոյք գնան յօրէնս տեառն : Ոյդ՝ կայ ճիգ ճե. 1.
ապահովագոյն . այն է ճանապարհ սրբութիւն , որ վն լինել-
լոյս միջամտմանն ՚ի մէջ առաւելութիւն և նուաղութիւն ,
է ճանապարհ սրբութիւն , ըստ որ անբոյսն են գնացք . Հին
գերդոյդ , կայ ճանապարհ կամաւորագոյն , որպիսի է ճա-
նապարհ աղքատութիւն . զի որ ըստ սա գնայ՝ նուազ սխա
լէ քան յայլս . և վաղագոյն ևս հասանէ ՚ի գիմ երեսաւ
տեղի . ոչ ընդհատ ոտիմատ ընդ ճանապարհն ելեցարայ . և ելանդ Ի. թագ.
գնասցես : Ոյ էգերդոյդ՝ կայ ճանապարհ անգորբագոյն . այն ժգ. 23.
է ճանապարհ սիրոյ . որ վն զի ձգի յոյժ , միանգամայն
և յընկերն , ՚ի թշնամին ոչ և ՚ի բարեկամն , չիրաւի է
կոչել զնա ճանապարհ անգորոյր և աղքատն . ըստ . ճանա- Թուոց .
գարի զարհուռնի գնացուած . ոչ խոտորելացուած յայ կամ յահեակ : ի. 17.
Ոչօթնեղերդոյդ՝ կայ ճանապարհ ուղղագոյն . այն է ճանա-
պարհ իրաւանց և արդարութեան . զորմէ գրեալ է . Առակ.
ցուցից ձեզ զճանապարհն կենաց և զուղիղ : Ոլեգերդոյդ՝ կայ ը. թագ.
և ճանապարհ ուրախագոյն . այն է ճանապարհ զուար- ժգ. 23.
թութիւն , և ցնծագոյն ուրախութիւն . յոր որք գնանեն՝ զնծա-
այլն օրհնեցուածիս նուագեն , և զնծայ յաւետ փառա-
ւորին . ըստ այսմ . երփեսցեն ՚ի ճանապարհս տեառն . մեծ են գործք Սաղմ.
տեառն : Ոյ՞ա ուրեն ճանապարհդ , ըստ որս թէ գնայ ոք , լի- ճիե. 5.
նի երանելի : Ոյ՞ա հարցանեք . եթէ այսչափ ճանապարհք
կան՝ որ հանեն յերկինս , զի՞ ՚ի գի քաղուածք ոչ ժամանեն
առ հայրն երկնաւոր , լուարուք զպատասխանին .

Հարաջարդութիւն .

Ոչ ժամանեն առ հայրն երկնաւոր . զի լքու-
նեն . (բաժանումն .) նախ՝ ՚ի ճանապարհ լեռնային և փը-
շալից , երկրորդ՝ ՚ի ճանապարհ տղմուտ և խաւարին .

Ոչ առաջին .

Ոչ ասացաք , թէ քաղուածք ոչ ժամանեն առ հայրն երկի- ը .
նաւոր . և այք ելեն ընդ ՚ի ոչ առաջին են հպարտք
և փառամոլք , որք ոչ սիրեն գնալ ըստ այլ ճանապարհ ,

քայց ը լեռնային · սչ հայեցեալ ի վտանգն որ ի մէջ
կայ նոյ · զի դիւրաւհաւատ հնար է նոյ գահավիժ լինել
յանդունդս · այնչափ չարաչար անկմամբ , որչափ թարձ
բազոյն եղև ասուձանն : Հալոցանիցէք · այսպիսի վա-
ռամուք ոչ մնանման իցեն · ինձ թուի , թէ նմանն են նա-
պաստակի : Որ զիարդ · յայտ է թէ նապաստակն զի-
բազոյն և քաջ ընթանալ յերանելն ը զառիվեր լերին ,
քան յիջանելն ը զառիվայրի ձորն · զի առաջոյ սրունք
նոր կարճ են քան զետինսն : Այնպէս փառասոյզքի լեռ
նէ հպարտութիւն գժկամիակ իջանեն · այլ ի տեղւոյ առա-
գութիւն փութաջան երանեն : Ոչ չեն ինչ զարմանք · զի
առաջոյ սրունքն նոր՝ այ ախորժակք առ ուժ՝ կարճ են քան
զետինն սրունսն նոր և զոտս , որ են ախորժակք առ ց :
Պաքին յորժամ մեծ է ախորժակ մարդոյ առ ց՝ և
առ աշխարհային , արագ ընթանալ ը զառի վեր լերին՝
Յոբ. ի ստացուածն իւրոյ ցանկալեաց · ըստ. ընթացաւ առանձն գն
ԺԵ. 26. հպարտութիւնք , խնդիրութիւնք վհանէ խարդ :

ը · Ոչ հաստատել զձեզմարտութիւնս օրինակաւ՝ առաջի արա
րիչ ձեզ զարբային սենեակերիսն · որոյ առաջոյ ոտք , այ
ախորժակք առ ուժ , կարճ եղեն յոյժ քան զետինն ոտս ,
այս է՝ քան զաշխարհային ախորժակս · յորմէ եղև զը-
նաւ նոյն ը լեռնային Ճանապարհ հպարտութիւն · այլ ի
մեծ շնաս իւր · զի լուսաւ զսպառնալիսն այ , որ ասէր ,
Ուրա. գառնուիցի չո , (ը այլոց , հպարտութիւն չո) եւ առաջի նմ · և
ԼԷ. 29. արիէց վարպետաբար ի դառնս չո · և գանգատառանք ի էգիպս չո ·
և գարշուրէց ղէպ ընդ նոյն Ճանապարհ , ընդ որ եկիր : Այ վկը
ԼԷ · 36. նի յարի · և եղ հրէշտակ գնե , և ապրեցաւ ի բանակէն ասո-
րեստանեայց հարիւր և ութսուն և հինգ հազար · · · և գարշա-
անդրէն , և գնաց սենեկարիմ ը Ճանապարհ , ը որ եկն · և
գինքեաս երկրպագանէր ի գան · · · նոյ էարդ · · · որդիս նր ապա
նին գնա սրով : Որը զի ը պատուիրեայ բաբառնչոյն սողոմո-
նի , ի լինել կոտորածիս՝ իշխանք Թագաւորութեն խռովի
ցան ի վը արքային սենեակերիսնոյ , փոխանակ զի որդւոց
և քարեկամաց իւրեանց եղև կոտորումն վ՚ը ամբարտա-
ւանութ նր · վնկ խորհեին սպանանել զնա : Որը և աղդ
եղև արքային , մտել ի տաճարն կուռց՝ կայր յաղօթս , և խոս
տանայր զոհել ի պատիւ նր զիւր երկու որդիս՝ եթէ
ղերծցի ի վտանգէ անտի : Ուրազեկ լեալ այսմ որդւոցն՝
զհայր իւրեանց սպանին , զի մի ի նմանէ սպանցին : Հա
վ՚ը զի գնաց սենեակերիսմ ը լեռնային Ճանապարհ ամբար
աս-

տաւանուէ , լբաւ ՚ի Ճանապարհի անդ , և ոչ ՚ի հաս ՚ի ո-
ղուէ ։ Ա՛պա յայտ է ՚ի լեռնայինն Ճանապարհ վտան-
գաւոր է յոյժ ։ Նա՝ Ճանապարհ է անմտաց . ՚ի զնալդ ,
ցուցից ձեզ փոքր ՚ի շատէ ։ Ա՛յս առաքինի ամբարտա-
ւանութ քաղցն ՚ի բարւոք սերմանել չարաչար հնձաձ . այ
է՝ յորժամ փուշ , և ՚ի թզենւոյ տատասկ . զի ՚ի ընդհաց
՚ի վեր երևիլ ՚ի նոսա սիտ ամբարտաւանութ ։ Ա՛յդ .
ամբարտաւանութ ՚ի կենաց մտհանան , յառողջութ այս
տանան , ՚ի դէզոյ տատասկին . ըստ առեալն գրիգորի .
որ ՚ի առաքինութ ՚ին հպարտանայ , ոչ սրամ , այլ գի-
զովք բժշկութ զանձն սպանանէ . ոմն ՚ի ասէր . որ
հպարտանայ վ՚ս առողջութ , կենաց , առաքինութ ,
և այլոց պարգևաց , այնպիսւոյն առողջութ ն ՚ի հիւանդ
դուի , և կեանքն ՚ի մտ հոգւոյն ։ Ա՛յդ ամբարտաւանն
զնմ ինչ գործ պատուհաս՝ ՚ի կաւոյ վաձառէ . յորժամ վ՚ս
մարդկային փառաց և գովութ գինքն և գործս ծա-
խէ ։ Ա՛յդ՝ ամբարտաւանն զանարդս մեծադնոյ գնէ .
յորժամ վ՚ս հոգւոյ ամբարտաւանութ զարքայութ ն
երկնից կորուսանէ . ըմ՛ . ասէ ընդ խոշտանգ և փնասէ , և հա- Յես. ԼԴ.
սեսէ զնա ՚ի փղոսկէ ննդն մերկի ։ Ա՛յ ասէ օգտատիս . 21. 22 ։
որ ոչ ուզնու հոգւով ամբարտաւանութ , ոչ այրեսցի
հրով գեհենի ։ Ա՛ռակ սորա՝ ոչ Ճանապարհ ամբարտա-
ւանութ՝ Ճանապարհ իցէ անմտութ . այլ զարև ոչ ոք
գիմեսցէ այսմ , քայց որ ըստ այն Ճշմ գնայ ։
Ա՛յրկրորդ Ճանապարհն՝ յոր բազումք լբանին , և Ճա- Ֆ .
նապարհ փշալից . և զայս առաւել ընտրեն , և ըստ այն
գնան՝ որ ծաղկասէրք և ագահք ։ Ա՛պաքէն քո խակ զմե-
ծութ ն կոչէ ֆառս , վ՚ս բազմապատիկ խայթոցաձոյ՝ Ղու- Ը . 14 .
զոր ունէն ՚ի վաստակս առաջութ , յերկիւղ պահպա-
նութ ն , և ՚ի ցաւ կորստեան ։ Ա՛ ոյսորիկ չէն ինչ զար
մանք , թէ որք գնանն ըստ այս Ճանապարհ , ոչ վաղվաղ
յառաջադէմ լինին , ժամանել ըստ այլ՛իդէմ եղելնպա-
տակ փրկուէ . զի փշովք յորս կռանեալ են , բշմ վէրս
ընդունին յոտս . և այնպէս խոտանին յառաջադիմու-
թ ն ։ Կամ՝ ինձ ասել . որք կամ սխորժակք մեծու-
թ ք ընդ կրծանին գառնան յոյ , ՚ի բաղուց՝ և յառաքե
նութ ն . մինչև առղիվ նց միայն առ ժամանակեայս ո-
րով խնամք հոգւոյ ամենևին յետնորդ լինին քան զնոր
նաս մարմնոյ ։ Ա՛ռակ ցոր վայր հասուցանէ այս Ճանա-
պարհ փշալից ։ Յայտնի ուսուցանէ առաքեալն յասել
հե-

Տես Ա. 9։ իւրաւ. որ ինքն ինձոնալ, անկանին 'ի ֆորձսուիքս. այնմ առաքին խոցոճած փշոց. և յորոփայնս. այնմ երկրորդ և ծանրագոյն խոցոճած. և 'ի բաղամ ցանկուիքն անդիպս և վը նասակաբս, որ ընդդեն գմարդիկ 'ի ապստուն և 'ի ֆորձասս։ այնմ տխուր ելք փշոլից ձանձոպարհի։ Լ'ըդ՝ զիարդ թուիլ ձեզ. ոչ փշոլից ձանապարհ ազատուն վանդաւոր յոյժ լիցէ։ Վրեաւ է. ֆուէեցիս զձանապարհս նը պանդղօտ. (ըս այլոց ելքս) և առաքանեցիս զձանապարհս նը. և ղշատիղս էտ ի փոքս։ Տեսիք, զի որոց ձանապարհ պատեալ է փշովք մեծու- լեն, ոչ գտցեն ներս զշաւիղս, յորս է ելն՝ առաքինու- լեն, որք հասուցանեն առ Հայրն երկնաւոր. մանա- ւանդ զի ագահին չէ հնար երբեք յագնուլ. այլ 'ի տես նալ զցանկալին, ևս բազմից և լաւագունից ցանկայ. և այնպես միշտ խայեի. ըս այսմ. ֆեծառանն զֆեծառէս ոչ ծոշովէ անաշտաբ. ոչ պակե անէրկիշ. ոչ ֆորառանէ անցաս։

Ա՝ան երկրորդ։

Ա. Լ'ասց յերկուց աստի ձանապարհաց, յորս բազում լբանին, են և այլ երկու ձնհէք. այս է, տգիտաս, և խաւարին. ըս որս որք գնանեն, բնչ անգամ 'ի խոր յաւիտենական գատապարտուլեն անկանին։ Լ'ըդ՝ ըս տգիտաս ձանապարհ գնայ ամ բազմաց. զորմէ գրեալ Ա-մ. է. պեշ են ճանապարհք նը յամ ճաս։ Լ,ա՝ այնպիսին խոտո- Ժ. 5։ րի 'ի ձանապարհէ մոլորկան, և գնայ ընդ ձանապարհ գազանաց. որ միշտ է զազիր ից գարշուլեն նմ։ Ա՝ղ ասէ. կին պոռնիկ որպես աղբ 'ի ճանապարհի ֆոխան լինի։ Լ'- Սիր. Թ. 10։ պաքին ոմ անբանք 'ի կոխոտել ոտիւք իւրեանց զոսիզմ, գարշապուրծանին զձանապարհն, և բազում ժահաֆո- տուլեն բուրեցուցանեն. նոյնպես բազմաճոն ոտիւք իւ րովք, այս է մտքիմանալ սխորժակօք՝ սյնպիսի ոտկա- լի ժահր բուրեցուցանէ յոգի իւր, մինչև անհնարին նողկալի լինել ըս և հրեշտակաց։

Ե. Լ'ազաճոն և յայտ է և նման է անանոց. զի զօրին անբանից՝ ընտրէ զձանապարհ առաւել կոխան, որ գո- ւլին իսկ զի է առաւել կոխան, է և գարշագոյն, և ցխա շազաճս։ Լ'յլ վանդաւոր է յոյժ ընտրել զայդպիսի ձանապարհ զբազմաց կոխան. զի ոմ սենեկայ ասէ, ձեզ պէտս ձանապարհ այդպիսի 'ի հեռի ձանապարհս ձե- բեւս է աներկիւան, այլ ոչ 'ի ձանապարհ բարոյ. և 'ի վէր բերել զպատճառն. զի սակաւք են առաքինիք, և բա-

զումք

զումբ մոլիք ։ Ա՝ՅՆ տեսիք , չընտրել զձմեռապարհ կա-
րի լինն կոխան . քանզի գրեալ է . համարձակ է ձմեռա- Ա՝ՈՐ.
պարին , որ փախի ի խորոտից . եւ բազումք են որք մտանեն ընդ նա ։ Ե. 13.
Ոչ էին ինչ զարմանք , թէ ձմեռապարհ այդպիսի տանի
ի կորուստ . զի լայնարձակուբեն եւ կոխանուբ է եւ առա-
ջել լայծոյն . եւ զթեզուցմամբ սատանայ անկումն ,
եւս եւ ի նմն՝ որք համարին զանձինս հաստատուն կալ ։ Ոչ
թէ օրինակ կամիք , տայ ձեզ կրկին , ի գաւթի ի հայրն ,
եւ ի սոզոմոն յորդին . որոց երկաբանելուբն ի տղմուտ եւ
ի ապիճաբ ձմեռապարհն մոբմնոյ անկան անկումն վտան
գաւոր յոյժ ։
Ոչ չորրորդ ձմեռապարհն , որով բաղումք կերկնաւորը Ը.
հօրն՝ եւ յորբայուբիճ խոտորին , կոչի ձմեռապարհ խա-
ւարին . որ վասն լինելոց խաւարին , ոչ թողացու
ցանել զմարդիկ՝ գնալ ուղիղ եւ անբոյճ ։ Ոչ ոք գը-
նան լբ այս ձմեռապարհ . բայց յայլոց բաղմանց գնան լբ
այս ձմեռապարհ նախանձոտք , որք իբրեւ զարուեճիկ
կուբանան . լբ , կոբացոյց զնա լարուճիկ իբրեն ։ Ա՝ա՛ ոչ խոս- Ի.
միայն մնոք կոյրք են նախանձոտք , այլ այնպէս գարշք Ի. 21.
մարմնով եւ սրտիւ , մինչ մարդ անգամ կոչել չեն արժանի ։ Ա՝ամիկնիք տեսանել զնախանձոտն զդոյն եւ զկերպարանս ։ գոյն գալեան է առ ընդհատ նը , գալտուն ընդ ամ
մարիքն . կամիկնիք հայել կերեսս , ինձաբեալ է նը ձակատ .
եւ ծանգծաւոր ծանիր . լնդկնիք զորսի եւ զկոզոնի նորա
նկարս . մաղձ գառնուբն է ի սիրտ նը , եւ լեզու նը խռնախիտ ։
զմնաւորուն եւ զսխորժակ նոր գիտեր ըղձանոյսք , չէ ծաղր
կերեսս նը . զի կինչ եւ գեսանէ , ցաւ է նմա . եւ ոչ վայելէ ի
գոռա , այլ յանհոռա հոգս մղգապանջ կայ ։ Ի՝ յս պատկերը է նա- Ի՝Ե.
խանձոտի նկարագրեալ ի սուբեմիկոսէ ։ Ա՝այց արդ՝ եւ
ի պատկերս հոգւոյն հայեսցիք , զոր երեւեցուցանէ դիրն ,
յառել անդ խորհուրդ . ոչ որոյ խոզեալ են զձմեռապարհս ուղիղս՝ Ա՝ՂԱ.
գնալ ի ձմեռապարհ խաւարինս . ուրախ լինին ընդ կորնթ . Ե. 13.
գոյցեն ընդ խորորատն կորուբ ։ Օ ի թեպէտ այս բան ձշմար
տի ի վէր ամ յառաջ մեզ սատարի , բայց առանձին լինի
զնախանձոտն առացել երեւի . որ յայնժամ առաւել ցնծայ
եւ ուրախ լինի , յորժամ զիւր ընկերն հարստահարել եւ նե
ղեալ տեսանի ։ Ա՝նդ այս ձմեռարհ չորան եղբարք յոխե-
րիայ . որք ի նախանձոտէն՝ զոր ունէին առ նոսա , վա
ռաւել քան զայլան սիրելի լինելոյ նը հօր իւրում , յե-
դիսրատս զնոս վառնաւեցին ։ Ա՝յլ զինչ գործեցաւ երեմիէ
նմն

նոյ ընդ խաւարին այս Ճանապարհ , յետ սակաւ միոյ ի քաղաքէ միշտ անկան . յորժամ նոյ լրտեսէ ի բանտ արկան : Այլ այս պատուհաս թեթեւ լինի է , զի ևս ծանրագոյնսն պահեալ կան նախանձառոյ ի Տանտէրէն ձեռ կենան : քանզի գլեալ է , Ճանապարհ անպարկեշտ խոտորինոյ . և ոչ գիտեն յոր վայր փայլակէն . յայտ է թէ ի խորհրդատ գժոխոյ ,

գ . ւց .

Գլուխ ԻԲ .

Ցասացելոցս յայտ է , թէ առաքինութեան Ճանապարհ , ըստ որ քո ընթաց առ Տայր լեր երկնաւոր , բազմապատիկ է . Ճանապարհ ստոգ՝ Հնազանդութեան . Ճանապարհ Հարթ՝ գթութեան . Ճանապարհ յոտակ՝ մաքրութեան . Ճանապարհ անբոյթ՝ սրբութեան . Ճանապարհ Տամառօտ՝ աղքատութեան . Ճանապարհ անգործ՝ սիրոյ . Ճանապարհ ուղիղ՝ լրութեանց . և Ճանապարհ ուրախ՝ գոհաբանութեան : Այսց և զայն ի միտ առեալ , թէ բազում են և Ճանապարհ անօրէնութեան , որ յերկինսն Տօրէ խոտորեցուցանէ . Ճանապարհ լեռնային՝ Տպարտութեան , Ճանապարհ փշալից՝ ագահութեան . Ճանապարհ տգմութեան՝ բղջախօսութեան , և Ճանապարհ խոտորին՝ նախանձու : Այսպէս՝ որք սիրանգամ խաղին գՃանապարհս ոսկերս , և գոքիան ի Ճանապարհս Խոտս , մի և ես երթիցեն զայն Ճանապարհ . այլ գոքիդ խարտեաշիւք ոչ ի Ճանապարհէ Խոսէ էաքն : Այս որք չեն խոտորեալ յուղիղ Ճանապարհէ , մինչև Ձմեռնային թէ ասել նդ , յամ Ճանապարհիդ էարդ արփէլի գոտ եմ . մի առյասպ Թողցեն զայն Ճանապարհ . յասել մարգարէին . կացէք ի Ճանապարհս Տէր : Հուսկն ասացից . թէ ի Ճանապարհ չարհնաց գնամք , զայն Տարց միշտ գուտ Տալի թէ նոյ լրտեսացուք . և ասացուք . գոհանամ զքէն այլ . զի գոցդեր ինչ Ճանապարհս կենաց :

Սէր . ը . 16 .
Երեմ . ԺԸ . 11 .
Սաղմ . ՃԺ . 101 .
Երեմ . ը . 16 .
Սաղմ . ԺՀ . 11 .

ՎԱՐՈՒԺ ԻԵ՛

Յաղագս ձանապարհին ՀՐ ։

Ինաբան. Լաւ ի միտ հարցանել ցիս, Թէ ցո՞վ երթաս։
Հով. ծշ. 5 ։

Պատասխ ։

Յայտնի է ի սէր դրոց, Թէ այն ճիչ հանդերձել
եր եղիցի մարդարէ վերանալ յերկինս, եթէ
եղիսեէ իւր աշակերտ և եթէ այլ որդիք մար-
գարէից զմեհինել նմ խնամովք գիտեին ։ Այս
ի պատրաստել եղիայի ի մեհինել, իբրև առաց ցեղիսեէ.
նէ զոր ասաց. գի որ առաջեաց գիս ի բերել, անդէն եղիսեէ ՀՐ.թագ.
էս պատասխանի. կենդանի է տէր, և կենդանի է անձն քո, եթ ԲՐ. 2.
եռղէց գնել. ոմն Թէ ասեր. քանզ լսցի ինձ մեհինել ի քէն.
ոչ Թողից գքեզ։ Կու վարդապետ իմ ես, և ես քո աշա
կերտ. այլ ուր է վիշն՝ անդ պարտ է լինել և աշակեր-
տին. ապա ոչ Թողից գքեզ։ Կու Հայր իմ ես, և ես քո
որդի. այլ ուր է Հայրն, անդ պարտ է լինել և որդւոյն.
ապա ոչ Թողից գքեզ։ Կու տէր իմ ես, և ես քո ծա-
ռայ. այլ ոչ վայելէ ծառի մեհինել ի տեառն իւրմէ. ապա
ոչ Թողից գքեզ։ Տեսէք որչափ եղև սէր եղիսեի աշա-
կերտի առ վարդն իւր եղիա. մինչ անկար Թուէր որոշել
ի նմանե ։ Այլ՝ Թողեալ զաշակերտան եղիայի՝ մատե-
ցաւ առ աշակերտս քրի. տեսցուք Թէ կայցի՞ սէր այդ-
պիսի ի նա առ քա վարդն իւրեանց։ Հաւաստ առեալ զբա-
նաբանս՝ տեսանեմք զի ի մասնից յայդմիկ եղիայի իրք
քաջագէպ են քան զքոն տէրն մերոյ։ զիա էրն քա ինքնին
զեկուցանել յառել իւրում։ Բայց արդ երթամ ես առ առաքեցն
էմ, և ոչ ո՛ ի ձենջ կարցանէ զիս, Թէ ցո՞վ երթաս։ Իրր զի ե-
զիսա լուեր, և զմեհինել իւր ծածկել կամէր. սակայն և
այնպես ոչ կարաց ծածկել յիւրոց աշակերտաց. այսպես
ամի չորագիտ էին։ Իսկ քա աշակերտաց իւրոց՝ի մի վայր
ժողովելոյ՝ զմեհինել իւր յայտնի զեկոյց՝ առելովն. եր-
թամ ես առ առաքեցն էմ. քայց և ոչ մի ոք եհարց ցնա, Թէ
ցո՞վ երթաս։ Այ՝ այսորիկ քա զանգստուար երևի առ
աշակերտս իւր. Նա՝ առաւել ևս առ մեզ. զի սակաւք
ի քրիստոնէից հարցանեն զՔրիստէն քի ։

Լուսա-

ՀԱՒԱՔԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ։

Վարձեալ ասեմ. ոակուբ ՚ի քրիստոնէից Հարցանեն զՀանապարհին քո ։ և երբ աղագաւ. մի զի Հանապարհ նոր յոյժ առասպել է, և գԺամաբրին ։ (բաշխանոսն.) իբր զի է Հանապարհ նախ՝ չարչարանաց. երկրորդ՝ վասատակոց. երիդ՝ խոկման ։

ԱՌԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ։

Ես. ԼՈ. 15. Առաջին Հանապարհն, ըստ որ չորաւ քո առ Հայր, է Հանապարհն չարչարանաց. և ըստ այս Հնչէ չորաւ յոմ հեռաս իւր՝ ՚ի մանկութեէ մինչ ՚ի մահ ։ Օ մուսա ածէք զոմ Հասակ կենաց քո. առացէք, եթէ անցոյց ինչ անչարչար և անցաւ ։ Եթէ Հայիմն ՚ի աղայուն և՚ ի մանկուն քում, յառաջնմէ իսկ օրէ ծննդեան իւրոյ սկսաւ չար չարիլ, տարել առանամանեաց և ցրտոյ. մերկուն, և յե տիւն աղքատուն. յետ աւուրց ինչ արիւն եհեղ ՚ի Թլփատուն ։ Օ ինչ ասացից զՀալածանաց հերոմից. զառեւրն նոր և զցաւմանէ, որով անդադարուն այս բանաւոր դատան գործէր կենաց մանկանն մատաղոյ ։ Լուր՝ ով անգթին ՚ի մանկութէ զչարչարանաց ուղն կալաւ քո, նոյնպէս զոմ ժամանակս կենաց ոչ երբէք է կրունկն դարձաւ ՚ի նոյնն. այլ յառաւելուլ ամաց՝ առաւելան նոր և ցաւք, Հալածանք և նոսխատիւք. մինչև ատուգութէ մարթ եղև ասել զնմանէ. ոչ գնոյնս պարտ էր չարչարել ոչ է, և ոչ ասել ՚ի քաւս էր ։ Ա՚ս այսորիկ յետ ընթերցոյ իւրոյ է ա՚ շակերտաս՝ յորժամ եկեալ Հասել էր ժամ չարչարանացն, ասաց առ նոս. երբեմն ես չարչարանօքս որ առաջի կայ առ ոտս էի Հայր ։

Ղուկ. ԺԲ. 26.

Ես. Ե. 8. Տեսէք, զի երոյց մեզ քո Հանապարհ, որ Հանէ յերուսաղէմ, զՀանապարհ չարչարանացն. որ և Հնչ աներկեւանուն զի Հետք քոյն գրոշմեալ են ՚ի նոսա ։ Ա՚ս աւետ. զկնոջէ սահաւք մուանեն յայս Հնչ ։ Կրեալ է. ԲՀՄ ՆԵՂՈՒԹԻՒ պարտ է նմ Տառնել յարութեան ։ քոյց չիմանան զՀնչմարտութեէն անդգայքն ՚ի մարդկանէ, որք առ ըստ աշխարհի ՚ի խնդութեէն վայելել կամին, և անդ ըստ քո Թագաւորել ։ Ա՚ղաղակէ օգոստինոս. չեն անդամք քո, որք միշտակ գլխոյ Հերեանոյ ըստ Հնչմարտ չարչարանաց ոչ գՀետ երԹան ։ Ա՚ս անդուստ աղաղակեն և աշխարհ Հասկնք. ԵՒՑ ՎԱՅԵԼԵՑՈՒԱ ՚ի ԲԱՐՈՒՆԻՆ՝ որ Հան. ԲՈԼՈՐՔՈՎ

ՀԱՅԱ

Ա՛ստ էրէրդ ։

Ա՛ստուածդ Ճանապարհն , ըստ որ չորաւ քո լերկինս՝ կոչեն զնոսին վասն ակոյ . և ոչ այլ ինչ ցուցանեն , բայց զաստուածդ Ճանապարհ չարչարանացդ ։

Ա՛ստուածդ Ճանապարհն , ըստ որ քո մեզ կարապետեաց , և զՃանապարհ երկնից եցոյց՝ զանուճանելն Թէն Ծի . այլ ի նեղութիւն . ըստ որս

յարդոյդ. զի օրինակաւ խրտով և զմեզ յորդորեսցէ և ձգեսցէ ի մուտս Անտապարհի վաստակոց, և մշակութեն զոր ծոց բարեաց։ Լ՚այս Աջիկ ուղիղ Հաստատանէ զհաստատեալսն ի տեառնէն ոյ, որ օրինակեցաւ ի նահապետն
ՃԱԲ. Յակոբ։ Եթէ այսպէս է Թէ յակոբ՝ որ ծառայեացն լաբանայ, նախ էառ զլիա, և ապա զՌաքէլ. արդ՝ զինչ զիկնգանի առնէ՝ Թէ որ կամի Հաստատել տեառնէն ոյ, պարտ է նախ առնուլ զլիա. որ Թարգմանի վաստակաւոր։ Լ՚ոչ կամք են ինձ. օրինակս զկոգացանէ, Թէ որ կամի Հաստատել տեառնէն ոյ, պարտ է նախ մտանել ի Անտապարհ վաստակոց, և մշակութեն զոր ծոց բարեաց. լը որ եմուտ քո յերկինս։
Ն. Վեցասն յերկս եթող զՀարսն իւր յորովակի առ ինքն Տր բառիւրե. բայց զինչ կայ ի բերան նր. լը որ Աջիկ կոչի զնա առ ինքն. ընդ Աջիկ վաստակոց, և մշակութեն զոր
ԵՒԿ. ծոց բարեաց. ասէ. աբ եկ ՚ի բնչաւոր էմ. ոյ Թէ առեալով
ԻՐ. 10. աբ ՚ի Թմրութեն և ՚ի հեզգութեն քումմէ. եկ լը Աջիկ վաստակոց՝ ՚ի մարդս գործոց բարեաց, զինոյ հետոյ զկնի հայեցեալ։ Լ՚այս է վեցասնն քո Տրտաճեր. որում Թէ լսէ Հարմանացեալ ոգի, անդրէն վաղվաղակի տացէ պատասխանի. չորեսից յանկողնոյ մարմնոյ, ՚ի մարմնա-
Գ. 2. կան գևրութեն. և ընկեցայց ընդ ֆաշան առնել գործս ո-
զորմութեն. և խնդրեցից զինեայն իմ՝ ՚ի Անտապարհ զոր
ծոց բարութեն, մինչև գտից զնա. և իբրև գտից՝ կա-
Ա. 4. լայց զնա, և այլ ո՛չ Յոդից. ոյ և գրեալն է, Կալայ զնա,
և ոչ Լնդէ։
Շ. Լ՚այ Հարմանացեալդ ոգի. նա ունի, և պինդ ունի զինե-
ամն երկնաւոր, որ զՀանգոյս նր առնէ։ Լ՚արթ է զնա ՚ի
քաղն ածել՝ ոչ ձեռամբ սպառազինաց, ոչ պերճութեն
մեծատանց, ոչ պանծանօք ձախացելոց, ոչ գառաջորւոյ
փքացելոց. այլ գործով բարեաց։ և երբ աղաչաւ. զի
գործք բարեաց են ոյի ձեռք Հզօրիդք, որ զամենակալն
ՇԾ այնպէս պինդ ունին, մինչև անկաթանայ գնալ ՚ի
քաց։ Լ՚սա աւետարանին վկայելոյ՝ տեսեալ քոյն զոն
ՄԳ. Քերմանէ տապալեալ, ՚ի ձեռն ոչ Հեռանէ Նր. և երբ աղա-
Ը. 15. գաւ գՀեռանէ. զինարդ ոչ կոտրաւ զոնկանէ կիր զայլ ինչ
մտանել մարմնոյ. վն տխտրիկ, ասէ ոսկեբերանն. զի
ձեռք զգործս բարեաց զկուցանեն, յորոց պահաստիճ
տապանայր նա։ Տեսանէք, զի որ զՀետ երթալ կամի
քն,

քի՛, և ըլ նմա մտանել յերկինս, պարտ է երթալ նմա
ըլ Աստ, ըլ որ չորաւ նա. այս է, ընդ Աստ վաստակոց։

Ա՛սան երրորդ։

Ընդ Աստն, ըլ որ եմուտ քո յերկինս, է Աստ խոհման. է.
և ըլ այս չորաւք քո յատաջիմ պահէ իւրոյ յղութիւն,
մինչև խակ խակ լինիլ նմա ած նիւատող միայն՝ այլ և հա-
սու։ Այսպէս է թէ քո ած միայն յանապատի, այլ և ի
լերինն ած կուսի յիմի աղիկ մարդկան առեալ Հանեալ ըզ-
գիշերն ի գլուխ։ և էր աղաչաւ. զի ամենևին անզբաղ
աղօթիցն և խոհման պիտեցին. և ուսուցէ Տաւատացե-
լոց, թէ ըլ որ Աստ գնալ ունին, է թէ ի վախճան իւրեանց
Հասանել կամին. այս է՝ ըլ Աստ խոհման և բաբեպաշտօն
մնածուն. և ըլ այս Աստ Թագաւորն երկնաւոր զջեր- Եւէփ. Բ. 4։
մեռանդն ոգի ած յինքն Հրաւիրէ միայն, այլև մնածա- Ես. ԽԶ.
նել. ըմ. Եմոյծ զիս արդար ի տուն փիւռայ։ Բառք։

Հակ զնաքդ. շուեմարան գիւտոյ Հանապարհ խոհմանն ըլ.
իցէ։ այն սիրելիք. շուեմարանաւ գիւտոյ ի գնալ է և-
մնալ, զՀանապարհ խոհման. զի ոմն ըլ պալատիոնի,
պարտ է շուեմարանի գիւտոյ բացական լինել ի բազում
իրաց, նոյնպես պարապելոյն ի խոհումն պարտ է ի բաց
կալ ի բազմինչ իրաց։ Այսպէս՝ պարտ է շուեմարանի գիւտոյ
Հեռի լինել ի ջերմութիւն. զի պարտ է նմա լինել հով.
նոյնպես պարապելոյն ի խոհումն պարտ է լինել հով,
այս է՝ Հեռի ի տագոյ ցանկութիւն և տուփանաց. որ զաչս
մտոց խաւարեցուցանեն և կուրացուցանեն. ըլ այսմ. ած Սաղմ.
Հաւ Հոգ, և ոչ պէսին զարհ։ Հոգի՝ պարտ է շուեմարանի ծէ. 9.
գիւտոյ Հեռի լինիլ ի լուսոյ, և իբր մթին։ իսկ զինչ
զնկուցանիցէ մթնուն. զնոսաբհոսի, որ յոյժ է Հարկա
ւոր պարապելոյն ի խոհումն. զի մի Համարեսցի զանձն
գիտել լինչ. այլ զի ի պակասութիւն իւր Հայեցեալ՝ եր- Սաղմ.
կնչցէ յաՀեղգ գատաստանէն այ՝ ասելով ըլ գաւթի. ած Հաւ ծէ. 6.
գողարձն էին ի վըր իմ, և ծածկէսց զիս խոտաւոր։

Հոգի՝ պարտ է շուեմարանի գիւտոյ Հեռի լինել ի գինու Ես.
թէ, այս է՝ ի ջՀօրոց և ի ջուրց. նոյնպես պարապելոյն
ի խոհումն պարտ է խորհել ի վճռաւակար ջուրց և ջՀո-
ւոց. և որ Հեղեն ջՀոլքս. են գինք փիլիսոփայից, և
այլ գինք, որք ոչ վերաբերին առ Տաւատս. զի ըլ գրի-
գորի, ածարդիւն են Տաւատք, ուր մարդկային բանն
տայ փորձ։ Ո՛ ջՀօրոցս խօսի ած բերանով մարգարէին՝

Լուկ. ի. 13. յաստել իւրում. երկոսա լարէս փորձեաց ծաղուխարդն էմ. զէս Խաղին ղաղէնար ջուրց կենաց. և խրեցին էրեսանց փոսա՝ փոսա ծակոտս, որ ոչ կարէցեն ոանել զջուր։ Զորրորդ՝ պատ և շուեմնարանի գինեայ հետի լինել՝ի զարշ հոտոց, այս է՝ի քաղանեաց, ՚ի գոմոց, և յաղբևաց. նոյնպէս պարսպելոյն ՚ի խոկումն պարտ է հետի լինել՝ի քաղանեաց փափկութեն, ՚ի գոմոց սուագութեն, յաղբևաց մեծաուն, և յամբ ծահահոտութեն ծի. մինչև կարօղ լինիլ ասել. Պաս. ծէ. 8. հեռացեալ դարձրեցի յանապատ։ Պատքէն պարսպելոյն ՚ի խոկումն մամ անոյշ բուրմունք Տասիրայ՝ են ծահահոտք. փիլիպ. գ. 8. վէյ և գիւրաս արհամարհէ զայն ամ ասելով. յանկ գրէ՝ ցոյ, և համարիմ կղինդան։

Յորդորակ։

Տեսէք սիրելիք, զի ըլ երբեակ այս ձնիկ եմուտ քո յեր կինս. և ըլ նոյնս պարտ է գնալ և մուտ, եթէ՝ի նոյն ասհմանն կամիմք ժամանել. այս է, ըլ ձանապարհ չար չարանոյց, ըլ ձնիկ վատահոյ հիմ գործոց բարեաց, և ըլ ձանձրոյ խոհման։ Պայս արասցուք առաջադրուն, և առասցուք առ քո գասացեալն եղիսեի առ եղիա. ոչ Բագ. ի. 20. բողջ ղեզ. այլ եկիմ զկնի քո ըլ ձնիկս՝ ըլ որս չորար յա՝ ռաջոյ. մինչև հասիմ առ այն՝ որ առաքեացն զքեզ, և կոչեաց զնս. այս է՝ առ Հայր քո, և իմ։

ՎԱՐՈՂ։

Յաղագս աղօթից։

Ընդառաջ. Օ՜ որ ինչ խնդրիցէք ՚ի հօրէ իմմէ յանունն իմ, տացէ ձեզ։ Յովհ. ժզ. 23։

Սկսուածք։

Տիտէք, զի նահապետն յակոբ յուղեգնացուցեալ ծնն. իւրում ըլ արևուն մնոանել՝ եառ ՚ի քարանց տեղւոյն, և եդ ըլ մնարս իւր, և ննջեաց անդ։ Պաղեր եղև նմ քուն. զի յայնմ ըլ գրոյն՝ եռեա ծնն. իւր. 12. անդրապարձ հասարակեալ յերկինէ. . . և ահ հասարակեալ Հայր ՚ի նմա. եառես և հրեշտակս՝ զի իջանելին և ելանելին ըլ նմա։ Պայ՝ միջեալ պիտեր, զինչ նշանակէ սանդուղքս։ Պատ երանելի մնոի ՝ օգոստինոս ՝ և այլոց, նշանակէ զիրաչն քրիստոս. յոր հրեշտակք ելանելին և իջանելին. և որովհետև իջին, և

և. Տէ՛ր Աստուած ելից։ Այս բերդայի և լուքանոսի՝ նշանա-
կի, զոր բազան վղծուելի, որալ ելանելմը յուծդիտուի և
յերկնայնոց ծանօթանալ ըլ աստիճանս կամ ըլ կարգ պատ
ուիրանաց. Իբր զի ելանէն ըլ այս սանդուղք վիշոք, յոր
ժամ խօսին զնմանաւորելի ի մէջ կատարելոց. և իջա-
նեն՝ յորժամ կանչեն զամբեն պարզամտոյց։ Ազաւոր այս
պիսի մեհնաելիս տան սըբ վիշոք. այլ և ոչ ի ի նոցա-
նէ՛ ի դէպ գայ առաջադիր նիւթոյս։ Ահ արդ՝ թէ ա-
սիցեմ. սանդղակքս մարթ է խմնալ զաղօթս, անհա-
ւան ինչ թուիցի ձեզ։ Ջ ապաքէն աղօթք սանդուղք
են, ըլ որ ելանեն հրեշտակք աղաւաւորք, և զդիր հայց
ուածոց մերոց մատուցանեն ոյ յԱստուածելի. ոչ ապա
քէն աղօթք սանդուղք են, ընդ որ իջանեն հրեշտակք
պատգամաւորք, և աւետեն մեզ, թէ լսելի եղեն ձեր
խնդրուածք առաջի ոյ։ Ջ ապաքէն աղօթք սանդուղք
են, ըլ որ ոմք ինքնին բազմապատիկ ջնորհօք և օգնա-
կանութիւք առ մեզ տատապետքն՝ որ յարտասուաց վայ-
ելի հեծեմբ, ատեպ իջանէ։ Այո աղօթք սանդուղք են
երկնաւորք, ըլ որ հրեշտակք պաշտօնեայք, նա ոմք ինք
նին յօգնութիւն մեր իջանէ. և զնմանք զոր և խնդրեմք, ի
մեզ առաւաձեռնէ. ըլ խոստմանն քո, որ ասէ. ղոր ինչ
խնդրիցէ՛ ի հօրէ իմմէ յանուն իմ, տացէ ձեզ։ Իջցէ այո ընդ
այս սանդուղք անվրէպ մարդասէրն ոմն. միայն թէ սան-
դղոցս իցեն պատշաճական աստիճանք, և թէ ոչք իցեն
սըբ, ասացի յառաջագոյն։

Հ[illegible]աղութիւն։

Կատարեալ աղօթք՝ են սանդուղք. ընդ որ ջնորհք և օ-
գնութիւն ոյ իջանեն առ մեզ։ Ա՛ղդ՝ սանդղոցս վեց աս-
տիճանք պիտին. (բաժանումն.) երեք ստորինք, որք են
խանդարմունք. մաքրութիւն. մտադրութիւն. և երեք վե-
րինք, որք են վստահուի. յարատեւութիւն. և մեռուցումն։

Ա՛ռն առաջին։

Այս է թէ սանդղոյն՝ ըլ որ ելանեմք կամ իջանեմք, ոմն.
բազում աստիճանք են՝ ի դիւրել զելեւէջս. նոյնպէս
սանդղոյ աղօթից բազում աստիճանք պիտին, ելանել
նոքօք մարդոյ առ ոմն, և ոյ ջնորհք և օգնականութիւն
իւրով իջանել առ մարդիկ։ Ա՛ղդ՝ աստիճանացս ոմանք
են ստորինք, և ոմանք վերինք։ Ա՛ղդ ստորինս դասէ

խոնարհութեի . նա մարթ է զոս կոչել Հաւակ յեղին սա տիճան , զի ըստ իրաց ինչ հինն է ամ առաքինութեց : Ա. պաքէն խոնարհութենն յայժ պիտոյ է աղօթից , եթէ առ յայլ կամի ինչ ընդունել խնդրուածովք : Ա. սոյնքէ , եթէ ի ձեռն մեծի կամաց հայցել ինչ , եթէ յիշխանէ կամ ի թագաւորէ ըզձանայք ընդունել ինչ շնորհ , զինչ առնեք . ոչ ապաքէն խոնարհեցուցանեք զանձինս . ըզկարօտութենի ձեր նմա յանդիման առնեք . զձեր ծառայութենա ի նա գրաւեք , և շնորհայ նմ անարժան զձեզ խոստովանիք : Ա. պա ո՞րչափ եւս պարտ է ձեզ խոնարհիլ առաջի այլ , ի խնդրել ձեր զօգնութենի ի նմանէ : Օ զինչ առնեն մարթոյք , զի վաւաւր պարէն ժողովեացեն . ոչ պատառոտուն զրգելեակ զգենուն . ոչ զկնըշ խայթս իւրեանց ցուցանեն . ոչ ոլորիմ կողկողանաւք յան ցաւորաց զպէտսն խնդրեն . ահա օրինակ խոնարհութ յաղօթս կալայ : Ա. մենեքեան մեք մուրացիկ եմք . և ըզհացն զօրաւորն առ յայլ խնդրել պիտոյ է մեզ , ասելով .

Մ-ոթ. ղնոյ մեր հանապազորդ տո՛ր մեզ այսօր . ասլա զգծուծ խոր-
Ղ. ։։ . ձունձ խոնարհութենէ զմեօք արկցուք . զիղխայթս մեր զմեզանէ՝ զնշանաւորութենց՝ և զնարդկային կարօտութենէ յանդիման արարածոյ . և այնպէս բաղում խոնարհութ զաղօթս մեր կատարեսցուք . եթէ կամիք՝ թէ լսելի լի-
Ղ-ո . ցին այլ : Ա. յայսէս աղօթս մատուցանէք մարթաւորն , մե-
Ժը . ։։ . կաւսի կայեալ , ոչ իշխելով և ոչ զանն ըզ երկինս ամբառնալ : Ա. յայսէս յաղօթս կայր տէրն . որ թէպէտ և թագաւոր էր , սակայն յաղօթս ոմն զբօրոտեալ որ զանձն համարէր , մաղթելով ցօղիլ մշակաւ զապայի՝ անարդ խո-
Ա-ո . տոց , որով սրտկէն զբօրոտն՝ի սրբել . ըմ . ցօղէ՛ յես մըշ-
Ծ. 9։ հաս , և աբ եղէց :
Ը . Ա. րդեդ աստիճան խորհրդաւոր սանդղոցս կոչի մարբուէ-
մոսայ : Ա. ի՛ս այս աստիճան՝ի սանդուղք աղօթից պա-
կասի , ոչ երբեք իջանել ետ յօգնահասութենի . ը՛ս առելոյ
Ա.ւէ. մարգարէին . ես ամպրշտեցայ . և ոչ հաձեցայ ընդ ես : Ա. սա
Ի. ։ 42։ աղաչաւորին՝ի ես՝ ասե ետ . խոնեցեր ամպուխ ընդ ինս ,
Ի. ։ 43։ զի ի հացեն աղօթ չո առնս . յայտ է թէ ամպովք ես զայ ։
Ե-ր ։ ։ Օ այս յայտնաբան ուսուցանել արդոյն բեզայ՝ առելով .
Ե-ր ։ . ոմն ոչինչ օգտեն սպեղանիք , եթէ գեռ երկաթն՝ի վերս
է . նոյնպես ոչինչ օգտեն աղօթք այնորիկ , որոյ ախտք
գեռ՝ի միտս են , և առելութենի՝ի սրտի : Օ նոյն ուսու-
Ա. Տ։։ . ցանել առաքեալն պօղոս յասել հռոմ. կամիմ՝ , զի աչս կայ
Ը. 8։ ցեն

ցնծա յաղօթս յամ փեղէս . քառնայցէն զաբ չեռա 'ի վեր՝առաջ բար
նօթ եւ երկմտութ : Օ նոյն ուսուցանէ եւ արբայ գաւիթ ,
յասել խրատ . զի՞ղ ՚ի պետանէի 'ի սրտի էմոտ , (այ եթէ Սաղմ.
գեռ հաճոյ են ինձ մեղք ,) ՚ի լռէիցէ էին ոչ : Օ ի՞ւս յա կե. ւ8.
ելոյ . զնոյն ուսուցանէ և 'ի հեթանոսաց իսկ՝ պիտս
խոնստատեր յուսոյ . որ երբեմն ըստ սովորութեան և սկզբ
գործս վտանգեալ 'ի նուաւ , իւրեւ սկսան սովորութեն
հարդալ զօդնութեն դիցն , սաստեալ 'ի նոր և ասէ . կար
կեցարուք , զի մի աղդ լինցի դիցն , թէ դուք ժամանա
գործք 'ի նուաւ աստ էք . զի ձեռ աղօթիւք սովորութեան 'ի
վրէժխնդրութէ զորքերի , և ոչ թէ յօդնականութէ զինքան։
Երրորդ աստիճանն կայի մոտդրութէ . իբր զի առ լսե ՚ձ .
լն լինելոյ աղօթականին առաջի ոյ , պարտ է նման միտ
դնել իւրոյ աղօթից . քանզի գիտել և խոնարհ պարտ է
նման , թէ զինչ խօսի . նա հաստատել ունի զինաս իւր
յայն՝ զոր աղօթիւք խնդրէ . և ոչ այլուր խոտորիլ , այլ
ամ կամօք յանձ բերել : Կարեալ է . յորժամ կայցես յաղօթս՝ Մա. զ. 6.
մաթ ՚ի սենեակ քո . և գոցեալ դրուս քո , և կաց յաղօթս առ հայր։
Օ ինչ կայ միտ բանիս . ուսուցանէ սիրելիք , թէ պարտ
է աղօթականին՝ եթէ ոչ ՚ի տուն իւր , գէթ ՚ի սենեակ
արտի իւրոյ մտանել . և անդ զդուռս զգայարանացն իւ
րոց փակել . զի մի մտոտի խորհուրդք և զբաղմունք մուտ
ունցին : Օ ինչ ասիցիք . ոչ ասպաքէն ազատաւոր , որ
աղերս արկանէ Թագաւորի , ըստ նմ միայնոյ խօսի . ուշ ու
շալ 'ի նա յառեալ . ոչ իշխէ զնաստ միջատել . Թող Թէ
միջատեալ՝ Թողուլ երթալ : Կակ արդ՝ Թէ զայս առնել
ոչ իշխեմք առաջի Թագաւորի երկրաւորի , որչափ եւս
առաջի Թագաւորին երկնաւորի : Կակայն զնարդ բա
զումք կան , որք զսկսեալ աղօթս վարկպարագի միջա
առեն . և 'ի միջ աղօթից աստ անդ զմիտս տատանեցուցա
նեն . մինչ ոչ եւս խորհիլ նմ զայ , ըստ որում խօսին ։ ոչի
ցէ այսպիսին , զինչ ոսկերքանն ասէ . դու ինքն ոչ լսես
քո աղօթից . և կամիս , Թէ ածք լսիցէ աղաչանացդ ։ չե
կեալիանոս ասէ . կամիս , Թէ կիշեացէ զքեզ ածք յա
զօթիդ՝ որ դու ինքն ոչ կիշես զքեզ ։ Տեսէք , զի երբ
աստիճան խորհրդաւոր սանդղոց աղօթից ՝ մոտգրութիւն
է ։ Այս զոր օրինակ արբահամ նստեր առ զոհիւք , և ըստ Ծնդ.
Թուխման՝ որ աստ անտի 'ի վեր Թուխին՝ վաներ , նոյն ժե. ւ։
պէս և դուք զմանանն խորհրդոյ՝ որ 'ի վեր դան յաղօթս՝
անդադար 'ի քաց մերժեսջիք ։

Ա ա ա 4 Աստ

Ը. Ապօսեցաք ցայսմայր զատորին աստիճանաց սանդղոց. զխոնարհութիւն, զմտաց մաքրութիւն, և զմտադրութիւն. արդ՝ ի միտ առեալք և զերիս աստիճանս զվերինս, յորոց միջի առաջինն է վստահութիւն յոյժ։ Պարտէն ա-
ղօթք որ չեն հաստատեալ՝ ի ձշմարիտ հաւատս, և՝ ի վստահուի առ Աստ, ոչինչ ընդունին։ Պանպի ասէ կիսկ բիանտս. որչափ ներընդունակ անօթ հաւատոյ մատուցանեսցէ, այնչափ առաւելագոյն ընդունիմք. զի ողորմութիւն ոչ ունի թէ անպատուական ազբիւրէ բարեաց. յորմէ շատ ընդունի, որ ներընդունակ անօթ հաւատոյ
Ցա։ ա. առնմատուցանէ։ Պրեալ է. Բայց խնդրեսջէ հաւատովն, և
Յա. 6. ոչ երկմտեսջէ. նման ինքն իսկ քո ասէ. զամ ինել ի սրոյ աղօթս
Մ-ոյ. Ժա. 24. արաբեալ խնդրեսջէ, և հաւատայցէ ՚ի առնուցուս, եղիցի ձեզ։ Տեսէք, զի զորինչ խնդրեմիք յաղօթս, զնոյն և հաւատալ պարտ է մեզ, թէ ընդունիմք. և զոր ինչ Հայցեմիք, զայն հաւատալ և վստահութիւն Հայցել ունիմք, և մեծաւ վստահութ, ոչինչ երկմտելով։ Այլ զիարդ երկմտիցիմք. կամ յինչ թերահաւատութիւնք. ՚ի խոստումն ոչ, որ ձշմարիտ է և անստելի. թէ ՚ի քաղցրութիւն ոչ, կամ յարդիւնս քո՛ի, որոց երկաքանչիւրն են անսահման ծով. յորմէ թէ ամ մարդիկ առնուցուն զամ զոր և խընդրեն, այնպէս է, ոչ թէ բիւր միջմանիք ըմկիկին յոյ կիսնոսկ. Նա և քան զդոյն նուաղ։

Ը. Ա՚ղդն ՚ի վերին աստիճանայ սանդղոցս՝ է յարատևութիւն։ Իբր զի պարտ է աղօթիւք լինել անխոնջ, և ըստ իմ
ՅԱ. ԹԻ. ձոյ է ոչ և ընտնելի, ըստ ասից սէյն պօղոսի. անդադար ա-
Ե. 17. ղօթս արարէք։ Պիտէք՝ զի մի միայն անձրև բաղում անգամ ՚ի ձեռս ոչ ունի միշտ շարժին զնա առաստաձեռնել ՚ի մեզ զօգնութիւն իւր և զընդրկս։ Պայ զերկաթ առնել պարտ է հարկանել, նոյնպէս զաղօթս առնել կրկնել։ Ա՚զաւնին նոյն յառաջնումն աւուր դարձաւ ՚ի տապանն ոչ ունայն. քանզի յուժերորդումն շիւղով ձիթենւոյ։ Ա՚յսպէս զաղօթականն յառաջին մաղթանսն բաղում անգամ Թափուր ՚ի ընդրկաց դառնայ ՚ի տաճարէ ՚ի տուն. այլ Ջնւնի զայն առաւաւպէս, եթէ ՚ի նոյն մաղթանս յաձախ առնել։ Ո՚ զորօրինակ քաղաք, զոր անպատար ծե

ծնեն ամէնքարքը, հուսկ ասպա հարկի անձնատուր լինիլ, նոյնպէս աղօթքն հնդկորդեալք յաղթեն ոյք ։ Յասկան Տանապազորդ և Թախանձական աղօթիւք զգաստեր լերուց զբժշկութի՛ն և զառ՛ի դիւէ աղատութի՛ն ընկալաւ կինն քանանացի, յորժամ բազում անգամ մերժէ՛ միշտ անդրէն դարձաւ, և զաղերս իւր դրձէ միւսանգամ առաջի արար, եբրև զշուն, (որում և՛ ի դէպ զանձն նրմանեցոյց ։) որ ըզ մի դուռն վարեալ՝ ըզ միւսն անդրէն՛ ի նեբբս ընթանայ ։ Այլ՛ ի միտ առեք զայս սիրելիք ։ և մի՛ ի գիր Տայրուճածոց ձերոց՝ զոր մատուցանեք ոյ, յարեսջիր զարագ արագ կատարումն ։ քանզի գրեալ է.

Ղւկ. ւ. Ժբ. ւ.

պարս է յամ ֆամ էալ յաղօթս ։ և ի յանչրանալ ։

Ոսկ վերջինն աստիճան ամենազոցս կոչի մեռուցումն ։ Այս Ա. վկայելոյ՝ օբ գոյց, երկու սեղանք էին՛ ի տաճարին՝ ան- Ա.Պետ. զամեմի, մին խնկոյ, և միւսն զոհից ։ և զինչ էին խոր- Ա. 49. հուրդ կրկին սեղանացս ։ Այսմնի պատկեր է աղօթից և մեռուցման ։ զի սեղանն առաջին խնկոյ՝ զաղօթս նը շանակէ ։ որ ամէն խունկ ծխեալ՛ ի բարձունս ելանէ ։ իսկ սեղանն երկրորդ զոհից՝ զմեռուցումն զեկուցանէ ։ Ա- սպա ամէն էիր բաւական սեղանն, յորում խունկը ծխէին, այլ պիտեր և այլ սեղան՛ ի զինուին անասնոց ։ նոյնպէս բարւոյ և կատարեալ աղօթից պարտ է զուգորդ լինիլ ըզ մեռուցման ։ Այստ է թէ ընդ հովանեաւ Վիմ բոյն դնել Ես. ե. աղաւնւոյն՝ հրամայէ փեսայն ։ և երբ ազաչաւ ։ զի՛ ի Ա. ւ4. միտ առցէ ամ ոք, թէ աղօթից օդն՛ ի խստուէ մեռուցմանն քամի ։ Կարձէ՛ յայտ է թէ երբեմն հնչմամբ փո- Ղւկ. ե.ւց.2ւ. ղոց, և խորտակմամբ սափորոց ըզհնամիք՛ ի փախուստ դարձան ։ և զինչ նշանակիցեն փողոց հնչմունք, և սափորոց խորտակմունք ։ Խորտակմամբ սափորոց նշանակի մեռուցումն ախտից, և հնչմամբ փողոց աղօթք ։ Այս յետին, և վերագոյն աստիճան աղօթից՝ մեռուցումն է, որ առաւելապէս լինի ողորմելի՛ն և պահոյ ։ Այս երկու քին ոյք՝ ողորմելի՛ն և պահք, են երկու ձեռք եղիսեի ։ Ե.թագ. զորս եդ՛ ի վէր ձեռաց յոմանց արքայի, որում հրա- Ժբ. ւճ. մայեալ էր նետաձիգ լինել ։ Խբր զի ձեռն յոմանց նե տուղ՝ նշանակէ զաղօթս աղաչաւորի, որ օժանդակեալ ողորմելի՛ն և պահոք՝ իբր երկրաւմբք սլաք ձեռաք, անվրէպ բերի՛ ի նպատակն՝ յո դիմէ ։ այս է, առնու զամէն զոր և խնդրէ ։

Ա՛Նա այս ևն խորհրդաւոր սանդղոցս վէց գլխաւոր աստիճանաք , կամ բարի ազօթից պէտք . Թէ ունիմ զսոսա ձեր ազօթիք , լինիմ սանդուղք՝ ըստ որ հրեշտակք առ ձեզ իջանեն պէսպէս պարգեւօք , և ոչ օգնականու-
Թիք ։ Ի Թշնամեացդ երկնչիցիք . կացէք յաղօթս , և իջ-
Եբէ. Ժ. 20. ցէ առ ձեզ հրեշտակն . որ ելոյծ՝ ի ձէն բանտի եւ ի ձէն բանտի էլոյծ . և ոչ պաշտպանեաց Ժողովրդեանն էիցէ , նոյնպէս պաշտպանեսցէ և ձեզ ։ Ի վտանգի երկրին
Դան. Ժ. 13. լինիք . կացէք յաղօթս , և իջցէ առ ձեզ հրեշտակն՝
Տոբիթ. Ը. 4. որ զղօսա ի վտանգէն սոդոմայ զերծոյց . զսուրբսայ ի կլանելոյ ձկանն ազատեցոյց . զերբիս մանկունսն ի հնա-
Դան. Գ. 49. ցէն բաբիլոնի անվնաս ապրեցոյց . որ և զձեզ ապրեցուս ցէ ի վտանգից ։ Ի նեղութիւն և ի տառապանս լինիք ,
Դան. Ժ. 12. յաղօթս կացէք . և իջցէ առ ձեզ հրեշտակն , որ ազա-
Ել. Ժ. 17. րայ արտաքսելոյ և ըստ որդւոյ Լուրամ՝ ի վիշտս եղելոյ ե-
Ք. Թագ. Ժ. 7. բեւեցաւ , և զօրացոյց զնա ։ իջցէ առ ձեզ հրեշտակն՝ որ
Դան. Ժ. 35. զեղեւս զփախուցեալն յերեսաց յեզաբելի՝ կերակրով կազ
դուրացոյց . իջցէ առ ձեզ հրեշտակն՝ որ զամբակում՝ ի
հրեաստանէ՝ ի բաբիլոն փոխադրեաց ՝՝ ի կերակրել զդա-
նիել՝ ի գուբն առիւծուց ։ այս հրեշտակք ընդ սան-
դուղք աղօթից իջցեն , և մխիթար ձեզ լիցին ։ Ի հան-
գամանս ասացից . զՀոգւոյ փրկութենէ խնդրեցք . կացէք
Յովէլ. Ժ. 20. յաղօթս , և իջցէ առ ձեզ հրեշտակն , զորմէ յոելի ասէ , Թէ սպահեաց զիս հրեշտակ՝ ոն յերեքալ խմում
աստի , ի լինել անդ , և ի դառնալ խմում անտի . և սա
պահեսցէ զձեզ , և զքնացս ձեր ուղղ արասցէ ի Հանդս
պարհ փրկութենէ յաւիտենից ։

ՎԵՐՈՒՅ · ԻՆ ։

Յաշտիս անհատապատումն ի բարին ։

Ընտրեան · Ոչ ի սկզբանէ ընդէս էք ։ Յով · ԹԵ · 27 ։

Աչուածք ։

Կսկսել քեզի զառաքեալս և զաշակերտս իւր որպէս վկայս , ասելով · Ես գոյ վկայէ ինչ , անդէն ի վե րոյ լերուն զընտրեանս · զի ի սկզբանէ ընդ ես էք ։ Այլ կը ազատաւ · Որպիսի ինչ սկիզբն իմանայ քն ։ Յայտ է Թէ առաքեալք ի սկզբանէ ոչ եղեն ըստ քն · զի զկնի ի յետնորդ ամն կենայց քն յառաքելութեն կոչե ցան և ընտրեցան ։ Այլ դիտել պարտ է · զի քն ոչ ի մանայ աստ զսկիզբն կենաց , այլ զսկիզբն քարոզութեն իւրոյ · ոյր Թէ ասեր · Ես գոյ ի սկզբանէ քա րոզութեն իմոյ միշտ ընդ ես եղէք , զնծութեն իմոյ՝ ըզ գործոց իմոց՝ զվարդապետութեն իմոյ՝ վկայ լինիք ։ Այ՝ յայս միտ առաքեալքն ի սկզբանէ եղեն ըստ քն · և այս է նոցա յոյժ պանծալի ։ Այլ ոչ միայն ի սկզբանէ եղեն ըստ քն , այլ և ի վախճանի · և այս է նոյ նէս պանծագոյն ։ Այլ զի ոչ ի սկզբանէ , այլ ի վախ ճանէ կենաց սկսանիմն փառք մեր ։ զի վախճանն պսակէ զգործն ։ Այլ աւաղ · զի բազումք ի սկզբանէ կենաց լսեալեաց են ընդ քեզ · այլ ի կատարածի օտարանան ի նմանէ , մինչև ձշմարտիլ ի վէր նոյ , որ ինչ յառաջա կայդ ասէ ։

Ամաչարկութիւն ։

Ինձ է անհաստատութի մարդկան · (բաժանումն ·) զի բազմոց իբրև զարձանիմն նաբուգոդոնոսորայ , նախ՝ փլուխն է ասէլ · սկիզբն է եւանդնոտ ։ երկրորդ՝ լանջն և բազուկն արծաթն · մէջն է գաղջ · երրորդ՝ ոտն կէս յերկա թոյ և կէս ի խեցւոյ · վերջն է ցուրտ ամենևին ։

Ասան առաջին ։

( ) օրօրնակ լուանն ոչ դեմք և ոչ գոյն՝ ենոյնն , ասէն ։ ա · Պէս մարդիկ յոլովակի պէսպէս բարս զգենուն · նա՝ ի մարգս իսկ առաքինութեն՝ յոյժ են փոխոխական · զի բազմոց է սկսանիլ , այլ սակաւուց զգեղեցիկ սկսեալն կա՝

կատարել։ Իբր զի բազումք նմանեն սրձանին նաքա-
զոգնոսպայ, և ինչ. սրտակից ձեզ։ Ի սա աչք գթոյ՝ սր-
ձանին այն փոքր փոքր ի տորոտաս էջ յանարգութիւն.
նոյնպէս բազումք ոչ միանգամայն յոռանան, այլ աս-
տիճան քան զաստիճան ի յոռութիւն իջանեն։ Ի՞նչեւ-
ցուք զայս լաւ ևս։ Ո՞ սրձանին զայնմանէ գրեալ է,
Գաղ. Թէ էր նոքա ելեալ յոխոր։ Ի յայսիսկ գլուխ ունին, որք
բ. 32։ յերիսասարդութենէ և ի մանկութենէ իւրեանց ի փոյթ
առաքինութեան և ածպաշտութեան պատաղին. որք յամ
ազգ առաքինութեան կրթեցեն զանձինս. զորք ի մեզաց,
նա՛ ի տուճերէ իսկ մեզաց առաւել քան ի շանց և յո-
ձից փախչելոյն։
Ի՞. Իբր զի ոչ ոսկին ի հրահալելիս և աղնուագոյն, և ոչ
երկնքէ ժանգահարի. նոյնպէս բազումք ի մանկութենէ
զհոգիս իւրեանց յամ ժանգոյ մեզաց պահեն զերծս.
Բ. Թես. և այնոյ զարգարին զնա ոսկովէրոյն, իբր տաղանդն զիւր
բ. 18։ գահոյս։ Յայսմ է Թէ Աչմարիա և բուն ոսկի փորձի ի
Սիր. հնոյն, ըստ գրոյն վկայելոյ. Հրով էորձէ ոսկի։ Այնպէս
ի. 5։ բազումք յերիսասարդութենէ և ի մանկութենէ իւրեանց
փորձին լինել Աչմարիա ոսկի։ և ինչ. Հրով սիրոյ առ Աստ
և առ ընկերն, որով և օր ի՞ օրէ ևս քան զևս լինին կա-
տարեալ։ Ոսկին է հրահալելի յայժ ծաւալական. և ի՞
ազատեսաւորին կամայ յերիւրի և ընդարձակի, մինչև
երբեմն ծաւալիլ նման ի թիւթաշնա նրբինս։ Այլ զինչ
ցուցանի սակաւ, բայց եթէ Աչմարիա և կատարեալ
հնազանդութենէն. զոր բազումք ի մանկութենէ ծնողաց,
վարժապետաց և մեծաւորաց իւրեանց մատուցանեն,
մինչև առ ակնարկել նոցա ոմն միմ հալեալ զիմ առաքի
նուէից և բարուց բարեաց զտպաւորութեան յանձինս ընդ-
նել։ Այս ոմն ոսկի թէպետև ծեծի, ոչ սուր հնչէ իբրև
զայլ հրահալելիս. նոյնպէս բազումք յառաքինի ամն ի-
րեանց ոչինչ ամբարտաւանութեամբ կամ պարծանաւք ձայն
հնչեն. այլ յամի խոնարհեալ փոյթ յանձին ունին։ Ո՞հ
ոսկի գլուխն մանկութեան. ահա եռանդնոտ սկիզբն։ Ո՞յ
սկիսկ ոսկի գլուխ եղև սոզոմոն յառաքինի ամն իւրոց
Ա. Թագ. սիոց. ի՞ այնմ. փրեաց սաղոմոն զքո, գնալ ըստ ձրամանաց
գ. 3։ տեառն հօր էորդ։ Այսպէս Թէ զհարգ եղև առ յաստակ,
ցուցցի ձեզ ի մանկս յետագայս։

Ա՛ստ Եւսեբէ ։

Ա՛ջն է գաղջ։ Ա՛յո՝ բէմէ որբ՛ի մանկութէն Իւրեանց ։ջ.
եւանդնոտ էին՝ ի բաբէն, ՚ի Տասանել յաւուրց
գաղջանան յոյժ յառաքեալսն, և յիմծայաշուն ։ Իբր
զի գլուխն էր ասէի, բայց լանջք և բազուկք լինին աբ-
ծաթի ։ Ա՛ծաթ՝ զոր ոչ առեալ վաթին ՚ի պետս, յիր-
կար ինացեալ թխանայ ։ այնպէս բազումք, որք յառա-
ջին ամ տիոց Իւրեանց ժրաքան էին ՚ի վաստակս կամ
յուսալն, Իբրև Տասանին յարբունս՝ բազմին ՚ի բարձ
առաքելոյն, առնեալ զանձինս Տանապազորդ դառար-
կուէ ։ և այնպէս դառարիացեալք սկսանին թխանալ,
և կորսուանել զանուն բարի ։ Ա՛ծաթ՝ թէպէտ և ՚ի
քնէ է ազիտակատու, բայց չիմամբ ըստ ազիտակ Իրն՝
աղտ գնոքօք արկանէ ։ Այնպէս բազումք յարբունս Տա
սակի երևին դեռ ազիտակ, ոչ ՚ի մտատագ տիս ։ այս է,
երևի ՚ի նոր առ երեսս առաջին փայլուն ածպաշտութէն ։
բայց զղջեալ կայ ՚ի նոյն թխութէն ինչ ախտից ։ ոչ ևս են
այնպիսիք, որպիսիք յառաջն էին ։ այլ երևին միայն այն
պիսի, զի զթխութէն ազատ, այս է՝ զգործս չարեաց և
անօրէնութէն ՚ի վեր երևեցուցանեն ։

Ա՛րեալ է, թէ սերմն որ անկաւ յերկիրս բարի, ետ պը- ։ի.
տուղս սէսսէսս ։ Էր որ հարիւրաւոր ։ և Էր որ վաթսնաւոր, Ա՛ստ ։
և Էր որ երեսնաւոր ։ Ա՛արթ էր զարմանալ յայս վայր, ԺՃ ։ 8։
Թէ ՚ի՞ր աղագաւ երկիրն այն Թէպէտ և բարի ՚ի Տարիւ-
բուսոլին ախեալ էին էք յերեսնաւորն ։ Բայց զայս յա-
յտնի ուսուանութէմբ պատասխէ ։ Ա՛ստ լինի երբեմն զի
մանուկ որ բերէ պտուղ Տարիւբուսոր ։ այսինքն է, քան
պտուղս առաքինութէնց ։ Օ ինչ ապա ։ նոյն երկիրս յետ
ատկաւ միոյ բերէ պտուղ վաթսնաւոր ։ այս է ։ նոյն մա-
նուկ յառաւելուլ ամաց նոճազի յառաքինութէն ։ և
առաքինութէնն որ ՚ի մանկանն եղև մեծ, ՚ի Տասանել
նորա յարբունս՝ լինի փոքր ։ սկիզբն է եռանդնոտ, այլ
ՀԶջն գաղջ ։ գլուխն եղև ոսկի ։ այլ լանջն և բազուկ են որ
ծառի ։ Ա՛ւ այս ևս յայտ է ՚ի սաղմոսն ։ որ յետ ամաց
ինչ թէպէտ և չև էր չարացեալ, բայց ոչ ևս ոչ յա-
ռաջն՝ էր ասէի ։ և ծաղկեաց ասէ սաղմոսն կառաւ հեծեալս ։ ։ Թ։ Ք։
ասէ լանջ և բազուկ արծաթէ ։ իսկ թէ ոչրպիսի եղէն ասէք, ։ 26։
ցուցցէ քեզ մանուս երբորդ ։

Ա՛ստ

Ե. Ոչ երջանիկ է ցաւրա աներևոյթն ։ Որպէս արձանին նախա-
նշական գլուխն եղև ոսկի , նոյնպէս առ մարդիկ Հաստատութիւնն սկիզբն է եռանդնոյ ։ Որպէս այնր արձանի լանջք և բազուկք եղեն արծաթիք՝ անմահ գլխոյն , նոյնպէս առ մարդիկ յոլովակի մէջն է գաղջ ։ Իսկ ոտի արձանն այն՝ ի սաւորոտ իւր այնպէս պահաեաց , մինչև լինել ոտից նր կէս յերկաթոյ և կէս՝ ի խեցւոյ . նոյնպէս առ մարդիկ վերջն լինի ցաւրա աներևոյն . զի՝ ի վախճանի յոլովք յոտանան ։ Ա՝ ոչ կիրաւի գոյ հաւ քարտոս ։ Ո՝ վ ձուլիչ գործուածոցս , որք զգործ իւրեանց սկսանիս յոսկի , և վախճանին՝ ի կաւ ։ Ա՝ յսպէս վախճանեաց զգործ իւր սաղմոն . որ՝ ի սկզբան եղև ոսկի , ապա արծաթի , Հուսկ յետոյ պղնձի՝ երկաթի՝ և խեցեղէն ։ Վասնզի եղև պղնձի , յորժամ սկսեալ սկաւ զկա-
Նայա ։ ասէ . ԵՒ արդ սաղմոն էր ինքեան ։ եղև երկաթի ,
Ժա. 11։ յորժամ զհնազանդեալս իւր առ առաւելոյ զհանդերձեան արքունեաց՝ հարկապահանջութիւն չարչարեաց . զսրտի յետ մնհոն իւրոյ բռղոք կալան առ ռոբոամ
Ժբ. 4։ որպ ի նր . ասեն . հայր ո ծանրացոյց զուծս մեր ։ Իսկ եղև
Ժա. 4։ խեցեղէն՝ ի ծերուէ իւրում . լի՝ , և եղեն՝ ի ծամանակի ծերբուինն սաղմոնի՝ հանապ նր խոտորեցոյցին զսիրտ նր ընդ աստ-
ծոյ օտարաց ։

Ը. Կամիցիր գիտել , ուր նման է մարդ՝ յոյդոյդ՝ի բարին ։ Ո՝ ւանոտ է , որ ոչ կայ մնայ՝ ի սկսեալն . այլ արագ վտ-
Ժէ. 1։ թի յախտաւորութի՝ ։ Իշոյ նման է այնպիսին , որ յընթացս իւր արագոտն գնայ , բայց յանկարծաւտ կառնի կասկ ։ Ա՝ յդ սակաւ նմանակ է այնպիսին , որ՝ ի դոյզն
Իշէ. 1։ շիւղոյ ծանրի ։ Որքա՛ն են , որ անդին վաղվաղակի ընկնապար-
Լբ. 8։ հասն՝ զոր պարտիրեցեր նոցա ։ որքա՛ն են , որոց բարի առաջադրութիւն առաւաւտու՝ մնանն՝ ի միջօրեի ։ որք յառաւ-
Ամ. 6։ աւտու սաղմեն ։ ո՛վ սասանեցոյց յաւիտեան . բայց զմիջա-
Ամ. 7։ տւրք մնրեն է ասել նոցա ։ ի խորոց կարգաւի առ տէր ։
Ա՛ղմ. 1։ Որքա՛ն են , որոց՝ ի սիրտս՝ այն ինչ էլանէ փեսայն , մտա-
Եւսեբ. Ը. 16։ նեն օտարոտի ցանկութիւնք ։ Ո՛վ որքա՛ն են , որք պիղծոնա՛ի պաճարն որ գործեալ՝ զսկսեալ Հանապարհ ածպաշտուի-
թեան ։

Յարբօթ։

Ո այս ՚ամ քաջ ՚ի միտ առեալ, զդայչ լերուք չմանձ-
ՃՆ. ՃԹ. 26. ՚անալ ՚ի բարին։ կինն զսխտոյ Հայեցեալ յետս, փսխեցաւ յարձան աղի։ Արդ՝ եթէ սկիզբն արարեալ է ձեր Ձանապարհի փրկութեան, մի՛ ըլ կրունկն դառնայք. և մի՛ ևս Հայիք ՚ի Ձանապարհ անօրէնութեան. զի մի՛ յան կարծահաս պատուհաս առ յայ ՚ի ձեր վրէ եկեսցէ։ Ա՛ւ թէ գլուխ կենաց ձերոց է ոսկի, փոխեմ յանձին կալջիք, զի և ոտքն իջեն ոսկի. այս է, Հանապազորդեաջիք ՚ի բարին խոստա։

ՎՐ Ա Թ Օ Ր Ի Ն։

Յաղագս ըէ հոգին սբ Նման է օդոյ։

Ննաբան. Յոկ միսիթարիչն Հոգին սբ։ . . Նա ուսուցէ ձեզ զամե։ ՅովՀ. ծդ. 26։

Սկսուածք։

Ընչուհե է իմ սկիզբն արարեալ այսոր խօսիլ ըզ դերապատիճ յատկութեանց եւ առաւելութեանց սբ Հոգւոյն, ընդդէմ ՚ի մէջ արկել Հարցանեմ. զի՞ է զի Հոգին սբ ուրեք ուրեք ՚ի սբ գիրս կոչի Հողմ։ Ա՛ւ ընդդիմա՝ մեկնիչն ՚ի վէր բանին յօրՀնեաւ. զի Հողմ ՅՃ. ոսբ կոչի, ասէ. վ՚ա զի Հոգին է օդ։ Ա՛յլ պատասխան ՃՀ. 8. նմա դեռ պիտ ոչ Հաձէ. քանզի դարձեալ Հարցանեմ. զի՞ է զի Հոգին սբ կոչի Հողմ՝ որ է օդ. և զնաւրդ ոչ կոչի Հող, կամ ջուր, կամ Հուր։ Օ՞ր է, զի յօդոյ և սբ յայլ տարբերայ առնու զիւր անուն՝ սբ Հոգի Օ պատճառն ՚ի վէր բերի դիզակոս նիւթոյն յառել իւրում. վ՚ա այնորիկ Հոգին սբ կոչի Հողմ՝ այս է օդ, զի սբ Հոգի և սբ ջուր և սբ Հուր՝ ևս Հաստատակաց. իբր զի լսելիք երբեմն, Թէ այս Հող իմի՛ է, և այն օտարի. այս ջուր իմի՛ է, և այն օտարի. այս Հուր իմի՛ է, և այն օտարի. քայց սբ երեքք լսեմք, Թէ այս օդ իմի՛ է, և այն օտարի. վ՚ա զի օդն Հա տարակաց ի. և առանց օդոյ ոչ ոք կարէ կեալ,

Հիմնաբերութիւն։

Ա՛յս Հոգին սբ բարւոք կոչի Հողմ, որ է օդ. զի երբեմն զօդ՝ Հաստատակաց է սկզբան։ (Բաժանումն ։ Ա՛նգղն Նախ-

ընդմտանել , հնել , և բարգաւանձեցուցանել . երկրորդ զօրացուցանել , բարձրացուցանել , և բորբոքել :

Ի՝ սան առաջին :

ա . Սպիտն սէր ուղիղ կոչի հոգի՝ որ է օդ . զի իբրև զօդ՝ հաստարակայ է պիտոյ : Այսպս առաջին օդն կամ հոգին ի բնէ այնպէս նրբին է , որ ուր և դառանէ ծակ բաց թեպետ և փոքրիկ , ընդ այն մտանէ : Այս ահա յատկութիւն պատշաճող է հոգւոյն սրբոյ . ոչ թաւխանալիկ է նա նուրբ հնչմամբ . ոչ ի սիրտ մարդոյ , որ ամօրժակաւ բարեաց բաց իցէ , անդէն մտանէ . ոչ ի միտս մարդկան ներդոյ ծեալ՝ ազդումն զղջման , և յօդդումն գործոց բարուց ի նա անօրինաց . նա երբեմն և անկոչ գայ ի մարդ . ոչ յայտ է ի պօղոս . յոր եկն ետուստ անկոչ , և նորհնտացն քարոզիչ և առաքեալ զնա արար . մինչ յիրաւի էր ասել նմա . եկն ի վեր իմ հոգի , վերացոյց զիս , և հանգիստ հաստատ ի վերայ ոտից իմոց . և լռեաց , զի խօսեր նա ընդ իս : Այսպէս զբերամոյ , թէ ի հանել զթեղն յիւրոյ փորոտեաց , ո՛չ լսոյ տուն և բնակարան պատրաստել իւր յերեսաց ցրտոյ ձմերայնոյ , այնպէս դատարկի նէր միտ , մինչև ոչինչ մէր նայ ի նմա , բայց միայն օդ . և այն օդ պահէ զնա ի կեանս : Այս դմին օրինակի յայնմ՝ որ ի սրտի իւրմէ ի բաց հանէ զմեզս . և զթեղն՝ այս է զժամանակեայ ստոյգ ուճածս բաշխել յաղքատս . զի նորքօք տուն պատրաստես ցի իւր յերկինս , բնակիլ անդ ի ձմերայնի , ձի է յետ մեռու . անդէն վաղվաղակի մտանէ ի նա սէր հոգի , և ամ պարգեւօք հնորհաց լնու :

ը . Ասացեալ որպէս հոգին է շունչ կենաց և փչումն , նոյնպէս սէր հոգի է շունչ եկեալ ի բերանոյ հօր և որդւոյ , որ փչէ ի մեզ և ընդ այս է՝ ուսուցանէ , ազդէ , և յայտնէ , զինչ պէտք են մեզ սրբոյ փրկութեան : Այս այսմ . յորժամ եկեսցէ նա հոգին ճշմարտութեան , առաքնորդեսցէ ձեզ ամ ճշմարտութիւն : Իբր զի հոգին սէր է ոչ պատգամաւորութ , որ յաճախ ասէ հօր եկեալ՝ զկամս նէր մեզ զեկուցանէ . և յիրս փրկութեան զմեզ խելամտեցուցանէ . ոչ քաջ երևեցաւ յառաքեալս . որք առաքմամբ սէր հոգւոյն զամ ազգ լեզուաց ուսան . պարգև մարգարէութեան ընկալան , և խօսէին ի պէսպէս լեզուս զիջմանցն :

ե . Այս ևս . ոչ հոգին կամ օդ զմարմինն առնէ կեանս և կենագործէ . իբր զի պատրաստ և բաւականացու-

ցանկ զնա առ շարժումն և գործողութիւն . նոյնպէս սէր
Հոգւի՝ յոր օգի շնորհօք հեղանի , զնա հոգեպես կենա-
գործել , և առ գործս բարութիւն պատրաստել և պատ-
շաձել . ըստ այմ , ածաբանի ես ածեմ ՚ի վէր յեր ղառնալ կենդանի երեսի .
. . . և զայ ղրփե իմ ՚ի յեղ , և լինիլիս կենդանի : Այայո ե Թէ ես.ե.6.
ոսկերքն ցամաքեալք՝ յոգոյ վէր ըստ մարգարէին՝ ձգեցան
մարմին և ջիլք և մորթ , դեռ չէին կենդանիք , և ոչ
շարժելին . մինչև եկն ղառնալ ՚ի երից հողմոց : Ո՛նոյն ՚ի դէպ ես.9 :
ե ասել զմարդոյ . որում անհնար ե հոգեպես կեալ , Թէ
չէ ՚ի նմա հոգի սէր :

Ա՛ռն երիցդ :

Յասացելոցս ցայսմիայր ՚ի միտ առիք , Թէ հոգին սէր է. ժ
ընմանել աղբեցութիւն . փէ ձնմարիտ ուսուցմամբ.
առնեցուն առնել ընորհաբաշխութիւն . արդ ՚ի միտ առիք
և զայլ յատկութիւնս օգոյ՝ պատշաձականս հոգւոյն սէր :
Այայո ե Թէ շունչ կամ օդ զօրացուցանէ զմարդ . քանզի
սովաւ մարդ յատկին կայ , և արիանայ , և կայ և մեռանի .
որպէս և զօրին հակառակն մարմինն անշունչ հարկիճ
անկանի , և անկեալ մեռանի : Նա Թէ յիր ինչ կայ շունչ ,
անդէն ապականի , փտի , և նեխի : Ա՛սա սմին օրինակի
հոգին սէր զմարդկի առնէ յարատեւս ՚ի բարին՝ և զօրա-
ւորս . և այսմ ևս վկայ են առաքեալքն . որք հոգւով
սէրվ լցեալք՝ արիացան և քաջացան ՚ի համբերել աղքի
աղքի հալածանաց :

Այ ևս որպէս հոգին ունի զզօրութիւն վերամբառնալոյ , է.
զօր ցուցանէ ՚ի Թուացանել զԹեԹև մարմինս . նոյնպէս
ևս հոգին քնակեալ ՚ի մարդ՝ ոչ Թողու նմա ատորաբար
զերկրաւորսք յածիլ . այլ տայ նմա ՚ի վէր յերկնայինս
ամբառնալ խոհմամբ . ըստ , հոգի սէր վերացոյց զիս և բերէ զիս ես.14.
բացոյց :

Այ ոչ շունչ կամ հողմ արծարծանէ զշուր՝ և առաւել ձ.
ևս բորբոքեցուցանէ , նոյնպէս սէր հոգի զմիտս և զըղ-
կամս սիրով վառէ և բորբոքէ . ըստ , սէրն այ ածաբալէ ՚ի յն.ս.
սիրտս մեր ՚ի յեսու հոգւոյն սէր՝ որ տուաւ մեզ :

Յերերուի :

Յասացելոց աստի յայտնի երևի , Թէ հոգին սէր ուղիղ
կոչի՝ շունչ կամ հողմ . զի զնմա զշունչ զօդ և զհողմ
յատկութիւնս ունի , ա՛յս զայս սէր հոգի մարմին ե կոչեալ սրան

ելլել · զի առաջնորդ է՝ ի գիւղավարել · ուսուցիչ՝ ի խե-
լամտեցուցանել · դատաւարակ՝ ի խնամակալել · ուղղիչ
՝ի խրատուել · հովիւ՝ ի մտուցանել · միխեթարիչ՝ ի սփոփել·
միջնորդ՝ ի հաշտեցուցանել ։ Օ՛ի ևս յաւելից · հոգի
Ի.Թես· ահն է ահեղացուն ձաւրաբարպետ , ահեռաւոր , ահեռաչեաց ։ ա-
Ե · 21։ պա յայտ հեռուէ յոյնից գործ ձեռնարկցուք , թէ ոչ նախ
23· զձաւրատարպետս՝ , և զձաւրատարպետիս զօրութիւն յօդ-
նութիւն կոչեցուք ։

ՎՐԹԱՕՐ · ԻԹ·

Հաղագս խոնարհութեան ահեղաբեր երդմանն ։

Ա՛նաբան · Ա՛կրտեցէք զնո յանուն Տօր և որդւոյ և հոգ-
ւոյն ծիր ։ Ա՛մէն · ԷՀ · 19 ։

Ախոռաճ ։

Ա՛յ սակաւ ախտակից լինիմ , քանիցս անգամ՝ ի
դէպս ծննդոց կարգամ զպատմութիւն նահապե-
տին յակոբայ ։ Կրնէ՛ն անդ , թէ յակոբայ բըր
Ծննդ· և ծանր ծանր աշխատութիւնս յանձն առեալ վա-
ԼԱ· 23։ հաբելի , իբրև ծառայեաց ամն եօթն , զի առցի ըզ-
նա իբր կնութիւն , ահա՛ի լման ժամանակի իւրոյ աշխա
տութիւն՝ ի խնդրել զնա՝ ի լաբանայ հօրն նմ , փոխանակ
հաբելի զաղա մանչին առ նա զվիւս քոյր նր զլեա , որ
էր զլխակն ։ Ա՛րդ՝ ելոյծ սիմեան ախտակից լինել յա-
կոբայ , որում յետ այսպիսի և այսչափ հաւատարիմ ծա
ռայութեան չտան զնաբելի զհաբել · ոչ կոչ այս
խաբել զայր և զծառայ հաւատարիմ ։ Ա՛պա յերեւ
եաղոբ կալեալ յակոբայ՝ զնննդ լաբանայ յանդիմանե
ասելով · ոչ վասն լեայի , այլ վասն հաբելի ծառայե-
Ամ· 26· ցի ։ Ա՛յլ զինչ առ նա եղև պատասխանի · չէն օբէնք չեն
դերամ տալ նախ զկրտերն քան զերեցն ։ Օ՛ այս լաբան առ յա
կոբ · զայս և ասէ առ մեզ ասէ · ապա անձանց լինցուք
ախտակից , և մի յակոբայ · զի օրինչ գնամանէ գրեցաւ ,
նոյն և մեզ պատահեսց ։ Օ՛րինչ լեայիւ նշանակիցին ,
բայց եթէ հաւատաք ։ Ուստ արդ հաւատաք գիմացին ։
այն որպէս և օգտատիրոջ վիպայ · հաւատաք են՝
ասէ , զոր ոչ տեսանեմ ։ Եւ որպէս լեայիւ հաւատաք ,
նոյնպէս հաբելիւ պայծառ տեսութիւնն այ խնամի ։
Ա՛պաքէն յայտ է թէ հաբելի առաւել ըզձանազ-

քան

քան լսայլ. յի՛ յաժարագոյն կամիմք տեսանել զնոճ, քան հաւատալ միայն. բայց յայնմհետ ընդառ, այս է՝ ի հայրենի գաւառ մեր՝ օրէն է լսայլ, այսինքն է՝ հաւատոց յառաջել. և հաւաքելի, այս է՝ պայծառ տեսութեն նոյ՝ զինի գալ. վ՚անգիս այս գեղեցիկ կարգաւորութեն է նոյ, բերիլ մեզ յանկատարս ի կատարեալն։ Եւ վասն ը. կ։ն։ն։ ը պօզոսի, այնմ պետանէ ընդ հայելի օրինակաս. որ առա- ժդ. ։։։ ։։։ ջելապես ձշմարտի ի խորհուրդ ամենասքն երրորդութե, առաջադրեալ մեզի քննութենի ասա. դիտեցէ՛ ընդառ յանուն հօր և որդոյ և հոգւոյն սրբոյ։ Ի՚ղջ արդարև առաւել հաւատալ պիժոն է խորհրդոյս, քան մտօք որոնել։ Արդ յանիւցիք. իսկ անմարթ ինչ իցէ զոյս խորհուրդ իրօք ինչ բացատրել. ւնդ՚ի պիժան զաչս մտաց ի ոտ յառել. պատուհանեմ՚ք պօզոսի, մարթ է մեզ զնա պետանել, բայց ընդ հայելի օրինակաս. ոնդ ցուցցի յառաջակայդ։

Հղհռաջաբանութիւն։

Օ խորհուրդ ամենասքն երրորդութե մարթ է ի՛ իրաց ինչ բացատրել խորհրդաւորնշանաց, այս է՝ արարածովք, (բաժանումն.) ի՚ սմա երկրաւորօք. երկրորդ՝ երկրաւորօք։

Ա՚ռաջն առաջին։

Ե՚ղջ ձեր արարածոց հրեշտակք են վերադառ. ապա՚ի ես. հրեշտակաց սկիզբն արասցաք. և՚ի սոսա զպատակեր ինչ և գնմանութե ամենասքն երրորդութե խնդրեսցուք։ Վ՚իտեք, զի հրեշտակք արտճին յերից քահանայապետութե. և յիւրաքանչիւր քահանայապետութե կան երեք երեք դասք հրեշտակաց։ Ի՚րդ՝ քննեսցուք զմի՚ի քահանայապետութեդս միայն՝ զվերինն. և դադուք յայտ յանդիման զերիցութե խորհրդաւոր նշան։ Ի՚ քահանայապետութե վերին կան երեք նախնի դասք հրեշտակաց, ասեմուք, քերովբէք, և սերովբէք. յոր դասս էր բնակ և մի ձոնութե փառաց երևի. յաՀոսս՝ որպես մեծվայելչութե. ի՚ քերովբէս որպես ձշմարտութե. ի՚ սերովբէս որպես սէր. և ա՚ղ ոչ տեսանիցե յայսմ զերից անձանցն առանձնաւորութե։ Ի՚ց ասպաքին մեծ վայելչութի վերաբերի առ հայր. իբր զի նմա սկզբնաքար ընծայի։ Ի՚ց ասպաքին ձշմարտութի ընծայի որդւոյ. որ ասէն զանձնէ. Ես եմ Ճանապարհ, ձշմարտութի և կեանք։ յ։ի։ ժդ. ը. Ա՚ց ոչ ասպաքէն սէրն պատշաճի հոգւոյն սրբ. իբր զի

է սէր , որով Հայր զորդի սիրէ , և որդի զՀայր : Այս-
քեան սէր երանելոյս յայտնաբար զայս ուսուցանէ , յա-
սել եւբուամ . Հոգին ՅԱ ոչ է Հայր , և ոչ որդի . այլ սէր,
զոր ունի Հայր առ որդի , և որդի առ Հայր : Այս միու-
թիւ քահանայապետութեանն միութիւն ՈՅ , և երբեակ դա
սուք քահանայապետութեանն՝ երրորդութիւն ուծայնին ան-
ձանց ցուցանել :

ի . Այսպէս մարթի է բացատրել զայս խորհուրդ երկնից , որ երբեակին է ըս ահաբեղէն , որ ասէ զանձին՝ չափչփել
Ես . կր . զերկինս , յերբորդ երկինս : Երբ զի երկինք են երեքկին . քանզի է երկին , որ ասի շրջական , և աստղալից . այլ Հաստա-
ժր . 2 . տութեանն . ըստ որ Հաստատեաց և եռեցն պարունակէ մեզարա-
կաց՝ որ ըստ նոսիա : Այս է երկին՝ շարժական և ոչ աստղա
լից , որ կոչի ապուէղեն : Այս է երկին՝ որ ոչ շարժական է ,
և ոչ աստղալից . անուանեալ հրեղէն , ուր է տեղի երանե
լեաց : Այդ՝ երրեակ այս երկնիցս մարթի է ձանաչել զեր
րորդութեան անձանց : Այս թէ զնարդ . լուր : Այսու՝ հրեղէն
երկնիսն , որ չէ շարժական , նշանակի Հայր ուծ . իբր զի
է առիւնեալն անշարժ . և ըստ պուէետիկոսի՝ զժամանակն՝ ի
յաւիտենից տարատրոհեալ , ինքն անշարժ՝ ոմի տայ
շարժուն : Ըստ աբծական երկնիսն կամ Հաստատութիւն՝ նմա
նալ մարթի է զորդի . որ եղև շարժական՝ յորժամ էլ՝ ի
Հօրէ , և եկն յԱՅ մեր մարդկան . ըստ բանի Հանդանա
կին . որ յաշտ մեր մարդեան , և վե մերոյ երկնից էլ չերկնից ,
Եսայ . ի հակ երրորդ երկնիսն , որ է շրջական և ապուէղեն՝ մարթի
Խոտ . է խմանալ զՀոգի սէր . իբր զի ՝ի սէր դիրս ասի Հոգի Ա-
Ի . 22 . պատր . գործի . գործարարք : Այսպարկեն որպես ըստ ասակին
յատակ տեսանելեաւ , Հոգեպես Հոգեւոյ Հանձարոյ լուսա
ւորի մեր միտ ՝ի Հանդանել զորինչ իւրովին անձեռնհաս
էր Հանդանել և ուսանիլ : Այս և այ թէպէտ Հոգին սէր է
շարժուն չինքեան , այլ ամենևին անշարժ . բայց ասի
շարժուն ՝ի սէս , առ որս գիջանի գալ : Այանդի առնէ
զնա շարժական պատրաստական Հնազանդութեան իւր
է յաւաքեալս , զորս այնպէս շարժական արար , մինչև
Այոհ . ընդ ամ երկիր երբարեաց նոցա : Այս յարարչուէ իսկ երկ-
նից եղեալ ուծ երրորդութեան անձանց :

ի . Այայց յայտնագոյն և զիսորհրդաւոր նշան խորհրդոյս ունիմք յարեգակին . որով և զերս ուծայնին անձանց Հա
Հոգւապէս խմանալ մարթիմք : Այսու առաջին՝ ոմի արե
գակն ծագէ զՀառագայթ ոչ ազատօրէն , այլ բնաւո-
րա-

թագէս և անխառն մաքրութիւն , նոյնպէս Հայր Ծնանիլ զորդի ոչ ազատօրէն , այլ բնաւորապէս և ջինջ մաքրութիւն : Եւ ոչ պարեգահել և ի Հառագայթէ արտադրիլ ջերմութիւն , նոյնպէս ի Հօրէ և յորդւոյ ելանել սուրբ Հոգի : Ահա խորհրդաւոր նշանակ երկութեան և արեգական , Հառագայթ և ջերմութիւն : Եւ ևս ոչ արեգական յատուկ գրել զՀառագայթն , ոչ է յատուկ քան զՀառագայթն , այլ Հառագայթն մշտնջենակից է արեւուն . նոյնպէս Հայր ի յառաջածէնն զորդի ոչ է յառաջ քան զորդի , այլ յաւիտենական է նմա որդի : Եւ ոչ արեգական միշտ ծագի զՀառագայթն , և Հառագայթն միշտ է ծագեալ յարեգականէ . և ոչ երբեք անջատի Հառագայթն յարեգականէ , կամ արեգական ի Հառագայթէ . նոյնպէս Հայր միշտ ծնանի զորդի . և որդի միշտ ծնանի ի Հօրէ . և ոչ երբեք անջատի Հայր յորդւոյ , կամ որդի ի Հօրէ : Եւ միակ որդին առի լոյս է լուսոյ , և նշոյլ մշտնջենաւոր լոյսոյն : Ահա յերկինս արարածս արեգական է երկրորդ խորհրդաւոր նշան սուրբ երրորդութեան : Խոսք. ԿԳ. 26.

Ա՛ստ երէրորդ :

Ա՛յլ կիզգուք ի վերին դասսուն , և Հայեացուք յայնս՝ որ մեռ են մեզ . թէ երեւս յայնց՝ որ առ մեզ են՝ առ յուք առնուլ ինչ Ծանօթութեան , քան յայնց՝ որ ի վեր են քան զմեզ : Եւ զի Հասարակաց են բանքս , ասեմ զՀասարակաց յառաջ առ յուք զկորհրդաւոր նշանս : Ի մէջ երկրաւոր արարածոց նախատիպիւ է մարդ . ասեմ ի մարդոյ առ յուք զառաջին խորհրդաւոր նշան : Յայտ է թէ սմա մարդ կրէ յինքեան զամենացն երկրաւոր զգայութիւնս . դրեալ իսկ է . ի պատկեր ՚ի արար ես զմարդն : Ահա Ծն. Ա. 6. Հարկ է մարդոյ ի՛ր իրաց ինչ երեւեցուցանել զինծ : Ամ զիմարդ , լուսաբոյս օգոստինոս : ոչ Հայր սուրբ , որդի սուրբ , Հոգին սուրբ , ոչ երեք սուրբք են , այլ մի սուրբ երեքանձնեայ . նոյնպէս Հոգի մարդոյ է միտ , կամք , և յիշողութիւն . բայց ոչ երեք Հոգի , այլ մի Հոգի երից կարողութեց ունակ : Եւ յերիս յայսոսիկ զգայուեր ոյ կրէ պարզեւատպես յիւրում բնութեան մարդս մեր ներքինս : Այսինքն այլ վկայեմ , լուսաբոյս բեւեռաբերդոսի : Ի՛նքս մեր սուրբ , պատկեր է ոյ . յորում են երեք ինչ . յիշողութիւն , խմացումն , և կամք : Յիշողութիւնն նման եմք Հօր . ի՛մացմամբ՝ որդւոյ , կամքն՝ Հոգւոյն սրբոյ : Ահա սուրբ մի

է յետութիւն հոգւոյ . այլ ո՛չ ապրեցուցանէ զանձն . նոյնպէս
ապրեցուցանէ զանձն , այլ ո՛չ ապրեցուցանէ զհոգին

յայսմ ամենի : Եվ Հարցումն լինի ասել՝ զաղբերն ,
ոչ կարեմք ասել՝ թէ ե գետ . և ոչ ի Հարցանել զգե-
տոյ , կարօղ եմք ասել , թէ ե աղբիւր . և գարձեալ
զծովակ ջրոյ , որ յաղբերէ և ի գետոյ , ոչ գետ կարօղ
եմք կոչել և ոչ աղբիւր : Այլ յերեսին ի տուս ասեմք
լինել ջուր : զի թէ Հարցանեմք , զինչ ե որ յաղբեր
անդ , պատասխանի , ջուր : Թէ Հարցանեմք , զինչ որ
ի գետոդ ե , նոյն պատասխանի . իսկ զինչ որ ի ծովակիդ
ե . ոչ այլազգ ինչ պատասխանի լինի . բայց ոչ երկս
ջուրս ասեմք զայն , այլ մի : Այս ամին օրինակի ասելոյ
զանձանց աներեսաբէ երրորդութեն . և երեխա գ են : Օ ի =.3-ւ.
ի Հարցանել ուրուք . զինչ ե Հայր , պատասխանեմք . ե . 7 :
ձոճ : զինչ որդի . նոյնպէս ձոճ . զինչ Հոգի սբ . և սա
ինքն ձոճ . բայց ոչ երեք ձոճք են , այլ մի ձոճ : Այդ
որպէս ի ջուր , նոյնպէս և ի տուրբ Հրոյ նմանութեն
խորհրդոյս յայտնի երևի . զի ոչ ի Հուրն են երեք ինչ ,
լուսաւորութեն , ջերմութեն , և վառումն . միտև ուր
ուրեք ե Հուր , անդ և երեսցուն սոյ լինել . սակայն և այն
պէս ե մի Հուր . նոյնպէս և յերրորդութեն Թէպետ են
երեք անձինք . բայց մի ձոճ : Այս Թէպետև այլ ինչ
ընծայի լուսաւորութեն , այն՝ զի լուսաւորէ զաչս . և
այլ ինչ ջերմութեն , այն՝ զի ջեռուցանէ զձեռս . և այլ
ինչ վառման , այն՝ զի լուցանէ զերծակ . բայց վա այսը
ոչ երեք Հուր են , այլ մի Հուր . նոյնպէս Թէպետ Հօր
կարողութեն ընծայի , և որդւոյ իմաստութեն , և Հոգ-
ւոյն սբ սէր . բայց վա այնը այս երեք անձինքը ոչ են ե-
րեք ձոճք , այլ մի ձոճ : Ե երեխա գ են :

Օ Հուսկն ասացիոյ . ոմն ի Հետոյ մտրթ ե Հանապել , զի .
Թէ որպիսի ինչ կենդանի անցեալ լոյն ըստ այս կի ըստ այն ,
նոյնպէս գրեթե յամ արարածս Հետք ինչ երրորդութե
երևին : Այսեցարուք ի ծառն , և տեսանիցէք , զի ի
նմին վայրի կայ արմատ որպէս ծնօղ . բուն՝ ոմն որդի ,
և ոստ ոմն Հոգի սբ : Այրեք ջահս երիս . որք Թէ միայոր
վառին , ոչ երիս այլ մի բոց Հանին . բայց ոչ մի ջահ
այլ երեք ջահք են : Այրեք արս երիս . որոց մին գի-
տութեն ինչ եգիտ և ուսոյց . միւսն ի գտոդին ոստ և
գրեաց . երրեն կարդաց , և ի միտ էառ : Այ ապաքէն
յայսմ տուալինն զգ Հատութեն ոմն յիւրմէ . երկրորդն
միայն յատաջոյ ոմտի . իսկ երրորդն յատաջոյն և յերկ
րորդէն : Այդ ոմն յայս վայր տեսանեք երիս ուսուցիչս ,

և մի ուսումն, այնպէս խնամոյիւք զերիս ուծացին անձինս, և զմի ուծութիւն. և առաջիկք, թէ երեխեա դ են։

Յերրորդ։

Առեմ այսուհետև. զի Թուխն ինձ լսել յօդուտ ինոսէ ձայն, որ ասէ. կաղն և անօթի բրան՝ զառիծուղին վիճակ. որ զբնութիւն խրոց զգիտարդն գիտել տպարանայ։ Առեմ, զի ձայն հրեշտակաց լսեմ, որ ասեն. Ահա եա Ա. Թես. ի. 10։ բախտաւոր ֆառաց, որ չէրուխեանց. ա ինդն է բախտաւոր ֆառաց։ Առեմ, և մնասնորհ յայս բան զնառա կինքեմ, եթէ հրեշտակք յերկինս ոչ գիտեն, սակ լոկ այս Թագաւոր փառաց. եթէ հրեշտակք միայն զնոյ գերկնիցն քարոզեն, պատասխանեալ առ միմեանս. ոչ չէրուխեանց ա ինդն է բախտաւոր ֆառաց. իսկ զանձառ խոկալ նոյն լինի. որչափ ևս մեզ մարդկան պարտ և պատշամ է լսել։

ՎՐՈՎՈՂ Ա։

Յաշափս ընթերցաց ֆեի, և ասացանայի։

Ընդաբան. Աստ ունի գործեալ ընթերցս։ Գ. հմ. ձբ. 16։

Կիսաձայ։

Նախաջիք վայր մի, և ապա առաջիք ինձ ըզ ձեր միտս. Թէ յոր ընթերցի երկուց առաքելոցն կամիք. զի երկու ընթերցք պատրաստին. և երկաքանչիւրն մեծ։ Ո մին պիտոյ այլ ունի Թագաւոր. ըստ բնաբանիս, այլ ոչ փոքձեալ ընթերցս. զերկրորդն պատրաստ առատանուն իշխան ունի։ Ի մին գնան երկուք, և ի միւսն իջմամբ. և յերկաքանչիւրն կան մեծապատրաստ հանդիսանք խորհուրդ։ Ո՞վ զար մացեալ էք. ոչ Թուխն գիտել կամիք՝ Թէ ով և ով իցեն, որք զերկու զայս ընթերցս պատրաստեն։ Ա՛ասայն իսկ. զառաջինն ընթերցին պատրաստ Թագաւոր ունի, յոր Թագաւորն երկնաւոր. զերկրորդն պատրաստ առատանուն իշխան ունի, այս է՝ իշխանն խաւարի աստանայ՝ երբև ըզ խրախուսէ Թիս Թագաւորի. յոր երբև զերկու զայն խրախուսէ Թիս, զորոց զմին արար ալքայ փարաւոն, և ըզմիւսն ալքայ Հերովդէս։ Ո՞վ ոչ խրախճանն փարաւոնի՝ մնհոմամբ մատակարարին, և խրախճանն Հերովդի՝ գլխատմամբ յովհաննու մկրտչի՝ երկին մնհական.

Ասյն-

Եռյսպէս և խրախուսելոյն կամ ընթերցոյն՝ յոր իշխանն
խոսաբլի Տրասիբէ , մնհական են եղբ : Լ՚ըդ՝ գնեցէք ,
յորն յերկուց սասի ընթերսաց երթալ կամիցիք . և յինչ
միսս Տասատուիք , ի վախձան ձառիս ինձ ցուցջիք : Լ՚ը
արդ՝ զերկաքցիւր ընթրիքս կարձ ի կարձոյ ցուցից ձեզ :

Հաղարդութիւն :

Ա՚յնս , և սատանայ պատրաստէն վն իւրեանցմանցն ընթ
րիս մեծ : (Բացձառութ .) Լ՚ըդ՝ մեկնի մեծաւթի նախ՝
երկնային ընթերսաց , եկդ՝ դժոխային ընթերսաց :

Ա՚նս առաջին :

Ա՚յր ոն , յր քն որ մեր , փրծեայ ընդրիս մեծ : Կոչծեայ ա.
ընդրիս սասն գիրք , ի նշանակել՝ թե ոչ ընթրիքն ի
տարաժամիլ աւուրն պատրաստի , նոյնպէս երանութիւն
ի վախձան կենսոյ մարդոյ Տասանի : Կոչծեայ ընդրիս , ի
ցուցանել , թե ոչ ընթրիքն յետ վաստակոյ տոնէնչան
տոնեալ լինի , նոյնպէս երանութիւն երկնային յետ վաս
տակոյ և տառապանսոյ կենսազոյս պարգևի . մինչ զի որ
յասսի կեանս՝ Տամբերել վաստակոյ չառնու յանձն ,
այնպիսին և յընթրիսն յայն ոչ լինի ընկալել . ըս ասելոյ ջ. թ.ե.
տառաքելոյն . որ ասն խաչի փրծել , և ՝ի ՝ի կոչծեայ ի. ժ.
ընդրիս , ի զգուշացանել՝ թե ոչ ընթրիքն ոչ կատարին
առանց լուսոյ Ա՚րարչի , նոյնպէս տեսութիւնն երանական
պետս ունի լուսոյ փառաց . որով միտ երանելեաց ամ
քառնայ ի տեսութիւն ՝ոյ . զոր օրինակ ասն մարմնոյ գիտ
ակամբ նպաստաւորի ի գիտել զհետաւորս և գործիս ,
Լ՚ըդ՝ մինչև և մեր խոսացեալ զմեծաւթիւ ընթրեացս ,
գիտելի է , զի քաղցր ուրիք յիշատակին զոյն սը գիրք ,
Կոչեալ է . և աբասիք գր սաբուովն ՝ի լերինս յայսիկ ՚ա՚ հետ Ի.ես. ի.
նոսոց խրախուսիւ պարարտուե , խրախուսիւն կիոց . ուղղակիր պա- ե.ա. ոյ.
բարտուիք , փինուց պարզելոյ ՝ի մերոյ . Օ յինչ խնամոյցի սա- ի.ու.փ. ·
բարտուիք , բայց եթե լսումն խնդութիւն . ըմ՚ , խնդրե- յ.ե.ի. ·
ցէք և առնուցուք . զի ուրախանայ իեր լցեալ իցէ : Օ յինչ ուղ ժ.ղ. 24։
զութիւն , որ յոսկերսն է ծածկեալ , բայց եթե աներկնա- ժ.ղ. 22։
նութիւն խնդութիւն . և ղարբախուսիւ իեր ոչ ոք հանիցէ՝ ի իենէ ժ.ղ. 22։
Լ՚ս զինչ գինուիսն պարզելով ՝ի մերոյ , բայց եթե զը- ա.զ.ա. ·
տութիւն խնդութիւնն : զի ասա ընդ ուրախանք խառնի պրոմո ժ.ղ. 10։
նիւ . այլ անդ հարցէ գր զամ արտօր : Օ այսմ ընթերսաց է.ղ. 8.
խոսացաւ դաւիթ , և ասէ . յարեցայց յերեսս էտաց ոյ· Ս.ա.ղ.
և ժ.ղ. 10։

Ա֊ղ. Լ. 20։ և այլուր. որպէս չի ԲՀՀ արարիչ ընդդեմ առնէ չարչրանաց չո՛ր։
Ա. Կոր. ԺԲ. 9։ Օ՛այսմ ընդերկայ խօսեցար պօղոս, յասել. երեսի՛ն ոչ եռնէս, և ոտնին ոչ լռնաս, և ի սէրդ մարդոյ ոչ անկաս, զի պարբառեաց ՀԾ սէրելեացդ էրդոյ։ Այլ զայսմ ընդերկայ խօսեցար ինքն իսկ ՀՈՐ յասել. Եւ ես ասացի ՅՀԿ, որպէս և հայր իմ ասացեաց ինձ զարչայունէն. չի ասդնեչե՛ և ըմպե՛ չեռ ի սեղան իմ չարչայունէն իմում։

Ք. Օ՛այս ՈՒՄ քայ՛ի միտ առեալ, մնայ արդ զմուսա ածել և զՄԾՈՒԹԻՆ այնր ընդերկայ, կամ զՀանգամանս նորին, որոց վրն ընդերկին այն կոչի ընդերկիք մեծ։ Այ՛սպա գիտել արժան է. զի այն ՈՒՄ, որ զմարմնաւոր ընդերկին մեծացուցանէ, նոյն մեծացուցանէ և զերկնային ընդերկին։ Իսկ զինչ մեծացուցանէ զմարմնաւոր ընդերկին։ Այսպէս առաջին՝ պատշաճաւորութեի ժամանակին. չորիմ ոչ կարի հանուրս, և ոչ կարի անագան պատրաստի։ Այոյնպես զերկնաւոր ընդերկին մեծացուցանէ ժամանակին պատշաճող. այսէ՝ ժամանակին չնորհացդ, չորում՝ քո զայն մեզ պատրաստեաց։ Օ՛և զոր օրինակ Յապաւոյն ապաստէս, որ Յարդմանի երանելոյ, և նշանակի զայն, յորին երդէ Խոփաորութեն էրդոյ արար էղեռնս, նոյնպէս քո յերկրդ գար Ձի, յո՛ի ժամանակի չնորհացդ, առեալ մարմին մարդկային, ի ձեռն չարչարանացդ և երդոյ զանձամն Խրախճանութեի մեզ պատրաստեաց։ Այսպէսդ՝ ընդմարմնաւոր ընդերկին մեծացուցանէ պատշաճաւորութեի տեղւոյն, այսինքն ընդարձակութեին՝ զոՀարձութեի և անեղեկեանութեին։ Այսկ կայցէ՞ այս պատշաճաւորութեի տեղւոյ յերկնային ընդերկիսն. այո՛ ՈՒՄԻՐՈՐ։ Այրեալ իսկ է. ՈՀԼԵԼ, որպէս չի ՀԵՁ է գոռնն ՈՅ. և ընդարձակ է ոե չի սպասումածոյ նէ։ Այե գարձեալ, Թէ՝ ի գան հօր իմոյ օ՛ՀԱ տեղւոյն ընդարձակութիւն։ Այրեալ է զբաղաքին երկնաւորի, Թէ էր ասէալ և ա֊կամբը փայլեալ. արբասաւ քարամբը կարմիրալ. և ըն գրաչխոնեն չաշտին ասէի մոտաւր որպէս զապաչի պոյծաս։ Այ֊ասսիկ տեղւոյն զոՀարձութեի։ Այե գրեալ է. և ընաչխե֊չի ծաղվոյդ իմ՝ ի չաշտին խաղացուսին. և ընաչխեցի յոտով, և հանգիչեցեն ՀԵՁՈՒՔ։ Այ՛Հա տեղւոյն անեղեկեանութեի։ Այնդ զմարմնաւոր ընդերկին մեծացուցանէ կոչնաճնին առաջաւորձեռնութեի՝ որ առաւելապես ի զոՀարձութէ դիմացն Ձանալի։ Այայց և ասա ոմ՛ ոչ յայսմի տեսանէ զամենա մեծ առաջաւորձեռնութեին ՈՅ. որ Հրաւիրէն զմեզ յընդ֊

բիան երկնային ։ Այսու առաջին յայտ անտի և առաստա-
ձեռնութիւս . զի զընթերս զայս ոչ ծածկեաց , այլ առ-
նէն ապահէր . այլ ամենեցուն զեկոյց . ի հինն օրինս մար-
գարէիւբ , այլ վերապոյն ասացաւ . իսկ ի նոր օրինս՝ բը
նաբանիւս . այր ոն փորձեաց ընդրէս ։ Այլ և ի ձեռն ծա-
ռայի խորց յոյհաննու . որ ասէ , երանի որ ընկեցան չընդրէս Յայտ . ժէ . 9 .
հարանեաց փառին ։ Յայտ է առաստաձեռնութիւս և յայնմա-
նէ , զի ըս գրոց՝ ոչ զասկաւս ևեթ , այլ ընդաշոս հիտ Գաւ . ժ . 16 .
ւերբաց ։ Յայտ է և յայնմանէ , զի ի հրաժարել սմանց
ի զալ , մեծապես բարկացաւ . այլ երևի ի բանից ան-
տի . ել վաշվելոյն ի հրապարակս և ի փողոց քաղաքիս . և ասէ Ժէ . 21 .
տաս և զնեղս և զկաղս և զկոյրս մոյծ այսր ։ Յայտ է առա-
տաձեռնութիւս և յայնմանէ , զի ծառայի իւրում չասաց Ժէ . 23 .
միայն , թէ գնաց և գնոյրս մոյծ այսր . այլև , թէ արա այսր
գործել . որ ասելովսն զմեծ առաստաձեռնութիւն նոյն գնա-
կուցանէ ։

Բազում ինչ ասացի զմեծութիւն երկնային ընդ օրինացս . Ը .
բայց շատ ևս մնաց ասել ։ Այնոյ յառաջքան զնամ խօսել
ինձ բերի ինչ զառակնոպատիկ և զհամեղ խորտակաց ։ Օ ի
զսրբոյնսկ ընդ օրին մարմնաւոր ի բազմահէ և ի պատ
ուհականութէ կերակրոյ գոլի , նոյնպէս բազմապատիկ անու-
շակ խորտիկք զընդ օրինն երկնային մեծագոյացանին ։ Այլ
որ լեզու ուիկայիս զայնց խորտակաց քաղցրութի պատմե-
ցէ ։ Հիմանդ ես և անտաղալ չգոյն մեծ ընդ օրիս առա- Ա-մ .
ջի դնէ զո քաղցրութէն անսխտական՝ այն որ բնչինէ զնա Ա-մ . 3 .
հիմանդութէս զո ։ Օ երբացաւ ես . չգոյն մեծ ընդ օրիս նորա Ա-մ . 5 .
փեսայ որպէս արձանոյ համեմանի զո , մանկամբ անծերանալի ։
Ղատգեաց ես և ծարաւի . չգոյն մեծ ընդ օրիս ոչ չաղշնին Ի-ոյ .
և ոչ ծարաւեցնէ . և չգաւորդն երկնի անտաղտկալի ։ Ի-մ . 10 .
Տգէղ ես և ծանաւ մարդկան . ի մեծ չգոյն ընդ օրիս պայ Ի-ոյ .
ծառացին արքայն երբեմն գնոյծին . նա ծափեցին երբեմն զայնե- Ա . 7 .
փեան ասէ քո՝ չգոյացաւնէ երկնէդ . և այնպես գնդ անաղ- Ա-ոյ .
խեցիդ չգնդացուցէ զքեզ ։ Օ ի և չգաւերնց ի մեծ չգոյն Ժէ . 43 .
ընդ օրիս տայն քեզ անչգոյացաւելիւն ընդ անմահութէն .
ի՞ , ոչ գնէնչ նոցա ոչ արեփեն , և ոչ ասէ . Տայն քեզ լիու- Յայտ .
թէն առանց չքաւորութէն , ի տալ քեզ շէն գեղէ , չգոյաս Գ . 16 .
ոչ գոյ պակասութէն ամ բանի ։ Տայն խաղաղութէն առանց եր Ժէ . 10 .
կիւղի . քանզի գրեալ է . ո եդ զսահման զո ի խաղաղութէն ։ Սաղ .
Տայն ձանաչութէն առանց տգիտութէն . զի ըս առաքե- Ղկոր . 14 .
լոյն , այնմ գեառնէմ էրբեմն ընդ հայելի օրինակաս . այլ չգոյն- Ա . Կոր .
քամ Ժէ . 12 .

քամ գեմ յանգիման ։ Ցայնմ փառք առանց անարգութեանն ։
Կոր. ի. 4. ոմն գարձեալ վիպել պօղոս առելով ։ յորժամ գա յայտնեաց
ի. 4. [illegible] եանդն չեր , յայնժամ և գոյ ընդ նմա յայտնելիք գոռօգ ։ Ցա-
Լուս. ին. 8. յն և խնդութեանն առանց տրտմութեան ։ զի հպոյե ևծ զամ-
ին. 8. պօտ ։ Ասակ զի նչ առացից զմեծագնառատութեանդ ընծրեացն ։
գն. 18. Աղբեալ է ։ ոչխաք լինիք և շնճանիք յաբեխեան ։ Օ լ նչ առա-
ին. 18. յից զբաբելշարմութեանդ ապաստարաց ։ Օ լ որպէս ար-
Եսա. ին. քոց արարչա կացոյց սահիկանս խրաքանչիւր սեղանոյ՝
յիւրոց իշխանաց , զի տացի խրաքանչիւրոյ՝ որ զինչ և
կամիցին ։ Նոյնպէս երկիրաւորն արարչա՝ Տայր ևծ , ա-
Եսա. սիկան կացոյց երկնային սեղանոյ գբն , որ է իշխան խո-
ին. 6. ղաբուիք ։ որ և փոխ ընդ գէշ ածիք , և բաղիցուք ընս ։ ԵՒ
Դան. Յիս. 37. անբաղդաբեալք ընս ։ Ով , այդ զանարժան եղելոյն ընդ-
դրիքս ։ այդ արդեօ եղելոյն սեղանս ։ յորժամ առակ պան-
ծալն գառք առաքելոց , անառի ցնծալից Տոյնք մարգա-
րէից , առակ պահակաւոր վիպոյից գոռնդոց , անառակ յաղթին
կուառանաց խառնիք ցնծացեն , և կայթեացեն ։ Օ ինչ
առացից զզուռնարնութեանդ երկեցողաց , և երառչառական
Ես. 25. նռնագաց ։ զի այդ Տայրն որգուհոյն անառակին պատրաս-
տեաց ձար ։ և Տրնան արար երգոց և գարուց ։ նոյնդի Տայրն
երկիրաւոր յընդ լինն յայն մեծ Տրառման արարած քաղց-
րանռնագ երգաց ։ Ա՛ , ով երգեցող ։ Ա՛ , ախ առաքինն անգ-
գանն և չորք երկրացնքն առաջի սեղանոյն առեալ գնար
Յայտ. է. 9. երգեցէք երգ նոր ։ գՏեա սուտ նռնագեացեն անդ Տրնչ-
առակը , որպ երգ է ։ ՚ե՛ ՚ե՛ ՚ե՛ ու՛ չորեքեան ։ Ա՛ , ամ՛ երա
Եսա. նեալ ոգի՝ յետ յաղթելոյ թշնառութեանց Տն , օրՏնեա-
ին. 3. յն զնր առելով ։ պաղորմեաիր ոս ու՛ յաբեխեան օրՏնեալդ ։ Ա՛
Սաք. ին. 2. յերեաւ ։ զի Թե չընկզմիլ փարաւոնի՝ ժողովուրդն ինչի
Եսա. խրատամբք գուցեայ ։ ՕրՏնեալ՝ զի ես ոչ է ոչա-
Ես. ի. 1. ուրեալ ։ առաւել ևս խրատամբք երգայգպիսի նռնագես-
յեան երանեալքն յերկինս , ի յաղթելոյն երբեակ թշնա-
մեաց , Տն , մարմնոյ , և սատկի ։ Ասակ զինչ առացից զաղ
տուկ Ձրագաց , զփարիսեացի կերակրոց , և զանառչու-
թեի Տամոց ։ որք ոչ եմեկ զմարմնաւոր ընծրեացս միայն ,
այլև զՏոգևորականան մեծագործացանեն և չքեղ գործեն ։
Համառօտ առացից։ քաղաքին այնմիկ՝ յոր այս մեծ ընծ-
Յայտ. բեաք լինելոյն , չէն պետ արեփոխ և լուսիր ։ ոնգի ոչ ոչ
ին. 23. այ լուսաւորեացեն ընս ։ յորս լուսոյ սահմանեաքն այնպէս լու-
սաւորեացին , մինչև ծագել նոյ զարեգական ։ իսկ վա
Սաք. փառիկութեանն գրեալ է ։ ընդանի ոչխարին ոս գոյնս ընդել
ին. 9. նոյս ։

նոցա ։ Օ՛ինչ քաղցրագոյն և փափկագոյն քան զայս
Տէառ իցէ ասել ։ Չեմեռք սիրելիք, զի յընթերցան յայն՝ մեծ
է ամ ինչ . մեծ է ոք , որ զընթերցան հանդերձի . մեծ է
տեղի ընթերցողն . մեծ է պատրաստուել կերակրոց . մեծ
է կոչնակատացն հանդէս . մեծ է խորտկացն հասեալ ։
միանգամայն ասացից . որչափ յայն ընթերցան մտածի ,
մեծ է . ապա իրաւամբք ընթերցիք մեծ կոչի ։

Վասն երէցոց ։

Ձետ մեկնելոց ձեզ զընթերցան երկիւղոյ , կամ զերկ- Ղ ։
նոցին երանութենն ընթերցիս , զոր պատրաստեալ ըն իւ
քոյն , մնայ բացատրել , թէ որ իցէ ընթերցիքն գժուարինն .
զոր պատրաստեալ իւրոյն աջոյ ։ Ա՛յդ՝ դիտելի է , զի սակն
կրկին ընթերցիս պատրաստեալ իւրոյն . զմին յՀին ատա , և
զմիւսն՝ի Հանդիսարձակէն ։ Ա՛ռաջինն ընթերցիքն , զոր պատ
րաստեալ առաքեալքն յՀին ատա , օրինակի իւրախառնեցին ա-
րեւադարձեալ , զորմէ ասէ ։ Ա՛յս արար աբեւադարձ իւրախառնի ըստ Ղ-Ա-Ե-
իւրախառնի Թաֆաոդէ ։ Ա՛րեւադարձ Թարգմանի հօր դառնալն . Ժգ. 27 ։
և վասն նշանակել զաջոյ . որ յիւրմէ կողմանէ զՀայր իւր
զնած ամենակալ գառնացուցանել զանաց մերոջ ։ Ա՛յդ
գժուարինն այս արեւադարձ առանն իւրախառնի Թաֆաոդէ .
զի ինքն է Թաֆաոդ՝ի վէմ ամ որդոց ամբարտաւանութեանն ։ Ա՛յս Յե-
յայնմ առաջի դնեմ պէսպէս խորտիկս ։ Ա՛սի որ իցեն այս խա. ։ ։
խորտիկք ։ Ա՛սեմ առաջին՝ աջոյ ածի դնեմ սիրամարգս Բա-
Հպարտութեան . զի ոչ ըն օգտանիցեմ՝ միս սիրամար-
գի՝ Թեպետև քաջելեաց՝ անդրէն Հմանայ . նոյնպէս
Հպարտութիւն որչափ և ձնդի , բազում անգամ անդրէն
Հմանայ , և բրտանայ . և յայնմանէ է պարծիլ մարդոյ
ոչ այնչափ զՀոգևոր բարեաց , ոչ զբնականաց և զպա-
տահականաց ։ Ա՛յդ՝ առաջի դնեմ աջոյ զկաքաւս ագա-
Հութեան և անիրաւութեան . զի ոչ կաքաւն՝ըն ամբրտախօսի՝
՚ի կորուանել զձուս իւր , զայլոյ կաքաւս զձուս գո-
զանայ և յափշտակէ . նոյնպէս բազումք , մանաւանդ
էար տեսցէք՝ի վատանել զինչս իւրեանց շռայլութ , բաւ-
նան զինչս աղքատաց անիրաւ կեղեքմամբ և պահանջ-
մամբ ։ Ա՛ապ զոլորիկակ ձագքն՝ի յափշտակել ձուոց
ծնեալք՝ի լսել զձայն մօր իւրեանց , Թողուն զկորՀ
անուցիչն , և գՀետ երԹան մօրն . նոյնպէս ինչքն յափշ-
տակեալք՝ յետ մահուան՝ի յափշտակողաց անտի , և՝ի
ժառանգաց նոյ՝ի բաց ԹօՓափին . մինչև Ձմնարտիլ՝ի
վե-

վերայ հոգւոյս ասացելոյն պրոֆետիկոսի. Ի լարելոյ ասացածս ոչ վոյելեաց երբորդ քառանփ. և այնմ, զոր ասեն գիրք. Երեմ. ԺԷ. ԺԱ. ի տառս ծղրվիաց, ընդ ոչ ի՞ր ծնեալ. ծղրվի ընդ ընծաւրեր առանց երառանց։ Արդ՝ առաջի դնեմ ասոյդ զպատճառս բղջախտաճառ թեն. զի աղաւնին՝ որ ըստ արիստոտելի է հաւհետասել, և յաձախել ի զուգաւորութեն, պատշաճապես երևեցաւ ցանել զբղջախտաճառն. որով ասոյդ զպատճառս սրտոյ և լմրտանն։ Ընդրդ՝ առաջի դնեմ ասոյդ զվարագ բարկուեն. զի զրթօրինակ վարագն, ըստ աւիկեննայ, այնպես դրժոգակ է, և կատաղի. մինչև սրտ պատգին անվհեր դիմադրաւի. և յետ խոցմանն իսկ երբև աներկիւղ ի մահաճանե ըստ զին թշնամւոյն մնքաւի. նոյնպես այր բարկացող առ խնդրելզ զվրէժս ի թշնամւոյ, ի չկայ Ես. Ծ. Ե. 21 հինն զինուց անվհելի զանձն արկանել. նա երբեմն և վերս ընկալել ոչ ի փախուստ դառնայ. այլ ևս զայրագին ի վիրաւորիչ անգր յարձակի. մինչև Աքիմպաել ի վէր նր ասացելոյն յոբայ. զանգիամս սպառնանե բաբիռնի։ Կնգե- Ես. Ծ. 21 րոյդ՝ առաջի դնեմ ասոյդ զերջերս սրկրամոլսն. զի եղ ջերուք, որք ըստ պլինիոսի անյագաւորդ արօտ խնդրեն, և յորժամ յատիրանան ի խորշս գազարեն, ուրիս զպրկրամոլս ցուցանեն. որք անյագ բերմն ի կերա- Ես. ԼԶ. 32 կուրս. Երգեմ Երատաս խնամատարն, որ ասէ. Ձ ափերդ դու յամ ֆպէրնիոն ես. և Ձ շայլիր դու ի պեպես խորիցն։ Այս այնպես խորշս խնդրեն ի պանդոկս և յիջևանս, ուր բազում անգամ գոյդ և զերեկ սատանայի ծառայեն, ևս և ի կիւրակէս և ի տօնս, որք առ ամօպաշ սուրճն են կարգեալ։ Արդ եգերորդ՝ առաջի դնեմ ասոյդ արջս նախանձոտ. զի ոչ արջք ըստ արիստոտելի, ուտեն միս առ զօրանալզ, և մեզը վ՛ր քաղցրութեն. մինչ զի վ՛ր քաղց րութեն այն բազում անգամ ի ծառս ելանեն, և անտի անկեալ ջաղխին. ապրալիս նախանձոտաբ սիրեն ուտել զմիս, որ լինի բամբասանօք. ըստ, Ձ ձիւրը ընդ հանգամանիօք Ես. ԼԲ. 20 հայ վհատաց։ նա և զմեզը սիրե ուտել նախանձոտն. յոր ժամ զազարի անուն, քան զոր չկ լինչ մարդոյ քաղցրա գոյն, ազաւաղել ջանայ։ զի այնպես ապրանեալ է լը նութեն նախանձոտին, մինչ զի անուշահոտ համբաւ լինկերին ժահահոտ ի նմա. և ժահահոտն անուշահոտ. կիմ որ նոյն է, գառնն քաղցր ի նմա, և քաղցրն գառն։ Ա՛ակ ցնախանձոտս ասէ ած. վ՛յ այնոցիկ, այս ասիցեն չկ՛ր Ես. Ծ. 20 բոլի, և չ՛ասիլ չար ի վ՛ր լինի, զի նախանձոտաբ երբեմն և

և ՚ի ծառս եղանեն . յի զաւրի անուն և զառաքինուն
արանց կատարելոց շնորհացանել Քրիստոս . ուր ոչ ասացեալ
է . Ք ելաւէ երկիր , և Ք ծառոյ . յի մի բամբասեք զանկա- Յով. Ի. 3.
տարս , և մի զկատարեալս ՚ի չօրէնէն՝ առաքի գնե սա-
տանայ և կեաս ծուլութեանէ . զի կեաս ձուկն հեղգ է կոյժ ,
և կոյր . մանաւանդ ՚ի ծերութեանէ այնպես լսելոյ , մին-
չև ամն ինչ գրեթէ անշարժ մնալ նմա . և այնպես յա-
ճել ՚ի իմիկոնս նոր խոտոց և թփոց՝ կղզիանման ինն է-
րեւի . ՚ի ոչ բարւոք նշանակի սուտ պղերգն և հեգգն՚ի
գործս բարութեանէ . յոր վայ յարակայ գատարկութեան քրիստ
անգամ խոտոր մարմնական հեշտութեանց առնեն . զի Հաւ. Ի. 30:
ոչ ընդ անբասիսն ծուլին , և ընդ այլ անօրէն . և ահա ամ է ես. ես. 31:
էր ելնելով . և ծածկեաւ էին ջերեսս նր ից՝ : ՚Ահա այս է Բուժ.
իմաստ գլխաւոր խորհրդ , զորս յընթերս ՚ի սա այսոքիկ
իւրոց բարեկամաց առաջի գնե , ասասանայ :

՚Ը զոր՝ անցեալ յընթերս ասեի յայն ընթերսն . զոր պատ Է .
բասխ. սակս ՚ի գժոխս : ՚Այլ զիարդ ասեմ անցեալ . լը-
ցեալ լցելոյն ՚ի տարտարոսն գժոխոյին , և տեղեալ անդ ,
Օ ինչ . ընթերս մեծ , և մեծ կոյժ : Օ ինչ . տեղի ընթերց
ցին և լսելեացդ : Օ ինչ . կոչնակահար բազումն և ևս
բազումն : Օ ինչ . խոշտիկս բիւրնապատիկս և պիսպիսս :
Օ ինչ . արհաւիրս ահագինս և սոսկալիս : ՚Այսքան ոչ
ընթերսն երկինային իրաւամբք ընթերսք մեծ կոչի վասն
մեծամեծ առաւելութեանց նր , նոյնպես զայրին Հակա-
ռակն ընթերսքն գժոխայինն ուղիղ կոչի ընթերսք մեծ ,
վասն պիսպիսս կերակրոց՝ այս է՝ պատժոցն մեծաց է , կոչ
նականացն բազմութեանն , ժամանակին երկարաւորու-
թեանէ , և որ ասացին նման են : ՚Այս առաջին զընթերսս գժո
խոյին մեծացուցանել տեղւոյն պատշաճաւորութեանէ . այ
բանսն գժոխոյին , լսելեացդ զոլով՝ զի զառաջս
կոչնակացն ընդունելի . և ևս ըստ երկրաւ զոլով ՚ինչա-
նահել , թէ զատապարտելոց ոչ այլ տեղի պատշաճի ,
բայց եթէ պատշաճելոյն դիակացդ ըստ երկրաւ թագե-
լոց : ՚Այլիւր՝ զընթերսն գժոխոյին մեծացուցանել կոչ
նականաց և հրաւիրելոցն բազմութեանն . զի իմիկոն Ա՞ր.
բաղամ են կոչեցեալ ՚ի կետաս և յընթերսն յաւիտեան- Եր. 14.
կան յերկինս . սակայն ասեալ են ընդ երկրաւ . մինչ զի յոյժ
աւելի են ոչք զատապարտեալն , քան ոչք փրկեալ : ՚Այ ինչ
աղաչաւ . լուսարուք զպատճառն : ՚Այացիք . ոչ անարգ
իրք բազմագոյն են քան զպատուականս . ոչ յայնմասնաւ
զատ-

գոանի երկաթ և կապար՝ քան զսակի և զարծաթ. ո՞վ
մեծ է Թիւր համարոյ կալնեաց՝ քան զմարդիս և զար-
մանելեաց. համարակ քարանց՝ քան զսկանչ պատուա-
կանաց. ըս ամէն օրինակի մեծ է Թիւր անարգելոց քան
ղընտրելոց։ Այս ևս՝ վ՚ն զի սակաւք փոյթ ունին գնալ
յարքայութիւն երկնից, զինչ զարմանք են՝ սակաւուց
յայն ժամանել։ Այս զինչ զարմանք են՝ Թէ սակաւք
իցեն որ եղանեն յերկինս, քան զորս ինքանեն՝ ի գժոխս.
որովհետև դիւրին է ինքանեն քան զեղանեն։ Այս գար-
ձեալ. նեղ է դուռն երկնից. իսկ դուռն գժոխոց է ըս-
արձակ յոյժ. ըմ՛, տիէր ընդ նեղ դռան. չանչի ընդարձակ է
դռան, և համարձակ ձանապարհն, որ գանի՛ ի կորուստ. և բա
զոմս են՝ որ գտանեն ընդ նա. արդ՝ զինչ զարմանք են, և-
Թէ ըս նեղ դուռն սակաւք մտանիցեն, քան ըս լայն և
ընդարձակ դուռնն։

Ա՛. Այս ևս, զորօրինակ զընտրեալն երկնային, ոչ լսեայք
՚ի մտան առաջին, մեծացուցանէ յոյժ խորհուրդն, այս
է՝ ինդուեցին առաստուէ և պեսպիսաւէ. նոյնպ և ընտրեալն
գժոխային ճշմարտութիւն ասի ընտրեալք մեծ վ՚ն յանձնաւոր
խորհրդոց անդ առաջին եգելոց. այլ խորհուրդ իմն ատ
զպատիժս և զտանջանս գտանդարտեալոց. որք իսկայդ մեծ
են և բազմօրինակ։ Որոց միջն զառաջին տեղին ունի
հուրն. և որպիսի հուր. յաւիտենից և անչէջ. զի Թէ-
պէտև զբովանդակ ծուխ՚ի վեր հեղուցուս, հուր նոցա ոչ չիջ
նիկ. 24. ցի. այլ կացցէ մնասցէ, և կիզուցու հանդիպ. ըս բանին քի-
Ա՛-ա. րիստոյ չինէն անիծեալք՝ ի հուրն յաւիտենական։ զի որ տա-
ճ. 41. պանայ ատ ցանկութիւն, ասէ երանիտնս, այրեսցի անս-
վախանան՝ ի գեհենի։ Այրիդ խորտիկն գժոխային ընդ-
բեաց է պատիժն առանամանեաց, զոր չիրաւի կրեացեն
դատապարտեալք, զի չՀի ատ առուցեալ էին՝ ի սիրոյ։
հյ-է. Ո՛ի ըս ասելոյն յոբայ, դատապարտեալքն՝ ի ջուրց չեան
նիդ. 19. անցչէն՝ ի առատիչ պագ. այս է, չեա պատիժ առանամանեաց
ըտ-ա. կրեացեն զպատիժ տուղորման. և վ՚ն այսորիկ ըս սը գը-
Ա՛-ա. րոց, անդ եղիցի լալ և իրճել ատամանց. իբր զի լալ և լա-
ճ. 13. ծումն աչաց յարտասու՝ ի ջերմուեԹէ լինի. իսկ կրճել
ատամանց՝ ի սառնամանեաց։ Այրիդ խորտիկն գժոխային
ընդբեաց է պատիժ որդանց, և որդանց անմահից. ըմ.
ուրն նոցա ոչ վախճանիցի. զի օձը և վիշապը գժոխայինը
ընդ. անդ կեցցեն՝ ի հուր, ոչ ասա ձկունք՝ ի ջուր։ Այայց
նիզ. 24. էր աղագաւ ատ որդատեաք տանջիցի զպատապարտեալս։

«Պատասխանեք օգուտնոսս», թէ նախանձն ընդդիմ ընկերին այսմ պատճոյ է արժանի. զի չոյժ է պատշաճական, թէ անդ որդամբք խածատեցին այնոքիկ, զորս աստ նախանձու խածատիք չոքզողճած ընկերին։ Որդն այն ոչ եղիցի նեւթական. զի յետ չարուեն ոչ ինայ կենդանի ինչ անբան. այլ եղիցի աննիւթական, յաւաջ եկեալ՝ի փտութիւնէ մեզայ, ի կրծել զհոգիս զմարմինն։ Ո՛ւնչ խորհիք սիրելիք, ըղձանաք չայս ընթերցաք բազմիւ. Հաճոյ իցեն ձեզ խորհուրդս. ոչ ինձ թուի, ասելովն մեծ զձեզ ունի. այլ չէ ի վախճան. դեռ բա զայ խորհուրդ կան, զորս առաջի գնեմ սպոյ։ Նոյ ժամանակաւորութեան ծծմբոյ, ըստ այնմ. Հոսեր և ծծումբ, այս է մրրիկ բաժին բաժակի նոցա. և զայս ժամհասուածի կրկին դատապարտեալք՝ վասն ժամհասուածի բղջախոհուն։ Նոյ պատիճ չարուճաճոց, որ պատրաստեալն է չար գատաւորաց, և այնոցիկ՝ որք՝ի կեռնոս խլեալոց չանեքաւի գան չարին զոր. ըստ այնմ, պարբառին անխարեիչ գանձանէ, և պարիճ (հարուճածոց) անպճամաց։ Նոյ պատիճ խաւարի, որ այնպէս Թանձրամած լինի, մինչև որ սիւն գաւազ ծուխ չնար իցէ՝ի բունն առնուլ. զի Հուր դժոխոց Թեղեթ կիւղս, բայց ոչ ունի զայս։ Եւ զայս պատիճ կրեացեն նոքա, որք՝ի խաւար մեղայ կացին ճնայեն խորտառ։ Նոյ պատիճ ամենեցուն, որով տանջեսցին այնոքիկ, որք աստ՝ի խոստովանութեամբ մատչել՝ և ապաշխարել չաւելն չանձն. իբր զի տեսցեն անդ զգար չութեամբ մեղայ՝ զոր գործեցին, և ծածկել զնա ոչ ևս է հնար։ Նոյ պատիճ երկիւղի, զոր կրեսցեն դատապարտեալք. զի անդ Հանապազ տատակագոյն տանջանոյ երկիւղ ունիցեն. նա՛ւ զի այնոր առաւել երկիւղեն՝ի պատժոյն, զի է անվախճան։ Նոյ և պատիճն չար զնամն. յի որոշումն՝ի քէն, յերամելեաց պարակցութենէ, և յերկնայնոցն փառաց. զի զրկին՝ի փառաց՝ ըստ ամբաստիսի, ծանր է քան զՀուր գՀենին։ Ո՛ւաւել քան զայս ասէ ոսկերբերանն. Թէպէտ և բիւրս՝ ասէ, յաՀաւեցես գՀեանոս, չասես լինչ Հաւասար զրկմանն յիրատաւէտ փառաց, և առավել լինելոյն քեզ։ Ա՛յլ, ոչ ինձ և քաջամեալն են այս խորտիկք։ Ոչ զինչ ասացից զգազուզ և զաՀարկուճ ամբարշտ, զհշտնջենաւորութեան տանջանոց, և զոզոց եղերերգուճոց. իբր զի երգնիչ են անհնչ

ինչ լսի , բայց հեծութիւն և հառաչանք և անդադար ողբք , յասելնոյ . վայ մեզ , վայ մեզ , յաւիտեան վայ մեզ : Օ ինչ առացից և զիմութիւն այսոցանայն , որով զկոչ նականան հրաւիրէ յիւր ընծերիս . զայացանել ինչ ոչ առացից սիրելիք . զի շատ իսկ խօսեցայ քաղցումն և մեծամեծս :

Յ-ՐԴՈՒԻ :

Ո՞նագ ինձ արդ հարցանել յաւարտ ձառիս . առացիք . յոր ընծերիս յերկուց առտի երթալ կամիցիք . հշուեցաւ լիով . զինչ հաստատեցիք ի միտս . երկնայինն ընծերացն անձինայք , եթէ դժոխայնոյն . որ սեղան , որ խոր տիկք առաւել հաձոյ լիցեն ձեզ . խորհիկք ինդրուիլ , եթէ տանջանաց . զոր սեղանակիցս ընտրիք , զհրեշտակս , եթէ զդեւս . յոր վայրս ընծերել կամիք , ի տեղւոջ խաւարի , եթէ լուսոյ . յոր տուն բնակիլ կամիք . յայն ուր են վայելք հշմանջենաւոր խաղաղութեն . եթէ յայն , ուր չկայ ինչ կարգ , այլ հշմանջենաւոր արհաւիրք . զոր երգ ահատանիծար ընտրիք . զհշմանջենաւոր վայն կարդալ , եթէ ընդ հրեշ տակայ դառնն անլուելի զանձ փառաբանել առելով . որ
Բ. ԹԻՖ. որ որ զօրութեց : Լսեմ զի ասիք . ոմն դաւիթ հրաժա
ԺԱ. 25. րեաց երթալ ի խրախուճի աբեսողոմայ , նոյնպէս և մեք հրաժարիմք երթալ յընծերիս աստի : Վասն որ և փրկական առաքելոյ ասէ . դաւիթ՝ որ ժամանակ քա
ջաձեռն , նշանակէ զքրիստոսեանսն՝ որք առիսաբար ընդդէմ դառնան փորձութեց և հրապուրանաց աստի : Վա
Ա. ՊԷՏ. ոյ ոմն զի ձշմարիտ արդի դաւիթ կոչիցիք , ի դէմ հա
Ը. 9. կի աստի հապարեալ հառաչով . և հրապուրողին զձեզ
ՌՈՄ. 16. յընծերիսն դժոխայնի՝ առաջիք . նայ դիս հրաժարեալ :

ՎԱՐՈՒՑ ԼՈՒԾ։

Յաղագս նմանութեանն մարդոյ ընդ ձրագի ։

Խնդիր ։ Մի լուացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ առեալ ։
Ղուկ ։ ԺԲ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր , լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

Պատասխ ։

Ասեն աւետարանին՝ զոր խօսեցաւ քր՛ի վերայ դրամոյն կորուածոյ , և՛ի գտանէն առեալ խնդրե՛ր լսա՛ ասելոյ բնաբանին ։ Ոչ լոացանիցէ զձրագ , և խնդրիցէ ոտիւք ։ ձէ ։ 8 ։ Ա՛ռ ։ ձէ ։ 8 ։

փոխեի աղքատութեան , խոնարհութեան և խաստմբերը վա-
րուց : Տեսեք , զի ոչ առակաւ դրամոյ կորուսելոյ խոր-
հուրդ ածային մարդեղութեան ցուցանել : Այլ խնդրէիք
և վարդապետութեան խրատու . տայ ձեզ մի միայն , բայց
ոգեշահ յոյժ . Այնց եղև Ձրադ լուցեալ և լուսաւոր . նոյն
Յ·Ը· և գյուխանանել գրեալ է . Նա էր Ձրափն , որ լոցեալ էր , և
Ա· 3; ծափեաբ . և յայտնանել քաղէ , որ ինչ յառաջագոյդ ասի :

Հաւաջութիւն :

Պարտ է ձամ քրիստոնեի լինել Ձրադ . տրպիսի եղեն քո ,
և յուխանանես . (բաշխուածն .) Այսր՝ Ձրադ վառեալ .
երկրորդ՝ Ձրադ լուսաւոր :

Ա՛ռաջին :

Ե· Ա՛յիտեմ , զի Ձրադաւ հասնիցուք նշանակի քանն այ .
իբր զի նոքաւ ցուցանի մարդոյ Ձնոտպարհ , ընդ որ
անքոյթ մտանէ առ ձած , և յերկինս . այլ Ձրադաւ տե-
սանել մարդ ՚ի դիշերի , թէ զինչ գործէ , և յո՞ երթայ :
Պիտեմ , զի սոքա գիրք իակ զօրինաս այ նմանութիւն Ձրա-
Ա·ա·. գի և լուսոյ մեզ նկարագրեն . ըս այսմ . Ձրափ են բանդ
Ձաք·105· ոդիդ էմդ . և լոյս քոս ղաղայ էմդ . և թէ պատուիրան Ձրափ
Ձաղ·ա· է , և օրէնդ լոյս . և յիրաւի . զի այդ որ գՁնդան , զոյր ունի՝
Ձ· 23· ՚ի թիկանդ դնէ , ոչ լուսաւորի նոսքաւ . նոյնպէս քա-
զումբ ՝ որք զբանն այ այս՝ ունին , այլ ոչ առաջի այսց ,
ոչ լուսաւորին նոսքաւ . և ոչ ՚ի գործս բարութեան ուղղին :
Պիտեմ թէ այս է բուն նշանակութիւն Ձրադի . սակայն
և այնպէս ասեմ , թէ Ձրադաւ ՚ի դիշեր խմնալ և զայր
բարեպաշտ և առաքինի :

Ի· Այդ վերագոյն ասացաք , գրեալ է զյուխանանել , թէ նա
Յ·Ը· էր Ձրափն , որ լոցեալ էր , և ծափեաբ . յոր երկուս ինչ նշա-
Ե· 35· նակի . վառումն , և լուսաւորուի . Այսր առաքինն յայտ
է թէ Ձրադն ոչինչ օգտ , թէ չէ ՚ի վառ . զի վառումն
յառէջ բերէ զայս . և լոյսն միարտէ զնաւաբ . և յայնմ
միարտման խառարի և լուսաւորուէ Ձրադի է օգուտն :
Ա՛ռ առմամբս , մանաւանդ թէ վառեալ Ձրադաւս նշա-
նակի այդ վառմամբ սիրոյ բորբոքեալ . և առանց այսր
Ա· կ·ը·. վառման քրիստոնեայն ըս առաքելոյն է ոչինչ : Ո՞ այսմ
Ձ·ղ·ա·յ· վառման խմն զաւադեալն ՚ին , ծաբ էին արիմէրներբ .
Ղ·ի· Եւ զինչ , ևոիմ , ըն արդեն ևոյ բորբոքեաբ : Իբր զի ոմն վառն
Ձ·ա·. 49· զիւբաւ ըս այլոյմ յոդի . ոմն յայտ է յերկամբ և յատա
կի ,

ցին , որ թէ հրամայեն՝ ընդ այլ երկրեմն կամ ասլակի ձիա-
նան . այնպէս սիրա մարդոյ , որ սիրով եւայ և վառի ,
ընդ այլ և ընդ բնակերին յօդիլ խնդրէ . և զայս յօդաւորու-
թիւն պատուիրէ այլ յաւել իւրում . հաւր էին արհամարհէր-
էին ։ զի յայս երկուս յօդաւորուիս , այս է , ի սէր այլ և
ընակերին՝ ամ օրինաց և մարգարէք կախեալ կան ։

Ի դեպ գայ այսմ , զոր այլուր իբրև օրինակաւ պատ-
ուիրեաց այլ , թէ եղիցի ձրաբ հանապազորդ ի խորանին . և թէ
հաւր , որ այրեցի ի վերայ սեղանոյն՝ ի ջինի ։ Իրր զի ամե-
նեքեան մեք քրիստոնեայք ըստ վկայելոյ առաքելոյն՝ տաճար
և անդան եմք այլ . ապա զի այս տաճար արժանի քնա-
կատան լինի մեծին այլ , պարտ է ձրագի սիրոյ հանապազ
վառ լինել ի մեզ ։ Չեռանեմք՝ զի առաջի տապանակին
յոր սրբութիւնն պահէր , միշտ ձէթ վառէր . և զնորդ ի
սիրտ քրիստոնէի , յոր բնակի նոր հնորհօք իւրովք հաւր
սիրոյ պահապանացի ։ Ընդա քաջ ի միտ առեք , թէ կամք
և պատուէրք ձեր այս են . այդմ ձրագի միշտ վառ լինել ,
և ոչ առ ժամանակ մի . քանզի դրեալ է . որ նայ ի սէրն ,
բնակեալ է յած ։ Չեմէք , զի որ կայ մնայ՝ ասէ , ի սէրն .
և ոչ , որ ի կամ եղեւ ի սէրն ։ Ո՞չ այսորիկ պարտ է մեզ
նմանող լինել առաքեալսն քարին , որ միանգամ լու-
ցեալ՝ ոչ ևս շինցանի , այլ միշտ վառի ։ ուստի ըստ խոհե-
մութեան ի տաճարի ուրեք վառեցաւ ձրագ արտաքին ի քա-
րէ սատի , զոր ոչ հոգմոյ՝ ոչ սնձրևի և ոչ մրրկաց հո-
նար եղև շինուցանել ։ Ոսա սակս օրինակի վառուածն սի-
րոյ առ ած և առ բնակերն այնպէս կատարել լինի ի սիրտ
քրիստոնէի , որ ոչ հոգմով փորձութեամբ , ոչ մրրկաւ նե-
ղութեամբ , և ոչ անձրևաւ յաջողութեամբ շինցի երբէք ։ ՈՐ
ՈՐ ԵՐԲԵՔ ԱՆԻԱՒ ։

Ա՝ՍԱ ԵՐԷՐԴ ։

Այլ պարտ է քրիստոնէին լինել՝ ոչ միայն ձրագ վա-
ռեալ , այլ և լուսատու , ձառագայթեալ բարի օրի-
նակաւ առաքինութեամբ . ըստ որում ասացեալ է տեառն մե-
ծի Տարբիան , որպէս զի ոչ ածցեն չէր բարեաւ ։ իւրք զի ոչ
ձրագն յայնժամ առառել պիտանի է մարդկան , յոր-
ժամ նշուլիւք փարատէ զխաւար , և ցուցանէ անբոյժ
ձանապարհ . այնպէս քրիստոնեայն բարի օրինակաւ
փայլեալ՝ զայլս կիւթ նմանութեամբ ձգէ . զխաւար մեղաց
յայլոց փարատէ . և ի ձանապարհ առաքինութեան , յոր

ինքն զնայ , 'ի նոյն և զայլս խրախուսել . կատարելով
Գլ. ի. նոր զաստուածն գրոյն . ծոփել ընդ ... , որոյ 'ի խոստ և 'ի
եր. 79. ... ... : Այլոց այսմ լուսոյ՝ որ պահանջի
'ի քրիստոնեայն , պարտ է լինել լոյս ճշմարիտ , և ոչ
կեղծ : Այրը զի բազումք նման են կողնջոյ . զի ոմն սիգ
հեռաք թէպէտ և պիղծ են , բայց պարզապէ՛ ինչ արձա-
կեն , նոյնպէս հեռաք՝ յիր գործը կեղծաւորաց , թէպէտ
և խոհեմք են գարշ և պիղծ , բայց մի կեղծ հաւես-
տասէրն ճանչին փայլել . և լուսաւոր յայտ մարդկան
Հռոմ. ի. երևին : Այլ դիտել է . ճշմ ամբարշտ ընկեր . այս է .
իգ. 30. կեղծ առաքինութեանէ լոյս յիւրում ժամանակի նահատա-
ցի . և խաբեութիւնք և կեղծիք՝ յամօթ նախատանաց այն
պիսի կեղծաւորաց յայտնի լինին : Ճշմարիտ է , թէ
մայր փոշ 'ի գիշերի պարզապէ արձակէ . բայց 'ի տուէ
ոչ ևս : Նոյնպէս 'ի գիշերի աստղ կենաց բազումք փայ-
լեն , և Հառաչայիցն արձակեն կեղծ գործովք առաքի-
նութեան . բայց 'ի տուէ , այս է 'ի պարծառութեան Ճշմա-
րիտ Հնդասիրեան՝ որ յետ մահուան ծագեսցէ , լոյս նոցա ոչ
ևս երևեսցի . մանաւանդ թէ փայլեն կեղծաւորութեան
բազմութիւն նահատակի :

է. Ո՞ ինչ խորհիք , կամ զինչ առեք առ այս ամ սիրելիք .
իմիք ձրագունք լուսատուք . և թէ կը , լոյս ձեր Ճշմա
րիտ լոյս իցէ , թէ կեղծ . մի իցէ՝ թէ 'ի ձերոյմ միջի
իմեն ոմանք նման Ճրագի , որոյ պատրոյգ առկայծեալ
իցէ , յիր մեզաց ծխոյ խաւարեալ , և ոչ լուսատու : Այս
պիսեայ ասի թէ ոք առա գայն , ցաւ է ինձ մի՛ նորա
թշնամաւ վիճակի . սակայն և այնպես 'ի յոյս գնա քա-
զաքրեմ , 'ի համար բերեալ զբազում այսպիսեայ օրի
նակս . որք 'ի ծխոյ լոյս ծագեցին . յիր 'ի մնեկան գոր-
ծոց սիրելոյն արարէ , 'ի պայծառս և յառաքինի երթ կա-
տարեցան : Այլ մոխրան այն առաջակ և մարդասպան՝
զբարեաւր անցուցեալ կեանսն 'ի մեռաւտանի սրբութիւն
վախճանեաց : Այլ պօղոս վկասակար թշնամի եկեղեց-
ւոյ՝ վաղվաղակի եղև նոր հոգւոր ախոյեան : Այլ օգոստի-
նոս գիտելին զիւր մանկութիւնն 'ի զեղծ վարուց ցոփու-
թիւն և 'ի մանրեցուց հերձուածս չարաչար անցուցեալ ,
ապա զիւր ընծայեալ ժամանակ կենացն ետ զանձն 'ի
մարզս առաքինութեց , և 'ի հրաշանգս ուղղափառ հա-
ւատոյ : Ո՞ ինչ ասացից զմարեմայ եկեղեցւոյ , որ յա
ռաջին ամսն 'ի տուիմանաց ժահր թաւալէ , տարտարո-

սի

ակի Թուխէր գերի . բայց ապա Հննդզորդ պահօք , արտաս
ուաց վտակօք , և անապատի խոշորուբք սրբէլ , մեծապայ
ծառ Ջառագայթս առաքինութեանն և սրբութեանն ընդ ամ
ս ծաւալեցոյց : Տեսէք սիրելիք , զի և ի ծխոյ արտա-
դրի լցաս : Այսպս ապաշխարութեան լցաս ի ծխոյ չարեաց՝
փութաջան գիմել յորդորել զմեզ մեծին օգոստինոս , ա-
սելով . խնձեայք ապաշաւն յանցուաճոց , զորս գայթակղեր
խնձեայ բերկրուել հեշտուեց . կանգնեայք ի վէր եկեղ
առաքինութեան , զոր մոլուխը կործանեցին . բացցին գեղոց
ապաշխարուել զննդումն իւրեանց , որոց գարշապաւ սոսկ
րութեան մեզաց :

Լակ եթէ լուսով զքո Հաւատս խմանալ կամք լցեն , դէմ ի
ի գեպ է ասել : Օ՛ն մի այս լցս երբեք նուճադեսցի , ար
ժան է առածել անպակաս՝ որ գրոց , մոռածուեց , և հո-
գևոր խօսակցուեց իւղով , որ միայն է քրիստոնեական
լապտերի Ջարակ : Վ՛ոկ ասէ մեհկնչն . ոչ Հրագն , Թէ
ոչ ձեթ մատակարարեա՝ շիջանի , նոյնպէ բանն Հաւատոց
զոր՛ի Հաւատալն ընկալաք՝ Թէ ոչ Հննդզորդ վարդապետ
տուբք մնասցի , կիմ խոկմամբք՝ որ գրոց , շիջանի : Վ՛ատ
ամին օրինակի և լցան՝ որ լինի յիւղս ողորմուե , մեծաձա
Ջանչ գործէ զՀրագն . և յաչս ոյ յոյժ մեծ երևի : ապա
զայս իւղ՝ի վէր հեղուցս , յո զառաքինուեի ողորմուե առ
ընկերն ել այլ առաքինութիս խառնեսցի , որ ոք մաս-
նաւոր ողորմութի՝ նպաստ և շնորհ առ յոյ ընդունիլ
ըղձանայ : Իբր զի որպէս իւղն նիւթական առ բազում
ինչ է պիտանի , նոյնպէս իւղն ողորմութե յոյժ է օգ-
տակար : Վ՛սայիբ . ոչ իւղն նիւթական զկերակուրս
Համեմէ . զՀոգ մնուցանէ . զտկար անդամն զօրացու-
ցանէ , և առողջութի ներգործէ : ապաքէն այդմ՝ոք
զիրք խոկ վկայեն՝ի բազում տեղիս : Վ՛րեալ է . պատ-
ուէրեա՝ որդոցն էլէի , և առցեն ինչ իւղ՝ի յիւղենեաց առքբ .
ահա ասե խոկ կամի , Թէ իւղ նման մատուցցի : Վ՛րեալ
է . Թէ որդիքն իլէլի մատուցին իւղ լուսոյ . ահա իւղն
Ջարակ է լուսոյ Հրագի : Վ՛րեալ է . օծանէին իւղով զքե-
ռամ հիւանդս . ահա իւղն զտկար անդամն զօրացուցանէ :
Եւ յակոբոս հրամայեաց օծանել իւղով զհիւանդս՝ի
լժշկութի . ահա իւղն և առողջութի ներգործէ : Վ՛րդ
ոչ իւղն նիւթական օգտի առողջութե մարմնոյ , նոյնպ
իւղն ողորմութե՝ առողջութե հոգւոյ : Վ՛ոչ իւղն նիւ-
թական մնուցանէ զՀոգ նիւթական , նոյնպէս իւղն ո-

պարմանէ զհուր հոգևորական սիրոյ ։ և ոչ իւրմէ
Թաղան կիերակուրս համէմէ , նոյնպէս իւրն ողբմու-
Թե զգործս մեր ոճահաճոյս ներդ պղծէ ։

Յիսդրաք ։

Լաւ արդ՝ զի ամենեքեան դուք , որ ասա առաջի կայք ,
ամ լրջոք կամիք լինել Հնմարիտ քրիստոնեայ , յայսմ
հետէ զամ փոյթ յանձին կալջիք , ի տան եկեղեցւոյ ըս
օրինակին յաղխանուս՝ լինել Հրաշ վառեալ , և լուսա-
տու . վառեալ՝ սիրովն առ ած և առ ընկերն . և լու-
սատու՝ առաքինասէր գործովք ։ Հատուածս ասացից . ոչ
Հրագն փոխանակ Հարակին՝ այլ լոյս ի նշան երախ-
տագիտութե , նոյնպէս և դուք փոխանակ ընկալեալ
պարգևի Հաւատոյ , որ մեծն է ի պարգևս , երախտա
գէտ լինիջիք , և յուղջիք ի ձեզ եռանդն և լուսատո-
րութե , որ զվայրս քրիստոնէի արժանաւորս ։

ՎՐՊՈՂ · ԼՈՒ ։

Հաղափս ըն կեանք մարդոյ նման են նաւաբեկութե ։

Ընաբան · Լաւ քս ի մի նաւուցն , որ էր սիմնի . և ազա
չեաց զնա ասկաւիկ մի տանիլ ի ներքս ի ցամաքին ։

Պ ղոխ · Է · 3 ։

Ակոտած ։

Զայտ է Թե քս նաւաւ սիմնի՝ յոր եղ , նախապա
կոյց զնաւ եկեղեցի , զոր յանձնել ունէր սիմնի
վիմի . զի անտի ոչ յաԹողուց միջ ի կորած Հա
ուատացեալ ամ ազանց զՀաւատոյ և զվարուց Հնչ
մարտութե ։ Իբր զի ըստ աւետարանին քանի , երկու
նաւք կային առ ծովակին գեննեսարեԹայ . որոց մին նոր
շանակէր զսինագովգայն , և միւսն զեկեղեցի . այլ քս
Թողեալ զսինագովգայն՝ եմուտ յեկեղեցի . յայտ արա-
րեալ , Թե որոց կամին փրկիլ՝ պարտ է մտանել ի նաւ
սիմ եկեղեցւոյ ։ Լաւ այդպարև օրինակեցաւ նաւս եկե-
ղեցւոյ՝ նաւաւ կամ տապանաւ Նոյի . զի ոչ արտաքոյ
այնր տապանի ոչ ոք փրկեցաւ , նոյնպէս արտաքոյ նա-
ւակի եկեղեցւոյ չիք փրկութե ։ Արդ՝ յայս նաւ եկեղեց
ւոյ կայմէ խաչն . խարիսխ հաւատն . առաստանք սնդոցք
աերն . Հողմ Հոգին սրբ . իակ մեր ի նմա Թիավարք եմք .
և

և՝ ի նաւահանգիստ անվախձան կենաց դիմեմք՝ առաջ-
նորդութիւն պետրոսի՝ և յաջորդաց նմին ։ Ա ը որոյ պատ-
շաճապէս կեանք մարդոյ նաւարկութիւն կոչի ։ և հոգւ
իսկ մարդոյ նաւի համեմատի , զորմէ մարթ է ասել ։
եղև իբրև ընտ չափաբեր , ի հետապատնէ ծաղուէ ընծայեաց ։ Հռով. ։
զի ամ մարդ է հոգևոր վաճառական ։ ըստ այմ ։ յորժեքէ ըստ. ։ Ղուկ. ։
պայտ՝ ինձ եւիշ ։ Կամիցիք գիտել զնաւ և բազում ինչ ժե. ։
բարւոք է ։ և ես զայդ խորհիմ , զհետ վարել այլաբա-
նութեանն՝ ի ձառս որ առաջի կայ ։

Հռոմայեցոցն ։

Կարիոք կեանք մարդոյ համեմատի նաւարկութեանն , զի
միշտ ի նաւի է մարդ ։ (բածանուն ։) Կթէ՝ ի վիճակ
ընծայոյ լոյս , և եթէ՝ ի վիճակ ապաշխարութեան ։

Ա՝ան առաջին ։

Ցառաջելոցս յառաջաբանութեան՝ ի միտ առիք՝ թէ կեանք ։ ։
մարդոյ է նաւարկութեան ։ զի ի ծով աշխարհիս նաւէ
մարդ՝ դիմեալ՝ ի նաւահանգիստ փրկութեան իբր՝ ի նպա-
տակ իւրոյ ստեղծմանն ։ Յակ արդ՝ եթէ կեանք մարդոյ
է նաւարկութեան , ապա ուղիղ ասի , թէ՝ ի նաւի է մեզ ,
յոր վիճակ և լոյս ։ ըստ այմ ։ Հռոմայեցոցն իմ անդին էբրև ընտ ։ Յոբ. ։
մրգաբերս ։ Կբրանի այմ , որ է՝ ի նաւի՝ ոչ՝ ի թափուր , Թ. ։ Հռով. ։
այլ՝ ի մրգաբեր ։ յորում են առաքինութեանց պտուղք ։ զի Ե՛՛ ։ ։
այսպիսի նաւարկութեամբ զվիճակ ընծայոյ յայտ առնէ ։
Կայլ նաւ այդպիսի զօրհնութեամբ բազում վտանգաւոր
ալեաց կոծի ։ և մա այսորիկ զայր՝ որ է՝ ի ընծայն՝ յիրա-
ւի է նմանեցուցանել նաւի ։ զի իբրև զնաւ կայ ի քէմ
և՝ ի մեծամեծ վտանգս ։ Կամիք թէ՝ ի վշտաց վտան-
գիս յորս է մարդ , առաջին արարիչ ձեզ քանի մի ։ ցու-
ցից մտադիւր , առ լաւ ևս մարդկեղ զձեզ՝ ի ղեկավա-
րել զնաւ կենաց ։

Ցայտ է թէ փոքրիկ ձուկնն եբրնոս անուն՝ զնաւն եր- ։ ։
բեմն մեծապէս վտանգէ ։ զի ըստ արիստոտելին վկայելոյ՝
Թէպետ քաշափ է մարմնով , սակայն մեծ է զօրութիւն-
զի զնաւն յոր կուռին՝ այնպէս պինդ ունի , մինչև երեխել
նաւին խարսխաքաշ՝ ի ծովս ։ և անշարժ զդեմ ունիլ նմ
քանութեանն հողմոյ և մրրկաց ։ Ա՛ն զինչ նշանակի ձը-
կամբս , դիւրին է ձեզ նմանալ ։ ինձ թուի , թէ ցու-
ցանել զնաւահաւաքս մեզս , որ Թէպետ և փոքր համարի ,

թայց

բայց Թէ ըլ գիմաւէն ի նուաճհանգիստ փրկութէ յաւիտենից կուտիցի , այնչափ է նէր գոյութէ , մինչև չԹողու գուցանէ նմա յերկնայինն ժամանել : Ի վանգաւոր կուբուէ մեղաւորի . յորժամ գԹէ որ ի ծանր հինչ մեղս, զայն ԹեԹև և չնչին իմն համարի . ած ողորմած է՝ասէ . և երկար կենաց ժամանակ անձին խոստանայ : Ա՛ն զինչ լինի : Աւրացեալ նէր՝ հուսկ ապա յարհամարհուն ոյ և ի յուսահատուԹէն ԹողուԹէ ձգի . և զիւր հոգին նաւաբեկէ : Պատմէ պլինիոս , Թէ ձուկն՝ զորմէ ասացաք , ոչ ուտի . և Թէ ուտէ որ , մեռանի . այնպէս գըլեալ է , անչ որ ճեղիչ , նոյն և ճեղչէ : Իրը զի ցորչափ մարդ է ի չնորհս , չէ հինչ անձին ծանր . յորմէ և նաև հոգւոյն ոչ է ստորակոխ ի խոր . բայց յորժամ կուճի ի նա ձուկնս , այսինքն՝ գայ ի վէր ծանր հինչ մեղք , անդէն կոխի ի ատոր , և է ի վտանգի խորատ ընկղմելոյ : Ի բացատրել զծանրութէնն՝ դիտօղ է նմանուԹէ երկաԹոյ և մագնիսի . զի ոչ երկաԹն ցորչափ մնծ է ըլ մագնիսի , ըլ քաշզննիչ , չէ հինչ կինքեան ծանր . այս է , չէ հինչ աւելի ծանրակշիռ ըլ մագնիսի , քան զոկ մագնիսն : Այսպէս ցորչափ միացեալ է մարդ ըլ այ չնորհօք և սիրով՝ չէ հինչ կինքեան ծանր . զի այծ ի վեր ուզի զնա և զօրացուցանէ . ըլ այնմ , յորմէ կաթող եմ այնու՝ որ զօրացոյն զիս . բայց Թէ անջատի յայ , և դնի ի հակակողմն մեղաւոր մեղաց , իսկ և իսկ ծանրի մարդ կինքեան . մինչև ըլ մեռանիլն իջանել նմա ի գժոխս . ըմ , Ի՞նչքէր եՔէզ չէ՞ պէս չէ՞ սուխ . և էջեմ անկին բեռն :

Ա՛նաց յաստացեալ վտանգիս՝ բազում և այլ վտանգք են , յորոց երկնչիլ ունի նաև : Ա՛ն ոչք ևցեն : Ի սա առաջաւելուց քանաստեղծից, երեք յուշկապարիկք եղեն կիսով չափ կուսակեցուք , և կիսով չափ Թուչնանմանք՝ բնակեալք ի ծովս , որք քաղցրանուագ եղանակուԹեամբ զմարդիկ որ ունկն դնեին՝ կինքեանս ձգեին , և տապանեին : Ա՛ն այսորիկ ոգիսէս , որ անցանելոյն էր առ նորօք , մեծ զգուշուԹի կալաւ . զի զընկերաց իւրոց զականջս մոմով եխից . զի մի լուիցեն զնուագ նոցա . իսկ զինքն ընդ կայմ նաւին կապեաց , և այնպէս զերծաւ : Ա՛յրիք յուշկապարիկսդ մարԹ է խմանալ զայս սէս հրապոյրս մարմնոյ , որք քաղցրուԹ ի բերանոյ կուցանեն զմարդ ի մեղս : Ա՛պա խմաստունն ըս օրինակ հինն ոգիսեայ՝ զիւրոց ընկերաց՝ յի զՀնդից զգայարանաց զա-

գանձնջա՝ մտանել մարդկային տկարութիւն խոցել. և զինքն
ի կայմ խաչին կապեալ. Թէ ոչ կամի ընկղմիլ, և ըզ-
հոգի իւր նաւաբեկել։ Ոչ զինչ առասիւ զվիշապ ձկանց
և գոյձանաց, որք զբիւրաւոր նաւս ընկլուզանեն. ի-
մն զվտանգաւոր առնթս մեզաց, զոր ամ ուրեք ըն-
ծայէ Ցի կորուստ հոգւոց։ Ո՞վ ինչ առասիւ զպատիր կըղ-
զեաց, որ զժամանակաւոր աւազուն նշանակէն։ Ո՞ւ-
բնախօս, Թէ կեանս գազան ծովային ժողովէ երբեմն ի
Թիկունս Թանձրութեն աղմիկ, յոյր վերայ ապա բուսա-
նին սեզ և խոտ. Մինչև նաւորդաց կարծեալ զնա բըլ-
րակ լինչ, իջուցանել զառագաստն, և յայն կապել զին-
բեանց նաւս։ այլ ի կարծելոյն Թէ հաստեալ էն ի ցա-
մաք, և յարկանել զնարոյկ առ եփելոյ զկերակուր, ըզ
գացեալ գազանին զջերմութիւն՝ անդէն խղտի, և ի ծով
ընկղուզեալ՝ զնմ զինւր բնակիչս խորասոյզ առնէ։ Ո՞րդ
առացաք Թէ այս կղզի զժամանակաւոր աւազութիւն
նշանակէ. որ սուղ ժամանակ տեւէ. զի ամ էշխատաւոր է Սէ. ժ. ։։։
կաճօրեայ։ Ասկայն և այնպես այսմ կղզւոյ միամիտ նա-
ւորդք անձկանս յօտի. կարծեալ Թէ անդ իցէ հաստա-
տուն գետին և դադար։ բայց աւազ. զի ի ժամուն յո-
բուսոյ կարծեն՝ ի բարձուէ ի խոր կործանին։ Ո՞չ
այս վտանգք են՝ յորոց խիթաց նաւն ի ծովն. և յորոց խի
Թալ ունի դիմեալն ի նաւահանգիստ փրկութեն յաւե-
տենից։ Այսոց վտանգից պարտ է մարդոյ հանապազ
երկիւղ ունել, և ամ և ի ընծայս գոլով. զգօրծնական երկիւղ
զի նաւ՝ ամ և ի գնալն ի մէջ խաղաղական ջուրց։

Ա՝առն երիտրտ։

Ա՝նպէս ի նաւի է մարդ և յայնժամ, յորժամ է յա- Ղ.
պաշխարութեն վիճակի. վճռ զի և ապաշխարութեն վի
Ճակ գեղեցիկ համեմատի նաւի։ Ա՝յս առաջինն ապաշ-
խարութիւն նման է նաւի՝ի ձեռն. զի սկզ նաւն նեղէ յեր
կուս ծայրս, և ընդարձակ ի միջի. նոյնպէս ապաշխարու
թիւնն զժուարինն ի սկզբան, ընդ այնմ. Նեղ է ճանապարհն, Մտթ. Է. ։4։
որ տանի ի կեանս. Ամ սակաւք են որք գտանեն զնա. Իբրև զի Ղ. ։4։
սերնտեղութիւնն, և մարմնոյ զրկանաց դիմադարձութիւն
զսկիզբն ապաշխարուէ յոյժ դժուարին գործեն։ Ա՝յդ-
ձեալ և վերջ ապաշխարութեն է նեղ. զի աչխ գարա-
նակալ լինի վախճանի արդարոց։ Ա՝յրեալ է. Ջանացարուք ընդ Ղ. ։0.
մտանել ընդ դուռն նեղ։ Այս յիրաւի այնպէս նեղ է դուռնս ժբ. ։4։

և անձուկ , մինչև ոչ ոք ընդունիք յղփացեալ , ոչ ոք փոփոխութիւք յօրացեալ՝ և ոչ ոք հանգերձիւք պճնեալ՝ կայսր անցանել ընդ նա , թէ ոչ զնա՛ի բաց դիցեն և մերկասցի , ըստ վկայելոյ գրոյն . Երկն էին ես յորովայնէ մօր իմոյ . և ետ ինձ պարիսպ պատ : Այլ և ձանապարհ ասպաստարան խաղաղութեան՝ ի միջի և լոյս և ընդարձակ . զի ընդ գրիչս իսկ , ձանապարհ ոմն ընդ կիրճ ախտից . բայց քաղցրութիւ սիրոյ ընդարձակի . ընդ այնմ՝ խնդամոլ առնիցեմ զքեզ ուղիղ շրջանս . զի երիցս փառացիս , ոչ խոփանեացին փնաց ոտ . և երիցս ընդունայնեցիս , ոչ վատաբերեցիս : Ո՜ սորին հակառակն չարք մտածեն ընդ ընդ նմանապարհ՝ ի սիզբանն . բայց ապա՝ ի յաւելագիմն լինել՝ նեղին . ընդ անիւթ ոտն նոցա յորդիացն . և շաղախեցոյց ի խոխորեն : Այլ զարձեալ՝ ոչ դառնամ փակ է՝ ի ծովեզն կողմանն , և բաց յերկինից կողմանէ . նոյնպես ապաշխարողին պարտ է փակ լինել առ աշխարհ , և բաց առ երկինս :

Ը . Այլ և ապաշխարութիւնն նմանի նաև՝ վաճառականի որ ընդունի զմարգարիտն . վասն որոյ զնաց և ծախեաց զամենայն զոր ունէր , և գնեաց զայն . նոյնպես և ապաշխարողն զամենայն զոր ունի ծախէ , և զայն գնէ . զի ոչ ինչ է ընդ երկինս ընդունելի , քան զայս միայն : Արդ՝ զիարդ ապիրատ առաքինութեանց յերկիր առաքինութիւն երկնային փառաց գնեցաք փոխանակ ընդ , բայց եթէ նաեւ ապաշխարութիւն է , որ զմեր գործս արդիւնս առնէ . ոչ ցորեաւ՝ ի մեզ եմք , ի կղզւոջ կամք , յորմէ անհնար է մեզ յերկինս ելանել , բայց եթէ նաեւ ապաշխարութիւն : Վասն որ զայս ասաց . երթ ու ապաշխարեա , աճեցոյն նոյնպես հրամանիցէ : Այ՛ զի , մնիցէ յայս նաեւ ապաշխարութիւն անդադար , եթէ ի կղզի մահուանէ մերձ կայք : Այլ քաջալերեցարուք . զի այդ նաեւ անխափիր ընդունի զպատուհանսն և զանարգս , և զնա՛ի նաեւ հանդիման հասուցանել . նոյնպես ապաշխարութիւնն ոչ զոք ի մերձաւոր Թէսքս և տրտում ոք նայ , մերժէ . այլ յինքն ընդունի , և ի նաեւ հանդիման փրկութիւն յաւիտենից փոխադրէ :

Թ . Այլ և ապաշխարութիւնն նման է նաև՝ և վճռ հնարաւորութիւն կոյսանան . զի այդ առացաւ ի մեռն առաքին , թէ նաեւ ի հանդարտարար վառանդս յածէ , ընդ գրոյն վկայէ . որ նաեւ ընդ ծով , զարձ գնդանգս նր , նոյնպես և մնդրոյ՝ որ յապաշխարութիւն մեռեալ է , գնա վառանդ ի վր

վէր կայ քաղցր անգամ առնելոյ ։ Այս վինչ պարտ էցէ առնել . որում օրինակաւ պարտ էցէ այսպիսւոյս յօգնութեան հասանել . նոքիմբք , որովք լինի ի թիկունս հասանել նաեւ վտանգելոյ ։ Այսու առաջին օգնութեան լինի նաեւ ի թեթեւաբեռնելոյ . ոչ որք ընդ պօղոսի ի նաւին էին , չէարաւ նոսին ընկեցիկ առնէին ։ Բայ սակս օրինակի ի գալ հասանել վտանգի մահուան՝ մեծ առաւելութեան թեթեւաբեռնեցեալ յընկեց քաշխամբէ ազատիլ , և մեզաւորն ի մեզաց խոստովանութեան յանգանակ ։ Վարձեալ՝ ոչ զերծանի նաեւ խցանելոյ զծակտի , նոյնպէս զպատուհանս մեզոց զչ այսպարանաց խնուլ պարտ է , զի մի ջուրք մարձութեան մտցին ի հոգի ։ Այս եւս ոչ ի նաւ է ի դուրս տան զջուր , և երբեմն և խարխոյ արկանեն . նոյնպէս զնմ՝ վնասակար բերկրութեան պարտ է դիմադարձութեամբ մեզել յանձնէ , և խարխոյս յուսոյ՝ միայն յիմ՝ որ անփոխելին է , սմգիլ . և հաստատուն մնալ ։

Յուդիթ ։

Տեսէք , զի կեանք մարդոյ նաւարկութեան է . և միշտ ի նաւի է մեզ , եթէ ի վիճակ ջուրնոյ իցէ , և եթէ ի վիճակ ապաշխարութեան ։ Այնէ է ի ջուրն , պարտ է նմ հանգոյն նաւի երկնչել ի վտանգէ . և զգուշանալ , զի մի անկցի յայն . իսկ թէ է յապաշխարութեան , պարտ է նմին ջանալ՝ զի ի վտանգէն յոր կայ , առնելոյ զերծ ցե. և զգուշանալ , զի այլ մի անկցի ի նոյն ։ Համառօտ առ ցկց . պարտ է երկաբանութեամբ ազօթել , և ձրնիլ , զի Յամանեացն ի նաւահանգիստ փրկութեան ։

ՎԱՐՈՂ ։

Յաղթս ինչ բարւոյն մարդոյ նման է հոյլ ։

Բնաբան . Այմ որ քարկանայ եղբօր իւրում տարապարտուց , պարտաւոր լինի դատաստանի ։ Մատ . Ե . 22 ։

Այուհած ։

արկանամ , և վհատիմ ինձ արդար է քարկութիւն իմ . Յիմէ վէր քարկանայցեմ ։ քարկանամ ընդ հրէշ պիղծ և կատաղի . մեկն առացիս , քարկանամ ըզ քարկութիւնն . որ վէր չարաչար և վնասակար գործոց իւրոց՝ յիրաւի յիւր վէրս զրգռեալ զանձնեցուն քարկութիւն .

Թէ՝ Ո՞ւր ես երթալ բարկութիւն. եւ արիաստուէլն, և առնուն զերամ արեան զգաւիճ. և եւ դամասկացւոյն. և առնուն արեան զգրտիճ ի ծխելոյ և ի խառնելոյ լեղւոյն։ Ո՞րչափ է բարկութիւն. և ուղեւորքն հեղեղատաց. այսինքն իբրև զհեղեղատ յորդահոսեալ, ընտանեկաց և վտանգաւոր։ Իբր զի նախ՝ ոմն հեղեղատն ոչ այլ ինչ է, բայց ջուր բազում, որ երագ յորդի, և վաղ ցամաքի. նոյնպէս բարկութիւնն յանկարծակի լինի վաւի, և անդէն չիջանի։ Երկրորդ՝ ոմն հեղեղատն խանդարի զձմեռապարհն, ուստ զհող երկրին, և զմերձակայ սահ մանս ողողանէ. նոյնպէս սաստիկ բարկութիւն խանդարէ զձմեռապարհ բանին. ուստ զոյժ մարմնոյ. և երբեմն մերձաւոր այ և դրացեայ վնաս հասուցանէ։ Երրորդ՝ ոմն հեղեղատն զամն որ լինի եւ առաջ լինի՝ քանդէ, և եւ իւր տեղի. և հոսակ յեալ ի ծով իջանէ. այր զբազպրութիւն և զանառն իւր կարաւանաց. նոյնպէս բարկասիրտն զամ որ եւ առաջ լինի կամ ի դիմի հարկանի նմա, Թէ կարօղ ինչ է՝ տապալէ. զայլ ընդ իւր ի վտանգ ածանէ, և հոսակ յեալ ի ծով իջանէ. այս է՝ ի խորս դառնութեան։ Ո՞րչափ է բարկութիւն. և քայլս ապականիչ. զի ոմն քայլն զանազն յոր արկանի՝ ապականէ. նոյնպէս բարկութիւնն մաղձ զվիտս դառնացուցանէ, և խանգարէ։ Ո՞րչափ է բարկութիւն. և օձ հրաշունչ. զի ոմն օձք հրաշունչ կատարելեալն զբազումս յորդւոցն լինելի յամառապատիժ, նոյնպէս բարկութիւնն և զանապատուելական կրծտանս չարչարէ, խառնէ, և ապականէ։ Ո՞րչափ է բարկութիւն. և ցաւ բառանչօղ. որ եղջերուք ամբարտաւանութեամբ վիրաւ լինելով։ Ո՞րչափ է բարկութիւն. և մեղու խայթօղ. զի ոմն մեղուն եւ արիաստուէլն ի խայթել իւրում մեռանի. զի զխայթոցն ի վերայ թողու, որ ոչ լինի առանց ընդերացն ջնջուիլ. նոյնպէս յորժամ զանձին վրէժ խնդրելով՝ բարկութիւն խայթել զայլ ոք, զնեղչին վերայ ածանէ, յորում են հոգևոր կեանքն մեր՝ կորուսանել. եւ այնմ. դեղեցաւ ի մահճսն ի ներս, զանգ սիրելոյ ընդ երեսս։ Ո՞րչափ է բարկութիւն. և ձիաձաղ մի լեզուն, յոմ գազանաց խառնուրդ ունելով. զի մինչ արտաքս ասէ, բառանչէ ոմն ցաւ. գազէ որպէս առիւծ, ճչէ որպէս վիշապ. խոժռանի որպէս շուն. կատաղի որպէս վագր. դառիթ հառաչէ. երկնի ոսկռտոյ, ըզվիրսն սուր հանդատուն. զատորինս զգրգռէ. զանգուռնդա

պղծեցուցանէ ։ (ե) Ի՞նչ է բարկութիւն ։ Կատեր , այնպէս
բարկացեալ եմ ես այս հրէշ . որ առ բարկութիւն՝ ոչ կա
րեմ ասել , զինչ է բարկութիւն . նա՛ի բարկութէ առաւ
խմմել արդ սկիզբն առնեմ Ճանաչելոյ , Թէ զինչ է բար
կութիւն . զի գլխովին վառեալ եմ բարկութե՛ւ ի վէր բար
կութիւն . և յայտնեմ խմանալ , Թէ հուր է բարկութիւն ։
Ի՛պա յիրաւի է հրոյ նմանեցուցանել զբարկութիւնն . և
զայս յուցցէ ձեզ Ճառս ։

Հաւաքմունք ։

Կարկութիւնն բարւոք ասի հուր . և որպիսի հուր . (բա
ժանումն .) Ասա՝ հուր վառեալ՝ և այրեցօղ . երկրորդ՝ ծը
խեալ , և շառաչօղ ։

Ասա առաջին ։

Ոչ Թուի , բարկութիւնն քաջ նմանի հրոյ . զի ոչ այլ ե.
ինչ է , քայց վառումն արեան զսրտիւ ։ Որը զի սաս
տիկ շարժումն բարկութեան ժողովէ զարիւնն ի սիրտ .
որոյ Ճնշեալ յեռանդն հարկանի , տապանայ , և սոյ
հուր բորբոքի ։ Եւ մի այսորիկ յորժամ բարկութիւնն զիմ
զարիւնն ի սիրտն առարկանէ , և անդ եռացուցանէ իւ
րով ջերմութիւ՛ն , յայնժամ բարկացեալքն ի սրակասե
լոց արեանն յայլոց անդամոց , դեղնին ։ Որդ՝ ոչ հա
սարակ հուր է բարկութիւնն . այլ հուր չար . և մարթ է ե.ցւվ.
պատշաճապես ասել զհրոյս զայն՝ Թէ աշխարհ ի չթէ կոյ. ե.ւց.
ի՛ ի չար հուր բղջախոհութիւ՛ն և բարկութիւ ։ Ո՛ւ բար
ւոք իմանալ ձեզ զհրոյս չարաչար ներգործութիւնս , ա
ռաջի արասցիք ձեզ զհուր ատամիկ վառեալ . արդ զինչ
այնպէս տանջէ զմարմին մարդոյ , ոչ հուրն . զի՛նչ գաս
կայ սատակագոյն քան զայն՝ որ ի հրոյ . որ վկայք են մա
հաբեր՝ իբրև զայն որ ի հրոյ ։ Ո՛չխոիսկ է զայրոյթ
բոցոյ և սատակութիւն հրոյ , մինչ գրեթէ չիմ Ճի չկա
քան զայն անտանելի ։ Ո՛ստ ամեն օրինակի , ասէ ոսկեբե
րանն , սատակ է ներգործութիւն բարկութիւն , և քան զիմ
բոց գԺնդակ ։ Ես այսորիկ պարտ է փութալ Ճեպել ի
շինուցանել զայս հուր ։

Ո՛չխոիսկ ևեթ մարթ է Ճանաչել զբարկութեանն ե.
գԺնեութիւն . զի զբարկացեալն առաւել չարչարի՝ քան
զնա , յորմ վերայ է բարկութիւնն ։ Որպէս բարկութիւն
ոխութի՛ւն ի սրտի ոչ ընկերն , այլ յառաջ զինքն հալե ,
հա-

հաշէ և մաշէ . ուստի և յառաջ անձին ՚ի մեսա՝ քան զ-
բուժ բարկանայ : Զ՚որ յայտնապէս լինանալոյ զՀիմար-
տութիւնս , դիւք առաջի աչաց ձերոց այր մի անօրէն , զայ-
բագին , խոժոռադէմ . որ հրացայտ աչօք բերիցէ ՚ի
Թշնամանս՝ ՚ի նախատինս՝ յանդիմ՝ կամ ՚ի սպանութիւն
եսկ ընկերին : Լսակ զընկերն , զի երկայնմտութիւն ընդու
նիցէ զնախատինս , զանէծս , զգանս , և զամ ատոյ պա
տուհասի : Տեսեալ ձեր ատակ զբարկուն , անատ զհամ
բերութիւն , ատակ հուր ցասման , անատ լուիկ ժոյժ , ա-
սացէք . որ ՚ի նոցանէ վառիցի , և չարատանէք տուժես-
ցի . յայտ է Թէ ասիցէք զատացեալն եսայեայ . հուր ընդ
խառնիրդս կերիցէ . ՚ի զորս հակառակիմն և բարկանան
ընկերին :

Ճ. Լսայց ոչ միայն մարթի է կոչել զբարկութիւն հուր վա-
ռեալ , այլ և հուր այրեցօղ և ապականօղ : տեսեալ է
ձեր երբեմն զորրորք բոցոյ հրոյ , զի այրէ զտունս , և
փչմամբ հողմոյ զմեծամեծ ապարանս հրդեհէ , ոչնչ
Թողեալ՝ բայց զաւերակն և զմխիթը : Զ՚ո զինչ քան զայս
կայցէ նմանեալ բարկութիւն . զինչ քան զայս բայ՝ ծա-
խիչ . զինչ քան զայս հուր՝ գժադակ : Ոչ այս է Թէ բիրտ
անգամ ոչ չիջանի յոյ բարկուէ , Թէ ոչ զանազն՝ զինչս՝
և վկեաս իսկ Տարակէ զՀակառակորդին . և ոչ այլ ինչ
խորհի կիրեւիթ բարկացեալն , բայց զի զայրագին բո-
ցոյս Տանապազ Տարակ մատուցանէ . և միասուբ օտարի
զինւր միասասիրուն յարձեցուցանէ : Ո՛վ , քանի՞ միասո՛ի վէր
ածէ հուր ցասման : Լսայդ զայն՝ զի բարկացօղք են ոչ
խանձող , որ այրէ յոր մերձենայ . Թոյդ՝ զի հուր բարկուե
է հուր կիսվիչ , որ խղճ զկապ սիրոյ և բարեկամութիւն՝
եւս ՚ի մէջ եղբարց . ոչ յայտ է յօրինակն կայենի և հա
բելի , յորում բարկութիւն կայենի կորեաւ խաղաղութիւն
եղբայրական : Օ այս ՚ամ , և զբազում այլ միասս բար-
կութիւն ոչ գրեմ յերկար . բայց միա եւս գլխաւոր միաս ,
զոր պատճառէ հուր բարկութիւն , կարեւոր համարիմ
յայտ վայրի յիշեցուցանել : Զ՚ո ո՞ր իցէ այն : Ո՞չ ասա
քեզ դուք պաճար էք ՚ա . ո՞չ հոգին ՚այ բնակեալ է ՚ի յեղ :
Զ՚այ այդպէս ուսուցանէ առաքեալն : Զ՚ոյլ զայս տա-
ճար ՚այ այրէ հուր բարկուէ . ՚ը այնմ . այրեցին ՚ի հուր
ընդ ոտս յերէց : Զ՚այս վայ է այնմ որ ապականէ զայս
տաճար . զի ապականեսցէ զնա ՚ած :

Ի միտ առեալ ղասատկութիւն հրոյ ի վառիլն՝ յայրելն՝ ե. և յեղծանելն, մնայ սրդ զմտաս ածել և ղայլ հանդամանս նմ ։ Լաւ նախ առաջի առնեմ ձեզ զաարկումն որպէս հաւր ծխեալ ։ Ապա զկնդրդ ։ Ասեմք՝ զի հաւրն էր բնին անհնարին ծուխ արձակել. և այնուհիկ զտեսութիւն մարդոյ խաւխել ։ Որոյ և տեսանել ի բարկացօղն ։ զի բարկաւին և հաւր ծխեալ. որ զայս մտայ այնպէս կուրացուցանել, մինչև չկարել նմա հասանդակ զգանն. զի բարկութիւն խաւխել զմիտս, առ ի չորոշելոյ զիրսն ։ Պաքէն ոմն ի ջուր գոգաթ և յատակ՝ երևին երեսք հայելոցդին, որ ոչն երևին ի ջուր պղտոր. նոյնպէս ձիշ մարտութիւնն յատակ երևի ի հանդարտեալ միտս, որում չէ հնար երևել յամբոխեալ և խախտակիր միտս ։ Ա՝ւ այսորիկ զնմասատունն մեծապէս զդաշացուցանեն զիրք ի բարկութիւն. ըստ այնմ. Ջ՝ոբ յոգի եր բարկանալ. վ՝ա ձէ բարկութիւն ի ծոց անգիտաց դադարէ ։ Ասայ ոչ միայն ծը- Ե. 10. խեալ հրոյ բարկութիւն մեծագնին միտք, այլ միձամտի և սխորժակն ։ ոչ ծուխն երևեալ ի հրոյ՝ մրձոտէ զաուն, խաւարեցուցանէ զդատողսն՝ որ ի սենեկի. նոյնպէս ծը խեալ հաւր բարկութիւն զհոգի մարդոյ՝ որ պատկեր է նմ, մրձոտէ, թմրացուցանէ և խաւխէ ։ Ա՝յդ ասէ գրիգոր. ի կոմնչել հեղուկ բարկութ, նմմանութիւն ածային պատկերին խանգարի. իսկ ի սանձել զամբոխումն սրը տի հեղուկ, ի նմմանութիւն զաուն դարձեալ արարչին ։

Ա՝ստիցուք յառաջ, և զբարկութիւնն հաւր զպայթա- Է.
կան և զշառաւօղ ձեզ առաջի արասցուք ։ Ասեմ ես ձեզ հաւրն ի փուշ Տարեալ՝ և ի փայտս լինչ, ոչ փոքր պայթիւն և շառաւիւն արձակէ ։ Ապա զինչ նշանակիցէ շառաւիւնս. զշառաւիւն բարկուէ. զի բարկութիւն զխաւխել ի սիրտ, ի գոյնսն՝ ի մանկունսն՝ ի նախատինս՝ ի կիրացս՝ յանեծս՝ և ի սպառնալիս բղխի. զի. Վառեցան բորբոքեցան Ս՝ա-
որպէս ֆեղբ ի ֆոբ ։ Որ զի ոմն գայլախառն որով կողմամբ ՀԺ. 12.
և Տարցի ի պղպատան, Տրատս արձակէ. նոյնպէս բարկացօղն, թէ փոքր մի ընդՏարցի ոք ընդ նա, նզովս և չարեաց մաղթութիւն և անէծս անդադարս թափէ յայն՝ որ ընդՏարաւ ։ Ա՝յլ առաջ. զի ոչ փոքր մեղք են՝ ոմն բազումք կարծեն, անձին կամ ընկերաց չարամաղթութի, սատանայի մատնութ, և դժոխոց, և կայծականց, և մա-

հաւ , և տարաժամ մնալու : Այլ փոքր մեղք են քրիստո-
նէիլ՝ ընդ դժուարին հնազանդս մնալիս մեռելիս լինել ,
մինչև Տանտապաղ գիտ ի պատի ունել , և բերանով կար-
գալ . և զհնազանդութիւն նոյ ընդհատել ջանալ , ոչ զո-
տան և եթ՝ այլև զանձն ըղձանալով մատնել նոյ : Այլ
անմոռանալիս . Երբ մեռելին անձնատանն լինի ի կատա-
ղերբ ոչխարն իւրովի մատչի առ գայլ . երբ եղջերուն կա
մեռելոյ անկանի ի բերան շանց : Ուր գուա այդպէս յանդգնու-
անձնատանը լինին սպանչ : ով անլսելոյ յանդգնութիւն :

Ղ. Ասի զինչ առապիկ զանիծից , բայց զայս և եթէ ՚Ներեց-
տակապետն միքայէլ զանդիտելոց անիծանել զսատա-
նայ . քանի առաւել պարտ է զդուշանալ մարդոյ չա-
նիծանել զմարդ : Այս ոչ իշխեաց անիծանել ըղսէյ՝ որ
արդէն որդի էր ղերկնից . ոչըսաւ և խորշիլ պարտ է մար
դոյ չիմաչել զգաստութիւն նոյ ի գլուխ այնց , որք սիրելի
ճն յաւս նոր , կամ դէթ չդիտեմք թէ մերժեալ իցեն ի-
բեւայ նոյ : Այսպէս է թէ մեծապես մեղանչէ ընդէմ ած-
պին արդարութեան , այն՝ որ անիծադիր լինի այլոյ ,
քոյր վէր չունի ինչ իրաւունս : Այ այսորիկ բազատամ ոչ
Թուխ . լ՛ս . 8 . նաւ յանձն անիծանել զնոսայել . ասէ . ընդ նոսին վէ-
ղէր ոչ նզովէ որ . կամ զիարդ անիծից , ղէր ոչ անիծանէ ած : Այսպա
զդոյզ ևս քրիստոնեայդ ընդոստել և ընդիծանել զոք . զի
այդպիսի անեծք յոտնակի յանիծիչն գառնան : Այ հա
ւատացեալս Աստուածեան . ոչ խոհակ առաց յակոբայ
Ծննդ . լ՛ս . 29 . որձեայ իւրում . որ անիծանէր ղէսաւ , անիծեալ լիցի : ոչ ած
ժ՛ . 3 . իսկ առաց աբրահամու . զանիծիցն զս անիծից : Տեսէք , զի
զտարին՝ զոր մեղանեմք ընկերին , յոտնակի յանձինս ըն
դունիմք : Այ որոյ մեծապես զգուշանալ պարտ է մեզ ,
զի մի անիծադրութեամբ և չարամտղծութիւ՝ ընդէմ ածպին
իրաւանց և ձերոյ ընկերին՝ և անձանց իսկ մերոյ՝ մե-
ղանչիցեմք . Եա զգոյշ լիցուք , զի մի բարկութիւն ի վէ
րս ելցէ , որ է հոգ սպանիչ , և զաստիչ չա
բեաց գործոց զշառաչիւն ,

Ցհոդուած :

Այսպա քանզի բարկութիւն է հոգ դժնդակ , այս է հոգ
առաքելոյ , այրիացոյ , և ամի եղբիւ . ոչ առա-
ջաւ ի մահ առաջին . այլ և հոգ ծխեալ և շառաչող ,
ոչ լուսոյ ի մահ երկրորդ , զինչ այսուհեան սիրելիք
զի տարակուսիք . զինչ արդեօք առնելիք , Թէ զառն
ձեր

ձեր տեսանելիք վառեալ, և բոցով պատեալ. ոչ անյապաղ յաղթեալ ընթանայիք, և ջուր բերելիք ի շիջուցանել. Այլ պաքէն տեսանելեք, զի գոմ փոխեն ի միջ առնուն ի շիջուցանել զՏուր, եթե տուն ինչ հրդեհի. խակ ընդհէր ոչ նոյնպէս հնարիմք ի շիջուցանել զբոց բարկութեն. Այլ զի է մեզ բազումն գեղերիլ ի դեւս հնարից. որով իւիք շիջանի հուր բնական, նովին շիջանի և բարոյական հուր բարկութեն. Այս առաջին բնական հուն շիջանի ի բաց բարձմամբ նիւթոյն. նոյնպէս և ի մեզ զՏուր բարկութեն շիջուցուք, եթե զառելիս գրգռութեն բարկութենան ի բաց արասցուք. Այս խորհեսցուք ժողովիլ ի ժողով՝ մանաւանդ այսպիսեաց, որք նոյնպէս դիւրաշարժ իցեն ի բարկութեն. իսկ զսակաւս առ բանաւորիսս, որք իրրև զՏրդեհ արկուս՝ փքովք լեզուի զՏրդեհ բարկութեն յայլս արծարծանեն. Հանցուք ի պահ զկասկած չարեաց, որ ի խաւեպատիր գրգռել բարկութեն. Երկրորդ հնար շիջուցանելոյ զՏուրն բնական՝ է ի վեր հեղուլ զջուր. նոյն պէս Հուր բարկութեն շիջանի ցուրտ ջրով. խակ ոչ կայցէ սա. Հանապազ ախոյանդ իսան է այս ջուր, սիրելիք. այն են մեղք մեր. որք ոչ շիջուցին ի մեզ զառանդն սիրոյ, նոյնպէս յիշատակութեն նոցա գիտել շիջուցանել զտոպ և զեռանդն բարկութեն. Օ՛ի և յաւելից. Թէ բարկանալ կամիք, բարկացարուք և Հնամտեսջ մեծի, որում են բարկանամ. Խակ ոչ իցէ այս Հնամտութիւն. մեղքն են. բարկութենն է. ասա բարկացուք մեզաց, բարկացուք բարկութեն:

ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՅԳԵՒ

Ցնծալ եւ ուրախ լինել ընդ առաքինութիւնս եւ ընդ մոլութիւն:

Առնաբան. Հրամայեաց Ժողովրդեանն բազմիլ ի վէրկրի. Ասէ. Ե. 6.

Այսուհանդ:

Ի՛ե, զի հրամայէ քո ժողովրդեանն բազմիլ, Ենդապատրաստս ուրեմն կոչեսցես հանդերձեալ ի առնելոյն. Այդ այդպէս թուի, բայց և չթուի. Թուի ինձ ի մեծապատ-

զովրդեանն · զի ըստ գրոյն՝ հրամայէ նոցա բազիլ՛ի վր՛ երիւթ ·
և ՛ի նախատ կի՛ի բաղմոց հրաւիրէլ մեր՝ մարթի խմչ ուտե-
լի խմիք ակնուռնիլ , քան եթէ յատկն ուտիցք ։ Ա՛ռայց և
Թուխն Թէ ոչ մեծաշուքապատ խրճն կոչունըդ · զի յանապատ
տեղւոջ բաց յեօթն նկանակէ և ՛ի տակաւ ձկանց՝ այլ
ինչ կերակուր ոչ ունի քո դնել առաջի ։ Ասդիս և խրճ ,
յայտ է Թէ առնելքին չագեցան · ապա յիրաւի է ասել ,
Թէ բարիքը և առատ կոչունք ՛ի քոնէ պատրաստեցան ։
Ա՛նդ մի միայն յայտ վայրկ երևիլ առանձինն մտածուիլ
արժանի , Թէ զիարդ քո հրամայէ ժողովրդեանն բաշ-
ձել ՛ի վր՛ երիւթ ։ Ա՛ի կարծել Թէ վայրապար արար զայս
քո · քանզի խոհական քննչին արարածոց յոր՝ ասէ ·
Յով. Ը. 6. ոչ երբէք յերիւթ լինի ինչ վայրապար ։ Ա՛ռ պիներս զերկիր մայր
Ըստ այլ բուխ. կոչէ հայաբակաց · իբր զի սա զմեզ ՛ի ծնանիլ մերում
ժողովէ , տածէ և կերակրէ · իսկ ՛ի մահու անդրէն ՛ի
ծոց իւր ընդունի ։ Ա՛խտեմ , զի քիմք բազմերևնակ պա-
տասխանեն պատ ։ Ա՛մենք ասեն , Թէ յանապատ տեղ-
ւոջ անշնար էր սեղան պատրաստել , և միայ մով աՀա-
գոմանել ։ բայց ես գիտերկրպական խնդրեմ , և
ոչ զպատմական ։ Ա՛յլք ասեն , Թէ այս եղև , զի հր-
բեից սովորութիւն պահեցին , որը յանապատի յատել
զմանանայն՝ նատելեն ՛ի գետնի ։ Ա՛կաք ասեն · քո այս-
ոքիկ ուռայց զիսառաւորուն արհամարհուն , և զնանար-
հուն ։ Ա՛յլ ես զանց զառջօք արարեալ՝ առեմ · քո բազմե-
ցոյց զնո ՛ի վր՛ երկրի · զի յուշ լինցի նոյ , Թէ հող էին , և
՛ի հող դառնան ։ Ա՛յս ասկս քո և զմիւս կոչունն յա-
Ցեն. Ը. 10. նապատի՝ արար՛ի վր՛ խոպոյ · զի յիշեցուացէ նոյ Թէ որ-
կար և յողդողդ է բնութի մարդկան · որ խոտոյ նմանն
այսօր ծաղկի , և յետ ասկաւ մով ցամաքի ։ Ա՛յդպէս և
արդ երկրաւ՝ յայր վր՛ հրամայեաց նոյ բազմիլ , նշանակել
Ծն. Ը. 19. կամեցաւ զպատիժ մեղայ , զոյն Թէ · Ֆրոմբէ երբեայ ֆոյ
ֆերիյեո զինոյ ֆո , ֆինէ ֆոյնյեո յերիւթ , ոսոպէ առաբ · զի հող էիր
և ՛ի հող դարձցիս ։ Ա՛րդ՝ յայսմանէ առնիթ առեալ՝ խօսես
ցուրբ յայս ձառ զպետն յատկուէց երկրի , առ մեր օգուտ ։

ՀԱՒաքուԹիւն ։

Պարտ է ձեզ՝ մարմնոյ և մտաց այլոք ստէպ հայիլ յեր-
կիր · վ՛ս զի երկիրս է խորհրդաւոր նշան · (բաժանումն ·
՝Ա՛սա՝ առաքինուԹեց՝ յորս արժան է մարգիլ · երկրորդ՝
մոլուԹեց , յորոց արժան է խորշիլ ,

Ա՛ասն

Ա՝ Բայց և ԹԷ երէիցդ առաւն ՚ի՞ւր դիւրս պետապետնաստ- ա.
կութ՚ի՝ ընդունի , մինչև ցուցանել նմա եԹէ բարիս
և եԹէ չարիս ։ Ասէ՝ եհան երէիր զբանեալ խոտոյ , սեր ծննդ.
տանել սերմ ։ Ասէ՝ ոչ բանեալ խոտոյ մարդի իցէ ա. ւ.
խմնամալ զարդարել՝ որը պատրաստելոն բարիս ։ Ասէ՝ ե-
ե՛ չերէիրէ տառն , և չուգէ տառն . . . և ե՛կ չերէիր զեր ցո- ժբ. ւ.
ցէ տէր ։ Ա՝ Հայց բանիկ մարդի և ցուցանել զկեղեցին
Աշխարհս , կի զոր կրծոս , յոր հրաւիրիմք մտանել՝ Թո-
ղեալ զաշխարհ և զաշխարհային բարիս ։ Ասէ՝ և . պայե ԼԷ. ւ.
ռեալ աճ՚ի ցօղոյ երկնէ , և՚ պարարտութե՛ երկրի ։ Ա՝ Հայս բանիք
ցուցանեն զժառանգութի՛ սէրց , զխառն և զվայելչ սո-
քայութե՛ն ։ Ասէ՝ և՝ զի՛ կդարբանայ գնդն և մնիցէ ։ Ո՝ հայս Սէր.
բանիք զտկարութի՛ մարդկային բնութե՛ն յայտ առնեն ։ ժ. ց.
Ասէ՝ և . և երէիր էր . . . անպտղատար , և խաւար ՚է վ՛ր ան ծննդ.
դնդոց ։ Ա՝ Հ ամպարիշան՝ Թաւուր՚ի գործոց բարեաց՝ և ա. ւ.
վերջացեալ յարդեանց՝ և այսպիսի երկիր անպատրաստ .
և խաւարտուտ մեղաց միշտապատակ՝ անմտեան և՚ի լուսոյ
բանին ։ Տեսէք , զի երկրաւ նշանակին եԹէ բարիք և
եԹէ չարիք ։

Ա՝յդ ուեացուք , Թէ զո՞ր յաղգէ առաքինութե՛ն ցուցա- ք.
նէ . այս է , զմտաւ ածցո՛ք վերկիր՝ ըստ որում խորհրդա
ւոր նշանակ առաքինութե՛ն , յորս արժան է մարդոյ մար
գել՝ Ասէ՝ առաքինի՝ երկիրք է աստուին քան զնմ՚ տարերս .
իսկ այս զինչ ցուցանիցէ . բայց եԹէ զնանարհուե՛ն ,
որով արժան է քրիստոնէի մնագիւթ հնազանդ լինել այ
լոց . յինչելով զնոտոտութիւն , որ խանարհեցուցանէ զանձն՝ ըստ ԱՓա.
բանի ։ Ա՝յդ՝ Թէպետ երկիր է աստուին քան զնմ՚ տարերս , Լբ. ւ.
ասկայն է խոտաւէտ և մրգաբեր . ԾաղկաԹեմի , և
աղաբեԹաղարդ ։ Ասէ՝ այնպէս որչափ է որ , այն-
չափ արգասաւոր է պտղոյք գործոց բարեաց . և զար-
գարեալ Ծաղկօք առաքինութե՛ն . նմանեալ երկրին՝ զոր
մ՛ գրեալ է . Ծաղկէ՛ երեսեան չերէրէ ։ Ա՝ապձեալ՝ երկիր Եբ.
ունի լայնատարած՝ ընդձակութե՛ն , ձգեալ ՚ի Ծագաց՚ի Լբ. ւ.
Ծագս . և այնպես զնշխարհ ամ՚ շրջ փակէ ։ Ա՝յլ զինչ
նշանակիցէ ընդարձակութե՛ն , բայց եԹէ զբերն , զոր
ձգէ այգեպան՚ի Ծագաց՚ի Ծագս , յո՛ւ բարեկամաց մինչ
՚ի Թշնամիս , բազկօք սիրոյ զամենեքումբք փարեալ ։
Ա՝ւ ևա՝ երկիր , ոչ և տեսանելեաք , ե հիմն ամ՚ Ծանուցոյ ։

և այլոց ամի չարժական գալով, ինքն միշտ մնայ անշարժ և գազարեալ. և այնպէս ցուցանել զհաստատութիւն և զարիւնէ արգարոյ։ Հասցուք հանդոյն երկրի զամ ծանր և գժուարին անվրդով բառնալ. ապա՛ք հանդոյն երկրի անշարժ կալ. և այնպէս ոչ՛ ի չշնարհաւթիւն հաստատոյ, ոչ՛ ի հաստատմանէ բարեկամութեան, և ոչ՛ ի հաստատութիւն բարիւք առաջադրեալ երբեք զրդռճիլ։ Այլև հանդոյն երկրի մի ինչ հողմով վշտաց խոտորեաց, մինչև կասիլ մեզ՛ ի բարւոյ, և յաժարամտել՛ ի չարն։ Երկիր թէպէտ և՛ ի բնէ հաստատուն կայ, ապա կայն երբեմն վա՛ ի ներքս փակեալ հոյզ և հողմոյ ցնծի. և յայնմանէ լինին մեծամեծ դեղաշարժք։ Այսպէս թէպէտ և ջանալ ունի մարդ՝ հաստատուն կալ յոյժ, բայց երբեմն հողմով հոգւոյ թէ, կիմ հոյզ ագահուն՛ ի հաստատութիւն բարւոյ առաջադրեալ զրդռճեալ շարժ։

ԺԻ. Ասողքեան և շարժեան երկիր։

Բայց արդ՝ զորինչ մնայ ասել՛ ի մասին առաջնոյն, ՛ի համառօտ բովանդակիւ կատարեալ՝ ասեմք։ Երկիր բարձեալ ունի զնմա. և անասունք և թռչունք երախտեաք երկրի անանկն. նոյնպէս մարդ՝ մանաւանդ որ մեծատունն իցէ, բարի արասցէ ամենեցուն ըստ կարի։ Երկիր՝ թէպէտ և արտաքոյ տգեղ և խոժոռ, ասկայն ներքոյ յատկական լի է պատուական հրաշալեղեաք. այնպէս զայր առ երեսս անարգ և արհամարհ՝ չէ պարտ անգամանել, զի թերևս պատուական առաքինութիւնք կայցեն՛ ի սիրտ նորա. զի շնորհն երկնային ոչ ըստ արեգական՝ ի սիրտ ընդ մտանել, և ազդմունքն իւրաքանչիւր ըստ ընդունելութեանց արտադրել. մինչև մարդն ի ասել զայնպիսւոյ երկրի. Հայեցար յերկիր, արբեցար՝ ընդ ջուր. և բազում արբերը զնե ծռութիւն։ Երկիրը հանապազ կոխի. և մարդ՛ ի կեանս իւր բազում՝ նեղութիւնք ունի։ Երկիրը ջրով և գետովք ոռոգանի. և մարդ ածային շնորհօք՝ զոր գազանի ազգ մանր ներընդունի։ Երկիր զպտուղ իւր ամի ամի ետ թափէ. և մարդ զպտուղս իւր ժամանակաւոր բարիս՝ բազում անգամ կորուսանէ՝ յանիշտակողոպ զեղծուածիւ և կեղեքմամբ։ Երկիր ցամաք է՛ ի բնէ. նոյնպէս այր արդար ցամաք լիցի՛ ի մարմնոյ հեշտութենէ՝ հրաժարմամբ՛ ի փափկութենէ։ Հիանգամայն ասացից. պարտ է արդարոյ լինել երկիր արգաւանդ և պտղաբեր. երկիրն հոյաւէտ, մեծագեալ զանազան խնամոյիւք. երկիրն այ՛ զարդ-

ժ. Թեոփ. խբ. 8.

ի. Ես. ԼՀ. 17.

ջնաբաժացուցեալ զամենս միմեանցս ։ երկիր է-
ոռեւ , զի բերեալ ամենց ցաւոց ։ Եւ այսպէս մարդ
ի սաել զնման ։ երկիր ըստ ձեւ աբեւելից՝ երկիր բարի է ցոյն։ Յհ. 7.

Ա՚սան երիցդ ։

Ձայս վասն առաջի ասացաք հայել ձեզ յերկիր , ըս ո- Ա.
րում խորհրդաւոր նշանակ է առաքինութեց ։ արդ
հայեցիք յայն , զոր որում նշանակ է մարութեց՝ յորոց
պարտ է խորհիլ ։ Ա՚ի՝ ի գլխաւոր յատկութեանցն երկրի
է այն , զի խոտ է և կուռ , և այնպէս հաստատուն ,
մինչ ոչ է հնար թէ տեղափոխեացի ։ այնպէս խոր , մինչ
ոչ է հնար՝ թէ ցրուեացի ։ Ուակ զինչ ցուցանիցէ խոր-
ութեամբ ։ յայտ առնէ զխաստութեն օրոն , և զյամառու-
թեն մտաց ։ զի այսպիսի երկիր է յամառեալն՝ և՝ ի մեզ
եւր խաստացեալն ։ Ձգեն՝ի նա նեաւք սիրոյ , բարի բարի
աղեցութեք , զի կամեսցի՝ ի մեզ , և ուղիղ ըզ-
վարս ։ բայց վայրապար ։ խաստացեալ է սիրտ նոր ։ ոչ մը-
տանեն՝ի նա նեաւք սիրոյ ։ Ձգեն՝ի նա նեաւք երկիւղի,
՝ի սպառնալ քարոզչաց առ յամառեալսն՝ զգ Ժոխոց տան
Քանա ։ բայց և ոչ այս նեաւք ընդմտանեն՝ ի խաստացեալ
սիրա մեզաւորի ։ Լրկրորդ յատկութեն երկրի է , լի-
նել չոր և ցուրտ ։ զի այսպիսի որակութեք լինի անշարժ
ժաման , և պնդեալ լե կեզրան ։ Ընդութեք խնդ զան-
ջերմեռանդութեն ։ որ բառնայ՝ի մարդկանէ զարժումն
՝ի գործս բարեաց ։ և պնդէ զնոսա լե կեզրան , այս է , լե
աչսարհ՝ և լե աչսարհային խնդութեն ։

Ա՚ի և Եւս հայիմբ երկիրս , տեսանեմբ , զի ոչ ելէ , և ի- Բ.
խոժոռ , յայտ արարեալ զվատասոնութեն մեզաւո-
րի ։ Երբ զի մարթի է սաել զնման ։ հայեցայ չերիցս , և ահա Լուկ.
Բաւիւր ։ Տեսանեմբ զի ծանրագիտ է երկիր , յայտ ա- գ. 23.
րարեալ զվատասակաւ միտումն մեզաւորին , որ միշտ մի-
տէ՝ի սեր ժամանակաւորաց ։ վայ և առ գործս քա-
րեաց ծանր է և գանդաղ ։ Տեսանեմբ զի երկիր Թուխ
է և խաստացեալն , յայտ արարեալ զխաւար և զոչխոտու-
Թեն մեզաւորի ։ զի չունի ինչ ընտրողաւն հոգեւորական ։
այլ բոլորովին մեծին է , և լի միշտ ոգխոտն և մոլո-
լութեն ։ Տեսանեմբ զի երկիր գարշ է և ազտեղի ։ նշա-
նակեալ զմեզաւորին պղծութեն ։ զի ոչ երկիր դիւրաս-
կեզաթոխ՝ի շաղախ և՝ի պղծութեն , յորժամ ոտղի լե
ջուր ։ նոյնպէս մարդ ջուրբք դրգռանաց ոտղեալ լինի

լոյծ և պղծասէր . մինչ յերեսաւ է կոչել զնա երկիր պիղծ ։
Ջ . Ա՛այլ քանզի ոչ միայն պարտ է մեզ խորշել՝ ի մոլուց ,
այլև յամէն՝ որ՝ ի մոլութիս զմեզ յանկուցանէ և ձգէ .
և զի յայսպիսեաց ատեն է երկրաւոր բարեաց առացու-
թիւն , հայեացուք միւսանգամ յերկիրն՝ և տեսցուք , ոմն
արժան է մեզ՝ ի նմանէ խորշել , և երկնչել ։ Ա՛րդ յերկ-
րէ՝ այս է յերկրաւոր յաջողուճածոյ պարտ է երկնչել .
զի թակարթէ ։ Ա՛ ասն զի է որպէս հող մածուցիկ , որ
կապէ զմարդ չարաչար հաձոյիւք , մինչև գժուարաւ
ձողպրիլ նմա . զի որչափ պարապատ է երկիր , այնչափ
պինդ շաղի ըլ անցաւորս ։ Պարտ է երկնչիլ , զի քաղցե
ցուցանէ . վ՛ս զի է՝ ոմն աղտաղտին երկիր , որ զարթու-
ցանէ զքաղց և զծարաւ ագահուն , և ոչ երբէք յագե
ցուցանէ ։ Պարտ է երկնչիլ , զի հալարտացուցանէ . վ՛ս
ոմն երկիր կանգնէ զերբինս , նոյնպէս երկրաւոր յաջող-
ուճած փքացուցանէ զմեռս ։ Ա՛րդ՝ զի մի երկրաւոր յա-
ջողուճած միաս դործիցի՝ ի ձեզ՝ նմանօրդ յերուք Թուխոց ,
Յայտ է Թէ Թուխումն՝ ցորչափ վերաթևէ՝ ի բարձունս
օդոյ , ոչ ըմբռնի , այլ յորժամ իջանէ և մօտի յերկիր .
նոյնպէս և մարդ՝ ցորչափ դիմէ՝ ի բարձունս , զվերինս
և զերկնայինն բարիս խորհելով և խնդրելով , վերջ է՝ ի
վտանգէ մեղաց . այլ վտանգի , յորժամ՝ ի ստոր իջա-
նէ , զերկրաւոր և զաշխարհայինն բարիս սիրելով ։

Յորդոր ։

Յետ հայելոյ յերկիր՝ հայեսջիք արդ մտաց աչօք և յան
ձինս . և տեսջիք , արդեօք բարւոյ երկրի՞ էք նմա-
նող , Թէ չարի ։ Տեսեալ Թէ ցայս վայր եղէք երկիր ա-
մուլ և անպտղական , ջանայարուք յայսմ՝ հետէ պտղա-
բերել ։ Ա՛յս ինչ . ասացից համառօտիւ . ոմն երկիր ոչ
պտղաբերէ , Թէ ոչ սերմ , սերմանի , աղբ ՝ի նա ար-
կանի , և արօրատրի . նոյնպէս մարդ երկրաւոր ոչ պատ
ղաբերէ զպտուղս բարեաց , Թէ ոչ նախ պէղի զղջմամբ ,
բրի խոստովանութիւ , սերմանի խրատուք , աղբ ՝ի նա
արկանի՝ իւրոյ անարգութենն մտածութիւ , և արօրատ-
րի ձկնողական ապաշխարութիւ ։

ՎԱՐՈՒԱԾՔ ԼՈՒԾ

Յաղագս նմանութեան արդարոյ ընդ ծառ բարի ։

Ննաբան . Եւ ծառ բարի պտուղ բարի առնէ ։
Մատ . է . 17 ։

Սկսուածք ։

բաւունք Թուխին ասել . Թէ վասն մեծ լեղ ոչ
զծառաց . Լերբ զի ի վեր և ի վայր զնոսա ի մէջ
բերէ , մանաւանդ զանպտուղ ծառն , զորմէ բա
զում ուրեք գտանէ , Թէ հատանի , ի հուր արկանի ։ Մատ .
Ասայց դիտել պարտ է . Թէ վասն քոյ ոչ էր զծառաց , է . 19 .
այլ զմարդկանէ , որք նշանակին ծառաւքս ։ Լերբ զի ը. 10 .
ծառոյն՝ առ որոյ արմին եդեալ ասի տապար , ուստի՝ Յե-
որ ոչ բերէ զպտուղ՝ վասն որոյ և ի հուր արկանի , և Մա-
Թզենեաւն անկեցելոյ յայգւոջ՝ որ առ անպտղութեն ժղ. 14 .
անիծաւ , ոչ այլ ինչ ցուցանէ , բայց մարդ՝ որ ոչ պտղս
բերէ զառաքինութեն ։ Եւ վասն այսորիկ համամտմբ և ա
նիծելոք ծառոյ՝ իմանալ պարտ է զՀատուսն և զանէծս
անպտուղ մարդոյ ։ Պարզին անմարթ է արդար կոչել
զմարդ՝ ցորչափ ոչ պտղաբերէ բարիս . ոչ ծառն ոչ ա
սէ ծառ բարի , ցորչափ ոչ բերէ պտուղ բարի ։ Պա
բառքն ի միտ առէք զբնաբանս . Եմ ծառ բարի պտուղ բա
րի առնէ . և միտ դիք , զինչ յառաջակայդ ասի ։

Հաւաքմունք ։

Ասյր արդար բարւոք կոչի ծառ բարի ։ (բաժանումն .)
Առլիսի է նախ՝ Թզենին , երկրորդ՝ արմաւենին , եր
րորդ՝ ձիթենին ։

Առն առաջին ։

( ) Քրիստոս անուն և ի բարի և ի վատ կոչին գիտեն առ ա
ա Նուէր ընծայուընչ գիրք . ոչ է տեսանել առ մարգարէն եր . Եր .
երեմիա ։ Ասլև առ նա Տարցուսն . զինչ պեսանես երեմիա . և ԼԷ .
ասէ . Խոշոր փայդր և տաւաւել փայդր . և խոշոր ծանր , և տաւաւել
ծանր , որ ոչ ուտիցի ի ծանրութե խորհ ։ Լերբ զի ոչ ի Թզե
նեաս է որ բարի և պտղաբեր . և է որ վայրենի և անբեր .
Նոյնպէս ասելի է զմարդին , որոց ոմանք են բարի , և ոմանք
չար ։ Ասրդ՝ զի յերեսարելոյ Տամարի լուցուք մեզ , վայել
է մեզ ունել զբարիոք Տանգամանս , զոր ունի Թզենին

բա-

բարի ։ Այլ որ լցեն այնք ։ Այս առաջին՝ Թզենին քա
րի է յոյժ պտղաբերը և բերբի ։ Երեն պատմիչք , Թէ
Թզենին եգիպտական չորիցս ՚ի տարւոջ բերէ պտուղ ։
Պատմէ յովհաննէս վեմնեանաս , Թէ Թզենին եգիպ-
տական այնպես ի բազմաբեղուն , մինչ զի ոչ միայն ա-
մի ամի պտուղ բերէ , այլ և Թէ Թուզ մի կորզես ՚ի նը-
մանէ , փութով այլ Թուզ հասուցանէ ։ Այսիսկ բեղ
նաւորեալն վայել է և քրիստոնէի , յի քաջաբերեալ գոլ
Ծոց բարուեաց , զորս ՚ի տարւոջ , և զորս յաւուրն՝ ստեպ
Ա. Կոր. ժ . ՚ի . կատարելով - բոլո այնմ - երէկ ոտիւքեւ , երէկ ըմպիեւ , երէկ
պինել և առնիեւ , ըստ՝ ՚ի ֆառս ՚ւ ասացիւ ։ Այ՝ ՚ւ են Ծառք ,
որք անկին յայլ պէտս - ոմանք ՚ի պէտս շինուածոց , ո-
մանք առ անուշահոտ Ծաղկաբերութեան , և ոմանք ՚ի
զարդ - այլ Թզենին ոչ անկի , քայց եթէ ՚ի պտղաբե-
Վերծ . ժ . 6 , ղութեն ։ Ոչ քա զնամ հատանելոյ նմանեցոյց Թզենւոյ
ասի անկեցելոյ յայգւոջ - զի ցուցցէ , Թէ զինչ յիւրա-
քանչիւրումէ պահանջէ - և առ ինչ անկեաց զիւրաքան-
չիւր ոք ՚ի պարտեզ կամ յայգի եկեղեցւոյ - յի զի յնմ
գործս բարութեան պտղաբեր լինի ։
Ա՛ . Ա՛ . Ա՛ միայն պտուղս բերէ Թզենին բազումն , այլ և տաղ
Վերծ . ժ . 11 , ցուցանս - Ա՛ . Խոշեալ չշաղցրութիւն եմ , և չբերբս բարութիւն եմոյ ,
երթայց ՚ի հրէից ՚ի հեթանոս լինել ֆայոխ ։ Այսիսկ պտուղ են պտուղք
աղագրութեան , որոյ՛ք այլ ոգերման օգնեն ընկերին - ոմ
Դատ . թ . 36 , տաբելիթայն , որ էր ի փոքրուէ բարեաց , և ոգերմութիւն՝ ըստ
առնէր ։ Օ այսպիսի պտուղս սիրէ ամ - ՚ւ՞ա այսորիկ յա-
ւուրն դատաստանի զայն ամենեցուն յանդ իման առնէ ,
Մատ . ասելով - տաղտեայ և եռաւ ինչ ոտիւ ։ Ոգենին , ըստ խո-
Ես . 35 , զրոսիք , և զգուշ ամենի՝ որ կատիսի ՚ի նա , հեռացու-
ցանէ իբրև զչատն ։ այսպէս ջանասցի քրիստոնեայն հե
ռացուցանել իւրով զթշնամին առնել բարեկամ - ըստ օրինա-
կին մովսէսի , որ ՚ւ՞ա զի հեզ էր քան զամենայն մարդ , զայ-
բինի սիրտ ապատամբ իբրացոյց հեռացուցանել իւրով բա-
զում անգամ ցասմոյց ։ Ոգենին բերէ պտուղս կանուխ
և անագան - նա՝ ոմանք ոչ միայն յատմանան , այլ և ՚ի գար
նան հասուցանէն պտուղս ։ Ոյնպէս քրիստոնեայք մի՛
միայն ՚ի Ծերութէ , այլև ՚ի մանկուէ և յերիտասարդու-
Ուբ . պատգաբերեցեն գործս բարութեան - զի բարի է մարդոյ , որ
Ժ . 27 , առնու ղծուծ , (իմն զբեռ , և զպատուհրանացն ձեռն) ՚ի
մանկունէ իւրէ ։ Ոգենին է Ծառ հովանաւոր յոյժ , և
ընարձակութեան ստուց իւրոց և տաղարթից , մարդկան

և անտանոց հովանի առնել քաղցը և ցանկալի . և վան
այսորիկ լսեմք , զի որդիք յուդայ և Իսկի ի ժամանակս
խաղաղութեան ըզ Թզենեաք բնակեին . և զնաթանայել
ի նոր օրինա եառս քո ըզ Թզենեաս : Ոչ զի նշ լմնանայ
ցի հովանեաւ Թզենւոյ . նման զսերն , որով օգնեմք ընդ
կերին , սիրելեմք զիշատաղնեալս , և նպաստաւորեմք կա
թսեղոյ : Այս հանդամանքս են քաղուց Թզենւոյ , և
խորհրդաւոր նշանք առաքինութեանց , որովք զարդարի
արդարն՝ ի լինել հաճոյ ոյ Աստուծոյ :

Ա՝առն երիցս :

Ձ ՚ակրորգ ծառն , որում նմանի այր արդար , և արմա- ի.
՚ատն : Պրկաձ է . նմանեցաս ձեզ-առնէ չո արմատեաց : Ես. ե.
Ոչ զի նշ նշանակի բանիւս : Չուացանի նմանութիւն զհա- ե.
ատակ քրիստոնէին , ոչ զնաբինոյն ասեմ , այլ զիշխողսն ,
Ի զորօրինակ արմատենէն և վերին ոստք արմատենւոյն՝
ուղղաբերձ են , և յերկինս ուղղին , նոյնպէս պարտ է մտաց
և սրտի քրիստոնէին՝ և ամ խորհրդոց և ախտակծակաց
նի առ ամ ուղղել , և սրտեռանդն փափաքմամբ յեր-
կինս բերել : Ա՝ց որոյ ազազակել եկեղեցի . Ի վեր ընծայե-
ցուք զիս . որով յոյս առնել , Թէ պարտ է քրիս-
տոնեի զսերս իւր ոչ միայնոյ ընծայել . և սրտիւ իւրով
զամ միայն , և զերկնաւորս բարիս ակնկրել : Ա՝ր՝ բան
արմատենւոյն առ երկրաւ ոստիւմ է . քանզի ի ձգելն ի վեր
կոյս փոքր փոքր ըստ ձակի սաղարթիւք , մինչև երկիլ ծա
ռոյս ոչ բուրդ լինչ շրջան : Ո՝այս օրինակ քրիստոնեի ա-
ռաջի աչաց ունիցի , զհամբոյրն և զերկրպագումն Տիրոջն
ցի պատուել , իսկ զերկնաւորս գրկախառն ողջունել :
Ա՝ց ասէ գրիգոր , արմատենին յառնել իւրում ի ստորե
անձուկ է , և՝ի վեր կոյս ըստ ձակի . այսպէս արդար ոք ի
ցածէ սկսանի . և փոքր փոքր՝ի մեծամեծս վերառնալ
յերկրպագակութիւն կատարեալ սիրոյ Աստուծոյ :

Պատճառ՝ յոյս է Թէ արմատենւոյն տերևք ոչ Թա- ի.
փին և ոչ փոխին . մինչև ձմերատութիւն մարթի է ասել
զնմանել զքրիստոնէն , Թէ պէ՞ս նշ ի խոտիցն : Այս ոստո- ա.
ցոյցանի յարատևութիւնն , ըստ ուգումն՝ որ ասէ : Ո՝ար- ա. ե.
մատենւոյն՝ ոչ տերեւ ձմերան , և ոչ տօթ ադին տապ ա-
մատան՝ խոտիանէ զՀաստատակամ կանաչութիւն . այնպէս
զարդարոյն կեանս՝ չիք ումեք խոտիանել ի Հանուսալափ
դութիւն առաջադրութիւնէ գործոց բարուց : Ո՝նոյն խօսի
ամբ-

ամբոխիս , յառել իւրում : Շնորհալար է սրմանե-
նի սրտիզմանութիւն , և յերկարատեւութիւն , և տերևոյն
անխոխոխութիւն . զի զակղենաթոյս տերևան անխոխ պահ-
պանէ : Այս յայր . նմանիծող լեր սմա ոչ մարդ , զի և
առքեղ առասցի . Նմանեցաս ջձուոյն ես արմատեալ : պահեա
զչարարութիւն մանկութիւն քո , և զնորին բնաւոր անմե-
ղութեանն , զոր ի սկզբանէ ընկալար . և տերև քո ոչ
թափեսցի : Օ՛ի ևս յաւելից որպէս արմատենի խոր-
արմատ հաստատի յերկրի , նոյնպէս այր արդար խորին
խոնարհութիւն զհիմն արկանէ ամ առաքինութեց : Այդ
արմատենին դիմակալ է ծանրութեն , նոյնպէս այր ար-
դար ոչինչ նեղութիւք զերկինաբերձ միտս իւր յՅայրնա
վայրաբերէ : Այս ոչ արմատենին սիրէ զուգզուգ լինել
ընկերի , և զուգաւորութիւն բարդաւածի , նոյնպէս այր
արդար միշտ միաբանութեն խնդրէ :

Ա՛ած երրորդ :

Է . Ա՛յրորդ ծառն նշանական արդարոյ՝ է ձիթենին : Ո՛վ
սէք՝ զի ձիթենին է ծառ բարեբեր յոյժ . զի բազ-
մապատիկ պտղաբերէ . բղխեալ իւղ՝ի կերակուր մարդ
կան , միանգամայն և՝ի ձարակ լապտերի : Այսպէս ամեն
օրինակի՝ առն արդարոյ , ոչ զի կշեռից ծառ բարի ,
Նահ. պարտ է կարօղ լինիլ ասել զանձնէ . այլ ես որպէս ձիթե-
ծա. 10: նի պտղիչ , Այրը զի պարտ է նմա իւղով կենդանի և ո-
ղորմութեն կերակրել զքաղցեալս . և ևս իւղ լապտերի՝
ձի խորհուրդ բարի՝ յայլս հեղուլ : Այսպէս ձիթենին ոչ
միայն Ձարակ տայ լապտերի , և յաղուրդ քաղցելոյն ,
այլ և գեղ մատուցանէ վիրաց . զորոյ զչափ ևս վիրա
ւորն , յորս վիրաց վերայ եարկ սամարացին ձէթ և գի-
նի : Այսպէս քանզի կրկին ազգք են վիրաց , ձի մարմնոյ և
հոգւոյ . ուստի քրիստոնեայն ի ձիթենւոյ , երկոցունց
վիրաց դարման մատուցանել , արարեալ առ ընկերն
զգործս ողորմութեն զմարմնաւորս և զհոգևորս :

Ը . Ա՛յսպէս յորդորմութեն , բազում և այլ առաքինութենս է-
բևեցուցանէ ձիթենին : Այրեն զձիթենւոյ , թէ սուբ՝
որ ի նա հարկանի , ի կարծրանայ նոր բնկանի . ըստ այնմ՝
թէ փնդռե բեթլեհեմ է ես ջնա՝ բեթղես : և թէ որ հոբնանէս սը
բով ղրիմախալ ձիթենի , ասաւ տեղի . զի նորայն պղծուածի խոտո
է ևս ղեռն : Այս զինչ ամրութեն ձիթենւոյս նշանակի-
ցի , բայց եթէ արիութեն առաքինութեն . որ յոյժ պի-

ասդ է քրիստոնեի, զի՛ ի վիշտս և՛ ի յաջողուածս անդրդ
ունելի կացցէ։ Այս՝ ոմն ձիլձենի Տաղմնաբան՝ խոտաբ-
մատ հատատի, նոյնպէս վայելէ արիւնքեղ քրիստո-
նեի՝ ոչ բարիս միայն գոլոյժել, այլև չարեաց համբե-
րել։ Այս եւս՝ զինչ նշանակէ աղաւնւոյն գլուխ ձիլձեն-
ոյ՛ ի տապանն բերել, բայց զայն՝ թէ պարտ է քրիս-
տոնեի միշտ սիրել և պահել զխաղաղութիւն։ և զինչ այլ
ուսուցանէ՝ ձիլձենւոյն չարաւոր անձրևաց ուռոյմամբ
բեզուսուրիլ, և յորդ անձրևաբեր անպտղանալ, բայց
զայն՝ թէ պարտ է քրիստոնեի զանչարաւոր մեծութիւն
արհամարհել, և ընդ սղոմանին առ ոճ ազօթել. վէ- ՀՀ. ի.
ծուխ և շղշափուխ ի՛ փոս ինէ, այլ ի՛շխէ ինէ զբծանն բա- Ը. 8.
ւանիանութիւն. իբր զի չարաւոր մեծութիւն պահել զմտրդ
յիմծպաշտութիւն, այլ անչարին խոտաբեցուցանել։ Այդ
ասէ սակեբերանն. մեծատուն է, ոչ որ բազում ինչ ու-
տացեալ ունի, այլ որ ոչ բազմից կարօտի։ Օ հաւատն
առացից. զինչ այլ յիշեցուցանէ ձիլձենին, որ՝ի պա-
տառելոյ բաղեղան զնոսա՝ հեղձամղձի, բայց զի քրիս
տոնեայն՝ ի չարաց ընկերուել ղդոյշ լինիցի. Տեսցեկ՝ ի
խրատ մարդարէին, որ ասէ. ընդ սրբոյն սրբ էղիցիս, ընդ առն Բ.Թագ.
անբիծ անբիծ էղիցիս. ընդ ընտրելոն ընտրեալ էղիցիս, և ընդ ԻԲ. 27.
խոտրելոյն խոտրեսցիս։ Այ՛ չար միաբանութիւնք՝ ի կորուստ
վարեն. վնաս յիշեցուց խաբաքանչելն որ զառաջեալն մա-
նանիսի. դէր դաշն գիտուրիք, և ի՛ հաստատ ամ ընկերի.
զի բարեխոհութիւնն ի՛րչ օգտուրիւն է։ Հմդպ ինչ ի՛ճեռակ ասէ
բաղեղան զնա պատիցին բարեխոհ, հաստատ ինչ, զի չկրնայ
ո՛ երեսիր լինի կորստեան։ Ինչ մի ևս յաւելում, քանզ մի
առաւել քրիստոնեի. Թէ ձիլձենի հրով խարհրեալ լինի
անպտուղ. այնպէս առն՝ որ բոցով ցանկութեն խարհրեալ
իցէ, դժուարիւնէ այնուհետև առաքինութիւնս պատրաստելոյ

Ծրդրդում։

Ա՛ռդ՝ ոչ այլ ինչ ինոյ, բայց գառնալ ինձ առ ձեզ, և չի
շեցուցանել ձեզ՝ Հայրի՛ ողորմածին ոճս. ամենա՝ որ
ոչ առնէ զպտուղ բարի, հատանի և՛ ի հուր արկանի։ Այ-
սուքն ուսանիցուք, զոր վարեալս ցանգալ. ողորմեալ անձրևով. զարդա-
րեալ աշխարհական. ապա մի բերիցէ նմի փուշ, որ ինոյ խոտ
զաղջ. մի բերիցէ ազոխս մեզապ, որ ինոյ քաղցր ողկուզոյ
ծնօղաչառութեան։ Պատուհասատել էր՛ի ջո ոմն յորմի կենսագրեր,
հիւծ շնորհոյ յարդեանց նմի ընդունել, և աչխիճ պտուղ
բե-

քեզբել ։ Այլ մի երբէք զառանիւք ինձանէն մեղօք . զի մի լեցի ի քաց կուիլ ձեզ [ա] օգտատենոյն , մի ինչ միոյ առնգին , կիմ որթի կիմ Հուբ . ապա զի մի լցեն ի Հուբ , կապցեն յորթին ։ Եւ գուբ քահանային և պաշտօնեային տան, Ել. ԻԹ. 16. զորոց գրեալ է . Ես ընտրեցի զնէզ և եղէ զնէզ , զի գոյ երկայ ցեր . և պարբերէր լինէին , և պատուն յեր կայցէ . լերուբ ծագ հաւէտք և պատգաբերք տայ նշանի . որ ի մէջ ծառոց նախ ընձիւղի և ծաղկի . և զձէզ բարի օրինակաւ յառաջել Ել. ԻԹ. 23. խրատէ ։ Գուբ աղնուականքը և ծակալք , տայ բևեռիկի պարզեցքիք զոսոց , և բերդիք պատ ղեծուին , պատ ղեր ընդ կայ և ֆառաց . Հանճան ունելիք ի վէր Ժողովրդեանն , որում եղ զձէզ ամի վերակացու ։ Լայն գիցեն յոսոց ձեր աղքատը և կարօտեալք , և ի պատղոց ձերոց կերակրեսցին ։ Գուբ ձնիք Ժողովրդեան՝ ամէն պատուղ ձեր Թող , իբր առատ ողորմութեամբ առ ընկերն , որ ձերում օգնականութեամբ կարօտի . զի կարօղ լինիք ասել [ա] մարգարեին ։ Ամէն ես որպես յիւրեանն պարտէից ի գանձ այ , Գուբ Ամ. Դան. 10. աղքատը և վտահիւրը՝ զօրացարձուք ամի արմատեսին , որ որչափ առաւել ծանրաբեռնի , այնչափ յերկինս ի վեր ուղղի ։ Ի միտ առէք զասացեալն պրմեաիկոսի . Ձանբաբեռնեալ արմատին գալաբ . նոյնպես [ա] խաչիւ ծաղկին ամենայնքեան սկզբաք ։ Իսկ գուբ պղեակք , որ [ա] խնամով Հել. 3. էք ծնողաց , լերուբ ամի նորոգուեիք յերեսաց վնտքըք . յի տունկը գիւզագուձը , սաղմոսգարզըք , ծաղկափթիթք , առատագուղք , խոնարհութեամբ՝ հնազանդութեամբ՝ հեզութեամբ և աղջամուխութեամբ ։ Այնպիսոյն ասացից . զա մինեանս զձէզ օրհնեսցէ այն որ անկեաց զձէզ , որ լսեսցէ Ել. ԻԹ. 16. բեացն զձէզ , զի գպղեաբեր լինիցէ . և պտուղն յեր կայցէ ։

ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉԻՆ ,

Յաղագս աչխարհային ունչութեան ։

Ընթերց . Ալարիք ձեզ բարեկամս ի մամոնայէ անիրա

ւութեան ։ Ղուկ . ԺԶ . 9 ։

Ալէլուիա ։

Ամ. Ղեւ. ԻԵ. 12.

Այրն մեծատուն , զորմէ խօսի առակն աւետա ւրանի անառակին , նշանակէ զիմն , որ ամենայնի ն է այր , բառական յանձնեալն , որ կարգան առ նա ։ Ալ է ամենահարուստ այրն , զորմէ գլ Ամ. Յայտ. ԺԸ. 3. բեալ է . ֆառ և ունչութիւն են ի գանձ ։ Ալ է ամենազօր

այրն ,

ՀԻ. 1։ ՀԻ. 13. ՂՆ. ՀԵ. 23։ ՂՆ. ԺԲ. 2։

ՀՀ. 2։

ՀՀ.

ՀՀ.

ՀՀ.

ՀՀ.

առաջի կան՝ օրինօր միտ դնեք ։ Ա՛յս ասեմն նախ , մե-
ծութենն է փուշ , զովին ցուցեալ նրօք զմեծութենն ա-
նիրաւութեի ։ Այլեայսոքա՛ի յատկութենս փշոց . և տես-
յօք վանգամայն զմանանայի զանիրաւութե ։ Ա՛յս
առաջին փուշք կնդրեկն զանցաւորաց զինչս , զայլա-
բարձխաս . զոչխարաց զաս . զմօտակայ Թվոց հիւթս ,
ուստի և զպտուղ՝ զոր բերեկին արդեօք ։ Ոչ արդ ոչ և
մեծատունք և ընչաքաղք միշտ կորզեն ինչ յաշքատաց .
և զաշքատ պարտատանս մեծապէս նեղեն . և վճարել
բռնադատեն , խիզախմամբ և ցասմամբ խրխնջալով .
Ա՛ն- մինչև՛ի դեպ զաւ աւ նշ բանին ։ Վասեցան Բորբոքեցան որ-
նէ ֆ-ւ. պէս փուշք՝ ի հոս ։ Ա՛պաքէն փուշք մօտաւորապ իւրեանց
չթողուն ամենևաւ իւրեամբք . զի զամ հիւթ յիւրեանս
կորզեն . և զմօտաւորս հեղձուցանեն . և զի՞նչ այսոքիկ
նշանակիցի , բայց այն՝ Թե մեծութենն բազում անգամ
անիրաւութե ստացանի և ժողովի , և այնպէս ըստ երամի
մոսի՝ յանիրաւութենէ ինքանե ։ Ա՛րդ արև յանչափաւոր
մեծութենս միտ ե ինչ կասկած անիրաւութե , յորմէ և
ի վատանուն . զի բազում ձնդութե , և ջանահնար խո
բագիտութե մի՛ երբի , որում գժոխարին ե լինել զերծ
յամ անիրաւութե ։ Ա՛յս անիրաւ ե մեծութին . զի զնե
՛ի սկզբնական մեղաց ունի զծագումն . զի՛ի վճռակ ան-
մեղութե ամ ինչ լինելը հատարակաց ։
ը . Ա՛յս ևս . յայտ ե Թե փուշք , եԹե անզգայ ձեռն մխս ,
բազում խոցոտեն . այնպէս մեծութենն զմարդ չարա
չար վիրաւորե , ձգեալ զնա՛ի պէսպէս մեղս ։ Ա՛յս այս-
պէս՝ ըստ ամբրոսիոսի և ըստ ոսկեբերանին , մեծութենչն
բաւի կոչի անիրաւ՛ի գործոյն , այլ յանիրաւութենէն , զոր
բազմօրէ՛ի ստացիչս ևս ։ Հարցէք առաքելոյն , Թե
Ե. Տիմ. զինչ խորհի զմեծութե . ասե . որ կամին ձեծանալ , անկ-
Ա. ց. ւ. նին՝ ի փորձս ևս և յորոգայթս ։ Ա՛յս էր ազազաւ . զի ար-
մատ ամ չարեաց ագծասիրութե է ։ Կամիցիք դիտել մի ըստ միս
ջե զվերսն , զոր պատճառե սէր մեծութե . են ըստ Թուոյ
դատերաց ագահութե , այլ . մտանուէ , խարդախութե ,
ստերգիծութե , անհանգարտութե , և ըստ եմ ողորմա-
լութե խստասրտութե ։ Օ՛ օրինակ սորա ունիմք՝ի յոբ-
որոյ բմբռնեալ՝ի հաղբս ագահուե , անկաւ յորոգայթ
Ծննդ . սայնի ։ Ա՛վ ոչ գիտե , Թե բարեպաշտ և սէր ենն սոքա-
Ժգ. ճ. համ և զոմ . սակայն և այնպէս վն բազում ստացուա-
ծոց նոյ՝ գժոտութե ծնաւ՝ի միջն . և Թե ոչ՝ի միմեանց

մեհենական էին, անկանեին արդեօք ի մեծ Թշնամութիւն։ Յասեմ ինչ զՏպատուութիւն, զողջախոհութիւն, և զայլոց առաքինի, որոց ձանձրացարչ լռեալ մեծութիւնն։ Օ այս մի ինչ յաւելում, Թէ ի մեծութենէ լինի երբեմն և այն և հաւատոյ ուրացութիւն։ մի այդ ասէը խնամատուն։ ՚ի ծնօրէն ի՛ տար ինչ ... ի՛ ի ծնացայց և սպեղիչ, և ասիցեմ, հմմտ. Ես ՚ի պետութէ չիս։ Յարգիլ ինչ ձեզ. ուստի եւ որպէս այն, ղ. 8. զուտ երկիւղագին երբայեցիք. ոչ ապաքէն յոտից։ Եսա. ըն. 24. ընդեղ չայն ՚ի դուր, ասէ աշխարհն. և եղ երդիր այդ։

Ա՛յլ արդ զնամ զրիշոյ յատկութիւնս, և զմեծութիւն ներ- դոյծութիւն Տամետօսեայ կամեցիր՝ ասեմ։ Այդ փուչը միշտ լայթիեն, և տանջիեն ՚ի միով իւրեանց, նմանիլ մեծութեն զերիտս մեծատանց՝ Տոգովը և անձկութիւնը չարչարել. և- թէ՛ ՚ի պատանի. այդ երևի յաջողաբար, որ ի չտալ նաթանելեայ զոյդիկն երձանիը զատամնիս. և ի տամանիէն լինչ ոչ եկիր. եթէ՛ ՚ի պատենի, և յառաւելութեն. այդ վկայի մեծատանն աւետարանին, որ ոչ գիտէր՝ թէ ուր ժողովեսցէ զարմն տիս իւր. և եթէ ՚ի ծախենի, կամ ՚ի Թագուհին յորժամ մեռ ՚ի մէջ զմիջերեալ խնդան Տարկին յոյսս անցուցա- նել։ Ասացեալ՝ այդ ընդ փշովը գոյանան երբեմն ձմիր Թանաւորը, օձը, և այլին նմանիը. նոյնպէս ըստ Տովա- նեաւ մեծութ պատրուհակին ամ չարիք. և անպատիժ ինամ։ Այս և յայտարանս մեծատանց դեղերին օձը, այր մարդերկեղը, և պատառաբոյծք. նոյ գազանին ազգին ազգին գազը. ըստ այմ, ուր առաքելոն ինչ, առաքելոն և որ ոսկեան պիտ։ Այս և այդ այդ փուչը առ այլին են պիտանա- գոյ՝ բայց յայլումն, նոյնպէս անհիւսք մեծատանն յայր- վակիս յայն վայր Տասանել, յոր եՏաս մեծատանն աւետա- րանին, որ Խաղեցաք ՚ի գիծիս։

Ա՛ման երիցորդ։

Տեսիք գայտակղիլ՝ Թէ մեծութենէ փուչ. յայսմ Տետէ գո- ղից ձեզ, Թէ նման է ուսկանի։ Այր զի ոչ ձկնորսաց զձկունս ուսկանաւ որոյ, և Տաւատան զՏաւս վարիս, նոյնպէս այդ մեծութ իբրև ուսկանաւ կիծողական որոյ զբազմ մարդիկ, և յինչն ձգէ. ըստ այմ, ուր Տայն ձեծանալ՝ անիանին ՚ի ֆորյոնիս և յորոփայիս։ Այրեալ է. վայ ՚ինէ ձեծա- դանդ. յայտ է Թէ երկեղին. վայ վաստակոց նոյ ՚ի ստա նալ. վայ երկիւղն նոյ՝ ՚ի պահել. վայ ցաւոց նոյ ՚ի Թագուլ և Թերևս այսր աղաչեաւ այլոյր ասէ. վայ վայ վայ, ուր խնա-

քնաքեալ են յերկրէ ։ Լ.զդ՝ այս երեք կին վայ՝ որ ի վե գայ
մեծատանց յատաք կեանս , մեանքնեաւորեայ և ի գո-
ժոխս ։ զի անդ եղելոյն աչխատութեն անդադար , եր-
կիւղ անդոյս , և ցաւ անմխիթար ։ Լ.այլ այս ոչ հոգի առ
ամենմեծատունս ։ այլ առ այնոսիկ միայն , որք զնամ եղէ
կատաց յինեալ Տատատանն . և այնպէս զերծան երբեմն ի
մեծութեն կապին ։

Է . ՀԱյտ է ի սկ գրոց , թե աբեսողամ՝ ի պատէ փշոյ նշ
Ե . ԱՓ . ընդ խոչեաւ , իբրև թե զկախատգանե կախեալ մեռաւ ։
ՅԲ . 9 . Լամիսքեք դիտել , թե ոմն նշանաւորի աբեսողամեաս կա-
խեցելոյ , ոչ այլոք՝ բայց մեծատունն ։ Օ ի վարեաք
աբեսողամոյ նշանակին մեծութեն ։ Լ.այս զորօրինակ
աբեսողամ իբրոյք վարեաք պատատեալ կախեցաւ ըզ-
կատնեաղ , նոյնպես մեծութե բազատքն ի մարդ կանե պա-
տին զկաղնեաւ , և այնպէս չարաչար կորնչին ։ Լ.սիրեք .
զնոյ իսկ պատին զկաղնեաւ , յայտ է թե վայրի կազնին
է կերակուր խողից . և ցուցանե զերջանութն ։ Լ.այս
ի բոլջանութեի արկանե մեծութեին . և այնպես սա-
տիճ բոլջանութե պատեալքն՝ յատեանան կորնչին ։
Լ.ինն իրի ոչ աբեսողամ ոչ կորնչեր այդեաք , եթե կրա
լեալ էր զնարատ իւր կամ զդեաս , նոյնպես բազատքն ի
մի կանե զերծանելին այդեաք յատեանեից մանչանելին ,
եթե զաւելորդ մեծութե ի բաց Տատանելին , և զայն
ըն պատեալն՝ յաղ քատատ բաշխելին ։

Շ . Լ.ատեալ յաղագս մեծութե դրեալ է . ատպաչեցին ան-
Ը-ի . ՆԵՏԵԱՆ , որք պատեալ են աբծանով . յորոց բանից յայտնի է-
ա . ԱԱ . լեսի , թե մեծութե իւրեն նմանե է ուռկանի պատատեալոյ
ՅԲ-ԻՓ . առ որս ։ Լ.այ մեծութե ին է իբրև զատատն ատրդի . զի
զորօրինակ ձանձ՛ն յատատն ատրդի ըմբռնեալ և պատա
տեալ՝ ոչ ևս զբրի ազատուին Թռչել , այլ պա լինի ատր
դի . նոյնպես ազատն իբրովք ընդ իբ վարակեալ՝ որա
լինի տատանեալի , կառեալ կառեալ յինեթատից տառբի-
Ը-ա . նատե , և այնպես ի մեծ երկնից վերջատեալ ։ Լ.նդն
ԱՓ . ՓԱ . ուրբենի և զադաց , որոց էր անատան քազատ , զբ-
տեալ յայսկոյս յորպանատու արօտ պատշատեալ , Հրաժա
րեցան ի մանատ Ժառանգութե , զոր առնոյց էին յերկրին
առեատաց , որ լաւ էան էր ։ Լ.ի զի արօտն զաշտային
պատատ զսկսատ նի , Թողուբ զգատն . իբր զի ընտրեցին
զտեղի զարմանոյ խաշանց . իսկ զձիկան վայրկս , զՅուզ ,
զնուատն , զյաղեի յաղեի ազիցդս , և զերկիրն՝ որ բազմ

զկաճն

գիտեն և զմեզ , Հրաժարեալ Թագէն ։ Այնպես մեծուն ճշմարտապէս է ստացողաց իւրոց . զի մարմնոյ հնարաւոր կարիսաւէ . և զհոգւոյն ազօտ յերկինս զբարեսէրն և զանապատ յարիշտակն ։ Ցեսո՛ք , յոր սահման ձգին ա-գահք ուսկանաւ մեծութեան ։

Յաւան երդում ։

Պատուոյ մեզ արդ օրինօք քննել և զմանաւանդն որ՛ի մէջ մեզ կատոյ և մեծութեան ։ Կրնայ է . որպէս պիտոյ հանա- Իսա. ի. ց.
բեսէր արժան առաջի նէր . որով յայտնի նմանութեանն դիրք գիտութեան կատոյ . և կարի՛ ի գեղ ։ Օ՛ի նախ առաքինի՝ կաւն ազատել և շահաւէտ զնոյն մերձել . նոյն պիտ մեծութեան շահաւէտ զատուցիչ իւր զանիրաւ . քի՛ վայ որ յանձնէ անդին խարուի , որ ոչ իւր էրն . հնձել ընդ ձանձրա- Ածխ. ի. 6.
դատանէ զանուր իւր ձանձրանէ ։ Արդ՝ ոմն կաւն և մեծութիւն , և դժուարին և դնալ ընդ նա , նոյնպես սէր արժանի ամանի գմարդն ունի . և ոչ Թագաւորական նման արուեստ ոյսմանէ գԹասիրել . և այնպես յարդիւնս յարուցանել զմարդիւնս ։ Օ՛ի զոր օրինակ փարատեն արքայ և դիտատուց չարչարեալ զարդիւն իջեալ ի փոքր էութ կատոյ Լուկ. ի. 14.
և աշխատիլ . զի մի ազատք լինիցին ի Թագաւորութիւն Ա. Թագաւոր. ի. 14.
իւրում . նոյնպես տատանեալ զմարդիկ նեղել ճանապարհ Լուսա. ի. 4.
Թագաւորութիւն մեծութեան . զիտելով մեզ ոչ ո՛ր կարէ երկուց տե- Ա. Ղ. ի. 24.
րանց ծառայել . և զի զերեալ մեզ ոչ կարէ ոչ ծառայել և ոչ մամոնայի ։

Պիտանի՛ ի գլուխ , զի ծիրանի ծիծառանց որ անկանելին ի քառնոյ , կուրացուցին զտուրիսի՝ մինչ կերն ի քուն ։ Այսպիսի ծիրանք են մեծութիւնք , որք զբաղումն ի մարդկան նէ այնպիսս կուրացուցանեն , մինչ՝ ոչ ևս կարողանան նոքա լնուլել զբարին ի լարն , զիրաւն յանիրաւէ . այլ ոչ կայ ջնջանապարհ կորուսեան մինչև խարդաւանիլ՝ ի վէմ գժոխոց ։ Այսոյ յայն Հայեաքինք , զի ոչ գրոյ՝ ծիրանք որք կուրացուցին զտուրիսի՝ կերն ջերմ . ո- Տուք. ի. 18.
րով գուցան , Թէ մեծութիւն ոչ ջնաւէ , բայց յորժամ ջերմ՝ ոսկերի . մինչև կասիլ ոչ այն զգիտ , և մեռան երանելեն զնա Հանդերձ ։ Այսպէսն մեծութիւնք աշխարհիս ուսոյն և իցեն , որով օրինակաւ և մարգերեցին , եթէ իրաւամբք և եթէ անիրաւութ , չեն Հնդարիա մեծուն ։ Մայ ասէ բանաստեղծ . որդիք մարդկան , ազգ արծաթասէր . գի կայ ձեր՝ և երկրաւոր մեծութեն , որ ոչ Հնդ-

մարիա է, և ոչ ձեր. զի Թէ ձեր էր, տանէիք արդեօք ընդ ձեզ։

Յերեմ.

Յայտ է յառաջելոցս, Թէ մեծութիւն է փառք, ուսկան և կառ. ուստի և երբեմն հեառնութիւնք զհետ գան։ Այնմանէն է փառք. ապա զգուշացիր յայն մերձենալիդ, և մի պինդ կալցիր. այլ զաւելորդ լինելս աղբատաց բաշխես ջիր։ Այնմանէն է ուսկան. ապա զգոյշ լերուք, մի կարի լինի պատառուածիդ յայս ուսկան, այլ պարզեալիդ զայն, լինչ լինչ անտի և այլոց մանուածոցիդ։ Այնմանէն է կառ. ապա մի շահախնդիրիդ յայն. այլ խնդրեսցիդ 'ի Սաք. ՚ն՚ նոյն ասելով. ապրեցո՛ զիս 'ի խոց, զի ի քեզ լայց։ Օ Տէսկն կը. ՚ն՚ ասացից. արդեօ՞ք յեղ բաբելիա՛ 'ի հանդայէ անէրաւուիք։

ԿԱՐՕՂ ԼԱՅ։

Յաշափ նմանուիք բարւոյ գաշտացոյ ընդ բարւոյ գաշտի։

Ընդբան. Տեսեալ զքաղաքն ելոյց 'ի վէր ներ։
Գ. ԹԳ. ՚ն՚ ԺԱ։

Ակռաճ։

սեմբ, զի բազում անգամ ելոյց քո. բայց միշտ վա՛ մեզոյ, կի՛ վա՛ արժանասցես պատժոյ մեզոյ։ Ելոյց քո յօրոցի, ոչ և այլ ազգաց։ իսկ զնոյնդ. ա՛ռաւել 'ի տակս մեզոյ մերձկան, վա՛ որոց եկեղ 'ի քաւել։ Ելոյց 'ի վէր զազարու, զոր հանդերձեալն էր Յես. ՚ն՚ ԺԱ. ՚ն՚ ՅԵ. յարուցանելոյ, յորժամ արդէն չորեքօրեայ հատեալ էր։ և էր ազագաւ. վա՛ զի օրինակ էր նա հնացեալ մերոյն 'ի գերեզմանն ախտից Թաղելոյ, զոր գժոխարին է 'ի կեանս Ներ. ՚ն՚ Ե. ՚ն՚ ՀԱ. ՚ն՚ Ե. ՚ն՚ Ը

ւանդ մեղք ապերախտութեան : Կամիցիք գիտել , զինչ կիճք կեին ասել քի ի լալ Իւդուայ : Կամիմ ասել . Ջաղաղարդ եմ , ջի արդի չեմ , եամ ես պրիշդոյն ղեղ : Եջե ըե հա- դուցանիցե ղար ֆեհանակ բարդ : Ցանկ ղբեղ յերկրին և ղկատացող . յանապատի զամն քառասուն կերակրեցի ղբեղ մանանայիս . և ապագայ ղբեղ յերկիր , որ ըղեկ զկաճն և զմեղը . վ'ն այսը ինձ վրկչի քամ խաչ պատ- բաստիցես : Ջաղաղարդ եմ , ջի արդի չեղ : Ցանկեցի ղբեղ այդի վայելուչ . վ'ն այդը ինձ գառնանայցես . և քացախ ի ծարաւ իմ արբուցանիցես . և ախտաւ զկողս իմ խոցո ցեր : Ջաղաղարդ եմ , ջի արդի չեղ : Ա՛ն քո Հարի Հարուճա ծոլը զեզ խպտաս՝ անզգանկոր Հանդերձ . և դու մտանել ցես զիս Հարուճածոյ գանիկ . Ցանկ ղբեղ յապատաւթե , ընկզմիլ զփարաւոն և զնշխանս նոր . և դու զիս քահա- նայապետիդ մտանիցես . աճշխարդեցի քեզ ամէն ամպոյ և Հոյ . և դու զիս ի սիճն կապիցես . և յապարանս սկի գառանդ վարիցես : Ջաղաղարդ եմ , ջի արդի չեղ : Ա՛ռա- ջի քո զծոլ պատառելդի . և դու զեղարբամբ զկոզս իմ պատառիցես . արբուցի քեզ ջուր փրկութե ի վիմէ . և դու ինձ լեզի և քացախ . Տարի վ'ն քոյ զթագաւորս քանանացւոց . և դու Տարկանիցես զդլուխ իմ եղեգամբ , եառ քեզ գառազան թագաւորի , և դու գնկիցես ի գլուխ իմ պատակ ի փշոյ . բարձրացուցի զքեզ զօրութե մեծաւ . և դու Տանիցես զիս ի կառազան խաչի : Ջաղաղարդ եմ , ջի ա- րդի չեղ : զքո Հանդերձ զամն քառասուն անապատի պատե ցի . և դու զիմ Հանդերձ զերծուցուս : Բարձրացուցի յա ռապատի զօձն պղնձի , զի Տայեցեալ ի'նա բժշկեսցիս . և դու զիս ոչ գոհ ամբառնայցես ի խաչափայտ , նախամեծ ծոլը բնաւրեցի զքեզ քան զնմանդիս . և դու զիս ըե անօ լինես Տամարիցիս , և զբարաբբայ աւազակն քան զիս նա խամեծոլը բնաւրիցես : Ա՛յդպես չար ընդ բարւոյ Տա- տուցանիցես : Ա՛հ Թշնամական քաղաքին , որ այսպէս սի գառն արատաստս յաչսաց Տոսեցոյց քի . վաՀ ամպարիշտ ապերախտ և անողորմ Տրեից : Ա՛յլ զի՞ ե ինձ ցամառել Տրեից , ուր քրիստոնեայք բազումք քան զՀրեայս անա գորեայն են . այնը՝ որը մեղը Իւդուայ վերատին զքո՛ ի խաչ Տանեն : Ա՛ տայը , Թե՛ ի քաղաքս քրիստոնէից ոչ լի նեին քաղաքացիք և բնակք՝ քրիստոնեայ անուան անար ժանք : Ա՛չ ո՞ տայը , Թե՛ ամ քաղաքացիք՝ բարւոյ քաղա քի լինեին Տամաւոգք : Ո՞ր և անձկանաք երկրորդեմ :

Մատ. ղ. 3. Եբէմ. ԺԷ. 20.

ՀԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ։

Ի՝նակիչք քաղաքի նմանապէս լինին բարւոյ քաղաքի ։ (Քա
ջանալն ։) որ բարձրք Տաճարի , եթէ կառուցեալ իցեն ,
նախ՝ի տեղւոյ պայծառ և խաղաղական . երկրորդ՝ ի տե
ղւոյ մաքուր և քաջաբեր ։

Ի՝ՍԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ։

ԻԵ. Ո՞ղաքն բարոյական ոչ այլ ինչ է՝ բայց լաւագոյն մտից կեան
ընկերութիւն կազակցեալ՝ և նախին օրինօք բնակակ
ցեալ . որոյ ՚ղՀետ գայ , եթէ՝ի քաղաքացեալ միջի Տարկ
է լինել փոխանակութիւն ինչ . առանց որոյ ոչ կարէ քաղաքն
Հնար է յոյն կալ . և ոչ Տաստատուն քաղաքին մնալ
է անկ ունել ։ Ի՝րդ՝ ղի ասիցի ոք բարիւք քաղաքացի՝
կամ բարի քրիստոնեայ , Տարկ է նմին նմանօղ լինել
բարւոյ քաղաքի . այս է , ուղիղ ՚ղՀանդամանս պատշա
ճաւոր բարւոյ քաղաքի ։ Իսկ ո՞ր իցեն այս Հանդամանք ,
առացի իսկ , եթէ բարւոյ քաղաքի առաջին Հանդամանք
այս են . լինել կառուցեալ՝ի պայծառ տեղւոջ . ղի եթէ
չկայ պայծառութիւն և լոյս , քաղաքն ոչ կարէ երևելի ,
և ոչ վայելչութիւն նորա Տայեցողաց երևի ։ Ի՝սա ամէն
օրինաւոր անմարթ է եթէ պահանջցի՝ի քրիստոնեից
պայծառութիւն վարուց , կամ լոյս Տամեստութիւն . որով
լուսաւորեալ՝ յայս ոմ լինի երևելի ։ Ի՝պաքէն որպէս
քաղաք՝ որոյ նիստ է՝ի խաւարչուին տեղւոջ՝ ոչ գալի ,
և չ՚ոչ ակնարկի , եթէ ոք՝ի նա Տայեցի . նոյնպէս քաղա
քացի կամ քրիստոնեայ՝ ոչ Տամեստութիւն նշողիւք լու
սաւորեալ՝ այլ ակտից խաւարտուտ պատեալ՝ ոչ և մարդ
կան է առնլի ։

ԻՔ. Երկրորդ Հանդամանք բարւոյ քաղաքի այն էն , ղի իսկ նո
ղիւք՝ի խաղաղական և՝ի Տանդարտ վայրի . և այս խա
ղաղութիւն և Տանդիստ յոյժ ամառւոյ գոյութիւն , յոյժ
ժամկայ անդ ջրոյ , և ամրութիւն . յո՛ր յոյժ ամ քա
ղաքն պարսպօք և աշտարակօք է փակեալ , խրամօք և
ձորովք ամրացեալ , ջուրբք և գետովք պաշարեալ , ՚ի
քաղաք այդպիսի բնակիլ բարի է . իբր ղի բնակիչք նո
յաշտանէ Հնամեայ անՀոգք , վտահ են վայելել
յանդորրու և՝ի խաղաղութիւն ։ Այնպէս գալիլի է այր ,
որ սիրէ զխաղաղութիւն , ղՀանդիստ և զիմաստութիւն ։

Այլեմ. քանզի ասի . Եղիջիս խաչաձեւ՝ի բերդիդ՝ յոր փերեզի չիես այլ

և աղօթս արարէք ՚ի վեր գոյր . վի ՚ի գոյս խաղաղութեն եղիցի ա-
յեղ խաղաղութի . ՚ի միա առակն զայս բնակիչք քաղաքի-
պի մի երբեք ցրեսցին զառ միմեանս խաղաղութի և ըզ
միաբանութի . այլ ՚ի հաստատութի ապա միմեանց օգ-
նական լիցին . քանզի եղէայր յեղբօրէ օգնեալ՝ իբրև ղեռաւ Հե-ւ.
ամուր : Իսկ ես ոչ կացցէ ՚ի քաղաքացեայ միջի խաղա- ժբ. 19:
զութի , յայնժամ և քաղքն ամուր . . . կործանեցեալ : Ես. ֆ:

Ա՛րդ՝ ես կամ եւ յայսմ վայրի կամի լուծել քան խօսիլ ՀԵ.
բազում , ասելոյն և ամենևին լուծել ոչ հանդարտեմ . այլ
գոչել ասիպիտ : Ո՛վ քանիցս անգամ եղեալ և արդ իսկ
լինել խառնուրդ յոյժ ՚ի հաղորդ . քանզի քաղաքք են , զոր Ա.Մ-ի-
անմարթ է անուն կոչել երեսաղէմ , որ ի մարդմանէ , զե ժբ. 44:
առուրէ խաղաղութի : Տեսանեմք ՚ինն սէրսելիս սկսեալս ,
սէրսիլս հպարտութի և ամբարտաւանութի , սէրսիլս ա-
գահութի և պատրոյզութի , սէրսիլս անառակութի և
հեշտասիրութի , սէրսիլս նախանձու՝ բարկութի՝ սուտ
ութի՝ և վրէժխնդրութի . սէրսիլս որկրամոլեան և ար-
բեցութի . սէրսիլս անիրաւութի , և նենգաւոր , և ագ-
դի ագդի մեղաց չարութի : Տեսանեմք յայսմանէ , զի քա-
զաքացիք բնակչին՝ քաղաքի՝ իբրև զձկունս ի գետս .
որոց մեծամեծք ուտեն զմանուանս : Համառօտ ասացից-
ուք ուրեմն տեսանեմք սէրսելի խաղաղութի , այլ յա
վէտ տեսութի անմիաբանութի :

Ա՛ստ երէցդ :

Ա՛ բարւոյ քաղաքի հանդամանաց սակիս՝ և մարդու- ՀԵ.
թի տեղւոյն՝ յոր կառուցեալ է : Օ՛ի ոմն ոչ յաժա-
րելոյ բնակիլ ՚ի տեղի սքի և մաքուր , քան յաղտեղի և՚ի
ապմոտ : Ճայտ է թէ Թագաւոր կամ իշխան ՚ի ժահա-
հատ և յաղտեղի քաղաք գժոճաբոյս բնակի : Ա՛րդ ոմն քա
ղաքք , նոյնպէս և քաղաքացիք յամ ապմոյ և յաղտեղու-
թի սքի և մաքուր լիցին . ապա թէ ոչ՝ քան Թագաւոր
ամենամաքուր ՚ի սիրտ և յոգի այնպիսւոյն ոչ բնակի :
Պարեալ է . ոչ դաղտ արեանց . խոպոյ լի ծանփով՝ Այնպէս Նեհե-
վայ մարդոյ , որ Տոգի լի է ժանդագ մեզաց : Օ՛ի ոմն ա- կա. 6:
զանիւն զքո տեղի սիրել , նոյնպէս Տոգիւն սքի , որ ազաւ
նականերայ յայտնեցաւ , զսիրտ սքի և զոգի մաքուր ընդՏօք
խաղալ ընտ : Պարեալ է . զիարդ եղեւ պոռնիկ հաւատ- Ես.
քարիմ : Ա՛յդպիսի պոռնիկ կոչի Տոգի մարդոյ ՚ի խոհերս ա. 21:
անառակութի շաղախեալ : Ա՛պա վա՛յ ոչինչ սղծեալ

մնանել յարբայութիւնն երկնից, վասն զի մարդոյ պղծոյ
յաղտեղութիւնս մեղաց շաղախելոյ։

Ղ. Այլ եւս՝ զքաղաք ինչ առ այլովք պանծալի առնէ՝ տեղ-
ւոյն քաջաբերութիւն և յուսալութիւն։ Այլք՝ առաւելութիւն
քաջաբեր են քաղաքք կառուցեալք ի հովիտս, քան
պչինեալսն ի վէր բարձրաբերձ լերանց. և չէն ինչ զար
մանք. զի անձրեւք ի լերանց արագ ի հովիտս հոսին,
և անդ առ յորդութիւն յորդ պատարերութիւն ներքոյ-
ծին։ Այդ ի քաղաքն անդրէն ի քաղաքացիս մատու-
ցեալ՝ առնէ. պարտ է քրիստոնէիս լինել պատարեր. ոս-
որ ցոյց՝ շատ է հայիլ ի ծառն՝ զոր անէծ քն, վասն
Մատ. ի. 10. լինելոյ նմա անպտուղ։ Ոչ բերեալ է. ամ ծառ՝ որ ոչ առնէ պտուղ բարի, հատանի և ի հուր արկանի. յորոց բանից ոչ այլ
ինչ ցուցանի, բայց՝ թէ ի ափսուն ի գործոյ բարեաց՝
հոգեկոչ մեռեալ համարի. և հրոյն դատիւն է բաժին.
Այդ ասէ քրիստոնեայ պատարեր լինի գործովք բա-
րութեան. որում լինի հաճանել, եթէ խոնարհութեամբ փոյթ
կալցի. և խորհրդովք լուսով ի հովիտս բնակեալ, ի
բարձրաբերձ լերինս ամբարտաւանութեամբ մի ելանիցէ։

Յորդոր։

Տեսէք, զի ոչ քաղաք ինչ յայնժամ հաճարի պանծա
լի և գովելի, յորժամ նիստ իւր է ի տեղի պայծառ և
խաղաղական. ի սահման մաքուր և քաջաբեր։ Այլ
պէս լինակիւք քաղաքի՝ յայնժամ են յաչս ոչ պանծալի,
յորժամ ոչ պակասէ նոցա համեստութեան պայծառութեան,
քաղաքավարութեան և միաբանութեան, որքութեան
սրտի և մաքրութեան մտաց. և պատարերութեան գործոց բարեաց։ Այդ
զի զտրօրինակ տեղւոյն քաջաբերութեան առնէ զքաղաքն
Հռոմ, նայնպէս պատարերութեան գործոց բարեաց տանի
զմեզ ի քաղաքն յայն Հռոմ՝ յերկինսին երուսաղէմ. ընդ
Յայտ. ԻԱ. 20. այնմ։ Հաւէ ՅԷԲ ԲԵՈՅՆ ՂԵԶԵՄ ՏՈՂՈՑ ՔԵԾԱՑԵԱՀ։

ՎՐՔԱՊՈՂ ԼՈՒՑԻՈՍ

Հայաստան նամառութեամբ խոնարհութեամբ ընդ հովիտս։

Ընթերան ՝ Ի ժամ խոնարհեցուցանել զանձն բարձրասցին։ Ղուկ. ԺԸ. 14։

Սկսուածք։

Ընդէր է հետաքննին. ածք առաւել լսել քեզ նակիլ, ՝ի լերինս, եթէ ՝ի հովիտս։ Ասէ ցածա բան որ հարցանեմք, եթէ ասիցէ. ած միշտ ընդ լերինս հաձեցաւ. իբր զի յայնս յորմակի յայտնեցաւ, և լսելի արար զաբրահամ իւր. ըմ, հիմնադ Ս-մ. նէ ՝ի լեառն ՀԷ. մնանաւանդ զի անդ առաւել մեծձակաց եմք երկնի, և ոչ եթէ երկնաբնակք։ Ասէ ցիւրելուսիայ որ հարցանեմք, եթէ ասիցէ. քաջագէպ նիստ քաղաքայ՝ է ՝ի վէր լերանց. զի գԺոռաբաւ մտանէն անդր յառաքեթէք, որք առաքեալք զերկրաբ սոլին. անդ աաքինաւորեթէք մտադիր բնականան՝ դիւցազերձուեթէ։ անդ սիրան առաւել մտ է ՝ի սկիզբն իւր, և Ճի բնակ գոլով, բնակի գոգոյն պատարագ Ճի։ Ասէ ցբազաքայինս հարցանեմք, եթէ ասիցէն. քաղաքք որոց նիստ է ՝ի վէր լերանց, նոքին իսկ են ամենքք. զի լեառնն պատնէշ է նոցա, և պարիսպ, և մեծարկոց։ Օ՛ինչ ասիցէ բԺիշկն. լի լինք ասե՛ի գլուխ անտի են առողջարարք. անդ օդն լինի ոչ ՃԱսէ. անդ ջուրն գինի է. և գինին օշարակ անմահուէ. անդ կերակուրն մանանայ է, և մանանայն գեղ բԺշկութեէ. անդ ոչ իշխէ սպրդիլ մտանել հիւանդութեէ, ուր նմա մարդ է բԺիշկ. անդ մահ ոչ գայ, բայց յորԺամ կոչի։ Ասկ զինչ ասիցեն առ լուսդիրս պատմբանք։ առ հասարակ նմա սրբացան և արտաքին պատմութեէք՝ լերանց են ջատագով։ Ցհօգեն լերանց վէր շինեցաւ հուռ, ասէ պատմիչն, ոչ եթէ ոչ բաւելով մէնն։ Ասէ քանի մեծ համարեին զաղղիացիք զերկինս, յայտ անտի է, զի զհոյակապ քաղաքս ՝ի լերանց անուանեին. յորմէ և քաջութիւնն գաղղիացւոց, որք յոյսս ծնեալք՝ արհամարհեին զնմա վտանգ. և վհԿ քան զԾ գոլով չառնուին յանձն երկնչիլ յայնմ հարձաւերք կործանմանց։ Ասա քեզ չեղջ փաստից ՝ի նպաստ լերանց։ Ասացեալ դիւրաւ ցրի նմին, ՝ի տալ պատաս-

տապանի , թէ չէ արժան Հայել ի մերձաւորութիւն լե-
ռանց ել երկնի . զի յերկինս ոչ ասիւք լինի գնալ , այլ
ախորժակօք . իբր զի ուստի և իցէ՝ լինին վերելք սրտի
յերկինս . և ոչ յատկացումն ի մէջ արկանէ՝ տեղեացն
հեռաւորութիւն . զի առ քեզ ասեն են գնացքս . ոչ
ի հողմոս առագաստ է սկիզբ , և ոչ ի լերինս վերապայ .
և այնպէս ուստի և իցէ՝ տեսանել զերկինս . և Հանդերձելոյն
քնարկանէ ի նմա , Հնար է այժմէն անդ լինել , յորմէ գեղ
է բացական : Եւ և ոչ ի լերինս փայլատակունք լինին
և որոտմունք , և շանթեհարանդն պատուհաս . և ոչ ի
լերինս անբաւ է քնաւին . յորմէ մարթի է ասել , Թէ
Թեպետ յոտունք անդր ոչ երանեն , բայց անդ գոյաւ
բին , և անտի իջանեն : Ո՛ւ ձեռնարկութեի քաղաքայ-
նոց մարթի է ասել . Թէ Թեպետ գժուարին են եղք լե-
ռանց , սակայն միապես գժուարին են և ճգք . վայ և
լերինք պաշարեալ պատին ձորովք : Ի՝նայն օգն ի լե-
րինս է արձակ . բուսականաբն ի նմա՝ են գերի , և կեն-
դանականքն սակաւ . վասն որ զայն քաղաքս՝ ամուրս
կոչէ , զորս Հնար է առնուլ Թնդամբոյն առանց արշա-
ւանի . և ուր ոչինչ պէտք են մանգղոյիդ կամ խոյոց .
այլ ինքն առնէին է բանտ . և սակս մանգղոյին , և չքա-
ւորութեին խոյ : Ո՞վ ինչ լաւ քան զայն՝ բժշկացն ձեռ
նարկուի . առողջարար են լերինք Հաւուց , այլ ոչ մարդ-
կան . նա՝ և ոչ Հաւուց են առողջարար . զի Հաւք խակ
ոչ անդ վարկն կեանս . իջանեն ի Հովիտս ի ձորել , Թուա
նեն ի լերինս ի Հնմարել . և դառնան ի Հովիտս ի զա
գարել : Եւ ո՞ անդ բնակիցի , ուր միայն երիս եղա-
նակք են տարւոյ . անդ ամ գարուն է ամառն . ամ ա-
շունն ձմեռն . ամ Հոգմ՝ հիւսիսական . ամ ժամանակ
մրրկական : Եակ ի պատմութեի մասին , սիրեցին Հռով
միացեալք զլերինս՝ ի կանդնել անդ յաղթանակս , և ոչ
Թէ տունս բնակութեի . և զի Հողաբլուրք են և ոչ լե-
րինք՝ որք պատեալ ունին զՀռոմ . և մեծ մասն Հռոմոյ
է ի գիւրն . և առաւել չնորհապատ է Հռոմ տիրե-
լիսոյն , քան Հռոմուլոսի : Այնպէս գաղղիացիք անուն
կոչեցին քաղաքաց ի լերանց , որոց ի տարտար կայիւն ,
և ոչ ի կատար : Առաւել այն բնաւոր մարդասիրութեի
գաղղիացւոց . յայտ է Թէ ոչ ի լերանց առին , ուր ամեն
է վայրենի : Ո՛չ զայսմանէ շատ լեռն սիրելիք . նա՝
խելագ է ինձ , զի այսչափ երկարեցի . ապա արդ շրջես-

ցու՛ք զինգիսն՝ ի ինդիր Տագևոր . և բանիւ բնաբա-
նեա , որ խոնարհեցուցանէ զանձն բարձրացն , ձեռնարկցուք
ի ձառս :

ՀՀ-ԱՀՀՀՀՀ :

Խաբուզք և զուարճանալ ե՛ բնակիլ ի Տալիտա խանարհու-
թիւն : (բացատրեա . Ալա՛ վ՛ն քաջաբերանութիւն . երկ-
բորդ՝ վ՛ն ապահովութիւն :

Ա՛ռաջին :

Ա՛ն որ էշխէ ասել , թէ Տալիքաք չէն քաջագործ քան զնե- ա՛ն .
րելիս . զի՛ յորդ Տանէլոց անձրևաց՝ ի լեռնէ՛ի Տալիտա,
և յերկար դադարելոց անդ՝ քան՝ի լերինս , առաւելու և
քաջաբերութեա՛ն աւելորդ . ըմ՛ , Տալիտ բազում արաւչէն Ա-մ.
ցրէ՛ն : Ա՛պարեն եթէ Տալիան՝ ի միջոց երկուց լերանց կգ. 14 .
իցէ , յորդառատ ջուր ընդունի - որպէ՛ս մեծ ագռաւ բեզմ
նաւորի , մինչև բերալ նման բոյս , ծաղկիս , և
պտուղս : Այդ ե՛ Տալիան , այնպէ՛ս և խոնարհ ոգի ,
զանձն զիջուցիչ և ցածուցիչ՝ ի մէջ երկուց լերանց , որոց
միւս ե՛ մեծամտութի՛ն Տագևորս , և միւսն մեծամտու-
թի՛ն՝ ի մտրմնութիւնս - և այնպէս իրրև թէ ըզ՛ մէջ անցա- ՃԳ. 10 .
նէ . և զչորհայս ջուրս յինքն ընդունի . ըզ այնմ , ՚ի գ-
ջոյ լերանն փառացն Ջուր , յայտ ե՛ թէ՝ չորհայս : Ա՛յդ զի՛
խոնարհն առաւելեալ բոյսք առաքինութեա՛ն . պտուղք գոր
ծոց բարեաց . ծաղիկք բարեպաշտ ըղձից :
Ա՛յդ՝ եթէ չարչեն ածային՝ քան զբոյ և զիր Տարց , իր . ՃՅ-Ը .
ջոյ և ազբեր և գետոց ե՛ նման , չէն ինչ զարմանք , Ճ-Ի . 14 .
թէ այն առաւել՝ ի խոնարհն Տոգեացն : Ա՛ւ ե՛ր ազա-
դաւ : Ա՛խտեմբ զն այս բնութի՛ն և ազբերաց՝ գՀետ եր-
թալ առաջաց ձորոց , և՝ ի սերոյ խոտել լերանց - զն
ոմ՛ ասիցե՛ , ըզ զառիվեր գնալ ազբերն : Ա՛յդ՝ ըզ սմին
օրինակի որ ամբարտաւանէն Հպարտ՝ ի բաց ընդ-
Հաց : Ա՛յս՝ ոմ գառիվեր անեծ զերկրին գեղջուկս ասելով , Ի. 34 .
լերէ՛ն գեղջուկ , Ի՛ ինչ՛ է չէզ չոչ . և Ի՛ երեսէ՛ն՝ ի վե՛ր չէզ Ի-Ծ-Ի .
անչրև . նոյնպէս միաբ ամբարտաւանից ցամաքեալ մնան : Ա՛. 21 .
Ճորժամ Տանդերձեալ կր զմտ զսովեալ ամբոխն կերա- ՅՈ-Ը .
կրել , ասաց . բազեցուցէ՛ն զարդերէդ . և էր խոտ չոչ՝ ի ՀՀ-ՀՀ . Ը. 10 .
Տակ ոչ եր Տնար չտեսակրել զնա , և զիարդ Տյա-
մեայք բազմել՝ ի վե՛ր խոտոյ : Ա՛ծարձակ զպատմեսն . և-
բանակեաց ոչ առե՛ել լինին , որոց ամբարտաւանութե՛ չո-
աչեա

ոչին կան . այլ՝ որոց խոնարհութիւն նատին ի վէր խոտոր ։

Ա՛յլ Թէ յազէնալ կամիք հայիլ քեզ , բազմեցարուք յառաջ ի վէր խոտոր . ծաներ՛ուք Թէ խոտ եք , և հող , և փոշի , և ոչինչ ։

Ա՛րդ • Ա՛րդեօք լինի՞ յայտնի այսպիսի բազում և մեծամեծ առաքինի առնել պատրաստ , զորս բերէ խոնարհութիւն . զոր ոմն և զոր մարգարէ հաստատէ , որոյ է ծնօղ . զհմտատութիւն և զգիտութիւն , որոյ է մայր . զոմ Թէշամեաց յաղԹութիւն , յոր հասանել խոնարհութիւնն սիրօղ . զիմաստ և զպատիւ , որ ընձեռի խոնարհից . այլ զմոգ զորօք արարեալ խօսեացուք սակաւուք միայն զԹողութի՛ մեղայ՝ Եթէ զպաղտղ , որ մեծ է յոյժ ։ Հայտ է Թէ քո զմարքսապետն զաքէոս ի Ճանապարհէ մեղայ դարձոյց ի Ճանապարհ Հնարհայ ։ Ա՛ւ ո՞րպէս ։ Սա վկայելոյ զբոյն , հրամայեաց նմա վաղվաղակի իջանել ի ծառոյն՝ յոր կայր . ասէ . գա՛՛է , ֆուբ էլ այսի ։ Ա՛յդ զիաՀրդ ժԹ. 5։ հրամայէ ՀՈր իջանել ի ծառոյ անտի . ոչ և ի ծառին կալով Հնար էր խօսիլ ընդ նմա ։ Հետևիլաբառոսի քրնեաւ զիւրդ պատՃառ ի վերայ բերէ ասելով . քո իջմանիս՝ զեկոյց զխոնարհութիւնն , որում լինել պարտ է յայնմ , այլ ասեն կամ Հոգւոյ փրկութի՛ լինելոյ է Թողութի՛ մեղայ ։ Ա՛յդ և գաւԹի Թողութե արժանացաս ,

Սամ. Ծ. 19։ յորժամ մատոյց զանձն պատարագ Հոյ , ասելով . գնէր եմ , և գիՀէն խոնարհ ես ու երկնաւորիկ ։ Հետ մարդաղեան կեանն , որ խոնարհեալ անկաւ առ ոտս քոյն , և մեռցաւորն , որ ի խոնարհութի՛ կայր մեկնաւ՝ և ոչ իշխէր զայսն ել երկինս ամբառնալ , ընկալան զԹողութի՛ մեղայ ։

Ա՛ման երկրորդ ։

Ա՛ղերդ • Ա՛ղերդ օգուտ Հոխտայ՝ ի Հանդիսան և ապահովութի՛ն ։ Երբ զի չինուածք ի Հոխիտս կառուցեալք , ոչ և ծառք անտանաւր անկեալք՝ ոչ այնպես Հողմնակոծին , ոչ որք ի վէր ելբանոյ . ել ամեն օրինակի առաւել անվտանգ են խոնարհք ի Հոգմոյ Հալածանաց քան զՀպարտ մարդիկ ։ Ա՛պաքէն ոչ մանրիկ ձկունք դևբուս Հողոտքն ի ցամաք կամ յօդափանէ , այլ ոչ մեծամեծքն ։ Նոյն պէս որք խոնարհեցուցանեն զանձինս՝ յաղԹող լինին սա տանեայական փորձութե՛ց ։ Ո՛ որին Հակառակն ոչ կայ ճակունք ստեպ Հարկանեն զբարձրակատար վայրս , քան զցածունս . նոյնպէս ամբարտաւանք միշտ են ի մտանդի ։

գլ. Եւ սա վկայելոյ գրոյն, եթէ զառնլն ընդ ելանելն արե՛ւ Ա.Մնաց. ԺԶ. 16.
էաւր ... և առնն էր յԵթէալ՝ ի յեհուն էրբոմ։ և զինչ նշան
արար ընդդեմ սրոյս։ Ասէին, ասէ գիրն, զառնլն և
ծերկն ղէեղեալ էառ՝ ի վէր երեսաց էրեանց։ և զառ սակս զրո
ւսելն խոնարհութեան։ զի զարձոյց հրեշտակին զառ էր՝ ի նա. 27.
պառեանս։ Եւ այսպես՝ ի բառնլել երկնից, եղեւն յա-
պառվոլն։

Զի ոչ գիտէ, թէ յոր բաղձան պատերազմեալ՝ ի սա Շ.
առնոյն, միշտ գտաւ յաղթական։ Եւ ըն։ Ի սա գրոյն
յաղթեաց սատանայի՝ նառեալ յաղէբս։ Ո՞ արինքը էն. Հ-բ.
Նառելով յօբայ յաղթիւս, ՚ամ որպայ թագրութենէք սա- ը. 8.
տանայի վեր՝ ի վայր կոծանէին։ Եւ էր ազատաւ. վ՚ս
այսորիկ, զի նառելոյն յաղթեաւ՝ չէք ուսանէք անկանել.
այլ առաւել յառնել նոսիս՝ որ յարուցանէ զաղաւս յերկ- Սաղ.
րէ։ և բարչէր առնէ զրուսապետալս յաղէեաց։ Ի պա յայտ է ՃԽԶ. 7.
Թէ սիրոյն խոնարհութեան միշտ է անմահագ։ Վամ է
Լինձ յայտ վայրի՝ ի մէջ բերել զոյն կիւրոյն գէղեցիկ
առակ։ փքացեալ երբեմն օգոյ՝ ըզ լոյսատորը ընդա-
ձակութիւն իւր, և ըզ պայծառութեն, և ըզ վերադասու-
թիւն, սկսաւ արհամարհել զերկիր. ասէ. զինչդ չեն
չինդ զառ խաւարին, միշտ՝ի առոյ կաս, և ո՛չ երբէք առ
բառնաս, կառ ընդարձակես։ Ի՞ն երկիրն. այո՝ ընդեն
եմ, բայց ընդեն փոնաբերութիւս միշտ դադարեալ կառ.
ար զառ մեծառութիւդ յաւետ տատանես։ Այս են պատ-
ուական ականց զարդք, և վտակք, և բոյսք, և մար-
գագետինք, և մարգիկ. և զի ոչ զառ երբէք աշխատ առ
նես՝, բայց յորժամ՝ ի մտանել քո յընդերս իմ՝ գեա-
ղառժիւ տատանիմ։ Ոսկ զառ թանձրամած ամպովք
շանթես արձակես, և կարկտա թօթափես. և բազում
վնաս գործես։ Ցեսնէք զի երկիր գադարեալ կոյ, վ՚ս
լինելոյ նրոյ՝ ի տորին և՝ ի ցած տեղն։

Ինչ մի՛ս կամիկ կարճ՝ ի կարձոյ յիշեցուցանել՝ ի ցոյց Շ.
ապահովութեն խոնարհուն։ Արեալ է. տաւեցաս փոքրիկ Ղ-ի.
հրեշտակ չոյ՝ ի դաշտ ի փալիւեցաց, որոմ անուն էր Նադարէլ։ ա. 26.
Լուր զի՛ է, զի նազարէթ ընտրի վ՚ս մարդեղութեն քո
նին։ Ասեգա ասէ. զի նազարէթ անպարխաւ է։ Ոսկ յայս
մանե զի՛ն։ Ուգոմէ ասէ. ՚ի նազարէթ քաղաք փոք-
րիկ յղանայ քո և մնանի. յերուսաղէմ քաղաք մեծ
չարչարի և՝ ի խաչ ելանե։ Ցեսնէք զի փրկութենէն՝ ի խո-
նարհութեն պահի, և՝ ի բարձրուն վառնդէ։ Այ կոյսն
մա-

մարիամ՝ ի հաւազարեմ յղութեայ գիր, յեմ կորուսանել ։ միանգամայն ասացից ։ խնդարհանին ապահովել զերկի, և հզաբառնեին վառանգ ։

ՅԱՐԴԱՐԱԿ ։

Յասացելոցս քաղի, Թէ բարեաց և զճաքձալի է քնա կիլ՝ ի հովիտս խնդարհանին ։ քարիւք՝ զի հովիտն է տեղի պաղաբերուն. և զճաքձալի՝ զի հովիտն է տեղի ապահովուն ։ Օ ինձս յառելից, զովս երկուցեալ՝ ի բարձրուն լերինն՝ զիարբս բնարեսցի քաղցրագոյնս յապահովին ։ ասէ ։ ահա ՅԻ.20։ հաշտս այս ունի է, անխնդի նա ։ որ է ֆորիկ, անդ ապրեցայց ։ Յապահովի քաղաք ապաստանի, և մրկուելոյ, այսպիսի քաղաք փոքրիկ՝ խնդարհանին է ։ Թէ՝ ի սա գիմի ոգուք, զոցուք զՀանդիսատ զժամանակեան և զանվախճան ։

ՎԵՐՈՒՄՆ ԱՅԼՈՑ ։

ՅԱՂԱԳՔ ԸՆԴՈՒՆ ԲԱՆԱՒՈՐԻՆ ։

ՀՆԱՐԱՒՈՐ ։ Այլազգ զերծումն է ։ Ա՛ՐԳ ։ Է ։ 33 ։

ԱՅՐՈՒՎԱԾ ։

զարմացումն այսօր Համրիմ, և լեզու զերազգ իմ կարիկ ։ և ամ ոչ Համրիսացի՝ ի զարմացումն, լսէնալ յաւետարանին, Թէ քո՝ ի բժշկել զլեզուս՝ Հոգի յերկինս և յոգւոց Հանդ ։ ըստ ասելոյ բնաւ բանիս, խալաս զերազգն է, հայեցաս յերկինս, յոգւոց եհան, ՄՐԿ. և ասէ ցնա ։ եփփաթայ ։ Օ այսինքն են ։ բժշկեայ քո զլեզ ՀԵ.30։ կոյս, զիսեզս, զկաղս, զիարբականաւս, զդորաս, զջլ ՎԼ։ գազեալս ։ և ոչ յոգւոց եհան ։ ի բժշկել զլեզուս՝ Հոգի ՅԴ. 11։ յերկինս, յոգւոց Հանդ, և ասէ եփփաթայ, որ է բացիր ։ ՅԴ. 12։ Այս ի՞ր ազագաս։ Ա՞ռարեր զպատճառն ։ Մինչև երբ ՅԴ. 2։ յաղագաչաւ զղաղարս, խաւնեցաս յոմի նաւ՝ ի բնիս ցղաս- ՀՅ.Ը. գեալ ։ ոչ զի զժոնարին էր նոցա զայդպիսի մեծ պատնէշ ՅԱՆ. 33։ լիս գործել ։ այլ զի սիրէր յոյժ զղաղար ։ վայ ականջ զարձուցաներ գնա ի Թշնամանալիր կենցաղս ։ Հոգիս և այսօր պՀանդէ Հանդերձեալ բժշկիլ յոգւոց Հանդ, ոչ զի զժոնարին էր նոցա զայդ Հրաշագործել ։ այլ զի գիտէր՝ Թէ լեզու բան զնամանեալ վանդակաւոր է ։ վակ ցուցանել աՀրեղ ահ ձեռնարկել՝ ի բժշկութիւն լեզուի ։ Ահա մեզ զի լեզու և վնասակար յոյժ, ի բժշկել զնա Հոգի

կիւս

կինս հայի քո, և յոգւոց հանել։ Այսպա զի զձիմարսուհիս դեմ փոքր ի շատ առնուցուք ի միտ, զլեզուէն բամբասողն միայն խօսեացուք այսօր յառաջակայ յայս ձառս։

Հաղագս լեզուի։

Լեզու բամբասողն է մեռանողաբար կոչի։ (Բ Թագ.) զի նման է նախ՝ սիրգի և նետի, երկրորդ՝ սուսերի և լեզուի օձի։

Նման առաջին։

Ասի յառաջս, Թէ դիւացեալն յեռոտից հրամանաւ աւետարանին ի՛ ի՛ նոյն իսկ պատրաստեալ սեղան լաւ և յարմար, եդ առաջի զլեզուս զորմէ գրեալ է. Մահ և կեանք ի ձեռն լեզուի է։ Զպաքէն ոմն լեզուս՝ Թէ ուղիղ վարիմբ նոյնպէս յօրինեալ ես դու, բանալի ես երկնից. նոյնպէս Թէ չարաչար վարիմբ նոյնպէս, ոմն սակաւ պատահի, բանալի ես դժոխոց։ Պատմեն գիրք՝ Թէ սակաւ գնամ ստացուածս յարմար եղարձ ի նմանէ. զհաշն և զարքայ, զուսուերս և զդատեր, զառն, և գնամ իակ զինչս. մինչև դիտալին մերկ և ողորմելի նմանիլ յարայ յաղբիւս, և գհասեալ Յ.ե. Թագաւոն քերել բնկղմալ խնչեալ յոգւոց հանել և աՔ.ո. սել, ընդունել էմ ի նոյն հացին ընդանդատ էմալ։ Տեսանք, զի ԺԹ.ւե. սակաւ եղարձ ի յարայ գնամ, և երկուս միայն է Թագ նման, ըշ.ա-ոյե զլեզուս. և էր ազագաւ. առեն ոմանք. զի գնամ Ճ.ե.ե. Ճի չիք ինչ չար քան զլեզուս և զկին. միակ զերկոսին զարայոսիկ եՔագ նման առասնայ։

Ասայ արդ քննեացուք զլեզուս առանձինն. այսպէս զբամբասաղն և եՔ զլեզուս։ Այս լեզուն նման է տիրոջ նոյն բեռ նարդոս կոչէ գնա անգթականք զլեզուարդն, որ զբի խոցեաց զկողս։ խակ զնաբուկ լոքարձակ զպատնան. զի գե զարդն այն, ասէ, զբի յետ մնհնան խոցեաց զկողս. այլ լեզուս բամբասողն զիրկլեն խոցէ զանգամ կենդանի, և գնոգի՝ այր մի քո եՀեղ զարիւն իւր, և նա զանձն իւր։ Այսպա յառաջ խաղացեալ սատակագոյն ևս զլեզուէն զեզծառնն կշռատրել, յասել իւրաւ. մի ԹեՔն ինչ Թռիչն մեղ բանք. զի ԹեՔե Թռչին, այլ ծանր խոցին. ԹեՔե անցանեն, այլ ծանր կիզուն. դիւրաւ մտանեն ի սիրտ, այլ ոչ դիւրաւ ելանեն. հեշտաւ արատասխին, այլ ոչ հեշտաւ յետս դառնան. դիւրաւ Թռչին, քայց և դիւրաւ զանկն գեղծուցանեն. լեզուս փոփոխ է, քայց գժոռաւորաւ զոպի։ Այս բանք են նոր։

Վասն

ՀԱՐՑՄԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՔ

Ի. Վարձեալ՝ լեզու կի՛ բարբառ բամբասողն ասի լինել նման նեաի. զի զտօրինակ նեան ձգեալ՝ ի գրկալիը ա-զեզանե՝ այլ ոչ գառնայ, նոյնպես Թշնամանք անառման օտարի, որ՝ ի մերմէ լեզուէն ձագալոն, յոյժ գժուարաւ նահանջել. վշտ ասէ գամիանոս. այո՛ ամենևին ստրջա-նամ, զի անզգոյշ խօսելոյ բան միասակալ. այլ լիը գը ամանել գարման. զի զմիանգամ ասացեալն անկարանամ նահանջել. Ա՛րդ՝ Թէ արդեաւ գժուարին իցէ բարի անառման հատուցումն, Հանապազորդ փորձն ցուցանէ. ՚ի լսել մեր՝ անբաւս լինիլ բամբասանս, քանզի սակաւուց ան-
Լուկ. Ի. ԱԱ: առման շինուԹիւն: Որը զի զօրուԹիւն գիմակաւն կարողաց-ցաւ երբեմն զգաւազանն առնել օձ. այլ ոչ կարողացաւ զօձն առնել անգրկին գաւազան: Այոյն ձեզ բամբաս-զացդ պատահէ. ձեռնհաս կը առնել՝ զի ընկերդ ձեր այլոց ձիճաղաբարոյ և օձամանան ոմն երևեսցի. այլ գնա յիջիկն շտորն և ՚ի կերսլարան գնաղդ գարձուցանիցկը: Ովբրիս է ձեզ գնեղո անառն պագչառուԹի՛ն պարկեշտ զբ արկանել. այլ գնաղդ հնարիցիք զայն արատ՚ն նման նի սրբել: Ովբրիս է ձեզ զջերմեռանդն զբ հաւատա-ցուցանել՝ Թէ կեղծաւոր ոմն իցէ. այլ գի՛ գործիցկը, զի կեղծաւոր կարծեալն անգրկին երկիւղած համարեա-յի: Ովբրիս է գինիք լուծանել. այլ գործ է անգրկին ոչ ջացուցանել, մինչև չերևիլ ինչ բեկման նշանի: Ա՛սա ձայն բամբասողն նեաի՝ որ ոչ գիտէ գառնալ յետս. նա մնաՀաբեր նեաի է ձգեալ ՚ի կապարձից աչեայն ՚ի կոլոս-սանել զՀոգիս:

Ա՛սա երիցորդ:

Ի. Ա՛յր՝ զի բամբասողին լեզու առաւել ևս լինի ձեզ ա-Հարիւս, գիտասջիք, զի նման է և տուան վիշապի:

Յայտ. Վրեալ է. ակառաւիչ վիշապ մեծ արեգեն, որոյ երկն փլուխ երկնի
ԺԲ. 3. և եղջիւրք տասն... և գլուխ ՚ի բերանն վիշապին տասն ապերաց երկ-նէր. և երիս գլուխ յերկիր: Ա՛յ իշապի նման է այր բամբասող-որոյ լեզուն նահմայուցիչ անառման ընկերին նման է տը-ուան վիշապի: զի որպես սա քարշեալ գաստեղս յերկինից յերկիր, նոյնպես լեզու բամբասողի գայր որինչ երկն-դեսն երևելի՝ առաքինական՝ և ոչ Թէ աստեղափայլ, երբեմն հրապարակաւ՝ և յորմակի՚ի ծածուկ աղձատէ, և ՚ի բարձունէ մեծի համարման յերկիրք քարշէ. մինչ ոչ ևս այնպիսի գնա Հաւատալ, որպիսի էր, կամ երևեր:

Յոհ Թէ զբամբասասեր վիշապիս զեօթն գլուխն գիտել
կամիցիք , են եօթն եղանակք բամբասելոյ . որք են՝ ըզ-
գաղտնի բարիսն ծածկել . զյայտնի բարիսն ազատաղել .
զբարիսն 'ի չարիս շրջել . եւ բարիս՝ չարիս խոստնել . ըզ
գաղտնի չարիսն յայտնել . 'ի լռեցեալն բազում մինչ առա-
ւելուլ , և զուր բարբառոսն 'ի վէր դնել :

'Ի վախճան ասի լեզու բամբասողն նման է և լեզուին օ- Ե .
ձի . և նմանութեամբ այժմ ի ամենեցուն լինել ընդունե-
լի . զի և այլ դիւք զայն հաստատեն , յասելն . Էրէ կար- Յհ. ա. ի.
ցէ օձ լըռելեայն , չէ ինչ 'ի նմանէ ընդ կար՝ որ փաղաքի բամբասէ . Ղտ. ոյե.
այլ ոչ նոճազ՝ այլ առաւել վնասակար է բամբասողն՝ քան Բուդ .
զօձ , որ գաղտնի Թափէ զնոյն . զի չար ևս է Թափել
Թոյն 'ի միաս՝ քան 'ի մարմին : Այլ յերրորդ 'ի դեպ է ըզ
լեզու բամբասողն նմանութեամբ լեզուին օձի . զի ըստ
պլինիոսի՝ լեզու օձի կակուղ է , և երեքապարի , երկայն ,
և գաղշահոտ . նոյնպէս լեզու բամբասողն երկբայարի է ,
և երկար վնասակար . զբամբասողին խիղճ վերաւորել մահու-
չափ մեղաց . զընկերին անուն խոցել , և զլսողաց զականջս
և զհոգիս ժանտութեամբ Թունաւորել : Կակուղ է՝ միանգա-
մայն և սայրասուր . զի Թէպէտ բամբասողին կեղծաւո-
րի և պնտի , Թէ ոչ առ ատելութեան՝ այլ 'ի սիրոյ և 'ի
փութոյ ուղղութեան ընկերին զմեղս նկատմէ . այլ
այսուհանդերձ մեղմ խօսիւք զսիրտ ծակէ . և զանուն աղա-
ւաղէ : Այլ և լեզու բամբասողին է գաղշահոտ . զի
զգեցեալ իրաց խօսի , բայց զդարշութեանց և զաղտեղու-
թեանց , որովք զանուշահոտ անուն գարշացուցանէ : Այլ և
երկայն յոյժ . զի 'ի հիսրի ինն հեռաւորս հասանէ . Նա՞
զկենդանիս և զմեռեալս առհասարակ հարկանէ : Այ-
սպա ձշմարիտ է այն՝ որ զբամբասողաց ասի . սրեցին զլե- Սաղմ .
զուս իբրեւ օրպէս զօձի : ԾԱ .

Յորդորակ :

Տեսէք , զի չլիք ինչ ջար և ձնաոտակար՝ քան զլեզու . ապա Ղեւտ .
չէն ինչ զարմանք , Թէ քո՛ 'ի բժշկելն զլեզու՝ հայե- Ղեւտ .
ցեալ յերկինս յոգւոյ եհան : Այլ զի՞ է ինձ բարկանալ զ- Ը .
լեզու . զի և ևս ինչ եմ 'ի չեռն լեզուի : և զի՞ է նմին բերանոյ Յ .
ելանեն ոչ անէծք միայն , այլ և օրհնութիւնք . ասպա նովինն փառ- Ե .
տիւ մարթի ևս ասել՝ Թէ չլիք ինչ լաւ քան զլեզու : Հոգիդ սքա-
նելիացն լեզուիք եղ 'ի վերնատունն . և զինչ լաւ քան ըզ
լեզու . գովի լեզու յովհանուս ոսկրտչի , որ սքանչելին ե-

զև՝ ի պղծեսցին · ոսկի լեզու ոսկեբերանին, որ աքան-
չելին եղև՝ ի յուշատան · կայտառական լեզու անտոնի
պատուհայեցոյ, որ աքանչելին եղև յիտալիա · Հառամ
միանգամայն և լաւին լեզու յովհաննու նեպոմկեցւոյ, որ
աքանչելին եղև՝ ի բոհեմիա · և զինչ լաւ քան զլեզու ։
Օ՜ ինչ սասպիոյ զլեզուաց ուղղախոհ խորհրդինայ, ար-
դարատատ գառաւորայ, խնամատուոյց վարդապետաց,
առաքելաշնորհ քարոզչայ, պաշտօնասէր սարմանակր-
ուհայ, միաբարեալ աղօթեկեցայ ։ Ա՜յո չէք ինչ լաւ քո
զլեզուս, թէ օրինաւք վարեմ զնա միարդ ։ Ա՜ստղ արդ խո-
սին միարդիկ՝ ի պետին լեզուս · այլ ո՜ տայր, թէ խո-
սեին զիեծաձեծս այ ։ Ա՜ստղում լեզուաք են սնօրհնեալ, յոր Դուտ.
լեզուս խոսիլ ուսուցանէ սուրբ · այլ քրիստոնեի խոր- ի. ։։
հիլ պարտ է յոյժ ։ Ա՜յս ոչք լոեն · այնք՝ զորս ի համար
արիսնեալ ուղղին խնամատուն՝ օրինակ զոյս ։

Է՜ջք շրմունք, և պրոնիոյք · և հայհոյիչ՝ և խափանիչ ·
ընդվզողաւոս, հակառակիչ · մարդահաճոյ՝ և բամբասող ·
փանփաստաւոր՝ և պոռնկասող · զրաւազանող՝ և ջնջող ։
արծայայոյ՝ և խարխափող · խորհուրդաբ՝ դիւղեբանող ։
երդնաւոր՝ վրէժինդրող · լարավաւաշ՝ և նախանձող ։

Ա՜յս չորք լեզուք են, որոց լռել հրամայեալ ։

ՎԱՐԴԱՊԵՏ ։

Ջ՝այտիս ձմեռնաւորեն սիրոյ ընդ հրոյ ։

Ա՜նաբան · Սիրեսցես զնոր ոմն · գլ ։ ի · ջ · 27 ։

Սիւսուաջ ։

սակ արդ՝ սերն բազանդակ ոճծային օրինաց մէա և
նպատակ լեր · յոր հասեալ՝ միանգ ամայն և լերկ-
նային կենաց նպատակ լինիցիմք հասեալ ։ Ա՜յո՝
սիրել զնոճ և զընկերն երկու պատուիրանք են ·
որք թէ օրինաւք պահին, զդուռն երկնից բանան · լսա-
վիկայելոյն քի, որ ասէ · զայր արբ, և ենկայեա ։ Ա՜յս զի այս- Դուտ.
չառի մեծ է զօրութիւն սիրոյ, առաջին արասցուք ինչ ինչ ի. ։։
յառաւելութիւն նմին և ի գովեստից ։ Օ՜ ինչ է սերն · ըն
քեռնատրտոհ, Հռիփսիմ է՝ գեղեցիկ կարգեալ · զոր տե-
սեալ դիւցազ՝ լինին հալածականք ։ Ա՜ւեր ոյ և ընկերին
կրկին թէ է, որով յերկինս վերամբառնամք · շղթայ է ոս-
կեղէն, որով ընդ ոյ և ընկերին անքակ լծորդիմք ։
Օ՜ ինչ է սերն · ըն Թոմէսոյ է, է փորձ ոսկի · զի զորօրէ
նակ

Նոյնպէս սերն քան զայլ առաքինութիւնս՝ նա՝ որ առա-
քինութեց է գլխով՝ է հանդերձ ասեկոսաւ ։ Օ՜ ինչ է սէր ։ Ա՜ւ.
որ ինչ է խոչ է ի լապտերի, այն է սէրն ի սրտի ։ զի բայ Եփ. ։ Ծ.
ի լինելոյ սիրոյն գերակայ քան զնա առաքինուն ։ ոչ
խոչ քան զնա հեղանիւթ , բժշկէ և լուսաւորէ ։
և զնա զառնատնջանալիս քաղցրութիւն խրատ յեղա-
նակէ յուսահատութիւն ։ Օ՜ ինչ է սէրն ։ գինի է հոգևորա-
նան , որ առնէ հոգեգինս արբեցս՝ զանարեթս , խրոխտս ,
արհամարհս , ուշամոռացս ։ և իբր անզգայս ։ Օ՜ ինչ է
սէրն ։ անդադրիչ է երկինից ։ գուռն արքայութեան ։ լոյս
սրտի ։ նաև՝ որ հասուցանէ ի նառաջինդիսան երկինից ։
տնէ յանցանաց ։ հանդերձ հոգևոր հարսանեաց ։ պար-
սաքար գաւթի ձգեալ ի պղտիկ ։ կնիք ծառայից այ ։
ահն ի մտաստանաց հանգստական հառատոյ ։ Ա՜հա այս-
պիսի են գովեստք յանկատրդն սիրոյ ։ Ա՜յլ ինձ թուի
թէ քան զնա յանկատդն երևի զօրութիւն և հանգս-
տութիւնք սիրոյ ի ձեռն հրոյ , ոչ ցաւոցի ի չառս առջակայ ։

Հարցաբրութիւն ։

Սէրն նման է հրոյ ։ (բաժանումն ։) Ա՜յո՛ հրոյ տարբեր
կանի ։ երկարդ՝ հրոյ ողջակիզին ։

Պատասխանի ։

Ա՜սկարդ՝ սէրն հնոյ է ։ այո՛ ըստ սկզբն Թովմայի , հոյ է նա ։
և սաբ , զորս էառ աբբահայր ի ձեռն ։ որոյ կանխաս ծանր. Ե. 6.
գուշակիւբ եռանդն ածային սիրոյն՝ ի տալ հնոյ զորդի
իւր վա մեր ի մահ ։ և անուշառուտ արդարուե ։ ի պա
հանջել ի նոսնել զմահ ի վճարումն պարտեաց մերոց ։
Ա՜յսմն ասէ ։ սէրն է սնանն հրոյ , որ լուսաստու լեալ լիչեաց
հոց՝ յուցանէր նոյ ձանապարհ ։ Ա՜նաւէնատուրոյ ասէ ։
Հուրն ի սինն է սէրն ի զինուորելոյ եկեղեցի ։ և զինչ
նշանակեն կառք հրեղինք , որով վերացաւ եղիա յեր-
կինս , քայց եթէ զսէրն , առանց որոյ ոչ օր լինի ընկա-
լեալ յերկինս ։ Ա՜ստ զի է ինձ զսէրդ հարց վկայուե ի
մեջ բերել , ուր ինքն քո յայտնապարզ բառ սնան զայս՝ յա Ղուկ.
սեր խրատ ։ հոյ եկն արկանել յերկիր , և զինչ կամիմ զա- Ժբ.49.
նել խրատ ։ Ա՜յս՝ նոյն ինքն սէրն ածային , և ածն
պիսոյ ոչ հոգի՝ հրակերպ կոչ յառաքեալն քո , զի ու-
սուսոյ՝ թէ հոյ է սէրն ։

ՇԸ. Ասայ զի յայտնագոյն ևս ցուցցի այս, առաջի արասցուք
զինչ զինչ նմանութիւն, որ ի մէջ սիրոյ և ի մէջ տարրա-
կան հրոյ։ Առաջին և գլխաւոր յատկուն հրոյ է զօրու-
թիւն վառելոյ. ոչ տեսանեմք, զի վառի ի նմանէ և եր
կաթ ցուրտ, և կայծակին շիջեալ՝ այն այժ և զօրանի է
ի սերն. զի մերժէ ի մարդոյ զսուտն ծուլութիւն, զմահ
ԺԳ:ՀԵ: յանցանսդ. և արծարծանէ զչիջեալ կայծակին. ըմբ, ֆովե
Ի: ԺԴ: ցայ ի հոգիսանէ ի ֆեսա, ֆանզի սիրէմ զԵզբար։ Առաքին ոչ
հուր գործմնեայ է քան զայլ տարերս, և մշտաշարժ,
նոյնպես սէրն հանապազ գործէ, և ամենևին դադա-
րել ոչ գիտէ. զրամ վկայէ օգոստինոս յասել իւրում.
սէրն պարապորդ կաւ ոչ կոչէ. և յիրաւի, զի ոչ երբեք պա-
կասին դիպող առիթք գործածութեան սիրոյ առ ընկերն,
Ցխտեք, թէ քանի՞ թշուառութիւք են մարդկան, եթէ
մարմնաւորք և եթէ հոգևորք. մինչ դրեթէ անհնար
լինիլ մեզ զանն յոտանէ փոխել, կի զայս թարթել՝ ա-
նանց առաքին ունելոյ զբազումն օգնականուն մերոյ կա-
րօտեալս։ Այդ մարթի է սիրոյ մերոյ հանապազ գործել,
միայն թէ կամիցիմք։ Պարքն ողորմութի՝ խրատ
տուչուն և աղօթք՝ սիրոյ են գործք, որովք ի կարիս
ընկերին ի թիկունս հասանել մարթիմք, և այնպէս
իրաք ցուցանել, թէ սիրոյ մերոյ հուր է գործմնեայ։
ՁԸ. Արկրորդ յատկութի տարրական հրոյ է, ի բարձունս
վերբերիլ և յերկինս կոյս ուղերձիլ։ իրբ զի հուրն ըստ
դիոնեսիոսի՝ վերակայ է, և ցածութե ոչ հանդուրժէ.
նոյնպես սէրն միշտ դիմի ի վեր յերկինս, և ցածութե
ժուժալ ոչ կարէ. Ցի, չառնու յանձն ի ներքոյ լինել
մեծուն, պատուոյ, և երկրաւոր իրաց. այլ զցածունս
զայսոսիկ արհամարհեալ՝ առ ինձ վերբերի, և զերկ-
նայինս խնդրէ. Փորձիմ գիտեմք, զի զշահ վառեալ
թեպետև բազում անգամ յերկիր խոնարհեմք, միշտ
գոց նէր ի վեր բերի. նոյնպես սէրն զերբա՝ որում տիրէ,
յերկրաւորայ յերկնայինս վերբերէ։ Այդ ասէ ոսկե-
բերանն. մեծ է սէր, և բուռն քան զհուր յերկինս բե
րիլ, այլ զօրուն վեր արկանել խափան։ Կարձեալ՝ յայտ
է թէ հուրն և զամենի գազանս երկեցուցանէ և փա-
խուցանէ. ոչ օրինակ ունիմք յառիծն, զոր ձայն ա-
քաղաղի, և բորբոք հրոյ զարհուրեցուցանէ։ Նոյնպես
և զիւղս մեծամեծ երկեցուցանէ բոց հրոյ. քանզի պատ-
մէն, թէ զրեցաւ պատերազմն կատարեալ քաղաքի ի զոր

հու-

հաւրիւ փղաց աննիթաղաղ յերեսաց հրոյ ։ Աւրդ՝ թողէ՛ զառիւծն վայրենի՝ զանդնդականն առաջի արասցուք՝ զատանայ . որ ՚ի հրոյ էբիս զառիւծ փուչ , ղրկի և խնդրէ ընէ զո՛ հլուիցէ ։ Օ՛ ինչ ինչ այսպէս զդժոխայինն զայս առիւծ ահաբեկէ , ոյզ հաւրն սիրոյ՝ առ ՚ած և առ ընկերն բարբառել . ոյզ ասէ սակեբերանն . զեռաքոյն փոյթ ՚ած հրոյ , չան առաքանչ սիրոյն բոյոյ ։ Ընդ այլ յատկութեամբ հրոյ՝ սաղմոսն դնէ և զանչափութեամբ . ասէ , հասո՛ ՚ն էշտ էրբէ՛ ասէ , շաւ ։ Այլն յատկութի՛ է և սիրոյն որ առ ՚ած զո՛ ոյզ հաւրն տարրական՝ թէ փայտ ՚ի վերայ յառելուս , ո՛չ յարկ . նոյնպէս սէրն առ ՚ած ոչ դիտէ յառնել . զո՛ որչափ առաւել սիրէ զը , այնչափ առաւել սիրել ցանկայ . և սէրն ՚ի սիրել իւրում և՛ևս բորբոքի ։ Այ՛ չէն ինչ զարմանք , ասէ բեռնաւորդս . զո՛ պատճառ սիրոյն այ՛ է ՚ած . ուստի և չափ սիրոյ նը՛ անչափ ։ Տեսի՛ք , զո՛ սէրն ՚ի սիրել իւրում ՚ած՝ և այնոյ ոչ միայն ՚ի բարեկամն , այլ զո՛ ի սովամահեսցի՝ ձգի և՛ ՚ի թշնամիս անդր . ըմ , սէրբէ՛ զընկերս ։ Ա՛ած ։ Ա՛ած էրէրդ ։

Ա՛ած էրէրդ ։

Ա՛ է միայն նման է սէրն՝ տարրական հրոյ , այլև հրոյն , որ էջն երբեմն յերկինից՝ և մնաց ՚ի վէր սեղանոյ ողջակիզացն ։ Ա՛ստ դրոյն՝ մնչեաւ և ահարուն քահանայ՝ հանել ՚ի սեղանն զոհ՝ ՚ի զուարակաց ՚ի խոյոց ՚ի գառանց և յայլ անասնոց՝ կացին յատչեաւ առ ՚ած , զո՛ իջուացէ հուր յերկինից՝ ծախել զզոհսն ։ և ահա յետ աղօթիցն եկն էջ հուր յերկինից առ յայ ։ և եկեր զզոհսն ։ Աւրդ՝ զայս հուր փոյթ մեծ էր քահանային՝ փայտ ՚ի վէր եդեալ՝ հանապազ տածել և անչէջ պահել . ոյզ և պահեցաւ իսկ մինչև ցժամանակ գերութեն բաբելացւոց , և այլոմանն տածարին . յորում ժամանակի քահանայքն առին զայն հուր ՚ի սեղանոյ անտի , և Թաքուցին ՚ի գբի ուրեք ։ Ոչնետ գերութեն ՚ի հրամանէ նեհեմեայ՝ ելեալ ՚ի խնդիր , ոչ գտին անդ հուր . այլ ջուր դանդաղամած Թանձրացեալ . որ ապա ՚ի զոհել քահանային՝ անդրէն ՚ի հուր փոխարկեցաւ ։ Այ՛տուհետև զայն հուր վարեին քահանայք յերկրորդում տաճարի անդ , որ շինեցաւն առ զօրաբաբելիւ . և ՚ի յիշատակ այսր աքանչելեացն՝ տօն կարգեցին վերադարձի հրոյն ։

Աւրդ ոյզ այս հուր ինձաւ յերկինից՝ ոչ զանգիտեր ՚ի թաղ ։

Ա՛ած պ. Ե. 8։

Ա՛ած Ե. 44։

Ա՛ած Ղ. 16։

Ա՛ած Ե. Մ. 10։

դէպ խաչոյ և խնամուտս փայտից , և աչ ընթիմք լինել
Տէրամուղ , այլ առաւել զօրանայր և տածիւր՝ զամ
յինքն փոխարկել. ընդունի կատարել սերն ոչինչ ապառնա
լեօք ձեկան , և ոչինչ հայած անօք Թշնամուց ահաբե
կի , կիճ խամրի . այլ նմին այսուհիկ իբր լուցկիօք առա
ւել վառի և բորբոքի : Ահաւասիկ միտ դիք յայտ վայրկ
սիրելիք . եթէ Տէր սիրոյ ձերոյ վառէ միայն զփայտ
յար և դիւրավառ . և հեռաւորէ ի վառելոյ զնուազուազ
փայտս . և որ չար և ս , եթէ մղձկեալ նոքօք չիջանի .
կամ՝ ե ինձ ասել . եթէ սէր ձեր բերի միայն ի բարե
կամն . այլ յոտիսաց և ի Թշնամեաց ձերոց ի բաց խու
սափէ , ոչ և ս է սէր քրիստոնէական . այլ բնական և
բարոյական , և երանի եր , Թէ ոչ երբեմն և մարմնական :

Ղ. Ա՛ն որոյ ոմն Տէրն այն երկիւղած և ոչ ի ջուրց շիջու .
այլև զջուրսն յափեաց , և յիւր ածուին շրջեաց . նոյնպէս
կատարեալ սէրն ե Տէր սքանչելի . զոր ոչ ջուրք չա
փաւոր նեղուցից , և ոչ գետք մեծաց վշտաց չի ջուցանել
զօրեն . ըստ այսմ , Ահա՛ն էրբ պնիւ բոյոյ և հրոյ . ընտր
ը. 6. 7. բաղուա՛ն ոչ կարէն շիջուցանել ընդ . և գետք ոչ արբէլցեն զնա :
Հաւմ. Ահա այսպիսի յանձին ուներ պօզոս . որ ասէ . ո՞վ բնինե
ը. 35. ղե պնիւ ի սէրոյն չի . նեղուսիւ , ըե անձկուսիւ , ըե հալածանք ,
ըե սով , ըե մերկուսիւ , ըե վէշք , ըե սուր : Զա անդրէն ի վէր
ը. 38. բերէ . կատարեալ եմ , երբէ ոչ մահ . . . . և ոչ այլ ինչ արարած
կարէ ընինել պնիւ ի սէրոյ անտի ա՞ : Ցհասէք , զի Տէրն պօզո
սեան վառիւր ի մէրկի . լուսատու լինէր ի խաւարի . և
բորբոքիւր ի ջուր նեղուածէ : Զա և ոմն Տէր աղջակի
Ղնտ. զնն վառէր Տամառատայ , ըս բանն ոմն . Տէրն որ այրէդ ի վէր
Ա. 12: սեղանոյ գնե , ի չիջոյ . նոյնպէս՝ սեզան սրտի մերոյ Տէր
ձեծայնն սիրոյ անպատաս վառեսցի . և ի մարդոյ որ
պատարագ ոյ զոնձն ընծայէ , անշէջ պահեսցի :

Ցորդոր :

Ցհասէք , զի սէրն ե Տէր վառեալ ի սրտի մերում . ա
պա զի Տէրս այս մի երբէք պակասեսցի , միշտ տա
ծել պարտ ե մեզ , և ընտանիսէք մտուցանել : Ահակ զնարդ
լինելոյն այս . յայտ ե Թէ Տէրն բնական երիւք տածի .
փայտիւ , փչմամբ , և մխրոմ : Զրիւք այսպիսիւք և
Տէր սիրոյ պահի և մնանի : Զախ առաջինն պարտ ե ար
կանել ի նա փայտս . այս ե առատրել գործս բարիս .
զի ոմն ըս վարդապետութեն գաղէնատի , ընդ ոտն բնական

գործաւորութիւն վասն նորին ողջոյն ընծային սիրոյն զոյ հոգևորա
կան մարդիւք, խոհմամբ, մեռուցմամբ, պահօք, աղո
թիւք, և այլովք գործովք բարեպաշտուն տածի՛ի մեզ,
և սիրելոյս։ Այիդ հնարն է փչումն կամ հոգմ, որով մար-
թիմբ խնամալ զբարեպաշտս լինիմ, կ՚ըսէ հոգևոյն սրբ ընծան,
որք են իբրև զհոգին զեփիւռ. կամ զնեղութիւն, որք են
հոգմ հիւանդ։ Այակ երկ հնար է մխիթն, ցուցակ խո-
նարհումն կամ մտածութիւն մերոյ թշուառութեն և չքաւո-
րութեն։ Այպարտն որ որ խոկայ՝ թէ ընչին որ էր, և մնհուչակ սի
րեալ վնա նր, անհնար է այսպիսւոյն չմոխանրինել սեր։
Այրես սրմ մարդ՝ զհայրդ, զի ծնաւ զքեզ. զմիշդ,
զի ուսոյց քեզ. զաժխչկ, զի զքեզ ողջացոյց. զձի,
զի դիպրե քեզ. զշուն՝ զի հաւատարիմ է. զգրաստ, զի
պատանի է. սիրես զհանդերձս քո, զի ծածկեն զքեզ.
զհաւ՝ զի ջեւուցանե զքեզ. զարեգակն՝ զի լուսաւորե.
զհայ՝ զի մուացանե. իսկ արդ՝ զի է զի զնծ միայն ՚ի սի
րոյ քոմմէ վերիպեցուցանես։ Այս՝ զնարդ ոչ սիրես զնծ
՚ի վեր քան զնամ, որ քեզ է նմ։ Այրես զաուն, զի քո
է. զանդաստանս, զի քո են. զհանդերձս, զի քո են.
զնծ զնարդ ոչ սիրես, որ առաւել քան զնամէ քո։ Այու
իսկ չես այսպես քո, ոմն ամ քո՝ է քո. զի ասէ ՚ի ձեռն
մարգարէին. Լ՚ր ծաղվորդ իմ... ես եմ որ ամ ինձ։ Այսկ Սա-
արդ՝ թէ յանցաւորութիւն է զնշանակս չսիրել, օրպիսի ղ. 9. 11։
յանցաւորուն իցէ զքո զբերմնեակ մեր բարեկամ չսի-
րել, ատել, և թշնամանել. սիրէ անհատն զսիրոդ
իւր. ոչ սիրեցէ հաւատացեալն զմեռեալն վ՚ս իւր։ սի-
րէ հեթանոսն զաշխարհար իւր. ոչ սիրեցէ քրիստոնեայն
զսիրելի իւր։ Այաւ ՚ի մէնջ ասկրատուն այդպիսի. այլ
խրախուսեացուք ասել. սիրեցից զքեզ՝ քարերար փըր-
կիչ. զի նախ դու սիրեցեր զիս. սիրեցից զքեզ առաւել
քան զիս, զի սիրեցեր դու զիս առաւել քան զքեզ, յոր-
ժամ ՚ի խաչին բևեռեցար, և վ՚ս իմ մահ ձաշակեցեր։

ՎԱՐՈՒՆԿ ԽԱՉ.

Յաղագս նմանութեանն ղեպայ ընդ բարոյութեանն :

Ընթերան . Պատահեցան նմին տանն այլ բարուտ ։
Ղուկ . ծԷ . 12 :

Աչուածք :

Որոտումն մարթի է խմանալ զմեղս . զի զինչ է բարուտումին ՚ի մարմնի , այն են մեղք ՚ի հոգի : Այլ երբ վա՛յ ՚ի բազմապատիկ պատճառս մի է այն՝ զի մեղքն է չար ժանտախտական ըզնմա . ոչ բարուտումն է ախտ տարաւիրխիկ յոյժ . Այսպէս է թէ ոչ միայն զեղեռնասուր քաղաքն՝ զսոդոմ և զգոմոր ջնջեաց այր հրով , այլև զնմա պարադայ սահմանեաց ։

Ծննդ . ԺԹ . 25 . և էր աղաղակ . սաղ մեհինէն . կործանեսայ զնմա պարադայ սահմանեաց , իբրև չար մտաւորութեն շաղախելոյ՝ պատուհաս ՚ի վեր ածեալ : Այլ զի մտահայեալ քաղաքաց ընդ առումն եցոյց և ըզ գումարացոյց ունելին ինչ հաղորդութեն . ուստի և հնչեաւ հնար էր նմ շարել յանօրէնութեն նոցին . զի յոլովակի և մեղք ըզ աղխամաղխաց յայնպիսի քաղաքս փոխադրին : Ահա մեղք բարուտումն են ապականիչ այլոց . նա՛ բարուտումն մեղաց ոչ միայն զմեղիկ ապականէ , այլ և զդաստանս՝ զտարերսն և տիեզերս հատակ . մինչև թէ հնար ինչ էր , ձգեր շաղախումն և յատ . Վասնզի իբ իւիք գազանք և ձհիք եղեն ինատաս կարք , բայց եթէ մեղքն ապականեալ : Ա՛պաքէն յառաջ քան զմեղս ամ գազանք հեղգ էին : Օ նարդ առ ջրհեղեղ

Ճ . 20 . զեզաւ ջուրք ոչ միայն ծածկեցին զերկիր և զբարձրաբերձ լերինս , այլև հնգետասան կանգնուն ՚ի վեր բարձ բացան . վա՛յ զի մեղք մարդկան ոչ միայն ապականեցին զերկիր և զլերինս , այլև զօդս : Այս ևս՝ կամեցեալ այդ ցուցանել , թէ յինչ պատճառաց եղիցի երբեմն զտանձար

Ծղէ . ՝ . Ի՛ . 26 . Ե՛ . ՝ . Ք՛ . ՝ . զ՛ . ՝ . լուր , ասէ այսպէս . ֆանայէ նէ անարգեցին զօրինս իմ . . . ՚ի շաբաթուց իմոց ֆածիքէին զաչս իւրեանց . ևս պիղծ համարեի ՚ի ներ ՚ի ներ դէմ նոցա : Այդ՝ զնարդ հնար էր (որոյ մանրուածն ոչ արեգական և ոչ հրեշտակք հաւասարին) , ընդ մարդկան շրջեալ՝ ՚ի նմ մեղս շաղախել . ոչ՚ի բնութեն իւրմէ անմեղանչական է , և անշաղախ : Պինդ քեռնատրուս . կամ եղև նմ խօսիլ այսու օրինակաւ . զի ցուցցէ , թէ այն-

այնպէս փոխադրական չար են մեղք, մինչ և զնոքա մաք
դեպ դիւրին է նոյ չաղաղել։ Այս բարւոք համեմա-
տին մեղք բորոտութեանէ։

Հղումնաբանութիւն։

Այ քրոտութիւք, և չարաչար պէսպիսութիւք նոյ մարթ է
իմանալ զպէսպէս մեղսաւորս. (բաժանումն.) զի բորոտքն
են նախ՝ ուռուցեալքն և ծարաւիքն. երկիր՝ ժահահոտք
և լնացեալքն. երիր՝ յօրացեալքն, տապալեալքն և սեւ
գործք։

Առաջին։

Այ չարաչար հանդգնամանս բորոտից՝ առաջինն այն է, ա.
զի ուռնուն յերեսս կամ՝ ի ձակատ։ Այդ ոգիս արքայ
իբրև ձեռնարկեց լնալ՝ ի քահանայութիւն, եաս բուրվառ Ե.Մնաց.
ծխել խոտնիս՝ ի տաճարին, անդէն զգաց յանձն իւր զառ իԺ. 19։
յայդ վրէժխնդրութիւնն։ Այս ոմն՝ ըստ գրոյն, երեսեցաս բո- իԺ. 21.
քոտութիւն՝ ի ձակատ նոցա. և ամենեցեան՝ ինչպէս յօր վոխանեի ես
բոյ նոքեր՝ ի փախ։ Այ բորոտեալն՝ ի ձակատ նշանակէ զամ
բարտաւանս. զի ոչ փքացմամբ և մեսապարծութիւք ու-
ռուցեալ կարի լինի խրոխտանս՝ ի վէր այլոց։

Այբր զի բորոտութիւնն՝ ի չորից սկզբանց դայ յառաջ. ը.
Այսինքն՝ յասպականութէ արեան. և սա կոչի ելեփանդեական, որ
է փղական. Այրկրորդ՝ յասպականութէ մաղասի. և սա
կոչի պեսականն, ՝ի տիւրոնէ Թռունաւոր օձէ։ Այրրորդ՝ յա
պականութէ սեւամաղձի. և սա կոչի աղուէսական. Այչոր
յասպականութէ մաղձի. և սա կոչի առիւծական։ Այրդ
ելեփանդեական կամ փղական բորոտութիւք կիրաւի է ի-
մանալ զնպաստութէն. որ քազմամանգամ յառաջ դայ
յասպականեալ արենէ. յորժամ սպարծի ոք յաղնութէն
արեան իւրոյ։ Այնոսին է հպարտութիւնս. զի ամենեքին
երք եմք և որդիք։ Այչ ևս՝ ոմն փիղն յաղթ և վիթխարի
գազան՝ բարձս ունի անծայրս, նոյնպէս մեծամեծք և ազ
նուականք բղմանգամ վ՚ն լինելոյ իւրեանց պերձացիք
փառաց, յամառութիւք կամաց լինին անխոնարհելի։

Այրկրորդ դժնեայ վիճակ բորոտից է այն, զի սոսկ ծա ջ.
րաւն. և այն ծարաւ ցուցանէ զաղահարն. զի ախտիք
անդադար անձկան մեծութէ, ոչ բորոտք ըմպելեաց.
Այվինակ ունիմք՝ի դէնզի պատանեաին եղիսէի. որ ծա
րաւի լեալ առ ինչս՝ եաս փոխանակ բժշկութէ նեեման-

նոյ

Ե. Թ. Ֆ. 6. 23. Նայ սակի և արծաթի և հանդերձս։ Ա. ղինչ գործեցաւ, վ'ս բանին այնորիկ բորոտութի՛ն նեխեմանայ 'ի նա յարեցաւ ։ Ա՛րդ՝ զայս բորոտութի՛ն մարթի է կոչել աղէնսախտ, որ յառաջ գայ յապականութի՛ն սեաւամղձի. արդ՝ սեւ լի քան զայլ նշխար Տող ։ Ա. յիրաւի՛ ոմն աղճէնաք ևն յայժ նենգաւորը, նոյնպես ապահ լի ևն խորամանկութի՛ և նենգութի՛ ։

Ա՛ասն երէքտրդ ։

Ղ. Ա՛յնպէս նման են բորոտասց բղջախոհը. զի ոմ մարմնաւոր բորոտութի՛ն ժաշտհոտն 'ի բորոտս, նոյնպէս բղջախոհութի՛ն 'ի հեշտասէրս. զի ե՛ւ բերէ զաղը. Ա՛ա-ա. Ա՛ա այնմ, եղեն որդեք զաղ երէից ։ Ա՛յսպիսի բղջախոհը Ա՛ա. ԺԳ. 11. օրինակին 'ի բորոտն, զորոյ զանգոն գրէ մեսրովբ. Ա՛ա-ա. այլ ոչ յիշատակէ զանունն. ասէ. Ա՛ա ահա մաղոսթեալ բո- Ա՛. 2. բոտ գ երէիցպապանէր նմա, և ասէր. պր երիկ նախ՝ կարօղ ես զիս սրբել։ Ա՛րդ զի՞ է, զի ոչ յանուանէ յիշատակէ զբորոտն. վ'ս զի զայս ազգ բորոտութի՛ն 'ի մէզ անուանել անպատ Ղ. Ա. 2. չէ արժան, Ա՛ա ասելոյ առաքելոյն. այլ պոռնկո՛ք և ամ պզշ ձոռնի՛ք . . . և անուանեսցէ ջ'ն դէմ յերեսս. որպէս և վայել է սէց ։ Ա՛յնպէս բղջախոհութի՛ն օրինակի և բորոտութեան Ե. Թ. Ֆ. 7. 30. յայտնայ, զորմէ ասէ դաւիթ. Ջ պահեսցէ՛ն փառն յովհ բայ սերմնաթափն և բորոտ ։

Է. Ա՛ն՝ բորոտութ նշանակին նախանձոտք. և կարի՛ն դէպզի ոմ 'ի բորոտս մտրթին լնանայ և ապիտակի, որ 'ի քան թերևս էր Թուխ. նոյնպէս նախանձոտն երևի լինել Ա՛ա արատաբնոյն անմիզ և ապիտակ, որ 'ի սրտի կարի այլգունակ է՝ և գաբշատեսիլ, նմանեալ խժի ։ Ո՛ի ոմ խժն է օձ Թունաւոր յայժ, և Ա՛ա պէսպէս գունոց նմ պէսպ ցաւք ևն'ի նմա. այլ և չարաչար խածմնօղ. զի'ի ցանգս և յոնցս Ձմեռապարհայ զօրի, և ուղևորաց գաբանակալ լինի. նոյնպէս նախանձոտն Ա՛ա պէսպէս բարեբաստութե՛ց ընկերին 'ի պէսպէս ցաւս տանջի. նա'ի բարիս միայն Թափէ զնւր Թոյն. և միայն չարիք այլոց են նմա բարի ։

Ջ. Ա՛րդ՝ նախանձն նշանակի բորոտութե՛ն պէսպէսաձս. և Թ. Ֆ. 8. օրինակի բորոտութե՛ն մարեմայ քեռ մովսէսի ։ Ո՛ակ Թէ Ժ. 10. զնախանձն առուգութե՛ օձ վիսակաւր և Թունաւոր մարթի ևոյ կոչել, այլ գիրք իսկ բազում ուրեք վկայեն ։ Ա՛ և ուրիք ևնայեր նախանձն, ոմ լուռ ցուցանեն զառնաղետ

պա-

պատահարը ։ Ա Է լինայէ ի բարեկամ և ի բարերար • ա Թ-փ.
վկայ է չարանախանձն սատակ • որ ի նախանձոյն հա- ժբ. 8։
լածէր զդաւթի ։ Ա Է լինայէ յերջայր • վկայ է կայէն , ծ ԼԲ.
որ ի նախանձոյ սպան զՀաբէլ • այլև եղբայրք յոսէ- ժ. 8։
փսա ։ Ա Է լինայէ ի քոյր • վկայ է Հոռաբէլ • որ նախան- ԼԷ. 28 ,
ձեցաւ ըզ քոյր իւր վնա , զի ծննդական էր , և ոչ իրրև Շ. 1։
զինքն ամուլ ։ Ա Է լինայէ յեւթ Հայր • վկայէ աբեսաղոմ ի. Թ-փ.
Ա՛ոչ լինայէ յամենևևին իսկ՝ ըզն և յանապատն • որպէս ԺԸ. 10։
հրեայքն՝ զի ոչ լինայէին քէն ։

Ա՛ասն երրորդ ։

Ա՛յլ ևս՝ ասէ զբազատաց , Թէ յօրանան • և այն յօրում Է
որկրպատուան է նշանակ ։ Ա՛ասն այսորիկ բազատութ-
մարթի է իմանալ զբնկրպաժէտս , որք զմարմին իւրեանց
պարարէին , և զՀոգւոյ չէ՛ էին նմ փոյթ ։ Ա՛պարէն մար
մին յօրացեալ՝ է ոմ Թշնամի և մասանել Հոգւոյ ։ ապա զի
մի այս մասանել զՀոգի ի մահ մասանեացէ և կորուսցէ ,
սրատա է բանին՝ ոմ Թագաւոր զայս մասանել Ըէ բառմէ
ունել ։ Ա՛յլ ոՀ՝ • չարհաւոր Ժողովուրդ , ոմ օրինակե- Յ-ե.
ցաւ ի գիրս յեսոնայ • որ ընԹեռնուն , Թէ իբրև Ժ. 5.
էաւս յեսու զգաբաւոն , հինգ Թագաւորք ամբՀացաւ
գաժամբեցին զօրս ի վէր նր • զի Թաւիեացին զգաբաւոն
ի ձեռաց նր ։ Ա՛յլ զի՞նչ գործեցաւ • ի գիմի Հարաւ նոյ ժ. 13։
յեսու • և ի կալ նր յարևելս առ այր՝ Է՛ից աբէբէն • մին
չև առտակեաց յեսու զբազումն ի զօրուն Թշնամեաց ,
և զջ և կարկուտ յերկնից , և կոտորեաց զնմ ապրեալսն ի
սրոյ յեսուայ ։ Յեսուա նշանակի գատաստան բանին •
հինգ Թագաւորքն ամբՀացաւ՝ հինգ զգայուԹիք մարմ
նոյ ։ Տեսեալ ոտա զգաբաւոն՝ զմարմինն ասեմ Հնազան
գեալ բանի , զոր և իւրեանց Համարին , զօրս գուժա-
լեալ Թիւր յօժարուԹեց՝ Հնարին զնս արտաստՀմա-
նել , այս է՝ ի ՀնազանդուԹէ Հոգւոյն ի գուրս Հանել ։
Ա՛յլ պարտ է յեսուայ Ժողովել զզօրս նն , զպահ՝ ըզ-
ԺողկալուԹի՝ և զպարկեշտուԹի , ի գիմի Հարկանել
մարմնական ցանկուԹեց՝ ի Թիկունս ունելով և զառ ի
յերկինս ԸնդՀս և զնպաստ ։ Ա՛յդ՝ բազատուԹինն որ-
հրաժէտս Թեան նշանակի ի չորեքին բազատս , որք ԺԹ-փ.
մնին ի բանսին առարեատանեացն • և անդ կերին և Ե. 3։
արբին ։

Ա՛յնոՀ բազատաց նման էն և բարկացողք • և կալի ի գեղ։ Շ

քորոտք յոյժ տապկին , յայտ է Թէ նեղբուստ ի յորդ ե-
ռանդն ջերմութէ արեան , և արտաքուստ ի տապոյ ա-
րեգական , որ դիւրաւ ըստ մարթ նոյ ընդմտանել : Ի այնոյ
բարկացողի յատկութէ ի է քորքորումն . զի ըստ փիլիսո-
փային , ոչ այլ ինչ է բարկութի , քայց վառումն արեան զսրտ
սիրտ : Ի բարկացող այսպիսի՝ օրինակի ի սիմն քորոտն .
որ զբնչիւր տուն հրաւիրեաց . ուր և զղջականն մտ-
Ղ.ա. դաղենացի՝ ղոպս ինչ արդասաւոր եկաց : Ի սրզդի բարկա-
Հ. 38. ցաւ սա քէ , Թէ ընդէր զնա ընկալաւ . և կնոջն , Թէ
Հ. 39. զկարդ անմաքրապես եկին . և ասէ ի սրտի իւրում . ա-
ռնէ մարգարէ ոչ էր , ապա գիտէր՝ ոնէ ո՛վ և սրպիսի ոչ կին ճնչ-
նոյ ի սա , զի ներաւոր է : Ի Կնայեա զկայաւ ցաւմամբ , և զկ
ուաւ բարկութէն՝ մինչև ոչ ձանաչել նմա զքն , որ զմեզ
Թողոյր . և ոչ զկինն՝ որ ապաշխարութէն մաքրիւր : Ի Ո
այսորիկ այս քորոտութէն յաւաջեկեալ յապականութէ
մաղձի՝ կոչի աւխաճան . ուր է տեսանել , զի ոչ մաղձն
Թէ ոչ անցանել ըստ չափ , չառնել ինչ վնաս . նոյնպէս
բարկութէնն ոչինչ վնասէ , Թէ ոչ յապականութէ գայ
յաւաջ . և այս լինի , յորժամ Թողեալ զյանդիմանութէ
զեղբայրական , ոչ ի կշռաւորութէն ախտից բերի , այլ
ի Թշնամանս անձանց ,
Ճ. Ի վասնձան սմի՝ քորոտք են անպղծք . այս է՝ ձանձիրք
և հեղգք յաշխատուԹիս , և ի այսորիկ երևեցուցանեն
զծոյլս : Ի Յապիսիք օրինակեցան ի նեհեման ասորի ի
քորոտեալն . որ չէաւ յանձն լուծանել զանձն եօԹն ան-
գամ՝ ի յորդանան . այլ իբրև ստիպեցին ծառայք նր ,
Ե.Թագ. ասելով . հայր , եԹէ դնճ ինչ բան խօսեցեալ էր ընդ ինչ մարգա-
Ջ. 13. բէն , ո՞չ ապաչն պարտ էր առնել , յայսց բանից քաջալերեալ՝
լուացաւ ի յորդանան եօԹն անգամ , և սրբեցաւ : Ի այն
պէս և դուք ԹԷ հեղգ էք ի գործել , լուարուք զինչ
ծառայք սր ասեն զգաստարկութէ , զտաղտկութէ առ
Հոգևորս , և զանպտուղ ծառոց : Նա լուարուք , զի ա-
սեն . եԹէ ծանր լինչ և գժուարին հրամայեալ էր սր ,
պարտ էր զհրամանն կատարել՝ սր առ յիր . սրչափ ևս
զգուշանալ պարտ է պատճառել պատուհրանացն սր ,
Մատ. որ ԹԷԹև են . սր նա ինքն ասէ . լուծ իմ քաղցր է , և բեռն
ԺԱ. 30. իմ թեթև : Ի Ուր լիցի ձեզ և այն , զի ձեռնն՝ որ հեղգ
Եսա. Ջ. 6. է յաշխատութէ , նմանն է քորոտեալ ձեռին մինչեսի ,
զոր կարկ ի ծոց ։

Որ-

Յարդարել ։

Ահա ես դժնեայ պեսպիսութենէդ բորոտացայ՝ մարթ է իմանալ զպէսպիսս մեզաւորս ։ Արդ՝ թէ լսէ ոք ի ձէնջ Տոգեպէս բորոտեալ, ղղջմամբ մատիցէ առ ես. և խոստովանութիւն ցուցցէ զանձն քահանային ։ զբորոտութիւնս իւր զպէսպիսս , զնշանակեալս ի սէր գիրս՝ բոտութեամբ գլխոյ սրտի մարթոյ տան և հանդերձի , ղղջութիւն և ձեռնարտութիւն առաջի արարչի , միանգամայն և քաւութիւն խնդրեսցէ ։ Ապաքէն ի համար տասանց բորոտից դասին , որք ի միում ի տասանց պատուհասանացն ոչ ծանրապէս յանցանեն . արդ՝ ոչ էիք պէտ դեղ օրինադրել , քանզի զոր երկնաւոր բժիշկն քո օրինադրեաց . զայն թէ , երբեմն՝ ցաւդ չանիցէ չափանայիցի ։

Ղեւ. ԺԳ. 2։

Ղեւ. ԺԳ. 14։

ՎԱՐԱՕՐԻ ԽՐԱ ։

Յաղագս էմասուէլ , զոր ընդունել ուներմ ի հաւատոյ ։

Ընաբան . Տայեցարուբք ի Թուխնոս երկինից ։
Ա՛ռակ . Ղ . 26 ։

Սկսուած ։

Դարոյ եկայք ունկնդիրք , յոր հրաւիրէ զմեզ քն ի քնաբանի ատա ։ Ա՛յլ յոր գոլոց ի մտնել սէն , յեղեսային , թէ ի յոլհաննու մկրտչին . զի զգնացս իմասուիւք ի բաց կացցուք ի ժամանակեան հոգւոց ։ Ա՛է . այլ ի գոլոց Թուխնոց առաքէ զմեզ քն՝ քնաբանիլս . հայեցարուք ի ընդունս երկնէդ ։ Ա՛յլ խնդրե . զնարդ քն ոչ զերկրային կենդանիս , այլ զերջանս առաքի առնե մեզ յօրինակ՝ և յաւուն ։ Ալընդրոյս պատասխանեն ոմանք , թէ յայն սակս եղև այս , զի Թուխնք առաւել քան զերկրային կենդանիս յաչս էին փրկչին՝ և ի նմանէ սիրոյ նր . որ և ցուցաւ յարարիչն անդէն իսկ ի նախնեաց լինելոյն էն . զի զԹուխնս երկինից օրհնեաց ամ ըն արտադրելն զնս յօդս . այլ ոչ նոյնպէս զանասունս՝ զսողունս և զգաղանս երկրի ։ Ուր և իցէ , յայտ է թէ ի Թուխնոց երկինից՝ ամ վիճակի և չափու և հասակի մարդկան մարթ է ուսանիլ ինչ պիտանի ի շինուածի վարուց և բարուց ։ Ա՛րթ էր ինձ առ իւրաքանչիւր վիճակ յատկութենս ինչ հաւուց յանկա-

Ծն. 22. 25։

կաւարել յաւուրն . այլ զի մի յերիսաց ձգեսցի ձառս ; ինչ ինչ միայն ի հաստատակ բնաւորութենէ Թուղթոց ձեզ առաքչի արտայօրք ։

Հաճախիւ ։

Արիա ինչս առանձինն ուսանիլ ունիմք ի հաւուց . (բա ձանուան .) Ասէ Թուղթ . երկիսպրդ՝ երգել . երրորդ՝ բոյս գնել ։

Ասան առաքին ։

ա ։ Առաքին յատկութիւն հաւուց է , զի քաղցր է նոցա Թրթռիլ . և օգտակարութիւն զատորինս արհամարհեն . նման պրնիմ ամէնազորիւքը ոչ սիրեն յածիլ գերկիրսա . և Թէ ինքանեն յերկինք՝ կերոյ անդրադառ միայն ինքանեն : ուր խրնդ բնաւ և գտեալ զոչխս բնաւորութեան՝ անդրէն վազվազակի յօգս վերանան : Այս էր աղագաւ . քանզի գիտեն , զի Թէ գերկիրսա յածին , ի Թակարթս չորին և յորոգայթս և ի ծուղակս և ի վանդակս : Այդ՝ սա ձեզ են քանզս . հայեցարուք ի Բաբելոնս երթեալ . և ուսարուք ի նոցանէ Թռչել . ջի է , զիսոս ի վեր ընծայեցուցանել , և ոչինչ հաղորդութենէ ունել երկրաւորս , բայց որչափ պէտք բնաւին պահանջին : Այս իբրև զոչխսդ վճարեցիք , անյապաղ միտք ձեր անդրէն յերկինս ուղղեցին . զի որք գերկիրսա ծոյք նեցին : Այդ՝ զի մի անկցուք յորոգայթ ընդաց՝ մտաք Հանապազ յերկինս լեցի մեզ բնականալ . զի կարօղ լինք ղչաւութիւնն ասել . երթն ինչ ներքոյրդ . ի պատ

Մատ. ԻԱ. ը. 110

ասիքանաց չոց ես ոչ ինչ երբեցայ ։

բ ։ Պատքին զոյս մի ինչ քո ի մէնք մեծապէս պահանջիք . գերկիրսայոց գնեա երթալ , և յաչխարհայնս ցանկութենց ի բաց հրաժարիլ : Այսպէս է Թէ ի պատուել քեզ աշակերտ տայ Տէրոջ գերանել իւր յերկինս , և գերթալն առ Հայր՝ յաւել ի մէր և զայն , Թէ ան արիք , փառաւորեսցէ զիս . ոչ Թէ

Յհ. ԺԴ. ը. 31.

ասելով տարիք ի կենցաղակառոյց և յաչխարհայնոյ տեղս . կանգնեցարիք զգետնատարեալ միտս , և աւդ արձգիք ի վերինս : Այրէկ այնց գաղափարոյ , զորս եառնս եգեկիսել մարդկան , եկին Թուխ պատճէնք ի վերուստ . ի նշան՝ Թէ

Եսդ. Ա. ը. 11.

պատրաստ է խոհմտին մերոյ ձգել ի բարձունս , առ ատանուտ ըզդ գերկիրսայոց վայելս ։

Ասան

Ա՛ղէկ յատկութեա՛ն հաւուց է երդել . և անդադար նուա՛ճ գօք զիա՛ծ օրհնել , և վասն ընկալեալ երախտեաց՝ ոչ լեա՛ք դադարիլ նմա մատուցանել ։ Ա՛պաքէն զիշերի և տուընջեան ժամանակ այնպէս բաշխեա՛լ է հաւուց , որ ոչինչ պահ կայ պարապորդ յերկոցունց ։ Օ՛ի ոմանք երգեն ըստ արշալոյս . կէսք զմիջաւուրք . բաղումք ըստ մուտս արեւու . ոմանք ըստ երեկս . ոչ և ոմանք գիտաւարակ գիշերաւ ։ Ա՛յս նո՛յ երգ յորգորել և հրաւիրել զմեզ յօրհնութի՛ւն նո՛ւ և՛ ի գոհաբանութի՛ն վա՛ռ բազմապատիկ եւ բարեաց նո՛ր յամ՝ յամ օր՝ յամ ժամ , նա՛ տա՛ւ մեզ վայրկեան մեզ ընտրելոց . և որ ևս և՝ անարժանից իսկ ։ Ա՛յլ ըստ օրինակի հաւուց զամ ժամանակս ծախեսցուք յօրհնութի՛ւն նո՛ւ ։ մի միայն օրհնեսցուք զիա՛ծ և՛ ի տո՛ւէ , յորժամ քաջ բաստուերի աւուրք և՛ մեզ նշոյլն . այլև և՛ ի գիշերի ձա խող պատահարաց ։ մի միայն յորժամ քաղցրանա՛ն հովք և՛ օգոց . այլև և՛ ի նեղութի՛ւն , և՛ ի հալածանս և՛ ի տագնապ ցաւոց , միշտ զդալի՛ն ասելով . փոխ է ինչ Սաղ. ճԺբ.ցվ. էրատուն ։

Ա՛ղաւնիք , զի ցուցից ձեզ աշակերտ , որ զայս օրինակ փա ռաբանութի՛ւն նո՛ւ ուսաւ և՛ հաւուց ։ Օ՛ օրինակս քաջ ուսեալ երևի դասի՛ւն . իբր զի զամ ժամանակս կենաց իւրոց յօրհնութի՛ւն նո՛ւ ընծայեցոյց ։ Ա՛ւ ո՛չ հաւատացք , քննեսցուք զնո՛ր պրոց՝ դասի՛ւն օրհներ զիա՛ծ և՛ ի տուէ. ռէ՛ն եմ՝ կարդայի՛ տա՛ւ ինէ ։ Ա՛ և գիշերի . յելեալ է գիշեր իբ. ։ Ա՛ մի՛ օրինի . ես առ ա՛ծ կարդայի . . . յերբեմն , և՛ վաղորդայն , և՛ ի կապարակ աւուր ։ Օ՛ հաստարակ գիշերաւ . և՛ ի՛ ձեր գիշերի յառաջին խոսովանի լինիլ առ ինէ ։ Ա՛ստ յաւուրն , եօթն անգամ յաւուր օրհնելոյ ինէ ։ Ա՛ազգաման գամ՝ և՛ գիշերի . խօսելոյ և՛ գիշերի ընդ սրտի իմում ։ Օ՛ամ ։ օր . զօրհնածդ օրհնելոյ ինէ ։ Օ՛ օրն ողջոյն . լերուր իմ խօսիս ։ ոչ . ոչ . ոչ .

ԼԳ. 1: Ներսէ՛ս Լա և Մարիա իմ։ Ա՛ւրհնեցէք Հոգին. առ ինձ զի
Աղ. 2: բարձի՛ր զանձն իմ. աճ իմէ ինձ յոտացոյց։ Ա՛ւրհնեցէք ձեռն. հաս
ԼԸ. 12: բարեխառն յեռաց իմոյ պատարագ երկնաւոր։ Ա՛ւրհնեցէք ոտն. ոտն
իմ կապեալ յոտնակոծ. յերկնէղեալս ինձ օրհնեցէք զինէ։ Ա՛ւրհնեցին
ԼԹ. 10: ոսկերքն. ամ ոսկերք իմ ասացեն, թէ՛ ո՛վ նմանի քեզ։ և Թէ
Աքր. 1. օրհնեա անձն իմ զՔրիստոս. և ամ ոսկերք իմ զանուն սուրբ նորա։ Ա՛ւրհնեցէք
Ճժը. 123 զերկին աչք. ապաքէն ասէ իմ ի քրիստոնէ հոտ պիտ։ Ա՛ւրհնեցէք
Նկ. 8: սիրտն. ինձ ասաց սիրտ իմ, խնդրեցին երեսք իմ, զերեսս քո պիտ
Ճժը. 13: խնդրեցից։ Ա՛ւրհնեցէք շունչ բերանոյ նորա. զերեսն իմ բացի,
և առաւ զկոփն. ի պատուհանոյ քոյ փեսուհեայ անձն իմ։ Տեսէք,
զի ըստ օրինակի Թուխցոյ պատուական երդիկն, և
օրհնեցէք զՅաճ. որում և մեզ պարտ է լինել նմանողք, զի
Ճծ. 6: ամ հոգիք օրհնեսցեն զՔրիստոս։

Ի՝ասն երրորդ։

Ե. Ի՛ւսկսանն ուսի՝ զայլսկք յատկութիւք և գովելի բնաւո
րութիւք Թուխցոց զանց արարեալ, զայս և տեսանելիք ի
նմա ակն յանդիմանի, զի հանճարաւոր են ի հաղորդութիւն
բանից. յորս ապաստանին և հանդչին։ Ոմն հաւան
Թուխցիք որպիսի և իցէ տեղոյ դիպելոյ, որպէս ասաց՝
յոր հանդչիցին ըստ գիպ լինելոց. այլ զբոյսս եւբեանց զե
տեղեն ի բարձր և յանբոյթ տեղիս գժուարամատոյց։
Ո՛ւր այսպիսի Թուխցոնս ի գալոց զձեզ առաքեմ սիրե
լիք. զի ուսջիք ինոցանէ գնել զբոյն ձեր ի տեղի բարձր՝
անբոյթ և խաղաղական։ Իբր զի մարդոյ առանձինն
իմն ի պատկեր ոչ ստեղծելոց՝ ըստ պայմանի այսր բնաւո
րութեան լմնդրել բոյն հաստատուն և բարձր. և ոչ կասիլ
ի լմնդրելոյ՝ մինչև գտանիցէ։ Ա՛յ ոչ լինիք պարտ ի նոսա
հաճ լինել ըստ այսոսիկ հիւղս և գոմս ձի. զի չկա՛ք ինչ աս
տանօր հաստատուն և ապահովուն. և ոչ կերկար ար
ժան է բնականալ ի սմա։

Շ. Ա՛խտեմ, զի գիտէք զչխպան տեղի կազմութիւն բունոյ.
զերկնային օրինական ասեմ, և զանվախճան երանութի.
առ որոյ ժառանգութիւն հաստեցաք։ Ա՛սպինակացաս
և ժամանակեայցս և կորստականացս անհնար է լինել
տուն պատշաճող ստեղծուածոյ բանաւորի և անմահի։
Ա՛պա ի բոյն բարձրաւանդ Թուխցւոք, զդաւթին գո
Ասմ: էլով. երբեմն չի սերելի են յորմէ ոչ, թէ զորուեց. ցանկայ և գա
Ճգ. 2: գաթէ անձն իմ ի գաւիթս ոչ. սերս իմ և մարիա իմ ցնծասցեն առ
աճ կենդանի։ Վերջի յանձին կալցուք զբոյն և զօրինակն

մեր դնել ի տեղի սքի և զսքարթարար , ի պայծառ , և
ի պաղաւթեր , ի հաստատուն և յանդրդնի ։

Յորդորակ ։

Ահա երկա ինչս ուսանել ունիք ի գալոց Թուխտոց ։ Այս
կրկնակաւ անգրկին զանաւթանս՝ ասելիք ։ Հայեցարուք ի
Բաղդատս երկնից ։ և ուսարուք ի նոցանէ , Խոնել , երգել , և
բոյս դնել ։ Ուսարուք Խոնել ։ այս է , խորհիլ և խնդրել
զերկնաւորս ։ ուսարուք երգել ։ այս է , գովել և օրհնել
զնոսա ։ ուսարուք բոյս դնել ։ այս է , օծեալսն խնդրել
երկնաւորս ։ ուր կարօղ լինիցիք առել ։ բարեաց ի ձեղ առ Մատ.
Քրիստոս ։ ժէ. գ.
ընել ։

ՎՐՈՒՆՑ ԽՕՏ ։

Յաղագս երկիւղի մահու ։

Ննաբան ։ Պատանի դու ։ քեզ ասեմ , արի ։ Ղ տաղ ։ Է ։ 14 ։

Ասացած ։

Ոչ արդ՝ արժան լինի ինչ ինչ և զոհաս ումն հնձել ։
Ոչ ապաքէն դրեալ է ։ արիէք համբաղ , զի հասեալ են Յովէլ ։
հունձ ։ և զիարդ ասէ զդեւտհասակ պատանին և Է։ 13։
զորդի միամօր մեր Իւրոյ՝ Թոյլ տայ մանգաղն
մահուան հնձել , և մեռանիլ ։ Լռեցեր սիրելիք ։
դիտեք , զի մշակն ի ժամանակի հնձոյ ոչ զատանէ ու-
րոյն զհատիկ զհատ , և զհատուն ։ այլ առհասարակ հնձէ ։
Յորմէ առնէ հայրն երկնաւոր , զորմէ քեզ ասէ ։ Ես եմ որբոց Յովհ.
ձեմարիտ , և հայր իմ մշակ է ։ Իբր զի կամեցաւղիկ եկեղե- ժէ. ։։
ցին անդաստան է , յորում ամենեցուն մեզ հրամայեալ
է պաղաւթեր ։ վն զի ժամանակ հնոյ հեցաւ մեզ ար-
դիւնաբարու Թիւն , զի յայմմ ի հաստատուիլն հնձոյ հա-
սեալ՝ ժողովեացուք ի շտեմարանս նոն ի կեանս , և մի
ըստ յարդս մնասեացուք յայրուին ։ Այս եթէ ի ժմկ ըն-
դունելի բոյսս անդաստանի եկեղեցւոյ ոչ պաղաւթերս
ցուք զարժանի արմտիս , մշակն երկնաւոր ոչ ևս Թոյլս
ցուցանէ մեզ կալ մնալ յանդաստանի եկեղեցւոյ կամ
յայգաբակի Ծն ։ այլ հրամայէ մահու՝ քաղել զմեզ յան
դաստանէ անտի , եթէ հասուն իցէ մեր պաղաւթերս
Թէ , և եթէ խակ ։ Արդ՝ ոչ հնձոյն զհատիկ զմեծ և
զփոքր , զերկայն և զկարճ անխտիր հնձէ ։ Իբր զի առ

արմին քաղաքքին են հաւատալ . նոյնպէս մահն ոչինչ
համբ 'ի մէջ արկանէ պատանւոյ և չափահաս առն ,
տղայոյ և ծերոյ , մեծատան և աղքատի , տէրտէրի և ա-
նապրդի , Թագաւորի և շինականի . վա՛յ դու առ արմին ,
այս է՝ 'ի մարդկային ախտերուն մահուն ամենէքեան են հա-
ւասար : ||Ո՛վ դառն յիշատակի մահու . ըղ այս ձեր հե-
ծուծմ միաբանի և աւուրս ձառ :

Հրաժարութիւն :

Հիւրասի ի մեզ երկնելո՛ւ'ի մահուճանէ : (բաժանումն .)
||Ելը ըղ նման է , նախ՝ լիժի հոգմոյ և վիճի . երկրորդ՝
որդան քնոյ և դժոխոյ . երրորդ՝ սրիկայի և դահճի :

||Ա՛ռաջին :

Նա . ||Ա՛ղաւմն և պէտպէտս յառաջելոցն քարոզիչք նմանեալ
Թիս՝ առ յատկանէ մահու յուսոյն լսողաց բացատ-
րեալ . միանգամայն և 'ի փրկարար ահարկուէ : Նա-
մանձայնեալ և ես նոցին՝ զմահ առաջի արարից ձեզ խոր
հրաւառ նշանաւք . և (որ յանհնարինն երևի ,) զնո-
րուն նկարագրեցից զիմնդանահին պատկեր : ||Ըզդ՝ 'ի նոր
կարել զպատկերս՝ ուրեմն դոյն առնում ընտրանաւ . այդ
է , ուրեմն նմանութիւն : ||Ախ անձին՝ մահն նման է լիժի ,
Ախ. ձի. ըզորմէ ասէ դաւիթ . արմտաւորեան նոցա քան նմանութիւն ծիւ .
որպէս ինքն և ծարբէ , մի նոքաւք չիանձնիւր : ||Որ զի մահ ի-
ժի նման խոսի է . ոչ յատկանան խոնարհի , և ոչ ան-
ամօք կաշառի . ոչ ծիրանագգեցից ակնածէ , և ոչ յիշող
նուաստից զանգիտի : ||Ա՛ն ոչ խտճոճած լիժի՝ անցաւ մահ
բերէ , նոյնպէս մահ 'ի հոգևոյ հայիմ ,
խտճոճած նիր'ի մեզս քաղցր մահ . այլ իրաւ է մահաբեր-
Ք . ||Ա՛տրձեալ՝ զմահ ամենից նմանեցուցանեն և հոգմոյ :
||Ա՛ն եր ազատ . մի զի ոչ հոգմ ուժգին և զհատուած
մեռ ծառս յերկիր կործանել , նոյնպէս մահ և զգօրա-
ւոր և զբաղատոր մարդիկ յեղակարծամահ ժամու 'ի հող
խոնարհեցուցանել : ||Ա՛ն յիրաւի զմարդիկ ծառոյ նմանե-
Ար-
ի. 24 ցանել . ըմ , որ ամենեցուն վճարքի , զի ըզքին էբրև զծառս .
ժամ. ոչ զորօրինակ երեք անկեալ փայտն 'ի գետս կամ 'ի ձորն հե-
ա՛ , ոսկ անկեալ անդ կացցէ . նոյնպէս մարդ յետ մահու՝ կամ
յետ խոհան երջանիկ լիցի , և կամ ընդ հակառակ , յոր կողմն միանգամ
մահ անգամ յայն կողմն անկանի , յոր կողմն միանգամ էր՝
մինչ էրն 'ի կոյս . նոյնպէս որպիսի են կեանք մարդոյ , այնպէս
սկ

սիւն մնաց ինձ։ Ո՞ հանէր երբեմն հողմ ուժգին յանապատէ, Յե-
կարծանեաց զառնն յորոյ։ Եւ որով ամ ոստերք և դա- ես. 18,
ստերք ինձ յոտն էլ և լքանիլ խրեանց՝ անկեալ մեռան։ Ան-
որդ ոչ և մեք Եւ ապառնոյ յարկեցելոյ պատգոյն Ձնշա-
կեցաք և մեզաք։ ասպա ըմ ամին օրինաւին ուժգին հողմ
մնայուն յանդիման ամենապատ մեզաց եկիր՝ զիսորհուրդ յարկ
մարմնոյ մերոյ քանդել, և զամ կենդանական շարժուն
և զդործ ի նմանս զբաւել։

Ես եմ՝ յիրաւի ես նմանեցուցանել զինաց և վիճին, որ Ջ.
Հատեալ ի լեռնէ՝ եհար զարձանն ահաբեկ դողմանօրոյ, Դատ.
և խորտակեաց մանր զամ, պնեցին և ջերմեալ, զղջեցին ի. 45։
և զարծան և զանկ։ Ոխեամ, զի վիճն տիրապետ զքեզ ցու-
ցանել, և զանկիզան Յ ապատարութիւն նիր։ Բայց ոչ յանա-
ճառելիցն մարթիմքն վիճ կալել և զինաց եհիկ զ'ո անկաղ
խոտանել, որ ոչնչ աղբանաց կանգուն։ Եւ եհիկ զ'ո այնր՝
զի և մնաց երբեք զվիճին զայն Հատուած և ել ի լեռնէ երկ-
նից՝ ածանաստ Հրամանաւ որպէս արժանահաս պատու-
հաս մարդկան։ Ըմբ, Հայ ինձ Տէրդման դանդաղ դառանել։ Ես.
Ա՝անդրէ վիճն վնեցին, զաղբատաս և զարհատարիս։ մնան Ե. 27.
ըմ ղպղինչն, զանձնաւականս՝ որոց անուն ամ ոստերք Հնձէ.
մանդրէ զարծանն և զանկ, զմնծատանս և զպերձանդեալս
մատաղ։ Իրը զի անդրէն Ծիս՝ ձուլեալ ի պղինձոյ, ի կա
ւոյ, յերկաթոյ և յարկոյ, ի Հատուածոն յատս։ վճյ
և ոչ գիտէ կալ ի կոյն իւրում։ այլ մնայուածն իւրև
վիճնս կարծանն և մանդրէ։ Ինդծատրէն այս՝ մի կոչիցես
մատաղութիւն, թէ երկաթէ են իւր ատր։ այլ մարդկան
ախարութիւն վիպէ, թէ են խեղճդին։ Ա՝ստա եհիկ զմնայ
նմանեցուցանել կամն իսկեն պատասխանին, որով եհաթ
գաւիթ զպղպեղն, և զայդ ասել չէ ինչ անդէտ։ զի
մնայն է պատասխան այդպիսի, որով Հարկանիմք և կոչ
Ծան անկանիմք յերկիր՝ ուստի առաք։

Ա՝ստն երէցոյդ։

Ես եմ՝ մնայն քաջագէտ նմանել և որդանն՝ որ զդդմն Ջ.
Ո՞նին եհար զյուխատոս, և ցամաքեցոյց։ Ոխեալ է.
հրաման էս ած պրեհատոյն, և եկ ի վէր ելոյն յանատոս՝ լինել Յ-ես.
հալածուի ի վէր ելոյ դորա, զվայրագանել զինս ի պատասխանայ ես. 6,
բոյ։ Եւ ուրախ եղիս յանատն ի վէր պրեհատոյն յաբարհատուիչ ղեծ
։
Ես զինչ գործեցաս։ ցոր վայրս տեսեալ ուրախատիս
ոչ ըմ երկար լինչ։ քանզի ասեն պիրք։ հրաման էս ած որ- Ջ. 7.

դաննն առաւօտու՝ ի վաղիւ անդր . եհար զդիվնին , և յանդ-
ցաւ : Այսմհետէ այսպիսի են կեանք մարդկան . և հովա-
նի գոլնեայս է յոյս յերկարաձգութիւն կենաց : Արդ՝
ըստ հովանեաւս ուրախ լինիմ բազումք յուրախութիւն մեծ .
նա՝ մեծ ևս քան զարժանն . բայց ի ժամու՝ յորում ոչ
կարծի , հրամայէ նոր սրդանն մահու , որ յերկակրծում
սպանու զկենացն գոլնիոյ դնէ յաւարհանուին :

Ե . Այսոր նմին օրինակի մահն նմանի և քնոյ՝ զոր պէսպէս
պատճառաւք : Այս առաջին՝ մահն ասի նմանիլ քնոյ ,
զոր ի զոր բերելոյ նոր զծանրութիւն . զի ոչ քունն զծան-
րութիւն անգամից ի զոր բերէ՝ բարձմամբ կենդանական
ոգւոց . որոց նպաստիւք աշխոյժ շարժումն , և կատարի
կայտառումն . նոյնպէս մահն բառնոյ զմարդոյ զնոմ
շարժումն : Երկրորդ՝ մահն նման է քնոյ՝ զոր անդոգու-
թիւն . զի զարթնուսկ ննջեալքն յոյնչ եթ շնաւնոյ երկնչին ,
նոյնպէս բարեպաշտքն ի մահու չունին երկնչիլ ուս-
տեք . լաւ զի ոչի նոյ է ի ձեռին ոյ : Երրորդ՝ մահն
նման է քնոյ՝ զոր հանգստեան . զի ոչ ննջեալն զնոմ վաս
տակոց յիշատակ ի բաց դնէ , և այնպէս զկաղնին ի հան
գիստ դադարէ . նոյնպէս բարեպաշտքն յետ բազում աշ-
խատութեանց կենցաղոյս յանձնառութիւն՝ մահու բղձանան
փիլիպ. ոչ հանգստեան , զարթուցին մաղթելով . ցանկայ եմ եւ
ա . 23 : ընդ ել քնել : Երրորդ՝ մահն նման է քնոյ՝ զոր յուսոյ յա
րուն . զի զարթնուսկ ննջեալն՝ յետ քնոյ գործեալ յաւե
նէ , նոյնպէս ի յուսոն օր գատաստանին յարիցեն անդ
րէն մեռեալքն ի գերեզմանէ՝ ոչ յաւարհասոյ , զարթ-
նուցեալք յահեղ բարբառոյ փողոյն :

Է . Երրորդ՝ ի զէպ է նմանեցուցանել զմահ՝ ջրոյ և գետոյ :
ե·ծնոփ· զրնել է · երբ զջուր հեղեալ յերկիր՝ ոչ ամբոխիցի . այս է , որ
ժդ· 14· ջուր հեղեալ յերկիր՝ ընկլնու և չգտանայ , նոյնպէս կեանք
մեր միանգամայն չնջանին : Հայեցեալ յընթացս գե-
տոց տեսանեք , զի գետք ոչ կասին ի գնացից , մինչև
իս· հասցեն յասպնջական իւրեանց ի ծով . ըստ , ամ ասէ ի
ա· 7· ծովն . նոյնպէս կեանք մարդկան միշտ յառաջին՝ մին-
չև հասցեն ի մեռս իւրեանց՝ ի մահ : Ջեռանեմք ի գետս ,
զի ջուր ջրոյ յաջորդէ . նոյնպէս ազգ զազգ փոխանա-
կէ : Ահաւ մեր անցին գնացին . գնամք և մեք . և գՀետ
գան որդիք : Օ ի և յառելոյ . մահն է գետ սրընթաց ,
որ զնոմ վարէ . արագ՝ որ յանկարծ ի վերայ հասանէ .
յորդ՝ որ զնոմ հեղեղէ . սաստիկ՝ որ զնոմ առաւ Տարկանէ ,

Ճառ երրորդ։

Ա Նման երկու ևս գոյնք ՚ի նկարագրութեի մահուն պատ- Ջ.
կերի ։ Արդի է նկարագրել զմահ ոմն գող. որ ՚ի գիշերի՝ յեղակարծուժ ժամու, յորժամ խորդան մար- դիկ, և զմահճանէ ինչ ոչ խորհին, գայ հատանել. և ՚ի տան մարմնոյ զնմա առաջ հարկանել և յափշտակէ. ո- րոյ մարգս առաջելի՝ ոմն մերկ եմուտ ՚ի հիւրանոց ՚ի, նպատակ մերկանդամ երևանել հարկի ։ Այլ ոմն ՚ի մի գեղե- ցիկ ինն երևեցոյն պատկերս, գոյն տխրական արկցու- ք ՚ի վրայ, ոչ գող զսա կարծելով, այլ սքանչացս. որում անուանն ապա՛ժանի կոչ ՚ի մահ. ոմն ոմն զարհուրեալ ՚ի մարդկան վրայ յար ձակի և սպանանէ ։ Վասն որոյ, ոմն պատկերահանիք առ քաջ նկարագրուի պատկերի՝ ինամով միտ դնեն լսո- ւածոց նկարագրութե. նոյնպես և ևս առ քաջ նկարագրութե պատկերի սրիկային ՚ի խնդիր եմ առուածոյն. և ահա ձեզ առուածս և օրինակ ՚ի գիրս երկրորդ Թագաւորացդ. ուր գրի, Թէ ոչխարք և բառնայ մանկն գազան ՚ի տուն յե- Բ.Թագ. ք.ս.
քուսաթեայ, և մինչ նոքա ՚ի գահոյս իւրեանց՝ սպանին ոմն ։ Իսկ ոչ Թոմիսի այս առուածրագրութե և օրինակ անդ Թուաբանն մահու սրիկային ։ Այլ և մահ զանզգոյշ և զանխորհ մարդիկ՝ որ նոքա ՚ի գահոյս անհոգութե, յան- կարծ ՚ի վրայ յարձակիլ սպանանել ։

Այլ պատկերիս մահու չև ՚ի բոլանդակեալ նկարա- Ը.
գրութե. զի մեզ առաջի առնել ձեզ գնա՝ ոմն տանջիչ և գահիճ ։ Ականիցք դիտել զառնա տանջողիս. Ծս ՚է. յոր արգելական են մարդիկ. և յորմէ ոչնք ելանել, բայց յորժամ անշնչանայ ։ Ականիցք դիտել զհատանս գահ- ճիս. սակայն փարձութիւնքն են. որք առաւել ՚ի վախճան կենաց զմեզ պատեն ։ Արդ գմահ է գահիճս. զի զնմա զօրութե մարմնոյ սպառել, և զսպանեալ մարմինն ՚ի հող արկանել ոմն կերակուր որդանց ։

Յորդոր։

Ահա՛ նկար սպառելի մահու. և ոչ ոք զարհուրեցի ՚ի Ա.
առեալնէ նմա. այլ՝ քան զնմա ահաւոր ահաւորագոյն է մահ. բայց այդ խոկ ահ և երկիւղ մահու ըղձալի առնէ մեզ զմահ ։ Յաւէտ յորոյ արդեաւ և սիրելի եղիցի մահ՝ ոմն հայր և մայր և քոյր. ասէ. զնո՛ խոլեցի ՚ի հայր, հայր և Յ.ԺԷ.
հայր ՚ի ընդ ընդ ։ Այս ՚ի՛ր աղագաւ. զի զի ՚ի նորին յաղթեա, ք.

'ի ժահաճատուէ տէրըն յաչ եգեալ ամա ժահաճատուէն ,
յոր դառնայ մարմին մեր . և այնպէ միշտ յիշելը զմահ : Ջի
անբ , զի յիշատակ մահու սիրելի առնէ զմահ : Ա՛ղէտ 'ի
մեծոց գործի ազատի և հայելի , նոյնպես 'ի մեծելոց
և մեք հայելի մեզ գործեացուք , տեսանել մեզ 'ի ոմա ,
ԵՒԹ զինչ էաք . և զինչ եմք . և զինչ առյաւժակ լինել-
ԴԱՆԷ · լոց եմք : Հոգեկարուք 'ի հայելի մահու , զի ասէ · Հոգ
Ի· 19· ԷԽ Ե 'Ի ԳՈՂ ԳՈՐԾԷԽ :

ՎՐՈՒՑԱՒՈՐ ԽՕՍՈՒԱԾՈՑ :

Յաղագս գործոյ ողորմութեան առ հիւանդս :

ԲՆԵՒԱՆ · Յարժամ կոչիցի որ զբեզ 'ի հարսանիս , մի
բազմիցես յառաջին բարձին : Ա ՇՒՂ · ԺԴ · 8 :

ԱՅՒՒԱԾ :

Ազգաւ անգամ քո յաւետարանի ասաց առակ
զհարսանեաց՝ յօգուտ յոյժ : Վա զի հարսանեաց
մարդի ի խնամոյ զգիտասիս շուկայսդուսն , որոց
ոմանք են խորհրդով , և տակաւին . և ոմանք ըղձալի ,
և փառիւք : Իբր զի պէտս ազգիդ հարսանեաց գտանիս
'ի ձեզ գիտս՝ 'Եպս առաջին՝ կան խորհրդական հարսա-
նիք ընդ Տիրոջ առ խորհրդոյ 'ի մէջ , և առ սերունդ
Ա· ԽԴ· զաւակի . զորոց ասէ առաքեալն , Լո՛ ե ամենեցունց կա-
Շ· 9· ՀԱՒԱՏԱԼ : Ասացեալ կան և հարսանիք յանցաւորա-
կանք , յորս ոչ մարդոյ հաւանութիւն մեզոյ լծորդի
ընդ առաջնոյ , և կապի ընդ նա . կամ յորս այլ վայե-
լեալ 'ի յաջորդածն՝ այնպէս խոսի ընդ իւր զաշխարհ ,
մինչև միա գնել համ միոյն անցաւոր և աշխարհային ի-
րաղութեանց , զայն և զիւր փրկութիւն ամենևին մոռացեր :
Ա· ՄԱ· Ի· Ա՛յսպիսիք օրինակին որդւոցն յայրեցուոյ , որք առնէին
Թ· 37· հարսանիս . և այն ինչ 'ի զաւարաճառիս էին և 'ի ծնդու-
թիւնս , կոտորեցան , և յաւար մնացեցան : Կան և հար
առնիք երկիւածոյ՝ պատճառիլ վա խորտակեցն լուսին ,
ընծհաղարդը վա անձանցն արդուն , և մեծահանդէս
վա կռնականացն բազմուն : Պրեալ է զհարսանեացս ,
ԱՒԱԳ· ԹԷ՝ ՆՄԱՆԵՑԱՒ ԱՐՁԱԿԱՆԻՆ ԷՐԻՆՑ ԱՒԱՆ ԲԱՓԱՒՈՐԷ · ՈՐ ԱՐԱՐ ՆՈՐ
ՄԹ· 2· ԱՒԱՆԻՆ ՈՐԴԱՑ ԽՐՈՄ . և այլոյր երամելի կոչին հրաւի-
ՀԱՅԱՑ· բեալքն չընդունիս հարսանեաց փառին · ուր ոմն ի փեսայ , և
ՄԹ· 9· հոգի հարսն : Ցայս պատճառի հարսանիսն հրաւիրեալ
եմք

եմք ամենեքին . քայց եթէ այսմ ժամանակ ըղձանամք ,
այժմիկն առ կենդանաւէր Տարտանեաս ինչ Տիգեւորս , որք
երբեմն պատրաստութեամբ իմն ելին երկիւղալոյ Տարտանեայ՝ կա-
տարել ոմանմք : Այս զինչ պատճառ իցէ առանել : Այսպէս թուի
քանս . չորեքտասն ոչ ընդ ի հարիւրից . . . Ի բազիցս յա-
ռաջին բարւոյն : Այսպէս վարդապետութեամբ Տայեցեալ լուր ,
զինչ յառաջակայդ ասի :

ՀԱՆԳԻՒՐԻՆ :

Արդ կամի մեզս ունել յերկիւղալին Տարտանեայ , պարտ է
նմին այժմիկն ի կենդանութեան կատարել ըստ այ Տիգեւորս
կամն ինչ Տարտանեայ . (բաժանումն .) այ , նախ առնուլ
կերակուր ձիւղ . երկրորդ՝ ընտրել զանդղ յետին . եր-
րորդ՝ զգեցեալ ունել Հանդերձ մեռելոյ :

Ա՛ՆԴ ԱՌԱՋԻՆ :

Պատրաստ , թէ որպէս կամի մեզս ունել յերկիւղալին Տար- ա .
տանեայ , պարտ է նմին այժմիկն ի կենդանութեան կա-
տարել ըստ այ Տիգեւորական ինչ Տարտանեայ : Արդ՝ յայ-
սմհետ Տարտանեայ՝ առանձին իմն պարտ է միտ դնել երկիւ-
ղելոյ , տեղւոյ և Հանդերձի : Այսպէս առաջին պարտ
է կերակրոյն լինել ձիւղ . զի ոչ Տարման չՀասկան Տար
տանեայ սակաւ ուտել և ըմպել . և այնմհետ առաւել փեսայի
հարց և Տարտանաւորացն ընդ երեսակայութեամբ՝ քան խորա-
կոյ կերակրի . Նոյնպէս այլ՝ որ ըստ այ անձկալի միանալ ,
Ձնշմամբ մարմնոյ և ապաշխարութեամբ ջանասցի Հանդոյ լի
նել նմին : Այն զի Ձնշումն մարմնոյ երբեմն մեծապէս
է Տարկաւոր : Այսպէս գրայ՝ մարմինն կոչի ---- յն՝ ի բերե- Սահ-
բուած : զի որպէս առն հի երիտասարդ չՀնծեալ իւր երբեմն էր. ւ7.
զգեանել , և՝ ի խորս գահավիժել . Նոյնպէս մարմինն եր-
բեմն խաթել չՀոգի , և՝ ի փրկութենէ գնա վերադարձու-
նել : Այսպէս զինչ պատճառ իցէ առանել առ զերծանելոյ՝ ի վե-
առնելոյս : Այսպէս ձիոյ առնէ՝ ի բերան գնելոյ . և զի մի ա-
մենևին առատասկածի՝ ձիւղ կերակրով զգաստանութեամբ
նմի նոճաձեռք . Նոյնպէս զմարմինն ձնշմամբ պարտ է
զսպել , զի մի վերասլացի Հոգւոյ :

Պարտ է վարիլ յամենայնի , ոչ յամենայնի ծառայի և իշոյ . զի՝ ի ի.
ծառայութեան և՝ ի բնութեան տեսանի մարդոյ : Այ
ոչ իշոյ երեք ինչ տեսեալ լինին . բառ , զի մի՝ ի ձնտա- Սահ.
պարհի լցցի . բիր , զի մի վերասլացի . և բեռն , զի ծա- ւ5.

ասացեալ. նոյնպէս մաքսիմոյ՝ լոգոն հեղգ է առ ոմ բարւոյ, պարտ է տալ հայ՝ ի ընդ ընդհատս կարեաց. փան՝ ի սան ձարկաւն հեշտասիտուե. և փոքր՝ ի մշակել զօգուտս՝ մակ ոմանք՝ ի սէց զմարմին իբրեանց եշ կոչեին. և ոչ ոն սնուցանե զոծեր զկուրծս և զմարմին իւր, ասելով. նկուն արարից զքաղէդ, զի ոչ անհոգեցես գնա. և ոչ պաց ժեղ փարի, այլ յարդ. Գաղ. ը. 13. քաջ յիշելով զպօզոսի ասացեալն. երկ հոփառով զիոր ծս մարմ նոյ սպանանիցէք, կեցջէք.

Յայտ է ԹԷ՝ ի հարանեան, որ՝ ի կանայ գաղիլեացւոց՝ կա Յ-էն. ի. 2. էցյաւ և քր և մայր նր. ուր և զակիզբն նշանաց արար քր, յորժամ գնաց Թաղորկան Ջորվ ընդ Տրամպղեաց. և յետ տակաւ միոյ զՋուրն՝ ի գինի փոխարկեաց. Ա՛րդ խնդրի, գնաթդ քր նախ Ջուր՝ ի Թաղորկ արկանել Տիրա մայեաց, և ոչ լսակ և լսակ գինեաւ զԹաղորկան եգիր՝ առանց Ջուր՝ ի նն արկանելոյ. Պինդ, վասն զի պարտ է սկիզբն լինել Հարսանեաց՝ ի Ջրոյ Ձնշման և ապաշխարութե. զի ապա գառն այս Ջուր փոխեսցի՝ ի գինի քաղցրութե. Ա՛ն էին ասացիք. որ ոք կամի մեռ ունել երբեմն յերկնային Հարսանիս, յոր մեռաւոձակի գինի անվախձան ուրախութե, պարտ է ապնպիտուդն այժմ յառաջ գնալ Հոգեւորական ինչ Հարսանիս կատարել ընդ ոյ՝ Ձնշակաւ լսկոյ Ջրոյ Ձնշման և ապաշխարութե. Ա՛պա քեն ապաշխարելն է Ջուրն այն կենդանի սրբիչ չանց ոճածոց. և վեց Թաղորկք են վեց մեռանք մարդոյ՝ ոյ՝ ի Հոգեւորական Հարսանիսն որ ը ոյ՝ պարտ է լ լինել Ջրոյն. Ա՛ռաջին Թաղորկ է սկիզբ մարդոյ. զրուժ պարտ է լ լինել Ջրով ղղման. երկրորդ Թաղորկ է բերան մարդոյ, զրուժ պարտ է լ լինել Ջրով խոստովանութե. երրորդ և չորրորդ Թաղորկ են ձեռք մարդոյ, որոց պարտ է լ լինել Ջրով գործոց բարութե. Հինգերորդ Թաղորկ է զրսիայն մարդոյ, զրուժ պարտ է լ լինել Ջրով սիրտ կերութե. իսկ մարմնոյ մարդոյ այլ վեցերորդ Թաղորկն՝ պարտ է լ լինել Ջրով Ձնշման և խոստմանբ ձգանց. Ա՛րդ այս Ջուր Թէպետ և այժմ յոյժ գառն Թուիցի, սակայն չէ ինչ գառն այնց, որք անոյշ գինեայ ցանկան, և յերկինսաւոր Հարսանիս ժամանել ըղձանան.

Ա՛ռան երկրորդ.

Ա՛ւ և՝ որ՝ ի պանծալի Հարսանիս երկնից մեռս ունել կամի, և այժմ և զգուշացի՝ զի յայսմհետ առն կե-

կենացս Հարսանիս , որովք ըզ ինձ միանալ ջանայ , զնե-
տին տեղին ընտրեացի իւր : Վասնայսմ ուսուցանէ զայս
քո յառակ բնաբանիս , ուր ասէ . յորժամ կոչիցիս , երթիր Ղուկ.
ՀԴ. 10
ընդ վերջինն տեղաւոյն : Այսր զի այսուհետև բանիւք քո
զՀարստուէն փարիսեցւոց՝ որք ընդ ընդէր լինէին ի կոչունս, ՀԴ. 7
յանդիմանեաց , և խոնարհութեան ուսոյց : Այսց կեա
այսց բանիւք՝ ասդնեն ի վեր բերել քո զխոնարհութեան պըր- ՀԴ. 10
ուէն , ասելով . զի յորժամ կայցէ՝ որ ընդ ընդէրն զնէ , ասիցէ
ցնէն . բարեկամ , ել վեր մարթը . յայնժամ եղիցին նէ պատ առա-
ջի բարձեալոցն հոց :

Այլ զի պատրոյս օրինաց խնդասիրութեան լինիցիք , զմի մի ի Ե.
բանիցս քոյն մտադիր հշտեսջիք : Այսմ ասէ . բարեկամ .
զի ցուցցէ , թէ բազմաբարքն ի յետին տեղոջ , այն է՝ ընտ
նարհք , երբեմն յերկնային Հարսանիս սիրելի լինելոյ են
յայտ ոչ : Այս . ի վեր մարթը , ի նշանակել՝ թէ խոնարհք
երբեմն Հասանել ունին ի մեծ պատիւ : Այս . յայնժամ
եղիցին նէ պատ առաջի բարձեալոցն հոց , յայտ արարել , թէ
խոնարհք երբեմն մեծարու լինելոյ են յաչս ամենեցուն :
Ցնծալ , զի որ ցանկայ մուտ ունել յերկինսին Հարսա-
նիս՝ պարտ է նմ ընտրել զյետին տեղի . այլ է կալ մնալ ի
վերնակ խոնարհութեանն :

Ա՝ան էրդդդ :

Վասնայսմ ասէ՝ որպէս ցանկայ ի Հարսանիս զատ կինն Ղ.
մտանել , այժմ յառակի կենաց ձեր հանդերձ զգեցու-
ցի : Ցնծալ , զի ըստ աւետարանին բանի՝ որ երևե-
ցաւն առանց հանդերձի Հարսանեաց , ի բաց մերժե-
ցաւ ի թագաւորական Հարսանեաց . զի առաջաւ առ
նա . ընկեր , ընդէրդ մտեր այսր , զի չէ առեալ հանդերձ հար- Մ՝աթ.
սանեաց : Այո առակն . այլ ծանիցէք , զի թագաւորա- ԻԲ. 13 :
կան Հարսանեաց նշանակին երկնաւոր Հարսանիք , յոր
ոչ ոք ընկալեալ լինի , թէ ոչ ունիցի հանդերձ Հարսա-
նեաց . այն է հանդերձ մաքուր խղճի մտաց : Այսպէս է թէ
աշխոյժ պիտի մտանել յարքայութիւնն երկնից . ապա պարտ
է զգոյշ լինել , զի մի զհանդերձ խղճի մտաց լինիցի մեզ
շաղախել աղտեղութիւք մեղաց :

Այլ զի ոչ վայրապար զարքայութիւնն երկնից նմանեցոյց Կ՝ատ.
քո փառն Հայտնեաց . այլ՝ դիպիւն յայտ արար , թէ չէ ար- ԼԵ. 1.
ժան վերակ լինել ի վերնակէ մաքրութեանն՝ այնմ , որ անձ-
նիւ վերնակ փառաց , այն ի յիշատակել խոնա-
հու-

կուսանան, միւս ևս խմաստ յառակէ անտի պարտ և պատ
շաճ է մեզ ուսանել : Այս է՛ ի բանէ անտի աւետարա
ՂԵ. 10: նին, Թէ միայն պարտաւոր կուսանքն մնին ըզ փեսայի ետ
բեանց ի Հարսանիս : Այլ այդուհիկ զինչ նշանակիցի.
ինձ Թուի՝ Թէ նշանակի յաժարամտութիւն ի լսել ձայ
նի այ, կամ կատարեալ հնազանդութիւն. ոչ զի լինիլ
իմացուածոյ բանին, Թէ այնք առաւել ակնուեղոյ են
ժամանելոյ ի Հարսանիսն երկնային, որք առաւել պատ
րաստ են հնազանդիլ այ և հրամանաց նմ. որով և ըզ
դեցեալ ունին Հանդերձ՝ յիմ ազատութիւն մեզայ մա
քուր և անշահասիս :

Յորդորակ :

Յայտ է յատացելոցս՝ Թէ որ փափաքէ մեռա ունել եր
բեմն ի Հարսանիսն երկնային, պարտ է նմա այժմէն
յաստի կեանս հոգևորական ինչ Հարսանեա ունել ըզ այ,
պատրաստել նոքօք զանձն Հանդերձելոյ Հարսանեաց,
և այնմ պատուհոյ արժանի կացուցանել : Այդ՝ քանզ
պատրաստութիւն ըս ասացելոցս՝ այն է, զի առնուցու որ
կերակուր Հոգւոյ, ընտրեսցէ զտեղի յերկին, զգեցցի Հան
դերձ մաքուր : Յայսմ պատրաստութիւն որ որ չեղծեալ,
Հանցի ի խառնիճ արտաքին. և կատարեսցի ի վէր նոր
ղրեալն. և գործեսցի գործածիչն ի նոճ :
ա. Մատ. Ժ. 41.

ՎԱՐԴՕՍ. ԽԱ :

Յաղագս յարփէ և օգտուելոյ սբ գրոց :

Ընթերան. Յակ եթէ գաւթի զնա ոչոր կոչէ, զնաջդ որ
դի նոր լոյս : Ա՛ստր. ԽԲ. 45 :

Այուսուած :

Ողնականն, որ եհարց քի. Վարդապետ, որ պար
ՄԱՏ. ՀԲ. 36: ուբեան է մեծ յօրինս, նենգաւոր ոմն վաճառա
կան յայտնեցաւ. զի եկն կշռորդաւ իւրոյ գի
տութեամբ՝ ոչ զի ուսոյ ինչ ի քեզ, այլ զի կըշ
ռեացէ զքեզ զիմաստութիւնն, Թէ հմուտ իցէ յօրինս :
Այլ և ի գեղ յանկի ի նա մարգարէին առաւ. Եղէ՛ք
ԱՌԱՔ. Ժ. 7: անօրէնասուէք ի յեռս չանառս, և սիրեաց յաղթահարել : Վան
զի քանան վաճառական Թարգմանի, որպիսի եր օրինաւ
կանն՝ որ կամէր ծուռ վաճառել : Այլ ըստ այս խաբեու
Թեն

Մատ. ժբ. ֆ։

Ղուկ. ժբ. ֆ։

Մատ. ժ

է որ։ Օ՛ի՛ւս յաւելից · բանն այ ըլ մնանցայի տայ
Մատ. Տամ, ոյ զկարդ ախտից օր · ոյ յայտ է յայն բան քն ։
ԺԲ. 27. Եւ եմ · որով զաշակերտան ի ծովու քաջալերէր · զկարն
Յ. Է. ը. 18, սեպհեան ի սուտ Տանէր · զդատնդա հրեից յերկիր կոր-
Ժ ը. 6. ծաներ ։

Ե · Ա՛րդ՝ զի զայմ քաղցրանուն վերատուութեն սը գրոց՝ի Տա
մնատա բանագակեացուր , ասեմք ։ Սը գիրը պարտէղ
են , յոր ամ աղդ անուշահոտ ծաղկանց կան · և այր իւ-
րաքանչիւր խնատը՝ են քաղցր պատղք ։ Սը գիրը են
այ դրախտ , յոր Ադամ առեալ չըլն այր , յորժամ լլնեն
ցուն նը պարապիմը ։ Դրախտ են գիրը ծննդոց · յոր
ուսրնութիւնը նահապետաց վերաբաւեալ երևին ։
Դրախտ են եկդ օրէնը , յոր պատուիրանը օրինաց բազ
քաջն ։ Դրախտ է աւետարանն սը յորում Ծառն կե-
նաց բերէ պատղս բարեհոտ ։ Գտարակ են սը գիրը՝
բանից օրինաց և մարդարէից սերմնընկալը , յորում
գանձ մեծ ծածկեալ կայ , այս է՝ քաղցր և մեծամեծ
խորհուրդք ներքսղական վարդապետութե ։ Լուծունը
են խնատութե սը գիրը , յորում ըլ Թուղց գրոց առա-
ջի դնեն Տամարձակ խորհակաց ։ Օ՛ Տուսին ասացից ,
Թուղթ են սը գիրը այ ամենակալի առ մարդիկ · կտակը
կամայն այ · և զինարան՝ուսոյն առնուն ազդարարանը
զին Տոգևոր պաշտպանութե ։

Ա՛ան երիցդ ։

Զ · Ի՛ քաղցրանուն վերատուութենէ եկեցուք յօդտացոյց
վերատուութիս , և որը խոսն ։ Ա՛խս առաջին՝ սը
գիրը և բանն այ՝ կոչին գեղ բժշկութե Տոգւոյ · զի գիր
սխտ Տոգևորական , որ ոչ ունիցի անատնօր զիւր գեղ
սեպհական ։ Ա՛ղբիւր կոչին սը գիրը , որ առատանեն զե
կեղեցի ոյ զպարտէզ · որոյ ածք է այր · Տոլիւնք Տոգւոյ
պարարիզանը · և ունկնդիրք՝տունկը ։ Ա՛յս աղբիւր եր
կուս Տոսէ վտակս · որոյ մին ընձեռէ գատն ջուր օրինաց,
միւսն քաղցր ջուր աւետարնական · վասն պարտ է զդատն
ջուրս օրինաց անուշել և քաղցրացուցանել ջուրըք աւե
տարնին ։ Ա՛ռ՝ սը գիրը են նոսեան , յոր է գիր փրկութե,
Եբ. Թ. 9. բազում խորհրդոց պարունակ ։ Այ պարզել պարտ է
զդիւս , նախ աղօթիւք , ի կարդալ մեր Տանապազ առ
Ղ. Ա. ածծ՝ աւելով · քար բանի տամ խնատն այս գիս ։ Եկդ խոս-
Ժ. 169 մանք՝ ի քննել մեր յաւետ զայս գիր ։ եկդ դործա-

ծու-

Ծուխ՝ ի մարդել մեր զանձինս՝ առեալ յածեալ յայս
զկր , խնդրեալ ը զաւխ ալ լուսաւորս ի նոսն , որ
բանայ հեղ զբեր ։

Եւ ես այլ զկրք նմանին ջրոյ . ըմբ , որ ծարաւեցք եք՝ եր-
կայք ի ջուր . այս է՝ ի կենսաբեր ջուրս խմաստուն ։ Իրր
զի ոմն ջուր՝ որ ըմպել , զպաշբեալն զոլացուցանէ , նոյնպէս
բանն այլ յոյսիակն զբեալս քաջալերէ . և որպէս ջուր
զպաղս սրբէ , նոյնպէս բանն այ՝ի բծից մեղաց մաքրէ .
ըմբ , զոր արդէն ինչ սբ է , ըմ բանին պրբ խօսեցաւ ընդ յեր ։
Եւ ոմն ջուրն շիւ շիւ կաթիլ իքար , փոքր փոքր զնա
զպաղուել , նոյնպէս և խիտ սիրտ մեղաւորն՝ որ առեալ
լսի զբանս սբ գոյ՝գայ ժամանակ՝զի կակղի ։ Այս սբ-
մին օրինակի սբ գիրք նմանին և անձրևի . եթէ մի պըտ
դաբերութեն՝ զոր տայ անձրև երկրի , և բանն այ՝ սրսկ
մարդ՝ց , և եթէ մի այնր՝զի ոմն անձրև անխտիր իջանէ
՝ի վր ամմարդկան . նոյնպէս սբ գիրք յաշխարհիսս և
յանապատս հաւասար ներգործէն ։ Եւ ես՝ ոմն անձրև
զորդունս ՝ի դուռս բերի յերկիր . նոյնպէս բանիք սբ գիր
քոց յոյսիակն զորդունս մեղաց ՝ի դուռս Տանէն ՝ի սրսկ
մարդկան ապաշխարութե , ոմն ՝ի զաքէ զորդն ապա-
հովեն , ՝ի մեղադաղնացուցն և ՝ի ամմարացուցն զորդն
պագշտութե , և ՝ի Թումնայէ զորդն Թերահաւատու-
թե ։ Զարձեալ՝ սբ գիրք կոչին Տաց և կերակուր Տոփ-
ուոյ ։ Այս՝ վն խորհրդաւոր նշանակուէն . զի ոմն եղկայ
զօրութե կերակրոյն՝ զոր եաս ՝ի Տիեզերակէն , արար զինք
Ձեռ մինչև ՝ի լեառն քորեբ . նոյնպէս յաստի կեանս՝ որ
ե Ձանապարհ՝ի լեառն երկնից , զօրութե բանին այ դիս
բաս ուղի Տատանեամբ , Ձանապարհ արարեալ՝ի տոմե ,
յորժամ լցս մեծի արութե զմեզ ծագե . և՝ի դիշերի՝
յորժամ՝ նեղութե՝ինչ մեզ պատահի . զի բան՝ն զմեզ
զօրացուցանէ ։ Երկրորդ՝վն կազդուրմանն . զի ոմն մար
մինն ոչ կազդուրի առանց կերակրոյ , նոյնպէս Տոգի մար-
դոյ՝ Տոգևարական բանիկ կերակրով պահի ։ Երդ՝վանն
Ծաքմանն . զի զոր օրինակ զկերակուր Ծաքմամբ բերա
նով , նոյնպէս զբան՝ն խոկմամբ պարտ է Ծաքել՝ի
սիրտս մեր ։ Այս Տոգևարական կերակուր այնպէս է
Տանդերձեալ , որ տղայոց է կաթն , և կատարելոց Տաս
տատուն կերակուր ։ Օ այս ինչ ևս արժան է քաջ մտա
ռել . զի ոմն մարմնական կերակրոյ առ մնուցք մարմնոյ
Տարկ ե՝ի սահմանս ժողովլ՝ի մահաց փոխել , և յան-
դամս

զամն մարմնոյ սիրելի · նոյնպէս զկերտիսբ բանին ոչ պարտ է՝ի սիրտ ընդունել , և հրամայէ հոգւոյն հասուցանել · զի ամ մնասուկը մարմնոյ հոգևորսդ ամնասին ըստ
Ի. կրն. կ. ։ կալեալ՝ պաղատելեացն · և այս է , ընդորդս ոչ ուշ ընդունել ։

Ոչ · Եւ այսպէս միայն · զի մնասդ գեռ վերատեսութիւբ ինչ ծր գոյ օգտացոյցը։ Որ զի նման են սրբ գիրք՝ Հրագիր , սէր մեռ և հայելւոյ · որբ զմեծ օգտուն՝ որ գոյ յայս ասե-
Ես · ա-ը · նեն՝ ։ Այս առաջին՝ գաւիթ կոչ զնա Հրագ · ասէ · Ճրագ
Ժէ-ը · ես բանի չո ոգիդ էմդ · և լոյս ասն գաւոյդ էմդ ։ և կիրսաւ · զի սդ որբ գնան՝ի գիշերի , Հրագիր պէտք են նդ՝ի ցուցանել գնանապարհ · նոյնդ՝ի խաւարային գիշերի ասսի կենալ՝ սա ուղղէլդ զգնացս մեր կերկինս՝ կարօտիսբ լուսոյ և Հր բազի բանին սդ ։ Որպէսն Հրագաւ՝ զոր Հրամայեաց ասծ ,
Էրմ · ի. ը · զի վաւերացի հանապազորդ՝ի խորանի վկայութեն , Հնչողապէս նշանակին սբ գիրք ։ զի սդ զոյն Հրագ քահանայբ յոր դաբերին , այլ զիւրն տալ ժողովրդեանն էր անկ · նոյնպէս բարեպաշտ Հաւատացեալբ՝ի մտաւորին յանիսդ բանի քարոզի , մնասուցանին լոզ · ցի է՝ սիրտս յօժարամիտ՝ի Հնազանդիլ · այլ քահանայբ և քարոզիչբ զՀոր էրկ նոյին բանին՝ի նս վաւեն · և այսպէս Հրագ լուցանեն, որոյ քննել անխիղճ զգործս մեր , մինչև եմբ նդ տուիղ հատուցումն ։ Եւ ևս զբանն նդ մարթի է և սիրտբաղ կոչել Հրագ , և լոյս · զի ըն լուսոյ փարատէ զնուսբ · ըն լուսոյ ընծանողի՝ի խորս խորինս՝ի սիրտս մարդկան և յերկիսդնեան · ըն լուսոյ՝ու բոլոր առնէ · ըն լուսոյ զՀեղգա ցեալս զարթուցանէ · նոյ նդ լոյսն զդիմացի ոգ աչս խրատուէ , նոյնպէս բանն նդ Հերձածողսդ չէ Հաճոյ ։ Եւ ևս՝ սբ գիրք նմանին ասբման , որ յանդաստան արտի մեծոյ բազմապատիկ պտղաբերին · մանուանդ եթէ անդ պատսպս էցէ յարդարէ , ոչ մնդասդս , ոչ խնդասդան · այլ՝ ընդՀանդիր անձրևաբ սբ Հոգւոյն ստկ ստգեալ ։ Եւ սպին նբ գիրբ և Հայելի · զի յանդ նման առնեն Հայեր ցդին՝ի նդ գնբ ստեղծողին · մդ որ՝ի լոբ քարոզի գնբ գնարդն ասեսանէ , և յերկանէբ անդի անդնն զոգ զտեղի նբ մնասդդ , և՝ի յարդարսնն ոչ փոխդ ,
Յակոբ · Ա. ։ նման է մարդոյ՝ որ պշուցեալ Հայեցի ընբ երեսս իւր՝ որ ծնանեցի՝ի
ա. ։ 23 · Հայելոզ · զի Հայեցեալ երես գինդն՝ և գանդ արար · և անբնն տոռացաս , ըե որպէսի ոչ էր ։ Եւ զոր՝ սդ մեկարդակ Հայելբ երևեցուցանեն գիրն՝ որպէսի և է , այլ կոչեմ արդ՝ վրբ ·

ինքեր . նոյնպէս բանն այդ՝ որ մեզին և անպատճառ քարոզ-
զին և լսի , կատարելապէս զկամս այդ յայտնի . քան որ
պերճախօսութիւնն և մարդկային հնարմունն սեթևեթիւք
առաջադրի : Նմանն այդ նման է հայելւոյ և այսմիկ ,
զի ի սիրտ խնամարհ զկամս բորբոքէ հանդիպն գոգաւոր
հայելւոյ , որ արևուն հանդիպ եդեալ՝ հուր յառաւիկայն
արտադրէ , և վառէ :

Ա՛ան երրորդ :

Ա՛վետման ասմն ցուցցուք զկերտուածն սքի զրոյց զան հ .
հեղհաձայնս . յորոց առաջինն է հնար և արդարացիդ ա-
նունն : Արեալ է . ոչ ապաքէն բանդ իմ էիբրև զնուռ են , ասէ եր. էրեմ-
պէ . և էիբրև զնուռդ , որ հարկանէ զքեզ : Ցետանելիք . զի նոյն իսկ սքի գիրքն վկայեն զայգ զրոյց : Այլ զի ոմն հնարն ոչ գիտէ կալ յարդելեանն , այլ ապաժոյժ ի գործս յարձակի , և խորտակեալ զնմ խոտան արտաքսէլ . նոյնպէս բանն բ. Տիմ. բ. 9 :
այդ ոչ երբէ նպատակ ինչ է . այլ ի կապանս իսկ և ի տանջանս՝ գայ ի յայտ անգր : Ա՛յդ առաքեալքն առ քրիստոս հրեից ետուն պատասխանի . ոչ կարեմք զրր գործառն և լսեալ՝ գ. գործ . դ. 20 :
զնոսիկ : Հնարն չնմ խորհուրդ ընդունել . նոյնպէս բանն այդ ընդունել և յեղափոխել զկիրս մարդկան : Հնար զերկաթ հրացուցանել , և զքարինս ջնջուցանել . նոյնպէս բանն այդ յոր զր ներգործել , գխռովիչ յեղաշրջել զնս յայլ . մինչև ասել նման ընդ առաքելոյն . ընդդանի էմ այսոր գ. տես . ը . 20 :
հերձ ոչ եմ . այլ ընդդանի է յես : Ա՛յլ ասիցէ զր , անունս չէ ինչ ահեղական . զի հրոյ գործք բարի են յոյժ , և օգտաբեր : Պատմեմ . հնարդ անուն է և ահաւոր , և կարի խակ ահաւոր . ոչ ապաքէն հնարն զորութիւն ունի որոշելոյ . ոչ ի հալածած հրահալելեացդ տարատարմէ զտարա սեռս . նոյնպէս բանն այդ մեկնեալ որոշէ զարդարս ի դատապարտից . զսուտ ի ճախանկոյնն դատեալ , և զնոցա յաջակողմն . ոմն և մեկնեալ որոշէ զնշմարիտ վարդապետութիւնն ի սուտ , զուղղափառս ի չարափառսդ : Իսկ ոչ ահեղ իսկ որոշումն . այլ ամենքրոք . զի լեզուս քոյն ի գատաստանի յառել խրատ՝ երկնայդ չինէն անիծեալ ի հնարն Մ-ա. իե . 41 :
յաւիտենական , հնար ծանիլ է , որ կիզուցու զարս՝ և ոչ յուսահատեցէ . և յուսահատեցէ զարս՝ և ոչ կիզուցու :
Յայտ է ևս հրով յայտնեցաւ այդ ի տալ զրկնս . զի ծանիցեն յանցաւորք օրինադ՝ ևս պատ նդ է նմ հնար :
Եւ աւետարանական օրինադ՝ պատուէն անուն կոչեցաւ .

զի

զի ըլ որոգինեսի՝ յառաջէ քան զպատուհաս գնացարատուս
Եհ անհատասից , զոր օրինակ որոտումնաք յառաջին քան
զկայծակնա : Այս եթէ քարոզք աւետարանին յակօգաս և
Մատ. յաղթական բանեբեցին կոչեցան , որ է՝ որդիք որոտման .
ի. 17. յիրաւի է զաքՀուրիլն բանից սորա գրոց իւրեանց յորոտմանց .
ըղ. Այրիդ ահեղ անուն սորա գրոց է հաստատ անուն խորտակիչ
սկսի : Այսպէսին ոմն մրմնջէք ջարդին և ապատատաք , նոյն
պես բանն ոչ և զբարելոնին սերտս բազում անգամ խոր-
տակեաց և կակղեաց , ըլ խոստմանն եղելոց ի նմանէ առ
Երեմ. երեսին . ասէ . ահա եղառ զբանս իմ ի բերան քո . . . խլել և
ա. 9. բրել , կործանել և յապականել : Այլ . քանզի սերտս խիստս
հնազանդեցոյց այս մարգ . զաղջս , զկնդրիանոս՝ որ էր
փիլիսոփայ և մոգ . զօգուտսինոս , և զսոցին նմանս :
Այլ զոր օրինակ այս մարգ զոմանս խորտակէ , և հնա-
զանդեցուցանէ , նոյնպէս և զոմանս խստացուցանէ :
Իբր զի ոչ նոյն մարգ՝ որ զբարելոն խորտակէ , զդաւթեանց
տալ խստացուցանէ . սոյնպէս նոյն բանն ոչ , որ զոմանս զաղ
ձուցանէ յապաշխարուն , բերէ անդամ զայլս՝ որոց մեղաց
յամառուն զայդ պահանջէ , խստացուցանէ : Այսպս վայ
է նմա , որք հնացեալ յարուն լինին իբրև զաղ դալբեաց .
զի այսպիսիք մրմնջեն ածային բանին առաւել և խստա-
Դատ. նան . և այնպէս անհնազանդս լինին հաստատ անուն : Այն ,զի
ի. 21. ուռամբ , որով յայել զդլուխ սիսարայ վարեաց ըլ գետին ,
մարթ է իմանալ զսկզբանս ուղղափառ հաւատոյ , ո-
րովք եկեզեցի Քաղիսէ զդլուխս հերետիկոսացս , յամե-
արարեալ զնոցն թիւր վարդապետութիւն :

Ըմ. Այլ գիրք նմանին և սուսերի և նետի : Սուսերի . ըմ ,
Ես. առաջ պատասխ հոգւոյն , որ ի բանն այ . և նետի . ըս սաղմո-
ի. 17. սերգուածին՝ որ ասէ . Նետ քո պրեալ են : Այդ՝ ոմն սուսեր
Եսդ. 6. զմարմնոյս յօշէ , նոյնպես ըս ոսկեբերանին՝ բանն այ ըզ
մարմնական ցանկութիւնն՝ ի բաց հատանէ : Այսոսի և որք
զմարմին խրեցաց , այս է՝ զմարմնական ախտս մեռու-
Ես. ցանեն , նշանակին վերոյ պատարագն , որք շուրջ եղին ըզ
ի. 7.8. դահոյիւք սողոմոնի , և ուղեին երթալ ընդ երէ : Այ
Ես. վը պղծեր երդ : Այրեալ է , թէ հրեշտակ ոմն երևեցաւ
ը. 13. երբեմն յեսոնայ զօրավարի սուսերամերկ , պատերազմ
Ես. կից լինել Ժողովրդեան նմա . նոյնպէս ըս հրեղէն ծիի երդն
Թ. 6. դոյ՝ սուսերաւ բանի իւրոյ զինեալ՝ ըլ Քհամիս իւր պա-
Ես. տերազմի : Այս սուսեր՝ որ է սուսեր հոգւոյն Հատու , և
ի. 17. Տես. մեռ ըլ մեղ ածցուք , զի պիտոորբեցուք պղծեղծիչ պիտոորբու-
ա. 18. ծիւ ընդ

ՆԵՆ ընդդէմ Հոգևաւոր մեր Թշնամեաց : Այլ առաքեալս պատերազմացաք էր այլափառս և էր ամ Թշնամիս Հաւատոյ - վ էնդանէ է բանն այ , և պարտ և ինձ ամ էր . Դ. Տիմ. առաք էրկոցէ . վոյ և ահընկէց'ի Թշնամիս Հաւատոյ չէն ինչ զարմանք - զի ոմն դաւեթ առաքեալ զդլուխն և Հատ զդաղվաթ , նոյնպես և մեք ամենայն քանիւ կարող Թահարեմք զամ Թշնամի :

Յորդոր .

Յառաջելոցս ցայս վայր ակնյայտիմն երևի , Թէ պէս պէս զօրութիւք են սքր գրոց : Իբր զի ոմն առաքեալ , ամ փէր ամենայն են օրհնէր'է վարդապետութիւն Ե. Տիմ. ողջամիտ , է յանդիմանութիւն հերետիկոսացոյ , յուղղութիւն մարգարտոց , և է նրա արդարութիւն - այս է , յուսումն Հաստատ բարուց և արդարութիւն : Այ բանդ գրի բանիւքս առ գրիգոր նազիանզեցի . Թէ որ փոյթի յախտ ցանկութեան , և ողջախոհութիւն է փախաքող , գյուխ վայն ընթերցողի զպատմութիւն , և յայնմանէ ուսոյ զի և զերայն պարկեշտութիւն . Թէ որ անհամբերէ է , և համ բերութիւն ցանկայ , ընթերցողի զանցս յոբայ . Թէ որ արիութիւն ըղձանայ , ընթերցողի զանցս դաւթայ . Թէ որ հեզութիւն անձկայ , զվարս յիշեսցէ զմովսէսի , և նման նոցաղ լինցի : Օ հուսկն ասացից . աք գիրք զընթերցօղս քէրկրեցուցանեն . լուռացդ օգտեն , և ի մեղայ խորշեցուցանեն :

ՎՐ ԸՐԹ Ը Օ . ԽՕ :

Յաղագս յուսոյ , և սպառնալեաց :

Ընաբան . Վհաջելերեայ գուստր : Ա՝ոտն . Ը . 22 :

Ախոռաձ :

Ա՝ր ոք կամի շինել շինուճած հաստատուն , յառաջ քան զամ հոգալ ունի զհամոտուն և զանխախտ հիմն՝ յոր վերայ կառուցանել խորհի զշինուճածն : Այնպես որ ոք կամի՝ Թէ ապաւինուի նոր և յոյս մի իցէ յոգդողդ , այլ՝ անխախտ , պարտ է նմ ընտրել հիմն հաստատուն : Իսկ որ իցէ այն : Ա՝ըժան ինչ իցէ զոյս և զապաւինուԹիւն մեր շինել'ի վէր հիմանն ուծմուԹէ . քանզ լոյծ մեզ այդ : Ա՝ էջ ուրեք ՚ի առաքեալս Սամ. Կա. 11.

փայլեք, ասէ տաղմոսերգուն, ի՛ յօթաբեսին սերոյ չէր. զի որ
դնէ զոյս իւր ի մէծուէ, չինէ ի վէր ջուր. որ ոչ զտեղւ
առնու, այլ Հոսի և գնայ. վայ ոչ է հինն հաստատուն։
Լուսոյ գրեալ է. ահա էն. . . որ փանչէին զարթօնն և զսէր,
յոր յոյսացան մարդիկ, և ոչ փոյթ բան սպասուածոյ նոցա. այս
է, ուր էն փարթամք և ընչաքաղցք. ապրեցան և ի
թշուառ էլքն. և այլք փոխանակ նոցա հանգիցեն։ Հայտնի լը-
սուցանայ ձեզ այսպիսեացդ՝ որք չինէն ի վէր ջուրդ մէծուէ.
ասէ. եղուարբուրէք էմէ պչեցա սպասնեցիք, այս է՝ զմէծուէն
յաղթասաստուածն չորհեցիք։ Այժմ ինչ լոկ զոյս մեր
Հաստատել ի բարեկամն և ի մտերիմն. ի բաց տար.
զի այդ է չինել ի վէր եղեփան. իբր այնմ, ասպատրիկ յոսա-
ցեալ էր ի գոսան եղեփեայ ի ջաղջախ եփիպտացին. յոր ի՛ր չենու
գոա ոչ՝ խորտակէի և ընդ չեռս ելանէ։ Այժմ իմն լոկ յոյսդ
մերոյ հնազրել զաստատուն և զպատիւ ի հինն Հաստատու
թէ. ոչ երբեք. զի այդ է չինել ի վէր պռաներ. որ սա-
մանայն անցանէ։ Իսկ չինեացուք ի վէր պռաներ ի
արուեստից. ոչ բնաւ. զի այսպիսին չինէ ի վէր թևաց
հողմոյ, և յօդս. յասել մարգարէին. յոսապչալ են ի սո-
պոս, և խօսին զանապարհս։ Այսպա թէ լոկի դնել զոյս ի
զօրութէն մարմնոյ, այդ է չինել ի վէր աւազ և խաւ-
այդպիսիք բնակին ի գոսան խաւերնս, յորոց և բնութեամբ ի նոսն
խաւայ են։ Այս վէր այսորիկ՝ յորժամ ասէին, ըէ խաղաղութիւն և
ջնութիւն է, յայնժամ յանդիպին հասցէ նոցա ապարհաս։ Այսպա
թէ դիպէ մարդ զոյս իւր ի զօրութէն չինուց, սակայն
և այն չէ ինչ աներկեան. զի այդ է չինել ի վէր յարդ։
Այդաչքն և բերդք ամրակառոյցք վիհսկը յօդնահանուա
թէին այդ, եղէգին իբրև չարդ առաջի հողմոյ, կամ իբրև ղեղձի՝
ընդ գարան մրրկի։ Օ՞ ուր պարծի հզօրն ի առաջի իւր և
յերկրի. քանզի դրեալ է. հանդարն ընդիմն յարդ. և այլ
ուր ասէ. եղէգի զօրաւն նոցա իբրև ղեղձած վշոյ։ Տեսէք,
զի ընդայր է չինել ի վէր ջուր, եղեփան. պռաներ, հողմոյ,
աւազոյ՝ և յարդ։ Այս ամէնքսն ասէ և անզօր, լոյծ և
անցաւոր. ապա այլազգ հիմնոն պարտ է չինել ի նմանէն.
և որ լոկ այն. ի նա միայն պարտ է ապաւինիլ, որ
ասէ յաւետարանին. գալ ընդ երեսս դուստր։

Հաւատացիցուք։

Որ զոյս իւր դնէ յայն, չինէ նա ի վէր վիմի. (Քաջանաւն.)
որ է նախ տեղւ հաստատուն. երկրորդ՝ տեղւ ապահով.
երրորդ՝ տեղւ բարձր։

Ասն

Ա՛ստ առաջին ։

Եւ զայս իւր դնէ յայծ , շինէ նա ի վէր վիմի՝ որ է տեղի Հաստատուն եւ ամուր ։ այս է , որ ասացեալն յայծ , յայս ոճով Հաստատուն , եւ ջնջէ ամենեքին ։ Օ ի ոչ վիմն է տեղի Հաստատուն , անխորտակելի՝ եւ անպարտելի , նոյնպէս յայն եղեալ յայծ՝ առնէ զիւր յայծ Թշնամեաց անվնասելի ։ Պրեալ է . որ յառաջ ի աւր , որպէս լեառն սիոն Ա՛մ. Ղ. ։ ի՛ սասանեսցի յաւիտեան ։ Այլ Թէ ասէր . այլ զայս իւրեանց դնեն ի խնամակալութեան տան , իբրեւ զսիոն լեառն էէմի յանշարժ Հաստատութեան կացցեն մնասցեն ։

Վ՛ասիք , զի քաղաքք եւ ամրոցք շինեալք ի վէր վիմի՛ զ ի յայմ են Հաստատական եւ ամրակառոյց ։ Այլ ոչ եւ եկեղեցիքն ասի շինեալ ի վէր վիմի , զի ցուցցի՝ Թէ Հաստատուն հիմունքս մեր ոչ ինչ արել ոճոյն ։ Այսպէս այլ՝ որ դնեն զայս իւր ի վէրայ ածոցին ազգութեան , ոչ ուսաւեք ունի երկնչել . այլ մարթի ոչ ասել նման ընդ դաւեթի . Ա՛մ. Ղ. ։ ինչ վերչինեալ առ ածք բարի է . և գնել առ գէ ոչ յոյս է ։ Այս Ա՛մ. Ղ. ։ յաւմ վիշտս կարող է ասել . գէ ապաւէն կենաց էմոց , եւ Ի՛ղ. ։ յոմանք գողացայց ։ և Թէ նեղեալ էմ և ընկճեալ էմ , նոյնս պարտական և անձան . ընկ պարբերութեան ի վէր էմ պարեբաշխ , ու երկինք սիրտ էմ . ընկ յաբերկն ի վէր էմ ձախորոշութեան , ասէայն և յայտնի ի՛ ոչ գէ յառաջոյ , ի վերմէ հաստատուն և անպարտելի ։

Ա՛ստ երկրորդ ։

Ձ՛ւ ևս՝ որ յառաջ յայծ , շինէ նա ի վէր վիմի . որ է տեր գն անբոյթ ։ Ա՛նձնեռումն յառաջին գիրս Թագաւ. Գ. Թագ. Ի՛գ. 26։ աւորաց , Թէ ի՛ հալածել երբեմն սաւուղայ արքայի զդաւիթ՝ երթայր սաւուղ . . . գնայ ի՛ղէն լերինն . և դաւիթ . . . գնայ ի՛ղէն լերինն . և ի յառաջխոսիլ դաւիթ՝ զերծանել ի ձեռաց նոր , վ՛ր պատերազմ արանց սաւուղայ զբեառնն՝ յոր կայր , յանկարծակի եկին գուժկան՝ Թէ արշաւեցին այլազգիք յերկիրս ։ Օ որ լսէնէ սաւուղայ դարձաւ արամբք իւրովք , և դաւիթ զերծաւ ի ձեռաց նոր . և անտուն կո չեցաւ տեղւոյն՝ վ՛ր բաժանեալ , այս է՝ բաժանաւորաբ ի մէջ Ի՛ղ. 28։ սաւուղայ և դաւթի ։ Ա՛յս վ՛ր է , զոր դաւիթ ի սաղ մոսն յիշատակէ . ասէ . ի վ՛ր բարչէր արաբեր զիս . և այլ Ա՛մ. Ի՛ղ. 6. բաբչէր արա զբ՛ւս իմ ի վէր ընկաղեալ էմոց ։

Կամիցիք գիտել՝ զինչ նշանակի վիմաբեա . նոյն ինքն ածՀ. կամ ողորմութիւն նոր . յոր Թէ օրինաւոր ապաւինիմք , վ՛ր

մեզ վէմ ապաստանի , կամ վէմ բաժանարար . զի որովհ-
ետև մեք և Հնամեայք մերոյ երևելեացդ և աներևոյ-
թից . զոր օրինակ վէմն այն անջրպետեաց ի մէջ տուր
զայ և դատէր : Կարձակել դիտեմք զի աղաւնիք ի տե-
ղանեալ զգալային խոյս տան ի ծերպս վիմայ . զի անդ ա-
պահովեսցին : Այս սքի դիրք իսկ ասեն . վէմ ապաւէնդ նո-
պասպասեայ . լսատ սլացդ ակնեայ . յայտ արարեալ Թէ մեզ-
ողք զոր վէմ փշոյ մերոյ զեղեցիկ նմանեին ակնեայ , ոչ
ուրեք այնպէս ապահովին , ոմն ի վէմն յայն՝ զորմէ ասի-
և վէմն էր Քրիստոս :

Ա՝ման երրորդ :

Ե . Եւ դարձեալ . որ զոյս իւր դնէ յաճ , վհիսէ նա ի վէ-
վիմի , որ է տեղի բարձրաւանդ : զի ոմք տուն կամ քա-
ղաք շինեալ ի վէ վիմի , բարձր է քան զայլս և երկնա-
մերձ , նոյնպէս յուսացեալն միայն յաճ՝ ապահովագոյն
է ի վէ փրկութէն իւրոյ , քան զյուսացեալն ի մարդ ,
կամ յայլ արարածս : Ա՝ն որոյ զերկրորդէս ասէ , անխծեալ
է մարդ՝ որ արուսէ զոյս իւր ի մարդ . իսկ զսուտ յոյսն
ասէ . օրհնեալ է մարդն , որ յուսացաւ ի տր . . . և եղիցի որ
պէս ծառ ընձաձայեալ . այս է , ոմն զաւրնկն աներկիւղ ի կայ
ծակնահարութէն : Ո երկրորդէն գրեալ է . նմանեացի առն
չխմարէ , որ շինեաց զտունն իւր ի վէրայ առաջոյ : Իսկ զառաջ-
նոյն ասէ . նմանեացի առն խնամոյ , որ շինեաց զտուն իւր ի վէ-
րայ վիմի :

Զ . Ո օրինակ երկոցունց , որոց մին շինեաց ի վէ հողոյ՝ և
միւսն ի վէ վիմի , ունելովք ի յակոբ , և յեղբայրն նր յեսաւ .
զի յակոբ յուսացաւ միշտ յաճ , այլ եսաւ յուսացաւ ի գը
տանել հնոցն յաչս հօր իւրոյ՝ շողոմելով մեծասիրս կա-
մակատարութէն՝ առ որասոյդ զծերունին : Իսկ զի՞նչ գոր
ծեցաւ . վերնեաց ի յուսոյ իւրմէ եսաւ . և զօրհնութէն
էառ զիսահակայ յակոբ , որ շինեացն ի բարձունս՝ ի
վէ վիմի տեսչութէն և ողորմութէն այդ : Կրեալ է . ամ-
բարիշէ և բարեբաստութէ ղեկտես ձեր , յիշէ զսիրոտս ձեր առ
ամ Հաստատուն յուսով : չասէ սքի դիրն . խոնարհեցուս
ջիք զգեստս կամ զսիրոտս ձեր ի հող , ի մարդիկ , կամ
ի ստեղծուած ինչ :

Յորդորակ :

Ձ . Ասացելոց վկայուեց սքի զրոց քաջայայտ երևի , Թէ

ոչ ուրեք հաստատուպին , ապահովագոյն , և բարձրա-
գոյն գլխովճած յուսոյ մերոյ հաստատուել ունելովք , որպէս
ի վիմին ճաճալին ողորմելն Ե : Այլոյ առաւելապէս զայս
ի մտա առցե մեզաւորն , քանզ հրաւիրել զաշխարհ , զոր խո-
սեցաւ քո առ անպատմելոցն առելով , Ելողեա՛ լերին ԽՄՈՍ.
Ղեղկո . և զոր առաջն առ աեւռատուին , չալալերեաց դռոպոր : Թ. 22:
Օ արմանաք են , զի ոչ միայն քո զանդամալուծին զմեզն
Թողու , այլև զտեռապետն քաջալերէ , ասելով . չալալե-
ըեաց դռապոր : Որ չասէ յայսմ հետէ , Թէ ու միայն խըն-
դրեմ քի այս է , զմեզաւորս դարձուցանել , և ի շը-
նորհս իւր ընդունիլ : Այլ քանզի և առ քեզ մեզաւորդ
այսօր ձայնէ քո , չալալերեաց դրդեակ , դու ևս ըլ սաղմո-
սերգուին գղջացելոց գուշեա , և տուր պատասխանի . Ած ՍԱՂՄ.
ես ի քեզ յոռւացայ , ու ամալեցիլ : ԽԱ. 2.

ՎՐԱՐՈՅ . ԽԱՆ .

Ջհաղափ նմանութիւն , որ ի ձեզ գեղայ և խաւարի :

Ընթերան . Հանկիք զղգա ի խաւարն արտաքին :
Ա՛ոտք . ԺԲ . 13 :

Աիտուած :

Խաւեմ , զի խաւարաւ , կոյր ձեռօք և ոտիւք կա
պելովք արկանել հրամայեաց Թէոդոս զայրն՝
որոյ ոչ եր զգեցեալ զՀանդերձ Հարսանեաց , ըլ
Հասարակ մեկնութ սըզգ Հալոց՝ նշանակին գԺողով :
զոր և յոթ կոչէ՝ երիւր խաւարին և մնին . երիւր աղքամղին յոտ ՅՈՎ.
պենայան , ուր ոչ գոյ լոյս : Այս յիրաւի կոչին գԺողով՝ եր- ԺՈ. 21.
եիր խաւարին . զի խաւարն գԺողոյին անցանել զանցանել
զխաւարան եգիպտոսի . զի ոչինչ Հաղորդութիւն ունի
ընդ լուսաւոր քոյոյ , ըլ ասելոյն գրիգորի . Բոյն այն ան-
ակն վերիվայրեալ՝ այրեցողութ ունի , և ոչ լոյս : Այդր՝ Թեպետ և
Համնութիւնս գեղեցիկ է յոյժ՝ և ազգու ի քեզել ըղ-
մարդիկ ի մեղայ . այլ ես այսօր խաւարաւ տյլ չարիս
խմնամ , որ մեծն է քան զնմա չարիս . այն են մեղք :

Ակաոլթութիւն :

Ա՛պա մեղք յիրաւի նմանին խաւարի . (բաժանուն .) Այս՝
վ բարեաց՝ զոր բառնան . երկրորդ՝ վ չարեաց՝ զոր
ի վ ած են :

ա՚. Ա՚սացաք ,Թէ մեզք յիրաւի նմանին խաւարի, նախ վճ՚ռ՚ բարեաց՝ զոր բառնան ։ Այսմ առաջին՝ ուր է խաւար , անդ ոչ գոյ լոյս · ապա խաւարն ոչ Թէ բառնայ ի մէնջ զլոյս , զարեգակն , և զաստեղսն երկնից · մինչ ոչ ևս տեսանել մեզ՝ զոր տեսանելն կամիք , զուրբ՚ Հոգին զանդգաստելով · զիարդ ուրեք լինիցէ , որ ի խաւարի նայիմ , և զլոյս երկնից ոչ տեսանեմ ։ Այդ՝ Հարցանեմ · զինչ է ասծ , և զինչ չնորհ նիւ · ոչ ապաքէն լոյս սրտի՝ և լուսաւորութիւն Հոգւոյ · այլ այս լուսաւորուի բառնի , յորժամ՝ ի վերայ գայ խաւար մեզաց ։ Այլն զի մեզաւոր եւեալքն առեն զլոյս , և խնդրեն զխաւար · ըստ այնմ , ասէ տնաշէնոյն պարկեշտին զԱստուած · ասիցե՛ երեք ոչ զախանեցէ զիս աէն · և ըստ էարէ զերբեսց էրուիէ · փրեայ ընդ մեռն զոսան էաւ ։

Տ՚ա. Ե. 12։ Յոբ. ԻԲ. 15. 16.

բ՚. Այրկորդ՝ խաւարն խափանէ զմարդ՝ ի գործելոյ · նոյնպէս մեզք խաւանեն զբարի գործս · և բառնան ի նոցանէ զիար արդիւնս · զի ցորչափ մեզք մնծեալ են ըստ Հոգի , չիք նի գործ՝ ոչ և արդիւնական ։ Այր զի զորօրինակ երկիր յաւուրս քան զլինելոլն Թէ լուսոյ՝ էր ոնայն և խաւար · զի եր խաւար ի վր անդունդ · նոյնպէս ի մեզանցեալ մարդոյ՝ գոյ գիշեր , յորում ոչ ոք կարէ գործել ։ Այս զինչ լինի · մնայ Հոգին ոչ երկիր ոնայն և Թափուր՝ գորչափ տեւէ ի վր նի խաւար մեզաց ։

Ծ՚ՆԲ. Ա. 2։ Է՚ա ԽԲ. 5։ Յ՚Ե. Ի. 4.

գ՚. Այս ևա՛ խաւար կողոպտին մարդիկ չընչից իւրեանց՝ զոր ստացան բազում քրտամբք և աշխատութ՚ · զի ոմ ոչ գիտէ , Թէ չաղջամղջին խաւար գիշերի կողոպտեն զոք զտունս ։ Այլ և ի խաւարն գիւրաւ կորուսանելիք զմեր իրս , Հանգոյն կնոջն՝ որոյ լուցեալ զՀրաշ՝ ի խնդիր եղև գրամոյ իւրոյ ։ Այսպիսի ներ գործուածիս ունին և մեզք · զի ոչ միայն չԹողուն մեզ գործել զբարիս յարդիւնս , այլ և զառաջին արդիւնս մեր՝ որչափ և եին , Նանրացուցանեն , ոնդ Թէ չէաք երբեք ստացեալ ինչ · ըստ այնմ , ի գառնալ արդարոյն չարդարութիւնէ իւրմէ , և առնել զանէրառուին . . . . զոր արդարութիւն նր՝ չգրս արար , զի չէչեցին ։ Տեսէք , զի մեզք են իրրև զԹուղառաւոր եղեամն , որ զոմ ծաղկունս և զարմսիս ի մի գի չեր խաւրէն և խամրէ · ոնդ Թէ չեին երբեք ծաղկեալ կամ բուսեալ ։

Ա՚սան

Ճառ երրորդ։

Ա. Ո՛չ միայն բառնան մեղք՝ ի մարդոյ զբարիսն՝ զոր ու-
նի, այլև՝ ի վեր բերին բազում չարիս և վնասս. վայ
դմէ յիրաւի նմանիլն խաւարի։ Այսպէս է թէ Թանձրա-
մած խաւար էրբև զկապանս կաշկանդէ զիմ, որ այլ
ոչ կարողանայ յառաջադէմ երթալ, և Ճանապարհ առ-
նել. վա՛յ զի ո՛չ դիտեմ, յո՛ դնայ, ուր անկանի, յինչ ընդ
հարկանի. նոյնպէս մարդ ընկղմեալ՝ ի խաւար մեղաց՝
ո՛չ է կարօղ յանկմանէ յառնել, և՝ ի վերստին առայու-
ձի՝ ճշմարտին այդ իւրով զօրութիւնք դիմել, թէ ոչ ճշմարտն
այդ զնա զարթուսցէ, օգնեսցէ, և կանգնեսցէ։

Բ. Այլ ևս՝ մեղք բաց յայլոց միասուց՝ ի վեր ածէն և վատա-
նուանեն. զի զբօքնական այր որ դնայ ընդ լոյս՝ երևի
և Ճանաչի. այլ իբրև պատառ խաւար, ո՛չ ևս երևի՝ և ո՛չ
Ճանաչի. նոյնպէս այր՝ որ յառաջ քան զմեզս յերևե-
լեաց աբ էր, յետ մեզաց՝ վատանուանեալ նահատակ։
Ա՛ա՛ ժահաւոտ ևս ասին մեզաւորք առաջի այդ և մարդ-
կան՝ վա՛յ չար հոտոյ վատանուանեալն, զոր բուրեն։
մեզ ասէ Ե՛ս. Ես ո՛չ յիշեցից զանուանս նոցա՝ ի շրթունս իմ։ Ա՛ղ.
Օ՛ հուսկն ասացից. ոմն՝ ի գիշերի և ի խաւար եղանեն ժե. 4
յօրջոց ևւրեանց սրջիք, դայլք, օձք, գորտք, և չիղջք.
նոյնպէս՝ ի լինիլ մարդոյ ի մեղս՝ դայլն դժոխական ոմն
Թէ խայտայ, և ի նա ոչխարին խնդայ. երբ զի ատեա
նոյ իշխանն խաւարի՝ զխաւարի գործս սիրէ։

Յորդոր։

Ա՛ զի այս այսպէս է, ոմ՛ ո՛չ երկնչիցի՝ ի խաւարէ մե-
զաց՝ քան՝ ի խաւարէն եգիպտականէ. ոմ՛ ո՛չ սար-
սափեսցի՝ ի խաւարէ աստի, որ բառնայ՝ ի մարդոյ շէ-
նոյս շնորհաց և արդեանց, զլոյս մտաց՝ և Հոմարտոյ
բարւոյ. և յետ ասի՝ ի խաւար դժոխոյ զնա ընկղմեսցանէ։

ԲԱՐՈՒՔ · ԽԱ ։

Հայտ գիս ինձ ամբիծ մարդկային էնեսդ ։

Ամենայն · Ընդ երբ Թագաւորացն մի , որոյ որդին հիւանդ կայր ։ Յովհ · դ · 46 ։

Աղաւաճ ։

Ասկ իցեն և ի հոյակապ ապարանս աղնուականաց և մեծամեծաց , ոմն յաղքատին հիւղս անանկաց և անարգաց փուշէք Թշնամուէն և վշտաց ։ Այո այո · ոչ Թագ և ոչ Ծիրանի և ոչ գրունք կձեայք Ձարտարագործք և ամրախիչք խափանեն · զի մի մուտ ունիցին ի նոսա մահկանացու կենցաղոյս բազմօրինակ տագնապանք , տագնապք , զրաղանք , ախտք , տենդք , խոնջք , և այլ Թշնամութիւնք ։ Այլ զի ի բարապանաց , և ոչինչ պահպանուի Թիկնապահաց կարօղ են խափանել զայսոսիկ դաժկանս մահու · յորժամ այ կամք լինիցին առաքել զնոս ի մեզ ։ Այնինչ վիճակ՝ որչափ և բարեբաստ և անուշակ Թուիցի , զերծ է ի Թշնամուէ և ի դառնութենէ , ի ձախորդութենէ և ի խայտ ։ Օ ի այս գոլինք են ապառնոյ · յորինոյ աստի չեն ինչ զերծ իշխանք · ի Տարիւց աստի չեն ազատ Թագաւորաց իսկ որդիք ։ Այս յիշխանութենէ և ի Թագակալութենէ երբեմն առաջել տանջի և յոգւոց Հանել իշխանն պահակաւոր՝ քան ի տրեխս իւր շինականն գժուարաբեռն ։ Այսպէսն չիք ինչ յՅն այնպիսս շքեղապանծ , որում Հատնիցի առնուլ մնայլ · ոմ ի բնաբանի աստ է տեսանել · ասէ · Էր Թագաւորն ի , որոյ որդին հիւանդ կայր ։ որովհետև զգաստ · Էր Թափառական ի · ոմ պայծառութենէս · և Թագաւորացնին որդի հիւանդ կայր · ոմ Հանճարութենէս ։ Էր Թափառական ի · ոմ ջինջ պարկութենէս · և Թագաւորացնին որդի հիւանդ կայր · ոմ մնայլ միգապատութենէս ։ Էր Թափառական ի · ոմ շքեղութենէս · և Թագաւորացնին որդի հիւանդ կայր , ոմ Թշնամութենէ ։ Այսպէսն Թշնամութի է , զի կեանք մարդոյ այսպիսի և այնչափ Թշնամութենց են ի ներքոյ , զոր երանելի Տամասկիոս եկդել ։

Հաւաջածոյ ։

Կեանք մարդոյ բազում Թշնամութենց են ներքոյ անկեալ ։

հեաւլ ։ (բաժանուած.) Ա՝ղոյ քարւոք նմանին նախ՝ հողմոյ
և ամպոյ . ելիդ՝ ստուերի և նաւու ։

Ա՝ասն առաջին ։

Ա՝ղաղմբլնակ նմանութիւն սէր գիրք զմարդկային կենաց ։ա .
թիշնամութիւն նկարագրէն . յորոց սակի է և նման-
նութիւն հողմոյ՝ ամպոյ՝ ստուերի և նաւի ։ Ա՝յսու առա-
ջին յոր սկսեաս իւր նմանեցուցանել հողմոյ՝ յասել իւ-
րում առ ։ա . յէրէ՛ , սկ փոյթ են կեանք իմ ։ Ա՝ւ հնար է ։ի .
պատճառս բերել բիշումն . յաղագս որոց մերթ է հող-
մոյ նմանեցուցանել զմարդկան կեանս ։ Ա՝ռաջին այն է՝ ։է . 7 .
զի ՛ի մէջ կենցաղ և հողմոյ է լինչ համանմանութիւն . զայն
զի զհողմոյ ասի , թէ որ կայ՝ չնչէ ։ և կեանք առաւելս ։ի .
սկսա՛ի շուռնչն են , ըմ . փչեաց յերեսս նո՛ր շունչ կենդանի ։ Ա՝կն ։ա .
պատճառ այն է , զի զհողմոյ ասի . ոչ գիտես ուստի՛ գայ , ։է . 7 .
կամ յո՛ երթայ ։ Ա՝յր զի գաղտնի է յոյժ առ փիլիսոփայս ։ի .
հողմոյ ծննդեան զնարդն . վէմ և աստղաբերդուն ասէ . ։է . 8 .
հանէ զհողս ՛ի շնչմարանաց էարդ . այս է՝ ՛ի գաղտնի և՛ ի յոս Սամ .
բին պատճառաց ։ Ա՝սա ամէն օրինակի , թէ մեկուսեմք ։է . 7 .
՛ի հաւատոյ , յոյժ դժուարին է զհոգւոյ լինելոյնէ զնարդն
ձանաչել , նա՛ ի հաւատս իսկ չգիտեմք՝ յոր վայր գնայ
հոգի . զի ո՛չ գիտե մարդ , եթէ սէրմ էրէ արծանի , թէ ապէրա ։ա .
նէ ։ Ա՝յրորդ պատճառ այն է , զի ոմն հողմ առ ոմի գի- ։ի . 1 .
մակալութի՛ հողմաձայն արձակէ , նոյնպէս կեանք մար բառգ .
դոյ , որ լինի է թիշնամութեամբք , և հանապազ ունի
լինչ իւր դիմադարձ , միշտ՛ ի տրտնջիւնս է և՛ ի գանգա-
տանս ։ Ա՝կ չորրորդ և գլխաւոր պատճառ այն է , զի
կեանք մարդոյ իբրև զհողմ արագ անցանեն , և համա- ։է .
բին ոմն պերա հողմաշարժ ։ ժգ.25 .

Ա՝տրճեալ՝ կեանք մարդոյ նմանին և ամպոյ . և կարի՛ն ։ը .
դէպ . քանզի գրեալ է . և անցցեն կեանք մեր իբրև զհեռս ամ ։ի .
պոյ . և իբրև ղշամանդաղ շրոմեսցին . զի ոմն ասէն արեգակ- ։ը . 4 .
նային ջերմութի՛ վերատեալ ՛ի ստորև՝ ամբառնայ ՛ի
բարձունս առ ժամանակ մի . և հասեալ յիւր բարձրու-
թի՛ ՝ պարտայածի անդադար , մինչև անդրէն լուծանի .
և յերկիր իջանէ . նոյնպէս մարդ յաստի կեանս վերա-
նայ երբեմն յերկրե՛ ՛ի բարձրութի՛ փառաց և պատուոյ .
ուր առ վայր մի տատանեալ դէպերի , և ապա անդրէն ։ի .
վայրիջեալ՛ ՛ի հող դառնայ . ։ը այնմ . փնայ չինէն յոյս էէ ։է . 15 .
բա՛ զհողմ , էէրա զնէ էրէոնէ՛ էմ ։

Ա՝ասն

Ա՛ղ. Ա. Կորնթ. Ե. 9։ Ա՛ղ և կեանք մարդոյ ասին նման լինել և աստուածոյն. քանզի այն ամէնքեան զարմանք ։ և ի՞նչ ադաղաւ. վ՛ա երկոյ. այս է՝ յաղագս լուսոյն նուազուն, վ՛ա՛ի վ՛ի գալոյ ցլուսաբեր. և յաղագս երևելութեանցոյ նո՛ր մարմնոյ ։ Այսու ամենայնի ա՛ղ և կեանք մարդոյ նման աստուածոյն, վ՛ա նկատելի լուսոյ. զի ոչ աստուածոյն է լոյս նիւթ, նոյնպես Թէսպիտ և յաստուածոյն ունի մարդ բնաւոր լինել և հաւատոյ և լոյս ՚ՁՃաճանօթութեան. բայց այս Ա՛նհասկացուն աստուածոյն է առ Ա՛նհասկացմանն՝ զոր Ա՛նդերձեալ եմք ունել՛ի վերին գաւառ ։ Ա՛ղ. Ա. Կորնթ. Ե. 15։ Ա՛ղ և մեզ աստուածոյն և հոգևոյն պետրոսի թժշկեաց զՏիւանդս, նոյնպես հոգևոյնաւորութեան հաւատոյ մաքրէ զմիտս յախտից և՛ի մեզայ. քանզի զօրութիւն հոգևոյնաւորութեանս ձգե՛ի մեզ յաղնամբ հոգեպես, զոր օրինակ տիրամայրն կոյսն յղացաւ զնա մարմնապես. ՚ՁՃ. Ղուկ. Ա. 35։ հոգին սո՛ եկեսցէ՛ ի՛ քեզ, և զօրութի՛ բարձրելոյն հովանի լիցէ՛ ի՛ քո՛ ։ Ա՛յս երկրորդ՝ կեանք մարդոյ նմանելն աստուածոյն, վ՛ա՛ի վ՛ի եկաւորութեանցոյ. զի ոչ առաւել ցուրտ և ծարաւ տեղի, ուր և աստուածոյն, քան զարեգակնէն. նոյնպէս յաստուած կեանս, վ՛ա բազմանալոյ անօրէնութեան ցամաքէ և հոգևոյ Մատ. ԻԴ. 12։ նոյ սէր բազմաց ։ Ա՛յդ՝ կեանք մարդոյ նմանելն աստուածոյն վ՛ա երևելութեանցոյ նո՛ր մարմնոյ. զի ոչ աստուածոյն երևոյթ լինի և մարմնոյ, և ոչ գոյաւորութեանցոյ. նոյնպես բարիք ՚ՁՃի են միայն առերևոյթ բարի. զի խոստանան լուսոյ թեան, և բերեն չքաւորութեան. խոստանան երանութեան, և բերեն հոգս և ծուխս ։ Ա՛յդ և իբրև զաստուածոյն խօսելն. Ա՛ստ. Ի՛ր. Ա. 21։ ՚ՁՃ. որպէս որ բոլոր հարկանէ զպոռնէրէ, և դնոյ զինեւ հողոյ, այնպէս է որ ա՛նոյ աստուածոյ ։ Ա՛յդ լաւ է զարեգակին ունել առաջի աչաց և հանդէպ երեսաց, և զաստուածոյն արկանել՛ի թիկանց. այս է, զՀոգևոյն և զանանց բարիս նա խամեծար ընտրել՝ քան զաշխարհի ժամանակեան և կորուսեալն բարիս ։

Ա՛ղ. Ա. Յովհ. Բ. 9։ Ա՛ղ նմանին կեանք մարդոյ նոյնոսկ ընդ ծով փնացելոյ, յայսմ ի թէ ՚ընդ ծով ՚ՁՃի. զի ոչ ծովու ևն նաւք, նոյնպես և ՚ՁՃի. Ա. Յովհ. Բ. 19։ և զորօրինակ նաւն ոչ թողու շաւիղս զկնի իւր, նոյնպէս և կեանք մարդկան ոչինչ թողուն յիշատակ ։ Ա՛յդ Յ՛ե. Ա. Յովհ. Գ. 26։ ի. Ա՛ղաւթք եմ անշէն էբրև պնաւս մրփոբերս. յոր բան ամբաւք զմարդկային կենաց թշուառութի, և զարագաւ վախճան լինելն յայտ առնեն ։ Ա՛յդ զի ոչ նաւք մերզա-

դաբերը երադարձոյն վարին քան զայլ ճաւն . զի մի միրգք վաղափուտք փտեսցին՝ մինչեւ են հասեալ՝ ի ճաւանդիսատ . նոյնպէս յոր զաւուրց ծերութիւն ասէ, թէ վաղվաղ անցին : Այն զի միրգք իսկ ըմբրդկային կեանս յուցանեն : Այսպէսն ոմն՝ ի մրգից ոմանք հասուն եւ ոմանք տհաս ինքնին անկանին . ոմանք՝ ի ծառոյն վէր փրսին, ոմանք խորշոմին . այլք ձեռամբ կորզին, այլք ցօղով եւ քամն թօթափին . նոյնպէս՝ ի մարդկանէ ոմանք՝ ի չափահասութիւն՝ ոմանք՝ ի մանկութիւն բնաւորական մահուամբ մեռանին , եւ ոմանք սպանութիւբ : Այ մրգաթէք զաւչս՝ ի ծառ ծաղկեալ եւ ծաղկախիտ վերթեալ : տեսանէք , զի հազիւ մի՝ ի հինգից հասունանայ՝ ի միրգ . քան զի մինչեւ են պտղեալ, բազումք կամ հողմով հարեալ կամ խորշակաւ ցամաքեալ, կամ չձևիկեր լեալ, կիսառ՝ ի չգոյէ հնութեայ թառամեալ թօթափին : Իակ յորոց պտղինն՝ բազումք մինչեւ են հասեալ, յայդպիսեսց պա տահարաց յերկիր անկանին : Այդպէս՝ ի կիսուն տղայոց հազիւ մին հասանէ յայր կատարեալ . իսկ այլք՝ ի տղայութիւն , ՝ի մանկուէ եւ յերիտասարդուէ մեռանին :

Յորդոր :

Այսպա քանզի յայտ է յառաջելոցս, թէ մեք կայինք կեանք բազում թշուառութեաց են ներքոյ անկեալ, ոչ ոչ փախչիցէ յայմ արտասուաց հոգոյ եւ մարմնոյ՝ ի լեառն երկնային . ոչ ոչ անձամբ ունկոյն յաղաւթս փրկիչ՝ ի հայրենի դաւառ , եւ՝ ի բանտ յաղաւթից . ոչ յասասցէ ըստ պօղոսի . ցանկամ ելանել , եւ ընդ ինէ լինել : փիլիպ . ա . 23 :

ՎԱՐՈՒՄՆ . ԽԱ :

Յաղագս պղծոյ ապաշխարութեան :

Բնաբան . Արկայսնամիտ լեր առ խս , եւ զնամ հասուցից քեզ : Առակ . ք . 26 :

Սկսուած :

ողբք են , բողբք են . յուժմէ , եւ առ ոչ . ՝ի ծառայէ , որ բողբոջ յատնել արդարութիւն յա տեան ողորմութ : Վասն զի տառապեալն , թէ բիւր քանքար պարտի նմն իւրում . եւ թէ հատու վճիռ , զի վաճառեսցի լինքն եւ կինն իւր եւ որդիք իւր . վճիռ

Յով. ժ. 13. Սաղ. ՃԽԷ. 9. Սէր. ԻԵ. 21. Հաւ. Ա. 18.

յարգարութեանէ բողոքեաց առ ողորմութի՛ն , որ վերագոյնն է • ըմբ , բարեխօսեալ պարծի ողորմութենէ առ դատաստանառա • և զԹէ փրկեաց նոքա՛ ի վերայ ամ արարածոց էարդ : Վասն , Թէ ա՛ղաչէ խոնարհելոյն ընդ ամպս անցանելն • և այլ ուր ևս գրի , Թէ հայեցաւ նա յաղօթս խոնարհից • վասն առատս անկանի՛ն ձեռ իւ րոյ ոգի պարահասցի՛ Թողութի՛ւն ինդրելով յանցանաց • և այնպէս զառաքինին մնան ապաշխարութե՛ն յանձին ցուցա նել՝ ղչղնաին : Այս ևս՝ ոչ ժխտէ զկնի պարտադրան լինե՛լն • ոչ արդարացուցանէ զանձն , և ոչ ՚ի չքմեղս լինի՛լ երբեք զգաստ • և այնպէս և զերկրորդ մնան ապաշխարութե՛ն յանձին ցուցանել՝ վկայագրեաց ասելով : Ա՛յլ և խոստանայ գվճարսն , որ երբորդ մնան է ապաշխարութե՛ն , ասելով : Երդեալ եր ասա էս , և չեմ հակասիլ ինչ : Այս ահա՛ որ պարտաւորեցաւն յատենի արդարութե՛ն , այլ ձակեցաւ յատենի ողորմութե՛ն • նա՛ ողորմութի՛ն աւելի ևս քան զնդրեաւն • զի ինդրեաց նա միայն յատարագութի՛ն • և ընկալաւ Թողութե՛ն : Ա՛յլ ինդրի • վեցերդ մնանի՛ն այն Համարձակեցաւ ասել • Երդեալ եր ասա էս , և չեմ հակասիլ ինչ : պատասխանի՛ մեկնիչն , Թէ ծառայ նոքա յուսացեալ էր յատաշխարութե՛ն • որ գիտէ լուծանել զնմ զպարտս :

Հ՚Հռոմայեցւոցն :

Ա՛յո՛ ապաշխարութե՛ն ջնջէ զպարտիս մե ղաց : (բացա նոմն •) Օ՛ի ոգի ջուր նախ՝ լուանայ , կենդանացնէ , և արդասաւորէ • երկրորդ՝ կորացուցանէ , կակղէ , և զ՚ բացուցանէ :

Ի՚ասն առաջին :

Ե • Գիտեմ՝ զի զապաշխարութե՛ն բազում՝ ինչ իրաց նը մանեցուցանեն : Այնոքա նմանեցուցանեն գնա ամ գղոյ՝ որ Հասանէ յերկինս • և ամպդ ջրոյս զանազանեն աստուածն՝ ըստ մասանց ապաշխարուե՛ : Վեսք նմանե ցուցանեն նաև , որ բարձեալ երեւ ՚ի նաւահանգիստն երկնային • կամ տապանի՛ , որ ՚ի ջրհեղեղ և ՚ի կորսե նէ Հոգւոյ զմեղ ապրեցուցանէ : Ա՛յլք այլ նմանուին ՚ի մկ բերն • այլ իմ կնիք են առնուլ նմանուին ինչ՚ի ջրոյ , կարի յերասնա • զի գրեթէ զամ յատկութե՛ն և գներ գործութե՛ն ջրոյ բովանդակ յինքեան ապաշխարութե՛ն • մինչև մտրճ է՚ի վերայ ապաշխարութե՛ն իմանալ զա-

զաստղեաւն մարդարէին . ցանեցից ՚ի վէմ յերբ ջուր սբ . և երկի-
սբրեսնէր յամ պղծուհիցդ յերդոյ : Ա՚ որոյ առ լաւ ևս ձա-
նաչելոյ զայժ և զզօրութիւն յարուցանելոյ , առաջի
արարից ձեզ զքրոյ յատկութիւնս : Ա՚ուաջինն յատկութիւն
ջրոյ է լուանալ զաղտս . ոյզ յայսս է ՚ի կտաւս ոստայ-
նանկաց , որ զառաջինն Թուխն և կեղտոտ Թուխն , այլ
ջուրքն առեալ լուացեալ՝ յոյժ սպիտակին : Ա՚յնպէս ա-
պաշխարուԹիւն զնմ՚ազգս մեզոյս լուանայ , զՏոգին սրբէ ,
և յայտս ՚ի պայտակափառ և էքնատ գործէ : Ո՚ օրինակ
որ ունիմք ՚ի բորտեաւն նեեման . երբ ասացաւ . Երթ
լուա՛ եօԹն անգամ ՚ի յորդանան , և դարձցի մարմին ց և սբ
Բեացիս :

Ա՚րկրորդ յատկուԹիւն ջրոյ է կենդանացուցանել . որպէս
ծառք որք ՚ի ձմերան մեռեալ Թուխն առ ՚ի չգոյէ խո-
նաւուԹիւ՝ վերելեալ հիւԹովն գարնանոյ անդրէն կեն-
դանանան : Ո՚նոյն մարԹի է ասել զՏոգւոյ՝ մեզոյս մե-
ռեալ , որ ապաշխարուԹիւ անդրէն կենդացրծի : Ա՚յս
ոյզ ցամաքին չէ՞ռնէ ՚ի ջրոյն պակասուԹէ , և ծառանէն , նոյնպէս ի՚ոյ.
մեզաւորն առանց ապաշխարուԹիւ ոչ զօրէ կեալ , կամ ծ. 2 .
Տոգևոր կենաց ժառանգել :

Ա՚րկրորդ յատկուԹիւ ջրոյ է արգասաւորել . զի Թէ եր- ե .
կիրն է կորդ և անջրդի , սերմն ոչ ընդունի . և Թէ ընդ-
նի ևս՝ ոչ բազմաջիւղացուցանէ : Ա՚կ Թէ ջրով և անձրևաւ
առատանի , այնուհետև առատմամբ անդէն իսկ լուծանի , և
պարարտուԹիւն ինչ կինչն առարկանէ , զոր Տոտ յար-
մատս ՚իբազմաջիւղն սերմանն : Ա՚յսպէս ևս մեր սիրտ խստա-
ցեալ ոչինչ պտղոյ է սերմնընկալ . այլ խոփիւ զղջման
կակղեալ և ջրով ապաշխարուԹեաւ՝ լինի արգա-
ւանդ ՚ի բերս գործոց բարուԹե :

Ա՚ման երէցդ :

Ա՚յս յայսց օգտուԹենէ ջրոյ՝ կան այլ ևս բազումք : Ա՚յա է Թէ ջուրն կորացուցանէ զկարիսն , կակ- ղե զնեխատ . և եԹէ զՏուն : Ա՚յլ բուսոն յորշաւի է ՚ի ջուր , ասէ . այլ իբրև Տանեն արտաքս , անդէն սկսի ՚ի քար . ևս Տուն է և գԺուարամարտ՝ եԹէ մնայ ՚ի ջուր՝ լինի մարմնոյ պատշաճ կերակուր : Ա՚կ ոչ և ապաշխա- րուԹեն այս օգտուԹիւք լցեն . ոչ ապաքէն ապաշխարու- ԹիւնՀ զկարիսն , այս է՝ զապաւումն և զամբարտաւանս Ղուկ . ի. 31 .

տուաւան սրբոյն նաբուգոդոնոսոր ։ Եւ ասացէն մեզա-
ղոյք ոչ վիանան ըզ խորհրդական մարմին քի , թէ ուր ջը-
լոյ ապաշխարութիւն եփեսոյին ։ Այս ջուր ապաշխարու-
Նէեմ. թիւն դնս կալեսոյի , այսինքն է՝ մարմնական ախորժակք .
ԻԳ. 10: և ագիտանալ կամք՝ ի հնազանդութիւն խոնարհեցոյին ։
Ե . Վարձեալ ջուրն է և զօրացուցիչ . ոչ յայտ է՝ի պատրա-
պարտութիւնս քաղաքաց . որոց ամրութի՛ն և անեղկևանու-
թիւն առաւելապէս է՝ի գետս , որովք ոչ ամուր խրամա
տուիք պատեալ պաշտպանին ։ Պարսիկն չիք տեղւ ամ-
բառնալ , ուր պակասի ջուր . ոչ յայտ է՝ի բետիղոնայ ։
Օ զօրութի՛ այսպիսի ունի և ապաշխարութի՛ն . որ մեծապէս
պատսպարել և պաշտպանել՝ի յարձակմանէ սատանայա-
Առակ. կան փորձութեց . զի՛ դու խորտակիցեր զքեզ՝ի վէր
ԻԴ. 13. ընդ , յայտ է թէ՝ պատասխայ և ապաշխարութի՛ն ։

Յորդորակ ։

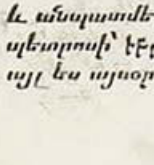
Եկ քանզի այսպիսի այժ և զօրութի՛ է ապաշխարութի՛ն ,
մինչ ոչ միայն ընդդէմ զմեղս , այլ և՝ի վէր թշնամեաց
հոգւոյ մեծապէս զմեզ զօրացուցանել , մի՛ ևս յապաղես
ցուզ ձեռնարկել յայն . այլ ընդ պարտապան ծառային
անկեալ առաջի՝ զՏոդուբի՛ն մեզոց մերոց խնդրեսցուք
յայ . զի և մարդասէրն նա զԹագեալ՝ի մեզ՝ Թողցէ
մեզ զնմ զլսարս ։

ՎԱՐԴԱՎԱՌ ԾԱՂԻԿ ։

Յաղագս մարդեղութեանն ։

Ա՛նաբան . Ա՛ր զարդասէր . գիտեմք զի ձշմարիտ ես ։
Ա՛ռակ . ԺԲ . 16 ։

Ա՛կսուածք ։

Ի՛մդ Թոմի ձեզ՝ արդեօք սատանայ չարքան
զվարիսեցին իցէ , Թէ վարիսեցիք քան զՔ-
սատանայ ։ Ի՛նդ իրս ոչ վարիպատարակ ինչ յա-
ռաջ բերի ։ Ա՛յլ դիտեմ Թէ մեծ է յոյժ
և անպատմելի չարութի՛ն սատանային , որ ըստ վկայելոյ սիրոյն
Ես. Պէտ. ես. 8. սէտրոսի՝ երբեմն պատուհաս գործէ . զրկի և խնդրէ՝ ըե՛ զի՛ կլանիցէ ։
այլ ես այսօր զվարիսեցիսն գատճառեմ չար քան զատտա-
նայ ։

Նայ : Այս ինչ : Պայտ է ինձ սակս իբրև երիցս փորձեաց զքո , և եւս ևս զինքն յաղթեալ ի նմանէ , անդէն ի վա խուստ դարձաւ : Այլ փարիսեցիք ինձպէտ և բազում անգամ զքո փորձեցին , և յայմ պատճէ առաւելեցին , սա կայն և այնպէս ոչ կասին անդրէն զնա փորձել . ոչ կայտ է յաւետարանէ քննաբանիս . ուր ասի , թէ նենգաւոր առին խորհուրդ ընդ , ըե ՚ր զպէս դնեցեն նմա որոգայն բանիւ : Այլ զի՝ նա ինքն սատանայ ոչ գիտաց այդպէս մարդելուկել , ոչ փարիսեցիքն արարին այսօր , յասել իւրեանց . վարդա պետ . գիտեմք զի ճշմարիտ ես . դիտեմք , զի զճանապարհն այ ճշմարտաբէ ուսուցանես . դիտեմք , զի ոչ երեսէ էոյն ղառնես . զի տեսեալ , զի ոչ հայես յերեսս մարդոյ . որ բանիք որչափ ողջ Թուիլն , այնչափ առաւել են նենգալիր : Ի վայրապար պղատոն զմարդելոյդն ձձի կոչէ ազգի մարդկան մահա բար . մանաւանդ թէ Թուիլ , որ զայլոց միտս և զբան յարչուակէ : Այս զսոցանէ է ձառս :

Հարաջարդուածք :

Ա՝ մարդելուզաց մեծապէս պարտ է երկնչիլ . (բաժա_ նումն .) իբր զի նման են նախ՝ ազգին . եկիր՝ բարեհնդ :

Ա՝ ման առաջին :

Ա՝ ջաք գիտեմ , զի մարդելոյդք կիր երեսասպաշտք պէս պէս անարդ նմանուելիք նկարագրին . այլ ես զայլովք զանոյ ազարեալ , նմանեցուցանեմ զմարդելոյդն ազգին , վ՚ր բազում ապատնաւոց , զորս ի Տոմառօս բռնանդա կեմ : Այսո առաջին՝ որպէս ազգուին է կախուղ , նոյնպէ մարդելոյդք կախուղ և ողջ խօսին՝ առաջի որոց մարդե լուգենն . վ՚ր այսորիկ զմարդելուզուելին ունիք նմա_ նեցուցանեն իւրոյ , որոյ օծանէ սատանայ զիւրան . զոր ամ իւրոյ մարթ է խմնանալ զսացեալն գաւթի . եաղ ե_ ղաւոր ի օծեալ ջիլա եմ : Այրկորդ՝ ոչ ազգուին ծեր զը նայ , նոյնպէս մարդելոյդք ծերին ի կողմն՝ ուր Հաձոյս նալ կարծեն : Այրը զի զորօրինակ գեռնատուիծն յորինչ մեծն՝ զնոյ գոյն զգենու . նոյնպէս մարդելոյդն ըզ այլոց բարուց յերիւրի , և զամ գոյն յինքն ըզնէ՝ քաց ի սալի տակէ , որ է անկեղծութեան սրտի :

Ա՝ ղ՝ ազգուին բերան ունի երեքանկիւնի . և ի բերա_ նի խազուկ՝ ըզ որ ծծկ զարնուն : Այրկորին ևս երևին ի մարդելոյդս . զի բերան ունին երեքանկիւնի . այ է՝ յե_

բեր ազգ բանից քաժանի նոյ բերան. ի շողոքորթուէ, ի ստուէ, և ի քամբասանս. զի առ մերձակայս բերան ունին շողոքորթ, այլ առ բացականս բերան ստախօս և քամբասող։ Ոսկ խաղովակաւն սր ի բերանն՝ խմն զստայօղ բանից քաղցրուէ, որով ձգէն յլուբեանս զանցեալոր պարգեւս, և երախտիս. մինչև մարթէ ասել զմարդելոյզ. զնայորդս Ընդրոյ եղէր մարխ։ Ի մէջ մտ- Յհէս. ա. 4. բախոյ և մարդելոյզի է մեծ Համանմանութէի. զի ոչ մարախն յամնուան ձայն Հանէ, և ի ձմերան լուէ, նոյն սկս մարդելոյզն զորս են յամարայնի յայնժամ գոլէ. այլ առ որս է ձմեռն ձախորդութէի, զայնպիսեայ լուէ։

Սէր. Ա՞ղ գրեալ է. Խօսեցաւ Տէր ընդ Մովսէսն, և ասէ ցնա. Եր. 28. Բարձրացարուցին զբան ձեր ինձէ. յամէն. Խօսեցաւ ազգդին, և ասէն՝ ոչ է դա։

Ջ. Ջորդորդ՝ տղրուկն նստի ի վէր թռչնատոր իրաց և գի- շոց, յորոց և ծծէ հիւթ։ Թռչնատոր գիշոք մարթէ ի- մանալ զչար տեսրս և իշխանատորս, որք բազում անգամ կամին առ իւրեանս ունել զայսպիսին մարդելոյզս. զի փաղաքշանօք նոյ սրտի գիւր գտցեն։ Այս վ՛ա մարդե- Ոէէ. լոզոյց ասի, չարեօք էարեանց ուրախ արարին զնփաւորն։ յի, Ե. 3. զի բառնան ի նոցանէ զնայթ խղճի մտոց, յասել նոյ մար- Ւ.ոայ. գահաձուէթէ, Ամէ բարւոք արարիք։ Ա՛ւլ վա՞յ այնոցիկ, Ջ. 20. ոյք ասէին չէարն բարի. . . որ արդարացուցանէն զպարիշան 23. վ՛ն կաղասոց։ Վինգերորդ՝ որպէս տղրուկն ջերմ ջրոյ և ի ջերմայնին ժամանակի գիւրաւ կուռի ի ծծել. նոյն սկս մարդելոյզն ի ժամանակ յայնժամ էուէի չարի ի մե- ծատունս, զի կորզեսցէ ի նոցանէ պատիւ՝ պարգև՝ և անձնդիւրուէթի։

Ա՝ան երէրորդ։

Շ. Ա՞ի շատ ինչ հիմնաթոյնք նմանեցուցանել զմարդելոյզն տղրկի. այլ ի միս առ ջիք, Ամէ նմանի է և անողորմ գազանի՝ որում անուն կոչին բորենի. որ ըս խիստ որոսի գիշախանձ է և կուռ՝ արար ըս գայլոյ։ Ըստ ջրի սա զատմաք գիշերայն. և ձայն արձակէ այնպիսի, որ կարծի լինել մարդ։ Համաքատակ է գազանիս մարդելոյզն. որ կեղ ծաւորի մարդկեղէն բարքատ անուշակ. և այնպէս պատ- Ջհաւ. ըէ զմարդկիկ. ըէ՛ի ԸԷբանս ամպարշտաց որոփոյն չաղաչեցոյց, ժե. 9. յի է այնց՝ ըստոս իբրև ըս մտերիմս շոգմոդէ։ Ա՛ն այսս ըստ ըս ասէց երանելոյն՝ Ամէնամի են ազգի մարդկան՝ մար-

գեղջիք . և կարի իսկ քաջ . զի ոչ ապաքէն Թշնամի է , որ անոյշ ողջոյնս բերանով , և ձեռամբ մխէ զդաշոյն ՚ի կողս . որ հեզիկ մօտչի ՚ի Համբոյր , և Թափէ զցաւագին ։ Լ. Յդիւ առնէ մարգելոյն . Ը խորհաւ բանից Թաքուցանել զԹոյն սրտի . Ը քաղցր մեղու զդաւանութենն լե_ ղի , Ը հեզահամբոյր հայեցուիք զբարբի լեռնէի ։ Զարձեալ՝ ոչ Թշնամի իցէ նա , որ ադօրեսու տատամք ե . նէնի՝ սրտմտիլ կայ . և սրով խողխողել զորս ենի ընտ ցեայ . որ առ աչս օծանել իւղով , և արտաքոյ խոցոտել սրով . որ ակն յանդիմանի՝ գովասանութիւնս լերկինս բարձ բացուցանել . և ՚ի բացէ քամահութիւն ՚ի վիհ վատանու_ նութիւն վիժել ։ Ը Թշնամի կոչիցիք զայն , որ ձայն տայ , զի վնասն յափշտակեսցէ . որ զօտարն գահանջս ընտ , զի վնաւ արկեղս ձօթացուսցէ . որ Ը օգս խօսի , զի ոսկւոյ լեցի . որ զհոտս վաճառէ , զի գմիտս խաբեսցէ ։ Ը Թէ նամի իցէ , յոյր աչս ոչ մարդն ՝ այլ գարեբաստութիւն և ձօթութիւնն է արդեօ . յոյր աչս ոչ Թագաւորն՝ այլ Թա գաւորութիւնն է մեծարգի ։ Ո այս ամառնային մարդե լոյզք . որք ընդ բարեկամս աղօղակ հողմով նաւեալս՝ անբաժան ուղեկցութիւնք առադաստն . այլ ՚ի յառնել մրրկաց , և ՚ի յուզել ամպրոպաց՝ անդէն զհեն հարեալ փախչին ՚ի բաց ։

Յորդոր ։

Ո այս ամ օրինաւք ածեալ զմտաւ՝ ՚ի չողմանկան և ՚ի չողմոյզ ղրուցաց բարձակցաց փախերութք ՚ի բաց ։ Ը ոք խնամատուն գրկախառնել Ը ծիծաղերես բարեկ . ոչ ոք սանր արկանել յառիւծ , կամ ապտակ զվագր , կամ վերարկել զվիշապ ։ Այնպէս չէ պարտ վատահանալ ՚ի մարդ գեղջկէն , որոյ Ը մեղուբեալ բանիւք՝ ղշնեալ կայ սիրտ ոխակալ ։

ՎԱՐՈՂ ԾԱՌ

Յաղագս նմանութեանն , որ ի ձէջ ձեղայ և ինոյ ։

Ասացեալ ։ Այլ եթէ մեռանիլ է աղջիկդ , այլևս նեղէ ։ Մարկ . Ե . 24 ։

Սկսուածք ։

Ազում կենսաբեր խնամոց բարուց աւանդէ մեզ քո յաւետարանի սա ։ Այս ոք իցէ ։ Այսոքիկ առաջին իբրև եմուտ ի տունն յայրոսի , եհան արտաքս զամբոխն խռովարար . և ապա ոչ գրեն զուկաս և մարկոս , եմուտ՝ ուր դնիւր աղջիկն . և կալեալ զձեռանէ նորա յարոյց , և հրամայեաց տալ նմա ուտել ։ Այս այսոքիկ ուսանիմք , թէ մինչև է մեր ընդ կալեալ զքո սէր հաղորդութիւն ի տունն սրտի մերոյ , պարտ է մեզ զդիմամբն խոստովանութիւնդ զնուիճան մեղաց արտաքս հանել ։ Այդպէս պատուիրեաց քո հօր և մեր աղջկանն յարուցանել՝ մի ումեք պատմել զնորին երեխոյն . և այս ոչինչ ուսոյց մեզ խորհիլ ի մնախառնութիւն ։ Այդ՝ ոչինչ անսացիլ քում գուժկանացն , որք ասէին՝ Թէ մեռաւ աղջիկն , չարաչ ի տեղին՝ ուր դնիւր . և առնին ուսոյց մեզ հանապազորդել ի բարին , և զբարիսդ առաջադրութիւնս մեր հաստատանել ի կատարումն ։ Ողորմիդ տարաւ քո անդորր մտաք ծաղրարարացն յարոյսն . և չետ նոցա պատասխանի և ոչ բան մի ։ և երբ աղաչաւ . զնոսա արհնակաւ նոր ուսոյցդ և մեք համբերութեամբ ի վիշտս ։ Օ՛ն և յաւելից . յիմնի՝ որ զինչ և խօսեցաւ , կայ մնունաւ ուղ ինչ իմնոյս ։ Ոչ կայր քան . ոչ եթէ հեռացել է աղջիկդ՝ այլ ննջէ , զինչ արդեօք նշանակել կամիցաւ ։ Պատասխան նեմ . աղջկամբ նշանակեաց զՀոգի մեղաւորն , որ ննջէ ի մեղս . և զայսմանէ է Հառաչ ։

Հնչաղաբխութիւն ։

Աղեղք յիրաւի նմանին քոյոյ ։ Այս երբ ազաչաւ . (բաց նուազ .) մի՛ զի նմանակ սկզբնաւն . երկրորդ՝ զի նմանակ գործոցն ։

Առաջին ։

Այս առաջինն՝ մեղք յիրաւի նմանին քոյոյ՝ զի նմանակ սկզբ-

ակզնուԹեն ։ Ի սա արիստոտէլի՝ քունն պատճառ ի՛ գոլորշեաց ելելոց յուղեղն ի՛ կերակրոյ ։ որ գոլորշիք այս՝ ջերմուԹ֊ ի՛ վեր ելանեն ։ բայց իբրև յուղեղին հասա֊ նեն՝ վ֊ ցրտուէ ուղղին անտանելո հովանաւ ։ Ի յոր֊ ժամ նիւԹն այն սառուցմամբ ծանրի, ձկտի ինքանէ֊ և այնպէ յինքանել իբրեւ մ֊ նոյ սրովք կա տարելին դգայուիք գնբեանց գործս ։ Ուստի համառօտ և ասել խոսիլ կամ ցնել՝ ոչ այլ ինչ է քուն, բայց գադա ըումն գործոց դգայուն գոլորշեաց ի՛ կերակրոյ ելելովք, և ապա հովացելովք ։ Յայտ արիստոտէլ, Թէ հարկաւին երբեմն տրամադրուԹի մարմնական առնել զմարդ ընտուռ լսակս քնեած ։ գլուխ մեծ, պարանոց կարձ, և հրակը նրբինք ։ Յայտ է Թէ կենդանիքն, որոց գլուխ է փոք֊ րիկ, և ուղեղնիսպ, ոչ Թուչունքն, են և սակաւաքուն ։ նոյնպէս սակաւ ննջեն և կենդանիքն, որոց ուղեղ է ցա֊ մաք, որպէս շունք ։ Ի յլ մարդս, որոց է մեծ գլուխ, և կարձ պարանոց, և նրբին երակք, է առաւել քնա֊ հար ։

Ի յրդ եկեսցուք առ առաջադիր մեր դրուԹի ։ Օ ինչ նը շ֊ շունակի գլխով մեծաւ ։ գոհերիցուԹի ։ զինչ կարձ պա րանոցաւ ։ սիրոյ նուազուԹի, զի ի խորհրդական մար մնի սերն է ոչ պարանոց, որ յոդէ զքն ոչ գլուխ Ը մար մին եկեղեցւոյ ։ Յակ երակօք զինչ իմանայցի ։ երակաւ, որ է անօթ արեան, նշանակի ախտակցուԹի առ ըն֊ կերն ։ Ի յրդ ասեմք ։ Թէ երեքին մ֊ք, որք ունին գահե֊ րիցուԹի յաշխարհն, փոքրուԹի սիրոյ առ ոոծ, և նուա զուԹի գԹոյ և ախտակցուԹե առ ընկերն, Հոդիկաւ լի նին քնեած ։ ըս այսմ, ամ ընափառաբ ապեաց ննջեցին պատճառ Լ֊ այր խաւսանիբ՝ ի ման խաւսա ։ Յամիցիք ձ֊մարտուԹեաս օ֊ բինակ ։ ասացի՛ք ։ Երբ երեք Թագաւորք կամ մոգք հրամանաւ ուբին՝ի հրեշտակին էլատանալ անդրեն առ հերով դէս ։ ասեն գիւրք ։ ՚ի ինչեան ։ Ի՛հա զաղքատ հովիւս գտանել հրեշտակին արԹուն ։ այլ դերիս Թագաւորս ՚ի քուն ։ Ի յսակս յորմիկի աղքատք արԹուն են յիւս փրկուԹեան իւրեանց ։ իսկ մեծատունք ննջեն ՚ի մեղս և յանօրինուԹիս իւրեանց ։ և յետ աստուածս ոչինչ այլ դիւնս ՚ի ձեռս իւրեանց գտանեն ։ ըստ այսմ, ննջեցին զրուն իւրեանց, յայտ է Թէ ՚ի մեղս ։ Ե՛ ինչ ոչ փոխն ամ արդ ՚ի ձեռս իւրեանց ։ զի որ ննջէ ՚ի մեղս, ոչ գործէ ինչ յարդիւնս ։

Ա֊ղ֊ Մա֊ղ֊ Ա֊ղ֊ Ա֊ղ֊

Ա Այ այն երկաղ քնոյ հաստատիօրէն ներհակաբ մեհենի, նոյնպէս որք յաշխարհի աստ երկրպագեն պատիւ՝ և մեծարեն և գրգռանս, յետ աստեղայս գոցելոյ ի տանջանս, ի ցաւս
Յհ. և ի թշուառութիւնս. Ըստ այնմ, նաթարեցէն ի բարութիւնէ ցնեանս
Ես. ի. 13. իւրեանց. հանգիպեալբ ընդդէմ ի գծոխս: Ասակ որք յաստեղս չարչարին ներգործեալքն՝ տառապանօք և թշուառութիւնք
վ՚ այ, յետ մահու լցցին խնդութեան և ուրախութեան, ա-
Սաղմ. սելով. անցաք ջուր եւ ջուր հոսք եւ ջուր ևս. եւ հաներ զնիս ի հան
կե. ի. 12. գիպա: Այսն և քո սեղ վերջին ուսումն աւանդեաց աշա-
կերտաց իւրոց, մինչեւ մեհենական էր ի նոցանէ. ասէ.
Յհ. ի. Հաղիւն աւուն ասեմ ձեզ. զի լացիք եւ ողբասիք դուք, և աշխարհ
Յհ. ի. 20. ծիծաղեսցէ. դուք տրտմեսիք, այլ տրտմութիւնն ձեր յուրախութիւն ե-
ղիցի:

Ա՚ան երկրորդ:

Ա Ասացի ոչ միայն վն նմանական սկզբնաւորեալ՝ այլև վ՚ նմա
նական գործոց՝ մեզք նմանիլն քնոյ: Ա՚ռաջին գործ
քնոյ է կռապաշտութիւն զգայութեանց. զի քնեցեալն այնպէս կա-
պեալ են զգայութիւնք, որ ի գործոցն ձեց ոչինչ ի
միր արկանել, այլ ե իբրև զմեռեալ. նոյնպէս մեզաւորն
ննջեալ սովորութիւն չարաչար վարուց՝ ոչինչ կարող է գոր-
ծել յարդիւնս: Ա՚ծի զդործս բարիս՝ որք գործին ի մա
հուընտի մեզս, ոչ է մարթի կոչել գործս բարութեան, այլ գոր
ծոց բարութեան երազս. զի իբրև զերազս անցանեն. ըստ
Յհ. այնմ, երբեմն ընդդէմ ննաւորեալ ոչ փոյթ. Խնամս երբեմն պատրիլ զե-
ղբայրն:
Ես. ի. 8:

Ե Երկրորդ գործ քնոյ է խաբեութիւն կարծեաց. իբր զի
որ յերազանսն ի քուն՝ կարծէ երբեմն ընդ թագաւորս և
ընդ իշխանս կալ, և ի մեծախառոյց տպարանս լինել: Ասկ
սրպիսի ինչ իցեն այս կարծիքք, ոչ սուտ իցեն, և պատրա
զանաց. կարի իսկ. զի սեթեւեթեալ ի քնոյ՝ տեսանէ, թէ
ամեն է սուտ. և թերևս փոխանակ ապարանից գոյ՝ զինքն
կալանաւոր ի բանտի: Ա՚չ ևս ննջեսցն ոչ երինչի, յոր
մէ պարտ է երինչիլ. զի թէ որ ի մարթոյ ննջելոյն սու-
սերտմերիկ կայցէ, ննջեսցն ոչինչ երինչի. բայց ի մեռ
ոյն ցնորից, որ ինչ ոչ ինասցն նման, մեծապես զարհուր
բի: Ա՚յնպէս ննջեալքն ի մեզս՝ են ի սուտ կարծիս.
զի ի ներգործեցէ կենցաղոյս՝ որ են ցնորք, զարհուրին.
իսկ ի յաւիտենական տանջանսաց ինչ ոչ երինչին: Ա՚ն
Յհ. որոյ այնսկսատյն մարթէ ասել. զարհուրեցուսանիս զիս ե-
Ջ. 14. բա-

բաղձալ և փեղկամբ հաբէռնել պիտ ։ զի երկինչն անդ՝ ուր ոչ
է երկիւղ ։

Յորդորակ ։

Այսու է յատացեալսդ, Թէ մեղք յիրաւի նմանին քնոյ ։
վն նմանակ սկզբնաւն Թէն և գործոցն ։ Այ՛ց այսորիկ
որ աբ՛ի քուն մեղայ Թմրեալ կայ, աղաչեացէ զնոճ ըս-
տեպ. զի սթափեսցուք զնա՛ի ժամանակի. զի մի մնչն
գացէ զնա՛ի քուն. և յանդղջութեան զնա յարիշտա-
կեսցէ ։

ՎԱՐՈՂՈՅ ՆՈՒՀ ։

Յաղագս էնտարէց, զոր ասասնիլ առնէին՛է ընչնասց ։

Ընաբան ։ ՚ի Թզենւոյ անտի ուսարձուք զառակն ։
Մատթ. ԺԴ. 32 ։

Ակառաջ ։

արմնակք են, զի՛ի լճաբանի ածտ Հրամայէ
մեղքն՛ի Թզենւոյ ուսանիլ զառակն ։ Իսկ
գիտէդ՛ի Թզենւոյ՝ զոր նա ինքն անէծ. և
ոչ յայլմէ ծառոյ ։ Ինձ Թուի, զի այսորիկ՝
զի Թզենին ոչ հայելի իմն վերջին գատաստանին ։ Իսկ
գինչ տեսանեմք՛ի հայելւոջս. գրեթէ զնմա, որ լինելոց
է յաւուրն գատաստանի ։ Տեսանեմք նախ՛ի հայելւոջս,
գինչ անցք անցանելոց են երբեմն ըստ ամենարիշտս. զի
զորօրինակ Թզենին առ անպտղութեն անէծս լսեալ՝
առ ժամայն գլասոլին ցամաքեցաւ, նոյնպէս՛ի գատաստա-
նի ամենայնի, որոց տերև միայն ևր և ոչինչ պտուղ,
հայածախնամ կարիցին յանծաստատ պատուհասին, զ՛
այսահեղեղ՛ի չէն պոռոզ եղիցի յատեանն ։ Տեսանեմք երկ- Մատ.
լոյդ՛ի հայելւոջս զախրութեն աւուրն գատաստանի. զի իս. 19.
պտուղ Թզենւոյ քան զնմա՛ն տխրատեսակ, և այնօրիկ
զախրութեն գուշակէ, որ լինելոցն է յայնմ աւուր սրճե
զի. յորում առ տրտմութեամն քաղեսցին ոսկիք մարդ-
կան ։ Տեսանեմք երրորդ՛ի հայելւոջս՝ Թէ յանկարծա-
կի՛ի վէր եկեսցէ օրն յետին. զի ոչ քէ ինդրեաց պտուղ
՛ի Թզենւոջ, յորժամ չէր ժամանակ Թզոյ. նոյնպէս՛ի
գատ եկեսցէ, և Համար՛ի մէնջ պահանջեսցէ, յոր-
ժամ ոչն կարծիցեմք, Թերևս և անպատրաստ իցեմք ։

Ա. Հա զայս ամէն զաղջին նմանաս մարթեմք տեսանել այ-
բինակ թզենւոյն ։ Ա. Լաւ ես յաւելից և ևս ։

Հիշատակարանք ։

Մեղինին ուսուցանէ մեզ առնել զբարին և խոտորիլ՝ի
չարէն ։ (Բաց անառն ։) ցուցեալ նախ՝ պտուղ քաղցր ,
երկրորդ՝ պտուղ դառն ։

Ա՝ստն առակին ։

ՃԻ ։ Մեղինին ուսուցանէ մեզ առնել զբարին և խոտորիլ՝ի
չարէն ։ զի ցուցանէ պտուղ՝քաղցր և քաղցր ։ Ա՝սեն
ոմանք , Թէ ցաւ առնէ՝ եթէ կապի ի թզենի , ՚ի բաց
դնէ զնա ամենեւին , և հեղանայ ։ նոյնպէս ամպա-
րիշտ , որք ոչ ցաւ առնէին զուրծ ՃԾայեաց օրինաց ար-
համարհէին , եթէ ի թզենի կապին , այս է՝ եթէ զբա-
րի և զքաղ պտուղս թզենւոյ բարւոյ խորհրդածեն , ան
տարակոյս հեղհեղմայր բարս զգենուն ։ Ա՝նկ իրաւունս
համարիմ զպողոս թզենւոյ կարճ՚ի կարճոյ խմաստասի-
րել ։ Ա՝յսպէս առաքին՝ զթզենի վս քաղցրութ իւրոց պտղոց
ամենեքեան քաջ գիտակին , և բաղում հոգւաբարձուԹ՚ի
խնամուն՝ մնաւանդ՝ի ձմերան ։ նոյնպէս զարգարս և
զառաքինիս խնամ ՃԾ՝ մնաւանդ՝ի ձմերայնի վշտաց-
ըմ , ալ ՃԾ՝ ի վէ՛ արդարոց ։ և այնպէս նէ՝ ի վէ՛ աղօթից նոցա ։
Սամ. Եւ Թէ առ նմա եկեալ ի նեղութիւն , էրկեցից , և ֆառաւար ա-
էջ. 16, բուիւն ընա ։ Օ՚նոյ ի ջրհեղեղ ապրեցոյց , և զիստակ
զ. 13, ի հօրն սրոյ ։ զյովսէփ յեղաբարձն առելութէ , զեղիա՚ի
յե լսրելեան ցասմանէ ։ յեղիսէե՚ի Թշնամեաց սրոգայ-
Թագրութէ , և զդանիէլ՚ի ժանեաց առիւծուց ։ Ա՚ն
քաղցր էցէ պտուղս , և առնայսպիսոյ՚ի գործել զբա-
րիս ։

ՃԴ ։ Ա՚յս և սէ՚ասանեմք , զի Թզենին՚ի ձմերայնի ոչինչ առա
էլելութէ ունի՚ի վէր այլոց ծառոց ։ քայց՚ի գարնանի
առանձին լինի գալարութէ և քաղցրութէ՚ի վեր երևե
ցուցանել ։ որով դարձեալ նշանակին բարեպաշտք և սր-
գործք ։ որոց յԱ՚ն աստ յոլովակի ծածկեալ է պլութէ ,
մինչև բազում՝ անգամ՝ ոչինչ ջղկին յանիրաւաց ։ քայց՚ի
գալ գարնան , ՃԾ է՚ի հանդերձեալ կեանն՝ յարիցեն
մեռեալ ի տուօք ։ Ա՚յ և սոսի առ նմա ։ փոխէ , և խնդա-
Ելսյ. 14, ցին ոչխար ։ և ոչիեր ՃԾ էբնա ղբալոյն ղՃաղարեացին ։ Ա՚յր
զի ոչ հայոյք եգիպտական Թզենւոյ՝ այո առւզանին՚ի
ջուրս ,

Լուբս , և իջանեն 'ի խորս . քայց անդէն վաղվաղակի
Յերեսս ջրոյ ելանեն . նոյնպէս արգասիք քաղուամ ան-
պամ ձնչին . և 'ի ջուրս Թշուառութեանց և ոչխարս
տառապանաց լինկնուն . այլ 'ի հանդերձեալ աշխարհին
'ի վեր յերեսս ելանեն , այս է՝ յերկնայինն երանութիւն
գերագահ քաղցին : Այլ և՝ Թէպէտ Թզենւոյն դառն է
յոյժ արմատ , քայց բերէ պտուղ քաղցր և անուշակ .
զնոյն ևարքն Թ է ասէլ զՀոգւոյ , որք երանացուցանեն զը-
մարդ : Այ՝հա քաղցր պտուղք Թզենւոյ , զոր Թէ քար-
ասք լուրհրդածէք , 'ի պտղոյ ասի պտուղ քաղէք , ա-
բարեալ բարի , և խոտորեալ 'ի չարէ :

Աստ երկրորդ :

Ոչ պակասեալ 'ի քաղցր պտուղս Թզենւոյ , արդ Հայեա- Ջ .
ցիք և 'ի դառն պտուղս նոր յարդելեալս : Դառնակ Ղւկ .
աւետարանին այգեհատին զԹզենին մի երեքամեայ ան- Յհ .6.
պտղութն կտրել հրամայեաց . զի զուր խափաներ զերկիր :
Այդ զինչ պտուղ քաղցրական յանպտուղ ծառոյ ասէի
ունկնդրիմք քաղել : դառն յոյժ . իբր զի զրօրինակ այս
ծառ Ը անպտղութեն կտրեցաւ , և 'ի պարտիզն անդ
այլ ոչ տեսաւ նման սեղի . նոյնպէս ևՀ քաղուամ անդամ
զանպտուղ մարդիկ տարաժամ մահու կարձէ 'ի կենաց
ասի : Հասիկ պտուղ դառն , որ Թէ օրինաց խորհրդա-
ծի , բնադատ զմեզ խոտորիլ 'ի չարէ , և ևս առա-
ւել 'ի դատաստանէն :

Վարձեալ և զայլմէ Թզենւոյ գրեալ է . Ըէ ըօՀնաֆէ պէէ Ջ .
պաւս էաբ յորքամ ոաֆֆէն բաղխէ 'ի հողմոյ . նոյն քաղուամ ան- Յայտ .
պամ մեզ զուրացաց և առաւել ագահոյս՝ պատահէ 'ի մա Ջ . 13 :
հու . ուր ի սաստիկ հողմոյ , կիմ 'ի մահաբեր սխտին բուէ .
բռնութեանէ չաղխեալք՝ Թօթափեն զնմանզպտուղ վաստա
կոց իւրեանց . զորոց իբրև զոհաս պտղոյ չև ևին առեալ
զնաշակ : Ամիսքիք լսել և այլևս պատուղ դառնութեան
Թզենւոյ . Տնաւրական Յոբի , Թէ ծառն արգելեալ
պտղոյն , ուսի կերան նախատեղծք , էր Թզենի . զի
անդէն իսկ յետ ճաշակմանն՝ զնոր տերևս սփածան : Այդ
որպիսի լինչ պտուղ երբեր Թզենիս . ոչ ապաքէն պտուղ
մերկութ , ամօթոյ , երկիւղի և ցաւոց : Այսպէս պատ
ուիրանացն ևոյ քանգատրէ երբեմն 'ի դատաստանի ա-
ռաջի դատաւորին երկնաւորի երկիցես , և դողասցիս :
Օ Տնաւրէն ասացիր . անէծք քո 'ի վրՀ անպտուղ Թզեն-

ւոյն՝ որ ցամաքեցաւն , զինչ այլ ինչ ցուցանէ , քան զանվախձան դատապարտութենն զՀնոմ՝ յահարկուել մեզ աւուրն :

Յիշատակ :

Ասեմ պատուական Թզենւոյ բնութիւնը և դառնութիւն քաղցունը արդարոց , դառնութիւնը մեղաւորաց : Պատուական ծին արդարք ի Թզենւոյ Հանապազորդել ի բանին , այս է՝ անդադար բարեգործել : Իսկ ամպարիշտքուանծին խոտորիլ ի չարէ , զի մի՛ ըմ Թզենւոյն լուիցեն զա- Մ-ր. հեղ զայն դատաւնիւք , ի այսոա հեռու ի չէն պատուղէիցէ յաւիտեան . կիմ զայն՝ Թէ երբեմն չինէն անիծեալ ի հուս յա- թե. 41: ւիտենական :

Վ Ա Խ Ա Ն

Առաջնոյ Հատորի :

ՅԱՆԿ ԳՐՈՑՍ·

ԸՍՏ ՅԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳ ՎԱՐՈՒՅՑ

Որ յաւետարանական քանիսք և յառաքեալք ։

Ա Ր Ջ · ա · Յաղագս ընդ քանիս գոն են յահաբկուածք ճշմարտեայ , և ի պիտանս արդարոյ ։

Աւրհնեալ լինիցին արդարքն , երկիցեն մեղաւորքն · զի քանիք քին ոչ անցանեն ։ և այն է մեզաւորաց յահարկուածն , և արդարոյ ի սփոփանս ։ երես · 1 ։

Բ · Յաղագս բարւոյ և չարի կապանացն ։

Ով կարանաւոր , որ էն ի կապանս յովհաննու , այլ ոչ էն ի կապանս հերովդէ ։ զի կապանքն արդարոց են կապանք օգտի , և իբր ոսկեզինք · իսկ կապանք մեզաւորաց՝ են կապանք անօրինութեանն և երկաթիք ։ 6 ։

Գ · Յաղագս մահուանն ։

Կարապետն մահ՝ աղաղակէ · ուղի՛ղ արարէք զճանապհ տեառն · այս է · պատարատեցէք զանձինս ի մահ · ոչ ապաշխեալ ի սատանայ , ի մեղսն , և ի մահ ։ 13 ։

Դ · Յաղագս խորհելոյ յաւուրն ճշդոյ ։

Յովհաննէս խոյս տայ յանապատ , զի խորշեացի յառաքեալ մեզայ ։ մի՝ ի չար ընկերակցութենէ մարդկան · երկիդ՝ ի վաստակաւ աղելիք քաղաքացոց ։ 19 ։

Է · Յաղագս անկման և վերոփն անկման մարդոյ ։

Թշնամք անկանին ի մեզս , այլ ոչ ամբիոն անդրկէն կանգնեն ։ զի ոմանք գիւրաւ անկանին , քայց անդրկէն կանգնեն · իսկ ոմանք գիւրաւ անկանին , այլ ոչ կանգնին ։ 25 ։

Զ · Յաղագս բարւոյ օրինակին յոբ և աճմանօքն ։

Աւեծ և փրկական է վարդապետուն աւետարանի քնաքանիս ։ զոր օրինակաւ իւրով ուսոյց , նախ՝ վշտաց զբ , երկրորդ՝ տիրաւնչր ձեռնադրեն ։ 30 ։

Է · Յաղագս բարերարութեան այ ։

Բարերարութենէն այ ճշմարտասիրս է աքանչելի · առաւելապես յայն , զի օգնէ յորժամ ոչ կարծի , և բարերարէ առատ ։ 36 ։

Ը · Յաղագս սիրոյ ընկերին ։

Ա՛ստղ ճշդ ի կարիս պարտի հասանել ի թիկունս · զի

զայս պահանջէն իրաւունք . և յայս յորդորէ օգուտն : 41
ԼԵ . Յաղագս փորձութեանց և նեղութեանց :
Մեղ մի՛ ասիցի լսելի արարել և փորձել զմարդիկս զի այս փորձութիւնք օգտեն նոցա յոյժ . վասն զի ՚ի մեզ պահեն , կամ ՚ի բաց դարձուցանեն . և առաքինութիւնք և արդեամբք կատարելագոյնս գործեն : 45:
Ը . Յաղագս բարոյ օրինակի ճգնաւորաց :
Որպիսի է հովիւն՝ այնպիսի է հօտն . եթէ ՚ի բարիս , և եթէ ՚ի չարիս : 50:
ԺԱ . Յաղագս աշխատութեանց և նեղուց :
Ա՛րդ՝ որ աչեղ յառաքինութենէ , արժանանայ երկնից արքայութեան : բայց կայ աշխատութիւն տարօրինակ . է՛ որ բարի և ցանկալի . է՛ որ չար և խորշելի : 55:
ԺԲ . Յաղագս ողորմութեան :
Ո՛ւրծ է պտուղ ողորմութեան , զի այնմ առատ վարձս փոխարէ ձեզ . եթէ յաստի կեանս , և եթէ յետ մահու : 59:
ԺԳ . Յաղագս բանին այ :
Բանն այ է սերմն , որ ունի մեծ զօրութիւն . զջերմութիւն , և զմտութիւն : 62:
ԺԴ . Յաղագս ԻՆ ղեղջ անդրէն նորոգին լարլարանց չի :
Հաւատամեալ քո գեղեա ցայսօր զնոյն չարլարանս չարչարիլ , զոր երբեմն չարչարեցաւ : իբր զի դարձիլ մատնի , կատակի , և հարկանի : 64:
ԺԵ . Յաղագս պահոց :
Յաղուհացի աւուրս պարտ է քրիստոնէի կրկին պահս պահել . զմսաբուծաւոր , հրաժարմամբ ՚ի կերակրոց . և զՀոգևոր , հրաժարմամբ ՚ի մեղաց : 67:
ԺԶ . Յաղագս բարոյ վարելոյ զպաշտօնս :
Ո՛վ ոք խառնեսցի ՚ի պաշտօն օտարի . ոչ աշխարհականք ՚ի պաշտօն եկեղեցականաց , և ոչ եկեղեցականք ՚ի պաշտօն աշխարհականաց : 75:
ԺԷ . Յաղագս մարդխային դպրոցաց :
Զ՚ամէն իւրեւ զինքն վարիկան զայլս . այլ է միշտ վատահի դնեստան առնել՝ չարն չար , և բարին բարի : 79:
ԺԸ . Յաղագս պատճառի չաստարուց :
Երեք են դէմառոյ պատճառք չքաւորութեան . պղերգուն մարդկան . ագահութեն . և անիրաւութեն : 84:
ԺԹ . Յաղագս բարի և չար խղճի մտաց :
Խիղճ մտաց մարդոյ իւրոյմէ յայտնի ՚ի ձայնէ իւրմէ . զի այլ է ձայն բարի խղճի մտաց . և այլ ձայն չար խղճի

խղճի մտաց ։ 89։

Ը. ՅԱՂԱՓԷ ՄԱՓԱԼԱՑ ԻՒ ։

Յաւէք քէն դառն եղեն յոյժ , Հայեցեալ յայնս՝ յորոց մատնեցաւ ՚ի մահ . զի երեք մատնիչք եղեն նմ՝ յածա- կոյս կողմանէ . և երեք մատնիչք ՚ի մարդկանէ ։ 93։

ԹՒԸ . ՅԱՂԱՓԷ ԶԱՓԱՀԱՆ ՈՐԱԿՈՒՐԵՔ ։

Վՙո յարեաւ ՚ի մեռելոց , ձեզ աւետիք խնդութեան . որ եղև նախ՝ ՚ի առաջին կողմն երկրի , եկն ՚ի վՙր երկրիս ։ 100։

ԹԺ . ՅԱՂԱՓԷ ՇՈՐՀՈՑ և օգնականութեան ՚ԻՍՈՒՍ ։

Կայ առ մեզ ՚ամ շնորհօք և օգնականութիւք իւրով՚ի սկս- սէս ժամանակս ։ վՙո զի յառաջանայ ՚ի յառաջադի- մելոյ մերոյ ՚ի սէր , և ՚ի հաւատս ։ 105։

ԹԺ. ՅԱՂԱՓԷ ՀԵԳՈՒԹԵՔ ։

Հեգութիւն է առաքինութեի գերապանծ . զի ունի զօ- րութիւն ձգելոյ զսիրտս , հաշտեցուցանելոյ զՔՀամս , և դարձուցանելոյ զամբարիշտս ։ 110։

ԹԺ. ՅԱՂԱՓԷ ԲԱՐԵՑ ԱՌԱՋԱՓՐՈՒԵՔ ։

Որ յդանայն , և երկնեսցէ . զի իղձ անպտուղ՝ առաջի ՚ԱՍՈՒՍ՝ է երբեմն արդիւնաւոր . քայց և բազում անգամ՝ անարդիւն ։ 117։

ԹԺԵ . ՅԱՂԱՓԷ ԶԷՐ ՓԱՍՏԱԲԱՆԱՑ ։

Ոչ էր փաստաբանք չէն աշակերտք դպրատան Հոգւոյն մխիթարչի . և զայս յայտ առնեն երեքկին . անմոռաց խօսելով , անվրաս խօսելով , և ոչինչ խօսելով ։ 124։

ԹԺԶ . ՅԱՂԱՓԷ ԱՂՕԹԻՑ ։

Ո՚ղօթքն է շղթայ օսկեղէն . որով ՚ամ քերի առ մարդ- դիկ , և մարդիկ բերին առ ՚ԱՍ ։ 133։

ԹԺԷ . ՅԱՂԱՓԷ ԱՆՀԳՈՒԵՔ ։

Ո՚ղջարէն յՈՒՄԻ ապահով է և խնդամիտ . զի երիս վկայս ունի իւրոյ անմեղութեի . զվՀերին՝ որ ոչ խաբի . զներ- քին՝ որ ոչ խոտորի . և զարտաքին՝ որ ոչ յաղթի ։ 137։

ԹԺԸ . ՅԱՂԱՓԷ ՆԷ ՓՓԹԻՆ ՍԷՐ ՆՄԱՆ ՀՂՈՒ ։

Հոգին նոր ուղիղ նմանի հղոյ . վՙո նօթանայ պարգևաց շնորհի . վՙո ուժոյ իւրոյ և առաւելութեի . և վՙո մեծի առատաձեռնութեի ։ 142։

ԹԺԹ . ՅԱՂԱՓԷ ԸՆԴ ՀԷՂ ԼԻՆԵԼՈՑ ԻՒՐ ։

Ուրախանի քան է լինել ՚ԸՍ մարդկան . զի մտադիւր մնայ ՚ԸՍ մեզ . և զի ակամայ որոշի ՚ի մէնջ ։ 148։

Ը. ՅԱՂԱՓԷ ԿՈՂՄԱՆ ՈՅ ։

Ա՚ՅՍ մեղաւորի , որ ոչ հնազանդի կոչմանն ՈՅ . նախ՝

ար-

ապաւաքին կոչմանն . երկրորդ՝ նեզբին կոչմանն : 153 :

ՃԻ . Յաղագս սէրոյն ՃԵ :

Ընդատմէլն է սէրն քո առ մեզ ասելս . իբր զի է սէր ամենախնամարկ . և սէր աստուածային : 162 :

ՃԸ . Յաղագս անուր պատուոյ Ձէռ :

Պատուհասէրն երեք է անմիտ . զի խաթի՝ կարծելով Թէ այն իցէ լինէ՝ որ է ոչինչ . և Թէ իցէ բարի , որ է չար : 169 :

ՃԹ . Յաղագս բարեխուճն այ :

Բարկութիւն այ աշխատութ է առ ամ մարդկէ . բայց առ բարւոք մտանել՝ Թէ արդ , և երբ . ցուցանի , նախ՝ Թէ որչափ երկնչել պարտ իցէ ի բարկութէն այ . երկրորդ՝ Թէ երբ առաւել երկնչել պարտ իցէ : 175 :

Ձ . Յաղագս ողորմութեն ԿԵՒ :

Պէտ օրինակօք քո երևեցուցանել զողորմութիւն իւր առ մեզ . զի մերկ զմեզ՝ ոչ բժիշկ զխոտացեալս , ոչ իշխան զպաշարեալս , և ոչ դատաւոր զզրկեալս : 182 :

ՁԱ . Յաղագս նմանութե մարդոյ ընդ ծառոյ :

Պարտ է ամ մարդոյ լինել ծառ բարի . և լինել այդպիսի սէր , Թէ ոչ կասեցցի յառնելոյ , և ի պտղաբերելոյ : 187 :

ՁԲ . Յաղագս լարութե մարդոյ զանաւրէն :

Ամարդ շահախնդիր անձին՝ անտես է անիրաւութե . զի ոչ երկնչի անցանել զնոսական իրաւամբք , զնոցայն իրաւամբք , և զնոցանէ իրաւամբք : 194 :

ՁԳ . Յաղագս չար վաճառողաց և գնողաց :

Չարագոյ վաճառողք և գնողք արտաքսելոց են յերկնից՝ ի տաճարէ փրից . որք նենգաւ վաճառեն , և որք նենգաւ գնեն : 201 :

ՁԴ . Յաղագս երկիւղի՝ զոր պարտ է առնել մարդոյ :

Յորչափ կենդանի է մարդ , միշտ և դպղաքէ զվրկութե Թէ իբր գործեսցէ , Թէպէտ և արդար իցէ . Թէպէտ և սէր իցէ : 206 :

ՁԵ . Յաղագս եղբայրական յանդիմանութե :

Յանդիմանողն զայլ՝ պարտ է Հայել յերիս . յի ունել աստուածէի՝ ի գործն , քաղցրութէի՝ ի սրտի , և Հանձար՝ ի միտս : 211 :

ՁՁ . Յաղագս սէրոյ ընկերին :

Օ՛ք զպատուիրան սիրոյ ընկերին լիով կատարեսցես , սի քեսցես զընկեր քո իբրև զանձն քո . յի է , սիրեա զընկերդ՝ ոչ ասէ սիրէ զքեզ . ոչ քո սիրէ զքեզ . ոչ դու

ինքն սիրես զքեզ : 217 :

խա . Յաղագս ինչ երկին է հեռաւորութիւն , բարի և չար :
Բազում ՚ի միտ առնելոք , զի բարոյական և հոգևոր հեռաւորութիւն կրկին է . մի՝ բարի և առաքինական . եկիր՝ չար և մոլեկան : 223 :

խգ . Յաղագս բարի և չար հոգոյ :
Այս կրկին հոգ , գոլելն՝ և պարտաւորելն : 227 :

խդ . Յաղագս նմանութեան ինդայ և մահու :
Ա՝ահաւասիկ մեզք ուղիղ կոչին՝ մնայ հոգւոյ . վ՚ն հանմանման պահպանութեան , վ՚ն համանմանման գործոյ , և վ՚ն համանմանման տեսլեան : 233 :

խե . Յաղագս հանեպառութեան՝ զոր պարտ է պահել ՚ի խղճմունս :
Պարտ է մեզ ՚ի կոչունս ել օրինակին քի պահել զզգաստութիւն . յանձին ունել զհամեստութիւն . և խորհիլ ՚ի տուսահատութիւնէ : 237 :

խե . Յաղագս ճշմարիտ և կեղծ հանպատրաստութեան :
Արկին միամտութեան կայ յՅն . ձշմարիտքան՝ որ յաւել ել է յոյժ գոլելն . և կեղծ՝ որ ել է մեծամասն տալն : 243 :

խզ . Յաղագս հանեմպատրաստութեան՝ որ ՚ի ձէջ ինդայ և անպատրաստութեան :
Ա՝եղքն է անդամալուծութեան լինել հոգւոյ . զի միաբանելն ել միաձանա՝եթէ ել էուն , և եթէ ել գործոյ : 249 :

խէ . Յաղագս հանդերձեալ հարատեւից :
Ա՝ի որ երեւեցի առաքի ել , բայց՝ որ բարւոյ զգեցիլ էին . վ՚ր պարտ է մերկանալ զհանգերձ աղտեղի , և զգենուլ զհանդերձ մաքուր : 254 :

խը . Յաղագս պարտաւորութեան ծնողաց :
Ա՝ծ է պարտաւորութի ծնողաց . քանզի պարտ է նի խոր նամ ունել ՚ի վ՚ր զաւակաց խրատանց , եթէ ՚ի մարմնաւոր բարիս , և եթէ ՚ի հոգևորս : 257 :

խթ . Յաղագս ինդայ խօսից :
Ընդ ամ չար քանի՝ տացի երբեմն համար երկնաւոր դատաստանի . նախ՝ վ՚ն քանի մարդեղութեան , անիծից , և քամբասանաց . երկրորդ՝ վ՚ն քանի տուեալ , և կատարեալ : 261 :

ծ . Յաղագս հաւաքելոցն հոգւոյ :
Յուցանի հոգւոյն պատիւ ել բազում կատարելութեանց նի . բայց առաւելապես ել երից , ել հոգեղինութեան , ել քանաւորութեան , և ել աերութեան : 264 :

ծա . Յաղագս հնոյ ինդայ աղաւորին :
Այր հոգի ՚ի քոյն մեզոյ ընկղմեալ է , վաղվաղակի անդ-

անդրէն զարհուրանել զնա փուխ ասցի : և այսմ հնար
է լինել կրկնակի . ազազակաւ , և խթելով : 269 :
Ծ . Յաղագս չղեացն և ծննդականաց . որ առ բարիս հեղգ են ,
և առ չարիս փոյթ :
Դատաւորն երկնաւոր պատուհասակոծ արասցէ զբ-
քեմն զազգուժ չղիս և զծննդականս , մանն հեղգանալ
ոչ ոչ առ բարի ծնանիլ . և մի երկնելոյ նոցա չար ծը-
նանիլ : 271 :

ԵՐԿԱՐՈՐԴ ԿԱՐԳ ՔԱՐՈՉԻՑ

Որ յօրինակաց ածաղկանէ զրոյ :

Ա . Յաղագս հոգեառ խղճոյ , զոր պարբասպել պարտ
է ջան :
Քաջ հնար զինջուցանելոյ զբն դատաւոր՝ են հոգեառ
կռչունք ոգւոյ՝ պատրաստել՝ի ժամանակի : ապա ուս
ցուք , թէ արդ օրինակաւ զբն հրաւիրել պարտ ի-
ցէ . և թէ որպէս հիւրընկալել արժան իցէ : 275 :
Բ . Յաղագս հոմերոսի և ձկնաբուսի :
Որ նմանակէ զձայն իւր ձայնին յովհաննու , խօսի ըստ ի-
րաց ինչ ձայնիւ քի . և այնպէս՝ զոր ինչ խնդրէ յերկ-
նաւոր հօրէն՝ պիւրաւ ընդունի : իսկ ձայն յովհաննու
է ձայն լուիկ . և ձայն բարձրաձայն : 282 :
Գ . Յաղագս խոնարհութեան և հպարտութեան :
Մեծ է ամօթ ամբարտաւանից , և մեծ են փառք խո-
նարհաց : զի խոնարհք պարծեսցին իբրև զդաւիթ . և
ամբարտաւանք յամօթ լինին իբրև զդողիաթ : 287 :
Դ . Յաղագս ապաշխարութեան :
Ապաշխարութիւն է փրկական բաղանիք հոգւոյ . զի լը
ւացեալն լուծանայ և սրբէ . բժշկէ և կենդանարծէ : 292 :
Ե . Յաղագս գործակցութեան ընդ հոգւոյ :
Ոչ ումեք պակասին հնարք , այլ բաղումք պակասին առ
հնարս : 298 :
Զ . Յաղագս պարտաւորութեան օրհնոյ առ ծնօղս :
Պարտին որդիք ծնողաց իւրեանց սէր երեսկին . մի ծնօղն
զեան , մի դատիարակութիւն , և մի անդեան . 303 :
Է . Յաղագս ապաշխարութեան :
Ոչ զի մեղաւոր հոգի հարմնասցի ինչ . պարտ է նմա ե-
րիս գլխաւոր պայմանս կատարել . գերծուլ զգլուխ .

ի քաց դնել զՀանդերձ պերուճեան . և արթել զեղեց-
դուհս ։ 309։

Ը . Յաղագս աղօթից ։

Աղօթքն առ յոյ , ոչ եսթեր յարքայէ արտաշիսէ , զնեմ՝
Հայցմամբ ընդունի . մանաւանդ եթէ մտաւիցի առ նմա
երկրորդումբք նաժշտօք . որոց միւն կոչի Հաւատոք . երկ-
չորդն՝ խոնարհութիւն ։ 314։

Թ . Յաղագս հսկողաց ննջասիրաց ։

Պարտ է առաքեղորդաց ժողովրդեան միշտ արթուն լի-
նել . և նախ՝ յօրինանու՝ այս է քարոզչաց և եկեղեց-
ւոյ առաքեղորդաց . երկրդ՝ յերկուսթեայ՝ այս է աշխարհա
կան իշխանաց ։ 317։

Ժ . Յաղագս փոյ ունդայ ։

Յամէ մեզ ի քնոյ զարթնուլ . ապա արիք ի քնոյ մե-
ղաց . մանաւանդ յերրեակ քնոյ անտի՝ որ օրինակի նախ՝
քնով Տղուխերանեայ , և նշանակէ զարբեցութիւն . երկրդ՝
առերազայ , և յուշացեալ զՀնամութիւն . երդ՝ սիսարայ ,
և նշանակէ զաղջախտութիւն ։ 322։

ԺԱ . Յաղագս ընդհայ ։

Ոչ սերին ոչ սպազաբերք , թէ ոչ սերմանի . նոյնպէս շը-
նորհք ոչ գործեն առանց գործակցութեան . վկայ են ձըղ-
մնորութեանն նոյ , յեսու , և նեհեման ։ 326։

ԺԲ . Յաղագս պարբանայ Տէր ։

Հաշարն մեծապէս խաբէ և պատրէ . որոյ օրինակ է-
բեւր իսպառմութիւնս զաւթի , աբեսողոմայ , և ամեսայ-
եայ ։ 329։

ԺԳ . Յաղագս համբերութեան ։

Օրինակք ճշմարտութեանց գրոց՝ երից առաւելապէս խրատեն
զմեզ՝ համբերութեան տանիլ . անիրաւութեան մերձաւորաց .
յանդիմանութեան մեծաւորաց , և դիպելոց վշտաց ։ 332։

ԺԴ . Յաղագս հոգևոր հոտառ ։

Երկու վտանգաւոր կուրութիւնք կան մտաց՝ օրինակեալք
կուրութեան տեսութեայ , և կուրութեան սամիսանի ։ 336։

ԺԵ . Յաղագս չարչարանաց Տէր ։

Ոչ ըն հանդիսի չարչարանաց երեքկին օրինակի . յա-
զամ՝ ի Տարեկ , և ի նոյ ։ 338։

ԺԶ . Յաղագս չարչարանաց Տէր ։

Ոչ ըն հանդիսի չարչարանաց՝ կրկնակի օրինակի , յաբ
բահամ՝ և յիսահակ ։ 348։

ԺԷ . Յաղագս չարչարանաց Տէր ։

Վ՚Ին ըս Հանդիսի չարչարանացն Կրկնակի Նկարագրի . ՚ի յակոբ , և ՚ի յովհէփ : 357 :

ԺԸ . Յաղագս չարչարանաց ՀՌ :

Վ՚Ին ըս Հանդիսի չարչարանաց Կրկնակի Նկարագրի . ՚ի յեսու , և ՚ի գեդէոն : 366 :

ԺԹ . Յաղագս չարչարանաց ՀՒ :

Վ՚Ին ըս Հանդիսի չարչարանաց Կրկնակի Նկարագրի . ՚ի մովսէս , և ՚ի յոբ : 371 :

Ի . Յաղագս չարչարանաց ՀԲ :

Վ՚Ին ըս Հանդիսի չարչարանաց Կրկնակի Նկարագրի , ՚ի սամփսոն , և ՚ի դաւիթ : 378 :

ԻԱ . Յաղագս Տաճառ և յարութեն ՀԱՒ :

Ա՚ահ և յարութիւն երրակի Նկարագրի , ՚ի մարգարէն յովհան . ՚ի մարգարէն եզեկիէլ . և ՚ի մարկոսէ : 398 :

ԻԲ . Յաղագս խաղաղաւէ և դիւթանաւէ :

Ա՚նդ առանձինն լինի օրինակաւ մերձ է ՚ին , ուր խաղաղ գոլթի է և միաբանութի . և ցուցանի օրինակաւ ՚ի դիսայի , և օրինակաւ յակոբայ : 404 :

ԻԳ . Յաղագս ՚ի ՚ր պիսի լինելոյ է ընդրեալն ՚ի ՚ի ծաւորութէ :

Ա՚ռն՝ որ ընտրի ՚ի մեծաւորութի՝ պարտ է քան զայլն առաւելութիւրև ցասուղ , և լինել ըս բանից գրոյն այլ՝ առնելով լրումն հասակի , յերիտ՝ առնելով հինն խոնարհու թէ , բենեաինէ՝ առնելով զարդ առաքինութէ : 409 :

ԻԴ . Յաղագս ՚ներելի ՚ի ՚ղայ :

Ա՚շխարհ դնեցելն մեզս Համարի փոքր , որ իրօք չէ փոքր. գի երբեմն մեծապես պատժի : որ և ցուցանի օրինակաւ մովսէսի , դաւթի , և եզեկիայ : 421 :

ԻԵ : Յաղագս յանդուգն գաւազանէ :

Պարտ է խորհիլ ՚ի յանդուգն գաւազանէ թէ . զի որ ինչ չայլս երևի չար . երբեմն քարի է և սէր . որ ցուցանի պէսպէս օրինակօք սէր գրոց . եթէ բանիւք , և եթէ գործովք : 438 :

ԻԶ . Յաղագս աղօթից :

Ա՚ղօթք դիւրաւ ընդունին չայ գոգնութի՝ ՚ի վանել զնամ աղգ թշնամեաց : վկայ են Հնմարտութէս մովսէս , դա ւիթ , և յովսիա . տուբիա , պօղոս , և կինն քանա նացի : 447 :

ԻԷ . Յաղագս անգորմտաւէ :

Ա՚նգորմտաւէն ոչ ՚ի չայզորհածս բարձրամտի . և ոչ ՚ի վերստս լբանի . և այս ցուցանի օրինակաւ աբրահամու ,

և յոխեփայ ։ և վկայութիւն դաւթի և այլոց ։ 451 ։

ԽԲ ։ Յաղագս առաքման հոգւոյն սրբոյ ։

Պատառաձեռնութիւնն այդ յառաքման սուրբ հոգւոյն՝ անդամ մեմատ առաւելու քան զառատաձեռնութիւնն աբրահամ մոտ, և արտաշէսի ։ լսեանայ, և յոխեփայ ։ 454 ։

ԽԳ ։ Յաղագս խորհրդոյ ամենասէր երրորդութեանն ։

Ով ի բերանոյ երկոցուն կամ երից վկայից հաստատի ամ բան, ըստիցուք զերկրեակ վկայութիւն երկրանշնեալ ուժգութիւն ։ զվկայութիւն ասեմ զերից մարգարէից, զաւետիս, զհաւատ եսայի, և զդանիելի ։ 458 ։

Ը ։ Յաղագս բարի և չար խրախուսանացն ։

Ով արդիւնակ կանխաւս, նոյնպես և արդ գտաւրին կոչնանք բարիք և չարք ։ արդ յառաջ բերին ի բարի կոչնոց՝ կոչնանք աբրահամս, յոխեփայ, և դաւթի ։ և ի չար կոչնոց՝ կոչնանք աքեսողոմոն, բաղտասարայ, և հերովդէի ։ 462 ։

ԼԱ ։ Յաղագս ողորմութեան ի սա ինդատուր ։

Պատմութիւն քո լինուսղ ի մեղաւորսդ, օրինակեալ յաբրահամ, և դաւթիւ ։ 468 ։

ԼԲ ։ Յաղագս բանին այ ։

Ոչ լսել միայն, այլև առնել պարտ է զբանն այ ։ զի որ լսող միայն է, և ոչ առնող՝ նման է մաւսղայ, բաղտասարայ, և փարաւոնի ։ 473

ԼԳ ։ Յաղագս արդար բարկութեանն մարդոյ ։

Բարկութիւն երբեմն ոչ միայն է օրինաւոր, այլև հարկաւոր ։ և ոչ պահանին զօրաւոր պատճառք ի ցուցանել զնա թէ է օրինաւոր, օրինակաւ մովսէսի, ասրայի, և յոբայ ։ և թէ է հարկաւոր՝ օրինակաւ հեղեայ, և սաւղայ ։ 480 ։

ԼԴ ։ Յաղագս ողորմութեան առ ընկերն ։

Ոչ ժամայ է այդ ողորմելն, զոր առնէ ոք ընկերին, մինչև է նմա խնդրեալ ։ այլ արար աբրահամ, զսմա, և բոաս ։ 487 ։

ԼԵ ։ Յաղագս կեղծ բարեխոսութեանն մարդկան ։

Ի մէջ մարդկան բազում կան սխալանացն գայլք, նմանեալք կայենի, աբեսողոմայ, և գալիլեայ ։ 493 ։

ԼԶ ։ Յաղագս երկիւղի պաշտոց ։

Չար է վնասակ այսոցիկ, որք առաւել երկնչին ի պատմոց՝ քան ի յանցանաց ։ այլ երկեան կայնի և ահարկուսղ և յոխաք ։ 499 ։

լէ · Հաշափս բարի եւ արդար նախանձաւորութիւն ։
Այն նախատանաց անձին պատահէ երկայնմտութիւն համբերել, նմանապէս նախատանացն այ պարտ է սաստիկ վրէժխնդիր լինել · այլ օրինակաւ իւրեանց ուսուցին մոլ ակս եւ յօր · սկսորս եւ պօղոս ։ 503։

լը · Հաշափս խոնարհութիւն եւ հպարտութիւն ։
Խոնարհութիւն եւ հպարտութիւն են երկու սանդուղք, որ ոչ ելանէ միւն լինելն ելք, եւ ելանէ միւսն էջք ։ ընդ առաջինն ելին յակոբ, մովսէս, եւ դաւիթ · ելանէ երկրորդն յՕրն աբեսողոմ, Համան, եւ անտիոքոս ։ 510։

լժ · Հաշափս պղծմանց առ ընդերն ։
Պղծանէ պղծմանցայ · զի զոզոմութիւն գոցեն եւ յատուկ կենաս · որպէս վկայէ կենդանին եւ ոսկաբ · աբդիու եւ ռուբէն ։ 514։

իը · Հաշափս սէրոյ հասարակաց օգտի ։
Զհան զսէր առանձնական վերադասել ի սէր հասարակաց օգտի ։ առ բարւոք մտառել զայս՝ առաջի արասցուք վերկաբանելութ սէրոյ օրինակս յիմաստնէ գրոց ։ զսէր առանձնական օգտի ցուցանեն զոմն, յերոբոամ, եւ գիեզի · իսկ զսէր հասարակաց օգտի՝ Հեղի, սամուէլ, եւ յօբ ։ 518։

լոե · Հաշափս ապաւինութիւն յԱծ ։
Հաստատուն ապաւինութիւն յԱծ՝ ոչ երբեք ի անպատուս եւ այամ վկայ են դաւիթ եւ դանիէլ · զեղծումն եւ աննպատ մայր սամուէլի ։ 524։

խը · Հաշափս մարթելոյն անհարկ ըղձից ։
Ոչ կարգաւորութիւն անկարգ ըղձից ոչ պահանջի փոփոխել զիրեն, այլ հաստ է լինել փոխեցեալ առարկայն ըղձից · օրում վկայեն իսահակ, ժողովուրդն Իսրայէլ, եւ յորդանան դէտ · աքաիոզմեան առաջինն, պօղոս, եւ այլ առաքեալք ։ 528։

խէ · Հաշափս չափաւոր լինելոյ ի առնս մահու որպես ։
Ի մահու օրհասս կամ բարեկամացն պարտ է ի բոց կալ ի տարտապանն սպոյ · զոր ցուցին օրինակաւ իւրեանց դաւիթ եւ յօբ, ահարոնն եւ մոյսէս մանկաբարեբաց ։ 533։

խը · Հաշափս եղանակէ յանդիմանութ ։
Ո պահպանութիւն զոր առանձնութ յընկերն, այնոյ պիտոյ է յայտնել, այլ կարօղ են զերդ առնել · ոմն արարին ի հին օրէնս յակոբ, մովսէս, և եղիա · ի նոր օրէնս մարկոս, սէ կոյս մարիամ, և Ծառայք առնուէին ։ 538։

լան ·

ԼԵ՛. Հաշափս սէրդն այ։

Սիրել պարտ է զմեծ յամարտակ. այլ սիրելոյն զնա արբա-
նեամ, այդ իբրն զևեայ, և մոլորն մոռանալոյ։ 542։

ԼԵՂ. Հաշափս պանդխտանալ կենաց նորին։

Կեանք մեր պանդխտութիւն է. որ և ցուցանի ի կենաց
արբանեակսն, գաւթի, և քն։ 545։

ԼԵ՛. Հաշափս պարտապանաց սա աբ հարբդրանն։

Մի որ մատիցէ ի կոչնական հաղորդութիւն առանց մե-
քուր հանգիստի խղճի մտաց. զոր օրինակաւ ուսուցա-
նեան արատչէս, և արբայն գաւթի։ 549։

ԼԵՂ. Հաշափս ապերախտանաց, և ամբարչրանաց պահանց.

Ինձ և բազում նեղութիւնս յոլովակի հասուցանեն
զանակը ծնողաց. զորոց երբեմն զանի առնն յանկոր, և
գաւթի։ 552։

ԼԵՂ. Հաշափս ընդ որով ոչ ինչ հեղանիլ, նովիմբ պատճ։

Բազում անգամ ոճ ի կիր արկանել ի վկայութիւն. զոր ինչ ի կիր արկանիմք մեք ի բարկացուցանել զնա.
զորոյ զանի առնն եւայ և սոդոմայեցիք. սամիրան և
մոաբացիք. գաւթի և արեստոյմ։ 557։

Ծ. Հաշափս խորհրդանաց, և նշանակաց։

Որ նենգութիւք գնայ յոլովակի վաթե զայն ի կորուստ իւր.
զորոյ զանի առնն վաթառան, Համման, և նախատարքն
արբայնն բաբելացւոց։ 561։

ԾՈ. Հաշափս այնց՝ որ ինառանին ի ընդրն։

Որք մեռանինն ի ընդրն՝ չեն մեռեալ, այլ կենդանի.
որ ցուցանի վկայութիւք յոբայ, և գաւթի։ 565։

ԾԲ. Հաշափս ահեղ պետութեան դատաւորին մեր։

Ահաւոր և ծանկալի եղիցի առնիլ գատաւորին քո. և
զայս Հոգբատեն ապատ՝ եսթեր, և գաւթի. մանուէ,
քաղաստատ, և պօղոս։ 567։

ԵՐԻՈՐԴ ԿԱՐԳ ՎՐԱՐԱՆՑ.

*Որ ի պետիկս նմանութեց, և ի խորհրդաւոր
նշանակս։*

ՎՐԶ. ՈՈ. Հաշափս վերջին գրութեանն։

Պետս ողորմածին ի վերջնում գատաստանի երևեցուա
ցի զի գատաւոր. զի եկեալ զորութիւք մեծաւ, և փա
ռաք բազմօք։ 571։

ՃԸ. Յաղագս պարբանայ եւ ուռայնութեանն ցի։

Աշխարհ յիրաւի նմանի հողմաշարժ եղեգան. զի է եղեգն պատրոգային՝ երկնեցուցեալ պատանս եւ նեղոցս. եւ եղեգն ուռայն, յուցեալ զանցուածոյն։ 581։

ՃԹ. Յաղագս գծոյ.

Ժողովք են անասնոյ աշխարհին. զի լի են արհաւիրօք, եւ ցաւովք։ 589։

Ճ. Յաղագս ճանապարհի առաւելութեան։

Առաքինութեանն լեր հնար ճանապարհ գժուարին, թէպէտ եւ քարուտ իցէ զի յանձնառատսն աշխատութեց, թէպէտ եւ փշուտ զի համբերելոյ վճռոյ։ 594։

ՃԱ. Յաղագս բամբասանաց եւ հոխառաքութեան եղելոյ առ ոմն։

Այլ քո անդ նպատակ նետի. զի՞նգին ի նա նետք սուրբ եւ մեղաքերիչ. նետք բամբասանաց, եւ նետք հակառակ կռութեն։ 600։

ՃԲ. Յաղագս յանդիմանութեն ճնողաց առ որդիս։

Ոչ ոք զծածկեալ գանձս ոտորերկրեայս խնդրեն, կամ նոյ ցուտ ի կիր արկանեն. նոյնպէս ծնողք թէ յորդիս երբեմն գանձ առաքինութեց տեսանել կամին, պարտին ի կիր արկանել զդաւաղութիւն, եւ զդաւաղս յանդիմանութեն։ 604։

ՃԳ. Յաղագս արբեցութեն։

Գիտելիք ասեղագործաց՝ երկնեցուցիչ արբեցութեն ճեռաց՝ նկարի ոչ մանուկ կենդանի, մերկասանջ, եւ որթատունկ եզբերաւոր, եւ հեծեալ ի վարդ։ 611։

ՃԴ. Յաղագս նմանութեան, որ ի ՔՂ հոգոյ եւ էրանոյ։

Ոչ՝ իւր մարդկան են իրրեւ ղերբինս. վասն եւ ՃԴ ղերբանց՝ ի բոլոր ինչ պարսաւելի, եւ իրրեւ ինչ գազելի։ 616։

ՃԵ. Յաղագս նմանութեան առաւրդութեան եւ կենաց մարդկան։

Կեանքս մարդոյ է նաւարկութիւն. զի ծովակն նշանակի աշխարհս, եւ նաւարկաւ պէտքն վճռակ կենաց։ 620։

ՃԶ. Յաղագս նմանութեան, որ ի ՔՂ ափաքարէի եւ արդի մարդոյ։

Գազանք է սկիզբն մարդոյ, զոր պատահ է քաջ մշակել. եւ առ այս պահանջի անխոնջ վրայն, եւ մեծ խնամատարութիւն։ 625։

ՃԷ. Յաղագս ինչ ինձանէ իմանայցէ հարուած մանուկոյ։

Լրջայուժին երկնից բարւոք Տաճն մատուռ Հատոյ մանկանց. զի Հատուն մարթ է խմանալ զքն, զվարդապետեալն նոր, եւ զեկեղեցի. զկործուրդ Հաղորդութիւն, եւ զպատարագ։ 629։

ԺՇ։

ԺԲ. ՀԱՅԱՊԱՏ ՔՆՆԱՅԻՆ ԿԷՆԱՑ։

Կեանք մարդոյ ոչ այլ ինչ են, բայց ընթացք. ապա որ ի նպատակ փրկութեն հասանել կամի, պարտ է նմա ընթանալ արագ, ուղիղ, և հանապազ։ 633.

ԺԳ. ՀԱՅԱՊԱՏ ՀՂԱՑ։

Արեգք քարի նման են վա ծանրութեն, վա անպտղութե, և վա խոտութեն։ 639։

ԺԴ. ՀԱՅԱՊԱՏ ԿՈՓՈՒՐ ԽՈՐՈՒՆ։

Ուաջի դնի, թե զինչ է հոգևոր կուրութի. ցուցեալ զհոգևոր կուրութեն զաչրութե, և զուատն նը։ 639։

ԺԵ. ՀԱՅԱՊԱՏ ԳԵՂԵՑԻ ՀԻ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԵՏ։

Ուր փեսայ է հաւատացեալ Հոգեւոյ՝ ապիսակ և կարդ, եւթե յառաջ զաչրտարանս, և եւթե ի չարչարանս։ 642։

ԺԶ. ՀԱՅԱՊԱՏ ԳԵՂԵՑ ԳԼԽոյ ԵՒ ՎԱՐԴԻ ՀԻ։

Ուր փեսայ է Հոգեւոյ՝ դեղեցկիկ յոյժ. զի գլուխ նը է յոսկ ևայ ներչնեայ, և վարսք նը խոսքնայ։ 647։

ԺԷ. ՀԱՅԱՊԱՏ ԳԵՂԵՑ ԱԼԱՅ՝ ԾՆօԴԻՑ՝ ԵՒ ՀՐԼՒԱՆՑ ՀԻ։

Ուր փեսայ է Հոգեւոյ սիրելն. զի են ալէ նը էքբև զաղաւնիս, ծնօդ նը էքբև զծաղս, և հրեշտակ նը էքբև հյուսանս։ 651։

ԺԸ. ՀԱՅԱՊԱՏ ԳԵՂԵՑ ՅԵՒԱՅ ՀԻ։

Ուր փեսայ է Հոգեւոյ ամենատաւ, զի են յեւա նը ճախա բաներայ ասկեղնօ. և լցեալ ախամբ խնայսայ։ 660։

ԺԹ. ՀԱՅԱՊԱՏ ԳԵՂԵՑ ՈՐՈՎԱՅՆԻՆ ՀԻ։

Ուր փեսայ է Հոգեւոյ ամենքնքեր, զի ըն երդոյն երգայ՝ որովայն նը է ցորդրեայ, ախանախով ի չարանց չգիներաչ։ 664։

Ի. ՀԱՅԱՊԱՏ ԳԵՂԵՑ ՈՍԿԻ ՀԻ։

Ուր փեսայ է Հոգեւոյ ամենևնեն բղճալն. զի ոսկ նորա են ախուհ ֆնեայ, հաապարեալ ի վր ոսկի խարսխայ։ 667։

ԻԱ. ՀԱՅԱՊԱՏ ՊԱՏՂԱՅ ԱԲ ՀԱՂՐԴՐԱՆԵ։

Հայրապետն քն է, որն ճշմարիտ. և ոչ զրկի ի սէր Հաղորդ դառնէ նեզդ տնկել ի մեզ Հոգեկիս, զոր ինչ գինեն յոր ևեայ մարմնապես։ զի ջերմացուցանել և զոճարեցուցանել. բժշկել և զօրացուցանել. զովացուցանել և արբեցուցանել։ 672։

ԻԲ. ՀԱՅԱՊԱՏ ՎԻՐԱՅՆ ՀԻ։

Ա երբ քի են հինգ աղբևրբք սբանչելիք. զի են աղբևրբք ասկեբաղնք, խղայինք, և բժշկականք։ 677։

ԻԳ. ՀԱՅԱՊԱՏ ՆՂԱՆԱՅ ԱՂԱՔԻՆ ՀԻ։

Որք կամի մնանել ի փարախն երկնային, լեալ ոչխար քի. իսկ ըն ծանիցի այդ ոչխար ի տիրոջն, ի կեր-

պարանոյն , և ՚ի ցեղէն ։ 688 ։

ԼԸ ։ Յաղագս ձանապարհի ախտաբերաց ։

Տաղուկք ոչ ժամանեն առ Հայրն երկնաւոր . զի լինեն ՚ի ձանապարհ լեռնային և փշալից . ՚ի ձանապարհ տղմուտ և խառնարին ։ 696 ։

ԼԹ ։ Յաղագս ձանապարհին չէ ։

Սակաւք ՚ի քրիստոնէից չարչարանս զձանապարհէնքեմ . վասն զի ձանապարհ նիւթ չոյժ առապար է , և դժուարին . իբր զի է ձանապարհ չարչարանաց , վաստակոց , և խոհման ։ 703 ։

Ի Ղ ։ Յաղագս աղօթից ։

Կատարեալ աղօթք են ամենուցուք , ընդ որ ընթերք և ուսումնասիրեալ ՚ի ի քանէն առ մեզ . որոյ վերջ ասահմանք պիտոյն . երեք սաղմոսք , որք են խոնարհութեան , մաքրութեան , մեռանելութեան . և երեք վերինք , որք են վատահութեան , յարատեւութեան , և մեռուցումն ։ 708 ։

ԼԲ ։ Յաղագս անփոփոխութեան ՚ի բարին ։

Ի ՚ն է անհաստատութեան մարդկան . զի բազմոց իբրև զարձանին նուազագոյնագոյնագոյն փլանի է ոտի , սկիզբն և եւ ետնագնաց . լանջքն և բազուկն աջախնի . մէջն է գաղջ . ոտն ինչ չերկարէ , և ինչ ՚ի խեղաց . վերջն է ցուրտ ամենևին ։ 715 ։

ԼԳ ։ Յաղագս ՚ի ե գործն սէ նման է օդոյ ։

Ոգին սէ բարւոք կոչի Տէր , որ է օդ . զի իբրև զօդ հասարակաց է ամենց . քանզի լեամանէ , ջրէ , և բարեպատաձեռնութեանէ . զօրացուցանէ , բարձրացուցանէ , և բորբոքէ ։ 719 ։

ԼԴ ։ Յաղագս խորհրդոյ անճառի երրորդութե ։

Ո խորհուրդ ամենայն երկրպագեմ մարդ է ՚ի իւրաց ինչ բացատրել խորհրդաւոր նշանաց , այսինքն արարածոցն երկնաւորաց , և երկրաւորաց ։ 722 ։

Ը ։ Յաղագս ընդրեաց չէ , և աչեր ։

Վ՚ի և ասեմ պատրաստեն զմ իւրեանցայնոյն ընդ երիս մեծ . սարդ՝ մեհեան մեծաւն նախ՝ երկնային ընդ երեսց . եկեղեցի՝ դժոխային ընդ երեսց ։ 728 ։

ԼԵ ։ Յաղագս նմանութե մարդոյ ընդ Ճրագի ։

Պատշաճ է , ամի քրիստոնեի լինել Ճրագ , որպիսի եղեն քո և յովհաննէս . Ճրագ վառեալ , և Ճրագ լուսաւոր ։ 739 ։

ԼԶ ։ Յաղագս ՚ի ե ինչ մարդոյ նման են նաւաբեկութե ։

Բարիոք կեանք ոմն Տամ մատի նաւարկութե . զի միջ

'ի նաւակ է մէկ , եթէ 'ի վիճակ ջորւոյ լինի , և եթէ 'ի վիճակ ասպաստաւորի ։ 744։

ՀԵ · Յաղագս որ բնի բարւոյն մարդոյ նման է հրոյ ։

Բարկութիւն բարւոյն ասի հուր · զի է երբեմն հուր վառեալ և այրեցօղ , ծխեալ և շառաչօղ ։ 749։

ՀԶ · Յաղագս նմանառնէ երկրի ընդ առաքինութիւն և ընդ մոլութիւն ։

Պարտ է մարդոյ՝ մարմնոյ և հոգւոյ աչօք առնել հայիլ յերկինս · վասն զի երկինս է խորհրդաւոր նշան առաքինութեանց՝ յորս արժան է մարդոյ նմանիլ · և մեղաւորի՝ յորոց արժան է խորշիլ ։ 755։

ՀԷ · Յաղագս նմանառնէ արդարոյ ընդ ծառ բարի ։

Որպէս արդարոյ բարւոյն գոյն ծառ բարի · որպիսի և թզենին , արմաւենին , և ձիթենին · 761։

ՀԸ · Յաղագս Ցայնն ինչ ։

Ասէ Եծուքեին յիւրում կոչի մտանելոյ անխրատութեանն · զի է փուշ , ուռկան , և կաւ ։ 766։

ՀԹ · Յաղագս նմանառնէ բարւոյ չարագործոյ ընդ բարւոյ չարագործ ։

Նմանիչ քաղաքի նմանող լինելոյն բարւոյ քաղաքի , որ բարւոյն Համարին , եթէ կառուցեալ իցէ 'ի տեղւոջ պատշաճ և խաղաղական , 'ի տեղւոջ մաքուր և քաջքեր ։ 772։

Ճ · Յաղագս նմանառնէ խոնարհութեանն ընդ հովիտս ։

Խոնարհ և զուարճալի է քնաւիլ 'ի հովիտս խոնարհութեանն , վասն զի քաջաբերութեան , և վասն սուրհովութեան ։ 777։

ՃԱ · Յաղագս լերդոյն բամբասողին ։

Լերդ բամբասողին է ինքնասակար յոյժ , զի նման է տիպի և նեամ , տատան և լեզուի օձի ։ 782։

ՃԲ · Յաղագս նմանառնէ սիրոյ ընդ հրոյ ։

Սիրեն նման է հրոյ տարրականի , և հրոյ ոգեկիզի ։ 786։

ՃԳ · Յաղագս նմանառնէ ճեղոյ ընդ բորոտութեան ։

Պէտ է բարւոյն մարդոյ է իմանալ զպէսպէս մեղաւորս · զի բորոտին են ուռուցեալքն և ծարաւիքն · ժահահոտքն և լմնացեալքն · յօրացեալքն , տապացեալքն , և անդորձքն ։ 792։

ՃԴ · Յաղագս նմանառնէ , զոր ընդունել ունիմք 'ի գիտուց ։

Նչխոյ լինչս առանձինն ուսանիլ ունիմք 'ի գիտուց · թէ զի լինի , երդել , և բոյնս դնել ։ 797։

ՃԵ , Յաղագս երկիցն նմանութեան ։

Յիրաւի է մեզ երկնչել 'ի մահաճանէ · եթէ զի նման է ճգի հաւտից և վիճի · որպէս զհաւտ և զգաստ · սրինգաչի և պահ-

ԽՀ. Յաղթս պարտասուքեա առ դիմաւոր հարսանիս։
Որ զբ կամի մեսա ունել յերկնային հարսանիս, պարտ
է նմա այժմեն ի կենդանութեն կատարել ըզ այդ հոգեւո
բանին ևնչ հարսանիս. յիշ, առնուլ կերակուր ձիշդ.
ընդրել զտեղի յետին. զգեցեալ ունել հանդերձ մա_
քուր։ 806։

ԽԵ. Յաղթս յարկն և օգուտ եքե գրոց։
Աեճ է յարդ և օգուտ սքե գրոց. որ յայտ է ի ենէ խոր
հրդատոր վերատուութենչ. յորոց ոմանք յայտ առանն
զնէ քաղցրութենն, ոմանք զօգուտն, և ոմանք զահա_
ճորութենն։ 810։

ԽՁ. Յաղթս յուսոյ և ապահովութեն։
Որ զոյս իւր դնէ յաճ, չինէ նա ի վէր վիմի. որ է տէ_
ղն հաստատուն, տեղն ապահով, և տեղն բարձր։ 817։

ԽԷ. Յաղթս նմանութեն, որ ի ձեզ ինչոց, և խոտորէ։
Աեղք յերեսաւն նմանին խաւարի, վ'ոչ բարեացն զոր բառ
նան, և վ'ոչ չարեացն, զոր ի վէր ածեն։ 821։

ԽԸ. Յաղթս ընդունութեն մարդկային կենաց։
Կեանք մարդոյ քաղաւոր Թշնամանութենչ են ներքոյ սա_
կեալ. վասն բարւոք նմանելոյ Հողմոյ և ամպոյ. ստուեր_
բի և ևաւազ։ 824։

ԽԹ. Յաղթս պղծոյ ապականութեն։
Ապականութենն ջնջել զսարսափս մեզոյց. զի ոչ ջուր
լուանայ՝ կենագործէ և արդասաւորէ. կորացուցանէ,
կակղէ, և զօրացուցանէ։ 827։

Ծ. Յաղթս մարդելոցն։
Ի մարդելոցաց մեծապէս պարտ է երկնչել. եթէ զի
նմանեն ոտիկի, և բորենւոյ։ 830։

ԾԱ. Յաղթս նմանութեն, որ ի ձեզ ինչոց և ինոյ։
Աեղք յերեսաւն նմանելոյ քնոյ, վ'ոչ նմանակ սկզբնաւնն,
և վ'ոչ նմանակ գործոցն։ 834։

ԾԲ. Յաղթս խոսելոյ, զոր ասացեալ ունիմ ի ընդենաց։
Ածելենն ուսուցանէ մեզ առնել զբարին՝ և խոտորիլ ի
չարէն. ցուցեալ պտուղ բարեաց, և պատուհաս։ 838։

Ա. Ա. Ա. Ա. Ա. Ա.
Ի Գրադ. Հայկ. Ազգ. Մատենադարան